

godina Filozofskoga fakulteta

150 GODINA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Izdavač

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF press

Za izdavača

Domagoj Tončinić

Povjerenstvo za izradu Monografije Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ana Barbarić, Mislava Bertoša, Stjepan Damjanović, Dolores Grmača, Dragutin Ivanec,
Miljenko Jurković, Ivan Marković, Iva Melinščak Zlodi, Nevena Škrbić Alempijević,
Helena Tolić, Domagoj Tončinić, Slađan Turković, Ivana Vidović Bolt

Glavni urednici

Nevena Škrbić Alempijević
Stjepan Damjanović

Likovni urednik

Miljenko Jurković

Recenzenti

Neven Budak
Martin Previšić

Lektor, redaktor i korektor

Ivan Marković

Tajnica Uredništva

Helena Tolić

Službeni fotograf

Željko Livnjak

Grafičko uređenje i računalni slog

Marko Maraković

Dizajnersko rješenje prijeloma i naslovnice

Katja Malešević

Godina elektroničkog izdanja

2024.

ISBN

978-953-379-185-2

978-953-379-206-4 (PDF)

<https://www.doi.org/10.17234/9789533792064>

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.

150 GODINA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Urednici

**Nevena Škrbić Alempijević
Stjepan Damjanović**

 FF press

Zagreb, 2024.

Sadržaj

Predgovor (Domagoj Tončinić).....	9
Uvod (Stjepan Damjanović, Nevena Škrbić Alempijević)	13
Kronologija Filozofskoga fakulteta (Filip Šimetin Šegvić, Damir Agičić)	17
Dekani Filozofskoga fakulteta (Filip Šimetin Šegvić)	53
Društvena uloga Filozofskoga fakulteta (Nevena Škrbić Alempijević)	101

Djelatnost Filozofskoga fakulteta

Nastava i studenti na Filozofskome fakultetu (Ivana Vidović Bolt).....	117
Povijesni pregled ustroja i studijskih programa Filozofskoga fakulteta (Dolores Grmača)	133
Reakreditacije i sustav za osiguravanje kvalitete Filozofskoga fakulteta (Dolores Grmača).....	171
Doktorski studiji na Filozofskome fakultetu (Ida Raffaelli, Tomislav Brlek, Zrinka Jelaska)	177
Sinergijom do znanstvene izvrsnosti (Miljenko Jurković)	189
Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta i FF press (Tomislav Galović, Iva Melinščak Zlodi, Ana Barbarić).....	203
Filozofski fakultet u globalnome okruženju – međunarodni iskoraci (Miljenko Jurković)	219
Razvoj Fakulteta i organizacijska podrška znanstveno-nastavnomu radu (Hrvoje Stančić, Ivan Kurjak)...	241
Filozofski fakultet iz nastavničke perspektive (Ines Carović)	273

Ustroj Filozofskoga fakulteta

Odsjek za anglistiku (Anda Bukvić Pažin, Pavle Luketić)	285
Odsjek za arheologiju (Tihomila Težak-Gregl).....	303
Odsjek za azijske studije (Mislav Ježić, Ivan Andrijanić)	319

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju (Tihana Petrović Leš)	333
Odsjek za filozofiju (Hrvoje Jurić)	347
Odsjek za fonetiku (Jelena Vlašić Duić)	365
Odsjek za germanistiku (Svjetlan Lacko Vidulić, Marijan Bobinac)	379
Odsjek za hungarologiju, turkologiju i židovske studije (Sándor Bene, Kristina Katalinić, Orsolya Žagar Szentesi, Marta Andrić, Azra Abadžić Navaey, Barbara Kerovec, Michal Brandl, Hrvoje Gračanin)	397
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti (Ana Barbarić)	413
Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti (Milenko Popović, Josip Užarević, Jasmina Vojvodić, Oksana Timko Đitko)	427
Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti (Ivana Latković)	443
Odsjek za klasičnu filologiju (Lada Tajčević, Petra Matović)	457
Odsjek za komparativnu književnost (Odsjek)	471
Odsjek za kroatistiku (Mateo Žagar, Ivan Marković)	485
Odsjek za lingvistiku (Marin Andrijašević)	505
Odsjek za pedagogiju (Ante Kolak, Ivan Markić)	519
Odsjek za povijest (Filip Šimetin Šegvić)	531
Odsjek za povijest umjetnosti (Miljenko Jurković, Frano Dulibić)	553
Odsjek za psihologiju (Damir Ljubotina)	571
Odsjek za romanistiku (Marija Paprašarovski, Sanja Šoštarić)	589
Odsjek za sociologiju (Jasminka Lažnjak)	611
Odsjek za talijanistiku (Morana Čale, Katja Radoš-Perković, Nada Filipin)	625
Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti (Sandra Banas, Miroslav Hrdlička, Suzana Kos, Zrinka Stričević Kovačević, Petar Vuković)	641
Zavod za lingvistiku (Anita Skelin)	657
Zavod za znanost o književnosti (Danijela Lugarić Vukas, Zrinka Božić)	667
Centar za inovativne studije (Hrvoje Petrić, Filip Šimetin Šegvić)	671
Centar za integrativnu bioetiku (Hrvoje Jurić)	679
Centar za kognitivnu znanost (Renata Geld)	685

Centar za obrazovanje nastavnika (Aleksandra Mindoljević Drakulić, Marta Klemenčić, Diana Tomić).... 689

Centar za razvoj karijere (Darja Maslić Seršić) 697

Centar za strane jezike (Vivijana Radman).....701

Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik (Sanda Lucija Udier).....711

Samostalna katedra za kineziologiju (Svetlana Božić Fuštar).....721

Knjižnica (Višnja Novosel) 735

Studenti Filozofskoga fakulteta

Filozofski fakultet iz studentske perspektive (Lea Biličić) 755

Alumni Filozofskoga fakulteta (Dragan Bagić) 773

Predgovor

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu danas se može osvrnuti na 150 godina postojanja i neprekinuta djelovanja od osnutka 1874. godine, ali i na tradiciju dugu 355 godina, tradiciju koja seže u 1669. godinu, kada je Isusovačko učilište u Zagrebu po pravima, povlasticama i slobodama izjednačeno s ostalim sveučilištima u Carstvu i habsburškim zemljama. S ponosom možemo istaknuti da je Mudroslovni fakultet ustrojen istovremeno s modernim Sveučilištem u Zagrebu kao jedna od njegovih prvih četiriju sastavnica i da je kao jedna od prvih triju sastavnica, zajedno s Bogoslovnim te Pravoslovnim i državoslovnim fakultetom, s djelovanjem počeo 19. listopada 1874, kada je svečano otvoreno i moderno Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet tako je jedna od triju najstarijih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, a u svojoj 150 godina dugoj povijesti izgradio je status najveće i najvažnije ustanove za studij društvenih i humanističkih znanosti u Republici Hrvatskoj te za razvoj kulture, obrazovanja i znanosti u našem društvu. Danas Filozofski fakultet objedinjuje dva znanstvena područja, društveno i humanističko, s ukupno 11 znanstvenih polja. Usto je bio rasadnik za iste i/ili srodne studije na drugim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu i drugim sveučilištima u Republici Hrvatskoj te za discipline koje se danas proučavaju i poučavaju na drugim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu, unutar drugih znanstvenih područja i polja. Ipak, mnoge studentske grupe dan-danas nije moguće studirati ni na jednoj drugoj visokoškolskoj instituciji u Republici Hrvatskoj.

Na Filozofskome fakultetu u podjednakoj se mjeri izvode međunarodno poznati i afirmirani studentski programi, koji se izvode i na drugim sveučilištima u Europi i svijetu, programi od specifična nacionalnoga značaja te novi studentski programi koji trebaju odgovoriti na zahtjeve koje pred akademsku zajednicu stavljaju nove okolnosti i tržište rada. Više od stotinu studentskih programa, nastavnička ili nenastavnička usmjerenja na mnogima od njih, slobodna dvopredmetnost, koja omogućuje kombinaciju različitih studentskih programa, izvođenje studija na prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini te programi cjeloživotnog obrazovanja omogućuju Filozofskomu fakultetu da odgovori na izazove koji stoje pred hrvatskim obrazovnim i visokoškolskim sustavom, znanosti, kulturom i društvom u cjelini.

Studijima brojnih jezika i književnosti Filozofski fakultet osigurava podlogu za jačanje kulturnih veza Republike Hrvatske sa zemljama u europskom okruženju i u svijetu te s brojnim manjinskim zajednicama unutar zemlje. Sa svojim nastavničkim usmjerenjima u različitim studentskim kombinacijama Filozofski je fakultet i najveća visokoškolska ustanova za obrazovanje nastavničkih zanimanja u Republici Hrvatskoj. Slobodna dvopredmetnost i kombinacija različitih usmjerenja omogućuju širok spektar kvalifikacija koje danas često zahtijeva tržište rada u malim i regionalnim sredinama. Studentski programi na trima razinama omogućuju stjecanje kvalifikacija za velik broj zanimanja u sustavu obrazovanja, znanosti, kulture i društvenih djelatnosti. Pojedine male i zbog toga u javnosti često propitkivane studentske grupe, poput nekih neofiloloških studija jezika i književnosti, omogućuju da Republika Hrvatska oživotvori svoje opredjeljenje da nacionalnim manjinama omogući školovanje na materinskome jeziku. Programi Centra za obrazovanje nastavnika polaznicima omogućuju da steknu dodatne pedagoške kompetencije i da se suoče s izazovima u obrazovnom i

Članovi Dekanskoga kolegija slijeva nadesno: Hrvoje Stančić, Ivana Vidović Bolt, Domagoj Tončinić, Dolores Grmača i Miljenko Jurković, srpnja 2024.

visokoškolskom sustavu. Programi *Croaticuma* – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik omogućuju snažnije povezivanje hrvatske dijaspor s domovinom, ali i integraciju imigranata i stranih radnika u hrvatsko društvo.

Položaj i značenje koje Filozofski fakultet danas ima u Republici Hrvatskoj baština je kojom su nas zadužili naši učitelji i prethodnici. U naslijeđe su nam ostavili znanstvene discipline i postojeće studije, u stvaranju kojih su aktivno sudjelovali svojim znanstvenim i nastavnim radom. Svojim vizijama usadili su nam i sklonost interdisciplinarnosti i transdisciplinarnosti, što je potencijal koji danas na Fakultetu dolazi do izražaja više nego ikad. Svojim pedagoškim radom obrazovali su studente koji su naraštajima preuzimali najodgovornije uloge u društvu i koji su kroz nastavni, stručni, istraživački i kulturni rad te društveni i politički angažman sudjelovali u oblikovanju boljeg društva i perspektivnije budućnosti. Svojim mentorskim radom odgojili su nás, svoje suradnike i nasljednike na najvećoj i najznačajnijoj ustanovi u području društvenih i humanističkih znanosti u Republici Hrvatskoj. Zahvaljujući njihovoj ostavštini i danas je privilegij studirati i raditi na Filozofskome fakultetu, a taj nas privilegij obvezuje da primjereno zahvalimo onima koji su nas

zadužili. Učinimo to na početku naše 150. akademske godine i ususret novim obljetnicama Filozofskoga fakulteta tako da naše učenike, studente, kolege, suradnike, nasljednike i hrvatsko društvo u cjelini zadužimo u jednakoj mjeri u kojoj su naši učitelji i prethodnici zadužili nas.

Domagoj Tončinić,
dekan Filozofskoga fakulteta

Uvod

Obilježavanje visoke obljetnice Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu povod je otvaranju i stvaranju arhiva institucijskoga sjećanja, ono potiče na promišljanje stoljeća i pol posvećena rada Filozofskoga fakulteta na oblikovanju društvenih i humanističkih znanosti, obrazovanju stručnjaka koji su nositelji razvoja našega društva, kreiranju akademskoga krajolika u Republici Hrvatskoj te promicanju znanstveno utemeljene kritičke misli.

Svrha je ove monografije pružiti prostor za refleksiju o 150 godina našega Fakulteta. No polazišna točka od koje smo krenuli u ocrtavanje obrisa fakultetske dinamike jest današnja – glavni nam je cilj bio uputiti na mjesto Fakulteta u aktualnom sveučilišnom, nacionalnom i međunarodnom kontekstu te na silnice njegova budućega znanstveno-nastavnoga djelovanja. Razlog je za takvo usmjerenje ovog izdanja dvojak. S jedne strane sistematizacija povijesti Filozofskoga fakulteta bila je podlogom monografije *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* objavljene 1998. godine, uoči 125. godišnjice utemeljenja modernoga Zagrebačkoga sveučilišta te ujedno Fakulteta. Na taj smo se izdavački projekt, posebno na podatke koji su usustavljeni u tom okviru, oslonili i mi kao urednici i autori pojedinačnih tekstova o fakultetskim djelatnostima, odsjecima, centrima i zavodima, nastojeći ih obogatiti novim spoznajama, kasnijim događanjima te ih sagledati i iz drukčije, sadašnje perspektive. S druge smo strane ovim izdanjem iz različitih kutova te osvrtom na raznolike fakultetske djelatnosti i aktivnosti htjeli odgovoriti na pitanja s kojima se često susrećemo u popularnome diskursu: kakva je relevantnost Filozofskoga fakulteta, njegovih studija, rada njegovih nastavnika, istraživača i studenata danas? Kako se *Filozofski* profilira s obzirom na vladajuće društvene, ekonomske i političke odnose i procese, kako na njih utječe? Kako odgovara na potrebe promjenjiva lokalnoga i globalnoga okruženja, čime mu pridonosi? Na koncu, kako istraživačke rezultate, znanja i vještine koje *Filozofski* generira primijeniti u sadašnjemu kontekstu?

Zaključak koji nam se nameće nakon uređivanja ovog izdanja blizak je onomu koji je ispisan u naslovu uvodnoga teksta prethodne monografije: „Filozofski fakultet – žarište hrvatske znanosti i kulture“. Ali žarište koje znanost i visoko obrazovanje ne uzdiže na povlašten pijedestal nedodirnut današnjim svjetskim krizama, društvenim prijeporima i gorućim problemima, nego je spremno pozabaviti se potrebama akademske zajednice i suvremenoga društva. Do takva nas zaključka dovode osvrti na znanstveno-nastavni profil naše ustanove, kako oni koji različite fakultetske djelatnosti sagledavaju usmjeravanjem na opću sliku tako i oni koji se bave radom pojedinačnih fakultetskih ustrojbenih jedinica.

Tekstovi u monografiji podijeljeni su u četiri veće cjeline. U početnome je dijelu Filozofski fakultet predstavljen iz očišta dekana. Zatim se, uz ovaj opis uredničke koncepcije monografije, obrisi fakultetske 150-godišnje povijesti is crtavaju duž triju linija: sažetom kronologijom ključnih događaja, biografijama dekana i obnašatelja dužnosti dekana te razmatranjem društvene uloge Fakulteta od osnutka do danas. Drugi se dio bavi temeljnim djelatnostima i procesima kojima je Fakultet premrežen u heterogenu cjelinu: sveučilišnom

nastavom, studijskim programima, znanošću i istraživanjima, izdavaštvom, sustavom kvalitete, organizacijom i razvojem. Djelatnosti su prikazane iz perspektive resornih prodekana, članova izdavačkih tijela, voditelja pojedinih studijskih programa i sveučilišnih nastavnika. Autori djelatnosti sagledavaju dijakronijski, ali naglasak stavljaju na sadašnji trenutak, na planove i vizije Fakulteta u budućnosti. Treća cjelina obuhvaća zasebne prikaze 23 odsjeka, dvaju zavoda (onih koji su po ustroju ili načinu funkcioniranja nadodsječkoga tipa, dok je dodatnih šest zavoda predstavljeno u tekstovima o odsjecima unutar kojih djeluju), sedam centara, jedne samostalne katedre i Knjižnice Filozofskoga fakulteta. Ti tekstovi daju uvid u sadašnju ulogu pojedinih fakultetskih jedinica, njihovu akademsku i društvenu relevantnost, područje djelovanja, programe koje nude, temeljna strateška i istraživačka usmjerenja te njihov povijesni razvoj i mijene. U središtu su četvrte i zaključne cjeline ove monografije studenti Filozofskoga fakulteta, sadašnji i oni kojima je Fakultet *alma mater*.

Podaci izneseni u tekstovima najčešće se temelje na sekundarnoj literaturi o pojedinim aspektima fakultetskoga ili odsječkoga rada te na arhivskim istraživanjima autorâ, pri čemu su se najplodonosnijima pokazali arhivi pojedinih ustrojbenih jedinica, Središnjega arhiva i Ureda za pravne i kadrovske poslove Filozofskoga fakulteta, Središnjega ureda za arhivsku građu Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoga državnoga arhiva u Zagrebu. Uz nastojanje da usustavimo, revidiramo i vrednujemo postojeću te iznesemo novu građu o Fakultetu pojedinim smo poglavljima željeli dati i osobniji ton, odnosno pripustiti u ovo izdanje glasove ljudi koji na različite načine stvaraju sliku o onome što je *Filozofski* danas. Zato su na različitim mjestima u monografiji u prvome licu o Fakultetu progovorili dekan, pojedini sveučilišni nastavnici, sudionici akademske mobilnosti, naši studenti i alumni.

Kao vremenski graničnik s kojim osvježavanje građe završava prvotno smo bili postavili kraj 2023. godine. No u želji da izdanje bude što ažuriranije, odnosno da nazivi pojedinih ustrojbenih jedinica, popisi djelatnika, studijskih programa i sl. ne budu zastarjeli već u trenutku objave, nastojali smo, koliko nam je bilo moguće, izmjene pratiti sve do srpnja 2024. godine. Svaka je sjednica Fakultetskoga vijeća donosila niz zadataka na reviziji građe, što nas je najjasnije uputilo na činjenicu da djelujemo u izuzetno živoj i dinamičnoj akademskoj sredini koja je, premda određena i kontinuitetom svojega djelovanja, u stalnoj mijeni. Na potrebu za ažuriranjem pojedinih podataka – konkretno popisa obranjenih doktorskih radova, tekućih znanstvenih i studentskih časopisa – nastojali smo odgovoriti uvrštavanjem QR-kodova s poveznicama na baze koje će se i nadalje dopunjavati.

U monografiji Filozofskoga fakulteta doneseni su i popisi njegovih zaposlenika. Oni su podijeljeni na dvije kategorije: na one koji danas rade na Fakultetu i na nekadašnje djelatnike, što obuhvaća naše preminule kolege, umirovljene zaposlenike te one koji su otišli s Fakulteta i svoju radnu karijeru nastavili drugdje. Popise djelatnika odsjeka, zavoda, centara, samostalne katedre i Knjižnice pripremili su autori tekstova u kojima se opisuje njihov rad, a popise djelatnika fakultetskih službi izradio je donedavni fakultetski arhivar. Za sve smo zaposlenike navodili osnovne biografske podatke i godine zaposlenja na određeno radno mjesto na Filozofskome fakultetu. Za pojedine djelatnike iz ranijih razdoblja fakultetske povijesti Fakultet ne raspolaže potpunim biografskim podacima; nedostatak takvih podataka naznačivali smo kraticama *s. l.*, *s. a.* Za djelatnike u znanstveno-nastavnom izboru navodili smo samo radna mjesta realizirana na našem Fakultetu, ne i eventualne kasnije izbore u drugim ustanovama.

Rad na monografiji uključivao je i pomno pretraživanje fotodokumentacije koja prikazuje Fakultet, pojedine njegove segmente i aktivnosti njegovih djelatnika. Autori tekstova posegnuli su za vlastitim i odsječkim fotografskim arhivima kako bi uspjeli i vizualno predočiti sve ono čime se Fakultet bavi. Usto likovno uređenje

tekstova koji govore općenito o Fakultetu podrazumijevalo je blisku i konstruktivnu suradnju sa službama Sveučilišta u Zagrebu, u prvome redu sa Sveučilišnim arhivom, i drugim ustanovama – Fototekom Instituta za povijest umjetnosti i Hrvatskim povijesnim muzejom u Zagrebu. Traganje za primjerenim fotografijama otkrilo nam je i određene nedostatke i praznine u načinima na koje fakultetsku povijest čuvamo slikom. Nadamo se da će ova monografija poslužiti kao dodatan poticaj usustavljenju i obogaćenju vizualnog arhiva institucijskoga pamćenja.

Raznovrsnost pristupa i pogleda na naš Fakultet koja se dade iščitati sa stranica ovog izdanja dijelili smo i mi kao suurednici: pripadnici različitih generacija, koji se bave raznorodnim znanstvenim poljima, a *Filozofski* nas je u Zagreb privukao iz različitih krajeva naše zemlje. No ono što nam je nedvojbeno zajedničko jest ponos na ustanovu na kojoj smo stasali, na njezinih (prvih) 150 godina te uvjerenje da je pred njom još mnogo godina uspješna znanstveno-nastavnoga djelovanja.

Stjepan Damjanović
Nevena Škrbić Alempijević

Kronologija Filozofskoga fakulteta

1607.

Osnovano Isusovačko učilište (gimnazija) u Zagrebu. Već prve godine upisuje se do 300 đaka.

1662.

Na Isusovačkom učilištu započinje djelovati stalni studij filozofije. Time počinje i visokoškolska nastava filozofije u Zagrebu. Prvim profesorom postaje Stjepan Glavač iz Varaždina. U prvu se godinu studija upisalo pedesetak slušača.

(6. XI.) Stjepan Glavač povodom otvorenja drži uvodni govor *Prolusio academica (occasione introducendi in Gymnasio Zagrabienii triennii philosophici)*, koji je tiskan, ali su do danas primjerci izgubljeni.

1669.

(23. IX.) Poveljom izdanom u Ebersdorfu hrvatsko-ugarski kralj i car Svetog Rimskog Carstva Njemačkog Naroda Leopold I. Isusovačkom učilištu dodjeljuje sva prava, povlastice i slobode što ga imaju sveučilišta Carstva i habsburških zemalja. Poveljom je zagrebački studij filozofije dobio prava i naziv *akademije*. Na studiju filozofije početka su djelovala tri profesora.

1671.

(3. XI.) Hrvatski sabor na molbu isusovaca jednoglasno prihvaća privilegije Leopolda I.

1672.

Dolazi do suspenzije, odnosno obustave glavnine privilegija Leopolda I. Dok su javnopravno obilježje i sudbena autonomija zadržani, izgubljeno je pravo dodjeljivanja akademskih časti. Nakon toga ustanova se izričito naziva *gymnasium*, a tek od 1721. i *academia*.

1754/55.

Reformom carice i kraljice Marije Terezije napušta se trogodišnji i uvodi dvogodišnji studij filozofije.

1757/58.

U nastavni program uključena su u studij teologije predavanja iz crkvene povijesti i govorništva.

1773.

(Srpanj.) Papa Klement XIV. ukida isusovački red. Marija Terezija provodi reorganizaciju Akademije i stavlja ju pod privremenu upravu zagrebačkoga biskupa Josipa Galjufa.

(1. XII.) Započinje nastava pod upravom dijecezanskoga biskupa. Studij filozofije upisuje stotinu studenata, a iduće godine 82 studenta.

1776.

(11. X.) U sklopu novih reformi školstva Marije Terezije Akademija postaje Kraljevska akademija znanosti (*Regia scientiarum academia*), i to će ostati do reforme 1850. Sastojala se od triju studija, „fakulteta“: teološkoga, pravnoga i filozofskoga. U sklopu studija filozofije djeluju Katedra za teoretsku i eksperimentalnu fiziku te mehaniku, Katedra za logiku, metafiziku, moralnu filozofiju i povijest filozofije, Katedra za elementarnu matematiku, geometriju, arhitekturu i hidrotehniku te Katedra za opću i književnu povijest.

1790.

(19. V.) Profesorski zbor Kraljevske akademije, koji je predvodio grof Petar Ivan Sermage, predaje Hrvatskomu saboru predstavku u kojoj se traži provođenje prava koje je jamčila povelja Leopolda I., odnosno podizanje Akademije na razinu sveučilišta.

1830–1835.

U okvirima ilirskoga pokreta intenziviraju se nastojanja prema proširenju Akademije, odnosno uspostavljanju sveučilišta, što je prije svega vidljivo u onodobnome pisanju preporoditelja intelektualaca.

(6. XI. 1832.) Matija Smodek na Akademiji počinje poučavati hrvatski (kajkavski) jezik na hrvatskome.

1845.

Hrvatski sabor obraća se kralju i caru Franji Josipu I. s molbom da se zagrebačka Akademija pretvori u sveučilište po uzoru na Sveučilište u Grazu, s trima fakultetima (filozofski, pravni i teološki). Takve će se molbe vladaru u narednim godinama i desetljećima ponavljati.

1846.

Iako se nastava do 1848. odvijala na latinskome jeziku, već je 1846. priznato „književnom jeziku iliraca“ pravo da se uključi u nastavu.

(16. VI.) Vjekoslav Babukić imenovan je prvim javnim profesorom hrvatskoga jezika na novoosnovanoj Katedri za jezik hrvatsko-slavonski na Kraljevskoj akademiji.

(5. X.) Vjekoslav Babukić, profesor na filozofskome „fakultetu“, u 16 sati održao svoje prvo predavanje na hrvatskome jeziku pred mnoštvom redovitih i izvanrednih slušača.

1848.

Tijekom revolucionarnog ožujka uspostavljena „Narodna akademička četa“, koja se sastojala od slušača Akademije, među kojima su prednjačili studenti filozofije (njih 76 od ukupno 112 izvornih članova). Zapo- vijeda im profesor Matija Smodek.

1848/49.

Od navedene školske godine na Akademiji se do njezina ukidanja predavalo hrvatskim jezikom.

1849/50.

Reformom školskoga sustava u Habsburškoj Monarhiji Kraljevska akademija gubi svoj položaj jer su uki- nuti filozofski „fakulteti“. Predmeti sa studija filozofije preneseni su kao obavezni u klasičnu gimnaziju (više razrede), dok je studij prava pretvoren u novouspostavljenju Kraljevsku pravoslavnu akademiju.

1860.

Pravoslavna akademija počinje voditi svoje knjige na hrvatskome jeziku, a s početkom jesenskoga seme- stra (11. XI.) predlaže „uvođenje narodnoga jezika kod svih predavanja“.

1861.

(26. IV.) Josip Juraj Strossmayer u svojem znamenitom saborskom govoru spominje važnost sveučilišta i potiče donošenje saborskoga članka XII. (29. IV.), na temelju kojega se donosi zakonska osnova o pokre- tanju Sveučilišta.

(29. VII.) Saborske predstavke poslane su vladaru na potvrdu, a 11. XI. upućena je Adresa o pokretanju Sveučilišta. Slične predstavke Sabor će vladaru upućivati 1865–1868.

1869.

(8. III.) Kralj i car Franjo Josip I. tijekom posjeta gradu Zagrebu nakon sastanka s deputacijom Kraljevske pravoslavne akademije prihvaća zakonski članak o osnivanju Sveučilišta u Zagrebu. Predloženo je tom prilikom da Sveučilište, poput drugih ustanova u Austro-Ugarskoj Monarhiji, nosi vladarovo ime.

(8. IV.) Kralj i car Franjo Josip I. sankcionirao u Budimu Zakonski članak o ustrojstvu Sveučilišta, koji je prema § 3 (odjeljak b) predvidio „da od filozofičkog fakulteta budu ustrojene one stolice učiteljske, koje su sa fakultetnim naukom u užem savezu, naime filozofičke, historičke i filologičke“. Time je određeno i inicijalno ustrojstvo fakulteta.

(21. IV.) Banskim naredbom imenovan je odbor za izradu osnove o ustrojstvu Sveučilišta. Među članovima odbora našao se i budući rektor te dekan Mudroslovnoga fakulteta Matija Mesić. Zakonska osnova o ustrojstvu Sveučilišta došla je do Sabora tek 1872. Osnova je, uz promjene, prihvaćena u listopadu 1873.

1874.

(5. I.) Hrvatski sabor donosi *Zakonski članak ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*.

(13. I.) Ban Ivan Mažuranić obznanio u Saboru da je vladar potvrdio zakonsku osnovu o ustrojstvu Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, čime je ustrojen i Mudroslovni fakultet. Prema Zakonskomu članku o ustrojstvu bila su predviđena četiri fakulteta: „bogoslovni, pravo- i državoslovni, liečnički i mudroslovni“. Zakonski članak predvidio je na Mudroslovnome fakultetu osnivanje „Odjela filozofičko-historičkoga“ i „Odjela mat. prirodoslovnoga“ (Odsjek II, Glava II, predio D). Početna adresa novoga Sveučilišta nalazila se na zgradi gornjogradske Isusovačke gimnazije.

(27. IV.) Prvim profesorima na Mudroslovnome fakultetu imenovani su Matija Mesić i Franjo Marković, dok je za trećega bio predviđen Vatroslav Jagić, ali kako se on nije mogao odazvati pozivu, imenovan je umjesto njega naknadno (27. VII.) Lavoslav Geitler.

(20. IX.) Imenovani prvi profesori latinske filologije (Franjo Maixner), grčke filologije (Armin Šrabec) i opće povijesti (Natko Nodilo).

U sklopu Mudroslovnoga fakulteta djeluje šest početnih katedara (tada stolica): za filozofiju teoretičku i praktičnu s poviješću filozofije, za povijest opću, za povijest hrvatsku s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest, za filologiju slavensku s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvatske i srpske, za klasičnu filologiju latinsku i za klasičnu filologiju grčku. Iz tih se katedara razvijaju postupno nove katedre i odsjeci.

(30. IX.) Franjo Marković izabran za prvoga dekana, a Lavoslav Geitler za prodekana Mudroslovnoga fakulteta.

Počinje djelovati Središnji arhiv Mudroslovnoga fakulteta.

(19. X.) U sklopu opće reforme hrvatskoga školstva koju je potaknuo ban Ivan Mažuranić otvoreno je uz svečanosti Sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu. Izvorno se sastojalo od triju fakulteta: Bogoslovnoga, Mudroslovnoga te Pravoslovnoga i državoslovnoga. Prvi rektor Sveučilišta postao je (4. X.) dotadašnji ravnatelj Kraljevske pravoslavne akademije povjesničar Matija Mesić.

1874/75.

U prvoj akademskoj godini fakultet je brojio šest profesora i 26 studenata.

1875/76.

Započinje s radom Matematičko-prirodoslovni odjel Mudroslovnoga fakulteta. Pod vodstvom Vinka Dvořáka osnovani su Fizikalni kabinet (1876) i Zbirka učila i instrumenata.

Osnovane su katedre za zoologiju, botaniku, mineralogiju, geologiju te kemiju i fiziku. Formiraju se pored toga i zavodi za zoologiju i zootomiju, botaniku i fiziologiju, geologiju i paleontologiju te kemiju i fiziku.

Iz Katedre za filologiju slavensku s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvatske i srpske izdvaja se nova Katedra za hrvatski ili srpski jezik i književnost, koju vodi Armin Pavić.

Lavoslav Geitler započinje s predavanjima iz indoeuropeistike (litavski i sanskrt).

1876.

S radom počinje Lektorat njemačkoga jezika, koji vodi Julije Šajatović.

1876/77.

Predavanja i vježbe iz opće pedagogije u sklopu filozofije na Mudroslovnome fakultetu drži Franjo Marković.

1878.

(3. VIII.) Uspostavljen *Red strogih ispita na fakultetu mudroslovnom Kraljevskoga sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*, kojim se regulirao sustav polaganja ispita.

Na Mudroslovnome fakultetu s radom počinje Katedra za povijest umjetnosti i umjetničku arheologiju pod vodstvom Izidora Kršnjavog.

Fran Celestin započeo nastavu ruskoga i drugih slavenskih jezika.

1880.

Osnovan je Lektorat mađarskoga jezika (1882. lektor postaje Ivan Bojničić), koji je 1892. pretvoren u Katedru za mađarski jezik i književnosti. Tek 1903. na njoj je imenovan prvi profesor, Kazimir Grekša, a s djelovanjem prestaje 1918.

U sklopu predavanja iz drugih slavenskih jezika Fran Celestin prvi na Fakultetu predaje i o slovenskome jeziku.

(17. VII.) Promoviran prvi doktor filozofije na Mudroslovnome fakultetu – Gjuro Arnold (disertacija *Etika i poviest*).

1882.

U sklopu Mudroslovnoga fakulteta pokreće se Farmaceutski tečaj (kasnije Odsjek), koji se od 1942. pretvara u samostalan fakultet. Istovremeno je inicirana gradnja zgrade Kemijskoga zavoda Mudroslovnoga fakulteta, koja je dovršena 1884.

(Jesen.) Mudroslovni fakultet, u sklopu kojega se do 1882. nastava održavala na raznim lokacijama (Trg sv. Katarine, Demetrova ulica itd.), seli se skoro u potpunosti u glavnu zgradu Sveučilišta na Sveučilišnome trgu (danas Trg Republike Hrvatske) te zauzima čitav drugi kat.

1882/83.

Započela nastava francuskoga jezika, koju vodi lektor Ivan Švaljuga.

1883.

Na Mudroslovnome fakultetu uspostavljena Katedra opće geografije, koju vodi Petar Marković.

Formirano je Društvo za potporu siromašnih i vrijednih slušatelja Mudroslovnoga fakulteta, kojemu je glavni cilj bio podupiranje studenata slabijega materijalnog statusa.

1885.

Uspostavljena Geografska zbirka Mudroslovnoga fakulteta, koju čine pomagala u nastavi (atlasi, praktična pomagala itd.).

1886.

(14. VI.) Na zahtjev profesorskih zborova Juridičkoga i Mudroslovnoga fakulteta Zemaljska vlada izdaje naredbu kojom je omogućena uspostava seminarâ, s glavnom zadaćom da se na Mudroslovnome fakultetu „razširi i učvrsti, i da se slušatelji upute u samostalan znanstveni rad“. Prvi seminari bili su za staroklasičnu filologiju, za povijest i za slavensku filologiju te matematički seminar. Svaki seminar trebao je imati i svoju (priručnu) knjižnicu. Iz seminarskih knjižnica postupno su se razvile današnje zbirke.

1890.

Počinje se graditi Botanički vrt Mudroslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izgrađen prema osnovi profesora Antuna Heinza i nacrtu vrtlara Vitézsláva Durcháneka. Vlada 1899. izdaje poseban statut za

Botanički vrt, a zemljište je darovala Općina grada Zagreba. Pripadao je Matematičko-prirodoslovnom odjelu Mudroslovnoga fakulteta sve do razdvajanja 1946.

1891.

U ljetnome semestru započela je nastava talijanskoga jezika, koju vodi lektor Alojzije Manzoni.

1892.

Iz Lektorata mađarskoga jezika razvija se Katedra za mađarski jezik i književnost, koju je tek 1903. popunio Kazimir Grekša.

1893.

Katedra za pedagogiju te teoretičnu i praktičnu filozofiju započinje sa samostalnim radom pod vodstvom Gjüre Arnolda.

1893/94.

U sklopu reforme obrazovnoga sustava koju je predvodio Izidor Kršnjavi osnovan je Arheološki zavod kao samostalna nastavno-znanstvena jedinica na Fakultetu. Tadašnji je zakon odredio da predstojnik Arheološkoga zavoda bude ujedno i ravnatelj Arheološkog odjela Narodnoga muzeja u Zagrebu (danas Arheološki muzej u Zagrebu), pa je dužnost preuzeo Josip Brunšmid. Takav odnos nastavit će se sve do 1951. te ponovno od 1966. do 1983. godine, kada tu dužnosti vrši Duje Rendić-Miočević.

1894.

Izdvajanjem iz Katedre za mineralogiju i geologiju uspostavljene su na Mudroslovnome fakultetu Katedra za mineralogiju i petrografiju i Katedra za geologiju i paleontologiju.

1895.

(29. X.) Kao prvi fakultet na Sveučilištu u Zagrebu Mudroslovni fakultet omogućuje ženama izvanredni upis, što im nije dopuštalo stjecanje diplome, nego tek slušanje određenih kolegija. Dogodilo se to na poticaj učiteljica Ženskoga liceja u Zagrebu.

Uspostavljena Katedra za njemački jezik pod vodstvom Stjepana Tropscha.

Nakon incidenata tijekom boravka vladara Franje Josipa I. u Zagrebu, koji su kulminirali paljenjem mađarske trobojnice pred spomenikom bana Josipa Jelačića, osuđeni su i relegirani involvirani studenti Sveučilišta

u Zagrebu (i Mudroslovnoga fakulteta). Time je pokrenut prvi val egzodusa studenata, koji odlaze, uz potporu građanstva, u Prag i druga sveučilišna središta.

1896.

Osnovana je Katedra za klasičnu arheologiju pod vodstvom Josipa Brunšmida, koji u lipnju održava nastupno predavanje, čime na Fakultetu započinje samostalan studij arheologije.

(1. III.) S radom započinje Pedagogijski seminar, kojemu je prvi predstojnik Gjuro Arnold, a uspostavljena je i pripadajuća seminarska knjižnica. Seminar su obavezno pohađali svi studenti koji su htjeli dobiti zvanje srednjoškolskoga profesora.

1897.

Uspostavljena Anatomska zbirka.

1897/98.

U sklopu Mudroslovnoga fakulteta pokreće se Kraljevska šumarska akademija, koja 1919. postaje odjel pri novome Poljoprivredno-šumarskome fakultetu.

1898.

(1. II.) Na poticaj Franje Markovića osnovana je *Hrvatska mensa academica*, koja je omogućavala besplatne ili subvencionirane dnevne objede i večere siromašnim studentima.

Započela je nastava engleskoga jezika pod vodstvom lektora Aleksandra Lochmera.

Na inicijativu Josipa Brunšmida Zbirka sadrenih odljeva najznačajnijih djela klasične grčke i rimske umjetnosti (tada oko 200-ak djela), koju je 1892. nabavio tadašnji predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu Izidor Kršnjavi, priključena je Sveučilištu u Zagrebu, odnosno Mudroslovnomu fakultetu. Dio Zbirke prenesen je u zgradu na Sveučilišnome trgu, a 1963. u novu zgradu Filozofskoga fakulteta.

1901.

(9. IX.) Zemaljska vlada ženama omogućuje redovito studiranje na Mudroslovnome fakultetu, kao prvome fakultetu na Sveučilištu u Zagrebu. Na ostalim fakultetima Sveučilišta ženama je studiranje dopušteno tek krajem 1918. Prve tri redovite studentice Mudroslovnoga fakulteta bile su Milica pl. Bogdanović, Milka Maravić i Vjera Tkalić.

1903.

(3. V.) Osnovani su Katedra i Proseminar staroklasične filologije pod vodstvom Đure Körblera.

Studenti Fakulteta sudjeluju u prosvjedima i incidentima protiv banske vlasti (Hrvatski narodni pokret 1903/04. godine). Neki su i uhićeni.

1904.

(25. II.) Osnovan je Seminar za njemačku filologiju, kojega je pročelnik postao Stjepan Tropsch. Istovremeno je s radom započela i seminarska knjižnica.

Osnovan Klub hrvatskih šumarskih akademičara, prvi takav sveučilišni (strukovni) klub na čitavu Sveučilištu.

1906.

(10. II.) Milica pl. Bogdanović obranila disertaciju (*Car Julijan Apostat prema hrišćanstvu*) i time postala prva žena koja je postala doktorica znanosti na Sveučilištu u Zagrebu.

Uređene su knjižnice seminarâ za povijest, za slavensku filologiju i za klasičnu filologiju.

1907.

Osnovan Matematičko-prirodoslovni klub, kojemu je bio glavni zadatak organizirati prigodna predavanja i ekskurzije.

1907/08.

Nakon instalacije bana Pavla Raucha uslijedilo je političko umirovljenje profesorâ Đure Šurmina i Gavre Manojlovića kao članova Hrvatsko-srpske koalicije. Tim povodom studenti organiziraju štrajk. Velik broj studenata ispisuje se i studij nastavlja u Pragu, Beču, Grazu i drugim sveučilišnim središtima.

1908.

Osnovana je Katedra za indoeuropsku komparativnu filologiju na čelu s profesorom Josipom Florschützom.

U sklopu Kraljevske šumarske akademije uspostavljen je Geodetski tečaj, koji je 1919. premješten na Visoku tehničku školu.

Osnovana je Katedra za pomoćne povijesne znanosti, koju vodi Milan Šufflay.

1909.

Katedra za jezik i književnost hrvatsku i srpsku razdijeljena je na dvije: za hrvatsku i srpsku književnost, koju vodi Đuro Šurmin, te za hrvatski ili srpski jezik, koju vodi Dragutin Boranić.

1911.

(9. XI.) Osnovani su Filozofijski seminar te pripadajuća knjižnica.

Uspostavljeni su Katedra za geometriju i Geometrijski zavod.

Osnovana su dva zasebna seminar: za hrvatski jezik i za hrvatsku književnost. Takvo stanje ostat će do 1920. godine, kada su ti seminari ukinuti, a umjesto njih pokrenut je jedinstveni Seminar za slavensku filologiju.

1913.

(20. XII.) Tadija Smičiklas promoviran kao prvi počasni doktor znanosti (na polju filozofije/povijesti) Sveučilišta u Zagrebu.

1916.

(16. I.) Prema odredbi Zemaljske vlade invalidi časnici i vojni službenici mogli su studirati na Fakultetu unatoč izostanku zakonskih uvjeta za upis.

1917/18.

Započinje postupno osnivanje Medicinskoga fakulteta. Do prve polovice 1918. dekanske poslove novoga Fakulteta obavlja dekan Mudroslovnoga fakulteta Juraj Majcen.

1918.

Nakon dugih priprema i brojnih inicijativa osnovana je Katedra za slovenski jezik i književnost pod vodstvom Frana Ilešića.

Uveden je Latinski tečaj, odnosno tečaj za obuku u latinskome jeziku za studente realnih gimnazija, koji su Fakultet upisali bez prethodna znanja latinskoga.

1919.

Započinju nastava češkoga i nastava poljskoga jezika pod lektorima Stjepanom Musulinom i Julijem Benešićem.

Osnovana Katedra za romansku filologiju pod vodstvom Petra Skoka.

Veći dio zgrade Kemijskoga zavoda ustupljen je na privremenu uporabu Kemijskomu zavodu Tehničkoga fakulteta, koji će tu ostati do sredine 20. stoljeća.

1920.

Osnovan je Seminar za romansku filologiju, s proseminarima za francuski i talijanski jezik. Uspostavljena je i pripadajuća knjižnica.

1921/22.

U proljetnome semestru Petar Skok u sklopu Romanskoga seminara počinje održavati kolegij *Rumunjske vježbe*, čime počinje nastava rumunjskoga jezika.

1922.

Katedra za geografiju prerasta u Geografski zavod, koji vodi Milan Šenoa. Zavod u sastavu Filozofskoga fakulteta ostaje do 1947.

1924.

Uspostavljeni su Katedra za etnologiju i Etnološki seminar pod vodstvom Petra Bulata.

Arheološki zavod uspostavlja samostalnu knjižnicu; do tada ju je dijelio s Arheološkim odjelom Narodnoga muzeja.

Zbog suradnje sa Seljačkom strankom i Stjepanom Radićem politički umirovljeni istaknuti predstavnici Hrvatske zajednice (stranke), među kojima je i Albert Bazala s Mudroslovnoga fakulteta, reaktiviran 1927.

1926.

(14. I.) Iz političkih su razloga, kao odgovor na ranija umirovljenja, odlukom ministra Stjepana Radića umirovljeni profesori Petar Bulat, Vladimir Dvorniković, Marije Kiseljak, Ferdo Koch, Grga Novak, Milan Prelog, Vojislav Radovanović, Artur Schneider i Branko Vodnik.

Mudroslovni fakultet mijenja naziv u Filozofski fakultet.

1926/27.

Petar Skok uvodi kolegij *Uvod u španjolski*, čime započinje nastava španjolskoga jezika i književnosti.

1927.

Dolaskom Milovana Gavazzija na Fakultet započinje sustavna nastava etnologije. Uspostavljena je i etnološka knjižnica.

1928.

Uredba o Filozofskome fakultetu (6. VI.) uvodi novu organizaciju s ukupno 30 studijskih ili znanstvenih grupa, od kojih su svaku činila tri predmeta (A, B i C). Na Fakultetu djeluje 12 seminara (neki nikada nisu zaživjeli u praksi).

Pod vodstvom Artura Schneidera uspostavljen Seminar za povijest umjetnosti i kulturu s pripadajućom knjižnicom.

1929.

Osnovana Katedra za praktičnu filozofiju (etiku i estetiku) pod vodstvom Pavla Vuk-Pavlovića.

Osnovana Katedra za eksperimentalnu psihologiju pod vodstvom pročelnika Ramira Bujasa, a Laboratorij za eksperimentalnu psihologiju (isprva pri Medicinskome fakultetu) pretvoren je u fakultetski Psihologijski institut. Time formalno počinje nastava psihologije na Fakultetu.

1931/32.

Prvi put u povijesti Filozofski fakultet upisuje preko tisuću studenata (ukupno 1 139).

1932.

Pokrenut psihologijski časopis *Acta instituti psychologici universitatis Zagrabensis*.

1934.

Osnovana Katedra za talijanski jezik i književnost pod vodstvom Mirka Deanovića.

Lektorat engleskoga jezika i književnosti započinje s radom pod vodstvom lektora Josipa Torbarine.

1936.

Uspostavljena Knjižnica za engleski jezik i književnost.

Fizikalni zavod seli se u vlastite prostorije na Marulićevu trgu. U novu zgradu smješteni su i Seminar za teorijsku fiziku i primijenjenu matematiku, Matematički zavod, Geometrijski seminar sa zbirkom učila, dva geografska zavoda, filozofski i pedagoški seminar te Geofizički zavod.

1940.

Od Katedre za romansku filologiju odvaja se Katedra za talijanski jezik i književnost pod vodstvom Mirka Deanovića.

Osnovana Katedra za engleski jezik i književnost pod vodstvom Josipa Torbarine.

Uspostavljena samostalna knjižnica Indoeuropskoga seminara, koja će 1980. prerasti u Knjižnicu za opću lingvistiku i orijentalne studije.

(9. X.) Donesena Uredba koja uvodi *numerus clausus*, što je značilo da se broj studenata Židova na Sveučilištu morao svesti na postotak Židova u ukupnu stanovništvu.

1941.

Uspostavom NDH na snagu stupaju rasni zakoni, koji zahvaćaju cijelo Sveučilište. Sveučilišna autonomija ukinuta je Zakonskom odredbom o Hrvatskom sveučilištu u listopadu 1941. Istovremeno studenti i dio nastavnika organiziraju različite oblike otpora. Studenti Fakulteta organiziraju se preko SKOJ-a (Savez komunističke omladine Jugoslavije) i čine jedan od najvećih aktiva, ali su uslijedili valovi pritisaka i uhićenja.

(14. VI.) Odlukom doglavnika ministra bogoštovlja i nastave umirovljen je zbog židovskoga podrijetla docent Pavao Vuk-Pavlović, čime je započeo niz političkih umirovljenja na Fakultetu.

Odredbom o Hrvatskome sveučilištu (23. X.) Farmaceutski odsjek pretvoren je u zaseban fakultet, koji je kao takav počeo funkcionirati 1942/43.

Nacrt fakultetskoga Pravilnika koji nastaje na temelju novoga Zakona predviđa raspodjelu Fakulteta na dva velika odsjeka: humanistički (s 24 katedre) i realistički (s 19 katedra).

1942.

Održani prvi kolegiji iz područja luzitanistike.

1942/43.

Filozofski fakultet ponovno preimenovan u Mudroslovni fakultet.

1944.

Osnovan Engleski seminar.

1945.

(3. II.) Odlukom AVNOJ-a (Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije) „o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donijetih po okupatorima i njihovim pomagačima za vrijeme okupacije“ poništena su prisilna umirovljenja, a na Fakultetu se proveo velik broj postupaka (ponovno primanje studenata, ponavljanje izbora itd.). To je značilo i to da se neki nastavnici nisu kao zaposlenici vratili na Filozofski fakultet.

(18. VII.) Fakultet ponovno nosi ime Filozofski fakultet.

Osnovana Katedra za ruski jezik i književnost, koju vodi Josip Badalić.

1946.

Osnovan Prirodoslovno-matematički fakultet, pa se dio prirodoslovnih katedara izdvaja iz sastava Filozofskoga fakulteta.

(24. VII.) Pokrenut Pedagoški institut (predstojnik Stjepan Pataki) namijenjen svim studentima Filozofskoga i Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta. Nastava metodike za te studente uvedena je 1951.

1948.

Novom reorganizacijom Fakulteta ukidaju se tropredmetne kombinacije studijskih grupa (A, B i C) te je uspostavljeno 11 studijskih grupa, od kojih se svaka mogla studirati kao jednopredmetni studij: Filozofija, Pedagogija, Povijest, Povijest umjetnosti, Arheologija, Etnologija, Narodni jezik i književnost, Slavistika, Romanistika, Germanistika, Klasična filologija. Prema nastavnomu planu 1949/50. pridodaje se i 12. grupa, Psihologija.

Dekan fakulteta Stjepan Pataki uvodi nastavu tjelesnog odgoja te seminar za nastavnike koji će predavati tjelesni odgoj na fakultetima Sveučilišta u Zagrebu. Osniva se i fakultetsko gimnastičko društvo, prvo na Sveučilištu nakon Drugoga svjetskog rata.

1949.

Pod Filozofski fakultet vraćaju se Katedra za psihologiju i Psihologijski institut.

1949/50.

Uvodi se Latinski tečaj za studente.

Na većini grupa uvodi se nastava iz stranoga jezika.

Na Katedri za hrvatski ili srpski jezik zaposlen je Ljudevit Jonke, kao prvi nastavnik zadužen isključivo za suvremeni hrvatski jezik, čime su stvoreni uvjeti za nastanak dviju katedara: za povijest i dijalektologiju

hrvatskoga ili srpskoga jezika (danas Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika), koju će voditi Mate Hraste, te za suvremeni hrvatski ili srpski jezik (danas Katedra za hrvatski standardni jezik), najstarije djelatne katedre za suvremeni hrvatski, koju će voditi Ljudevit Jonke.

1951.

Povodom „desetgodišnjice narodne revolucije“ podignuta ploča u spomen na trideset i dvoje poginulih studenata Fakulteta. Ploča se danas nalazi kod dvorane D7.

Nakon što je iste godine formiran Savez studenata Jugoslavije, na Fakultetu je uspostavljeno udruženje Savez studenata Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

1952.

Daljnjom reorganizacijom Fakulteta i studijskih programa uvodi se dvopredmetni studij. Uz glavni se predmet (u trajanju od osam semestara) bira i srodna studijska grupa kao drugi glavni predmet (u trajanju od šest semestara). Takva je organizacija dopunjena 1954. godine, kada je odlučeno da se u načelu uvode dvopredmetne studijske grupe, uz slobodno kombiniranje i povezivanje predmeta.

Katedra za narodnu povijest dijeli se na Katedru za hrvatsku povijest pod Mihom Baradom i Katedru za povijest naroda FNRJ pod Vasom Bogdanovom. Uređene su pritom i pripadajuće seminarske knjižnice.

1954.

Općim zakonom o sveučilištima uvodi se društveno upravljanje Fakultetom, čime je Fakultet proglašen „samostalnom samoupravnom institucijom“.

Osnovan Institut za fonetiku (od 1961. Zavod za fonetiku), kojemu je predstojnik Petar Guberina. Iduće godine osnovana je Knjižnica za fonetiku.

1955.

Arheološki zavod reorganiziran u Arheološki institut.

1956.

Osnovana Katedra za komparativnu književnost, koju vodi Ivo Hergešić.

Pokrenut časopis koji je Mirko Deanović utemeljio pod imenom *Studia Romanica*, a od 1958. do danas izlazi pod imenom *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*. Zajednički ga izdaju Odsjek za romanistiku, Odsjek za talijanistiku i Odsjek za anglistiku.

Pokrenut časopis *Opuscula archaeologica*, kojemu je prvi glavni urednik Duje Rendić-Miočević.

1958.

Na temelju Zakona o organizaciji znanstvenoga rada i novoga Statuta provedena je temeljita reorganizacija Fakulteta. Stvaraju se prvi odsjeci, koji su objedinili srodne katedre. Biraju se prvi pročelnici Odsjeka.

Počinju izlaziti *Radovi Odsjeka za povijest umjetnosti* (isprva *Radovi Seminara za povijest umjetnosti*), koji se objavljuju do 1981.

1959.

Osnovan Odsjek za opću lingvistiku i komparativnu književnost.

S radom počinje Lektorat rumunjskoga jezika (do 1962. godine).

Izlazi časopis *Radovi Filozofskog fakulteta* (Historijske grupe), koji uređuju Grga Novak i Jaroslav Šidak. Potom od 1971. izlazi časopis koji se u posljednjim desetljećima uvriježio pod nazivom *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*.

1960.

Osnovani su Odsjek za etnologiju te Etnološki zavod kao znanstveno-istraživačka jedinica. Godine 2004. Odsjek je u znaku institucionalna širenja i uvrštavanja suvremenih teorijskih struja preimenovan u Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.

Osnovan Odsjek za pedagogiju. Kao zasebna znanstvena jedinica formiran je i Zavod za pedagogiju.

Pokrenuti su Institut za lingvistiku (prvi direktor Ljudevit Jonke), Institut za nauku o književnosti (prvi direktor Ivo Frangeš) i Institut za povijest umjetnosti i arheologiju (prvi direktor Grgo Gamulin).

1961.

Filozofski fakultet preselio se u novu zgradu u Ulici Đure Salaja (danas Ulica Ivana Lučića), koja je tada obuhvaćala 14 500 kvadratnih metara prostora. Natječaj za izradu idejne skice raspisan je još 1956. godine, a u izgradnju i opremu uloženo je 750 milijuna tadašnjih dinara. Zgradu je projektirao arhitekt Božidar Tušek.

Dotad organizacijski povezane, Germanistika i Anglistika razdvajaju se u zasebne studijske grupe. Odsjek za germanistiku dobiva današnje ime.

Osnovan Centar za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije.

Osnovana Katedra za španjolski jezik i književnost (s radom započinje 1968. godine).

Uvodi se nastava III. stupnja (poslijediplomski studij) za znanstveno usavršavanje u trajanju od dvije godine. Mogla se organizirati na svim fakultetskim odsjecima, unutar jednoga ili više njih (zajednički) te u suradnji s drugim fakultetima i znanstvenim institucijama. U sklopu toga dopušteno je da odsjeci prema potrebi organiziraju i nastavu za stručno usavršavanje kojom je diplomiranim studentima pružan uvid u

metodologije istraživačkoga rada i primjenu metoda u praksi. Među prvima koji su uveli poslijediplomski studij jesu Zavod za fonetiku (1961) i Odsjek za etnologiju (1962), a III. stupanj Lingvistike već 1961. počinje funkcionirati kao iznadodski studij.

1962.

Ispred sjevernoga krila zgrade postavljen spomenik Silviju Strahimiru Kranjčeviću, djelo kipara Tomislava Ostoje.

Pod vodstvom Petra Guberine uspostavljen Tečaj hrvatskoga jezika za strance, iz kojega se razvija današnji *Croaticum* – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik (od 2003. godine).

Odsjek za opću lingvistiku i komparativnu književnost račva se na dva nova odsjeka: Odsjek za komparativnu književnost i Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije.

1963.

Osnovan Odsjek za sociologiju. S radom počinje i pripadajuća knjižnica.

Osnovana Katedra za fonetiku u okviru Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije.

Krug filozofâ i sociologâ koji predvode Milan Kangrga i Rudi Supek pokreće međunarodnu konferenciju pod nazivom Korčulanska ljetna škola.

1964.

Osnovan Odsjek za talijanski jezik i književnost.

Na inicijativu članova Odsjeka za filozofiju pokreće se časopis *Praxis* (pod okriljem Hrvatskoga filozofskog društva).

(26. X.) Preljevanje rijeke Save izazvalo poplavu u gradu Zagrebu. Zgrada Fakulteta bilježi velike materijalne štete, naročito arhiva, podrumskih prostorija te operativnih centrala i prostorija pojedinih odsjeka. Procjena štete iznosila je između 75 i 100 milijuna dinara.

1965.

Institut za povijest umjetnosti i arheologiju razdvaja se u dva zasebna instituta: Arheološki institut (prvi direktor Duje Rendić-Miočević) i Institut za povijest umjetnosti.

Zavod za fonetiku postaje Institut za teoretsku i primijenjenu fonetiku.

Osnovana je Katedra za makedonski jezik i književnost (s radom počinje 1966. godine) pod vodstvom Ive Frangeša.

1965/66.

Prvi put u povijesti Filozofski fakultet broji preko stotinu nastavnika (ukupno 105). Iste akademske godine redovni i izvanredni studij upisao je 2 391 student.

1966/67.

Nova fakultetska reorganizacija omogućuje povezivanje studijskih grupa. Dopuštene su sve vrste kombinacija. Prvi predmet (A) traje četiri godine, drugi predmet (B) traje tri godine, jednopredmetni studij traje četiri godine.

1967.

(17. III.) U novinama *Telegram* objavljena „Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika“. Nastavnici Fakulteta među sastavljačima su Deklaracije, a njezini su potpisnici katedre i instituti: Katedra za suvremeni hrvatskosrpski jezik, Katedra za povijest hrvatskog jezika i dijalektologiju, Katedra za stariju hrvatsku književnost, Katedra za noviju hrvatsku književnost te Institut za lingvistiku i Institut za nauku o književnosti Filozofskoga fakulteta.

Pokrenut Institut za filozofiju (prvi direktor Predrag Vranicki).

1967/68.

Usvaja se novi fakultetski statut, kojim se završava proces preobrazbe Fakulteta prema načelima samoupravljanja. Od tada na Fakultetu djeluje 18 odsjeka s ukupno 75 katedara. Tim povodom objavljuje se i publikacija *Organizacija Fakulteta i sistem studija*.

1968.

Osnovan Odsjek za teorijsku i primijenjenu fonetiku.

Institut za povijest umjetnosti izdvaja se iz sastava Fakulteta i postaje sveučilišni institut.

„Lipanjaska gibanja“ studentskoga bunta zahvaćaju i Filozofski fakultet. Od 3. do 11. lipnja zagrebački studenti organizirali su demonstracije i javnu potporu beogradskim studentima. Studenti i nastavnici Fakulteta, naročito oni okupljeni oko časopisa *Praxis*, ubrajaju se među najaktivnije tijekom „Lipanjaskih gibanja“ na čitavu Zagrebačkome sveučilištu.

1969.

Potkraj godine obilježena 300. obljetnica pokretanja visokoškolske nastave u Zagrebu i Hrvatskoj. Tim povodom objavljena je u dvama svescima monografija o tristogodišnjoj povijesti Zagrebačkoga sveučilišta,

koju je uredio profesor Filozofskoga fakulteta Jaroslav Šidak, glavna pokretačka snaga obljetničkoga projekta.

1970.

Ivo Frangeš pokreće časopis *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, inicijalno kao zajednički izdavački poduhvat Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta i Instituta za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Časopis se gasi 2000. godine, ali s izlaženjem ponovno kreće 2007. kao *Nova Croatica*, a od 2013. opet kao *Croatica*.

Počinju *Dani Ramira Bujasa* (od 2005. *Dani Ramira i Zorana Bujasa*), koje organizira Odsjek za psihologiju (u suradnji s Hrvatskom psihološkim društvom).

U suizdanju Instituta za znanost o književnosti i Libera knjigom Stanka Lasića *Sukob na književnoj ljevici 1928–1952*. pokrenuta „Biblioteka L“, koja do danas izlazi u ukupno trima serijama.

Počinju izlaziti *Radovi plenarnog sastanka Ogranka za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije*, koji će od 1978. do danas izlaziti pod nazivom *Etnološka tribina* u suradnji Hrvatskog etnološkog društva i Odsjeka za etnologiju.

1971.

Pokrenut samostalan sveučilišni Institut za hrvatsku povijest (prvi direktor Ljubo Boban).

Počinju izlaziti *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, nastavljajući se na ediciju *Radovi Filozofskog fakulteta* (Historijske grupe), koja izlazi od 1959.

(22. XI.) Započinje štrajk hrvatskih sveučilištaraca kao jedan od vrhunaca „masovnoga pokreta“. Filozofski fakultet pristupa štrajku. Tijekom Hrvatskoga proljeća aktivni su nastavnici Filozofskoga fakulteta Ivo Frangeš, Ljudevit Jonke, Miroslav Vaupotić i brojni drugi.

1972.

(23. VII.) Započinje prvi seminar Zagrebačke slavističke škole, koja je osnovana odlukom Vijeća Filozofskoga fakulteta 14. I. 1970. Seminar je održan u Dubrovniku i Zagrebu.

Pokrenut je Zavod za sociologiju.

1973.

Iz političkih razloga, zbog uloge u Hrvatskome proljeću, neki su nastavnici umirovljeni, a brojni su drugi nastavnici i studenti Fakulteta kažnjavani na različite načine.

1976.

Osnovana Katedra za bibliotekarstvo pod vodstvom Gaje Peleša. Od iduće godine u ljetnome semestru kreće i nastava bibliotekarstva i društveno-humanističke informatike kao slobodan dopunski studij (trajao dvije godine).

1977/78.

Uvodi se nova struktura studijskih programa, čime su svi studijski programi postali ravnopravni četverogodišnji studiji.

1978.

Osnovana Katedra za portugalski jezik, književnost i civilizaciju (s radom počinje 1982. godine).

1979.

Zavod za fonetiku mijenja naziv u Centar za strane jezike i probleme govora, čime održavanje tečajeva stranih jezika postaje važan aspekt djelovanja Centra.

1979/80.

Samoupravna reorganizacija Fakulteta: tri „osnovne organizacije udruženog rada“ povezane su u jednu pod nazivom OOUR Humanističke i društvene znanosti. Godine 1981. bit će osnovan i OOUR Pedagogijske znanosti.

1980.

Osnovan Centar za jezičnu nastavu, kojemu je glavni cilj bilo održavanje nastave stranoga jezika struke kao obvezatnoga kolegija za studente svih nefiloloških studija Filozofskoga fakulteta.

1981.

Provedena integracija u OOUR Pedagogijske znanosti, koji je uključivao Odsjek za pedagogiju, Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje Sveučilišta te pedagoške akademije u Zagrebu, Petrinji i Čakovcu. Time je formirana organizacijska jedinica unutar koje je djelovalo šest odsjeka (Odsjek za studij pedagogije, Odsjek za pedagoško osposobljavanje, Odsjek za razrednu nastavu, Odsjek za predškolski odgoj u Zagrebu, Odsjek za razrednu nastavu i predškolski odgoj u Čakovcu te Odsjek za razrednu nastavu i predškolski odgoj u Petrinji).

Osnovan Odsjek za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku, 1984. preimenovan u Odsjek za informacijske znanosti, a od 2008. zbog proširenja znanstvenoga polja informacijskih znanosti u polje informacijskih i komunikacijskih znanosti postaje Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Osnovana Katedra za tjelesnu i zdravstvenu kulturu (od 2006. Samostalna katedra za kineziologiju).

1982.

U sklopu Odsjeka za klasičnu filologiju uvodi se nastava novogrčkoga jezika.

Utemeljen Arheološki zavod kao znanstvenoistraživačka jedinica Odsjeka za arheologiju.

1985.

U okviru slobodnoga dopuskoga studija (u trajanju od dvije godine) počinje nastava švedskoga jezika i skandinavskih književnosti.

1986.

Započeo četverogodišnji studij informacijskih znanosti te dvogodišnji dopunski studij arhivistike i muzeologije.

1987.

Institut za hrvatsku povijest preimenovan u Zavod za hrvatsku povijest, koji djeluje do danas (u sklopu Odsjeka za povijest od 1995. godine).

1988.

Osnovana Ljetna psihologijska škola nastavnika i studenata.

Osnovan Klub studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (KSFF).

1989.

Pokrenut Zavod za informacijske znanosti (prvi voditelj Miroslav Tuđman).

S izlaženjem počinje interdisciplinarni časopis *Studia ethnologica Croatica* u izdanju Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.

1990.

Odlukom Savjeta OOUR-a uspostavljene su Povelja Filozofskoga fakulteta, najviše javno priznanje znanstvenicima i nastavnicima te suradnicima Fakulteta, Medalja Filozofskoga fakulteta, drugo javno priznanje, i Nagrada „Dr. Franjo Marković“, koja se dodjeljuje studentima koji su u svojem studiju – kroz nastavni i izvannastavni rad – pokazali iznimne sposobnosti i ostvarili zapažene rezultate. Likovno rješenje Povelje i Medalje rad je akademskih umjetnika Frane Para i Želimira Janeša. Tom prilikom izrađene su velika i mala skulptura „Mudrost“. Od 2005. dobitnik Povelje dobiva i zlatnu značku. Medalja i značka u obliku su glagoljičkoga slova *mislite*, koje je postalo znak Filozofskoga fakulteta.

1991.

Nastavnici i studenti Fakulteta aktivno se i svestrano uključuju u Domovinski rat.

(13. XII.) Kod sela Čeralija u akciji oslobađanja okupiranoga Voćina i okolnih mjesta poginuo je prvi student Filozofskoga fakulteta, hrvatski branitelj Bernard Štajduhar. U njegov je spomen kasnije postavljena ploča pred dvoranom D7.

1992.

Počinje izlaziti filološki godišnjak *Zagreber Germanistische Beiträge* u izdanju Odsjeka za germanistiku.

U suradnji Filozofskoga fakulteta i Hrvatskoga sociološkog društva započinje izlaziti časopis iz područja društvenih znanosti *Socijalne ekologije*.

1993.

Dva odjela Fakulteta nastala od dvaju OOUR-a mijenjaju nazive te se od tada zovu Filozofski fakultet – Humanističke i društvene znanosti i Filozofski fakultet – Pedagogijske znanosti. Takva podjela potrajat će do 1998.

1994.

U okviru Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije uvedeni su studij mađarskoga jezika i književnosti te studij turskoga jezika i književnosti s pripadajućim katedrama.

U okviru Odsjeka za anglistiku utemeljena je Katedra za skandinavske jezike i književnosti.

1995.

U sastav Odsjeka za slavenske jezike i književnosti uključuju se Lektorat bugarskoga jezika, Katedra za makedonski jezik i književnost, Katedra za slovenski jezik i književnost te Katedra za srpsku i crnogorsku književnost.

Nakon što je već 1994. studij hrvatskoga jezika i književnosti izdvajanjem triju južnoslavenskih katedara posve osamostaljen, službeno je formiran Odsjek za kroatistiku.

1996.

Započela je nadogradnja trećega kata zgrade Fakulteta. Izgradnja je, prema projektu arhitekta Milana Čankovića, završena 2005/06. godine, kada su se u nove prostorije preselili ovi odsjeci: Romanistika, Talijanistika, Klasična filologija, Germanistika, Informacijske znanosti.

Počinje djelovati Lektorat kineskoga jezika.

1997.

Uvedeni su studiji slovačkoga jezika i književnosti te ukrajinskoga jezika i književnosti.

Započinje nastava hebrejskoga, arapskoga i rumunjskoga jezika.

1998.

Na inicijativu nastavnika Odsjeka za psihologiju s djelovanjem počinje Savjetovalište za studente. Savjetovalište pruža psihološku podršku studentima u postizanju akademskih i životnih uspjeha te u unapređenju kvalitete življenja i razvoja osobnih potencijala.

Filozofski fakultet – Pedagogijske znanosti pretvara se u Učiteljsku akademiju, Visoku učiteljsku školu u Čakovcu i Visoku učiteljsku školu u Petrinji, pa je studij pedagogije vraćen jedinstvenomu Filozofskom fakultetu.

1998/99.

Koncipiran studij južnoslavenskih jezika i književnosti.

2000.

Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije razdijeljen na dva odsjeka: Odsjek za lingvistiku i Odsjek za orijentalne studije i hungarologiju.

Pokrenuta prilagodba fakultetskoga prostora studentima s teškoćama kretanja. Ona je sljedećih godina rezultirala uređenjem posebne učionice, ulaza, stepeništa, sanitarnih čvorova i dizala.

2001.

Objedinjavanjem dvaju postojećih centara (Centar za strane jezike i Centar za jezičnu nastavu) formira se jedinstveni Centar za strane jezike.

U prostorijama Filozofskoga fakulteta počinje djelovati *Instituto Cervantes Zagreb*.

Utemeljen Centar za komparativnohistorijske studije u sklopu Zavoda za hrvatsku povijest. Od 2007. djeluje pod nazivom Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije kao samostalna fakultetska ustrojbeno jedinica, a od 2024. pod nazivom Centar za inovativne studije.

2002.

Osnovana izdavačka služba *FF press*.

2002/03.

Ukinuti pojedinačni klasifikacijski ispiti za upis na odabrane studijske grupe; umjesto njih uveden je jedinstven klasifikacijski ispit.

2003.

Podjelom Odsjeka za slavenske jezike i književnosti na tri manja slavistička odsjeka nastaju Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti, Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti i Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti.

2004.

Pokrenut sustav učenja na daljinu *Omega*. Sustavom se danas služi više od 11 000 korisnika kroz više od 1 700 e-kolegija.

2004/05.

Uvode se tri slobodna trogodišnja studija: Sinologija, Japanologija i Portugalski jezik i književnost (uz već postojeći dvogodišnji).

2005.

Pokrenut je Doktorski studij glotodidaktike, koji se nadovezuje na tradiciju znanstvenoga magistarskoga studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (osnovan 1977. godine). Radi se o integriranome fakultetskome doktorskom studiju.

Uspostavljen je Odsjek za indologiju i dalekoistočne studije, kojemu je prvi pročelnik Mislav Ježić.

Počinje izlaziti časopis *Ekonomika i ekohistorija*, kojemu su glavni izdavači Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju i Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije Filozofskoga fakulteta.

Osnovan je Centar za obrazovanje nastavnika (CZON), kojemu su glavne svrhe početno obrazovanje za stjecanje temeljne nastavničke kompetencije predmetnih nastavnika (u okviru diplomskih studija Fakulteta) te izvođenje programa za stjecanje profesionalnih kompetencija sveučilišnih nastavnika na zainteresiranim fakultetima Sveučilišta u Zagrebu.

2005/06.

Početak implementacije bolonjskoga sustava visokog obrazovanja i ranije pripremljene reforme nastave na Fakultetu. S izvođenjem kreću novoosmišljeni preddiplomski i diplomski studiji, usklađeni s europskim standardima i ciljevima, koji svoju koncepciju obrazovanja temelje na načelima Bolonjske deklaracije.

Započinje sustavna digitalizacija fakultetske satnice.

2006.

Iz Odsjeka za orijentalne studije i hungarologiju izdvajaju se Katedra za hungarologiju i Katedra za turkologiju te s Katedrom za judaistiku (od 2024. Katedra za židovske studije i istraživanje Holokausta) formiraju novi Odsjek za hungarologiju, turkologiju i judaistiku (od 2024. Odsjek za hungarologiju, turkologiju i židovske studije). Odsjek za orijentalne studije 2024. mijenja ime u Odsjek za azijske studije.

Filozofski fakultet stječe dio zgrade Fonda za naknadu oduzete imovine na adresi Ivana Lučića 6, u kojoj su prostorije adaptirane za potrebe Fakulteta. Od tada se u tom prostoru nalazi Odsjek za arheologiju.

2007/08.

Prva generacija studenata brucoša upisana je putem studomata postavljenih u auli zgrade Fakulteta.

2008.

Osnovana Katedra za nederlandistiku, koja djeluje u sklopu Odsjeka za germanistiku.

U prostorijama Filozofskoga fakulteta počinje djelovati *Centro de Língua Portuguesa do Camões*.

S izvođenjem kreće Doktorski studij književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture, na koji će se 2017. nadovezati programski sličan Doktorski studij znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture, kao jedan od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu, koji obuhvaća dva smjera: Opći i Muzikološki (koji se izvodi u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu).

(7. V.) Organiziran prosvjed studenata Filozofskoga i Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta zbog nezadovoljstva uvođenjem bolonjskoga sustava na hrvatska sveučilišta i prijedloga modela plaćanja studija. Studenti su tražili poštivanje uvjeta prema kojima su izvorno upisivali studij, besplatan upis diplomskoga studija, titule koje su prepoznatljive na tržištu rada, veću participaciju u kreiranju nastave, poštivanje studentskih prava itd. Dio je studentskih zahtjeva i ostvaren.

2009.

(11. III.) Svečano otvorena nova zgrada Knjižnice Filozofskoga fakulteta ukupne površine 8 792 metara kvadratnih. Zgrada je djelo arhitektonskog ureda Vulin i Ileković. U njoj su objedinjeni fondovi odsječkih knjižnica, središnje čitaonice i katedarskih zbirki. Sveukupno sadržava oko 600 000 naslova i prema veličini fonda druga je knjižnica u Hrvatskoj.

(20. IV.) Nezavisna studentska inicijativa za besplatno obrazovanje (NSIZBO) pokreće blokadu nastave na Fakultetu. Uslijedilo je 35 dana blokade, tijekom koje su u dvorani D7 održavani plenumi kao zasjedanje svih zainteresiranih.

2010.

S djelovanjem počinje mješoviti pjevački zbor Filozofskoga fakulteta *Concordia discors*, koji okuplja stotinjak članova, ponajprije studenata Filozofskoga fakulteta.

2011.

(24. X.) Druga studentska blokada Studentske službe, Uprave i Dekanata, dvorane D7 i parkirališta Fakulteta. Glavni je motiv ukidanje naplaćivanja školarina studentima preddiplomskoga studija.

2013.

Osnovani Centar za integrativnu bioetiku i Centar za potporu e-učenju.

2014.

Osnovan Centar sveučilišne uspješnosti (*Centre de réussite universitaire*), koji djeluje na Filozofskome fakultetu, a otvoren je svim nastavnicima i studentima Zagrebačkoga sveučilišta koji govore, uče ili istražuju francuski jezik. Uspostavljen je kao rezultat intenziviranja aktivnosti Sveučilišne agencije za frankofoniju.

Počinje izlaziti *Hieronymus*, prvi hrvatski časopis posvećen isključivo znanstvenim i stručnim člancima iz područja proučavanja prevođenja i terminologije.

2015.

Osnovan Ured za studente s invaliditetom s glavnim ciljem pružanja savjetovanja, vršnjačke podrške i pomoći pri prilagodbi studentima s invaliditetom, promičući inkluzivno visoko obrazovanje.

2016.

Osnovan Centar za razvoj karijere Filozofskoga fakulteta.

S implementacijom kreću ECTS-informacijski paket i Osnovna baza evidencije logistike i kvalitete studiranja (*Obeliks*) za javno dostupan prikaz izvedbenih planova svih studijskih programa na preddiplomskoj i diplomskoj razini.

2017.

Osnovan Ured za znanost i projekte Filozofskoga fakulteta.

Croaticum i Centar za e-učenje pokrenuli mrežni tečaj za učenje hrvatskoga jezika na razini A1 sa sučeljem na engleskome i španjolskome jeziku.

2018.

Osnovan Ured za informiranje Filozofskoga fakulteta.

2019.

(25. I.) U podrumu Fakulteta otvorena nova menza subvencionirane prehrane Studentskoga centra.

Filozofski fakultet ukida studentske indekse.

Na novopokrenutoj platformi *FF Open Press* postaju dostupne prve e-knjige.

Ukidaju se jedinstveni prijamni ispiti za upis.

2020.

(22. III.) Potres koji je pogodio grad Zagreb, najjači od zagrebačkoga potresa iz 1880. godine, prouzročio je manju štetu na fakultetskoj zgradi i znatniju u zgradi Knjižnice.

Zbog izbijanja globalne pandemije virusa COVID-19 nastava je po prvi put u povijesti Filozofskoga fakulteta u cijelosti organizirana mrežno putem sustava za učenje na daljinu *Omega*. Upis u prvu godinu studija po prvi put u potpunosti je proveden mrežno putem aplikacije za upis.

Osnovan Ured za kvalitetu Filozofskoga fakulteta.

S djelovanjem počinje fakultetski centar Hrvatski arhiv podataka za društvene znanosti (CROSSDA) kao nacionalni javni servis za istraživačke podatke u području društvenih znanosti.

2022.

Osnovani Centar za židovsku povijest i baštinu i Centar „Filozofski u zajednici“.

2023.

Osnovani Centar za kognitivnu znanost i Centar za teorijska istraživanja u humanistici.

Osnovan Laboratorij za kognitivnolingvistička istraživanja u translacijskoj neuroznanosti (ekstramuralni laboratorij Hrvatskog instituta za istraživanje mozga).

2023/24.

Provedena sveobuhvatna reforma studijskih programa na Filozofskome fakultetu, započeta 2018. Nastava se prema reformiranim programima izvodi od akademske godine 2024/25.

Započinju s izvođenjem dva združena jednopredmetna diplomatska studija: Digitalna lingvistika i Primijenjena kognitivna znanost.

2024/25.

Na Filozofskome fakultetu izvode se ukupno 144 studija.

Uvode se redoviti studiji sinologije i japanologije.

Uvodi se novi jednopredmetni diplomski studij Klinička lingvistika i fonetika.

Filip Šimetin Šegvić

Damir Agičić

Fotografija zgrade Sveučilišta u vrijeme zagrebačkoga potresa 1880. godine, kad je u njoj bila smještena tvornica duhana. Odlukom Zemaljske vlade i bana Károlya Khuen-Hédervárya godine 1880. odlučeno je da će postati glavna sveučilišna zgrada. Izvor: Arhiv Sveučilišta u Zagrebu, virtualna izložba „Sveučilište – jučer, danas, sutra“ (autorica Tatjana Petrić); Dragan Damjanović, „Organizacija obnove Zagreba nakon potresa 1880. godine“, Prostor, 28/2 (2020), 272. Fotografija: Hermann Fickert.

Zgrada Sveučilišta u Zagrebu, pogled iskosa, sredinom 1930-ih godina. Izvor: Hrvatski povijesni muzej. Negativ: Milenko Mitraković.

Nova zgrada Filozofskoga fakulteta, 1961. Izvor: Fototeka Instituta za povijest umjetnosti. Fotografija: Krešimir Tadić.

Otvaranje nove zgrade Filozofskoga fakulteta, 3. lipnja 1961. U prvome redu slijeva nadesno: prethodni dekan Filozofskoga fakulteta Fran Petrè, tadašnji dekan Filozofskoga fakulteta Veljko Gortan, rektor Sveučilišta u Zagrebu Vladimir Serdar, Petar Šimleša, Grga Novak i zagrebački gradonačelnik Većeslav Holjevac.

Dvorana D7 u novoj zgradi Filozofskoga fakulteta. Izvor: Fototeka Instituta za povijest umjetnosti. Fotografija: Krešimir Tadić.

Svečano otkrivanje spomenika Silviju Strahimiru Kranjčeviću uz zgradu Filozofskoga fakulteta, 25. listopada 1962. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta. Fotografija: Krešimir Tadić.

Poplava rijeke Save, 1964. U čamcu Milan Prelog i Predrag Vranicki. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta.

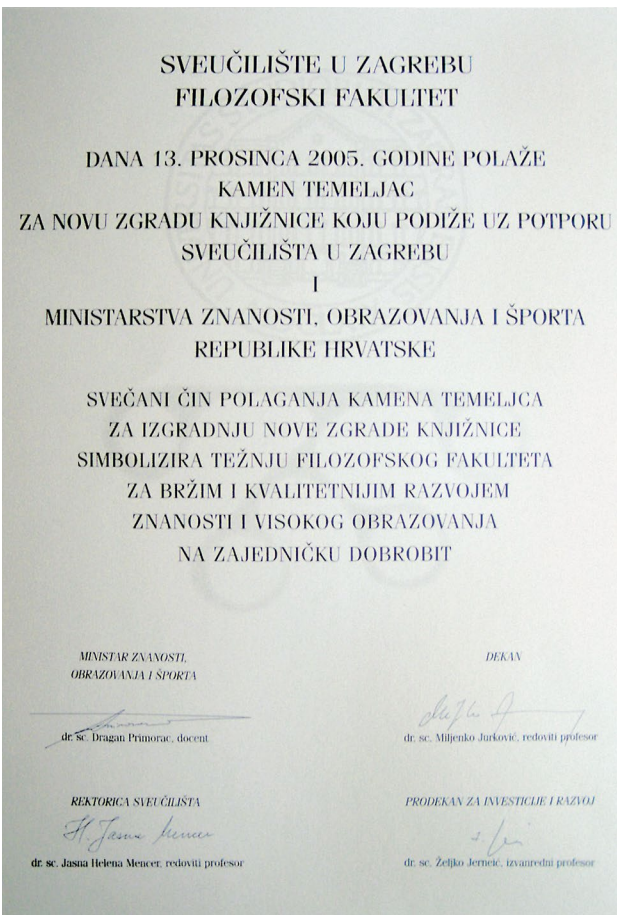
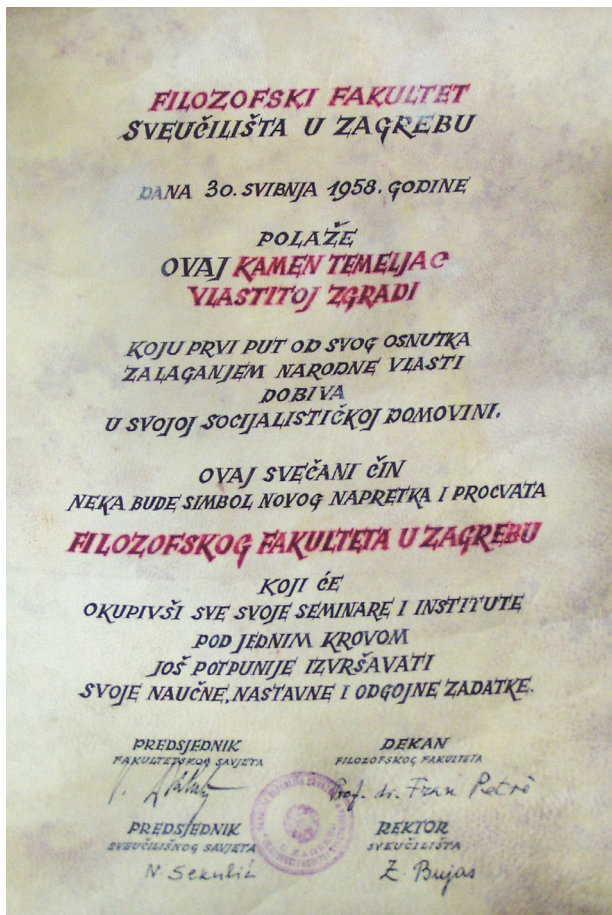
Oštećenja u fakultetskoj Knjižnici nakon potresa 22. ožujka 2020. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta.

Izgradnja trećega kata zgrade Filozofskoga fakulteta započeta 1996. Na fotografiji desno tadašnji prodekan Nikša Stančić. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta.

Lijevo: polaganje kamena temeljca za novu Knjižnicu Filozofskoga fakulteta, 2005. Na fotografiji slijeva nadesno stoje ministar znanosti, obrazovanja i športa Dragan Primorac, Nikša Stančić, dekan Miljenko Jurković, prorektor Tihomir Hunjak, čuči prodekan Željko Jernei. Desno: izgradnja nove Knjižnice, 2006.

Povelje o polaganju kamena temeljca za zgrade Filozofskoga fakulteta (1958) i fakultetske Knjižnice (2005). Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta.

Drvena maketa zgradâ Filozofskoga fakulteta i novoizgrađene fakultetske Knjižnice.

Filozofski fakultet nekad. Izvor: Fototeka Instituta za povijest umjetnosti. Fotografija: Krešimir Tadić.

Filozofski fakultet sad. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta. Fotografija: Željko Livnjak.

Dekani Filozofskoga fakulteta

FRANJO MARKOVIĆ

(KRIŽEVCI, 26. VII. 1845 – ZAGREB, 15. IX. 1914), DEKAN 1874/75. I 1888/89.

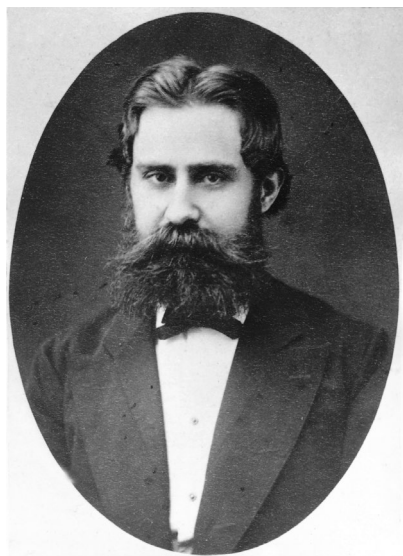

Studij klasične filologije, slavistike i filozofije završio je u Beču 1866. godine. Nakon diplome do 1870. radi u gimnazijama u Osijeku i Zagrebu. Doktorirao je 1872. u Beču iz područja estetike, nakon čega se vraća u Zagreb, gdje ponovno predaje kao gimnazijski profesor. Od 1873. na studijskome boravku u Dresdenu, Leipzigu, Berlinu i Parizu. Uspostavom Sveučilišta Franje Josipa I. (kasnije i dalje u tekstu: Sveučilište u Zagrebu), odnosno Mudroslovnoga fakulteta s odjelima Filozofičko-historičkim i Matematičko-prirodoslovnim (kasnije i dalje u tekstu: Filozofski fakultet) godine 1874. imenovan je prvim voditeljem Katedre za filozofiju (tada: Stolica za mudroslovje teoretično i praktično sa povjestnicom) i prvim dekanom. Na Fakultetu ostaje do umirovljenja 1909. godine. Predavao je etiku, estetiku, psihologiju, povijest filozofije, pedagogiju i logiku. Bio je član odbora Matice hrvatske (od 1875. godine), član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (od 1876. godine), obnašao je dužnost rektora Sveučilišta u Zagrebu (1881/82). Osim toga se do 1890. ističe i u Hrvatskome saboru kao križevački zastupnik Neovisne narodne stranke i oponent režima koji je predstavljao ban K. Khuen-Héderváry.

Znatno je utjecao na intelektualni život Banske Hrvatske, odigравši važnu posredničku ulogu u modernizaciji hrvatskih humanističkih znanosti prema europskim i ponajviše bečkim uzorima. Kao dekan Fakulteta zalagao se za različite modele stipendiranja studenata i pomaganja što većemu broju mladih u potrazi za boljim obrazovanjem. Na njegov poticaj uspostavljena je 1898. godine *Hrvatska mensa academica*. U stručnome smislu posebno je važan njegov doprinos u razvijanju hrvatskoga filozofskog pojmovlja, ali je traga ostavio i svojim raspravama, člancima te književničkim radom. U Markovićevu čast njegovim je imenom nazvana nagrada Filozofskoga fakulteta koja se godišnje dodjeljuje studentima sa zapaženim znanstvenim, umjetničkim, stručnim i sportskim rezultatima.

FRANJO MAIXNER

(OSIJEK, 4. VIII. 1841 – ZAGREB, 2. III. 1903), DEKAN 1875/76.

Studirao je 1861–1865. klasičnu filologiju i njemački jezik u Pragu. Od 1865. do 1874. radi kao suplent, učitelj i gimnazijski profesor na zagrebačkoj Gornjogradskoj gimnaziji te kao književnik. U rujnu 1874. imenovan je prvim redovitim profesorom latinske filologije na Filozofskome fakultetu. Tijekom prvoga semestra usavršavao se u klasičnoj filologiji u Leipzigu, gdje je 1877. i doktorirao. Od 1886. postaje prvim profesorom na Katedri za klasičnu filologiju, gdje drži nastavu do ak. god. 1899/1900. Pored sveučilišnih dužnosti obnašao je i razne funkcije kao vladin povjerenik u školstvu (ispitna povjerenstva, zemaljski školski nadzornik itd.). Obnašao je dužnost rektora Sveučilišta u Zagrebu (1878/79), a 1882. postao je i redoviti član JAZU. Osim toga isticao se i kao dopisni član inozemnih društava (Prag) i akademija (Beograd). Među prvima se bavio istraživanjem hrvatskoga latinizma, dok je u svojim predavanjima povezivao književnost i gramatiku s poviješću, mitologijom, arheologijom i metrikom. Također se zanimao za arheologiju i epigrafiju. Najviše priznanje stekao je kad je 1894. odlikovan Viteškim redom željezne krune III. razreda.

LAVOSLAV (LEOPOLD) VÁCLAV GEITLER

(PRAG, ČEŠKA, 18. X. 1847 – DÖBLING, BEČ, AUSTRIJA, 2. VI. 1885), DEKAN 1876/77.

Studirao slavistiku, komparativno indoeuropsko jezikoslovlje i filologiju na Sveučilištu u Pragu. Iz političkih razloga studij je 1868. nastavio u Beču, gdje je 1870. i doktorirao. Godine 1873. poduzeo je studijsko putovanje u Litvu te se okrenuo proučavanju važnosti litavskoga jezika u slavistici. Od uspostavljanja Zagrebačkoga sveučilišta 1874. godine djeluje kao prvi profesor slavistike te predaje općeslavensku i paleoslavensku filologiju. Iste godine postaje i redoviti član JAZU. Na studijska istraživanja odlazi u Poljsku, Makedoniju, po hrvatskome Primorju te na Atos i Sinaj. Posebno se isticao u proučavanju glagoljičke paleografije, odnosno porijekla i razvitka glagoljice, ali je objavljivao i druge studije s područja slavistike, lingvistike, slavenske filologije te književnopovijesne rasprave.

BOHUSLAV JIRUŠ

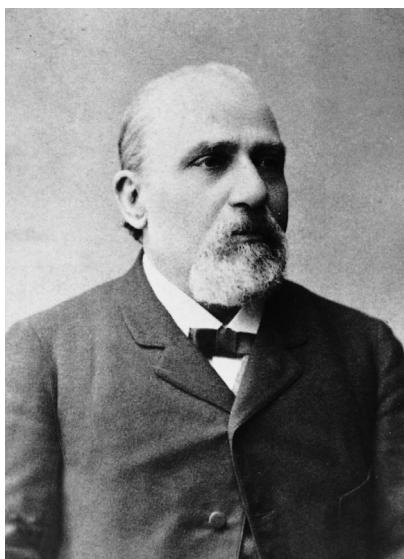
(PRAG, ČEŠKA, 17. X. 1841 – PRAG, ČEŠKA, 16. XI. 1901), DEKAN 1877/78.

U rodnome Pragu studirao je i 1865. doktorirao medicinu. Na stručnom usavršavanju boravi u Njemačkoj. Od 1870. radi kao asistent u Zookemijskome zavodu u Pragu, gdje se specijalizirao za fiziološku kemiju. Od 1875. prelazi na Filozofski fakultet u Zagrebu, gdje je imenovan prvim profesorom botanike. U svojim predavanjima, nastavi i istraživanjima drži se suvremenih načela koja odražavaju njegovu srednjoeuropsku naobrazbu. Odmah po dolasku kao idejni začetnik sudjelovao je u utemeljenju Botaničko-fiziologijskoga zavoda, predstojnik kojega je od 1875. do 1886. godine. Osim toga uredio je knjižničnu zbirku, opremio laboratorij i osnovao herbarijsku zbirku, koja je postupno skupila oko 10 000 biljaka. Kako bi se unaprijedila sveučilišna nastava, aktivno je sudjelovao u uspostavi Botaničkoga vrta u Zagrebu, što će se ostvariti 1889. godine. Bio je član Liječničkoga zbora kraljevina Hrvatske i Slavonije. Godine 1886. vraća se na Sveučilište u Prag, ali na poziv Senata Zagrebačkoga sveučilišta odande šalje stručni nacrt i prijedlog za osnivanje Medicinskoga fakulteta u Zagrebu.

NATKO (SPERATUS) NODILO

(SPLIT, 31. VIII. 1834 – ZAGREB, 21. V. 1912), DEKAN 1878/79. I 1889/90.

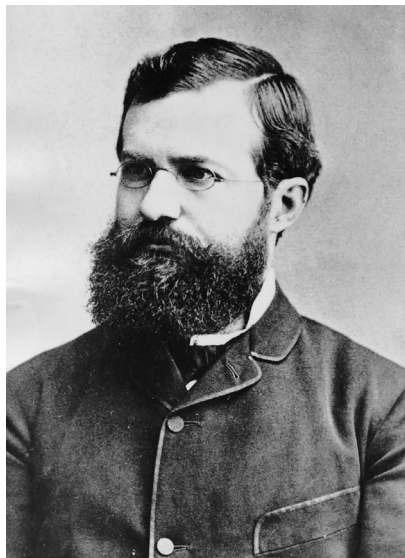

Započeo je studij teologije u Zadru te kratko radio kao učitelj u Splitu, 1857. nastavio je visoko obrazovanje u Beču, gdje studira povijest i geografiju. Potom ponovno radi u Splitu kao suplent u gimnaziji, ali je zbog političke aktivnosti među dalmatinskim narodnjacima otpušten. Zbog toga od 1862. djeluje u Zadru, gdje preuzima uređivanje novopokrenutoga talijansko-hrvatskog lista *Il Nazionale – Narodni list* kao organa Narodne stranke s ciljem ujedinjenja Dalmacije s ostatkom Hrvatske. Na toj se dužnosti unatoč sukobima zadržao pet godina, a od 1866. do 1874. predaje na gimnaziji u Zadru te se intenzivnije okreće historiografiji. Pored toga 1867. i 1870. djeluje kao zastupnik u Dalmatinskome saboru. Na preporuku Franje Račkog 1874. godine imenovan je prvim redovitim profesorom opće povijesti na Zagrebačkome sveučilištu. Na Fakultetu ostaje punih 27 godina, do mirovine 1901. Od 1883. redoviti je član JAZU, a 1907. izabran je za predsjednika Društva hrvatskih književnika. Ističe se prije svega svojim pedagoškim radom, ali i stilom i pristupom povijesti, čime je utjecao na buduće naraštaje hrvatskih povjesničara. Iako je na početku istraživao prapovijest i staru povijest, s vremenom se okrenuo

proučavanju rane srednjovjekovne povijesti Hrvata i Slavena te priređivanju kritičkih izdanja izvora. Tako se ističe i kao autor prve opće povijesti srednjega vijeka na južnoslavenskome prostoru. Grad Zagreb odlikovao ga je 1862. počasnim građanstvom.

ĐURO PILAR

(BROD NA SAVI, 22. IV. 1846 – ZAGREB, 19. V. 1893), DEKAN 1879/80. I 1890/91.

Obrazovanje završava diplomom pa doktoratom (1868) na Sveučilištu u Bruxellesu, gdje je od 1869. docent. Do izbijanja Francusko-pruskoga rata (1870) boravi na stručnom usavršavanju u Parizu. Tada se vraća u domovinu i započinje raditi kao pristav Narodnoga zemaljskog muzeja u Zagrebu, u Mineraloško-geološkom odjelu, kojemu je kasnije postao i ravnatelj. Na Zagrebačkome je sveučilištu 1875. imenovan prvim hrvatskim sveučilišnim profesorom geologije i mineralogije. Osim toga drži predavanja iz petrografije, kristalografije, paleontologije i astronomije, koja su pripremljena prema tada najsuvremenijim europskim standardima. I u istraživačkome smislu posebno se bavi geologijom, naročito u regionalnome kontekstu. Od 1875. godine redoviti je član JAZU. Godine 1881. izabran je za narodnoga zastupnika u Hrvatskome saboru kao pripadnik opozicije. U ak. god. 1884/85. obnaša dužnost rektora Sveučilišta. Studijska putovanja i istraživanja poduzima u Bosni i Austriji. Istaknuo se i kao suosnivač Hrvatskoga planinarskog društva i Hrvatskoga prirodoslovnog društva te kao strastveni organizator šaha u Zagrebu (suosnivač Šahovskoga kluba). Kao nastavnik razvio je nekoliko naraštaja hrvatskih i europskih znanstvenika.

FRANJO PETRAČIĆ

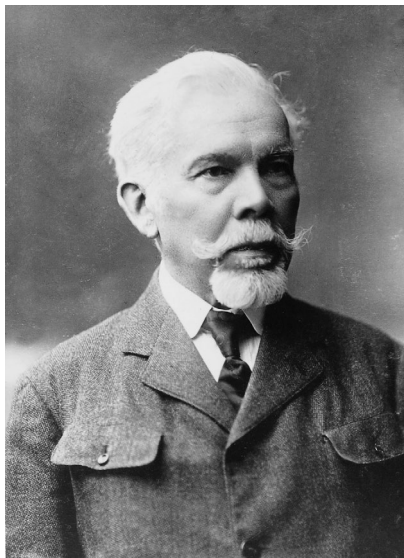
(JASENOVAC, 6. IV. 1833 – ZAGREB, 9. V. 1922), DEKAN 1880/81.

Klasičnu filologiju i slavistiku završio u Beču 1860. godine, nakon čega radi kao gimnazijski profesor u Senju, Vinkovcima i Zagrebu, gdje postaje ravnatelj Kraljevske (Klasične) gimnazije te zamjenik predsjednika Zemaljskoga školskog odbora. Godine 1877. imenovan je redovitim profesorom i predstojnikom Katedre za grčki jezik i književnost na Filozofskome fakultetu, na kojemu ostaje do umirovljenja 1894. na vlastiti zahtjev. Istraživao je i prevodio antičku grčku književnost te pisao o hrvatskim renesansnim piscima. S njemačkoga je preveo važne grčke početnice i gramatiku. Osim toga isticao se kao vrstan nastavnik koji je odgojio nekoliko naraštaja klasičnih filologa.

VINKO (VINCENC) DVOŘÁK

(DUŠEJOV, NĚMECKÝ BROD, ČEŠKA, 21. I. 1848 – ZAGREB, 6. V. 1922), DEKAN 1881/82. I 1891/92.

Studirao i doktorirao u Pragu. Na Sveučilištu u Zagrebu 1875. postaje prvi profesor fizike. Po dolasku u Zagreb utemeljuje Fizikalni kabinet, kojemu je predstojnik do umirovljenja 1911. godine. Obnašao je dužnost rektora Sveučilišta (1893/94), punopravni je član JAZU od 1887. i Češke akademije od 1893. godine, a ističe se i kao vanjski član brojnih monarhijskih i inozemnih institucija. Predavao je teorijsku, eksperimentalnu fiziku i povijest fizike, dok je istraživanja provodio na područjima akustike, mehanike, optike, hidrodinamike i elektriciteta. Istaknuo se u proučavanjima titranja i cirkulacije zraka, pa su po njemu nazvane naprave za istraživanje (*Dvořákovo kolo*) i teorije (*Dvořák-Rayleighova cirkulacija*). Izučavao je i povijest fizike, naročito učenja Ruđera Boškovića.

ARMIN PAVIĆ

(POŽEGA, 29. III. 1844 – ZAGREB, 11. II. 1914), DEKAN 1882/83. I 1894/95.

Završio studij klasične filologije i slavistike u Beču 1864. Kao gimnazijski profesor radi u Osijeku, Varaždinu, Rijeci, Požegi i Zagrebu. Ističe se i književničkim radom, prvo objavljivanjem pjesama, pripovijedaka i kazališnih kritika. Poslije se usmjerava prema književnopovijesnim i književnoteorijskim temama, objavljujući svoje tekstove uglavnom u formi eseja, kritika, rasprava i polemika. Zapažen je i po raznim prijevodima i komentiranim izdanjima. Objavio je prvo opširnije djelo o dubrovačkoj književnosti (*Historija dubrovačke drame*). Godine 1868. sudjelovao je u osnivanju *Vienca*. Od 1874. redoviti je član JAZU, a obnašao je i dužnost rektora Sveučilišta (1896/97). Od 1877. imenovan je izvanrednim profesorom hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1884. do 1900. zastupnik je Narodne stranke u Hrvatskome saboru, od 1886. poslanik na zajedničkome saboru, a od 1893. do 1899. član austro-ugarske delegacije. Na položaju predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade nalazi se od listopada 1898. do umirovljenja 1904. godine. Na tom je položaju uvelike utjecao na kulturnu politiku i politiku razvoja školstva i Sveučilišta. Za svoj rad i političko djelovanje primio je veći broj odlikovanja.

KAREL ZAHRADNIK

(LITOMYŠL, ČEŠKA, 16. IV. 1848 – BRNO, ČEŠKA, 23. IV. 1916), DEKAN 1883/84. I 1892/93.

Diplomirao je studij matematike na Karlovu sveučilištu u Pragu, gdje je 1874. stekao doktorat filozofije. U Pragu radi kao gimnazijski profesor, a zatim asistent predavač na Češkoj visokoj tehničkoj školi. Aktivno sudjeluje u razvoju matematike u Pragu i češkim zemljama općenito. Godine 1876. imenovan je redovitim profesorom matematike na Zagrebačkome sveučilištu. Do 1890. bio je jedini profesor matematike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pa je predavao i pokrivaio širok spektar predmeta. Uspostavio je Matematički seminar te 1893. pokrenuo Matematičku zbirku udžbenika i matematičkih modela. Godine 1882. postaje redoviti član JAZU, gdje vrši i dužnost predstojnika Matematičko-prirodoslovnoga razreda. Osim toga član je više različitih čeških znanstvenih društava. Godine 1899. napustio je Zagreb i odselio u Moravsku, nastavivši karijeru na Češkoj visokoj tehničkoj školi u Brnu, gdje je 1910/11. bio i dekan Fakulteta za arhitekturu. Tijekom svojega djelovanja na Filozofskome fakultetu isticao se pedagoškim radom i objavljivanjem znanstvenih priloga, naročito knjiga i udžbenika iz matematike, koji su među prvima tiskanima na hrvatskome jeziku.

SPIRIDON (ŠPIRO) BRUSINA

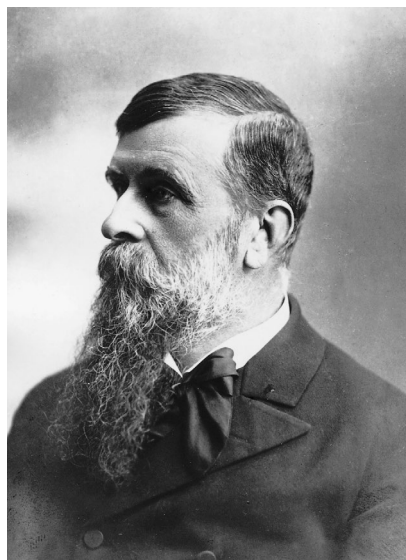
(ZADAR, 11. XII. 1845 – ZAGREB, 21. V. 1908), DEKAN 1884/85.

Studirao paleontologiju u Beču. Nakon studija radi u Zadru u gimnaziji, a ubrzo potom kao kustos Narodnoga muzeja u Zagrebu u sklopu Prirodoslovnog odjela. Godine 1876. postao je profesor zoologije na Zagrebačkome sveučilištu i upravitelj Zoološkoga muzeja, gdje ostaje do umirovljenja 1901. godine. Pokretač je i prvi predstojnik Zoologičko-zootomičkoga zavoda. Od 1874. redoviti je član JAZU, dugogodišnji je član ravnateljstva Glazbenoga zavoda te tajnik Hrvatskoga sokolskog saveza i član Hrvatskoga planinarskog društva od njegova osnutka. Ističe se kao organizator i popularizator prirodnih znanosti na hrvatskome prostoru. Tako je sudjelovao u osnivanju Hrvatskoga prirodoslovnog društva, kojemu postaje prvi predsjednik, i pokretanju *Glasnika hrvatskog prirodoslovnog društva*, koji je uređivao. Sakupio je važne zbirke kopnenih, slatkovodnih i morskih mekušaca te veliku ornitološku zbirku. O svojim istraživanjima objavljivao je brojne znanstvene radove. Jedan je od ključnih zagovaratelja teza Charlesa Darwina u hrvatskoj znanosti i javnosti.

GUSTAV JANEČEK

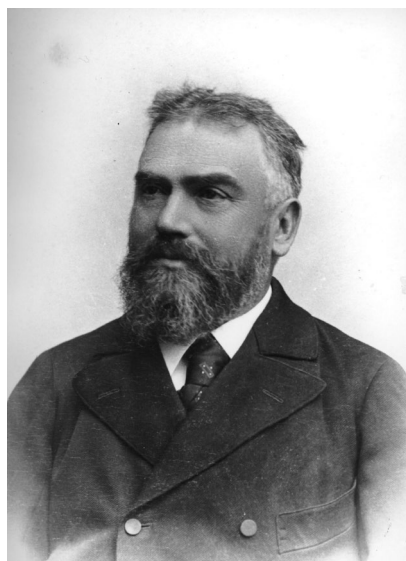
(KONOPIŠTEŽ, ČEŠKA, 30. XI. 1848 – ZAGREB, 2. IX. 1929), DEKAN 1885/86, 1895/96. I 1906/07.

U Pragu prvo 1871. završava studij farmacije, a onda studij kemije i 1875. postiže stupanj doktora filozofije. Potom radi u Plzeňu, pa u Beču na tamošnjem Sveučilištu kao osobni asistent (istovremeno je i slušač na bečkome Medicinskome fakultetu) te kasnije na Visokoj tehničkoj školi kao asistent za organsku tehnologiju. Izvanredni profesor kemije postaje 1879. na Zagrebačkome sveučilištu, gdje ostvaruje daljnju akademsku karijeru. Od dolaska do 1924. obnaša dužnost predstojnika Kemijskoga zavoda Filozofskoga fakulteta. Prema suvremenim uzorima uvodi predavanja iz fizikalne kemije, a 1882. s V. Dvořákom i B. Jirušem pokreće sveučilišni Farmaceutski učevni tečaj, iz kojega poslije nastaje Farmaceutsko-biokemijski fakultet. Od 1887. član je JAZU, a njezin predsjednik od 1921. do 1924. Bio je izvanredni član Česke akademije znanosti te počasni član brojnih inozemnih institucija i društava. Rektorsku čast obnaša 1908/09. Smatra se utemeljiteljem moderne kemije i farmacije u Hrvatskoj.

TADIJA SMIČIKLAS

(REŠTOVO, ŽUMBERAK, 1. X. 1843 – ZAGREB, 8. VI. 1914), DEKAN 1886/87.

Povijest i geografiju studira u Pragu i Beču, gdje diplomira 1869. Usporedo s time usavršava se kao stipendist Instituta za istraživanje austrijske povijesti u Beču, koji je tada bio povezan sa Sveučilištem. Kao gimnazijski profesor povijesti i hrvatskoga jezika zaposlen je isprva u Osijeku te kasnije u Rijeci i Zagrebu. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izabran je 1882. za redovitoga profesora hrvatske povijesti (s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest), ponajviše na temelju autorstva prve hrvatske sinteze *Poviest hrvatske*. Na Fakultetu predaje i pomoćne povijesne znanosti. Redoviti član JAZU postaje 1883. godine, a za predsjednika Akademije izabran je 1900. (dužnost obnaša do smrti). Od 1875. odbornik je Matice hrvatske, a predsjednik od 1889. do 1891. U Hrvatskome saboru u dvama je mandatima (1884–1887, 1897–1902) zastupnik Neovisne narodne stranke. Kao rektor Sveučilišta i saborski zastupnik inicirao je otvaranje Medicinskoga fakulteta u Zagrebu te poticao doznačavanje sredstava u fond za njegovo osnivanje. Osim po prvoj cjelovitoj sintezi hrvatske povijesti Smičiklas ostaje zapažen kao autor biografija i drugih monografija te kao pokretač (1904)

i urednik kritičkog izdanja latinskih isprava *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* – *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*.

PETAR MATKOVIĆ

(SENJ, 18. VI. 1830 – BEČ, AUSTRIJA, 25. III. 1898), DEKAN 1887/88.

Studira geografiju i povijest u Beču i Pragu te nakon položena profesor-skog ispita nastavlja obrazovanje u Berlinu i Göttingenu, gdje je diplomirao. Filozofiju je doktorirao 1860. u Grazu. Ondje od 1857. radi na Akademskoj gimnaziji kao docent, a zatim i u gimnazijama u Varaždinu i Zagrebu. Stručno usavršavanje i istraživanja provodi u Veneciji i Beču. Kao autor uvoda kataloga sudjeluje u pripremi Prve dalmatinsko-hrvatsko-slavonske gospodarske izložbe 1864. Potaknuo je osnivanje Statističkog ureda (s M. Zoričićem), a kasnije je i uspostavu Geografskoga društva (1897). Jedan je od osnivača Katedre za geografiju Filozofskoga fakulteta (1883), na kojoj je prvi profesor i predstojnik do umirovljenja 1893. na vlastiti zahtjev. Redoviti je član JAZU (od 1867. godine), a dopisni član brojnih inozemnih institucija (Moskva, Sankt Peterburg, Berlin, Rim, Atena, Beograd). Ruski car odlikovao ga je Viteškim križem sv. Ane III. razreda. Ističe se po brojnim znanstvenim radovima koji povezuju povijest, geografiju, statistiku i topografiju te školskim atlasima, kartama i udžbenicima iz zemljopisa.

TOMISLAV (TOMO) MARETIĆ

(VIROVITICA, 13. XII. 1854 – ZAGREB, 15. I. 1938), DEKAN 1893/94.

Prvi dekan Filozofskoga fakulteta u Zagrebu koji je na toj instituciji i diplomirao, slavistiku i klasičnu filologiju (1878), a potom i doktorirao. Usavršavao se u Pragu i Leipzigu. Prije dolaska na Fakultet radio je u gimnazijama u Požegi i Zagrebu. Od 1885. zaposlen je na Filozofskome fakultetu, gdje se kao redoviti profesor slavenske filologije umirovio 1914. godine, iako do 1919. nastavlja honorarno predavati poredbenu indoeuropsku gramatiku. Kao svestrani istraživač objavljuje jezične rasprave, polemike, studije te različite prijevode s grčkoga, latinskoga, poljskoga, engleskoga, ruskoga i litavskoga. Najveće doprinose ostvario je pišući gramatike i rječnike (velik prinos *Rječniku JAZU*), istražujući početke epike te povijest i razvoj pravopisa. Kao član Narodne stranke zastupnik je u Hrvatskome saboru (1892–1897, 1900–1906), redoviti član JAZU postaje 1890. godine, a predsjednik je od 1915. do 1918. godine. Bio je član i Srpske, Bugarske te Češke akademije.

MILIVOJ ŠREPEL

(KARLOVAC, 8. XI. 1862 – ZAGREB, 23. II. 1905), DEKAN 1896/97.

Studij filozofije, slavistike i klasične filologije završio je na Filozofskome fakultetu, gdje je 1886. godine i doktorirao. Od 1884. do 1887. radi u Zagrebu kao profesor na Klasičnoj gimnaziji. Od 1887. odlazi na usavršavanje u Njemačku, u Leipzig, Berlin i München, a tijekom ljetnoga semestra 1889. boravi u Italiji. Od 1888. predaje na Katedri za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta jer mu iz političkih razloga nije dopušteno da 1900. preuzme katedru nacionalne književnosti, baš kao što 1899/1900. nije potvrđen ni za rektora. Bio je redoviti član JAZU od 1893. i dopisni član Carske akademije u Sankt Peterburgu. Aktivan je i u Matici hrvatskoj, gdje je dulje vrijeme bio član Upravnog odbora. Osim toga ističe se kao prvi urednik *Građe za povijest književnosti hrvatske*, koju JAZU izdaje od 1897. Objavljuje radove o latinskoj gramatici, književnosti i hrvatskim latinistima, a publicira i književnu kritiku. Ističe se po komparatističkom i hermeneutičkom pristupu hrvatskoj kulturnoj povijesti.

AUGUST MUSIĆ

(KRKA, SLOVENIJA, 3. VIII. 1856 – ZAGREB, 26. VII. 1938), DEKAN 1897/98.

U Zagrebu je studirao klasičnu filologiju te slavensku i poredbenu filologiju, a 1885. promoviran je u doktora filozofije. Na usavršavanje grecistike odlazi u Leipzig, Berlin i na njemački arheološki institut u Ateni. Dulje vrijeme zaposlen je u gimnazijama u Osijeku, Požegi i Zagrebu. Od 1893. kao izvanredni profesor vodi Seminar za grčku filologiju na Filozofskome fakultetu, a 1894. je imenovan redovitim profesorom grčkoga jezika i književnosti. I nakon službenog umirovljenja (1924) do 1933. na Fakultetu radi honorarno. Redoviti je član JAZU od 1896. godine, dopisni je ili vanjski član različitih inozemnih društava i akademija (Beograd, Ljubljana, Atena). Vrlo je aktivan član Matice hrvatske, gdje se ističe kao urednik prijevoda grčkih i rimskih klasika. Bavi se ustrojem grčkoga i slavenskih jezika, prevođenjem grčkih klasika, objavljuje studije i rasprave. Ističe se i kao autor školskih udžbenika, vježbenica i priručnika grčkoga jezika.

GJURO ARNOLD

(IVANEC, VARAŽDIN, 24. III. 1853 – ZAGREB, 22. II. 1941), DEKAN 1898/99. I 1913/14.

Na Filozofskome fakultetu studira filozofiju. Mobiliziran tijekom Aneksijske krize 1878. godine. Po povratku iz Bosne radi kao gimnazijski profesor u Zagrebu. Promoviran je 1880. u prvoga doktora filozofije na Sveučilištu u Zagrebu. Dodatnu specijalizaciju stječe u Njemačkoj (Göttingen, Berlin) i Francuskoj (Pariz). Godine 1889. postaje ravnatelj Kraljevske učiteljske škole, a 1894. imenovan je izvanrednim profesorom za teoretsku i praktičnu filozofiju te pedagogiju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na Fakultetu će uz daljnja napredovanja ostati do umirovljenja 1923. na vlastiti zahtjev. U ak. god. 1899/1900. obnaša dužnost rektora Sveučilišta. Od 1899. redoviti je član JAZU, a od 1902. do 1909. predsjednik Matice hrvatske. Objavljuje pjesme, balade i romane uglavnom poučne i rodoljubne tematike. Ističe se i kao pobornik struje „starih“ tijekom književnoteorijskih sukoba u Matici hrvatskoj i oko nje. Objavljuje brojne rasprave koje se bave teorijom književnosti i pedagogijom. Na Arnoldov poticaj osnovan je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Pedagogijski seminar za teoretsku i praktičnu izobrazbu budućih srednjoškolskih nastavnika (1896), koji je srednjoškolske nastavnike upoznao s metodičkim i teorijskim osnovama struke. Ostavio je velik trag svojim pedagoškim radom i organizacijom hrvatske pedagogije.

ANTUN HEINZ

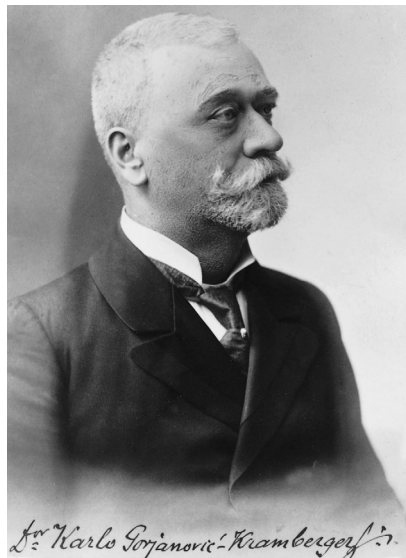
(ZAGREB, 13. II. 1861 – ZAGREB, 21. I. 1919), DEKAN 1899/1900. I 1909/10.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je prirodne znanosti i doktorirao (1887). Isprva radi kao pomoćni učitelj na Velikoj gimnaziji u Zagrebu, a od 1886. kao asistent B. Jiruša u Botaničko-fiziološkome zavodu Sveučilišta. Od 1887. je imenovan profesorom opće i sistematske botanike. Razvija dalje predmet i uvodi nastavu iz bakteriologije. Dužnost predstojnika Botaničko-fiziološkoga zavoda obnaša od 1888. do umirovljenja 1913. godine. Ak. god. 1905/06. rektor je Sveučilišta u Zagrebu. Ističe se u istraživanju biologije i bakteriologije. Nakon studijskih boravaka diljem Europe (1890–1900) osnovao je i projektirao Botanički vrt u Zagrebu (u suradnji s nadvrtlarom V. Durchánekom).

DRAGUTIN (KARLO) GORJANOVIĆ-KRAMBERGER

(ZAGREB, 25. X. 1856 – ZAGREB, 22. XII. 1936), DEKAN 1900/01.

Studira paleontologiju u Zürichu i Münchenu, a doktorira prirodoslovlje u Tübingenu (1879). Dodatno usavršavanje provodi u Beču na Dvorskom muzeju, Sveučilištu i Geološkome zavodu. Po povratku u Zagreb radi pri Mineraloško-geološkom odjelu Narodnoga muzeja. Godine 1883. imenovan je docentom paleontologije kraljevnjaka na Filozofskome fakultetu. Redoviti je član JAZU od 1909. Pripadao je skupini stručnjaka koja je pod vodstvom S. Brusine 1885. pokrenula Hrvatsko prirodoslovno društvo. Također je potaknuo osnivanje Geološkoga povjerenstva za Hrvatsku i Slavoniju (1909) te njegova časopisa *Vijesti geološkog povjerenstva* (1911). Objavljuje važne znanstvene radove na hrvatskom i stranim jezicima. Europsku i svjetsku slavu stekao je 1899. godine otkrićem nalazišta pračovjeka na Hušnjakovu brdu kod Krapine, što je interpretirano kao ključni dokaz o postojanju fosilnoga pleistocenskoga čovjeka.

JULIJE DOMAC

(VINKOVCI, 1. VI. 1853 – ZAGREB, 6. III. 1928), DEKAN 1901/02.

Diplomirao farmaciju u Beču, a doktorirao u Grazu 1880. na području organske kemije. Odmah potom kreće s objavljivanjem znanstvenih radova, kao prvi Hrvat s doktoratom iz kemije. Nakon diplome neko vrijeme radi u Beču. Na početku karijere predaje u nekoliko gimnazija kemiju i prirodoslovlje (Zemun, Zagreb). Od 1886. kao suplent predaje farmakognoziju na farmaceutskome tečaju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, gdje je 1896. imenovan izvanrednim profesorom farmakologije. Na Fakultetu ostaje do umirovljenja 1924. godine. Utemeljio je Zavod za farmakognoziju (1896), među prvim takvim organizacijskim jedinicama u Europi, i obnašao dužnost predstojnika Zavoda. Također se istaknuo kao autor srednjoškolskih udžbenika kemije. Ak. god. 1911/12. obnašao je dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta. Istaknuo se po udžbenicima organske i anorganske kemije te brojnim priložima i istraživačkim radovima s područja farmakognozije. Od 1955. godine Hrvatsko farmaceutsko društvo dodjeljuje najvišu godišnju nagradu – medalju „Julije Domac“.

HINKO HRANILOVIĆ

(ZAGREB, 14. VI. 1860 – ZAGREB, 15. IV. 1922), DEKAN 1902/03.

Povijest, geografiju i filozofiju studirao je u Grazu, Beču, Berlinu i Oxfordu. U Grazu je 1887. doktorirao iz područja fizičke geografije. Potom predaje povijesti i geografiju na različitim gimnazijama (Zemun, Rijeka, Zagreb). Godine 1892. postaje asistent na Katedri za geografiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Predstojnik je Katedre za geografiju od 1893. do 1918. godine. Ubraja se među utemeljitelje Geografskoga društva 1897. (uz A. Heinza i P. Matkovića). Objavljuje brojne znanstvene radove s područja teorije i metodologije, geomorfologije, klimatologije, fizičke kulture i tjelovježbe te higijene. Kao aktivan član i odbornik Hrvatskoga sokola sudjelovao je u organizaciji sporta na prostoru Banske Hrvatske.

STJEPAN TROPSCH

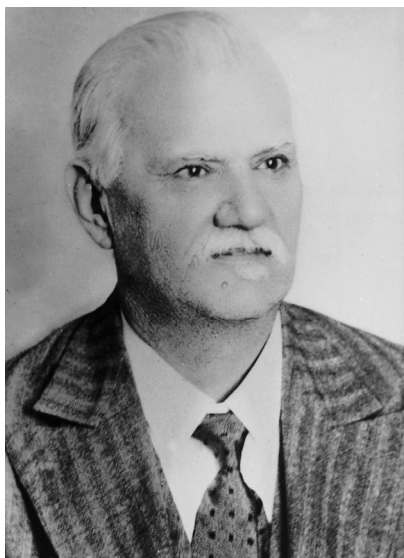
(VINKOVCI, 25. XI. 1871 – ZAGREB, 11. XII. 1942), DEKAN 1903/04. I 1924/25.

Studira germanistiku u Grazu, gdje je 1894. promoviran u doktora filozofije. Prvo namještenje dobiva u Vinkovačkoj gimnaziji, a potom radi u zagrebačkim školama. Od 1895. kao suplent predaje njemački jezik i književnost na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 1904. utemeljio je Seminar za njemačku filologiju, kojemu je bio i predstojnik. Prekida svoju znanstveno-nastavničku karijeru radi političke. Od 1913. postaje predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade, dužnost na kojoj ostaje do 1917. Osim toga je i zastupnik u Hrvatskome saboru (Narodna stranka, Stranka narodnog napretka) u više mandata od 1906. godine. Posebno se bavio njemačko-slavenskim odnosima u prošlosti te njemačkim prijevodima hrvatskih i srpskih narodnih pjesama.

VLADIMIR VARIĆAK

(ŠVICA, OTOČAC, 26. III. 1865 – ZAGREB, 17. I. 1942), DEKAN 1904/05.

Na Filozofskome fakultetu diplomirao matematiku i fiziku, a 1891. promoviran u doktora filozofije. Nakon rada u srednjim školama (Zemun, Bakar, Osijek, Zagreb) 1895. habilitira na matičnome fakultetu. Od 1898. učitelj je na novoj Šumarskoj akademiji u Zagrebu, a od odlaska K. Zahradnika 1899. prelazi na njegovo mjesto, prvo kao suplent, a potom iste 1899. godine kao izvanredni profesor. Redoviti je član JAZU od 1904. godine, a član je i nekih inozemnih akademija (Beograd, Prag). Godine 1921/22. obnaša dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta. Umirovljen je 1936. godine, ali je do kraja života ostao u statusu honorarnoga predavača. Istraživao je život i djelo Ruđera Boškovića, a najviše se isticao na području neeuklidske geometrije i teorije relativnosti.

GAVRO MANOJLOVIĆ

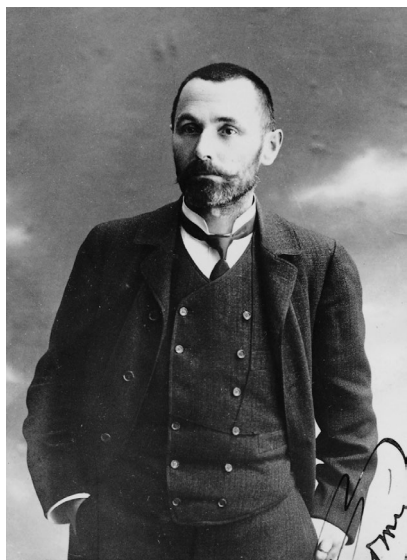
(ZADAR, 27. X. 1856 – ZAGREB, 1. XI. 1939), DEKAN 1905/06. I 1923/24.

U Zagrebu i Beču studirao povijest, geografiju, filozofiju i klasičnu filologiju. Doktorsku disertaciju brani u Beču 1896. godine. Karijeru od 1880. započinje kao gimnazijski profesor u Požegi, Zagrebu te potom Osijeku, gdje je više godina na položaju upravitelja. Privatni docent za rimsku povijest na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu postaje 1897. godine, a izvanredni profesor na Katedri za opću povijest staroga vijeka 1901. Iz političkih razloga (supotpisao žestoko prosvjedno pismo protiv bana Pavla Raucha) umirovljen 1908. godine, nakon čega izbija studentski štrajk. Vraćen je 1910. kao suplent, redoviti je profesor od 1914. do umirovljenja 1924. Punopravni je član JAZU od 1908. godine, a predsjednik Akademije od 1924. do 1933. Objavljivao je radove iz stare povijesti i hrvatske povijesti ranoga srednjeg vijeka te teorije i metodologije povijesti. Ističe se i po političkome djelovanju u sklopu Srpske samostalne stranke, odnosno Hrvatsko-srpske koalicije, u ime koje je narodni zastupnik u Hrvatskome saboru od 1908. te zastupnik u zajedničkom Ugarsko-hrvatskome saboru.

ĐURO ŠURMIN

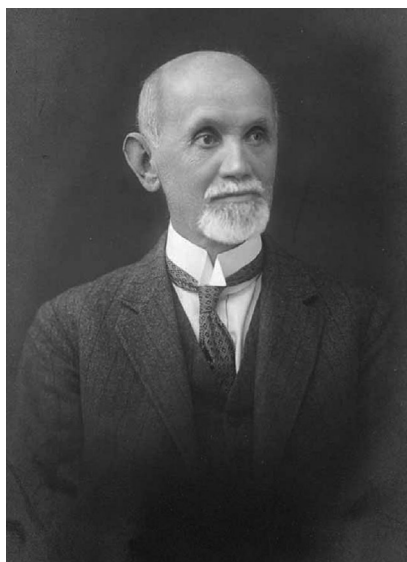
(SIŠČANI, ČAZMA, 4. IX. 1867 – ZAGREB, 22. III. 1937), DEKAN 1907/08.

Studij slavistike, klasične filologije i filozofije završava u Zagrebu. Potom radi u gimnazijama u Bjelovaru i Zagrebu. Na Zagrebačkome je sveučilištu 1897. doktorirao. Godine 1899. postaje suplent hrvatske i srpske književnosti i jezika, a od 1902. profesor na Katedri za hrvatski ili srpski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta. U dvama je navratima iz političkih razloga suspendiran: od travnja 1908. do travnja 1910. godine, kad je reaktiviran, te 1921. godine, kad je trajno umirovljen. Odluka bana P. Rauha da umirovi dekana izazvala je 1908. godine veće studentske prosvjede, odnosno studentski štrajk na Sveučilištu u Zagrebu. Član je Hrvatske pučke napredne stranke, koju od 1906. zastupa u Hrvatskome saboru, te pripadnik Hrvatsko-srpske koalicije. Neko je vrijeme i zastupnik u zajedničkome saboru u Budimpešti. Poslije je pripadnik Napredne demokratske stranke, Hrvatske zajednice te Hrvatske narodne stranke. Od 1918. povjerenik je za trgovinu i promet u Narodnome vijeću, od 1920. ministar za socijalnu politiku, a od 1924. ministar trgovine i industrije. Objavljuje važne preglede, članke i rasprave o temama iz starije hrvatske književnosti.

AUGUST LANGHOFFER

(KISAČ, NOVI SAD, SRBIJA, 17. IV. 1861 – ZAGREB, 29. III. 1940), OBNAŠATELJ DUŽNOSTI DEKANA 1908.

Studirao je prirodoslovlje u Zagrebu i Beču, gdje je diplomirao, a doktorirao je 1888. u Jeni. Kao srednjoškolski nastavnik radi u Rijeci, Bakru, Senju, Osijeku i Zagrebu. Habilitirao je za privatnoga docenta iz entomologije 1895. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te iste godine počinje predavati entomologiju, a nešto kasnije i druge predmete iz zoologije. Ravnateljem Zoologijskoga odjela Narodnoga muzeja postao je 1901. godine. Obnašatelj je dužnosti dekana Filozofskoga fakulteta 1908. godine, nakon što je ban P. Rauch smijenio dekana Đ. Šurmina. Kratko je predavao i na Medicinskome fakultetu opću biologiju životinja, a nastavu je držao i na Šumarskoj akademiji te od 1919. honorarno na Poljoprivredno-šumarskome fakultetu. Umirovljen je 1927. godine. Ističe se naročito na području entomologije, odnosno u istraživanju anatomije i morfologije dvokrilca i opnokrilca. Osim toga istraživao je praživotinje, mekušce, crve, kornjaše, rakove, ribe, ptice, šišmiše. Desetljećima je skupljao vrijednu zbirku skoro 15 000 dvokrilaca, koja se danas čuva u Hrvatskome prirodoslovnom muzeju. Prvi je počeo sustavno istraživati faunu hrvatskih špilja. Pisao je različite znanstvene i popularnoznanstvene priloge.

ĐURO KÖRBLER

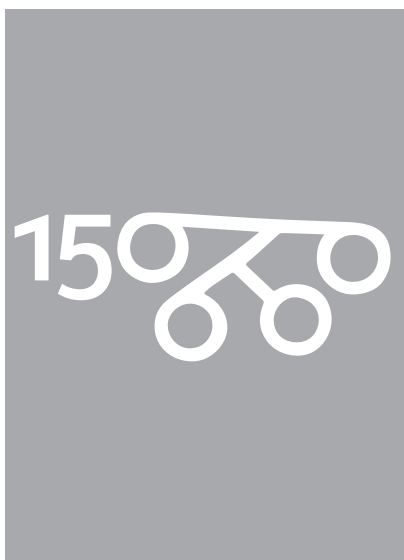
(VRHOVAC, OZALJ, 16. VIII. 1873 – ZAGREB, 4. XI. 1927), DEKAN 1908/09. I 1918/19.

U Zagrebu je diplomirao klasičnu filologiju i 1895. doktorirao (promoviran 1897. godine). Potom radi na gimnazijama u Požegi i Zagrebu. Neko vrijeme na stručnom usavršavanju boravi u Berlinu, Pragu, Beču i Budimpešti. Godine 1900. imenovan je docentom za grčku književnost na Filozofskome fakultetu. Poduzima različita stručna i studijska putovanja u Italiju, Grčku i Malu Aziju. Obnašao je dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta (1914/15). Redoviti je član JAZU od 1915. godine. Objavljivao je znanstvene i popularne priloge o različitim temama, od grčke književnosti do rasprava o hrvatskim latinistima, a naročito studije vezane uz dubrovačku tradiciju.

ISTVÁN KÁZMÉR GREKSA

(PEČUH, MAĐARSKA, 23. XII. 1864 – BUDIMPEŠTA, MAĐARSKA, 13. XI. 1921), DEKAN 1910/11.

Školovao se u cistercitskoj gimnaziji, a 1880. stupio je u red. Poglavar reda postao je već 1885. godine. Mađarski i latinski jezik studirao je u Budimpešti, gdje je 1890. i doktorirao. U više navrata radi kao gimnazijski profesor u Egeru, zatim u Stolnom Biogradu te od 1886. kraće vrijeme kao profesor Velike gimnazije u Pečuhu. Objavljuje prijevode s raznih jezika, poslanice i pjesme. Najviše se zanima za povijest književnosti i estetiku. Od kraja 19. stoljeća sudjeluje u planovima pokretanja Katedre za mađarski jezik na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 1903. imenovan je prvim izvanrednim profesorom mađarskoga jezika i književnosti na Zagrebačkome sveučilištu. Nakon imenovanja usavršava svoj hrvatski pa Katedru i nastavu preuzima tek 1903/04. U Zagrebu djeluje do 1918. godine, kad odlazi na Filozofski fakultet u Kolosváru.

FERDO ŠIŠIĆ

(VINKOVCI, 9. III. 1869 – ZAGREB, 1. I. 1940), DEKAN 1911/12.

Povijest i geografiju studira u Zagrebu i Beču. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu doktorirao je 1900. godine, a habilitacijski rad izradio dvije godine kasnije. Nekoliko godina radi kao profesor na gimnazijama u Gospiću, Osijeku i Zagrebu na Višoj trgovačkoj školi. Od 1902. i habilitacije predaje na Klasičnoj gimnaziji te na Filozofskome fakultetu hrvatsku povijest od 1102. do 1409. Redoviti član JAZU postaje 1910. godine, a tijekom karijere bio je član i nekih drugih znanstvenih ustanova. Na listi Hrvatsko-srpske koalicije izabran je za zastupnika u Hrvatskome saboru. Pristao je uz bana Tomašića i 1911. preuzeo dužnost tajnika Stranke narodnog napretka. Tijekom prve Jugoslavije također aktivno sudjeluje u javnom životu. Godine 1906. na Filozofskome fakultetu imenovan je izvanrednim profesorom za hrvatsku povijest. Predaje hrvatsku povijest od 1526. do 1868. te razdoblje od doseljavanja Hrvata do 19. stoljeća. S Fakulteta u mirovinu odlazi 1939. na vlastiti zahtjev. Ističe se kao autor važne znanstvene sinteze hrvatske povijesti te brojnih drugih studija srednjovjekovne i novovjekovne povijesti. Bio je vrstan

predavač te je oko sebe okupljao buduće naraštaje hrvatskih povjesničara. Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu dodjeljuju nagradu „Ferdo Šišić“ za najbolji diplomski ili magistarski rad.

JULIJE GOLIK

(FUŽINE, 7. IV. 1866 – ZAGREB, 1. XII. 1924), DEKAN 1913/14.

Diplomirao klasičnu filologiju i doktorirao 1894. u Zagrebu. Neko vrijeme radi na zagrebačkim školama, a od 1895. kao profesor na Ženskome liceju. Od 1898. radi kao privatni docent na Filozofskome fakultetu na Katedri za latinsku filologiju. Obnašao je dužnost prvoga predsjednika Hrvatskoga profesorskog društva, a 1919. izabran je za prvoga rektora Više pedagoške škole u Zagrebu. Isticao se znanstvenim radovima, objavljenim gramatikama, stručnim raspravama i komentiranim izdanjima rimskih klasika, kao i pedagoškim radom i željom da se didaktički i metodički standardi moderniziraju. Zagovarao je direktnu metodu poučavanja latinskoga jezika, kako u svojim vježbenicama tako i u vlastitoj praksi.

JOSIP FLORSCHÜTZ

(OSIJEK, 8. III. 1864 – ZAGREB, 22. IX. 1916), DEKAN 1914/15.

U Beču je studirao slavensku, germansku i poredbenu filologiju, a 1887. i doktorirao. Usto se istaknuo kao privatni učitelj hrvatskoga jezika nadvojvode Leopolda Salvatora i njegove supruge Blance. Prvo zaposlenje pronalazi u Osijeku u gimnaziji, a zatim radi u školama u Zagrebu. Od 1901. djelatatan je na Filozofskome fakultetu, gdje je imenovan privatnim docentom sa zadatkom da predaje gotski i staronjemački jezik, a kasnije i lektorom za njemački jezik. Na ustanovljenoj Katedri za indogermansku komparativnu filologiju od 1908. predaje i poredbenu gramatiku indoeuropskih jezika, sanskrt, albanski i litvanski. Stručno se usavršavao u Leipzigu. Objavljivao je knjige i studije s područja povijesti književnosti (njemačke i hrvatske), filologije (uključujući hrvatsku školsku gramatiku), muzikologije i etnologije.

ALBERT BAZALA

(BRNO, ČEŠKA, 13. VII. 1877 – ZAGREB, 12. VIII. 1947), DEKAN 1915/16. I 1932/33. (ZIMSKI SEMESTAR).

Studirao je filozofiju i klasičnu filologiju na Filozofskome fakultetu, gdje je 1900. i doktorirao. Kao nastavnik na gornjogradskoj gimnaziji radi od 1899. godine. Za privatnoga docenta habilitirao se 1904. godine, nakon čega odlazi na stručna usavršavanja u München, Jenu, Halle, Leipzig te na studentski boravak u Prag. Od 1906. predaje na Ženskome liceju u Zagrebu, a od 1909. na Filozofskome fakultetu kao izvanredni profesor filozofije. Tijekom prijelaznoga političkog razdoblja 1920. bio je povjerenik za prosvjetu i vjere Zemaljske vlade u Zagrebu. Politički je aktivan kao član Hrvatske federalističke seljačke stranke, koju je nakon izbora 1925. zastupao u Narodnoj skupštini. Na Fakultetu je iz političkih razloga dvaput umirovljen (1924–1927, 1943–1945). Redoviti član JAZU postao je 1922. godine, a predsjednik Akademije bio je od 1933. do 1941. Obnašao je razne dužnosti, među kojima se ističu one rektora i prorektora Sveučilišta, predsjednika i tajnika Matice hrvatske te predsjednika Pučkoga sveučilišta, kojega je osnivanje potaknuo (1912). Pokrenuo je i časopis *Revija za filozofiju i psihologiju*. Objavio je velik broj knjiga, rasprava i članaka s područja filozofije, psihologije, pedagogije te povijesti kulture i znanosti, kao i nekoliko udžbenika i priručnika.

članaka s područja filozofije, psihologije, pedagogije te povijesti kulture i znanosti, kao i nekoliko udžbenika i priručnika.

DRAGUTIN BORANIĆ

(KRAJ DONJI, 19. XII. 1870 – ZAGREB, 1. IX. 1955), DEKAN 1916/17. I 1926/27.

Na Filozofskome fakultetu studirao je hrvatsku i slavensku filologiju te 1899. doktorirao. Već prije doktorata radio je kao srednjoškolski profesor u Osijeku i Vinkovcima te potom od 1899. u Zagrebu. Godine 1906. habilitirao se za privatnoga docenta na Filozofskome fakultetu, a 1909. postaje profesorom na Katedri za hrvatski ili srpski jezik. Na fakultetu ostaje do umirovljenja 1941. Status mu je reaktiviran 1945. godine, a 1946. ponovno je umirovljen. Redoviti član JAZU postaje 1924. Objavljuje rasprave, članke i druge priloge s područja filologije, etnologije, povijesti književnosti i kulturne povijesti, kao i autorsku poeziju i prozu.

JURAJ MAJCEN

(ZAGREB, 18. I. 1875 – ZAGREB, 1. II. 1924), DEKAN 1917/18.

Diplomirao je na Odjelu za srednjoškolske nastavnike iz matematike i deskriptivne geometrije na Visokoj tehničkoj školi u Beču 1895. Iduće godine upisuje se kao izvanredni slušač na Filozofski fakultet u Beču, nakon čega se vraća u Zagreb. Doktorirao je na Filozofskome fakultetu 1899. Usporedo od 1895. do 1905. radi kao gimnazijski profesor u Osijeku i Zagrebu. Na Filozofskome fakultetu 1900. prolazi habilitacijski postupak, a predavati počinje 1901/02. Suurednik *Nastavnoga vjesnika* postaje 1904. godine, kada ga je na tu dužnost imenovala Zemaljska vlada, a od 1914. prvi je urednik *Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnog razreda*. Od 1911. obnaša dužnost predstojnika Geometrijskoga zavoda, odnosno predstojnika Katedre za geometriju, koja je iz Šumarske akademije prenesena na Filozofski fakultet i proširena. Redoviti član JAZU postaje 1909. godine, a Češke akademije znanosti 1920. Istaknuo se znanstvenim radovima s područja analitičke i deskriptivne geometrije te povijesti znanosti.

STANKO HONDL

(ZAGREB, 22. X. 1873 – ZAGREB, 9. IV. 1971), DEKAN 1919/20. I 1932/33. (LJETNI SEMESTAR).

Studirao je fiziku i matematiku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te u Göttingenu i Berlinu. U Zagrebu je 1898. doktorirao te potom predavao u školama u Vinkovcima i Zagrebu. Od 1902. privatni je docent, a 1915. postaje redoviti profesor fizike na Filozofskome fakultetu. Predstojnik Fizikalnoga kabineta postao je 1911. godine, a zaslužan je i za izgradnju nove zgrade Fizikalnoga zavoda i osnivanje Laboratorija za atomsku fiziku 1943. Obnašao je dužnost rektora Sveučilišta (1935–1937). Godine 1923. izabran je u redovitoga člana JAZU. Od 1933. do 1942. dopredsjednik je Akademije, a od 1934. do 1936. predsjednik Hrvatskoga prirodoslovnog društva. Umirovljen je 1945. Autor je brojnih udžbenika, članaka i rasprava o povijesti znanosti te s područja teorijske i eksperimentalne fizike, a istaknuo se i u popularizaciji znanosti te pedagoškome radu na Fakultetu.

STJEPAN IVŠIĆ

(ORAHOVICA, 13. VIII. 1884 – ZAGREB, 14. I. 1962), DEKAN 1920/21. I 1939/40.

Hrvatski jezik i klasičnu filologiju studirao je u Zagrebu i Krakovu, a slavenske jezike izučavao u Pragu, Sankt Peterburgu, Moskvi i Kijevu. Od 1909. radi kao profesor na Gornjogradskoj gimnaziji u Zagrebu. U Zagrebu je na Filozofskome fakultetu doktorirao 1913. Godine 1914. izabran je za sveučilišnoga docenta na Katedri za slavensku filologiju. Kao katedarski nasljednik T. Maretića ističe se na području jezikoslovlja i filologije, posebno kroatistike. Od 1940. do smjene 1943. obnaša dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta. Na Fakultetu mu je pod optužbom kolaboracije 1945–1946. prekinut radni odnos. Za redovitoga člana JAZU izabran je 1929. godine, a u raznim se modalitetima javlja i kao član drugih slavenskih institucija (Beograd, Prag, Sofija). Hrvatsko filološko društvo njegovim je imenom nazvalo nagradu za osobite uspjehe u jezikoslovnome radu.

VALE VOUK

(GOSPIĆ, 21. II. 1886 – ZAGREB, 26. XI. 1962), DEKAN 1921/22.

Prirodne znanosti studirao je u Zagrebu, a završio u Beču. Ondje neko vrijeme djeluje kao asistent na Biljnofiziološkom institutu i objavljuje znanstvene radove. Godine 1912. habilitira se u Zagrebu za privatnoga docenta iz anatomije i fiziologije bilja. Predaje opću botaniku te nakon odlaska profesora Heinza u mirovinu preuzima predstojništvo Botaničkim zavodom. Tijekom Prvoga svjetskog rata služio je u austro-ugarskoj vojsci kod obrane Primorja od 1914. do 1917. Godine 1924. postaje redoviti član JAZU, u sklopu koje sudjeluje u osnivanju Oceanografskog instituta u Splitu, kojemu je bio i ravnatelj. Bio je i ravnatelj akademijina Instituta za eksperimentalnu biologiju u Zagrebu. Istaknuo se i kao jedan od osnivača Biološkog instituta u Dubrovniku te predlagача uspostave Arboretuma Trsteno kod Dubrovnika. Početkom Drugoga svjetskog rata umirovljen je, ali se vraća na dužnost i obavlja ju do mirovine 1956. Do 1959. nastavio je predavati fiziologiju i ekologiju kao honorarni nastavnik. Osim znanstvenim doprinosom ističe se pedagoškim i popularizacijskim djelovanjem.

LADISLAV STJEPANEK

(NOVI SAD, SRBIJA, 7. XI. 1874 – ZAGREB, 13. V. 1951), DEKAN 1922/23, 1925/26. I 1931/32.

Fiziku studira na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a usavršava se u Berlinu i Göttingenu. U Zagrebu je 1900. doktorirao. Nekoliko godina radi u gimnaziji i na Višoj trgovačkoj školi u Zagrebu. Potom na Filozofskome fakultetu drži predavanja iz mehanike i znanosti o magnetizmu i elektricitetu, a od 1912. predaje teorijsku fiziku. Na Šumarskoj akademiji u Zagrebu predavao je honorarno od 1917. do 1919. čistu mehaniku, a od 1907. na Geodetske tečaju optiku. Od 1920. do mirovine 1946. vodi Seminar (Zavod) za teoretsku fiziku. Znanstvene radove objavljuje s područja matematike te teorije elektriciteta i magnetizma, uglavnom do 1914. Ističe se po pedagoškome radu i dobrim predavačkim vještinama.

FRANJO FANCEV

(VIRJE, 24. IX. 1882 – ZAGREB, 31. III. 1943), DEKAN 1927/28, 1928/29. I 1940/41.

Slavensku i romansku filologiju studirao u Zagrebu i Beču. Doktorirao je 1907. u Beču. Kao profesor radi u bjelovarskoj gimnaziji te od 1908. kao pristav Sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Godine 1914. imenovan je privatnim docentom za historijsku gramatiku hrvatskoga jezika. Neko vrijeme obnaša dužnost upravitelja i ravnatelja Sveučilišne knjižnice, a na Filozofskome fakultetu od 1922. do smrti djeluje kao profesor starije hrvatske književnosti. Redoviti član JAZU od 1940. godine, a obnaša i razne druge funkcije u sklopu Akademijinih djelatnosti. Također se ističe kao član Matice hrvatske. Od 1937. do 1939. predsjednik je Društva hrvatskih književnika. Posebno je istaknut kao istraživač povijesti hrvatskog jezika i književnosti te kulturne povijesti općenito. Pod njegovim uredništvom izlazi *Građa za povijest književnosti hrvatske*, a kao stručni urednik za hrvatsku književnost surađivao je na *Hrvatskoj enciklopediji*.

STJEPAN MATIČEVIĆ

(VELIKO GRADIŠTE, 19. XII. 1880 – ZAGREB, 16. VI. 1940), DEKAN 1929/30.

Studirao filozofiju, klasičnu filologiju i povijest na fakultetima u Zagrebu i Beču. Na Sveučilištu u Beču 1907. i doktorirao, a usavršavao se u Leipzigu i Jeni. Kao suplent radi na gimnazijama u Osijeku, Senju i u Zagrebu, potom do 1919. godine na Učiteljskoj školi, a od 1919. do 1934. na Višoj pedagoškoj školi. Habilitirao se 1920. na Filozofskome fakultetu za privatnoga docenta, a Gj. Arnolda na Katedri za praktičnu filozofiju i pedagogiju nasljeđuje 1924. Od tada je ujedno i predstojnik Pedagogijskoga seminara. Smatra se začetnikom znanstvene pedagogije u Hrvatskoj. Pod njegovim je vodstvom 1928. pokrenut zaseban studij pedagogije. Bio je član Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora od 1922. godine, član JAZU kao prvi pedagog (od 1930. redoviti član), tajnik i predsjednik Pučkoga sveučilišta (1935–1940) te pokretač Pedagogijskog instituta pri Filozofskome fakultetu (1936). Njegovi radovi povezuju filozofiju i pedagogiju, a smatra se ključnom osobom u uspostavi funkcionalne pedagogije u Hrvatskoj. Znanstvenoistraživački centar Sveučilišta u Zadru nosi njegovo ime (2005).

LJUDMIL HAUPTMANN

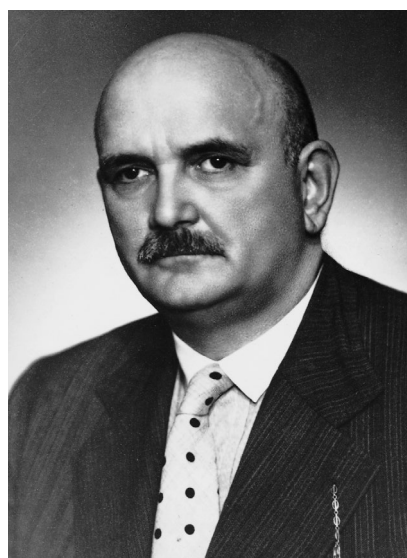
(GRAZ, AUSTRIJA, 5. II. 1884 – LJUBLJANA, SLOVENIJA, 19. IV. 1968), DEKAN 1930/31, 1942/43. (LJETNI SEMESTAR) I 1943/44. (ZIMSKI SEMESTAR).

U Grazu studira povijest i zemljopis te 1907. stječe doktorat. Kao gimnazijski profesor prvo do 1911. radi u Grazu, potom i u Fürstenfeldu i Beču. Otpušten je nakon Prvoga svjetskog rata 1918. te prelazi u Ljubljanu, gdje radi u realnoj gimnaziji. Godine 1920. imenovan je prvim profesorom srednjovjekovne slovenske povijesti na Filozofskome fakultetu u Ljubljani. Ondje doseže stupanj redovitoga profesora, a ak. god. 1924/25. obnaša dužnost dekana. Na poziv Vjekoslava Klaića 1926. prelazi na Filozofski fakultet u Zagrebu na Katedru za opću povijest srednjega vijeka, gdje djeluje do prijevremenog umirovljenja 1947/48. godine, nakon čega još nekoliko godina honorarno radi u Arhivu grada Zagreba. Bio je član Nacionalnog odbora Međunarodne unije akademija, redoviti član HAZU od 1941. te dopisni član Akademije u Ljubljani. Većina njegovih priloga, rasprava i članaka usmjerena je na probleme ranoga srednjeg vijeka, ali se u različitim prilikama bavio i temama iz moderne povijesti.

VIKTOR HOFFILLER

(VINKOVCI, 19. II. 1877 – ZAGREB, 17. I. 1954), DEKAN 1933/34.

Studij klasične filologije, arheologije i povijesti staroga vijeka započinje u Zagrebu, a završava u Beču. Od 1898. asistent je Maloazijske i balkanske sekcije Austrijskog arheološkog instituta u Beču, gdje 1900. stječe doktorat. Po povratku u Hrvatsku radi kao asistent Arheološko-epigrafskog seminara te kao kustos u Arheološkom odjelu Narodnoga zemaljskog muzeja u Zagrebu. Odlazi na stručno usavršavanje i studijski boravak u Italiju i Francusku, a 1914. habilitira se i postaje privatni docent. Od 1920. predaje arheologiju na Višoj pedagoškoj školi, a od 1924. postaje ravnatelj Arheološkoga muzeja u Zagrebu i redoviti profesor staroklasične arheologije na Filozofskome fakultetu. Prijevremeno je umirovljen 1943. godine, a 1945. vraćen na oba svoja radna mjesta, na kojima ostaje do mirovine 1951. U tom je razdoblju (1948) arheologija uvedena kao samostalan studij na Filozofskome fakultetu. Pokretač je knjižnice Arheološkog odjela. Isticao se i po svojim radovima i po pedagoškome radu i predavanjima.

GRGA NOVAK

(HVAR, 2. IV. 1888 – ZAGREB, 7. IX. 1978), DEKAN 1934/35.

ostalim i počasnim doktoratom Bečkoga sveučilišta (1965). Ističe se kao polihistor koji je objavio brojne knjige, rasprave i članke s naglaskom na povijesti Dalmacije i Jadrana u duljem povijesnom trajanju.

Studij povijesti, arheologije i zemljopisa upisao je u Zagrebu, a nastavio u Pragu i Beču. Na stručnom usavršavanju boravi potom u Münchenu, Berlinu i Jeni. Doktorira 1913. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Prvo radi kao profesor na Velikoj realci u Splitu, kao suplent i profesor u gimnaziji te kao asistent don Frane Bulića u Arheološkom muzeju do 1920. godine. Zatim nekoliko godina predaje opću povijest srednjega vijeka na Filozofskome fakultetu u Skopju, a 1924. prelazi na zagrebački Filozofski fakultet kao redoviti profesor povijesti staroga vijeka. Na zagrebačkome Fakultetu ostaje do mirovine 1959. godine, ali predavanja drži do kraja 1962. Prekide u radnom odnosu bilježi 1926. godine, kada je kratkotrajno na nekoliko mjeseci sa skupinom nastavnika umirovljen, i 1941. godine, kada je uhićen i interniran u Staroj Gradišci i Jasenovcu. Ak. god. 1946/47. obnaša dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta. Od 1947. redoviti je član JAZU, kojom predsjedava od 1958. do 1978. Član je i brojnih inozemnih akademija (Bukurešt, Budimpešta, Heidelberg, Beč, Rim, Venecija, Palermo, Prag, Sofija). Više je puta nagrađivan i odlikovan, među

KRUNOSLAV BABIĆ

(SENJ, 12. IV. 1875 – OPATIJA, 4. III. 1953), DEKAN 1935/36.

Studira na Matematičko-prirodoslovnom odjelu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, gdje 1899. i doktorira. Kao srednjoškolski profesor radi na gimnazijama u Varaždinu, Osijeku, Sušaku i Zemunu. Od 1906. prelazi na mjesto kustosa u Narodnome zoološkom muzeju, kojemu je za ravnatelja postavljen 1927. godine. Na Filozofskome fakultetu predaje od 1916. te napreduje od asistenta do redovitog profesora. Na Filozofskome fakultetu i na Višoj pedagoškoj školi kao honorarni nastavnik drži predmete iz morfologije i sistematike beskralješnjaka. Na Fakultetu predaje do umirovljenja 1942. godine. Do 1945. radio je još kao ravnatelj Narodnoga zoološkog muzeja i predstojnik Zoologijsko-zootomičkoga zavoda. U znanstvenim radovima i istraživanjima posebno se ističe po poznavanju faune mora te popularizaciji prirodoslovnih tema.

RUDOLF CESAREC

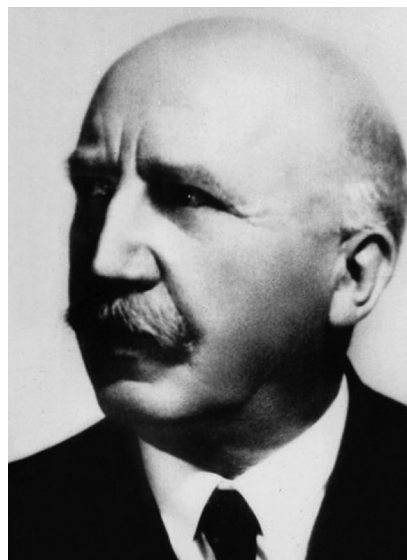
(ZAGREB, 2. III. 1889 – ZAGREB, 29. XII. 1972), DEKAN 1936/37, 1937/38. I 1938/39.

Na zagrebačkome Filozofskom fakultetu 1912. završava studij matematike i deskriptivne geometrije. Na istoj je ustanovi 1927. i doktorirao. Isprva radi kao gimnazijski profesor u Krapini i kasnije u Koprivnici. Na Filozofski fakultet dolazi 1919. godine. Dodijeljen je Geometrijskoj katedri, ali nakon svega nekoliko mjeseci iz obiteljskih se razloga povlači nazad u Krapinu. Od 1927. do 1929. prolazi dodatno stručno usavršavanje u Berlinu i Parizu. Po povratku je imenovan izvanrednim profesorom na Filozofskome fakultetu, gdje drži niz osnovnih geometrijskih kolegija. Višu matematiku predaje na Poljoprivredno-šumarskome fakultetu u dvama navratima (1938–1945, 1949–1952). Umirovljen je 1946. u zvanju redovitog profesora, ali od 1947. do 1965. nastavlja honorarno predavati na Prirodoslovno-matematičkome fakultetu. Obnašao je dužnosti predsjednika Geometrijskoga zavoda, predstojnika Matematičkoga zavoda i člana Francuskoga matematičkog društva. Istaknuo se posebno istraživanjima na području neeuclidске geometrije i teorije algebarskih krivulja.

STJEPAN ŠKREB

(ZAGREB, 13. VII. 1879 – ZAGREB, 14. VIII. 1952), DEKAN 1941/42. I 1942/43. (ZIMSKI SEMESTAR).

Diplomirao je 1901. kemiju, matematiku i fiziku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1910. promoviran u doktora filozofije. U Zagrebu radi kao srednjoškolski profesor i asistent na Meteorološkome zavodu. Neko vrijeme boravi na stručnom usavršavanju u Austriji i Njemačkoj u zavodima za geofiziku. Nakon mobilizacije (1915) i službe u meteorološkoj ratnoj službi tijekom Prvoga svjetskog rata radi u školskoj upravnoj službi kao nadzornik srednjih škola zagrebačke pokrajinske uprave. Od 1925/26. ravnatelj je zagrebačkoga Geofizičkog zavoda i to ostaje sve do 1947. godine. Različite predmete s područja geofizike i kozmičke fizike na Filozofskome fakultetu te na Poljoprivredno-šumarskome i Tehničkome fakultetu honorarno predaje od 1919. godine. Predaje također i na Pučkome sveučilištu. U nekoliko mandata obnašao je dužnost predsjednika Hrvatskoga prirodoslovnog društva. Redoviti član JAZU postao je 1937. godine, a obnašao je i dužnost potpredsjednika Akademije. Godine 1937. postao je prvi redoviti profesor geofizike na istoimenoj novoosnovanoj katedri pri Filozofskome fakultetu. Znanstveni mu se rad koncentrira na meteorologiju i geofiziku, a velikim brojem predavanja i nastupa u javnosti pridonosio je popularizaciji znanosti.

ANTON MAYER

(KNIN, 24. VIII. 1883 – BEČ, AUSTRIJA, 4. II. 1957), DEKAN 1943/44. (LJETNI SEMESTAR) I 1944/45.

U Beču je diplomirao klasičnu filologiju i germanistiku (1908), a doktorirao u Zagrebu. Do prelaska na Fakultet dulje vrijeme radi kao nastavnik u raznim školama (Split, Kotor, Zadar, Kikinda, Podgorica, Zagreb). Na Filozofskome fakultetu 1935. postaje privatni docent i na Katedri indoeuropske poredbene filologije predaje indoeuropsku poredbenu gramatiku. Usto na Klasičnoj filologiji honorarno predaje latinsku gramatiku, pa nakon umirovljenja S. Kantocija preuzima mjesto predstojnika Odjela za latinski jezik i književnost. Drži različita predavanja o rimskoj književnosti u inozemstvu (Rim, Bukurešt, Graz, Beč). Iz političkih je razloga vrlo brzo nakon postavljanja na dekanski položaj 1945. smijenjen i suspendiran, a na Fakultetu je 8. svibnja hrvatska Vlada postavila povjerenika. Nakon boravka u logoru umirovljen je 1947. godine. Područje mu je znanstvenog interesa poredbena gramatika indoeuropskih jezika, odnosno germanistika i slavistika. Isticao se naročito kao ilirolog, pristupajući temi Ilira iz perspektive komparativne lingvistike.

ANTUN BARAC

(KAMENJAK, CRIKVENICA, 20. VIII. 1894 – ZAGREB, 1. XI. 1955), DEKAN 1945/46.

Na Filozofskome fakultetu diplomirao je jugoslavensku književnost, njemački i filozofiju, a 1918. i doktorirao. Do 1930. godine radi kao srednjoškolski profesor na Sušaku i u Zagrebu. Tada postaje docent na Filozofskome fakultetu, gdje predaje novije južnoslavenske književnosti. Ustaške su ga vlasti 1941/42. zatvorile u logore Jasenovac i Stara Gradiška. Tijekom tranzicijskoga razdoblja u srpnju 1945. postaje dekanom Filozofskoga fakulteta. Također postaje redoviti član JAZU (1947) te potom i rektor Sveučilišta u Zagrebu (1950/51). Obnašao je dužnost predsjednika Hrvatskoga filološkog društva te direktora Seminara za strane slaviste. Ističe se i kao osnivač Instituta za jezik i Instituta za književnost JAZU (1952), a bio je i tajnik Akademijina Odjela za suvremenu književnost. Objavljuje različite rasprave, eseje, kritike i članke te književna djela. Posebno se istaknuo u proučavanju, vrednovanju i teorijskom produbljivanju novije hrvatske književnosti, važnim sintezama, školskim čitankama i uredništvom u edicijama (*Građa za povijest književnosti hrvatske*, *Noviji pisci hrvatski*, različite antologije) ili časopisima (*Novi život*, *Mladost*). Slavistički komitet Hrvatskoga filološkog društva dodjeljivao je nagradu „Antun Barac“.

NIKOLA MAJNARIĆ

(RAVNA GORA, 30. XI. 1885 – ZAGREB, 4. VI. 1966), POVJERENIK FAKULTETA 1945, DEKAN 1946/47.

Klasičnu filologiju studirao je u Zagrebu i Beču. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu doktorirao je (1914) i prošao habilitacijski postupak. Stručno se usavršavao u Njemačkoj (Berlin, Leipzig, Halle) i u središtima Dvojne Monarhije (Beč, Prag, Graz). Kao nastavnik predaje u Klasičnoj gimnaziji do 1925. godine, uz prekide zbog mobilizacije u Prvome svjetskom ratu i 1909/10. godine, kada je kao prefekt Plemićkoga konvikta morao prijeći na Gornjogradsku gimnaziju. U više se navrata odlučuje na studijska putovanja, prvo u Grčku (1928, 1930), a kasnije u Rim (1933), Bugarsku i Tursku (1934) te Čehoslovačku (1939). Na Filozofskome fakultetu djeluje od 1925. godine, kada je izabran za izvanrednoga profesora (Katedru grčke klasične filologije preuzima 1926. godine), do umirovljenja 1956. godine, nakon čega je još dvije godine honorarno predavao. Od svibnja 1945. bio je kraće vrijeme povjerenik vlade na Filozofskome fakultetu sa zadatkom konstituiranja Vijeća i provedbe izbora dekana. Redoviti član JAZU postaje 1952. Ističe se kao izvrstan grecist, baveći se naročito grčkom gramatikom (modalna sintaksa). Osim toga bavio se i hrvatskim latinistima. Uredio je i priredio razne edicije (*Grčki i rimski klasici*, *Hrvatski latinisti*) te brojne komentirane prijevode grčkih klasika.

MIHO BARADA

(SEGET, TROGIR, 16. III. 1889 – ZAGREB, 9. VII. 1957), DEKAN 1947/48.

Završio teologiju u Zadru (1912) te kao svećenik služio u Docu Donjem, Biteliću i Segetu. Na poticaj F. Šišića na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu upisuje studij povijesti. Diplomirao je pa doktorirao 1929. godine. Stručno obrazovanje nastavlja u Rimu na vatikanskoj Visokoj školi za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku, koju je završio 1931. Po povratku prvo djeluje na biskupskoj gimnaziji u Splitu, a od 1932. na Teološkome fakultetu u zvanju izvanrednoga profesora crkvene povijesti. Od 1933. honorarno predaje na Filozofskome fakultetu pomoćne povijesne znanosti, a od 1937. drži i predavanja iz hrvatske povijesti. Od 1940. do odlaska u mirovinu 1954. nasljeđuje Šišića na Katedri hrvatske narodne povijesti. Kao autor brojnih članaka, rasprava i knjiga te urednik časopisa *Croatia Sacra* i kratkotrajnoga *Časopisa za hrvatsku povijest* Barada se ističe kao jedan od najboljih medievista svojega naraštaja.

STJEPAN PATAKI

(SLAVONSKI BROD, 12. II. 1905 – ZAGREB, 21. V. 1953), DEKAN 1948/49. I 1949/50.

Diplomirao je pedagogiju, filozofiju i matematiku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1929. i doktorirao. Stručno se usavršavao u Njemačkoj i Čehoslovačkoj. Predaje isprva u Sisku, a zatim na Drugoj muškoj realnoj gimnaziji i Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Nekoliko godina uređuje hrvatski pedagoški časopis *Napredak*. Honorarno radi i u Pedagogijskome seminaru, a od 1941. kao docent za opću pedagogiju na Filozofskome fakultetu te tako postaje nasljednik S. Matičevića. Inicirao je pokretanje fakultetskoga Pedagoškog instituta (1946), u sklopu kojeg je organizirao pedagoško-metodičko obrazovanje budućih školskih nastavnika. Predsjednik Instituta ostao je do smrti 1953. Osim toga pokrenuo je publikaciju *Radovi pedagoškog instituta*. Od 1950. do 1952. obnašao je dužnost predsjednika Pedagoško-književnoga zbora. Istaknuo se i kao urednik stručnih publikacija te autor udžbenika o pedagogiji. Piše brojne priloge o filozofskim problemima odgoja i kulturne pedagogije s primjesama marksizma, odnosno sovjetske pedagogije. Za svoj je rad za života primio državna i stručna priznanja.

JOSIP BADALIĆ

(DEANOVEC, 7. VI. 1888 – ZAGREB, 11. VIII. 1985), DEKAN 1950/51.

Studirao klasičnu filologiju i slavistiku u Zagrebu i Berlinu. Zarobljen u Besarabiji tijekom Prvoga svjetskog rata. Tijekom ruskoga zarobljeništva neko vrijeme predaje u gimnaziji u Zemljansku. Po povratku je 1919. doktorirao na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Stručno usavršavanje iz slavističkih studija provodi u Parizu. Kao bibliotekar u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu radi od 1919. do 1945. Kraće je vrijeme ravnatelj drame Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu (1940–1941). Početkom Drugoga svjetskog rata zatvoren je u logorima Jasenovac i Stara Gradiška. Poslije rata na Filozofskome fakultetu osniva Katedru ruske književnosti, na kojoj predaje do umirovljenja 1959. Redoviti član JAZU postaje 1955. Kao gostujući predavač boravi u Njemačkoj, Švedskoj, Sjedinjenim Američkim Državama i Sovjetskome Savezu. Obnašao je dužnosti predsjednika Društva hrvatskih bibliotekara, potpredsjednika Matice hrvatske te potpredsjednika Međunarodnoga komiteta slavista od 1958. do 1968. Više je puta odlikovan i nagrađivan za svoje znanstveno i javno djelovanje. Promicao je slavistiku u javnosti, a u istraživačkome se smislu najviše interesirao za hrvatsko-ruske književne i kulturne veze.

MILOVAN GAVAZZI

(GOSPIĆ, 18. III. 1895 – ZAGREB, 20. I. 1992), DEKAN 1951/52.

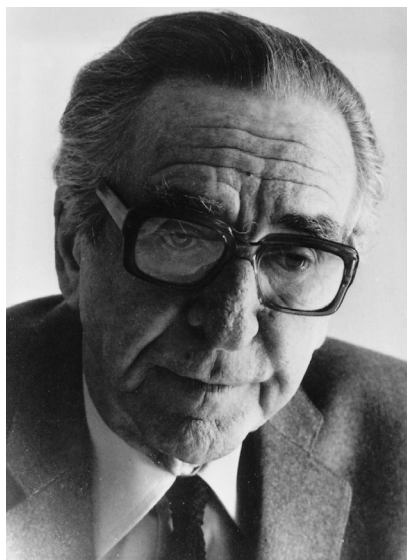

Studirao filozofiju i slavenske jezike, starine i folklor u Zagrebu i Pragu. Doktorirao je 1919. u Zagrebu. Radi kao nastavnik na Muškoj učiteljskoj školi i potom kao kustos u Etnografskom odjelu Hrvatskoga narodnog muzeja u Zagrebu. Godine 1925/26. boravi na stručnom usavršavanju u Pragu te u Njemačkoj, Poljskoj i Austriji. Na Filozofski fakultet u Zagrebu prelazi 1927. godine, kad je izabran za izvanrednoga profesora. Izrazito je važno njegovo poticanje razvijanja znanstvenih temelja etnologije, što se odražava u njegovoj organizatorskoj ulozi samostalna studija etnologije, objavljivanja i priređivanja znanstvenih radova. Spada među pionire hrvatskog etnografskog filma i kartografije. Od 1939. do 1941. vršitelj je dužnosti ravnatelja Etnografskoga muzeja. Izabran za dopisnoga člana JAZU, ali se poslije zbog neslaganja povukao iz članstva. Ak. god. 1942/43. obnašao je funkciju prodekana. U mirovinu odlazi 1965. godine, ali nastavlja honorarno predavati i sudjelovati u poslijediplomskoj nastavi. U znanstvenoj djelatnosti ističe se naročito na području istraživanja tradicijske i seljačke kulture, odnosno hrvatske kulturne

povijesti općenito. Osmislio je, priredio i uredio brojne stručne publikacije. U različitim se funkcijama javlja kao član stručnih i znanstvenih institucija u Hrvatskoj i inozemstvu. Dobitnik je različitih priznanja i nagrada, među kojima je i Herderova nagrada 1970. godine. Od 2003. Hrvatsko etnološko društvo dodjeljuje nagradu za životno djelo „Milovan Gavazzi“ za izuzetan i trajan doprinos promicanju etnološke struke.

JOSIP TORBARINA

(RAČIŠĆE, KORČULA, 19. IX. 1902 – STRATFORD, UJEDINJENO KRALJEVSTVO, 22. VIII. 1986), DEKAN 1952/53.

Diplomirao engleski jezik i književnost na Queen's Collegeu na Sveučilištu Cambridge 1926. Doktorat filozofije stječe u Londonu 1930. Isprva do 1931. radi u Ministarstvu vanjskih poslova u Beogradu (Odsjek za Društvo naroda). Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu djeluje od 1934. godine, kad je imenovan lektorom engleskoga jezika, do odlaska u mirovinu 1974. Ključna je osoba u širenju i organizaciji studija engleskoga jezika i književnosti, isprva u okviru Germanskoga seminara, a postupno i samostalnoga studija anglistike. Kao osnivač Anglistike neko je vrijeme bio jedini nastavnik pa je predavao sve predmete te studijske grupe. Redoviti član JAZU postaje 1956. Ubraja se u osnivače i predsjednike Hrvatskoga filološkog društva. U znanstvenoistraživačkome i prevodilačkome radu ističe se različitim studijama, prijevodima s kritičkim komentarima i raspravama s područja engleske književnosti te naročito komparativnim analizama hrvatskih latinista u širem europskom kontekstu. Ništa manje značajni nisu ni njegova urednička djelatnost te učestalo sudjelovanje na međunarodnim simpozijima. Nositelj je brojnih domaćih i inozemnih priznanja.

MIRKO DEANOVIĆ

(DUBROVNIK, 13. V. 1890 – ZAGREB, 16. VI. 1984), DEKAN 1953/54.

Romanistiku i slavistiku studira u Firenci i Beču. Doktorirao je 1916. u Beču. Potom do 1916. i mobilizacije u austro-ugarsku vojsku radi kao suplent u Splitu. Po završetku rata vraća se u Split, gdje djeluje kao nastavnik u realci i gimnaziji. Na Filozofski fakultet prelazi 1924. kao lektor talijanskoga jezika i književnosti. Na Fakultetu je utemeljio Katedru za talijanski jezik i književnost, iz koje se postupno razvija moderni studij talijanistike. Skoro dvogodišnji studijski boravak provodi u Rimu na daljnjem stručnom usavršavanju i istraživanjima. Godinâ 1941. i 1942. interniran je u Novoj Gradiški, nakon čega na Filozofskome fakultetu nastavlja djelovati do odlaska u mirovinu 1961. U JAZU je za redovitoga člana izabran 1960. Ističe se priložima leksikografiji, različitim filološkim i kulturološkim istraživačkim radovima naročito usmjerenima na mediteranski prostor te pedagoškim radom, kojim je utjecao na više mlađih naraštaja. Za svoj znanstveni i pedagoški rad primio je više domaćih i inozemnih priznanja.

JAROSLAV ŠIDAK

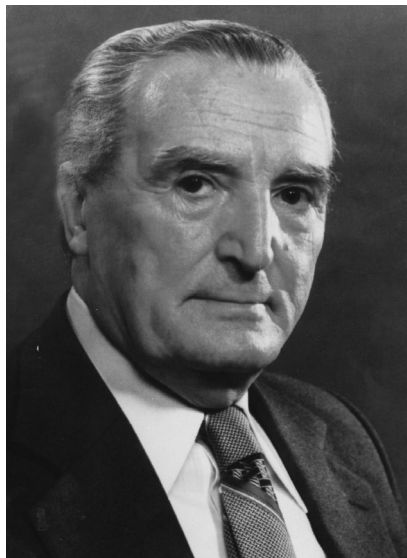
(BEČ, AUSTRIJA, 4. I. 1903 – ZAGREB, 25. III. 1986), DEKAN 1954/55.

Studirao je povijest i geografiju te doktorirao 1935. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U godinama nakon studija radio je kao urednik i autor u glasilu *Muzičar*. Zatim je kao gimnazijski profesor radio u Senju i Zagrebu, gdje u dvama navratima predaje u Klasičnoj gimnaziji (1940–1942, 1944–1948). Od 1941. radi i u Hrvatskom izdavačkom bibliografskom zavodu kao član redakcije *Hrvatske enciklopedije*. Na Filozofski fakultet dolazi 1943. kao docent, nastavu prvo drži na Katedri za opću povijest novog vijeka, a od 1958. na Katedri za hrvatsku povijest. Svojim pedagoškim radom i istraživačkom pristupom dao je važan doprinos razvoju znanstveno utemeljene historiografije i formiranju skupine povjesničara usredotočenih na noviju hrvatsku povijest. Pokrenuo je (1948) i dugi niz godina uređivao *Historijski zbornik*, kao prvi poslijeratni znanstveni historiografski časopis. U mirovinu odlazi 1973. godine, ali još nekoliko godina predaje honorarno na poslijediplomskome studiju. U znanstvenome se smislu ističe priložima istraživanju 18. i naročito 19. stoljeća te povijesti hrvatske historiografije, kao i brojnim leksikografskim člancima i uredničkim radom na različitim izdanjima.

ZORAN BUJAS

(SPLIT, 27. XII. 1910 – ZAGREB, 11. I. 2004), DEKAN 1955/56.

Na Filozofskome fakultetu diplomirao je psihologiju (1932) i doktorirao (1933). Nekoliko godina boravi na stručnom usavršavanju i istraživanjima u Parizu. Od 1936. radi kao psiholog u Zavodu za savjetovanje pri izboru zanimanja te potom (1940) na Višoj pedagoškoj školi. Privatni docent iz primijenjene psihologije na Filozofskome fakultetu postaje 1938. i preuzima dio nastave. Po završetku rata radi u Višoj pedagoškoj školi, potom prelazi na Sveučilište. Nakon podjele Filozofskoga fakulteta na dva dijela predaje na Prirodoslovno-matematičkome fakultetu od 1948. Na Filozofski se fakultet vraća nakon prelaska Psihologije (1949/50) i ostaje do odlaska u mirovinu 1980. Predavao je također u Parizu na Sorboni (1951), na američkim sveučilištima Harvard i Brown (1954). Od 1948. postaje pročelnik Psihologijskog instituta Zagrebačkoga sveučilišta. Uspostavio je i vodio Zavod za psihologiju i fiziologiju rada, zatim Laboratorij za psihofiziologiju rada u Institutu za medicinska istraživanja i higijenu rada JAZU te Laboratorij za proučavanje strukture i funkcije osjetnih organa u JAZU. Obnašao je i dužnosti prorektora i rektora Zagrebačkoga sveučilišta. Jedan je od utemeljitelja Udruženja psihologa Jugoslavije. Član je JAZU od 1968. Godine 1954. pokrenuo je i predavao psihometriju, psihologijsku statistiku i industrijsku psihologiju na Sveučilištu u Ljubljani, gdje je 1981. postao počasni doktor. Niz godina uređivao je časopise *Acta Instituti Psychologici Universitatis Zagrabensis* i *Acta biologica*. Pored istraživačkoga rada na području osjetne psihofiziologije, psihofizike i eksperimentalne psihologije doprinos daje kao vrstan pedagog. Dobitnik je niza priznanja i nagrada, a od 2005. međunarodni psihologijski znanstveni skup koji se održava na Filozofskome fakultetu nosi naziv *Dani Ramira i Zorana Bujasa*.

MATE HRASTE

(BRUSJE, HVAR, 25. I. 1897 – ZAGREB, 29. XI. 1970), DEKAN 1956/57.

U Zagrebu je diplomirao grupu za hrvatski ili srpski jezik sa staroslavenskim i jugoslavenske književnosti. Doktorirao na Filozofskome fakultetu u Beogradu 1937. iz područja jezikoslovlja. Dulje vrijeme radi kao gimnazijski profesor (Sremska Mitrovica, Sisak, Petrinja), a 1946. izabran je za docenta na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pri Katedri za hrvatski ili srpski jezik. Redoviti član JAZU postaje 1961. U sklopu Akademije pokrenuo je 1956. godine časopis *Hrvatski dijalektološki zbornik*. Od 1961. do odlaska u mirovinu 1965. vrši dužnost ravnatelja Instituta za jezik JAZU. Obnašao je i dužnosti predsjednika Hrvatskoga filološkog društva i Saveza slavističkih društava Jugoslavije. Od umirovljenja do 1968. radi kao gostujući profesor na Filozofskome fakultetu u Kölnu. Ističe se kao urednik, autor različitih sinteza, gramatike, kao istraživač povijesti i dijalektologije hrvatskoga jezika, naročito čakavskih govora. Za svoj je rad primio društvena i strukovna priznanja, 1970. primio je i nagradu za životno djelo.

FRAN PETRÈ

(REPUNJE, SLOVENIJA, 1. IX. 1906 – LJUBLJANA, SLOVENIJA, 17. XII. 1978), DEKAN 1957/58.

Diplomirao je slavistiku i doktorirao 1938. na Filozofskome fakultetu u Ljubljani. Stručno usavršavanje i poslijediplomske studije polazi u Parizu i Pragu do 1940. Od 1928. do 1930. radi kao ravnatelj *Radničke pozornice* te potom kao urednik listova *Akademski glas* i *Sodobnost*. Neko vrijeme radio je kao knjižničar Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta u Ljubljani. Tijekom Drugoga svjetskog rata interniran je u logorima Kampor i Visko. Od 1946. do 1949. predaje na Sveučilištu u Skopju, gdje je sudjelovao u osnivanju Odsjeka za slavenske jezike i književnosti, a od 1950. prelazi na zagrebački Filozofski fakultet, gdje do mirovine 1975. djeluje kao predstojnik Katedre za slovenski jezik i književnost. Od 1975. radio je u sklopu Znanstvenoistraživačkoga centra Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. U znanstvenome radu bavio se naročito novijom, ali i starijom slovenskom te makedonskom književnošću.

VLADIMIR FILIPOVIĆ

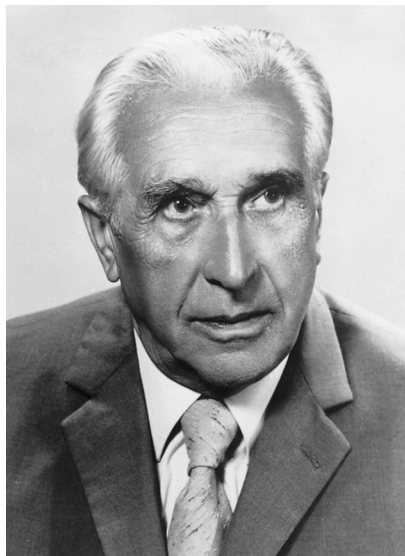
(LUDBREG, 26. VII. 1906 – SILBA, 26. VI. 1984), DEKAN 1958/59.

Studirao je u Njemačkoj i Zagrebu, gdje je diplomirao filozofiju i slavistiku te doktorirao 1930. Potom u različitim gimnazijama (Karlovac, Korenica) radi do 1932. godine, kad postaje asistent na Katedri za filozofiju na Filozofskome fakultetu. Neko je vrijeme usporedno i tajnik Pučkoga sveučilišta. Godine 1957. sudjelovao je u osnivanju Hrvatskoga filozofskog društva. S Filozofskoga fakulteta odlazi u mirovinu 1976. godine, ali i nakon toga predaje na poslijediplomskome studiju u Dubrovniku, na Filozofskome fakultetu u Zadru (gdje je već 1961. na njegovu inicijativu formiran Odjel za filozofiju) i na Akademiji za kazališnu umjetnost (u osnivanju koje je sudjelovao). Organizirao je istraživanje hrvatske filozofske baštine kao ključno područje djelovanja Instituta za filozofiju, kojemu je na čelu bio od 1968. do 1977. U sklopu Instituta pokrenuo je i do 1983. uređivao časopis *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. Kao suradnik *Hrvatske enciklopedije* sastavio brojne leksikografske priloge i bilješke. Ima velike zasluge za stručnu organizaciju i razvoj filozofije, prije svega kao pokretač i urednik edicija, inicijator prijevoda klasičnih filozofskih djela i izdanja posvećenih hrvatskim klasicima filozofije, pisac priručnika, udžbenika, hrestomatija, istraživačkih radova i eseja.

ZLATKO PREGRAD

(SAMOBOR, 27. VIII. 1903 – ZAGREB, 21. IX. 1983), DEKAN 1959/60.

U Zagrebu, Berlinu i Beču studirao je filozofiju, pedagogiju, povijest umjetnosti, psihologiju i slavenske jezike. Doktorat stječe na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1929. Predaje na gimnazijama u Mostaru i Mariboru, a potom radi na Učiteljskoj školi i kao prvi psiholog od osnivanja na Stanici za savjetovanje pri izboru zanimanja. Od 1933. dodijeljen je Pedagojskomu seminaru Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Osim toga od 1940. u zvanju izvanrednoga profesora predaje na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu te na Prirodoslovno-matematičkome i Ekonomskome fakultetu. Na Pedagoški institut Filozofskoga fakulteta (kasnije Odsjek za pedagogiju) u potpunosti prelazi 1949. Na Fakultetu je obnašao brojne dužnosti (predstojnik katedre, pročelnik Odsjeka za pedagogiju, prodekan, dekan itd.). Obnašao je osim toga dužnost predsjednika Pedagoško-književnoga zbora Hrvatske. Gostovao je kao predavač na fakultetima diljem Jugoslavije (Zadar, Beograd, Ljubljana, Novi Sad, Sarajevo, Skopje). U znanstvenoistraživačkome smislu ističe se brojnim prijevodima pedagoških djela te proučavanjima na području psihotehnike, obiteljskog odgoja i pedagogije te estetike u odgoju i obrazovanju. Važan je i njegov rad na popularizaciji pedagogije u formi radijskih emisija. Za svoj rad primio je stručna i državna priznanja u domovini i inozemstvu.

VELJKO GORTAN

(PREKO, ZADAR, 4. V. 1907 – ZAGREB, 23. III. 1985), DEKAN 1960/61. I 1961/62.

Diplomirao klasičnu filologiju i doktorirao 1936. u Zagrebu. Predavao je više godina na Klasičnim gimnazijama u Splitu i Zagrebu. Stručno se usavršava 1932/33. u Francuskoj kao stipendist francuske vlade na Faculté des Lettres u Besançonu. Od 1936. istovremeno s gimnazijskim predavanjima honorarno sudjeluje u nastavi latinskoga na Filozofskome fakultetu. Na Fakultet u potpunosti prelazi 1945. kao asistent na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost, gdje ostaje do umirovljenja 1977. u zvanju redovitoga profesora. Od 1965. redoviti je član JAZU, a od 1972. do 1978. i njezin potpredsjednik. U raznim je svojstvima bio član francuskih i talijanskih institucija te stručnih udruženja. U stručnom i znanstvenom smislu ističe se prevođenjem s latinskoga i grčkoga, udžbenicima iz latinskoga, posebnom uredničkom kvalitetom i akribijom te istraživanjima i sintetičkim raspravama s područja hrvatskoga latinizma i rimske književnosti. Ostaju zapamćena i njegova predavanja, pedagoški rad i predanost studentima. Za znanstveni i pedagoški rad primio je više nagrada i priznanja.

LJUDEVIT JONKE

(KARLOVAC, 29. VII. 1907 – ZAGREB, 15. III. 1979), DEKAN 1962/63. I 1963/64.

Na Filozofskome fakultetu studirao južnoslavenske jezike i književnosti, narodnu povijest, ruski i latinski te 1944. stekao doktorat. Od 1930. na Karlovu sveučilištu u Pragu pohađa specijalistički studij slavistike i bohemistike. Od 1933. predaje na gimnazijama (Sušak, Zagreb). Na Filozofski fakultet dolazi 1942. kao asistent na Katedri za slavensku filologiju. Neko vrijeme predavao je češki jezik i književnost, a kao voditelj Katedre za suvremeni hrvatski književni jezik djeluje od 1950. do 1973. Kao gostujući predavač u dvama navratima boravi na Slavenskom institutu Sveučilišta u Kölnu. Obnašao je dužnosti ravnatelja Instituta za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i ravnatelja Instituta za jezik JAZU. U znanstvenoistraživačkome smislu dao je bitan doprinos poznavanju povijesti hrvatskoga književnoga jezika od narodnoga preporoda do kraja 19. stoljeća te svojim raspravama o značaju i položaju hrvatskog jezika. Osim prevodilačkom djelatnošću, uredničkim radom u stručnim časopisima (*Radovi Zavoda za slavensku filologiju* i *Jezik*) i radom na izdanjima različitih rječnika bavio se kultivacijom hrvatskoga u nastavi i

široj javnosti putem čitanih novinskih rubrika. Predsjednik Matice hrvatske postaje u napetim vremenima 1970. i na tom položaju ostaje do smjene 1973. godine, kada je zbog političkih razloga umirovljen.

PREDRAG VRANICKI

(BENKOVAC, 21. I. 1922 – ZAGREB, 31. I. 2002), DEKAN 1964/65. I 1965/66.

U Zagrebu studira medicinu, ali se 1941. prebacuje na studij filozofije. Studij prekida u vrijeme Drugoga svjetskog rata, kada sudjeluje kao ilegalac u narodnooslobodilačkome pokretu, odnosno pripadnik partizana. Na Filozofskome fakultetu nakon rata diplomira (1947) i postaje asistent na Katedri za filozofiju. Doktorsku disertaciju brani 1951. u Beogradu. Na daljnju specijalizaciju odlazi u Francusku (1957) i SR Njemačku (1967/68). Osim dekanske obnašao je u dvama mandatima i dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta (1972–1976) te dužnosti predsjednika Hrvatskoga filozofskog društva, Jugoslavenkoga društva za filozofiju i Predsjedništva jugoslavenkih sveučilišta. Redoviti član JAZU postaje 1979. godine, a bio je i dopisni član Vojvođanske akademije. U prijevremenu mirovinu odlazi 1976. Dodijeljena mu je titula *professor emeritus* Zagrebačkoga sveučilišta. Nositelj je brojnih nagrada i priznanja. Dugogodišnji je suradnik Korčulanske ljetne škole i jedan od pokretača časopisa *Praxis*. Osim toga ističe se objavljenim antologijama, prijevodima marksističkih filozofa te radovima s područja povijesti filozofije, marksizma i socijalizma.

PETAR (PERO) ŠIMLEŠA

(LJUŠA, JAJCE, BOSNA I HERCEGOVINA, 27. IV. 1910 – ZAGREB, 2. VIII. 1988), DEKAN 1966/67. I 1967/68.

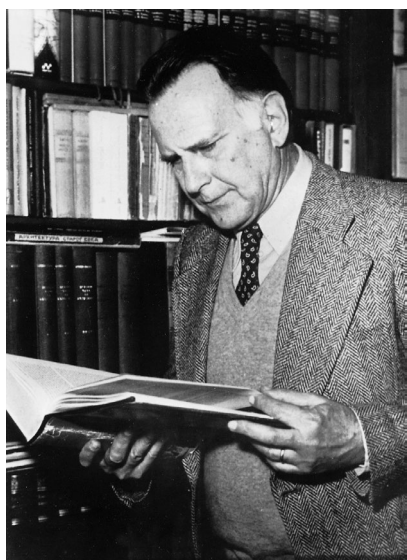

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao pedagošku grupu predmeta i doktorirao 1951. Već tijekom studija uključuje se u rad na Seljačkome sveučilištu Škole narodnoga zdravlja u Zagrebu (do 1937. godine). Potom radi kao učitelj na Oglednoj osnovnoj školi i vježbaonici Učiteljske škole. Mobiliziran je tijekom Drugoga svjetskog rata u domobranstvo, a već potkraj rata nastavlja rad kao profesor na Učiteljskoj školi. Na Filozofski fakultet prelazi 1946. kao asistent, a docent postaje 1952. Na Fakultetu je obnašao brojne funkcije (predstojnik Odsjeka i Zavoda za pedagogiju, predstojnik katedre, predsjednik Fakultetskog savjeta itd.). Politički je aktivan kao zastupnik u Saboru SRH. Niz godina član je Prosvjetnoga savjeta SRH u funkcijama tajnika i predsjednika. Predsjednik je i poslije počasni predsjednik Pedagoško-književnoga zbora. Na njegov je prijedlog 1971. osnovan sveučilišni Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje. Umirovljen je 1975. u zvanju redovitoga profesora. Ističe se kao urednik različitih stručno-znanstvenih publikacija i leksikografskih izdanja te radovima s područja didaktike i metodike. Dobitnik

je više domaćih i inozemnih priznanja, među kojima se ističu nagrada za životno djelo i češko odlikovanje „J. A. Comenius“ za unapređenje struke.

DUJE RENDIĆ-MIOČEVIĆ

(SPLIT, 29. VI. 1916 – ZAGREB, 30. IV. 1993), DEKAN 1968/69. I 1969/70.

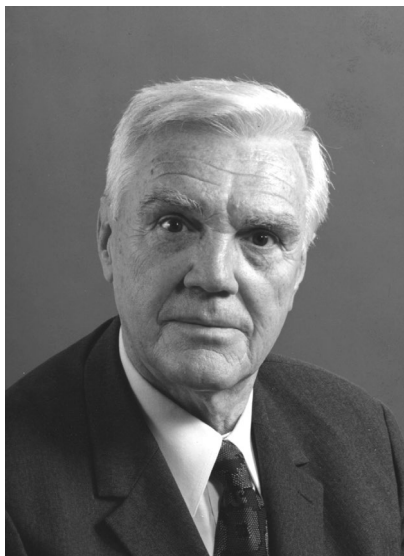

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završio studij klasične filologije, arheologije i povijesti umjetnosti te obranio doktorsku disertaciju (1948). Kraće vrijeme predaje u splitskoj Klasičnoj gimnaziji te potom od 1941. radi kao kustos, zatim muzejski i znanstveni suradnik i ravnatelj (1949–1954) Arheološkoga muzeja u Splitu. Od 1954. prelazi na Filozofski fakultet, gdje je bio pozvan da kao izvanredni profesor osuveni novi studijski program arheologije. Od 1961. redoviti je profesor klasične, provincijalne i ranokršćanske arheologije, grčke i rimske numizmatike te grčke i latinske epigrafije. Osnovao je Arheološki institut i pokrenuo časopis *Opuscula archaeologica* (1956). Tijekom čitave karijere ističu se njegove uredničke sposobnosti i akribičnost u brojnim stručnim i znanstvenim publikacijama kojima je bio urednik. Dužnost ravnatelja Arheološkoga muzeja u Zagrebu obnašao je od 1966. do 1979. Ubraja se među osnivače Arheološkoga društva Jugoslavije. Redoviti je član JAZU od 1977. Osim toga član je uglednih europskih arheoloških institucija i društava. Na Fakultetu je umirovljen 1983. godine, ali je istraživački rad nastavio kao *professor emeritus* Zagrebačkoga sveučilišta. U znan-

stvenoistraživačkome smislu bavio se područjem provincijalne antike, odnosno antičkom i protoantičkom arheologijom, u čemu je interdisciplinarnim pristupom dao izuzetan doprinos. Za svoj stručni, znanstveni i nastavni rad primio je više nagrada i priznanja.

BORIS PETZ

(BJELOVAR, 26. XI. 1919 – ZAGREB, 15. IV. 2005), DEKAN 1970/71. I 1971/72.

Diplomirao filozofiju i psihologiju te južnoslavenske jezike i književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1945. i doktorirao. Karijeru započinje u Savjetovalištu za izbor zanimanja u Zagrebu (1944–1948). Zatim je zaposlen kao znanstveni suradnik na Institutu za higijenu rada (Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada). Za naslovnoga docenta na Medicinskome fakultetu izabran je 1958. godine, a 1960. osniva i preuzima vođenje Katedre za psihologiju rada i ergonomiju na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta, gdje ostaje do odlaska u mirovinu 1991. Na Fakultetu obavlja više dužnosti (pročelnik Odsjeka za psihologiju, prodekan i dekan). Kao gostujući profesor predavanja je držao u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Godine 2002. postaje *professor emeritus* Zagrebačkoga sveučilišta. Bio je redoviti član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske i član European Network of Organizational Psychology. Ističe se kao autor brojnih znanstvenih i stručnih radova te udžbenika. Posebno se specijalizirao za psihofiziološka istraživanja umora i odmora.

RUDOLF FILIPOVIĆ

(ZLATAR, 15. IX. 1916 – ZAGREB, 20. XII. 2000), DEKAN 1972/73. I 1973/74.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je engleski jezik i književnost. Na Fakultetu radi od 1945. godine, kad je izabran za asistenta na Engleskome seminaru. Poslijediplomsko usavršavanje provodi na sveučilištima u Sheffieldu i Londonu (1945/46). U Zagrebu 1948. brani doktorsku disertaciju. Godine 1950. izabran je za docenta i utemeljuje Katedru za engleski jezik. Na Fakultetu je prvi voditelj tek pokrenutoga Poslijediplomskoga studija lingvistike te niz godina predstojnik Zavoda za lingvistiku. Od 1983. i odlaska u mirovinu nalazi se na čelu akademijina Zavoda za lingvistička istraživanja. Tijekom karijere postao je članom više različitih domaćih i inozemnih jezikoslovnih institucija. Od 1979. redoviti je član JAZU. U znanstvenoistraživačkome smislu posebno se fokusirao na istraživanje povijesnih hrvatsko-engleskih kulturnih i intelektualnih veza, naročito na području književnosti. Ističe se i kao pokretač časopisa *Suvremena lingvistika*, suradnik i voditelj brojnih međunarodnih projekata te urednik više stručnih publikacija. Osim toga istražuje različita pitanja i probleme razvoja jezika, odnosno teoriju i praksu jezičnih dodira između hrvatskoga i engleskoga. Autor je cijenjenih rječnika. Za svoj znanstveni i nastavni rad više je puta nagrađivan.

MILIVOJ SIRONIĆ

(TRVIŽ, PAZIN, 11. III. 1915 – ZAGREB, 8. X. 2006), DEKAN 1974/75, 1975/76, 1976/77. I 1977/78.

Klasičnu filologiju diplomirao i doktorirao 1954. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Neko vrijeme predaje u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti u Varaždinu. Na Fakultetu radi od 1942. godine, kad je zaposlen kao asistent, do umirovljenja 1983. Obnašao je dužnost prvoga predsjednika Hrvatskoga društva klasičnih filologa, a bio je i član međunarodnih strukovnih udruženja. Dva puta odlikovan je državnim odlikovanjima. Od 1977. član je suradnik JAZU. *Professor emeritus* postaje 2001. godine. Glavno je područje njegova interesa povijest grčke književnosti. O različitim temama klasične grčke književnosti napisao je brojne znanstvene radove, rasprave, oglede, leksikografske priloge te poznati sintetski prikaz. Ističe se i kao autor udžbenika grčkoga jezika, različitih priručnika i prijevoda.

MATE SUIĆ

(POSTIRA, BRAČ, 3. XI. 1915 – ZAGREB, 28. X. 2002), DEKAN 1978/79. I 1979/80.

Klasičnu filologiju, arheologiju i povijest staroga vijeka diplomirao je 1941. na Filozofskome fakultetu, gdje je 1953. i doktorirao. Nakon diplome radi u školama (Pag, Zagreb). Tijekom Drugoga svjetskog rata u Rimu do pred kapitulaciju Italije obnaša diplomatske dužnosti u Vatikanu, a po povratku prelazi u partizane. Od 1945. kustos je te potom do 1966. ravnatelj Arheološkoga muzeja u Zadru (uz kratak prekid kad radi kao referent znanosti i kulture za Dalmaciju u Splitu), pokreće i uređuje časopis *Diadora*, na Filozofskome fakultetu u Zadru predaje antičku arheologiju. Godine 1957. pomoću stipendije Njemačkog arheološkog društva boravi na stručnom usavršavanju u SR Njemačkoj. Na Filozofski fakultet u Zagrebu prelazi 1968. kao redoviti profesor antičke povijesti. Dužnost predsjednika Hrvatskog arheološkog društva obnaša od 1967. do 1969. godine. Jedan je od pokretača i neko vrijeme ravnatelj sveučilišnog Arheološkog instituta. Jedan je od ključnih pokretača i promicatelja projekta Muzeja arheoloških spomenika u Splitu. Godine 1981. umirovljen je i postaje redoviti član JAZU. Bio je suradnik inozemnih institucija (Venecija, Berlin).

Ključno mu je područje znanstvenog interesa proces urbanizacije i urbanoga razvoja u antičko doba na istočnoj obali Jadrana, što je proučavao interdisciplinarno, povezujući humanističke i društvene znanosti. Za svoj stručni i znanstveni doprinos primio je nekoliko nagrada i priznanja.

VLADIMIR MUŽIĆ

(ZAGREB, 18. II. 1925 – ZAGREB, 12. II. 2012), DEKAN 1980/81. I 1981/82.

Diplomirao je u Zagrebu na Ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi (poslije Ekonomski fakultet) i pedagogiju na Filozofskome fakultetu. Od 1948. radi u zadrugnom školstvu Glavnoga zadrugnog saveza Hrvatske kao nastavnik te kao ravnatelj. Na Filozofski fakultet vraća se 1955. godine, kada postaje asistent, i ostaje do umirovljenja 1992. Na istom fakultetu doktorirao je 1958., a stručno se usavršavao u Sjedinjenim Američkim Državama i SR Njemačkoj. Od 1988. do umirovljenja radio je i u zvanju znanstvenoga savjetnika na Pedagoškome fakultetu u Osijeku, a nakon umirovljenja neko vrijeme radi honorarno. Počasno zvanje *professor emeritus* dodijeljeno mu je 1997. Pored dekanске dužnosti obnašao je i funkcije pročelnika Odsjeka i Zavoda za pedagogiju te prorektora Sveučilišta u Zagrebu (1982–1984). Gostovao je na brojnim uglednim inozemnim sveučilištima (Čehoslovačka, Austrija, SR Njemačka, Švicarska, Švedska, Velika Britanija). Od 1985. do 1989. obnašao je dužnost prvoga dekana Odjela za kibernetiku na Akademio Internacia de la Sciencoj San Marino. Među inicijatorima je Interuniverzitetskoga centra u Dubrovniku.

Dobitnik je više nagrada za znanstveni rad. Bavio se općom i sistematskom pedagogijom, metodologijom i statistikom pedagoškog istraživanja, futurologijom odgoja i obrazovanja te kibernetičkim osnovama odgoja.

MATE ZORIĆ

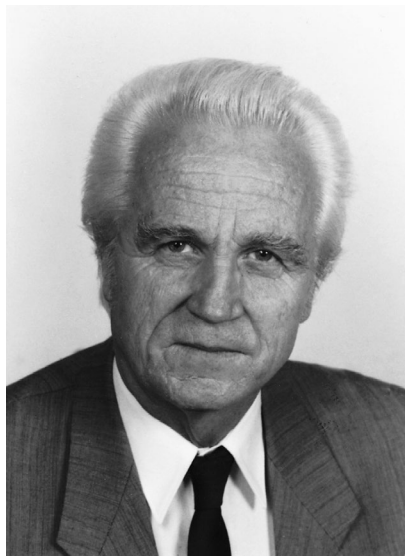
(ŠIBENIK, 6. IV. 1927 – ZAGREB, 18. X. 2016), DEKAN ODJELA HUMANISTIČKIH I DRUŠTVENIH ZNANOSTI 1980/81, 1981/82, 1982/83. I 1983/84.

Na Zagrebačkome sveučilištu studira medicinu, talijanistiku i južnoslavensku filologiju. Ubrzo nakon diplome (1953) izabran je za asistenta na Katedri za talijansku književnost Filozofskoga fakulteta, na kojemu je 1960. i doktorirao. Od 1956. do 1958. predaje hrvatski jezik na Filozofskome fakultetu i na Školi političkih znanosti u Firenci. Od tada do odlaska u mirovinu 1997. predstojnik je Katedre za talijansku književnost. Godine 1997. dodijeljeno mu je počasno zvanje *professor emeritus*. Među pokretačima je časopisa *Književna smotra*, a desetljećima je uređivao časopis *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*. Autor je raznih studija, znanstvenih radova, pregleda i prikaza, uglavnom s područja hrvatsko-talijanskih kulturnih i intelektualnih veza te komparatistike. Za svoj rad primio je brojna domaća i talijanska priznanja.

JOSIP PIVAC

(PODGORA, 14. XI. 1928 – ZAGREB, 11. XII. 2020), DEKAN ODJELA PEDAGOGIJSKIH ZNANOSTI 1981/82, 1982/83, 1983/84. I 1984/85.

Pedagogiju diplomirao i doktorirao 1965. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Karijeru započinje kao učitelj na Vježbaonici Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Od 1959. do 1977. predaje na Zadarskome sveučilištu na Katedri osnovne pedagogije s didaktikom. U Zadru je od 1968. do 1970. prodekan, a od 1975. do 1977. dekan Filozofskoga fakulteta. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu djeluje od 1977. do umirovljenja 1994. godine. Bio je predsjednik Pedagoško-književnoga zbora (1978–1981) te na čelu Prosvjetnoga savjeta Hrvatske. U znanstvenoistraživačkome smislu glavno su područje njegova djelovanja didaktika i teorija škole. Za svoj stručni i pedagoški doprinos nagrađen je domaćim priznanjima.

STJEPKO TEŽAK

(POŽUN, OZALJ, 22. VII. 1926 – ZAGREB, 1. VIII. 2006), DEKAN 1982/83, 1983/84, 1984/85. I 1985/86.

Studira isprva na Bogoslovnome fakultetu u Zagrebu te zatim na Višoj pedagoškoj školi, gdje je diplomirao hrvatski i ruski jezik. Studij je nastavio na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojemu je 1952. diplomirao i 1965. doktorirao. Isprva radi kao nastavnik u školama (Legrad, Banja Luka, Zagreb). Bio je i ravnatelj Osnovne škole Kustošija u Zagrebu. Na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu predaje od 1959. kao honorarni predavač te potom stalni profesor na kolegijima o metodici jezika, filmskoj kulturi te kulturi govorenja i pisanja. Izabran je na dužnost dekana Pedagoške akademije i predsjednika Udruženja pedagoških akademija. Od 1978. prelazi na Filozofski fakultet na Katedru za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti. Obnašao je dužnost pomoćnika ministra prosvjete, kulture i sporta RH (1990–1992). Bio je predsjednik Središnjeg odbora *Lidrana*, Hrvatskoga filmskog saveza i Hrvatskoga školskog vijeća. U mirovinu odlazi 1996. Za člana suradnika HAZU izabran je 1994. godine. Osnovna su područja njegova djelovanja dijalektologija, morfologija te metodika nastave jezika, književnosti i filma. Poznat je po

brojnim izdanjima udžbenika i priručnika za nastavnike te hrvatskoj gramatici koju je napisao sa S. Babićem. Osim što je priredio brojna književna djela, zapamćen je i kao urednik časopisa *Modra lasta*. Isticao se u popularizaciji hrvatske jezične kulture educirajući širu javnost svojim tekstovima, nastupima i radijskim emisijama. Dobitnik je većega broja državnih nagrada i priznanja. Ogranak Matice hrvatske u Ozlju, Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca u Ozlju te Grad Ozalj od 2014. dodjeljuju književnu nagradu „Stjepko Težak“.

BRANKO BOŠNJAK

(STOJČINOVAC, ČAGLIN, 14. I. 1923 – ZAGREB, 18. VI. 1996), DEKAN ODJELA HUMANISTIČKIH I DRUŠTVENIH ZNANOSTI 1984/85, 1985/86. I 1986/87.

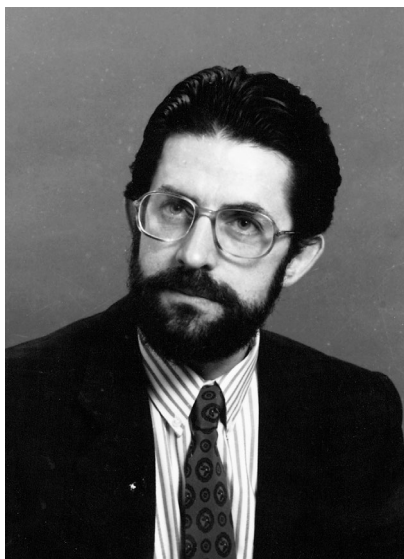

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je filozofiju, jugoslavenske jezike i književnosti (1950), studij grčkoga jezika i književnosti (1958) te stekao doktorat (1956). Na studijski boravak radi pripreme doktorske disertacije odlazi u München te poslije kao dobitnik Humboldtove stipendije u Köln i München. Od 1950. asistent je na Katedri za povijest filozofije Filozofskoga fakulteta, a u mirovinu odlazi 1991. u zvanju redovitog profesora na Katedri za antičku filozofiju. Neko vrijeme honorarno je predavao i na Filozofskome fakultetu u Ljubljani. Bio je predsjednik Savjeta Filozofskoga fakulteta, Hrvatskoga filozofskog društva te predstavnik Sveučilišta u Prosvjetno-kulturnome vijeću Sabora SRH (1969–1973). Kao gostujući predavač boravi na raznim fakultetima i institucijama u inozemstvu (SR Njemačka, Austrija, Kanada). Ističe se i kao inicijator časopisa *Pogledi*, kao član redakcije časopisa *Praxis* i Upravnog odbora Korčulanske ljetne škole te kao predsjednik Hrvatskoga filozofskog društva. Godine 1991. izabran je za redovitoga člana HAZU. Posebno mu je područje istraživanja povijest filozofije, naročito

antičke i srednjovjekovne, ali i filozofija religije, filozofska propedeutika i suvremena filozofija s naglaskom na marksističku filozofiju. Za svoj stručni i nastavni doprinos nagrađivan je različitim priznanjima.

NIKŠA NIKOLA ŠOLJAN

(TESLIĆ, BOSNA I HERCEGOVINA, 10. V. 1942), DEKAN 1986/87. I DEKAN ODJELA PEDAGOGIJSKIH ZNANOSTI 1985/86. I 1987/88.

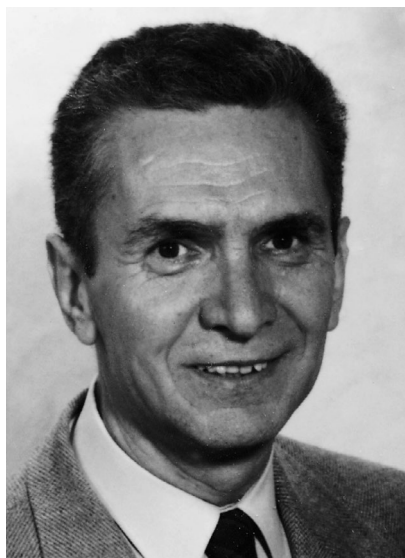

Jednopredmetni studij pedagogije diplomirao na Filozofskome fakultetu u Beogradu (1968), magistrirao na Informacijskim znanostima Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta u Zagrebu (1972), a doktorirao na Sveučilištu u Zagrebu u području društvenih znanosti (1978). Od 1961. do 1964. radio je u osnovnoj školi u Tesliću, zatim do 1971. u Tehničkome školskom centru u Zagrebu. Na Filozofskome fakultetu radi kao asistent od 1971. do odlaska u mirovinu u zvanju redovitoga profesora. Obnašao je različite fakultetske dužnosti (predstojnik katedre, predstojnik Zavoda za pedagogiju, dekan i prodekan fakulteta itd.). Pedagoške predmete predavao je i na Interfakultetskome studiju za socijalni rad te kao honorarni nastavnik za andragogiju na Filozofskome fakultetu u Zadru. Od 1986. do 1988. bio je glavni i odgovorni urednik časopisa *Pedagoški rad*. Stručno se usavršavao na raznim institucijama u inozemstvu (Sjedinjene Američke Države, Švedska, Japan). Za svoj rad primio je više stručnih priznanja, među ostalim nagradu „Ivan Filipović“ za doprinos znanstvenoistraživačkomu radu u odgoju i obrazovanju (1983). Posebna su

mu područja znanstvenog interesa tehnologija odgoja i obrazovanja, andragogija te politika odgoja i obrazovanja.

VLADIMIR IVIR

(ZAGREB, 1. XI. 1934 – ZAGREB, 21. II. 2011), DEKAN 1987/88. I DEKAN ODJELA HUMANISTIČKIH I DRUŠTVENIH ZNANOSTI 1986/87. I 1987/88.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao engleski jezik i književnost te južnoslavenske književnosti. Stručni put započinje kao prevoditelj i tumač, a i kasnije će u svojoj karijeri tumačiti ili simultano prevoditi važna zbivanja (1969. slijetanje na Mjesec, 1970. službeni prevoditelj u Banskim dvorima tijekom posjeta američkoga predsjednika Nixona). Od 1960. na Filozofskome fakultetu radi kao asistent za engleski jezik. Poslijediplomski studiji lingvistike s posebnim obzirom na engleski jezik pohađao je na University Collegeu u Londonu (stipendija British Councila), a doktorirao je 1965. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Boravio je na istraživanjima u Sjedinjenim Američkim Državama (Washington D. C., San Diego, Berkeley) a kao gostujući profesor na različitim inozemnim sveučilištima (Austrija, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Sjeverna Makedonija, Italija, Australija, Sjedinjene Američke Države, Tajvan). Utemeljitelj je Hrvatskoga društva konferencijskih prevoditelja (1974). Nakon umirovljenja 2004. dodijeljeno mu je počasno zvanje *professor emeritus*. Njegova područja istraživanja jesu engleska sintaksa,

kontrastivna lingvistika, transformacijsko-generativna gramatika, teorija prevođenja, leksikologija i leksikografija. Ističe se i po znanstvenim radovima objavljenima na hrvatskome i stranim jezicima u svjetski relevantnim publikacijama te prevodilačkim radom. Osim toga bio je član međunarodnoga izdavačkog savjeta časopisa za teoriju prevođenja *Target* i međunarodnoga prevoditeljskog časopisa *Across*.

JOSIP MARINKOVIĆ

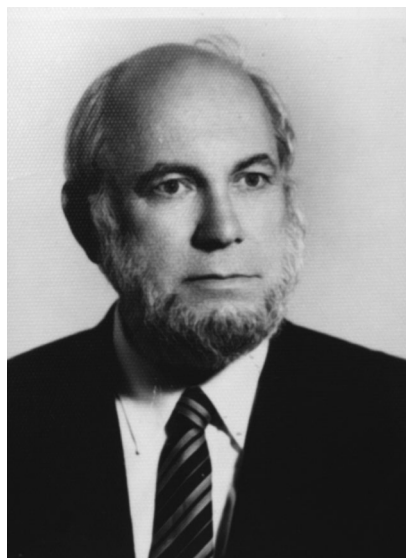
(VIS, 4. IX. 1926 – ZAGREB, 22. VII. 2011), DEKAN 1988/89. I DEKAN ODJELA PEDAGOGIJSKIH ZNANOSTI 1988/89. I 1989/90.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao filozofsku grupu predmeta s poviješću. Radi kao profesor na VI. gimnaziji u Zagrebu, a od 1970. predaje filozofiju i sociologiju na Odjelu pedagogijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Na istome fakultetu magistrirao je i doktorirao. Dekan je bio u dvama mandatima, prvo je dekan Pedagoške akademije (1978–1981), a potom i dekan OOUR-a Pedagogijske znanosti (Odjela pedagogijskih znanosti) Filozofskoga fakulteta. Pokrenuo je i neko vrijeme uređivao *Bilten za nastavu filozofije*. Među inicijatorima je formiranja prve Katedre za filozofiju odgoja u Hrvatskoj (uz B. Kalina), koja nastaje 1987. U mirovinu odlazi 1991. Područja su mu bavljenja metodika nastave filozofije, filozofija odgoja te politika obrazovanja. Za svoj rad je nagrađen godišnjom nagradom „Tone Peruško“.

BRANIMIR ŠVERKO

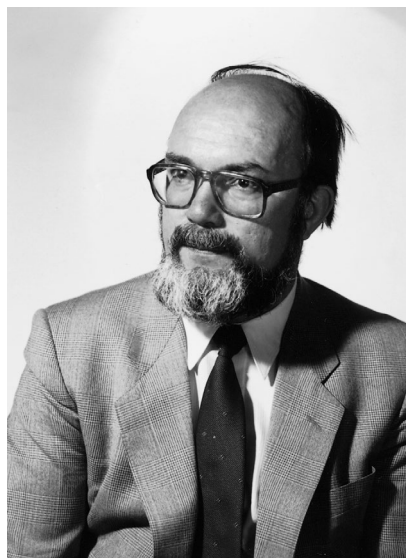
(SILBA, 23. IV. 1938), DEKAN 1989/90. I DEKAN ODJELA HUMANISTIČKIH I DRUŠTVENIH ZNANOSTI 1988/89. I 1989/90.

Psihologiju diplomirao (1962) i doktorirao (1973) na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na stručnom usavršavanju kao nositelj Fulbrightove stipendije boravi u Sjedinjenim Američkim Državama na Sveučilištu u Illinoisu (Chicago). Kao industrijski psiholog isprva je radio u brodogradilištu „3. maj“ u Rijeci. Na Katedru za psihologiju rada i ergonomiju Filozofskoga fakulteta dolazi 1964. Obnašao je dužnosti potpredsjednika Udruženja psihologa Jugoslavije, predsjednika i tajnika Hrvatskoga psihološkog društva te predsjednika Hrvatskoga ergonomijskog društva. Bio je član i Koordinacijskog odbora Europske mreže organizacije psihologije. Neko je vrijeme glavni i odgovorni urednik *Revije za psihologiju*. S Fakulteta u mirovinu odlazi u zvanju redovitoga profesora, a od 2009. nosi počasno zvanje *professor emeritus*. Njegova su glavna područja istraživanja ergonomija, propitivanje sposobnosti simultanoga djelovanja, vrijednosti i značenja rada u životu pojedinca te ispitivanje psiholoških aspekata nezaposlenosti. Ističe se i kao koautor psihologijskoga rječnika. Za svoj znanstveni i nastavni rad nagrađen je s više strukovnih priznanja te državnim i međunarodnim nagradama.

JOSIP BRATULIĆ

(SVETI PETAR U ŠUMI, PAZIN, 13. II. 1939), DEKAN 1990/91. I 1991/92.

Studirao je jugoslavistiku i komparativnu književnost na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1975. i doktorirao. Na Staroslavenskom institutu Svetozar Rittig u Zagrebu radi kao asistent te kasnije kao znanstveni suradnik. Kao asistent 1977. prelazi na Filozofski fakultet, gdje 1987. postaje redoviti profesor na Katedri za stariju hrvatsku književnost. Redoviti član HAZU postaje 2000. godine. Od 1996. do 2002. predsjednik je Matice hrvatske. Ističe se brojnim radovima različite tematike – iz starije hrvatske književnosti, hrvatskoga glagolizma, povijesti pismenosti, hrvatske kulturne i intelektualne povijesti od srednjega vijeka do početka 20. stoljeća. Važan je i njegov urednički doprinos brojnim izdanjima, bibliotekama i kulturološkim projektima. Autor je velika broja leksikografskih priloga, rasprava, kritičkih izdanja izvora i pretisaka vrijednih starih knjiga. Od 2020. voditelj je Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Đakovu. Za doprinos hrvatskoj znanosti dodijeljena su mu brojna priznanja.

SONJA BAŠIĆ

(RIJEKA, 10. VI. 1932 – ZAGREB, 30. VIII. 2022), DEKANICA 1992/93. I 1993/94.

Diplomirala je anglistiku i romanistiku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje 1964. stječe i doktorat. Na Filozofskome fakultetu radi od 1959. godine, isprva kao lektorica, sve do odlaska u mirovinu kao redovita profesorica u trajnome zvanju. Prva je žena koja je u povijesti Fakulteta bila na funkciji dekanice. Stipendirano stručno usavršavanje prolazi na uglednim sveučilištima u Sjedinjenim Američkim Državama (Columbia, New York, Yale), a kao gostujuća profesorica boravi na sveučilištima New York i A&M u Teksasu. Godine 2003. dodijeljeno joj je počasno zvanje *professor emerita*. Među pokretačima je Katedre za amerikanistiku (1982) i Poslijediplomskih američkih studija (1986). Bila je članica brojnih stručnih udruženja i institucija u Hrvatskoj i u inozemstvu. Tijekom karijere ističe se njezin urednički rad u različitim časopisima (*Književna smotra*, *Journal of Modern Literature*, *SRAZ*). Od 1966. do 1973. obnašala je dužnost tajnice Hrvatskoga centra PEN-a. Objavila je brojne književne prijevode, naročito kazališnih drama. U znanstvenoistraživačkome smislu naročito se usmjerila na povijest američke književnosti 19. i 20. stoljeća. Važno je istaknuti njezin doprinos međunarodnom etabliranju i povezivanju hrvatske amerikanistike s ostatkom Europe i svijeta.

STIPE BOTICA

(OTOK DALMATINSKI, SINJ, 23. II. 1948), DEKAN 1994/95, 1995/96, 1996/97. I 1997/98.

Diplomirao na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu jugoslavistikom te latinski jezik i rimsku književnost. Na istome fakultetu obranio je i doktorsku disertaciju (1986). Neko vrijeme radi kao srednjoškolski profesor (Novska), a od 1984. kao asistent na Katedri za hrvatsku usmenu književnost, na kojoj je 2002. izabran u zvanje redovitoga profesora. Od 1988. do 1992. radi kao lektor i kasnije gostujući predavač na Sveučilištu Karl Franzens u Grazu. Kao gostujući predavač predaje na raznim fakultetima u Hrvatskoj i inozemstvu (Slovenija, Mađarska, Bosna i Hercegovina, Poljska, Francuska, Sjeverna Makedonija). Obnašao je brojne dužnosti, primjerice voditelja Zagrebačke slavističke škole, predsjednika Hrvatskoga filološkog društva te od 2018. do 2021. predsjednika Matice hrvatske. Za svoj rad i doprinos hrvatskoj znanosti dodijeljeno mu je nekoliko uglednih nagrada i priznanja. Njegov je istraživački rad obilježen interdisciplinarnim pristupom temama iz povijesti hrvatske književnosti i kulture, naročito na području usmene književnosti i tradicijske kulture te prožimanja biblijskih tema i kulture.

MIRKO GOJMERAC

(PRAVUTINA, RIBNIK, 29. XI. 1948), DEKAN 1998/99. I 1999/2000.

Studirao je germanistiku i sociologiju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Sveučilištu u Münsteru u Njemačkoj. Kraće vrijeme radi kao nastavnik njemačkog jezika u VII. gimnaziji u Zagrebu. Na Odsjeku za germanistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu radi od 1974. (zaposlen kao asistent za njemački jezik) do odlaska u mirovinu 2014. u zvanju redovitoga profesora. Poslijediplomski studij lingvistike završio je 1977. godine, a doktorsku disertaciju obranio 1980. Kao lektor za hrvatski jezik 1980/81. radi na Institutu za slavensku filologiju Sveučilišta u Münchenu. Kao stipendist Humboldtove zaklade stručno se usavršava u Njemačkoj (Mannheim, München). Nastavu je održavao i na fakultetima u Rijeci i Mostaru. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu obnašao je različite dužnosti (pročelnik Odsjeka za germanistiku, prodekan, dekan). Dva mjeseca prije isteka mandata iz osobnih je razloga odstupio s dekanske dužnosti. Godine 2008. utemeljio je Katedru za znanost o prevođenju njemačkoga jezika i bio na njezinu čelu do umirovljenja. S profesorom V. Ivirom uspostavio je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u

Zagrebu Poslijediplomski stručni studij prevoditeljstva, koji poslije i vodi. Glavna su područja njegova znanstvenog interesa germanistička lingvistika, u prvo vrijeme kontrastivna lingvistika, a nakon toga semantika i pragmalingvistika te znanost o prevođenju. Znanstvene radove objavio je u Hrvatskoj i inozemstvu.

VLASTA VIZEK VIDOVIĆ

(ZAGREB, 11. II. 1950 – ZAGREB, 25. II. 2018), OBNAŠATELJICA DUŽNOSTI DEKANICE 2000.

Diplomirala je psihologiju, engleski jezik i sociologiju 1973. u Zagrebu. Iste godine zaposlila se u Centru za socijalni rad grada Zagreba. Na Filozofski fakultet, Katedru za industrijsku psihologiju, prelazi 1975. kao asistentica, a godine 2001. izabrana je u trajno zvanje redovite profesorice. Doktorirala je 1983. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1991. djeluje na Katedri za školsku psihologiju, kojoj je u više navrata predstojnica. Osim toga na Fakultetu je obnašala funkciju prodekana, a od lipnja do listopada 2000. bila je obnašateljica dužnosti dekanice. Na Sveučilištu je od 2002. do 2006. bila prorektorica za međunarodnu suradnju. Od 2003. do 2007. vodila je UNESCO-ovu Katedru za menadžment u visokom obrazovanju. Godine 2010. zaposlena je kao znanstveni savjetnik u Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Centru za istraživanje i razvoj obrazovanja. Glavna su joj područja znanstvenog interesa vezana uz organizacijsku psihologiju, a dijelom uz psihologiju obrazovanja.

NEVEN BUDAK

(ZAGREB, 3. V. 1957), DEKAN 2000/01, 2001/02, 2002/03. I 2003/04.

Diplomirao je povijest (1979) i doktorirao (1991) na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojemu je od 1980. kao asistent zaposlen na Katedri za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest. Na stipendijama i stručnim usavršavanjima boravi u Njemačkoj, Švedskoj i Austriji. Kao gostujući predavač nastavu je održavao na raznim fakultetima u Hrvatskoj i inozemstvu. Tako je nekoliko godina sudjelovao u nastavi na Srednjoeuropskome sveučilištu (CEU) u Budimpešti. Član je raznih stručnih udruženja, tijela ili institucija. Kao redoviti profesor u trajnome zvanju umirovljen je 2022. godine, ali je nastavio djelovati na Odsjeku za povijest Sveučilišta u Rijeci. Za svoj je znanstveni rad više puta nagrađivan. U istraživačkome se smislu bavio uglavnom problemima hrvatske povijesti srednjega i ranoga novog vijeka. Autor je nekoliko monografija i sinteza srednjovjekovne povijesti, školskih udžbenika te brojnih članaka i poglavlja u knjigama objavljenih u Hrvatskoj i inozemstvu. Dobitnik je Nagrade Grada Zagreba, Velikog počasnog križa zemlje Gradišće/Burgenland i medalje Filozofskoga fakulteta.

MILJENKO JURKOVIĆ

(ZAGREB, 26. VIII. 1958), DEKAN 2004/05, 2005/06, 2006/07, 2007/08. I 2008/09. TE OBNAŠATELJ DUŽNOSTI DEKANA 2021.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao arheologiju i povijest umjetnosti (1981) te doktorirao (1990). Stručno usavršavanje i specijalizaciju provodi na Sveučilištu u Bruxellesu. Od 1983. godine zaposlen je na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Redoviti profesor u trajnom zvanju postaje 2007. Predstojnik je Katedre za umjetnost antike, kasne antike i ranog srednjeg vijeka od 2001. godine. Na Filozofskome fakultetu obnašao je dužnosti pročelnika Odsjeka za povijest umjetnosti, prodekana u više mandata te dekana i obnašatelja dužnosti dekana. U njegovu je dekanskome mandatu 2009. dovršen projekt nove fakultetske Knjižnice. Obnašao je dužnosti na Sveučilištu i bio član ili predsjednik upravnih vijeća institucija (Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu, Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu). Inicijator je i osnivač Međunarodnog istraživačkog centra za kasnu antiku i srednji vijek u Motovunu pri Sveučilištu u Zagrebu. Predavao je na više domaćih (Zagreb, Rijeka) i europskih sveučilišta (Pariz, Udine, Poitiers, Amiens). Vodio je više domaćih i međunarodnih projekata,

autor je brojnih radova, izložaba te kataloga. Dobitnik je Strossmayerove nagrade za znanost (2001), medalje Filozofskoga fakulteta (2001, 2005), Povelje Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske (2018). 2004. primio je francuski orden Officier de l'ordre des Palmes académiques, a 2007. Orden Lomonosova Ruske Federacije, a 2015. orden Chevalier de l'ordre National du Mérite. Dopisni je član učenog društva Société des antiquaires de France, a od 2018. dopisni je član Katalonske akademije znanosti i umjetnosti.

DAMIR BORAS

(ZAGREB, 25. X. 1951), DEKAN 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13. I 2013/14.

Diplomirao je na Elektrotehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer Radiokomunikacije, a doktorirao na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pri Odsjeku za informacijske znanosti (1998). U dvama mandatima obnašao je dužnost rektora Sveučilišta u Zagrebu. Bio je utemeljitelj i predstojnik Katedre za leksikografiju i enciklopediku pri Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (od 2004. godine) te jedan od osnivača Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti. Od 1975. do 1984. radi u Multimedijiskome centru Referalnoga centra Sveučilišta u Zagrebu kao koordinator za informacijske sustave, a potom prelazi na Odsjek za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta. Redoviti profesor u trajnom zvanju postaje 2011. Radio je i u Leksikografskome zavodu Miroslav Krleža kao pomoćnik ravnatelja za informatizaciju i znanstvenu suradnju (2000–2006) te od 2007. kao glavni urednik međunarodnoga znanstvenog časopisa *Studia lexicographica*, Stručno se usavršavao u Sjedinjenim Američkim Državama (Pittsburgh) i Velikoj Britaniji (Reading, u organizaciji British Councila). Objavio je brojne znanstvene i stručne radove, knjige i udžbenike s područja informacijskih i komunikacijskih znanosti, programiranja, računalne obrade teksta i jezika, leksikografije i enciklopedike. Primio je više priznanja, nagrada i povelja na međunarodnoj razini (Zlatna medalja na međunarodnome natjecanju iz poznavanja klasične kulture i jezika u Sanremu) te na razini države, Grada Zagreba, Zagrebačkoga sveučilišta, Filozofskoga fakulteta i profesionalnih udruženja. Godine 2022. uručeno mu je priznanje počasnoga doktorata Sveučilišta u Mostaru, a od 2023. nosi i počasnu titulu *professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu.

MARKO JURČIĆ

(DONJE PAZARIŠTE, GOSPIĆ, 1. IX. 1956 – VELIKA GORICA, 18. IV. 2016), OBNAŠATELJ DUŽNOSTI DEKANA 2014.

Studij razredne nastave na Pedagoškome fakultetu u Rijeci završio je 1982. godine, a studij pedagogije na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1995. godine. Kao učitelj te kasnije stručni suradnik od 1982. godine radi u osnovnim školama (Zaprešić, Zagreb). Nekoliko godina radio je u izvandomovinskoj nastavi u Njemačkoj. Godine 2005. doktorirao je u području društvenih znanosti, u grani sustavne pedagogije. Na Učiteljskome fakultetu u Čakovcu radi od 2006. do 2008. godine, kad prelazi na Katedru za didaktiku Odsjeka za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 2012. obnašao je dužnost prodekana za poslovanje i financije, a kad je 2014. tadašnji dekan Damir Boras izabran na dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta, do izbora novoga dekana preuzeo je obnašanje dužnosti dekana Filozofskoga fakulteta. Bio je član i neko vrijeme predsjednik Hrvatskoga pedagoškog društva (HPD). Objavio je više zapaženih članaka, priloga, priručnika i monografiju s područja didaktike, istraživao je nastavne kurikule i sudjelovao u njihovoj izradi, a isticao se i posvećenošću edukaciji i različitim stručnim radionicama.

VLATKO PREVIŠĆ

(CERNA, ŽUPANJA, 20. X. 1945 – GRADIŠTE, ŽUPANJA, 13. IV. 2024), DEKAN 2014/15. I 2015/16.

Diplomirao pedagogiju i sociologiju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1972), na kojemu je i doktorirao (1984). Bio je učitelj škole u Gradištu (1964–1968). Od 1973. do umirovljenja 2016. godine radi na Filozofskome fakultetu – od asistenta do redovitoga profesora u trajnome zvanju. Godine 2020. dodijeljena mu je titula *professor emeritus*. Bio je stipendist DAAD-a u Njemačkoj (1977/78) i istraživačke stipendije Alexander von Humboldt (1986–1988) na Sveučilištu u Bielefeldu. Osim dekanske obnaša i druge dužnosti (pročelnik Odsjeka za pedagogiju, predstojnik Instituta za pedagoška istraživanja, predstojnik katedara za sistematsku pedagogiju i didaktiku). Utemeljitelj je i prvi voditelj Doktorskoga studija pedagogije u Zagrebu i Osijeku. Bio je član raznih stručnih i znanstvenih udruga, nekima i jedan od utemeljitelja (Hrvatski pedagoško-književni zbor, Hrvatsko pedagoško društvo, Hrvatsko-njemačko društvo, Interkultura, Klub hrvatskih humboldtovaca, Forum za slobodu odgoja). U stručno-znanstvenome smislu ističe se kao član uredništva brojnih časopisa i voditelj znanstvenih projekata.

Obnašao je dužnosti predsjednika i člana upravnih vijeća visokih učilišta, instituta i poliklinika, predsjednika Kluba hrvatskih humboldtovaca te predsjednika Uprave Košarkaškoga kluba Cibona. Primio je više priznanja, nagrada i povelja na državnoj razini, razini Grada Zagreba, Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskoga fakulteta te profesionalnih udruga.

ŽELJKO HOLJEVAC

(BRINJE, 15. XII. 1973), OBNAŠATELJ DUŽNOSTI DEKANA 2016/17.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je povijest i doktorirao 2006. Od 1998. do 2007. radio je kao asistent u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu, u koji se 2019. vraća na dužnost ravnatelja. Od 2007. do 2019. bio je zaposlen na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta, od zvanja docenta do redovitoga profesora. Obnašao je nekoliko dužnosti (predstojnik Katedre za povijest srednje i jugoistočne Europe, prodekan za organizaciju i razvoj, obnašatelj dužnosti dekana). Bavi se hrvatskom poviješću ranoga novog vijeka te modernom i suvremenom hrvatskom poviješću u europskome kontekstu. Istraživački je više puta boravio u inozemstvu (Beč, Budimpešta). Dugogodišnji je predsjednik Društva za hrvatsku povijesnicu, član Matice hrvatske, član Organizacijskog odbora Međunarodnoga kulturno-povijesnoga simpozija Mogersdorf te od 2019. član i supredsjedatelj Hrvatsko-slovačkoga odbora za humanističke znanosti. Kao gostujući profesor predavao je na fakultetima u Splitu i u Zagrebu i inozemstvu (Pečuh). Kao vanjski suradnik izbornu nastavu drži na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskome

katoličkom sveučilištu. Kao autor ili suautor objavio je nekoliko knjiga i niz znanstvenih radova, uredio nekoliko zbornika radova te napisao udžbenike povijesti za osnovne i srednje škole.

VESNA VLAHOVIĆ-ŠTETIĆ

(ZAGREB, 19. II. 1959), DEKANICA 2017/18, 2018/19. I 2019/20.

Na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu diplomirala je (1982), magistrirala (1986) i doktorirala (1996). Sveučilišnu karijeru započela je 1982. kao asistentica na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zadru, a 1987. godine prelazi na Odsjek za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, gdje djeluje od zvanja asistentice do zvanja redovite profesorice u trajnome zvanju (2012). Bila je dugogodišnja predstojnica Katedre za školsku psihologiju (2000–2015), a zatim i pročelnica Odsjeka za psihologiju. Predaje na svim razinama studija psihologije na Filozofskome fakultetu, kao i na prijediplomskome studiju Fakulteta političkih znanosti, diplomskome studiju matematike na Prirodoslovno-matematičkome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te na još nekoliko poslijediplomskih studija. Usavršavala se na Institutu Max-Planck u Münchenu. Članica je Hrvatskoga psihološkog društva, European Association for Research on Learning and Instruction i International School Psychology Association. Njezina su glavna istraživačka područja psihologija obrazovanja

i školska psihologija s posebnim naglaskom na učenje i poučavanje matematike. Autorica je ili suautorica niza stručnih i znanstvenih radova, suautorica je nekoliko sveučilišnih priručnika i udžbenika te suurednica dviju knjiga.

MILJENKO ŠIMPRAGA

(ŠIBENIK, 8. II. 1958), OBNAŠATELJ DUŽNOSTI DEKANA 2020/21.

Diplomirao je 1983. na Veterinarskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirao 1993. Kao znanstveni pripravnik počeo je raditi na Klinici za kirurgiju, ortopediju i oftalmologiju Veterinarskoga fakulteta, a potom kao stručni suradnik prelazi na Zavod za fiziologiju i radiobiologiju (Katedra za radiobiologiju), gdje je 1987. izabran za asistenta. Na Veterinarskome fakultetu ostaje do odlaska u mirovinu 2023. kao redoviti profesor u trajnome zvanju. Obnašao je različite funkcije na razini Fakulteta (pomoćnik dekana, pročelnik odjela, predstojnik Zavoda za fiziologiju i radiobiologiju itd.) i Sveučilišta u Zagrebu (prorektor). Naročito se ističe u popularizaciji i komunikaciji sveučilišnih tema prema javnosti (na televiziji i radiju), zanimanju za inovacije i transfer tehnologije (u okviru čega vodi različite projekte, tribine i sl.) te radu u znanstveno-stručnim udrugama (predsjednik Hrvatskoga društva fiziologa, predsjednik organizacijskog odbora *2nd International Scientific Meeting of Anatomy and Physiology: Fundamentals of Medicine* itd.). Među osnivačima je Nezavisnoga sindikata znanosti i visokog obrazovanja. Za svoj rad primio

je brojne nagrade i priznanja. Od 8. srpnja 2020. odlukom rektora Sveučilišta u Zagrebu preuzima upravljanje Filozofskim fakultetom kao obnašatelj dužnosti dekana s pravima i obvezama ravnatelja ustanove.

DOMAGOJ TONČINIĆ

(ZAGREB, 6. VII. 1972), DEKAN 2021/22, 2022/23. I 2023/24.

Na Sveučilištu u Beču upisao je klasičnu arheologiju i povijest, a studij arheologije i povijesti nastavio i diplomirao (2000) na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirao (2004) i doktorirao (2009). Od 2001. zaposlen je kao znanstveni novak na Odsjeku za arheologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. U znanstveno-nastavno zvanje docenta izabran je 2013. godine, a izvanredni profesor postaje 2019. Prije dekanskoga mandata obnašao je i dužnost prodekana Filozofskoga fakulteta te zamjenika pročelnika Odsjeka za arheologiju. Od 2005. do 2012. predsjednik je Upravnoga vijeća Arheološkoga muzeja u Splitu. Također je član Središnjeg odbora Hrvatskog arheološkog društva. Područje njegova znanstvenoistraživačkog interesa antička je provincijalna arheologija s naglaskom na rimsku vojsku i njezinu arheološku ostavštinu. Dobitnik je godišnje nagrade „Josip Brunšmid“ Hrvatskog arheološkog društva za 2011. godinu za monografiju *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*. Travnja 2024. izabran je za dekana za ak. god. 2024/25, 2025/26. i 2026/27.

Filip Šimetin Šegvić

Napomene. U ovome se tekstu dosljedno rabe nazivi *Sveučilište u Zagrebu* ili *Zagrebačko sveučilište*; prvotni je naziv 1874. godine bio *Sveučilište Franje Josipa I.* Također se dosljedno rabi naziv *Filozofski fakultet*; prvotni je naziv 1874. godine bio *Mudroslovni fakultet*. Fakultet je početka imao Filosofičko-historički i Matematičko-prirodoslovni odjel, pa su mu dekani bili i matematičari, farmaceuti, kemičari, geolozi, zoolozi i dr.

Budući da je namjera ovoga teksta kronološki prikazati biografije svih osoba koje su u određenu razdoblju upravljale Fakultetom, uvršteni su i oni nastavnici koji su u izvanrednim situacijama ili okolnostima vršili, odnosno obnašali dužnost dekana. U tom smislu vizualno rješenje prati konceptijsko, pa su imena imenovanih ili izabranih dekana označena plavom, a imena obnašatelja dužnosti dekana sivom bojom.

Od 1980. do 1989. godine Fakultet je u istoj akademskoj godini imao više dekana. Budući da je bio podijeljen na dva „oura“, tj. osnovne organizacije udruženoga rada (OOUR Humanističke i društvene znanosti i OOUR Pedagogijske znanosti; u ovome tekstu dosljedno se nazivaju *Odjelom humanističkih i društvenih znanosti* i *Odjelom pedagogijskih znanosti*), isprva je imao dekana Fakulteta kao cjeline te dvojicu „ourskih“ dekana. Takav je sustav u drugoj polovici 1980-ih zamijenjen sustavom u kojemu su dvojica „ourskih“ dekana naizmjenice bila dekani Fakulteta kao cjeline. U ovaj pregled uvršteni su svi dekani, s naznakom o kojoj je vrsti dekanstva riječ.

Društvena uloga Filozofskoga fakulteta

FILOZOFSKI I DRUŠTVO

„Gojeći sveučilište u obće obrazovnu i strukovnu znanost, stvarat će čestite značaje i prosvietljene i valjano poučene zvaničnike za razna zvanja, što ih društvo ima za različite potrebe svoga života“ (Mesić 1874/1875: 103). Tim je riječima u govoru povodom otvorenja Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu 19. listopada 1874. Matija Mesić, njegov prvi rektor i profesor povijesti na našem Fakultetu, odredio doprinos koji Sveučilište treba pružiti razvoju hrvatskoga društva. One pokazuju da rasprava o primjenjivosti znanja i vještina stečenih na fakultetima nije proizvod našega tisućljeća, već ima dug kontinuitet. Relevantnost Sveučilišta i njegovih sastavnica kako ju određuje Mesić proizlazi iz sprege znanosti i visokog obrazovanja s gospodarstvom s jedne strane, ali i iz promicanja temeljnih društvenih vrijednosti i kritičkoga mišljenja kao zaloga za bolju budućnost hrvatskih građana s druge. Na tom ću tragu u ovome tekstu nastojati zahvatiti višeznačnost i višestrukost suvremene društvene uloge Filozofskoga fakulteta upućujući na uključenost njegovih djelatnika, studenata i alumna u aktualne društvene, kulturne, političke i ekonomske procese.

Isprepletenost znanstveno-nastavnoga rada i društvene dobrobiti do danas je prepoznata kao odrednica djelovanja Filozofskoga fakulteta. Njegova misija definirana u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji* u žarište stavlja njegovu ulogu „u stvaranju, preispitivanju i prenošenju znanja koja oblikuju humanije društvo“, u pripremi studenata „za preuzimanje najodgovornijih uloga u stvaranju boljega društva – nastavnčkih, istraživačkih, kulturnih i stručnih“ (2018: 15).

„Zvaničnici“ koji su na Filozofskome fakultetu „valjano poučeni za razna zvanja“, o kojima progovara Matija Mesić, prisutni su u svim sferama suvremenoga hrvatskoga društva – oni su njegovi analitičari i sustvaratelji. Na istaknuto mjesto koje Filozofski fakultet zauzima unutar akademske zajednice upućuje podatak da su, počevši od samoga Mesića, Sveučilište u Zagrebu vodila 24 rektora koja su na tu dužnost stupila iz reda naših profesora. Trenutno je za dvadesetero redovitih članova i jedanaestero članova suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Filozofski fakultet matična ustanova. Slična se slika dobiva kad se usmjerimo na aktivnost fakultetskih zaposlenika i alumna na političkome planu i njihovu zastupljenost u tijelima upravljanja raznovrsnih ustanova, organizacija, stručnih i građanskih udruga. U tom smislu spomenimo da su od 151 zastupnika u trenutnom, 11. sazivu Hrvatskoga sabora petnaestero alumni, a troje sveučilišni nastavnici Fakulteta.

Kako je prikazano u poglavlju o alumnima u ovoj monografiji, osnovnoškolski i srednjoškolski nastavnici, školski pedagozi i psiholozi kojima je Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu *alma mater* čine okosnicu obrazovnoga sustava u svim dijelovima Republike Hrvatske. Fakultet kontinuirano pridonosi izučavanju, razvoju i poučavanju hrvatskoga jezika, što nacionalna *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* definira

Popularizacija studija kroatistike u Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, 2021.

kao ključnu odgojno-obrazovnu vrijednost u domeni očuvanja identiteta (Hrvatski sabor 2014). Na našem se Fakultetu k tomu obrazuju stručnjaci i prevoditelji za 27 stranih jezika.

Fakultet je također vodeća ustanova u istraživanju, interpretaciji i promicanju kulture i umjetnosti u Hrvatskoj te u obrazovanju stručnjaka za ta polja. Naši nekadašnji studenti nositelji su rada brojnih baštinskih, kulturnoumjetničkih i kulturnoturističkih ustanova i inicijativa. Mnoga nagrađena književna djela, književne prijevode, kazališna, filmska i likovna ostvarenja i izložbe potpisuju alumni i profesori Filozofskoga fakulteta.

Upravljanje ljudskim potencijalima, ispitivanja javnoga mnijenja, analiza medijskoga sadržaja i drugih tekstova, interkulturalna komunikacija i medijacija vještine su koje studentima osiguravaju pojedini programi društvenoga i humanističkoga profila na našem Fakultetu. Zato su stručnjaci koji su diplomirali na fakultetu angažirani u vrlo različitim djelatnostima, od realnoga sektora, multinacionalnih tvrtki, novinskih agencija i izdavaštva do humanitarnih organizacija, nevladinih udruga i građanskih inicijativa.

Odgovor na aktualne društvene potrebe Filozofski fakultet daje, među ostalim, oblikovanjem studijskih programa. To je načelo došlo do izražaja pri izradi reformiranih prijediplomskih, diplomskih i integriranih studija akreditiranih tijekom 2024. godine, pri čemu se vodilo računa o mogućim radnim karijerama naših studenata. Dio je tih programa zasnovan na metodologiji Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, koja podrazumijeva

Solidarnost na djelu: Filozofski fakultet tijekom poplave 1964.

prethodno ispitivanje potreba tržišta rada, anketiranje poslodavaca i zaposlenika koji su diplomu stekli na Fakultetu, vrednovanje njihovih kompetencija u svjetlu zahtjeva koje pred njih postavlja određeno radno mjesto te izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija. Dva su projekta Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira provedena pri Fakultetu – „Usklađivanje studijskih programa iz područja društvenih i humanističkih znanosti s potrebama tržišta rada” i „Izazovi za društvene i humanističke znanosti: novi studiji i sustav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu” (voditelj: Dragan Bagić, Odsjek za sociologiju) – od 2015. do danas rezultirala revizijom 24 postojećih i uvođenjem triju novih studijskih programa temeljenih na uvidu u recentne transformacije rada. „Učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu” naslov je još jednoga projekta sufinancirana iz sredstava Europskog socijalnog fonda, kojemu je polazište društveno korisno učenje. Taj projekt započet je 2020. godine posredstvom Klinike Filozofskoga fakulteta, vježbaonice za stjecanje studentske stručne prakse, i uspostavlja mrežu suradnje s potencijalnim poslodavcima, ali ujedno na volonterskoj osnovi nudi stručne usluge u neposrednu društvenom okruženju.

Već takvi primjeri pokazuju da se društveni angažman Fakulteta ne ograničava na probleme zapošljivosti i prepoznatljivosti radnih profila i kvalifikacija koje se studentima osiguravaju. Njegovi zaposlenici, bivši i sadašnji studenti kontinuirano daju bitan doprinos aktualiziranju i rješavanju gorućih društvenih problema. Pritom im je u fokusu poboljšanje položaja ranjivih i marginaliziranih društvenih skupina. Takva nastojanja

Oštećenja u Knjižnici nakon potresa 2020.

do danas, ta platforma volonterski nudi psihološko savjetovanje i pomoć svim zainteresiranim te zagovara aktivnije rješavanje pitanja mentalnoga zdravlja u današnjem društvu (*Samoanaliza* 2021: 139). K tomu velike su humanitarne akcije na Fakultetu organizirane nakon potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji koncem 2020. te pri prihvatu izbjeglica iz ratom zahvaćene Ukrajine 2022. godine.

U više su se navrata tijekom svoje povijesti djelatnici i studenti Fakulteta uključili u spašavanje fakultet-skih zbirki, knjiga i opreme ugroženih elementarnim nepogodama. Takve se akcije tijekom poplave uslijed izlivanja rijeke Save 1964. godine, koja je znatno oštetila zgradu i inventar Filozofskoga fakulteta, prisjetio Igor Fisković, tada student, a kasnije profesor na Odsjeku za povijest umjetnosti: „U njemu (kabinetu s keramikom, op. a.) je već bio Stojan Dimitrijević i trčao je po vodi koja mu je bila do pasa te izbacivao tu keramiku van. Tada smo napravili jedan živi zid pa su tako svi zajedno prenosili tu keramiku na drugi kat. Spašavali smo i kabinet arheologa u kojem su bili gipsani kipovi i brojne knjige“ (Roksandić et al. 2010: 243). Jednako je

odražava inicijativa *Croaticuma* – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik, koji od 2017. godine izvodi besplatan Tečaj hrvatskoga jezika i kulture za azilante i tražitelje azila u Republici Hrvatskoj (*Samoanaliza* 2021: 139). Ak. god. 2023/24. u Tečaj je upisana peta generacija polaznika koji prate Rektorovom nagradom nagrađen program opismenjavanja na latinici, a nastava se održava u partnerstvu s nevladinom udrugom *Zemljani – Are You Syrious?* Usto nastavnici na studijima psihologije, pedagogije, sociologije, etnologije i kulturne antropologije, fonetike i azijskih studija naglasak u svojem radu stavljaju primjerice na integraciju djece izbjeglica u hrvatski obrazovni sustav, afirmaciju romske manjine, podršku djeci s teškoćama u razvoju, kvalitetu života osoba starije životne dobi i sl. Osim objave tematskih znanstvenih radova njihova istraživanja rezultiraju smjernicama za poboljšanja tih procesa, umrežavanjem sa školama, zdravstvenim ustanovama, nadležnim tijelima i organizacijama te konkretnim djelovanjem u marginaliziranim zajednicama.

Aktivnosti Fakulteta, njegovih zaposlenika i studenata, usmjerene su također k pružanju pomoći ljudima izloženima prirodnim katastrofama, ratu i zdravstvenim ugrozama. Odgovor na društvene potrebe i krize predstavljaju aktivnosti neprofitne udruge *Kako si?*, nastale u okrilju Odsjeka za psihologiju pod vodstvom Nataše Jokić-Begić. Ustanovljena nakon potresa u Zagrebu 2020. godine i tijekom pandemije koronavirusa te aktivna

promptna bila reakcija djelatnika koji su se angažirali u saniranju štete u fakultetskoj Knjižnici nastale uslijed potresa u Zagrebu 2020. godine.

Kako pokazuje ovaj kratak osvrt, raspon tema i aktivnosti kojima se može predstaviti djelovanje Filozofskoga fakulteta u društvu vrlo je širok. U daljnjem ću tekstu njegovu društvenu ulogu detaljnije ocrtati duž dviju silnica. Prva se odnosi na poimanje Fakulteta kao konteksta i pokretača raznolikih društvenih promjena tijekom povijesti. Takvu analitičku okosnicu nameću i različito konotirane popularne predodžbe koje Filozofski fakultet definiraju kao „buntovni“, „razbarušeni“, „uvijek kontra“, „stalno propitujući“, „kritični“ glas akademske zajednice. Druga se silnica vezuje uz nišu u kojoj spomen našega Fakulteta nije tako očekivan, s obzirom na to da se ona uvriježeno smatra domenom nekih drugih znanstvenih područja. Riječ je o doprinosu Filozofskoga fakulteta razvoju inovacija i njihovoj društvenoj primjeni.

FILOZOFSKI FAKULTET I DRUŠTVENE PROMJENE

„Mi smo bili uronjeni u 70-e, to je bila naša svakodnevnica. Na faks, s faksa. Cijeli se (bar moj) društveni život odvijao na toj relaciji. Filozofski je bio centar svijeta. Cijeli je grad petkom popodne išao na Filozofski“ (Ivezić 2020). Tom introspekcijom filozofkinja i sociologinja Vesna Ivezić upućuje na značenja koja je za mlade toga doba *Filozofski* imao kao mjesto studiranja, simbol nove i progresivne atmosfere i način života.

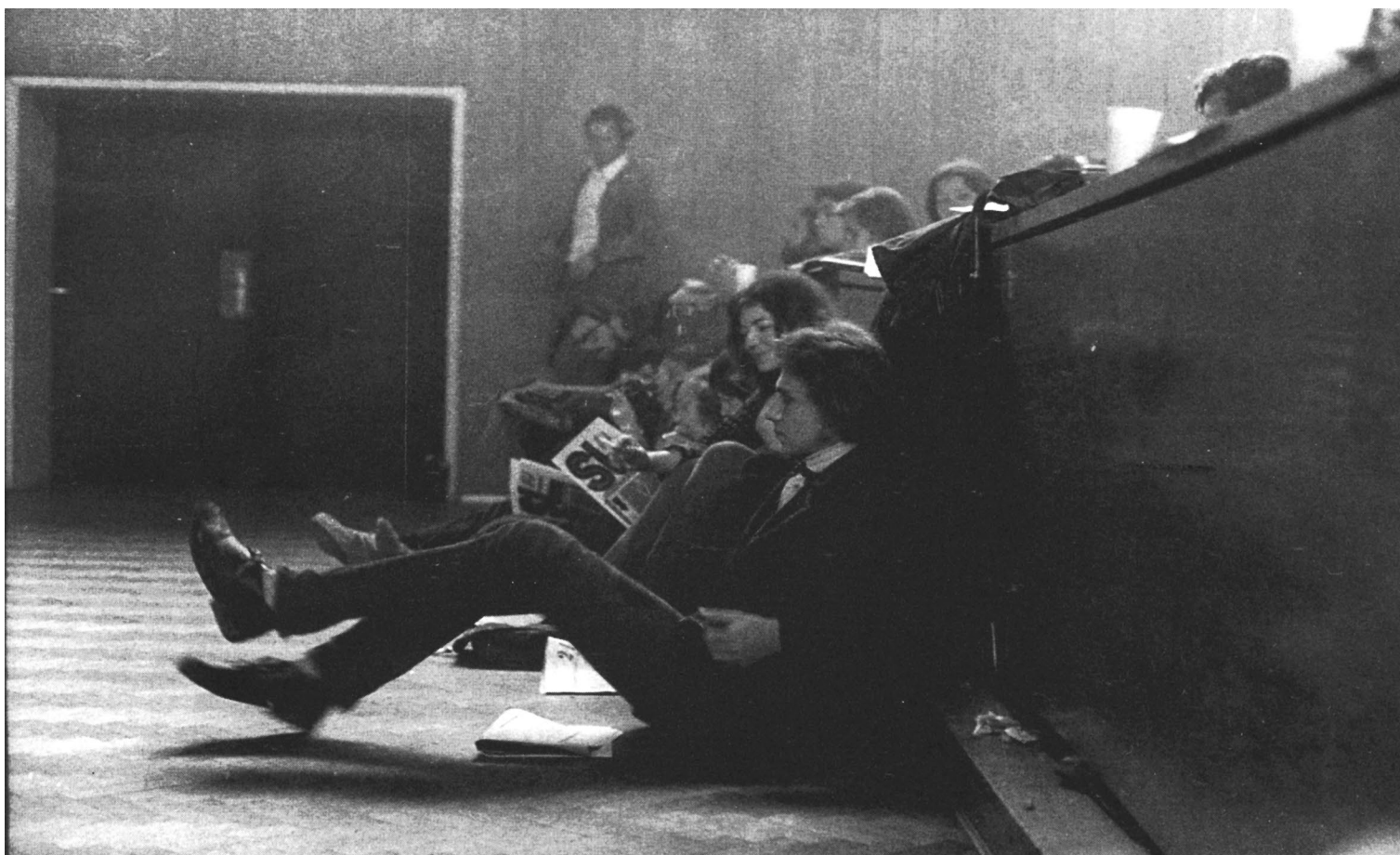
Uranjanje u trenutačni sociokulturni kontekst, kritička analiza stanja u društvu, zalaganje za društvene promjene u javnosti te praktično bavljenje neuralgičnim točkama hrvatskoga društva karakterizirali su aktivnost studenata i djelatnika Filozofskoga fakulteta od samoga osnutka. Prema dostupnim podacima ta rana faza njegova djelovanja obilježena je studentskim pokretima, njihovim uključenjem u političke organizacije, kulturne inicijative kojima se naglašavalo nacionalno pitanje (usp. Gross 1969: 453) i društveno angažirane udruge poput Društva za potporu siromašnih i vrijednih slušatelja Mudroslovnoga fakulteta osnovanoga 1883. i Hrvatskoga akademskoga društva za potporu ubogih i bolesnih sveučilišnih građana iz 1894. (Luetić 2012: 370). Znakovito je da je, u doba kada ban Ivan Mažuranić upućuje upozorenja rektoratu da se nastavnici i studenti trebaju suzdržati od uplitanja u dnevna politička pitanja, prvi student kojega je Sveučilište 1878. sankcioniralo zbog političkoga djelovanja, Dinko Politeo, studirao na Filozofskome fakultetu (*idem*: 362). Nadalje, studenti su Fakulteta sudjelovali u spaljivanju mađarske zastave na glavnome zagrebačkome trgu 1895. godine. Neki su od njih, u prvome redu Milan Šarić, suurednik praškoga studentskoga časopisa *Hrvatska misao*, bitno utjecali na širenje Masarykovih naprednjačkih načela u hrvatskome društvu (*idem*: 376). Spomenimo i da je prijevremeno umirovljenje profesorâ na Filozofskome fakultetu Đure Šurmina i Gavre Manojlovića zbog njihova političkoga djelovanja u doba bana Pavla Raucha rezultiralo jednosemestralnim studentskim štrajkom ak. god. 1907/08.

Otpor politikama koje su smatrali štetnima za (akademsku) slobodu i društveni napredak određivao je djelovanje fakultetskih nastavnika i studenata i u kasnijim razdobljima. Takve tendencije postaju naročito primjetne tijekom i neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata. Dok su brojni studenti i djelatnici Fakulteta iskazivali otpor nametanju rasnih zakona Nezavisne Države Hrvatske, u poslijeratnome se razdoblju, konkretno 1947. godine, Fakultetsko vijeće Filozofskoga fakulteta suprotstavilo nastojanjima zadiranja u sveučilišnu autonomiju i za dekana je, mimo političkih preferencija, prethodno utvrđenim rotacijskim sistemom imenovanja izabralo Miha Baradu (Roksandić 2011: 172).

Neupitan je doprinos profesora Filozofskoga fakulteta sastavljanju i objavi „Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika“ 1967. godine, koja se zalaže za načela nacionalnoga suvereniteta i ravnopravnosti u onodobnoj Jugoslaviji, odnosno za „neotuđivo pravo svakoga naroda da svoj jezik naziva vlastitim imenom“ (Deklaracija 1967). Od sedamnaest potpisnika Deklaracije, koja je naišla na supresiju komunističkih vlasti, šest čine tadašnje katedre i instituti našega Fakulteta: Katedra za suvremeni hrvatsko-srpski jezik, Katedra za povijest hrvatskog jezika i dijalektologiju, Katedra za stariju hrvatsku književnost, Katedra za noviju hrvatsku književnost, Institut za lingvistiku i Institut za nauku o književnosti.

U tom ozračju sljedeći val zahtjeva za društvenim promjenama pretvara Filozofski fakultet u jedno od ključnih mjesta zbivanja: „Očevid zagrebački, lipanjski: Dupkom nabijena velika dvorana, smjenjuju se govornici, ističe se solidarnost s beogradskim studentima, gromoglasni su ‚revolucionarni‘ slogani: ‚Dolje crvena buržoazija!‘. Maksimalistički zahtjevi: novo ime Sveučilišta: ‚Sedam sekretara SKOJ-a!‘, studentsko upravljanje Sveučilištem“ (Flaker 2010: 95). Tim se riječima rusist Aleksandar Flaker u svojoj autobiografiji prisjetio okupljanja studenata i profesora u dvorani VII, legendarnoj *Sedmici*, u jeku studentskih nemira 1968. godine, povezujući ih s onodobnim globalnim previranjima i demonstracijama u drugim zemljama, tadašnjim jugoslavenskim kontekstom, lokalnim prilikama i specifičnim ozračjem *Filozofskoga*. Jačanje kritičkoga znanstvenog aparata na studijima društvenoga i humanističkoga profila na domaćim sveučilištima pridonijelo je sagledavanju onodobne društvene stvarnosti iz novih kutova (Šute 2019: 79). „Lipanska gibanja“, potaknuta neuspjehom privrednom reformom, sve izraženijim socioekonomskim razlikama i lošim studentskim standardom, svoj su najjači i najustrajniji odjek unutar zagrebačkoga Sveučilišta, uz Fakultet političkih znanosti, imala upravo na Filozofskome fakultetu. Tomu je svakako pridonio kritičko-teorijski, ali i praktični angažman fakultetskih filozofa i sociologa okupljenih oko časopisa *Praxis*, od kojih su neki bili govornici na lipanjskim studentskim zborovima (Gajo Petrović s Odsjeka za filozofiju bio je jedan od trojice isključenih iz Saveza komunista Jugoslavije zbog istaknute uloge u prosvjedu). Organizatori prosvjeda upućivali su vlasti zahtjeve za smanjenjem socijalnih razlika i nezaposlenosti, reformom Sveučilišta i socijalističkog uređenja te poboljšanjem društva u cjelini (Klasić 2012: 194). Prosvjedi su prekinuti nakon Titova govora studentima i nisu polučili konkretnije rezultate. Ipak, mnogi sudionici ta događanja smatraju uvertirom i postavljanjem platforme za kasnije društvene pokrete. Nenad Puhovski, renomirani filmski redatelj, a tada student filozofije i sociologije na našem Fakultetu, tako navodi: „Ja mislim da je ’71. uspjela zato što ’68. nije. Mislim da se vidjelo da socijalni angažman i taj neki humani angažman, angažman za slobodu, za oslobođenje rada, je nešto što je dobrom dijelu ljudi u ovoj zemlji tada bila apstrakcija. Ono sve o čemu mi danas govorimo: o kapitalizmu, o nedostatku elementarnih prava, o ugroženosti egzistencije, je bilo nešto što smo mi tada tek naslućivali kao mogući problem“ (Antolković et al. 2016: 121).

Među studentskim predstavnicima s Filozofskoga fakulteta koji su sudjelovali u „Lipanskim gibanjima“ bio je i Ivan Zvonimir Čičak, student filozofije i književnosti, koji je u prosincu 1970. godine izabran za prvoga studenta-prorektora Sveučilišta u Zagrebu (Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava 2024). Nekoliko mjeseci kasnije za predsjednike saveza studenata Zagreba i Hrvatske izabrani su nacionalno opredijeljeni Dražen Budiša i Ante Paradžik. Godinu 1971. obilježilo je udaljavanje hrvatskoga republičkoga partijskoga vodstva na čelu sa Savkom Dabčević-Kučar i Mikom Tripalom od politike Beograda prouzročeno zahtjevima za reformu deviznoga sustava, koja bi potaknula hrvatsko gospodarstvo i povećala kvalitetu života hrvatskih građana, uvažavanje hrvatskoga nacionalnoga identiteta i pluralizma u jugoslavenskim okvirima te u konačnici priznavanje suverenosti Hrvatske (Šute 2019: 83). Jedan od stupova društveno-političkoga pokreta znanoga kao Hrvatsko proljeće, uz Maticu hrvatsku i grupaciju unutar Saveza komunista koja je zagovarala reforme, bili su studenti (usp. Ponoš 2007). U listopadu je na Sveučilištu u Zagrebu pokrenut i opći studentski štrajk.

Studentski zbor u Sedmici, 1971. Izvor: Ponoš (2007: IX).

I tom je prilikom poseban položaj u mobiliziranu akademskome krajoliku imao Filozofski fakultet. Često evocirana rečenica Hrvoja Šošića u kojoj iznosi viziju ulaska Hrvatske u Ujedinjene narode izgovorena je upravo na studentskome zboru u *Sedmici* (Jakovina 2007: 5). O zborovima na Filozofskome fakultetu na temelju iskaza sudionika i svjedoka toga vremena Tihomir Ponoš navodi sljedeće: „održavaju se zborovi na mnogim fakultetima na kojima se studenti izjašnjavaju za štrajk. Održan je zbor na Filozofskom fakultetu. Predstavnici studentske ljevice Lino Veljak i Duško Čizmić Marović podržali su štrajk. Profesori Grgo Gamulin i Ante Vukasović založili su se za vremensko ograničenje štrajka, baš kao i dekan Boris Petz. (...) Formiraju se štrajkaški odbori i studentske straže. One će biti veoma važan činitelj uspjeha studentskog štrajka. Naime, usprkos činjenici da je atmosfera bila iznimno napeta, štrajk je prošao u savršenom redu (uz tek jedno razbijeno staklo na zgradi Rektorata što se danas više spominje kao anegdota, a ne kao događaj vrijedan bilježenja)” (Ponoš 2007: 181). Studentski su nemiri i masovni pokret Hrvatskoga proljeća u cjelini silom ugušeni u prosincu 1971. godine, suzbijeni su represijom, političkim progonima i zatvaranjem političkih neistomišljenika. Iako će proteći puna dva desetljeća do stvaranja političkih okvira u kojima će ostvarenje pojedinih postavljenih zahtjeva biti moguće, hrvatski se povjesničari uvelike slažu u interpretaciji tih događaja duž ovakvih linija: „Čuli su se, a to je i tada, pa sve do sada, zapravo bilo prilično posebno u našem društvenom životu” (Jakovina 2007: 11).

Plenum u Sedmici tijekom studentske blokade nastave na Fakultetu 2009. U prvome redu u sredini sjedi tadašnji rektor Aleksa Bjeliš. Izvor: Plenum FFZG-a.

Posljednji društveni pokret na koji ću se osvrnuti iniciran je na Filozofskome fakultetu. Riječ je o prosvjedima i blokadi nastave koju je u proljeće 2009. pokrenula nezavisna studentska inicijativa za pravo na (studentima) besplatno obrazovanje, pri čemu se misli na potpuno javno financiranje obrazovanja bez studentske participacije (Mesić 2009: 79–80). Ta je inicijativa stasala na valu aktivnosti Međunarodnoga studentskoga pokreta, koji se pod parolom „One World – One Struggle“ zalagao za globalnu socijalnu pravdu (Kurelić 2011: 38). U hrvatskome se kontekstu otpor komercijalizaciji visokoga obrazovanja konkretizirao kao protest protiv uvođenja studentske „participacije“ administrativnim dekretom bez prethodne javne rasprave“ (Slobodni Filozofski 2009). Odluku da Filozofski fakultet pretvori u žarište prosvjeda studentska je inicijativa obrazložila sljedećim riječima: „Jedini javni prostor koji nam je neposredno dostupan prostor je javne ustanove na kojoj se obrazujemo. Pretvarajući ga u prostor za artikulaciju zahtjeva u obranu demokratskih interesa javnosti, preuzimamo svoj dio odgovornosti u obrani općih društvenih interesa od socijalno destruktivnih procesa komercijalizacije i socijalne polarizacije po imovinskom ključu“ (*ibid.*).

Zahtjeve studenata podržali su mnogi profesori Fakulteta. Vijest o blokadi nastavnoga procesa snažno je odjeknula u hrvatskome javnom prostoru, a i bitno šire – pisma podrške pristizala su iz znanstveno-nastavnih ustanova i građanskih organizacija diljem svijeta. Iako je zauzimanje Fakulteta i prekid nastave kao

metoda stvaranja pritiska na nositelje obrazovnih politika izazvalo polemike, Fakultetsko vijeće Filozofskoga fakulteta podržalo je studentski prosvjed. Tijekom blokade na Fakultetu se nije održavala redovita nastava, ali je organiziran niz predavanja, javnih tribina, radionica, sastanaka tematskih radnih grupa i sekcija, rekreacijskih aktivnosti, koncerata, aktivističkih i umjetničkih intervencija poput izlaska studenata na zagrebačke prometnice s plakatima „Potrubi za obrazovanje“ i instalacije Igora Grubića na spomeniku Silviju Strahimiru Kranjčeviću pored zgrade Fakulteta. Inicijativa se također posvetila objavi publikacija i izvještaja s događanja izdavanjem glasila *Skripta* i *Blokadne kuharice*, koja opisuje organizaciju studentskoga preuzimanja kontrole nad Fakultetom (Studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 2009), te uspostavljanjem do danas aktivne platforme *Slobodni Filozofski*. Središnje mjesto u organizaciji blokade imao je plenum, skupština sastavljena od svih građana koji su željeli sudjelovati u njezinu radu i koja se redovito sastajala u *Sedmici* izjašnjavajući se metodama direktne demokracije o svim relevantnim pitanjima, uključujući ono o daljnjem blokiranju nastave.

Blokada nastave trajala je 35 dana, nakon čega je odlukom plenuma suspendirana. Pokret proizašao s Filozofskoga fakulteta zahvatio je dvadesetak fakulteta na različitim hrvatskim sveučilištima. Pitanja javnoga financiranja visokoga obrazovanja postavio je u žarište javnosti te je imao znatan društveni doseg iskoračivši iz ustaljenih mehanizama političkog angažmana (Petrović 2011: 343).

Na doprinos studenata i djelatnika Filozofskoga fakulteta društvenim promjenama tijekom njegove 150-godišnje povijesti moglo se uputiti odabirom i nekih drugih procesa i događaja. Usto o svakoj od opisanih epizoda i udjelu Filozofskoga fakulteta u njima mogle bi se objaviti (i objavljivale su se) čitave knjige. No već i ovako posložen kolaž zbivanja nedvojbeno ukazuje na kontinuirano aktivno sudjelovanje Fakulteta u izvanakademske gibanjima i nastojanje da se progresivno utječe na društvenu dinamiku. Većina je prikazanih oblika akademskog aktivizma bila popraćena organizacijom okruglih stolova i radionica u koje se mogla uključiti i šira javnost, posjećenim izlaganjima naših profesora i gostujućih domaćih i inozemnih predavača, izdavanjem publikacija i umjetničkim intervencijama – različitim platformama kojima se njeguju kultura dijaloga, pravo na različitost i kritičko mišljenje. Promišljanja o boljem društvu, iako drukčije intonirana, u podlozi su i sljedeće teme ovoga teksta, koja se bavi ulogom Filozofskoga fakulteta u profiliranju inovacija zasnovanih na istraživanjima društvenih i humanističkih znanosti.

FILOZOFSKI FAKULTET I INOVACIJE

U hrvatskome društvu, ali i u hrvatskoj akademskoj zajednici, koncept inovacija uvriježeno se vezuje uz tehničke, biotehničke i prirodne znanosti te biomedicinu i zdravstvo. Društvene i humanističke znanosti u Hrvatskoj su se, barem donedavno, iznimno rijetko spominjale u kontekstu inovacija. Takav pristup odudara od načina na koji se odnos društvenih i humanističkih znanosti prema inovacijama iskazuje na razini Europske unije. Još je program *Obzor 2020*, iz kojega su proizašli brojni međunarodni istraživački projekti, u fokus stavio istraživanja i inovacije usmjerene „na demokratsko upravljanje, kulturnu baštinu te društvene i gospodarske transformacije“ (European Commission 2020), a bliske su okosnice i novoga programa *Obzor Europa* za razdoblje do 2027. godine. Jedan od šest ciljeva aktualne *Strategije istraživanja i inovacije* Europske unije odnosi se na uspostavu „otpornijeg, uključivijeg i demokratičnijeg europskog društva“ (*ibid.*). Formulacije tih dokumenata daju do znanja da odgovore na te probleme nude ponajprije društvene i humanističke znanosti te da linije financiranja Europske unije otvaraju vrata inovacijama iz tih područja. Usto u opisima tehničkih inovacija nositelji tih istraživačkih politika naglašavaju njihovu društvenu dimenziju, odnosno načine na koje one odgovaraju na konkretne društvene izazove. Zato interdisciplinarni istraživački timovi koji rade na

takvim tipovima inovacija uključuju stručnjake iz društvenih i humanističkih područja čija je zadaća osvijetliti mehanizme kojima se predloženim tehnološkim rješenjima može ostvariti željena promjena prema održivoj, zelenoj, digitalnoj ili nekoj drugoj ciljanoj budućnosti.

U Hrvatskoj su inovacije postale mjerilom primjenjivosti znanstvenih istraživanja. No u našem kontekstu imamo još mnogo prostora za napredak kad je riječ o uvažavanju inovacijskoga potencijala društvenih i humanističkih znanosti. To pokazuje i *Strategija istraživanja, transfera tehnologije i inovacija* Sveučilišta u Zagrebu donesena 2014. godine. Premda se dokumentom „potiče redefiniranje pojma inovacija prepoznajući doprinos istraživanja iz društvenog, humanističkog i umjetničkog područja“, o tom se doprinosu govori samo načelno. Kao primjeri revolucionarnih inovacijskih rješenja navode se isključivo ona vezana uz istraživanja tehničkoga i biotehničkoga predznaka, „ICT, biotehnologija, nanotehnologija“ (Sveučilište u Zagrebu 2014). U nacionalnim se strateškim dokumentima inovacije dovode u vezu s transferom znanja u industriju (*idem*: 5), pri čemu se „industrija“ definira prilično usko. Time su izostavljene mnoge niše u kojima se društvena i humanistička istraživanja redovito primjenjuju (npr. lokalne samouprave, javne ustanove, turistički i kulturni sektor, uslužne djelatnosti). Nadalje, u trenutku kada je Filozofski fakultet odlučio početi organizirano predstavljati inovacije svojih istraživača, postojale su formalne prepreke tomu budući da natječajni pojedinih društava inovatora i inovacijskih platformi nisu predviđali prijave inovacija društvenoga i humanističkoga profila, već primarno iz STEM-područja. Treba napomenuti da nepovezivanje inovacija s tipovima istraživanja koja se provode na našem Fakultetu nije svojstveno samo pogledu izvana. Nerijetko ni sami istraživači koji u društvenim i humanističkim područjima ostvaruju uspjehe na međunarodnoj razini nisu o svojim rezultatima razmišljali kroz prizmu inovacijskoga potencijala.

Godine 2021. Filozofski fakultet se angažirao u proširivanju pojma inovacije i popularizaciji istraživačkih rezultata u tom polju. Cilj je fakultetskih aktivnosti u tom kontekstu bio postupno mijenjati društvenu percepciju te uputiti nositelje obrazovnih i gospodarskih politika i širu javnost na inovacijsku dimenziju društvenih i humanističkih istraživanja. U tu je svrhu osnovana fakultetska Radna skupina za inovacije. U prvoj polovici 2021. godine Fakultet se priključio projektu izrade kataloga inovacija i патената Sveučilišta u Zagrebu i mapiranja inovacijskoga potencijala sastavnica Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s tadašnjim prorektorom za inovacije, transfer tehnologije i komunikacije Miljenkom Šimpragom. Poziv istraživačima s Filozofskoga fakulteta da sudjeluju u tom projektu bio je postavljen široko i uključivo: upućen je svima onima koji prepoznaju da njihovi projekti i istraživanja donose nova rješenja koja, učinkovitije od postojećih, zadovoljavaju određene društvene potrebe i odgovaraju na postojeće i predviđene društvene izazove. Odnosio se na raznovrsne istraživačke i metodološke alate, usluge, baze podataka, modele, postupke, iskustva i sustave organizacije znanja koji imaju određen stupanj inovativnosti i sl. Na temelju tog je poziva prijavljeno 11 inovacija istraživača s Filozofskoga fakulteta koje se odnose na različita znanstvena polja i različite teme.

Otad je Filozofski fakultet ostvario zapažene nastupe na sajmovima inovacija i u drugim formatima. Na međunarodnoj izložbi inovacija ARCA prvi se put predstavio 2021. godine s devet inovacija. Taj je nastup rezultirao nizom skupnih i pojedinačnih nagrada i priznanja. Filozofskom fakultetu tada je dodijeljena zlatna medalja za ukupni nastup, pri čemu je potpredsjednik Međunarodne federacije nacionalnih udruženja inovatora Zoran Barišić odluku obrazložio time da je Fakultet pridonio vidljivosti inovacijskoga potencijala društvenih i humanističkih znanosti koje mogu pružiti odgovor na aktualne i nadolazeće društvene izazove. Zlatnu medalju za inovaciju Multikanalna baza podataka za analizu globalnih kinematskih uzoraka u govoru dobio je istraživački tim Marka Likera, Margareta Jelić sa suradnicama osvojila je srebrnu medalju za model

integracije djece izbjeglica u školama, a Hrvoje Stančić brončanu medalju za TrustChain – sustav za očuvanje vjerodostojnosti digitalno potpisanih dokumenata.

Nositelj/nositeljica	Inovacija
Petra Bago	Model kurikuluma diplomskoga studija digitalne lingvistike (DigiLing)
Gorana Bikić-Carić	Računalni usporedni korpus tekstova na romanskim jezicima i hrvatskom (RomCro)
Dinka Čorkalo Biruški	Model oporavka društva tijekom i nakon pandemije koronavirusa, baza podataka (ReSPoC)
Renata Geld	Višemodalno konstruiranje jezičnoga značenja
Margareta Jelić	Model integracije djece izbjeglica u školama (IRCiS)
Vedran Juričić	Sustav za evidenciju izvedbenih planova studija (Obeliks)
Miljenko Jurković	Metodologija mapiranja povijesnog krajolika (HISMAP)
Miljenko Jurković	Metodologija izrade virtualnog muzeja (VIRMUS)
Gabrijela Kišiček	Baza podataka za argumentacijsku analizu procesa i procedura u stvaranju javnih politika
Marko Liker	Multikanalna baza podataka za analizu globalnih kinematskih uzoraka u govoru (KROKO)
Nives Mikelić Preradović	Društveno korisno učenje za ruralni razvoj (RURASL Rural 3.0)

Popis inovacija Filozofskoga fakulteta uključenih u katalog Inovacije Sveučilišta u Zagrebu (Pap i Šimpraga 2021).

Na ARCA-i 2022. godine Fakultet je osvojio još tri medalje. Zlatnu su medalju dobile Andrea Vranić i Marina Martinčević za inovaciju Kutija priča i aktivnosti za osobe s demencijom i poteškoćama pamćenja (A-box). Dobitnica je srebrne medalje Ines Carović za Fonetski imobilizator za laboratorijsko istraživanje proizvodnje (FILIP) i Sustav osnovne stabilizacije (S.O.S.). Brončana je medalja dodijeljena Ani Širanović i Mariji Bartulović za Akcijsko-intervencijski model unapređivanja kvalitete uključenosti djece izbjeglica u osnovnu školu (AM-KODI). K tomu je Hrvatska zajednica inovatora nagradu za *Inovaciju godine 2022.* u kategoriji javnih ustanova dodijelila Marku Likeru za njegovu inovaciju usmjerenu k analizi globalnih kinematskih uzoraka u govoru. Sljedeće 2023. godine predstavljanje Filozofskoga fakulteta na ARCA-i također je rezultiralo dodjelom nagrada, i to zlatne medalje Sanji Seljan za inovaciju Umjetna inteligencija u detekciji zlonamjernih (*phishing*) e-poruka radi povećanja informacijske sigurnosti.

Povećanje interesa za inovacije na institucijskoj razini dovelo je do većega prepoznavanja inovacijskoga potencijala vlastitih istraživanja među istraživačima na Filozofskome fakultetu. Usto opisane aktivnosti Fakulteta i njegovih djelatnika vode k redefiniranju ključnih pojmova i pristupa inovacijama, obogaćujući ih odrednicama svojstvenima društvenom i humanističkom području. Taj je angažman Fakultet prepoznao kao način na koji doprinos društvenih i humanističkih znanosti suvremenom društvu može učiniti vidljivijim.

Dodjela nagrada predstavnicima Filozofskoga fakulteta na međunarodnoj izložbi inovacija ARCA, 2021.

ZAKLJUČNO

Utjecaj Filozofskoga fakulteta u društvu u ovome tekstu prikazan je raznovrsnim primjerima koji zahvaćaju načine na koji se promišljaju studijski programi, zatim društveno, političko i ekonomsko djelovanje njegovih zaposlenika, studenata i alumna, njihov doprinos društvenim pokretima te profiliranje društveno relevantnih inovacija. Premda ti primjeri društvenu ulogu Fakulteta osvjetljavaju iz vrlo različitih kutova, svi oni imaju jasan zajednički nazivnik. Riječ je o spremnosti Fakulteta da nastavu i istraživanja koji se na njemu provode ne zakriva u akademsku kulu bjelokosnu, već da se društveno angažira, da propituje i adresira neuralgične točke naše svakodnevice. Time i danas, 150 godina nakon Mesićeva govora i otvorenja Sveučilišta, koje se ujedno smatra osnivačkim činom Filozofskoga fakulteta, ostvaruje i obogaćuje viziju znanstveno-nastavne ustanove kojoj je fokus na pitanju što društvo treba „za različite potrebe svoga života“.

Nevena Škrbić Alempijević

LITERATURA I IZVORI

- Antolković, V.; Nedeljko, V.; Vudrag, F. Lipanjska gibanja: oralna historija studentskih demonstracija na Filozofskom fakultetu 1968. godine. *Pro Tempore*. 10–11 (2016), 92–128. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/185235> (15. 3. 2024).
- Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. *Telegram*, VIII/359, 17. 3. 1967. Dostupno i na: <https://www.matica.hr/kolo/314/deklaracija-o-nazivu-i-polozaju-hrvatskog-knjizevnog-jezika-20681/> (15. 3. 2024).
- European Commission. *Research and Innovation*. 2020. Dostupno na: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/index_en (10. 5. 2024).
- Flaker, A. *Autotopografija II. Moja sveučilišta 1946. – 2010*. Zagreb: Durieux, 2010.
- Gross, M. Studentski pokret 1875–1914. Šidak, J. (ur.). *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*. Knjiga I. Zagreb, 1969, 451–479. Dostupno i na: https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Jucer_danas_sutra/Povijest/Monografije/Spomenica/prvi_dio/0451_StudentskiPokret1875-1914.pdf (14. 3. 2024).
- Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava. Ivan Zvonimir Čičak: biografija. Dostupno na: <https://www.hho.hr/clanovi/predsjednik/93-2/> (16. 3. 2024).
- Hrvatski sabor. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije. *Narodne novine*, 124 (2014). Dostupno i na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html (1. 3. 2024).
- Ivezić, V. Za Prvi maj u Amsterdam ili kako je to bilo u Zagrebu u to vrijeme. *Radio Gornji Grad. Blog Nezavisna kultura u prijelomu epohe*. 15. 9. 2020. Dostupno na: <https://radiogornjigrad.blog/2020/09/15/vesna-ivezic-za-prvi-maj-u-amsterdam-ili-kako-je-to-bilo-u-zagrebu-u-to-vrijeme/> (12. 3. 2024).
- Jakovina, T. Idealističkoj, hrabroj (i ludoj) mladosti. Ponoš, T. *Na rubu revolucije. Studenti '71*. Zagreb: Profil, 2007, 5–12.
- Klasić, H. *Jugoslavija i svijet 1968*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Kurelić, Z. One World One Fight. *Analiza Hrvatskog politološkog društva*, 8/1 (2011), 37–48.
- Luetić, T. *Studenti Sveučilišta u Zagrebu (1874–1914). Društveni život, svakodnevica, kultura, politika*. Zagreb: Srednja Europa, 2012.
- Mesić, Matija. Rektorov govor prilikom otvorenja Sveučilišta 19. listopada 1874. *Spomenica na svetčano otvaranje Kralj. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, prvoga hrvatskoga, dana 19. listopada 1874*. Zagreb: Tiskarna Dragutina Albrechta, 1875, 81–104. Dostupno i na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?pr=i&id=18456> (20. 7. 2024).
- Mesić, Milan. Hrvatski studentski pokret – pokušaj teorijske analize. *Politička misao*. 46/4 (2009), 7–101.
- Pap, K.; Šimpraga, M. *Inovacije Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2021.
- Petrović, D. Analiza političkih aspekata studentske blokade Filozofskog fakulteta u Zagrebu: metoda i strategija studentske blokade. *Studia ethnologica Croatica*. 23 (2011), 327–347.
- Ponoš, T. *Na rubu revolucije. Studenti '71*. Zagreb: Profil, 2007.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (1. 3. 2024).
- Roksandić, D. Zagrebački Filozofski fakultet u revolucionarnoj tranziciji (1945.–1948.). Roksandić, D.; Najbar-Agičić, M.; Cvijović Javorina, I. (ur.). *Desničini susreti 2009*. Zagreb: FF press, 2011, 163–176. Dostupno i na: <http://kula-jankovica.unizg.hr/files/file/DS-04-2009.pdf> (14. 3. 2024).
- Roksandić, D.; Brandolice, T.; Lovrić, M.; Sarić, N.; Šimetin Šegvić, F. Filozofski fakultet u poplavi 1964. godine: sjećanja i dokumenti. *Hrvatske vode. Časopis za vodno gospodarstvo*. 73 (2010), 241–248.

Samoanaliza. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.

Slobodni Filozofski. Izjava za medije nezavisne studentske inicijative za pravo na besplatno obrazovanje. 20. 4. 2009. Dostupno na: <https://slobodnifilozofski.com/2009/04/izjava-za-medije-nezavisne-studentske-2.html> (21. 3. 2024).

Spomenica na svetčano otvaranje kralj. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, prvoga hrvatskoga, dana 19. listopada 1874. Zagreb: Tiskarna Dragutina Albrechta, 1875. Dostupno i na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?pr=i&id=18456> (20. 7. 2024).

Studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. *Blokadna kuharica ili kako je izgledala blokada Filozofskog fakulteta u Zagrebu*. Zagreb: Centar za anarhističke studije, 2009.

Sveučilište u Zagrebu. Strategija istraživanja, transfera tehnologije i inovacija Sveučilišta u Zagrebu. 2014. Dostupno na: https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Strateski_dokumenti/Istrazivacka_strategija_-_izmjena_160115.pdf (10. 5. 2024.)

Šute, I. Sveučilište u Zagrebu 1918.–1990. Polić Bobić, M. (ur.). *Sveučilište u Zagrebu 350 godina: 1669.–2019*. Zagreb: Sveučilišna tiskara, 2019, 56–87.

Djelatnost Filozofskoga fakulteta

Nastava i studenti na Filozofskome fakultetu

Student u središtu – glavni je moto Sveučilišta u Zagrebu i Filozofskoga fakulteta već 150 godina. Takav je pristup studentu nesumnjivo i odgovor na pitanje zašto je Filozofski fakultet do danas među maturantima i prvostupnicima visoko na ljestvici najpoželjnijih fakulteta. Filozofski je fakultet visokoškolska ustanova koja već desetljećima upisuje studente na studije iz područja društvenih i humanističkih znanosti, što uključuje i različite filologije, najbrojnije u Hrvatskoj. Ključnu pozitivnu ulogu ima dvopredmetnost – mogućnost studiranja dviju studijskih grupa, koja je za srodne studijske grupe uvedena već 1952. godine, a dvije godine poslije omogućen je i slobodan izbor dvaju studija. Organizacijsku složenost dvopredmetnih studija studenti svladavaju zahvaljujući svojoj motiviranosti i svijesti o većoj konkurentnosti na tržištu rada te neupitnoj dostupnosti nastavnika i ostalih zaposlenika Filozofskoga fakulteta. Upravo je dvopredmetnost važna komparativna prednost, a raznolikost studijskih programa i bogatstvo sadržaja ključna misija Fakulteta sukladna politici Sveučilišta u Zagrebu.

Najveći društveno-humanistički fakultet u Republici Hrvatskoj po broju zaposlenih i po broju studijskih programa kontinuirano i uspješno brine o svojim studentima unatoč nepovoljnim demografskim okolnostima, ali i vrlo zahtjevnim ratnim, poratnim te poslijepotresnim i pandemijskim uvjetima, kad se nastava u kontinuitetu odvijala. Upravo su odnos nastavnika prema studentima, briga za studentsku populaciju na različitim razinama i iz različitih rakursa, kvaliteta studijskih programa i odgovornost prema cjelokupnu nastavnom procesu zaslužni za to da unatoč povećanu broju konkurentnih državnih i privatnih humanističkih i društvenih studija Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i dalje visoko kotira među maturantima koji žele nastaviti svoje obrazovanje.

Tijekom ak. god. 2022/23. nastava se izvodila na 44 sveučilišna studijska programa na prijediplomskoj razini i na 47 studijskih programa na diplomskoj razini, na jednom integriranom, na dvama slobodnim trogodišnjim studijskim programima, na 14 doktorskih studija i na dvama specijalističkim studijima. Svake se godine redovito i pravovremeno utvrđuju i objavljuju preduvjeti za upis prve godine prijediplomskoga i diplomskoga studija.

Postupak upisa na Filozofski fakultet mijenjao se tijekom desetljeća. Nekadašnje izravne upise zamijenili su prijamni ispiti, zasebni za svaki studij, a 2002. uveden je novi razredbeni ispit, jedinstven za sve pristupnike, koji se sastojao od četiriju dijelova: testa apstraktnoga mišljenja, testa kojim se provjerava poznavanje gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika, testa opće kulture i testa opće obaviještenosti. Od 2022. studenti ne polažu razredbeni ispit ni na jednome studiju na Fakultetu osim predispita na kojima se procjenjuje znanje za pojedine filološke studijske grupe. Studenti se upisuju na osnovi rezultata postignutih na državnoj maturi i ocjena tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Na Filozofskome fakultetu trenutno studira 6 351 student, od toga 6 126 studenata na prijediplomskim i diplomskim studijima te 225 studenata na doktorskim i specijalističkim studijima. Među njima su i 92 gostujuća

studenta iz 24 države, zahvaljujući nekom od međunarodnih programa razmjene (Erasmus+, CEEPUS, bilateralni ugovori). Tijekom ak. god. 2022/23. upisano je četvero studenata koji paralelno studiraju na nekome drugome fakultetu i 82 studenata koji su nakon studija na drugim fakultetima upisali Filozofski fakultet. Na studijskim boravcima u inozemstvu boravilo je 112 naših studenata.

Ak. god. 2022/23. prvu godinu prijediplomskoga studija upisalo je 929 studenata, a prvu godinu diplomskoga studija 560 studenata. Ukupno je deset inozemnih studenata upisalo Filozofski fakultet. Na specijalističke i doktorske studije upisalo se 78 studenata.

Svoj je prijediplomski studij u ak. god. 2022/23. završilo 679 studenata, a 784 diplomski studij, što je znatno povećanje u odnosu na prethodnu akademsku godinu, u kojoj je prijediplomski studij završilo 580 studenata, a diplomski 592 studenta. U ak. god. 2022/23. akademski naziv sveučilišni specijalist steklo je šestoro, a stupanj doktora znanosti 74 pristupnika.

Stopa završnosti sveučilišnih studija Filozofskoga fakulteta iznosi 69,7% (na prijediplomskoj razini 57,8%, a na diplomskoj 84,8%), što Fakultet svrstava u gornju granicu stope završnosti visokog obrazovanja u Europi.

Od 2013. godine i početka evidentiranja nastavnih obaveza kroz sustav ISVU do 30. 9. 2023. na Fakultetu je prijediplomske studije završilo 6 768 studenata, i to 5 204 žene i 1 564 muškaraca. U istome je razdoblju na diplomskome studiju diplomiralo 5 393 studenata čije su nastavne obaveze vođene kroz sustav ISVU, i to 4 193 žene i 1 200 muškaraca.

Na putu od upisa studija pa sve do njegova završetka studentice i studente prate i podupiru službe i centri kojima je temeljna svrha upravo administrativna, logistička, informacijska i informatička podrška tijekom studiranja.

STUDENTSKA SLUŽBA

Studentska služba, popularno zvana Referada, prva je služba osnovana na Fakultetu. Zaposlenici Studentske službe studente svakodnevno i pravovremeno obavještavaju o tijeku njihova studija i daju im smjernice relevantne za studiranje. Osim kontaktno studenti odgovore dobivaju i na pitanja upućena e-poštom, što dodatno ubrzava protočnost informacija i studentima olakšava pristup svim podacima.

U Studentskoj službi obavlja se i upis studenata u prvu godinu prijediplomskih i diplomskih studija te drugih slobodnih i integriranih studija. Od trenutka upisa studenata u prvu godinu na Filozofski fakultet i studij tijekom svih godina studiranja te naposljetku kad ih formalno ispraćaju kao nove članove akademske zajednice zaposlenici Studentske službe prate status svakoga studenta i pružaju mu administrativnu podršku – upis i ispis kolegija, nastavak studija, izdavanje potvrda vezanih uz reguliranje statusa studenta i ostvarivanja različitih prava (zdravstveno osiguranje, smještaj u domu, roditeljska mirovina i sl.). Zaposlenici Studentske službe evidentiraju potrebne podatke u sustav ISVU, a zaduženi su i za izdavanje potvrda o položenim ispitima i ocjenama (prijepis ocjena), potvrda o završetku studija te izradu diploma, organizaciju promocija, provjeru vjerodostojnosti diploma i komunikaciju s drugim institucijama i poslodavcima u vezi s upitima o nekadašnjim ili sadašnjim studentima Fakulteta. Studentska služba automatizirala je postupak izrade diploma korištenjem softverskoga robota koji ključne informacije o diplomama bilježi u sustav ulančanih blokova (engl. *block-chain*). Od 13. prosinca 2021. u funkciji je Sustav za provjeru vjerodostojnosti diploma, koji poslodavcima

Djelatnici Studentske službe, 2024.

omogućuje da skeniranjem QR-koda s poledine diplome dobiju potvrdu o njezinoj vjerodostojnosti. Sustav je nastao na temelju inovacije za koju je Hrvoje Stančić, prodekan za organizaciju i razvoj, nagrađen srebrnom medaljom za inovacije na 20. međunarodnoj izložbi inovacija ARCA 2022 održanoj u Zagrebu 2022. godine.

Zahvaljujući digitalizaciji različitih procesa nužnih za kvalitetniji rad Studentske službe i uvođenju aplikacije *Molbe*, koju je 2020. osmislio i izradio tadašnji obnašatelj dužnosti prodekana za nastavu i studente Krešimir Pavlina, znatno je olakšan i upisni postupak. Od 2020. godine upisi na Filozofski fakultet provode se mrežno. Time se Fakultet svrstao među prve visokoškolske ustanove u Republici Hrvatskoj koje su prekinule dotadašnju praksu kontaktnih upisa, što završetak postupka upisa znatno ubrzava, a studentima se omogućuje da upis obave bez dodatnih troškova vezanih uz putovanje i smještaj u Zagrebu.

I tijekom pandemije virusa korone zaposlenici Studentske službe svakodnevno su bili dostupni studentima – i na Fakultetu i mrežno – pa je u tom razdoblju odgovoreno na više od 6 000 studentskih upita. Ak. god. 2022/23. u okviru aplikacije *Molbe* odaslano je oko 9 000 odgovora, više od 12 000 e-poruka te je odgovoreno na otprilike 11 000 telefonskih poziva.

U Studentskoj službi trenutačno radi petero djelatnika – Sanja Bahun Golub, Ida Belaj, Izidora Herold, Hrvoje Jakopčević i Nikolina Knežević – koji ulažu napor i iznimnu volju i trud u modernizaciju rada same

Predstavnici Filozofskoga fakulteta na 28. smotri Sveučilišta u Zagrebu, 2023.

službe. O važnosti Studentske službe studentima i Fakultetu u cijelosti govore i nagrade Filozofskoga fakulteta koje su više puta dodijeljene zaposlenicima – Sanji Bahun Golub (2016), Nikolini Knežević (2019), Mariji Brekalo (2020), Hrvoju Jakopčeviću (2021).

INFOCENTAR I STUDENTSKI ANGAŽMAN U PREDSTAVLJANJU FAKULTETA

Sve potrebne informacije vezane uz studij, ali i studentski život studenti mogu dobiti i od svojih kolega studenata u Infocentru, koji su tijekom cijele akademske godine svakodnevno dostupni u svojem prostoru desno od ulaza u fakultetsku zgradu pa se opravdano smatraju i desnom rukom maturantima i svojim kolegama studentima te Studentskoj službi i Upravi, posebno prodekanu za nastavu i studente. Samo u ak. god. 2022/23. djelatni studenti odgovorili su na oko 1 500 upita u prostoru Infocentra, oko 2 700 telefonskih poziva te uputili oko 4 500 odgovora na upite e-poštom. Organizacijski i ustrojstveno zamišljen kao suradnički centar i studentsko-generacijski izvor informiranja, podrške i povezivanja, Infocentar potvrđuje opravdanost odluke o osnivanju 1999. godine. Studenti angažirani u Infocentru najčešće su prva adresa svim potencijalnim budućim studentima u vrijeme prijave na Fakultet i cjelokupna upisnoga postupka na prijediplomske i diplomatske studije te ključna spona između Fakulteta i studenata. Istodobno neposredno surađuju s voditeljem upisa i Studentskom službom.

Infocentar je posebno aktivan u organizaciji predstavljanja Fakulteta na Smotri Sveučilišta u Zagrebu, Orijentacijskim danima te raznim drugim događanjima na kojima se promoviraju fakultetski studijski programi, uredi i službe te ostali studentima relevantni sadržaji. Za sve postignute rezultate Infocentar je 2021. godine dobio posebnu nagradu Fakulteta. Ujesen 2023. godine samo tijekom mjesec dana djelatni studenti Infocentra zajedno s voditeljicom Ureda za informiranje Mirkom Badrov predstavili su Fakultet u četirima srednjim školama u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji te na Smotri Sveučilišta.

Ustrajno unapređivanje rada potvrđuje i nova mrežna stranica (<https://infocentar.ffzg.unizg.hr/>), koja korisnicima omogućuje brz i jednostavan pristup informacijama o Fakultetu. Krajem ak. god. 2022/23. preuređena je i prostorija u kojoj je Infocentar smješten, što je značajno poboljšalo uvjete rada.

Trenutačno u Infocentru rade četiri studentice: voditeljica Lana Storjak te Monika Mijić, Nika Pulig i Julija Žiži.

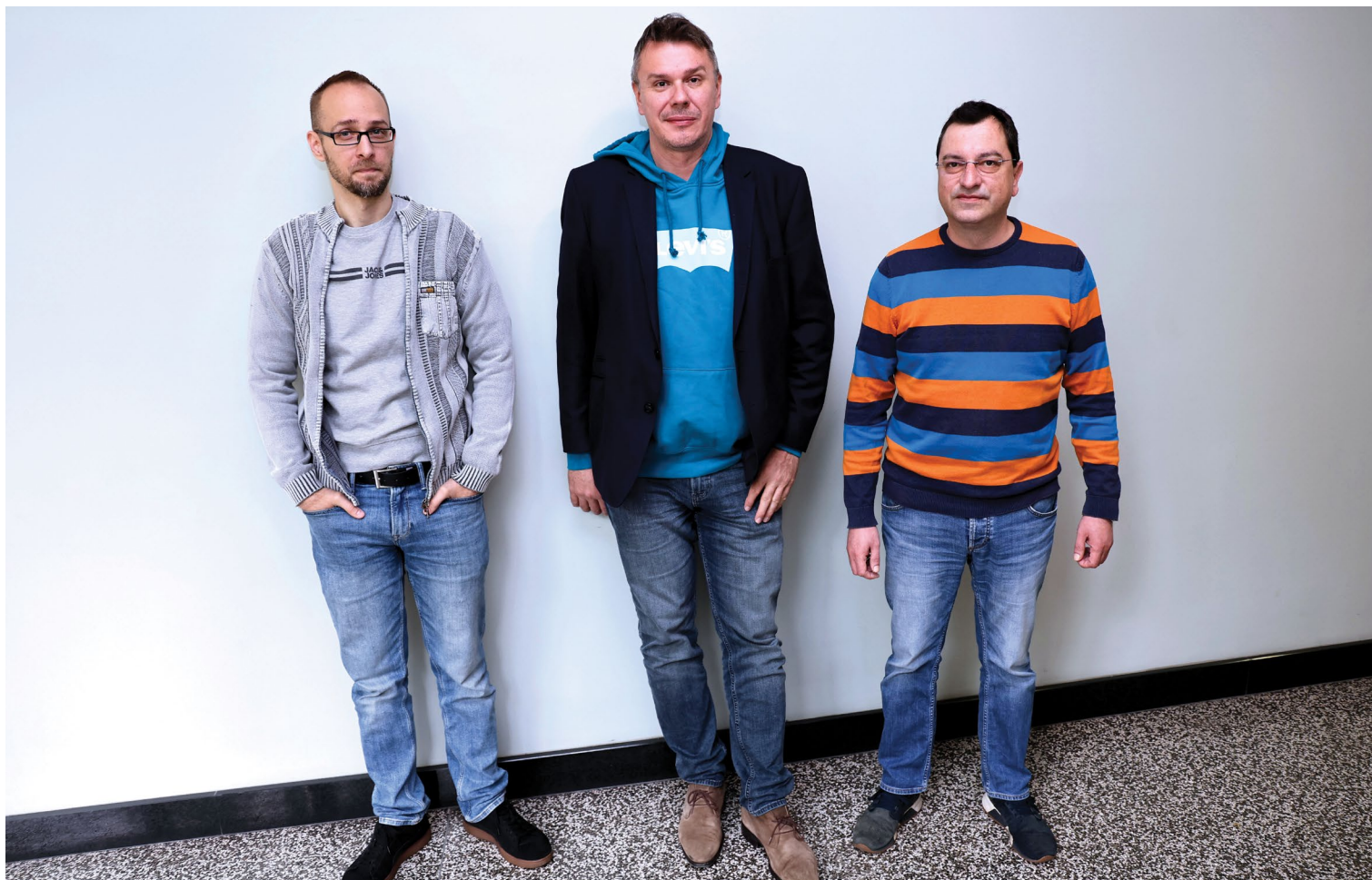
URED ZA ISVU

ISVU, Informacijski sustav visokih učilišta, sveučilišna je informacijska mreža koja olakšava administrativno poslovanje na visokom učilištu. Na Filozofskome se fakultetu koristi od 2007. godine. Od početka uvođenja ISVU-a na Filozofski fakultet glavna ISVU-koordinatorica bila je Ivana Sudarević, koja je od 2013. do 2020. bila i voditeljica Ureda za ISVU. Potom je voditeljstvo Ureda preuzeo Daniel Kruhek, a Božidar Škvorc je ISVU-koordinator. Zahvaljujući iznimnim naporima zajedno sa Studentskom službom skrbe o 6 150 upisanih studenata. Uz evidenciju upisanih studenata kroz sustav ISVU vode se prijediplomski, diplomski i integrirani studiji, a u skoroj budućnosti tako će se voditi i doktorski i specijalistički studiji te programi cjeloživotnoga učenja.

ISVU pruža određene podatke o veličini Fakulteta i količini nastavnih aktivnosti. Ilustracije radi ak. god. 2022/23. evidentirano je ukupno 6 197 upisnih listova, zabilježeno je 55 995 izlazaka na 10 644 ispitna termina iz 2 720 kolegija te je izdano 8 990 e-potvrda.

Ured studentima pruža podršku u obavljanju uobičajenih aktivnosti vezanih uz upisivanje kolegija, evidenciju ispitnih rokova, prijavljivanje i odjavljivanje ispita, unos ocjena, evidenciju školarina, izdavanje potvrda, generiranje završnih dokumenata i izvedbenih planova te drugih aktivnosti. U nadležnosti je Ureda za ISVU i priprema provedbe mrežne ankete za vrednovanje rada nastavnika, koja studentima pruža priliku da iznesu mišljenje o radu nastavnika i kvaliteti nastave te vlastite prijedloge kako bi se nastavni proces unaprijedio. U ak. god. 2022/23. uspješno je provedena sveobuhvatna anketa na prijediplomskim i diplomskim studijima.

Iznimno je dobra suradnja Sveučilišnoga računskog centra (SRCE) i Ureda za ISVU. Podaci iz sustava pogodni su za razne analize i pomažu korisnicima u sagledavanju stanja, a iznimno su bili korisni tijekom reakreditacijskih postupaka. Ukidanjem klasičnih indeksa neposredno prije početka pandemije korone ostvareni su uvjeti za to da se završni dokumenti (diploma i dopunske isprave) ispisuju izravno iz sustava ISVU, a početkom 2021. godine studentima je uvedena mogućnost izdavanja potvrda o upisu s elektroničkim pečatom i prijepisom ocjena na hrvatskom i engleskom jeziku koje studenti zaprimaju e-poštom, što je olakšalo poslovanje, posebno u pandemijskim uvjetima. Osnovne informacije o sustavu ISVU na Filozofskome fakultetu dostupne su na mrežnoj adresi <https://isvu.ffzg.unizg.hr/>.

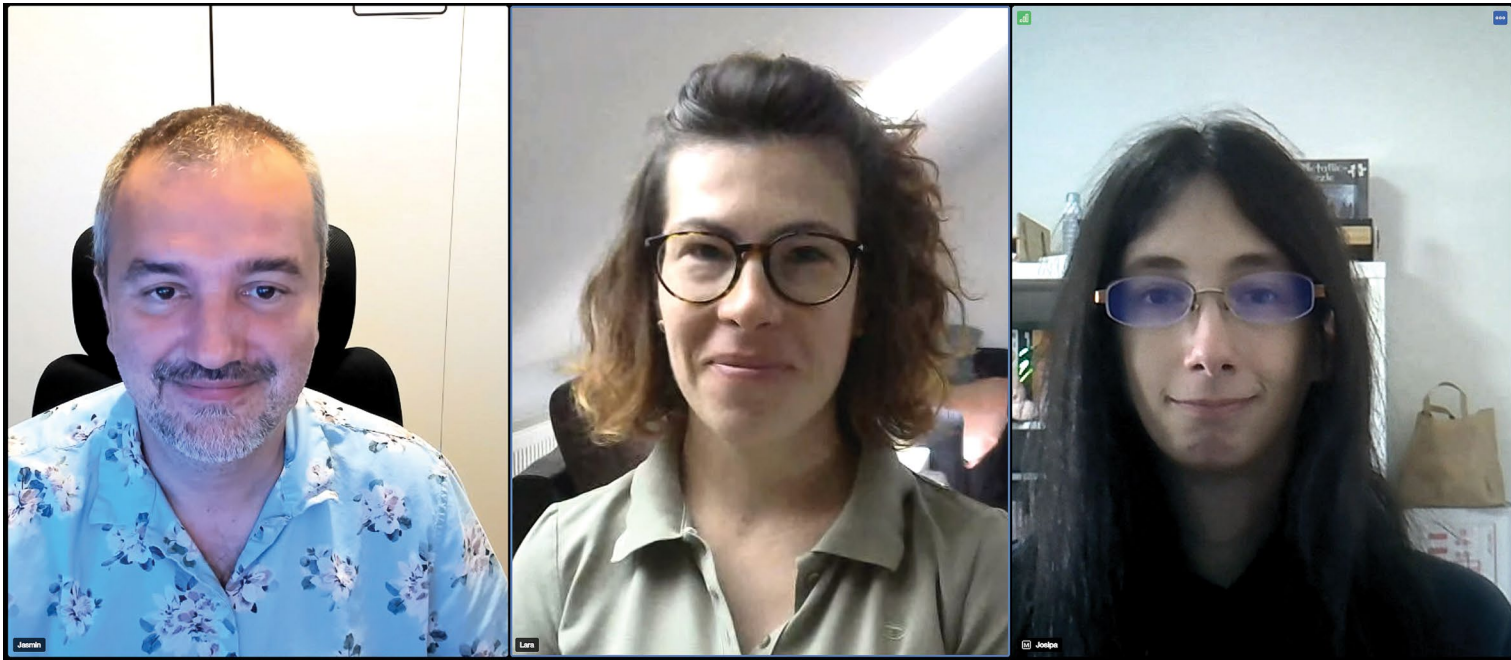

Djelatnici Ureda za ISVU, 2024.

CENTAR ZA POTPORU E-UČENJU

Kvaliteti studiranja na Filozofskome fakultetu uvelike pridonosi Sustav učenja na daljinu *Omega* (<http://omega.ffzg.hr>), koji Fakultet razvija od 2004. godine. Njime se koristi više od 9 800 korisnika. *Omega* je rezultat procesa evaluacije, testiranja i odabira programskoga rješenja za upravljanje e-učenjem provedena u sklopu projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta „Organizacija informacija i znanja u elektroničkom obrazovnom okruženju“ (OIZEOO) voditeljice Jadranke Lasić-Lazić na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Trenutačno na Fakultetu postoji preko 4 500 e-kolegija na svim trima sveučilišnim razinama: prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj.

Centar za potporu e-učenju (CPEU) osnovan je krajem lipnja 2013. odlukom Vijeća Filozofskoga fakulteta s ciljem sustavne potpore e-učenju i uvođenju novih obrazovnih tehnologija. U Centru je zaposlen Jasmin Klindžić. Zadaća je Centra održavanje Sustava učenja na daljinu *Omega*, primjena obrazovnih tehnologija u nastavi, obrazovanje nastavnika i studenata o obrazovnim tehnologijama i pružanje podrške svim korisnicima tih tehnologija. Od 2013. godine održano je više stotina radionica za nastavnike i studente prve godine prijediplomskih studija, a od 2019. edukacija za studente prve godine provodi se u obliku sveobuhvatna

Sastanak na daljinu djelatnika Centra za potporu e-učenju.

mrežnoga tečaja. U ak. god. 2022/23. u deset radnih dana tečaj je pohađalo 766 bruceša, koji su pritom ostvarili više od 224 000 pristupa mrežnim aktivnostima i sadržajima.

Osim edukacije CPEU pruža i telefonsku i mrežnu podršku studentima, nastavnicima, pročelnicima odsjeka i Upravi Fakulteta te izdaje tiskane i mrežne upute (priručnici, upute za studente i nastavnike, *YouTube*-kanal s videouputama za studente, *Facebook*-profil).

Život i rad studenata i nastavnika od ljetnoga semestra ak. god. 2019/20. i proglašenja pandemije izazvane virusom korone te tijekom *lockdowna* i u poslijepotresnome razdoblju, jednako kao i u ratnim i poratnim godinama, zahtijevao je ozbiljan pristup i različite modele prilagodbe rada novim okolnostima. Zahvaljujući iznimnim naporima voditelja Centra te svih uključenih nastavnika nastava se i tijekom protupandemijskoga *lockdowna* mogla neometano održavati i pratiti preko već punoljetnoga Sustava za učenje na daljinu *Omega*.

CPEU od 2015. godine u suradnji s Knjižnicom Filozofskoga fakulteta i Uredom za studente s invaliditetom obavlja prilagodbu literature za slijepe i slabovidne studente; dosad je obrađeno više stotina naslova. U suradnji s *Croaticumom* – Centrom za hrvatski kao drugi i strani jezik, a na inicijativu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, CPEU je stvorio i održava dva besplatna otvorena mrežna tečaja za učenje hrvatskoga jezika (inicijalno namijenjena hrvatskom iseljeništvu, no otvorena svima) na razinama A1 (2017) i A2 (2018) prema ZEROJ-u, koji u lipnju 2023. imaju više od 16 000 polaznika.

URED ZA STUDENTE S INVALIDITETOM

Tijekom višedesetljetnih nastojanja da se studentima s invaliditetom boravak na Fakultetu olakša napravljeno je više ključnih prilagodbi pristupnoga prostora Fakultetu, sanitarnih čvorova i učionica, ponajviše zahvaljujući zalaganju fakultetskih uprava u vrijeme dekana Nevena Budaka, a potom i dekana Miljenka

Jurkovića, kad je instaliran i lift prilagođen studentima s invaliditetom. Godine 2008. objavljena je brošura *Rad sa studentima s invaliditetom. Informacije za nastavnike*, koju je uredio Vladimir Kolesarić. Sva su ta nastojanja ukazala na potrebu za osnivanje Ureda za studente s invaliditetom. Ured je osnovan 2015. godine na poticaj profesorice Nataše Jokić Begić s Odsjeka za psihologiju. Sve većemu broju upisanih studenata s invaliditetom Ured je mjesto za osiguravanje jednakih mogućnosti i pružanje pomoći studentima i njihovim nastavnicima, ali ujedno i mjesto okupljanja studenata kojima pomažu njihovi kolege studenti – obrazovni asistenti. Osnivanjem Ureda koji im nesumnjivo jamči sigurnost u novim, posebno izazovnim okolnostima te pruža samopouzdanje zamjetno je poboljšana kvaliteta studija studenata s invaliditetom, ali i povećana svijest o njihovoj prisutnosti na Fakultetu, prepoznatljivom po otvorenosti i inkluzivnosti. Zahvaljujući višegodišnjemu trudu nastavnika i stručnjaka studenti s invaliditetom mogu steći zvanje s kojim će biti ravnopravno konkurentni na tržištu rada.

U ak. god. 2022/23. 63 studenta koristila su pravo prednosti pri upisu zbog nekog oblika invaliditeta, a 81 student bio je korisnik usluga Ureda. Fakultet se pobrinuo i za cjelodnevni prijevoz prilagođenim vozilom, a prema novomu modelu financiranja uvedenomu 2019. pokriva i ukupan trošak prijevoza. O integriranosti studenata s invaliditetom svjedoči i aktivnost studenata Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti koji su razvili aplikaciju za organizaciju asistencije i prijevoza. Prostorije Fakulteta uglavnom su prilagođene studentima s invaliditetom, ponajprije zahvaljujući dizalima, a studenti se koriste i zasebno u potpunosti prilagođenom i potrebnim računalima opremljenom prostorijom u kojoj im se pruža stručna i administrativna podrška. U Uredu je ujedno i prostor namijenjen za druženje, učenje i odmor. U suradnji s tvrtkom "Ikea" uređen je i prostor u auli Fakulteta gdje se studenti mogu družiti i učiti sa svojim kolegama.

Značajan broj nastavnih materijala dostupan je mrežno, osobito od početka pandemije, zahvaljujući suradnji Ureda, Knjižnice i Centra za potporu e-učenju.

Ured za studente s invaliditetom zbog rada i skrbi o studentima uzor je i drugim sveučilišnim sastavnicama pa i inozemnim sveučilištima. U okviru programa „Developing Inclusive Education for Students with Disabilities in Sri Lankan Universities“, koji u partnerstvu s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom provodi Sveučilište Preradeniya u Šri Lanci, petnaest predstavnika sveučilišta (nastavnika i stručnih djelatnika) iz Šri Lanke posjetilo je 2022. godine Filozofski fakultet, odnosno Ured za studente s invaliditetom. U veljači 2023. godine Fakultet su posjetili predstavnici škola iz Walesa i Sjeverne Irske i upoznali se s fakultetskim sustavom potpore studentima s invaliditetom te udrugom *Kako si?*, koja je u doba pandemije započela s radom u okviru kolegija profesorice Nataše Jokić Begić.

O rezultatima Ureda u cijelosti svjedoči i Izvješće stručnoga povjerenstva o reakreditaciji Filozofskoga fakulteta Agencije za znanost i visoko obrazovanje, u kojemu je Ured za studente s invaliditetom prepoznat kao primjer dobre prakse pružanja uzorne podrške. Voditeljica Ureda Marina Šimunec Zović ujedno aktivno sudjeluje u radu Koordinacije pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za podršku u visokom obrazovanju, što je potvrda prepoznatljivosti i u stručnim krugovima i svojevršno priznanje voditeljčina kvalitetna rada.

PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE ZA STUDENTE FILOZOFSKOGA FAKULTETA I PODRŠKA PSIHOFIZIČKOM ZDRAVLJU STUDENATA

U želji da se studentima pruži potrebna i odgovarajuća psihološka pomoć u proljeće 1998. godine na inicijativu nastavnika Odsjeka za psihologiju osnovano je Savjetovalište za studente Filozofskoga fakulteta.

Savjetovalište nudi individualnu stručnu psihološku pomoć, mrežno savjetovanje te različite edukativne i savjetodavne sadržaje dostupne u tiskanom obliku i na mrežnim stranicama. Stručne savjetovateljice psihologinje pružaju psihološku podršku studentima i olakšavaju postizanje akademskih i životnih uspjeha te uvelike sudjeluju u unapređenju kvalitete života i razvoja osobnih potencijala svih studenata. Savjetovalište kontinuirano organizira edukativne radionice, trening uspješnog učenja te vodi niz grupa koje olakšavaju studiranje. Na mrežnim stranicama Savjetovališta dostupno je 15 tematskih brošura vezanih uz postavljanje ciljeva, plan učenja, pripremu za učenje, vođenje bilježaka, pripremu seminara i pisanja, rješavanje matematičkih problema, ali i uz perfekcionizam, strah, ispitnu i socijalnu anksioznost i sl. Dostupne su i brošure za bruceše *Dobrodošli bruceši* i *Letak za bruceše* te niz korisnih sadržaja i mrežnih poveznica za snalaženje u studentskome životu.

Svjesni važnosti mentalnoga zdravlja kao ključna preduvjeta za redovito izvršavanje studijskih obveza, studenti se sve češće obraćaju Savjetovalištu, u kojemu stručnu pomoć pruža tim psihologa educiranih u području kliničke psihologije, psihologije savjetovanja i različitih psihoterapijskih pravaca. Samo u ak. god. 2022/23. Savjetovalištu se obratilo 214 studenata, a 30 savjetovateljica održalo je 1 470 termina. Savjetovateljice studentima pomažu u suterenskome prostoru Fakulteta pod motom *Iz podruma do vrhunca kvalitetnog studentskog života*. Zahvaljujući financijskoj podršci Fakulteta studenti ne plaćaju usluge Savjetovališta.

Voditeljica je Savjetovališta Tanja Jurin. Sve osnovne informacije dostupne su na mrežnoj stranici www.savjetovaliste.unizg.ffzg.hr. Studentske pohvale o radu i trudu uključenih savjetovateljica svjedoče o nužnosti pružanja psihološke pomoći na samome Fakultetu, a rezultati osvještavaju važnost brige za mentalno zdravlje studenata kao jedan od važnih čimbenika u odnosu između studenata i nastavnika. Zahvaljujući višegodišnjim nastojanjima Savjetovališta da pomogne što većemu broju studenata, ali i razumijevanju Sveučilišta u Zagrebu za probleme studenata, posebno nakon potresa i zbog pandemije, prepoznata je i višekratno iskazivana potreba za osnivanjem Klinike za psihološku pomoć uz podršku Grada Zagreba i Sveučilišta u Zagrebu.

Tijekom pandemije Fakultet je uspješno surađivao i s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo Andrija Štampar kako bi se pomoglo studentima koji zbog kroničnih bolesti nisu mogli zadovoljiti nužne nastavne obveze. Za brigu o psihofizičkome zdravlju studenata, posebno u vrijeme pandemije virusa korone, Tihana Marković, specijalistica školske i adolescentne medicine, nagrađena je 2022. godine posebnim priznanjem Filozofskoga fakulteta.

KOMUNIKACIJA SA STUDENTIMA, STUDENTSKA PRAVA I MOGUĆNOSTI

Zamjetni su veliki iskoraci u vidljivosti Fakulteta zahvaljujući redovitim objavama o uspjesima studenata, studentskim aktivnostima i događanjima vezanima uz njih na mrežnim stranicama te na fakultetskoj Facebook-stranici. Sve relevantne obavijesti i upute studenti dobivaju e-poštom na fakultetskoj mejling-listi student-svima@ff.unizg.hr.

Nastavnici i uredi članova Uprave dostupni su svakodnevno – u kabinetima i putem e-pošte. Kontinuirana komunikacija i suradnja ispunjena poštovanjem i razumijevanjem te prijeko potrebnim povjerenjem i diskrecijom pokazala se itekako nužnom i učinkovitom u različitim specifičnim situacijama. Povjerenju su nedvojbeno pridonijele i uvedene transparentne procedure vezane uz nastavak studija, upis mirovanja statusa studenta, ispis kolegija te komunikacijski kanal od studijskoga programa (predstojnika, pročelnika) do Uprave.

Sa željom da se nagradi uočljiv angažman iskusnih nastavnika i osvijesti koliko su studenti i nastavnici ključni čimbenici cjelokupna nastavnoga procesa ustanovljene su i dvije nove godišnje nagrade: Nagrada za izvrsnost u nastavnome radu, za unapređenje kvalitete studiranja kroz nastavni rad i rad sa studentima, te Nagrada za mentore školske prakse na nastavničkim studijskim programima, za unapređenje kvalitete studiranja kroz mentoriranje studenata nastavničke prakse. Obje su prvi put uručene 2022. na Danu Filozofskoga fakulteta.

Za buduće brucoše, ali i studente ostalih razina FF press je niz godina izdavao tri priručnika: knjižicu *Informacije o razredbenom postupku i studijskim grupama*, kojom se Fakultet predstavljao na Smotri Sveučilišta u Zagrebu, *Vodič kroz studij* s planom fakultetskih studija te *Vodič za brucoše*, koji je tek upisanim studentima olakšavao snalaženje na Fakultetu. Danas su informacije dostupne na mrežnim stranicama Fakulteta.

U prvome tjednu akademske godine održavaju se Orijentacijski dani, na kojima se studenti prve godine prijediplomskih i diplomskih studija te strani studenti upoznaju s nastavnicima, studijskim programima, kolegama, različitim uredima, službama i centrima te udrugama i klubovima kao i svim ostalim sadržajima koje Fakultet nudi. Kako bi im se olakšalo studiranje i snalaženje, pripremaju se različiti promotivni materijali, a snimljen je i videomaterijal u svim za studente ključnim prostorima (u Infocentru, Knjižnici, Studentskoj službi i sl.).

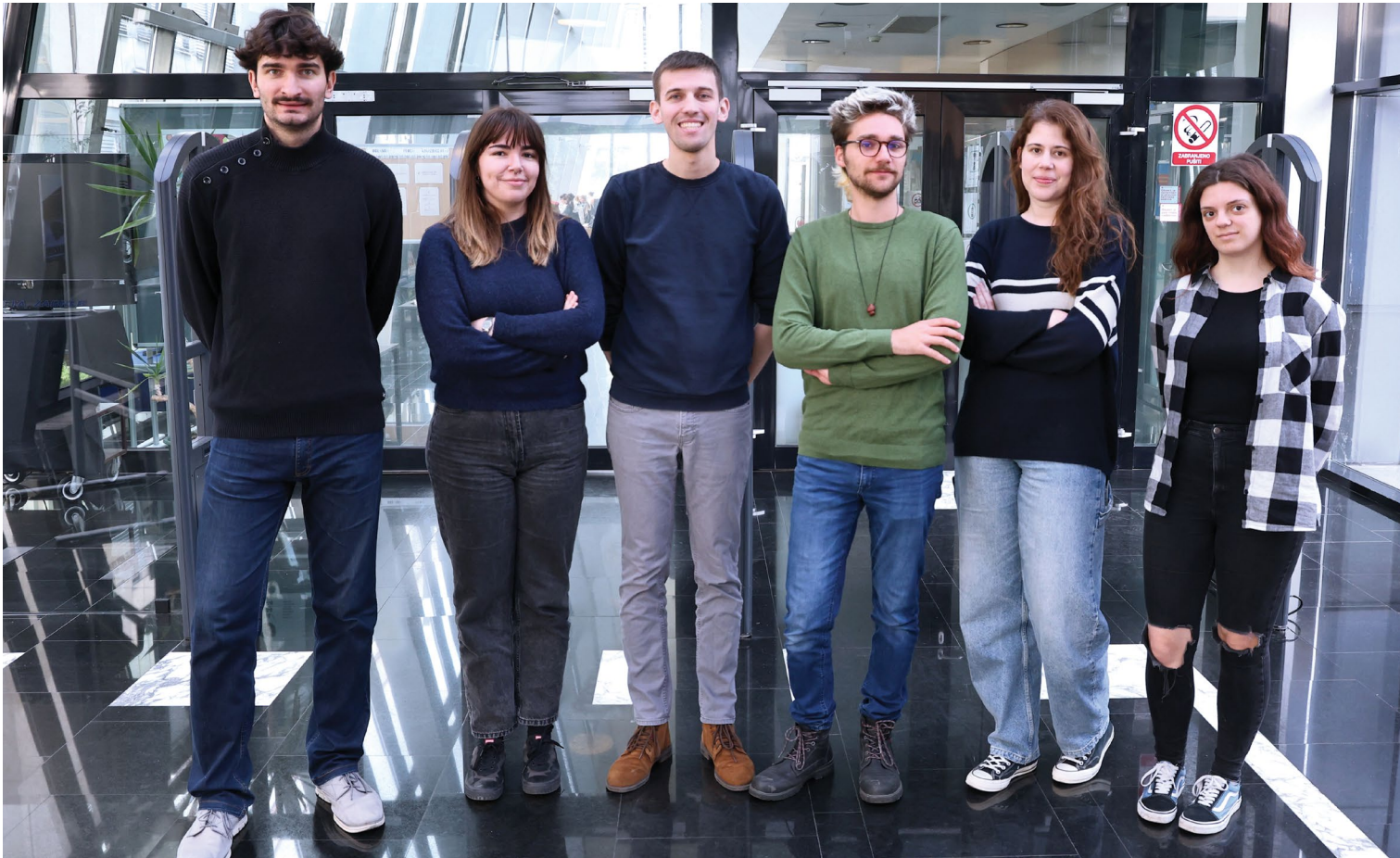
Studentima se nudi više od minimalna broja ispitnih termina u ispitnome roku, a često su organizirani i izvanredni ispitni rokovi (svaki mjesec ili pak sredinom semestra) kako bi se studentima pružilo što više prilika za polaganje ispita. Uslijed nepovoljnih okolnosti izazvanih ratom, pandemijom i potresima kao i složenim društvenim i političkim okolnostima studenti su uspijevali zadržati svoj status studenta i uz razumijevanje Uprave i nastavnika, a time im je ujedno pružena mogućnost da svoj višegodišnji trud okrunje diplomom Filozofskoga fakulteta. Mnoge odluke na različitim razinama potvrdile su da Fakultet skupno brine o studentskoj populaciji i istodobno njeguje individualan pristup svakom studentu. Upravo stoga su i u pandemijskom i poslijepotresnom razdoblju, imajući na umu važnost socijalnoga kontakta, studentima bili osigurani uvjeti za nesmetano odvijanje nastave na Fakultetu, a visokorizični studenti mogli su nastavu pratiti mrežno ili pak hibridno.

Svim studentima dostupne su različite baze podataka (korpusi, publikacije, mrežne elektroničke zbirke časopisa preko stranica Knjižnice) te računalni resursi i alati za prikupljanje i obradu građe i podataka uz pomoć institucijskoga pristupa AAI@Edu.Hr-identitetu.

STUDENTI FILOZOFSKOGA FAKULTETA I STUDENTSKE UDRUGE

Na tragu slogana *Filozofski kao način života* studenti Filozofskoga fakulteta aktivno sudjeluju u javnome životu Republike Hrvatske i na njihov je angažman Fakultet iznimno ponosan. Nekadašnji i sadašnji studenti često imaju ključnu ulogu u društvu kao aktivni sugovornici koji kritički pristupaju sadašnjosti i prošlosti usmjeravajući suvremena društvena zbivanja na osnovi svojega iskustva i stečenih znanja. Poznati kao podrška, ali i kritičari slobodnoga uma studenti Filozofskoga fakulteta zbog svojih su širokih znanja prepoznati kao marljivi budući zaposlenici koji umješno spajaju brigu za društvo, baštinu, kulturu i jezik kontekstualiziranu u suvremeno digitalno doba.

Ključni su povijesni događaji pokazali da upravo studenti Filozofskoga fakulteta brzo, ali promišljeno i odlučno dižu glas u borbi protiv svakog oblika nepravde i diskriminacije. Neovisno o ishodu različitih borbi,

Dio članova Studentskoga zbora i Vijeća studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2024. Slijeva nadesno: Antun Kiseljak, Nika Keserović, Andrej Mitić, Lovro Turalija, Iva Kapović i Nika Marinović.

kojih ne manjka u povijesti studentskoga života Filozofskoga fakulteta, studenti se u povijest upisuju dajući obol svim nastojanjima za bolje uvjete studiranja, rada i života na Sveučilištu, ali i u domovini.

Studenti su okupljeni u različitim udrugama na razini Fakulteta (Klub studenata Filozofskoga fakulteta) ili u okviru svojih studija pa na Fakultetu u okviru Saveza studentskih udruga Filozofskoga fakulteta (SSUFF) djeluje 16 registriranih klubova. Sve udruge aktivno promiču svoju struku organizirajući različita prigodna događanja (obilježavanje državnih praznika, tradicionalna okupljanja), znanstveno-stručne studentske konferencije, objavljuju zbornike radova, časopise, organiziraju terenska istraživanja, sudjeluju u popularizaciji znanosti i različitim aktivnostima iznimne važnosti.

Posebno je aktivan Studentski zbor Filozofskoga fakulteta, studentsko izorno predstavničko tijelo koje vodi brigu o studentskim interesima na Fakultetu, ali i u široj zajednici, predstavlja studente na svim akademskim razinama, aktivno sudjeluje u radu na Fakultetu i u radu Studentskoga zbora Sveučilišta u Zagrebu. Studentski zbor svoje predstavnike ima u Fakultetskome vijeću i u ostalim fakultetskim tijelima, povjerenstvima, odborima i radnim skupinama. Izbori za Studentski zbor Filozofskoga fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu provode se redovito svake dvije godine. Studentski zbor organizira različite edukativne i humanitarne akcije (npr. Tjedan menstrualnog zdravlja, prikupljanje pomoći za izbjeglice te za studente pogođene potresom,

humanitarne kvizove), predavanja o zelenim politikama i održivom načinu života u okviru inicijative Zeleni Filozofski, tribine o relevantnim fakultetskim i širim društvenim temama.

Od velike su pomoći studentima i studentski pravobranitelji (pravobraniteljica i pravobranitelj) koje Studentski zbor imenuje na razdoblje od godine dana i kojima se studenti mogu obratiti za savjet, preporuku ili konkretnu pomoć u rješavanju problema. Dužnost je i zadaća studentskih pravobranitelja briga o pravima studenata, savjetovanje studenata o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava, suradnja sa Studentskim zborom i sl.

Studentskom zboru i studentskim pravobraniteljima dodijeljen je prostor, a Fakultet sufinancira njihovu djelatnost te pruža nužnu administrativno-tehničku pomoć.

Na poticaj Uprave, ali i studenata i njihovih udruga redovito se održavaju konstruktivni sastanci u vezi s aktualnim temama (besplatno školovanje, otpлата školarine, vrijeme rada KSFF-a, prikupljanje pomoći migrantima, stradalima u potresu i oboljelima od raznih bolesti, poštivanje epidemioloških mjera i usklađivanje s nastavnim procesom, dolazak studenata iz ratom pogođene Ukrajine itd.). Iznimno je uspješna suradnja sa studentskim pravobraniteljima, Studentskim zborom, Klubom studenata Filozofskoga fakulteta, Savezom udruga i nizom drugih studentskih skupina okupljenih radi realizacije različitih projekata.

Na Fakultetu je iznimno aktivan i Akademski zbor *Concordia discors* (AZ CD), u kojemu svoj pjevački talent bruse studenti Filozofskoga fakulteta i drugih sastavnica Sveučilišta koji zadovolje na audiciji. Zbor je osnovao Jurica Bošković, umjetnički voditelj, na poticaj profesorice Tihane Petrović Leš. Zbor redovito nastupa na različitim koncertima, natjecanjima i turnejama kojima promiče hrvatsku i svjetsku glazbenu baštinu, za što dobiva iznimne pohvale stručne javnosti i publike. Zbor je dobitnik najviših odličja na natjecanjima u Hrvatskoj i po Europi. Godine 2012. u finalu emisije Hrvatske radiotelevizije „Do posljednjeg zbora“ osvojio je treće mjesto, a na međunarodnome zborskom festivalu *Europe Sings* povodom dana Europe 2014. godine, koji je u Beču uživo pratilo nekoliko desetaka tisuća ljudi, a u prijenosu nekoliko milijuna, sudjelovao je kao jedini hrvatski predstavnik. Za izvedbu „Velike mise u c-molu“ W. A. Mozarta sa Zagrebačkim orkestrom mladih Zbor je 2014. godine dobio Rektorovu nagradu. Zbor je nastupio i na svečanom obilježavanju ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu te redovito sudjeluje u državnim i gradskim protokolarnim obilježavanjima blagdana i ostalim svečanostima. Nastupio je i kao predizvođač na Masimovu koncertu u Areni 2022. godine. Članovi Zbora posebno se rado odazivaju pozivima za sudjelovanje na koncertima humanitarnoga karaktera, primjerice za žrtve poplava u Slavoniji i humanitarni koncert s Pjevačkim zborom mladih Josipa Kaplana u Rijeci. Zbor je za ak. god. 2010/11. dobio godišnju Nagradu Franjo Marković za doprinos umjetničkomu djelovanju na Fakultetu te posebno priznanje dekana 2022. godine. O umjetničkomu radu fakultetskoga Akademskoga zbora brinu se Vinko Karmelić i Lobel Filipić, a do 2022. godine članicom vodstva bila je i Marina Jurković.

Na Fakultetu djeluje i Sportska udruga Filozofskoga fakulteta, najnagrađivanija fakultetska udruga. Unatoč tomu što Fakultet nema vlastitu sportsku dvoranu rezultati su sportskih ekipa impresivni. U ak. god. 2022/23. studenti su se istaknuli u mnogim pojedinačnim i momčadskim sportskim natjecanjima na kojima su osvojili osam zlatnih, šest srebrnih i pet brončanih medalja, pri čemu ističemo i osvojeno prvo mjesto u pojedinačnoj konkurenciji na Tekken Esports Sveučilišnome prvenstvu Grada Zagreba. Brojna priznanja (pehari, odličja, diplome) izložena su i vidljiva svim studentima, zaposlenicima i gostima u auli Fakulteta.

STUDENTSKE AKTIVNOSTI I PROJEKTI

Fakultet redovito podržava studentske aktivnosti sa svim raspoloživim resursima, ponajprije nudeći prostor, ali i pomažući u pripremi događanja. Posebno su aktivni studenti okupljeni u Klubu studenata Filozofskoga fakulteta (KSFF), koji organiziraju tribine o društveno aktualnim temama, slušaonice različitih žanrova glazbe uz popratni edukativni program o povijesti i razvoju tematiziranoga glazbenog pravca, filmske večeri (projekcije filmova uz uvodnu i popratnu diskusiju, u ciklusima ili pojedinačnim angažmanima), kvizove općega znanja, ali i tematske vezane uz profil pojedinih odsjeka, večeri stripa (uz sudjelovanje autora i izdavača stripova), odsječke večeri namijenjene upoznavanju i međusobnom povezivanju kolega koji studiraju na različitim godinama istih smjerova ili katedri i sl. KSFF organizira i Open Air, događaj kojim se obilježava zadnji dan nastave u akademskoj godini kao i različite projekte (studentske skupove znanstvenog ili stručnog karaktera, izložbe, projekte proizišle iz nastave).

Financijsku podršku Fakultet pruža u okviru Natječaja za sufinanciranje studentskih projekata, na koji se prijavljuju studentske udruge koje djeluju na Fakultetu, a u radu povjerenstva za procjenu projekata osim nadležnih prodekana sudjeluje nekoliko studenata. Sve veći broj prijava na Natječaj pokazatelj je povećana zanimanja studenata za timski rad i različita terenska istraživanja, organizaciju različitih studentskih događanja te objavljivanje studentskih časopisa. Studentski su projekti od posebne važnosti jer provoditelji stječu danas nužne vještine projektnoga menadžmenta i uče se timskomu radu, što im zajedno sa stečenim znanjem i vještinama omogućuje brzo zapošljavanje nakon studija, a istodobno pridonosi kvalitetnijoj i sadržajnijoj promociji Filozofskoga fakulteta. U ak. god. 2022/23. Fakultet je raspisao Natječaj za financiranje studentskih projekata na koji su stigle 43 prijave za projekte popularizacije pojedinih studija i disciplina, sudjelovanje na konferencijama u Hrvatskoj i inozemstvu, sudjelovanja u arheološkim terenskim pregledima, objavljivanje studentskih časopisa i sl. Odobrenim projektima dodijeljeno je ukupno 21 212 eura, što svjedoči o kvaliteti studentskih projekata i prepoznate važnosti za Fakultet u cjelini. Također primjetan je trend sve većeg uključivanja studenata u stručne i znanstvene projekte koje vode nastavnici Filozofskoga fakulteta (izrada leksikografskih izdanja, terenska i arhivska istraživanja i sl.), a čime uključeni studenti dodatno razvijaju stručne i socijalne kompetencije.

Filozofski fakultet prepoznat je i kao dobar domaćin brojnim studentskim događanjima pa je tako ugoštio i sudionike Europskoga studentskog debatnog prvenstva (EUDC) održanoga 2022. godine, a u više su navrata održane i međunarodne studentske konferencije. Na studentskoj debati *Europa 2024. iz studentske perspektive* održanoj 13. rujna 2023. u okviru događaja *Stanje Unije 2023. – Pogled u 2024*, koju je organiziralo Predstavništvo Europske komisije u Hrvatskoj, pobijedio je Antun Dulibić (s mentoricom profesoricom Gabrijelom Kišiček), student povijesti i sociologije na Filozofskome fakultetu.

HUMANITARNI PROJEKTI

Studenti spremno pomažu svim pripadnicima ranjivih skupina, posebno državljanima drugih zemalja koji su zbog nesigurnih životnih okolnosti napustili svoje domove.

U ožujku 2018. započeo je tečaj hrvatskoga jezika eksperimentalna karaktera namijenjen strancima – tražiteljima azila i azilantima – u kojemu su aktivno volonterski sudjelovali i studenti. „Opismenjavanje na hrvatskome kao inome jeziku tražitelja azila i azilanata“ naslov je rada studenata Đurđice Ocvirk, Lovre Radoševića i Francesce Sammartino nagrađenoga Rektorovom nagradom za ak. god. 2018/19.

Promocija magistara u dvorani D7, 2024.

Od početka rata u Ukrajini Filozofski je fakultet u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja i Sveučilištem u Zagrebu upisao 15 državljana Ukrajine (u vidu prijelaza ili pak kao redovite studente na cjelokupan studij), koji su se uključili u redovitu nastavu uz veliku podršku svih nastavnika i kolega studenata. Pročelnici, voditelji studija i svi nastavnici iskazali su golemo razumijevanje za prijam studenata i pružili im pomoć u prilagodbi na nov sustav studiranja, koji im je postao svojevrsno utočište. Studenti su upisali tečaj hrvatskoga jezika i kulture u *Croaticumu* – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik, namijenjen studentima iz Ukrajine koji su pod privremenom zaštitom Republike Hrvatske.

Studenti su pokazali izrazit senzibilitet prema ranjivim skupinama – među ostalim i prema migrantima i Ukrajincima izbjeglima uslijed rata u Ukrajini – na vrlo konkretne načine i u različitim oblicima: humanitarna pomoć, prijevoz prikupljene pomoći u motel „Plitvice“ i druga prihvatilišta te pomoć u obliku prevođenja, pouke i asistencije učenicima u školama.

Nakon potresa u Petrinji i Sisku organizirano je prikupljanje pomoći stradalima u potresu – na razini čitava Fakulteta i u okviru pojedinih odsjeka. Mnogim humanitarnim akcijama i aktivnostima Fakultet je pokazao senzibilitet i razumijevanje prema studentima kojima je bila potrebna humanitarna pomoć, ali i nastavak studija radi socijalizacije i nastavka obrazovanja, pa im je nakon potresa osigurana financijska pomoć te psihološka potpora u Savjetovalištu ako su ju zatražili.

Stručni i znanstveni rad te različite aktivnosti važne za akademsku i društvenu zajednicu priznati su i brojnim dekanovim i rektorovim nagradama koje se studentima Filozofskoga fakulteta redovito dodjeljuju. Najbolji studenti na svakome studiju svake godine dobivaju Nagradu za izvrsnost u studiju, koja uključuje i komplet knjiga prema izboru iz ponude FF pressa. Od 2020. godine više od 197 studenata dobilo je 38 rektorovih nagrada. Ak. god. 2021/22. Rektorovu nagradu, pojedinačno i skupno, dobilo je čak 50 naših studenata. Od ak. god. 1997/98. najbolji studenti bibliotekarstva primaju novčanu nagradu i povelju Zaklade Dr. Ljerk Markić-Čučuković, osnovane u čast predstojnice Katedre za bibliotekarstvo.

ZAKLJUČAK

Ovaj iznimno sažet opis govori o bogatoj i raznovrsnoj aktivnosti studenata Filozofskoga fakulteta, koji usvajaju osnovna znanja iz struke i istodobno se uče toleranciji, otvorenosti i empatiji te aktivno sudjeluju u životu Fakulteta i pripremi za tržište rada.

Velik broj alumna, i prvostupnika i magistara, prisutnih i iznimno aktivnih u javnome životu Republike Hrvatske potvrđuje kvalitete raznorodnih studijskih programa te znanja, profesionalnosti i kolegijalnoga pristupa nastavnika i ostalih uključenih u nastavni proces.

U najvećoj društveno-humanističkoj visokoškolskoj ustanovi u Hrvatskoj, stjecištu znanja i želje za znanjem, iskustva i želje za iskustvom, nužno je kontinuirano unapređivanje i poboljšanje studijskih, studentskih i nastavnih uvjeta i okolnosti, ali zahvaljujući vrlo konstruktivnoj suradnji svih uključenih sudionika – studenata, nastavnika i nenastavnoga osoblja – uspjeh je zajamčen. Dostupnost i susretljivost, znanje i razumijevanje ključni su preduvjeti za daljnji uspjeh u radu i životu svih nastavnika i studenata Filozofskoga fakulteta.

Upravo iskustvo suradnje ispunjene međusobnim uvažavanjem, poštovanjem i konstruktivnim angažmanom studenata i zaposlenika Filozofskoga fakulteta ističemo kao ohrabrujuće pokazatelje u daljnjim zajedničkim naporima za unapređenje kvalitete studiranja i studentskoga života te za unapređenje radnog okruženja nastavnika i nenastavnog osoblja Fakulteta.

Ivana Vidović Bolt

u suradnji s voditeljima ureda i službi Filozofskoga fakulteta

Napomena. Djelatnici fakultetskih službi opisanih u ovome poglavlju navedeni su na objedinjenu popis djelatnika svih stručnih službi Filozofskoga fakulteta na kraju teksta o razvoju Fakulteta i organizacijskoj podršci znanstveno-nastavnomu radu.

Povijesni pregled ustroja i studijskih programa Filozofskoga fakulteta

UVODNO O STUDIJIMA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Počeci studijskih programa današnjega Filozofskoga fakulteta vezani su uz trogodišnji Filozofski studij na Isusovačkoj akademiji 1662. godine, koja 1669. dobiva status javnopravne visokoškolske ustanove. U okviru Kraljevske akademije znanosti (Regia scientiarum academia), koju 1776. dekretom osniva carica i kraljica Marija Terezija, djeluju tri studija ili fakulteta: Bogoslovni (Facultas theologica), Filozofski (Facultas philosophica) i Pravni (Facultas iuridica). Studij je na svakome fakultetu trajao dvije godine, ali su se Teološki i Pravni fakultet mogli upisati tek nakon završetka Filozofskoga fakulteta. Studenti su na Filozofskome fakultetu slušali opću i ugarsku povijest uz pomoćne znanosti, filozofiju, matematiku, fiziku te mađarski jezik i književnost. Reformom srednjega školstva 1850. godine Kraljevska akademija pretvorena je u Pravoslavnu akademiju te Filozofski fakultet prestaje biti njezin sastavni dio, a dvogodišnji filozofski studij priključen je Glavnoj gimnaziji u Zagrebu.

Zakon Hrvatskoga sabora o osnivanju Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I. od 5. siječnja 1874. odredio je da se osnuje Mudroslovni fakultet s odjelima Filozofičko-historičkim i Matematičko-prirodoslovnim. Prve akademske godine 1874/75. nastava se izvodi na katedrama za filozofiju, povijest, slavensku filologiju i klasičnu filologiju Filozofičko-historičkog odjela. Prve sveučilišne profesore imenovao je vladar na prijedlog visoke kr. zemaljske vlade i na temelju *Zakonskog članka ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu* od 5. siječnja. Na Mudroslovnome fakultetu redovitim profesorima imenovani su 27. travnja 1874. Matija Mesić za hrvatsku povijest, Franjo Marković za filozofiju, a 27. srpnja iste godine Lavoslav Geitler za slavistiku, umjesto prvotno imenovanoga Vatroslava Jagića. Na prijedlog te trojice profesora popunjene su i ostale katedre. U toj prvoj akademskoj godini Fakultet je imao šest profesora i 26 studenata.

U drugoj ak. god. 1875/76. popunjene su i katedre za matematiku, fiziku, botaniku, mineralogiju i geologiju, zoologiju i kemiju Matematičko-prirodoslovnog odjela, na kojemu se nastava izvodila sve do 1946/47. godine, kad se izdvaja u samostalan Prirodoslovno-matematički fakultet. Trogodišnji Farmaceutski tečaj otvoren je 1882/83. godine, a s vremenom prerasta u odsjek s četverogodišnjim studijem te se potom od 1941/42. odvaja u Farmaceutsko-biokemijski fakultet. Šumarska akademija djelovanje započinje 1898/99. u sklopu Mudroslovnoga fakulteta, i tako je do 1919/20. godine, kada je pretvorena u samostalan Gospodarsko-šumarski fakultet. U toj akademiji organiziran je 1908. Geodetski tečaj, koji je 1919. uključen u sastav Tehničke visoke škole. Ona je 1926. kao Tehnički fakultet ušla u sastav Sveučilišta u Zagrebu. Zameci budućih tehničkih fakulteta formirali su se prije svega na Matematičko-prirodoslovnom odjelu Mudroslovnoga fakulteta.

Osnivanjem novih katedara ostalih humanističkih znanosti kontinuirano se razvija i Filozofičko-historički odjel. Katedre su se otvarale dijelom za nove predmete, a dijelom su nastajale diobom prvobitnih katedara koje su zahvaćale široka znanstvena područja. Stvaranjem novih katedara produbljivao se nastavno-znanstveni

Red predavanja					
koje će se držati tečajem zimskoga semestra školske godine 1874/5 na filozofskom fakultetu kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu					
Sati	Predmeti	af. prije podne	Pregled predavanja po uradi	af. prije podne	Predaje
8-9	Poviest Hrvatah za vladanja narodne dinastije, s obzirom na istodobnu poviest austrijsku i ugarsku. f. Traduntur res gestae Croatiae sub regibus indigenis, ratione habita eorum, quae eodem tempore gesta sunt in Austria atque Hungaria; svaki dan osim četvrtka	5. srijeda	Poviest Hrvatah za vladanja narodne dinastije, s obzirom na istodobnu poviest austrijsku i ugarsku	Prof. Matijević	III
10-11	Poviest starodavnih naroda f. Historiae antiquissimarum gentium; svaki dan osim četvrtka	5. srijeda	Poviest starodavnih naroda	Dr. Nodko Nodilo	IV
2-3	Rimska mitologija i bogostvorje f. De Romanorum mythologia atque cultu Deorum; ponedjeljak, srijeda, četvrtak i petak	4. srijeda	Rimska mitologija i bogostvorje	Prof. Dr. Markšner	nepr.
3-4	Travnjuzica, sintaksa grčkoga i latinskoga jezika f. Syntaxis comparativa linguae graecae et latinae; ponedjeljak, četvrtak, petak i subota	4. srijeda	Travnjuzica, sintaksa grčkoga i latinskoga jezika	Prof. Dr. Grabec	III
4-5	Poviest grčke tragedije f. Tragediae graecae historia; utorak i srijedom	2. srijeda	Poviest grčke tragedije	Dr. Dr. Markšner	III
4-5	Tumačenje Ciceronova Lucelija f. Lucii Ciceroniani interpretatio; četvrtkom	1. srijeda	Tumačenje Ciceronova Lucelija	Dr. Dr. Markšner	II
4-5	Starobugarska gramatika f. Grammatica linguae palaeobulgaricae; ponedjeljak i srijedom	2. srijeda	Starobugarska gramatika (4-5)	Dr. Dr. Markšner	III
4-5	Glasoslovje glavnih narječja slavenskih f. Phonologia praecipuarum dialectorum slavicarum; utorak, petak, subota	3. srijeda	Glasoslovje glavnih narječja slavenskih (4-5)	Dr. Dr. Markšner	II
4-5	Uvod u filozofiju f. Introitus philosophiae; utorak i srijedom	2. srijeda	Uvod u filozofiju	Dr. Dr. Markšner	II
5-6	Estetika f. Aesthetica; utorak, srijedom, petak, subota	4. srijeda	Estetika	Dr. Dr. Markšner	II
5-6	Razvitak rimske historiografije i tumačenje Sallustijeva Catilinae f. De romanis rerum scriptoribus, accedit Sallustii Catilinae interpretatio; (Sati će se opredijeliti kasnije)	3. srijeda	Razvitak rimske historiografije i tumačenje Sallustijeva Catilinae	Prof. Dr. Markšner	nepr.

Red predavanja koja će se na Filozofskome fakultetu kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu držati tečajem zimskoga semestra školske godine 1874/75.

rad i usklađivala se struktura Fakulteta s razvojem znanosti. Neke su se katedre, a preko njih i odsjeci, razvili iz lektorata za strane jezike, koji su se na Fakultetu počeli otvarati ubrzo nakon njegova osnutka.

Važnu ulogu u razvoju Fakulteta odigrali su i seminari, koji su osnivani od 1886. godine. Njihova je zadaća uvođenje studenata u praktičan i samostalan znanstveni rad, a u pojedinima su morali raditi svi studenti, kao budući srednjoškolski profesori, npr. u Pedagogijskome seminaru, koji je osnovan 1896. godine.

Nastava se na Kraljevskom sveučilištu Franje Josipa I. održavala tijekom akademske godine koja je počinjala početkom listopada i trajala do kraja srpnja. Sastojala se od dvaju „poljeća“ (semestara): zimskoga i ljetnoga. Prvo zimsko poljeće započelo je 19. listopada 1874. i trajalo do 17. ožujka 1875, a ljetno od 2. travnja do 31. srpnja 1875. Već od sljedeće ak. god. zimski semestar traje od 1. listopada 1875. do 6. travnja 1876, a ljetni od 21. travnja do 31. srpnja 1876. U narednim desetljećima početak akademske godine ustaljuje se na 1. listopada, zimski semestar završava u četvrtak prije Cvjetnice, a ljetni semestar 31. srpnja. Trajanje akademske godine skraćuje se između dvaju ratova: iznimno 1920/21. počinje 18. listopada 1920. i traje do 31. srpnja 1921, dok od 1925/26. zimski semestar počinje 1. listopada i traje do 15. veljače, a ljetni semestar počinje 1. ožujka i traje do 30. lipnja. Početak zimskoga semestra pomiče se tijekom ratnih godina

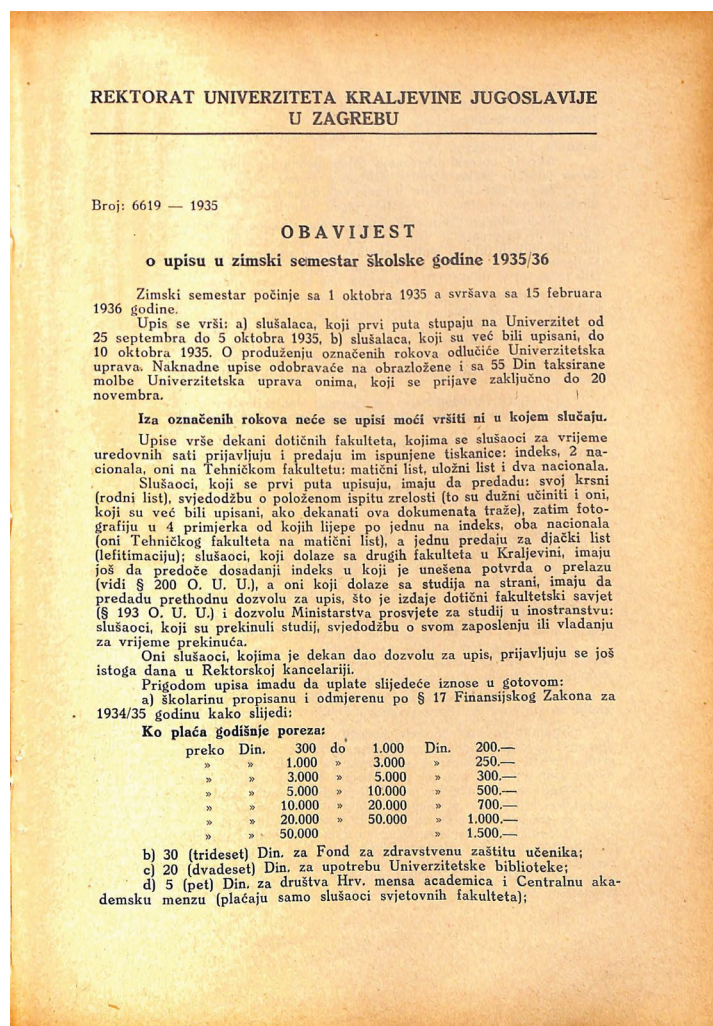
zbog odvajanja postupka upisa: 1940/41. traje od 25. rujna do 15. veljače, a 1942/43. počinje 1. rujna i traje do konca veljače, ljetni ostaje od 1. ožujka do 30. lipnja. Međutim već od 1943/44. vraća se na uobičajeno trajanje. U poslijeratnome razdoblju upisi započinju 15. rujna, predavanja traju od 1. listopada do kraja siječnja, upisi u ljetni semestar traju od 15. do kraja veljače, a predavanja u ljetnome semestru od početka ožujka do 31. svibnja, potom slijedi ljetni ispitni rok do kraja lipnja, iznimno do 15. srpnja. Od 1950-ih godina upisi u zimski semestar vrše se 1–30. rujna, istovremeno s ispitima u jesenskome roku, predavanja traju od 1. listopada do 15. siječnja, ispiti su u zimskome roku između 16. siječnja i 15. veljače, a predavanja u ljetnome semestru traju od 16. veljače do 31. svibnja, eventualno do 15. lipnja, ispiti su u ljetnome roku između 1. lipnja i 15. srpnja. U narednim se desetljećima akademski kalendar standardizira i usvaja na Fakultetskome vijeću za sljedeću akademsku godinu: zimski semestar započinje 1. listopada i traje do kraja veljače, a uključuje 15 tjedana nastave i četiri tjedna zimskog ispitnog roka u veljači; ljetni semestar započinje 1. ožujka i traje do 30. rujna, također obuhvaća 15 tjedana nastave te ljetni ispitni rok u lipnju i srpnju; akademska godina završava jesenskim ispitnim rokom i upisima u sljedeću akademsku godinu.

Studij se otpočetak izvodi prema izvedbenomu planu, kojim se utvrđuju ustroj i način izvođenja studija u punoj nastavnoj satnici, a donosi ga visoko učilište prije početka akademske godine. Od osnutka 1874. godine svake se godine objavljuje sveučilišni *Red predavanja*, koji donosi temeljne podatke o sastavnicama, sveučilišnim tijelima, imena nastavnika i suradnika s nastavnim predmetima i studijskim programima te terminima nastave i brojem sati.

UPISI NA FILOZOFSKI FAKULTET

U sveučilišnome *Redu predavanja* donosile su se do sredine 1960-ih godina i obavijesti o upisima. Slušači su se upisivali kod svojega dekana prvih osam dana poljeća/semestra. Naknadni je upis trebao odobriti Profesorski zbor tijekom drugih osam dana, a preko toga roka Akademski senat. Status *sveučilišnoga slušača* dobivao se upisom (imatrikulacijom) u glavnu knjigu slušača, koju vodi Rektorat. Povećanjem broja slušača od kraja 19. stoljeća upisni je postupak standardiziran u dekanatima i obično je trajao dva tjedna. Kandidati su pri upisu prilagali čitljivo ispunjen nacional u dva primjerka, krsni (rodni) list, svjedodžbu zrelosti, fotografiju u četiri primjerka i ispunjeni indeks i legitimaciju. Jedan primjerak nacionala, krsni list i svjedodžba zrelosti ostaju u arhivi dekanata, drugi primjerak nacionala dostavlja se Rektoratu za uvođenje u imatrikulacijsku knjigu, a ovjerovljeni indeks i legitimacija predaju se slušaču. Do Prvoga svjetskog rata redovito je objavljivao popis donatora, dobrotvora koji su studentima plaćali stipendije, te popis stipendijskih zaklada. Svaki redovni i izvanredni slušač pri upisu je u sveučilišnoj kvesturi plaćao pristojbu za uporabu sveučilišne biblioteke te pristojbu za akademičku bolesničku zakladu (od 1910/11. do Drugoga svjetskog rata). Nakon Prvoga svjetskog rata uvodi se upisnina (1921/22), dok je školarina propisana i odmjerena po financijskome zakonu sukladno visini plaćanja godišnjega poreza.

Nakon Drugoga svjetskog rata uz redove predavanja donosi se obavijest o upisu na Sveučilište i poziv maturantima da do 10. rujna fakultetu na koji se žele upisati podnesu pismenu nebiljegovanu „predprijavu“ u kojoj trebaju navesti koju grupu žele upisati (fakultet/odsjek) te iscrpno obrazloženje zašto žele studirati na tom fakultetu. Redovitim slušačem mogao je biti svatko tko je imao svjedodžbu položenoga ispita zrelosti klasične ili realne gimnazije. Postojala je i kategorija izvanrednih slušača, koji su imali samo pravo slušanja predavanja; za takav upis potrebna je završena gimnazija, bez ispita zrelosti, ili odgovarajuća srednja stručna škola.

Stranica iz sveučilišnoga Reda predavanja s obaviještju o upisima i iznosu školarina prema porezu, 1935.

U obavijestima uz red predavanja od 1910/11. do 1939/40. upozorava se na koliziju: ne smiju se upisivati kolegiji koji bi u satovima kolidirali te se semestar u kojemu bi bila takva kolizija neće potvrditi.

Od 1940/41. u obavijestima se navodi da je svaki slušač dužan svakomu svojem nastavniku podnijeti indeks da mu svojim potpisom potvrdi upisana predavanja i vježbe. Prije potpisa nastavnik se mora uvjeriti da je indeks uredno „ovjеровljen“. Pred kraj svakoga semestra nastavnik na isti način svojim potpisom potvrđuje da je slušač uredno pohađao upisana predavanja i vježbe. Pošto slušač pri kraju semestra ovjеровi indeks kod nastavnika, podnijet će ga u dekanat svojega fakulteta radi testiranja semestra. Ako dekan utvrdi da slušač kod nastavnika nije ovjеровio minimum satova propisanih fakultetskom uredbom, neće mu ovjеровiti taj semestar, a predmeti za koje nema uredna nastavničkoga potpisa brišu se.

Pravila o upisivanju, pohađanju predavanja i polaganju ispita redovitih studenata Sveučilišta u Zagrebu koja su stupila na snagu 29. rujna 1948. propisuju (čl. 1) da „nitko ne može istodobno biti upisan na dva ili više fakulteta, odnosno na dva ili više odsjeka ili grupa istog fakulteta. Tko je završio jedan fakultet, odnosno jedan odsjek ili grupu fakulteta, ne može se kao redovan student upisati na drugi fakultet, odnosno na drugi odsjek ili grupu

fakulteta. Prelaženje s fakulteta na fakultet, odnosno s odsjeka na odsjek ili s grupe na grupu fakulteta, nije dopušteno.“ U kasnijim se desetljećima odobrava studiranje na dvama fakulteta i na više grupa, kao i prijelaz, i to u skladu s posebno propisanom procedurom i zakonskim aktima.

Od 1955/56. *Odlukom o pravu upisa na fakultete svršenih učenika srednjih škola za opće obrazovanje* propisuju se novi uvjeti za upis na studije: „Svaki učenik koji je završio srednju školu za opće obrazovanje (gimnaziju) i položio viši tečajni ispit ima pravo da se upiše na ma koji fakultet u zemlji bez ikakvih ograničenja. Izuzetno, republičko izvršno vijeće može dopustiti da se na pojedinim fakultetima uvedu natječaji za prijem novih studenata, ako na tim fakultetima iz tehničkih razloga nije moguće organizirati nastavu za sve prijavljene studente.“ Iz iste je 1955. godine i *Odluka o upisu svršenih učenika srednjih stručnih škola na fakultete*, kojom se detaljno propisuje koji se fakultet može upisati ovisno o završenoj strukovnoj školi te se uvodi upisni ispit. Usto se propisuje da „svi učenici, koji u srednjoj školi nisu učili 2 godine latinski jezik moraju upisati na Fakultetu Latinski tečaj“.

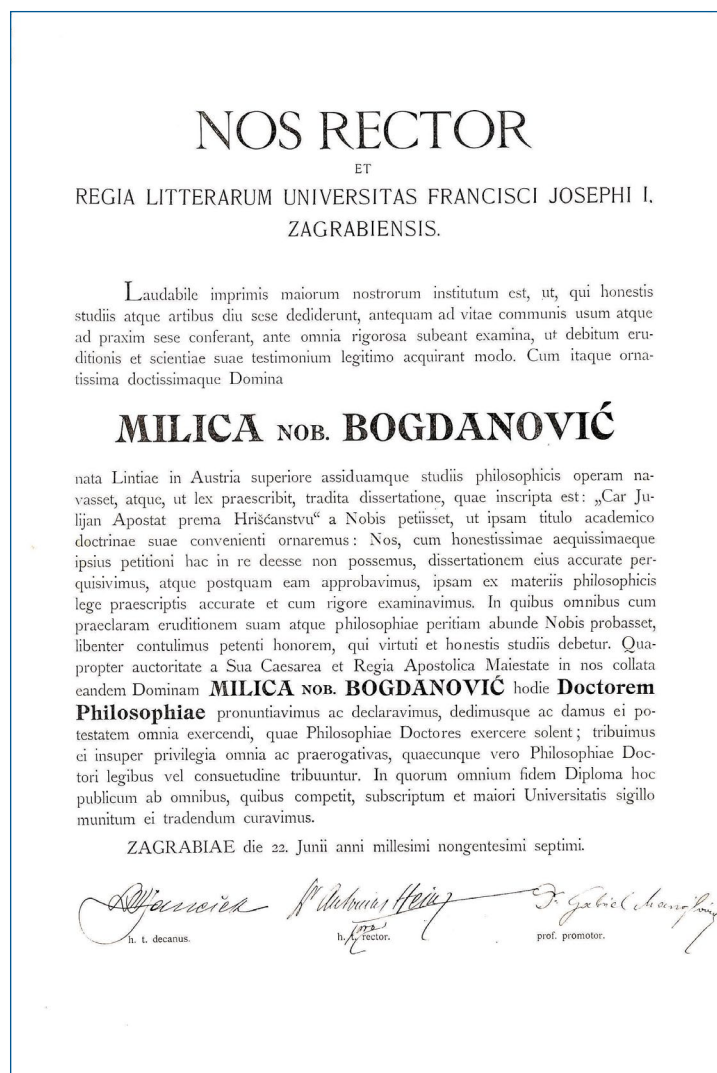
Od kraja 1950-ih godina objavljuju se natječaji za upis na fakultete: 1. Kandidati iz odgovarajućih škola upisuju se bez prijamnog ispita. Kandidati iz škola koje nisu odgovarajuće za pojedine fakultete i kandidati bez potrebne školske spremne polažu prijamni ispit; 2. Prijamni ispit na Filozofskome fakultetu sastoji se iz ovih predmeta: a) provjeravanje sposobnosti logičkoga čitanja teksta; b) pismeno provjeravanje znanja iz opće kulture (pomoću testova); c) kandidati koji žele studirati jednu od jezičnih grupa polagat će prijamni ispit i iz onog jezika koji žele studirati, a kandidati koji žele studirati klasičnu grupu polažu ispit i iz latinskoga jezika. Prema natječajima sljedećih godina prijamni obuhvaća: a) provjeravanje sposobnosti pismenog izražavanja na hrvatskom-srpskom jeziku, i to pomoću slobodnoga sastava na zadane opće teme; b) provjeravanje sposobnosti logičkoga čitanja teksta; c) provjeravanje može li kandidat s razumijevanjem čitati lakši tekst na jednom od živih stranih jezika (engleskom, ruskom, francuskom, njemačkom, talijanskom); d) pismeno provjeravanje znanja iz opće kulture pomoću testova; e) kandidati koji žele studirati jednu od jezičnih grupa polažu prijamni ispit iz onog jezika koji će studirati, a kandidati koji žele studirati klasičnu grupu polažu ispit iz latinskoga jezika. Na tom se temelju putem klasifikacijskoga postupka upis u narednim desetljećima standardizira te uključuje provjeravanje znanja kandidata potrebna za određeni studij, predispit znanja jezika za upis nekih jezičnih studijskih grupa (anglistika, francuski, latinski, njemački, španjolski, talijanski), uspjeh u srednjem obrazovanju, a potom i uspjeh na državnoj maturi. Međutim na svakoj je studijskoj grupi proveden zaseban klasifikacijski ispit, koji se obično sastojao od pismenog i usmenog dijela, kojim se provjeravalo znanje i motivacija za studij.

Zajednički prijamni ispit za sve kandidate i za sve studijske grupe na Filozofskome fakultetu uvodi se 2002/03, provodio se do 2019/20. godine. Prvotno je sadržavao četiri različita testiranja: opće kulture, opće informiranosti, hrvatskoga jezika i test inteligencije, ali se postupno skraćivao te se u posljednjim godinama provodio samo test intelektualnih sposobnosti.

Od 2010. godine većina hrvatskih sveučilišta koristi se nacionalnim ispitima koji se polažu na kraju srednje škole (državna matura). Nacionalni informacijski sustav prijava na visoka učilišta postao je središnji servis za upis u sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

ŽENE NA FILOZOFSKOME FAKULTETU

U prvim su desetljećima od osnutka Sveučilišta u Zagrebu studij upisivali samo muškarci. Ženama je visoko obrazovanje dostupno tek od 1901. godine. Temeljni Zakon o ustrojstvu sveučilišta, provedbene naredbe za taj Zakon, kao i drugi zasebni zakoni i naredbe Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade (Odjela za bogoštovlje i nastavu) od 9. rujna 1901. br. 14.290 dopuštaju ženama upisivanje na Mudroslovni fakultet kao redovitim i izvanrednim slušačicama. Na Medicinski, a kasnije i na Pravni fakultet ženama je dopušten upis tek nakon Prvoga svjetskog rata. Međutim Mudroslovni je fakultet i prije službene zakonske osnove omogućio studenticama pohađanje nastave, i to već 1895. godine, postavši tako prva visokoškolska institucija u Hrvatskoj otvorena ženama. Prve izvanredne slušačice pojedinih predmeta znamenite su učiteljice ženskoga liceja u Zagrebu, koje su zahtijevale mogućnost pristupa visokom obrazovanju: Marija Horvat, Marija Jambrišak, Kamila Lucerna, Jagoda Truhelka i Natalija Wickerhauser. Prve redovne slušačice upisane su 1901/02. godine, a dotad je već bilo upisano četrnaest izvanrednih slušačica, koje nisu imale isti status kao redovni slušači. Prve tri redovne slušačice Fakulteta bile su Milica pl. Bogdanović (povijest i geografija), Milka Maravić (filozofija, fizika i kemija) i Vjera Tkalić (botanika i kemija). Milica pl. Bogdanović prva je žena koja je završila studij povijesti i prva žena koja je postigla doktorat znanosti na Sveučilištu u Zagrebu (1906).

Diploma Milice pl. Bogdanović, Sveučilišni spis br. 294.

hologijijskom institutu. Prva je knjižničarka na ovim prostorima, prva eksperimentalna psihologinja te prva honorarna nastavnica na Fakultetu. Imena drugih zaposlenica Sveučilišta i Fakulteta pojavljuju se od 1920-ih godina u svojstvu pisačica na stroju, bibliotečnih pomoćnica u seminarima, laborantica i asistentica u zavodima i klinikama, pisarica u dekanatskim pisarnama i sl. Na popisima pomoćnoga nastavnog osoblja pojavljuju se tek od 1930-ih godina. Prva je lektorica na Fakultetu Henriette Coutant, zaposlena od 1932/33. do 1948/49. (u popisu nastavnika: „*professeur licencié*, pomoćni lektor francuskoga jezika“). Od 1940-ih godina raste broj lektorica, posebice ruskoga jezika, ali će do znatnijega udjela žena u nastavnome kadru na Fakultetu postupno doći tek od 1980-ih i 1990-ih godina. Rast će se ubrzati u 21. stoljeću, te je 2023/24. postotak djelatnica 65%.

Statističkim je podacima o broju studentica i nastavnica nerazmjeran udio žena na upravljačkim dužnostima. U 150 godina modernoga Sveučilišta u Zagrebu izabrana je samo jedna rektorica, i to u 21. stoljeću (Helena Jasna Mencer, 2002–2006, Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije). Dok u povijesti mnogih

Broj studentica u početku polako i ravnomjerno raste, te je do Prvoga svjetskog rata ukupan broj izvanrednih i redovnih studentica Mudroslovnoga fakulteta 158 (redovitih 86, izvanrednih 72). Brži je rast broja studentica između dvaju ratova (primjerice prema statistici iz 1930/31. postotak studentica već je 47%, a 1933/34. čak 59,6%), a još brži nakon Drugoga svjetskog rata, kad postotak raste iznad 68% (1957/58). Udio ženske studentske populacije na Fakultetu kontinuirano raste i u 21. stoljeću, te 2023/24. iznosi 78,7%. Zanimljivo je spomenuti da se imena žena dobrotvorki (Paulina pl. Kemenović, Ivana barunica Kušlan, Marijana grofica Normann Ehrenfelska, rođ. barunica Prandau, vlastelinka u Valpovu), koje su plaćale stipendije studentima Mudroslovnoga fakulteta, nerijetko pojavljuju na popisima u prvim desetljećima 20. stoljeća.

S druge pak strane broj djelatnica Fakulteta imao je znatno sporiji rast, posebice što se tiče nastavničke djelatnosti. Prva je zaposlenica Sveučilišta Elza Kučera, od 1909/10. zaposlena kao bibliotečni pomoćnik u Kr. sveučilišnoj biblioteci. Studirala je na Mudroslovnome fakultetu filozofiju i kemiju (1903–1905), a potom filozofiju, psihologiju i povijest umjetnosti na Sveučilištu u Zürichu, gdje je 1909. filozofiju i doktorirala. Bavila se eksperimentalnom psihologijom te je kao honorarna nastavnica na Filozofskome fakultetu uz Ramira Bujasa 1933–1937. vodila vježbe u Psihologijskom institutu.

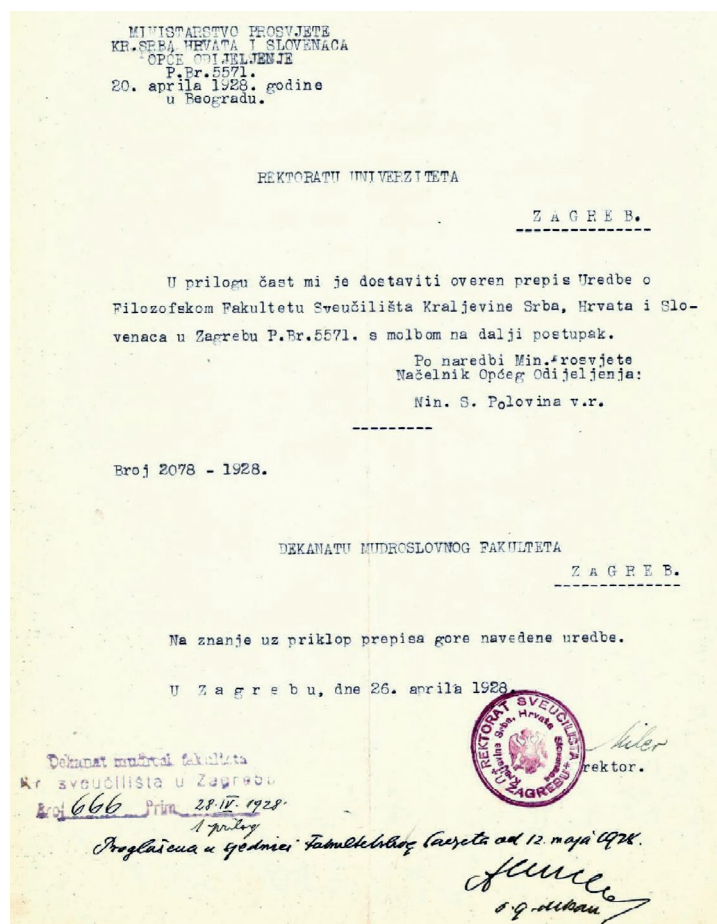
fakulteta u Hrvatskoj još uvijek nijedna žena nije bila čelnica ustanove, dvije su dekanice Filozofskoga fakulteta: Sonja Bašić (1992–1994, Odsjek za anglistiku) i Vesna Vlahović-Štetić (2017–2020, Odsjek za psihologiju).

OD GODINA 1870-ih DO GODINA 1910-ih

Zakonom o osnivanju Sveučilišta 1874. studij na Mudroslovnome fakultetu trajao je tri godine, ali se u praksi već u prvome desetljeću počeo uvoditi četverogodišnji studij, koji je ozakonjen 1894. godine. Fakultet je u 19. stoljeću gotovo isključivo spremao srednjoškolske profesore, te su dužinu studija i strukturu ispita određivale uredbe Zemaljske vlade o kvalifikacijama srednjoškolskih nastavnika. *Propis o izpitivanju kandidata za gimnazijsko i realno učiteljstvo* iz 1877. određuje da se javnom ispitu može pristupiti poslije trogodišnjega studija, novim propisom iz 1885. zahtijeva se četverogodišnji studij, a od 1896. i rad u Pedagogijskome seminaru (dva semestra). Odslušanih osam semestara od 1892. zahtijevalo se i od onih studenata koji su se spremali polagati stroge ispite (*rigoroze*) kojima se postizao doktorat filozofije. Rigoroze su polagali kandidati koji su se htjeli posvetiti znanstvenomu radu. Titula doktora filozofije stjecala se uspješnim polaganjem rigoroza bez obzira na predmete s Mudroslovnoga fakulteta koji su se polagali. Slušači Mudroslovnoga fakulteta nisu imali obaveznih ispita tijekom studija. Nakon *absolutorija* studenti kojima je cilj bilo profesorsko zvanje u gimnazijama i realkama polagali su državni ispit pred ispitnim povjerenstvom koje je imenovala Vlada te im je dodjeljivana svjedodžba o učiteljskoj sposobnosti.

Drugi način završetka studija bili su već spomenuti strogi ispiti (rigorozi). Rigorozi su bili javni i usmeni ispiti, a samo su kandidati doktorata filozofije imali obavezu prije usmenoga polaganja strogih ispita priložiti i pisanu ili tiskanu znanstvenu disertaciju (raspravu), i to na hrvatskome i latinskome jeziku. Takav način ispitivanja uveden je proglasom Odjela za bogoštovlje i nastavu, odnosno *Redom strogih ispita na Mudroslovnom fakultetu* od 3. kolovoza 1878. Njime je regulirano da su mudroslovni rigorozi predmeti: „I. Filozofija s gramom, koja je određena prema glavnomu predmetu kandidata; II. rigoroza su predmeti različni. Razdijeljeni su po skupinama, te kandidat može po svojoj volji odabrati skupinu: Opću povijest i latinsku ili grčku filozofiju; klasičnu filologiju, te grčku i rimsku povijest, matematiku i fiziku ili matematiku i kemiju ili fiziku i kemiju; jednu prirodopisnu nauku, s kojom od već napomenutih nauka; slavistiku s klasičnom filologijom ili s općom povijesti; hrvatsku filologiju i hrvatsku povijest literature s klasičnom filologijom ili općom povijesti; hrvatsku povijest s općom povijesti; geografiju s općom povijesti ili s fizikom i matematikom; povijest umjetnosti i opću povijest ili arheologiju uz klasičnu filologiju“. Za studente koji su položili rigoroze organizirane su svečane promocije, regulirane *Redom kod promocija na doktorat bogoslovja, prava i filosofije*.

Isprva se poslije odslušanih kolegija i seminara polagao se jedan jedinstveni ispit iz čitava studija pred komisijom koju je imenovala Zemaljska vlada. Taj se ispit sastojao od domaće radnje, klauzure i usmenog ispita. Prvi ispiti u tijeku studija uvedeni su naredbom Zemaljske vlade 1896. godine samo za studente klasične filologije i povijesti. Ti su slušači morali polagati po dva predispita (*tentamina*) iz pomoćnih struka. Napredovanje studenata kroz studij provjeravalo se njihovim radom u seminarima i kolokvijima, koji su bili obavezni samo za slušače koji su imali državnu stipendiju ili za one koji su bili oslobođeni plaćanja školarine (naukovine). Uredba iz 1928. navodi dvije vrste ispita: diplomski i doktorski. Nastavnim planom iz 1949. uvedeni su godišnji, odnosno semestralni ispiti, dok su diplomski radovi uvedeni tim nastavnim planom zadržani samo na nekim studijskim grupama.

Ministarstvo prosvjete Fakultetu dostavlja Uredbu o
Filozofskome fakultetu, 1928.

paleontologija, kemija i astronomija te živi jezici: mađarski, njemački, češki, ruski, talijanski, francuski, engleski.

Od prvih desetljeća 20. stoljeća intenzivnije se razvijaju filologije te se u Filozofičko-historički odjel uključuju gramatike i tečajevi još nekih jezika (povremeno ili u kontinuitetu): litavski, albanski, finski, gotski, poljski, slovenski, rumunjski, staroindijska (sanskrtka) gramatika, indoevropska poredbeni gramatika.

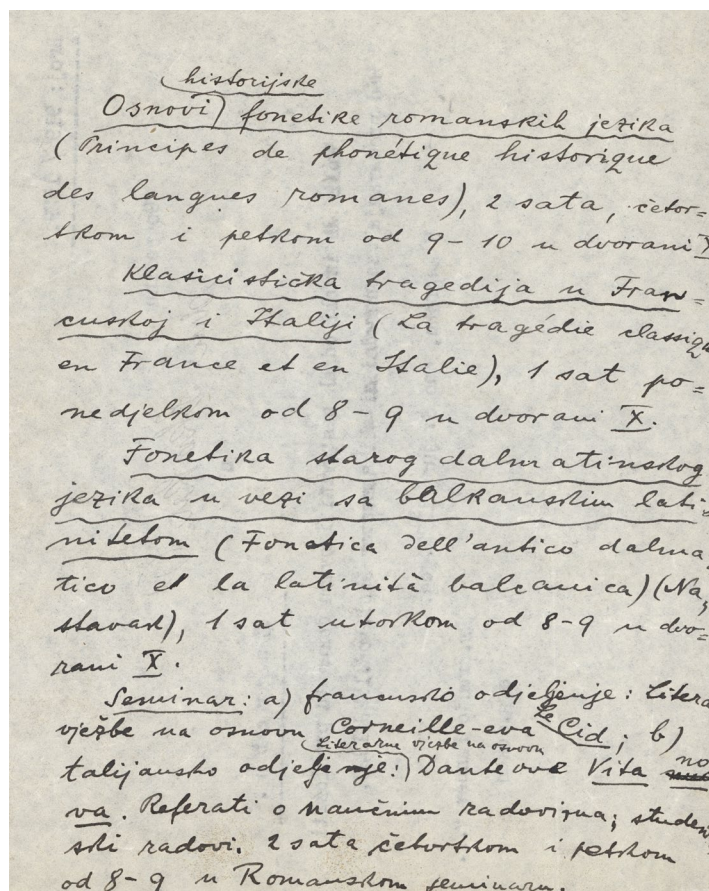
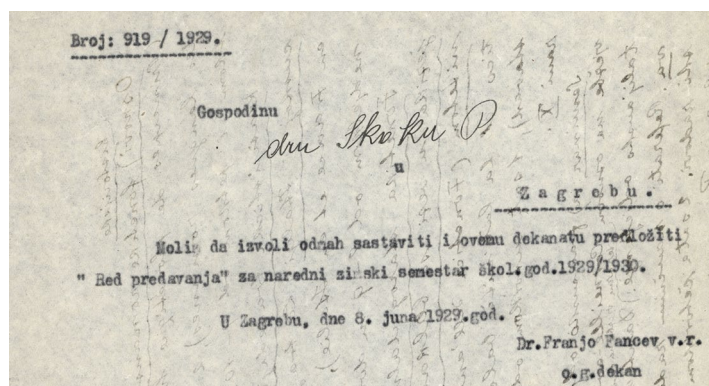
Sustav je studiranja od samih početaka na Mudroslovnome fakultetu omogućavao slušanje najrazličitijih kolegija u istome semestru. Studenti su morali upisivati najmanje 20 sati predavanja i seminara tjedno, tj. pet do deset kolegija, te je postojala široka mogućnost kombiniranja studija i predmeta iz pojedinih struka. Studenti su upisivali predmete iz glavne i sporedne struke te iz njih ciklički slušali predavanja. Obično se birala jedna, dvije ili tri studijske grupe. Svi su morali slušati obavezne opće predmete, primjerice iz pedagogije, ali su imali i široku lepezu izbora dodatnih kolegija koje su pohađali po vlastitu izboru. Postojala je kategorija gosta-slušaca, što su studenti koji su prema vlastitu afinitetu slušali neka predavanja ne upisujući ih u indeks.

Od osnutka Mudroslovni je fakultet bio podijeljen na dva dijela (Filozofičko-historički i Matematičko-prirodoslovni), unutar kojih je i odjel lektorata za žive jezike, što se reflektiralo i u strukturi reda predavanja prvih 70 godina. Tako se od 1886/87. izdvajaju: a) Filozofičko-historički odio, b) Matematičko-naravoslovni odio, c) Čitanje lektora (uz njemački već od 1876, mađarski od 1884/85, te ruski, češki, talijanski i francuski). Osnivanjem Farmaceutskog i Šumarskog odjela red predavanja donosi petodijelnu strukturu: a) Filozofičko-historički odio, b) Matematičko-naravoslovni odio, c) Šumarski odio (od 1901. Kr. šumarska akademija), d) Farmaceutički tečaj, e) Živi jezici i vještine (njemački, mađarski, ruski, talijanski, francuski i engleski jezik te stenografija).

Krajem 19. stoljeća predavali su se ovi predmeti: teoretička i praktična filozofija, posebni filozofički nauci, pedagogika, opća povijest, hrvatska i ugarska povijest s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest, pomoćne povijesne znanosti s osobitim obzirom na domaću povijest, arheologija, povijest umjetnosti, geografija, slavenska filologija, hrvatski ili srpski jezik i književnost, klasična filologija latinska, klasična filologija grčka, matematika, fizika, zoologija, fiziologija, poredbeni anatomija, botanika, mineralogija, geologija i

GODINE 1920-e I 1930-e

Ubrzo nakon promjene imena Filozofski fakultet (1926) Uredbom Filozofskog fakulteta Sveučilišta Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu P. Br. 5571 od 6. travnja 1928. dobiva nov organizacijski oblik. Uredba Aleksandra I. kralja Srba, Hrvata i Slovenaca proglašena na sjednici Fakultetskog savjeta 12. svibnja 1928. propisuje zadatak Filozofskoga fakulteta (čl. 1): a) da obrađuje nauku i sprema stručne radnike na njoj, b) da sprema nastavnike za pojedine njene grane. U čl. 2. navodi se 35 znanosti i znanstvenih grana koje se predaju na Fakultetu: 1. teorijska filozofija (logika i teorija saznanja, psihologija, historija filozofije); 2. praktična filozofija (etika i sociologija, estetika); 3. pedagogika (teorijska i praktična) s historijom pedagogike; 4. matematika (analiza, algebra i teorija brojeva); 5. geometrija (s deskriptivnom geometrijom); 6. primijenjena matematika (mehanika, teorijska fizika, nebeska mehanika); 7. astronomija (teorijska i praktična); 8. meteorologija i geofizika (u Uredbi redovito stoji oblik *metereologija*); 9. fizika; 10. kemija (neorganska i organska, fizikalna i farmaceutska); 11. farmakognozija s farmakokemijom; 12. mineralogija s petrografijom; 13. botanika (morfologija i fiziologija, sistematika i geobotanika); 14. zoologija opća i sistematska, uporedna anatomija i fiziologija; 15. geologija s paleontologijom; 16. geografija (fizička geografija i antropogeografija s regionalnom geografijom); 17. etnologija sa etnografijom; 18. hrvatski jezik s ostalim južnoslavenskim jezicima; 19. uporedna gramatika indoevropskih jezika; 20. historija hrvatske i srpske književnosti s ostalim književnostima južnoslavenskim; 21. slavenska filologija; 22. klasična filologija (grčka i latinska); 23. romanska filologija (s osobitim obzirom na francuski i talijanski jezik i književnost); 24. germanska filologija (s osobitim obzirom na njemački jezik i književnost); 25. orijentalna filologija; 26. uporedna književnost s teorijom književnosti; 27. narodna historija; 28. historija starog vijeka; 29. historija srednjega vijeka; 30. historija novoga vijeka; 31. bizantologija; 32. pomoćne historijske nauke; 33. arheologija; 34. historija umjetnosti i kulture; 35. historija muzike. Nadalje lektori će predavati sljedeće jezike: ruski, ukrajinski, poljski, češki, francuski, njemački, engleski, talijanski, rumunjski, mađarski, turski, albanski.

Dopis profesora Petra Skoka dekanu o onome što će predavati sljedeće 1929/30. godine.

Vanredni profesor dr. Milovan Gavazzi:

Opća etnologija (Narodi i kulture Australije i Oceanije), 2 sata – po dogovoru.

Život i kultura Praslavena (oblična kultura i socijalni život), 1 sat – po dogovoru

Etnografska struktura Balkana, 1 sat – po dogovoru

Seminarske vježbe, 2 sata – po dogovoru.

Predavanja za zimski semestar 1929/30.

Dopis profesora Milovana Gavazzija dekanu o onome što će predavati sljedeće 1929/30. godine.

Uredbom se također predviđa osnivanje novih katedara, seminara i zavoda po rješenju Savjeta Filozofskog fakulteta i odobrenju Ministarstva prosvjete Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu. Međutim neke od predviđenih katedara nisu bile otvorene u staroj Jugoslaviji, a neke ni do danas. Prema Uredbi trebalo je da na Filozofsko-historijskom odjelu djeluje 12 seminara, no neki su postojali samo na papiru. Tada se primjerice nisu mogli otvoriti seminari za orijentalnu filologiju, bizantologiju, komparativnu književnost i arbanološki seminar jer za te struke nije bilo nastavnika. Nasuprot tomu seminari onih struka koje su predavane na više katedara počeli su još krajem 19. stoljeća osnivati odsjeke. U okviru seminara osnivaju se kasnije i priručne knjižnice.

Procedura izrade izvedbenoga plana (pr)opisana je u čl. 4. Uredbe: na kraju svakoga semestra svaki je nastavnik dužan izvijestiti dekana o čemu će idućega semestra predavati i kakve će vježbe držati. Na tome Fakultetski savjet utvrđuje opći semestralni raspored, koji se objavljuje u sveučilišnome programu predavanja.

Uredba iz 1928. unijela je znatne promjene u strukturu studija: stvoreno je 30 studijskih grupa, svaka s trima predmetima: A, B i C. Svaki od tih predmeta studirao se u različitu opsegu: A-predmet osam semestara, B-predmet šest semestara i C-predmet četiri semestra. Za svaki se predmet polagao i zaseban ispit te diplomski ispit iz cijele studijske grupe koji se mogao polagati u trima rokovima: zimski u veljači, ljetni u lipnju i jesenski u listopadu. Studijske su grupe sljedeće:

- I. Grupa za Teorijsku matematiku: A) Teorijska matematika, B) Racionalna mehanika i uz to: ili Teorijska fizika, ili Nebeska mehanika, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija, Logika), C) Fizika, ili Teorijska astronomija, ili Deskriptivna geometrija;
- II. Grupa za Primijenjenu matematiku: A) Racionalna mehanika, Nebeska mehanika, Teorijska fizika ili Deskriptivna geometrija, B) Teorijska matematika, C) Fizika i Praktična astronomija;
- III. Astronomska grupa: A) Astronomija (Teorijska i Praktična) i Nebeska mehanika, B) Teorijska matematika, C) Racionalna mehanika, Fizika i Meteorologija;
- IV. Fizikalna grupa: A) Fizika, B) Racionalna mehanika i Teorijska fizika, C) Osnovi više matematike, Kemija i uz to: Meteorologija ili Praktična astronomija;
- V. Fizikalno-kemijska grupa: A) Fizika, B) Fizikalna kemija, C) Osnovi više matematike, Osnovi racionalne mehanike, Teorijska fizika i Kemija;

- VI. Kemijsko-fizikalna grupa: A) Fizikalna kemija, B) Fizika i Kemija, C) Osnovi više matematike, Mineralogija i Meteorologija;
- VII. Kemijska grupa: A) Kemija, B) Fizika, C) Fizikalna kemija, Osnovi više matematike, Mineralogija i jedna prirodopisna nauka;
- VIII. Mineraloško-geološka grupa: A) Mineralogija s petrografijom i Geologija s paleontologijom, B) Kemija, C) Botanika sa zoologijom i fizikom ili Botanika sa zoologijom i fizičkom geografijom;
- IX. Biološka grupa: A) Botanika i zoologija, B) Geologija s paleontologijom, C) Kemija s mineralogijom;
- X. Biogeografska grupa: A) Botanika i zoologija, B) Geografija, C) Geologija s paleontologijom i petrografijom;
- XI. Biokemijska grupa: A) Botanika i zoologija, B) Kemija s fizikalnom kemijom i biokemijom ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), C) Fizika;
- XII. Fizičkogeografska grupa: A) Geografija, B) Geologija s petrografijom i mineralogijom, C) Fizika i Geofizika;
- XIII. Antropogeografska grupa: A) Geografija, B) Etnologija s etnografijom ili Opća historija, C) Narodna historija;
- XIV. Grupa za Narodni jezik: A) Hrvatski jezik sa staroslavenskim jezikom, B) Historija južnoslavenske književnosti i teorija književnosti, ili Uporedna gramatika indoevropska ili slavenska, ili Latinski ili Grčki jezik s književnošću, ili Francuski ili Talijanski jezik s književnošću, ili Njemački jezik s književnošću, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), C) Historija južnoslavenske književnosti (za one koji je nemaju pod B), jedan slavenski jezik, Narodna historija i uz to: jedan klasični (za one koji ga nemaju pod B), ili orijentalni jezik s književnošću, ili jedan moderni jezik (francuski, njemački, engleski, talijanski), ili Uporedna gramatika slavenska ili indoevropska (za one koji je nemaju pod B);
- XV. Grupa za Narodni jezik i književnost: A) Historija južnoslavenske književnosti, B) Hrvatski jezik sa staroslavenskim, C) Narodna historija i jedan slavenski jezik i uz to: jedan klasični ili orijentalni jezik s književnošću ili jedan moderni jezik (francuski, njemački, engleski, talijanski);
- XVI. Grupa za Narodnu književnost: A) Historija južnoslavenske književnosti, B) Uporedna književnost s teorijom književnosti, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), ili Latinski ili Grčki jezik s književnošću, ili Francuski, ili Talijanski, ili Njemački jezik s književnošću, C) Hrvatski jezik sa staroslavenskim, Narodna historija i uz to: jedan slavenski jezik ili jedan klasični ili moderni jezik (za one koji tih jezika nemaju pod B);
- XVII. Slavenska grupa: A) Ruski ili Češki ili Poljski jezik i književnost, B) Hrvatski jezik sa staroslavenskim, C) Uporedna gramatika slavenskih jezika, historija južnoslavenske književnosti i jedan moderni jezik;
- XVIII. Klasična grupa: A) Klasični jezici s njihovim književnostima, B) Historija staroga vijeka i uz to: Klasična arheologija, ili Bizantologija, ili Hrvatski jezik sa staroslavenskim, ili Francuski ili Talijanski ili Njemački jezik s književnošću, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), C) Narodna

- historija, ili Historija južnoslavenske književnosti, ili Etnologija s etnografijom, ili Hrvatski ili jedan moderni jezik (za one koji ga nemaju pod B);
- XIX. Orijentalna grupa: A) Orijentalna filologija, B) Narodna historija, C) Hrvatski jezik i južnoslavenska književnost;
- XX. Romanska grupa: A) Francuski jezik i književnost sa starim francuskim ili Talijanski jezik i književnost, B) Uporedna književnost s teorijom književnosti, ili Uporedna gramatika romanskih jezika, ili Njemački jezik i književnost, ili Latinski jezik i književnost, ili Hrvatski jezik sa staroslavenskim, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), C) Južnoslavenska književnost i Latinski jezik (za one koji ga nemaju pod B) i jedan slavenski jezik (za one koji pod B imaju Hrvatski jezik);
- XXI. Germanska grupa: A) Njemački jezik i književnost sa starim njemačkim ili Engleski jezik i književnost sa starim engleskim, B) Uporedna književnost s teorijom književnosti, ili Uporedna gramatika indoevropskih jezika, ili Hrvatski jezik sa staroslavenskim, ili Latinski ili Grčki jezik i književnost, ili Francuski ili Talijanski jezik i književnost, ili Filozofija (Historija filozofije, Psihologija i Logika), C) Historija južnoslavenske književnosti i uz to: Narodna historija, ili Hrvatski jezik, ili Njemački jezik, ili Engleski jezik (za one koji ih nemaju pod B), ili Francuski ili Talijanski jezik i jedan slavenski jezik (za one koji pod B imaju Hrvatski jezik);
- XXII. Grupa za Narodnu historiju: A) Narodna historija, B) Opća historija, C) Pomoćne historijske nauke, Historija južnoslavenske književnosti, jedan klasični jezik i uz to: Historija umjetnosti, ili Hrvatski jezik, ili jedan slavenski, ili jedan moderni jezik, ili Etnologija s etnografijom, ili Klasična arheologija;
- XXIII. Grupa za Opću historiju: A) Opća historija, B) Narodna historija, C) Pomoćne historijske nauke i jedan klasični jezik i uz to: Geografija, ili Etnologija s etnografijom, ili Historija umjetnosti i kulture;
- XXIV. Grupa za Bizantologiju: A) Bizantologija, B) Opća historija ili klasični jezici s književnošću, C) Historija južnoslavenske književnosti, ili Narodna historija, ili Klasična arheologija;
- XXV. Grupa za Historiju umjetnosti i kulture: A) Historija umjetnosti i kulture s klasičnom arheologijom, B) Opća ili Narodna historija, C) Narodna historija (za one koji pod B imaju opću) ili Opća historija (za one koji pod B imaju Narodnu) i uz to jedan moderni jezik;
- XXVI. Grupa za Uporednu književnost: A) Uporedna književnost s teorijom književnosti, B) jedan klasični i jedan moderni jezik s književnošću, C) Opća historija i uz to: Historija umjetnosti i kulture ili Historija muzike;
- XXVII. Etnološka grupa: A) Etnologija s etnografijom, B) Hrvatski jezik sa staroslavenskim, ili Historija južnoslavenske književnosti, ili Opća historija, ili klasični jezici s njihovim književnostima, ili Narodna historija, ili Geografija, C) Geografija ili Opća historija (za one koji je nemaju pod B) ili Hrvatski jezik (za one koji ga nemaju pod B) i uz to: Historija južnoslavenske književnosti, ili jedan klasični jezik, ili Klasična arheologija;
- XXVIII. Filozofijska grupa: A) Psihologija, logika i teorija spoznanja, Historija filozofije, B) Etika i estetika, C) Osnovi više matematike, ili Fizika i Kemija, ili Opća zoologija, ili Opća botanika, ili Opća biologija, ili jedan klasični jezik s književnošću, ili narodni ili jedan moderni jezik s književnošću, ili Historija ili Geografija;

XXIX. Psihologijska grupa: A) Psihologija opća i eksperimentalna, B) Fiziologija, Logika, Historija filozofije, C) Osnovi više matematike, ili Fizika i Kemija, ili Opća zoologija, ili Opća botanika, ili Opća biologija ili jedan klasični jezik s književnošću, ili narodni ili jedan moderni jezik s književnošću, ili Historija, ili Geografija;

XXX. Pedagogijska grupa: A) Opća pedagogija s metodikom i psihologijom, B) Logika, estetika i historija filozofije, C) Osnovi više matematike, ili Fizika i Kemija, ili Opća zoologija, ili Opća botanika, ili Opća biologija, ili jedan klasični jezik s književnošću, ili narodni ili jedan moderni jezik s književnošću, ili Historija, ili Geografija.

Izgled diplome Filozofskoga fakulteta u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, diploma je široka 66 cm i visoka 50 cm.

Uz navedenu tropredmetnost određen je i zajednički skup općih predmeta obavezan za sve (izuzevši grupe XXVIII–XXX i one gdje Filozofija dolazi pod B): minimalno dva semestra slušati predavanja iz Filozofije, Psihologije, Logike, Pedagogije i Didaktike.

GODINE 1940-e I 1950-e

Odvajanjem Prirodoslovno-matematičkog odjela u samostalan fakultet (1946) XXIX. Psihologijska grupa privremeno je u nastavnome planu toga Fakulteta, ali se već 1949/50. ponovno vraća Filozofskom. Nakon 20 godina tropredmetnih (A, B, C) usmjerenih kombinacija u studijskim grupama slijedi reformska reorganizacija nastavnoga plana, koji je 21. rujna 1948. propisao Komitet za naučne ustanove, Sveučilište i visoke škole NR Hrvatske u suglasnosti s Komitetom za škole i nauku Vlade FNRJ. Nastava je organizirana u 11 studijskih (jednopedmetnih) grupa, tj. svaka je od njih davala cjelovito obrazovanje iz jedne struke premda su zapravo dijelom organizirane na temelju usmjerenih kombinacija predmeta iz 1928. godine. To su: I. Filozofija, II. Pedagogija, III. Narodna i opća povijest, IV. Povijest umjetnosti i kulture, V. Arheologija, VI. Etnologija, VII. Narodni jezik i književnost, VIII. Ruski jezik i književnost, IX. Romanistika, X. Germanistika, XI. Klasična filologija. U nastavnome planu 1949/50. grupa Ruski jezik i književnost postaje Slavistička, a pridodaje se i XII. Psihologija. U toj se reformi uspostavlja i struktura studijskih grupa: 1. kolegiji struke/jezgra, 2. pedagoški predmeti (opća pedagogija, metodika, seminar za opću pedagogiju, seminar za praktičnu pedagogiju), 3. Ruski jezik i Strani jezik (francuski, engleski, njemački ili talijanski), 4. opći predmeti: Osnovi marksizma-lenjinizma, Politička ekonomija, Povijest filozofije. Od 1949/50. uvodi se Latinski tečaj u trajanju od dva semestra za studente koji u maturalnoj diplomi nemaju ocjenu iz tog predmeta. Komitet za naučne ustanove, Sveučilište i visoke škole propisao je 1950. novi nastavni plan i program kojim je na svim grupama, izuzevši romansku i germansku, uvedena nastava stranoga jezika (engleski, ili njemački, ili ruski, ili španjolski, ili talijanski jezik).

Pred kraj prve generacije tog reformiranog programa uslijedila je 1952/53. nova reforma i reorganizacija nastavnoga plana, kojom se dijelom vraća struktura uspostavljena tradicijom (i Uredbom iz 1928. godine), uveden je naime dvopredmetni studij srodnih studijskih grupa, ali je i dalje zadržano postojećih 12 studijskih grupa. Prema tom planu student je uz osnovnu studijsku grupu, prvi glavni predmet, mogao vezati studij neke od srodnih studijskih grupa kao drugi glavni predmet, koji se studirao u smanjenu opsegu od šest semestara, što odgovara prijašnjoj strukturi A-predmeta i B-predmeta. Usto je uvedena obavezna Predvojnička obuka u svim semestrima. Struktura je dvopredmetnih studijskih grupa sljedeća: 1. glavni predmet, 2. drugi glavni predmet, 3. pomoćni predmeti, 4. opći predmeti. Iznimka je Klasična grupa, s dvama glavnim predmetima: 1. glavni predmeti: Grčki jezik i književnost; Latinski jezik i književnost (svih osam semestara); 2. pomoćni predmeti: Klasična arheologija (prvi i drugi semestar); Grčka i rimska povijest (treći i četvrti semestar); 3. opći predmeti: Opća pedagogija (treći i četvrti semestar); Metodika (peti i šesti semestar); Predvojnička obuka (svih osam semestara); 4. neobavezni predmet: Osnovi marksizma-lenjinizma (prva četiri semestra). Većina je studijskih grupa bila organizirana samo kao dvopredmetna, dok su Pedagoška, Psihologijska, Historijska te grupa za Hrvatski ili srpski jezik i jugoslavensku književnost bile i jednopredmetne s ovom strukturom: 1. glavni predmet; 2. pomoćni predmet; 3. opći predmeti (Strani jezik, Predvojnička obuka); 4. neobavezan predmet (Osnovi marksizma-lenjinizma; prva četiri semestra).

Već nakon dvije godine rađena je 1954/55. nova reforma studijskih programa na temelju osnovnih načela uvođenja slobodne dvopredmetnosti: 1. u načelu sve su studijske grupe dvopredmetne; 2. svaki predmet koji se predaje na Fakultetu kao glavna struka može biti i I. i II. glavni predmet studija; 3. povezivanje predmeta vršit će se slobodno, uzevši kao temelj afinitet pojedinih predmeta i potrebe prakse; 4. izuzetke od načela iznesenih u točkama 1, 2. i 3. može iz opravdanih razloga odobriti nastavnički savjet Fakulteta odobravajući u individualnim slučajevima drugi način povezivanja nego što je predviđeno nastavnim planom i odobravajući da neke grupe mogu biti i jednopredmetne. Slobodno povezivanje studijskih grupa (prvi A-predmet studira se osam semestara i drugi B-predmet šest semestara) potvrđeno je i u Statutu Fakulteta. Premda je većina studijskih grupa bila organizirana samo kao dvopredmetna, i ovom su reformom Pedagoška, Psihologijska, Historijska i grupa za Hrvatski ili srpski jezik i jugoslavensku književnost bile i jednopredmetne. Struktura je grupa ostala ista: 1. glavni predmet, 2. glavni predmet, 3. pomoćni predmeti, 4. opći predmeti. Sve grupe upisuju obvezatno Predvojničku obuku (I–VIII) te Opću pedagogiju (V–VI) i Metodiku (VII–VIII), osim II. Pedagoške grupe. Sve grupe osim I. Filozofske mogu kao fakultativan upisivati predmet Osnove društvenih nauka (I–IV). Međutim sudeći prema propisima za 2. glavni predmet, kod većine grupa izbor jest velik, ali je ipak određen, samo je neke grupe moguće kombinirati gotovo sa svima. Očito je i takva ne posve potpuna slobodna dvopredmetnost izazivala bojazan jer se već sljedeće 1955/56. akademske godine u uvodnim uputama donose savjeti studentima za izbor studijske grupe, da imaju u vidu sljedeće: „Između 12 studijskih grupa, koje su predviđene u nastavnom planu imade takovih koje kad se diplomiraju daju punu mogućnost za zaposlenje u srednjim školama i takovih, koje daju stručnjake, koji će uglavnom biti zaposleni izvan srednjih škola. Svršeni slušači ovih posljednjih teže nalaze zaposlenje. Ako su prisiljeni, da dođu na srednje škole, predaju uglavnom predmete koji im nisu glavna struka. Punu mogućnost za rad u srednjoj školi daje IV. (povijesna), VIII. (za hrvatski ili srpski jezik i jugoslavensku književnost), X. (romanska), XI. (germanska) i XII. (klasična) grupa. Slušači I. (filozofske) i III. (psihološke) grupe moraju uglavnom na srednjim školama predavati drugi glavni predmet. Ako kombiniraju kao I. i II. glavni predmet oba vanškolska predmeta, teško će se uopće zaposliti. Slušači II. (pedagoške) grupe određeni su uglavnom za učiteljske škole, odgajališta, domove itd. Kandidati koji diplomiraju V. (povijest umjetnosti), VI. (arheološku), ili VII (etnološku) grupu ne mogu se sa svojom strukom namjestiti u srednjoj školi. Mogućnost za namještenje izvan srednjih škola je

relativno malena. Prema tome, neka se za te grupe odlučuju samo oni koji imaju posebne sklonosti za ta područja.“ Isti će se savjeti ponavljati i u narednim godinama.

Nova je studijska grupa, XIII. Komparativna književnost, uvedena 1956/57. Te je godine novom reformom zapravo uspostavljena gotovo potpuna slobodna dvopredmetnost jer je odlučeno da sve grupe mogu biti i jednopredmetne i dvopredmetne te da se mogu povezivati u dvopredmetnoj grupi sa svima: a) kao prvi glavni predmet, b) kao drugi glavni predmet (s određenim ograničenjima). Jednopredmetna grupa traje osam semestara, dok se u dvopredmetnoj grupi prvi glavni predmet sluša osam, a drugi glavni predmet šest semestara. S obzirom na organizaciju studija na Filozofskome fakultetu (ciklično održavanje većega dijela kolegija) upisivanje pojedinih predmeta u pojedinim semestrima određuju nastavni programi pojedinih grupa, kao i redoviti red predavanja. Filologije se nastavljaju razvijati i u narednim godinama, te je 1959/60. uvedena još jedna studijska grupa: Poredbena lingvistika (već od 1960/61. Opća lingvistika, od 2001/02. Lingvistika).

GODINE 1960-e I 1970-e

Kako bi bilo što više visokoobrazovanih, od 1948. godine inzistira se na izvanrednome studiju. Reguliran je Uredbom o izvanrednom studiranju, koja je objavljena u *Službenom listu* FNRJ br. 59. od 18. listopada 1950. Izvanredni studij za sve grupe uvodi se 1960/61. godine.

Redovni studij obuhvaća nastavu II. i III. stupnja: nastava II. stupnja traje osam, a nastava III. stupnja (poslijediplomska) četiri semestra. Što se tiče upisa, 1960/61. u prvu se godinu mogu upisati samo dvopredmetne grupe. Jednopredmetnu I. Filozofsku grupu mogu i u prvu godinu upisati slušači koji su već završili jedan fakultet. Promjena drugoga glavnog predmeta ili grupe odobrava se samo do upisa u drugi semestar. Zanimljivo je pogledati statistiku upisanih 1960/61. godine te odnos velikih i malih grupa: VIII. grupa Hrvatsko-srpski jezik i jugoslavensku književnost ima sveukupno redovnih i izvanrednih studenata 796, XI. Germanska 583, X. Romanska 295, IV. Historijska 275, III. Psihologija 125, XIII. Komparativna književnost 117, V. Povijest umjetnosti 114, II. Pedagogija 112, I. Filozofija 56, VII. Etnologija 21, IX. Slavistika 18, VI. Arheologija 16, XII. Klasična filologija 7.

Nakon preseljenja na novu adresu u novoizgrađenu zgradu u ulici Đure Salaja b.b. od 1961/62. godine uslijedilo je vrijeme golemo rasta i nastavnoga kadra i broja studenata te rast broja studijskih programa. Također se od 1963/64. organizira nastava III. stupnja (traje četiri semestra) ovih smjerova: I. smjer književnosti za jugoslavenske književnosti, te za rusku, francusku, talijansku, englesku, njemačku i komparativnu književnost; II. smjer lingvistike za hrvatskosrpski, ruski i engleski jezik te za romanistiku, indoevropistiku i opću lingvistiku; III. smjer etnologije. Prema Pravilniku o organizaciji nastave III. stupnja kandidat se može prijaviti na studij predmeta koji je diplomirao kao prvi glavni, u iznimnim slučajevima Fakultetsko vijeće može odobriti upis i za struku koja je studirana kao drugi glavni predmet ili upis kandidata koji su diplomirali bilo koju struku.

Usmjerena izbornost u dvopredmetnim kombinacijama pokušava se 1963/64. uvesti za 17 studijskih grupa koje se izvode od te godine. Studijske se grupe povezuju na sljedeći način:

1. Filozofija se povezuje s Engleskim jezikom i književnošću, Francuskim, Njemačkim, Ruskim, Talijanskim i Indologijom;
2. Pedagogija se povezuje s Francuskim, Engleskim, Ruskim i Njemačkim;

3. Psihologija se povezuje s Engleskim, Francuskim, Njemačkim, Ruskim i Pedagogijom;
4. Povijest se povezuje s Arheologijom, Povijesti umjetnosti, Filozofijom, Klasičnim jezicima;
5. Povijest umjetnosti povezuje se s Njemačkim, Francuskim, Engleskim, Ruskim i Talijanskim;
6. Arheologija se povezuje s Klasičnim jezicima, Njemačkim, Engleskim, Francuskim, Ruskim i Talijanskim;
7. Etnologija se povezuje s Njemačkim, Engleskim, Francuskim, Ruskim i Talijanskim;
8. Jugoslavenski jezici i književnosti povezuju se s Komparativnom književnošću, Filozofijom, Njemačkim, Engleskim, Talijanskim, Ruskim i Klasičnim jezicima;
9. Slavonski jezici i književnosti povezuju se s Jugoslavenskim jezicima i književnostima, Njemačkim, Francuskim, Talijanskim, Engleskim, Komparativnom književnošću, Općom lingvistikom, Etnologijom i Indologijom;
10. Talijanski jezik i književnost povezuje se s Francuskim, Engleskim, Njemačkim, Klasičnim jezicima, Filozofijom, Etnologijom, Arheologijom, Povijesti umjetnosti, Komparativnom književnošću, Općom lingvistikom i Indologijom;
11. Francuski jezik i književnost povezuje se s Etnologijom, Povijesti umjetnosti, Arheologijom, Engleskim, Talijanskim, Klasičnim jezicima, Filozofijom, Komparativnom književnošću, Ruskim, Njemačkim, Indologijom i Općom lingvistikom;
12. Njemački jezik i književnost povezuje se s Pedagogijom, Povijesti umjetnosti, Komparativnom književnošću, Filozofijom, Klasičnim jezicima, Engleskim, Francuskim, Ruskim, Općom lingvistikom, Etnologijom, Talijanskim i Indologijom;
13. Engleski jezik i književnost povezuje se s Njemačkim, Etnologijom, Francuskim, Talijanskim, Klasičnim jezicima, Filozofijom, Povijesti umjetnosti, Komparativnom književnošću, Arheologijom, Ruskim, Općom lingvistikom i Indologijom;
14. Klasični jezici samo su jednopredmetna grupa;
15. Komparativna književnost povezuje se s Ruskim, Engleskim, Njemačkim, Francuskim, Talijanskim, Klasičnim jezicima, Općom lingvistikom i Indologijom;
16. Opća lingvistika povezuje se s Engleskim, Francuskim, Njemačkim, Talijanskim, Ruskim i Komparativnom književnošću;
17. Indologija se povezuje s Engleskim, Njemačkim, Francuskim, Ruskim, Talijanskim, Filozofijom i Komparativnom književnošću.

Nova društvena studijska grupa Sociologija uvodi se 1964/65. godine.

Tih se godina uspostavlja pravilo da samo oni koji su završili odgovarajuću školu s odličnim uspjehom mogu u prvome semestru upisati jednopredmetnu Povijest, jednopredmetnu Arheologiju te Jugoslavenske jezike i književnosti.

Nova je reorganizacija povezivanja studijskih grupa uspostavljena već 1966/67. godine, i to dopuštanjem svih vrsta kombinacija: prvi (A) predmet (traje četiri godine), drugi (B) predmet (traje tri godine), jednopredmetni (traje četiri godine). Svi se studiji mogu povezivati i kao prvi (A) predmet i kao drugi (B) predmet, a neki i kao jednopredmetni, ali ne u tom slučaju s B-predmetom. Većina studija izvodi se kao A i/ili B, dok je Psihologija A i jednopredmetna, a Povijest, Klasična filologija, Pedagogija i Arheologija postoje i kao A-predmet, i kao B-predmet, i kao jednopredmetni. Od te se akademske godine izvodi još jedan novi studij – Teoretska i eksperimentalna fonetika (od 1972/73. Teorijska i primijenjena fonetika, od 1977/78. Fonetika). Takva je struktura studijskih programa do 1976/77. godine:

1. Filozofija A i B;
2. Pedagogija A, B i jednopredmetna;
3. Psihologija A i jednopredmetna;
4. Arheologija A, B i jednopredmetna;
5. Povijest umjetnosti A i jednopredmetna;
6. Povijest A, B i jednopredmetna;
7. Etnologija A i B;
8. Jugoslavenski jezici i književnosti A i B;
9. Klasična filologija B i jednopredmetna;
10. Grčki jezik B;
11. Latinski jezik B;
12. Slavenski jezici A (ruski), Slavenski jezici B (ruski), Slavenski jezici B (češki i poljski);
13. Francuski jezik i književnost A i B;
14. Talijanski jezik i književnost A i B;
15. Njemački jezik i književnost A i B;
16. Engleski jezik i književnost A i B;
17. Komparativna književnost A i B;
18. Opća lingvistika A i B;
19. Indologija A, B a) sa sanskrtom i B b) s hindijem;
20. Sociologija A;
21. Teorijska i primijenjena fonetika B;
22. Španjolski B.

Od ak. god. 1977/78. uvodi se nova struktura studijskih programa: dvopredmetni studij A1 i A2, B-predmet i jednopredmetni studij. Na taj način svi studijski programi postaju ravnopravni četverogodišnji studiji. To znači da se dotadašnji trogodišnji studiji koji su se izvodili kao B-predmeti po novome izvode kao četverogodišnji studiji A1 ili A2: Grčki jezik, Latinski, Češki, Poljski, Španjolski i Fonetika. Jedino se novi studij Društveno-humanistička informatika uz četverogodišnji program izvodi i kao trogodišnji stari B-predmet. Novi je četverogodišnji studij te godine i Marksizam i samoupravni socijalizam, koji se izvodio samo nekoliko godina. Trogodišnji studiji (B-predmeti) još se neko vrijeme pojavljuju u nastavnim planovima, ali postupno prevladavaju ravnopravni dvopredmetni studiji A1 i A2 (uz neke jednopredmetne). Uvođenjem novih studija, koji su upisuju uz četverogodišnji studij na trećoj i četvrtoj godini, uvodi se i praksa dvogodišnjega studiranja: Bibliotekarstvo (od 1978/79), Portugalski jezik i književnost (od 1982/83), Sinologija (tečaj kineskoga jezika 1984/85–1985/86), Informacijske znanosti (od 1984/85) i dr.

Godina 1970-ih bio je na većini studijskih programa uveden i Hrvatski jezik (umjesto Hrvatskosrpskog jezika, koji je uveden za dio programa početkom 1960-ih godina), u zajedničku skupinu općih predmeta uz Svjetski jezik, Osnove narodne obrane, Sistematsku pedagogiju, Sistematsku psihologiju, Uvod u sociologiju, Didaktiku i Metodiku. Na kojima nije, slušao se Latinski jezik (npr. na Povijesti umjetnosti i Arheologiji), dok su se na nekim studijima (npr. na Francuskom) slušali i Hrvatski i Latinski. Komparativna je pak književnost uz Hrvatski jezik propisivala dva svjetska jezika.

Tjelesna i zdravstvena kultura postaje obavezan predmet od 1980/81. godine.

GODINE 1980-e i 1990-e

U okviru samoupravne reorganizacije Fakulteta godine 1979/80. osniva se OOUR Humanističke i društvene znanosti, a godine 1981. i OOUR Pedagogijske znanosti. Na tom se drugom Odjelu izvode četverogodišnji studij Pedagogija i dvogodišnji studiji Predškolski odgoj, u Čakovcu Predškolski odgoj i Razredna nastava, u Petrinji također Predškolski odgoj i Razredna nastava. Sastavni je dio tog Odjela i Odsjek za pedagoško osposobljavanje, koji izvodi nastavu iz predmeta zajedničkih programskih osnova na svim nastavničkim fakultetima Sveučilišta. To su predmeti: Opća pedagogija, Psihologija odgoja i obrazovanja i Didaktika za Filozofski fakultet, Prirodoslovno-matematički fakultet, za Studij proizvodno tehničkog odgoja, Fakultet za fizičku kulturu, Fakultet za defektologiju i za Muzičku akademiju. Od 1993. godine dva dijela Fakulteta mijenjaju naziv: Filozofski fakultet – Humanističke i društvene znanosti i Filozofski fakultet – Pedagogijske znanosti. Kada su 1998. iz tog drugog dijela (Pedagogijske znanosti) utemeljene Učiteljska akademija (od 2006. Učiteljski fakultet), Visoka učiteljska škola u Čakovcu i Visoka učiteljska škola u Petrinji, studij pedagogije ponovno je vraćen jedinstvenomu Filozofskom fakultetu.

Na nekim se studijskim programima već 1970-ih godina počinju profilirati smjerovi (npr. na Francuskom jeziku i književnosti: nastavnički i stručno-istraživački smjer). Međutim reformom 1981/82. na studijskim su grupama uspostavljena dva profila – nastavnički i kulturološki – prema kojima je određena struktura izvedbenoga plana te su predmeti podijeljeni na: 1. opće i zajedničke programske osnove te 2. stručne programske osnove (jezgra struke). Opće programske osnove za oba profila (nastavnički i kulturološki) na prvoj i drugoj godini tijekom 1980-ih uključuju: Marksizam i suvremeni socijalizam, Socijalizam i samoupravljanje (u okviru tog predmeta upisuju se sljedeće kolegije: Teorija duhovnog stvaranja, Marksizam i povijesne znanosti /za studente povijesti, etnologije i arheologije/, Ličnost i suvremeno društvo /za studente psihologije i

informatologije/), Općenarodna obrana i društvena samozaštita, Tjelesni odgoj (Tjelesna i zdravstvena kultura), Strani jezik (od 1987/88. Strani jezik u funkciji struke) i Latinski tečaj. Napomena uz stručne programske osnove: studenti koji upisuju obrazovne profile za nastavnička zanimanja i adekvatne zajedničke stručne programske osnove dužni su u okviru stručnih programskih osnova svoje studijske grupe upisati metodiku nastave predmeta koji studiraju. Zajedničke osnove za nastavnički profil čine: Opća pedagogija, Psihologija odgoja i obrazovanja, Sociologija odgoja i obrazovanja te Didaktika. Zajedničke osnove za kulturološki profil: Kultura govorenja i pisanja te od 1984/85. Uvod u društveno-humanističku informatologiju i Metodologija znanstvenog rada. Studenti koji studiraju jedan od modernih jezika ne upisuju Strani jezik, a studenti filozofije i sociologije ne upisuju Marksizam.

S političkim promjenama početkom 1990-ih mijenjaju se i opće programske osnove te od 1991/92. uključuju ove predmete: Uvod u filozofiju ili Uvod u sociologiju (po odluci Vijeća odsjeka), Strani jezik u funkciji struke (ruski, engleski, francuski, njemački, talijanski), Tjelesna i zdravstvena kultura. Zajedničke stručne osnove za nastavnička zanimanja ne mijenjaju se bitno osim što je u nekim godinama Sociologija odgoja i obrazovanja stavljena u izbornost. Za nenastavnički smjer izabire se jedan predmet za dva semestra po 2 sata do treće godine: Uvod u filozofiju, Uvod u društveno-humanističku informatologiju, Metodologija znanstvenog rada, Kultura hrvatskog jezika, Retorika, Uvod u sociologiju kulture te od 1999/2000. Uvod u primijenjenu psihologiju i Govorništvo, dok se dodatno može izabrati Strani jezik – druga godina učenja (nastavak) jezika struke iz skupine svjetskih jezika ili prva godina učenja nekog od jezika na Fakultetu koji ne pripadaju u gornju skupinu (bugarski, češki, japanski, hebrejski, hindi, kineski, mađarski, makedonski, nizozemski, norveški, novogrčki, poljski, portugalski, slovački, slovenski, švedski, turski, ukrajinski).

Od 1986/87. pa sve do 2004/05. nastavni se plan u redu predavanja donosi prema stručnim programskim osnovama, odnosno obrazovnim profilima (jednopedmetni /1p/ i dvopedmetni /2p/):

1. profesor filozofije dvopedmetni 2p / diplomirani filozof 2p;
2. profesor psihologije 1p / diplomirani psiholog 1p;
3. 3a. profesor sociologije 1p / diplomirani sociolog 1p; 3b. profesor sociologije 2p / diplomirani sociolog 2p;
4. 4a. diplomirani povjesničar 1p; 4b. diplomirani povjesničar 2p;
5. profesor povijesti umjetnosti 2p / diplomirani povjesničar umjetnosti 2p (od 1986/87. do 1990/91. diplomirani historičar umjetnosti / profesor likovne kulture / profesor likovnog odgoja i likovnih umjetnosti);
6. diplomirani arheolog 1p i 2p;
7. diplomirani etnolog 2p;
8. profesor hrvatskog jezika i književnosti 1p i 2p (do 1990/91. profesor hrvatskog ili srpskog jezika i književnosti 1p; od 1997/98. do 2004/05. samo 2p);
9. profesor ruskog jezika i književnosti 2p / diplomirani rusist 2p;
10. profesor češkog jezika i književnosti 2p / diplomirani bohemist 2p;
11. diplomirani polonist 2p (od 1986/87. do 1999/2000. profesor poljskog jezika i književnosti);

12. profesor slavistike (izabrani južnoslavenski jezici i književnosti) 2p / diplomirani slavist (južnoslavenska filologija s izabranim književnostima) 2p;
13. profesor ukrajinskog jezika i književnosti 2p (od 1998/99) / diplomirani ukrajinist 2p;
14. profesor slovačkog jezika i književnosti 2p (od 1998/99) / diplomirani slovaki 2p;
15. profesor francuskog jezika i književnosti 2p / diplomirani romanist 2p;
16. profesor španjolskog jezika i književnosti 2p / diplomirani hispanist 2p;
17. profesor talijanskog jezika i književnosti 2p / diplomirani talijanist 2p;
18. profesor njemačkog jezika i književnosti 2p / diplomirani germanist 2p;
19. 19a. profesor engleskog jezika i književnosti 1p / diplomirani anglist 1p; 19b. profesor engleskog jezika i književnosti 2p / diplomirani anglist 2p;
20. profesor latinskog jezika i rimske književnosti 2p / diplomirani latinist 2p;
21. profesor grčkog jezika i književnosti 2p / diplomirani grecist 2p;
22. diplomirani književni komparatist 2p;
23. diplomirani lingvist 2p (do 2000/01. diplomirani opći lingvist);
24. diplomirani indolog 2p;
25. diplomirani turkolog 2p (od 1995/96);
26. diplomirani hungarolog 2p (od 1995/96. do 1999/2000. profesor mađarskog jezika i književnosti);
27. profesor fonetike 2p;
28. profesor pedagogije 2p;
29. profesor informatologije 2p / diplomirani informatolog 2p, diplomirani bibliotekar 2p, diplomirani arhivist 2p (od 1989/90), diplomirani muzeolog 2p (od 1989/90);
30. informatičar – dodatni dvogodišnji studij;
31. bibliotekar – dodatni dvogodišnji studij;
32. arhivist – dodatni dvogodišnji studij;
33. diplomirani antropolog 2p (od 2000/01);
34. diplomirani luzitanist – slobodni dopunski studij portugalskog jezika i književnosti (od 1982/83);
35. skandinavist – slobodni studij švedskog jezika (od 1987/88);
36. diplomirani teatrolog – dodatni studij teatrologije (od 1997/98);
37. valahist – slobodni studij rumunjskog jezika i književnosti (od 2003/04).

Od 2004/05. uvode se tri slobodna trogodišnja studija: Sinologija, Japanologija i Portugalski jezik i književnost (uz već postojeći dvogodišnji).

U ovome vremenskom odsječku – od druge polovice 1980-ih do početka uvođenja bolonjskih programa – prvotno su se na većini studijskih grupa oblikovali nastavnički profili, a tek naknadno i/ili nenastavnički. Sredinom 1990-ih godina, u kontekstu promjene državnog okvira, mijenja se i obrazovni profil profesor hrvatskog ili srpskog jezika i književnosti, koji je od 1993/94. profesor hrvatskog jezika i književnosti (1p i 2p). Nakon što se 1995. godine Odsjek za kroatistiku odvaja od južnoslavenskih filologija, koje se pridružuju Odsjeku za slavistiku, uvodi se od 1995/96. (prihvaćen 1998/99) nov obrazovni profil: profesor slavistike 1p / diplomirani slavist 1p (A-predmeti: češki, poljski, ruski, ukrajinski) i profesor slavistike 2p / diplomirani slavist 2p (B-predmeti: bugarski, crnogorski, makedonski, slovenski, srpski), umjesto kojega od 2001/02. profesor slavistike (izabrani južnoslavenski jezici i književnosti) 2p / diplomirani slavist (južnoslavenska filologija s izabranim književnostima) 2p, a od 2004/05. (nakon osamostaljenja Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti) profesor izabranih južnoslavenskih jezika i književnosti 2p / diplomirani južnoslavist 2p. U tom je razdoblju došlo do promjene što se tiče jednopredmetnosti i dvopredmetnosti nekih studija, primjerice od 1997/98. do 2004/05. prestaje se izvoditi jednopredmetni studij kroatistike.

GODINE 2000-e I 2010-e

Početak 21. stoljeća obilježen je pripremama europskih sveučilišta za početak studiranja u skladu s načelima Bolonjske deklaracije (europski sustav visokog obrazovanja) te za funkcioniranje svih ostalih segmenata složena mehanizma Europskoga prostora visoke naobrazbe. To su nacionalna agencija za evaluaciju institucija, uredbe za prepoznavanje i priznavanje stečenih stupnjeva i razdoblja studiranja, mehanizmi razmjene studenata i nastavnika te istodobni proces stvaranja Europskoga istraživačkog prostora. Nakon što je Republika Hrvatska 2001. potpisala Bolonjsku deklaraciju, sveeuropska reforma visokoga školstva zahvatila je i Sveučilište u Zagrebu, kako bi studijski programi bili kompatibilni i komparabilni s homolognim studijima na europskim sveučilištima. Preustroj programa studija započeo je uvođenjem Europskoga sustava prijenosa bodova (European Credit Transfer System, ECTS) kao instrumenta usklađivanja visokoga školstva, a provela ga je Uprava prve rektorice Sveučilišta Helene Jasne Mencer (prorektori: Vjekoslav Jerolimov, Aleksa Bjeliš, Vlasta Vizek-Vidović, Tihomir Hunjak). Prema odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* iz 2003. sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj prošao je kroz sveobuhvatnu reformu, svi su studijski programi restrukturirani tako da se uvode tri obrazovne razine, prijenos ECTS-bodova i dopunska isprava za studij. Akademске godine 2005/06. započeo je studij prema novom ustrojstvu, usklađenom s europskim standardima i ciljevima.

Premda su studijski programi Filozofskog fakulteta tijekom druge polovice 20. stoljeća konstantno prolazili reformske procese, najveći preokret u organizaciji dogodio se prelaskom na bolonjski sustav studiranja. Na temelju uspostavljenih zakonskih i statutarne okvira Fakultetsko je vijeće donijelo odluku o zadržavanju dvopredmetnog i jednopredmetnog modela te slobodan odabir duljine trajanja petogodišnjega studija (modeli 3+2 i 4+1) u izvođenju preddiplomskih i diplomskih bolonjskih studijskih programa. Nove studijske programe uvodila je Uprava dekana Miljenka Jurkovića (prodekani: Davor Dukić, Damir Boras, Vesna Mildner, Željko Jerneić). Postupak izrade programa vodio je ak. god. 2004/05. prodekan za nastavu Davor Dukić, a potom ga nasljeđuje Dalibor Blažina, u suradnji s Povjerenstvom za reviziju nastavnih programa i pročelnicima odsjeka. Programi su nastajali prema smjernicama Nacionalnoga vijeća za visoko obrazovanje, koje

je, nakon unutarnje recenzije, provelo evaluaciju ukupno 74 programa preddiplomskih i diplomskih studija za koje je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa dopusnice izdalo u ljeto 2005. godine. U ak. god. 2004/05. – prije početka izvođenja bolonjskih programa – izvodilo se na Filozofskome fakultetu ukupno 30 dodiplomskih studijskih programa, od kojih jedan isključivo jednopredmetan, tri jednopredmetna i dvopredmetna, a svi ostali dvopredmetni, te osam dodatnih i pet slobodnih studija. U ak. god. 2005/06. nastavljaju se izvoditi na višim studijskim godinama svi navedeni programi prema starom modelu studiranja do njihova završetka, a istovremeno se od prve godine studija počinju izvoditi 32 dvopredmetna i 10 jednopredmetnih preddiplomskih sveučilišnih studija i jedan integrirani studij prema bolonjskomu programu (Geografija i povijest u suradnji s Prirodoslovno-matematičkim fakultetom), uz dva slobodna studija (Japanologija i Sinologija), te posljednja godina izvođenja dopunskih studija. Uvođenjem novoga modela studiranja tri slobodna studija (Portugalski jezik i književnost, Rumunjski jezik i književnost, Švedski jezik i kultura) postaju redoviti sveučilišni studiji. Broj studijskih programa znatno je veći u odnosu na stari model najvećim dijelom zbog toga što su studiji podijeljeni na dvije razine (preddiplomsku i diplomsku), a jedna trećina i na jednopredmetne i dvopredmetne. Međutim Filozofski fakultet i prije uvođenja bolonjskog modela studija izvodio je više od polovice svih studijskih programa na zagrebačkome Sveučilištu.

Nakon što je prva generacija bolonjaca završila preddiplomski studij, ak. god. 2008/09. krenuli su diplomski studiji 24 dvopredmetna i 11 jednopredmetnih programa po modelu 3+2, dok se od ak. god. 2009/10. počinje izvoditi šest dvopredmetnih i jedan jednopredmetni po modelu 4+1. Kao isključivo jednopredmetni studiji osmišljena je samo Psihologija te prvotno, na diplomskoj razini, Arheologija i Povijest, ali su 2019. akreditirani i dvopredmetni studiji, a jednopredmetnim studijima nastavničkih smjerova Anglistike i Kroatistike od ak. god. 2009/10. pridodani su i dvopredmetni nastavnički smjerovi. Ostali studiji mogu se studirati dominantno kao dvopredmetni i u manjoj mjeri kao jednopredmetni. Sedam je programa po modelu 4+1 (jednopredmetna i dvopredmetna Filozofija te dvopredmetni Grčki jezik i književnost, Latinski jezik i književnost, Ruski jezik i književnost i Ukrajinski jezik i književnost), a ostali su po modelu 3+2.

Završetkom preddiplomskoga studija, koji traje tri ili četiri godine, završetkom kojega se stječe 180, odnosno 240 ECTS-bodova, stječe se akademski naziv sveučilišni prvostupnik/sveučilišna prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) uz naznaku struke. Završetkom preddiplomskoga i diplomskoga sveučilišnoga studija ili integriranoga preddiplomskoga i diplomskoga studija, završetkom kojega se stječe najmanje 300 ECTS-bodova, stječe se akademski naziv magistar/magistra uz naznaku struke. Dakle stari se četverogodišnji dodiplomski studij razdvaja u petogodišnji preddiplomski i diplomski, koji pak uključuje akademski naziv magistar, što je uvjetovalo reformu i poslijediplomskoga studija time što je dotadašnji znanstveni stupanj magistar znanosti nestao.

U bolonjskoj reformi reorganizirana je i struktura studijskih programa. Od zajedničkih predmeta zadržani su samo Strani jezik u funkciji struke i Tjelesna i zdravstvena kultura, ostale opće i zajedničke programske osnove na kojima se u drugoj polovici 20. stoljeća inzistiralo nisu uključene. Svojevrсна je zamjena za taj segment u novim programima skupina fakultetske ponude izbornih kolegija, što je iskorak prema interdisciplinarnosti studija i obogaćenju nastavnih sadržaja na razini Fakulteta. Od zajedničkih kolegija za usmjerenja ostali su samo kolegiji za nastavnički smjer. S obzirom na velik broj nastavničkih smjerova diplomskih studija osnovan je 2005. godine Centar za obrazovanje nastavnika, koji organizira nastavu iz obaveznih kolegija za stjecanje nastavničkih kompetencija (Sustavna pedagogija, Psihologija odgoja i obrazovanja, Didaktika). Novina je u strukturi bolonjskih programa i velik broj smjerova i usmjerenja na većini diplomskih studija, što će se pokazati slabom točkom u njihovoj provedbi te će se javiti potreba za novom reformom i integriranjem smjerova.

Imajući u vidu moderniji i dinamičniji ustroj bolonjskih studija, potrebu jačanja interdisciplinarnosti studija, kao i integrativne odnose unutar Sveučilišta, Fakultet je sklopio i više novih ugovora: s Muzičkom akademijom o zajedničkim dvopredmetnim studijima u kombinaciji s glazbenom pedagogijom i muzikologijom, s Prirodoslovno-matematičkim fakultetom o izvođenju zajedničkog integriranog preddiplomskog i diplomskog studija Geografija i Povijest, izvođenje kojega je započelo 2005/06. godine. Potpisan je ugovor o suradnji u izvođenju nastave s Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovlje te ugovor o suradnji s Hrvatskim državnim arhivom. Znatno je povećana i studentska i nastavnička mobilnost jer su novi programi omogućili punopravno sudjelovanje u europskome visokoškolskom sustavu u Europskom prostoru visoke naobrazbe.

Modernizacija nastavnoga procesa te uvođenje novih sveučilišnih studija prema bolonjskim načelima zahtijevali su i uspostavljanje drugačijega sustava studiranja. Stoga je 2007. osnovano Povjerenstvo za unapređenje kvalitete nastave, koje je preuzelo zadaću usklađivanja studijskih programa i izvedbenih planova s postavkama bolonjske reforme te osiguravanja kvalitete nastavnoga procesa. Izmjene i dopune studijskih programa započinju se kontinuirano provoditi sa svrhom optimizacije studijskih programa, njihova poboljšanja i modernizacije, pri čemu je poseban naglasak stavljen na jačanje ponude izbornih kolegija u tzv. fakultetskoj ponudi. Jedna od zadaća Povjerenstva bila je i provedba studentske sveučilišne ankete, koja je postala važan indikator kvalitete organizacije i izvedbe nastavnih programa.

Novi sustav studiranja, u osnovi znatno složeniji, zahtijevao je i snažniju informatičku potporu. Ak. god. 2005/06. započeo je proces digitalizacije satnice, pri čemu je posebna pozornost posvećena svođenju kolizija – jednog od najvećih problema dvopredmetnoga studiranja – na najmanju moguću mjeru. Istodobno su započele pripreme za uvođenje Informacijskoga sustava visokih učilišta (ISVU), kojega je temeljni zadatak automatizacija i funkcionalizacija postupka upisa i odabira kolegija te evidentiranje studentskih obaveza. Implementacija sustava odvijala se postupno i sporo, poglavito zbog poteškoća prilagođavanja specifičnostima dvopredmetnih studija, koji su usto različita trajanja (modeli 3+2 i 4+1). Ak. god. 2007/08. prva generacija bruoša upisana je putem studomata postavljenih u auli Fakulteta. Ujedno je provedena priprema Studentske službe i tajništava odsjekâ za rad u ISVU-u: educiranje za rad u sustavu, opremanje računala potrebnim modulima te informiranje nastavnika o korištenju nastavnickoga portala, kao i studenata o postupku prijave i odjave ispita putem studomata/webomata.

Sukladno postavkama bolonjske reforme Fakultet je nastojao na uvođenju suvremenijih oblika nastave – inzistiranjem na većemu broju seminara i vježbi, davanjem veće uloge suradnji između nastavnika i studenata. Takvi pedagoški standardni bitno utječu i na razvojnu komponentu jer novi studijski programi traže veći broj nastavnika i puno više prostora. Kadrovski nedostaci riješeni su zapošljavanjem velika broja znanstvenih novaka, koji su uključeni u nastavni proces, te uspostavljanjem suradnje s vanjskim suradnicima. Prostorne su poteškoće privremeno riješene unajmljivanjem prostora za nastavu na susjednim lokacijama (Fakultet strojarstva i brodogradnje, a kasnije i Fond za privatizaciju).

Ubrzo nakon početka izvođenja novih programa postalo je jasno da je bolonjska reforma implementirana formalno. U procesu izrade novih studijskih programa nije se temeljitije osmislila razlika između preddiplomske i diplomske razine niti je dovoljno iskorišten potencijal diplomske razine studija za razvoj novih, modernijih i interdisciplinarnih programa. Štoviše s obzirom na dvopredmetnost sustav je značajno opterećen različitim trajanjem preddiplomskih i diplomskih studija u dvopredmetnim kombinacijama različitih modela (3+2 i 4+1). Sve to proizvelo je niz organizacijskih i izvedbenih problema, ali i pravnih nejasnoća. Novi programi nisu izrađeni polazeći od željenih krajnjih ishoda studija, nego su se ishodi naknadno izvodili

iz već oblikovanih studijskih programa tijekom prvoga ciklusa reakreditacije 2014. godine. U nastojanju da se otklone barem glavni nedostaci već nakon prve godine izvedbe novih programa unesene su izmjene u izvedbene planove u opsegu do 20%.

S ciljem provedbe sustavnije reforme Fakultetsko je vijeće 29. rujna 2008. osnovalo Povjerenstvo za razvoj studija, kojemu je temeljni zadatak analiza iskustava na provedbi bolonjskih programa Fakulteta, priprema okvira za reviziju programa te utvrđivanje smjernica za razvoj studija i studijskih programa. U Povjerenstvo su ušli predstavnici svih fakultetskih odsjeka i dvaju fakultetskih centara te pet predstavnika studenata – ukupno 30 članova. Za koordinatora Povjerenstva izabran je Mislav Ježić. Povjerenstvo je u 15 mjeseci rada održalo 12 sjednica, a nakon provedene svestrane analize i široke rasprave predložilo je Zaključke Povjerenstva za razvoj studija, koji su na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća održanoj 17. i 18. prosinca 2009. usvojeni kao strateški razvojni dokument, kojega je svrha unapređenje studija, interes studenata i kvalitetnija realizacija studijskih programa. Na taj je način oblikovan dokument koji je poslužio kao platforma u izradi prijedloga studijskih programa. U tom su procesu provedene i ankete među studentima, usto su analize odsjeka pokazale da se daleko najveći broj studenata Fakulteta nakon završenih preddiplomskih studija odlučuje za nastavak studija na diplomskoj razini (blizu 95%), što je ukazivalo na činjenicu da je za studij humanističkih i društvenih znanosti preddiplomska razina nedostatna za ostvarenje kompetencija koje bi – s obzirom na zahtjeve struke, ali i s obzirom na potrebe tržišta rada – bile prepoznate kao jasno oblikovani i funkcionalno izraženi stručni profili. Na to je ukazala i analiza tržišta rada, koje nije prepoznalo svjedodžbu sveučilišnoga prvostupnika kao kvalifikaciju s kojom bi studenti humanističkih i društvenih studija mogli uspješno konkurirati za radna mjesta. Predložen je stoga sustav u kojemu bi studijski programi Filozofskoga fakulteta postali integrirani (preddiplomski i diplomski) studijski programi, uz mogućnost stjecanja završnosti (za studente kojima to odgovara, ili kada god bi to odgovaralo tržištu rada) i nakon završene preddiplomske razine studija, tj. nakon treće ili četvrte godine studija. Konceptija integriranoga preddiplomskog i diplomskog studija, uz mogućnost stjecanja završnosti i nakon završene preddiplomske razine studija, omogućuje punu protočnost za studente koji namjeravaju steći diplomu magistra struke, ali jednako tako zadržava mogućnost „izlaska“ sa studija nakon preddiplomske razine, i to za one studente koji svakako žele konkurirati na tržištu rada s kvalifikacijama prvostupnika. Razlika u programima na preddiplomskoj razini praktički ne postoji, osim za one studente koji bi se nakon petog ili sedmog semestra odlučili za stjecanje svjedodžbe prvostupnika i „izlazak“ sa studija nakon završenog šestog ili osmog semestra (ovisno o programu). Ti bi se studenti samim odabirom „izlaska“ obvezali na realizaciju završnosti u studiju na preddiplomskoj razini – polaganjem završnog ispita ili obranom završnog rada – a to bi im dalo pravo na stjecanje akademskog naziva sveučilišni prvostupnik struke. Ostali studenti nastavili bi studij bez prekida na diplomskoj razini. Zbog takve koncepcije svi studijski programi, osim studija psihologije, koji se opredijelio za puni integrirani studij (0+5), strukturirani su kao preddiplomski i diplomski studiji, te se u tom smislu – posebice na preddiplomskoj razini – ne razlikuju bitno od već postojećih programa. Razlike su izraženije na diplomskoj razini, jer je najveći broj studijskih programa odlučio ukinuti smjerove bolonjskih diplomskih studija, uvodeći umjesto njih module, koji bi bili vidljivi iz dopunske izjave o studiju (*supplement*).

Na temelju tih Zaključaka Povjerenstva za razvoj studija na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća 22. veljače 2010. prihvaćen je plan rada na novim studijskim programima, kojim je koordinirao Dalibor Blažina, prodekan za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje u Upravi dekana Miljenka Jurkovića, a potom dekana Damira Borasa. Sukladno tom planu osnovana je i Koordinacija za reakreditaciju studijskih programa Filozofskoga fakulteta kao operativno tijelo sastavljeno od koordinatora studijskih programa sa svih odsjeka i

centara Fakulteta koji izvode redovite studijske programe ili sudjeluju u njihovu izvođenju. Na prvom sastanku Koordinacije 22. veljače 2010. predložena je detaljnija razrada modela studijskih programa temeljem Zaključaka te je otpočeo rad na izradi programa. Istodobno, sukladno prihvaćenom planu, Povjerenstvo za unapređivanje kvalitete nastave, zaduženo za nadzor provedbe unutarnjega recenzentskog postupka, sačinilo je – na temelju prijedloga pristiglih s odsjeka i centara – bazu internih recenzenata. Anonimni je interni recenzentski postupak završen početkom rujna 2010. godine. Prijedlozi 41 integriranog studijskog programa prihvaćeni su na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća 28. rujna 2010. te upućeni 15. ožujka 2011. u daljnji postupak vrednovanja, koji provodi Sveučilište u Zagrebu. Naknadno su 18. travnja 2011. upućena još dva prijedloga programa, što je sveukupno 31 dvopredmetni i 12 jednopredmetnih integriranih prijedloga studijskih programa. Nakon zaprimanja zahtjeva za vrednovanje 43 reformirana studijska programa Sveučilište je zatražilo mišljenje Ministarstva znanosti o sukladnosti tog inovativnog modela novih studija sa 70. člankom *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*. U mišljenju Ministarstva od 4. srpnja 2011. navedeno je da „nije u skladu sa Zakonom izdavati svjedodžbe sveučilišnih prvostupnika u sklopu integriranih studijskih programa prve i druge razine, jer integrirani studijski program predstavlja cjelinu te stoga nije moguće izdavati svjedodžbu i steći akademski naziv sveučilišnog prvostupnika izvan akreditiranoga studijskog programa prve razine. Dakle, kako bi se stekao akademski naziv sveučilišnog prvostupnika, potrebno je završiti akreditirani studijski program, a ne samo njegov dio.“ Navedeno je tumačenje razmatrano na Povjerenstvu za razvoj studija te je prijedlog odgovora, u kojemu se obrazlaže da je zahtjev Fakulteta da mu se odobri integrirano provođenje studija zakonski utemeljen te se treba poslati u predviđenu proceduru, jednoglasno prihvaćen na Fakultetskome vijeću 24. studenoga 2011. i upućen na Sveučilište. Na istoj je sjednici Fakultetskoga vijeća Dalibor Blažina na vlastiti zahtjev razriješen dužnosti prodekana za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje. Prorektorica Sveučilišta Blaženka Divjak nije prihvatila zahtjev Fakulteta sa zaključkom da za nj ne postoji zakonska pretpostavka, da je model ili dvostupanjski, preddiplomski i diplomski, bez obzira na trajanje, ili integrirani. Unatoč svim naporima prvi je sustavni pokušaj reforme bolonjskih programa završen neuspješno te se moralo odustatu od zahtjeva akreditiranja modela studijskog programa koji nije predviđen Zakonom.

Uprava druge dekanice Fakulteta, Vesne Vlahović-Štetić (prodekani: Dragan Bagić, Zrinka Božić Blanuša, Dean Duda, Tanja Bukovčan, Mateusz-Milan Stanojević), na sjednici Fakultetskoga vijeća 21. ožujka 2018. imenovanjem Radne skupine za studijske programe započela je drugi pokušaj reforme bolonjskih studijskih programa, dijelom i na temelju smjernica postavljenih u prethodnome pokušaju. Reforma je u obama slučajevima smatrana prilikom za poboljšanje studijskih programa (koji se izmjenama dorađuju od 2006. i s kojima Fakultet više nije zadovoljan), da se programi učine atraktivnijima i boljima, a ujedno i prilikom za bolju integraciju Fakulteta povezivanjem studijskih grupa. Proces nove reforme koordinirala je prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje Zrinka Božić Blanuša, koja je na izvanrednoj sjednici Fakultetskoga vijeća 13. lipnja 2018. najavila tri faze: 1. dogovor o ujednačenom modelu studiranja, 2. rad radnih grupa na ujednačavanju programa i 3. rad na pojedinačnim studijskim programima. Takav postupak predviđen je zato da bi programi bili međusobno usklađeni, međusobno obogaćeni komunikacijom s drugim odsjecima i da bi fakultetski resursi bili bolje iskorišteni. Sukladno dobivenomu zadatku Radna je skupina izradila analizu različitih modela studija, na temelju koje je 13. lipnja 2018. Fakultetsko vijeće donijelo sljedeću odluku:

1. Pokreće se postupak izrade i akreditacije novih studijskih programa Filozofskog fakulteta.
2. Studijski programi bit će izrađeni po modelu 3+2, što znači da će se sastojati od trogodišnjeg preddiplomskog (180 ECTS-a) i dvogodišnjeg diplomskog (120 ECTS-a) programa.

3. Studijski programi koji se nastavljaju na diplomskoj razini moraju biti vertikalno usklađeni, ako postoji jednopredmetni preddiplomski, mora se nuditi i jednopredmetni diplomski, ako postoji dvopredmetni preddiplomski, mora se nuditi i dvopredmetni diplomski studij.
4. Stavljaju se izvan snage zaključci Povjerenstva za razvoj studija Filozofskog fakulteta usvojeni na sjednici Fakultetskog vijeća 17. i 18. prosinca 2009.

Radna je skupina potom pripremila prijedlog zajedničke strukture budućih studijskih programa te ga u ožujku 2019. godine prezentirala fakultetskoj javnosti. Uslijedila je javna rasprava, rasprave na vijećima odsjekâ i potom je 12. lipnja 2019. održana izvanredna sjednica Fakultetskoga vijeća na kojoj se raspravljalo i glasalo o pojedinim elementima predloženoga modela koji su se tijekom rasprave iskristalizirali kao najsporniji: 1. zajednički, obavezan i jedinstven za sve studente uvodni modul na preddiplomskom studiju, 2. Hrvatski jezik kao alternativa Stranom jeziku na filološkim studijima, 3. jedan ili dva diplomska rada na dvopredmetnome studiju. Nakon što su se temeljitom raspravom razriješile dvojbe o spornim elementima modela, pristupilo se usvajanju odluke o cjelovitom modelu, što je provedeno na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća 10. srpnja 2019. Na toj je sjednici javnim izjašnjavanjem uz 64 glasa za, 13 protiv i 6 suzdržanih glasova donesen temeljni dokument reforme, *Odluka o zajedničkoj strukturi i smjernicama novih studijskih programa Filozofskog fakulteta*, koji sadrži 18 smjernica i grafički prikaz zajedničke strukture novih studijskih programa. Uspostavljanjem zajedničke strukture moglo se pristupiti izradi novih studijskih programa sukladno zadanim smjernicama Odluke, ali i sukladno aktivnostima zacrtanima u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji Fakulteta 2018–2023.* i *Operativnom planu provedbe Strategije*, u kojoj je poseban naglasak stavljen na usklađivanje studijskih programa, odnosno izlaznih kompetencija polaznika s potrebama tržišta rada, sudjelovanjem u projektima Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO).

U tom razdoblju Fakultet sudjeluje u dvama ciklusima HKO-projekata sufinanciranim iz Europskog socijalnog fonda, u kojima se aktivno uključio u proces izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacija s ciljem osuvremenjivanja postojećih studija i pokretanja novih interdisciplinarnih studijskih programa koji odgovaraju studentskim potrebama, zahtjevima tržišta rada i društva u cjelini. Sukladno tim ciljevima i Hrvatskomu kvalifikacijskom okviru u sklopu infrastrukturnoga projekta *Usklađivanje studijskih programa iz područja društvenih i humanističkih znanosti s potrebama tržišta rada* izrađena je aplikacija za administriranje ishoda učenja i aplikacija za obračun ECTS-bodova, izrađeno je devet standarda zanimanja i 18 standarda kvalifikacija, revidirano je 16 studijskih programa, dok je u sklopu drugoga HKO-projekta, *Izazovi za društvene i humanističke znanosti, novi studiji i sustav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, izrađeno 12 standarda zanimanja i 12 standarda kvalifikacija te revizija osam postojećih studijskih programa i izrada triju novih studijskih programa. U okviru navedenih projekata organizirano je od 2016. do 2020. više ciklusa edukacije te radionice za sve nastavnike o primjeni kompetencijskoga pristupa pri osmišljavanju studijskih programa: *Kompetencije i ishodi učenja, Konstruktivno poravnanje ishoda, načina rada i vrednovanja u kolegiju, Poučavanje i vrednovanje usmjereno ishodima učenja*. Nakon edukacije uslijedilo je revidiranje svih preddiplomskih i diplomskih studijskih programa na temelju dablinskih deskriptora i Bloomove taksonomije znanja, odnosno njezina tzv. revidirana modela, te *Opisnica razina ishoda učenja*. Sukladno planiranom hodogramu pripremljeni su novi ishodi učenja za većinu studijskih programa, provedena je međusobna usklađenost ishoda učenja studijskih programa i ishoda kolegija te vrednovanja ishoda učenja u nastavnom procesu.

Dotad su se suvremene društvene, kulturne i gospodarske potrebe pri oblikovanju studijskih programa u obzir uzimale samo rubno. Stoga je u ovoj reformi bilo važno predviđene ishode učenja studijskih programa

uskladiti s tim potrebama. Kako bi se utvrdilo koje kompetencije studiji trebaju pružiti s obzirom na realne potrebe društva, Fakultet se intenzivnije uključio u proces izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacija prema instrumentima Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Podaci o aktualnim društvenim potrebama prikupljali su se anketnim istraživanjem među različitim ciljanim skupinama: alumnima, poslodavcima, nositeljima kulturnih politika itd. Nadalje sudjelovanje u navedenim projektima omogućilo je Fakultetu da se u novim studijskim programima u većoj mjeri potiče uključivanje različitih oblika praktične nastave te kolegija u kojima će studenti stjecati primjenjiva znanja i kompetencije. Sustavno se povećao udio terenske nastave u onim studijskim programima u kojima usvajanje ključnih kompetencija počiva na terenskom radu. Međutim proces rada na reformi studijskih programa ponovno je zaustavljen: prvo epidemijom i zagrebačkim potresom u ožujku 2020. godine, a potom i rektorovom suspenzijom Uprave u srpnju 2020.

GODINE 2020-e

Uvažavajući napore koji su uloženi i u prvoj i u drugoj etapi reforme privremena uprava o. d. dekana Miljenka Jurkovića (o. d. prodekana: Dolores Grmača, Ivana Vidović Bolt, Hrvoje Stančić, Kruno Kardov, Nevena Škrbić Alempijević, Domagoj Tončinić) zalaže se za nastavak započeta rada uz pripreme drugoga ciklusa reakreditacije Fakulteta. Stoga je 30. lipnja 2021. održana tematska sjednica Fakultetskoga vijeća kako bi se ponovno otvorila rasprava i još jednom što temeljitije pretresle točke prijepora. Kao priprema za tematsku sjednicu svim odsjecima i katedrama koji izvode studijske programe upućeni su pozivi da se očituju o *Odluci o zajedničkoj strukturi i smjernicama novih studijskih programa* iz 2019. godine, kako bi se s dvogodišnjim odmakom razmotrili postavljeni temelji i smjer u kojem reforma može i treba ići. Na Vijeću je istaknuta važnost i nužnost reforme studijskih programa te da analiza očitovanja odsjekâ pokazuje kako bi za neke smjernice trebalo tražiti bolja rješenja. Stoga je zaključeno da će biti imenovana Radna skupina za reformu studijskih programa koja će nastaviti raditi na tim zadacima. U nastojanju da se djeluje integrativno, s ciljem očuvanja i uvažavanja specifičnosti i različitosti po kojima je Filozofski oduvijek bio prepoznat, svi su odsjeci i katedre koji izvode studijske programe imenovali svoje predstavnike u Radnoj skupini. Studentski su predstavnici, koje je imenovao Studentski zbor, također aktivno sudjelovali u Radnoj skupini, koja je, uz predstavnike dvaju fakultetskih centara i Samostalne katedre za kineziologiju, sveukupno brojala 42 člana te članove Uprave kao koordinate. Na sastancima Radne skupine temeljito se raspravljalo o zajedničkom okviru reformiranih studijskih programa te o svakoj od 18 smjernica iz Odluke iz 2019. godine. Na Radnoj skupini dogovaranje je i organiziranje rada u manjim fokus-grupama, koje su pripremale materijale i prijedloge rješavanja složenijih pitanja. Stoga su se paralelno sastajale fokus-grupe vezane uz pitanje organizacije kolegija generičkih kompetencija i posebice uz pitanje organizacije nastavničkih smjerova. U nastojanju da ideje i smjernice koje se žele inkorporirati u nove i reformirane studijske programe budu sukladne prijedlogu novoga *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* te ostalim dokumentima na državnoj, sveučilišnoj i fakultetskoj razini nova je Uprava dekana Domagoja Tončinića održala više sastanaka s pravnicima na Sveučilištu i resornim prorektorima, s ravnateljicom Agencije za znanost i visoko obrazovanje te s ravnateljem Sveučilišnoga računskog centra (SRCE) i voditeljima Centra za potporu ISVU-a o mogućnostima implementacije novih i reformiranih programa u ISVU-u. Prva faza ponovna intenzivna rada na reformi studijskih programa završila je tematskom izvanrednom sjednicom Fakultetskoga vijeća 28. rujna 2022, na kojoj su predstavljeni Zaključci Radne skupine za reformu studijskih programa Filozofskoga fakulteta na temelju Odluke o zajedničkoj strukturi i smjernicama novih studijskih programa Filozofskoga fakulteta iz 2019. godine. Prvih šest smjernica nesporno je te se zadržavaju u definiciji iz 2019. godine:

1. Svi će preddiplomski i diplomski studijski programi na Fakultetu biti po modelu 3+2 (Odluka Vijeća Filozofskog fakulteta 13. lipnja 2018).
2. Slobodna dvopredmetnost strateško je opredjeljenje Fakulteta.
3. Studijski programi moraju biti zasnovani na ishodima učenja (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Članak 78; Pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Članak 7).
4. Studijski programi koji se nastavljaju na diplomskoj razini moraju biti vertikalno usklađeni: ako postoji jednopredmetni preddiplomski, mora se nuditi i jednopredmetni diplomski, ako postoji dvopredmetni preddiplomski, mora se nuditi i dvopredmetni diplomski (Odluka Vijeća Filozofskog fakulteta 13. lipnja 2019). Interdisciplinarni studijski programi mogu se predlagati samo na jednoj razini ili kao jednopredmetni ili kao dvopredmetni programi.
5. Jezgru studijskog programa čine obvezni i izborni kolegiji struke (kriteriji definiranja jezgre: broj ECTS-a, ishodi učenja, struka).
6. Jezgre jednopredmetnih i dvopredmetnih studijskih programa koji završavaju istom kvalifikacijom jednakog su opsega i ishoda učenja (stečene kompetencije na razini jezgre za JP i DP studije moraju biti iste).

Posebice je važna 1. smjernica, kojom se uspostavlja jedinstvena struktura studijskih programa s obzirom na njihovo trajanje na razini cijeloga Fakulteta, čime se uklanja niz nedostataka. Različiti modeli trajanja preddiplomskih i diplomskih studijskih programa koji se izvode na Fakultetu (3+2 i 4+1) umanjuju prohodnost studija u dvopredmetnim kombinacijama, otežavaju prelazak na drugu studijsku grupu na diplomskoj razini, prepreka su mobilnosti i prepoznatljivosti studijskih programa u Europskome prostoru visokoga obrazovanja.

Nesporne su i posljednje tri smjernice, koje također ostaju u obliku iz 2019. godine, samo je u 17. smjernici dodatak ishođen za dvopredmetne studije:

16. Smjerovi postoje samo na diplomskom studijskom programu, moraju se međusobno razlikovati u najmanje 50% ECTS-a i rezultiraju akademskim nazivom uz naznaku struke (različita diploma).
17. Ukupno tjedno opterećenje studenta u nastavi bit će sukladno Statutu Sveučilišta u Zagrebu (Članak 69, Stavak 4: u preddiplomskom studiju 26 sati, u diplomskom studiju 20 sati). Sukladno Članaku 69. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i Zaključku Odbora za upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu od 6. lipnja 2022. ukupne tjedne obveze studenta u nastavi na dvopredmetnim preddiplomskim i diplomskim studijskim programima mogu iznimno iznositi najviše 30 sati.
18. U radne grupe za izradu studijskih programa uključuju se i studenti: minimalno po jedan predstavnik preddiplomskog i diplomskog studija koje delegiraju studentski predstavnici po godinama studija (ESG standard za unutarnje osiguravanje kvalitete 1.2: Izrada i odobravanje programa; Pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Članak 6, Stavak 2).

Najveće su izmjene u 7. i 8. smjernici, kojima se restrukturira prvotno predloženi zajednički, za sve studente obavezan i jedinstven uvodni modul na preddiplomskome studiju. Umjesto obvezujuće uspostave općih i

zajedničkih programskih osnova, koje su ideološki obilježile reforme studijskih programa u drugoj polovici 20. stoljeća, predloženi su kolegiji jezičnih kompetencija i generičkih vještina:

7. Umjesto zajedničkog uvodnog modula bit će organiziran skup kolegija generičkih vještina i na pred-diplomskoj i na diplomskoj razini. Pojedine kolegije generičkih vještina odsjeci/katedre mogu uvrstiti u svoje studijske programe kao obvezne ili izborne. Studenti će kolegije generičkih vještina moći upisivati i kroz slobodnu izbornost.
8. Studenti neofiloloških studijskih programa tijekom prve godine preddiplomskog studija iz grupe jezičnih kompetencija biraju između *Stranog jezika*, *Hrvatskog jezika* i *Latinskog jezika*, ostali slušaju strani jezik po izboru iz ponude Centra za strane jezike. Studenti kojima hrvatski nije materinski ili njime vladaju na razini B2 ili nižoj mogu birati *Hrvatski jezik za neizvorne govornike*. Studenti dvopredmetnih studija iz grupe jezičnih kompetencija upisuju odabrani kolegij (2 semestra po 2 boda i 2 sata) na jednom studijskom programu, a na drugom odgovarajući broj bodova ostvaruju ili upisom kolegija iz grupe jezičnih kompetencija ili izbornim kolegijem iz grupe generičkih vještina.

Uz kolegije jezičnih kompetencija i generičkih vještina dodani su odgovarajući ishodi učenja u sve studijske programe i na preddiplomskoj i na diplomskoj razini.

Manje su intervencije u 9, 10. i 11. smjernici:

9. Poticati će se unutarnja i vanjska modularna izbornost: minimalno 3 kolegija, maksimalno 20 ECTS-a. Modulima se ostvaruju dodatne mikrokvalifikacije koje se upisuju u dodatak diplomi.
10. Nastavničko-metodički modul obuhvaća 60 ECTS-a jer je taj broj bodova ekvivalent studentskog opterećenja u trajanju od jedne godine, što je preduvjet za usklađenost nastavničke profesije unutar EU (Zakon o odgoju i obrazovanju, Članak 105, Stavak 6).
11. Nastavničko-metodički modul proteže se kroz preddiplomsku (pedagogija, didaktika, psihologija) i diplomsku (metodike struke) razinu studijskog programa.

Smjernice 12, 13. i 14. usklađene su s pravnim aktima te u izmijenjenu obliku glase:

12. Završni ispit ili završni rad obavezan je oblik preddiplomske završnosti na svim studijskim programima (2–3 ECTS boda od jezgre studija) (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Članak 83, Stavak 1).
13. Diplomski rad obavezan je oblik diplomske završnosti na svim studijskim programima (8–10 ECTS bodova od jezgre studija) (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Članak 83, Stavak 2).
14. Osigurati minimalno 28 ECTS-a za izbornost na preddiplomskom (unutarnja i slobodna izbornost + PEDIPSI) te minimalno 24 ECTS-a slobodne izbornosti na diplomskom studijskom programu (Statut Sveučilišta u Zagrebu, Članak 67, Stavak 2).

Smjernica 15. nakon iznimno duge rasprave na više sjednica Radne skupine ipak je promijenjena na način da se nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture ne dodjeljuju bodovi, između ostaloga i zato što je to neprovedivo u slobodnoj dvopredmetnosti.

Zaključci Radne skupine na izvanrednoj sjednici Fakultetskoga vijeća 28. rujna 2022. jednoglasno su prihvaćeni. Nakon faze intenzivna i temeljita razmatranja zajedničkih smjernica studijskih programa od siječnja do rujna 2022. slijedila je faza raznolikih aktivnosti organiziranih s ciljem izrade ujednačene strukture studijskih programa prema zadanim smjernicama te što boljšega povezivanja i umrežavanja studijskih programa na razini Fakulteta. U toj drugoj fazi, tijekom listopada i studenoga 2022. godine, organiziran je niz aktivnosti: predstavljanje kolegija generičkih vještina (5. i 25. listopada 2022), predstavljanje kolegija jezičnih kompetencija (10. listopada 2022), predstavljanje kolegija s nastavničkim kompetencijama i HKO-standarda (26. listopada i 9. studenoga 2022), a posebice su važne radionice usklađivanja novih i reformiranih studijskih programa s metodologijom HKO-a (6. listopada filologije i 7. listopada humanistički studiji). Također su održane radionice za izradu strukture studijskih programa (8. studenoga 2022) i radionica o modulima (23. studenoga 2022). Reformske su aktivnosti organizirane s ciljem boljšeg upoznavanja fakultetskih mogućnosti i raznolikosti, boljšega povezivanja i umrežavanja resursa, a time i stvaranja boljših studijskih programa. Radi lakšeg ispunjavanja obrazaca nadograđen je interni informacijski sustav Obeliks (Osnovna baza evidencije logistike i kvalitete studiranja). Radionice za popunjavanje obrazaca održavane su periodično (11. listopada i 17. listopada 2022, 20. veljače 2023, 17. ožujka i 20. ožujka 2023. te prema potrebi pojedinih odsjeka).

U trećoj fazi, koja je dovršena krajem lipnja 2023. godine, finalizirana je izrada strukture studijskih programa te su ispunjeni obrasci i poslani u proceduru vrednovanja svi studijski programi. U postupak vrednovanja sveukupno je poslano 100 programa: 91 reformirani i devet novih. Na svim odsjecima/katedrama organizirane su radne skupine za reformu studijskih programa koje se koordinirali pročelnici.

Centar za obrazovanje nastavnika i Koordinacija nastavničkih studija intenzivno su sudjelovali u izradi strukture nastavničkih smjerova: obvezni kolegiji za stjecanje nastavničkih kompetencija (Psihologija odgoja i obrazovanja, Opća pedagogija, Didaktika) prebaćeni su s diplomske na preddiplomsku razinu, predloženi su novi sadržaji nastavničkih kompetencija usmjereni na aktualna pitanja u obrazovanju (vrednovanje, međupredmetne teme, inkluzija, integracija i digitalna pismenost) te izrada kataloga odsječnih izbornih kolegija s nastavničkim kompetencijama. U sve radne skupine bili su uključeni predstavnici studenata. Tehnički dio procedure, pomoć oko ispunjavanja obrazaca i slanje materijala na Fakultetsko vijeće, a potom na Sveučilište vodile su voditeljica Ureda za kvalitetu Ivana Sudarević i prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje Dolores Grmaća, koja je koordinirala cjelokupnim procesom reforme od 2021. godine. Reformirani programi, ovisno o veličini izmjena, išli su u četiri vrste procedura vrednovanja i slani su na Sveučilište – čim je neki studijski program bio pripremljen – od prosinca 2022. do lipnja 2023. godine:

1. izmjene do 20% prolaze samo proceduru na Sveučilištu (postupak traje 3–4 mjeseca);
2. izmjene od 20 do 40% nakon procedure na Sveučilištu šalju se na jednu recenziju (postupak traje 4–5 mjeseci);
3. izmjene veće od 40% nakon procedure na Sveučilištu šalju se na tri recenzije (jedna domaća i dvije strane; postupak traje 7–8 mjeseci);
4. izmjene veće od 40% koje zahtijevaju promjenu podataka u dopusnici šalju se nakon procedure navedene pod (3) u MZO i AZVO (postupak traje oko godinu dana).

Procedura na Sveučilištu uključuje sljedeća tijela: Radna skupina za studijske programe, Odbor za upravljanje kvalitetom, Vijeće društveno-humanističkog područja i Senat. Novi programi također prolaze složenu

proceduru: postupak preko Sveučilišta uključuje tri recenzije (jedna domaća i dvije strane), a potom slijedi postupak u AZVO-u i MZO-u radi provjera uvjeta za izvođenje programa i upis u Upisnik studijskih programa (postupak traje više od godinu dana).

Fakultetska reformska događanja i priprema slanja obrazaca u proceduru vrednovanja studijskih programa bili su znatno otežani nakon donošenja novoga *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* (7. listopada 2022) i *Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* (16. prosinca 2022) zbog promjena koje se odnose na studijske programe (između ostaloga *prediplomski* studij preimenovan je u *prijediplomski*). Zalaganjem rektora Sveučilišta u Zagrebu Stjepana Lakušića Senat je 17. siječnja 2023. donio Odluku o provođenju postupka akreditacije studijskih programa u prijelaznome razdoblju do donošenja podzakonskih propisa i općih akata Agencije za znanost i visoko obrazovanje te potom 9. veljače 2023. Upute o vrednovanju studijskih programa u prijelaznome razdoblju. Na temelju donesenih akata omogućen je nastavak započete procedure vrednovanja. Međutim za studijske programe koji prelaze s modela 4+1 na model 3+2, za reformirane programe na kojima se restrukturiraju smjerovi i za nove programe bilo je potrebno dostaviti i dodatne obrasce, što je ionako složenu proceduru učinilo još zahtjevnijom. Sveukupno je takvih programa bilo 40. Dodatne je obrasce popunjavala najvećim dijelom resorna prodekanica.

Do travnja 2024. u potpunosti je dovršena akreditacija osam novih programa: združeni diplomski jednopredmetni sveučilišni studij *Digitalna lingvistika* sa Sveučilištem u Ljubljani i Masarykovim sveučilištem u Brnu (izvodi se od 2023/24), združeni diplomski sveučilišni jednopredmetni studij *Primijenjena kognitivna znanost* s Fakultetom elektrotehnike i računarstva (izvodi se od 2023/24), diplomski jednopredmetni studij *Klinička lingvistika i fonetika* (u planu početak izvođenja od 2024/25), prijediplomski i diplomski studiji *Japanologija* i *Sinologija* (u planu početak izvođenja prijediplomskih studija od 2024/25) i diplomski sveučilišni jednopredmetni studij *Studiji jugoistočne Europe*. Također je do travnja 2024. u potpunosti završena procedura vrednovanja za 43 reformirana prijediplomska studijska programa:

1. Anglistika (dvopredmetni);
2. Antropologija (dvopredmetni);
3. Arheologija (dvopredmetni);
4. Arheologija (jednopredmetni);
5. Češki jezik i književnost (dvopredmetni);
6. Etnologija i kulturna antropologija (dvopredmetni);
7. Filozofija (dvopredmetni);
8. Filozofija (jednopredmetni);
9. Fonetika (dvopredmetni);
10. Francuski jezik i književnost (dvopredmetni);
11. Germanistika (dvopredmetni);
12. Grčki jezik i književnost (dvopredmetni);

13. Hungarologija (dvopredmetni);
14. Indologija (dvopredmetni);
15. Informacijske znanosti (dvopredmetni);
16. Informacijske znanosti (jednopredmetni);
17. Judaistika (dvopredmetni);
18. Južnoslavenski studiji (dvopredmetni) (od 2005/06. do 2023/24. Južnoslavenski jezici i književnosti);
19. Komparativna književnost (dvopredmetni);
20. Komparativna književnost (jednopredmetni);
21. Kroatistika (dvopredmetni);
22. Kroatistika (jednopredmetni);
23. Latinski jezik i književnost (dvopredmetni);
24. Lingvistika (dvopredmetni);
25. Nederlandistika (dvopredmetni);
26. Pedagogija (dvopredmetni);
27. Pedagogija (jednopredmetni);
28. Poljski jezik i književnost (dvopredmetni);
29. Portugalski jezik i književnost (dvopredmetni);
30. Povijest (dvopredmetni);
31. Povijest (jednopredmetni);
32. Povijest umjetnosti (dvopredmetni);
33. Psihologija (jednopredmetni);
34. Rumunjski jezik i književnost (dvopredmetni);
35. Ruski jezik i književnost (dvopredmetni);
36. Slovački jezik i književnost (dvopredmetni);
37. Sociologija (dvopredmetni);
38. Sociologija (jednopredmetni);
39. Španjolski jezik i književnost (dvopredmetni);
40. Švedski jezik i kultura (dvopredmetni);
41. Talijanistika (dvopredmetni);

- 42. Turkologija (dvopredmetni);
- 43. Ukrajinski jezik i književnost (dvopredmetni).

Većina navedenih prijediplomskih programa izvodi se od 2005/06. (osim Nederlandistike, koja se izvodi od 2008/09. ciklički na način da se upisuju dvije uzastopne generacije, a potom slijedi stanka od tri godine prije ponovnog upisa u sljedeći studijski ciklus, i Judaistike, koja se izvodi od 2012/13), uz sljedeće razlike u odnosu na programe reformirane 2024. godine: od 2005/06. do 2023/24. mogao se upisivati i jednopredmetni studij Talijanistike; studij Južnoslavenski jezici i književnosti koji se izvodio od 2005/06. restrukturiran je te je promijenio naziv u Južnoslavenski studiji; sedam studija koji su se izvodili po modelu 4+1 prešli su na model 3+2.

Početak izvođenja reformiranih prijediplomskih studijskih programa planiran je za ak. god. 2024/25. u sklopu obilježavanja 150. obljetnice Fakulteta. Navedenom popisu prijediplomskih reformiranih programa treba dodati i integrirani prijediplomski i diplomski studij *Povijest i geografija – smjer: nastavnički*, koji se izvodi u suradnji s Prirodoslovno-matematičkim fakultetom od 2012/13. (uz studij Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta *Geografija i povijest*, koji se izvodi od 2005/06), te dva nova studija, *Japanologija* i *Sinologija*, tako da je sveukupno 46 programa (36 dvopredmetnih i devet jednopredmetnih prijediplomskih te jedan integrirani) koji će se izvoditi od 2024/25. Uz izvedbene planove pripremljene su izlazna i prijelazna strategija s planom osiguravanja uvjeta postojećim studentima za nastavak i napredovanje tijekom studija.

Procedura vrednovanja 47 diplomskih reformiranih studijskih programa (35 dvopredmetnih i 12 jednopredmetnih) bit će u potpunosti dovršena tijekom 2024. godine. U reformi su provedene veće izmjene na većini diplomskih programa jer su restrukturirani smjerovi i uvedeni moduli. U reformi je posebna pozornost posvećena izradi međustudijskih i interdisciplinarnih modula kojima se redovni studijski programi namjeravaju povezati s programima cjeloživotnog obrazovanja. U planu je početak izvođenja od 2027/28. godine, nakon što prva generacija završi reformirani preddiplomski studij.

Bolonjski diplomski programi koji se izvode od 2008/09. (model 3+2) i od 2009/10. (model 4+1)	Reformirani diplomski programi – za većinu u planu izvođenje od 2027/28.
1. Anglistika (dvopredmetni) – smjerovi: književno-kulturološki (amerikanistika, anglistika), lingvistički, nastavnički (nastavnički smjer se izvodi od 2009/10), prevoditeljski	1. Anglistika (dvopredmetni) – smjerovi: književno-lingvističko-prevoditeljski, nastavnički
2. Anglistika (jednopredmetni) – smjerovi: književno-kulturološki (amerikanistika, anglistika), lingvistički, nastavnički, prevoditeljski	2. Anglistika (jednopredmetni) – smjerovi: književno-lingvističko-prevoditeljski, nastavnički
3. Antropologija (dvopredmetni)	3. Antropologija (dvopredmetni)
4. Arheologija (dvopredmetni) – smjerovi: prapovijesna, antička, srednjovjekovna (od 2019/20)	4. Arheologija (dvopredmetni) – smjerovi: prapovijesna, antička, srednjovjekovna
5. Arheologija (jednopredmetni) – smjerovi: prapovijesna, antička, srednjovjekovna	5. Arheologija (jednopredmetni) – smjerovi: prapovijesna, antička, srednjovjekovna
6. Češki jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: prevoditeljsko-kulturološki, nastavnički	6. Češki jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: prevoditeljsko-kulturološki, nastavnički

7. Etnologija i kulturna antropologija (dvopredmetni)	7. Etnologija i kulturna antropologija (dvopredmetni)
8. Filozofija (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, znanstveni (model 4+1)	8. Filozofija (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, znanstveni
9. Filozofija (jednopredmetni) – smjerovi: znanstveni (model 4+1)	9. Filozofija (jednopredmetni)
10. Fonetika (dvopredmetni) – smjerovi: rehabilitacija slušanja i govora, govornišтво, znanstveno usmjerenje fonetike	10. Fonetika (dvopredmetni)
11. Francuski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljski, znanstveni	11. Francuski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, jezikoslovno-književni
12. Germanistika (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, kulturološki, prevoditeljski	12. Germanistika (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, kulturološki
13. Grčki jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: istraživački, nastavnički (model 4+1)	13. Grčki jezik i književnost (dvopredmetni)
14. Hungarologija (dvopredmetni)	14. Hungarologija (dvopredmetni)
15. Indologija (dvopredmetni) (model 4+1)	15. Indologija (dvopredmetni)
16. Informacijske znanosti (dvopredmetni) – smjerovi: arhivistika, bibliotekarstvo, informatika (istraživački), informatika (nastavnički), informatologija, muzeologija i upravljanje baštinom	16. Informacijske znanosti (dvopredmetni) – smjerovi: arhivistika, knjižničarstvo, informatika (istraživački), informatika (nastavnički), humanistička i društvena informatika, muzeologija i upravljanje baštinom
17. Informacijske znanosti (jednopredmetni) – smjerovi: arhivistika, bibliotekarstvo, informatika (istraživački), informatika (nastavnički), muzeologija i upravljanje baštinom	17. Informacijske znanosti (jednopredmetni) – smjerovi: arhivistika, knjižničarstvo, informatika (istraživački), informatika (nastavnički), humanistička i društvena informatika, muzeologija i upravljanje baštinom
18. Judaistika (dvopredmetni) (izvodi se od 2015/16)	18. Judaistika (dvopredmetni)
19. Južnoslavenski jezici i književnosti (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, jezično-prevoditeljski, književno-interkulturni	19. Južnoslavenski studiji (dvopredmetni)
20. Komparativna književnost (dvopredmetni)	20. Komparativna književnost (dvopredmetni)
21. Komparativna književnost (jednopredmetni)	21. Komparativna književnost (jednopredmetni)
22. Kroatistika (dvopredmetni) – smjerovi: jezikoslovni, književni, nastavnički (nastavnički smjer izvodi se od 2009/10)	22. Kroatistika (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, filološko-kulturološki
23. Kroatistika (jednopredmetni) – smjer: nastavnički	23. Kroatistika (jednopredmetni) – smjer: nastavnički, filološko-kulturološki
24. Latinski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, istraživački (model 4+1)	24. Latinski jezik i književnost (dvopredmetni)
25. Lingvistika (dvopredmetni) – smjerovi: kognitivni, opći, poredbeni, primijenjeni, računalni	25. Lingvistika (dvopredmetni)
26. Nederlandistika (dvopredmetni) (izvodi se od 2011/12)	26. Nederlandistika (dvopredmetni)

27. Pedagogija (dvopredmetni)	27. Pedagogija (dvopredmetni)
28. Pedagogija (jednopredmetni)	28. Pedagogija (jednopredmetni)
29. Poljski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: kulturološki, lingvistički	29. Poljski jezik i književnost (dvopredmetni)
30. Portugalski jezik i književnost (dvopredmetni)	30. Portugalski jezik i književnost (dvopredmetni)
31. Povijest (dvopredmetni) – smjerovi: istraživački, nastavnički (od 2019/20)	31. Povijest (dvopredmetni) – smjerovi: istraživački, nastavnički
32. Povijest (jednopredmetni) – smjerovi: istraživački, nastavnički	32. Povijest (jednopredmetni) – smjerovi: istraživački, nastavnički
33. Povijest umjetnosti (dvopredmetni) – smjer: istraživački, nastavnički	33. Povijest umjetnosti (dvopredmetni) – smjer: istraživački, nastavnički
34. Povijest umjetnosti (jednopredmetni) – smjer: istraživački	34. Povijest umjetnosti (jednopredmetni) – smjer: istraživački
35. Psihologija (jednopredmetni)	35. Psihologija (jednopredmetni)
36. Romistika (dvopredmetni) (od 2016/17)	36. Romistika (dvopredmetni) (od 2024/25)
37. Romistika (jednopredmetni) (od 2016/17)	37. Romistika (jednopredmetni) (od 2024/25)
38. Rumunjski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjer: opći	38. Rumunjski jezik i književnost (dvopredmetni)
39. Ruski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljski (model 4+1)	39. Ruski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, jezikoslovno-književni
40. Slovački jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljsko-kulturološki	40. Slovački jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljsko-kulturološki
41. Sociologija (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, znanstveni	41. Sociologija (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, istraživački
42. Sociologija (jednopredmetni) – smjer: znanstveni	42. Sociologija (jednopredmetni) – smjer: nastavnički, istraživački
43. Španjolski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljski, znanstveni	43. Španjolski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, filološko-prevoditeljski
44. Švedski jezik i kultura (dvopredmetni) – smjerovi: lingvistički, prevoditeljski	44. Švedski jezik i kultura (dvopredmetni)
45. Talijanistika (dvopredmetni) – smjerovi: jezikoslovno-kulturološki, književno-kulturološki, nastavnički	45. Talijanistika (dvopredmetni) – smjerovi: filološko-kulturološki, nastavnički
46. Talijanistika (jednopredmetni) – smjerovi: jezikoslovno-kulturološki, književno-kulturološki, nastavnički	
47. Turkologija (dvopredmetni)	46. Turkologija (dvopredmetni)
48. Ukrajinski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljsko-kulturološki (model 4+1)	47. Ukrajinski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljsko-kulturološki

Time se konačno ostvaruju zadani ciljevi reforme studijskih programa nakon uspostave bolonjskoga modela studija: novi interdisciplinarni studijski programi i osuvremenjeni postojeći programi koji odgovaraju društvenim potrebama, sustavno osmišljena izbornost, omogućena znatno veća fleksibilnost studentima u kreiranju studija, integracija studijskih programa i interdisciplinarnost te bolja iskorištenost kadrovskih potencijala Fakulteta, što pridonosi boljoj organiziranosti Fakulteta kao cjeline. U programe se također nastojala ugraditi težnja izrade programa s većim udjelom praktične i terenske nastave, primjenjivijim znanjima i generičkim kompetencijama.

ZAKLJUČNO O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

Tijekom stoljeće i pol duge povijesti studijski programi Filozofskoga fakulteta kontinuirano su prolazili kroz raznolike procese preobrazbe. Ta konstanta proizlazi iz imperativa stalna prilagođavanja potrebama kvalitetna obrazovanja u skladu s promjenama u širem društvenom kontekstu jer o studijskim programima u velikoj mjeri ovisi kvaliteta osnovnoga i srednjega obrazovanja, a time posredno i cijele obrazovne vertikale. Više nego ikad studentima treba omogućiti stjecanje transverzalnih kompetencija, kako bi po završetku studija bili spremni suočiti se s društvenim, kulturnim i ekonomskim izazovima koji se danas ne mogu predvidjeti.

U izvođenju studijskih programa Fakultet desetljećima uspješno surađuje s domaćim institucijama i visokim učilištima, s inozemnim sveučilištima te sa stranim veleposlanstvima u organizaciji studija stranih jezika. Posljednjih godina potpisano je 90 novih sporazuma o suradnji s institucijama u kojima studenti obavljaju neku vrstu stručne prakse. U sklopu infrastrukturnoga projekta *Učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu* uvedeni su elementi učenja kroz rad u 15 kolegija, od kojih su neki novi, a neki postojeći koji su izmijenjeni na način da sadrže neki oblik učenja kroz rad u svojem sadržaju, čime je studentima povećana dostupnost stručne prakse. Također je provedeno istraživanje s mentorima i ravnateljima škola o iskustvima i mogućnostima unapređenja provedbe stručne prakse za studente nastavničkih smjerova. U tu svrhu provedeno je i istraživanje među studentima i zaposlenicima Fakulteta koji vode metodiku nastave. Održane su ukupno tri edukacije mentora: dvije za mentore u školama, jedna za mentore nenastavničke stručne prakse. Izrađen je *Priručnik za mentore u školama* o vještinama mentoriranja i vrednovanja stručne prakse te je razvijen model evaluacije i praćenja kvalitete stručne prakse. Fakultet je 2022. osnovao novi centar, *Filozofski u zajednici*, koji služi kao interna vježbaonica unutar koje studenti različitih studijskih grupa provode stručnu praksu i ostale oblike učenja kroz rad.

Mudroslovni/Filozofski fakultet od svojih početaka izvodi više od dvije trećine svih studijskih programa na zagrebačkome Sveučilištu te ujedno najviše studija u Republici Hrvatskoj i cijeloj regiji, pa i šire. Broj studijskih programa kontinuirano raste te doseže vrhunac u obljetničkoj 2024/25. akademskoj godini, u kojoj će se izvoditi sveukupno 144 studija: 93 postojeća programa nastaviti će se izvoditi na višim godinama prijediplomskih i na diplomskim studijima prema starom modelu studiranja do njihova završetka te započinje nastava na 51 reformiranom i novom programu. Gledajući broj studenata, neke su studijske grupe vrlo male, međutim ono što Filozofski fakultet izdvaja upravo je činjenica da je u Republici Hrvatskoj jedina visokoobrazovna institucija na kojoj je moguće studirati primjerice fonetiku, komparativnu književnost, južnoslavenske jezike i književnosti, poljski jezik i književnost, češki jezik i književnost, slovački jezik i književnost, ukrajinski jezik i književnost, švedski jezik i kulturu, rumunjski jezik i književnost, portugalski jezik i književnost, turkologiju, indologiju, nederlandistiku, judaistiku, romistiku, sinologiju, primijenjenu kognitivnu znanost, digitalnu lingvistiku, kliničku lingvistiku i fonetiku. Nastava na neofilološkim grupama odvija se na jeziku koji se studira, što

je jednako tako rijetkost. Višepredmetnost koja se tijekom povijesti oblikovala u slobodnu dvopredmetnost i mogućnost različitih kombinacija studijskih programa te izbor nastavničkoga ili nenastavničkoga usmjerenja u različitim kombinacijama čine Fakultet prepoznatljivom i posebnom akademskom institucijom u najširem kontekstu. Unatoč izazovima Fakultet već sedam desetljeća ustraje na slobodnoj dvopredmetnosti, čime se omogućuje renesansni profil znanja: povezivanje znanja iz različitih polja, kritičko mišljenje i primjena znanja. Osim veličine i brojnosti studijskih programa Fakultet odlikuju i disciplinarna različitost jer objedinjuje dva znanstvena područja, društveno i humanističko, te ukupno 11 znanstvenih polja; u humanistici polja su arheologija, etnologija i antropologija, filologija, filozofija, povijest, povijest umjetnosti i znanost o umjetnosti, a u društvenim znanostima to su informacijske i komunikacijske znanosti, pedagogija, psihologija i sociologija.

Tijekom stotinu i pedeset godina svoje povijesti Fakultet se kontinuirano razvija, što izravno ovisi o studijskim programima i znanstvenim područjima koje pokriva. U razdoblju između dvaju svjetskih ratova Fakultet ulazi u novu etapu svojega djelovanja povećanjem broja studijskih programa, broja nastavnika i broja studenata, ali i značajnim unapređenjem visokoškolske nastave i znanstvenoga rada. U drugoj polovici 20. stoljeća ti se brojevi postupno i višestruko povećavaju. Međutim duboka transformacija cjelokupna nastavnoga procesa događa se početkom 21. stoljeća uvođenjem bolonjskoga sustava, kojim se omogućuje punopravno sudjelovanje u Europskome prostoru visoke naobrazbe.

Osim što je najstarija nacionalna institucija za studij humanističkih i društvenih znanosti, Filozofski je fakultet kroz razne mijene tijekom svoje povijesti uspio zadržati vodeću i središnju ulogu u društvenim i humanističkim znanostima obrazujući svoje studente za preuzimanje najodgovornijih uloga u stvaranju boljeg društva – nastavničkih, istraživačkih, kulturnih i stručnih.

Dolores Grmača

LITERATURA I IZVORI

Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izvještaji uprava Filozofskog fakulteta o radu; uredbe Filozofskog fakulteta; Uredba Aleksandra I.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.

Luetić, T. Prve studentice Zagrebačkog sveučilišta. *Hrvatska revija*. 3–4(2001), 115–122. Dostupno i na: <https://www.matica.hr/hr/324/prve-studentice-zagrebackog-sveucilista-20884/> (1. 5. 2024).

Luetić, T. Prve studentice Mudroslovnog fakulteta kr. Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. *Povijesni prilozi*. 21, 22(2002), 167–208. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/28671> (1. 5. 2024).

Rad uprave Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 1. 10. 2004. do 30. 9. 2009. Jurković, M. et al. (ur.). Zagreb: FF press, 2009.

Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu. Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969. Dostupno i na: <https://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/povijest-sveucilista/monografije-sveucilista-i-sastavnica/> (2. 7. 2024).

Sveučilište u Zagrebu 350 godina: 1669–2019. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019.

MREŽNE STRANICE

Arhiv Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/arhiv-sveucilista/> (1. 5. 2024).

Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet. Fakultetsko vijeće. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/fakultetsko-vijece/> (1. 5. 2024).

Virtualne zbirke Sveučilišta u Zagrebu. Redovi predavanja. Dostupno na: <https://unizg.eindigo.net/?pc=i&id=12903> (1. 5. 2024).

Reakreditacije i sustav za osiguravanje kvalitete Filozofskoga fakulteta

REAKREDITACIJE FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Reforma hrvatskoga visokoškolskog obrazovnog procesa u svrhu pristupanja Europskomu prostoru visoke naobrazbe nalagala je i obvezu vanjskoga vrednovanja kvalitete svih visokih učilišta u petogodišnjim ciklusima. Postupkom reakreditacije provjeravaju se kriteriji koje su sve zemlje dogovorile na državnim razinama i za koje su uspostavile odgovarajuće mehanizme. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), nacionalna agencija za brigu o kvaliteti, obavlja vanjsko vrednovanje ustanova sukladno svojem planu i kriterijima koji vrijede za cijeli prostor koji pokriva European Network of Quality Assurance (ENQA).

Cilj je postupka reakreditacije vrednovati i ocijeniti kvalitetu visokog učilišta u skladu s nacionalnim zakonskim kriterijima, standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskome prostoru visokog obrazovanja (ESG) te dobrom europskom i međunarodnom praksom. Reakreditacija obuhvaća analizu i ocjenu kvalitete visokog učilišta koju imenovano stručno povjerenstvo donosi prema definiranim standardima kvalitete, grupiranim u pet tematskih cjelina: upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete, studijski programi i programi cjeloživotnog obrazovanja, učenje i poučavanje usmjereni na studenta – nastavni proces i podrška studentima, nastavnički kapaciteti i infrastruktura visokog učilišta, znanstvena/umjetnička i stručna djelatnost. Po završetku reakreditacije Akreditacijski savjet donosi mišljenje na temelju kojeg AZVO izdaje Akreditacijsku preporuku kojom preporučuje ministru nadležnom za područje visokog obrazovanja i znanosti: 1. izdavanje potvrde visokom učilištu o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti odnosno dijela djelatnosti, u slučaju da je akreditacijska preporuka pozitivna; 2. uskratu dopusnice visokom učilištu za obavljanje djelatnosti odnosno dijela djelatnosti, u slučaju da je akreditacijska preporuka negativna; 3. izdavanje pisma očekivanja visokom učilištu, s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine. Pismo očekivanja može uključivati i zabranu upisa novih studenata na određeno razdoblje.

Fakultet je dosad prošao dva postupka reakreditacije predviđena za visoka učilišta, postupak reakreditacije dijela djelatnosti koji je vezan uz prijediplomski i diplomski studij Antropologija te postupak reakreditacije 12 poslijediplomskih studijskih programa.

Prvi reakreditacijski ciklus Fakulteta pripremala je tijekom ak. god. 2013/14. Uprava dekana Damira Borasa, koji je 1. listopada 2014. preuzeo dužnost rektora te je do izbora novoga dekana obnašateljem dužnosti imenovan Marko Jurčić, dotadašnji prodekan za poslovanje. Novi je dekan Vlatko Previšić izabran 30. listopada 2014, prodekani su bili: Vlasta Erdeljac, prodekanica za nastavu i studente, Ivana Franić, prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje, Branka Galić, prodekanica za znanost i međunarodnu suradnju, Željko Holjevac, prodekan za organizaciju i razvoj, te Marko Jurčić, prodekan za poslovanje. Sukladno hodogramu aktivnosti u pripremi reakreditacije svi su odsjeci i centri izradili svoje samoanalize, na temelju kojih je Povjerenstvo za reakreditaciju izradilo Samoanalizu Fakulteta, koju je

Fakultetsko vijeće usvojilo na izvanrednoj sjednici 8. siječnja 2014. Nakon odgođena posjeta koji se trebao realizirati u travnju 2014. godine Stručno je povjerenstvo na Fakultetu boravilo od 10. do 12. studenoga 2014. Tijekom posjeta Stručno se povjerenstvo sastalo s Upravom, zasebno sa svim prodekanima, zatim pročelnicima odsjeka, nastavnim osobljem, voditeljima znanstvenih projekata, mentorima na doktorskim studijima te doktorandima koji su zaposleni kao asistenti u nastavi. Nadalje Stručno je povjerenstvo održalo sastanak otvoren za sve studente prijediplomskih i diplomskih studija te dobilo na uvid anonimne studentske komentare dostavljene Agenciji. Povjerenstvo je također obišlo Knjižnicu, informatičke kabinete, studentsku referadu i dio učionica, gdje je prisustvovalo nastavi i razgovaralo s prisutnim studentima. Koordinatorica protokola posjeta Stručnoga povjerenstva Fakultetu, kao i pripreme procesa reakreditacije bila je Ivana Franić, prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje. Povjerenstvo je po Fakultetu provela Helena Tomas.

Na temelju Samoanalize Fakulteta, dostavljene dokumentacije i na temelju posjeta Stručno je povjerenstvo dostavilo izvješće temeljem kojega je 18. ožujka 2015. Agencija za znanost i visoko obrazovanje donijela *Akreditacijsku preporuku*. Prema toj preporuci Filozofskom je fakultetu 24. travnja 2015. Ministarstvo znanosti i obrazovanja izdalo *Pismo očekivanja* s rokom uklanjanja nedostataka od tri godine. Prema *Akreditacijskoj preporuci* traži se sljedeće:

1. Izdavanje pisma očekivanja s rokom uklanjanja nedostataka od tri godine za dio djelatnosti visokog obrazovanja koji se odnosi na sedam studijskih programa: preddiplomski sveučilišni studij *Južnoslavenski jezici i književnosti* (dvopredmetni), preddiplomski sveučilišni studij *Rumunjski jezik i književnost* (dvopredmetni), preddiplomski sveučilišni studij *Hungarologija* (dvopredmetni), preddiplomski sveučilišni studij *Antropologija* (dvopredmetni), diplomski sveučilišni studij *Hungarologija* (dvopredmetni), diplomski sveučilišni studij *Antropologija* (dvopredmetni) te preddiplomski sveučilišni studij *Nederlandistika* (dvopredmetni).
 - Kadrovska je situacija na svim navedenim studijima revidirana te je time otklonjen nedostatak o nedovoljnu broju stalno zaposlenih nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju. Studijski programi *Antropologije* prošli su zaseban proces reakreditacije 2017. godine.
2. Izdavanje pisma očekivanja s rokom uklanjanja nedostataka od tri godine za dio znanstvene djelatnosti koji se odnosi na nepostojanje strateškoga programa znanstvenih istraživanja za razdoblje od najmanje pet godina u znanstvenom području u kojem Fakultet obavlja djelatnost.
 - Izrađena je *Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* i usvojena na Fakultetskome vijeću 21. veljače 2018.

U navedenom roku uklonjeni su utvrđeni nedostaci te je Ministarstvo znanosti i obrazovanja 12. rujna 2018. Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izdalo *Potvrdu* o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. Također su analizirani i velikim dijelom otklonjeni nedostaci i usvojene pojedine preporuke za poboljšanje kvalitete koje su navedene u *Akreditacijskoj preporuci* i u završnom izvješću Stručnog povjerenstva sukladno očitovanju i akcijskim planovima koje je Fakultet dostavio Agenciji.

Drugi je ciklus reakreditacije prema AZVO-ovu Planu reakreditacije visokih učilišta bio predviđen za 2020. godinu, o čemu je Fakultet obaviješten dopisom Agencije za znanost i visoko obrazovanje 3. srpnja

2019. Uslijedile su dvije odgode reakreditacije temeljem traženja Uprave dekanice Vesne Vlahović-Štetić zbog izrade novih studijskih programa i izbora dekana. Agencija je stoga najavila posjet stručnoga povjerenstva od 6. do 10. prosinca 2021. s rokom dostave Samoanalize s analitičkim prilogom iz Mozvaga u pisanom i elektroničkom obliku na hrvatskom i engleskom jeziku 8. studenog 2021. Nova privremena uprava o. d. dekana Miljenka Jurkovića od početka preuzimanja dužnosti u drugoj polovici veljače 2021. intenzivno radi na pripremama reakreditacije. Na prvoj redovnoj sjednici Fakultetskoga vijeća, 17. ožujka 2021, imenovano je Povjerenstvo za izradu Samoanalize Fakulteta, a potom i administratori za unos podataka i za rad u sustavu Mozvag2. U prikupljanje podataka uključili su se svi djelatnici Fakulteta uz koordinaciju voditelja služba, pročelnica i pročelnika svih odsjeka, voditeljica i voditelja centara, voditeljice Knjižnice i predmetnih knjižničarki i knjižničara. Aktivno su se uključivali i studentski predstavnici te Studentski zbor, studentske udruge i klubovi te akademski zbor *Concordia discors*. Samoanaliza Fakulteta usvojena je na prvoj redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća u ak. god. 2021/22, održanoj 20. listopada 2021.

Stručno je povjerenstvo Fakultet posjetilo od 6. do 10. prosinca 2021. Uoči posjeta za dekana je izabran Domagoj Tončinić, koji je stupio na dužnost 17. studenog 2021, uz prodekane: Dolores Grmača, prodekanicu za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje, Miljenka Jurkovića, prodekana za poslovanje, Hrvoja Stančića, prodekana za organizaciju i razvoj, Nevenu Škrbić Alempijević, prodekanicu za znanost i međunarodnu suradnju, Ivanu Vidović Bolt, prodekanicu za nastavu i studente. Tijekom preliminarnoga posjeta 6. prosinca 2021. domaći članovi Stručnoga povjerenstva održali su sastanak s Upravom Fakulteta i članovima Povjerenstva za osiguranje kvalitete, a strani članovi Stručnoga povjerenstva pridružili su se putem videoveze. Uz vodstvo koordinatore reakreditacijskoga postupka Fakulteta Dolores Grmača te Dragana Bagića kao predstavnika društvenoga područja i Ivane Franić kao predstavnice humanističkoga područja Stručno povjerenstvo obišlo je prostorije, Knjižnicu i službe Fakulteta te je prisustvovalo nastavi, tijekom koje je razgovaralo sa studentima. Reakreditacijski je tjedan bio ispunjen brojnim sastancima, na kojima je sudjelovalo preko 270 sudionika. Nakon preliminarnoga posjeta u hibridnu obliku održan je niz skupnih sastanaka virtualnim putem sa sljedećim dionicima: studentima, pročelnicima odsjeka, nastavnicima u stalnome radnom odnosu, lektorima, ECTS-koordinatorima, CEEPUS-koordinatorima, voditeljicom Centra za razvoj karijere, voditeljicom Službe za međunarodnu suradnju, voditeljicom Savjetovališta za studente, voditeljicom Centra za obrazovanje nastavnika, voditeljem Centra za potporu e-učenju, asistentima i poslijedoktorandima, voditeljima znanstvenih projekata, alumnima i vanjskim dionicima te sa svim prodekanima pojedinačno. Tijekom reakreditacijskoga tjedna stvorila se na Fakultetu odlična sinergija, što je prepoznalo i Stručno povjerenstvo, koje je na kraju posjeta kao jednu od tri naše snage i prednosti istaknulo entuzijazam i ponos svih dionika što su dio Fakulteta. Sastanci održani virtualnim putem izvrsno su tehnički funkcionirali zahvaljujući stručnosti djelatnika fakultetske Službe za informatiku Borisa Bekera i Ivana Grgića.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje dostavila je Fakultetu 22. ožujka 2022. završno Izvješće Stručnoga povjerenstva o reakreditaciji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na temelju pozitivne ocjene Stručnoga povjerenstva i Mišljenja Akreditacijskoga savjeta Agencija je 3. lipnja 2022. donijela Akreditacijsku preporuku za izdavanje potvrde o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti te je Ministarstvo znanosti i obrazovanja 24. lipnja 2022. izdalo Potvrdu kojom se potvrđuje da Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ispunjava uvjete za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

Stručno je povjerenstvo na temelju Samoanalize Fakulteta, popratne dokumentacije, preliminarnoga posjeta te virtualnih sastanaka izradilo završno Izvješće o reakreditaciji. Vrlo temeljito i opsežno izvješće

(85 stranica) sadrži: kratku analizu prednosti i nedostataka, popis dobrih praksi uočenih na Fakultetu, analizu svake teme, preporuke za poboljšanje i ocjenu kvalitete svake teme, detaljnu analizu svakoga standarda za vrednovanje kvalitete, preporuke za poboljšanje i ocjenu kvalitete svakoga standarda. Prednosti su Fakulteta: 1. kvalitetno opremljena knjižnica; 2. kvalitetni i kvalificirani nastavnici; 3. studenti osjećaju snažnu pripadnost Fakultetu i rado sudjeluju u aktivnostima Fakulteta; 4. visoka razina znanstvene produkcije i međunarodna prepoznatljivost istraživačkoga rada Fakulteta; 5. djelovanje Fakulteta važno u društvenoj zajednici; 6. prisutnost Fakulteta u hrvatskome javnom prostoru. Nedostaci su Fakulteta: 1. ograničenost radnoga prostora i zastarjela oprema; 2. složena organizacijska struktura; 3. slabosti u provedbi osiguravanja kvalitete; 4. ne postoje formalne politike u vezi s ranjivim i podzastupljenim skupinama studenata; 5. nije implementiran interni sustav točne provjere usklađenosti ECTS-bodova sa stvarnim opterećenjem studenata; 6. u nekim poljima znanosti premalo citata i međunarodnih publikacija; 7. nedostatak provedbe sustavne analize stope prolaznosti na kolegijima i odustajanja od studija; 8. nedostatak konstruktivnoga poravnanja ishoda učenja na razini kolegija, sadržaja, aktivnosti i metoda provjere. Stručno je povjerenstvo uočilo i primjere dobre prakse: 1. web-aplikacija za vođenje ishoda učenja i ECTS-bodova; 2. informativni centar za studente; 3. dobra povezanost istraživanja i nastave, sudjelovanje studenata i doktoranada u istraživanjima; 4. FF Open Press; 5. dobri odnosi s alumnima; 6. sudjelovanje brojnih stručnjaka iz različitih disciplina (filozofi, psiholozi) u raznim etičkim odborima; 7. izvrsna podrška studentima s invaliditetom.

Završno Izvješće Stručnoga povjerenstva sadrži i ocjenu kvalitete visokog učilišta. Filozofski je fakultet općenito vrlo pozitivno ocijenjen. Od pet su tema 4. tema (Nastavnički i institucijski kapaciteti) i 5. tema (Znanstvena djelatnost) ocijenjene visokom razinom kvalitete, a 1. tema (Interno osiguravanje kvalitete i društvena uloga visokog učilišta), 2. tema (Studijski programi) i 3. tema (Nastavni proces i podrška studentima) zadovoljavajućom razinom kvalitete, što su najviše ocjene. Od 33 standarda 15 je ocijenjeno visokom razinom kvalitete, 16 zadovoljavajućom razinom kvalitete i dva minimalnom razinom kvalitete. Nijedan standard nije ocijenjen nezadovoljavajućom razinom kvalitete. Završno Izvješće Stručnog povjerenstva sadrži i preporuke za unapređenje kvalitete, na temelju kojih je potrebno izraditi petogodišnji akcijski plan u cilju unapređenja kvalitete, što je sastavni dio reakreditacijskoga postupka.

Fakultetsko vijeće na sjednici održanoj 13. srpnja 2022. imenovalo je Povjerenstvo za izradu petogodišnjeg akcijskog plana u cilju unapređenja kvalitete. Na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća 15. veljače 2023. Akcijski je plan usvojen te je u predviđenome roku dostavljen Agenciji za znanost i visoko obrazovanje. Povjerenstvo za naknadno praćenje u postupcima reakreditacije donijelo je mišljenje da je akcijski plan Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje od 2022. do 2027. godine usklađen s preporukama stručnoga povjerenstva. Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje na svojoj je sjednici održanoj 19. lipnja 2023. donio zaključak o usvajanju navedenoga mišljenja te je ono Filozofskom fakultetu dostavljeno 1. rujna 2023. s pozivom da jednom u dvije godine Agenciji dostavi izvješće o realizaciji predmetnog akcijskog plana. Rok do kada Agenciji najkasnije treba dostaviti izvješće jest lipanj 2025. godine. Izrada akcijskoga plana također je poslužila za promišljanje nove znanstvene i istraživačke strategije Fakulteta, za sustavnije bavljenje u reakreditaciji uočenim nedostacima te posebice za uspostavljanje funkcionalna sustava za kvalitetu. Agencija za znanost i visoko obrazovanje istaknula je Filozofski fakultet kao primjer dobre prakse u organizaciji drugoga ciklusa reakreditacije. Stoga su koordinatoricu reakreditacijskoga postupka Fakulteta Dolores Grmača pozvali da 30. studenoga 2022. sudjeluje u edukaciji za izradu samoanalize za predstavnike integriranih sveučilišta za koja je reakreditacijski postupak određen tijekom 2023.

SUSTAV ZA OSIGURAVANJE KVALITETE

Fakultetski sustav osiguravanja kvalitete vrlo je složen jer obuhvaća i vrednuje cjelokupnu djelatnost i sve aktivnosti Fakulteta te su brojni izazovi u njegovu razvoju.

Odlukom Fakultetskoga vijeća od 24. travnja 2007. osnovano je Povjerenstvo za unapređenje kvalitete nastave. Odlukom Fakultetskoga vijeća od 17. prosinca 2010. usvojene su odluke o izmjenama i dopunama Poslovnika kojima je naziv Povjerenstva promijenjen u Povjerenstvo za osiguravanje kvalitete, a sastav proširen na predstavnike svih odsjeka, samostalnih katedara i centara Filozofskoga fakulteta. Ured za kvalitetu osnovan je 2020. godine, nakon provedena prvoga ciklusa reakreditacije, kao jedna od mjera poduzetih u smjeru poboljšanja i uspostavljanja funkcionalna sustava za kvalitetu na Fakultetu.

Tijela su Fakulteta odgovorna za sustav osiguravanja i unapređenja kvalitete ova: Fakultetsko vijeće, Povjerenstvo za osiguravanje kvalitete, Vijeće povjerenika za osiguravanje kvalitete, Ured za kvalitetu, povjerenstvo za kvalitetu na svakom odsjeku i Vijeće poslijediplomskih studija. Radi bolje učinkovitosti Povjerenstvo za osiguravanje kvalitete restrukturirano je 2018. godine, sukladno preporuci u prvome ciklusu reakreditacije, a osnovani su i Vijeće povjerenika za osiguravanje kvalitete te povjerenstva za kvalitetu na svim odsjecima.

Prema *Pravilniku o sustavu osiguravanja kvalitete na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* (2018) Povjerenstvo za osiguravanje kvalitete savjetodavno je, radno i stručno tijelo Fakultetskoga vijeća i dekana. Sastoji se od 17 članova (sedam članova u znanstveno-nastavnim i nastavnim zvanjima podijeljenih prema znanstvenim područjima i poljima, jedan predstavnik studenata pred-diplomskih studija, jedan predstavnik studenata diplomskih studija, jedan predstavnik studenata doktorskih studija, tri prodekana, jedan predstavnik Centra za obrazovanje nastavnika, jedan predstavnik Studentske službe i dva vanjska dionika), a zadaća mu je organizirati, koordinirati, vrednovati i razvijati unutarnje mehanizme osiguravanja i unapređenja kvalitete Fakulteta.

Vijeće povjerenika za kvalitetu savjetodavno je, radno i stručno tijelo Fakultetskoga vijeća i dekana, a sastoji se od predstavnika svih odsjeka, predstavnika Uprave, predstavnika fakultetskih centara koji se bave znanstveno-nastavnom i nastavnom djelatnošću, organizacijske jedinice nadležne za nastavu Tjelesnog i zdravstvenog odgoja, predstavnika studenata i predstavnika Studentske službe.

Djelatnica Ureda za kvalitetu.

Povjerenstvo za kvalitetu na odsjeku savjetodavno je, radno i stručno tijelo Vijeća povjerenika, a sastoji se od pročelnika, povjerenika za kvalitetu, ISVU-koodinatora, predstavnika studenata prijediplomskoga studija i predstavnika studenata diplomskoga studija.

Ured za kvalitetu operativna je jedinica sustava osiguravanja kvalitete Fakulteta, koordinira rad odsječnih povjerenika za kvalitetu te pomaže u radu Povjerenstvu za osiguravanje kvalitete i Vijeću povjerenika. Uredu su primarne djelatnosti uspostavljanje infrastrukture, administrativno-tehnička podrška, obrada podataka i primjena mjera u polju osiguravanja i unapređivanja kvalitete. Od osnutka do veljače 2024. godine u Uredu je bila zaposlena Ivana Sudarević. Nova zaposlenica otad je Diana Hriberski.

Primarne su i kontinuirane zadaće navedenih tijela – Povjerenstva za osiguravanje kvalitete, Vijeća povjerenika i povjerenstava za kvalitetu na odsjecima – izrada izvedbenih planova studijskih programa prije početka njihova izvođenja, izmjene i dopune izvedbenih planova, osmišljavanje i provođenje anketa i analiza za unapređenje studijskih programa te osiguravanje kvalitete nastavnoga procesa.

Nakon iskustava pripreme dvaju ciklusa reakreditacije Fakulteta intenzivno se radi na razvijanju sustava osiguravanja i praćenja kvalitete, na razvijanju mehanizama kojima se prati kvaliteta te promicanje kulture kvalitete. Odgovornost je svake uprave da radi na uspostavi funkcionalna sustava kontinuirana prikupljanja i analiziranja podataka jer time radi i na stvaranju boljih uvjeta za rad i studiranje na Fakultetu. U cjelovit sustav osiguravanja kvalitete ulaze dekan i uprava fakulteta, savjetodavna i radna tijela Fakultetskoga vijeća u svojem djelokrug, organizacijske jedinice Fakulteta koje obavljaju nastavnu, znanstvenu, umjetničku i stručnu djelatnost, stručne službe te svi unutarnji i vanjski dionici visokog učilišta.

Dolores Grmača

Doktorski studiji na Filozofskome fakultetu

Na Filozofskome fakultetu trenutačno se izvodi petnaest doktorskih studija, i to jedanaest unutar područja humanističkih znanosti (Arheologija, Etnologija i kulturna antropologija, Filozofija, Glotodidaktika, Hrvatska filologija u interkulturnom kontekstu, Hrvatska kultura, Lingvistika, Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu, Povijest umjetnosti, kulturna baština i vizualna kultura, Predmoderna povijest, Znanost o književnosti, teatrologija i dramatologija, filmologija, muzikologija i studij kulture) i četiri unutar područja društvenih znanosti (Informacijske i komunikacijske znanosti, Pedagogija, Psihologija, Sociologija).

Tradicija doktorskih – nekada poslijediplomskih – studija ili studija III. stupnja za neke od navedenih (Književnost, Etnologija i kulturna antropologija, Lingvistika) seže u 1961. godinu, kada su ti studiji započeli s nastavom na toj najvišoj razini akademske izobrazbe. Više od šezdeset godina izobrazbe doktora znanosti na Filozofskome fakultetu i danas doktorske studije čini jednom od njegovih najprominentnijih i najprepoznatljivijih akademskih djelatnosti.

Navedenih petnaest doktorskih studija danas dijeli neka zajednička obilježja, dok se u nekim svojim obilježjima razlikuju s obzirom na specifičnosti polja, discipline i tema koje se studijskim programima obuhvaćaju. Studijski program svakoga dokorskog studija osmišljen je te sadržajno i izvedbeno ustrojen kako bi na najkvalitetniji način obrazovao doktorande kontinuirano prateći interese, motivaciju i glas studenata i na taj način unapređujući studijski program i njegovu izvedbu. Također svi doktorski studiji vode sustavnu skrb o svojem nastavničkom i mentorskom kadru uključujući u nastavu i mentorski rad najkompetentnije nastavnike za pojedine discipline ili teme. Kada se govori o provjeri kvalitete doktorskih studija, važno je istaknuti da svi doktorski studiji pojedinačno ili na razini Fakulteta sustavno prolaze reakreditacijske postupke, što dodatno poboljšava njihov sadržaj i nastavu.

Pojedini su doktorski programi većinom istraživački usmjereni, vrlo specijalizirani za konkretne istraživačke teme koje se nadograđuju na znanja i vještine stečene tijekom prijediplomskoga i diplomskoga studija (Psihologija, Sociologija). Na takvim studijima studenti ponajprije biraju metodološke kolegije, a manje one vezane uz pojedina istraživačka potpodručja. Odmah su integrirani u znanstveni proces, većinom kroz znanstvenoistraživačke projekte, te su tako u cijelosti uronjeni u odabranu doktorsku temu.

Neki su doktorski studiji već integrirani i svojim programom ciljano nude i neke temeljne uvide u disciplinu kako bi osigurali iste polazišne pozicije za znanstvenoistraživački rad svojih doktoranada. U takvim doktorskim studijima studentima se nude uvidi u različite poddiscipline i istraživačka područja te tako imaju mogućnost izgraditi, ali i tijekom studija promijeniti svoje početne istraživačke interese.

To pokazuje načelnu, ali i stratešku koncepciju ustroja doktorskih studija na Filozofskome fakultetu tijekom svih ovih desetljeća, koja se očituje ponajprije kroz očuvanje i podržavanje programske, organizacijske,

Radionica u okviru međunarodne doktorske škole „Transformations in European Societies” u organizaciji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, Zagreb, 2023.

ali istodobno i financijske neovisnosti svakoga pojedinoga doktorskog studija. Time se omogućuje samostalan ustroj i programsko usmjeravanje svakoga doktorskog studija sukladno razvoju unutar vlastita polja i disciplinâ.

Održavanje i podržavanje različitosti među doktorskim studijima ogleda se i u njihovoj fakultetskoj organizaciji. Dok je većina doktorskih studija odsječki ustrojena, dakle pojedini odsjeci organizacijskim su nositeljima tih studija, nekoliko je doktorskih studija koji su iznadodsječki. To su doktorski studiji Lingvistike, Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture te Glotodiktike. Riječ je o studijima koji svojim programom i nastavničkim kadrom obuhvaćaju teme svih filoloških studija na Filozofskome fakultetu, iz jezikoslovne, književne, odnosno iz perspektive metodike jezika. Na te se studije upisuju studenti svih filoloških studija te s jedne strane stječu mnogo šire uvide u tematske i disciplinarne mogućnosti bavljenja nekom relevantnom istraživačkom temom, a s druge strane otvaraju im se mogućnosti povezivanja različitih filoloških istraživanja u širi znanstveni okvir.

Zadnjih se godina na Filozofskome fakultetu sve više govori o potrebi većega i boljega integriranja svih doktorskih studija. Stoga se krenulo s inicijativom tješnjega povezivanja doktorskih studija kako bi se ostvarila veća povezanost i protočnost među studentima, a da pritom studiji ne izgube svoju samostalnost. Jedna od bitnih sadržajnih mjera toga povezivanja bilo bi dodatno poticanje studenata svih doktorskih studija da odabiru vanjske izborne kolegije na nekome drugom doktorskom studiju, bilo na Filozofskome fakultetu

Javna obrana doktorskoga rada Edina Bujaka na Odsjeku za arheologiju, 2021.

bilo na razini Sveučilišta u Zagrebu. Time se otvara mogućnost izravna priznavanja ECTS-bodova za izborni kolegij iz ponude drugih doktorskih studija. Iako neki studiji to već imaju uključeno u svoj studijski program, ostali to namjeravaju uključiti kao programsku mogućnost. Ta je mjera vrlo bitna kako bi se poticala i unapređivala doktorska istraživanja u interdisciplinarnome i multidisciplinarnome okruženju te kako bi se doktorskim studijima humanističkoga i društvenoga područja što više otvorio znanstvenoistraživački prostor u suvremenim znanstvenim kretanjima.

U istome se kontekstu doktorski studiji potiču na povećanje međunarodne vidljivosti, koja se može ostvarivati na različite načine. Tako je primjerice Doktorski studij etnologije i kulturne antropologije već uključen u međunarodnu doktorsku školu koja nosi naziv „Transformations in European Societies“. Doktorski studij lingvistike prvi je doktorski studij na Filozofskome fakultetu koji je akreditiran i na engleskome jeziku. Osim toga bitno je otvoriti se više prema potencijalnim inozemnim doktorskim studentima koji mogu razumjeti hrvatski jezik te znanstveno i akademski komunicirati na hrvatskome jeziku, poticati međunarodne doktorske konferencije, kao i upis dvojnih doktorata (*cotutelle de thèse*) te se uključivati u različite mreže doktorskih studija, čime se mogu dodatno privući strani studenti.

Nezaobilazna podrška doktorskim studijima, i nastavnicima i studentima, jest Ured za poslijediplomske studije. Ured za poslijediplomske studije temeljna je administrativna ustrojbenja jedinica koja vodi sustavnu brigu o doktorskim studijima na svim razinama relevantnima za njihovo neometano i uspješno funkcioniranje. Niz je djelatnosti koje zaposlenice Ureda za poslijediplomske studije već desetljećima predano i iznimno

Djelatnice Ureda za poslijediplomske studije.

uspješno provode. Neke su od tih djelatnosti upisi na doktorske studije, pravodobno obavještanje nastavnika i studenata, organizacija obrana tema i doktorskih radova, upoznavanje studenata s njihovim pravima i obavezama te cjelokupna administrativna podrška svim doktorskim studijima. U Uredu su danas zaposlene tri djelatnice: Biserka Pešec, Sanja Ivanović i Anamarija Stipeč.

U više od pola stoljeća izvođenja doktorskih studija Filozofski je fakultet postao prepoznatljiv po kvaliteti i sadržaju doktorskih studija koje izvodi. Doktorski studiji sustavno i kontinuirano prate razvoj za njih relevantnih disciplina, obnavljaju i unapređuju svoje studijske programe, vode skrb o nastavničkome i mentorskome kadru te potiču doktorske studente na uključivanje u aktivan znanstvenoistraživački rad objavljivanjem radova u međunarodno relevantnim znanstvenim časopisima i sudjelovanjem na međunarodnim konferencijama. Svijest o potrebi užega povezivanja doktorskih studija, o ulozi i mjestu humanističkih i društvenih znanosti u hrvatskome i međunarodnome znanstvenom okruženju te o sve većoj potrebi poticanja i širenja interdisciplinarnih i multidisciplinarnih istraživanja ključan je čimbenik daljnjega razvoja doktorskih studija i održavanja njihova ugleda u hrvatskoj akademskoj zajednici i izvan nje.

Kako je spomenuto, za većinu doktorskih studija zaduženi su pojedini odsjeci Filozofskoga fakulteta. Zato su u ovoj Monografiji ti doktorski studiji predstavljeni u prilogima posvećenima odsječkim djelatnostima, usporedo s drugim studijskim programima o čijoj organizaciji i izvedbi odsjeci skrbe. No tri se doktorska studija – Lingvistika, Znanost o književnosti, teatrologija i dramatologija, filmologija, muzikologija i studij kulture te Glotodidaktika – izdvajaju svojim iznadodsječkim ustrojem i programskom strukturom. Iz tog ćemo razloga navedene studije detaljnije predstaviti u daljnjem tekstu.

DOKTORSKI STUDIJ LINGVISTIKE

Doktorski studij lingvistike jedan je od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. To znači da svojim programom i nastavnicima uključuje i povezuje sve filološke studije na Fakultetu s obzirom na jezikoslovni aspekt filoloških disciplina. Doktorski studij lingvistike namijenjen je ponajprije studentima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkoga studija, uključujući fonetiku, a koje zanimaju pitanja jezika i komunikacije kao jezična ostvaraja i njihova odnosa spram različitih pojava i okolnosti s kojima su u doticaju.

Doktorski studij lingvistike kakav se danas izvodi, njegov ustroj i temeljna koncepcija imaju svoju dugu, više od šezdeset godina staru tradiciju. Iako je prolazio različite faze ustroja, njegova temeljna koncepcija, lingvističke discipline koje su se programom obuhvaćale te načela izvođenja nastave ostali su kroz čitavo to vrijeme netaknuti, uz iznimku nekih kraćih razdoblja početkom 1990-ih godina, kada te izvorne ideje programom nisu bile ostvarene.

Počeci Doktorskoga studija lingvistike sežu u 1961. godinu, kada je pokrenut studij III. stupnja Lingvistika, s nešto kasnije promijenjenim nazivom Postdiplomski znanstveni studij lingvistike. Tih ranih 1960-ih velikani hrvatskoga jezikoslovlja smatrali su da hrvatska jezikoslovna zajednica mora biti upoznata s tada najsuvremenijim lingvističkim kretanjima na međunarodnoj sceni te su osmislili tri odvojena, a međusobno komplementarna područja jezikoslovna djelovanja. Njihova je primarna namjera bila stvoriti sustavno okruženje unutar kojega će se moći predstaviti najnovije lingvističke teorije, ali gdje će se o njima moći i raspravljati, poticati mlade znanstvenike na bavljenje tim temama te ih obrazovati na temeljima suvremene lingvistike kako bi se hrvatska jezikoslovna zajednica mogla razvijati utemeljena na spoznajama svjetskih lingvističkih kretanja.

U to je vrijeme već djelovao Zagrebački lingvistički krug, koji je 1956. godine bio osmišljen kako bi lingvistima omogućio upoznavanje s novim i tada suvremenim lingvističkim kretanjima u Europi i svijetu. Svrha mu je bila stvoriti prostor za razmjenu ideja i razmišljanja te promicanje kritičkoga preispitivanja teorijskih pravaca koji su se tada razvijali, a koji su se s vremenom počeli preuzimati i na našim prostorima. Zagrebački lingvistički krug svoje je djelovanje širio i izvan djelokruga prostora za razgovor i diskusiju. Hrvatski jezikoslovci okupljeni oko Zagrebačkoga lingvističkog kruga pokreću i osnivanje najuglednijega hrvatskog lingvističkog časopisa *Suvremena lingvistika*. Programatskim brojevima smatraju se prva četiri broja, u kojima su napisani tekstovi kojima se čitateljstvo upoznavao s najnovijim teorijama i pravcima u lingvistici. Tako se sustavno počela izgrađivati publikacija koja do danas objavljuje radove iz najsuvremenijih i najinovativnijih lingvističkih područja, u kojoj među ostalima objavljuju i mladi znanstvenici koji su svoju izobrazbu stjecali upravo na razini poslijediplomskoga studija Lingvistike.

Postojanje Zagrebačkoga lingvističkog kruga te osnivanje časopisa *Suvremena lingvistika* bilo je kvalitetnom osnovom za pokretanje studija III. stupnja Lingvistike, tj. Postdiplomskoga znanstvenog studija lingvistike.

Promocija doktorata znanosti dr. sc. Matee Filko s mentorima Idom Raffaelli i Krešimirom Šojatom, 2022.

Već tada su se studijskim programom nastojale obuhvatiti temeljne lingvističke discipline kao što su fonologija, morfologija, sintaksa i semantika, ali i poučavanje o suvremenim lingvističkim disciplinama, odnosno novim teorijskim okvirima u lingvistici. Na taj se način tom razinom studija i formalno željelo pridonijeti oblikovanju mladih lingvista koji će steći teorijske i metodološke osnove kako bi se lingvistikom dalje mogli baviti na znanstvenoj i akademskoj razini. Na svojim počecima Postdiplomski studij lingvistike u izvođenje svojega programa, dakle u održavanje nastave, uključuje najkompetentnije profesore za pojedine discipline i područja s različitih filoloških studija na Filozofskome fakultetu. Ta se koncepcija, uz iznimku ranih 1990-ih godina, njeguje do današnjih dana. Drugim riječima, integriranost studijskoga programa na način da su profesori s različitih filoloških studija uključeni u nastavu jedna je od temeljnih suvremenih inovativnih odrednica ustroja toga studija njegovana od samih začetaka, od njegova osnivanja.

Daljnje osuvremenjivanje studija Lingvistike na poslijediplomskoj razini ostvaruje se 1996. godine. Tada se stvorio okvir za sadržajno i konceptijsko obnavljanje studijskoga programa na način da se s jedne strane obuhvate tradicionalne lingvi-

stičke teme, dok je s druge strane program trebalo obogatiti novim temama. Također to je bio trenutak da se studijski program vrati svojoj početnoj koncepciji, koja je ranih 1990-ih bila zanemarena, tj. da ponovno vodeći lingvisti drže nastavu iz disciplina u kojima su se dokazali kao vrhunski znanstvenici.

Prelaskom na bolonjski sustav studiranja početkom 2000-ih trebalo je ponovno prilagoditi studijski program novim zahtjevima akademske nastave, jasno razgraničiti obavezne od izbornih predmeta, povećati seminarsku i praktičnu nastavu te dodijeliti ECTS-bodove predmetima koji su se izvodili. U ak. god. 2006/07. počinje izvođenje Poslijediplomskoga doktorskoga studija lingvistike. Taj je studij tijekom ovih skoro dvadeset godina prolazio izmjene i akreditacijske postupke te se svaki put dodatno modernizirao i prilagođavao novim akademskim potrebama, izobrazbi u kompetencijama i vještinama za koje se uvidjelo da su potrebne novim generacijama doktorskih studenata i budućih doktora znanosti iz polja filologije.

Sprega kolegija koji obuhvaćaju znanja iz teorijske i primijenjene lingvistike s praktičnim i istraživačkim radom koji se provodi kroz nastavu seminarskoga i radioničkoga tipa Doktorski studij lingvistike čini različitim od njemu sličnih u zemlji i inozemstvu. Naime na europskoj razini svega je nekoliko doktorskih studija lingvistike koji ističu da je njihov program jedinstven po obuhvaćanju i teorijskih i primijenjenih lingvističkih znanja. Načelno se u Europi izvode doktorski studiji koji imaju vrlo specijalizirane programe usmjerene na pojedinačne discipline. Stoga je razvidno da Doktorski studij lingvistike svojim programom može pronaći

svoje mjesto u međunarodnim okvirima jer takvih široko obuhvatnih doktorskih studija lingvistike ima vrlo malo. U tome se ozračju pokreće programski istovjetan studij na engleskome jeziku pod nazivom *Doctoral Programme in Linguistics*, koji je 2021. godine dobio dopusnicu za izvođenje, a 2022. godine upisuje se u Upisnik studijskih programa te tako postaje službenom engleskom inačicom postojećega studija na hrvatskome jeziku. Studij je namijenjen ponajprije inozemnim studentima.

Pokretanje Doktorskoga studija lingvistike i na engleskome jeziku dobilo je poticaj u činjenici da su posljednjih desetak godina studij počeli upisivati studenti iz inozemstva. U tim se slučajevima nastava izvodila kroz individualnu nastavu i konzultacije, a povratne informacije studenata bile su iznimno pozitivne. Do sada je obranjen jedan takav doktorat, a dva su u pripremi. Suradnja Doktorskoga studija lingvistike na međunarodnoj razini ogleda se i u činjenici da je obranjeno nekoliko doktorata u sustavu *cotutelle de thèse*, a trenutačno na studiju šestero doktorskih studenata izrađuje doktorate pod sumentorstvom profesora s Filozofskoga fakulteta s profesorima s različitih inozemnih sveučilišta. Iz svega rečenoga jasno je da se posljednjih godina studij sve više internacionalizira, povezuje s uglednim profesorima s inozemnih sveučilišta i otvara svoja vrata prema stranim studentima.

Odlike se Doktorskoga studija lingvistike ogledaju i u njegovoj pomnoj promišljenosti pri ustroju studijskoga programa, uključivanju vrhunskih nastavnika i znanstvenika u izvođenje programa te otvorenosti prema novim lingvističkim područjima i disciplinama kojima se kroz izborne kolegije studij sustavno obnavlja. Budući da je riječ o doktorskome studiju u području humanističkih znanosti koji široko obuhvaća različite aspekte toga područja, ali koji se ujedno i sustavno dotiče drugih znanstvenih područja, Doktorski studij lingvistike kroz sve svoje godine postojanja radi na promicanju humanističkih znanosti i njihovoj trajnoj prepoznatljivosti i neizostavnosti unutar Sveučilišta u Zagrebu, ali i na nacionalnoj razini općenito. Također valja istaknuti da svojim ustrojem i koncepcijom Doktorski studij lingvistike od svojih začetaka radi na njegovanju akademske i istraživačke izvrsnosti i inovativnosti te osiguravanju poticajnoga istraživačkog okruženja. Osim toga s obzirom na suvremena znanstvena i istraživačka kretanja u Europi i svijetu znanstvena se zajednica sve više okreće prema interdisciplinarnim i multidisciplinarnim istraživačkim poduhvatima, a granice među znanstvenim disciplinama počinju se preispitivati pa i brisati. Doktorski studij lingvistike otvara se i prema takvim kretanjima posebno kroz teme doktorskih radova u kojima se, među ostalim, lingvistika povezuje s psihologijom, računarstvom, biomedicinom, tj. neuroznanosti, što predstavlja velik korak u smještanju lingvistike u multidisciplinarna znanstvena okruženja te definiranju njezina mjesta u znanstvenim okvirima općenito.

Doktorski studij lingvistike kroz čitavu je svoju povijest bio jedno od stožernih mjesta hrvatske lingvistike gdje su se obrazovale generacije lingvista i filologa, studij koji je težio izvrsnosti prateći uvijek kretanja na međunarodnoj lingvističkoj, ali i široj znanstvenoj sceni. On se neprekidno prilagođava novim potrebama nikada ne gubeći svoju koncepcijsku prepoznatljivost i temeljnu viziju koje su oblikovane još na samim njegovim počecima ranih 1960-ih godina.

DOKTORSKI STUDIJ ZNANOSTI O KNJIŽEVNOSTI, TEATROLOGIJE I DRAMATOLOGIJE, FILMOLOGIJE, MUZIKOLOGIJE I STUDIJA KULTURE

Kao jedan od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu doktorski studij Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture po svom je programu i nastavnicima koji ga izvode sinteza proučavanja književnosti na Filozofskome fakultetu te kao

takav namijenjen je u prvome redu polaznicima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkog studija, ali i svima koji su završili bilo koji drugi diplomski studij iz područja humanističkih ili društvenih znanosti.

Doktorski studij Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture izvodi se od 2017. te obuhvaća dva smjera: Opći i Muzikološki, koji se izvodi u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu. No njegov ustroj, a napose temeljna koncepcija uvelike su bili zacrtani još prije više od šest desetljeća jer je poslijediplomski studij književnosti jedan od najstarijih ne samo na Filozofskome fakultetu nego i na Sveučilištu u Zagrebu.

Studij je utemeljen 1961. godine pod nazivom III. stupanj Književnosti, a nakon što je vodstvo od profesora Frana Petrèa preuzeo Milivoj Solar, vodili su ga nastavnici Odsjeka za komparativnu književnost, Boris Senker pa zatim Nikica Gilić, a sadašnji program vodi Tomislav Brlek. Mnogi su nastavnici Odsjeka redovito sudjelovali i u njegovoj izvedbi, skupa s kolegama s drugih odsjeka Filozofskoga fakulteta, kao i drugih institucija. U okviru studija doktorirali su i znanstveno se profilirali brojni profesori i profesorice koji predaju na katedrama za književnost Filozofskoga fakulteta u Sveučilišta Zagrebu, kao i na drugim fakultetima i umjetničkim akademijama u Zagrebu, Hrvatskoj i inozemstvu.

Od svojih početaka studij je bio zamišljen i izvođen multidisciplinarno te su se polaznicima uz kolegije iz povijesti i teorije književnosti periodički i sustavno nudili teatrološki i filmološki kolegiji (pretežito u izvedbi nastavnika Filozofskoga fakulteta, ali i Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu), pa su i teme određenoga broja magistarskih radova bile iz tih područja. Proširenjem programa na tri godine studiranja došlo je potom i do postupna profiliranja usmjerenja u sklopu Dokorskog studija književnosti tako da su se njegovi polaznici, prema vlastitim znanstvenim interesima i profesionalnim potrebama i zahvaljujući dosljednom provođenju načela izbornosti kolegija, mogli opredjeljivati za skupine kolegija s naglaskom na povijesti i teoriji književnosti, kulturalnim studijima i, napokon, teatrologiji i dramatologiji te filmologiji.

Pozitivna iskustva iz proteklih desetljeća, među kojima je neprijeporno najvažnija multidisciplinarnost i izbornost kolegija te sukladno tomu otvorenost i fleksibilnost nastavnoga programa, u izvedbi kojega su sudjelovali gotovo svi profesori s katedara za književnost na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, ali i mnogi gosti s drugih fakulteta i sveučilišta, kao i iz znanstvenoistraživačkih institucija, i zemlje i inozemstva, glavni su razlog zbog kojega se u programu polazi od načela otvorenosti, fleksibilnosti, izbornosti i prilagodljivosti studija individualnim interesima, odnosno profesionalnim potrebama svakog kandidata.

U skladu s tim načelima u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu godine 2017. doktorski je program proširen i na smjer muzikologije, kao još jedne grane znanosti o umjetnosti. Doktorski studij književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture bio je jedan od najvećih centra privlačenja doktorskih studenata na čitavu Sveučilištu (od doktorskih studija na Filozofskome fakultetu u Zagrebu samo je Doktorski studij pedagogije imao usporediv broj studenata), a pridodavanjem dokorskog obrazovanja iz područja muzikologije kao grane znanosti o umjetnosti broj zainteresiranih kandidata postao je još veći. Tokom desetljeća kontinuirano se povećavao broj doktora znanosti koji su završili program, prvo dokorskoga studija Književnosti, zatim dokorskog studija Književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture, a trend se nastavio i s dokorskim studijem Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture. Ukupno je kroz studij prošlo više stotina studenata, a obranjeno je i sveukupno više od 150 doktorata iz polja filologije i znanosti o umjetnosti, što ne uključuje muzikologe koji su doktorirali pod vodstvom nastavnika i mentora s našega smjera muzikologije ni brojne doktore znanosti koji su pod vodstvom

mentora s Odsjeka za komparativnu književnost i s Filozofskoga fakulteta doktorirali izvan doktorskoga studija u skladu s tada važećim pravilima o izradi doktorata.

Nastavnici angažirani na ovome doktorskom programu predstavljaju nezaobilazan mentorski potencijal te su svoju sposobnost dokazali proizvedši u doktore znanosti nastavnike i znanstvenike aktivne u brojnim hrvatskim znanstveno-nastavnim institucijama kao što su Filozofski fakultet, Akademija dramske umjetnosti, Učiteljski fakultet, Hrvatski studiji i Leksikografski zavod Miroslav Krleža u Zagrebu, Sveučilište u Zadru, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku itd., ali i na sveučilištima i institutima drugih zemalja.

Temeljna je orijentacija studija bila i ostala da se u okviru svojih mogućnosti nastoji uskladiti s trenutnim razvojem i potrebama svjetske humanistike, a primarna svrha stvoriti okvir unutar kojega će se polaznici upoznati s najnovijim teorijskim dostignućima, ali i gdje će se o njima moći i raspravljati, poticati mlade znanstvenike na bavljenje tim temama te ih obrazovati na temeljima suvremenih spoznaja kako bi se domaća akademska zajednica mogla razvijati u skladu sa svjetskim teorijskim kretanjima.

DOKTORSKI STUDIJ GLOTODIDAKTIKE

Doktorski studij glotodidaktike jedan je od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu jer svojim programom i nastavnicima uključuje i povezuje sve filološke studije na Filozofskome fakultetu koji se bave poučavanjem i učenjem inih jezika, poglavito stranih, ali i srodnih. Ujedno je jedini takav doktorski studij u Hrvatskoj pa okuplja znanstvenike iz toga i srodnih područja u cijeloj Hrvatskoj. Namijenjen je ponajprije studentima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkoga studija, uključujući fonetiku i lingvistiku, a koje zanima područje ovladavanja inim jezicima.

Doktorski studij glotodidaktike koji se danas izvodi osnovan je prije dvadesetak godina. On se nastavljao na tradiciju znanstvenoga magistarskoga studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koji je osnovan 1977. godine, a u dvadesetak godina postojanja dao je niz magistara znanosti. Tada se glotodidaktika određivala kao teorija nastave stranih jezika i smatrala se granom primijenjene glotodidaktike. Osnovan 2005. taj se doktorski studij na početku zvao *Glotodidaktika – živi strani jezici i hrvatski kao strani jezik*. Znanstveno utemeljene spoznaje zamijenile su dotadašnje bavljenje nastavom stranih jezika isključivo prema individualnim iskustvima i intuiciji. Sadržajima i pristupima te pojedinim tematskim područjima taj je studij bio utemeljen na spoznajama mnogih domaćih projekata matičnoga fakulteta (na Anglistici, Romanistici, Kroatistici, Germanistici), na projektima na nekoliko drugih fakulteta (sveučilišta u Zagrebu, Osijeku i Splitu) te na nizu međunarodnih znanstvenoistraživačkih projekata (Austrija, Kanada, Mađarska, Španjolska i drugdje).

Već je i tada glotodidaktika bila interdisciplinarno utemeljena u lingvistici, psihologiji, sociologiji i pedagogiji te psiholingvistici i sociolingvistici, a bavila se ne samo poučavanjem nego i učenjem jezika. Doktorskim se studijem glotodidaktika dvostruko poticala i razvijala interdisciplinarnost: na razini područja (društveno i humanističko područje) i na razini polja (povezuju se različita polja unutar područja i grane unutar istoga polja). Doktorski se program ostvarivao unutar sveučilišnom suradnjom (uključeni su predavači i s drugih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), međusveučilišnom suradnjom (uključeni su predavači s drugih hrvatskih sveučilišta jer je to jedini takav doktorski studij u zemlji), ali i međunarodnom suradnjom (povremeno su uključeni i predavači i mentori iz inozemstva). Prva je voditeljica studija bila anglistica Jelena Mihaljević

Djigunović. Nju je naslijedila kolegica s Odsjeka za anglistiku Marta Medved Krajnović, koju je kraće vrijeme zamjenjivala romanistica Yvonne Vrhovac, a sada studij vodi kroatistica Zrinka Jelaska.

U međuvremenu se područje znanstvenih istraživanja počelo sve više širiti, a glotodidaktika je postala vrlo složena i slojevita interdisciplina, što je vidljivo u istraživačkim postupcima, instrumentima te tumačenju i primjetljivosti njihovih rezultata, ali i teorijskih zasada, uključujući hrvatsko nazivlje, koje se dijelom internacionalizira. Primjerice krovni naziv *ini* uključuje različite vrste jezika: strani jezik, drugi jezik, nasljedni jezik, predački jezik, srodni jezik i dr., a samo *ovladavanje* krovni je naziv za usvajanje (engl. *acquisition*) i učenje (engl. *learning*).

To sve plodnije i šire istraživačko područje podupiru i svjetske udruge poput Međunarodnoga društva primijenjene lingvistike (Association International de Linguistique Appliquée, AILA), koje okuplja nacionalne ili regionalne udruge primijenjene glotodidaktike, uključujući Hrvatsko društvo primijenjene lingvistike (HDPL), na čijim se redovitim godišnjim konferencijama i trogodišnjim svjetskim kongresima promoviraju nove ideje i znanstvene spoznaje, te velik broj znanstvenih časopisa, poput *Language Learning* ili *Language Teaching Research*, u kojima se objavljuju rezultati glotodiktčkih istraživanja. U Hrvatskoj je tu ulogu preuzeo časopis *Strani jezici*, iako se radovi s glotodidaktičkim temama objavljuju u mnogim domaćim časopisima iz najviše kategorije. Središnju ulogu u području ovladavanja inim jezikom u struci ima znanstvena udruga Europsko društvo inih jezika (European Second Language Association, EUOSLA). Osnovano je 1989. i okuplja vrhunske znanstvenike u području istraživanja ovladavanja inim jezikom (engl. *second language acquisition*), koji se svake godine susreću na skupu; 15. godišnju konferenciju 2005. godine, na kojoj se okupilo dvjestotinjak znanstvenika iz cijeloga svijeta, organizirala je u Dubrovniku skupina hrvatskih stručnjaka za istraživanje inoga jezika s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Iz samoga se studija iznjedrio godišnji okrugli stol, odnosno bilateralna bijenalna konferencija UZRT, otpočela 2012. godine, na kojoj doktorandi Sveučilišta u Pécsu (Pečuhu) i Sveučilišta u Zagrebu predstavljaju svoja istraživanja zajedno s iskusnijim istraživačima.

U međuvremenu je Glotodidaktika proširila opseg svojega sadržaja pa se bavi ovladavanjem različitim inim jezicima (uključujući idiome), što znači usvajanjem, učenjem i poučavanjem inih jezika (npr. strah od čitanja na njemačkome, strategije čitanja na hrvatskome i engleskome, diskursne oznake nastavnika, procjenjivanje jezičnoga znanja, međujezičnost drugoga i trećega jezika, višejezični pristup u nastavi talijanskoga, utjecaj studijskoga boravka na ovladanost engleskim, motivacija za studiranjem talijanskoga, francuskoga i španjolskoga, samoregulirano učenje jezika struke), materinskoga jezika (poput utjecaja splitskih talijanizama na razumijevanje talijanskoga vokabulara), višejezičnošću, jezikom gluhih, a posebno ovladavanjem hrvatskim kao inim jezikom (morfosintaktički razvoj, rječnički razvoj stranih i nasljednih učenika, povratni glagoli i dr.), ali i ovladavanjem standardnim idiomom hrvatskoga jezika (npr. ovladanošću standardnim jezikom na kraju obaveznoga školovanja). Kolegiji iz jezikoslovlja, psihologije, pedagogije i srodnih disciplina poput psiholingvistike i neurolingvistike obuhvaćaju znanja iz teorijske i primijenjene glotodidaktike s praktičnim i istraživačkim radom koji se provodi u seminarskoj, radioničkoj i raspravljačkoj nastavi.

Studij je prošao nekoliko izmjena i akreditacijskih postupaka te se dodatno modernizirao i prilagođavao novim akademskim potrebama doktorskih studenata i budućih doktora znanosti. Bitna je novina nastala smanjenjem broja nastavnih modula s osam na četiri i smanjenjem broja predmeta koji završavaju ispitom – sada ih, u obliku seminarskih radova, treba položiti samo sedam, a ECTS-bodovi prikupljaju se i samim slušanjem, tj. sudjelovanjem u nastavi te na gloseminarima i raspravljaonicama, koje drže sami doktorandi.

U Doktorski su studij glotodidaktike uključeni vrhunski nastavnici i znanstvenici otvoreni prema novim lingvističkim područjima i disciplinama pa je kao jedini takav hrvatski studij prepoznat i u drugim zemljama, posebno okolnim, a na njemu je studiralo i nekoliko doktoranada iz inozemstva. Na studiju je doktoriralo pedesetak doktoranada, od kojih većina svoje znanje stečeno znanstvenim istraživanjima dijeli uglavnom na fakultetima, visokim školama ili drugim učilištima.

Doktorski studij glotodidaktike od 2006. jedno je od stožernih mjesta hrvatske humanističke i društvene znanosti koje je pojedinim svojim istraživanjima, poput ranoga učenja jezika, ali i istraživanja hrvatskoga kao inoga jezika, steklo ugledno mjesto u europskoj znanosti.

Ida Raffaelli
Tomislav Brlek
Zrinka Jelaska

Napomena. Na Filozofskome se fakultetu na poslijediplomskoj razini uz navedenih petnaest doktorskih studijskih programa izvode i dva sveučilišna specijalistička studija – Klinička psihologija i Primijenjena kroatistika. Ti su specijalistički programi detaljnije prikazani u prilogima o Odsjeku za psihologiju i Odsjeku za kroatistiku, koji su zaduženi za njihovo sadržajno i organizacijsko osmišljavanje i izvedbu.

Na mrežnoj stranici <https://www.ffzg.unizg.hr/disertacije> nalazi se popis doktorskih disertacija obranjenih u 150 godina Filozofskoga fakulteta.

Sinergijom do znanstvene izvrsnosti

Filozofski fakultet kao najveća znanstveno-nastavna institucija u Republici Hrvatskoj ima, moglo bi se očekivati, i najveći i najraznolikiji znanstvenoistraživački pogon. O tome među ostalim svjedoče financijska sredstva koja Sveučilište u Zagrebu za tu namjenu godišnje raspodjeljuje sastavnicama, naravno, samo za ono bazično istraživanje koje se nužno na svakoj instituciji mora obavljati, pri čemu je Filozofski fakultet uz Medicinski fakultet i Prirodoslovno-matematički fakultet posljednjih desetljeća među prvim trima fakultetima po dodijeljenju iznosu. Razlozi tomu vrlo su jednostavni – znanstvenika na našem Fakultetu ima više nego na bilo kojoj drugoj instituciji zagrebačkoga Sveučilišta, a kvalitativni podatak koji pridonosi ukupnoj sumi jest znanstvena produkcija. Koliko god na tu činjenicu bili ponosni, jednako smo svjesni da se u našem društvu mnogo više vrednuju takozvana pragmatična, izravno primjenjiva znanstvena rješenja, da se vrednuju prirodnoznanstveni rezultati, a tu se Filozofski ne može uspoređivati. Međutim ono što je već više od pola stoljeća zaboravljeno, a zapravo je ključno u napretku bilo kojega društva, jest ono što se zove *nadgradnja*, a u tome su humanističke i društvene znanosti perjanica. Drugim riječima, kada se znanstvenoistraživački rad mjeri apsolutnim parametrima, onda humanističke i društvene znanosti djeluju „jedno“ u odnosu na prirodne, a pogotovo tehničke i biomedicinske znanosti. Razlika je ključna: te znanosti imaju brze rezultate iskoristive za dobrobit pojedinaca i društva u cjelini, uz što je nužno financiranje skupe opreme bez koje tih rezultata ne bi ni bilo, a ono što humanisti i društvenjaci nude jesu trajna rješenja sveukupne dobrobiti, propitivanja koja se tek dugoročno mogu razabrati, koja tek dugoročno daju efekte.

Ipak, današnji znanstveni trenutak puno je povoljniji za društvene i humanističke znanosti nego što je bio. Europski znanstveni *establishment* prepoznao je ulogu tih znanosti u kreiranju istraživačkoga prostora. Sve se više europskih projekata i poziva okreće onomu što naša znanstvena područja nude u kreiranju zajedničkog identiteta. Drago nam je da je jedna od najaktivnijih zagovornica tih procesa upravo naša profesorica Milena Žic Fuchs, kroz čitav niz europskih tijela u kojima aktivno djeluje. Shodno tomu i na nacionalnoj se razini sve više prepoznaje vrijednost rezultata društvenih i humanističkih znanosti, primjerice u natječajima Hrvatske zaklade za znanost, pa se iskreno nadam da će se i na ostalim razinama što prije krenuti s pravim vrednovanjem naših dosega. To se dakako odnosi i na sektor gospodarstva, koji tek nakon što su humanističke i društvene znanosti učinile još jedan ključan proboj – počele se iskazivati i inovacijama – počinje shvaćati da naša znanstvena područja mogu ponuditi odgovore na brojne razvojne izazove današnjega društva, što uključuje i povezivanje znanosti i znanstvenih rezultata s njihovom primjenom u lokalnim zajednicama.

Znanstvenoistraživački rad na Filozofskome fakultetu realizira se kroz mnoge forme, ovisne dakako o financijama, i probat ću ovdje ocrtati sve te ključne formate i pokazatelje uspješnosti. To međutim neće biti dubinska analiza svega što se na Fakultetu radi ili se radilo proteklih desetljeća, i to iz dvaju razloga. Prvi je što je znanstvenoistraživački rad pokriven u svim tekstovima pojedinih odsjeka Filozofskoga fakulteta, u zasebnim poglavljima, a posebice u tekstovima o zavodima, koji su i osnovani upravo radi znanstvenoistraživačke

djelatnosti. Drugi je razlog puno banalniji – osim za posljednje desetljeće ili dva ne raspolažemo sistematiziranim podacima, iz niza razloga (a oni se tek u zadnje doba počinju ispravljati), već raspolažemo enormnim zbrojem rezultata, koji rijetko koja druga institucija uopće može zamisliti. Dovoljno je pogledati obavijesti na našim mrežnim stranicama o aktivnostima koje su se održavale na našem Fakultetu, koliki se broj projekata provodio, koliko je konferencija organizirano, koliko je analitičkih izložbi postavljeno, koliko je naših znanstvenika i projekata nagrađeno.

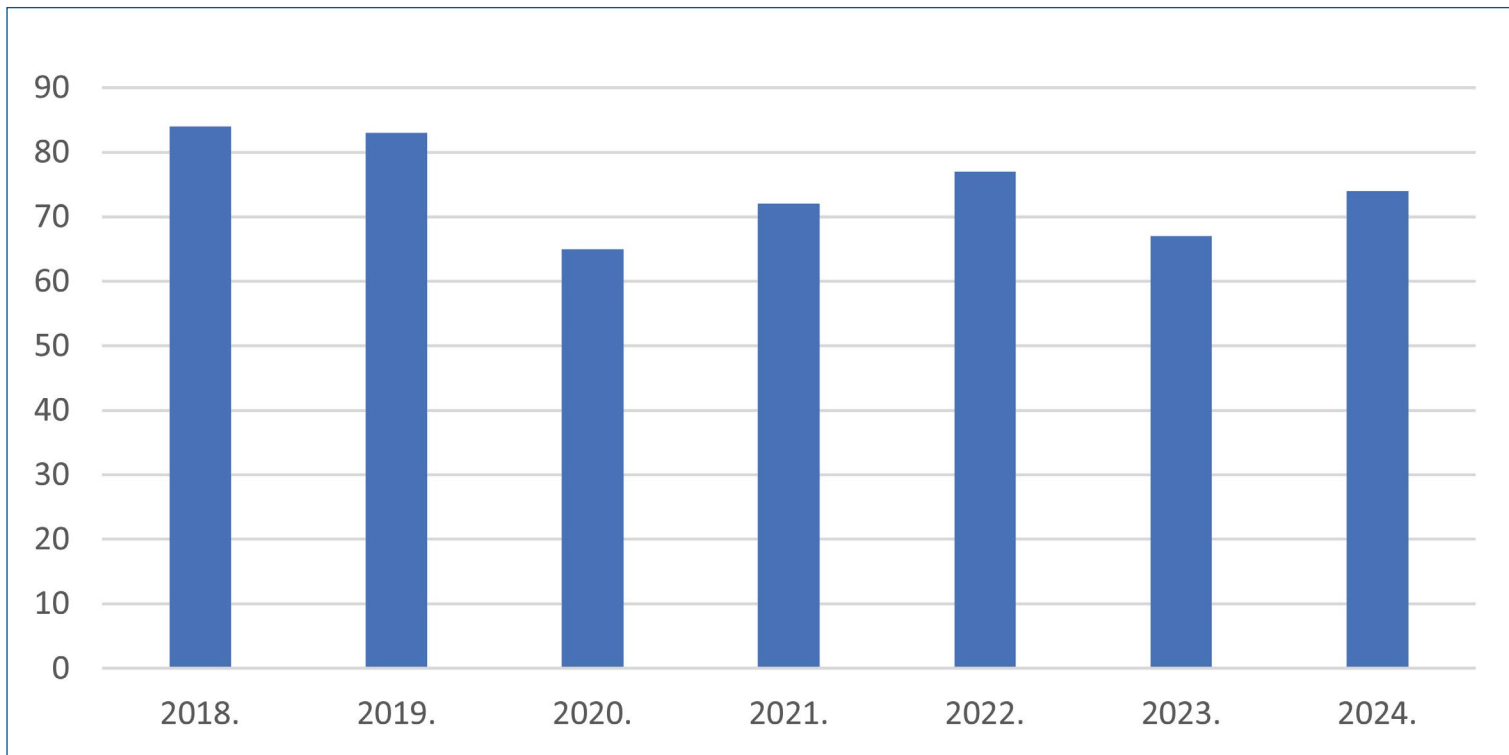
Produktivnost istraživača Filozofskoga fakulteta golema je, ali bitno drugačija od one u ostalim znanostima i prema postojećim pozitivnim propisima drugačije mjerljiva. Naime velika većina humanista i društvenjaka nije donedavna ni marila za baze podataka tipa *Web of Science* ili *Current Contents*, a većini i danas one ne znače skoro ništa, no moraju se prilagođavati suvremenim pravilima i trendovima. S druge strane znanstvena zajednica još uvijek nije u potpunosti počela vrednovati naše tipove publikacija poput knjiga, koje se, usput budi rečeno, tek počinju vrednovati u relevantnim bazama, iako predstavljaju višestoljetni oblik prijenosa spoznaja i znanja njegujući intrinzičnu motivaciju i zadovoljstvo pravih znanstvenika.

Mjerljivi parametri poput trendovskih baza podataka (često u privatnome, korporativnome vlasništvu) nametnuti su kao dobra mjerila izvrsnosti za sve one znanosti koje traže kvantifikaciju i kojima rezultati evoluiraju na mjesečnoj ili polugodišnjoj razini. Humanistima u potpunosti, društvenjacima nešto manje, takva mjerila ni u čemu ne odgovaraju, jer rezultati njihovih znanosti ostaju trajno obilježje razvoja pojedinih struka bez brzih i lančanih promjena ili opovrgavanja, a ostaju i kao nadgradnja svakoga društva i svake zajednice te su istovremeno pokazatelji njihova identiteta i trajnosti.

Vraćajući se na početnu misao o putovima i načinima dosezanja rezultata, dok velika većina znanstvenih područja inzistira na timskome radu velikih ekipa s nužnim projektnim sredstvima, jedan humanist može u polumraku svoje radne sobe bez ikakvih sredstava napisati znanstveno remek-djelo svoje struke, a takvih Filozofski fakultet ima napretek. Sjetimo se samo primjerice Žmegača, Flakera, Gamulina, Supeka, Bujasa, Torbarine, Solara, Peterlića, Horvat-Pintarić, Kangrge, Gavazzija, Guberine i čitave plejade drugih, djelatnih, koje nije potrebno ni imenovati jer su upisani u povijest svih naših struka.

URED ZA ZNANOST I PROJEKTE

Ponukan s jedne strane pozitivnim propisima i s druge razvojem suvremenih tehnologija, koje nužno traže timski rad, često interdisciplinarni i multidisciplinarni, Filozofski se prilagodio. Za bilo kakvo efikasno provođenje projekata nužna je i čvrsta administrativna podrška. Tako je Fakultet konačno 2017. godine formalno osnovao Ured za znanost i projekte, ali treba napomenuti da je na tim poslovima već od 2008. godine jedna djelatnica radila kao stručni suradnik za međunarodne projekte, u punome radnom opsegu u Službi za međunarodnu suradnju. Nedavno je, od 2022. godine, upravo radi podrške financijskomu dijelu projektne dokumentacije Ured prebačen u Računovodstvenu službu, u kojoj se jedino i mogu kompetentno voditi financije rapidno rastućega broja velikih projekata na Fakultetu. U mladu se Uredu kroz nekoliko godina izmijenilo nekoliko zaposlenica, trenutno je u njemu zaposlena Nika Grgurinović, a natječaj za drugo radno mjesto u tijeku je dok pišem ovaj tekst. Stoga je i shvatljivo da ozbiljna evidencija projekata provedenih na Fakultetu dugo nije ni postojala, što se ubrzano ispravlja.

Broj financiranih institucijskih projekata na Filozofskome fakultetu po godinama.

PROJEKTI

Projekti su najopipljiviji dio istraživačkoga rada i pokazatelj vrijednosti rezultata istraživanja, kako u znanstvenome tako i edukacijskome aspektu, a onda i u primjeni u javnome prostoru. U njihovu prikazu barataćemo isključivo onim podacima koji su službeno sistematizirani.

Ono što zovemo „potporama“ Sveučilišta u Zagrebu ili „institucijskim projektima“ rutinski je oblik znanstvenoistraživačkoga rada, poduprt relativno malim sredstvima, no te potpore omogućavaju najdemokračićniju i najširu raspodjelu unutar institucije. Filozofski je fakultet međutim odlučio da i takvi, ako mi se dopusti reći, miniprojekti trebaju biti kompetitivni, pa se svake godine raspisuje interni natječaj, pa o raspodjeli sredstava odlučuje fakultetsko povjerenstvo. Tako se od početka primjene takva modela financiranja znanstvene djelatnosti, koja je na sveučilišnoj razini započela 2013. godine, na Filozofskome fakultetu godišnje u prosjeku realizira sedamdesetak-osamdesetak projekata. Budući da istraživački timovi mogu brojiti od tri do osam suradnika s institucije (uz neograničen broj vanjskih suradnika), velika većina znanstvenika s Fakulteta uključena je u te projekte.

Bazičnomu financiranju, opet s relativno niskim financijskim efektima, pridonose i bilateralni projekti, uglavnom sa zemljama iz okruženja, radi zajedničkoga istraživanja pojedinih relevantnih tema koje se kroz druge izvore teže mogu financirati. To su projekti malena financijskoga doseg, ali pridonose umrežavanju i pripremi europskih i sličnih kompetitivnih projekata, no ujedno mogu biti i dopuna financiranju već postojećih projekata, realizaciji znanstvenih aktivnosti koje nisu primarno usmjerene na specifične teme projekata.

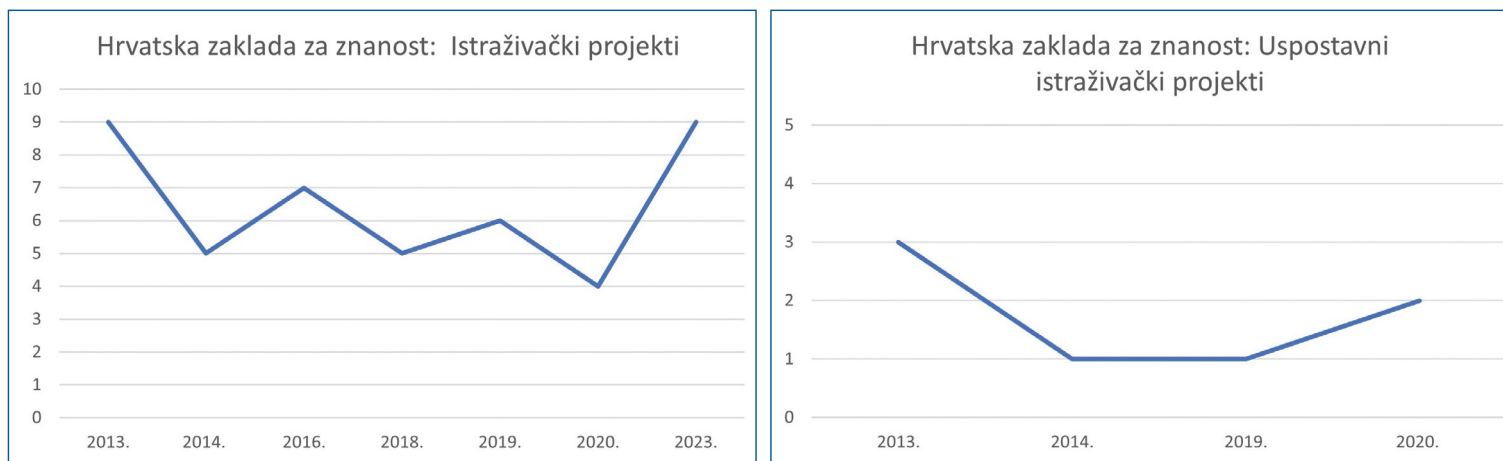

Broj projekata Filozofskoga fakulteta koje financira Ministarstvo kulture i medija.

Uz takve, relativno standardizirane oblike financiranja uglavnom fundamentalnih istraživanja realizira se i veći broj onih kojih su rezultati primjenjivi. Katkad je financijer Ministarstvo turizma, ali uglavnom su to lokalne zajednice, gradovi, općine i županije. U takvu vidu istraživanja prednjače sociolozi, povjesničari umjetnosti, arheolozi, psiholozi, ali sudjeluju i drugi. Nažalost, brojčani su podaci nedostupni jer vrlo često znanstvenici samostalno potpisuju ugovore, ne provodeći ih kroz Fakultet, a ne postoji još uvijek ni baza podataka. Za najvećega financijera u tom modelu, Ministarstvo kulture i medija, evidencija ipak postoji, pa se može prezentirati koliko su posljednjih desetljeća uglavnom arheolozi i povjesničari umjetnosti, nešto manje etnolozi i drugi, koristili tu mogućnost, koja je malo zastala nakon razornih potresa u Zagrebu i na Banovini, kamo je usmjeren najveći dio sredstava.

Velika fundamentalna istraživanja provode se kroz kompetitivne projekte na nacionalnoj razini, a danas su to projekti Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ). Svakako valja istaknuti činjenicu da je od osnutka Zaklade, dakle u posljednjih deset godina, Filozofski fakultet realizirao 62 projekta financirana od strane HRZZ-a, s trenutno petnaestak aktivnih. Istovremeno znanstvenici s našega Fakulteta često sudjeluju kao suradnici na projektima kojih su voditelji različiti instituti, od kojih su neki izravno proizašli iz našega Fakulteta, poput Instituta za povijest umjetnosti i drugih. Navedeno svjedoči o prepoznavanju vrijednosti i relevantnosti znanstvene ekspertize djelatnika Filozofskoga fakulteta u nacionalnoj znanstvenoj zajednici, baš kao i međunarodnoj, o čemu je riječ u nastavku.

Najbolji pokazatelj uspješnosti znanstvenika s Filozofskoga fakulteta jesu kompetitivni europski projekti, danas projekti *Obzor*, nekoć FP (*Framework Programme*). Brojke su vidljive iz tablice svih projekata

Broj projekata Filozofskoga fakulteta koje financira Hrvatska zaklada za znanost.

dostupne na mrežnoj stranici Fakulteta. Broj projekata s godinama raste, poglavito od kad se Europska unija više otvorila humanističkim i društvenim znanostima. Imali smo nekoć jedan projekt FP6, pa jedan ERC, a sad broj projekata iz okvira *Obzor* ima jasan trend rasta. Ističemo recentne projekte kojima je Fakultet koordinator: *The Cartography of the Political Novel in Europe* (CAPONEU) i *How Ordinary People Make Sense of Anti-Gender Frames* (Sense AGENDA). Ono što nas u tom pogledu veseli nije samo nužna internacionalizacija znanstvene djelatnosti Fakulteta već i naglašena interdisciplinarnost i multidisciplinarnost tih projekata, što su parametri na kojima inzistira *Strategija* Filozofskoga fakulteta (2018, 2021).

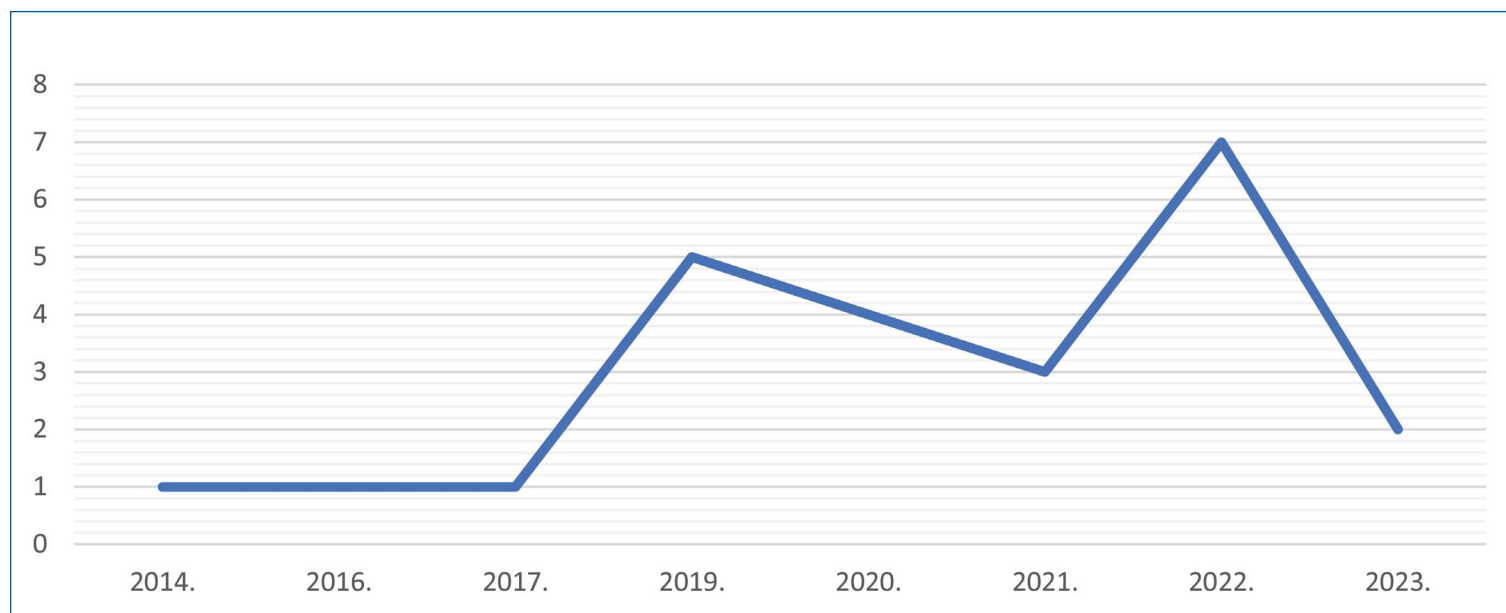
ZNANOST U EDUKACIJSKIM PROCESIMA I DISEMINACIJI

Više od 550 istraživača na Filozofskome fakultetu zapravo su golem kapital u pretapanju svojih istraživačkih dosega u nastavni proces na više od stotinu studijskih programa. I u tom se pogledu – u inoviranju edukacijskih procesa i programa – koriste projektni izvori, poglavito iz paketa *Erasmus+ KA2*. Brojni su i drugi projekti značajni u osnaživanju naše obrazovne uloge, a opisani su u drugim tekstovima u Monografiji (Društvena uloga Filozofskoga fakulteta, Alumni Filozofskoga fakulteta, tekstovi o odsjecima), stoga ih ovdje ne izdvajamo.

Vrlo se često u međunarodnom okruženju produbljuju pojedine istraživačke teme ili blokovi, koji se onda uklapaju u edukacijski proces, često se ide k zajedničkomu korištenju suvremenih tehnologija, katkad ti projekti rezultiraju silabima novih studija, a ostvaruju se u suradnji s međunarodnim znanstvenim institucijama te u nacionalnim okvirima suradnjom s institucijama koje se bave edukacijom, primjerice cjeloživotno učenje u programima pučkih otvorenih učilišta, a naši znanstvenici i Fakultet kao partnerska institucija pomažu unapređivanju edukacijskih programa.

Duh znanstvenoistraživačkoga rada Filozofski fakultet prenosi i na svoje studente. Tako već više desetljeća Filozofski putem natječaja financira i studentske projekte, koji nisu samo znanstvenoistraživački nego i umjetnički, publicistički i drugi, a samim time uvodi studente u znanstvenoistraživački rad.

Moramo spomenuti i projekte namijenjene umrežavanju i diseminaciji rezultata, poput programa COST, odnosno programa europske suradnje u znanosti i tehnologiji (*European Cooperation in Science and Technology*),

Broj projekata Filozofskoga fakulteta iz linije Erasmus+ KA2.

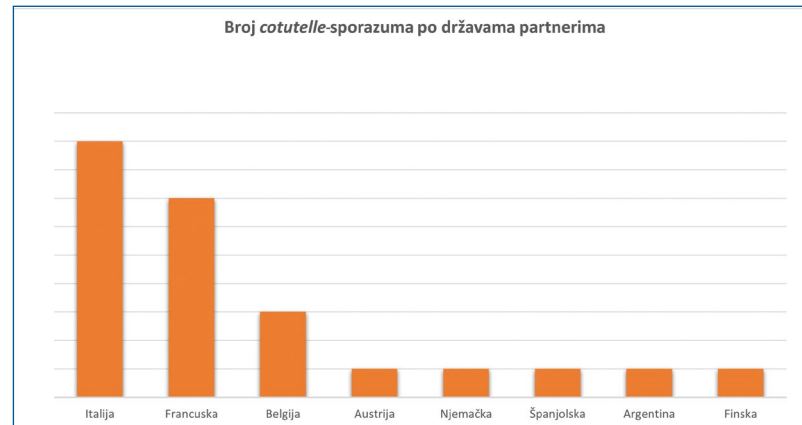
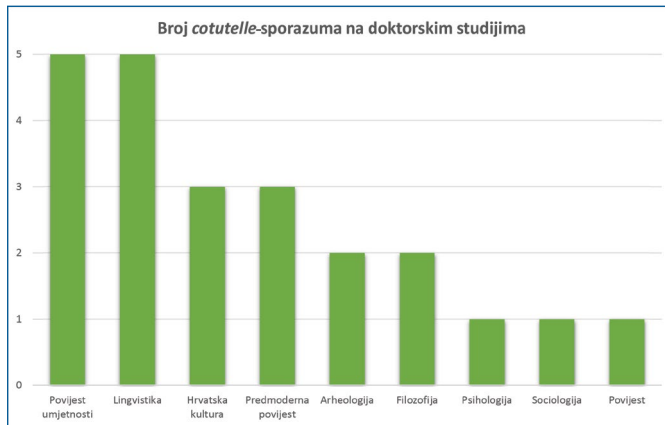
koji predstavlja najstariji europski program za promicanje suradnje među znanstvenicima, razvoj novih ideja i inicijativa te uspostavu mreža između znanstvenika, ali i nevladinih organizacija te malih i srednjih poduzeća. Program COST naglasak stavlja na aktivno uključivanje mladih istraživača, što je inače važna aktivnost Filozofskoga fakulteta (o čemu svjedoči i sve veća prisutnost *cotutellea*, o čemu je riječ u nastavku). Za diseminaciju rezultata znanstvenih istraživanja koriste se i već spomenuti „institucijski projekti“, koji omogućuju financiranje sudjelovanja na nacionalnim kongresima, okruglim stolovima i drugim oblicima diseminacijskih aktivnosti. Osim programa COST i projekti HRZZ-a uključuju diseminacijske mogućnosti sudjelovanja na međunarodnim skupovima te financiranje objava u prestižnim časopisima, uključujući one u otvorenom pristupu, što je posebno važno za to da nove spoznaje mogu doprijeti do što šire znanstvene i opće javnosti. Diseminaciji pridonosi i sudjelovanje na međunarodnim izložbama inovacija (ARCA), na kojima Fakultet osvaja važna priznanja pomičući granice uska poimanja inovacije kao nečega netipičnoga za humanističke i društvene znanosti.

VREDNOVANJE ZNANSTVENIH REZULTATA U GLOBALNOM OKRUŽENJU

Svi navedeni modeli projekata, od onih sveučilišnih do onih europskih, polučuju rezultate koje bi doista valjalo sistematizirati, a poglavito vidjeti dosege tih rezultata u globalnom okruženju, naravno, prema prethodno vrlo kritički sagledanim kriterijima, dodajući i modele u kojima se ta prepoznatljivost Filozofskoga fakulteta vidi na više različitih načina.

Jedan su od načina primjerice stabilni, trajniji istraživački timovi koji su ne samo priznati nego vrlo traženi u europskom okruženju, poput onih Dejana Ajdukovića, Marka Tadića, Miljenka Jurkovića, Aleksandra Štulhofera i drugih.

Drugi su vid publikacije u najvećim svjetskim izdavačkim kućama. Tu ću dati samoj jedan primjer – knjiga Vesne Mildner udžbenik je na američkim sveučilištima. Takvih primjera ima još.

Broj *cotutelle*-sporazuma Filozofskoga fakulteta.

Još jedan vid pokazatelja uspješnosti jesu međunarodni dvojni doktorati znanosti, a ne smiju se zaboraviti ni dolazni i odlazni stipendisti (poput Marie Skłodowska-Curie Actions Fellows) te postdoktorski stipendisti, koji također pridonose razvoju (i diseminaciji) rezultata projekata koji se provode na našem Fakultetu. Filozofski fakultet njeguje dugogodišnju praksu međunarodnoga *sumentorstva*, odnosno međunarodne dvojne doktorate (*cotutelle*), u sklopu čega naši i inozemni doktorandi upisuju doktorski studij na dvama različitim sveučilištima, iz dviju zemalja, te uz superviziju dvaju mentora s tih sveučilišta izrađuju jedinstveni doktorski rad i time stječu doktorsku diplomu dvaju sveučilišta. S obzirom na dodatne kvalifikacije koju *cotutelle*-doktorandi stječu ne iznenađuje činjenica da Fakultet takve kandidate nastoji zadržati kao svoje djelatnike. Trenutno je takvih šest zaposlenika našega Fakulteta.

Iz više prethodno opisanih pokazatelja jasno je vidljivo koliko je znanost na našem Fakultetu jaka. Ponovit ćemo pokazatelje: kompetitivni projekti, citiranost, broj *cotutellea*, inovacije i međunarodno priznati znanstveni timovi te nacionalno relevantne publikacije.

A KAKO JE BILO PRIJE

Humanističkim i društvenim znanostima, vidjeli smo, i danas je teže nego drugim znanstvenim područjima doći do financijskih sredstava za znanstveni rad. Sadašnji trenutak mukotrpno se, naporima mnogih protagonista, gradi duže od stoljeća. Možemo tek zamisliti kako je to bilo kroz povijest Fakulteta. Nažalost, o povijesti znanstvenoistraživačkoga rada Filozofskoga fakulteta znamo vrlo malo, gotovo ništa. Evidencije ne postoje, nije se bilježilo, vrlo vjerojatno kao i na drugim fakultetima, pa se ovdje bilježeći povijest moramo ravnati podacima koje su unutar ove Monografije prenijeli odsjeci.

Kada je na Filozofskome fakultetu radilo dvadesetak profesora, čak i kada ih je bilo dvjestotinjak, znanost je bila izuzetno individualizirana. Svaki je istraživač radio na svojim temama na način na koji danas teško možemo zamisliti. A kako su bili financirani, zorno prikazuje krilatica „ma, *Filozofima* je dovoljna olovka i papir“. Naravno, oni kojima je dužnost financirati znanstvena istraživanja često zaborave da u humanističkim i društvenim znanostima postoje i oni kojima je nužan terenski istraživački rad (arheolozi, povjesničari umjetnosti, etnolozi), nužna su arhivska istraživanja (povjesničari, klasični filolozi, kroatisti), direktni kontakti s inozemnim kolegama i jezicima (filolozi), kontakti s ispitanicima (sociolozi, psiholozi, pedagozi) itd.

Društveno-humanističke znanosti u barakama.

S druge pak strane u tim financijski „jadnim“ vremenima izrasla su velika imena hrvatske humanistike i društvenih znanosti. No o tom razdoblju osim objavljenih knjiga i znanstvenih radova po kojima možemo suditi o uspješnosti svakoga pojedinca gotovo da i nemamo drugih podataka.

Zamisliti kakva su bila znanstvena istraživanja krajem 19. stoljeća ili u ranom 20. stoljeću vrlo je teško jer podataka nema. Imamo samo rezultate, a oni su, u korelaciji s vremenom i prostorom djelovanja, impozantni. U nedostatku podataka mogu samo evocirati kako je to izgledalo primjerice između dvaju svjetskih ratova, na temelju proučavanja povijesti vlastite struke. Tako raspolažemo podacima da je Artur Schneider, pokretač znanstvene djelatnosti u povijesti umjetnosti, za potrebe JAZU vodio katalogiziranje spomeničke baštine Hrvatske, drugim riječima, radio je prvu umjetničku topografiju (v. tekst o Odsjeku za povijest umjetnosti). Jednaki su slučajevi zabilježeni i na drugim odsjecima (v. tekstove odsjeka).

Prve prave naznake sustavna financiranja znanstvene djelatnosti postoje tek iz 1960-ih godina, kada su se osnivali prvi instituti i zavodi. Bez obzira na ime osnivani su upravo za provedbu znanstvenoistraživačkoga rada – Zavod za fonetiku, Etnološki zavod, Zavod za lingvistiku, Institut za nauku o književnosti, Institut za povijest umjetnosti i arheologiju, Institut za filozofiju, Zavod za sociologiju itd. To je koincidiralo s useljenjem u novu zgradu Fakulteta 1961. godine, dakle optimiziranim prostornim resursima, i s počecima sustavna financiranja znanosti nadležnoga ministarstva.

Projekt Learning how to Teach, Teaching how to Learn. Facing Challenges of Global Change in Higher Education Using Digital Tools for Reflective, Critical and Inclusive Learning on European Historical Landscapes (EDiToR).

Sljedeća je faza, 1970-ih godina, bila okrupnjivanje u nešto što bismo danas nazvali klasterima, nekoć su to bili tzv. OOUR-i, u čemu su prednjačili Centar za povijesne znanosti, izdvojen iz Filozofskoga fakulteta kao sveučilišni centar, i Centar za društvene znanosti, dok su drugi ostali u zadanim gabaritima unutar Fakulteta. Sve to vrijeme financiranje znanstvene djelatnosti bilo je sustavno, no svakako valja napomenuti da su od 1960-ih do 1990-ih godina humanističko i društveno znanstveno područje na samu kraju financijske ljestvice. O crtati se to razdoblje može primjerice i konstatacijom da je Centar za povijesne znanosti prvotno imao tri OOUR-a – Institut za hrvatsku povijest, Institut za povijest umjetnosti, Institut za arheologiju, a nešto kasnije pridružio se Institut za filozofiju. Unatoč plemenitim nakanama do „čvršćeg interdisciplinarnog povezivanja triju, odnosno četiriju humanističkih disciplina, kako je bilo proklamirano u elaboratu o udruživanju, nikad nije došlo, što rječito svjedoči koliko je ta fuzija zapravo bila prisilna i neprirodna... Nije se ostvarila interdisciplinarna integracija, nije se inicirao niti jedan zajednički projekt, sredstva su ostala odvojena,... nije bilo zajedničke opreme, a tada dobiveni prostor u montažnoj ‚baraci‘ iza zgrade Filozofskog fakulteta,... što je bilo najveće ‚prostorno postignuće‘, može se nazvati samo nužnim smještajem“ (Reberski i Zelić 2001: 35).

Od 1990-ih se godina kroz Ministarstvo znanosti uredno financiraju projekti i programi, no s malo cinizma ipak moramo primijetiti da su humanističke i društvene znanosti po količini financiranja uvijek bile negdje pri dnu (vjerojatno je još uvijek u glavama onih koji odlučuju bila krilatica „ma, njima je dovoljna olovka i papir“). Prilika da se sudjeluje u europskim projektima i nakon toga osnutak Hrvatske zaklade za znanost

Infodan o projektima na Filozofskome fakultetu, 2021.

konačno su omogućili ozbiljne iskorake, premda je i tu borba da se društvenim i poglavito humanističkim znanostima osigura barem približna ravnopravnost ostalim znanstvenim područjima bila teška i dugotrajna.

IZAZOVI

Izazovi koji stoje pred Filozofskim fakultetom ujedno su i izazovi hrvatske znanosti – tržišni, politički i, naravno, klimatski. Zato im se neću posebno posvetiti. Nasuprot očekivanju i naslovu poglavlja istaknut ću samo prednosti koje Filozofski fakultet ima za budućnost. Novi društveni izazovi ukazuju upravo na nužnost znanstvene ekspertize iz područja Filozofskoga fakulteta, jer razvoj tehnologije bez povijesnoga, društvenoga konteksta, identitetskih odrednica i specifičnosti te poveznica s lokalnom zajednicom vodi u Kaos, a danas je potreban Kronos, svijest o vremenu koje nam je još preostalo, zbog čega je potrebno aktivno koristiti znanstvene resurse Filozofskoga fakulteta, našu interdisciplinarnost i širinu znanja (koje uključuje nacionalno jednako kao međunarodno) kako bi se od distopijskih tonova ukazalo na utopijske, do kojih naš Fakultet može dati putokaze.

Za bilježenje znanstvene produkcije istraživača zaposlenih na Fakultetu i praćenje znanstvene produkcije uopće brine Knjižnica Filozofskoga fakulteta. Knjižnica izrađuje bibliometrijska izvješća za pojedince, nastavnike i za Fakultet u cjelini. Takva, dakle ažurna znanstvena bibliografija temelj je za ozbiljnu analizu

Lijevo: Filozofski za 21. stoljeće u kontekstu EU-projekata, događanje na Filozofskome fakultetu, 2021. Desno: projekt Uspostava i opremanje Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima.

znanstvene produkcije. Naravno, osim vlastitih sustava bilježenja i okupljanja radova u Repozitoriju Filozofskoga fakulteta Knjižnica je imala i administratorska prava za uređivanje sustava Crosbi, a danas administrira cjeloviti nacionalni informacijski sustav znanosti CroRIS, pa je potpuna diseminacija znanstvenih radova naših znanstvenika zahvaljujući Knjižnici Filozofskoga fakulteta osigurana. Osim toga znanstvena izdanja Filozofskoga fakulteta obuhvaćaju više od 500 knjiga, više od 200 časopisa i blizu 200 digitalnih naslova, koji su velikom većinom u otvorenome pristupu.

Strukturni projekti također su podloga za budućnost, primjerice ESF-projekti unutar Operativnoga programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2014–2020*, kakvih je nekoliko vodio Dragan Bagić, a što će sve jednoga dana rezultirati novim prostornim resursima Centra za napredna istraživanja. Fakultet također uspješno sudjeluje u nekoliko klastera u okviru Europskoga konzorcija za istraživačku infrastrukturu (ERIC), koji olakšava uspostavu i rad velikih europskih infrastruktura između više država članica, pridruženih i trećih zemalja. Cilj je ERIC-a olakšati integraciju i udruživanje resursa za razvoj novih istraživačkih kapaciteta. Dodatno, Filozofski je fakultet nacionalna koordinacijska ustanova za tri od ukupno pet ERIC-konzorcija koji postoje u području društvenih i humanističkih znanosti: Konzorcija europske istraživačke infrastrukture (CLARIN-ERIC), Konzorcija europske istraživačke infrastrukture za Europsko društveno istraživanje (ESS-ERIC) te Konzorcija europskih arhiva podataka za društvene znanosti (CESSDA-ERIC).

Ukratko, brojčani podaci o ukupnoj znanstvenoj produkciji djelatnika Filozofskoga fakulteta jasno su vidljivi tako da mi omogućuju da se na ovom mjestu ne bavim lako dostupnim institucionalnim statistikama. Jedino što valja istaknuti i na što valja uputiti jest statistika o količini knjiga i poglavlja u knjigama koje naši znanstvenici produciraju, a koje obično nisu u svjetskim bazama podataka (jer nisu objavljene kod „međunarodno priznatih izdavača“), o čemu je već bilo riječi. Društveno i humanističko područje karakterizira potreba za različitim bilježenjem znanstvenih uvida, spoznaja i inovacija od tzv. STEM-područja, kojemu više odgovara postojeći način objavljivanja znanstvenih radova i njihova vrednovanja (citatni indeksi i sl.). Takvo

Potpisivanje Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava iz Fonda za bilateralne odnose za potporu Norveškim studijima, 2023.

„preskakanje“ adekvatna vrednovanja posebno je važno kada se radi o knjigama objavljenima na hrvatskoj jeziku i o temama koje su relevantne za Hrvatsku, a koje su iznimno važne za njegovanje i razvoj znanosti i u nacionalnome kontekstu (a ne samo međunarodnome, koji se već dugo sve više povezuje s engleskim jezikom, koji je postao nova *lingua franca* međunarodne znanosti, iako to dovodi do njezine kolonizacije više negoli internacionalizacije). Posebno značajne primjere takvih publikacija čine objavljeni naslovi iz područja kroatistike i starije hrvatske povijesti.

Ključni je dokaz da je znanost utkana u sve pore Filozofskoga fakulteta, da je integrirana u sve razine nastavnoga procesa, u internacionalizaciju, u društvenu ulogu Fakulteta – to što sam u ovom tekstu morao prilično „žonglirati“ da ne bih ponovio stavove, ideje, rečenice, podatke iznesene praktički u svakome drugome tekstu ove Monografije: u onom o društvenoj ulozi (inovacije), u onom o nastavi (studentski projekti), u onom o doktorskim studijima (*cotutelle*), o međunarodnoj suradnji (zajednički projekti, internacionalizacija znanosti), u tekstovima praktički svih odsjeka (povijesni pregledi znanstvene djelatnosti), u svim tekstovima o zavodima i centrima (zavodi su ionako osnovani da provode znanstvena istraživanja, centri uglavnom radi interdisciplinarna i pluridisciplinarna rada). Za mene je to najbolji zalog za budućnost, pokazatelj da Filozofski fakultet jednakom mjerom tretira svoje dvije ključne misije – nastavu i znanost – i poklanja im jednaku pažnju. Proboji opisani u ovom tekstu koji se tiču pojačana opsega realizacije velikih međunarodnih projekata

pokazuju da Filozofski fakultet zna odgovoriti svim novim izazovima. No nikada se ne smiju zaboraviti naša specifičnost i naša mogućnost drugačijega puta prema velikim znanstvenim dosezima. Pogledajmo samo individualne dosege, popise knjiga naših djelatnika u 150 godina postojanja!

Miljenko Jurković

LITERATURA

- Popis projekata Filozofskoga fakulteta.* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/projekti/popis-projekata/> (1. 9. 2024).
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine.* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (1. 9. 2024).
- Reberski, I.; Zelić, D. (ur.). *Institut za povijest umjetnosti 1961–2001.* Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2001.
- Samoanaliza.* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.
- Strateški program istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – revizija.* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021. Dostupno na: https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2021/10/Strateski_program_istrazivanjaMM.pdf (1. 9. 2024).

Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta i *FF press*

UVOD

Svako sveučilište, odnosno svaki fakultet koji drži do svoje znanstvene reputacije poseban naglasak stavlja na izdavačku djelatnost. Tako je i s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Formalnopravno gledajući, ustroj izdavačke jedinice Filozofskoga fakulteta pod imenom *FF press* pada u početke 21. stoljeća. Zato je napose u drugoj polovici 20. stoljeća nakladnička djelatnost nastavnika i znanstvenika Filozofskoga fakulteta bila kanalizirana i ostvarivana preko nekoliko tadašnjih velikih nakladničkih poduzeća ili pak preko vlastitih zavoda i instituta. Tako su sveučilišni profesori i drugi znanstvenici intenzivno surađivali sa Sveučilišnom nakladom Liber, Školskom knjigom, Maticom hrvatskom, Mladošću i drugim izdavačima, a i danas s primjerice Hrvatskom sveučilišnom nakladom (Šikić 2019), što je uključivalo monografije, zbornike radova i druge uredničke knjige te časopise i druga izdanja.

OSNIVANJE *FF PRESS*A

No kako je došlo do osnivanja *FF press*a? Odgovor na to pitanje zabilježen je u spisima Fakultetskoga vijeća. Naime na 6. sjednici Fakultetskoga vijeća Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održanoj 18. veljače 2002. u fakultetskoj Vijećnici pod predsjedanjem tadašnjega dekana Nevena Budaka, donesena je odluka o osnivanju stručne fakultetske službe pod nazivom *FF press*. Tu je inicijativu Miljenko Jurković, tada prodekan za znanost, na samu kraju sjednice obrazložio sljedećim riječima: „Obzirom da zakonski propisi obvezuju ustanove da za nabavku roba i usluga vrijednosti kojih prelaze određenu svotu moraju organizirati istog dobavljača predlaže se osnivanje službe *FF*-press.“ Njezina će zadaća biti sljedeća: „Služba *FF*-press tiskat će sve ono što se na Fakultetu do sada tiskalo, npr. Vodič kroz studij, monografiju Fakulteta i sl. Vodit će organizacijske poslove oko potpune pripreme i davanja materijala u tisak s logom *FF*-press-a, sve ono što su odsjeci, zavodi, centri i pojedinci do sada tiskali pod impresumom Filozofskog fakulteta.“ U nastavku se pak određuju procedure: „Natječaj za grafičke usluge i tiskanje na temelju kojeg će se izabrati najpovoljniji ponuđač raspisuje Filozofski fakultet. Sve pripreme za tisak obavljat će se na našem Fakultetu s našim zaposlenicima (honorarno) i ta bi centralizacija poslova omogućila uštedu sredstava.“ Osim toga: „*FF*-press izdavat će informativni glasnik „*FF*-info“ koji će imati stalne i povremene rubrike, a izlaziti će dva puta godišnje, na kraju svakog semestra“ – pa se stoga pozivaju svi zainteresirani da dostave svoje priloge. Naglašeno je da se razmišlja i o „organizaciji službe za tiskanje skripti i udžbenika“. Potom se pristupilo glasovanju o navedenom prijedlogu te je Fakultetsko vijeće većinom prisutnih članova, svega njih troje bilo je suzdržano, prihvatilo osnivanje službe *FF press* na Filozofskome fakultetu (Zapisnik 6. sjednice Fakultetskoga vijeća, 2001/2002, str. 32).

Već na idućoj sjednici Fakultetskoga vijeća održanoj 19. ožujka 2002. dana je obavijest da je na Filozofskome fakultetu održana proslava rođendana i izbora uglednoga hrvatskog grecista Milivoja Sironića

u počasno zvanje *professor emeritus* te da mu je tom prilikom uručena knjižica s biografijom i bibliografijom koju je izdao FF press. Riječ je o tada pokrenutome nizu *Posebna izdanja. Professores emeriti Facultatis philosophicae Zagrabiensis*, kojega je prvi svezak naslovljen *Milivoj Sironić, professor emeritus Facultatis philosophicae Universitatis studiorum Zagrabiensis* (2002), a priredila ga je Olga Perić s Odsjeka za klasičnu filologiju. Također je napomenuto da će se takav oblik knjižice ubuduće uručivati izabranim zaslužnim profesorima te se tom prilikom „mole odsjeci da radi pripreme materijala za izradu knjižice prof. dr. sc. M. Jurkoviću dostave podatke ukoliko već imaju izabrane profesore“ (Zapisnik 7. sjednice Fakultetskog vijeća, 2001/2002, str. 25–26). Uslijedio je niz publikacija u kojima su predstavljeni zaslužni profesori – *professores emeriti*: Mate Zorić, Boris Petz, Danilo Pejović, Aleksandar Flaker, Ivan Kampuš, Vladimir Mužić, Viktor Žmegač i Mirjana Gross. Nažalost izdavanje je toga niza nakon 2004. godine prekinuto.

FF press od svojega osnutka potpisuje i sva informativna izdanja o Fakultetu, kao što su *Informacije o razredbenom postupku i studijskim grupama*, *Vodič za studente* i *Vodič kroz studij*, zatim programske knjižice i zbornike sažetaka znanstvenih skupova i dr.

NAKLADNIČKA DJELATNOST FF PRESSA

Službeno prva publikacija objavljena u FF pressu jest priručnik akademika Tomislava Raukara *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja* (2002), koji je objavljen kao prvi svezak u tada pokrenutome nizu „Udžbenici i priručnici“, a kao odgovor na nastavne potrebe za sveučilišnim priručnicima. Iako brojem stranica nevelika, značenjem je to vrlo važna studija u kojoj se prikazuje stvaranje i razvoj hrvatskih srednjovjekovnih društava, a kao glavni rezultat provedenih istraživanja nameće se zaključak da glasoviti spis poznat pod nazivom *Pacta conventa* nije iz ranoga 12. stoljeća, već iz 14. stoljeća.

U prvoj godini djelovanja objavljene su pod logom FF pressa i knjige Nede Pintarić *Pragmemi u komunikaciji* (2002) i Željke Fink Arsovski *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (2002). Slijedile su potom i druge publikacije, od kojih treba spomenuti na njemački prevedenu kratku povijest Filozofskoga fakulteta u sklopu prikaza Sveučilišta u Zagrebu *Die Geschichte der Universität Zagreb von ihrer Gründung bis heute* autorice Tihane Luetić (2002). Nakon toga publicirana je fakultetska monografija na engleskome jeziku *The Faculty of Philosophy at the University of Zagreb* (2004) pod uredništvom Miljenka Jurkovića i Stjepana Damjanovića, a nekoliko godina kasnije i *Knjižnica Filozofskog fakulteta* (2009).

Već iduće, 2003. godine publiciran je i drugi priručnik T. Raukara, *Srednjovjekovne ekonomije i hrvatska društva* (2003), kao i priručnik *Hrvati, hrvatske zemlje i Bizant* Ive Goldsteina (2003), potom *Humanisti i starine: od Petrarke do Bionda* Marka Špikića (2006), *Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku* Borislava Grgina (2006), *Uvod u biološke osnove doživljavanja i ponašanja* Meri Tadinac i Ivane Hromatko (2006), također sve u nizu „Udžbenici i priručnici“. FF press je bio i sunakladnik *Leksikona Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti* (2004) i brojnih drugih izdanja.

Posebna suradnja ostvarena je s projektom *Triplex Confinium*, a potom s Centrom za komparativno-historijske i interkulturene studije pod vodstvom Drage Roksandića, kako publiciranjem pojedinačnih izdanja tako i realizacijom važnih nizova izdanja kao što su „Biblioteka Desničini susreti“, „Dijalog s povodom“ i „Colloquia“ (Bui 2019).

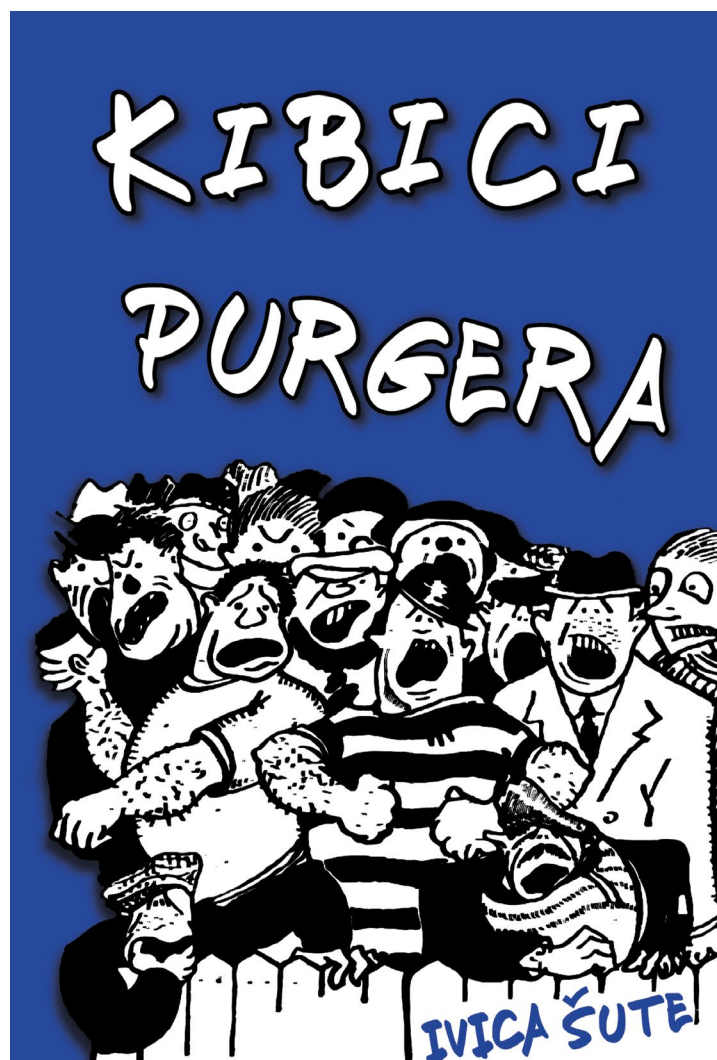
Velik su projekt bile i „Biblioteka *Periodica Croatica*. Serija Bibliografije“ te „Biblioteka *Periodica Croatica*. Serija Studije“ pod vodstvom Vinka Brešića s Odsjeka za kroatistiku. Tu su i nizovi: *Internationales kulturhistorisches Symposion Mogersdorf*, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, *Hrvatsko-talijanski književni odnosi*, *Hrvatski državni sabor 1848.*, *Hrvatski književni povjesničari*, *International Conference The Future of Information Sciences IN-Future*, *Radovi Odsjeka za filozofiju*, *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry*, *UZRT: Empirical Studies in Applied Linguistics* i dr. Posebno pak treba istaknuti objavljivanje udžbenika i priručnika za potrebe Croaticuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik.

Izvan nizova tiskano je višesveščano izdanje *Živjeti na Krivom Putu* (etnološko-povijesna monografija o primorskim Bunjevcima) Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, *Tilurium* – arheološka istraživanja Odsjeka za arheologiju, *ROMIS – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones Salonitani* i *ROMIC – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex Croatia* (Petar Sellem i Inga Vilogorac Brčić), *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim* (ur. Dubravka Sesar), *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina* (Petar Korunić), *Studia diplomatica* i *Studia mediaevalia selecta* (Mirjana Matijević Sokol) i dr.

FF press potpisuje i cio niz zbornika u čast (*Festschrift*) zaslužnih profesora i znanstvenika, ali i spomenica preminulim profesorima. Mnogi su zbornici i spomenice objelodanjeni u suradnji i na inicijativu odsjekâ Filozofskoga fakulteta koji su nemalim prinosom svojih djelatnika prikupili, uredili i za objavu priredili u njima publicirane radove i članke. U formi spomenica objavljena su primjerice izdanja posvećena Filipu Potrebici (2004), Danku Grliću (2004), Josipu Adamčeku (2009), Reneu Lovrenčiću (2016) i Marini Bricko (2019). Među zbornicima u čast možemo izdvojiti one za Miru Kolar-Dimitrijević (2003), Tomislava Raukara (2005), Miroslava Šicela (2006), Antu Peterlića (2006), Milivoja Solara (2007), Aleksandra Stipčevića (2008), Mirka Tomasovića (2008), Vitomira Belaja (2009), Nikšu Stančića (2011), Dunju Fališevac (2012), Anticu Menac (2012), Radoslava Katičića (2014), Igora Fiskovića (2015), Milenka Popovića (2016), Augusta Kovačeca (2018), Zvonka Makovića (2018), Dragu Roksandića (2019), Mirjanu Sanader (2020), Miru Menac-Mihalić (2021), Nenada Moačanina (2022), Ekrema Čauševića (2022), Boženu Vranješ-Šoljan (2022), Vinka Brešića (2022), Željku Fink Arsovski (2022), Nedu Pintarić Kujundžić (2023) i dr.

Naslovnica priručnika Tomislava Raukara *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja* (2002), službeno prve publikacije objavljene u FF pressu.

Naslovnica knjige: Ivica Šute, *Kibici „Purgera“. Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu* (2022).

Niz je obljetničkih publikacija objavljenih različitim povodima, primjerice povodom 100 godina rođenja Rudija Supeka i 50 godina Odsjeka za sociologiju (2016), povodom 140 godina rada povijesnih katedara Sveučilišta u Zagrebu (2018), 20 godina ukrajinistike na Sveučilištu u Zagrebu (2018), 25 godina slovakistike (2021), 100 godina lektorata poljskoga jezika u Zagrebu (2021), 140 godina poučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu (2022) i 55 godina samostalnoga studija češkoga jezika i književnosti u Zagrebu (2023).

Tu je i niz zbornika koji su nastali kao rezultat održanih znanstvenih skupova ili projekata, primjerice *Znakovi i riječi – Signa et litterae* (2002–2013), Gajo Petrović – čovjek i filozof. Zbornik radova s konferencije povodom 80. obljetnice rođenja (2008), Zbornik Međunarodnog znanstvenog skupa u spomen na prof. dr. Josipa Jerneja (2012), Jaroslav Šidak i hrvatska historiografija njegova vremena (2012), Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti (2013), Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije (2014), Zbornik Međunarodnog znanstvenog skupa u spomen na prof. dr. Žarka Muljačića (2014), Dani Cvita Fiskovića (više svezaka), Ljubo Boban i istraživanje suvremene povijesti (2017), Zdenko Vinski – život i znanstveni rad (2020), *The Tito-Stalin Split 70 Years After* (2020), Zbornik I. skupa hrvatske ranokršćanske arheologije (2020), *Traian and the Danubian Provinces. The political, economic and religious life in the Danubian Provinces* (2021).

Mnoštvo je i drugih tematskih zbornika objavljenih u nakladi FF pressa, primjerice *Hrvati i Poljaci – narodi daleki i bliski* (2003), *Karikatura. Zagrebački pojmovnik kulture 20. stoljeća* (2005), *Kalendar. Zbornik radova* (2010), Mirko Dražen Grmek, liječnik, znanstvenik i kozmopolit (2012), Baltazar Bogišić i njegovo doba u intelektualnohistorijskoj perspektivi (2012), Slavko Ježić: romanist i kroatist, prevoditelj, intendant kazališta, sveučilišni profesor (2013), *Annales in Perspective: Designs and Accomplishments* (2019), *Gradovi 19. stoljeća i urbana historija: teme, pristupi, metode* (2021), *Trident u Hrvatskoj. Vizualizacije tridentskoga programa u likovnoj baštini* (2022) i dr.

Brojne pak autorske monografije, odnosno znanstvene knjige zaslužuju posebnu pažnju i zaseban osvrt jer su pojedine od njih bile nagrađivane kako fakultetskim tako državnim i strukovnim nagradama. Istaknimo ovom prilikom kao svojevrsan kuriozitet knjigu *Kibici „Purgera“. Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu* (2022), koju kao autor potpisuje

Ivica Šute i koja je izazvala veliku pozornost i pažnju čitalačke publike te u vrlo kratku vremenu doživjela čak tri izdanja.

FF press ima i svoju grafičko-likovnu prepoznatljivost, a to je njegov logo. Riječ je zapravo o jednostavnu rješenju s nazivom nakladnika, dok je u njegovoj pozadini glagoljičko slovo – tzv. grana-to *m* (*myslite*), izvedeno prema Baščanskoj ploči, inače petnaesto slovo staroslavenske glagoljičke i ćiriličke azbuke, znak Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Logo je korišten i prije negoli je *FF press* službeno ustrojen kao izdavačka služba – u knjizi Dubravke Sesar Češki u 30 lekcija: književni tekstovi, gramatika, konverzacija, češko-hrvatski rječnik (Zagreb, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2001, iz tiska izišla iduće godine). Također je prvotno ime *FF pressa* bilo pisano „s crticom“, kao *FF-press*, no odlučeno je nakon konzultacija s kroatistima da službeno bude: *FF press*.

Logo *FF pressa*: tzv. *granato m*, glagoljičko slovo *myslite*, izvedeno prema Baščanskoj ploči.

IZDAVAČKI SAVJET I UREDNICI PODRUČJA *FF PRESSA*

Kako bi se unaprijedile organizacija i djelatnost *FF pressa*, formiran je Izdavački savjet kao fakultetsko savjetodavno stručno tijelo koje predlaže strategiju izdavačke djelatnosti, donosi izdavačke planove, predlaže načine financiranja i odlučuje o pokretanju nakladničkih nizova. Savjet sada djeluje u sljedećem sastavu: za područje društvenih znanosti Ana Barbarić (predsjednica) i Dragutin Ivanec, za područje humanističkih znanosti Mislava Bertoša, Slađan Turković i Nevena Škrbić Alempijević, dok su po funkciji u rad Savjeta uključeni prodekan za znanost i međunarodnu suradnju Miljenko Jurković te prodekanica za nastavu i studente Ivana Vidović Bolt. Imenovani su i tematski, odnosno urednici područja, zaduženi za uređivanje izdanja koja ne pripadaju nakladničkim nizovima, provođenje uredničkoga i recenzijskoga postupka i osiguravanje redovita izlaženja pojedinačnih izdanja: za područje društvenih znanosti Ante Kolak i Meri Tadinac, za područje filologije Renata Geld i Danijela Lugarić Vukas, za područje drugih humanističkih znanosti Tomislav Galović i Rajna Šošić Klindžić.

Rad Izdavačkoga savjeta, ali i cjelokupna izdavačka djelatnost regulirani su *Pravilnikom o izdavačkoj djelatnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (2022).

FF PRESS DANAS

FF press danas funkcionira kao fakultetska služba koja radi pripremu, organizira tisak i distribuira izdanja profesorâ, znanstvenoga i nastavnoga osoblja te studenata, studentskih udruga i Studenskoga zbora Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Objavljuje različite vrste publikacija: znanstvene, znanstveno-stručne, stručne časopise i druge periodičke publikacije; znanstvene i stručne knjige (monografije, zbornike radova i druge uredničke knjige); udžbenike i priručnike; popularnoznanstvene publikacije; skripta i druge nastavne materijale; knjige sažetaka; separate; vodiče i kataloge; druge znanstvene i stručne publikacije iz područja djelatnosti Fakulteta. Mnoge od tih publikacija realizirane su zahvaljujući ponajviše potporama Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, ali i drugim izvorima financiranja.

Brojna su suizdanja *FF pressa* i raznovrsnih drugih nakladnika, poput Hrvatske sveučilišne naklade, Hrvatskoga etnološkog društva, Hrvatskoga državnog arhiva, Staroslavenskoga instituta, Povijesnoga društva otoka Krka, Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Provincije franjevac trećoredaca glagoljaša, Katedre Čakavskoga sabora Lovran i drugih.

Izdanja *FF pressa* dostupna su putem redovite knjižarske mreže, u kojoj se ističu Sveučilišna knjižara i antikvarijat Dominović, dugogodišnji distributer Zebra komunikacije (napose dokazan u distribuciji u inozemstvo, primjerice u SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Argentinu i dr.), Superknjižara i Školska knjiga, a najviše u knjižari u auli Fakulteta.

FF press vrlo uspješno djeluje pod dugogodišnjim vodstvom Borisa Buija, a njegov suradnički tim čine Marko Maraković (DTP-operater, grafička priprema), Ivanka Cokol (DTP-operaterka, grafička priprema) i Ivana Karlić (administratorica).

PLATFORMA ZA OBJAVLJIVANJE DIGITALNIH IZDANJA U OTVORENOME PRISTUPU *FF OPEN PRESS*

Zahvaljujući postojanju nacionalne platforme za znanstvene i stručne časopise u otvorenome pristupu Hrčak, svi su časopisi u izdanju Filozofskoga fakulteta vrlo rano prihvatili mrežno objavljivanje u otvorenome pristupu kao važan oblik diseminacije sadržaja i povećanja vidljivosti. Ipak, s obzirom na to da se značajan dio radova koje Fakultet objavljuje izdaje u autorskim knjigama, uredničkim knjigama i konferencijskim zbornicima, postalo je važno i za te vrste publikacija osigurati podjednaku vidljivost i odjek. Taj je prioritet iskazan i u *Razvojnoj i znanstveno istraživačkoj strategiji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* (2018: 46), mjerom koja predviđa povećanje šire relevantnosti i vidljivosti izdavačke djelatnosti Filozofskoga fakulteta. Kako u to vrijeme nije postojala nacionalna infrastruktura za objavu e-knjiga na koju bismo se mogli osloniti, Fakultet je trebao iznaći vlastito rješenje. Prilikom razmatranja mogućih izbora trebalo je voditi računa o važećim međunarodnim standardima elektroničkog izdavaštva, ali i o kapacitetima kojima je Fakultet raspolagao. U želji da se ostvari profesionalizacija elektroničkog izdavaštva postavljeni su sljedeći ciljevi: a) višeznačnost izdavačke platforme, odnosno kataloga knjiga, b) postojanje standardiziranih metapodataka za opis, c) dostupnost datoteka čitavih knjiga i zasebno pojedinačnih poglavlja, d) dodjeljivanje trajnih identifikatora poput ISBN-a, oznake DOI te ORCID-a za autore i urednike, e) rješavanje pitanja autorskoga prava i uvjeta korištenja putem definiranja autorskih ugovora i korištenja licencija *Creative Commons*, f) definiranje ujednačenih politika provjere kvalitete i recenzijskoga postupka, g) definiranje politika otvorenoga pristupa i h) uvid u statistike korištenja. Usto trebalo je osigurati da e-izdanja dođu do svojih čitatelja različitim distribucijskim kanalima: putem knjižničnih kataloga i alata za otkrivanje elektroničkih izvora, bibliografskih baza podataka i citatnih indeksa, općih i specijaliziranih internetskih tražilica te registara otvoreno dostupnih knjiga.

U skladu s općenitim usmjerenjem Filozofskoga fakulteta ka softverskim rješenjima otvorena koda i ovdje je izbor pao na slobodan i besplatan sustav *Open Monograph Press*, ali je bilo potrebno uložiti trud i vrijeme zaposlenika Informatičke službe i Knjižnice kako bi se on pokrenuo i prilagodio potrebama Fakulteta. S obzirom na potrebna stručna znanja vezana uz standarde elektroničkog izdavaštva i mrežne znanstvene komunikacije brigu o razvoju i održavanju novopokrenute platforme *FF Open Press* preuzeli su djelatnici Knjižnice, a prve e-knjige (elektronička izdanja naslova koji su izvorno izdanje imali u tisku nekoliko godina ranije) izdane su 2019. godine. Prve dvije knjige koje su primarno objavljene na *FF Open Pressu* (a i isključivo,

FF Open Press - izdanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu u otvorenom pristupu

KatalogObjaveO nama

Traži

New Releases

Remećenje uvriježenog i značaj značenja: kognitivna lingvistika u učenju i poučavanju
Renata Geld
ožujka 27, 2024

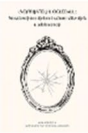
Psiholingvistički pogled na ovladavanje engleskim i ruskim leksikom u okvirima individualne višejezičnosti
Marina Jajić Novogradec
veljače 12, 2024

Građanska znanost
Tomislav Ivanjko, Goran Zlodi, Zoran Horvat
siječnja 12, 2024

Proceedings from the 10th Scientific Conference Methodology and Archaeometry
Ina Miloglav (ed)
prosina 30, 2023

(Ne)prijatelj u ogledalu: nezadovoljstvo tijelom i važnost slike tijela u adolescenciji
Inja Erceg, Gordana Kuterovac Jagodić
prosina 21, 2023

Suvremeni pristupi u izučavanju japanskog jezika i kulture : Zbornik radova povodom obilježavanja 20 godina Katedre za japanologiju Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Iva Lakić Parać (ed)
prosina 18, 2023

Jezik / Language

EnglishHrvatski

Browse

New Releases

Categories

Komparativna književnost

Japanologija

Etnologija i kulturna antropologija

Informacijske i komunikacijske znanosti

Kroatistika

Lingvistika

Turkologija

Povijest

Povijest umjetnosti

Romanistika

Južna slavistika

Digitalna izdanja Filozofskoga fakulteta u otvorenome pristupu na platformi FF Open Press.

jer obje su dostupne samo kao e-izdanja) bile su *Arhitektura baroka: udžbenik kolegija Arhitektura renesanse i baroka na preddiplomskom studiju povijesti umjetnosti* Dubravke Botica (2019) i *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry* urednice Ine Miloglav (2019).

I nadalje se neka prethodno tiskana izdanja u suradnji s *FF pressom* i u dogovoru s autorima ili urednicima priređuju za naknadno elektroničko izdanje. Autori i urednici novih knjiga mogu odlučiti, već prilikom prijave rukopisa za izdavački plan, žele li da njihova knjiga bude objavljena samo kao tiskano izdanje, samo elektroničko ili žele oba izdanja. Pregled nad odlukama autora i urednika iskazanim u izdavačkim planovima proteklih godina pokazuje sve veću popularnost elektroničkih izdanja. Statistike posjeta i preuzimanja pokazuju da su i čitatelji prepoznali praktičnost i lakoću dostupnosti elektroničkih knjiga, pa tako uočavamo kontinuiran porast broja pristupa.

Na *FF Open Pressu* moguće je oblikovati nakladničke cjeline ili nizove i dati im zasebnu prepoznatljivost, opisati njihove značajke i urednička tijela, a zatim i okupiti sve pripadajuće sveske. Dobar primjer takva niza s pažljivo definiranim politikama i višegodišnjim kontinuitetom izlaženja predstavljaju već spomenuti *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry*.

Bez obzira na dosadašnja postignuća u povećanju vidljivosti izdanja Filozofskoga fakulteta pred *FF Open Pressom* nalazi se još mnogo izazova koje treba riješiti. Prije svega treba postići veću ažurnost objavljivanja tekućih izdanja, ali i učiniti tehnološke iskorake (uvođenje dodatnih formata e-knjiga, poput EPUB-a) te pronaći nove kanale diseminacije sadržaja i dosizanja nove publike. Pri tome je važno napomenuti da je neupitna orijentacija Filozofskoga fakulteta ka otvorenomu pristupu znanstvenih publikacija. Napori oko povećanja vidljivosti knjiga iz područja društvenih i humanističkih znanosti nisu usko ograničeni samo na izdanja Filozofskoga fakulteta, jer je jasno da tek povezivanjem s drugim dionicima toga sustava i uključivanjem u domaće i međunarodne mreže možemo postići postavljene ciljeve i polako mijenjati čitav sustav. S tim u vidu putem *FF Open Pressa* promovira se otvoreni pristup znanstvenim knjigama u Hrvatskoj i u inozemstvu, a organiziraju se i tematska događanja, među kojima treba spomenuti tribinu „E-knjiga u znanosti“ (održanu 2019. godine povodom predstavljanja *FF Open Pressa*) te „Tribinu o otvorenom pristupu znanstvenim knjigama“ (održanu 2022. godine).

Stjecanje dodatnih znanja i razmjenu iskustava vezanih uz izdavaštvo u otvorenome pristupu olakšavaju i članstvo u međunarodnoj istraživačkoj infrastrukturi *OPERAS – open scholarly communication in the european research area for social sciences and humanities* te sudjelovanje u međunarodnome projektu *DIAMAS – Developing Institutional Open Access Publishing Models to Advance Scholarly Communication*. Potrebu da se i u domaćim okvirima iznađe zadovoljavajući okvir za razmjenu iskustava, razvoj tehnoloških rješenja za izgradnju zajedničke nacionalne infrastrukture i osiguravanje financijske održivosti izdavaštva znanstvenih knjiga pokušat će ispuniti „Inicijativa za otvorenu znanstvenu knjigu“, koju je Filozofski fakultet uz podršku još četiriju ustanova pokrenuo krajem 2023. godine i čije prve aktivnosti tek započinju.

IZDANJA FF PRESSA I FF OPEN PRESSA PREMA GODINI IZDAVANJA I VRSTI PUBLIKACIJE

Analiza izdanja *FF pressa* i *FF Open Pressa* prikazanih prema dvama bibliografskim parametrima – godini izdavanja i vrsti publikacije – pruža nam dodatan uvid u raznolikost i obujam fakultetske izdavačke aktivnosti. Tiskana izdanja *FF pressa* prikazana su prema popisu dobivenu iz *FF pressa* uz dodatno provjeravanje u mrežnim knjižničnim katalozima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Obuhvaćeno je razdoblje od 21 godine – od 2002. do 2022. godine. *Online* izdanja prikazana su temeljem uvida u mrežne stranice *FF Open Pressa*. Obuhvaćeno je razdoblje od pet godina – od 2018. do 2022. godine.

Broj tiskanih izdanja FF pressa prema godini izdavanja publikacije.

Godina izdavanja	Broj publikacija
2002.	13
2003.	18
2004.	16
2005.	17
2006.	30
2007.	27
2008.	25
2009.	25

2010.	20
2011.	30
2012.	31
2013.	33
2014.	30
2015.	23
2016.	29
2017.	32
2018.	27
2019.	32
2020.	28
2021.	42
2022.	25
Ukupno:	553

Broj online izdanja FF Open Pressa prema godini izdavanja publikacije.

Godina izdavanja	Broj publikacija
2018.	1
2019.	17
2020.	55
2021.	18
2022.	23
Ukupno:	114

Broj tiskanih izdanja FF pressa prema vrsti publikacije.

Vrsta publikacije	Broj publikacija
znanstvena monografija	182
spomenica ili zbornik profesoru u čast	42
zbornik radova	176
antologija, hrestomatija, čitanka	4
književno djelo	2
knjižica sažetaka	29
udžbenik, priručnik, vježbenica, vodič	63
leksikon, pojmovnik, rječnik, bibliografija	8
monografija Fakulteta, odsjeka, knjižnice	3
vodič kroz studij, zbornik programa, informacije o upisima, brošura o odsjeku	25
katalog izložbe	3
broj časopisa	16
Ukupno:	553

Broj online izdanja FF Open Pressa prema vrsti publikacije.

Vrsta publikacije	Broj publikacija
znanstvena monografija	54
spomenica ili zbornik profesoru u čast	7
zbornik radova	45
udžbenik, priručnik, vježbenica, vodič	1
antologija, hrestomatija, čitanka	1
leksikon, pojmovnik, rječnik, bibliografija	6
Ukupno:	114

Iz podataka navedenih u tablicama može se primijetiti da je u 2020. godini objavljeno čak 55 *online* izdanja, a u 2021. godini 42 tiskana izdanja, što su svojevrsni rekordi. To se može protumačiti utjecajem *pandemije bolesti COVID-19* na izdavačke procese u znanstvenom izdavaštvu. Daljnje analize trebale bi pokazati koji je broj ranije objavljenih tiskanih izdanja u 2020. godini objavljen *online* u otvorenome pristupu kao potpora nastavi zbog otežana pristupa tiskanoj građi te predstavlja li to iskustvo i dalje poticaj autorima i urednicima iz područja društvenih i humanističkih znanosti za objavljivanje *online* publikacija u otvorenome pristupu. Kategorizacija prema vrsti publikacije rađena je na srednjoj razini granulacije, što znači da bi se neke kategorije dalje mogle razrađivati. Primjerice u kategoriji znanstvenih monografija prevladavaju autorske znanstvene knjige, no pobrojene su u istoj kategoriji i druge vrste znanstvenih monografija. Time je omogućen načelan uvid u izdavačke prakse *FF pressa* i *FF Open Pressa*. Bez obzira na to je li riječ o tiskanim ili *online* izdanjima u obama izdavačkim segmentima prevladavaju znanstvene monografije, a na drugome su mjestu zbornici radova. To nam govori o neizmjerljivo važnoj ulozi izdavačkih službi Fakulteta u razvoju znanstvene komunikacije u svim njezinim aspektima u polju društvenih i humanističkih znanosti.

ZNANSTVENI ČASOPISI U IZDANJU FILOZOFSKOGA FAKULTETA

U okviru hrvatske akademske zajednice mnoge su se naše znanstvene discipline (kao i s njima povezana profesionalna područja) definirale i izgradile velikim dijelom kroz dinamiku objavljivanja priloga u časopisima koje je zajednica stvorila ili usvojila kao relevantne. Mnogi su od tih časopisa uz znanstvenu imali i širu kulturnu ili stručnu važnost i obraćali se publici koja je izlazila iz okvira akademske zajednice. Vrlo često izlazili su i izvan okvira nacionalne akademske zajednice, bilo time što su obrađivali pitanja od globalna značaja ili, možda i češće, ciljano i tematski gradeći veze s drugim nacionalnim i kulturnim krugovima.

Hrvatska časopisna scena tijekom druge polovice 20. i u 21. stoljeću nipošto nije bila statična. Časopisi su se pokretali, poneki uslijed različitih poteškoća i gasili, a profili su se ponekih kroz godine i znatno mijenjali. Velik utjecaj na te mijene imale su različite znanstvene politike, načini na koje su se časopisi financirali i načini na koje ih se procjenjivalo i nagrađivalo. Ipak, presudnu ulogu u održavanju ritma izdavanja i sadržajna oblikovanja časopisa uvijek imaju urednici i urednice te redakcije koje okupljaju, a broj redakcija koje kao svoju adresu navode „Lučićevu 3“ nije malen.

Pri tome treba napomenuti da nekima od tih časopisa Filozofski fakultet formalno nije izdavač, već tu odgovornost snose ili pojedina udruženja ili neke privatne nakladničke kuće. Stoga će se ovaj prikaz usredotočiti ponajprije na časopise koji formalnopravno jesu izdanja Fakulteta (i to one koji su aktivno izlazili u posljednjih desetak godina) i tek spomenuti one koji to nisu, ali su profesori Fakulteta u njima imali značajne uredničke uloge.

Najstariji od časopisa koji su i danas aktivni jest *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* (SRAZ), časopis koji zajednički izdaju Odsjek za romanistiku, Odsjek za talijanistiku i Odsjek za anglistiku. Utemeljio ga je Mirko Deanović još 1956. godine i to isprva pod imenom *Studia Romanica*, da bi 1957. primijenio ime u *Studia Romanica Zagrabiensia*, a zatim 1958. godine u *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*. Časopis objavljuje članke na engleskome, francuskome, talijanskome, španjolskome, portugalskome i rumunjskome jeziku, iz područja književnosti, jezika i kulture, domaćih i stranih autora. Uz osnivača uloge glavnog urednika preuzimaju Petar Guberina, Josip Torbarina, Rudolf Filipović, Ivo Vidan, Vojimir Vinja, Karlo Budor i danas Maslina Ljubičić. Uz poneke kraće zastoje u početnim godinama izlaženja posljednjih dvadesetak godina SRAZ izlazi redovito jednom godišnje.

Iste godine kad i SRAZ pokrenut je drugi najdugovječniji časopis u izdanju Filozofskoga fakulteta, odnosno Odsjeka za arheologiju i Arheološkoga zavoda – *Opuscula archaeologica*. Prvi glavni urednik bio je Duje Rendić-Miočević, a slijede Marin Zaninović, Nives Majnarić-Pandžić, Tihomila Težak-Gregl, Helena Tomas i Domagoj Tončinić. Nakon sporadičnih svezaka u prvim dvama desetljećima časopis od 1980-ih godina izlazi redovito, objavljujući brojne priloge, isprva uglavnom na hrvatskome, a od 2004. godine paralelno na hrvatskome i engleskome jeziku. Nažalost, nakon dvaju dvobroja objavljenih u 2014. i 2018. godini časopis ne uspijeva zadržati kontinuitet izlaženja i trenutno je neaktivan.

Slijedeća tri časopisa pokreću se 1970-ih godina, i to u još trima područjima značajnima za Filozofski fakultet: kroatistici, povijesti te etnologiji i kulturnoj antropologiji.

Godine 1970. Ivo Frangeš pokreće časopis *Croatica: prinosi proučavanju hrvatske književnosti*, u to vrijeme kao zajednički izdavački poduhvat Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta i Instituta za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Ulogu glavnog urednika kasnije preuzimaju Aleksandar Flaker, Krunoslav Pranjić te Ante Stamać. Do 2000. godine izlazi 30 godišta i 50 sveščića, a sunakladnikom u međuvremenu postaje Hrvatsko filološko društvo. No upravo taj obljetnički broj postaje i posljednji uoči višegodišnje stanke. Pod novim, promijenjenim naslovom, kao *Nova Croatica*, časopis izlazi od 2007. do 2012. godine, osnivač mu je Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta, a glavni urednik Vinko Brešić. S novim sastavom uredništva i novim glavnim urednikom Mateom Žagarom časopis 2013. godine vraća stari naziv (uz novi podnaslov, *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*) i u tom obliku održava redovit ritam godišnjeg izlaženja do danas.

Samo godinu nakon *Croatice*, 1971. godine, pokreće se i časopis koji danas nosi naziv *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Pokreće ga iste te godine osnovan Institut za hrvatsku povijest (današnji Zavod za hrvatsku povijest), pod jednostavnim nazivom *Radovi*, i to kao povremenu ediciju Instituta. Iako numeracijom kreću od početka, *Radovi* ipak nisu sasvim nov izdavački poduhvat, već se nastavljaju na ranije *Radove Filozofskoga fakulteta* (Historijske grupe ili kasnije Odsjeka za povijest), koji izlaze još od 1959. godine. Tih prethodnih osam svezaka, koje su uređivali Grga Novak i Jaroslav Šidak, još uvijek čeka digitalizaciju. I današnji *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* u svojim su 50-ak godina izlaženja

više puta mijenjali naslov i dinamiku izlaženja. Uloge glavnih urednika nosili su isprva Ivan Kampuš i kasnije Nikša Stančić, zatim Josip Lučić, Mario Strecha, Borislav Grgin, Hrvoje Gračanin i danas Inga Vilogorac Brčić.

Časopis *Etnološka tribina* pod današnjim nazivom počinje izlaziti 1978. godine, međutim časopis je zapravo nastavak publikacije koja je izlazila još od 1970. godine pod nazivom *Izvješća*, isprva Etnološkoga društva Jugoslavije, Ogranak za SR Hrvatsku, a zatim Hrvatskog etnološkog društva. Nakon usvajanja naziva *Etnološka tribina* izlazi redovito kao godišnjak u suizdanju Hrvatskog etnološkog društva i Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta te pokriva širok korpus suvremenih etnoloških i kulturnoantropoloških tema. Niz glavnih urednica od 1978. do danas uključuje Zoricu Šimunović-Petrić, Jasnu Čapo-Žmegač, Jadranku Grbić, Valentinu Gulin Zrnić, Sanju Potkonjak, Petru Kelemen, Melaniju Belaj, Senku Božić-Vrbančić i Danijelu Birt Katić.

Još jedan godišnjak, također u izdanju Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, počinje izlaziti 1989. godine – *Studia ethnologica Croatica*. Taj je časopis ponešto drukčijega, izraženije interdisciplinarna i transdisciplinarna sadržaja, s fokusom na kulturnim fenomenima i procesima te jakim usmjerenjem na područje srednje i jugoistočne Europe. Glavni urednici prvih brojeva bili su Vitomir Belaj, Tomo Vinšćak i Damir Zorić, a kasnije se u toj ulozi smjenjuju Marijana Belaj, Tihana Rubić i danas Tibor Komar. I taj etnološki časopis održava stalan ritam objavljivanja.

Nakon niza humanističkih časopisa Fakultet 1992. godine u suradnji s Hrvatskim sociološkim društvom započinje s izdavanjem prvoga časopisa iz područja društvenih znanosti – *Socijalne ekologije*. Osnivač Ivan Cifrić ostaje dugogodišnjim glavnim urednikom, a nasljeđuju ga Krešimir Kufrin, Tijana Trako Poljak i danas Jelena Puđak. Unatoč naslovu časopis pokriva i širi raspon tema relevantnih za društvene znanosti, uglavnom domaćih autora, a uspijeva zadržati izdavački kontinuitet i redovitost.

Iste 1992. godine osniva se još jedan filološki časopis, godišnjak *Zagreber Germanistische Beiträge* u izdanju Odsjeka za germanistiku, koji obuhvaća teme vezane uz znanost o književnosti, jezikoslovlje te didaktiku i metodiku njemačkoga jezika. Cjelokupan je sadržaj časopisa isključivo na njemačkome jeziku. Nakon osnivača i dugogodišnjega glavnog urednika Marijana Bobinca časopis sve do danas vodi Svjetlan Lacko Vidulić. Uz redovite brojeve časopis je izdao i deset specijalnih izdanja – *Zagreber germanistische Beiträge. Beihefte*, od kojih je posljednji deseti broj spomenica profesoru Bobincu.

Još jedan časopis iz područja povijesti, ali fokusiran na specifičnu temu gospodarske povijesti i povijesti okoliša, *Ekonomika i ekohistorija*, osnovan je 2005. godine. Glavni je izdavač Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju (osnovano iste godine) uz financijsku pomoć nakladničke kuće Meridijani, a Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije Filozofskoga fakulteta suizdavač je časopisa. Predsjednik Društva i ujedno glavni urednik časopisa od osnivanja do danas jest Hrvoje Petrić, a u ulogama suurednika javljali su se i Mira Kolar-Dimitrijević, Drago Roksandić, Paul Hirt i Žiga Zwitter.

Najnoviji časopis pokrenut na Fakultetu jest *Hieronymus*, koji od 2014. godine objavljuje znanstvene i stručne članke posvećene isključivo proučavanju prevođenja i terminologije. Prva glavna urednica bila je Nataša Pavlović, a zatim vođenje uredništva preuzimaju Goranka Antunović i Mateusz-Milan Stanojević. Časopis izlazi isključivo u elektroničkom obliku.

Fakultet je također jedan od suradnika u međuinstitucijskoj suradnji na izdavanju slavističkoga časopisa *Philological studies*, a nekoliko naših slavista djeluje u radu uredničkog odbora toga časopisa pokrenutoga 2002. godine.

Djelatnici FF pressa, 2023.

Kao što je ranije spomenuto, iako Filozofski fakultet nije izdavač, ipak predstavlja svojevrsan dom mnogim časopisima koji su iznimno važni za pojedina područja koja se na Fakultetu studiraju i izučavaju. Od trenutno aktivnih časopisa treba spomenuti one koji su izdanja znanstvenih društava: Hrvatskoga sociološkog društva (*Revija za sociologiju* i *Polemos*), Hrvatskoga filozofskog društva (*Filozofska istraživanja*, *Synthesis philosophica* i *Metodički ogledi*) te prije svega Hrvatskoga filološkog društva (*Književna smotra*, *Umjetnost riječi*, *Suvremena lingvistika*, *Strani jezici*, *Govor* i *Hrvatski*).

Svi navedeni časopisi dostupni su u otvorenome pristupu na portalu Hrčak, za sve čitatelje, ali i za sve autore, bez zapreka u vidu naknada za objavljivanje koje uvodi sve veći broj stranih izdavača, ali i neki domaći znanstveni časopisi. Takva je uključivost moguća ponajprije zahvaljujući potporama Ministarstva znanosti i obrazovanja (većina fakultetskih časopisa u prethodnim je godinama uspijevala zadovoljiti kriterije natječaja i dobiti sredstva potrebna za pokrivanje barem dijela troškova), ali i nekih drugih financijera, kao i vrijednu radu i zalaganju djelatnika Fakulteta (urednika, recenzenata, prevoditelja, lektora...).

ZAKLJUČNO

Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postojala je od samih početaka modernoga Sveučilišta i Fakulteta, no posve nove organizacijske oblike dobila je tek akademske godine 2001/2002. utemeljenjem fakultetske izdavačke službe *FF press* s ciljem ujedinjavanja cjelokupna fakultetskog izdavaštva, a time i olakšavanja pristupa znanju akumuliranu i ostvorenu na matičnoj ustanovi.

U izdanju i/ili suizdanju *FF pressa* do danas je objavljeno preko 500 pojedinačnih naslova te deseci svezaka znanstvenih časopisa koje uređuju profesori i nastavnici Filozofskoga fakulteta. Svi tekstovi prolaze propisani recenzentski postupak, redakciju i uredničke zahvate, lekturu i korekturu te likovno uređenje i grafički prijelom.

Od svojih začetaka do danas *FF press* je prošao transformaciju od malena nakladnika, pred kojim je tek bio zadatak povezivanja raznolikih izdavačkih aktivnosti koje su se odvijale unutar Filozofskoga fakulteta, do renomirane izdavačke kuće i jednog od najvećih hrvatskih izdavača znanstvenih knjiga, koji godišnje objavi više od 50 naslova. Sada, dvadesetak godina kasnije, možemo konstatirati da je osnivanje *FF pressa* bila iznimno dobra, promišljena i opravdana odluka. Nakon prvih petnaestak godina postojanja tijekom 2018. godine postalo je jasno da je nužna još jedna tranzicija, ona iz isključivo tiskanoga svijeta prema značajnijem iskoraku u svijet digitalnoga i mrežnoga medija, a ta je tranzicija uspješno ostvorena pokretanjem platforme za knjige u otvorenome pristupu *FF Open Press*.

Usto i svi časopisi u izdanju Fakulteta dostupni su u otvorenome pristupu, a neki od njih postigli su i zapaženu međunarodnu vidljivost i prisutnost u relevantnim bibliografskim i citatnim bazama. No s obzirom na značajne promjene koje se u svijetu znanstvenog izdavaštva događaju u međunarodnim okvirima hvatanje koraka s najboljim praksama uz istodobno održavanje kvalitete i ritma izlaženja predstavlja znatan izazov i iziskuje snažnu institucijsku potporu.

Tomislav Galović
Iva Melinščak Zlodi
Ana Barbarić

LITERATURA I IZVORI

- Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zapisnici sjednica Fakultetskog vijeća Filozofskog fakulteta, šk. god. 2001/2002, (sv. 75).
- Bui, B. Drago Roksandić i *FF press*: suradnja autora/urednika i nakladnika. *Zbornik Drage Roksandića*. Agičić, D.; Petrić, H.; Šimetin Šegvić, F. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – *FF press*, 2019, str. 67–71. DOI: <https://doi.org/10.17234/9789531759021.07>
- FF Open Press*, <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/index> (6. 4. 2024).
- Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: https://maia.ffzg.hr/att/propisi/Pravilnik_o_izdavackoj_djelatnosti.pdf (17. 10. 2023).

Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine.
Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (17. 10. 2023).

Šikić, A. Hrvatska sveučilišna naklada. *Sveučilište u Zagrebu 350 godina (1669. – 2019.)*. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019, str. 547–551.

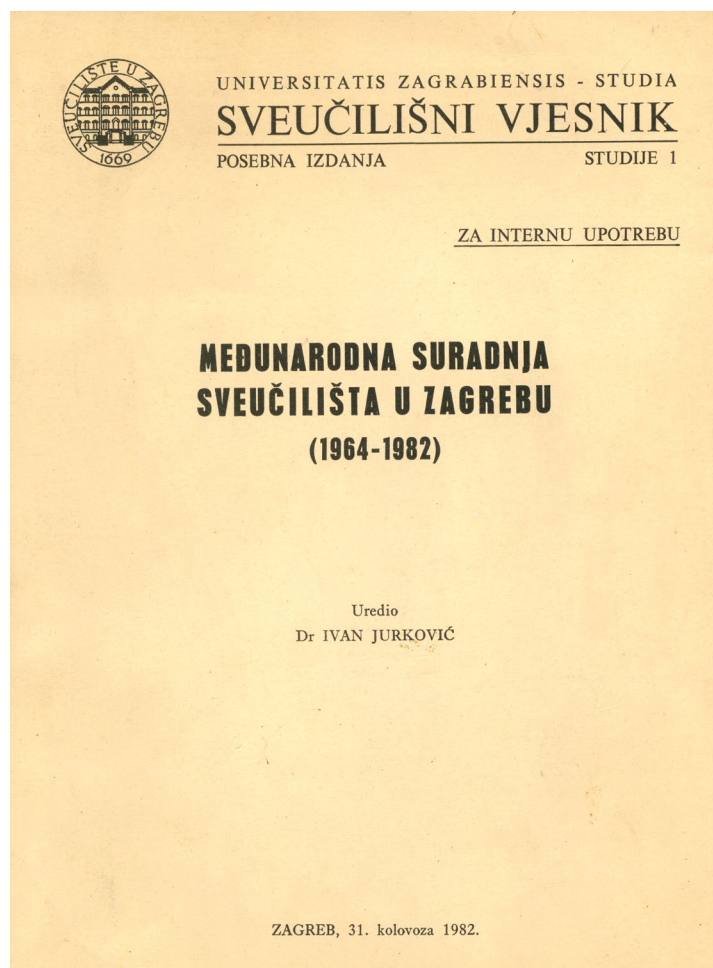
Na mrežnoj stranici <https://www.ffzg.unizg.hr/casopisi> nalaze se obavijesti
o tekućim časopisima u izdanju Filozofskoga fakulteta.

Filozofski fakultet u globalnome okruženju – međunarodni iskoraci

Položaj svake visokoškolske znanstveno-nastavne institucije u globalnom edukacijskom i znanstvenom sustavu određuje u prvome redu kvaliteta njezinih studijskih programa i prepoznatljivost njezinih djelatnika u znanstvenome svijetu. Jedan od faktora svakako su i atraktivnost i inovativnost, koje pospješuju međunarodnu suradnju, time i vidljivost, shodno tomu i ojačanu internacionalizaciju. Danas se ne može izolirano živjeti u globalnome okruženju; tehnološki napredak, znanstveni i edukacijski izazovi toliko su brojni da bez promptne razmjene iskustava ostajete u zapećku. Trenutno je gotovo besmisleno govoriti o internacionalizaciji jer je Hrvatska, pa tako i njezine visokoškolske institucije, u Europskoj uniji, pa se onda čovjek pita da li se ta internacionalizacija odnosi samo na prekomorske zemlje, jer EU je sada naš dom. Stoga je po našem mišljenju danas možda bolje izbjegavati taj atraktivni i sveobuhvatni termin i puno bolje koristiti praktičnu sintagmu stvaranja mreže i klastera znanstveno-nastavnih institucija ili najjednostavnije – povezivanja. Činjenica je da je u svim agendama EU otvaranje i mobilnost unutar europskoga znanstveno-nastavnog sustava osnova koja se realizira mnogim alatima, programima i fondovima. Nas će ovdje zanimati samo međunarodna suradnja u segmentu obrazovnoga procesa, društvene važnosti i otvorenosti Filozofskoga fakulteta te pozicije u međunarodnom obrazovnome sustavu, što proizlazi iz sporazumâ o razmjeni. Drugi segment, jednako važan, onaj internacionalizacije znanstvene djelatnosti, bit će detaljnije razrađen u tekstu o znanosti, koja zaslužuje poseban osvrt. Na kraju ovoga teksta iznijet ćemo dojmove sudionika akademske mobilnosti.

Što su dakle osnovne ideje europskog obrazovnog prostora, one ideje zabilježene u nizu programa Europske unije u integriranom europskom obrazovnom sustavu? Pojednostavljujući stvar, osnovna je težnja da svaki student tijekom svojega studija barem jedan semestar provede na nekom inozemnom sveučilištu. To znači s jedne strane da upozna edukacijske procese, metodologije, a time nužno i metodike rada sa studentima na nekom drugom europskom sveučilištu, a s druge strane, ništa manje važno, da se upozna s djelićem kulture i civilizacije jednoga prostora i jedne skupine ljudi koji čine uključivi dio zajedničkog europskog identiteta. Slično vrijedi i za sveučilišne profesore, nastavnike, znanstvenike jer oni time dobivaju priliku upoznavanja različitih znanstvenih metodologija u svojim strukama, omogućavajući umrežavanje i stvaranje zajedničkih ideja za znanstvene proboje i obogaćivanje obrazovnoga procesa. Konačno, to vrijedi i za sve ostale djelatnike, jer su prakse ne samo na raznim sveučilištima iste zemlje nego na svakom europskom sveučilištu različite, da se upoznaju s tim različitostima, da probaju prihvatiti dobra rješenja i prenijeti ih na vlastita sveučilišta, ojačati organizacijske kapacitete, da bi se jednom, po našem sudu tek u dalekoj budućnosti, mogla uspostaviti jedna zajednička nit vodilja u europskome prostoru.

Put do današnje opće mobilnosti i otvorenosti nije bio lak i bio je spor. Ono što mlađe generacije smatraju posve uobičajenim, rekli bismo normalnim, nekoć je bilo gotovo kao svjetsko čudo, barem u hrvatskim okvirima. U cijelome prvome stoljeću funkcioniranja modernoga Sveučilišta (1874–1964) međunarodne su aktivnosti ovisile o osobnim inicijativama, poznanstvima, u počecima nerijetko i zato što je dobar dio nastavnika bio školovan u inozemstvu. Postupno je suradnja porasla na razinu katedara, odsjeka, Fakulteta i

Naslovnica izdanja Međunarodna suradnja Sveučilišta u Zagrebu od 1964. do 1982.

voljstvom ovo pišem jer smo i kreatori toga sustava: dekan Neven Budak, Miljenko Jurković kao resorni prodekan te tada još nekolicina nastavnika uz administrativnu pomoć prve zaposlenice u novoosnovanome Uredu za međunarodnu suradnju. Samim time intenzivirane su aktivnosti, što je bio dovoljan impuls za rezultate koje Fakultet ostvaruje danas, kada po nekim vanjskim (europskim i sveučilišnim) mjerilima, nikako ne i našima, imamo i previše inozemnih partnerskih ustanova za međunarodnu razmjenu.

Stručnu potporu aktivnostima međunarodne mobilnosti i suradnje Fakultet dakle pruža od 2001. godine, kada je u Uredu zaposlena prva djelatnica, dok je Služba ustrojena 2009. godine. Danas u Službi rade dvije djelatnice, Ivana Bedeković i Tamara Šveljo.

Služba koordinira aktivnostima usmjerenima k razvoju i internacionalizaciji Filozofskoga fakulteta u kontekstu međunarodne suradnje pružajući administrativnu, savjetodavnu i organizacijsku potporu te pridonosi boljoj vidljivosti i dostupnosti informacija o međunarodnoj suradnji i mobilnosti. U fokusu Službe prije svega su međunarodna mobilnost studenata i djelatnika te međunarodna suradnja koja uključuje sklapanje bilateralnih i sporazuma Erasmus+.

dakako Sveučilišta, no, valja primijetiti, bez ikakvih strateških smjernica.

Prvi formalni sporazum o suradnji Sveučilišta u Zagrebu s nekim inozemnim sveučilištem jest onaj s Državnim sveučilištem Tarasa Ševčenka u Kijevu 1964. godine. U razdoblju od 1964. do 1982. godine, za koje postoje sustavni analitički podaci (Jurković 1982), potpisano je ukupno 29 sporazuma o međunarodnoj suradnji. Brojčani pokazatelji toga razdoblja iz današnje perspektive čine nam se skromnima, no to su prvi koraci na institucionalnoj razini s ciljem prevladavanja situacije u kojoj su suradnje bile individualne. Pogledamo li analize iz tadašnjega razdoblja, jasno je da, kao i danas, Filozofski fakultet prednjači u inicijativama i ostvarivanju razmjene. Primjerice nastavnici Filozofskoga fakulteta ostvarili su u tom razdoblju 16,30% odlazne i 21,87% dolazne mobilnosti na razini Sveučilišta u Zagrebu. Razdoblje 1980-ih i 1990-ih godina, za koje podaci nisu sistematizirani, razdoblje je postupna, ali skromna rasta.

SLUŽBA ZA MEĐUNARODNU SURADNJU

Valjalo je usustaviti i institucionalizirati međunarodnu suradnju. Od 2000. godine Filozofski se fakultet intenzivno okreće vlastitim bilateralnim i multilateralnim sporazumima. S najvećim za-

Djelatnice Službe za međunarodnu suradnju Ivana Bedeković i Tamara Šveljo i prodekan Miljenko Jurković s delegacijom iz Kine i djelatnicima Fakulteta, 2024.

Služba za međunarodnu suradnju – Orijentacijski tjedan 2022. i predavljanje mogućnosti međunarodne mobilnosti.

Internacionalizacija djelatnosti našega Fakulteta danas se odvija kroz nekoliko važnijih institucionalnih okvira, od kojih su najznačajniji ovi: bilateralni sporazumi Fakulteta i Sveučilišta, program Erasmus+, međudržavni sporazumi i ostali programi (CEEPUS, DAAD, NAWA itd.). Statistički su pokazatelji jasni kada govorimo i o mobilnosti i o međunarodnoj suradnji. Podaci pokazuju da je prije osnutka Ureda razmjena nastavnika i studenata bila u začecima, što zbog nedostatna institucionalnoga okvira, što zbog malena broja sporazuma o suradnji, što zbog činjenice da su realizirane razmjene ostale neadekvatno evidentirane.

Pogledamo li statističke podatke, jasno je da je razmjena nastavnika 2001. godine bila ispod troznamenkastih brojki, a slična je situacija bila i s razmjenom studenata. Nakon osnivanja Ureda za međunarodnu suradnju situacija se bitno mijenja, a po ustroju Službe razmjena i međunarodni sporazumi postali su dio svakodnevne rutine. Osim Službe za međunarodnu suradnju izravnu podršku aktivnostima međunarodne mobilnosti, posebice studentima (i dolaznim i odlaznim), pružaju i ECTS-koordinatori na svakom odsjeku. Svi uspjesi i brojke našega Fakulteta koji će ovdje biti djelomično prikazani ne bi dakako bili mogući bez angažmana nastavnika i djelatnika službi te studenata našega Fakulteta.

MEĐUNARODNA SURADNJA U SEGMENTU OBRAZOVNOGA PROCESA

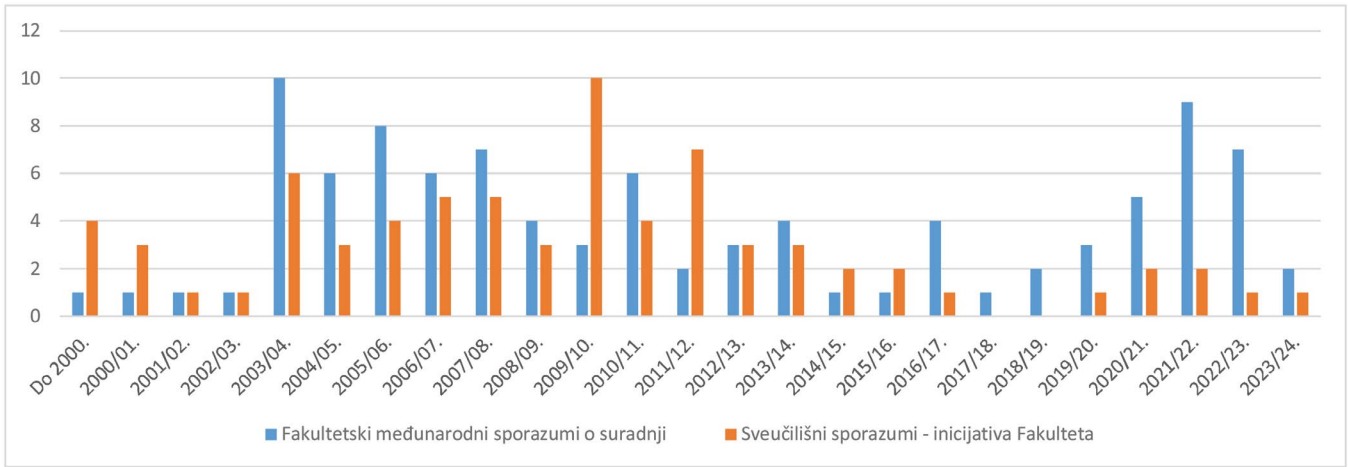
Osnovni vid međunarodne suradnje unutar obrazovnoga procesa jest razmjena studenata i nastavnika. Ona se statistički može pratiti na dva načina: mobilnost studenata i mobilnost djelatnika, kao i kroz model dolazne mobilnosti i odlazne mobilnosti. O veličini razmjene koju ostvaruje Filozofski fakultet brojke govore same za sebe, bez obzira na to koji je od navedenih parametara uzet u obzir.

Izdvojit ćemo neke od najznačajnijih programa kroz koje se ta razmjena i odvija danas, počevši od kvantitativno važnijih: Erasmus+, CEEPUS i bilateralni sporazumi.

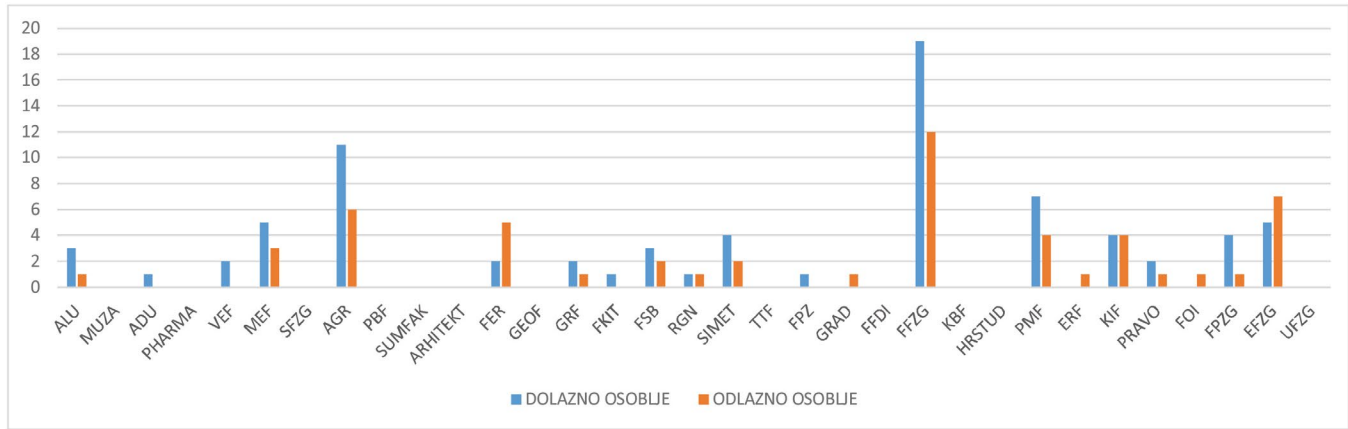
ERASMUS+

Osnovni alat razmjene jest program Erasmus+ i zato ga stavljamo na prvo mjesto. Naime značajnije-mu rastu u međunarodnoj razmjeni svakako je pridonio i ulazak Republike Hrvatske u program Erasmus, danas naš najznačajniji program međunarodne razmjene, najveći program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport, koji omogućuje stjecanje novih znanja, iskustava i vještina. Preslikamo li taj moment u geopolitičku situaciju, sličan je značaj imao i ulazak Republike Hrvatske u Šengenski prostor – studentima i djelatnicima omogućeno je slobodno kretanje (mobilnost) u kontekstu njihova profesionalnog i akademskog razvoja i, ne manje važno, uz financijsku potporu. Program pruža mogućnosti poučavanja i stručnog usavršavanja za djelatnike te studijskoga boravka i stručne prakse za studente. Navedene se aktivnosti studentima vrednuju u sklopu njihova studija, a djelatnicima za njihovo profesionalno napredovanje. Međunarodna se mobilnost može ostvariti ne samo na visokoškolskim ustanovama već i znanstvenim institucijama, u poduzećima te u svim drugim ustanovama koje se bave obrazovanjem, istraživanjem i osposobljavanjem.

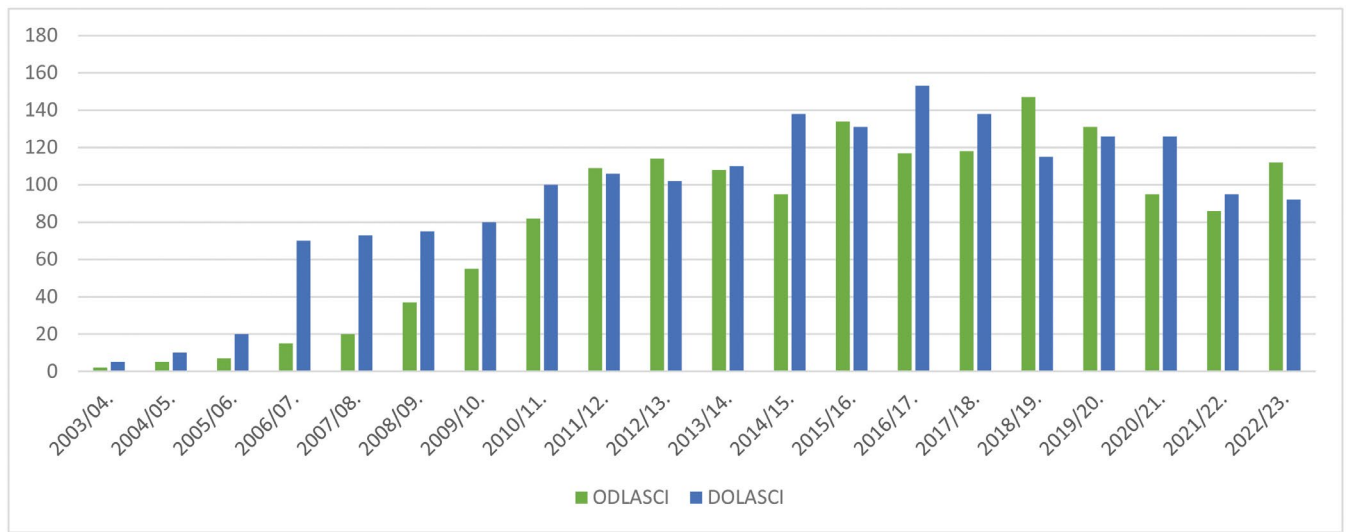
A kako bismo to proveli, bilo je potrebno dogovoriti Erasmus-sporazume s inozemnim visokoškolskim ustanovama. Tijekom godina broj Erasmus-partnera našega Fakulteta rastao je od samih početaka pripremnoga razdoblja 2008. (tadašnji program cjeloživotnoga obrazovanja LLP), kada su naši partneri bili sveučilišta

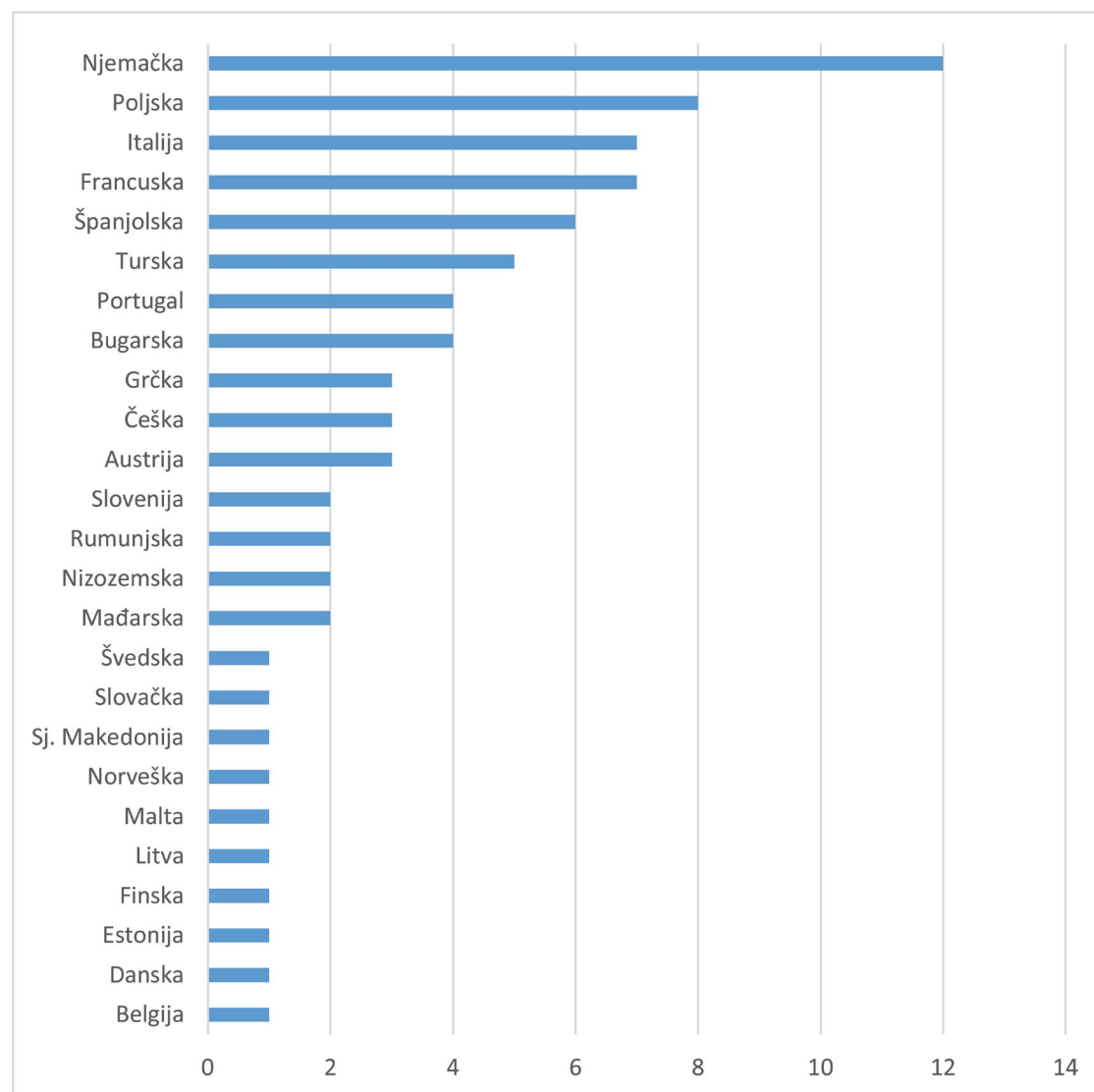
Bilateralni sporazumi Filozofskoga fakulteta od 2000/01. do 2023/24.

Filozofski fakultet prednjači u realizaciji mobilnosti na Sveučilištu.

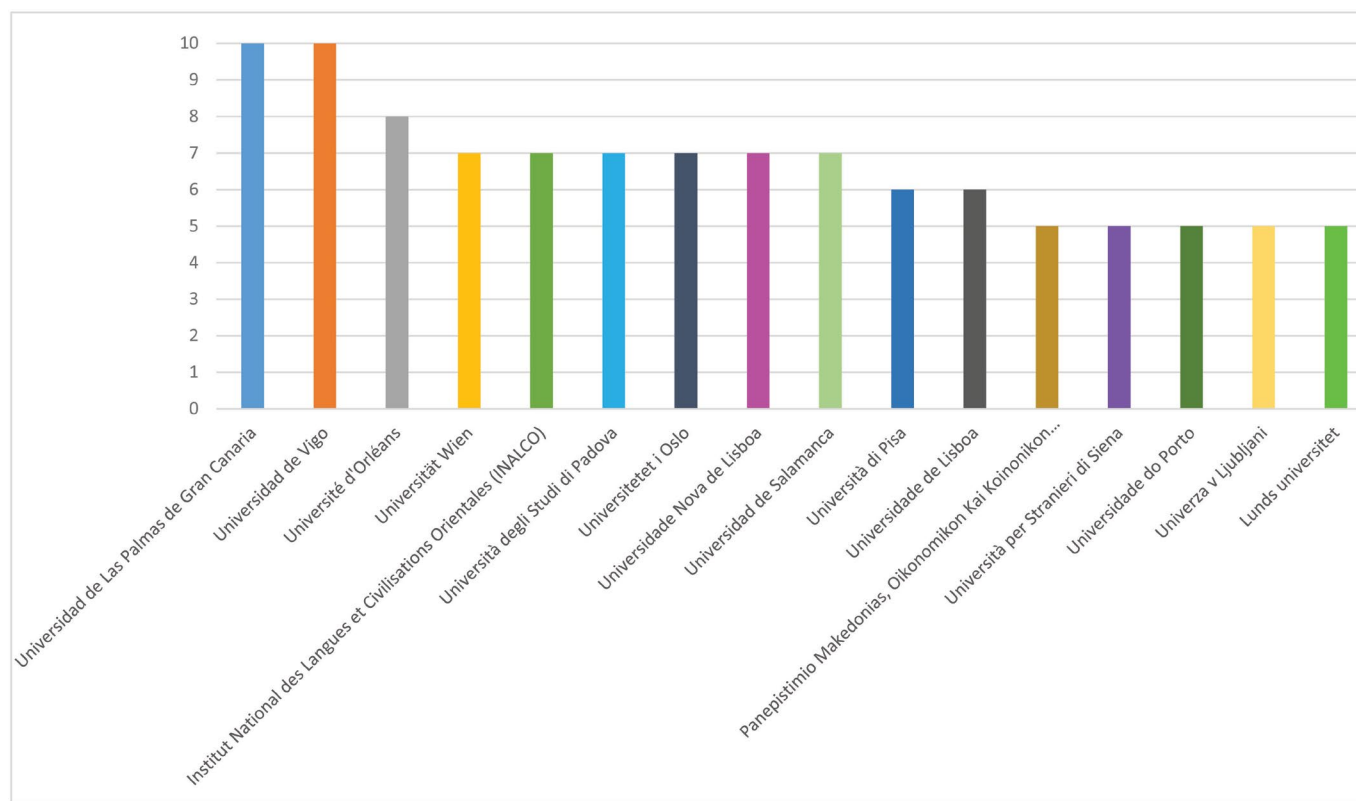
Razmjena studenata (odlazna i dolazna mobilnost) od 2003/04. do 2022/23.

Broj sporazuma Erasmus+ sa sveučilištima u pojedinim državama.

u Bratislavi, Beču, Coimbri, Amsterdamu, Berlinu, Leipzigu i Madridu (Alcalá). Tada smo bili u mogućnosti financirati isključivo naše studente i nastavnike, a gosti profesori i studenti iz inozemstva morali su tražiti druge izvore financiranja kako bi ostvarili svoja gostovanja na našim odsjecima. U tom je razdoblju međunarodni značaj našega Fakulteta došao do posebna izražaja s obzirom na to da našim inozemnim partnerima nismo mogli osigurati recipročan tretman koji su imali naši studenti i nastavnici na njihovim ustanovama, ali oni su te razmjene htjeli i dakako da su se snašli. U prijelaznome razdoblju broj sporazuma rastao je te se s punopravnim ulaskom u program Erasmus brojke kreću od 106 sporazuma sa 71 inozemnim sveučilištem za ak. god. 2012/13. do vrhunca koji smo imali s 508 potpisanih Erasmus-sporazuma sa 183 inozemnim sveučilištima za ak. god. 2020/21.

Danas, nakon mjera racionalizacije koje je propisala Europska komisija, odnosno Sveučilište u Zagrebu, Fakultet ostvaruje suradnje Erasmus+ s gotovo 90 inozemnih sveučilišta.

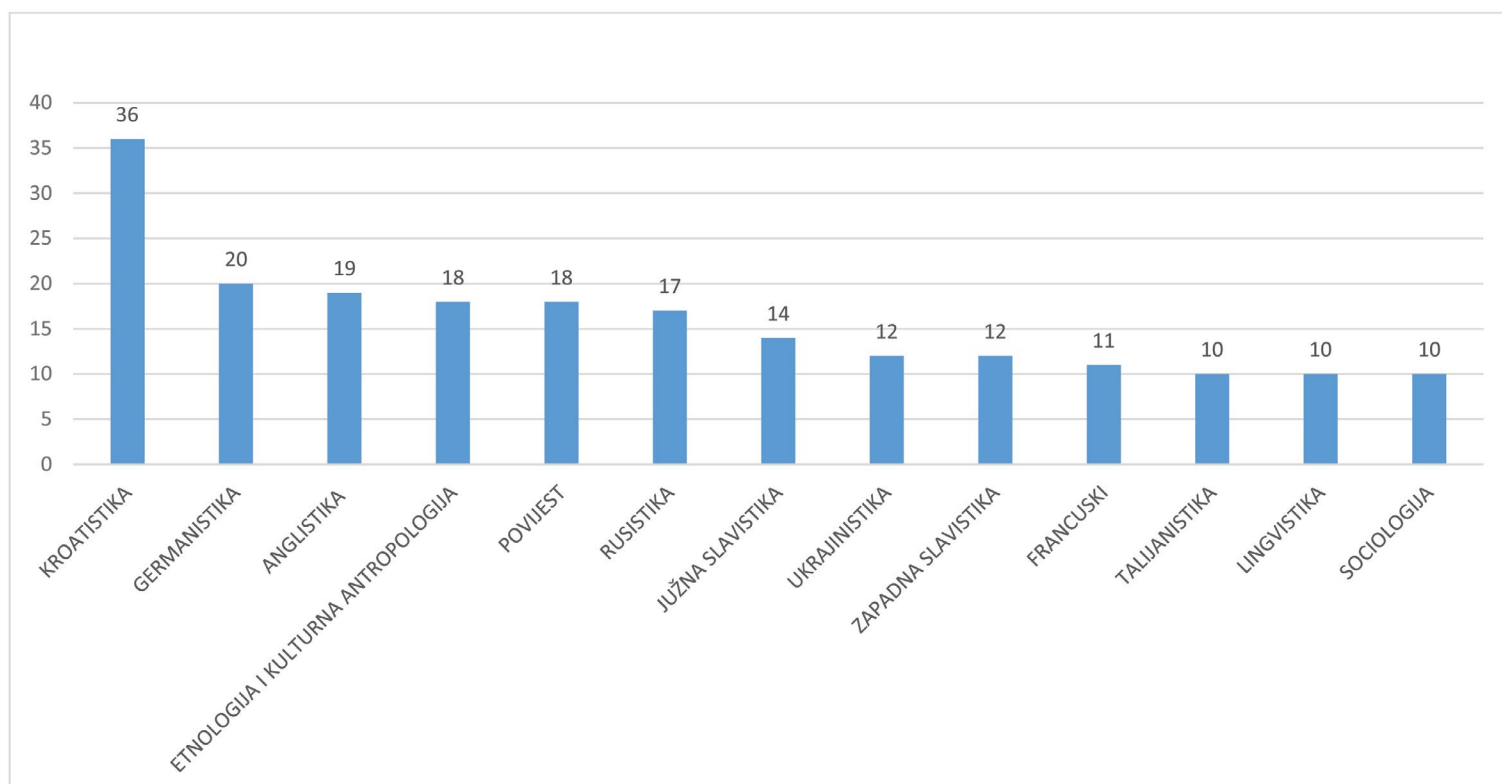
Top-lista „najpopularnijih“ sveučilišta za studente Filozofskoga fakulteta, na kojima su gostovali u 2023/24.

Brojčani pokazatelji pokazuju da naš Fakultet u sklopu programa Erasmus+ ima najaktivniju suradnju s ovim zemljama: Poljskom, Njemačkom, Češkom, Portugalom, Italijom, Francuskom i Španjolskom.

S obzirom na brojnost i raznovrsnost naših Erasmus+-partnerskih ustanova osvrnut ćemo se samo na nekoliko važnih segmenata. Konačan odabir Erasmus+-partnera našega Fakulteta vrši se temeljem smjernica naše *Razvojne i znanstvenoistraživačke strategije*, a važan utjecaj imaju svakako međuodsječka suradnja, potpora razvoju hrvatskoga jezika i kulture, međunarodni dvojni doktorati znanosti (*cotutelle*) te, kada je to moguće, partnerstva s istaknutim sveučilištima koja su za pojedine struke značajna u svjetskim razmjerima. Vodi se računa i o geografskoj pokrivenosti, a prije svega potrebama studijskih programa koje izvodi naš Fakultet.

Katkad strategija i nije prioritet. Primjerice Sveučilište Alpe-Adria u Klagenfurtu odabrano je kao novi Erasmus+-partner Filozofskoga fakulteta usprkos činjenici da se radi o trećem sveučilištu iz Austrije, što premašuje potrebe za geografskom pokrivenošću te zemlje, ali je ostvarena odlična međuodsječka suradnja sedam studijskih grupa zainteresiranih za suradnju, s posebnim naglaskom na razvoj u području hrvatskoga jezika i književnosti, jer je inicijativu za suradnju pokrenula *cotutelle*-doktorandica našega Fakulteta, sada djelatnica austrijskoga sveučilišta.

Katkad i realizacija razmjena donosi neočekivane rezultate. Primjerice najatraktivnije sveučilište za našu odlaznu mobilnost studenata u ak. god. 2023/24. jest Sveučilište Las Palmas Gran Canaria. To samo dokazuje da katkad prevlada onaj drugi dragocjeni aspekt mobilnosti, upoznavanje zemlje i kulture.

Broj Erasmus+ partnera 2024/25. Izvadak: studijske grupe s najviše dogovorenih sporazuma.

Strateška pak usmjerenost našega Fakulteta na razvoj i promociju hrvatskoga jezika i kulture iščitava se, između ostaloga, kristalno jasno iz činjenice da je samo za područje hrvatskoga jezika i kulture za ak. god. 2024/25. dogovoreno 36 sporazuma (više od 40% od ukupnoga broja za cijeli Fakultet).

Osim razmjene s programskim zemljama Fakultet sudjeluje u razmjeni sa zemljama izvan Europske unije, u ak. god. 2023/24. sa sljedećim sveučilištima: Sveučilište u Mostaru, Sveučilište u Sarajevu, Kijevsko nacionalno sveučilište Tarasa Ševčenka, Nacionalno sveučilište Ivana Franka u Ljvivu, Nacionalno sveučilište Užgorod, Državno sveučilište Ivane Javakishvili u Tbilisiju, Sveučilište Macquarie u Sydneyu, Sveučilište São Paulo, Sveučilište Case Western Reserve u Clevelandu, Sveučilište Pennsylvania State.

Iako je program Erasmus+ primarno namijenjen osnaživanju nastavnoga segmenta, učinci međunarodne razmjene prelaze zadane administrativne okvire te bilježimo vrlo uspješne suradnje u aktivnostima organizacije konferencija, pripreme i provedbe zajedničkih projekata, organizacije zajedničkih događanja, sinergijskih akcija kojima se objedinjuje više programa i izvora financiranja zajedničkih aktivnosti. O tome više u tekstu o znanosti i istraživanju na Fakultetu.

CEEPUS

Daleko ispod najmasovnijega programa razmjene Erasmus+ drugi je po veličini program CEEPUS. Filozofski fakultet ostvaruje značajne rezultate u okviru srednjoeuropskoga programa razmjene za sveučilišne studije, i to kroz mreže u kojima sudjeluje, ali i kroz razmjenu studenata i nastavnika izvan mreža (kategorija

Članovi fakultetske Uprave na potpisivanju sporazuma o suradnji, Nacionalno autonomno sveučilište Meksiko, 2006.

u Dublinu, Sveučilište u Guadalajari, Sveučilište u Padovi, Sveučilište u Kölnu, Sveučilište za strane studije u Peking, Sveučilište u Tokiju, Masarykovo sveučilište u Brnu, Sveučilište u Parani, Moskovsko državno sveučilište M. V. Lomonosova. Valja istaknuti i vrijednu suradnju ostvarenu s američkim Sveučilištem u Lock Havenu, čiji su studenti svoje pedagoške vještine usavršavali u Osnovnoj školi Matije Gupca u Zagrebu pod mentorstvom naših nastavnika.

Od primjera dobre prakse nužno je istaknuti suradnju sa Sveučilištem u Cincinnatiju koju su ostvarili brojni odsjeci našega Fakulteta – Anglistika, Arheologija, Klasična filologija, Francuski jezik, Etnologija i kulturna antropologija, Komparativna književnost itd. Pojedinačnih je primjera pregršt i previše da bismo ih isticali, ali vidljivi su iz statističkih pokazatelja i grafičkih prikaza.

Iako je od ranije navedenih programa u posljednjem desetljeću brojčano najmanjih pokazatelja, bilateralna nam je suradnja i dalje iznimno bitna. Stoga valja istaknuti važnu suradnju koju ostvarujemo s Yad Vashemom – svjetskim centrom za sjećanje na Holokaust u Izraelu, od 2018. godine, te sa sveučilištima u Japanu – Tokio, Sapporo, Musashino, Gunma, Tokushima, Osaka Kyoiku.

OTVORENOST FILOZOFSKOGA FAKULTETA U MEĐUNARODNOME KONTEKSTU KAO MJERILO DRUŠTVENE VAŽNOSTI

Jedan od ključnih dugoročnih strateških ciljeva na Filozofskome fakultetu kao središnjoj humanističkoj i društvenoj znanstveno-nastavnoj ustanovi jest okupljati etablirane institucije, dati im prostor i mogućnost rada, što rezultira eksponencijalnim poboljšanjem kvalitete studiranja i, još važnije, globalna pozicioniranja Fakulteta. U tome pogledu prednjače filologije. Sustavna briga o filologijama našega Fakulteta, ali i mogućnostima interakcije s drugim kulturama, ogleda se u broju depandansi velikih svjetskih edukacijskih sustava na našem fakultetu (bilo bi ih i više da naš Fakultet raspolaže prostornim resursima). To su redom: *Instituto Cervantes Zagreb*, *Centro de Língua Portuguesa do Camões* i *Centre de réussite universitaire*. *Konfucijeva učionica* također je inicijalno osnovana na Filozofskome fakultetu potpisivanjem memoranduma o otvaranju 1. srpnja 2009; poslije je pod imenom *Konfucijev institut Sveučilišta u Zagrebu* prešla na Sveučilište.

Prvi su sporazumi potpisani još 2001/02. s Institutom *Camões* iz Portugala i Španjolskom agencijom za međunarodnu suradnju AECI (*Cervantes*), a 2005. s HEB Haute École de Bruxelles – Visoki institut za prevoditelje i tumače Valonija-Bruxelles International (WBI), koji je vrijedio do 2023.

Posjet delegacije sa Sveučilišta u Cincinnatiju, 2017.

Potpisivanje sporazuma s Graduate School of Letters, Sveučilište Hokkaido, Japan, 2009.

INSTITUTO CERVANTES ZAGREB

Aula Instituta Cervantes djeluje u prostorijama Filozofskoga fakulteta (A-116, A-117) od 2001. godine. Osnovna je zadaća Aule pružanje podrške studentima, profesorima i istraživačima u učenju i poučavanju španjolskoga jezika te u provođenju istraživanja u vezi sa španjolskim jezikom i kulturom. Osim toga Aula Cervantes pomaže studentima, profesorima, istraživačima, stručnjacima i svima onima koji na bilo koji način pokazuju interes za španjolski jezik i kulturu. Aktivnosti i sadržaji centra jesu knjižnica (posudba knjiga i rad u čitaonici), predavanja gostujućih profesora, susreti s piscima španjolskoga govornog područja, seminari i radionice namijenjeni nastavnicima španjolskoga jezika, održavanje didaktičkih igara u svrhu usvajanja znanja iz španjolskoga jezika i hispanskih kultura, mrežna izobrazba ispitivača na službenim ispitima iz španjolskoga jezika (DELE), održavanje službenih ispita iz španjolskoga jezika (DELE), mrežni tečajevi španjolskoga jezika, okrugli stolovi, ciklusi španjolskih i hispanskoameričkih filmova, program u okviru Međunarodnoga dana knjige, čitateljski klub.

CENTRO DE LÍNGUA PORTUGUESA DO CAMÕES

Centar za portugalski jezik Instituta Camões od 2008. godine ima i svoje prostorije na Filozofskome fakultetu. Višenamjenski prostor (A-110) raspolaže nizom resursa koji ponajprije studentima portugalskoga jezika i književnosti omogućuju produbljivanje jezičnih i kulturoloških znanja. Centar sadrži zbirku knjiga, CD-ova i DVD-ova sa sadržajima iz područja portugalskoga jezika i kultura portugalskoga govornog područja; opremljen radni prostor za studente portugalskoga jezika koji se koristi i kao učionica za potrebe studija portugalskoga jezika i književnosti te za poučavanje portugalskoga jezika; radni prostor potreban za upravljanje centrom; dvoranu u kojoj se održavaju konferencije, seminari i kulturni susreti, prikazuju filmovi, organiziraju izložbe te obilježavaju datumi značajni za portugalski jezik i kulturu. Centar također koordinira nastavu portugalskoga jezika u hrvatskim srednjim školama i djeluje na promicanju kulture Portugala i ostalih zemalja portugalskoga govornoga područja pri hrvatskim kulturnim institucijama.

CENTRE DE RÉUSSITE UNIVERSITAIRE

Centar sveučilišne uspješnosti djeluje na Filozofskome fakultetu od 2014. godine. Otvoren je svim nastavnicima i studentima Sveučilišta u Zagrebu, bilo da istražuju i studiraju francuski jezik, služe se francuskim jezikom, govore francuski jezik ili žele produbiti svoje poznavanje francuskoga jezika ili poznavanje francuske i drugih frankofonskih kultura, ali i široj javnosti u svim prilikama kada se promoviraju francuski jezik, francuska književnost i frankofonske kulture. Osnovan je kao rezultat intenziviranja aktivnosti Sveučilišne agencije za frankofoniju (*Agence universitaire de la francophonie*, AUF) i djeluje u prostoriji A-107. U Centru je dosad održan niz aktivnosti povezanih sa znanstvenim istraživanjima i studiranjem francuskoga jezika: radionice, književne večeri, gostovanja inozemnih znanstvenika i istraživača, susreti studenata, predavanja i tečajevi o akademskome francuskom jeziku.

LEKTORATI I LEKTORI

Lektori, specifičnost Filozofskoga fakulteta (Filozofski fakultet zapošljava oko 90% svih lektora Sveučilišta u Zagrebu), najbolja su poveznica u kreiranju većih mogućnosti u okviru međunarodne suradnje. Naime

Suradnja s veleposlanstvima: Litva, donacija knjiga, 2019; Grčka, donacija knjiga, 2023.

svi filološki studiji nužno trebaju strane lektore, koji bitno podižu kvalitetu studija. S druge strane svi hrvatski lektorati u svijetu trebaju naše lektore. Koordiniranje tih aktivnosti i brigu o hrvatskim lektorima u svijetu nosi Ministarstvo znanosti i obrazovanja, uz svesrdnu pomoć Filozofskoga fakulteta. A bazen iz kojeg se crpe najbolji školovani lektori hrvatskoga jezika jest, naravno, Filozofski fakultet. Budući da za lektorate vrijede pravila reciprociteta, mnogi strani lektori tim putem dolaze na filološke odsjeke Filozofskoga fakulteta, o čemu je temeljitije informacije uputno potražiti u tekstovima o pojedinim odsjecima.

Taj izuzetno koristan model „razmjene“ nije i jedini. Suradnja s mnogim veleposlanstvima, kao i posebni ugovori, ranije nabrojeni, omogućuju širenje resursa za prihvaćanje stranih lektora na našem Fakultetu.

VELEPOSLANSTVA

Plodonosna suradnja s mnogim veleposlanstvima u Republici Hrvatskoj ne ograničava se samo na lektore, ili, kako je već rečeno, na osnivanje centara koji trajno djeluju na Fakultetu. Veleposlanstva aktivno sudjeluju u brojnim aktivnostima organiziranim na Fakultetu te podupiru rad lektora, gostovanja profesora, organizacije konferencija, financiranje opreme, prostora i ostalih događanja na Fakultetu. Za filološke grupe, poglavito tzv. manjih jezika, neizmjereno su korisne donacije knjiga koje studentima omogućuju bolje studiranje jezika, upoznavanje zemlje, kulture i identiteta. Osim za filologije – da istaknemo samo dio, posrijedi su veleposlanstva Austrije, Njemačke, Sjedinjenih Američkih Država, Turske, Japana, Izraela, Kine, Italije, Rumunjske, Španjolske, Portugala, Indije, Bugarske itd. – interakcija s veleposlanstvima važna je i za druge struke našega Fakulteta, tako primjerice suradnja s veleposlanstvima Grčke, Norveške, Kanade, Ukrajine, a naši novoostvareni kontakti s veleposlanstvima Gruzije, Azerbajdžana i Južne Koreje važni su jer imamo ranije uspostavljene znanstvene i nastavničke suradnje s visokoškolskim i istraživačkim institucijama tih zemalja.

Važnost koju veleposlanstva pridaju Filozofskom fakultetu, i time sasvim sigurno jačaju njegovo pozicioniranje u europskom edukacijskom sustavu, pokazuju posjeti visokopozicioniranih dužnosnika pojedinih zemalja, od japanske princeze pristigle na natjecanje u japanskome jeziku do predsjednika država i kraljeva.

Visoki gosti Filozofskoga fakulteta: švedski kralj, 2013; portugalski predsjednik, 2017; predsjednik turske Velike narodne skupštine, 2013; mađarski predsjednik, 2010.

Gosti tako visoka ranga samo pokazuju koliko je Filozofski fakultet poželjan partner znanstveno-nastavnim institucijama njihovih zemalja.

MEĐUNARODNE MREŽE

Da je Filozofski fakultet poželjan partner, pokazuju i međunarodne mreže u koje je bio ili je uključen. Nekoliko je važnih pokazatelja međunarodnog utjecaja našega Fakulteta tijekom protekla vremena, čime je osnažena uloga Fakulteta u europskome okruženju, a Fakultet je ostvario i dugogodišnja uspješna partnerstva u nastavi i znanosti. Važnost uloge našega Fakulteta u mreži dekanâ fakulteta humanističkih znanosti *Prague Network of Deans of Humanities Faculties* vidljiva je iz činjenice da je Fakultet bio domaćin konferencije 2008. godine, kada je potpisana i Zagrebačka deklaracija (članice mreže: Sveučilište u Beču i Sveučilište u Grazu, Austrija; Sveučilište Paisij Hilendarski u Plovdivu, Bugarska; Karlovo Sveučilište u Pragu, Češka; Humboldtovo sveučilište u Berlinu i Sveučilište u Leipzigu, Njemačka; Sveučilište u Sarajevu, Bosna i

Hercegovina; Sveučilište u Vilniusu, Litva; Jagiellonsko sveučilište u Krakówu, Poljska; Sveučilište Coimbra, Portugal; Sveučilište u Ljubljani, Slovenija; Sveučilište Salamanca i Sveučilište Alcalá, Španjolska). Godine 2012. Fakultet je sudjelovao u radu *Humanities Network* (Azerbajdžan, Bugarska, Cipar, Gruzija, Grčka, Rusija, Srbija, Turska). Godine 2017. potpisan je sporazum kojim se Filozofski fakultet priključuje mreži filozofskih i filoloških fakulteta jugoistočne Europe (Bugarska, Bosna i Hercegovina, Srbija i Sjeverna Makedonija).

Danas je, opet prema direktivama Europske unije, poželjno biti članom nekog klastera sveučilišta, što omogućava prioritet u korištenju EU-fondova. Filozofski fakultet, kroz Sveučilište, pripada savezu sveučilišta grupacije UNIC, koju čine: Sveučilište Koç, Turska; Sveučilište Cork, Irska; Sveučilište Erasmus, Rotterdam, Nizozemska; Sveučilište Deusto, Bilbao, Španjolska; Sveučilište Liège, Belgija; Sveučilište Ruhr, Bochum, Njemačka; Sveučilište u Oulu, Finska; Sveučilište u Łódžu, Poljska; Sveučilište Malmö, Švedska.

Pojedini djelatnici Fakulteta sudjeluju u radu međunarodnih mreža, primjerice *International Society for Ethnology and Folklore* te AUF – *Agence universitaire de la francophonie*, o čemu je više rečeno u tekstovima o pojedinim odsjecima.

IZAZOVI I RJEŠENJA

Trenutno stanje međunarodne suradnje jako je dobro i morali bismo biti zadovoljni. Bilo je puno izazova, nepredvidivih situacija, no sve su riješene na zadovoljavajući način. Valja ih se prisjetiti jer trenutna međunarodna politička te ranija pandemijska situacija ukazuju na potrebu jačanja otpornosti resursa kojima raspolaže naš Fakultet, a u tome smislu segment međunarodne suradnje došao je do izražaja kroz prilagodbu novonastaloj situaciji. Za vrijeme pandemije osigurana je mogućnost odlazne i dolazne mobilnosti i u situacijama kada se nastavni proces odvijao u virtualnome formatu. U postpandemijskome razdoblju mobilnost djelatnika i studenata Erasmus+ moguće je organizirati uključivši i virtualnu komponentu.

Stoga se i u budućnosti planiraju podupirati programi mobilnosti koji uz nastavu uživo kombiniraju i virtualni element, primjerice program *Blended Intensive Programme* u sklopu programa Erasmus+, u kojemu je naš Fakultet iznimno uspješan te je do sada sudjelovao u kombiniranim programima sa Sveučilištem u Bologni, Sveučilištem u Hagenu, Sveučilištem u Ljubljani, Sveučilištem u Olomoucu itd.

Ratna situacija u Ukrajini reflektirala se i na nastavni i istraživački „pogon“ našega Fakulteta, i to ne samo u programima ukrajinistike i rusistike već i u drugim znanstvenim poljima s obzirom na intenzivne veze koje je naš Fakultet ostvarivao s institucijama u Ukrajini i Rusiji u područjima povijesnih znanosti, etnologije i kulturne antropologije itd. Naši su nastavnici i studenti uskraćeni za inozemna gostovanja u ratom pogođenim područjima, a značajan je broj inozemnih nastavnika i istraživača s kojima je Fakultet njegovao dugogodišnje međunarodne veze već nekoliko godina u nemogućnosti posjetiti naš Fakultet. O važnosti i kontinuitetu tih međunarodnih odnosa govori i ranije spomenuta činjenica da je Sveučilište u Zagrebu prvi službeni bilateralni međunarodni sporazum potpisalo upravo s Državnim sveučilištem Tarasa Ševčenka u Kijevu 1964. godine. Naše međunarodne veze ostale su na životu i tijekom ovih ratnih zbivanja, a bilježimo značajnu dolaznu međunarodnu mobilnost studenata i nastavnika iz Ukrajine. Tijekom 2022/23. na Filozofskome je fakultetu gostovalo 13 profesorica s ukrajinskih sveučilišta, što je više od ukupnoga broja gostovanja iz Ukrajine u pet godina prije toga. Osim toga dogovorene su i dvije nove suradnje – s Nacionalnim sveučilištem V. N. Karazina u Harkivu i Institutom za ekonomiju i informacijske tehnologije u Zaporizji.

Dio poteškoća nedostatne izloženosti ukrajinskom i ruskom jeziku prevladan je činjenicom da smo ostvarili plodonosne kontakte i razmjenu s azerbajdžanskim i kazahstanskim sveučilištima, a pojačane su veze s europskim partnerskim ustanovama koje izvedu programe ukrajinistike i rusistike, posebice kroz program Erasmus+. Valja navesti naše najaktivnije Erasmus+-partnere u tome području: Sveučilište Wrocław, Jagiellonsko sveučilište u Krakówu, Sveučilište Roma Tre, Sveučilište Eberharda Karla u Tübingenu, Sveučilište Tallinn, Sveučilište Loránd Eötvös u Budimpešti te naš novi Erasmus+-partner Sveučilište Alpe-Adria u Klagenfurtu.

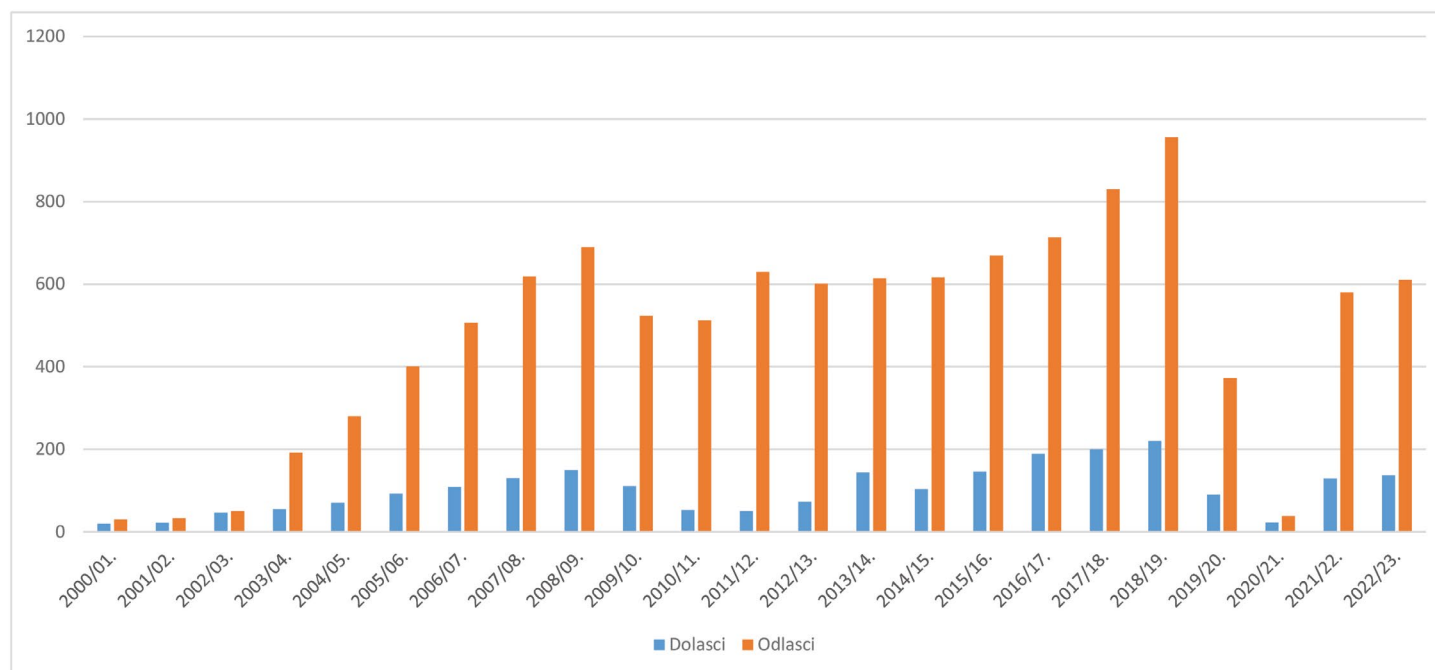
Dio prepreka u ostvarivanju strateških ciljeva međunarodne suradnje svakako se može riješiti i virtualnim oblicima komunikacije, čemu su pridonijela rješenja nastala tijekom pandemije. Prije svega platforme za mrežne sastanke, radionice, konferencije i sl., koje su postale dio redovna poslovanja i komunikacije. Primjerice virtualni sastanci i radionice za goste studente pokazali su se kao vrlo koristan alat za dodatnu potporu inozemnim studentima i priprema za njihov dolazak u Hrvatsku. Također za pripremu međunarodnih sporazuma, dogovore o detaljima suradnje. Inicijalni sastanci sada se vrlo često odvijaju kroz mrežnu platformu, koja osigurava bolju organizaciju vremena i direktniji kontakt. Danas razlikujemo klasičnu, virtualnu, kombiniranu i hibridnu mobilnost i međunarodne aktivnosti. Virtualni se format organizira u slučajevima kada je mrežno okruženje potrebno za sve sudionike, primjerice od ranije na našem Fakultetu vrlo dobro poznato e-učenje. Kombinirana mobilnost uključuje kombinaciju klasičnoga poučavanja kroz predavanja u predavaonicama, na terenskoj nastavi i mrežne aktivnosti na daljinu. Hibridna se mobilnost organizira u slučajevima kada je dio sudionika prisutan na aktivnosti, a dio sudjeluje virtualno.

Ipak, izravan kontakt i međunarodna razmjena još uvijek je nenadoknativ format interakcije, koji će se odvijati i u novome, tehnološki unaprijeđenome okruženju. To nam dokazuju primjerice i tzv. recidivisti. Naime ostvareni rezultati u dolaznoj i odlaznoj mobilnosti ukazuju da većina studenata koji ostvare svoju mobilnost – bilo odlaznu na inozemna sveučilišta ili dolaznu dolaskom na naš Fakultet – ponovno iskazuju interes za međunarodnu mobilnost, pa bilježimo velik broj *recidivista*, što naših studenata koji se ponovno prijavljuju na natječaje za financiranje mobilnosti što gostiju studenata koji pronalaze načine da se ponovno vrate na naš Fakultet kroz više financijskih shema.

Filozofski fakultet zbog raznorodnosti svojih studijskih programa i istraživačkih interesa neminovno mora imati velik broj međunarodnih partnera. Taj se rezultat neće moći ostvariti samo kroz program Erasmus+. Stoga Fakultet svoje međunarodne kontakte ostvaruje i kroz bilateralne i međudržavne sporazume te programe CEEPUS, *Fulbright*, *Marie Skłodowska-Curie*, *Joint Excellence in Science and Humanities*, DAAD, *British Scholarship Trust*, NAWA (*Polish National Agency for Academic Exchange*) i ostale nacionalne stipendijske programe (Slovačka, Švicarska, Mađarska, Francuska, Australija itd.), kroz projektne suradnje i ostale izvore financiranja, primjerice čak i institucijske istraživačke projekte.

Statistički podaci ne mogu predočiti kvalitativni učinak međunarodne suradnje, ali zorno ukazuju na brojne ostvarene aktivnosti. Isto tako ukazuju i na nerazmjer u većem broju naše odlazne mobilnosti nastavnika od broja gostujućih nastavnika, istraživača i stručnjaka. Činjenica jest da dio gostovanja na našem Fakultetu ostaje nedovoljno vidljiv u statističkim pokazateljima, no jasno je da puni reciprocitet ipak nije postignut. Stoga će iduće razdoblje biti obilježeno aktivnostima privlačenja većega broja gostujućih profesora, istraživača i djelatnika iz inozemstva na naš Fakultet.

Tomu će svakako pridonijeti i program gostujućih istraživača, kojega je provedba zbog pandemije odgođena i čeka financijski zaokruženu situaciju. No to je ideja pravog iskoraka, koju u boljim okolnostima svakako treba pokrenuti. Programom gostujućih istraživača želimo naime ugostiti inozemne znanstvenike i stručnjake

Razmjena djelatnika (odlazna i dolazna mobilnost) od 2000/01. do 2022/23.

na istraživačkom boravku u trajanju od jednog do tri mjeseca. Gostima će Fakultet dodijeliti stipendiju za troškove istraživačkoga boravka na našem Fakultetu. Ti će znanstveni boravci dakako biti usko vezani uz strateške ciljeve našega Fakulteta. Time bismo poboljšali vidljivost istraživačkih potencijala našega Fakulteta i ostvarili još bolju povezanost s međunarodnom znanstvenom zajednicom.

Program razmjene nastavnika sa strateškim partnerom Sveučilištem u Ljubljani, doduše još u povojima, bilježi sve veći odaziv na objema ustanovama, stoga je 2021/22. i 2022/23. povećan broj financiranih recipročnih razmjena. Strateškim povezivanjem sa Sveučilištem u Ljubljani ostvaruju se intenzivni kontakti s kolegama u izvođenju nastave, našim je studentima omogućeno iskustvo rada s inozemnim predavačima, a nastavnicima stjecanje iskustva poučavanja na inozemnome sveučilištu.

Kod razmjene studenata balans dolazne i odlazne mobilnosti relativno je i postignut, no cilj nam je povećati odlaznu mobilnost studenata. Stoga se poduzimaju mjere kojima će se prevladati prepreke u ostvarivanju toga cilja, prije svega boljom organizacijom dvopredmetne nastave za studente na mobilnosti i pojednostavljenjem administrativnih procesa.

Usmjerenost našega Fakulteta u podršci programima koji će osigurati bolju ulaznost na tržište rada vidi se i u važnosti koju pridajemo sudjelovanju naših studenata u aktivnostima stručne prakse u inozemstvu, prije svega u sklopu programa Erasmus+. Program stručne prakse Erasmus+ u zadnjih je par godina stekao povećanu atraktivnost kod studenata, a posebice često studenti ga biraju na kraju svojega studija. U tome kontekstu i naš je Fakultet ugostio nekolicinu inozemnih studenata zainteresiranih za stručno usavršavanje na našim odsjecima i službama.

Kvantitativni i kvalitativni iskorak očekujemo i u području dolazne mobilnosti studenata kroz obogaćenje ponude kolegija na stranome jeziku te izvođenje zajedničkih studija i studija na stranome jeziku. Nekoliko se takvih

programa od 2022/23. počinje izvoditi u cijelosti na engleskome jeziku. Ono što je već desetljetna tradicija našega Fakulteta, pa ju nikako ne smijemo zaboraviti istaknuti, jest ponuda tečajeva hrvatskoga jezika inozemnim studentima našega centra *Croaticum*. Dolazna je mobilnost ipak iskaz vrijednosti vlastita sveučilišta, što ih više *dode – to smo bolji*. Dosadašnja praksa na nižim razinama studija pokazuje, naravno, kao i u odlaznoj mobilnosti, atraktivnost sama sveučilišta, ali i svega što ono sa strane nudi. I dolazni i odlazni studenti na nižim razinama studija u pravilu traže više upoznavanje s prostorom, običajima i kulturom negoli sa znanstvenim i metodološkim parametrima. Ali ono što se jasno vidi na najvišoj, doktorskoj razini jest kvaliteta. *Cotutelle*, međunarodni dvojni doktorati znanosti, pokazuju da studenti na toj razini idu za mentorom ili znanstvenim sadržajem. Što je mentor u nacionalnim, europskim i svjetskim razmjerima bolji i poznatiji, to će više studenata privući. A to se statistički može mjeriti brojevima *cotutellea*, Humboldtovih ili Fulbrightovih stipendija i sličnih. To je vidljivo i po broju članstava naših djelatnika u povjerenstvima za ocjenu i obranu doktorata u inozemnom okruženju.

Budući nositeljem hrvatske humanističke i društvene misli, Filozofski fakultet nastojao je od prvoga treća kada je to postalo moguće do krajnosti internacionalizirati svoju djelatnost. Nije naodmet ponoviti da je Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u prvome redu najstariji fakultet zagrebačkoga Sveučilišta, a samim time i najstariji i najveći fakultet humanističkog i društvenog znanstvenog područja u Republici Hrvatskoj, k tomu je sveobuhvatan, pokrivajući sva humanistička polja i velik dio društvenih, što u pravilu u Europskome prostoru nema nijedan fakultet, nego takvu zadaću nose cjelovita sveučilišta (prava humboldtowska tradicija). To mu s jedne strane daje povijest, koje se i ovdje valja prisjetiti, a daje mu i primat u sadašnjem trenutku i kreiranju budućnosti, bivajući zamašnjakom humanističke i društvene nadgradnje ne samo obrazovnoga već i znanstvenoga sustava. To međutim nije dovoljno. Biti prvi u Hrvatskoj ionako znamo, ali mi hoćemo i htjeli smo poziciju u europskom obrazovnom i znanstvenom prostoru.

Miljenko Jurković

Podatke pripremile Ivana Bedeković i Tamara Šveljo

Napomene. Osobna iskustva sudionika akademske mobilnosti donosimo u nastavku teksta.

Tekstove o Institutu Cervantes, Centru za portugalski jezik Instituta Camões i Centru sveučilišne uspješnosti Filozofskoga fakulteta pripremili su djelatnici tih centara i Instituta.

U tekstu su korišteni i statistički podaci Sveučilišta u Zagrebu (Središnji ured za međunarodnu suradnju).

LITERATURA

- Jurković, I. (ur.). Međunarodna suradnja Sveučilišta u Zagrebu (1964–1982). Zagreb: Sveučilišni u Zagrebu. *Sveučilišni vjesnik*, posebna izdanja, 1982, 1–7.
- Rad Uprave Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 1. 10. 2004. do 30. 09. 2009. Jurković, M.; Blažina, D.; Jerneić, Ž.; Mildner, V. (ur.). Zagreb: FF press, 2009, 79–86.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018, 26–32. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/otopina/dokumenti/strategija/> (17. 4. 2024).

IZV. PROF. DR. SC. MAKSIM KAMENJECKI

KIJEVSKO NACIONALNO SVEUČILIŠTE TARASA ŠEVČENKA, UKRAJINA.

Kad se prisjetim početka, začudi me koliko je to bilo davno, da li se sve ovo stvarno meni dogodilo?

Jedne daleke i hladne prosinačke večeri 1985. godine izašao sam iz vlaka na zagrebačkom kolodvoru. Imao sam tad nešto više od 20 godina i ovo je bilo moje prvo putovanje u inozemstvo, pogotovo iza „željezne zavjese“, koja se tek počela otvarati. Bilo je hladno, ali zapanjio me pogled na Sljeme, spomenik Tomislavu i krovove od crijepa na starim kućama. A mirisi pržene kave i zapaljenih kamina još uvijek nisu izbljედjeli u mom sjećanju, toliko su mi bili neobični.

Došao sam na semestar diplomskog studija, a na kolodvoru me dočekali prijatelji s Filozofskog koje sam upoznao nešto ranije, u ljeto 1985. kada su boravili u mom rodnom Kijevu na studentskoj razmjeni.

Od tada je moj život usko vezan uz Hrvatsku, Zagreb i kolege s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Mladost je divno doba kada se sve nekako oštrije osjeća, otvoreni smo za sve novo, a emocije nam pomažu da bolje percipiramo i pamtimo ono što se događa. Imao sam sreću da sam tada upoznao i sprijateljio se s kolegama s odsjeka za povijest, slavistiku i povijest umjetnosti, s kojim smo postali i dugogodišnji prijatelji. Zauvijek ću pamtiti naše tulumе u SD Stjepan Radić i na Cvjetnom naselju, odlaske u kino i kazališta. Pogotovo kad su imali i posebno značenje. Jednog dana jedan naš prijatelj organizirao je odlazak na Kaptol u kazalište „Komediја“ na mjuzikl „Jalta, Jalta“, okupivši posebnu ekipu kolega – Amerikanca Harryja, Britanku Anu i mene, iz tada još postojećeg SSSR-a.

Nismo zaboravili ni na učenje, nastavu, rad u knjižnici, konzultacije... Moj akademski savjetnik bio je prof. dr. sc. Ljubo Boban, a savjetima u radu pomagao prof. dr. sc. Ivan Očak. Sretan sam što sam upoznao one koji su postali legende vašeg fakulteta – Aleksandra Flakera, Anticu Menac, Milenka Popovića, Raisu Trostinsku. Kasnije u svojoj prevoditeljskoj karijeri imao sam zadovoljstvo upoznati i raditi s izuzetnim prof. Ratkom Venturinom, koji je predavao mnogim mojim prijateljima i poznanicima. Moj prijatelj, kolega, studentski cimer i budući profesor Damir Agičić pružio mi je neprocjenjivu pomoć u razvijanju veza s fakultetskim znanstvenicima.

Vrativši se kući, diplomirao sam na fakultetu za povijest Kijevskog nacionalnog sveučilišta Tarasa Ševčenka, onda završio postdiplomski studij, obranio sam doktorat o vanjskopolitičkim smjernicama Kraljevine Jugoslavije u međuratnom razdoblju i počeo predavati povijest Južnih i Zapadnih Slavena na svom sveučilištu. A 1997. prvi put došao sam na Filozofski fakultet kao gost-nastavnik održati nekoliko predavanja. Imao sam prilike biti u Hrvatskoj u vrijeme kada ste se borili za svoju neovisnost i za pravo da sami odlučujete o svojoj budućnosti. Tada mi je ostao u sjećanju natpis na ulaznim vratima na fakultet – zabranjen ulaz s oružjem. Nisam znao da ću u svom životu još imati priliku rat vidjeti blizu, ali već u svojoj domovini.

U međuvremenu smo rasli, radili, predavali, pisali znanstvene radove, odgajali djecu, potom i unuke, a pritom ostali privrženi prijateljstvu nastalom u mladosti. Uvijek smo se rado susretali na konferencijama i simpozijima u različitim zemljama i na različitim kontinentima. Pojavio se program Erasmus koji uvelike pomaže u akademskoj razmjeni između naših sveučilišta.

Da, ima i problema. Prvo je pandemija pogodila mogućnosti akademske razmjene, a zatim je moja zemlja bila izložena ruskoj agresiji. Tad sam se odmah sjetio iskustva Hrvatske, Sveučilišta u Zagrebu i

njegovog Filozofskog fakulteta. U stalnom smo kontaktu s kolegama. Nije bilo tjedna u ovom ratu da nismo s njima komunicirali, a oni su uvijek nalazili prave riječi da nas podrže i ohrabre.

Osvrćući se sada na ovih gotovo četrdeset godina znanstvene i ljudske povezanosti s fakultetom koji slavi 150. obljetnicu, poželio bih mu da ne samo uspješno prati trendove u znanosti i obrazovanju nego da ih stvara, savlada sve poteškoće, i ostane mlad kakvog ga se sjećamo!

DOMINIK FILIPČIĆ

STUDENT FILOZOFSKOGA FAKULTETA, ERASMUS-MOBILNOST NA SVEUČILIŠTU U PADOVI, ITALIJA, 2022/23.

Razdoblje koje sam proveo na mobilnosti Erasmus+ u Italiji mi je bilo jako korisno za moj akademski napredak. Budući da studiram talijanski jezik, maksimalno sam iskoristio taj period kako bih stupio u kontakt sa što više izvornih govornika talijanskog. Svaki dan sam bio u kontaktu s talijanskim jezikom, kako u razgovoru s novim prijateljima koje sam upoznao tako i u svakodnevnim obavezama. Kolegiji koje sam slušao su mi bili od velike koristi i nastavnici su vrlo dobro obrađivali gradivo te s puno interakcije sa studentima, što mi se posebno svidjelo. Ja sam inače sportaš pa sam se i na toj razini povezao s ljudima s kojima sam također govorio talijanski, što mi je bila dodatna prilika za poboljšanje mojih komunikacijskih vještina. Drugi jezik koji studiram je španjolski i u vidu tog jezika sam također napredovao jer su nastavnici kolegija vezanih uz španjolski jezik bili izvorni govornici i bili su vrlo kreativni tijekom semestra. Posebno mi se svidjela aktivnost u kojoj sam zajedno s kolegama trebao snimiti kratak *podcast* na španjolskom jeziku.

Sve u svemu, vrlo sam zadovoljan razdobljem provedenim na mobilnosti i svakako ću uzeti u obzir mogućnost odlaska na još jedan semestar na mobilnost u Španjolsku jer smatram da je mobilnost Erasmus+ izuzetna prilika za akademski, a i osobni napredak.

PROF. DR. SC. WANG NING

ISTAKNUTI PROFESOR (*DISTINGUISHED PROFESSOR*) HUMANISTIČKIH I DRUŠTVENIH ZNANOSTI, SVEUČILIŠTE SHANGHAI JIAO TONG, KINA.

Kao što je rekao Konfucije, veliko je zadovoljstvo imati prijatelje koji dolaze izdaleka. Doista, gostoprимstvo koje sam doživio u Zagrebu i dalje je nezaboravno. Volim ovo prekrasno Sveučilište i njegov snažni Fakultet i iskreno se nadam da će u godinama koje dolaze biti još i bolji.

MELANIE ZEDLER

SVEUČILIŠTE U BREMENU, NJEMAČKA.

Pozdrav, ja sam Melanija Alexandra Zedler, lingvistkinja stranih jezika iz Njemačke. Rođena sam u obitelji bez hrvatskih korijena i odrasla sam u Frankfurtu na Majni, gdje su mi Hrvati uvijek bili blizu. Otkada sam imala 13 godina, sanjala sam da ću nekada govoriti hrvatski jezik kao izvorni govornik. Ipak, nisam se usudila odmah studirati slavistiku, nego sam studirala nešto „ozbiljno“ prije nego što sam si dozvolila pratiti svoj san kada sam već bila na početku svoje 30. godine.

Više puta sam bila na Erasmus+ razmjenama na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kao studentica južne slavistike (BA, Sveučilište Friedrich Schiller u Jeni) i Slavistike (MA, Sveučilište u Hamburgu). Svoje boravke

sam prije svega iskoristila za intenzivan program Croaticuma za hrvatski kao strani i drugi jezik. Njihova ponuda je gotovo bez konkurencije što se tiče broja školskih sati po semestru i raznolikosti materijala za učenje. Dok sam bila na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, iskoristila sam priliku i slušala sam različita predavanja odnosno seminare različitih katedra, npr. Germanistike, Kroatistike, Lingvistike, Slavistike i Hispanistike. Program je bio bogat, a svi nastavnici su bili veoma ljubazni. Teško je opisati u kratko što sam sve naučila o Hrvatskoj, o hrvatskoj kulturi, Hrvatima, didaktici, a prije nego svega o sebi. Jako sam zahvalna profesorima i koordinatorima koji su omogućavali ili olakšavali moje boravke u Zagrebu.

Na kraju ak. god. 2022/23. sam prvi put došla u Zagreb putem Erasmus+ *staff exchange* preko trenutnog poslodavca, Sveučilišta u Bremenu. Na jezičnom centru sam zajedno s nastavnicom poljskoga jezika odgovorna za razvijanje nove višejezične ponude za početnike poljskoga i hrvatskoga jezika. Došla sam ponovo na Croaticum na doškolovanje i da doživim Zagreb kao moju inspiraciju. Svakodnevni život ljudi kao i ponude u trgovačkim centrima su sastavni dio naših tečajeva. Nastojimo da tečajevi budu što više suvremeni i autentični. Zahvalna sam svome poslodavcu za pruženu priliku da proširim svoje znanje i iskustva u Zagrebu.

Uvijek kada se vratim u Zagreb osjećam se kao da sam doma. Hvala FFZG na svemu.

PROF. DR. SC. LINDITĚ SEJDIU-RUGOVA

FILOLOŠKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U PRIŠTINI, KOSOVO, DEKANICA.

Godine 2018. u ulozi dekanice Filološkoga fakulteta inzistirala sam na dolasku u Zagreb. Moja je misija bila jasna: učvrstiti veze između naših institucija razmjenom predavača Albanaca u Zagreb i Hrvata u Prištinu. Bio je to izazov, ali sastala sam se sa svim ključnim akterima kako bismo ovoj inicijativi dali stvarni oblik što je brže moguće. Ispalo je prilično dobro jer me moj fakultet pozvao da tamo održim dva predavanja i mnoge važne sastanke. Susrela sam se i s fantastičnim hrvatskim jezikoslovcem, akademikom Rankom Matasovićem, upuštajući se u povijest albanskog i ilirskog.

Možda je to nostalgija jer sam dio generacije koja je odrasla na pjesmama Olivera Dragojevića i raznih hrvatskih rockera kada smo bili dio jedne države. Možda je to dugotrajan utjecaj ličnosti poput Olivera Mlaka-
ra i kultne Kviskoteke, koja je zaokupila naše interese u djetinjstvu. Zatim, tu je zajednička povijest koja nas povezuje, zbog koje se osjećam kao kod kuće. Dok sam šetala hodnicima iaulama Filozofskog fakulteta u Zagrebu, shvatila sam koliko nalikuje mom vlastitom fakultetu u Prištini. Iako dijelimo puno toga zajedničkog, svaki se razvio na svoj način iz nama dobro poznatih razloga.

Kolege u Zagrebu – Ivančica, Darko i Marica iz Croaticuma – su bili jako ljubazni i ohrabrujući. Kad god mi se ukaže prilika, vraćam se u Zagreb, a već smo zajedno krenuli u razvoj novih didaktičkih i stručnih projekata.

PROF. DR. SC. VELJKA RUZICKA KENFEL

SVEUČILIŠTE U VIGU, ŠPANJOLSKA.

Tijekom godina provedenih na Filozofskom fakultetu u Zagrebu moje iskustvo kao studentice germanistike i romanistike bilo je iznimno obogaćujuće. Njemački i talijanski jezik postali su ne samo predmeti

studiranja već i snažni mostovi koji su me povezali s različitim kulturama i svjetovima. Profesori su bili ne samo izuzetno kompetentni već su i uspjeli prenijeti svoju strast prema jeziku i književnosti na nas, studente.

Na njemačkoj katedri bila sam privilegirana članica generacije koju je vodio izuzetan profesor Viktor Žmegač, čije je visoko poštovanje u cijelom svijetu samo potvrda njegove izvanredne predanosti i stručnosti. Predavanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu su bila zahtjevna, ali su mi pružila temeljno i duboko znanje jezika i književnosti i otvorila vrata širem razumijevanju kulturnih aspekata njemačkog govornog područja...

Na moje zadovoljstvo dobila sam praktički automatski konvalidaciju moje hrvatske diplome u Španjolskoj, što je potvrdilo visoku akademsku kvalitetu Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Moj životopis obuhvaća godine predanog rada, istraživanja i nastojanja da svoje znanje i iskustvo stečeno tijekom studija u Zagrebu prenesem na mlade generacije.

Godine 1988. s ponosom sam obranila svoju doktorsku disertaciju iz germanistike na Filološkom fakultetu u Santiago de Compostela, Španjolska. Titula „doktor“ donijela je ne samo stručno priznanje već i obvezu daljnjeg doprinosa svojoj akademskoj zajednici. U sljedećoj godini, 1989, stala sam pred izazov polaganja državnog ispita za stalnog sveučilišnog docenta njemačkog jezika na Sveučilištu Vigo, čime sam otvorila novo poglavlje u svojoj karijeri.

Sljedeće godine bile su ključne u mom profesionalnom razvoju. Uspjela sam osnovati njemačku katedru na Fakultetu za filologiju i prevođenje na Sveučilištu Vigo. Uvela sam njemački jezik i književnost kao važan dio studijskog programa, čime sam pridonijela obogaćivanju obrazovne ponude na Fakultetu.

Veliko zadovoljstvo doživjela sam vraćanjem na svoj matični Filozofski fakultet u Zagrebu. Ovaj put moja uloga bila je suradnica za razmjenu studenata između zagrebačkog Fakulteta i Fakulteta Vigo. Rado se sjećam vrlo uspješnih sastanaka s osobljem i njihove potpune dostupnosti, kao i stalne podrške za suradnju.

S ponosom mogu promatrati kako moji studenti iz Viga cijene izuzetnu stručnost i predanost naših profesora u Zagrebu, istovremeno doživljavajući srdačnost i profesionalnost administrativnog osoblja Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Iako su moji studentski dani na Filozofskom fakultetu u Zagrebu bili izuzetno plodni, sadašnje iskustvo suradnje iz Španjolske doživljavam kao izvanredno produktivno i motivirajuće, ne samo za mene nego i za moje kolege s Njemačke katedre u Vigo i za nove generacije studenata koji sa entuzijazmom izabiru Zagreb kao svoje odredište. Gdje god imam priliku, ističem vrhunsku kompetenciju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i radujem se daljnjem razvoju akademske suradnje koja obogaćuje oba sveučilišna sustava.

Razvoj Fakulteta i organizacijska podrška znanstveno-nastavnomu radu

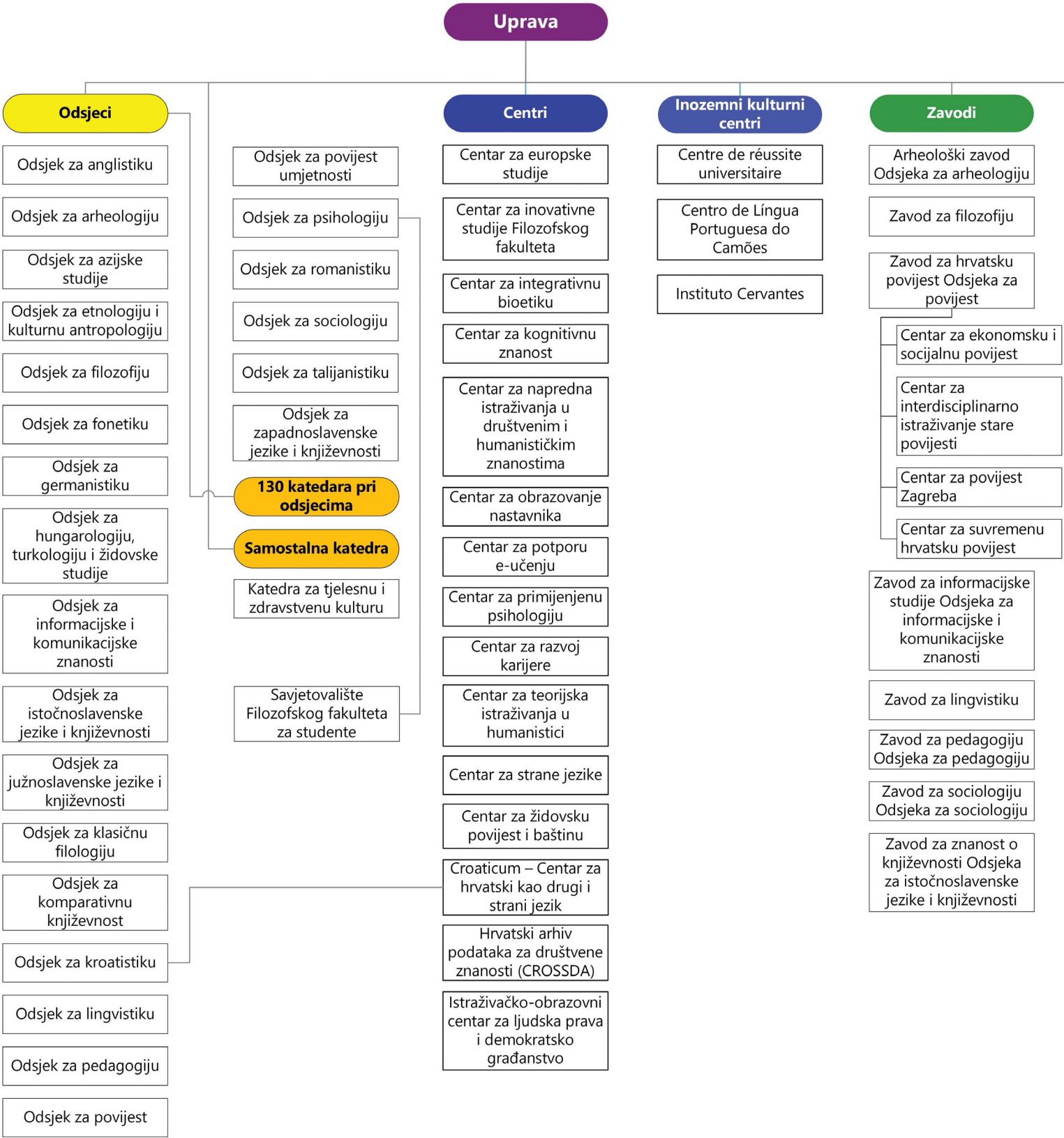
Statut Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu navodi da je on najstarija i najveća hrvatska znanstvena i visokoškolska ustanova u humanističkim i društvenim znanostima, kojoj povijest seže od 1669. godine. Usto ističe da je Filozofski fakultet najveći u cijeloj Europi po broju studijskih programa te jedan od najvećih po broju upisanih studenata. Sa svojih gotovo 750 zaposlenika Filozofski fakultet veći je i od nekih sveučilišta u Hrvatskoj, pa čak u nekim slučajevima i od nekoliko njih zajedno. „Osim veličine, Fakultet odlikuju i organizacijska kompleksnost i disciplinarna različitost jer objedinjuje dva znanstvena područja, društveno i humanističko, te ukupno 11 znanstvenih polja“, konstatira se u Statutu.

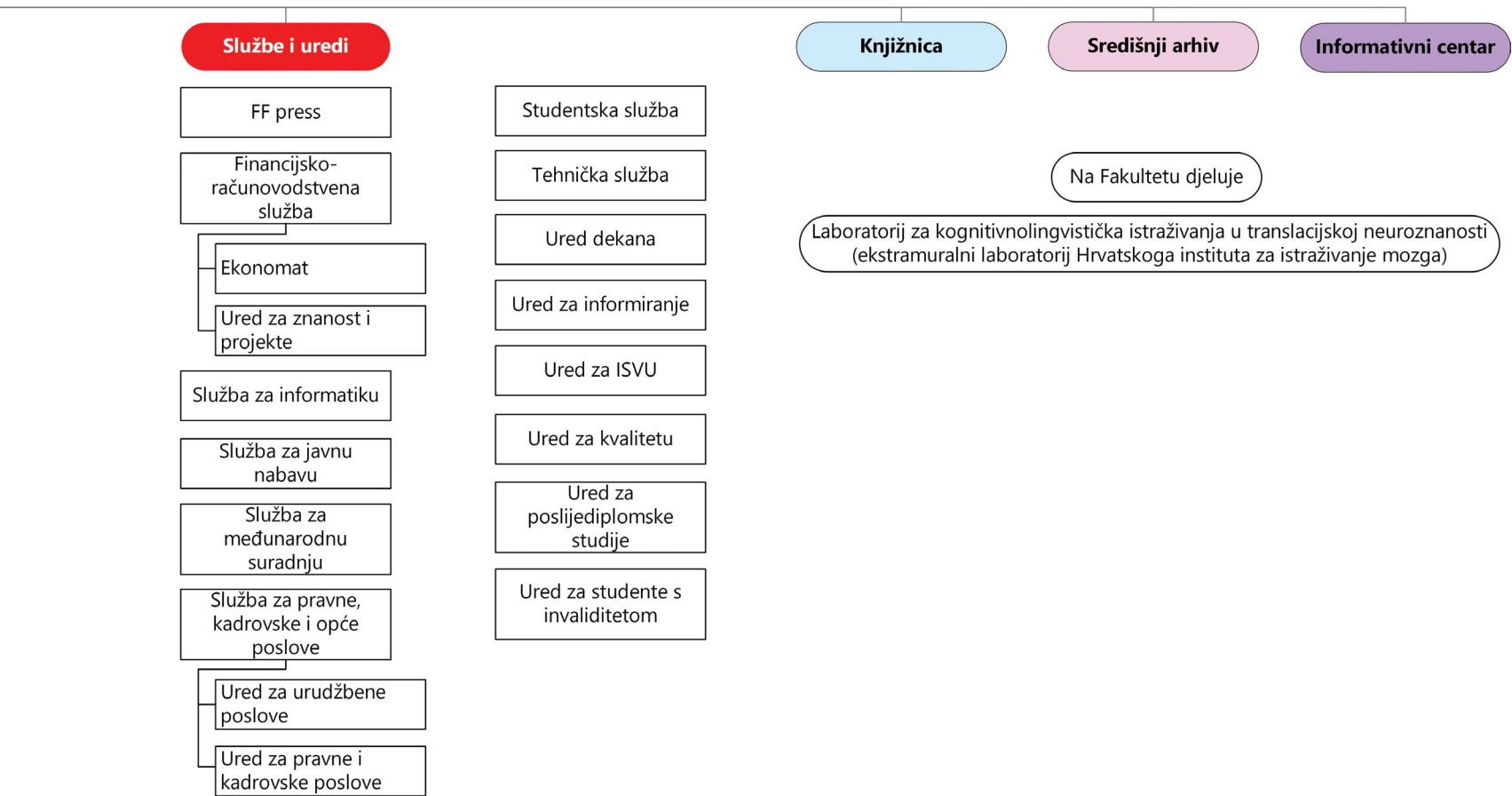
Filozofičko-historijski odjel Mudroslovnoga fakulteta imao je šest katedara – za filozofiju, slavensku filologiju, klasičnu latinsku i grčku filologiju te katedre za opću i hrvatsku povijest. Danas je Fakultet organiziran u 23 odsjeka, na kojima djeluje sveukupno 130 katedara. Uz njih djeluje i jedna samostalna katedra – ona za tjelesnu i zdravstvenu kulturu – koja, posve logično, na fakultetu društveno-humanističke orijentacije nema temeljni odsjek u sklopu kojega bi djelovala. Na Fakultetu djeluje osam zavoda i 19 centara, od čega su četiri centri zavoda. Aktivna su tri inozemna kulturna centra. Od 2023. godine na Fakultetu djeluje i Laboratorij za kognitivnolingvistička istraživanja u translacijskoj neuroznanosti kao ektramuralni laboratorij Hrvatskoga instituta za istraživanje mozga. Podršku znanstvenoistraživačkomu i nastavnomu radu daju službe i uredi, njih 17, te Knjižnica, Središnji arhiv i Informativni centar.

Organizacijski gledano *odsjek* je osnovna znanstvena i nastavna jedinica Fakulteta, zadužena za izvođenje studijskih programa i istraživanja u jednome znanstvenom polju. U sklopu odsjeka djeluju katedre. *Katedra* okuplja članove odsjeka koji istražuju jednu znanstvenu granu ili segment unutar znanstvenoga polja koje se izučava na odsjeku, tj. koji su okupljeni oko zajedničkih znanstvenoistraživačkih interesa. Rezultatima istraživanja inoviraju se nastavni predmeti te osigurava ažurnost i relevantnost studijskih programa. *Centar* je ustrojbenja jedinica Fakulteta ili odsjeka koja se bavi nastavnim, znanstvenoistraživačkim i(li) stručnim radom. *Zavod* je također ustrojbenja jedinica Fakulteta ili odsjeka, ali se bavi isključivo znanstvenoistraživačkim i(li) stručnim radom, tj. ne sudjeluje izravno u izvođenju studijskih programa.

U nastavku teksta ponajprije se opisuje prostor Filozofskoga fakulteta i njegova infrastruktura kako bi se stekao dojam o njegovoj veličini i raznovrsnosti sadržaja koje stavlja na raspolaganje studentima, nastavnicima i svojim drugim zaposlenicima. Potom se opisuju organizacija rada i aktivnosti fakultetskih službi te njihova međusobna interakcija. Tako se opisuju Ured dekana i Ured za informiranje, koji svakodnevno blisko surađuju, te se ukratko navode najznačajnije promotivne aktivnosti Fakulteta. Potom se opisuju službe koje su temelj kvalitetna poslovanja Fakulteta – Služba za pravne, kadrovske i opće poslove, Financijsko-računovodstvena služba, Služba za javnu nabavu, Služba za informatiku i Tehnička služba. Fakultet ima i svoj bogati Središnji arhiv, koji čuva vrijedno arhivsko gradivo, te Fakultetski centar Hrvatski arhiv podataka za društvene znanosti (CROSSDA), koji se također predstavljaju u ovome tekstu.

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Na kraju se opisuje planirani budući razvoj Fakulteta, koji se odnosi kako na planirana proširenja prostornih kapaciteta tako i na planirani razvoj prema suvremenu digitalnu poslovanju te na nuždan iskorak prema inovacijama i povezivanju s gospodarstvom.

PROSTOR FILOZOFSKOGA FAKULTETA I INFRASTRUKTURA

Filozofski fakultet svoju djelatnost obavlja u trima zgradama – glavnoj, na adresi Ivana Lučića 3, u kojoj je od 1961. godine, zatim u zgradi fakultetske Knjižnice, izgrađene 2009. godine, te u zgradi Sektora za naknadu oduzete imovine Ministarstva financija, na adresi Ivana Lučića 6, od 2006. godine. Na glavnoj je zgradi početkom 2000-ih godina nadograđen treći kat. Nakon izgradnje Knjižnice odsječke knjižnice preseljene su i objedinjene u novoj zgradi, a ispražnjeni prostori u glavnoj zgradi prenamijenjeni su u učionice. Glavna zgrada i zgrada Knjižnice u vlasništvu su Filozofskoga fakulteta.

Prostor Filozofskoga fakulteta namijenjen nastavi, nastavnicima i studentima bez Knjižnice obaseže 14 372 m². Zgrada Knjižnice ukupne je površine 8 792 m². Fakultet raspolaže s 259 nastavničkih kabineta ukupne površine 3 602 m². Fakultet raspolaže jednom velikom dvoranom s 360 mjesta (D-7), dvjema većim dvoranama sa 110 mjesta (D-3 i D-6), četirima dvoranama s 56 mjesta (D-1, D-2, D-4 i D-5) i jednom dvoranom s 50 mjesta (Fond-1). Usto ima i pet većih seminarskih dvorana s 59 mjesta, 13 seminarskih dvorana s 40–42 mjesta, 21 seminarsku dvoranu s 30–35 mjesta, sedam seminarskih dvorana s 20–25 mjesta te 21 manju seminarsku učionicu s 10–20 mjesta i tri seminarske učionice s 5–8 mjesta. Ukupno dakle 78 predavaonica u kojima se istovremeno može održavati nastava za maksimalno 2 885 studenata. Od navedenih 78 predavaonica pet je računalnih učionica, jedna je smještena na 1. katu Knjižnice, s ukupno 111 računala. Preostale 73 predavaonice opremljene su računalima (117 računala) te projektorima i platnima, a veće dvorane i audio-sustavima. Tijekom epidemije kovida Fakultet je predavaonice dodatno opremio web-kamerama s mikrofonom tako da se nastava može odvijati i hibridno – ciklično izmjenjujući manje grupe studenata koji su fizički prisutni i koji predavanja slušaju uživo videovezom preko mreže. Površina svih predavaonica iznosi 4 497 m², od čega su 364 m² računalne učionice. Popunjenost prostora je konstantna – nastava se u svim prostorijama izvodi svaki radni dan od 7 do 21 sat, dok se vikendima odvija poslijediplomska i izvanredna nastava.

Fakultet raspolaže i s devet nastavnih laboratorija/praktikuma površine 160 m² s ukupno devet računala. Riječ je o dvama fotolaboratorijima, jednoj dvorani za simultano prevođenje, zvučnome studiju i fonetičkom laboratoriju na Odsjeku za fonetiku te laboratoriju za psihološka istraživanja i nastavu na Odsjeku za psihologiju. Fakultet raspolaže i trima arheološkim praktikumima na Odsjeku za arheologiju, koji se nalaze u zgradi Sektora za naknadu oduzete imovine.

Fakultet ima i Vijećnicu (70 mjesta) – prostoriju u kojoj su se održavale sjednice Fakultetskoga vijeća sve dok brojnost njegovih članova nije prerasla njezin kapacitet – koja je opremljena računalom, mikrofonom, kamerom, zvučnicima, projektorom, platnom te sustavom za audiosnimanje sastanaka. Danas je ona na dispoziciji Upravi Fakulteta, fakultetskim povjerenstvima za njihov redovit rad, koristi se za redovite sastanke Fakultetskoga kolegija, a po potrebi se koristi i za redovite mjesečne sastanke odsjekâ, za svečanosti, manje skupove ili radionice.

Ulaz u Fakultet ima rampu za nesmetan pristup osobama s invaliditetom. Takvim je osobama omogućen nesmetan pristup svim fakultetskim prostorima u glavnoj zgradi i Knjižnici. Do prostorija u zgradi Sektora za naknadu oduzete imovine sa zapadne strane glavne zgrade Fakulteta, dolazi se kroz pothodnik. S obiju

Iz Dekanata – djelatnice Ureda dekana, Ureda za pravne i kadrovske poslove i Tehničke službe.

strana pothodnika postoje liftovi namijenjeni osobama s invaliditetom, tako da su im i ti prostori dostupni bez prepreka.

Fakultet se neprestano uređuje i poboljšavaju se uvjeti za znanstvenoistraživački i nastavni rad. Posebno su intenzivni bili zahvati na poslijepotresnoj sanaciji i energetskej obnovi zgrade tijekom kojih su zamijenjene 192 prozorske stijene i vanjske žaluzine, čime se značajno pridonijelo poboljšanju energetske učinkovitosti glavne zgrade u cjelini. Iako vrlo složeni zahvati su se odvijali precizno dogovorenom dinamikom bez prekida nastavnoga procesa.

Fakultet raspolaže i trima stanovima, koji se koriste za strane gostujuće profesore koji održavaju redovitu ili povremenu nastavu te pozvane predavače na znanstvenim skupovima koje organiziraju odsjeci.

Oko zgrade Fakulteta – zapad, sjever, istok – nalazi se parkiralište s 90 parkirališnih mjesta namijenjenih zaposlenicima. Na njemu su ispred ulaza posebno označena mjesta namijenjena parkiranju automobila osoba s invaliditetom te mjesto za parkiranje trudnica.

Djelatnice Ureda za informiranje i Informativnoga centra.

URED DEKANA

Ured dekana središnje je mjesto upravljanja Fakultetom. Organizacijski mu pripadaju dekan, prodekani, glavna tajnica Fakulteta, tajnica dekana i tajnica prodekanâ. U doba izrade ove monografije dekan je Domagoj Tončinić, a u radu mu pomažu prodekanica za nastavu i studente Ivana Vidović Bolt, prodekanica za studentske programe i cjeloživotno obrazovanje Dolores Grmača, prodekan za znanost i međunarodnu suradnju koji obnaša i dužnost prodekana za poslovanje Miljenko Jurković te prodekan za organizaciju i razvoj Hrvoje Stančić. U Uredu dekana rade Davorka Vuković, glavna tajnica Fakulteta, koja ujedno obnaša i dužnost službenika za informiranje zaduženoga za sva pitanja koja se odnose na pravo na pristup informacijama, Ana Popović Gračanin, tajnica dekana, te Blanka Bračić, tajnica prodekanâ.

URED ZA INFORMIRANJE

Ured za informiranje osnovan je 2018. godine, blisko surađuje s Uredom dekana i zadužen je za pružanje informacija, komunikaciju s javnošću i promicanje aktivnosti Fakulteta. Ured je odgovoran za dijalog s medijima,

Orijentacijski dani.

pripremu i distribuciju službenih obavijesti i priopćenja za medije, organizaciju događanja te održavanje internetske i društvene medijske prisutnosti kako bi širu javnost informirao o aktivnostima Fakulteta. Usto Ured je usmjeren na komunikaciju unutar Fakulteta s ciljem informiranja, motiviranja i podrške djelatnika i studenata u ostvarivanju ciljeva institucije.

Jedna je od ključnih zadaća Ureda redovito objavljivanje i održavanje relevantna sadržaja na fakultetskoj mrežnoj stranici ffzg.unizg.hr, društvenim medijima te drugim digitalnim alatima za komunikaciju, uključujući digitalne ekrane za oglašavanje postavljene u auli Fakulteta. Također Ured se brine o slanju informacija djelatnicima i studentima putem fakultetskih skupnih lista e-pošte kako bi ih kontinuirano informirao o najnovijim događanjima i prenosio im važne obavijesti.

Važna je uloga i funkcija Ureda organizacija i koordinacija raznovrsnih događanja. Samo tijekom ak. god. 2022/23. na Fakultetu je ukupno održano 117 različitih događanja – 14 skupova/kolokvija/tribina, 13 konferencija, 11 predstavljanja knjiga/zbornika, 14 izložbi, 14 gostujućih predavanja, pet radionica, dva okrugla stola, osam komemoracija, 13 događanja u organizaciji studentskih klubova te 23 ostala događanja (uključujući dodjele nagrada, natjecanja, smotre, informativne dane, donacije knjiga, predstavljanje novih studija i projekata, događanja povodom raznih obljetnica itd.). Ta raznolikost događanja odražava angažman Fakulteta u različitim područjima, pridonoseći obogaćivanju akademske atmosfere, promicanju istraživanja i podršci studentskim inicijativama.

U znak dobrodošlice novim studentima na početku akademske godine Fakultet organizira *Orijentacijske dane*, kada studenti imaju priliku upoznati se s članovima Uprave Fakulteta, pročelnicima odsjeka,

Smotra Sveučilišta u Zagrebu 2023.

uredima, službama, centrima, studentskim udrugama i klubovima te se informirati o studijima koje su upisali, upoznati se sa svojim pravima i obvezama, dobiti savjete o tome kako što uspješnije studirati te se upoznati s mogućnostima koje im se na Fakultetu za vrijeme studiranja pružaju.

Filozofski fakultet tradicionalno se budućim studentima predstavlja na *Smotri Sveučilišta u Zagrebu*, koja se održava u hibridnu formatu, odnosno obuhvaća događanja uživo i objavu različitih digitalnih sadržaja na mreži. Na 26. Smotri (2021. godine) Fakultetu je dodijeljeno *Priznanje za najsadržajnije virtualni štand*, a na 28. Smotri (2023. godine) dodijeljeno mu je *Priznanje za najbolje uređeni izložbeni prostor*.

Tijekom proteklih godina Filozofski fakultet aktivno je sudjelovao na *Regionalnom virtualnom sajmu obrazovanja „Na koji ćeš faks?“*, koji okuplja više od 350 visokoškolskih ustanova iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Sjeverne Makedonije, Slovenije i Srbije. Taj virtualni sajam implementiran je kao mrežna 3D-platforma s ciljem pružanja pomoći budućim studentima kako bi brzo i jednostavno saznali informacije o pojedinim sveučilištima i fakultetima te spoznali sve mogućnosti za daljnje obrazovanje. Sajam je koncipiran kao virtualan prostor u kojemu se sveučilišta i fakulteti predstavljaju putem fotografija, videomaterijala, brošura te drugih prezentacija unutar virtualna izložbenoga prostora (*expo sala*) svoje države. Fakultet se predstavljao i na drugim događanjima, poput *EXPO smotre* u Dubrovniku, *Dana karijera* u raznim srednjim školama diljem Hrvatske itd.

Glavna tajnica Fakulteta, djelatnici Službe za pravne, kadrovske i opće poslove te Službe za javnu nabavu.

SLUŽBA ZA PRAVNE, KADROVSKE I OPĆE POSLOVE

Služba za pravne, kadrovske i opće poslove Filozofskoga fakulteta obavlja stručne poslove od zajedničkog interesa za obavljanje djelatnosti Fakulteta. U okviru Službe obavljaju se i svi poslovi vezani uz organizaciju sjednica Fakultetskoga vijeća, pripremaju se odluke, zaključci, ugovori, opći i pojedinačni pravni akti Fakulteta te se prate i primjenjuju svi važeći pravni propisi. Služba se sastoji od dvaju ureda: Ureda za pravne i kadrovske poslove i Ureda za urudžbene poslove. U službi je zaposleno sedmero zaposlenika – dvije zaposlenice obavljaju opće i pravne poslove (Monika Mesaroš, Ljiljana Pilić Rezo), dvije zaposlenice kadrovske poslove (Margaret Ferger Šošić, Iskra Stanojević Koški), a troje zaposlenika obavlja urudžbene poslove (Borna Bevanda, Vanja Kožina, Sanja Vorih).

U *Uredu za pravne i kadrovske poslove* obavljaju se svi kadrovski poslovi vezani uz rad i radni odnos. Fakultet danas broji 748 zaposlenika. Njih 702 financira se iz državnoga budžeta. Nastavnoga je osoblja 545 (357 žena i 188 muškaraca), a nenastavnoga je osoblja 157 (114 žena, 43 muškarca). Uz njih Fakultet ima 20 zaposlenika (7 žena, 13 muškaraca) financiranih iz projekata te 18 zaposlenika (14 žena, 4 muškarca) i

8 stranih lektora (6 žena, 2 muškarca) koje financira iz vlastitih sredstava. S tim u vezi izrađuju se potrebni ugovori, rješenja, odluke, vode se matične evidencije, raspisuju natječaji, koordinira se i provodi cjelokupan postupak izbora na radna mjesta nastavnika i suradnika.

U *Uredu za urudžbene poslove* zaprimaju se i raspoređuju ulazni, interni i izlazni dopisi, vodi se propisana evidencija predmeta od početka rješavanja do konačne odluke u skladu s pravilima o uredskome poslovanju te obavlja kompletiranje i priprema za arhiviranje fakultetskih akata i spisa u Središnjem arhivu Filozofskoga fakulteta.

FINANCIJSKO-RAČUNOVODSTVENA SLUŽBA

Financijsko-računovodstvena služba ima 14 zaposlenih. Svojim djelovanjem i aktivnostima podupire temeljne funkcije Fakulteta. U svojem radu Služba prati i primjenjuje cio niz zakona, pravilnika, uredbi, smjernica, odluka, naredbi, preporuka, normi, naputaka, uputa i mišljenja. Služba tako surađuje s dekanom i nadležnim prodekanom u provođenju financijske politike, vodi brigu o namjenskome trošenju sredstava i izvršenju financijskih obveza Fakulteta, provodi obračune povezane s mentorskom nastavom, vanjskim suradnicima (kojih ima oko 150) i stranim lektorima te inicira provedbu godišnjega popisa imovine i obveza. Konkretnije, u svojoj potpori znanstvenoistraživačkomu i nastavnomu radu te poslovanju Fakulteta Financijsko-računovodstvena služba obavlja poslove financijske operative, likvidature – novčanoga poslovanja, platnoga prometa, poreznog izvještavanja, obrade putnih naloga (njih približno 2 000 godišnje), blagajničkoga poslovanja, obračuna plaća i drugih primanja, vođenja osnovnih sredstava, vođenja poslovnih knjiga, knjiženja, saldakontiji kupaca i dobavljača, izrade financijskih i statističkih periodičnih i godišnjih izvještaja (interno i prema drugim institucijama) itd. U Financijsko-računovodstvenoj službi danas su zaposleni Ljiljana Arelić, Vlasta Budjan, Katica Forko, Tatjana Ivančić, voditeljica Ivana Jelić, Senija Karamarko, Ana Mandić, Ivana Prekrtić Škugor, Vesna Špehar i Vesna Tkalčić Barišić. U okviru Službe djeluju još i Ured za znanost i projekte i Ekonomat.

Ured za znanost i projekte zadužen je za potporu prijavi i provedbi projekata, evidenciju i analizu projekata te obavijesti o natječajima i programima za financiranje projekata. Važno je istaknuti da se u posljednjih deset godina na Fakultetu odvijalo više od 360 projekata iz raznih izvora financiranja, kako nacionalnih i europskih tako i onih koji su financirani sredstvima izvan Europske unije. U Uredu radi Nika Grgurinović. Ured je Financijsko-računovodstvenoj službi pridružen 2022. godine.

Ekonomat skladišti i izdaje robu sa zaliha za upotrebu na Filozofskome fakultetu. Dva djelatnika Ekonomata odgovorna su za količinu uskladištene robe, provode kontrolu količine robe, pravovremeno signaliziraju potrebu nabave robe, vode i odgovaraju za knjigu narudžbi roba, surađuju s materijalno-financijskim knjigovodstvom u pogledu usklađivanja stanja, knjiže ulaz i izlaz robe te vode skladišnu knjigu. Djelatnici Ekonomata – Tomislav Stary i Predrag Škrapić – sudjeluju i u izradi plana nabave za potrebe organizacije.

Svoj administrativni rad Financijsko-računovodstvena služba koordinira i usuglašuje s drugim službama – Službom za pravne, kadrovske i opće poslove, Tehničkom službom, Službom za javnu nabavu, Službom za informatiku, Službom za međunarodnu suradnju, Studenskom službom te s akademskim dijelom poslovanja.

Djelatnici Financijsko-računovodstvene službe.

SLUŽBA ZA JAVNU NABAVU

Služba za javnu nabavu Filozofskoga fakulteta ustrojena je 2007. godine. Provodi sve postupke nabave roba, radova i usluga na Fakultetu i vodi evidenciju nabave. U njoj se primjerice vodi i registar softverskih licenci koje Fakultet, ali i razni odsjeci i projekti nabavljaju, kako bi njihovo korištenje bilo optimalno. Služba sastavlja izvješća za Elektronički oglasnik javne nabave i Ministarstvo gospodarstva, prati sve aktualne pravne propise iz područja javne nabave, priprema plan, troškovnike i aktivno sudjeluje tijekom cijela postupka javne nabave, priprema ugovore i okvirne sporazume, dnevno prikuplja i provjerava zahtjeve za izdavanje narudžbenica, vodi evidenciju zahtjevâ za izdavanje narudžbenica, pomaže pri prikupljanju ponuda. Zbog prirode svojega posla Služba blisko surađuje ponajprije s Financijsko-računovodstvenom službom i Službom za informatiku, s kojom priprema godišnji plan nabave računalne i srodne opreme, a potom i s odsjecima te drugim ustrojbenim jedinicama.

Služba za javnu nabavu osim što je važna za provođenje same nabave u skladu sa zakonom iznimno je važna prilikom prijave i provođenja svih vrsta projekata. Većina projekata uključuje i neku vrstu nabave, pa je važno svu uključenu nabavu provoditi u skladu sa Zakonom o javnoj nabavi kako bi prijava i provođenje

projekata bili uspješni. Najbolji je primjer tomu financiranje projekta hitnih mjera (poslijepotresne) sanacije i energetske obnove zgrade u ukupnu iznosu od 2 983 657,48 eura, koje je Filozofski fakultet u okviru korištenja bespovratnih sredstava Fonda solidarnosti Europske unije te u okviru jednostavne izravne dodjele bespovratnih financijskih sredstava osigurao pravovremenim i pravilnim provođenjem postupaka nabave, koji su bili preduvjet da se radovi i usluge potrebne za provođenje sanacije i energetske obnove ugovore i provedu u propisanome roku. U Službi je zaposlen jedan djelatnik – Andrej Božić.

SLUŽBA ZA INFORMATIKU

Služba za informatiku predstavlja ključnu potpornu službu u vremenu digitalne transformacije znanstveno-nastavnoga rada i poslovanja Fakulteta. Ta Služba s jedne strane automatizira repetitivne procese i time oslobađa vrijeme zaposlenicima za kreativan rad, dok s druge strane kvalitetu nastave podiže primjenom informatičkih tehnologija kojima povećava dostupnost informacija i znanja koji su predmet studija. U takvim okolnostima Služba za informatiku ima široko područje djelovanja i mnoge obaveze – od održavanja računalnih poslužitelja za zahtjevne obrade rezultata znanstvenih istraživanja do održavanja sustava za kontrolu prilaza parkiralištu Fakulteta koji koristi kameru i računalni vid za prepoznavanje registarskih oznaka.

Služba broji devet zaposlenika. Pored voditelja Borisa Bekera i tajnice Marine Hlubuček ostali zaposlenici podijeljeni su u dvama sektorima. Tri stručnjaka – sistemski inženjeri Ivan Grgić, Dobrica Pavlinušić i Davor Šepović, jedan za operativne sustave Linux, mrežnu opremu i digitalnu sigurnost, a dvojica za Microsoftovu tehnologiju – zaposlena su u sektoru koji se bavi održavanjem poslužitelja e-pošte, poslužitelja mrežnih stranica Fakulteta, raznih drugih poslužitelja te održavanjem mrežnih uređaja i infrastrukture za žičani i bežični brzi pristup internetu. Drugi sektor Službe za informatiku, koji broji četiri iskusna računalna tehničara/elektroničara – Hrvoje Fruk, Ratko Trupčević, Tomislav Volfand i Silvije Zagradišnik – obavlja poslove održavanja osobnih računala, stolnih i prijenosnih, računalne periferije te održavanja nastavne tehnike, što uključuje instalaciju i održavanje sveg softvera potrebna za redovan nastavni proces. Taj sektor vodi brigu i o funkcionalnosti i sigurnosti studentskih računala – njih stotinjak u fakultetskoj Knjižnici.

Pored navedenih sektora i osnovnih poslova zaposlenici Službe za informatiku imaju i niz drugih angažmana, kao što su to primjerice potpora prilikom održavanja konferencija i drugih događanja koja uključuju videoprijenos uživo, podrška za korištenje pojedinih programskih rješenja itd.

Služba za informatiku surađuje s drugim fakultetskim službama. U serverskoj sobi smješteni su serveri sustava za e-učenje, za koji je nadležan Centar za potporu e-učenju. Služba daje potporu Studentskoj službi obradom podataka na temelju kojih se formira raspored nastave. Služba surađuje s Uredom za javnu nabavu, Uredom za znanost i projekte te s Tehničkom službom na održavanju tehničkih sustava, dio kojih su danas gotovo neizbježno sklopovi iz domene informatičkih tehnologija.

Služba za informatiku uključena je i u izvaninstitucijsku suradnju. Aktivno sudjeluje u provođenju projekta *e-Sveučilišta*, koji vodi Hrvatska akademska istraživačka mreža CARNET i kojemu je cilj digitalno preobraziti sustav visokog obrazovanja, između ostaloga poboljšanjem digitalne nastavne infrastrukture. Kroz aktivnosti projekta izradit će se detaljna digitalna podloga (nacrt) glavne zgrade Fakulteta i zgrade Sektora za naknadu oduzete imovine, u kojoj Fakultet ima svoje prostore, na njoj izraditi plan postavljanja suvremenih mrežnih instalacija i mrežne opreme te u konačnici sve planirano provesti i instalirati. Time će se znatno

Djelatnici Službe za informatiku.

osuvremeniti mreža i mrežna oprema koja se trenutno koristi. Sve to pridonijet će poboljšanju nastavnoga procesa, znanstvenoistraživačkoga rada i unapređenju mrežne sigurnosti.

TEHNIČKA SLUŽBA

Tehnička služba, osnovana isto kad i Fakultet, bavi se vođenjem svih tehničkih procesa, gospodarenjem, održavanjem, čišćenjem, kontrolom te čuvanjem zgrade. Služba trenutno broji 37 djelatnika s tendencijom rasta. Uloga je Službe osigurati infrastrukturnu potporu za kontinuirano funkcioniranje svih procesa na Fakultetu. Zadatak je službe prepoznati i prevenirati sve kritične elemente koji bi mogli otežati boravak studenata, zaposlenika i gostiju u prostorima Fakulteta.

Poslovi Službe odnose se na održavanje, čišćenje, rad porte i zaštitu na radu. Djelatnici Službe uvijek su na dispoziciji Fakultetu u svim izvanrednim situacijama, kojih u proteklim godinama nije nedostajalo. U većini slučajeva djelatnici Službe jedini su na Fakultetu u svakome trenutku (porta) ili prvi na mjestu događaja

Djelatnici Tehničke službe.

(održavanje i spremačice), bez obzira na godišnje doba, doba dana, godišnje odmore i sl., i pritom ulažu dodatne napore da bi sve optimalno funkcioniralo.

Pandemija bolesti COVID-19 donijela je do tada neviđene mjere zabrana i ograničenja, propise o načinima ponašanja, čuvanja i čišćenja kojima se Tehnička služba u kratku vremenu prilagodila. U novim uvjetima poslovanja radne su se obaveze višestruko povećale i potaknule Službu na prilagodbu radnih procesa veliku broju studenata i zaposlenika koji su svakodnevno boravili u prostorima Fakulteta. Čistilo se i dezinficiralo svakodnevno, a Tehnička je služba bila uključena u organizaciju provjere tzv. COVID-putovnica prilikom ulaska u zgradu Fakulteta, u vrijeme dok je takva mjera bila na snazi.

Prvo zagrebački, a ubrzo i drugi petrinjski potres 2020. godine nanijeli su štete Knjižnici Fakulteta, a glavnoj zgradi neka manja, ali ipak ozbiljna oštećenja. Tehnička služba pomagala je djelatnicima Knjižnice u povratku prostora u funkcionalno stanje te samostalno to učinila u ostatku zgrade, pa se zgrada mogla sigurno koristiti. Služba se iskazala i u organizacijskom i potpornom pogledu tijekom poslijepotresne i energetske obnove zgrade Fakulteta 2023. godine, koja se provodila bez prekidanja nastave, pa su zbog toga unatoč radovima sigurnost studenata i profesora, kao i prikladnost fakultetskih prostora nastavnomu procesu bili na

prvome mjestu. U trenucima drugih nepogoda djelatnici Tehničke službe reagiraju promptno, pa primjerice rade na uklanjanju vode iz podrumskih prostorija te grana i stabala srušenih u orkanscome nevremenu koje je Zagreb pogodilo u srpnju 2023. godine.

U okolnostima redovna poslovanja Tehnička služba samostalno uređuje fakultetske prostore – odsjeka, dvorane, urede i ostale dijelove Fakulteta – koristeći pritom usluge vanjskih izvođača u vrlo malu postotku i to samo za poslove za koje zaposlenici Službe nisu obučeni ili poslove koji za njih predstavljaju izravnu opasnost. Tako su djelatnici Tehničke službe u posljednjih nekoliko godina uredili prostore odsjeka za arheologiju, fonetiku, germanistiku, informacijske i komunikacijske znanosti, povijest umjetnosti, Centar za strane jezike, Dekanat, Računovodstvo, neke prostore na Odsjeku za psihologiju, kao i niz drugih prostora na Fakultetu, vodeći se pritom idejom o jedinstvenu standardu uređivanja prostora s jedne strane te udovoljavanjem želja korisnika prostora s druge strane, a sve s ciljem da njihov boravak na Fakultetu bude što ugodniji.

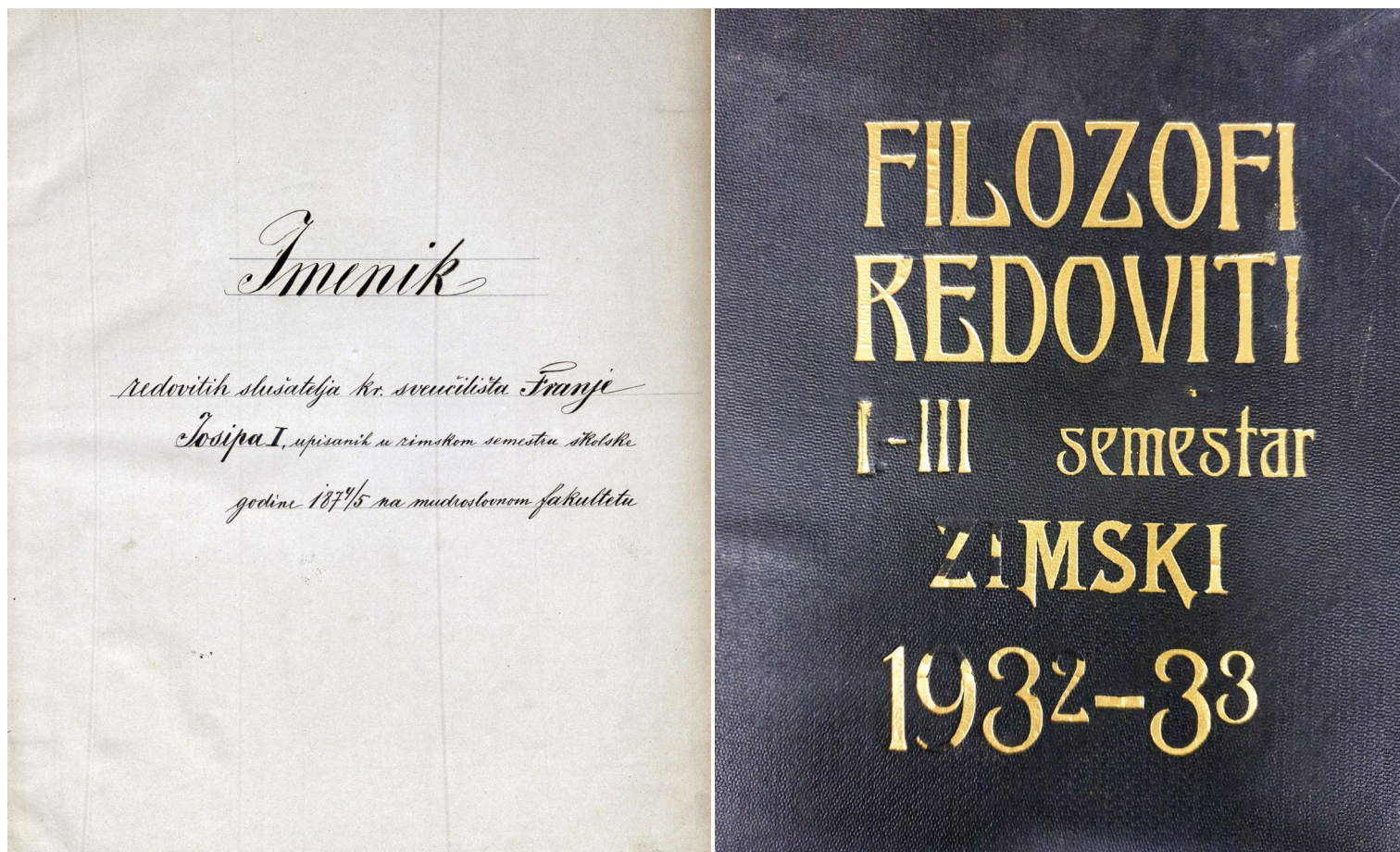
Uz o. d. voditelja Tehničke službe Maria Juraka djelatnici su Službe: Ana Babić, Ivana Balijska, Irena Biječkić, Katica Brlek, Štefanija Brlek, Sunčana Cunj, Milka Čobić, Milan Ćorković, Denis Dravinac, Kristijan Dumbović, Đurđica Gledec, Daliborka Gugec, Nenad Gugec, Amalija Hadžović, Silvana Halilović, Ljubica Horvat, Marina Hranjec, Martina Ivezić, Sonja Jukan, Bernardo Kranjec, Igor Mihalinić, Višnja Mikić, Zlatko Mustač, Štefanija Okanović, Dragica Perković, Goran Polunić, Anica Raspudić, Sanja Stepančić, Ana Tomić, Srećko Travaš, Sanja Tušek, Ana Marija Vukmanić i Branka Žnidarec.

SREDIŠNJI ARHIV

Kad je 1874. godine otvoren Mudroslovni fakultet s Filozofičko-historijskim i Matematičko-prirodoslovnim odjelom, to je ujedno označilo i godinu početka djelovanja *Središnjeg arhiva*, pa se od te godine u njemu čuva arhivsko gradivo. Ono se može razvrstati u tri glavne serije.

Seriji *Opći i administrativni poslovi* pripadaju prvi dokumenti koji se vode preko Urudžbenoga zapisnika i datiraju iz 1874. godine. Tako je bilo sve do 2003. godine, kada se prešlo na računalno vođenje Urudžbenoga zapisnika. U Središnjem arhivu u okviru ove serije čuvaju se zapisnici Znanstveno-nastavnoga (danas Fakultetskoga) vijeća, koji se vode od 1875. do danas, te zapisnici Savjeta Fakulteta od 1961. do 1993. godine; Savjet se u tom razdoblju bavio fakultetskim administrativnim pitanjima.

Serija *Nastavna djelatnost* započinje s početkom te aktivnosti, tj. od zimskoga semestra šk. god. 1874/75. Važna je pritom 1928. godina, kada je donesena *Uredba o Filozofskom fakultetu*. Tada je organizirano 30 studijskih grupa koje su bile podijeljene u tri kategorije – A, B i C. Taj je program djelovao od 1928. do 1967. godine i na njemu je diplomiralo ukupno 2 832 studenta, a gradivo je deponirano u 121 kutiju. Iz nekih od tih studijskih grupa nastali su danas samostalni fakulteti, kao što su to primjerice Prirodoslovno-matematički, Šumarski, Farmaceutski, Rudarsko-geološko-naftni i dr. Nova reorganizacija Fakulteta uslijedila je 1948. godine, kad je osnovano 12 studijskih grupa koje su se mogle studirati samo jednopredmetno, nakon čega je 1954. godine uslijedila nova reorganizacija, kojom je određeno da se sve studijske grupe mogu studirati dvopredmetno. Zadnja reforma bila je ona Bolonjska 2005. godine. Ovdje je svakako važno spomenuti poslijediplomski studij. Studij III. stupnja započinje šk. god. 1961/62. Školovao je magistre znanosti i promovirao više od 2 400 kandidata. Doktorski studij datira još od 1878. godine. Na njemu je svoje teze do danas obranilo više od 3 200 kandidata. U okviru ove serije čuva se više od 50 000 studentskih dosjea, kao i informacija o prvome doktoratu, koji je Đuro Arnold obranio 1878. godine.

Uvezani nacionali – studentski dosjei.

Serija Znanstvenoistraživačka djelatnost odnosi se na gradivo institutâ (danas zavodâ) i ostavština. Tako se u Središnjem arhivu nalazi gradivo Zavoda za znanost o književnosti, Zavoda za pedagogijska istraživanja, Zavoda za lingvistiku i Zavoda za hrvatsku povijest. Kad je o ostavštinama riječ, Arhiv čuva one fakultetskih profesora s Odsjeka za povijest Jaroslava Šidaka i Mirjane Gross, potom sinologa Branka Merlina, zatim Jadranke Badurina, kćeri posljednjega šefa kabineta Josipa Broza Tita, te ostavštinu Hrvatskoga povijesnog društva.

Sveukupno prema Sumarnomu popisu gradiva do 2020. godine u depou Središnjeg arhiva čuva se više od 860 dužnih metara gradiva u više od 4 300 kutija, 600 svežnjeva, 6 000 knjiga i drugih tehničkih jedinica, pri čemu to gradivo svakodnevno raste.

U narednome razdoblju plan je razvijati Središnji arhiv u pravcu digitalnih usluga. Zakonska regulativa propisuje da su digitalno potpisani dokumenti jednakovrijedni rukom potpisanima. Diplome i njihovi suplementi koji se izdaju iz Informacijskoga sustava visokih učilišta (ISVU) od 2024. godine dodatno se izdaju u digitalnu obliku ovjerenu digitalnim pečatom, a njihove kopije spremaju se u Središnji arhiv. Zbog svega navedenog, ali i zbog toga što su od 2023. godine sva javnopravna tijela u Republici Hrvatskoj dužna uspostaviti mogućnost zaprimanja pismena izravno iz informacijskih sustava uredskoga poslovanja drugih tijela, očekuje se povećano zaprimanje digitalna gradiva. Sustav digitalna arhiva planira se povezati s budućim

Godina	Mjesec	Dan	Ime, prezime, doba, vjerozakon, rodno mjesto, narodnost	Svršio nauke	Izpitna gromada
1878	Studeni	30	^{ARNOLD} Gjuro Arnold, rođen god. 1854 rimo-katolik, iz Evanca u Hr. vatskoj.	U Zagrebu, prvu semestru škol. god. 1878 na odatijem sa uč. (filoz. fakultet)	Filozofija glavna, jed. više, jed. na.

Informacija o obrani prvoga doktorata na Filozofskome fakultetu – Gjuro Arnold, 1878.

sustavom digitalna poslovanja, kako bi Arhiv s jedne strane prihvaćao digitalno gradivo, a s druge strane bio vjerodostojan izvor podataka za poslovnu analitiku. On će se također povezati i sa sustavom eKultura, informacijskim sustavom koji na nacionalnoj razini omogućuje pretraživanje i pristup digitaliziranoj kulturnoj baštini iz centralnoga i raznih pojedinačnih sustava, zbog omogućavanja šire dostupnosti vrijednu digitaliziranu starijem gradivu Fakulteta. U Središnjem arhivu zaposlena je jedna djelatnica, Marija Zmajlović.

FAKULTETSKI CENTAR HRVATSKI ARHIV PODATAKA ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI (CROSSDA)

Na Filozofskome fakultetu od 2020. godine djeluje CROSSDA – Hrvatski arhiv podataka za društvene znanosti kao nacionalni javni servis za istraživačke podatke u području društvenih znanosti. Arhiv je osnovan kao fakultetski centar i u njemu su angažirane dvije djelatnice Knjižnice te jedan asistent uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja. CROSSDA je dio Konzorcija europskih arhiva podataka za društvene znanosti (CESSDA ERIC), distribuirane paneuropske istraživačke infrastrukture koja je strateški podržana Planom razvoja istraživačke infrastrukture u Republici Hrvatskoj 2023–2027. Filozofski fakultet ima ulogu nacionalne koordinacijske ustanove za CESSDA ERIC.

Primarna je zadaća arhiva CROSSDA pripremiti istraživačke podatke za dugoročno očuvanje i smanjiti prepreke njihovoj ponovnoj upotrebi. To se postiže opremanjem skupova podataka kompletnom dokumentacijom potrebnom za njihovo razumijevanje, standardnim metapodatkovnim opisom i kontinuiranom kontrolom digitalnih objekata uz poštivanje međunarodnih profesionalnih standarda.

Na kraju 2023. godine u arhivu CROSSDA bilo je pohranjeno 48 skupova podataka. Od toga ih je 14 dostupnih za korištenje pod različitim uvjetima – kroz otvoreni pristup ili samo za znanstvene svrhe. Većina skupova podataka prikupljena je na nacionalno reprezentativnim uzorcima te imaju visok potencijal za ponovno korištenje u novim istraživanjima.

Osim usluge pohrane i objave podataka CROSSDA istraživačima osigurava podršku pri upravljanju podacima tijekom cijela životnoga ciklusa istraživačkoga projekta, promiče ponovnu upotrebu podataka za sekundarne analize u novim istraživanjima ili za razvoj javnih politika te promovira otvoreni pristup podacima gdje god je to moguće. Osoblje arhiva CROSSDA intenzivno surađuje s kolegama unutar konzorcija CESSDA ERIC i drugih istraživačkih infrastrukture kroz zajedničke aktivnosti i projekte Europske komisije. U arhivu CROSSDA angažirani su v. d. voditeljice Marijana Glavica, Vedran Halamić i Irena Kranjec.

PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ

Budući razvoj Fakulteta planira se u nekoliko smjerova. Fakultet ima katalog projekata koji su spremni za realizaciju i koji se mogu pokrenuti čim se za njih osiguraju sredstva.

Tako je u sklopu projekta *Uspostava i opremanje Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima* provedenoga kroz EU-poziv za pripremu IRI-infrastrukturnih projekata ishođena građevinska dozvola za nadogradnju traktova B i C. U prostorima dviju planiranih etaža svoj bi prostor trebalo pronaći šest laboratorija – laboratorij za psihofiziološka istraživanja, laboratorij za fonetske znanosti, laboratorij za jezične tehnologije, laboratorij za upravljanje znanjem, laboratorij za prostornu analizu i analizu materijala te laboratorij za digitalizaciju. Uz njih na tim će se etažama naći još i nekoliko uredskih prostora, servisni prostori, soba za sastanke te prostorija za servere. Svi novoprojektirani prostori bit će dostupni osobama slabije pokretljivosti. Krovovi obiju etaža projektirani su kao zeleni krovovi, djelomično natkriveni nadstrešnicom s fotonaponskim panelima koji bi trebali zadovoljiti sve energetske potrebe tih etaža. Prostor je zamišljen kao *peripatetički*, koji omogućava nastavu na otvorenom, diskusije, rad ili odmor studenata.

Broj dostupnih parkirališnih mjesta daleko je premalen za potrebe Fakulteta. Iako ima planove za nadogradnje i druga proširenja, Fakultet se dalje ne može širiti sve dok ne osigura propisani broj parkirališnih mjesta. To je prepoznato još za vrijeme izrade projekta izgradnje Knjižnice, koji je obuhvatio i izgradnju podzemne garaže s trima etažama ispod plohe postojećega parkirališta na zapadnoj strani, ispred glavnog ulaza u zgradu. Izgradnjom podzemne garaže, uz eventualno proširenje postojećega projekta u suradnji sa susjednim Fakultetom strojarstva i brodogradnje, povećali bi se postojeći parkirališni kapaciteti.

Fakultet ima izrađen projekt nadogradnje zgrade Dekanata jednom etažom. Izrađen je i projekt izgradnje zasebne zgrade kongresnoga centra usred dvorišta između aule i trakta B, koji je zamišljen tako da centar bude povezan s aulom, ali i izravno s podzemnom garažom, pri čemu bi oko te zgrade i dalje ostalo zelenilo. S obzirom na to da se u prosjeku svaki drugi dan na Fakultetu odvija neko događanje, često i više njih istovremeno, takav centar znatno bi odteretio ionako prenapregnut raspored zauzetosti prostorija i postao kvalitetno mjesto za domaća i međunarodna događanja koja Fakultet organizira. Aktivno se prate i drugi mogući izvori financiranja, kao što su to primjerice oni za obnovljive izvore energije.

Za redovno funkcioniranje Fakulteta koriste se digitalne tehnologije, no njihova je razvijenost prema današnjim standardima poslovanja ispod one potrebne i očekivane. Stoga je tijekom rujna i listopada 2022. godine provedena cjelokupna analiza poslovnih procesa koja je rezultirala trima dokumentima. To su *Analiza poslovnih procesa*, dokument koji opisuje stanje kako jest (engl. *as-is*), *Opis funkcionalnosti budućeg poslovnog informacijskog sustava*, dokument koji opisuje željeno stanje (engl. *to-be*), te *Procjena nabavne vrijednosti budućeg poslovnog informacijskog sustava*. Projektom je predviđena izgradnja i uspostava cjelovita sustava kojim će se nadići tzv. silosna (razdvojena) rješenja koja međusobno ne komuniciraju i u kojemu će informacija izvorno nastajati u digitalnu obliku te biti pohranjena na jednome mjestu s kojega će se koristiti za sve potrebe, što je u skladu s principom „samo jednom” europske Strategije jedinstvenoga digitalnoga tržišta. Uvođenjem takva sustava ubrzat će se poslovni procesi, učinit će se transparentnijima u smislu mogućnosti praćenja dokumenata tijekom njihova kolanja, omogućit će se kvalitetnije upravljanje i donošenje poslovnih odluka koje se temelje na podacima u stvarnome vremenu, znatno jednostavnije statističko izvješćavanje te optimizirati i unaprijediti mnogi drugi aspekti sveukupna poslovanja Fakulteta.

Vizualizacija nadogradnje traktova B i C – pogled na istočno pročelje i trakt C u prvome planu.

Broj djelatnika po službama uočljivo se smanjuje, a primjetan je i trend češće promjene posla pa se dinamika zapošljavanja intenzivirala. Unatoč tomu Fakultet funkcionira dobro, no ipak su jasno vidljive potrebe za dodatnim kadrovima. Uvođenje sustava za digitalno poslovanje omogućit će optimalizaciju poslovanja s postojećim ljudskim kapacitetima, ali i otvoriti potrebe za nekim novim radnim mjestima. Zbog svega toga Fakultet je krenuo u izradu nove sistematizacije radnih mjesta.

Budući razvoj ne odnosi se samo na velike projekte već i na niz manjih kojima se poboljšava sveukupna kvaliteta kako poslovanja tako i nastavnih, odnosno znanstvenoistraživačkih aktivnosti. U tom smislu Fakultet potiče *razvoj inovacija*, koje do 2021. godine uglavnom nisu bile prepoznate kao pravac razvoja. Te godine formirana je Radna skupina za inovacije, a 2022. godine Fakultet postaje članom Hrvatske zajednice inovatora. Nastupi na međunarodnim sajmovima inovacija ARCA 2021, 2022. i 2023., na kojima je prikazano 16 inovacija, rezultirali su brojnim nagradama. Tako Fakultet ima osvojene tri zlatne, tri srebrne i dvije brončane medalje te jednu zlatnu medalju za ukupni nastup. Takve aktivnosti mogle bi u budućnosti osigurati dodatne izvore prihoda Fakultetu osnivanjem *start-up*-tvrtki, dodatnu vidljivost i prepoznatljivost te otvoriti mogućnosti daljnjega povezivanja s gospodarstvom.

Hrvoje Stančić

Djelatnici stručnih službi

DJELATNI

ARELIĆ, Ljiljana (Zagreb, 1964) (1992) 1992. stručna referentica obračuna plaća.

BABIĆ, Ana (Vinkovci, 1960) (2014) 2014. čistačica/spremačica.

BADROV, Mirka (Zagreb, 1983) (2015) 2015. tajnica u Službi za informatiku, 2016. administratorica *web-sadržaja* u Službi za informatiku, 2018. stručna suradnica za informiranje u Uredu za informiranje, 2020. administratorica *web-sadržaja* u Službi za informatiku, 2021. voditeljica Ureda za informiranje, 2024. informatička savjetnica u Službi za informatiku.

BAHUN-GOLUB, Sanja (Zagreb, 1965) (1996) 1996. stručna referentica u Studentskoj službi, 2023. obnašateljica dužnosti voditeljice Studentske službe, 2023. stručna referentica u Studentskoj službi.

BALIJA, Ivana (Sisak, 1979) (2009) 2009. čistačica/spremačica.

BEDEKOVIĆ, Ivana (Zagreb, 1975) (2004) 2004. tajnica u Uredu dekana, 2009. voditeljica Ureda za akademsku razmjenu i mobilnost u Službi za međunarodnu suradnju.

BEKER, Neven Boris (Bloomington, Sjedinjene Američke Države, 1967) (2003) 2003. voditelj ureda za planiranje i održavanje računalne opreme u Službi za informatiku, 2014. zamjenik voditelja Tehničke službe, 2015–2016. vršitelj dužnosti tehničkoga voditelja Fakulteta, 2023. vršitelj dužnosti rukovoditelja Službe za informatiku, 2023. rukovoditelj Službe za informatiku.

BELAJ, Ida (Osijek, 1973) (2023) 2023. stručna referentica u Studentskoj službi, 2024. obnašateljica dužnosti voditeljice Studentske službe, 2024. stručna referentica u Studentskoj službi.

BEVANDA, Borna (Zagreb, 1984) (2018) 2018. viši stručni referent u Urudžbenom uredu.

BIJEKIĆ, Irena (Zaprešić, 1972) (2019) 2019. čistačica/spremačica.

BOROVAC, Renata (Slavonski Brod, 1970) (2024) 2024. čistačica/spremačica.

BOŽIĆ, Andrej (Zagreb, 1986) (2015) 2015. stručni suradnik za planiranje i poslove nabave.

BRAČIĆ, Blanka (Zagreb, 1976) (2008) 2008. tajnica prodekanâ.

BRLEK, Katica (Laz Bistrički, Donja Stubica, 1968) (1992) 1992. čistačica/spremačica.

BRLEK, Štefanija (Karivaroš, Donja Stubica, 1962) (2006) 2006. čistačica/spremačica.

BUDJAN, Vlasta (Zagreb, 1965) (1993) 1993. financijska knjigovotkinja.

BUI, Boris (Zagreb, 1962) (1999) 1999. voditelj fotolaboratorija, 2003. voditelj nakladničke djelatnosti u FF pressu.

CUNJ, Sunčana (Zagreb, 1967) (1990) 1990. čistačica/spremačica.

COKOL, Ivanka (Zagreb, 1976) (2002) 2002. tehnička suradnica – fotolaborantica, 2004. tehnička suradnica u FF pressu.

ČOBIĆ, Milka (Koprivna, Bosna i Hercegovina, 1967) (1991) 1991. čistačica/spremačica.

ĆORKOVIĆ, Milan (Požega, 1981) (2017) 2017. vratar.

DRAVINAC, Denis (Zagreb, 1976) (2022) 2022. vratar.

DUMBOVIĆ, Kristijan (Sisak, 1979) (2019) 2019. voditelj Radionice u Tehničkoj službi.

FERGER ŠOŠIĆ, Margaret (Đakovo, 1974) (2024) 2024. voditeljica Kadrovske službe.

- FORKO, Katica (Zabok, 1969) (2011) 2011. voditeljica ostalih ustrojbenih jedinica u Financijsko-računovodstvenoj službi, 2013. knjigovotkinja i voditeljica ostalih ustrojstvenih jedinica.
- FRUK, Hrvoje (Zagreb, 1976) (2007) 2007. tehničar za računalnu i srodnu tehniku u Službi za informatiku.
- GLEDEC, Đurđica (Zagreb, 1964) (2009) 2009. čistačica/spremačica.
- GRGIĆ, Ivan (Tuzla, Bosna i Hercegovina, 1984) (2010) 2010. viši administrator *Windows*-poslužitelja u Službi za informatiku.
- GRGURINOVIĆ, Nika (Zagreb, 1992) (2021) 2021. tajnica sjednica Fakultetskoga vijeća, 2024. stručna referentica u Uredu za znanost i projekte.
- GUGEC, Daliborka (Zagreb, 1973) (1992) 1992. čistačica/spremačica.
- GUGEC, Nenad (Zagreb, 1969) (2016) 2016. vratar.
- HADŽOVIĆ, Amalija (Zagreb, 1961) (1990) 1990. čistačica/spremačica.
- HALILOVIĆ, Silvana (Zagreb, 1975) (2019) 2019. čistačica/spremačica.
- HEROLD, Izidora (Split, 1972) (2024) 2024. voditeljica Studentske službe.
- HIPP, Dubravka (Brežice, Slovenija, 1969) (1999) 1999. čistačica/spremačica.
- HLUBUČEK, Marina (Zagreb, 1984) (2012) 2012. viša stručna referentica u Kadrovskoj službi, 2014. tajnica u Službi za informatiku.
- HORVAT, Ljubica (Podgorje Bednjansko, Ivanec, 1959) (1992) 1992. čistačica/spremačica.
- HRANJEC, Marina (Vrbovsko, 1960) (2013) 2013. čistačica/spremačica.
- HRIBERSKI, Diana (Zagreb, 1987) (2024) 2024. djelatnica u Uredu za kvalitetu.
- IVANČIĆ, Tatjana (Zagreb, 1988) (2021) 2021. stručna referentica u Financijsko-računovodstvenoj službi.
- IVANOVIĆ, Sanja (Zagreb, 1975) (2003) 2003. referentica u Uredu za poslijediplomske studije.
- IVEZIĆ, Martina (Zagreb, 1979) (2020) 2020. domačica u Dekanatu.
- JAKOPČEVIĆ, Hrvoje (Zagreb, 1977) (2010) 2010. stručni referent u Studentskoj službi.
- JAIĆ, Goran (Zagreb, 1984) (2024) 2024. djelatnik u Uredu za ISVU.
- JELIĆ (RAVLIĆ), Ivana (Zagreb, 1989) (2015) 2015. stručna referentica – referentica obračuna plaća, 2019. voditeljica Ureda za knjigovodstvo, 2021. rukovoditeljica u Financijsko-računovodstvenoj službi.
- JUKAN, Sonja (Zagreb, 1972) (2002) 2002. čistačica/spremačica.
- JURAK, Mario (Zagreb, 1976) (2005) 2005. voditelj radionice, 2019. vršitelj dužnosti voditelja održavanja, 2021. vršitelj dužnosti tehničkoga voditelja ustanove.
- KARAMARKO, Senija (Zagreb, 1961) (1995) 1995. likvidatorica u Financijsko-računovodstvenoj službi.
- KARLIĆ, Ivana (Zagreb, 1970) (2000) 2000. znan. novakinja na projektu Ranokršćanska i starohrvatska arhitektura, 2004. stručna suradnica u FF pressu.
- KLINDŽIĆ, Jasmin (Slavonski Brod, 1976) (2002) 2002. tehnički suradnik u Službi za informatiku, 2015. stručni suradnik u Centru za potporu e-učenju, 2022. voditelj Centra za potporu e-učenju.
- KNEŽEVIĆ, Nikolina (Zagreb, 1980) (2001) 2001. referentica u Studentskoj službi, 2023. obnašateljica dužnosti voditeljice Studentske službe, 2024. referentica u Studentskoj službi.
- KOŽINA, Vanja (Zagreb, 1975) (1994) 1994. garderobijer, 1998. dostavljač.
- KRANJEC, Bernardo (Zagreb, 1976) (1998) 1998. garderobijer, 2004. vrtlar.

- KRUHEK, Daniel (Zagreb, 1975) (2009) 2009. koordinator ISVU-a.
- MANDELC, Irena (Zagreb, 1979) (2024) 2024. čistačica/spremačica.
- MANDIĆ, Ana (Zagreb, 1980) (1999) 1999. likvidatorica u Financijsko-računovodstvenoj službi, 2000. knjigovotkinja analitičkog knjigovodstva.
- MARAKOVIĆ, Marko (Zagreb, 1983) (2009) 2009. tehnički suradnik u FF pressu.
- MESAROŠ, Monika (Zagreb, 1981) (2002) 2002. administrativna referentica u Urudžbenom uredu, 2017. tajnica sjednica Fakultetskoga vijeća.
- MIHALINČIĆ, Igor (Zagreb, 1976) (2018) 2018. električar.
- MIKIĆ, Višnja (Zagreb, 1970) (1994) 1994. čistačica/spremačica.
- MUSTAČ, Zlatko (Zagreb, 1969) (2018) 2018. vodoinstalater.
- OKANOVIĆ, Štefaniya (Pregrada, 1965) (2008) 2008. čistačica/spremačica.
- PAVLINUŠIĆ, Dobrica (Zagreb, 1974) 2022. viši administrator *Windows*-poslužitelja, mrežne opreme i sigurnosti u Službi za informatiku.
- PERKOVIĆ, Dragica (Banjani, Bosanska Krupa, Bosna i Hercegovina, 1962) (1991) 1991. čistačica/spremačica.
- PEŠEC, Biserka (Zagreb, 1960) (1982) 1982. voditeljica Urudžbene kancelarije, 1983. administratorica otpreme pošte, 1985. referentica za poslijediplomske studije, doktorate znanosti i nostrifikacije.
- PILIĆ REZO, Ljiljana (Bugojno, Bosna i Hercegovina, 1985) (2023) 2023. voditeljica ostalih ustrojbenih jedinica u Službi za opće, pravne i kadrovske poslove.
- POLUNIĆ, Goran (Kuljenovci, Bosna i Hercegovina, 1965) (1997) 1997. garderobijer, 1998. vratar, 1999. vrtlar.
- POPOVIĆ GRAČANIN, Ana (Zagreb, 1980) (2015) 2015. tajnica dekana.
- PREKRATIĆ ŠKUGOR, Ivana (Zagreb, 1978) (2024) 2024. referentica obračuna plaća.
- RASPUDIĆ, Anica (Buhovo, Bosna i Hercegovina, 1966) (1998) 1998. čistačica/spremačica.
- STANOJEVIĆ KOŠKI, Iskra (Požega, 1980) (2021) 2021. stručna suradnica u Kadrovskoj službi.
- STARY, Tomislav (Zagreb, 1981) (2010) 2010. tehnički suradnik u Ekonomatu.
- STEPANČIĆ, Sanja (Zagreb, 1965) (1999) 1999. čistačica/spremačica.
- STIPEČ, Anamarija (Zagreb, 1976) (2004) 2004. administrativna tajnica u Centru za strane jezike, 2007. referentica za poslijediplomske studije.
- ŠEPOVIĆ, Davor (Zagreb, 1967) (2023) 2023. administrator *Windows*-poslužitelja u Službi za informatiku.
- ŠKRAPIĆ, Predrag (Šibenik, 1970) (2010) 2010. voditelj Ekonomata.
- ŠKVORC, Božidar (Zagreb, 1979) (2013) 2013. stručni referent ISVU-a.
- ŠPEHAR, Vesna (Rijeka, 1967) (1998) 1998. likvidatorica.
- ŠVELJO, Tamara (Osijek, 1974) (2001) 2001. stručna savjetnica za koordinaciju lektora i međunarodnu suradnju, voditeljica ustrojstvene jedinice u Službi za međunarodnu suradnju.
- TKALČIĆ BARIŠIĆ, Vesna (Zagreb, 1967) (2009) 2009. voditeljica Ureda za financijsku operativu.
- TOMIĆ, Ana (Dragočaj, Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1962) (2002) 2002. čistačica/spremačica.
- TRAVAŠ, Srećko (Rab, 1959) (1998) 1998. ekonom.
- TRUPČEVIĆ, Ratko (Zagreb, 1973) (2000) 2000. viši tehničar za računalnu i srodnu tehniku u Službi za informatiku.
- TUŠEK, Sanja (Zagreb, 1967) (2019) 2019. čistačica/spremačica.

VITKOVIĆ, Tamara (Zagreb, 1970) (2021) 2021. čistačica/spremačica.
 VOLFAND, Tomislav (Zagreb, 1977) (2017) 2017. tehničar za računalnu i srodnu tehniku u Službi za informatiku.
 VORIH, Sanja (Zagreb, 1967) (1994) 1994. voditeljica Urudžbenog zapisnika.
 VUKMANIĆ, Ana Marija (Split, 1994) (2022) 2022. čistačica/spremačica.
 VUKOVIĆ, Davorka (Zagreb, 1973) (2019) 2019. glavna tajnica Filozofskoga fakulteta.
 ZAGRADIŠNIK, Silvije (Zagreb, 1979) (2008) 2008. viši tehničar za računalnu i srodnu tehniku u Službi za informatiku.
 ZMAJLOVIĆ, Marija (Zagreb, 1999) (2024) 2024. arhivistica.
 ŽNIDAREC, Branka (Podgorje Bistričko, Donja Stubica, 1962) (1992) 1992. čistačica/spremačica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ADAMOVIĆ, Miloš (Ličko Petrovo Selo, 1898 – s. l., s. a.) (1931–1935) 1931. dnevničar.
 ADANIĆ, Stjepan (Lobor, 1959) (1985–1986) 1985. referent za ONO i DSZ.
 ANTONČIĆ, Johanica (Modruš, 1928) (1973–1993) 1973. knjigovotkinja osnovnih sredstava, 1986. knjigovotkinja analitičkog knjigovodstva.
 AUGUSTINČIĆ, Branko (Klanjec, 1928 – Zagreb, 1994) (1954–1989) referent u Studentskoj službi.
 BABIĆ, Alojz (Donji Miholjac, 1931 – Zagreb, 1994) (1963–1990) 1963. pomoćni službenik, 1977. vrtlar.
 BALEN, Linda (Rab, 1974) (2021–2024) 2021. planerka analitičarka u Financijsko-računovodstvenoj službi.
 BALIĆ, Viktorija (Selnica, 1938) (1961–2003) 1961. čistačica/spremačica, 1978. domaćica, 1988. radnica na umnožavanju.
 BARBALIĆ, Štefanija (Zagreb, 1921) (1964–1977) 1959. računska referentica, 1965. likvidatorica materijalnih rashoda.
 BARTOLIĆ, Ljubica (Rakitovec, 1920 – Velika Gorica, 1993) (1961–1968) 1961. telefonistica.
 BASTA, Stoja (Miljevci, Sanski Most, Bosna i Hercegovina, 1953) (1989–2011) 1989. čistačica/spremačica.
 BEDENIKOVIĆ, Slavica (Požega, 1950) (1970–1982) 1970. pripravnica daktilografkinja, 1973. referentica u Studentskoj službi.
 BEGIĆ, Nada (Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina, 1956 – Zagreb, 2014) (1982–2014) 1982. daktilografkinja, 1985. referentica samoupravnih i stručnih organa OOUR-a Humanističke i društvene znanosti, 1988. tajnica Odsjeka za sociologiju, 2002–2004. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, 2002–2014. tajnica Odsjeka za arheologiju.
 BELIĆ, Josipa (Samobor, 1928) (1963–1983) 1963. čistačica/spremačica.
 BELUŠIĆ, Barica (Poljanica, 1919 – s. l., s. a.) (1954–1962) 1959. čistačica/spremačica.
 BELUŠIĆ, Ivan (Donja Bistra, 1918 – s. l., 1993) (1947–1972) 1947. pomoćni litograf.
 BENAKOVIĆ, Ivančica (Zagreb, 1957) (2007–2023) 2007. tajnica Filozofskoga fakulteta.
 BENKOTIĆ, Dora (Donji Mihaljevec, Čakovec, 1935) (1970–1990) 1970. čistačica/spremačica.
 BENKOVIĆ, Mateja (Karlovac, 1989) (2017–2019) 2017. stručna referentica za obračun plaća.
 BERA KOVIĆ, Branko (Zagreb, 1941 – s. l., 1990) (1964–1964) 1964. pomoćni službenik.
 BERLAN, Katarina (Zagreb, 1926) (1964–1979) 1954. likvidatorica plaća.
 BEZJAK, Vladimir (Donji Škarnik, Klanjec, 1928) (1963–1990) 1963. pomoćni službenik, 1968. likvidator osobnih rashoda, 1978. ekonom.

- BIRUŠKI, Janko (Krapinske Toplice, 1904 – Zagreb, 1964) (1930–1964) 1930. pomoćni službenik.
- BIRUŠKI PAPIĆ, Dragica (Zlata, 1921 – Zagreb, 1995) (1954–1961) 1954. čistačica/spremačica.
- BIŠKUP, Barica (Zagreb, 1952) (1972–2017) 1972. daktilografkinja pripravnica, 1973. daktilografkinja, 2004. referentica za prijam i otpremu pošte.
- BLAGAIĆ, Marina (Split, 1981) (2006–2007) 2006. referentica za poslijediplomske studije.
- BOČAK, Terezija (Brezakovec, Kumrovec, 1958) (1993–2006) 1993. čistačica/spremačica.
- BOGUNOVIĆ, Snježana (Vrela Zrmanje, Gračac, 1957) (1988–1993) 1988. referentica samoupravnih i stručnih organa.
- BOKULIĆ, Barica (Tounj, Ogulin, s. a.) (1959–1967) 1959. čistačica/spremačica.
- BOKULIĆ, Mato (Oštarije, Ogulin, 1909 – s. l., s. a.) (1937–1966) 1937. službenik dnevničar.
- BORIĆ, Đurđica (Otočac, 1967) (1974–1992) 1974. telefonistica.
- BORKOVIĆ, Milica (Orahovica, 1957) (1982–1992) 1982. telefonistica.
- BOSIĆ, Svetozar (Zagreb, 1961) (1989–1990) 1989. referent za ONO i DSZ.
- BOŽEK, Đuro (Prelog, 1909 – s. l., 1993) (1959–1965) 1959. pomoćni službenik.
- BREKALO, Marija (Slavonski Brod, 1956) (1979–2022) 1979. referentica u Studentskoj službi.
- BRLEK, Marijan (Karivaroš, Donja Stubica, 1955) (1992–2019) 1992. vratar.
- BRNČIĆ, Jadranka (Samobor, 1958) (1989–2023) 1989. administratorica u Zavodu za znanost o književnosti, 1996. koordinatorica izdavačke djelatnosti, 2003. stručna suradnica za izdavačku djelatnost u FF pressu.
- BUDIĆ, Ljubica (Lučelnica, Jastrebarsko, 1947) (1970–1997) 1970. čistačica/spremačica.
- BUKOVSKI, Ljerka (Zagreb, 1959) (1999–2015) 1999. čistačica/spremačica.
- CERAJ, Ana (Zagorska Sela, Kumrovec, 1904 – Zagreb, 1996) (1955–1963) 1955. čistačica/spremačica.
- CERAR, Anđela (Zagreb, 1923) (1959–1968) 1959. računska referentica, 1965. materijalna knjigovodkinja.
- CIGANIĆ, Ljubica (Zagreb, 1929) (1969–1988) 1969. čistačica/spremačica.
- CINDORI, Ivanka (Jeliševac, Bosna i Hercegovina, 1935) (1975–2001) 1975. čistačica/spremačica, 1978. pralja, 1991. čistačica/spremačica.
- COKOL, Ivan (Zagreb, 1948 – Brckovljani, Zagreb, 2012) (1969–2008) 1969. fotograf na Odsjeku za povijest umjetnosti, 2006. tehnički suradnik u Tehničkoj službi.
- CUNJ, Ivan (Zelina, Ivanić Grad, 1940) (1971–1981) 1971. pomoćni litograf.
- CUNJ, Josip (Zelina, Ivanić Grad, 1944) (1974–2010) 1974. perač prozora, 1975. vratar, 1984. dostavljač.
- ČABRAJA, Jozo (Bijelo Brdo, Derventa, Bosna i Hercegovina, 1942 – Zagreb, 2013) (1991–2012) 1991. vratar.
- ČALETA PLEŠA, Iva (Zagreb, 1977) (2008–2020) 2008. stručna suradnica u Uredu za međunarodnu suradnju.
- ČERKEZ, Karlo (Čerigoj, Mostar, Bosna i Hercegovina, 1927) (1973–1987) 1973. dostavljač.
- ČIMIĆ, Tihomil (Križevci, 1949) (1996–2014) 1996. tehnički voditelj ustanove.
- ČIVIĆ, Štefica (Radoboj, Krapina, 1921 – Sveti Ivan Zelina, 1995) (1971–1984) 1971. čistačica/spremačica.
- ČIŽMEŠIJA, Marija (Kostelsko, Krapina, 1938 – Zagreb, 1991) (1979–1991) 1979. čistačica/spremačica.
- ĆUK, Željko (Zagreb, 1956) (1979–1987) 1979. operater za automatsku obradu podataka.
- DEBANIĆ, Mara (Bijelo Brdo, Derventa, Bosna i Hercegovina, 1944) (1971–1999) 1971. čistačica/spremačica.
- DEKOVIĆ, Jadranka (Travnik, Bosna i Hercegovina, 1954) (1986–1996) 1986. tajnica samoupravnih i stručnih organa.

- DOMBAJ, Bronvenka (Koprivnica, 1959) (1985–1989) 1985. referentica u Studentskoj službi.
- DUDUKOVIĆ, Gordana (Karlovac 1970) (2001–2003) 2001. referentica za poslijediplomske studije, doktorate znanosti i nostrifikacije.
- ĐIDARA, Elvira (Zahrt, Gorski kotar, 1942) (1972–1981) 1972. tajnica, 1976. glavna tajnica Filozofskoga fakulteta.
- ELEZOVIĆ, Benjamin (Bosanski Šamac, Bosna i Hercegovina, 1955) (1983–1993) 1983. radnik na umnožavanju.
- FELJA, Katica (Orovac, Bjelovar, 1930) (1969–1982) 1969. čistačica/spremačica.
- FELJA, Zdenka (Pristava, Krapina, 1936) (1982–1985) 1982. čistačica/spremačica.
- FERENČAK, Juro (Bidrovec, Zagreb, 1950) (1977–1984) 1977. vratar.
- FERENČIĆ, Barica (Sigetec, Koprivnica, 1941) (1969–1997) 1969. čistačica/spremačica.
- FILIPČIĆ, Marija (Popovača, 1919 – Zaprešić, 1955) (1962–1964) 1962. čistačica/spremačica.
- FRIGULA, Branka (Zlatar Bistrica, 1935) (1975–1994) 1975. čistačica/spremačica.
- FUTAČ, Božena (Samobor, 1934) (1967–1991) 1967. čistačica/spremačica.
- FUTAČ, Stjepan (Gornjaki, Krapina, 1935) (1962–1970) 1962. vratar.
- GLAS, Ivka (Krapina, 1938) (1961–1993) 1961. čistačica/spremačica.
- GNJATOVIĆ, Nevenka (Sremska Mitrovica, Srbija, 1945) (1985–1997) 1985. financijska knjigovotkinja, 1986. rukovoditeljica knjigovodstva.
- GRDOVIĆ, Ljiljana (Karlovac, 1956) (1976–2022) 1976. kuharica u kantini, 1993. radnica na umnožavanju.
- GREBLIČKI, Rozalija (Bačko Gradište, Srbija, 1956) (1987–1993) 1987. čistačica/spremačica.
- GREGURIĆ, Vesna (Zagreb, 1958) (1987–2023) 1987. knjigovotkinja analitičkih knjigovodstava, 1992. statističarka, 2007. stručna suradnica u Studentskoj službi, 2016. voditeljica Studentske službe.
- GRGEK, Dinka (Imotski, 1951) (1990–1991) 1990. financijska knjigovotkinja.
- GRGIĆ, Marija (Tovarnik, 1932) (1977–1984) 1977. knjigovotkinja bilancistica.
- GROHOVAC, Vesna (Zagreb, 1920 – Zagreb, 1996) (1962–1971) 1962. pomoćna kancelarijska službenica, 1964. administratorica.
- GULIĆ, Juraj (Donja Bistra, Zagreb, 1929) (1954–1984) 1954. dostavljač.
- HAJDIĆ NIKOLIĆ, Heli (Dubrovnik, 1967) (2000–2009) 2000. stručna suradnica za pravne poslove.
- HERAK, Danijel (Zagreb, 1973) (2000–2003) 2000. viši administrator *Linux*-poslužitelja u Službi za informatiku.
- HERMAN, Bruno (Zagreb, 1958) (2011–2023) 2011. dostavljač.
- HLOUŠEK, Emilija (Našice, 1934) (1970–1991) 1970. voditeljica djelovodnika Filozofskoga fakulteta, 1972. administrativna službenica u Studentskoj službi, 1984. referentica u Pravnoj službi.
- HORVATINOVIĆ, Ana (Pitomača, 1930) (1981–1989) 1981. rukovoditeljica knjigovodstva.
- HREBAK, Katica (Greda, Sisak, 1937) (1970–1997) 1970. čistačica/spremačica.
- HRGAREK, Antun (Kotor, Crna Gora, 1938) (1980–1984) 1980. tajnik OOUR-a Humanističke i društvene znanosti.
- HRŠAK, Slavica (Rakitovec, Velika Gorica, 1940) (1965–1969) 1965. čistačica/spremačica.
- HRUŠT, Željka (Vinogora, Pregrada, 1939) (1961–1991) 1961. čistačica/spremačica.
- HUDEC, Dubravka (Zagreb, 1951) (1995–1996) 1995. referentica za obračun plaća.
- IGREC, Marija (Goričan, 1927 – Zagreb, 1997) (1963–1991) 1963. čistačica/spremačica.

- ILIČIĆ, Davor (Zagreb, 1982) (2008–2023) 2008. koordinator ISVU-a, 2012. stručni suradnik u Studentskoj službi.
- IVANOVIĆ, Mira (Zagreb, 1958) (2007–2018) 2007. čistačica/spremačica.
- IVEZIĆ, Štefanija (Mihovljan, 1955) (2002–2020) 2002. čistačica/spremačica, 2003. domaćica u Dekanatu.
- IVIĆ, Rudolf (Velina, Klanjec, 1913 – Zagreb, 1992) (1941–1945) 1941. podvornik.
- IVKOVIĆ, Anica (Knjeginec Gornji, Varaždin, 1932) (1973–1987) 1973. čistačica/spremačica.
- IVŠAK, Ana (Gornja Stubica, 1911 – s. l., s. a.) (1961–1969) 1961. čistačica/spremačica.
- IVŠAK, Marija (Zbilj Donji, 1930) (1961–1982) 1961. čistačica/spremačica.
- JAGARČEC, Elza (Krnete, Bosna i Hercegovina, 1953) (1978–2002) 1978. čistačica/spremačica, 1992. telefonistica.
- JAKOVLJEVIĆ, Ružica (Šimići, Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1934) (1975–1990) 1975. čistačica/spremačica.
- JEDVAJ, Jelena (Jakovlje, 1932) (1990–1991) 1990. čistačica/spremačica.
- JEDVAJ, Kristijan (Zagreb, 1981) (1998–2000) 1998. garderobijer.
- JEDVAJ, Stjepan (Gornja Bistra, Zaprešić, 1959) (1992–2024) 1992. vratar.
- JEDVAJ, Višnja (Klanjec, 1959) (1999–2018) 1999. čistačica/spremačica.
- JELUŠIĆ, Ante (Split, 1980) (2001–2016) 2001. tehničar za računalnu i srodnu opremu u Službi za informatiku.
- JUNAČKO, Edo (Zagreb, 1956) (1989–2021) 1989. rukovoditelj u Financijsko-računovodstvenoj službi.
- JURAK, Marijan (Zagreb, 1951) (1975–2015) 1975. vodoinstalater.
- JURČIĆ, Božena (Podmelnica, Slunj, 1950) (1974–2018) 1974. financijska knjigovotkinja, 1978. planerka analitičarka.
- JURIŠAN-DEBELJAK, Matilda (Kostel, Pregrada, 1901 – s. l., s. a.) (1953–1970) 1953. čistačica/spremačica.
- KADIĆ, Barica (Selnica, 1937) (1961–1966) 1961. čistačica/spremačica.
- KAMENSKI, Jasmina (Zagreb, 1968) (1991–1994) 1991. čistačica/spremačica.
- KIRIĆ, Jelena (Nedelišće, Čakovec, 1939 – s. l., 1981) (1961–1981) 1961. čistačica/spremačica.
- KLADARIĆ, Predrag Gjuro (Slavonski Brod, 1957) (2001–2022) 2001. voditelj Službe za informatiku.
- KLARIĆ, Srđan (Zagreb, 1961) (2020–2023) 2020. planer analitičar.
- KOLAK, Božena (Zagreb, 1927) (1952–1954) 1952. čistačica/spremačica.
- KOLAREC, Silvija (Stipernica, Pregrada, 1937) (1969–1990) 1969. čistačica/spremačica.
- KOLMAN, Ruža (Bazje, Virovitica, 1933 – Zagreb, 1995) (1972–1991) 1972. čistačica/spremačica.
- KOMEL, Antun (Šempas, Nova Gorica, Slovenija, 1908 – Zagreb, 1995) (1949–1968) 1949. šef Računovodstva.
- KOREN, Anka (Brod na Kupi, 1907 – s. l., 1993) (1948–1957) 1948. čistačica/spremačica.
- KOVAČ, Slavko (Jakovlje, 1932) (1961–1962) 1961. vratar.
- KOVAČEVIĆ, Jelka (Slavonska Orahovica, 1959) (1982–1984) 1982. knjigovotkinja osnovnih sredstava i sitnog inventara.
- KOVAČEVIĆ, Miroslav (Zagreb, 1962) (1982–1989) 1982. referent za ONO i DSZ, referent zaštite na radu i zaštite od požara.
- KOVAČEVIĆ, Šimica (Prisoje, Sinj, 1928) (1955–1978) 1955. daktilografkinja III. klase, 1959. daktilografkinja II. klase, 1960. daktilografkinja I.b klase, 1963. daktilografkinja I.a klase.
- KOZINA, Marta (Zagreb, 1987) (2012–2020) 2012. službenica u Uredu za poslijediplomske studije, 2018. planerka analitičarka.

- KRAJNOVIĆ, Ružica (Vukovar, 1966) (1987–1991) 1987. dostavljačica, 1991. radnica na umnožavanju.
- KRANJEC, Ana (Osojnik, Vrbovsko, 1949) (1968–2009) 1968. čistačica/spremačica.
- KRANJEC, Josip (Podrute, Novi Marof, 1947) (1967–1998) 1967. perač prozora, 1972. dostavljač.
- KRAŠ, Ivan (Zagreb, 1933 – Zagreb, 1987) (1956–1987) 1956. pomoćni kancelarijski referent, 1966. voditelj Središnjeg arhiva.
- KRSNIK, Emilija (Krapina, 1913 – s. l., s. a.) (1961–1983) 1961. čistačica/spremačica.
- KRSNIK, Tomislav (Pakrac, 1968) (1992–1992) 1992. vratar.
- KULAŠ, Magdica (Gospić, 1925) (1961–1978) 1961. računska referentica, 1965. šefica Računovodstva, 1974. financijska knjigovotkinja.
- KULUNDŽIĆ, Ana (Derventa, Bosna i Hercegovina, 1927) (1968–1983) 1968. financijska knjigovotkinja.
- KUREK, Marica (Prkos, Ivanić Grad, 1932) (1961–1987) 1961. čistačica/spremačica.
- KURJAK, Ivan (Vuger Selo, Sesvete, 1955) (1984–2020) 1984. vratar, 1985. voditelj Središnjeg arhiva.
- KUŠELIĆ, Darinka (Špičkovina, Zabok, 1965) (2004–2023) 2004. čistačica/spremačica,
- LAMBAŠA, Zlata (Sigetec, Koprivnica, 1913 – s. l., 1983) (1951–1971) 1951. čistačica/spremačica.
- LANOVIĆ, Marija (Malino, Slavonski Brod, 1952) (1978–2018) 1978. tajnica dekana, 2004. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- LASTRIĆ, Marija (Zagreb, 1921) (1955–1973) 1955. kancelarijska referentica, 1959. administratorica.
- LEVAR, Branka (Zagreb, 1952) (1980–2008) 1980. voditeljica automatske obrade podataka, 1987. referentica u Studentskoj službi.
- LOJEN, Ivica (Zagreb, 1952) (1981–1982) 1981. pomoćni službenik.
- LONČAR, Ana (Oštarije, 1936) (1970–1991) 1970. radnica u kantini.
- LULIĆ, Jelena (Perušić, 1941) (1962–1992) 1962. čistačica/spremačica.
- LUKMAN, Dinka (Zagreb, 1946) (1979–1999) 1979. referentica u Kadrovskoj službi.
- LJUBIČIĆ, Petar (Imotski, 1955) (1991–1993) 1991. ravnatelj OOUR-a Humanističke i društvene znanosti.
- MACAKANJA, Dina (Zagreb, 1990) (2017–2024) 2017. stručna referentica u Financijsko-računovodstvenoj službi.
- MAJSEC, Ana (Gornjaki, Krapina, 1923) (1964–1983) 1964. čistačica/spremačica.
- MALBAŠA, Branka (Varaždin, 1950) (1996–2007) 1996. tajnica Filozofskoga fakulteta.
- MALGAJ, Ljubica (Vadine, Klanjec, 1933) (1961–1988) 1961. čistačica/spremačica.
- MARGETIĆ, Antun (Brezakovec, Kumrovec, 1943) (1970–1994) 1970. dostavljač.
- MARIČIĆ, Blaž (Beograd, Srbija, 1939 – Zagreb, 1997) (1979–1980) 1979. šef Računovodstva.
- MARKULIN, Biserka (Sveti Ivan Zelina, 1928) (1961–1979) 1961. kancelarijska referentica, 1863. administratorica, 1965. personalna evidentičarka.
- MARTINIS, Ankica (Zagreb, 1939) (1974–1994) 1974. administrativna službenica u Urudžbenom zapisniku.
- MASLOVARA, Sofija (Strmen, Sisak, 1962) (1986–1996) 1986. referentica u Studentskoj službi.
- MATIJEVIĆ, Bahrija (Prijedor, Bosna i Hercegovina, 1951) (1986–2003) 1986. čistačica/spremačica.
- MATOŠ, Suzana (Essen, Njemačka, 1965) (1998–1998) 1998. čistačica/spremačica.
- MEĐUREČAN JELINEK, Slavica (Staro Petrovo Selo, 1913 – Zagreb, 1991) (1956–1971) 1956. čistačica/spremačica.

- MEGLA, Antun (Zagreb, 1927 – Novi Marof, 1996) (1976–1978) 1976. šef Računovodstva.
- MIHALIC, Kata (Lisičić, Zadar, 1945) (1996–1998) 1996. čistačica/spremačica.
- MIHOLIĆ, Antonija (Naglići, 1911 – s. l., s. a.) (1961–1968) 1961. čistačica/spremačica.
- MIHOLIĆ, Franjo (Frkuljevac, 1940) (1963–1964) 1963. pomoćni radnik.
- MIKOVIĆ, Juraj (Lučelnica, Jastrebarsko, 1950) (1976–2007) 1976. perač prozora, 1985. radnik na umnožavanju.
- MILČEC, Barbara (Krapina, 1945) (1969–1972) 1969. čistačica/spremačica.
- MILOVEC, August (Beletinec, Varaždin, 1933) (1963–1990) 1963. vratar, 1977. dostavljač, 1983. radnik na umnožavanju.
- MITAK, Ana (Zagreb, 1931) (1969–1972) 1969. čistačica/spremačica.
- MOHENSKI, Suzana (Zagreb, 1951) (1985–1996) 1985. čistačica/spremačica.
- MRVELJ, Ankica (Čalinovac, Bosna i Hercegovina, 1958) (1997–2015) 1997. čistačica/spremačica.
- MRZLJAK, Ivan (Stara Kapela, 1952 – Zagreb, 2001) (1987–2001) 1987. vrtlar.
- MUSTIĆ, Filip (Mali Lošinj, 1985) (2019–2021) 2019. administrator *Linux*-poslužitelja u Službi za informatiku.
- MUŽANIĆ, Marija (Donji Mihaljevec, Čakovec, 1919 – Zagreb, 1995) (1961–1975) 1961. vrtlarica.
- NEKIĆ, Nevenka (Milaševac, Čazma, 1945) (1972–1993) 1972. čistačica/spremačica.
- NORŠIĆ, Zdenka (Samobor, 1921 – Zagreb, 1980) (1962–1976) 1962. statističarka-matematičarka.
- NOSIĆ, Marija (Sredanci, Slavonski Brod, 1956) (1980–1992) 1980. referentica za obračun i likvidaciju osobnih dohodaka.
- NOVAČKO, Jadranka (Zagreb, 1959) (1998–2019) 1998. rukovoditeljica knjigovodstva.
- NOVAK, Magdalena (Đurđenovac, 1928 – s. l., 1995) (1963–1975) 1963. čistačica/spremačica.
- NOVAK, Marija (Draškovec, Prelog, 1909 – s. l., s. a.) (1961–1971) 1961. čistačica/spremačica.
- OČURŠČAK, Anka (Klanac, Perušić, 1926) (1970–1985) 1970. kuharica u kantini.
- OMEROVIĆ, Alma (Zagreb, 1978) (2004–2022) 2024. čistačica/spremačica.
- OPAČAK, Katica (Derventa, Bosna i Hercegovina, 1973) (1992–1995) 1992. čistačica/spremačica.
- OPAŠIĆ, Franjo (Cerovlje, Pula, 1911 – Zagreb, 1985) (1961–1977) 1961. podvornik, 1967. dostavljač.
- PAIĆ, Matej (Ložišće, 1906 – s. l., s. a.) (1960–1972) 1960. upravitelj zgrade.
- PAL, Vladimir (Grabovnica, Čazma, 1948) (1991–2014) 1991. vratar.
- PALADA, Ante (Marina, Split, 1931) (1965–1967) 1965. kancelarijska referentica.
- PAVIĆ, Marica (Brčko, Bosna i Hercegovina, 1965) (2009–2019) 2009. tajnica dekana, 2014. službenica za informiranje, 2016. voditeljica Kadrovske službe.
- PAVLAK, Željka (Zagreb, 1978) (2018–2022) 2018. čistačica/spremačica.
- PAVLINIĆ, Zvonimir (Zagreb, 1909 – s. l., s. a.) (1956–1964) 1956. ekonom, računovodstveni režiser.
- PAVLOVIĆ, Dragica (Cikote, Prijedor, Bosna i Hercegovina, 1950) (1996–2006) 1996. čistačica/spremačica.
- PAVLOVIĆ, Josip (Zagreb, 1923) (1950–1983) 1950. administrativni manipulant, 1962. šef Urudžbenog ureda.
- PEJIĆ, Slavko (Split, 1926) (1974–1975) 1974. vratar.
- PENZER, Štefica (Bednja, 1936) (1968–1970) 1968. čistačica/spremačica.
- PERUTINA, Katarina (Zagreb, 1984) (2019–2023) 2019. stručna suradnica u Kadrovskoj službi.
- PEŠNIK, Paula (Našice, 1902 – s. l., s. a.) (1949–1973) 1949. kancelarijska referentica, 1966. službenica Studentske službe.

- PETRAK, Alojz (Putkovec, Krapina, 1934) (1965–1999) 1965. stolar.
- PIPIĆ, Miroslava (Dubrava, Vrbovec, 1942) (1972–1997) 1972. čistačica/spremačica.
- PISARIĆ, Jasminka (Zavidovići, Bosna i Hercegovina, 1958) (1988–1993) 1988. čistačica/spremačica.
- PIŠKUR, Jelena (Zagreb, 1962) (2003–2003) 2003. referentica za poslijediplomske studije, doktorate znanosti i nostrifikacije.
- PLEŠNIK, Paula (Našice, 1902) (1949–1973) 1949. kancelarijska referentica, 1966. referentica u Studentskoj službi.
- PODHRADSKI, Branimir (Slavonski Brod, 1942 – Zagreb, 2003) (1973–2003) 1973. upravitelj zgrade.
- PODHRADSKI, Gordana (Krasno, Senj, 1946) (1987–1998) 1987. referentica obračuna ostalih prihoda.
- PODHRADSKI, Tomislav (Zagreb, 1981) (2001–2010) 2001. vrtlar.
- POGAČIĆ, Marija (Gračec, Zagreb, 1923) (1957–1959) 1957. čistačica/spremačica.
- POLANOVIĆ, Slavica (Jalšje, 1926) (1961–1966) 1961. čistačica/spremačica.
- POLIĆ, Marijan (Ogulin, 1967) (2018–2019) 2018. domar.
- PRIPUŽIĆ, Mirjana (Beograd, Srbija, 1977) (2022–2022) 2022. stručna suradnica – administratorica EU-projekata u Službi za međunarodnu suradnju na projektu „Uspostava i oprema Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima“.
- PULJKO, Anđela (Kotoriba, 1923) (1961–1971) 1961. čistačica/spremačica.
- RADIĆ, Ivica (Zagreb, 1954 – Zagreb, 1997) (1982–1997) 1982. pomoćni radnik u Tehničkoj službi, 1990. ekonom.
- RADIĆ, Marija (Gornja Voća, 1956 – Zagreb, 2014) (1997–2014) 1997. čistačica/spremačica.
- RADIĆ, Milka (Gornji Daruvar, Daruvar, 1930) (1961–1985) 1961. čistačica/spremačica.
- RADOŠ PETERLIK, Andrea (Sisak, 1980) (2009–2013) 2009. stručna suradnica u Kadrovskoj službi.
- RAKULJIĆ, Nela (Split, 1948) (1971–1989) 1971. likvidatorica osobnih dohodaka.
- RAKVIN, Marta (Zagreb, 1982) (2022–2024) 2022. voditeljica Ureda za znanost i projekte.
- RENDULIĆ, Đurđa (Cigrovec, Pregrada, 1948) (1992–2009) 1992. čistačica/spremačica.
- REŠKOVAC, Boris (Zagreb, 1977) (1998–1998) 1998. garderobijer.
- ROBOTIĆ, Antun (Ferdinandovac, 1923) (1980–1983) 1980. referent ONO i DZS.
- RONČEVIĆ, Marijana (Zagreb, 1947) (1979–1998) 1979. referentica u Studentskoj službi, 1984. voditeljica Studentske službe, 1987. administratorica Odsjeka za informatiku, 1991. administratorica Odsjeka za kroatistiku.
- ROŽAJ, Ivan (Krapina, 1921) (1961–1969) 1961. ložač.
- RUČAK, Drago (Čret, Krapina, 1934 – Zagreb, 1981) (1962–1965) 1962. perač prozora.
- RUVIĆ, Mirela (Zagreb, 1987) (2019–2023) 2019. tajnica na Odsjeku za arheologiju, 2020. stručna suradnica – administratorica EU-projekata u Službi za međunarodnu suradnju, 2022. stručna suradnica na projektu „Učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu“.
- SALOPEK, Milka (Oštarije, 1937) (1970–1991) 1970. voditeljica kantine.
- SAVATOVIĆ, Marija (Zagreb, 1935) (1972–1994) 1972. službenica u Računovodstvu, 1875. likvidatorica osobnih dohodaka, 1977. blagajnica.
- SKENDER, Đurđica (Đurđevac, 1952) (2003–2018) 2003. upraviteljica zgrade.
- SKOČIĆ, Marija (Tounj, Ogulin, 1930) (1961–1968) 1961. čistačica/spremačica.
- SOKOLIĆ, Mira (Visoko, Varaždin, 1940) (1968–1994) 1968. blagajnica, 1977. likvidatorica materijalnih izdataka.

SPREMO, Nada (Zemun, Srbija, 1942) (1987–1993) 1987. čistačica/spremačica.

STANČIĆ, Ines (Zagreb, 1989) (2014–2014) 2014. knjigovotkinja-bilancistica.

STANIĆ, Sofija (Osijek, 1988) (2021–2021) 2021. stručna suradnica – koordinatorica EU-projekata u Službi za međunarodnu suradnju.

STARY, Ankica (Kikinda, Srbija, 1957) (1983–2021) 1983. referentica u Kadrovskoj službi.

STAZIĆ, Neda (Zagreb, 1958 – Zagreb, 2020) (1989–2018) 1989. tajnica OOUR-a Humanističke i društvene znanosti, 1995. glavna tajnica Filozofskoga fakulteta.

SUDAREVIĆ, Ivana (Virovitica, 1979) (2003–2024) 2003. tehnička suradnica u fotolaboratoriju, 2007. koordinatorica ISVU-a.

ŠARENIĆ, Ljuba (Budenec, Zagreb, 1949) (1996–2011) 1996. čistačica/spremačica.

ŠĆEDROV, Mercedes (Šibenik, 1927) (1958–1978) 1959 daktilografkinja, 1961. I.b klasa, 1965. tajnica dekana.

ŠEGOTA, Valentina (Zagreb, 1994) (2023–2024) 2023. referentica obračuna plaća.

ŠIMATOVIĆ, Marija (Zagreb, 1942) (1975–2002) 1975. blagajnica, likvidatorica osobnih dohodaka.

ŠIMUNDIĆ, Ratimira (Slavonski Brod, 1970) (2017–2020) 2017. tehnička voditeljica ustanove.

ŠIMUNEC ZOVIĆ, Marina (Zagreb, 1990) (2018) 2018. suradnica u Uredu za studente s invaliditetom.

ŠKALIĆ, Andrea (Zagreb, 1981) (1999–2000) 1999. garderobijerka.

ŠKALIĆ, Zdenka (Zagreb, 1951) (1994–2004) 1994. čistačica/spremačica.

ŠKRINJAR, Ljerka (Zagreb, 1961) (1993–2022) 1993. financijska knjigovotkinja.

ŠOLČIĆ, Katarina (Zagreb, 1991) (2020–2022) 2020. stručna suradnica – administratorica EU-projekata u Službi za međunarodnu suradnju na projektu „Uspostava i oprema Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima“.

ŠPOLJAR, Anđela (Vinagora, Krapina, 1941) (1961–1990) 1961. čistačica/spremačica.

ŠPOLJAREC, Ivan (Cubinec, Križevci, 1918 – s. l., s. a.) (1973–1980) 1973. dostavljač.

ŠTERLE, Štefica (Zagreb, 1909 – Zagreb, 1994) (1934–1959) 1934. dnevničarka u Rektoratu Sveučilišta, mlađa blagajnica, 1949. blagajnica, 1952. računovodstvena kontrolorka.

ŠUSTIĆ, Pavica (Pavučnjak, Samobor, 1951) (1978–1997) 1978. čistačica/spremačica.

ŠUTEJ, Marija (Beograd, Srbija, 1940) (1977–1979) 1977. referentica za obračun honorara i ostalih osobnih primanja.

TEŠIĆ, Ivan (Gornja Skakava, Bosna i Hercegovina, 1947) (1970–1973) 1970. dostavljač.

TEŠIĆ, Mijo (Gornja Skakava, Bosna i Hercegovina, 1950) (1970–1978) 1970. vratar.

TOKIĆ, Josko (Sinj, 1966) (2000–2005) 2000. stolar.

TOMAŠEVIĆ, Katarina (Veliki Vrh, 1921) (1962–1969) 1962. čistačica/spremačica.

TOMLJANOVIĆ, Katarina (Krasno Polje, Senj, 1960) (1992–2001) 1992. voditeljica urudžbenog zapisnika, 1994. blagajnica.

TRIFUNOVIĆ, Dušan (Sanad, Kikinda, Srbija, 1925) (1965–1972) 1965. tajnik Filozofskoga fakulteta.

TRKMIĆ, Nevenka (Zagreb, 1953) (1988–2019) 1988. referentica obračuna, obustave i naknade osobnih dohodaka, 1989. referentica u Studentskoj službi.

TROGRLIĆ MATIĆ, Ankica (Metković, 1989) (2019–2022) 2019. stručna suradnica – administratorica EU-projekata u Službi za međunarodnu suradnju.

TUNJIĆ, Slobodanka (Đakovo, s. a.) (2018–2023) 2018. čistačica/spremačica.

TURALIJA, Valerija (Nova Gradiška, 1966) (1987–1991) 1991. čistačica/spremačica.

UKMAR, Milan (Golubovec, 1950) (1973–1975) 1973. vratar.

VAJDIĆ, Stjepan (Vidovec, Varaždin, 1927) (1961–1963) 1961. vratar.

VIDAS, Barica (Mače, Zlatar, 1917 – s. l., s. a.) (1961–1974) 1961. čistačica/spremačica.

VIDOVIĆ, Rudolf (Zagreb, 1967) (2000–2010) 2000. pomoćni radnik u Ekonomatu.

VINCENS, Jelka (Zagreb, 1923) (1949–1973) 1949. administratorica.

VISKOVIĆ, Vlasta (Zagreb, 1936 – Zagreb, 1997) (1972–1983) 1972. referentica u Studentskoj službi.

VODOPIJA, Stjepan (Jakovlje, 1931) (1961–1990) 1961. telefonist.

VRANEKOVIĆ, Kristina (Zagreb, 1981) (2002–2020) 2002. referentica u Financijsko-računovodstvenoj službi.

VRANEŠ, Živka (Stupno, Bosna i Hercegovina, 1943) (1977–2001) 1977. mehanografkinja za ASCOLT, 1986. financijska knjigovotkinja na mehanografu.

VRANEŠA, Bosiljka (Sanski Most, Bosna i Hercegovina, 1960) (1993–2020) 1993. čistačica/spremačica.

VUČKO, Slavica (Kozaginac, Bosna i Hercegovina, 1956) (1976–1990) 1976. referentica za obračun i obustavu osobnih dohodaka.

VUKIĆ, Ksenija (Zagreb, 1951) (1976–1980) 1976. voditeljica obrade u Terminalu (AOP).

WEISSER, Marija (Beograd, Srbija, 1936) (1969–1991) 1969. pomoćnica tajnika, 1977. pravica, 1985. voditeljica Kadrovske službe.

ZAGRADIŠNIK, Željko (Zagreb, 1953) (1977–2018) 1977. električar.

ZVONAR, Marica (Rasinje, 1935) (1961–1972) 1961. čistačica/spremačica.

ŽERJAV, Ana (Zagreb, 1927) (1959–1982) 1959. daktilografkinja, 1961. I.b klasa, 1965. I.a klasa.

ŽILIĆ, Ana (Jašavica, Petrinja, 1920) (1971–1990) 1971. čistačica/spremačica.

ŽITNIK, Đurđica (Zagreb, 1947) (1979–2000) 1979. knjigovotkinja analitičkog knjigovodstva.

ŽIVKOVIĆ, Marko (Donja Mahala, Bosna i Hercegovina, 1932) (1981–1992) 1981. šef Računovodstva, 1986. knjigovođa analitičkog knjigovodstva, 1987. administrator-voditelj Urudžbenog zapisnika.

ŽNIDAREC, Antonija (Desinić Gora, 1929) (1970–1991) 1970. čistačica/spremačica.

ŽUVELA, Đurđica (Zagreb, 1937) (1976–1978) 1976. glavna knjigovotkinja, 1978. rukovoditeljica knjigovodstva.

ŽUŽIĆ, Nikolina (Karlovac, 1984) (2009–2012) 2009. stručna suradnica za planiranje i poslove nabave.

Ivan Kurjak

Napomena. U ovom tekstu поближе se opisuje rad Ureda dekana, Ureda za informiranje, Službe za pravne, kadrovske i opće poslove, Financijsko-računovodstvene službe, Službe za javnu nabavu, Službe za informatiku, Tehničke službe i Središnjega arhiva. Informacije o radu drugih fakultetskih službi ugrađene su u zasebne cjeline ove monografije: FF press prikazan je u poglavlju „Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta i FF press”, Služba za međunarodnu suradnju u poglavlju „Filozofski fakultet u globalnome okruženju – međunarodni iskoraci”, Ured za poslijediplomske studije u poglavlju „Doktorski studiji na Filozofskome fakultetu”, Ured za kvalitetu u poglavlju „Reakreditacije i sustav za osiguravanje kvalitete Filozofskoga fakulteta”,

a Studentska služba, Infocentar, Ured za ISVU, Centar za potporu e-učenju, Ured za studente s invaliditetom te Psihološko savjetovanje za studente u poglavlju „Nastava i studenti na Filozofskome fakultetu“.

Za pojedine starije djelatnike Fakultet ne raspolaže potpunim biografskim podacima; djelatnicima rođenima prije 1920. godine u tom je slučaju stavljeno s. l., s. a.

Filozofski fakultet iz nastavničke perspektive

Filozofski fakultet pokazuje da ide ukorak s vremenom i promjenama posljednjih 150 godina i da se vješto prilagođava čak i potpuno nepredvidivim situacijama kao što su nedavna pandemija kovid i nekontaktna nastava. Studirati i raditi na Filozofskome fakultetu, iskusiti kombinacije različitih studijskih grupa, kolizija, slušati stručnjake iz najrazličitijih područja znanosti, strastvenih u onome što istražuju i poučavaju, surađivati s kolegama na Fakultetu i izvan njega – to je kao da radite na sveučilištu u malom, koje se neprestano razvija i unapređuje, a podrška u akademskoj mobilnosti i cjeloživotnom obrazovanju vrlo je srdačna i raznolika. Nije rijetkost da na božićnome domjenku, u nekome povjerenstvu ili na Danima otvorenih vrata upoznate kolegu koji već neko vrijeme također radi na Fakultetu, da se oduševite njime i počnete surađivati. Nastavnici su svakih pet godina u smislu svoje nastavne djelatnosti procijenjeni na matičnim povjerenstvima, a Filozofski fakultet od svojih početaka brine o kvaliteti nastavnoga procesa i njegovim sudionicima, tako da već dugi niz godina i formalno krajem svakoga semestra provodi studentske ankete procjene izvoditelja kolegija, a 2022. godine utemeljeno je i fakultetsko priznanje *Nagrada za izvrsnost u nastavnome radu*. Sve navedeno pokazuje najvažnije načelo Fakulteta, a to je da je student u središtu.

U okviru ove monografije ovo bi poglavlje trebalo imati ulogu sažetka ili presjeka nastavne djelatnosti, pokazatelja kako se ta djelatnost nosi s promjenama društva i pojedinca te kojim se putem kreće da bi osnažila buduće stručnjake, znanstvenike i nastavnike na Filozofskome fakultetu. Za komentar tih triju pokazatelja zamolili smo cijenjene profesore, sjajne nastavnike i vrhunske znanstvenike Filozofskoga fakulteta. Nastavnici su u ovome poglavlju osim prema prethodnim trima kriterijima izabrani i kao omiljeni profesori, a odabirom su pokriveni filološki, nefilološki, društveni i humanistički studiji: Milena Žic Fuchs s Odsjeka za anglistiku, Darja Damić Bohač s Odsjeka za romanistiku, Tvrtko Jakovina s Odsjeka za povijest, Nataša Jokić-Begić s Odsjeka za psihologiju, Vesna Mildner s Odsjeka za fonetiku, Velimir Piškorec s Odsjeka za germanistiku te Mirjana Sanader s Odsjeka za arheologiju. Nakon kratkih crtica o svakome od profesora i njihovim najvažnijim postignućima nastojali smo sažeti njihove odgovore na pitanja što za njih znači Filozofski fakultet, kako usmjeravaju svoj nastavni proces i rad sa studentima te kako se s njihova gledišta mijenjaju studiranje i studenti.

Darja Damić Bohač s Odsjeka za romanistiku viša je lektorica i znanstvena suradnica u miru, u Hrvatskoj vjerojatno najpoznatija zagovornica lektorskoga zanimanja i misije. Iako je od 1. listopada 2021. u mirovini, i dalje drži svoje kolegije na studiju francuskoga jezika i književnosti na Odsjeku za romanistiku, na kojemu je zaposlena od 4. siječnja 1984. Autorica je monografije *Difficultés de la langue française vues par les croatophones*, triju udžbenika te mnogih znanstvenih i stručnih prijevoda i radova. Dobitnica je brojnih nagrada NSZVO-a, Filozofskoga fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu.

Tvrtko Jakovina redoviti je profesor svjetske povijesti 20. stoljeća na Odsjeku za povijest. Napisao je četiri knjige o važnim aspektima novije svjetske povijesti, a za dvije je dobio i nagrade. Voditelj je

Poslijediplomskoga studija diplomacije (Sveučilišta u Zagrebu i Ministarstva vanjskih i europskih poslova), a predaje na diplomskim i poslijediplomskim studijima u Hrvatskoj i u svijetu. Od 2010. godine član je Savjeta za vanjsku politiku i međunarodne odnose predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića te mnogih društava i savjeta, a popularizira znanost kroz suradnju s novinama, časopisima i TV-kućama.

Nataša Jokić-Begić redovita je profesorica na Odsjeku za psihologiju, uvijek vrlo visoko ocijenjena u studentskim anketama na diplomskom i poslijediplomskim studijima na matičnome i na Medicinskome fakultetu. Njezin znanstveni interes usmjeren je prema istraživanju anksioznosti, stresa, utjecaju interneta na pojavu anksioznosti te prema fenomenu transspolnosti, o čemu je napisala brojne znanstvene članke, poglavlja u knjigama i udžbenicima. Članica je mnogih hrvatskih i europskih udruga, između ostalih i Hrvatske psihološke komore, čiju je nagradu dobila nekoliko puta, kao i nagradu Hrvatskoga psihološkog društva, a 2024. godine dobila je i Nagradu Grada Zagreba.

Vesna Mildner, profesorica emerita s Odsjeka za fonetiku, vrhunska je znanstvenica i omiljena nastavnica koja je tijekom svojega zaposlenja na Filozofskome fakultetu surađivala, a i u mirovini surađuje na vrlo raznolikim temama s područja fonetike. U dva je mandata bila i prodekanica za poslovanje na Filozofskome fakultetu. Jedan je od idejnih začetnika i sukreatora programa novoga interdisciplinarnoga, međuodsječkoga diplomskoga studija Kliničke lingvistike i fonetike. Članica je hrvatskih i međunarodnih udruga te predsjednica *International Clinical Phonetics and Linguistics Association* (ICPLA). Uz objavljene radove, poglavlja u knjigama i zbornicima njezine su knjige *The cognitive neuroscience of human communication* te *Govor između lijeve i desne hemisfere* temelj nastavne literature na fonetici.

Velimir Piškorec redoviti je profesor u trajnom izboru na Katedri za njemački jezik Odsjeka za germanistiku, zaposlen na Filozofskome fakultetu od 1993. godine. Predaje kolegije *Dodirno jezikoslovlje*, *Jezične biografije*, *Njemačko-hrvatski jezični dodiri* i *Planski jezici*. Studenti svoje oduševljenje njegovim nastavnim radom ocjenjuju najvišim ocjenama i komentarima poput „životni guru“. Objavio je četiri knjige, a osim stručnih i znanstvenih radova objavio je i dvije zbirke pjesama (*Ziskavanje steklene bapke*, 1988; *Trinajsto prase*, 2000).

Mirjana Sanader redovita je profesorica u miru koja akademsku karijeru započinje 1993. godine na Katedri za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju Odsjeka za arheologiju, na kojoj je bila predstojnica. Objavila je 15 knjiga i 27 poglavlja u knjigama, brojne znanstvene radove te sudjelovala u mnogim tijelima, društvima, udrugama, na međunarodnim konferencijama i znanstvenim projektima, između ostalih i projektima HRZZ-a. Bila je urednica utjecajnih arheoloških časopisa te zbornika znanstvenih radova.

Milena Žic Fuchs profesorica je emerita s Odsjeka za anglistiku, hrvatska akademkinja te članica *Academiae Europaeae*. Zaslužna je za uvođenje kognitivne lingvistike u hrvatski znanstveni prostor te je tijekom svojega rada na Filozofskome fakultetu, koji se i nakon umirovljenja nastavio na Doktorskome studiju lingvistike, kao omiljena nastavnica obrazovala generacije studenata i budućih lingvista u području semantike, kognitivne i američke lingvistike, analize diskursa te jezika komunikacijskih tehnologija. U jednome je mandatu bila ministricom znanosti Republike Hrvatske, a od 2005. godine kao članica mnogobrojnih znanstvenih savjetodavnih odbora te ekspert u tijelima Europske komisije predano radi na oblikovanju europske znanstvene politike, promicanju humanističkih znanosti te poticanju interdisciplinarnosti. Taj je rad 2020. godine okružen imenovanjem u Znanstveno vijeće Europskoga istraživačkog vijeća (*European Research Council*, ERC).

DARJA DAMIĆ BOHAČ

SVE BIH PONOVILO I OPET ODABRALA LEKTORSKO ZVANJE JER I DANAS SRETNA UDEM U DVORANU I SRETNA IZAĐEM.

Odrastanje u bivšim kolonijama i protektoratima, a posebno formativne godine i školovanje u francuskim školama u Tunisu, odredili su mi životni put.

Kako sam se francuskim jezikom nastavila intenzivno baviti po povratku u Hrvatsku, logičan je korak bio upis studija francuskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu. Oduvijek sam voljela gramatiku. Rigidan pristup jezičnoj normi i gramatici kakav je tada vladao u francuskim školama nije me obeshrabrio. Satima sam prelistavala Larousseov rječnik, gutala dječju književnost (La Bibliothèque Rose, Verte, Rouge et Or), kasnije čitala ozbiljnije knjige, zapravo sve što bi mi došlo pod ruku od enciklopedija do lijepe književnosti. Osim boravku i školovanju u frankofonoj zemlji svoje znanje francuskog najviše dugujem Mlle Boucher, umirovljenoj nastavnici koja je svoje vrijeme investirala u moj francuski. Školske gramatike (Souché, Dubois, Lagane) brzo sam prerasla. Moj prvi primjerak Grevissea poklonila mi je za 13. rođendan. Čuvam ga i koristim još uvijek. I još uvijek me prati miris jasmína i procvjetalih naranči iz njenog vrta u Tunisu. Već na prvoj godini studija znala sam da želim biti lektor. Na trećoj godini su mi moji profesori natuknuli tu mogućnost.

Od prvoga svog radnog dana na Filozofskom fakultetu sve do mirovine, a i danas kao vanjski suradnik pratim njegov razvoj i misiju. I bdijem nad sudbinom sveučilišnih lektora. Vjerujem da će usmjerenost na vrsnoću i prenošenje te vrsnoće studentima osnažiti humanistiku, koja nam danas treba više nego ikad. Ponosna sam na karijere bivših studenata koji su se ostvarili u raznim područjima, i to ne samo u obrazovanju, znanosti i prevodilaštvu nego i u novinarstvu, kulturi, diplomaciji, pa čak i u poduzetništvu! Posebno me ispunjavaju ponosom uspjesi naših studenata na doktorskim studijima na stranim sveučilištima, kao i povratne informacije o vrsnim razinama znanja i kompetencija naših studenata na razmjeni, što je potvrda kvalitete studija i suvremeno osmišljenih programa koji se nadovezuju na stogodišnju tradiciju Odsjeka za romanistiku, ali i 150. godišnjicu Filozofskoga fakulteta.

U svom radu sa studentima francuskog jezika pokušavam prenijeti svoje strategije učenja i usvajanja jezika koje sam intuitivno razvila. A pitanje *zašto?* (zašto prijedlog, a ne član, i obrnuto, zašto konjunktiv, a ne indikativ, zašto neko prošlo vrijeme, a ne neko drugo, zašto pojedina konstrukcija...) prati me i danas. Odgovore na ta pitanja, kao i načine uklanjanja interferencija nastalih zbog razlika u funkcioniranju francuskog i hrvatskog jezika sažela sam u 20 poglavlja svoje knjige *Difficultés de la langue française vues par les croatophones*. Knjiga je namijenjena nastavnicima, studentima i svima onima koje zanima francuski jezik.

Vjerujem da je ključ usvajanja jezika u čitanju što raznovrsnijih tekstova ne samo na stranom nego i na materinskom jeziku, a najveća opasnost

Darja Damić Bohač sa studentima na nastavi.

današnjice jest zadovoljavanje dozom teksta koji stane na površinu ekrana. Kad me pitaju što mislim o svom odabiru životnog puta, kažem da bih sve ponovila i opet odabrala lektorsko zvanje jer i danas sretna uđem u dvoranu i sretna izađem. A to je najvažnije!

TVRTKO JAKOVINA

STUDENTI TREBAJU ZNATI DA JE POTREBNO POKUŠAVATI DATI NAJBOLJE I NAJVIŠE OD SEBE.

U školi sam bio dobar iz zapravo svih predmeta, ali samo sam neke zaista volio. Najprije i najviše sam volio „Prirodu i društvo“, pa jezike i povijest, kasnije sociologiju, ali sam jako volio i biologiju. Dugo mi je bilo krivo da nisam studirao medicinu, no moj žal za tim zanimanjem s vremenom se gasio. Fakultet, pa posebno Filozofski, bio je mjesto koje je za moje zanimanje vrh, gotovo jedinstveno, i to ne samo u hrvatskim okvirima. Filozofski je točka prepoznavanja, a konkurencijom koju je dobio, političkim pritiscima, još je više naglasio svoju posebnost, jedinstvenost, pa i kvalitetu. Filozofski je demokratska sredina, koja najviše odgovara individualcima, a moja je znanost individualnija nego arheologija ili brojne prirodne znanosti. Mogućnost da ručam i razgovaram s kolegama sa psihologije ili sociologije, da za prijevod neke fraze pitam prijatelje s drugih odsjeka, važna mi je baš kao što bi trebalo biti važna i našim studentima, da hodajući hodnicima susreću niz onih koji su često najvažniji i najbolji u našim disciplinama i to ne samo u Hrvatskoj, da su prijatelji važnih ličnosti, da mogu ravnopravno raspravljati o najbitnijem iz svojih disciplina.

Kratko nakon upisa jednopredmetnog studija povijesti na FF-u, a još više nakon studijskog boravka u Americi, postalo mi je jasno da me više zanimaju najnovija razdoblja, da bih trebao čitati što više književnosti i razgovarati s akterima zbivanja, da samo tako mogu vjerodostojno poučavati o vremenu kojim se bavim. Iskustvo studija vani i u Zagrebu, uz nekoliko nastavnika koji su meni bili najzanimljiviji ovdje, u Americi i Belgiji, gdje sam studirao, odredili su me više od bilo čega. Nekih se predavanja Petra Selema, ili Nevena Budaka,

ili Renea Lovrečića još uvijek sjećam. Ne pristajem na to da su male nacije osuđene na marginu i da nemaju mogućnost govoriti glasno o najvažnijim svjetskim temama, ne pristajem na to da sveučilišta u siromašnijim, malim i rubnim zemljama ne mogu proizvoditi najbolje znanje i povezati se sa svijetom, čitati najrecentniju literaturu. Konačno, potrebno je barem pokušavati dati najbolje i najviše od sebe i to nastojim govoriti – gotovo svakoga sata – mojim studentima. Nemam strah od javnog nastupa, govora pred publikom. Sramežljiv sam jedino kada mi netko, pa bili to i moji davni studenti, kažu da im je značilo što su me slušali, da im je nešto bilo zanimljivo ili važno. Tada nastojim da o tome što kraće govorimo, ali na kraju od nastavničkog života samo to pamtim. Međuodnos studenta i predavača, napose kada se oni probude, otope ledenu kocku u kojoj često žive, shvate da trebaju sada, u tom trenutku pokušati usvojiti što više vještina (i steći

Predavanje Tvrtka Jakovine u Veleposlanstvu Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj.

znanja), onda se najlakše poučava. Kako to zaista izgleda, najmanje vidim dok nastava traje. Mislim da dio onog što je zaista važno studenti isto ne vide sve dok ne počnu sa stvarnim životima, tek od trenutka kada se počnu kretati u stvarnom svijetu izvan učionica, studentskih domova i zabava. Vrijedi to za sve generacije, mada se još uvijek čudim da nove kohorte studenata ono što je do jučer bilo posve normalno – ne znaju. No imam i ja Tiktok i Instagram, pa se mogu približiti onom što je studentima rođenima desetljećima nakon mene zanimljivo, mogu pokušati razumjeti vrijeme koje oni vide važnim.

NATAŠA JOKIĆ-BEGIĆ

NASTAVNICI SU KAO MASLAČCI KOJI ŠIRE ZNANJE KAO SJEMENKE KOJE ĆE SE NEKADA NEGDJE „ZAPIKNUTI“ I PROCVJETATI.

Zanimale su me prirodne znanosti (medicina ili elektrotehnika), no odabrala sam psihologiju i nisam požalila. Roditelji na početku nisu bili sretni s odabirom jer su mislili da mogu u prirodnim znanostima više ostvariti sebe, no kad su vidjeli koliko je moj osobni odabir postao najbolji odabir za mene i koliko me ispunjavao, i još uvijek ispunjava, odahnuli su. Sličnu sam situaciju ponovila s bratom, kojeg sam odgovarala od psihologije jer sam mislila da je nešto drugo bolje za njega, ali se povijest ponovila. Diplomirala sam i magistrirala psihologiju, a doktorat stekla na Medicinskom fakultetu. Kao profesorica na Filozofskom fakultetu radim od 2001. godine, a dotad sam 15 godina radila u klinici na Rebru (KBC Zagreb) te sam s tim stručnim i praktičnim znanjem ušla u predavaonicu. Nastavila sam raditi u praksi zbog iskustva koje primjenjujem u nastavi koju pripremam za studente, ali i zbog povezanosti sa studentskom praksom. Na temelju kontinuiranog kliničkog iskustva osmišljavala sam kolegije i definirala ishode, a smatram da je praktičan dio učenja neophodan za studij. Tako je i kao logičan nastavak došlo osmišljavanje i vođenje novoga Poslijediplomskog specijalističkog studija iz kliničke psihologije.

Kroz brojne se projekte pokušavam približiti studentima, a osim primjera iz klinike i praktičnoga rada koje koristim u nastavi vodim se neposrednom povratnom informacijom koja izgrađuje međusobno povjerenje i motivaciju.

Mislim da se nastavna djelatnost na Fakultetu kroz godine, kao i ja, modificira. Primjećujem da se i studenti mijenjaju te da su danas osvješteniji o mentalnom zdravlju, a na nastavi su puno više suradnici nego podložni primatelji. Sebe, ali i nastavnike općenito, doživljavam kao maslačke koji šire znanje kao sjemenke koje će se nekada negdje „zapiknuti“ i procvjetati.

Volim Filozofski. Za mene je Filozofski fakultet oaza i izvor promišljanja o promjenama i potrebama pojedinca i društva. Projekti koji su na Odsjeku za psihologiju, ali i na Fakultetu osmišljeni o različitim društvenim izazovima to i potvrđuju.

Nataša Jokić-Begić sa studenticama i kolegicama ispred Odsjeka za psihologiju.

Ponosna sam što Filozofski fakultet potiče toleranciju različitosti, znatiželju, kritično mišljenje, interdisciplinarnost kako nastavnika i znanstvenika tako i studenata. Uvjerena sam da će društvene znanosti doživjeti procvat jer ulazimo u vrijeme koje će pred ljude stavljati brojne nedoumice, neizvjesnosti, novine, probleme i izazove. Razumijevanje ljudske prirode, društva, vrijednosti i kulture će biti od krucijalne važnosti.

VESNA MILDNER

BITI DOBAR ČOVJEK JE PRVO ŠTO TREBA ZA DOBROG NASTAVNIKA.

Oduvijek sam voljela engleski, pa me put odveo u SAD, gdje sam završila 4. razred srednje škole, a nakon povratka sam upisala dvopredmetni studij engleskoga i ruskoga. Već sam u prvom semestru shvatila da želim više raznovrsnosti nego što pruža studij dvaju jezika i prebacila sam se na (tada relativno nov) studij fonetike, u koju sam se zaljubila. Od 1989. godine zaposlena sam na Odsjeku za fonetiku.

Iskusila sam dva različita sustava školovanja (hrvatski i američki), kako na srednjoškolskoj tako i na fakultetskoj razini, i čini mi se da je onaj anglosaksonski najviše utjecao na mene kao nastavnika. Svidio mi se njihov odnos učenik/student-profesor i važnost koju pridaju mišljenju učenika, odnosno studenata te kako potiču na kritičko razmišljanje. Čim sam počela raditi na Fakultetu, uvela sam anonimne ankete na kraju semestra (kakve su sada već neko vrijeme uobičajene i u nas) kako bih dobila što kvalitetnije povratne informacije od studenata. Ne mogu reći da sam imala jednog uzora, ali nastojala sam usvojiti karakteristike sjajnih profesora koje sam imala sreću slušati i izbjeći mane loših. Vjerujem da su važne dobre karakteristike pokazivanje poštovanja prema studentima i spremnost da priznate da nešto ne znate te znanstveno poštenje. Mislim da prvo treba biti dobar čovjek da bi netko bio dobar nastavnik.

Od mojih početaka na Filozofskom znatno se povećala opterećenost profesora, ne toliko nastavnim obvezama (njih je uvijek bilo puno) koliko silnim administriranjem i očekivanjima studenata da su nastavnici

uvijek na raspolaganju, a ne samo u najavljeno vrijeme konzultacija. S druge strane, čini se da je razina predznanja s kojim studenti dolaze iz srednje škole sve niža, ali to je možda stoga što se sve manje oslanjaju na vlastito znanje i pamet, a sve više na činjenicu da su informacije uvijek na dohvat ruke. Usto bolonjski sustav donio je i mnoga ograničenja po pitanju opterećenosti studenata koja su nespojiva s istraživačkim tipom visokog obrazovanja. Najdraži oblik nastave bili su mi istraživački seminari jer je u njima dolazila do izražaja studentska mašta i inovativnost, a budući da su imali slobodu birati teme i pristupe uz samo blago usmjeravanje i savjetovanje s moje strane, bili su najviše motivirani i kreativni. Naši „simpoziji“ na kraju semestra uvijek su bili zabavni i poučni.

Filozofski fakultet mi je od početaka do danas ostao sinonim za nebrojene mogućnosti i kombi-

Vesna Mildner na konferenciji povodom obilježavanja 50. godina Odsjeka za fonetiku.

nacije studiranja, za komunikaciju među različitim tipovima studenata i profesora, za humanizam i društvenost, ali i za interdisciplinarnost. Nadam se da će takav i ostati.

VELIMIR PIŠKOREC

UČIM OD STUDENATA, A NJIH POTIČEM NA MEĐUSOBNO UČENJE.

Rođen sam 1966. godine u podravskome gradiću Đurđevcu, gdje sam pohađao osnovnu školu i „pripremnu fazu usmjerenog obrazovanja“, kako se 1980-ih nazivalo prva dva, općeobrazovna razreda srednje škole. U tim formativnim godinama posebnu su ulogu u buđenju i razvijanju mojih interesa, koji će kasnije odrediti moju akademsku profilaciju, imala dva osnovnoškolska nastavnika, jedan esperantist i jedan pisac. Nastavnik matematike Nikola Slavica južnjački me srčano i predano poput sportskog trenera iz američkih omladinskih filmova pripremao za matematička natjecanja, od školskih do saveznoga, dok je nastavnik hrvatskoga Josip Kosnica diskretno usmjeravao moju verbalnu kreativnost u sklopu literarne i novinarske sekcije. Esperanto sam učio i progovorio u đurđevečkom esperantskom klubu „Picok“ kod tada mladog esperantista Josipa Pleadina, a danas svjetski relevantnog esperantskog urednika, izdavača, prevoditelja, publicista, dokumentarista i povjesničara esperantizma. Od tinejdžerskih dana pa sve do polovice svojih četrdesetih bio sam pri ruci najplodnijem piscu đurđevečkog kajkavskog književnog izričaja Đuki Tomerlinu-Picoku (1926–2010) kao prepisivač njegovih rukopisa, lektor, korektor, sastavljač glosara, urednik i promotor.

Treći i četvrti razred, tj. „završnu fazu usmjerenog obrazovanja“ pohađam u Bjelovaru, no umjesto matematike, za koju nisam imao nikakvu predodžbu što bih s njome kasnije radio, a nisam se vidio kao budući nastavnik, upisujem na našem Fakultetu germanistiku i anglistiku. Nastojeći poboljšati svoju skromnu govornu kompetenciju u njemačkome i engleskome, ljeti bih tijekom studija radio kao turistički vodič na Jadranu.

Iako na Odsjeku za germanistiku predajem još od 1998. godine, tek sam nedavno osvijestio činjenicu koliko je komunikacijsko iskustvo stečeno u radu sa stranim turistima obilježilo moj aktualni didaktički pristup u radu sa studentima. Taj pristup možda najbolje opisuje engleska stopljenica *edutainment*, tvorena prema riječima *education* 'obrazovanje' i *entertainment* 'zabava'. Tim izrazom sugerira se da učenje bude zabavno, kako se to klasično postulira za književna djela Horacijevim *prodesse et delectare* 'poučiti i zabaviti'. U isti se mah doživljavam nastavnikom moderatorom, koji potiče studente da istraže teme koje ih zanimaju te s njime i svojim kolegama podijele stečene uvide. Na taj način, u duhu solidarnosti, a ne konkurentnosti, čitava studentska grupa profitira od znanja svakoga pojedinca. Sretan sam što mi poticajno akademsko okružje Filozofskoga fakulteta omogućuje takav pristup.

Zadnjih se godina čula i viđala simpatična krilatica „Filozofski je stil života“. U mom slučaju Filozofski nije samo stil života nego sâm život – na

Velimir Piškorec sa studentima na nastavi.

njemu sam doživio ostvarenje svojih mladenačkih snova, radio i družio se s vrhunskim stručnjacima i dobrim ljudima, ali i progutao pokoju knedlu. Baš kao u pravome životu.

MIRJANA SANADER

SURADNICI KOJE SAM BIRALA MEĐU STUDENTIMA ARHEOLOGIJE UVIJEK SU BILI USPJEŠNIJI U SOCIJALNIM VJEŠTINAMA NEGO U DOBIVANJU NAJVIŠIH OCJENA.

Posao profesorice arheologije najmanje je četveroslojan: prvi su sloj predavanja i seminari, drugi je znanost, odnosno istraživanje, pisanje i objava, treći sloj je rad sa studentima na terenu, a četvrti je izobrazba suradnika. Ovaj posljednji, ali ne i najmanje važan sloj, je obrazovanje mladog znanstvenog kadra, onih ljudi koje kolokvijalno zovemo nasljednicima. Izbor ljudi koji će nastaviti uspješno istraživati probleme provincijalne, ranokršćanske i kasnoantičke arheologije je teška, ali prevažna zadaća. Zbog čega? Zbog toga što se sve više traži timski rad, za koji su, među ostalim, potrebne posebne, socijalne vještine. Tko ne posjeduje takve vještine, onemogućava uspješan rad tima. Moram priznati da su suradnici koje sam birala među studentima arheologije uvijek bili uspješniji u socijalnim vještinama nego u dobivanju najviših ocjena. Takav izbor je utjecao na to da sam imala odličan tim suradnika koji je zajedničkim snagama savladavao sve prepreke u modernoj znanosti, kao što je i uspješno rješavao sve zahtjeve koji su dolazili pred njih. Taj je tim, koliko vidim, i nakon mog odlaska u mirovinu uspješan u svim, pa i u sasvim novim zadaćama koje gotovo svakodnevno stižu pred njih.

Meni je doduše bilo donekle lako odabrati i obrazovati mlade suradnike i nasljednike, i to zahvaljujući arheološkom iskopavanju i terenskoj nastavi studenata arheologije koju sam više od dva desetljeća vodila na Gardunu kod Trilja (antički *Tilurium*). U istraživanju i nastavi je svake godine u dvije skupine po dva tjedna sudjelovalo nerijetko po 20 studenata i suradnika. Suradnici su u pravilu sudjelovali sva četiri tjedna, a ponekad i pojedini studenti. U takvim se okolnostima najbolje prepoznaju ljudi i na taj sam način uvijek imala dobar uvid u socijalne vještine svojih studenata i suradnika, u njihovu sposobnost za timski rad, odnos prema podređenima i ophođenje s mještanima.

Terenska nastava pod vodstvom Mirjane Sanader na arheološkom nalazištu Gardun (Tilurium), logoru VII. rimske legije, 2011.

Moj najizazovniji kolegij bio je *Uvod u ranokršćansku arheologiju*, za koji sam napisala i sveučilišni udžbenik. Taj me je kolegij uvijek iznova oduševljavao jer mi je predstavljalo izazov približiti studentima Filozofskog fakulteta gradivo koje u sebi sadrži leksem *kršćanstvo*. Nakon što bih im objasnila da se kolegij ne bavi teologijom, nego isključivo materijalnom baštinom najranijeg kršćanskog razdoblja, smještenog između 3. i 6. stoljeća, nakon što bih ih poučila ranokršćanskoj ikonografiji, s golemim su entuzijazmom analizirali prikaze na sarkofazima ili prepoznavali sadržaje freski

naslikanih na zidovima katakombi. Jer arheolog, bez obzira na vlastiti svjetonazor, treba moći i znati prepoznati prikazano, a stari Grci i Rimljani, koji su bili majstori slika, nisu prikazivali samo Zeusa, Jupitera i mitologiju grčkih i rimskih bogova nego i Isusa Krista i njegov život.

Za nove generacije ne bih rekla da se mijenjaju, nego se mijenja svijet, a s tim promjenama i svi mi, a mladi ponajviše. Međutim mladi su ili mudri i vrijedni ili nisu mudri i vrijedni, bez obzira koje godine ili kojeg stoljeća su došli na ovaj svijet. Na Filozofskom fakultetu sam imala ugodno radno okruženje, zbog čega sam od početka dolazila na posao s velikim veseljem, što je potrajalo do odlaska u mirovinu. Uvijek sam smatrala da smo svi mi koji smo dobili priliku raditi na Filozofskom fakultetu privilegirani. I rad na Filozofskom fakultetu to uistinu jest. Privilegij je nastaviti tamo gdje su stali toliki istaknuti prethodnici i učitelji, profesori koji su dijelom utemeljili svoje znanstvene discipline i organizirali postojeće studije. Taj privilegij ujedno i obavezuje. Obaveza je svih nas koji smo dobili priliku raditi na Filozofskom fakultetu da kroz uvodno spomenuta četiri sloja našega posla našim nasljednicima prepustimo svoje mjesto na najvećoj i najznačajnijoj ustanovi u sustavu društvenih i humanističkih znanosti u Republici Hrvatskoj. Brojni moji kolege, profesori koje sam susretala na Filozofskom fakultetu u tome su uspjeli, a na tome su nastavili raditi i nakon odlaska u mirovinu. Po uzoru na njih stečeni privilegij i preuzetu obavezu i sama još uvijek podjednako ozbiljno shvaćam.

Ponosna sam na to, reći ću na kraju, što sam bila dio znanstvene, nastavne i sveučilišne povijesti FF-a, kojemu od srca čestitam ovaj veliki jubilej. *Ad multos annos.*

MILENA ŽIC FUCHS

NA FAKULTETU VIDIM ZNATIŽELJNE I KRITIČNE STUDENTE I MISLIM DA PROFESORI VIŠE NE MOGU MIRNO SPAVATI.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu provela sam svih 45 godina svojeg radnog vijeka, s dva boravka na sveučilištima u SAD-u: godinu dana u sklopu svojeg doktorskog studija provela sam na Doktorskom studiju lingvistike i Doktorskom studiju antropologije na UCLA-u te godinu dana na sveučilištu SUNY Buffalo kao gostujuća profesorica na doktorskim studijima Lingvistike i Kognitivne znanosti. Ti su boravci ostavili dubok trag na mome istraživačkom, ali i predavačkom razvoju.

Gledajući unatrag kroz gotovo pola stoljeća, svjedočila sam mnogim promjenama na Fakultetu, osobito onima vezanim uz filološke studije, na kojima se broj studijskih programa zamjetno povećavao tijekom godina, pa tako danas imamo studije različitih europskih i svjetskih jezika, od kineskog i japanskog do hebrejskog, ukrajinskog, romskog i drugih. Smatram da je takvo širenje na sve veći

Milena Žic Fuchs drži pozvano predavanje (distinguished lecture) na Sveučilištu u Hong Kongu, 2014.

broj jezika jedan od ključnih razvojnih pravaca Fakulteta jer s jedne strane osigurava širok temelj za lingvistička i kulturološka istraživanja, dok s druge strane, sasvim pragmatički gledano, predstavlja velik prinos u poučavanju jezika i kultura i vrlo udaljenih zemalja, o čemu je gotovo izlišno govoriti u današnjem svijetu velikih i često iznimno brzih promjena.

Drugi važan pravac razvoja u tome dijelu studijskih grupa i s njima povezanih istraživanja ogleda se u interdisciplinarnosti, koja je otvorila vrata suradnji ne samo unutar Fakulteta već i s drugim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu, kao što su Fakultet elektronike i računarstva i Medicinski fakultet.

Naime kroz uvođenje kognitivne lingvistike i kognitivne znanosti u studijskim se programima stvorio okvir na temelju kojega su mlađi kolege osnovali nove studije, poput Primijenjene kognitivne znanosti ili Kliničke lingvistike i fonetike, te na temelju kojega se znanstvena suradnja širi izvan granica lingvistike same, primjerice sa Znanstvenim centrom izvrsnosti za temeljnu, kliničku i translacijsku neuroznanost, gdje se danas razvijaju lingvističko-neuroznanstvena istraživanja poput onog pod nazivom *Kognitivna i lingvistička analiza jezičnih poremećaja i oporavka nakon hipoksijsko-ishemijskog oštećenja mozga*.

Taj smjer inter- i multidisciplinarnih istraživanja ide ukorak sa svjetskim znanstvenim trendovima i snažan je poticaj za sveobuhvatniji pristup čak i vrlo starim, tzv. tradicionalnim lingvističkim pitanjima, pa upravo takav smjer razvoja vidim kao snažan zalog za budućnost Filozofskog fakulteta.

Tijekom mojeg rada kao profesorice na Filozofskom fakultetu neizbježno se kroz generacije mijenjao i profil studenata, pa smo danas suočeni sa studentima koji često imaju drugačija znanja i vještine od primjerice onih prije tridesetak godina. Takva profiliranost dakako vuče korijene iz tehnološkog razvoja svijeta oko nas, ali prije svega nameće nova pitanja i nova očekivanja, koja današnji studenti sve jasnije artikuliraju. Oni traže sve više i – što je još važnije – „drugačije“. Slijedeći te promjene u okviru kolegijâ koje sam predavala, osobito na doktorskim studijima, uvodila sam tijekom godina sve više sadržaja vezanih uz najsuvremenija istraživanja, ne samo u humanističkim znanostima već i u drugim područjima znanosti. Upravo su mi takvi široki zahvati u ono što suvremena znanost nudi omogućili odličan suodnos sa studentima te, što je daleko važnije, njima otvorili pogled u druge znanstvene svjetove, šireći na taj način ne samo njihovo zanimanje za znanost samu već i pružajući im bolju podlogu za razumijevanje turbulentnog svijeta u kojem živimo.

Ustroj

Filozofskoga fakulteta

Odsjek za anglistiku

„Anglistika, kao jedno od područja neofilologije, postupno se uspostavljala u hrvatskoj kulturi, kontinuirano potvrđujući svoju nazočnost među drugim granama znanosti o jeziku i o književnosti. Usavršavajući poduku i usvajanje engleskog jezika, ona je od samog početka shvaćala da joj je poziv upoznavanje domaće i strane znanstvene javnosti s kontaktima između anglosaksonskog svijeta i hrvatskih kulturnih nastojanja. Ozbiljno i odgovorno obavještavajući o književnim i lingvističkim realitetima na engleskom jezičnom području, ona je nastojala i pripadnike tog jezičnog prostora upozoriti na kreativni potencijal hrvatske kulture.“ Tako je u *Monografiji* Filozofskoga fakulteta iz 1998. godine u tekstu o Odsjeku za anglistiku pisao Ivo Vidan (1998: 207).

Najmanje su dva razloga zašto tekst u novoj monografiji, koja izlazi nakon četvrt stoljeća, počinje izvatkom iz teksta u staroj monografiji. Prvo, taj je odlomak još uvijek aktualan: kontinuitet izrečenih nastojanja postoji i danas kad govorimo o poziciji i relevantnosti Odsjeka za anglistiku, ali i o njegovu profilu i ulozi u društvu. Iako su se tijekom vremena metode poučavanja i kanali posredovanja znanja promijenili, nastojanje anglistike da u hrvatskoj sredini slojevito pouči anglosaksonskoj kulturi, jeziku i književnosti, ali i istakne međusobne kulturne i jezične veze, u srži je ostalo isto. Drugi je razlog važnost njegovanja načela studijske nadgradnje: treba u obzir uzeti povijesno znanje, i općenito se truditi da u poplavi sadašnjosti ne zaboravimo povezivati, opisivati i kroz nove prizme sagledavati ono što je prošlo, u spoznajne i poučne svrhe.

Odsjek za anglistiku danas je među najvećim odsjecima na Filozofskome fakultetu, s četrdesetak nastavnika i gotovo 600 studenata. Kontinuirano dograđivanje komparatističkoga i interdisciplinarnoga profila istraživanja odredilo ga je od početka, zajedno s velikim interesom i voljom za internacionalizaciju struke. Danas Odsjek obrazuje stručnjakinje i stručnjake na području jezika, književnosti i kultura engleskoga govornog područja, nastave engleskoga jezika, prevođenja na hrvatski i s hrvatskoga jezika te stručnjakinje i stručnjake u tim područjima s orijentacijom na švedski jezik i skandinavski kulturni prostor. Već dug niz godina riječ je o jednom od najpoželjnijih studija našega Fakulteta. U okviru Odsjeka za anglistiku djeluje pet katedara: Katedra za engleski jezik, Katedra za englesku književnost, Katedra za amerikanistiku, Katedra za metodiku nastave engleskog jezika i Katedra za skandinavistiku.

Programi Anglistike u potpunosti se izvode na engleskome, što je prikladno za privlačenje stranih studenata i njihovu brzu integraciju. Misija je Odsjeka bila i ostala ponuditi širok kulturološki pogled na engleski jezik i književnost te skandinavske jezike, film i književnost, zasnovan na čvrstim teorijskim osnovama i njihovoj primjeni. Stoga se promiču izvrsnost u istraživanju i poučavanju, kritičko mišljenje i analitičke vještine, komunikacijske vještine te široko ovladavanje engleskim i švedskim jezikom.

Danas bi se globalni status engleskoga manje mogao opisati stranim, a više zajedničkim, sabirnim: jezikom koji je u tolikoj mjeri postao *lingua franca* da mladi ljudi danas imaju dojam da engleski znaju barem

toliko dobro koliko i materinji jezik, ako ne i bolje. Alumnima Odsjeka za anglistiku najbolje je jasno u čemu je razlika između znati govoriti engleski, čak i jako tečno, na temelju iskustva i kontakta, i dubinskog upoznavanja s jezikom nakon studija engleskoga jezika i književnosti. Danas, kad strojevi komuniciraju na svim varijantama engleskoga i prevode natuknice u gotovo idealno konstruiran diskurs, više nego ikada ključno je nijansirano poznavanje jezika i upoznatost sa svim načinima njegova funkcioniranja kroz učenje čitanja i učenje mišljenja.

POVIJEST ODSJEKA

Povijest Odsjeka za anglistiku duga je devet desetljeća. U svojoj važnoj studiji „Počeci anglistike u Hrvatskoj“ Rudolf Filipović navodi da je 1899. pri Zagrebačkomu sveučilištu uspostavljen lektorat za engleski jezik (1951: 714), no kao službena godina osnutka uzima se 1934. Tada je s radom započeo lektorat engleskoga jezika i književnosti pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, postavši tako dijelom niza lektorata kao organizacijskih jedinica koje su poslije prerasle u katedre i odsjeke. Ideja podučavanja živa jezika kroz različite grane i discipline zadržala se do današnjega dana kroz lektorske vježbe i seminare, koji su među ključnim kolegijima na svim filološkim odsjecima.

Rana povijest Odsjeka za anglistiku osobito se veže uz djelovanje Josipa Torbarine, koji je studirao na Cambridgeu i doktorirao u Londonu te ujedno bio veliki poznavalac vlastita jezika i hrvatske književne tradicije te vrstan književni prevoditelj, iz čijega se opusa izdvajaju prijevodi i kritički komentari djela Williama Shakespearea (*Hrvatska enciklopedija*, 2023). Torbarina je na mjesto lektora stupio 1934. godine, kad je engleski bio jedan od predmeta koji su dopunjavali studij većih i otprije etabliranih studijskih grupa. Torbarina je zapravo bio već treći nastavnik engleskoga na Filozofskome fakultetu. Rudolf Filipović (1951) prvo navodi Aleksandra Lochmera, koji je od ak. god. 1889/90. vodio tečaj gramatike i praktične vježbe te čitanje i tumačenje odabranih književnih djela. Nekoliko godina nakon Lochmera nastavu engleskoga preuzeo je Milan Drvodelić, zadržavajući više-manje Lochmerov plan nastavnih kolegija. Drvodelić, kasnije poznat kao leksikograf, najprije je djelovao kao srednjoškolski profesor, dok je na Filozofskome fakultetu imao naziv „učitelja živih jezika“. I Lochmer i Drvodelić bili su autori udžbenika i gramatika, ali i autori rječnika: Lochmerovo je leksikografsko djelo veliki *Englesko-hrvatski rječnik* (1906. godine), dok je Drvodelić objavio i *Englesko-hrvatski rječnik* i *Hrvatsko-engleski rječnik* (1927. prvo izdanje), koji se koristi i danas. Bogata se leksikografska djelatnost Odsjeka nastavila do današnjih dana: rječnici se obično zovu po svojim organizatorima ili urednicima, pa tako do danas upotrebljavamo „Filipovića“ (*Englesko-hrvatski rječnik* iz 1955. godine), „Bujasa“ (*Englesko-hrvatski* i *Hrvatsko-engleski*, rječnike iz 1999. godine) i „novog Bujasa“ (*Novi englesko-hrvatski rječnik* iz 2019. godine, koji je uredila Jasna Bilinić-Zubak, viša lektorica s Odsjeka za anglistiku). Važno je napomenuti i da članovi i članice Odsjeka nastavljaju sudjelovati u pisanju natuknica za leksikone i enciklopedije, kao i u izradi raznih priručnika, rječnika i gramatika.

Godine 1945. kao zasebna administrativna jedinica osniva se Odsjek za anglistiku, s katedrama za jezik i književnost. Odsjeku se te 1945. pridružuje Rudolf Filipović, koji se specijalizira za jezik, a nešto kasnije dolazi Mira Janković, koja se opredijelila za književnost. Filipović je važan kao svestran nastavnik i kao začetnik sustavna pristupa pojedinim jezičnim disciplinama: predavao je historijsku gramatiku, povijest engleskoga jezika, analizu djela Geoffreya Chaucera i tečaj engleske znanstvene gramatike. Njegova je osobita inovacija bila uvođenje teorijskoga i praktičnoga kolegija iz fonetike, koja je posebno mnogo značila u razdoblju kad izvornih govornika kao engleskih lektora na Odsjeku nije bilo, odnosno kad je općenito bilo premalo kontakta sa živim engleskim jezikom. Što se tiče Mire Janković, ona je nakon specijalizacije na Sveučilištu u Edinburghu

Janja Ciglar-Žanić, Jelena Mihaljević-Djigunović, Višnja Sepčić, Alex Hoyt i Mila Maršić na odsječkoj proslavi, 1997.

tijekom svojega rada također imala svestran teorijski, kritički, praktični i pedagoški pristup, objavljujući i predajući najprije u Zagrebu, a onda i u Zadru, gdje je utemeljila studij engleskoga jezika i književnosti.

Na Fakultetu se u to vrijeme nije samo pohađala nastava nego se i učilo. U današnje vrijeme posvemašnje okruženosti engleskim jezikom na svim platformama te apsolutne dostupnosti najraznolikijih materijala teško je zamisliti da su do udžbenika, priručnika, antologija, gramatike i rječnika mogli doći isključivo malobrojni sretnici koji su imali rodbinske veze u inozemstvu, dok su ostali morali biti fizički prisutni u vrijeme demonstratorskih dežurstava. Podatak koji će današnjim studenticama i studentima Odsjeka za anglistiku vjerojatno zvučati pretpovijesno nalazimo kod Ive Vidana (1998), koji kaže da je seminarska biblioteka imala manje od 200 knjiga, dar Britanskoga savjeta iz 1936. godine, koje su se godinama čuvale u ormaru u podrumskome hodniku i kojima se rukovalo oprezno i – individualno. Danas se Knjižnica Odsjeka za anglistiku nalazi u novoj zgradi Knjižnice Filozofskoga fakulteta, kamo je zajedno s ostalim odsječkim knjižnicama preseljena 2009. godine. U novoj su zgradi nekadašnje odsječke knjižnice organizirane kao zbirke pa tako postoji velika Zbirka za anglistiku, sa svojom referentnom literaturom i građom za rad, kao i skandinavistička zbirka s više od 5 000 jedinica knjižne građe.

Kao studij jezika i književnosti anglistika je od samih početaka u izvedbi kombinirala teoriju i praktičan rad sa studentima. Engleski je u srednje škole uveden već 1945. godine, kada gotovo i nije bilo kvalificiranih

nastavnika za taj jezik, pa su Josip Torbarina i novi asistent Rudolf Filipović organizirali tromjesečne tečajeve za one srednjoškolske nastavnike raznih jezika koji su znali i nešto engleskoga, kako bi stekli izvjesnu razinu pouzdanosti i vještine i tako postupno preuzeli poučavanje. Prvi domaći lektori došli su na Odsjek iz redova najboljih zagrebačkih profesora i ranih poslijeratnih diplomanada (Vidan 1998: 203), a mnogi su se kasnije usmjerili prema znanstvenoj kvalifikaciji doktoratom i daljnjim napredovanjem u znanstveno-nastavnim zvanjima.

Iz različitih generacija lektora Odsjeka za anglistiku valja spomenuti Soniu Wild Bićanić i Sonju Bašić. Sonia Wild Bićanić nakon Drugoga svjetskog rata došla je iz Londona u Zagreb, gdje je nastavila svoj nastavni i znanstveni put. Na planu književnosti 1980-ih godina njezinim je djelovanjem došlo do daljnjega proširenja interesa, uvijek uz naglašenu praktičnu orijentaciju: bavila se kolonijalnim i postkolonijalnim kanadskim i afričkim anglofonim autorima i njihove je pojedine tekstove kritički obrađivala sa studentima na seminaru književne kritike u praksi. Sonia Wild Bićanić autorica je studija o engleskoj književnosti, društvu i kulturi Velike Britanije, stilistici i teoriji diskursa te mnogobrojnih prijevoda na engleski, suautorica udžbenika za učenje engleskoga jezika (*Hrvatska enciklopedija*, 2023), a njezina autobiografija *Dvije linije života* (1999) dokument je i povijesti Odsjeka. Sonja Bašić jedna je pak od prvih amerikanistica u Hrvatskoj i suosnivačica Katedre za amerikanistiku, koja postoji i danas. Uz Ivu Vidana obilježila je naratološka istraživanja na zagrebačkoj Anglistici, s međunarodnim odjekom. Osim plodnim znanstvenim radom bavila se i književnim prevođenjem, a u povijest Filozofskoga fakulteta ostat će upisana i kao prva žena na dekanskoj dužnosti (1992–1994). Prije nje na dekanskoj su dužnosti bila čak tri člana Odsjeka za anglistiku: Josip Torbarina, Rudolf Filipović i Vladimir Ivir.

Krajem 1980-ih i početkom 1990-ih godina razvoj nastavnoga rada pratio je i sve raznolikiji znanstveni rad, pa tako dolazi do proširenja Odsjeka osnivanjem novih katedara. Uz već spomenutu Katedru za amerikanistiku, koja je osnovana 1983. godine, metodika nastave engleskoga jezika dobila je samostalnu katedru 1986. godine, pod vodstvom Mirjane Vilke. Uz tradicionalnu vezu sa školama, u kojima studenti obavljaju oglednu nastavu i koja je praktičan dio njihovih metodičkih obveza, cilj katedre od samih početaka nije bio samo proučavanje i poučavanje organizacije nastavnoga sata (tradicionalna zadaća metode) nego i temeljno proučavanje procesa usvajanja stranoga jezika.

Odsjek za anglistiku osim velikih ljudi dao je i velike inicijative te inovacije u izvedbenome planu i programu. Velik broj novih područja i s njima povezanih kolegija pokrenut je unutar Anglistike, da bi se onda proširio dalje po cijelu Filozofskome fakultetu. Rudolf Filipović uveo je kontrastivnu analizu i jezike u kontaktu, koji su se kao metodologija istraživanja proširili i na druge filološke grupe. Željko Bujas već je početkom 1960-ih godina intenzivno proučavao primjenu računalnih metoda u jezikoslovlju te je zajedno s Milanom Mogušem proizveo prve konkordancije i time utro put korpusnoj lingvistici. Treba istaknuti i da je Bujas bio pionir primjene računala i računalnih metoda u lingvistici: davne 1967/68. na University of Texas u Austinu specijalizirao se u računalnoj analizi teksta te pisao o teoriji i metodologiji računalne obrade tekstova (HAZU, 2024). Vladimir Ivir uveo je Teoriju prevođenja, što je bio začetak studija prevoditeljstva, ne samo na Anglistici nego i u drugim studijskim programima. Nakon Vladimira Ivira Nataša Pavlović svojim je znanstvenim i nastavnim radom uvelike pridonijela razvoju znanosti o prevođenju i obrazovanju prevoditelja u Hrvatskoj. Sociolingvistički pristup jeziku postaje dominantan krajem 1970-ih i početkom 1980-ih godina te Damir Kalogjera, koji je bio dobro upućen u to područje jezičnog istraživanja, postaje promotor sociolingvističkoga pristupa proučavanju jezika u našoj lingvistici. Njegovu ideju o potrebi postojanja uvodna lingvističkoga kolegija prihvatili su i drugi odsjeci Filozofskoga fakulteta te je takav tip kolegija uveden ne samo na Anglistici već i na

drugim filološkim odsjecima (Horga 2023). Dora Maček se, osim što je utemeljila studij skandinavskih jezika i književnosti pri Odsjeku za anglistiku, prva bavila varijantama engleskoga jezika i uvela ih kao standardni kolegij. Milena Žic Fuchs uvela je kognitivnu lingvistiku u hrvatsko jezikoslovlje te se kroz istoimene kolegije na diplomskome studiju anglistike, ali i na doktorskome studiju lingvistike obrazovao niz etabliranih kognitivnih lingvista. Treba naglasiti i doprinos Mirjane Vilke, ne samo metodici već početku proučavanja procesa ovladavanja jezikom. Vilke je sredinom 1980-ih utemeljila poslijediplomski studij metodike, kao zajednički neofilološkim odsjecima Fakulteta, gdje se istraživanje procesa usvajanja i učenja engleskoga jezika provodilo u okviru teorije nastave jezika uz suradnju stručnjaka srodnih disciplina, u prvome redu lingvistike i psihologije. Kao predsjednica tadašnjega Društva za primijenjenu lingvistiku Vilke je 1976. godine u Zagrebu organizirala jednu od prvih konferencija o primijenjenoj psiholingvistici ikada održanih u svijetu.

Brzinu inoviranja na Odsjeku za anglistiku prati i brzina prihvaćanja inovacija: kad je na Filozofskome fakultetu 2004. godine pokrenut sustav za učenje na daljinu Omega, Odsjek za anglistiku bio je među prvima koji je prigrlio taj novi oblik te studentima i studenticama ponudio brojne e-kolegije, koji su tijekom godina prošireni te i danas uspješno nadopunjavaju kontaktnu nastavu.

STUDIJSKI PROGRAMI

Danas se studij anglistike sastoji od dviju razina: prijediplomske u trajanju od tri godine i diplomske u trajanju od dvije godine, nakon kojih magistri anglističke struke mogu upisati neki od doktorskih studija na našem Fakultetu ili na srodnim inozemnim fakultetima.

Prijediplomski studij anglistike sada je ponajprije koncipiran kao prva faza studija, tijekom koje studenti ovladavaju temeljnim disciplinama struke te se pripremaju za nastavak studija anglističkoga smjera – to je formulacija koja se nalazi u službenim i formalnim dokumentima. No što to zapravo znači, i što studente i studentice koji postanu prvostupnice i prvostupnici anglistike zapravo čeka? Jezgrovito rečeno – poman studij jezika i književnosti, dakle filologija u svim svojim raznovrsnim pojavnim oblicima. Očekuje ih i poticajno okruženje Odsjeka kojega glavne vrijednosti ostaju u kontinuitetu nepromijenjene, a to su akademska izvrsnost, visoki standardi poučavanja i poticajna interkulturalna klima koja promiče kritičko razmišljanje, povezivanje ideja, samostalan i analitičan rad te aktivno, brižljivo i utemeljeno artikuliranje mišljenja i ideja.

Pri Katedri za engleski jezik na prijediplomskome studiju stječu se znanja o prirodi jezika općenito te se engleski jezik opisuje kroz prizmu različitih teorijskih pristupa u pojedinim lingvističkim disciplinama. Svrha je takva pristupa s jedne strane potaknuti kritički pristup teoriji, a s druge strane razvijati praktične vještine studentica i studenata. Nakon upoznavanja s temeljnim pojmovima i metodama jezične analize općenito te posebno analize engleskoga studentice i studenti stječu specifična znanja kroz kolegije o fonetici i fonologiji, sintaksi i semantici engleskoga jezika, pri čemu se različite jezične pojavnosti u engleskome uspoređuju s hrvatskim, ali i drugim jezicima, kako bi se stekla širina uvida u jezične mehanizme općenito, uvijek uz uvođenje novih gledanja na jezične pojavnosti. Usto studenti po prvi put na studiju stječu i znanja o kulturama Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država, a upoznaju se i s prevoditeljskom vještinom.

Književni su programi ugrađeni u strukture naših dviju katedara: Katedre za englesku književnost i Katedre za amerikanistiku, koje zajednički dogovaraju i nude program književno-kulturoloških kolegija. Na prijediplomskome studiju studentice i studenti uvode se u književnu teoriju kao disciplinu te im se nudi pregled

Knjižničarka Mila Maršić s volonterima i volonterkama na konferenciji povodom 80 godina Odsjeka za anglistiku u rujnu 2014.

paradigmi od antike do danas. U intenzivnoj interakciji i kroz niz radova i zadaća grade se alati za kritičku analizu književnoga teksta i drugih medija kroz prizmu raznolikih teorijskih pristupa. Kontinuirana procjena temelj je široke lepeze seminara među kojima studenti i studentice u skladu s početnim afinitetima mogu već od trećega semestra birati kolegije s temama iz britanske književnosti raznolikih žanrova i razdoblja, američke književnosti, filma i popularne kulture, ali i australske književnosti i suvremene kanadske književnosti na engleskome jeziku. Važnost se pridaje i različitim aspektima anglofonih društava, poput politike i multikulturalizma, kao i trendovima u obrazovanju, umjetnosti i popularnoj kulturi.

Važan je dio prijediplomskoga studija lektorska nastava, koja se provodi tijekom prvih četiriju semestara. Lektorska se nastava danas izvodi pod okriljem Katedre za engleski jezik, mada je njezino ishodište u književnosti koliko i u jeziku. Takva vrsta nastave kombinira živi jezik sa svim njegovim slojevima i strukturama s kritičkim radom na tekstovima, koji su u prvim dvama semestrima isključivo književni. Kvalitetno organizirana i koordinirana lektorska nastava temelj je za svladavanje svih ostalih predmeta na engleskome jeziku te buduće stručne prakse u nastavnoj, prevoditeljskoj i svim drugim djelatnostima. Cilj je poučiti studente i studentice samostalnu i kontinuiranu radu kroz pismeno i usmeno izražavanje na engleskome jeziku. Također se trebaju naučiti koristiti različitim priručnicima, prije svega rječnicima i gramatikama, ali i digitalnim izvorima. Sva su ta znanja i vještine nužni za samostalan rad na tekstu i preduvjet za praćenje ostalih kolegija.

Od ak. god. 2005/06. s prelaskom na bolonjski sustav i razdvajanjem prijediplomskoga od diplomskoga studija studijski program Odsjeka za anglistiku na diplomskoj razini u jednopredmetnoj ili dvopredmetnoj varijanti nudi četiri smjera: kulturološko-književni, s podusmjerenjem na englesku ili američku književnost, lingvistički, prevoditeljski i nastavnički.

Diplomski studij književnosti studentima daje široku naobrazbu iz područja engleske i američke književnosti i kulture, a uključuje i kolegije s područja novih književnosti na engleskome jeziku, odnosno australistike, kanadistike, hibernistike te rodni i etničkih studija.

Na Katedri za englesku književnost svakako valja spomenuti kolegije iz teorije vizualnosti, raznih aspekata viktorijanske književnosti i kulture te istraživanje modernizma, ali i ponudu kolegija iz starije engleske književnosti s naglaskom na šekspirologiju i barok, kao i proučavanje novih anglofonih književnosti, ponajprije kanadske i australske. Nisu zaobiđene ni irska književnost, s naglaskom na feminističku kritiku. Katedra za amerikanistiku također nudi bogat raspon tema, od kojih je potrebno istaknuti američki film, američku popularnu kulturu, kulture globalizacije, nove metodologije američkih studija, ali i etničke, manjinske i transnacionalne književne formacije.

Kolegiji diplomskoga studija lingvističkoga smjera obuhvaćaju širok spektar obveznih i izbornih kolegija na kojima se proučavaju i poučavaju mnoga područja poput kognitivne lingvistike, sintaktičkih teorija, leksikologije i leksikografije, sociolingvistike, pragmatike i psiholingvistike, a nisu zanemarena ni područja engleskoga kao globalnoga jezika i jezika komunikacijskih tehnologija te vještine akademskoga pisanja. Lingvistički smjer jedan je od rijetkih u Hrvatskoj gdje se stječe znanje iz povijesti engleskoga jezika i povijesne sociolingvistike. Bitan dio programa anglistike lingvističkoga smjera čine izborni kolegiji s drugih smjerova anglistike ili s Fakulteta, što naglašava usmjerenost Katedre i Odsjeka u cjelini na povezivanje struka i uvijek poželjno njegovanje interdisciplinarnog pristupa.

Što se tiče diplomskoga studija prevoditeljskog usmjerenja, treba reći da je povijest Odsjeka za anglistiku od samih početaka vezana uz prevođenje. Premda je Odsjek obrazovao prevoditelje i prije bolonjske reforme (u okviru kolegija o teoriji prevođenja i prijevodnim vježbama te u sklopu nekadašnjega Stručnoga prevoditeljskog studija), uvođenjem prevoditeljskoga smjera prvi je put studentima omogućena sustavna specijalizacija na diplomskoj razini. Na ovome se smjeru obrazuju prevoditelji koji uz visok stupanj jezične kompetencije u engleskom i hrvatskom jeziku i široko opće obrazovanje stječu i ostale elemente prevoditeljske kompetencije, kao što su sposobnost posredovanja među kulturama i svijest o profesionalnoj etici. U program su ugrađene suvremene spoznaje znanosti o prevođenju, a studente se uz teorijska znanja potiče na kritičko razmišljanje i usavršavanje praktičkih vještina na različitim područjima prevodilačke djelatnosti. Na prevoditeljskome smjeru diplomskoga studija vrlo je zastupljen i projektni tip nastave, odnosno nastave u obliku autentičnih ili simuliranih prevoditeljskih projekata.

Katedra za metodiku nastave od velike je važnosti za studij nastavničkoga smjera engleskoga jezika, kojega je koncepcija usklađena s koncepcijom suvremenih studijskih programa na drugim europskim sveučilištima. Studij navedenoga smjera obuhvaća različite teorijske i praktične aspekte pripreme za siguran i što spremniji prijelaz u ulogu nastavnika koji osmišljava obuhvaćan, relevantan i znanstveno utemeljen plan nastavnoga sata engleskoga kao inoga jezika i samostalno ga provodi u nastavi. Očekivani ishodi obrazovanja budućih nastavnika mogu se podijeliti na opće i na predmetno-specifične kompetencije, a među potonjima posebno se ističu poznavanje teorijskih temelja učenja i poučavanja, glotodidaktike te metodologije

učenja i poučavanja engleskoga kao inoga jezika. Poučava se i primjena etičkih načela i normi, kao i razvoj kritičke prosudbe o svim dimenzijama korištenja jezika. Katedra za metodiku njeguje intenzivnu praktičnu suradnju sa stručnim i entuzijastičnim mentorima i mentoricama u školama i visokoškolskim ustanovama.

Po završetku diplomske razine studija mnoge studentice i studenti uspješno pohađaju neki od trogodišnjih programa doktorskoga studija iz srodnih područja, u izvođenju kojih sudjeluju nastavnici s Odsjeka za anglistiku, primjerice lingvistike, književnosti ili glotodidaktike. Za današnji Doktorski studij glotodidaktike posebno su zaslužne dvije članice Odsjeka za anglistiku: Mirjana Vilke i Jelena Mihaljević Djigunović. Mirjana Vilke osnovala je Magistarski znanstveni studij metodike nastave stranih jezika na Filozofskome fakultetu 1977. godine. Taj je studij omogućio stvaranje prvih generacija educiranih istraživača u području glotodidaktike, od kojih su mnogi kasnije doktorirali na glotodidaktičkim temama. Godine 2006. započelo se sa sustavnim obrazovanjem budućih istraživača u glotodidaktici prema programu usklađenom s europskim doktorskim programima, a inicijativa je potekla od Jelene Mihaljević Djigunović.

S Odsjeka za anglistiku od Željka Bujasa krenula je i inicijativa za osnivanje Poslijediplomskoga studija amerikanistike, koji se od 1985. do 1992. godine izvodio u Interuniverzitetskome centru u Dubrovniku, a od 1997. do 2004. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

KATEDRA ZA SKANDINAVISTIKU

Popularni prijediplomski i diplomski studijski program *Švedski jezik i kultura*, koji se izvode na Katedri za skandinavistiku, jedini su skandinavistički studiji u Republici Hrvatskoj. U vremenu europskih integracija i sve većeg utjecaja i popularnosti skandinavske kulture, književnosti i vizualnih medija u svijetu i u Hrvatskoj djelatnici i alumni Katedre za skandinavistiku imaju ključnu ulogu u približavanju povijesti i kulture skandinavskih zemalja hrvatskoj kulturi i javnosti. Misija je Katedre da ponudi širok kulturni i društveni pogled na skandinavske jezike, film i književnost, zasnovan na čvrstim teoretskim osnovama i njihovoj primjeni te u tu svrhu promiče izvrsnost u istraživanju i poučavanju, kritičko mišljenje, analitičke i komunikacijske vještine te stručno ovladavanje švedskim i upoznavanje s još najmanje jednim skandinavskim jezikom. Katedra za skandinavistiku danas broji dvije zaposlenice u znanstveno-nastavnome zvanju, dva asistenta i troje lektora, a u izvođenju kulturoloških, književno-filmoloških i prevoditeljskih kolegija sudjeluje i nekoliko vanjskih suradnika. Nastavnici Katedre u svojem se znanstvenome radu osobito bave temama u području primijenjene lingvistike, znanosti o prevođenju, filmologije i znanosti o književnosti, sve s usmjerenjem na skandinavski jezični i kulturni prostor, a ti se interesi odražavaju i u ponudi kolegija na studijima skandinavistike.

Redovni studij *Švedski jezik i kultura* počeo se izvoditi 2005. (prijediplomski), odnosno 2008. godine (diplomski studij s dvama smjerovima – prevoditeljskim i lingvističkim), a prethodili su im lektorat švedskoga jezika (pokrenut 1985. godine) te dvogodišnji i trogodišnji slobodni studij švedskoga jezika i književnosti. Okolnosti u vrijeme osmišljavanja prvih studijskih programa u području skandinavistike u Hrvatskoj uvjetovale su orijentaciju na švedski jezik i kulturu, no već su i prvi programi uključivali teme povezane s drugim skandinavskim jezicima i kulturama. Program studija stoga nije ograničen na švedski jezik i društvo, već studentima omogućuje upoznavanje drugih skandinavskih društava, njihove jezike te njihove književne i filmske tradicije, što dokazuje i aktualni projekt usmjeren na norveški jezik i književnost, koji se u suradnji s Centrom za norveške studije (SNU) Sveučilišta u Agderu provodi od 2022. godine. Uz norveški Katedra je u ranijim godinama nudila izborni kolegij *Suvremeni danski jezik*, a od ak. god. 2018/19. u ponudi je izborni kolegij *Suvremeni islandski*

Slijeva nadesno: Cvijeta Štern, Dora Maček, Goranka Antunović, Shanti Wittmar.

jezik. Skandinavski element dodatno je osnažen i u sklopu predstojeće reforme studijskoga programa, što je naznaka i daljnje orijentacije u radu Katedre za skandinavistiku. Osim kontrastivnih istraživačkih projekata na Katedri su u više navrata realizirani i stručni i umjetnički projekti u suradnji studenata i nastavnika, od kojih je najveći odjek imala kazališna predstava i programska knjižica s prijevodima Strindbergovih tekstova.

Temelje Katedre postavila je profesorica emerita Dora Maček, koja je proučavanjem povijesti engleskoga i skandinavskih jezika te prevođenjem djela skandinavskih književnosti utrla put poznavanju kako klasičnih tako i suvremenih skandinavskih autora. Nakon višegodišnjih pokušaja pod njezinim je vodstvom u suradnji s Ullom Berglindeh sa Sveučilišta u Göteborgu 1985/86. postavljen temelj budućemu cjelovitu studiju skandinavistike. Nastava je najprije obuhvaćala švedski jezik i uvod u švedsko društvo i kulturu, a vodili su ju švedske lektorice i lektori angažirani u suradnji sa Švedskim institutom (Svenska institutet). Taj se oblik suradnje nastavio do danas, pa Katedra među nastavnim kadrom svake akademske godine ima jednoga stranog lektora, izvornoga govornika švedskoga, a Švedski institut kroz sve godine podržava realizaciju studija i na razne druge načine, uključujući stipendije studentima za ljetne tečajeve i boravak u Švedskoj. Ak. god. 1990/91. zaposlena je prva asistentica upravo za skandinavističke kolegije, Goranka Antunović, čime se studij širi u područje lingvistike i prevoditeljstva te prerasta u dvogodišnji dopunski program. Sljedeće se godine proširuje književnim kolegijima iz švedske i iz skandinavskih književnosti te uvodom u povijest

Slijeva nadesno: Sara Profeta, Zvonimir Novoselec, Goranka Antunović, Korana Šečić.

skandinavskih jezika. Godine 1994. Dora Maček postaje prvom predstojnicom novoutemeljene Katedre za skandinavske jezike i književnosti, uvode se novi kolegiji te se studijski program produžuje na tri godine. U ožujku 2003. godine predstojnicom Katedre postaje Goranka Antunović, i današnja predstojnica, pod čijim su vodstvom pripremljeni i realizirani prvi skandinavistički programi redovnoga studija. Diplomskim programom, uvedenim 2008. godine, studij snažnije zahvaća područje traduktologije, a programi obiju razina obogaćeni su i filmološkim sadržajima.

Danas je u studijske programe Katedre godišnje uključeno oko 110 studenata. Program prijediplomskoga studija švedskoga jezika i kulture kroz 15 obaveznih i nekoliko izbornih kolegija studentima omogućuje stjecanje jezične i komunikacijske kompetencije u švedskome jeziku, početne kompetencije u još jednome skandinavskome jeziku, podizanje razine komunikacijske kompetencije u općem i stručnom hrvatskom jeziku, stjecanje kulturne kompetencije koja podrazumijeva osnovno poznavanje svih skandinavskih kultura te detaljnije poznavanje švedske kulture i civilizacije, usvajanje temeljnih teorijskih pojmova i metajezika lingvističke, znanosti o književnosti, filmologije i traduktologije, stjecanje početne prevoditeljske kompetencije, upoznavanje sa stručnom literaturom te razvoj temeljnih akademskih vještina i sposobnosti kritičkoga mišljenja.

Diplomski studij švedskoga produbljuje jezične i znanstvene kompetencije studenata te ih kvalificira za različite poslove koji zahtijevaju visoku razinu lingvističke i kulturološke osviještenosti. Studenti biraju

između lingvističkoga i prevoditeljskoga smjera, koji ih osposobljava za poslove prevođenja, uključujući audiovizualno i konsektivno usmeno prevođenje između švedskoga i hrvatskoga, kao i između hrvatskoga i drugih jezika u kojima posjeduju odgovarajuću jezičnu i kulturnu kompetenciju. Po završenu studiju studenti se zapošljavaju kao nastavnici u školama stranih jezika te su spremni obavljati poslove u turizmu, izdavaštvu, državnoj upravi i dr. poslove za koje je u prvome redu bitna visoka jezična i komunikacijska kompetencija u švedskome i hrvatskome jeziku, odnosno dobro poznavanje skandinavskih društava i jezika. Izmjenama i dopunama programa diplomskoga studija bitno je osnažena i istraživačka komponenta te studij u cjelini predstavlja i adekvatnu pripremu za nastavak studija na doktorskoj razini.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI I KNJIŽEVNOUMJETNIČKI RAD

Članovi i članice Odsjeka, kako anglističkoga tako i skandinavističkoga dijela, polažu veliku važnost na kontinuirano objavljivanje svojih radova najrazličitijih žanrova: znanstvenih i stručnih, ali i popularnih članaka, vrijednih monografija, suvremenih priručnika i udžbenika te opsežnih stručnih prevoditeljskih radova. Osim znanstvenoistraživačkim radom nastavnice i nastavnici bave se i književnim radom: pišu poeziju i umjetničku prozu, objavljuju zapažene književne prijevode te su aktivni članovi profesionalnih udruga pisaca i književnih prevoditelja. Među profesorima i znanstvenicima koji se bave i književnoumjetničkim radom valja spomenuti Doru Maček kao nagrađivanu književnu prevoditeljicu sa skandinavskih jezika, amerikanista Stipu Grgasa kao autora hvaljenih pjesničkih zbirki i članicu paneuropske akademije Academia Europaea Tatjanu Jukić kao književnu prevoditeljicu važnih proznih i pjesničkih djela od realizma do postmodernizma.

Znanstvena djelatnost članova i članica Odsjeka okrenuta je i internacionalizaciji rada kroz međunarodne projekte, gostovanja na uglednim inozemnim institucijama na različitim kontinentima te objavljivanje u domaćim i međunarodnim časopisima. Uz Odsjek za romanistiku Odsjek za anglistiku od 1960. godine suizdavač je znanstvenoga časopisa *Studia Romanica et Anglica Zagrabienis* (SRAZ), a važan je udio anglista i u uredništvima drugih znanstvenih časopisa u Hrvatskoj, kao što su *Suvremena lingvistika*, *Književna smotra* i *Strani jezici*. Od 2014. članovi Odsjeka čine uredništvo časopisa *Hieronymus*, prvoga hrvatskoga časopisa posvećenoga isključivo znanstvenim i stručnim člancima iz područja proučavanja prevođenja i terminologije, u kojemu je velik broj diplomanada objavio svoje radove.

Članovi Odsjeka aktivni su u radu Zagrebačkoga lingvističkog kruga, Hrvatskoga filološkoga društva, Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku te Društva hrvatskih književnih prevodilaca, Hrvatskoga društva pisaca i Hrvatskog PEN centra, a inicirali su ili potpomogli osnivanje Hrvatskoga društva za anglističke studije (HDAS) te Hrvatskog udruženja za američke studije (HUAmS). Također s Odsjeka za anglistiku potekla je inicijativa za osnivanje Hrvatskoga društva sveučilišnih lektora 2018. godine, kojega je osnivačica i prva predsjednica bila Ivana Bašić, kao i ideja osnivanja Društva hrvatskih audiovizualnih prevoditelja 2012. godine, kojega je osnivač i prvi predsjednik bio Kristijan Nikolić. Članovi Odsjeka Vladimir Ivir i Marija Marušić bili su među osnivačima Hrvatskoga društva konferencijskih prevoditelja još 1974. godine; 1975. pridružila im se nekadašnja viša lektorica Vera Andrassy, a 1987. i Goranka Antunović, koja je aktivna članica HDKP-a i danas.

U razdoblju nakon osamostaljenja Hrvatske članovi Odsjeka za anglistiku obnašali su funkcije ministra znanosti i tehnologije te veleposlanika i konzula Republike Hrvatske, kao i zastupnika u Hrvatskome saboru. Katedra za engleski jezik u prošlosti je imala dvojicu akademika, Rudolfa Filipovića i Željka Bujasa, a danas ima jednu akademkinju – Milenu Žic Fuchs. Odsjek je dao i velik broj profesora emerita.

Odsjek podržava međunarodnu suradnju, koja je uspostavljena s više od 20 stranih sveučilišta. Velik broj studenata, posebice na diplomskome studiju, odlazi na međunarodne razmjene preko programa Erasmus+ i CEEPUS, a u posljednjih nekoliko godina intenzivirao se i dolazak stranih studenata na Odsjek. Studenti se također potiču na prijavljivanje za stipendije, odnosno na povećanu mobilnost. Nastavnici i znanstvenici odlaze na ugledne stipendije izvan Hrvatske, poput Fulbrighta, kraće razmjene i gostovanja i slično. Posebno valja istaknuti suradnju Odsjeka s veleposlanstvima Republike Irske, Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Australije te skandinavskih zemalja, u okviru koje na Odsjeku gostuju predavači i lektori.

Pri Fakultetu djeluje iznimno aktivan Klub studentica i studenata anglistike X.a., koji u kontinuitetu provodi niz uspješnih projekata, među kojima treba posebno istaknuti *Big Sibling* i studentsku konferenciju *Anglophonia*. Cilj je projekta *Big Sibling* povezivanje bruća sa studentima viših godina anglistike, koji im pomažu u snalaženju kroz studij. Prva studentska konferencija *Anglophonia* održana je 2016. godine te je s vremenom prerasla u uglednu i dobro posjećenu studentsku konferenciju međunarodnoga karaktera, organizaciju koje Odsjek aktivno podupire. Odsjek za anglistiku izdavač je i studentskoga časopisa *Patchwork*, koji izlazi od 2015. godine.

Anda Bukvić Pažin
Pavle Luketić

Napomena. U duhu na početku iznesenoga načela nadgradnje i vrijednosti povijesnoga znanja tekst o povijesti Odsjeka uvelike se oslanja na obuhvatan i detaljan prikaz što ga je za potrebe izdavanja *Monografije* Filozofskoga fakulteta 1998. napisao Ivo Vidan te niz izvora na koje je on uputio. Poslije je nadograđen podacima iz teksta koji je nastao 2013. godine, u ondašnjim pripremama za *Monografiju*, u redakciji Borislava Kneževića.

LITERATURA

- Bićanić, Sonia. *Hrvatska enciklopedija*. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013–2024. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/7486> (28. 8. 2023).
- Filipović, R. Počeci anglistike u Hrvatskoj. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu*. 1(1951), 707–751.
- Horga, D. In memoriam profesoru emeritusu Damiru Kalogjeri. *Strani jezici*. 52(2023), 147–153. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/446306> (2. 9. 2023).
- Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU). Dostupno na: <https://www.info.hazu.hr/clanovi/bujas-zeljko/> (15. 1. 2024).
- Torbarina, Josip. *Hrvatska enciklopedija*. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013–2024. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/61831> (2. 9. 2023).
- Vidan, I. Odsjek za anglistiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 201–208.

Djelatnici Odsjeka za anglistiku

DJELATNI

ANTUNOVIĆ, Goranka (Split, 1962) (1990) 1990. asist., 2002. doc., 2009. izv. prof.

BAŠIĆ, Ivana (Koprivnica, 1975) (2004) 2004. lektorica, 2008. viša lektorica.

BUKVIĆ PAŽIN, Anda (Metković, 1980) (2019) 2019. lektorica.

CVEK, Sven (Pula, 1975) (2000) 2000. asist., 2012. doc., 2019. izv. prof.

DOMINES, Martina (Zagreb, 1974) (2004) 2004. asist., 2011. viša asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

ČULIG SUKNAIĆ, Janja (Zagreb, 1986) (2014) 2014. asist., 2021. poslijedoktorandica.

FRAKIĆ, Miro (Split, 1989) (2021) 2021. lektor.

GELD, Renata (Zagreb, 1972) (2002) 2002. asist., 2009. viša asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.

HOYT, Alexander D. (Morristown, Sjedinjene Američke Države, 1964) (1992) 1992. lektor, 2002. viši lektor.

- JOSIPOVIĆ SMOJVER, Višnja (Zagreb, 1960) (1984) 1984. asist., 1995. viša asist., 1997. doc., 2003. izv. prof., 2013. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.
- JUKIĆ, Tatjana (Drvar, Bosna i Hercegovina, 1968) (1994) 1994. mlađa asist., 1997. asist., 2002. doc., 2006. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- KLEPAČ, Tihana (Rijeka, 1975) (2005) 2005. asist., 2010. viša asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.
- KNEŽEVIĆ, Borislav (Zagreb, 1961) (1987–1992, 2000) 1987. asist., 2000. doc., 2006. izv. prof., 2012. red. prof., 2018. red. prof. u trajnom izboru.
- KNUDSEN KIRKHORN, Stine (Bergen, Norveška, 1992) (2023) 2023. strana lektorica.
- LETICA KREVELJ, Stela (Makarska, 1977) (2007) 2007. asist., 2014. poslijedoktorandica, 2019. doc.
- LUKETIĆ, Pavle (Karlovac, 1988) (2023) 2023. asist.
- MAJEROVIĆ, Marko (Zagreb, 1979) (2015) 2015. viši lektor.
- NIKOLIĆ, Kristijan (Osijek, 1975) (2005) 2005. lektor, 2009. viši lektor.
- PAVLOVIĆ, Nataša (Zagreb, 1966) (1996) 1996. lektorica, 2000. viša lektorica, 2010. doc., 2016. izv. prof., 2022. red. prof.
- PETROVIĆ, Ante (Dubrovnik, 1994) (2019) 2019. asist.
- POLAK, Iva (Zagreb, 1971) (2000) 2000. asist., 2008. viša asist., 2011. doc., 2018. izv. prof.
- POLIĆ JURKOVIĆ, Vanja (Zagreb, 1975) (2001) 2001 asist., 2009. viša asist., 2012. doc., 2018. izv. prof.
- PROFETA, Sara (Zagreb, 1986) (2015) 2015. lektorica, 2021. viša lektorica.
- RAŠE, Tea (Zagreb, 1980) (2011) 2011. lektorica, 2016. viša lektorica.
- SIGURDSON, Marit (Umeå, Švedska, 1974) (2023) 2023. strana lektorica.
- STAMENIĆ, Mirta (Zagreb, 1991) (2021) 2021. asist.
- STANOJEVIĆ, Mateusz-Milan (Varšava, Poljska, 1975) (2000) 2000. mlađi asist., 2003. asist., 2009. viši asist., 2012. doc., 2017. izv. prof., 2023. red. prof.
- STARČEVIĆ, Anđel (Zagreb, 1979) (2005) 2005. znan. novak, 2014. poslijedoktorand, 2019. doc.
- ŠESNIĆ, Jelena (Split, 1974) (1998) 1998. znan. novakinja, 2006. doc., 2012. izv. prof., 2019. red. prof.
- TUTEK, Hrvoje (Karlovac, 1984) (2014) 2014. asist., 2021. poslijedoktorand.
- VESELICA-MAJHUT, Snježana (Zagreb, 1963) (1996) 1996. lektorica, 2004. viša lektorica, 2015. doc., 2021. izv. prof.
- ZGAGA, Vinko (Zagreb, 1983) (2015) 2015. lektor, 2020. viši lektor.
- ZOVKO DINKOVIĆ, Irena (Zagreb, 1973) (1996) 1996. znan. novakinja, 2003. asist., 2007. viša asist., 2009. doc., 2014. izv. prof., 2021. red. prof.
- ZUBAK PIVARSKI, Marina (Zagreb, 1973) (2004) 2004. lektorica, 2009. viša lektorica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- ANDRASSY, Vera (Zagreb, 1939) (1965–2004) 1965. lektorica, 1976. viša lektorica.
- BAŠIĆ, Sonja (Rijeka, 1932 – Zagreb, 2022) (1959–2002) 1959. lektorica, 1963. asist., 1971. doc., 1978. izv. prof., 1984. red. prof., 2003. prof. emerita.
- BEKER, Miroslav (Karlovac, 1926 – Zagreb, 2002) (1954–1996, od 1970. na Odsjeku za komparativnu književnost) 1954. asist., 1963. doc., 1971. izv. prof., 1976. red. prof.
- BELI, Vesna (Čakovec, 1949) (1979–2014) 1979. lektorica, 1986. viša lektorica.

- BILINIĆ-ZUBAK, Jasna (Zagreb, 1935 – Zagreb, 2019) (1978–2004) 1978. viša predavačica, 1984. lektorica, 1989. znan. asist., 1995. viša lektorica, 1999. viša lektorica u trajnom izboru.
- BRLEK, Tomislav (Zagreb, 1971) (1996–2000, od 2000. na Odsjeku za komparativnu književnost) 1996. znan. novak, 2000. mlađi asist., 2009. doc., 2017. izv. prof.
- BRLJAK, Vladimir (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1980) (2006–2018) 2006. asist., 2015. poslijedoktorand.
- BROZ, Vlatko (Zagreb, 1975) (2002–2015) 2002. mlađi asist., 2004. asist., 2014. doc.
- BRUSAR, Branko (Nova Ves, 1921 – Zagreb, 2006) (1971–1986) 1971. lektor, 1981. viši lektor.
- BUJAS, Željko (Pag, 1928 – Zagreb, 1999) (1954–1994) 1954. asist., 1965. doc., 1971. izv. prof., 1974. red. prof.
- CIGLAR-ŽANIĆ, Janja (Petrijanec, 1946) (1974–2016) 1974. asist., 1989. doc., 1996. izv. prof., 2002. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru.
- ČENGIĆ, Jasenka (Vukovar, 1988) (2017–2023) 2017. asist.
- ČIMBUR BAKIĆ, Rujana (Zagreb, 1972) (2006–2014) 2006. lektorica.
- DUBRAVČIĆ, Maja (Šibenik, 1930 – Zagreb, 2022) (1959–1993) 1959. lektorica, 1973. viša lektorica.
- DUJIĆ, Antonija (Zagreb, 1930) (1965–1968) 1965. predavačica.
- ENGELSFELD, Mladen (Veleševac, 1935 – Zagreb, 2019) (1960–1998) 1960. asist., 1968. doc., 1974. izv. prof., 1985. red. prof.
- FILIPOVIĆ, Marka (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2014) (1971–2005) 1971. asist., 1994. lektorica, 2000. viša lektorica.
- FILIPOVIĆ, Rudolf (Zlutar, 1916 – Zagreb, 2000) (1945–1983) 1945. asist., 1950. doc., 1957. izv. prof., 1961. red. prof.
- GJURGJAN, Ljiljana Ina (Zagreb, 1950 – Zagreb, 2012) (1999–2012) 1999. doc., 2003. izv. prof., 2007. red. prof.
- GRGAS, Stipe (Šibenik, 1951) (2005–2021) 2005. red. prof., 2021. prof. emeritus.
- GRGIĆ, Berislav (Zagreb, 1903 – Zagreb, 1972) (1950–1969) 1950. lektor, 1961. viši predavač.
- GRUBIŠIĆ, Marina (Zagreb, 1982) (2007–2024) 2007. asist., 2019. doc.
- GRUNDLER, Mišo (Virovitica, 1988) (2020–2023) 2020. asist.
- IVIR, Vladimir (Zagreb, 1934 – Zagreb, 2011) (1960–2005) 1960. asist., 1966. doc., 1973. izv. prof., 1982. red. prof.
- JANKOVIĆ, Mira (Zagreb, 1908 – Zadar, 1993) (1948–1957) 1948. asist.
- JEFFERY, Nataša (Stari Mikanovci, 1955) (1985–1999) 1985. lektorica, 1999. viša lektorica.
- KALOGJERA, Damir (Korčula, 1932 – Zagreb, 2023) (1964–2002) 1964. lektor, 1969. doc., 1974. izv. prof., 1982. red. prof., 2001. red. prof. u trajnom izboru, 2002. prof. emeritus.
- KARLOVČAN, Vjekoslav (Ferdinandovac, 1932 – Zagreb, 2006) (1962–1993) 1962. lektor, 1974. viši lektor.
- KESIĆ-ŠAFAR, Branka (Zagreb, 1938 – Zagreb, 2020) (1972–1993) 1972. lektorica, 1981. viša lektorica.
- KOVAČEVIĆ, Milena (Cetinje, Crna Gora, 1966) (1992–1995) 1992. mlađa istraživačica.
- KOVAČEVIĆ, Olga (Varaždin, 1924 – Zagreb, 2013) (1961–1984) 1961. lektorica.
- KRALJEVIĆ, Marija (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1982) (2006–2012) 2006. znan. novakinja.
- KRILE, Ivo (Dubrovnik, 1927 – Zagreb, 1999) (1978–1991) 1978. doc.
- KRSNIK, Sandra (Zagreb, 1977) (2004–2024) 2004. tajnica Odsjeka za anglistiku.
- LOZANOVIĆ, Goranka (Zagreb, 1963) (1993–2002) 1993. asist.
- LUPIĆ, Ivan (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1976) (2001–2009) 2001. mlađi asist., 2003. asist.

- MAČEK, Dora (Zagreb, 1936) (1961–2006) 1961. asist., 1976. doc., 1987. izv. prof., 1993. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru, 2013. prof. emerita.
- MARIČIĆ, Stjepan (Potkonje, Knin, 1932 – Zagreb, 2020) (1965–2003) 1965. lektor, 1974. viši lektor.
- MARUŠIĆ, Marija (Split, 1941 – Zagreb, 2019) (1971–2006) 1971. lektorica, 1981. viša lektorica.
- MATEŠIĆ, Sanja (Zagreb, 1953) (1993–1999) 1993. lektorica.
- MATKOVIĆ, Ivan (Zagreb, 1943) (1976–1998) 1976. asist., 1985. doc.
- MEDVED KRAJNOVIĆ, Marta (Zagreb, 1973) (1996–2015) 1996. znan. novakinja, 2001. asist., 2004. viša asist., 2005. doc., 2011. izv. prof.
- MIHALJEVIĆ DJIGUNOVIĆ, Jelena (Zagreb, 1953) (1985–2014) 1985. znan. asist., 1992. doc., 1998. izv. prof., 2003. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru.
- MUŽINA, Matej (Karlovac, 1937 – Karlovac, 2004) (1961–2002) 1961. asist., 1973. doc., 1980. izv. prof.
- NOVAK MILIĆ, Jasna (Zagreb, 1972) (1998–2016) 1998. znan. novakinja, 2002. mlađa asist., 2003. asist., 2008. viša asist., 2010. doc.
- NOVOSELEC, Zvonimir (Bjelovar, 1978 – Zagreb, 2020) (2008–2020) 2008. lektor, 2011. viši lektor.
- PARIZOSKA, Jelena (Zagreb, 1975) (2003–2011) 2003. znan. novakinja.
- PETRIĆ, Tamara (Zagreb, 1970) (1996–2013) 1996. asist.
- PLETIKOSA, Ivan (Priječani, Bosna i Hercegovina, 1926 – Zagreb, 1995) (1972–1983) 1972. lektor, 1973. viši lektor.
- SEPČIĆ, Višnja (Zagreb, 1935) (1960–1995) 1960. lektorica, 1971. doc., 1992. izv. prof.
- SPALATIN, Leonardo (Dugi Rat, 1923 – Zagreb, 1991) (1951–1983) 1951. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1973. red. prof.
- ŠAFRAN, Jasenka (Zagreb, 1968) (1994–2006) 1994. lektorica, 2006. viša lektorica.
- ŠTERN, Cvijeta (Zagreb, 1972) (2004–2008) 2004. lektorica.
- TANČIK, Maja (Zagreb, 1974) (2000–2005) 2000. znan. novakinja.
- TOMIĆ, Janica (Karlovac, 1980 – Karlovac, 2024) (2005–2024) 2005. asist., 2016. doc.
- TOMLJENOVIĆ, Borka (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1917 – Ann Arbor, Sjedinjene Američke Države, 2021) (1957–1966) 1957. lektorica.
- TORBARINA, Josip (Račišće, Korčula, 1902 – Stratford, Ujedinjeno Kraljevstvo, 1986) (1934–1974) 1934. lektor, 1941. doc., 1945. izv. prof., 1951. red. prof.
- TUĐMAN VUKOVIĆ, Nina (Zagreb, 1974) (1998–2011) 1998. znan. novakinja.
- UZELAC, Josip (Ogulin, 1930) (1960–1961) 1960. asist.
- VALENTIĆ, Vlatka (Zagreb, 1972) (2001–2003) 2001. lektorica.
- VELČIĆ, Ivana (Hreljin, 1924 – Zagreb, 2022) (1958–1984) 1958. lektorica, 1974. viša lektorica.
- VIDAN, Ivo (Zagreb, 1927 – Zagreb, 2003) (1961–1997) 1961. doc., 1966. izv. prof., 1973. red. prof.
- VILKE, Mirjana (Zagreb, 1931 – Zagreb, 2012) (1968–2000) 1968. predavačica, 1971. viša predavačica, 1975. doc., 1980. izv. prof., 1985. red. prof., 1996. red. prof. u trajnom izboru, 2005. prof. emerita.
- VLATKOVIĆ, Mira (Zagreb, 1925 – Zagreb, 2015) (1958–1987) 1958. lektorica, 1973. viša lektorica.
- VOUK, Vera (Zagreb, 1919 – Kairo, Egipat, 1966) (1958–1965) 1958. lektorica.

WILD BIĆANIĆ, Sonia (Kenley, Ujedinjeno Kraljevstvo, 1919 – Zagreb, 2017) (1952–1990) 1952. lektorica, 1961. doc., 1974. izv. prof., 1984. red. prof.

ZAVRŠKI, Mira (Gorica, Bosna i Hercegovina, 1939 – Zagreb, 2023) (1976–2004) 1976. tajnica Odsjeka za anglistiku.

ZERGOLLERN MILETIĆ, Lovorka (Zagreb, 1961) (1986–2010) 1986. znan. asist., 1993. lektorica, 1999. viša lektorica.

ŽIC FUCHS, Milena (Zagreb, 1954) (1978–2023) 1978. asist., 1990. doc., 1996. izv. prof. 2008. red. prof., 2013. red. prof. u trajnom izboru, 2023. prof. emerita.

STRANI LEKTORI

ACKERMANN, Erich (Sjedinjene Američke Države) (s. a.).

ÅSLUND, Carina (Švedska) (2008–2009).

BERGLINDH, Ulla (Švedska) (1985–1997).

CLARKE, Valerie (Ujedinjeno Kraljevstvo) (s. a.).

COOKE, Philippa Ruth Alice (Ujedinjeno Kraljevstvo) (1982–1985).

CROSS, Roy Andrew (Ujedinjeno Kraljevstvo) (1979–1982).

DOOLAN, Martin Peter (Ujedinjeno Kraljevstvo) (1979–1984).

EBLE, Leslie (Sjedinjene Američke Države) (s. a.).

EHLERS DAMM, Jørgen (Danska) (2007–2008).

FJELDGAARD, Rikke Alma (Danska) (2008–2010).

GOODELL, Elisabeth (Sjedinjene Američke Države) (s. a.).

HELLSTRANDH, Lena (Švedska) (2006–2008).

HJORTFORS, Mats (Švedska) (1994–2000).

HORNER, Rosemary (Ujedinjeno Kraljevstvo) (s. a.).

JEFFEREY, Mark Stephen (Ujedinjeno Kraljevstvo) (1986–1991).

JERNMARK, Matts (Švedska) (1992–1994).

JOHANSSON, Tina (Švedska) (2005–2006).

LAGERSTEDT, Bengt (Švedska) (2000–2002).

MORAN, Christopher Leigh (Ujedinjeno Kraljevstvo) (1986–1987).

NAHLBOM, Katharina (Švedska) (2009–2010).

NORDIN, Anders (Švedska) (1989–1991).

PEDERSEN, Robert (Švedska) (2022–2023).

ŠARIĆ, Nina (Švedska) (2020–2022).

VIKSTRÖM, Åsa (Švedska) (1987–1989).

WICKBOLDT, June (Sjedinjene Američke Države) (s. a.).

WITTMAR, Shanti (Švedska) (2002–2005).

ZALESKY, Bodil (Švedska) (2010–2020).

Odsjek za arheologiju

ARHEOLOGIJA DANAS

Svaka zemlja i svaki suvremeni narod obilježeni su i prepoznaju se između ostaloga po svojoj kulturnoj baštini. Ona zahvaća i najdublju prošlost čovjekovu, ali i kulturološke tragove današnje populacije te nosi istovremeno i lokalni i svjetski karakter. Vrlo važan dio kulturne baštine jest i arheološka baština, koja obuhvaća sve ostatke i tragove ljudskoga postojanja. Ona je temeljni zapis prošlih ljudskih aktivnosti te neobnovljiv kulturni izvor. I baš je arheologija ona znanost koja jedina može dijakronički promatrati i objašnjavati kulturne pojave i promjene u rasponu od desetina, stotina i tisuća godina. Arheologija dakle istražuje, otkriva, proučava i objašnjava proteklu stvarnost čovjeka na osnovi stvarnih, materijalnih izvora, odnosno na osnovi materijalnih ostataka samoga čovjeka, njegovih izrađevina te različitih tragova koje je ostavio u svojem okolišu. Kako je u središtu zanimanja arheologije čovjek, arheologija pripada grupaciji humanističkih znanosti, a s obzirom na to da proučava prošlost, ona je povijesna znanost. No praktične arheološke metode s pomoću kojih se analiziraju materijalni izvori i stvara zaključna slika bliski su i prirodnim znanostima. Arheologiju dakle čini otkrivanje materijalnih izvora koje se provodi na terenu pregledom, rekognosciranjem i iskopavanjem, ali i različite, temeljite i detaljne analize svih vrsta materijalnih izvora u laboratorijima te konačno intelektualno preispitivanje što za ljudsku prošlost i u ljudskoj prošlosti otkriveni izvori znače (Težak-Gregl 2011). Važan segment arheologije jest konzervacija, tj. očuvanje svjetske kulturne baštine nasuprot nepromišljenom uništavanju i bezumnoj pljački. Stoga je važno odgovarajuće ju zaštititi kako bi radi proučavanja i interpretiranja bila dostupna i budućim generacijama. Čuvanje spomeničke baštine i propagiranje svijesti o njezinoj vrijednosti jedna je od najvažnijih društvenih uloga arheologa. Potrebe za obavljanjem arheološke djelatnosti konstantan su i integralan dio razvoja infrastrukture i građevinske djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Da bi se spomenuti ciljevi mogli ostvariti, potrebno je obrazovati stručnjake i znanstvenike koji će te ciljeve provoditi. Upravo to je glavna uloga Odsjeka za arheologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, da obrazuje stručni kadar kvalificiran i sposoban otkriti, istražiti, objasniti, prezentirati i sačuvati sve materijalne i moguće duhovne tragove ljudske egzistencije na hrvatskome tlu te ih smjestiti u širi europski i svjetski kontekst. No zahvaljujući specifičnoj i svestranoj metodološkoj izobrazbi studij osposobljava stručnjake koji će biti u stanju na odgovarajući način arheološki istraživati bilo koji prostor.

S obzirom na činjenicu da su arheološka istraživanja danas obavezan dio svakog infrastrukturnog zahvata na području na kojem su utvrđeni arheološki ostaci, što je regulirano *Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, svaka je teritorijalna jedinica u Hrvatskoj, počevši od općina, tradicionalno pokrivena i arheološkim stručnjakom (diplomiranim arheologom), bilo u vidu muzejske djelatnosti bilo u zavodima za očuvanje i konzervaciju spomeničke baštine pojedinih većih središta ili samoga Ministarstva kulture. Uz taj osnovni prostor zapošljavanja arheolozi svoje mjesto mogu naći u arheološkim parkovima, parkovima prirode te kao kvalificirani vodiči u turističkim organizacijama (Durman 2009). Magistri arheologije po

Terenska praksa studenata arheologije na Vučedolu.

završetku diplomskoga studija osposobljeni su i ovlašteni provoditi arheološka istraživanja te obrađivati arheološku građu, mogu biti asistenti i istraživači u znanstvenim institucijama te kustosi u muzejima. U posljednjim desetljećima magistri arheologije mogu provoditi arheološka istraživanja i kao vlasnici i zaposlenici privatnih tvrtki, ako udovoljavaju uvjete propisane *Pravilnikom o arheološkim istraživanjima* (dvije godine iskustva). Uz to studenti koji završe studij arheologije mogu se zaposliti svugdje gdje su potrebne kompetencije stečene na studiju iz humanističkog područja (turizam, javna uprava, mediji, djelatnosti interpretacije kulturne baštine itd.).

STUDIJSKI PROGRAMI

Sveučilišni studij arheologije odvija se na prijediplomskoj, diplomskoj i doktorskoj razini. Program studija pokriva prije svega teritorij današnje Republike Hrvatske, ali i sva ona bliža i dalja područja koja su na bilo koji način bila povezana s hrvatskim prostorom i imala utjecaja na nj ili pak ona područja svijeta koja su nezaobilazna u sagledavanju i tumačenju razvoja čovječanstva u pojedinim epohama.

Prijediplomski i diplomski studij arheologije traju ukupno pet godina (10 semestara), pri čemu se status prvostupnika stječe nakon tri godine (6 semestara), dok se diploma, odnosno status magistra arheologije stječe nakon svih pet godina (10 semestara). Na prijediplomskom i diplomskom studiju može se studirati

jednopedmetno ili dvopedmetno u kombinaciji s bilo kojom drugom dvopedmetnom studijskom grupom na Filozofskome fakultetu. Prijediplomski studij odvija se tijekom šest semestara kroz predavanja, seminare, vježbe u praktikumu i terenske vježbe. Ustroj prijediplomskoga studija arheologije zasniva se na kronološkom slijedu arheoloških sadržaja iz različitih razdoblja ljudske prošlosti, od kamenoga doba do novoga vijeka i suvremenoga doba. Jezgru čine uvodi ili osnove pojedinih arheoloških razdoblja čija je svrha da studente upoznaju sa strukom za koju su se opredijelili, njezinim sadržajem, historijatom, metodama proučavanja, periodizacijama, terminologijom. Nadalje su tu još kolegiji koji upoznaju studente s načelima arheoloških istraživanja, dokumentiranjem arheoloških nalaza i nalazišta, primjenom metoda prirodnih i tehničkih znanosti u arheologiji, numizmatikom, epigrafikom. Cilj prijediplomskoga studija jest stjecanje osnovnih znanja, vještina i kompetencija iz područja arheologije. Iako su završenim prvostupnicima mogućnosti zapošljavanja ograničene, oni sa stečenim znanjima mogu raditi kao muzejski tehničari, tehničari za arheološka istraživanja, djelatnici u turizmu, u medijima. Završen prijediplomski studij omogućuje studentima nastavak studija arheologije na sveučilišnom diplomskom studiju na Sveučilištu u Zagrebu ili na drugim diplomskim studijima arheologije u Hrvatskoj i Europi.

Na diplomskome studiju studenti se opredjeljuju za jedno od sljedećih usmjerenja: Prapovijest, Antika, Srednji vijek. Kroz dvije godine studija studenti stječu specifična znanja o odabranom arheološkom razdoblju, znatno opsežnije i detaljnije nego na prijediplomskome studiju. Uz temeljne kolegije na raspolaganju imaju i niz izbornih kolegija, i to ne samo na Odsjeku za arheologiju, kojima mogu upotpuniti svoja znanja prema osobnom interesu. Cilj je diplomskoga studija obrazovati stručnjake i znanstvenike koji će znati argumentirano obrazložiti svoje stavove i kritički razmišljati o postojećim spoznajama te propitivati kronološki i tipološki položaj određene građe unutar postojećih kronologija i tipologija te u konačnici moći napisati i objaviti stručno i znanstveno djelo. Diplomski studij arheologije obrazuje kadrove za zanimanje kustosa muzeja, konzervatora, dokumentarista, arheologa istraživača-znanstvenika. Završeni magistar arheologije stječe kompetencije koje mu omogućuju da, ako želi, nastavi studij arheologije u sklopu matičnih i njemu srodnih doktorskih studija.

Doktorski studij arheologije zamišljen je tako da čvrstim povezivanjem doktorske nastave i znanstveno-istraživačkoga rada stvara visoko obrazovane i specijalizirane stručnjake koji će se baviti znanstvenim istraživanjima i zaštitom kulturne baštine i nacionalnih spomenika. Inovativan je po svojoj strukturi s obzirom na to da se prilagođava svakomu doktorandu posebno, ovisno o temi koju želi proučavati, a održava se u obliku individualnih predavanja i istraživačkih seminara, mentorskih konzultacija te zajedničkih doktorskih radionica i diskusijskih grupa. Teme mogu biti i interdisciplinarne pa se podrazumijeva i nastava na drugim fakultetima (Agronomskom, Veterinarskom, Rudarsko-naftno-geološkom, Prirodoslovno-matematičkom itd.), odnosno uključivanje nastavnika različitih znanstvenih profila. Doktorandi također provode vlastita terenska i laboratorijska istraživanja ili aktivno sudjeluju u takvim istraživanjima svojih mentora ili drugih relevantnih znanstvenika.

Mimo redovnih nastavnih aktivnosti na Odsjeku se od 2006. godine organizira *Egejski seminar*, koji promovira egejsku arheologiju, tj. brončanodobne civilizacije, kikladsku, minojску i mikensku, najstarije europske civilizacije koje su razvile prva europska pisma. Seminar tako obogaćuje nastavu omogućujući studentima da se upoznaju s eminentnim stranim stručnjacima i znanstvenicima te da iz prve ruke saznaju o rezultatima njihovih istraživanja. Seminar pohađaju i studenti drugih odsjeka Filozofskoga fakulteta (npr. povijesti, klasične filologije i povijesti umjetnosti).

Istraživanje špilje Badanj u Hercegovini.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Ključna strateška istraživačka usmjerenja u okviru studija arheologije zasnivaju se na interdisciplinarnim istraživanjima krajolika u prošlosti kroz multidisciplinarne analize prostora i pokretne građe. To obuhvaća istraživanja prapovijesnih zajednica, paleookoliša u kojemu su živjele, njihovih strategija preživljavanja i mobilnosti, društvenih struktura te duhovne nadgradnje; istraživanja materijalne i duhovne kulture istočnoga Sredozemlja u brončanome dobu, Grka u domovini i Sredozemlju te Rimljana u Rimu i Italiji; arheološka istraživanja materijalne i duhovne kulture te društvenih procesa u rimsko doba na području Hrvatske u kontekstu Sredozemlja i Podunavlja; procese u Srednjemu vijeku kroz istraživanja naselja, crkvene arhitekture i grobalja. U današnje vrijeme nijedna struka ni znanost ne mogu bez digitalne tehnologije pa je tako u izradi arheološke dokumentacije nužna i primjena digitalnih tehnologija, koja povećava učinkovitost, brzinu i preciznost, što zahtijeva od arheologa stalno usvajanje novih kompetencija. Dobro istraženi, objavljeni i onda kroz medije popularizirani arheološki lokaliteti važan su dio turističke ponude svih općina u Hrvatskoj pa arheologija i na taj način značajno doprinosi gospodarstvu zemlje.

Prapovijesno naselje na Vučedolu.

ARHEOLOŠKI ZAVOD

U okviru Odsjeka za arheologiju djeluje i Arheološki zavod kao njegova znanstvenoistraživačka jedinica pokrenuta 1982. godine, pošto je dotadašnji Arheološki institut (osnovan 1961. kao Institut za povijest umjetnosti i arheologiju) odvojen od Odsjeka i ustrojen kao samostalni Institut za arheologiju. Zavod provodi brojne domaće i međunarodne znanstvenoistraživačke projekte. Tematski i sadržajno oni obuhvaćaju širok raspon od neandertalaca i musterijenske kulture, strukture prapovijesnih naselja, sirovina i tehnologija u prapovijesnim razdobljima, Vučedola i vučedolske kulture, predrimskih civilizacija u sjevernoj Hrvatskoj, elita bronzanoga i željeznoga doba, rimskih vojnih logora u Hrvatskoj, uloge rimske vojske na području između Dunava i Sredozemlja, rimskoga Limesa do južne Panonije u ranome srednjem vijeku i ranosrednjovjekovnih središta moći. Spomenuta istraživanja djelatnika Odsjeka i Zavoda često rezultiraju izložbama u muzejima i galerijama diljem Hrvatske. Spomenimo tek neke: *Vučedol – 3. tisućljeće pr. n. e.* 1988. u Muzejskome prostoru u Zagrebu (danas Klovićevi dvori), izložbu *Vinkovci najstariji grad u Europi* postavljenu u Zagrebu 2013. u povodu ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, niz izložaba postavljenih u suradnji s drugim institucijama u Arheološkom muzeju u Zagrebu (2005/2006. godine *Odiseja čovječanstva*, 2014. *Darovi zemlje*, 2017. *Recikliraj – Ideje iz prošlosti*, 2022/2023. *Lobor – ranosrednjovjekovno središte moći*).

Bioarheološka škola na Loboru.

Zavod organizira i znanstvene skupove, samostalno ili u suradnji s drugim institucijama. Redovito se krajem svake godine od 2013. održava međunarodna konferencija *Scientific Conference Methodology & Archaeometry MetArch*, potom *Skup hrvatske ranokršćanske arheologije HRRANA* (2018. i 2023. godine), povremeno međunarodne doktorandske konferencije IDSCA (2015, 2018. i 2023. godine). Jedna od važnih djelatnosti Arheološkoga zavoda jest i organizacija i provođenje arheoloških ljetnih škola kao što su škola na Rabu, Međunarodna arheološka škola na Vučedolu i Bioarheološka ljetna škola na Loboru.

Zavod razvija i izdavačku djelatnost, koja obuhvaća časopis *Opuscula archaeologica* te seriju publikacija *Monographiae et Dissertationes*, kao i druge publikacije u kojima se objavljuju rezultati istraživanja članova Odsjeka i Zavoda, često u suizdavaštvu s drugim institucijama.

POVIJEST ODSJEKA

Iako je zanimanje za prošlost i njezine tragove od davnine bilo prisutno (Težak-Gregl 2011: 31–39), ozbiljna istraživanja spomenika i artefakata prošlosti počinju s renesansom u 15. stoljeću, pa se tako i u Hrvatskoj počinju stvarati prve zbirke starina (lapidarij epigrafskih spomenika u dvorištu palače Papalić u Splitu, Marulićeva zbirka salonitanskih natpisa). Prvi hrvatski arheolog, poznat i izvan granica domovine, bio je Matija Petar Katančić (1750–1825), profesor arheologije i numizmatike u Pešti. Početkom 19. stoljeća osnovan je lapidarij u Augustovu hramu u Puli, ali prvi pravi specijalizirani arheološki muzej utemeljen je 1820. godine u Splitu, 1830. arheološka zbirka u Zadru, a 1846. Arheološki odjel u okviru Narodnoga muzeja u Zagrebu. 1870-ih godina počinju izlaziti i prva stručna muzejska glasila: *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja* u Zagrebu (1870) i *Bullettino di archeologia e storia dalmata* u Splitu (1878). Iste je godine u Zagrebu osnovano i *Hrvatsko arheologičko društvo*. Sve to jasno pokazuje kako je i u Hrvatskoj tijekom 19. stoljeća sve više raslo zanimanje za vlastitu prošlost, njezine tragove i spomenike pa tako i za tada još mladu struku i znanost – arheologiju.

Da bi se arheološka struka i znanost razvijale i napredovale, bilo je potrebno osigurati školovane stručne kadrove, a to se moglo samo osnutkom studija arheologije. Prve začetke studija možemo slijediti od 1878. godine, kada je ustrojena *Stolica (Katedra) za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju*, pa je studij na njoj u svom programu imao i arheološke teme, ali kako je vidljivo i iz imena katedre, vezane isključivo uz klasičnu arheologiju promatranu iz povijesno-umjetničkog kuta. Tako je i nastupno predavanje Izidora Kršnjavoga 11. ožujka 1878. imalo naslov „Znamenovanje povijesti i arheologije umjetnosti“. Teme iz klasične arheologije Kršnjavi je predavao sve do svojega prisilnog umirovljenja 1896. godine. No početak samostalnoga studija arheologije vežemo uz *Zakon o uređenju Narodnoga muzeja u Zagrebu*, kojim je 1893.

Izidor Kršnjavi u svojstvu predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu u sklopu svojih reformi središnjih kulturnih i obrazovnih institucija utemeljio Arheološki zavod kao samostalnu nastavno-znanstvenu jedinicu na tadašnjemu Mudroslovnome fakultetu Zagrebačkoga sveučilišta i tako odijelio studij arheologije od studija povijesti umjetnosti. Istim je zakonom određeno da predstojnik Arheološkoga zavoda ujedno bude i ravnatelj Arheološkog odjela Narodnoga muzeja u Zagrebu (danas Arheološki muzej u Zagrebu) i takva je personalna unija ostala na snazi sve do 1951. te je ponovno aktivirana između 1966. i 1983. godine, kada je Duje Rendić-Miočević uz profesuru na Odsjeku obnašao i dužnost ravnatelja Arheološkoga muzeja u Zagrebu.

Iako je dakle samostalni studij arheologije administrativno utemeljen *Sveučilišnim zakonom* 1893. godine, nije te godine stvarno i započeo. Naime za to je bio potreban i stručni kadar. Stoga je Kršnjavi još 1892. pozvao iz Vinkovaca tamošnjega gimnazijskog profesora Josipa Brunšmida, koji se već bio dokazao s nekoliko objavljenih stručnih radova iz područja arheologije, imenovao ga kustosom u Arheološkom odjelu Narodnoga muzeja te ga poslao u Beč da ondje doktorira. Obrativši 1895. disertaciju *Zur Geschichte der griechischen Colonien in Dalmatien* (O povijesti grčkih naseobina u Dalmaciji), Brunšmid je stekao uvjete za izvanrednu profesuru u Arheološkome zavodu. Nastupno predavanje održao je u lipnju 1896. i time je stvarno započeo samostalni studij arheologije na Sveučilištu u Zagrebu.

Kršnjavi je početkom 1890-ih godina, koristeći se svojim položajem predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu, započeo stvarati zbirku sadrenih odljeva najznačajnijih djela klasične grčke i rimske umjetnosti. Do 1897. zbirka je već brojila dvjestotinjak djela. Nominalno je bila u vlasništvu Arheološkog odjela Narodnoga muzeja, ali je bila smještena na različitim mjestima u gradu. Brunšmid je kao ravnatelj Arheološkog odjela smatrao da takvoj zbirci odljeva nije mjesto u Muzeju, već da puno korisnija može biti kao didaktičko pomagalo u Arheološkom zavodu. Stoga je zatražio da se zbirka priključi Sveučilištu, što je i učinjeno 1898. (Matijaško 2009, Bilić 2008). Osim odljeva najpoznatijih antičkih skulptura (npr. Mironov Diskobol, Polikletov Dorifor, Venera Milska, Laokontova skupina, Umirući Gal itd.) posebno je mjesto imao odljev friza s Partenona, dugačak oko 160 m. Riječ je o jednom od dvaju kompleta odljeva skulptura skinutih s izvornih izložaka. Friz i danas krasi hodnike Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kao profesor na Arheološkome zavodu Brunšmid je predavao povijest antičke umjetnosti, numizmatiku, epigrafiku i starine. Koliko je u svoja predavanja uvrštavao teme o ostalim razdobljima kojima se bavio u Muzeju, ne možemo sa sigurnošću znati, ali možemo pretpostaviti da njegova istraživanja prapovijesnih nalazišta (Vučedol, Lika) ili onih srednjovjekovnih (Bijelo Brdo) nisu ostala bez spomena u tim predavanjima. No unatoč svemu tijekom četiri godine studija nije se moglo steći dovoljno znanja iz svih područja arheologije pa su studenti još uvijek bili slani na inozemna sveučilišta. Tako je i Viktor Hoffiller, koji je Brunšmida naslijedio na objema dužnostima, započeo studij filologije u Zagrebu, a potom na Brunšmidovu preporuku nastavio u Beču studirati arheologiju i filologiju. Nakon što je ondje 1900. doktorirao, već je iduće godine postao kustos u Arheološkome muzeju, a 1921. honorarni docent u Arheološkome zavodu, gdje mu je povjerena nastava iz *prethistorije i arheologije jugoslavenskih zemalja* (tj. rimske provincijalne arheologije) (Rendić-Miočević 1981: 70–71). Redovitim profesorom klasične arheologije imenovan je 1924. U svojoj nastavi Hoffiller je posebnu pozornost posvećivao i rimskodobnim nalazima na području Hrvatske, a njegova je zasluga da su nalazi sa sustavna iskopavanja vučedolskoga Gradca svoje mjesto našli u Arheološkom muzeju u Zagrebu.

U kratku ratnome razdoblju ravnatelj muzeja i profesor na Arheološkome zavodu bio je Mirko Šeper, koji je u ratnim godinama uspio očuvati kontinuitet studija te ga obogatio novim sadržajima iz srednjovjekovne, odnosno starohrvatske arheologije.

Nastava arheologije održavala se od 1896. do 1932. u zgradi tadašnje JAZU (danas HAZU) na Zrinjevcu, gdje je bio smješten i Arheološki odjel Narodnoga muzeja. Kako je taj prostor bio neprikladan i premalen za sve veći broj studenata, 1932. Arheološki je zavod preseljen u unajmljeni stan na uglu Petrinjske i Boškovićeve ulice, gdje je ostao do 1946. godine. Od tada do 1961. nastava arheologije održavala se u zgradi Arheološkoga muzeja u Zagrebu na Zrinskom trgu 19, pa su se studenti već tijekom studija mogli susretati s arheološkom građom u muzejskome postavu i depoima te se koristiti bogatom muzejskom knjižnicom, ali i na licu mjesta pratiti rad tadašnjih arheologa-kustosa. Po izgradnji nove zgrade Filozofskoga fakulteta u Trnju i studij arheologije seli se u nove, prikladnije prostore.

Knjižnicu je Arheološki zavod od svojega osnutka dijelio s Arheološkim odjelom Narodnoga muzeja da bi 1924. dobio vlastitu, koja je također 1961. preseljena u novu zgradu Filozofskoga fakulteta, a 2009. u zajedničku novu zgradu namijenjenu samo knjižnicama Filozofskoga fakulteta (Mišetić i Raos 2009: 25).

Arheologija se najprije studirala kao pomoćni ili usporedni predmet te je sve do 1928. zapravo služila kandidatima filologije, povijesti i povijesti umjetnosti kao dopuna znanja. Tada je u okviru reforme studija na sveučilištima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca formiran niz studijskih diplomskih skupina s A-, B- i C-predmetima pa se tako arheologija mogla studirati u okviru XVIII. i XXV. grupe, u kombinaciji s grčkim i latinskim jezikom i književnošću, poviješću staroga vijeka, poviješću umjetnosti te nacionalnom poviješću. Dva desetljeća poslije, 1948. godine, arheologija je na Filozofskome fakultetu izdvojena kao jednopredmetni studij, tj. grupa VI. (Adamček 1969: 80–83). Iste je godine formalno ustrojena Katedra za prethistorijsku arheologiju, ali prapovijest je i nadalje predavao V. Hoffiller. Tek je 1950. honorarnim predavačem prapovijesti imenovan Vladimir Mirosavljević, dotad asistent na Katedri za povijest staroga vijeka. Konačnim Hoffillerovim odlaskom u mirovinu 1951. godine Zavod je ostao bez predstojnika i profesora klasične arheologije pa je privremenim predstojnikom Zavoda postao Grga Novak, inače redovni profesor na Katedri za povijest staroga vijeka. Novak je preuzeo neke kolegije iz antičke arheologije uz asistenta Branimira Gabričevića, koji je od 1949. predavao antičku arheologiju, rimsku epigrafiju i rimske provincijalne spomenike u Iliriku. Prapovijest i slavensku arheologiju tih je godina kao gostujući profesor predavao Josip Korošec. Dolaskom Duje Rendića-Miočevića 1954. za izvanrednoga profesora antičke i ranokršćanske arheologije te predstojnika Odsjeka nastava arheologije reorganizirana je na suvremenim osnovama, studij je dobio čvrstu koncepciju utemeljenu na kronološkome slijedu, u kojoj su sva arheološka razdoblja bila ravnopravno zastupljena. Arheološki zavod preimenovan je 1955. u Arheološki institut Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, ali još uvijek isključivo kao nastavna jedinica, da bi od 1959. postao Odsjek za arheologiju. S dolaskom Stojana Dimitrijevića 1954. započeo je sustavni studij prapovijesne arheologije te je tada i stvarno zaživjela Katedra za prethistorijsku arheologiju (od 1990. Katedra za prapovijesnu arheologiju). Kraće vrijeme (1958–1959, 1968–1969) na Katedri je kao gostujući profesor djelovao France Starè iz Ljubljane, a od 1963. Nives Majnarić Pandžić preuzima nastavu tzv. protopovijesnih razdoblja, bronzanoga i željeznoga. Angažmanom Zdenka Vinskog (1954–1960) iz Arheološkoga muzeja u Zagrebu uspješno je pokrenut i sustavni studij opće i nacionalne srednjovjekovne arheologije. Pošto se Vinski krajem 1960. zahvalio na dužnosti, srednjovjekovnu je nastavu najprije preuzeo asistent Eduard Galić, a potom Marija Šmalcelj. Kako oni kao asistenti nisu mogli voditi katedru, njezini formalni voditelji bili su prof. Milan Prelog s Odsjeka za povijest umjetnosti te prof. Marin Zaninović s Odsjeka za arheologiju. Od 1972. godine na Odsjeku djeluje i Marina Šegvić, držeći nastavu iz antičke epigrafije i numizmatike.

Konačan ustroj odsječkih katedara kakav postoji danas dovršen je dolaskom Aleksandra Durmana 1976. godine. On je najprije kao asistent preuzeo predmet koji se tada nazivao *Arheološki praktikum* da bi ga

Prapovijesna gomila na Cetini.

potom podigao na znatno višu razinu, osmislio i osuvremenio program te u konačnici oblikovao samostalnu Katedru za arheometriju i metodologiju.

Godina 1980-ih i 1990-ih Odsjek je znatno unaprijeđen u stručnom, kadrovskom i znanstvenom pogledu, a time se i nastava sve više specijalizira. Tako na Katedri za prapovijest uz N. Majnarić Pandžić, koja predaje brončano i željezno doba, od 1983. djeluje Tihomila Težak-Gregl, zadužena za neolitik i eneolitik, a 1990. s dolaskom Ivora Karavanića počinje i sustavna nastava najstarijih razdoblja, paleolitika i mezolitika. Katedru za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju preuzima Marin Zaninović, kojega nasljeđuje Mirjana Sanader, dok Katedru za klasičnu arheologiju vodi Marina Milićević Bradač. Njoj se 1998. pridružuje Helena Tomas, koja nastavu širi na egejsku arheologiju i mikensku epigrafiku. Katedra za srednjovjekovnu arheologiju također dobiva nove kadrove, Mirju Jarak i potom Krešimira Filipca, što pridonosi ravnomjernijoj zastupljenosti nastave opće srednjovjekovne i nacionalne arheologije te uvođenju novovjekovne arheologije.

Početak novoga tisućljeća i pristupom Republike Hrvatske bolonjskomu sustavu započinje novi studijski sustav, čime prestaje stari sustav višesemestralnih predmeta, cikličkih predavanja i vrlo opširnih ispita nakon odslušanih svih semestara. Jednosemestralni kolegiji, seminari i ispiti, uvođenje velika broja izbornih predmeta koji već tijekom studija omogućuju interdisciplinarnost, obvezna terenska praksa – sve je to zahtijevalo povećanje nastavnoga kadra, ali i još užu specijalizaciju unutar postojećih katedara. U nastavu se

Lobja, Majka Božja Gorska, ranokršćanska krstionica i predromanička bazilika.

sve češće uvode znanstveni novaci angažirani na istraživačkim projektima, doktorandi i poslijedoktorandi, ali i vanjski suradnici s drugih institucija. Mijenja se i pristup nastavi arheologije, koja uz kulturno-povijesni i kronološko-tipološki sve više uključuje antropološki pristup kao i različite prirodoslovne analize arheološke građe te digitalizaciju kako nastave tako i obrade arheoloških nalaza i nalazišta.

Poslijediplomski magistarski studij najprije je bio pretežito usmjeren na antičku arheologiju, potom je 1979. prvi put pokrenut i samostalni magistarski studij prapovijesne arheologije, dok u 1980-im godinama poslijediplomski magistarski studij obuhvaća sva arheološka razdoblja. Ak. god. 2003/04. prvi je put osmišljen i pokrenut poslijediplomski doktorski studij arheologije.

Nastavu arheologije dugo nije pratio i praktičan terenski rad, odnosno arheološka iskopavanja u kojima bi sudjelovali studenti, osim njihove sporadične prisutnosti na nekim terenima. Ozbiljnija studentska terenska praksa odvijala se 1960-ih godina u Danilu, a 1970-ih i 1980-ih u Saloni, Vinkovcima, Privlaci, Jankovcima, samostanu Klarisa u Zagrebu i dr. Poseban je zamah studentska terenska praksa zadobila krajem 1990-ih i početkom novoga tisućljeća zahvaljujući opsežnim infrastrukturnim radovima, u prvome redu na izgradnji autocesta u Republici Hrvatskoj. U brojnim zaštitnim arheološkim istraživanjima koja su takvim velikim infrastrukturnim zahvatima morala prethoditi važnu je ulogu imao i Odsjek za arheologiju, odnosno Arheološki zavod, pa su tako djelatnici i studenti Odsjeka sudjelovali u istraživanjima različitih dionica autocesta u svim

dijelovima Hrvatske. Ti su radovi osim stjecanja praktičnih arheoloških terenskih iskustava rezultirali i golemom novom arheološkom građom koja je postala ishodištem brojnih stručnih i znanstvenih radova, diplomskih, magistarskih, pa i doktorskih radova. Osim toga to je omogućilo Zavodu i Odsjeku nabavku moderne terenske opreme, bez koje je danas nezamislivo provoditi arheološka istraživanja. S bolonjskim studijskim programom terenska je praksa postala obvezna te se cijeli niz godina odvija na nalazištima Vučedol, Bapska, Gardun, Mujina pećina, špilja Zala, Kaptol, Lopor, a povremeno i na drugim aktualnim istraživanjima.

Odsjek i Zavod imaju i važnu ulogu u popularizaciji arheologije kao struke i znanosti, promicanju arheološkoga turizma, tj. uključivanja arheoloških spomenika i nalazišta u turističku ponudu Hrvatske. U tom kontekstu posebno mjesto ima osnutak Muzeja vučedolske kulture na Vučedolu, jedinstvena muzeja posvećena samo jednoj prapovijesnoj kulturi, čemu je ponajviše pridonio Aleksandar Durman, dugogodišnji istraživač Vučedola. No i višegodišnja sustavna istraživanja antičkoga lokaliteta Gardun (M. Sanader) i srednjovjekovnoga lokaliteta Lopor (K. Filipec) ostaju trajno zabilježena u uspješnim prezentacijama navedenih lokaliteta.

Sve navedeno zorno pokazuje kakva je važnost studija arheologije bila sve od 19. stoljeća, kakav je bio njegov doprinos razvoju struke i znanosti, kulturi i gospodarstvu u Hrvatskoj. Danas studij arheologije, kao i svi ostali studiji na Filozofskome fakultetu, stoji pred novim izazovima reforme studija prilagođena vremenu i zahtjevima 21. stoljeća. Istraživanje arheološkoga lokaliteta zapravo je njegovo uništavanje, stoga moderna arheologija mora težiti novim, nedestruktivnim metodologijama istraživanja, što na sreću omogućuju moderne tehnologije tehničkih i prirodnoznanstvenih struka. Spektar svojega djelovanja mora širiti i na novija razdoblja, gotovo do suvremenosti, da bi mogla odgovoriti ne samo na pitanje kako su ljudi živjeli i iskorištavali svoj okoliš nego i zašto su baš tako živjeli i razvili određeni način ponašanja.

Tihomila Težak-Gregl

LITERATURA I IZVORI

- Adamček, J. Odsjek za arheologiju. *Spomenica u povodu proslave 300. godišnjice Sveučilišta u Zagrebu: II*. Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969, 80–83.
- Arhiv Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Bilić, T. Zagrebačka zbirka sadrenih odljeva antičke skulpture. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*. 41/1(2008), 439–456. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/46247> (25. 11. 2023).
- Dimitrijević, S. Josip Brunšmid (1858–1929) u svom i našem vremenu i prostoru. *Radovi Odsjeka za povijest umjetnosti*. 7(1981), 47–63. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/214456> (25. 11. 2023).
- Durman, A. Arheološko-turistički parkovi. *Hrvatska arheologija u XX. stoljeću*. Hekman, J. (ur.). Zagreb: Matica hrvatska, 2009, 75–85.
- Mišetić, M.; Raos, N. Knjižnične zbirke Filozofskoga fakulteta. *Knjižnica Filozofskog fakulteta: 2009*. Jurković, M. (prir.). Zagreb: FF press, 2009, 24–35.

- Majnarić-Pandžić, M. Uz stogodišnjicu postojanja i djelovanja Odsjeka i Zavoda za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. *Opuscula archaeologica*. 17/1(1993), 27–37. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/8504> (25. 11. 2023).
- Matijaško, M. Gipsani odljevi antičkih umjetničkih djela smješteni u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu. *Muzeologija*. 46(2009), 37–135. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/80543> (17. 8. 2023).
- Rendić-Miočević, A. Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu. *Informatica museologica*. 32/3–4(2001), 53–56. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/140581> (25. 11. 2023).
- Rendić-Miočević, D. Viktor Hoffiller (1877–1954). *Radovi Odsjeka za povijest umjetnosti*. 7(1981), 69–72. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/214490> (25. 11. 2023).
- Težak-Gregl, T. *Uvod u prapovijesnu arheologiju*. Zagreb: Leykam international, 2011.
- Zaninović, M. Stoljeće nastave arheologije u Hrvatskoj. *Opuscula archaeologica*. 17(1993), 15–25. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/8503> (25. 11. 2023).
- Zaninović, M. Odsjek za arheologiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 151–163.
- Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). Zagreb: FF press, 2022.

MREŽNE STRANICE

- Arheološki zavod Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta. Dostupno na: <https://wp.ffzg.unizg.hr/azoz> (7. 9. 2023).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr> (17. 7. 2023).
- Institut za arheologiju u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.iarh.hr/hr> (15. 7. 2023).
- Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr> (9. 7. 2023).
- Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta. Dostupno na: <https://arheo.ffzg.unizg.hr> (11. 9. 2023).
- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara: pročišćeni tekst. *Narodne novine* 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-zaštiti-i-ocuvanju-kulturnih-dobara> (5. 7. 2023).

Djelatnici Odsjeka za arheologiju

DJELATNI

BANDA, Marko (Rijeka, 1994) (2020) 2020. doktorand – asist. na projektu.

BURIĆ, Marcel (Darmstadt, Njemačka, 1973) (2003) 2003. znan. novak, 2011. viši asist., 2013. doc., 2020. izv. prof.

BUŽANIĆ, Domagoj (Zagreb, 1992) (2019) 2019. doktorand – asist. na projektu.

CVETKO, Mirna (Zagreb, 1990) (2015) 2015. doktorandica – asist. na projektu, 2019. poslijedoktorandica, 2023. doc.

DEMICHELLI, Dino (Split, 1980) (2000) 2005. znan. novak – asist., 2012. viši asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

DRACHOTUSKY BRUKETA, Luka (Požega, 1990) (2021) 2021. asist. na projektu.

FILEŠ KRAMBERGER, Julija Katarina (Baden, Austrija, 1993) (2018) 2018. doktorandica – asist. na projektu.

FILIPEC, Krešimir (Zagreb, 1969) (1996) 1996. znan. novak, 2003. doc., 2010. izv. prof., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.

HINCAK DARIS, Zdravka (Zagreb, 1969) (2008) 2008. doc., 2014. izv. prof.

JARAK, Mirja (Zagreb, 1962) (1987) 1987. znan. novakinja, 1993. asist., 1998. viši asist., 2000. doc., 2011. izv. prof., 2020. red. prof.

JERŠEK, Petra (Zagreb, 1994) (2021) 2021. asist.

KAIĆ, Iva (Zagreb, 1980) (2005) 2005. stručna suradnica u knjižnici, 2008. znan. novakinja, 2018. doc., 2024. izv. prof.

KARAVANIĆ, Ivor (Zagreb, 1965) (1991) 1991. znan. novak, 1993. znan. asist., 1999. viši asist., 2001. doc., 2005. izv. prof., 2010. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.

MATIJEVIĆ, Vinka (Split, 1986) (2010) 2010. asist., 2017. viša asist., 2021. doc.

MAVROVIĆ MOKOS, Janja (Čakovec, 1983) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2020. doc.

MILOGLAV, Ina (Split, 1973) (2005) 2005. asist., 2012. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

NIKŠIĆ, Petra (Zagreb, 1986) (2019) 2019. doktorandica – asist. na projektu.

OVČARIĆ, Franka (Zagreb, 1995) (2021) 2021. doktorandica – asist. na projektu.

PARAT, Josip (Split, 1985) (2023) 2023. viši asist.

PAVLOVIĆ, Ana (Split, 1982) (2007) 2007. znan. novakinja – asist., 2013. viša asist., 2016. doc.

POTREBICA, Hrvoje (Požega, 1970) (1997) 1997. znan. novak, 2000. asist. 2004. viši asist., 2006. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.

ROKSANDIĆ VUKADIN, Danijela (Brežice, Slovenija, 1980) (2006) 2006. stručna suradnica na projektu, 2008. znan. novak, 2015. viša asist., 2019. doc.

RONČEVIĆ, Martina (Zagreb, 1985) (2009) 2009. dokumentaristica Odsjeka za arheologiju.

ŠKRGULJA, Jana (Ljubljana, Slovenija, 1980) (2017) 2017. asist.

ŠOŠIĆ KLINDŽIĆ, Rajna (Zagreb, 1978) (2004) 2004. asist., 2010. viša asist., 2014. doc., 2019. izv. prof.

TOMAC, Goran (Rijeka, 1989) (2020) 2020. asist. na projektu.

TOMAS, Helena (Livno, Bosna i Hercegovina, 1971) (1998) 1998. asist., 2005. doc., 2011. izv. prof., 2018. red. prof., 2024. red. prof. u trajnom izboru.

TONČINIĆ, Domagoj (Zagreb, 1972) (2001) 2001. znan. novak, 2013. doc., 2019. izv. prof.

VUKELIĆ, Željka (Zagreb, 1981) (2008) 2008. administrativna tajnica u Centru za strane jezike, 2012. stručna suradnica, 2015. tajnica Odsjeka za arheologiju.

VUKOSAVLJEVIĆ, Nikola (Bugojno, Bosna i Hercegovina, 1976) (2005) 2005. znan. novak – asist., 2013. viši asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.

VUKOVIĆ, Miroslav (Zagreb, 1988) (2015) 2015. viši tehničar, 2023. stručni suradnik Odsjeka za arheologiju.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BAUER, Antun (Vukovar, 1911 – Zagreb, 2000) (1936–1941) 1936. asist. – volonter, 1937. asist. – dnevničar, 1940. asist. – vježbenik.

BEGIĆ, Nada (Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina, 1956 – Zagreb, 2014) (1982–2014) 2002–2014. tajnica Odsjeka za arheologiju.

BEKIĆ, Luka (Zagreb, 1971) (1998–1999) 1998. znan. novak.

BRUNŠMID, Josip (Vinkovci, 1858 – Zagreb, 1929) (1896–1924) 1896. izv. prof., 1902. red. prof.

DIMITRIJEVIĆ, Stojan (Horgoš Kamaraš, Srbija, 1928 – Zagreb, 1981) (1954–1981) 1954. asist., 1961. doc., 1968. izv. prof., 1975. red. prof.

- DURMAN, Aleksandar (Zagreb, 1949) (1976–2018) 1976. asist., 1993. doc., 1999. izv. prof., 2005. red. prof., 2010. red. prof. u trajnom izboru.
- FORENBAHER, Stašo (Zagreb, 1957) (1987–1991) 1987. znan. novak.
- GABRIČEVIĆ, Branimir (Podgora, 1915 – Beograd, Srbija, 1996) (1949–1954) 1949. asist.
- GALIĆ, Eduard (Trogir, 1936) (1961–1966) 1961. asist.
- HOFFILLER, Viktor (Vinkovci, 1877 – Zagreb, 1954) (1914–1943, 1945–1951) 1914. priv. doc., 1924. red. prof.
- KOROŠEC, Josip (Ljubljana, Slovenija, 1909 – Ljubljana, Slovenija, 1966) (1953–1955) 1953. gostujući prof.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, Nives (Zagreb, 1938 – Zagreb, 2022) (1963–2003) 1963. asist., 1983. doc., 1978. izv. prof., 1998. red. prof.
- MIHOLIĆ, Stjepan (Bukovec, 1913 – Zagreb, 1973) (1936–1973) 1936. pomoćni službenik, 1964. pomoćni laborant, 1972. laborant.
- MILIĆEVIĆ BRADAČ, Marina (Zagreb, 1957) (1983–2022) 1983. asist., 1996. doc., 1999. izv. prof., 2004. red. prof., 2010. red. prof. u trajnom izboru.
- MIROSAVLJEVIĆ, Vladimir (Zemun, Srbija, 1908 – Zagreb, 1975) (1946–1975) 1946. asist. na Odsjeku za povijest, 1951. stariji asist., 1953. priv. doc., 1957. stručni suradnik na Odsjeku za arheologiju, 1961. viši znan. suradnik, 1975. znan. savjetnik.
- OŽANIĆ ROGULJIĆ, Ivana (Šibenik, 1973) (2004–2006) 2004. znan. novakinja.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Duje (Split, 1916 – Zagreb, 1993) (1954–1983) 1954. izv. prof., 1961. red. prof.
- RONČEVIĆ, Krešimir (Zagreb, 1949 – Zagreb, 2014) (1989–2014) 1989. tehnički suradnik – crtač.
- SANADER, Mirjana (Split, 1954) (1993–2019) 1993. asist., 1996. doc., 1999. izv. prof., 2003. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru.
- STARĚ, France (Šmartno kraj Litije, Slovenija, 1924 – Ljubljana, Slovenija, 1974) (1958–1959, 1968–1969) 1959. doc.
- ŠEGVIĆ, Marina (Split, 1945) (1972–2010) 1972. asist., 1984. stručna suradnica.
- ŠEPER, Mirko (Osijek, 1912 – Zagreb, 1970) (1943–1945) 1943. izv. prof.
- ŠIMIĆ KANAET, Zrinka (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1956) (1984–2021) 1984. voditeljica knjižnice, 2005. asist., 2009. viša asist., 2018. doc.
- ŠIŠA VIVEK, Marija (Dubrovnik, 1970) (2005–2016) 2005. znan. novakinja.
- ŠMALCELJ, Marija (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2013) (1967–2003) 1967. asist., 1984. stručna suradnica.
- TEŽAK-GREGL, Tihomila (Zagreb, 1954) (1983–2019) 1983. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru.
- VINSKI, Zdenko (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1996) (1954–1960) 1954. nasl. doc.
- VRANČIĆ, Marija (Goričan, 1943 – Zagreb, 2004) (1964–2001) 1964. tajnica Centra za pripremu etnološkog atlasa Jugoslavije, 1970. tajnica Odsjeka za arheologiju i Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- VRDOLJAK, Snježana (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1966) (1992–2001) 1992. znan. novakinja.
- ZANINOVIĆ, Marin (Velo Grablje, Hvar, 1930 – Zagreb, 2022) (1957–2000) 1957. asist., 1966. doc., 1974. izv. prof., 1978. red. prof.

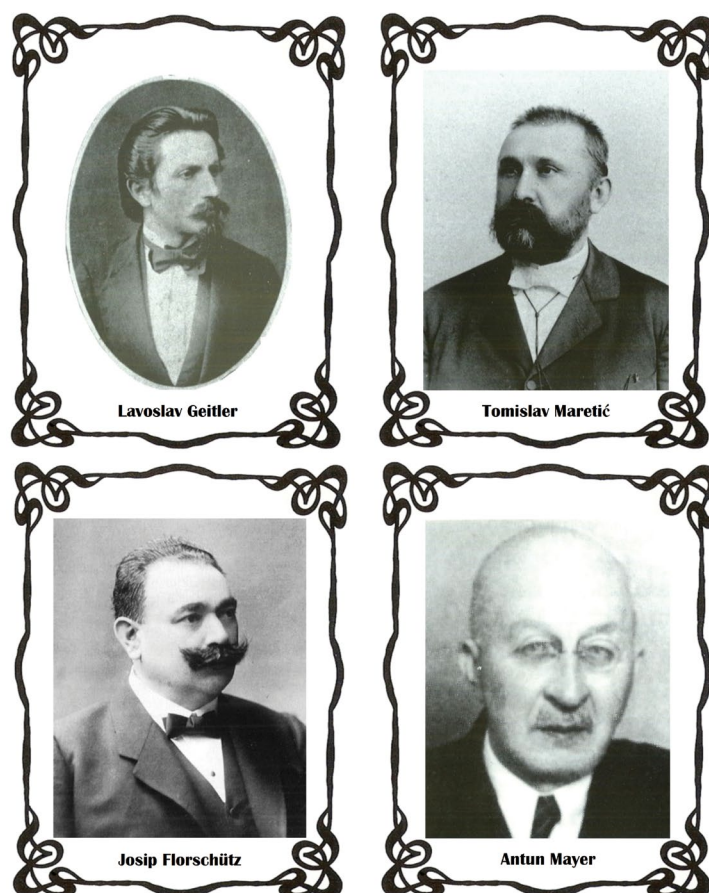
Odsjek za azijske studije

Odsjek za azijske studije utemeljen je 2024. godine, ali najstarija njegova katedra, ona za indologiju, ima znatnu i dugotrajnu povijest. Struke koje Odsjek danas obuhvaća prije su se predavale u sklopu Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije (1959–2000), zatim Odsjeka za orijentalne studije i hungarologiju (2000–2005), a potom Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije (2005–2024). Razvojem struka i povećanjem područja koja se na studijima pokrivaju ukazala se potreba za razdvajanjem pojedinih odsjeka pa su se indologija i dalekoistočni studiji 2005. godine oblikovali kao zaseban odsjek, a uspostavom sveučilišnih studija sinologije i japanologije Odsjek je 2024. preimenovan u Odsjek za azijske studije. Povijest Odsjeka pokazuje rast i razvoj struka vezanih dobrim dijelom za karijere nekih uglednih imena hrvatske znanosti. Danas se na Odsjeku njeguje pet studija u sklopu triju katedara: Prijediplomski i Diplomski studij indologije i Diplomski studij romistike pri Katedri za indologiju, Slobodni studij sinologije pri Katedri za sinologiju te Slobodni studij japanologije pri Katedri za japanologiju. Slobodni studiji sinologije i japanologije nisu sveučilišni studiji koji završenim studentima izdaju diplomu, nego certifikat o položenim kolegijima koji služi kao potvrda njihovih kompetencija. Na Odsjeku se ne nudi doktorski studij, ali studenti koji su završili neki od diplomskih studija školovanje mogu nastaviti na nekom od ponuđenih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu, a to su najčešće Doktorski studij lingvistike i Doktorski studij znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture. Brojni su studenti doktorski studij nastavili i na stranim sveučilištima.

INDOLOGIJA

Studijski program indologije zamišljen je tako da studentima na stručnim temeljima predstavi jezike, kulturu i civilizaciju Indijskoga potkontinenta. Studij indologije filološki je studij u tom smislu što je utemeljen kao studij indijskih jezika i književnosti u širem kontekstu indijske kulture. Za studente indologije ključna je jezična naobrazba, kako bi bili osposobljeni za studij tekstova na izvornim jezicima. Temeljna jezična pouka na studiju obuhvaća vedski, epski, klasični i stručni sanskrt, pāli i prākṛte te suvremeni hindski, treći (po broju govornika) ili četvrti (po broju govornika kojima je materinski) svjetski jezik. Samo taj podatak, kao i činjenica da Indija snažnim gospodarskim zamahom postupno zadobiva mjesto jedne od vodećih svjetskih sila, pokazuje važnost studija za hrvatsku kulturu i znanost, ali i za gospodarstvo i diplomaciju.

Studij indologije osim jezične naobrazbe obuhvaća nastavu iz indijske povijesti, književnosti, religija i filozofije. Nastava se odvija u obliku predavanja, seminara na kojima se čitaju tekstovi na izvorniku i jezičnih vježbi. Očekuje se da student ovlada staroindoijskim i srednjoiindoijskim jezicima pasivno – kao što klasični filolozi ovladavaju starogrčkim i latinskim jezikom – a da hindskim ovlada aktivno kao govornim jezikom. Prijediplomski program traje četiri godine, a diplomski još jednu. Studij započinje gramatikama sanskrta i hindskoga jezika, hindskim jezičnim vježbama i uvodom u indijsku kulturu na prvoj godini, a na

Profesori sanskrta na zagrebačkome Filozofskome fakultetu od 1876. do 1945.

ostalim godinama prijediplomskoga studija studenti slušaju hindske jezične vježbe, prijevodne seminare na kojima čitaju ključna djela na raznim funkcionalnim stilovima sanskrta, prākṛta i hindskoga jezika te predavanja iz povijesti, književnosti, religija i filozofije.

Prvi Hrvat koji se bavio sanskrtom bio je Filip Vesdin (1748–1806) iz Donje Austrije, poznat u svijetu pod redovničkim imenom Paulinus a Sancto Bartholomaeo, koji je napisao prvu sanskrtsku gramatiku ikada objavljenu u Europi (*Sidharubam seu grammatica Samscrdamica*, Rim, 1790) i brojna druga pionirska djela indologije i poredbenoga jezikoslovlja. Manje je poznato da je Antun Mihanović objavio popis dvjesto sanskrtskih i slavenskih riječi istoga zvuka i značenja („Laut- und sinnverwandten Wörtern des Sanskrites und Slawischen“, Beč, 1823) i uveo tako slavenske jezike u obzorje indoeuropeista, dokazujući njihovu punu genetsku srodnost sa sanskrtom.

Klasični staroindijski jezik sanskrit započeo je već 1876. godine predavati na slavistici Lavoslav Geitler, kojega je kao profesora sanskrta 1886. naslijedio Tomislav Maretić. Od 1908. sanskrit predaje Josip Florschütz, pa Đuro Škarić, a od 1935. do 1945. Anton Mayer, inače zaslužni iliolog, kojega

su nove jugoslavenske vlasti smijenile. Tada je u nastavi sanskrta nastupio trinaestogodišnji prekid, sve do 1958. godine, kada ju ponovno oživljava Radoslav Katičić.

U vrijeme priprema za Prvu konferenciju šefova država i vlada nesvrstanih zemalja 1961. godine političke su prilike postale povoljne za osnutak studija indologije i Katedre za indologiju. Jedino sveučilište u bivšoj Jugoslaviji spremno da otpočne s indijskim studijima bilo je ono u Zagrebu, gdje su na Filozofskome fakultetu djelovala tri nastavnika prikladna za taj zadatak: Radoslav Katičić, koji je poučavao indoeuropeistiku i sanskrit, Čedomil Veljačić, koji je već bio dobio zadatak da uvede indijsku i istočne filozofije na Odsjeku za filozofiju, i Svetozar Petrović, koji se bavio poredbenom književnošću. Katedra za indologiju otvorena je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1959. godine povodom posjeta indijskoga ministra obrazovanja Humayuna Kabira.

Zadaća organizacije studija indologije povjerena je Radoslavu Katičiću, koji se od 1960. do 1961. usavršavao u indoeuropeistici, indologiji i indoiranistici u Tübingenu kod slavnoga profesora Paula Thiemea. Nastava je na indologiji otpočela ak. god. 1962/63, a kao prva asistentica na Katedri primljena je Milka Jauk-Pinhak, koja se bavila staroindijskim i srednjoindijskim jezikoslovljem, a pokrenula je i proučavanje ostavštine Filipa Vesdina. U 1960-im godinama na studiju indologije predavali su i mnogi indijski nastavnici

poput poznatoga indijskog filozofa i logičara Surendre Sheodasa Barlingaya, ekonomista Soumitre Kumara Sharma i povjesničara Amana Prakasha Chanda. Početkom 1970-ih došla je na Katedru i Zdravka Matišić te preuzela nastavu hindskoga i dio nastave sanskrta. Temeljac studija indologije u Hrvatskoj predstavljao je izvrstan Katičićev priručnik *Stara indijska književnost sanskrtska, palijska i prakrtska* iz 1973. godine.

Na studijskome programu indologije danas je aktivno šest nastavnika. Ivan Andrijanić bavi se istraživanjem indijske brahmanističke filozofije: filozofijom vedānte i njezinom komentatorskom književnošću te Mahābhāratom i religijskim temama. Drži nastavu sanskrtske gramatike i jezikoslovlja te indijske povijesti. Goran Kardaš bavi se indijskom misaonošću i filozofijom, poglavito buddhističkom, a predaje indijsku filozofiju, stručne sanskrtske seminare i hindsku gramatiku. Krešimir Krnic bavi se sanskrtskim epovima, osobito Rāmāyaṇom, te hindskom i urdskom književnošću. Drži hindske i sanskrtske književne seminare. Znanstveni i stručni interesi Višnje Grabovac vezani su uz metodologiju poučavanja hindskoga jezika, književno prevodilaštvo, kao i proučavanje različitih žanrova buddhističke hagiografske književnosti. Drži nastavu hindskih jezičnih vježaba i seminare srednjoindijskoga i buddhističkoga hibridnog sanskrta. Katarina Katavić bavi se temama s područja poredbeno-povijesnoga jezikoslovlja, a znatnu je pažnju posvetila romskom jeziku. Drži nastavu hindskih seminara. Kao vanjski suradnik na studiju predaje i Mislav Ježić, dugogodišnji pročelnik Odsjeka. U svojem indološkom radu Ježić se usredotočio na vedsku filologiju, sanskrtske epove, indijske religije i filozofiju, kao i na poredbeno jezikoslovlje i filologiju. Drži nastavu iz staroindijskih i srednjoindijskih seminara, indijske religije i filozofiju. Među indijskim lektorima za hindski treba spomenuti Sheoraja Singha Jaina, koji je mnogo godina poučavao hindski i urdski jezik, prevodio hindsku poeziju na hrvatski, a hrvatsko, slovensko i makedonsko pjesništvo i pripovjednu prozu na hindski.

Na temelju sporazuma između Sveučilišta u Zagrebu i Indijskoga vijeća za kulturne odnose (*Indian Council of Cultural Relations*, ICCR) na Odsjeku djeluju ICCR-ove katedre za hindski (od 2008. godine) i za sanskrt (od 2019. godine), s dvama gostujućim profesorima. Na sanskrtskoj je katedri danas Chandra Bhushan Jha, a na hindskoj Meenu Krishna.

U organizaciji nastavnika studija indologije Mislava Ježića, Milke Jauk-Pinhak i Krešimira Krnica i međunarodnih partnera utemeljena je 1994. redovita sanskrtistička konferencija *Dubrovnik International Conference on the Sanskrit Epics and Purāṇas* (DICSEP), koja se do 2023. održala deset puta. Sudionici konferencije, uključujući vodeće svjetske stručnjake, dolaze sa svih kontinenata na kojima se provode indološka istraživanja. DICSEP se razvio u vodeću međunarodnu konferenciju na području sanskrtskih epova i purāṇa, nadahnjujući nove istraživačke smjerove i okupljajući znanstvenike. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti te ugledni indijski znanstveni izdavač Dev Publishers iz New Delhija objavljuju radove s te konferencije na engleskome jeziku s hrvatskim sažecima. Do sada je objavljeno sedam svezaka i oni su neizostavan dio suvremena znanstvenoga proučavanja sanskrtskih epova. S Ivanom Andrijanićem Mislav Ježić je 2019. u Hrvatskoj organizirao i svjetsku vedološku konferenciju *7th International Vedic Workshop*. Na području indologije Hrvatska je po vlastitim istraživačkim prinosima i po poticanju međunarodne znanstvene suradnje upisana na zemljovid svjetske znanosti.

Studenti su indologije također vrlo angažirani u djelatnostima povezanima sa strukom. Imaju studentsku udrugu *Taraṅgiṇī* i indološki studentski zbor pod nazivom *Hindi Divas*, koji izvodi klasične, tradicionalne i zabavne indijske skladbe. Zbor je snimio kompaktnu ploču opremljenu tekstovima pjesama s prijevodom. Studenti organiziraju i druge programe poput priredaba, osobito *Dana hindskoga jezika* (*Hindi divās*) i kazališnih predstava. Osim toga zagrebački su studenti u suradnji sa studentima sa sveučilišta u Wrocławu i

Studenti i nastavnici indologije na studijskome putu po Indiji, Agra, 2011.

Poznaću, a potom i iz drugih središta, 2009. počeli organizirati *Middle European Student Indology Conference*, koja se, naizmjenice s drugim sveučilišnim središtima, 2009, 2012, 2015, 2018. i 2023. godine održala u Zagrebu. U izdanju Kluba studenata indologije *Taraṅgiṇī* izašao je 2017. i zbornik studentskih radova s konferencije održane 2015. godine, a te su godine objavljena i dva sveska prijevoda indijskih kratkih priča (*Pričama kroz Indiju I–II*), za koje su studenti indologije dobili Rektorovu nagradu za 2017/18. godinu.

Hrvatska indologija svjesna je svojega poslanja da radi na tome da hrvatska kultura postane dio svjetske otvarajući se jednoj od najvećih neeuropskih kultura te da hrvatsku kulturu obogati bogatstvom i istančanošću sadržaja indijske kulture. To će biti moguće u onoj mjeri u kojoj kultura bude u nas živa i važna, a bude li važna, indologija će joj moći dati još mnogo dragocjenih prinosa. Druga je zadaća indologije da Hrvatskoj gradi mostove prema jednoj od najvećih i najmnogoljudnijih zemalja na svijetu, prema šestini čovječanstva koja živi u Indiji, prema zemlji koja ima rast među najbržima u svijetu i koja je postala jedna od pet najvećih svjetskih intelektualnih i gospodarskih sila. A treća je zadaća hrvatske indologije znanstvena: da istražuje nepoznate strane indijskih jezika, književnosti i kulture na korist svjetske znanosti. Na tome je polju hrvatska indologija malim snagama pridonijela mnogo i uspjela je Hrvatsku u stručnim krugovima u svijetu učiniti tako prisutnom i poznatom kako to možda ni nekim znatno razglašenijim znanostima u našoj sredini nije uspjelo.

ROMISTIKA

Diplomski studij romistike dvogodišnji je sveučilišni studij romskoga jezika i kulture. Takav studij uvelike obogaćuje hrvatsku kulturnu raznolikost i otvara vrata uvažavanju i poštovanju manjinskih kultura promičući interkulturni dijalog i suzbijanje predrasuda. Romi su u Hrvatskoj važna etnička skupina s bogatom kulturnom baštinom te je jedna od uloga studija romistike bolje razumijevanje i čuvanje toga nasljeđa. Istraživanje i promicanje romskoga jezika korisno je u mnogim poljima, uključujući kulturu, društveni rad i obrazovanje. Učenje romskoga jezika također pomaže ne-Romima u olakšavanju komunikacije s romskom zajednicom, a obrazovanje o romskoj kulturi i povijesti može pridonijeti boljoj društvenoj inkluziji Roma, smanjenju diskriminacije te promicanju ravnopravnosti.

Studenti, magistri romistike, znanja koja su stekli na studiju mogu dalje prenositi na poslovima kojima će se kasnije baviti, u kulturnim institucijama i nevladinim udrugama, politici i diplomaciji, suzbijajući predrasude i pomažući u afirmaciji romske manjine. Magistri romistike mogu raditi u institucijama koje se bave fundamentalnim i primijenjenim društvenim istraživanjima vezanima uz Rome (jezik, književnost, kultura, migracije, etnicitet, ruralne i urbane teme i sl.), mogu obavljati stručne ekspertize za potrebe državnoga sektora i nevladinih organizacija, osposobljeni su za prevođenje s romskoga jezika, za rad u izdavaštvu i medijima. S druge strane bivši studenti zaposleni u obrazovanju mogu pomoći u izradi i provedbi budućih programa u osnovnoškolskome obrazovanju namijenjenom djeci koja pripadaju romskoj manjini, kao i drugoj djeci odmalena ih upoznajući s romskom kulturom.

Pionir indologije Filip Vesdin u svojem je najpopularnijem djelu *Viaggio alle Indie orientali* 1796. među prvima zastupao tezu o indijske podrijetlu romskoga jezika i Roma, a Antun Mihanović u bečkome je časopisu *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst* 1823. objavio rad „Die Zigeuner“. Kasnije su se u 19. i 20. stoljeću istraživanjem Roma znanstveno i stručno bavili brojni stručnjaci, zbog čega je bilo prirodno da se u Hrvatskoj pokrene studij romistike.

Romistika je na Filozofskome fakultetu prisutna od ak. god. 2012/13, kad su u okviru Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije uvedena četiri izborna kolegija ponuđena svim studentima: *Uvod u romski jezik 1 i 2*, koje je izvodio Ljatif Demir, te *Uvod u književnost i kulturu Roma 1 i 2*, koje je započela izvoditi vanjska suradnica Hedina Sijerčić, a nastavio od 2015. do danas izvoditi Ljatif Demir. Ti su izborni kolegiji bili otpočetak izvrsno posjećeni i brojni su studenti različitih studijskih grupa imali prilike dobiti stručno utemeljene i pouzdane uvide u kulturu Roma, kao i osnovna znanja romskoga jezika. Pozitivna iskustva s tim izbornim kolegijima pomogla su u osnutku diplomskoga studija romistike, koji je prve studente upisao ak. god. 2016/17.

Romistika je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu ustrojena kao jednopredmetni i dvopredmetni diplomski studij. Dvopredmetni se studij izvodi u dvodisciplinarnoj kombinaciji s drugim studijima na Fakultetu i obuhvaća nastavu iz jezika, kulture i književnosti. Studenti sva četiri semestra slušaju nastavu iz romskoga jezika (četiri sati tjedno) te kolegije iz književnosti i kulture Roma (po dva i po četiri sata tjedno). Za taj je aspekt nastave zadužen Ljatif Demir, koji se bavi temama vezanima uz romski jezik, a osobito temama iz književnosti i kulture Roma. Godine 2012. objavio je romsku gramatiku, a 2019. s Dijanom Vlatković opsežni *Hrvatsko-romski rječnik*, uz brojne druge knjige i članke. Jednopredmetni studij romistike uključuje sve spomenute kolegije s dvopredmetnoga studija s dodatkom povijesti Roma (po dva sata tjedno tijekom četiriju semestara) i dvaju metodoloških kolegija: *Metodika nastave romskoga jezika* (četiri sata tjedno) i *Metodika nastave i školske recepcije romske književnosti* (četiri semestra po četiri sata tjedno). Metodološke

je kolegije držala Fatime Demir, koju je nakon njezine prerane smrti zamijenila vanjska suradnica Marija Aleksandrović. U nastavi na studiju pomaže i indologinja Katarina Katavić, poslijedoktorandica na Odsjeku.

Važan je partner studija romistike, s velikom ulogom u njegovu utemeljenju, Savez Roma u Hrvatskoj *Kali Sara*, koji se aktivno bavi organizacijom brojnih događanja, konferencija, proslava, izložaba, predavanja, kao i sustavnom brigom za romsku manjinu u Hrvatskoj. Savez je dao bitan poticaj izdavanju ključnih priručnika za studij romistike, rječnika i gramatika i drugih stručnih i znanstvenih izdanja. Osobito se može istaknuti uloga Saveza u organizaciji međunarodne znanstvene konferencije (u suradnji s Filozofskim fakultetom u Zagrebu) *Roma as Indian Diaspora – Unbreakable ties*, koja je održana 2022. godine, a 2023. objavljen je i istoimeni zbornik radova s konferencije.

Studij romistike nastavili bismo u budućnosti razvijati kao središte znanstvenoga proučavanja Roma u Hrvatskoj i cijeloj regiji, dok se s druge strane nadamo što većem odazivu iz same romske zajednice kako bi se započelo sa sustavnim obrazovanjem kadra koji je sposoban na stručnim temeljima dalje prenositi znanja u drugim sferama obrazovanja u Hrvatskoj i okolici.

SINOLOGIJA

Sinologija je kao struka utemeljena u proučavanju klasičnoga i modernoga kineskog jezika u govoru i pismu. Šire shvaćena sinologija bavi se proučavanjem kineske kulture, tradicije, društva u užem smislu, povijesti, umjetnosti, književnosti, religijâ i filozofije, politike, ekonomije, međunarodnih odnosa i svih ostalih elemenata tradicionalnoga i suvremenoga kineskog društva. Sinologija je stoga interdisciplinarna znanost: u prvome redu filologija koja se koristi metodom studija jezika, jezikoslovlja i književnih spomenika, ali i metodologijama drugih struka poput povijesti, sociologije, etnologije, antropologije i ekonomije.

Obrazovani stručnjaci u području sinologije mogu biti izravni stvaraoci kulturnih i umjetničkih fenomena, osobito putem prevođenja kineskih književnih ili filozofskih djela, koja su u hrvatskoj kulturnoj sferi unatoč zanimanju javnosti preslabo zastupljena, čime su u nerazmjeru s globalnom važnošću i vrijednošću kineske kulture. S druge strane hrvatski stručnjaci za Kinu potrebni su i za promociju hrvatske kulture, gospodarstva i diplomacije u Kini, gdje se o Hrvatskoj i dalje zna manje nego bi to bilo poželjno. U Hrvatskoj je važno njegovati pouzdana znanja o Kini, jednoj od vodećih svjetskih kulturnih, gospodarskih i političkih sila. Time i Hrvatska, neusporedivo manja opsegom i brojem stanovnika, može biti na tragu znatno većim silama koje su znale prepoznati važnost azijskih kultura.

Prvi su kineski lektori na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu održavali nastavu iz kineskoga jezika još od početka 1980-ih godina i time udarili temelj ustrojavanju Slobodnoga studija sinologije koji je na Odsjeku za indologiju i dalekoistočne studije uveden i prvu generaciju studenata upisao ak. god. 2004/05.

Za izradu programa Slobodnoga studija sinologije najveće zasluge ima Milka Jauk-Pinhak, a potom i Ranko Matasović. Tadašnji predstojnik Odsjeka Mislav Ježić dobio je zadatak da bude predstojnik Katedre za sinologiju i vodi brigu za razvoj studija. Godine 2005/06. doveo je na studij Ivanu Buljan, čiji je dvojni doktorat (u suradnji Sveučilišta u Zagrebu sa Sveučilištem u Gentu) prvi sinološki doktorat obranjen u Hrvatskoj. I. Buljan se bavi starokineskim jezikom i ranom kineskom filozofijom, o čemu je objavila niz znanstvenih radova u istaknutim međunarodnim i domaćim časopisima. Poslije je zaposlena i Ivana Gubić, koja na Katedri radi od 2014. godine, a bavi se klasičnom kineskom književnošću. Ona je u znanstvenome radu

Sat kineske kaligrafije za studente prve godine Slobodnoga studija sinologije pod vodstvom kineske lektorice Shi Lintong, Zagreb, 2022. U pripremi sata pomogla je i prof. Yang Haiyan, kineska voditeljica Konfucijeva instituta.

osobito aktivna u poveznicama tradicionalne kineske i korejske kulture, književnosti i jezikoslovlja. Takva je bila i tema njezina doktorskoga rada, koji je 2021. obranila na Sveučilištu u Bochumu. U sklopu svojih stručnih interesa za koreanistiku brinula se za projekt preko kojega je korejska lektorica Jaewon Ryu od 2019. do 2022. držala tečaj korejskoga jezika kao izborni kolegij za studente Filozofskoga fakulteta. Od 2006/07. u nastavi sudjeluju ili su sudjelovali i profesori s Oddelka za azijske in afriške studije Filozofskoga fakulteta u Ljubljani Mitja Saje i Jana Rošker, kao i Helena Motoh i Mojca Pretnar, koja je na Odsjeku zaposlena od 2023. godine. M. Pretnar vrsna je stručnjakinja za klasičnu kinesku književnost, posebice za poeziju dinastije Song. Bavi se i kognitivističkim proučavanjem metafora u kineskome jeziku i književnosti. Kao vanjski suradnik velik je trag ostavio Mitja Saje, istaknuti stručnjak za kinesku povijest i suvremenu Kinu. Na studiju djeluje i po dvoje gostujućih lektora iz NR Kine, a u ovome razdoblju to su Shi Lintong i Cai Shengkai.

Osim znanstvenim i nastavnim radom članovi Katedre aktivno se bave promicanjem istraživanja kineske kulture, što je 2014. godine rezultiralo osnivanjem Europskog udruženja za kinesku filozofiju (European Association of Chinese Philosophy; osnivačica: J. Rošker, suosnivači: H. Motoh, I. Buljan i dr.), koje je postalo prepoznatom platformom za plodonosnu razmjenu ideja među istraživačima kineske intelektualne povijesti.

Studenti, lektori i nastavnici prve generacije Slobodnoga studija sinologije, Zagreb, 2006.

Slobodni studij sinologije traje tri godine s tjednim opterećenjem od 10 sati nastave. Nastava se održava u večernjim satima, što omogućuje i zaposlenim studentima da redovito pohađaju nastavu. Nastava obuhvaća intenzivne jezične vježbe iz kineskoga jezika i pisma, a na trećoj se godini uči i starokineski jezik. Osim jezične nastave studenti slušaju predavanja iz kineske kulture i civilizacije, filozofije, književnosti, povijesti te modernoga kineskog gospodarstva i društva.

Katedra za sinologiju bila je i jedan od organizatora natjecanja iz kineskoga jezika i kulture za Republiku Hrvatsku pod nazivom *Kineski most*, koji u posljednje vrijeme organiziraju Konfucijev institut Sveučilišta u Zagrebu i Veleposlanstvo NR Kine. Studenti sinologije redovito sudjeluju na tom natjecanju i ostvaruju zapažene rezultate. Zahvaljujući suradnji s Uredom kineske vlade za poučavanje kineskoga jezika u pripremi je organizacija službenoga testiranja poznavanja kineskoga jezika.

Slobodni studij sinologije predstavlja najbolju mogućnost za upoznavanje kineskoga jezika, kulture, povijesti, književnosti i društva općenito u Hrvatskoj. Kineski jezik u Hrvatskoj moguće je učiti i u školama stranih jezika, osobito na Konfucijevu institutu, kojemu je jedan od ravnatelja Krešimir Jurak, no samo u ograničenoj satnici i izvan općega kulturnog konteksta. Slobodni studij sinologije omogućuje cjelovit pogled na suvremenu, ali i tradicionalnu Kinu.

Dugogodišnje iskustvo u nastavi na Slobodnome studiju sinologije dovelo je do toga da su se konačno okupili kvalificirani nastavnici i stekli drugi uvjeti da slobodni studij preraste u sveučilišni studij. Program sveučilišnoga prijediplomskoga i diplomskoga studija sinologije uspješno je akreditiran i prva će generacija budućih prvostupnika sinologije studij upisati ak. god. 2024/25. Sveukupno, uspostava redovita prijediplomskoga i diplomskoga sveučilišnoga studija sinologije može imati dubok utjecaj na kulturne, ekonomske i diplomatske odnose Hrvatske s Kinom otvarajući novi most prema šestini čovječanstva koja baštini bogatu kinesku kulturu promičući veću suradnju i razumijevanje u sve povezanijem svijetu.

JAPANOLOGIJA

Studij japanskoga jezika i kulture u zemlji poput Hrvatske, gdje tradicionalno postoji zajednica zaljubljenika u japansku kulturu, nemalim dijelom zaslugom akademika Vladimira Devidéa, kao i uspješni gospodarski odnosi s Japanom, nudi brojne prednosti koje obostrano mogu služiti obogaćivanju i unapređenju domaće kulture, ali i promociji hrvatske kulture i gospodarstva u Japanu. U kulturnome smislu ozbiljan studij japanskoga jezika i kulture studentima pruža priliku da prodube svoje razumijevanje japanske kulture, što može potaknuti obogaćivanje vlastite kulture. S druge strane stručnjaci za japanski jezik i kulturu mogu pronaći jedinstvene poslovne prilike u različitim sektorima, uključujući trgovinu, turizam i međunarodno poslovanje. Oni mogu djelovati kao most između dviju nacija. Sve u svemu, japanologija u Hrvatskoj djeluje kao most između zaljubljenika u kulturu i ekonomskih prilika, pridonoseći kako osobnom razvoju tako i bilateralnim odnosima.

Trenutno se japanologija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu studira kao slobodni studij, ali je program novoga sveučilišnoga prijediplomskoga i diplomskoga studija japanologije uspješno akreditiran i prva će generacija budućih prvostupnika japanologije studij upisati ak. god. 2024/25. Za program Slobodnoga studija japanologije najveće zasluge ima indologinja Klara Gönc Močanin. Ona je kao dobro upućena zaljubljenica u japansku kulturu godinama obavljala i ulogu predstojnice Katedre za japanologiju, a brinula se i za to da se za taj studij nađu nastavnici iz Hrvatske i Japana. Poslije ju je na tom zadatku naslijedio Mislav Ježić, dok tu funkciju po stjecanju doktorata nije kao japanologinja mogla preuzeti Iva Lakić-Parać. Slobodni studij japanologije trogodišnji je program koji nudi nastavu vezanu za japanski jezik, književnost, japansku povijest, kulturu i religije. Što se tiče učenja japanskoga jezika, studenti slušaju nastavu iz japanskih jezičnih vježbi (*Japanski jezik 1–6*), zatim iz *Čitanja i pisanja na japanskom* i *Japansku lingvistiku*, sve u cilju dosezanja razine znanja japanskoga jezika između razina B1 i B2. Predmeti povezani s japanskom kulturom obuhvaćaju nastavu književnosti i povijesti od drevnih vremena do modernoga doba. Predavanja o suvremenim društvenim pitanjima u Japanu te o japanskoj religijskoj i filozofskoj misli istražuju ključne teme bitne za dublje razumijevanje suvremene japanske kulture i društva. Cilj je studentima pružiti znanje i perspektive potrebne za daljnje istraživanje prema vlastitim interesima nakon završetka ovoga programa. Po izvršenju obveza na programu studenti dobivaju certifikat o položenim kolegijima.

Na studiju japanologije njeguju se bogate izvanškolske i posebne aktivnosti poput Natjecanja u japanskome govorništvu, koje se uz potporu Veleposlanstva Japana u Hrvatskoj i Hrvatskoga udruženja učitelja japanskoga jezika održava svake godine. U kategoriji govora sudionici imaju ograničenje od četiri minute kako bi o slobodnoj temi iznijeli svoje mišljenje na japanskome jeziku. U kategoriji izvedbe unutar vremen-skog okvira od tri do četiri minute izvode govore, pjevanje, ples, recitiranje poezije ili druge izvedbe poveza-ne s Japanom na japanskome jeziku. Druga je aktivnost vezana uz japanski jezik *Nihongo Danwashitsu* ili

Studentice i nastavnice Slobodnoga studija japanologije na Natjecanju u govorništvu na japanskom jeziku (Zagreb, 2018). Druga slijeva je pobjednica natjecanja, studentica Martina Kolak.

Japanska razgovaraonica, gdje u opuštenoj atmosferi studenti japanski jezik mogu vježbati uz pomoć izvornih govornika, japanskih državljana koji borave u Hrvatskoj. Uz to viša lektorica Emi Murata Margetić redovito organizira tečajeve i uvijek posjećene prikaze japanske ceremonije čaja u kojima sudjeluju i studenti.

Studij nudi brojne mogućnosti nastavka studija u Japanu i do listopada 2020. godine 35 studenata iskoristilo je tu mogućnost zahvaljujući stipendijama koje velikodušno pribavlja Japansko veleposlanstvo u Zagrebu, s kojim Katedra za japanologiju na brojnim poljima njeguje izvrsnu suradnju. Mnogi su studenti nastavili studij japanologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, s kojim je Filozofski fakultet u Zagrebu 2015. godine sklopio ugovor o takvoj suradnji i nadopunjavanju, te su tamo stekli titule prvostupnika i magistra. Dvoje je studenata koji su stekli certifikat Slobodnoga studija japanologije steklo licencu za službenoga vodiča Grada Zagreba na japanskome jeziku, a neki su dobili službenu dozvolu za sudske tumače za japanski jezik. Nekoliko bivših studenata japanologije poučava japanski jezik i kulturu na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, a neki kao predavači u školama stranih jezika i privatni učitelji. Velik je broj studenata koji su japanologijom nadogradili svoje temeljne struke te su se zaposlili na području inženjerstva ili prirodnih znanosti.

Začetak je japanologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu japanski jezični tečaj utemeljen 1995. godine. Osobe koje su potaknule osnivanje toga tečaja bile su Milka Jauk-Pinhak, tadašnja prodekanica Filozofskoga fakulteta, i Klara Gönc Moačanin, obje indologinje. Klara Gönc Moačanin intenzivno se zanimala za japansku književnost te je na hrvatski jezik prevela dijelove *Genji monogatari*, a u njezinim predavanjima o azijskome kazalištu istaknuto je mjesto zauzimalo japansko kazalište *no*, kojemu je posvećen i bitan dio njezine knjige o klasičnim kazališnim oblicima iz 2002. godine.

Prvi je tečaj japanskoga jezika na Fakultetu 1995. godine započeo izvoditi Franjo Štiglić, teorijski fizičar koji je studirao u Japanu. Taj je prvi tečaj japanskoga jezika upisalo više od pedeset studenata, što ukazuje na visok interes Hrvata za japanski jezik i kulturu. F. Štiglić sam je izradio udžbenike i druga pomagala za poučavanje japanskoga jezika u uvjetima kad nastavni materijali nisu bili tako lako dostupni kao danas. Štiglić je također organizirao i nastavu kod kuće, dok je njegova supruga Masumi Shimooka Štiglić, Japanka, studentima priređivala japansku hranu i omogućavala im i to iskustvo japanske kulture. Takva se tradicija bliska odnosa i prožimanja jezika i različitih kulturnih aspekata zadržala do danas.

Od jeseni 2001. do ljeta 2004. godine nastavu japanskoga jezika preuzela je Yukari Hill. U lipnju 2003. godine tadašnji veleposlanik Japana u Hrvatskoj Kaname Ikeda započeo je pregovore s dekanom Filozofskoga fakulteta Miljenkom Jurkovićem, rektoricom Sveučilišta Helenom Jasnom Mencer i ministrom znanosti i obrazovanja Draganom Primorcem o osnutku Slobodnoga studija japanologije, koji je konačno započeo s radom u zimskome semestru 2004. godine. Prvi su nastavnici na studiju bili Yuzo Yada i Sachiko Kurihara, koji su uz financijsku podršku Japan International Cooperation Foundation (JICA) predavali predmete vezane uz japanski jezik i japansku kulturu. Godine 2009. Katedri za japanologiju pridružila se Iva Lakić-Parać, a potom se kao vanjski suradnici pridružuju Irena Srdanović, Hazuki Mori (od 2018. do 2023. zaposlena kao docentica), Emi Murata Margetić (2017. zaposlena kao lektorica), Kamelija Kauzlarić, Velna Rončević (od 2023. zaposlena kao viša asistentica) i Katarina Šukelj (2020. zaposlena kao asistentica).

Novim sveučilišnim studijem japanologije nadamo se hrvatskomu društvu ponuditi mogućnost dubljega razumijevanja jedne silno bogate i fascinantne kulture duge povijesti, bogate umjetničke tradicije, koja obuhvaća i inovativnu suvremenu scenu koja utječe na svjetsku umjetnost, tehnologiju i ekonomiju. Sustavnim proučavanjem japanskoga jezika na pouzdanim stručnim temeljima nadamo se otvoriti vrata komunikaciji s japanskim narodom, što je u današnjem globaliziranom svijetu posebno važno. Poznavanje japanskoga jezika pomaže i izgradnji međunarodnih odnosa, poslovnim prilikama i kulturnoj razmjeni. To nas potiče da razvijemo otvorenost prema drugim kulturama i promičemo međunarodnu suradnju, što su temeljna posla-nja studija dalekih i bogatih kultura poput japanske kakva se njeguju na Odsjeku za azijske studije.

Mislav Ježić
Ivan Andrijanić

LITERATURA

- Andrijanić, I. (ur.). *Croatian-Indian Links: Thirty Chapters for Thirty Years of Diplomatic Relations (1992-2022)*. Zagreb: Hrvatsko-indijsko društvo, 2022.
- Ježić, M. *Šezdeseta obljetnica hrvatske indologije: povijest i sadašnjost, projekti, prinosi i publikacije*. Zagreb: Odsjek za indologiju i dalekoistočne studije, 2022.
- Mori, H. ザグレブ大学哲学部インド・極東学科日本学コース15年の歩み (Petnaest godina Katedre za japanologiju Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu). *Suvremeni pristupi u izučavanju japanskog jezika i kulture*. Lakić-Parać, I. (ur.). Zagreb: FF press, 2023, 17–38. DOI: <https://www.doi.org/10.17234/9789533791319.02>
- Vojak, D. Počeci hrvatske romologije: od Filipa Ivana Vezdina do Franje Fanceva. *Studia ethnologica Croatica*. 29, 1(2017), 385–408. DOI: <https://doi.org/10.17234/SEC.29.14>

MREŽNE STRANICE

- Mrežna arhiva sjednica Fakultetskoga vijeća FFZG <https://web2020.ffzg.unizg.hr/fakultetsko-vijece/arhiva/> (8. 12. 2023).
- Mrežne stranice Katedre za indologiju <https://indolog.ffzg.unizg.hr> (8. 12. 2023).
- Mrežne stranice Katedre za sinologiju <https://sinologija.ffzg.unizg.hr> (8. 12. 2023).
- Mrežne stranice Katedre za japanologiju <https://japanologijaffzg.wixsite.com/home> (8. 12. 2023).

Djelatnici Odsjeka za azijske studije

DJELATNI

ANDRIJANIĆ, Ivan (Zagreb, 1975) (2005) 2005. znan. novak – asist., 2011. viši asist., 2012. doc., 2018. izv. prof.

BULJAN, Ivana (Zagreb, 1976) (2007) 2007. znan. novakinja – asist., 2011. viša asist., 2015. doc., 2022. izv. prof.

DEMIR, Ljatif (Skopje, Sjeverna Makedonija, 1961) (2016) 2016. asist., 2018. poslijedoktorand, 2023. doc.

GRABOVAC, Višnja (Ljubljana, Slovenija, 1981) (2014) 2014. lektorica, 2020. viša lektorica.

GUBIĆ, Ivana (Rijeka, 1980) (2014) 2014. asist. 2021. poslijedoktorandica.

KARDAŠ, Goran (Požega, 1970) (2001, od 2012. i na Odsjeku za filozofiju) 2001. znan. novak, 2002. mlađi asist., 2009. viši asist., 2012. doc., 2018. izv. prof., 2024. red. prof.

KATAVIĆ, Katarina (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1991) (2016) 2016. asist., 2022. poslijedoktorandica.

KRNIC, Krešimir (Varaždin, 1964) (1989) 1989. znan. novak, 1999. asist., 2004. viši predavač.

LAKIĆ PARAC, Iva (Zadar, 1977) (2008) 2008. asist., 2017. poslijedoktorandica, 2022. doc.

MURATA MARGETIĆ, Emi (Tokio, Japan, 1974) (2017) 2017. lektorica, 2022. viša lektorica.

PRETNAR, Mojca (Kranj, Slovenija, 1979) (2023) 2023. doc.

RONČEVIĆ, Velna (Pariz, Francuska, 1982) (2023) 2023. viša asist.

ŠUKELJ, Katarina (Zagreb, 1982) (2020) 2020. asist.

UGRINOVIĆ, Ana (Zagreb, 1970) (2016) 2016. tajnica Odsjeka za azijske studije.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

DEMIR, Fatime (Skopje, Sjeverna Makedonija, 1963 – Skopje, Sjeverna Makedonija, 2021) (2016–2021) 2016. lektorica.

GÖNC MOAČANIN, Klara (Lendava, Slovenija, 1953 – Zagreb, 2019) (1980–2018) 1980. mlađa knjižničarka, 1982. knjižničarka, 1996. lektorica, 2001. viša lektorica.

JAUŠK-PINHAK, Milka (Skrad, 1939 – Zagreb, 2013) (1963–2004) 1963. asist., 1977. doc.

JEŽIĆ, Mislav (Zagreb, 1952) (1978–2017) 1978. asist., 1984. doc., 1992. izv. prof., 1998. red. prof., 2023. prof. emeritus.

JURAK, Krešimir (Zagreb, 1980) (2007–2014) 2007. znan. novak – asist.

KATIČIĆ, Radoslav (Zagreb, 1930 – Beč, Austrija, 2019) (1958–1977) 1958. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.

KUMAR BHATT, Sunil (Agra, Indija, 1968) (1992–2009) 1992. lektor, 2005. viši lektor.

MATIŠIĆ, Zdravka (Travnik, Bosna i Hercegovina, 1944 – Zagreb, 2024) (1971–2010) 1971. asist., 1984. doc., 1993. izv. prof., 2002. red. prof.

MIJATOVIĆ, Stella (Zagreb, 1972) (2005–2016) 2005. tajnica Odsjeka za azijske studije (tada Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije).

MORI, Hazuki (Tokio, Japan, 1971) (2018–2023) 2018. doc.

ŠVENCIBIR, Karolina (Zagreb, 1980) (2009–2013) 2009. znan. novakinja – asist.

ZRNIĆ, Biljana (Pula, 1980) (2007–2014) 2007. znan. novakinja – asist.

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

SADAŠNJA ULOGA ODSJEKA I STUDIJSKI PROGRAMI

Nakon gotovo stoljeća od osnutka Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju svojim znanstvenim i nastavničkim potencijalom predstavlja središnju nacionalnu instituciju za naobrazbu stručnjaka i znanstvenika na široku području etnologije, kulturne antropologije i antropologije. Odsjek izvodi studijske programe etnologije i kulturne antropologije na prijediplomskoj, diplomskoj i doktorskoj razini te antropologije na prijediplomskoj i diplomskoj razini.

Prijediplomski i diplomski studijski programi etnologije i kulturne antropologije objedinjuju znanstvenu tradiciju etnologije i kulturne antropologije u nacionalnim i međunarodnim okvirima, mijene i suvremena disciplinarna strujanja te iskustva nastavnika stečena u znanstvenim projektima i mrežama. Poseban naglasak stavljen je na suvremena znanstvena usmjerenja i inovativne metodološke pristupe, etičke smjernice struke i razvijanje istraživačkoga senzibiliteta za kulturnu raznolikost. Temelj su studija uvidi i znanja u području etnoloških i kulturnoantropoloških teorija, problema i koncepata te kvalitativnih pristupa s naglaskom na etnografskome, s različitim razinama njihova promišljanja i primjene na prijediplomskoj i diplomskoj razini. Dodatno su u okviru raznovrsnih izbornih kolegija studentima omogućeni uvidi u specifične socio-kulturne probleme i procese, kao i specifične primjene etnografskog i drugih kvalitativnih pristupa. Neizostavan je dio studijskih programa prijediplomske i diplomske razine stjecanje iskustva u konkretnim istraživačkim situacijama i stručnom okruženju te primjena stečenih znanja. Riječ je o praktičnim iskustvima koja se ostvaruju u okviru seminarskih zadataka, u suradnji s lokalnim zajednicama ili s institucijama (poput muzeja, konzervatorskih odjela, arhiva, znanstvenih institucija, organizacija civilnoga društva, turističkih zajednica i dr.), u projektnim istraživanjima nastavnika te u terenskoj nastavi. Terenska nastava, kao specifičan i neizostavan sastavni dio studija, posebno je usmjerena na istraživački boravak na terenu i stjecanje iskustva studenata u uspostavi interakcije s lokalnom zajednicom. Stručna praksa ostvaruje se u baštinskim i ustanovama u kulturi (muzejima, pučkim učilištima, knjižnicama i čitaonicama, restauratorskim i konzervatorskim odjelima, arhivima), u turističkome sektoru, baštinskim udrugama te u raznim drugim područjima (javne i državne ustanove, organizacije civilnoga društva, privatni sektor).

Studij nudi širok spektar mogućnosti za zapošljavanje svojih studenata, primjerice u znanstvenim i znanstveno-nastavnim ustanovama, muzejima, arhivskim ustanovama, konzervatorskim odjelima, interpretacijskim centrima, medijima, turističkim zajednicama, tijelima javne uprave, organizacijama civilnoga društva te gospodarskim subjektima koji imaju potrebu za primjenom etnografskih istraživanja i kulturnoantropoloških znanja u razvoju svojega poslovanja. Alumni se zapošljavaju u široku spektru zanimanja i odgovaraju na tendencije i potrebe za kulturnoantropološkim znanjima i vještinama u javnome, društvenome i privatnome sektoru koji se bavi kulturom i kulturnim potrebama pojedinaca i zajednica; zaštitom, očuvanjem i interpretacijom kulturne baštine; oblikovanjem i razvojem kulturnih politika; turizmom, transformacijama i

održivim razvojem urbanih i ruralnih zajednica i prostora; pravima manjinskih i ranjivih skupina; aktualnim društvenim i kulturnim procesima.

Po svršetku diplomskoga studija etnologije i kulturne antropologije Odsjek svojim diplomiranim studentima, ali i diplomiranim studentima drugih srodnih studijskih smjerova nudi mogućnost nastavka obrazovanja na Doktorskom studiju etnologije i kulturne antropologije. Također oduvijek je praksa bila upisivanje polaznika iz susjednih zemalja. Osvremenjen studij prema novomu programu uveden je 2022. godine, a baštini dobre prakse i tradicije Odsjeka koji nastavu poslijediplomskoga studija etnologije organizira od ak. god. 1961/62. Studij je 2006. godine preoblikovan i usklađen s europskim obrazovnim okvirom. Od 1965. do 2023. doktorat znanosti je steklo 96 kandidata, a otprilike isti broj je stekao i stupanj magistra znanosti. Kakvoća i specifičnost studija podržani su uključivanjem nastavnika kvalificiranih i aktivnih u polju etnologije i kulturne antropologije, inovativnim kvalitativnim metodološkim pristupima istraživanju, kontinuiranom komunikacijom doktoranada s mentorima i drugim znanstvenicima te intenzivnim istraživačkim radom. Nastavničke kompetencije na studiju osiguravaju stručnost u raznovrsnim istraživačkim temama, kao što su: kulturne politike i baština; prostor i rad; sport; migracije, granice i manjinske zajednice; religija; identiteti, globalizacija i održivost; folkloristika i mitologija. Studij je uključen i u mreže za inovativno osposobljavanje, poput međunarodnoga dokorskog programa „Transformations in European Societies“, kojemu je nositelj Sveučilište u Münchenu, a održava se u kontinuitetu od 2016. godine. U tu doktorsku mrežu uključeno je osam partnerskih sveučilišta (Basel, Švicarska; Kopenhagen, Danska; Graz, Austrija; Inverness, Škotska, Ujedinjeno Kraljevstvo; München, Njemačka; Murcia, Španjolska; Tel Aviv, Izrael; Zagreb, Hrvatska), a program doktorandima omogućuje usavršavanje sudjelovanjem u različitim oblicima predavanja, radionica i izvanfa-kultetske nastave u partnerskim zemljama.

Sa svrhom širega sagledavanja ljudskih iskustava i složenosti kultura kroz povijest Odsjek 2015. godine integrira dotadašnju samostalnu Katedru za antropologiju te izvodi prijediplomski i diplomski studij antropologije. Program antropologije predstavlja nastavak starije tradicije Filozofskoga fakulteta, koji je nekada objedinjavao humanističke i prirodoslovne studije. Studij antropologije danas se na Filozofskome fakultetu izvodi u području humanističkih znanosti i znanstvenome polju etnologije i antropologije. Naslanja se na onu tradiciju antropološke discipline koja antropologiju sagledava kao integralnu i holističku znanost. Studij osigurava kompetencije temeljene na integriranosti četiriju antropoloških potpodručja: kulturne, biološke, lingvističke i arheološke antropologije. Takva struktura studija i širina kompetencija koje se njime stječu prati strukturu integralnih antropoloških studija niza uglednih američkih i europskih sveučilišta. Istodobno takav integralni prijediplomski i diplomski studijski program antropologije na zagrebačkome Filozofskom fakultetu specifičan je i jedinstven u hrvatskim obrazovnim okvirima. Cilj je studija antropologije studentima pružiti znanja o ukupnosti biološkoga, kognitivnoga, društvenoga i kulturnoga razvoja čovjeka, kao i o primjeni kvantitativnih i kvalitativnih metoda u antropološkim istraživanjima te ih usmjeriti na inovativna istraživanja temeljena na antropološkim pristupima međuutjecaja društva i socio-biološkog okoliša. Slijedom toga uz nastavnike Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju u nastavi studija antropologije sudjeluju i nastavnici drugih odsjeka Filozofskoga fakulteta te vanjski suradnici. U izvedbu nastave uključeni su nastavnici s Odsjeka za lingvistiku, Odsjeka za arheologiju, Odsjeka za sociologiju, Odsjeka za psihologiju, Odsjeka za povijesti umjetnosti, Odsjeka za pedagogiju te Odsjeka za filozofiju. Vanjski suradnici u nastavi studija antropologije dolaze s uglednih znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija ili pak ustanova koje imaju razvijenu istraživačku praksu u antropologiji, primjerice s Instituta Ruđer Bošković, Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Stomatološke poliklinike

Studentska terenska radionica u Istri u sklopu projekta „Pazi što jedeš“, 2018.

Apolonija, Instituta za istraživanje i razvoj održivih ekosustava, Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja i dr. Uključivanjem vanjskih suradnika s iskustvom antropoloških istraživanja u područjima medicine, biologije, populacijske genetike, forenzike, evolucije čovjeka i dr. uz fakultetske nastavnike iz područja humanističkih znanosti osiguran je transdisciplinarni i interdisciplinarni pristup nastavi i znanstvenim istraživanjima. Osim nastave na Fakultetu studij na objema razinama uključuje i terensku te izvanfakultetsku nastavu. Terenska nastava podrazumijeva višednevan boravak i intenzivan rad na terenu pod vodstvom nastavnika kako bi se studentima omogućilo usvajanje područno specifičnih kompetencija u antropologiji (npr. sudjelovanje u arheološkim ili kulturnoantropološkim istraživanjima). Izvanfakultetska nastava realizira se posjetima različitim ustanovama poput laboratorija Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Psihijatrijske klinike Vrapče, Centra za forenzična ispitivanja i vještačenja Ivan Vučetić, Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, Muzeja krapinskih neandertalaca i dr. U okviru programa prijediplomskoga i diplomskoga studija antropologije osobita je pozornost posvećena stjecanju društveno odgovorna i primjenjiva znanja. Neka od strateških područja primjene antropoloških znanja stečenih na studiju jesu regionalne i nacionalne razvojne politike, kulturne politike, zdravstvene politike, politike nove kreativne ekonomije i održivoga razvoja, zatim proučavanja interakcija ljudske populacije i okoliša, ekologije, etike i tehnološke inovacije, kulturne primjene novih tehnoloških, komunikacijskih i prirodoznanstvenih otkrića i dr.

IZDAVAČKA DJELATNOST I ANGAŽIRANOST U SUVREMENOME HRVATSKOM DRUŠTVU

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju ističe se u fakultetskim okvirima svojom izdavačkom djelatnošću, u kojoj sudjeluje većina njegovih članova u raznim funkcijama (urednici, članovi uredništava, recenzenti, prinosnici tekstova). U suradnji s Hrvatskim etnološkim društvom Odsjek je suizdavač znanstvenoga časopisa *Etnološka tribina*, koji u kontinuitetu izlazi preko pedeset godina, a pod današnjim nazivom od 1978. godine. Odsjek od 1989. godine izdaje časopis *Studia ethnologica Croatica*. Oba časopisa u elektroničkom i tiskanom obliku objavljuju znanstvene i stručne radove iz područja etnologije i kulturne antropologije te srodnih struka. Časopisi se nalaze u otvorenome pristupu, privlače domaće i međunarodne znanstvenike u okviru tematskih godišnjih blokova, a indeksirani su u vodećim međunarodnim citatnim i bibliografskim bazama za društvene i humanističke znanosti (Scopus, WoS, ERIH Plus). Odsjek objavljuje i brojna druga izdanja koja izdaje *FF press* ili u suradnji s drugim institucijama i izdavačkim kućama.

Članovi Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju društveno su angažirani u suradnjama s lokalnim zajednicama i upravama na prepoznavanju i provedbi temeljnih istraživanja, prezentaciji baštine i provedbi različitih programa u području materijalne i nematerijalne kulturne baštine te forenzičnih istraživanja. Istodobno obnašaju razne odgovorne dužnosti u okviru Filozofskoga fakulteta, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Hrvatske zaklade za znanost, Sveučilišta u Zagrebu, Ministarstva kulture i medija, doprinoseći ugledu hrvatske etnologije i kulturne antropologije, a time i humanističkih znanosti i Fakulteta u cjelini.

Članovi Odsjeka članovi su i različitih domaćih i europskih znanstvenih udruženja (Međunarodno udruženje etnologa i folklorista – SIEF, Međunarodno udruženje antropologa jugoistočne Europe – InASEA), pri čemu u njima obnašaju i čelne funkcije.

Studenti pak etnologije i kulturne antropologije te antropologije imaju dodatnu mogućnost samostalna djelovanja u okviru Kluba studenata etnologije i kulturne antropologije (KSEKA) te Kluba studenata antropologije „Prometheus“. Posebno su angažirani na područjima terenskih istraživanja, organizacije studentskih konferencija i skupova te izdavanja studentskih časopisa *Kazivač: časopis za etnološke i kulturnoantropološke teme* te *Antropološki almanah*.

POVIJEST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST ODSJEKA

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju jedna je od najstarijih sastavnica Filozofskoga fakulteta, izrasla iz društvenih i znanstvenih potreba tijekom 18. i 19. stoljeća te konačno institucionalizirana u studij nakon završetka Velikoga rata. Sveučilišni studij etnologije prema europskim uzorima u hrvatskim okvirima nastaje iz okrilja lingvistike, dotično slavistike, zatim geografije, povijesti umjetnosti i povijesti. Etnološke i folklorističke teme bile su zastupljene od početka sveučilišne nastave na Mudroslovnome fakultetu znanstvenim i nastavnim radom mnogih uglednih znanstvenika. Petar Matković djelovao je na Stolici za geografiju, a etnologiji pridonosi objavom starih putopisa iz 17. i 18. stoljeća te sudjeluje u pripremama za osnutak etnografskog odjela Narodnoga muzeja. Iso Kršnjavi na predavanjima na Stolici za povijest umjetnosti i umjetničku arheologiju koristio je i podatke sa svojih terenskih istraživanja o tradicijskome tekstilnom rukotvorju i graditeljstvu. Pri Stolici za filologiju slavensku Tomo Maretić držao je kolegij *Vjera starih Slavena*, pri Stolici za hrvatski ili srpski jezik i književnost Armin Pavić kolegij *Hrvatske narodne pjesme*, a Dragutin Boranić seminar o slavenskome seljačkom domu. Upravo je iz slavističkih okvira 1925. godine proizišla samostalna Katedra za etnologiju i etnografiju, koja će od 1927. godine neprekinuto djelovati do danas.

Profesori i studenti na terenskoj nastavi na Banovini, 2023.

Kroz povijest Odsjek je s Fakultetom dijelio razvojni put, promjene, uspjehe i nedaće, ali prije svega način života. U ovome poglavlju oslikana će biti prošlost Odsjeka kroz nekoliko ključnih faktora potrebnih za nastanak i razvoj studija: prostor, nastavnike, razvoj studijskih programa i studente.

Prvi podstanarski prostori Odsjeka nalazili su se u suterenu glavne zgrade Sveučilišta, na Marulićevu trgu 19 (od 1930. godine), a jedno vrijeme i na gornjogradskoj adresi u Ulici sv. Ćirila i Metoda 3, sve do preseljenja u novu zgradu Fakulteta 1961. godine. U suterenu trakta C nove zgrade tada su smješteni odsjeci za etnologiju i arheologiju, a na prvome katu toga trakta srodni odsjeci za povijest i povijest umjetnosti. Prostore u novoj fakultetskoj zgradi nastavnici i studenti etnologije smatrali su svojim drugim domom jer se zbog rasporeda na Fakultetu boravilo gotovo cijeli dan pa se učilo i razgovaralo na hodnicima i u seminarskim sobama. U nastavničkim sobama živo se diskutiralo o raznim stručnim temama, pripremalo radove, primalo studente na dogovore o terenskoj nastavi i na redovite, nekada obvezne konsultacije. Članovi Odsjeka koristili su urede u južnome dijelu hodnika, a u istome hodniku uz uredske prostore bio je predviđen prostor za fotolaboratorij, u kojemu su se od 1961. do 1980. intenzivno razvijale fotografije te obrazovni i znanstveni filmovi. Fotografsku i filmsku djelatnost tada je vodio Andrija Stojanović. Nakon njegova odlaska u mirovinu fotografije za potrebe odsječkih zaposlenika *pro bono* je snimao i izrađivao povjesničar umjetnosti Krešimir Tadić (1934–1997), fotograf fakultetskog Odsjeka za povijest umjetnosti i sveučilišnog Instituta za povijest umjetnosti. Taj je prostor Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju ranih 1990-ih spojen s prostorom

fotolaboratorija Odsjeka za arheologiju i dodatnim prostorima u veliki suvremeno opremljen laboratorij, koji je smrću K. Tadića izgubio svoju funkciju te je ubrzo potom preuređen u prostore različitih namjena (trenutno ureda za administrativno osoblje i Psihološkoga savjetovališta). Ovdje treba istaknuti i emotivnu povezanost starijih studenata i djelatnika Odsjeka osobito za dvoranu A-001 s pripadajućim višenamjenskim prostorom za prikazivanja filmova i seminarsku nastavu, za koji odsječka predaja kaže da je nacrt i uređenje osmislio profesor Branimir Bratanić. Dvorana A-001 od 2021. godine nosi njegovo ime, a u projekcijskoj sobi već više godina djeluje Ured za poslijediplomske studije.

Slijedi kratak osvrt na profesore koji su utemeljili i oblikovali studij, njihove nasljednike i sasvim nove generacije nastavnika. Povjesnica Odsjeka velikim slovima upisuje imena trojice profesora – Milovana Gavazzija, Branimira Bratanića i Vitomira Belaja – koji su svojim djelovanjem obilježili prvih stotinjak godina znanstvenoga i nastavnoga rada Odsjeka i dali veliki doprinos u razvoju struke i Fakulteta. Neprekinuta nastava započinje imenovanjem Milovana Gavazzija izvanrednim profesorom etnologije i etnografije 1927. godine. U vrijeme tadašnjega dekana D. Boranića ak. god. 1927/28. Gavazzi ponovo pokreće rad i studij pri Katedri za etnologiju i etnografiju, izgrađuje studij etnologije i znanstvenu djelatnost u okviru etnološkoga seminara. Studijem je obuhvatio prikaz povijesti etnologije, pregled nacionalne tradicijske kulture, kulturâ slavenskih i drugih europskih naroda te izvaneuropskih kultura. Potaknuo je razne stručne i znanstvene djelatnosti – sakupljačku, izdavačku, snimanje etnoloških filmova te započeo rad na etnološkoj kartografiji. Osobito je radio sa studentima u okviru terenske nastave i seminara objavljujući njihove prinose u stručnim časopisima Etnografskoga muzeja i Odsjeka. Uz brojne nagrade i priznanja koje je Gavazzi primio za svoj znanstveni i nastavni rad vrijedno je istaknuti onu Sveučilišta u Beču, koje mu je 1970. godine dodijelilo prestižnu Herderovu nagradu kao ugledniku koji njeguje i promiče kulturne odnose između srednjoeuropskih i istočnoeuropskih zemalja te pridonosi očuvanju europske kulturne baštine.

Za povijest sveučilišne nastave etnologije i znanstvenoga djelovanja izuzetno je značajan Branimir Bratanić, zaposlen kao prvi asistent 1936. godine. Bratanićevo nastavno područje obuhvaćalo je povijest i teoriju etnologije te kulture ratarskih naroda Staroga svijeta. Bratanić je bio predstojnik Etnološkoga zavoda na Filozofskome fakultetu (1965–1980), voditelj Centra za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije (EAJ, od 1961. godine) i voditelj Koordinacijskoga centra Etnološkog atlasa Europe i susjednih zemalja (1966–1986). Od 1984. godine Centar za pripremu EAJ-a proširen je u Centar za etnološku kartografiju. Bratanić je bio član mnogih uglednih etnoloških udruga i uredništava časopisa, a posebno ističemo da je bio osnivač i član užeg uredništva časopisa *Ethnologia Europaea* (1967), koji je uskoro postao i do danas ostao prestižan europski znanstveni časopis. Godine 1973. primio je švedsku medalju „Artur Hazelius“ za rad na Etnološkom atlasu Europe i razvijanju etnološke kartografije.

Milovan Gavazzi i Branimir Bratanić dugo su bili jedni profesori na studiju, što i ne čudi imajući u vidu da je Fakultet zapošljavao malen broj djelatnika. Zbog novih društvenih i ekonomskih okolnosti kraja 1950-ih i početka 1960-ih godina, kao i uvođenja novih statuta na razini Fakulteta i Sveučilišta, dogodile su se značajne promjene: preseljenje čitava Fakulteta u novu jedinstvenu zgradu i preustroj Fakulteta po odsjecima 1960. godine. Na Fakultetu tada postupno raste zapošljavanje nastavnog i znanstvenog kadra, pa su zaposleni nastavnici i suradnici koji su radili na znanstvenoistraživačkim, nastavnim i organizacijskim pitanjima. Đurđica Palošija držala je kolegije o izvaneuropskim društvima, o etnološkoj teoriji i metodici te o istraživanjima mnogih relevantnih fenomena domaće tradicijske kulture. Marija Išgum izvodila je kolegije vezane uz tradicijsko odijevanje i rukotvorstvo (osobito tekstilno) u Hrvata u južnoslavenskom i slavenskom kontekstu, a bavila se i običajima, obredima i gospodarstvom. Aleksandra Muraj držala je kolegije vezane uz tradicijsko gospodarstvo i graditeljstvo.

Milovan Gavazzi s djelatnicima Odsjeka za etnologiju prigodom primanja Herderove nagrade, 1970.

Vitomir Belaj od svojega je dolaska na Odsjek 1970. godine sudjelovao u oblikovanju studijskih programa i izvođenju brojnih kolegija, poput etnologije slavenskih naroda, etnologije europskih naroda, uvoda u etnologiju, a 1980-ih će im pridružiti sasvim nove kolegije usmjerene na kulturnu antropologiju, običaje s vjerovanjima te povijest etnološke misli i teorije. Ostat će zapamćena njegova dugogodišnja suradnja s Radoslavom Katičićem i Mislavom Ježićem, koja je urodila bogatim plodovima istraživanja staroslavenske pretkršćanske mitologije u Hrvatskoj. Rezultate svojih istraživanja Belaj je pretočio u kolegij nazvan *Hrvatsko bajoslovlje*, među studentima Fakulteta popularan 2000-ih, i knjigu *Hod kroz godinu*, koja je doživjela dva izdanja (1998, 2007) te postala sveučilišnim udžbenikom. Skoro istodobno s Belajem na Odsjeku je zaposlena Jasna Andrić, koja predaje kolegije iz društvene, duhovne i materijalne kulture Hrvata u južnoslavenskom i slavenskom kontekstu, pokazujući pritom veliko interdisciplinarno znanje, ozbiljnost i znanstvenu akribičnost. Upućivala je mnoge generacije studenata u terenski rad i znanstveno pisanje kroz sudjelovanje u različitim odsječkim projektima vođenima od 1970-ih do 1990-ih. Manda Svirac po dolasku 1976. preuzima kolegije o izvaneuropskim kulturama te uvodi kolegije vezane uz hrvatsku tradicijsku kulturu. Branko Đaković 1987. prelazi s mjesta kustosa Etnografskoga muzeja na Odsjek, gdje preuzima postojeće i oblikuje nove kolegije vezane uz ruralno graditeljstvo i stanovanje, tradicijsko gospodarstvo i obredno-običajne norme, zatim društvenu i duhovnu kulturu južnih Slavena, etnološku kartografiju i etnografiju jugoistočne Europe. Milana Černelić oblikovala je nove kolegije o

Profesor Vitomir Belaj sa studenticama etnologije na terenskoj nastavi u okolici Samobora, 1982.

svadbenim običajima slavenskih naroda, temeljne pojmove hrvatske etnologije, prakse terenskog istraživanja, komparativna istraživanja običaja i seminar iz opće etnologije. Tihana Petrović Leš preuzela je i dalje oblikovala kolegije vezane uz odijevanje i rukotvorstvo, usmjeravajući istraživanja na organizirano kućno rukotvorstvo (kućnu industriju). Osobito istražuje povijest hrvatske etnologije u međuraću te se bavi studijama antropologije turizma i nematerijalne kulturne baštine. Kraće vrijeme od 1988. do 1991. godine teorijske kolegije predavala je Olga Supek. Tomislav Pletenac predaje teorije kulturne antropologije te postkolonijalizam i rod.

Ukidanjem nenastavnih radnih mjesta na Fakultetu, odnosno zaposlenja u punome radnom vremenu u okviru Centra za etnološku kartografiju, 1999. u nastavu su uključeni Tomo Vinščak i Jelka Vince Pallua. T. Vinščak predavao je kolegije povezane s kulturama Visoke Azije te kolegije iz nacionalne etnologije, poput osnova hrvatske etnografije, gospodarstva, osobito planinskoga stočarstva. J. Vince Pallua preuzela je predavanja kulturnoantropoloških teorija i seminar iz opće etnologije, a uvela je kolegij *Kulture Sredozemlja*.

Posebnosti bolonjskoga načina studija uvođenjem jednosemestralnih kolegija i velika broja izbornih kolegija te izvođenje seminara i ispita tražilo je povećanje nastavnoga kadra i užu specijalizaciju. Mlađe i sasvim mlade generacije uključuju se u rad Odsjeka te preuzimaju temeljne kolegije struke i proširuju broj izbornih kolegija vezanih uz raznolika i suvremena tematska istraživanja. Zapošljavanje novih kadrova na Odsjeku od 2000-ih uvelike je ovisilo o povoljnijim znanstvenim i ekonomskim politikama. Mlađe generacije znanstvenih

Terenska radionica studenata antropologije, 2023.

i nastavnih kadrova omogućile su osvježenje i proširenje znanstvenoga područja te brzu prilagodbu drugim europskim sveučilišnim studijima. U središtu nastavnoga interesa jest prijenos znanja i vještina u istraživanju, analizi i kritičkom promišljanju kulturnih fenomena, procesa i problema, kulturne raznolikosti i međukulturnih odnosa te kulturnih politika i kulturne baštine. Svoj doprinos istraživanjima hodočašća i svetih mjesta, suvremenih religijskih procesa i pokreta, odnosom religije i ekologije te primijenjenom antropologijom daje Marijana Belaj. Nevena Škrbić Alempijević usmjerila je istraživanja na studije mjesta i prostora, društvenoga sjećanja te urbanu antropologiju. Sanja Potkonjak bavi se kvalitativnom metodologijom, antropologijom roda, postsocijalizmom, tranzicijom i etnografijom rada. Područja istraživačkog interesa Tanje Bukovčan obuhvaćaju medicinsku i vizualnu antropologiju. Marijeta Rajković Iveta bavi se antropologijom migracija i identitetima manjinskih kultura. Ivona Grgurinović ulazi u područja etnografije popularnih kultura i antropologije putovanja. Tihana Rubić bavi se antropologijom obitelji i srodstva, ekonomskom antropologijom, javnim prostorima, urbanim budućnostima i vizualnom antropologijom. Petra Kelemen bavi se antropologijom festivala i turizma te nematerijalnom baštinom. Sanja Lončar usmjerena je na istraživanja etnoloških i kulturnoantropoloških pristupa zaštiti i očuvanju baštine te ruralnoga graditeljstva i stanovanja. Duško Petrović svoja istraživanja usmjerava na politike identiteta te politike izbjeglištva u suvremenu društvenom kontekstu. Goran Pavel Šantek uz poredbenu slavensku etnografiju i mitologiju te povijest antropologije uvodi i antropologiju sporta. Kraće razdoblje znanstvenoistraživačkoga i nastavnoga rada Jadranke Grbić Jakopović

pri Odsjeku bilo je vezano uz područje studija identiteta, studije hrvatskih dijasporских zajednica te etničkih i nacionalnih zajednica i manjina u Hrvatskoj. Darko Polšek voditelj je studija antropologije od 2014. godine i predaje kolegije iz sociobiologije, ljudske bihevioralne ekologije, etike te sociologije kulture. Emil Heršak u svojem je kraćem radu pri Odsjeku doprinio poznavanjima drevnih migracija i antropologije budućnosti.

Poseban odsječak prikaza povijesti Odsjeka tiče se ustroja studija i njegova preoblikovanja te studenata. Etnologija se od svojih početaka studirala u nekoliko tropredmetnih studijskih kombinacija. Najčešća kombinacija bila je etnologija s povijesti, geografijom, zatim slavistikom, arheologijom i klasičnom filologijom. Krajem 1930-ih upisivano je dvadesetak studenta godišnje. Po uspostavljanju studija u malobrojnoj studentskoj populaciji dominiraju studenti, ali ubrzo, već od kasnih 1930-ih godina, sve više prevladavaju studentice. Povjesnica Odsjeka bilježi prvom diplomiranom studenticom etnologije Boženku Polić (1933). Neki od diplomiranih nastaviti će svoje karijere izradom disertacija, među njima se ističe gimnazijski profesor Ivan Kranjčev iz Đurđevca, koji je 1928. prvi obranio disertaciju s područja etnologije, a gimnazijska profesorica Milena Golijevsky-Papratović, podrijetlom iz Osijeka, prva je 1939. godine stekla doktorat znanosti iz etnologije. Dvopredmetna kombinacija studijskih programa uvedena je 1952. godine pa se i etnologija studirala prema novim organizacijskim pravilima: uz prvi glavni predmet, u trajanju od osam semestara, student je morao studirati srodnu studijsku grupu kao drugi glavni predmet, u trajanju od šest semestara. Reorganizacijom 1954. godine određeno je da su studijske grupe u načelu dvopredmetne i istoga opsega te je dopušteno slobodno kombiniranje i povezivanje predmeta. Najčešće kombinacije s etnologijom 1980-ih godina bile su studij povijesti, povijesti umjetnosti, arheologije i stranih jezika (engleskoga i njemačkoga), a od tada se povećava i broj upisanih studenata iz svih dijelova Hrvatske. To načelo u studiranju s manjim izmjenama zadržano je do uvođenja bolonjskoga studija. Ak. god. 2005/06. prema bolonjskim načelima uveden je preddiplomski i diplomski studij etnologije i kulturne antropologije, nastao kao rezultat specifična gospodarskog okruženja u Hrvatskoj, baštine hrvatske etnologije te potrebe usklađivanja sa srodnim studijima u Europi i šire. Nešto ranije, 2004. godine, Odsjek institucionalno potvrđuje svoje širenje i uvrštavanje suvremenih teorijskih struja te je odlukom Znanstveno-nastavnoga vijeća preimenovan u Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.

Odsjek se u okvirima Filozofskoga fakulteta ističe po bogatu arhivu, koji sadrži i posebno vrijednu građu Etnološkog atlasa te arhivsko gradivo vezano uz širok spektar tema i geografsko-kulturnih područja. Rukopisni fond obuhvaća građu prikupljenu u okviru znanstvenoistraživačke i nastavne djelatnosti Odsjeka od 1930-ih do danas, a sastoji se od oko 2 000 zapisa terenske građe profesora, suradnika na projektima i studenata, podijeljenih u šest zbirki: Stariji zapisi, Seljačke obiteljske zadruge, Združivanja i njihovi etnološki pokazatelji, Seminarski radovi studenata, Diplomski radovi studenata, Nova zbirka. U okviru fakultetske Knjižnice čuva se posebno vrijedna zbirka knjiga M. Gavazzija kao zasebna zaštićenu cjelina „Ex libris Milovan Gavazzi“. Hrvatsko etnološko društvo, krovna nacionalna udruga etnologa i kulturnih antropologa, od svojeg osnutka 1958. godine službeno je registrirana na adresi Filozofskoga fakulteta: od 2008. godine na Fakultetu se čuva i arhivira gradivo vezano uz djelatnost Društva.

U narednome razdoblju Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju vodit će se smjernicama razvoja etnološke i kulturnoantropološke struke u europskom okruženju, vodeći računa o nacionalno relevantnim i temeljnim istraživanjima. Pritom ne treba zanemariti da će na dalji razvoj struke najviše utjecati nacionalne znanstvene i kulturne politike, a zatim i sve upitniji položaj humanističkih znanosti u svijetu.

Tihana Petrović Leš

u suradnji s Marijanom Belaj, Ivanom Grkešom i Tihanom Rubić

LITERATURA I IZVORI

- Belaj, M. *Samoanaliza dijela djelatnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu: Sveučilišni studij antropologije (preddiplomski i diplomski)*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2017.
- Belaj, M.; Rubić, T. *Elaborat o studijskom programu Etnologije i kulturne antropologije*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022.
- Belaj, V. Povijest etnološke misli u Hrvata. *Etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. Čapo Žmegač, J.; Muraj, A.; Vitez, Z.; Grbić, J.; Belaj, V. Zagreb: Matica hrvatska, 1998, 337–357.
- Petrović Leš, T. Etnologija i kulturna antropologija. *Sveučilište u Zagrebu 350 godina: 1669–2019*. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019, 303–306.
- Petrović Leš, T.; Leček, S. *Znanost i svjetonazor: Etnologija i prosvjetna politika Banovine Hrvatske 1939–1941*. Zagreb, Slavonski Brod: Srednja Europa, Hrvatski institut za povijest – podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu, 2010.
- Petrović Leš, T.; Leček, S. Od sluškinje filologije do prijateljice povijesti: veze studija povijesti i studija etnologije od 1927. do danas. *Sveučilišna nastava povijesti u Hrvatskoj: tradicija, današnje stanje, perspektive: povodom 140. godišnjice početka rada povijesnih katedri Sveučilišta u Zagrebu*. Agičić, D.; Janković, B. (ur.). Zagreb: FF press, 2018, 201–227.
- Potkonjak, S. *Program sveučilišnog poslijediplomskog doktorskog studija Etnologija i kulturna antropologija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022. Dostupno na: https://pds.ffzg.unizg.hr/eka/wp-content/uploads/sites/6/2022/11/01-PROGRAM-STUDIJA-PDS-EKA_za-web-2022.-fin.doc.pdf (17. 12. 2023).

Djelatnici Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju

DJELATNI

BELAJ, Marijana (Zagreb, 1970) (2000) 2000. znan. novakinja, 2007. doc., 2013. izv. prof., 2020. red. prof.

BUKOVČAN, Tanja (Zagreb, 1975) (2003) 2003. znan. novakinja – asist., 2010. doc., 2023. izv. prof.

ČARGONJA, Hrvoje (Rijeka, 1976) (2013) 2013. znan. novak – viši asist., 2016. doc.

ENDERIĆ, Tatjana (Sombor, Srbija, 1991) (2021) 2021. asist.

GRGURINOVIĆ, Ivona (Zagreb, 1979) (2007) 2007. znan. novakinja – asist., 2013. znan. novakinja – viša asist., 2019. doc.

GRKEŠ, Ivan (Dubrovnik, 1994) (2021) 2021. asist.

GRUBIŠA, Iva (Rijeka, 1992) (2019) 2019. asist.

JUKIĆ, Antonela (Bjelovar, 1995) (2022) 2022. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.

KELEMEN, Petra (Varaždin, 1981) (2008) 2008. asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

KOMAR, Tibor (Zagreb, 1978) (2008) 2008. znan. novak, 2014. znan. novak – poslijedoktorand, 2016. stručni suradnik, 2019. doc.

- LONČAR, Sanja (Sisak, 1980) (2008) 2008. asist., 2014. znan. novakinja – poslijedoktorandica, 2017. doc., 2023. izv. prof.
- PETROVIĆ, Duško (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1977) (2009) 2009. znan. novak – asist., 2013. viši znan. novak, 2017. doc., 2022. izv. prof.
- PETROVIĆ LEŠ, Tihana (Markovac Našički, Našice, 1963) (1989) 1989. znan. novakinja, 1992. asist., 1998. viša asist., 2001. doc., 2009. izv. prof., 2016. red. prof., 2022. red. prof. u trajnom izboru.
- POLŠEK, Darko (Zagreb, 1960) (2006) 2006. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- POTKONJAK, Sanja (Zagreb, 1972) (2003) 2003. znan. novakinja – asist., 2010. znan. novakinja – viša asist., 2014. doc., 2019. izv. prof.
- PREMUŽIĆ, Zrinka (Zagreb, 1984) 2024. doc.
- RAJKOVIĆ IVETA, Marijeta (Sisak, 1976) (2004) 2004. znan. novakinja – asist., 2012. znan. suradnica., 2014. doc., 2019. izv. prof.
- RUBIĆ, Tihana (Zagreb, 1978) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2012. znan. novakinja – viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- ŠANTEK, Goran Pavel (Zagreb, 1970) (2009) 2009. doc., 2011. izv. prof., 2018. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ, Nevena (Supetar, Brač, 1976) (2001) 2001. znan. novakinja – asist., 2007. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
- TOLIĆ, Helena (Split, 1982) (2023) 2023. asist.
- VUGDELIJA, Kristina (Zagreb, 1988) (2017) 2017. asist., 2023. viša asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- ANDRIĆ, Jasna (Zagreb, 1930 – Zagreb, 2019) (1971–1994) 1971. viša stručna suradnica, 1976. znan. asist.
- BEGIĆ, Nada (Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina, 1956 – Zagreb, 2014) (1982–2014) 2002–2004. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- BELAJ, Vitomir (Maribor, Slovenija, 1937 – Zagreb, 2023) (1970–2008) 1970. asist., 1978. znan. asist., 1979. doc., 1985. red. prof., 1998. red. prof. u trajnom izboru, 2009. prof. emeritus.
- BRATANIĆ, Branimir (Jastrebarsko, 1910 – Zagreb, 1986) (1936–1980) 1936. asist., 1951. doc., 1955. izv. prof., 1960. red. prof.
- BRATOLJIĆ, Dubravka (Kopar, 1959) (1987–1990) 1987. stručna suradnica.
- BULAT, Petar (Sućuraj, Hvar, 1899 – Beograd, Srbija, 1945) (1925–1926) 1925. izv. prof.
- ČERNELIĆ, Milana (Osijek, 1954) (1980–2020) 1980. stručna suradnica, 1988. viša asist., 2001. doc., 2006. izv. prof., 2012. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- DOMAĆINOVIĆ, Vlasta (Nuštar, 1932 – Zagreb, 2015) (1961–1994) 1961. viša stručna suradnica, 1983. znan. asist.
- ĐAKOVIĆ, Branko (Ništavci, Prijedor, Bosna i Hercegovina, 1950) (1987–2016) 1987. asist., 1997. viši asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2011. red. prof.
- GAVAZZI, Milovan (Gospić, 1895 – Zagreb, 1992) (1927–1965) 1927. izv. prof., 1930. red. prof.
- GRBIĆ JAKOPOVIĆ, Jadranka (Zlatar, 1956) (2010–2020) 2010. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- HERŠAK, Emil (Zagreb, 1957) (2010–2022) 2010. doc., 2015. izv. prof.

- IŠGUM, Marija (Čerević, Srijem, Srbija, 1931 – Zagreb, 1999) (1959 – 1988) 1959. znan. asist.
- LANOVIĆ, Marija (Malino, Slavonski Brod, 1952) (1978–2018) 1978. tajnica dekana Filozofskoga fakulteta, 2004. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- LOVRIĆ, Jelica (Senta, Srbija, 1928 – Zagreb, 2018) (1978–1993) 1978. tajnica Etnološkoga zavoda.
- MURAJ, Aleksandra (Zagreb, 1937 – Zagreb, 2023) (1965–1979) 1965. asist., 1978. znan. asist.
- NUREDINOVIĆ, Andrej Ivan (Zagreb, 1990) (2019–2023) 2019. znan. asist.
- PALOŠIJA, Đurđica (Zagreb, 1930 – Zagreb, 2005) (1957–1989) 1957. asist., 1968. doc.
- PLATZ-BARATH, Marija (Novi Sad, Srbija, 1944) (1971–1973) 1971. stažistica.
- PLETENAC, Tomislav (Varaždin, 1967) (1995–2021) 1995. znan. novak, 1997. mlađi asist., 2004. asist., 2006. doc., 2011. izv. prof., 2019. red. prof.
- PUNTAROVIĆ-VLAHINIĆ, Jadranka (Zagreb, 1952) (1978–1995) 1978. stručna suradnica, 1984. znan. asist.
- RAŠICA, Melko (Zagreb, 1966) (1996–1997) 1996. znan. novak.
- RUDIĆ, Jasmina (Požega, 1990) (2019–2022) 2019. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- SOMEK-MACHALA, Božica (Zagreb, 1941) (1971–2000) 1971. stručna suradnica, 1991. znan. asist.
- STOJANOVIĆ, Andrija (Babina Greda, 1914 – Zagreb, 1985) (1961–1980) 1961. stručni suradnik, 1968. viši stručni suradnik.
- SUPEK, Olga (Pariz, Francuska, 1949) (1988–1991) 1988. doc.
- SVIRAC, Manda (Vođinci, 1946) (1976–2011) 1976. stručna suradnica, 1980. asist., 1997. viša asist., 2000. stručna suradnica, 2011. znan. suradnica.
- ŠEŠERKO, Robert (Zagreb, 1980) (2008–2015) 2008. znan. novak – asist.
- VINCE PALLUA, Jelka (Pula, 1955) (1986–2006) 1986. stručna suradnica, 1989. asist., 2000. viša asist., 2002. doc.
- VINŠČAK, Tomo (Braslovje pod Oštrcom, Samobor, 1951 – Zagreb, 2013) (1981–2013) 1981. stručni suradnik, 1988. asist., 1998. viši asist., 2001. doc., 2011. izv. prof.
- VRANČIĆ, Marija (Goričan, 1943 – Zagreb, 2004) (1964–2001) 1964. tajnica Centra za pripremu etnološkog atlasa Jugoslavije, 1970. tajnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju i Odsjeka za arheologiju.
- ZORIĆ, Damir (Grude, Bosna i Hercegovina, 1960) (1986–1991) 1986. stručni suradnik, 1989. znan. asist.

Odsjek za filozofiju

POVIJEST ODSJEKA ZA FILOZOFIJU

Povijest Odsjeka za filozofiju neodvojivo je povezana s poviješću Sveučilišta u Zagrebu i Filozofskoga fakulteta jer sustavno i institucionalizirano visokoškolsko poučavanje filozofije u Zagrebu počinje 1874. godine s utemeljenjem Sveučilišta u Zagrebu i Mudroslovnoga fakulteta te neprekidno traje do danas.

Međutim povijest Odsjeka povezana je i s prapoviješću Sveučilišta i Fakulteta, što se datira u 1662. godinu, kad je studij filozofije, tj. Filozofijski tečaj, pokrenut na zagrebačkome Kolegiju Družbe Isusove, koji je već 1669. godine kralj Leopold I. uzdignuo na stupanj sveučilišta. U sljedeća dva stoljeća mijenjala su se imena, ustrojstva, nadležnosti i načini funkcioniranja te ustanove, ali je studij filozofije bio konstanta.

Kada je pak 1874. godine na inicijativu i odlukom Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te s odobrenjem kralja osnovano i započelo s radom moderno zagrebačko Sveučilište, pod imenom Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu, filozofija je opet bila u prvome planu: jedan od prvih triju fakulteta (uz Bogoslovni te Pravo- i državoslovni) bio je Mudroslovni, tj. Filozofski fakultet, jedan od prve trojice njegovih profesora i prvi dekan bio je filozof i pjesnik Franjo Marković, jedan od dvaju odjela toga Fakulteta bio je „filosofičko-historički“ odjel, a jedna od prvih šest stolica, tj. katedara, bila je ona za „mudroslovje teoretično i praktično sa povjestnicom“, tj. za teorijsku i praktičku filozofiju s poviješću filozofije, koja je stvarni preteča današnjeg Odsjeka za filozofiju.

Markovićeva uloga u utemeljenju i razvoju Odsjeka, Fakulteta i Sveučilišta daleko je od zgoljne upravne, administrativno-birokratske funkcije. Marković je u punome smislu riječi *rodonačelnik* moderne filozofije na Sveučilištu u Zagrebu i u Hrvatskoj jer ne samo da je svojim rektorskim govorom iz 1881. godine (Marković 1975) zacrtao istraživanja hrvatske filozofske baštine i uspostavio vezu između starije i novije filozofije na ovim prostorima nego je i filozofiju u cjelini i filozofiju na Sveučilištu osmišljavao i razvijao sustavno, tj. kao „shemu cjelokupnoga spoznajnog hrama“.

U takvim su aspiracijama i naporima, na ovaj ili onaj način, Markovića slijedili njegovi nasljednici na Fakultetu, a prvi među njima bio je Gjuro Arnold, student prve generacije na Fakultetu te prva osoba koja je na Fakultetu stekla doktorat znanosti i koja je na Sveučilištu u Zagrebu doktorirala na temelju pisanoga rada (*Etika i poviest*, 1880). Arnold je bio i prvi predstojnik „profesorske stolice za pedagogiku te teoretičnu i praktičnu filozofiju“ (1893), a zatim i Pedagogijskoga seminara s pridruženom knjižnicom (1896), što su preteče današnjeg Odsjeka za pedagogiju. Na sličan su način filozofi bili zaslužni za početke poučavanja psihologije i sociologije na Filozofskome fakultetu, a time i za kasnije osnivanje katedara, odnosno odsjeka u tim poljima.

Franjo Marković (1845–1914), suosnivač modernoga Sveučilišta u Zagrebu i prvi dekan Filozofskoga fakulteta te utemeljitelj Odsjeka za filozofiju i suvremene hrvatske filozofije. Arhiv Sveučilišta u Zagrebu, HR-UNIZG-13.1 Zbirka umjetnina Sveučilišta u Zagrebu, Portreti rektora.

Filozofijski je pak seminar osnovan 1911. godine, nakon čega je ustanovljena i filozofska knjižnica. Svrha je Seminara bila „praktičnim vježbama upućivati članove seminarske i uvoditi ih u samostalan rad u filozofiji“.

Treća osoba u nizu fakultetsko-sveučilišnih pionira filozofije bio je Albert Bazala, koji je preuzeo i unaprijedio Markovićevu katedru te bio iznimno agilan i na drugim planovima, gdje treba istaknuti njegovu trotomnu *Povijest filozofije* (1906–1912) kao prvu sustavnu povijest filozofije na hrvatskome jeziku te činjenicu da je Bazala inicijator osnivanja Pučkoga sveučilišta (1912) kao prosvjetne ustanove koja je sadržaje znanstvenih istraživanja i sveučilišne nastave nudila široj javnosti.

U istome duhu, ali i u vrlo nepovoljnim kadrovskim i inim okolnostima, između dvaju svjetskih ratova uz Arnolda i Bazalu djeluju Vladimir Dvorniković, koji je nekoliko godina bio jedini profesor filozofije na Fakultetu i održavao na životu filozofske katedre i Seminar, te Pavao Vuk-Pavlović i Vladimir Filipović. No u takvim okolnostima – koje će tijekom Drugoga svjetskog rata, odnosno tzv. Nezavisne Države Hrvatske, postati sasvim dramatične, posljedice čega će se osjećati i u godinama nakon rata – mogu se istaknuti i neki pozitivni pomaci, kao što je osnivanje Katedre za praktičku filozofiju (etiku i estetiku) 1929. godine, koje je predstojnik bio Pavao Vuk-Pavlović, te Katedre za teorijsku fi-

lozofiju 1937. godine, na kojoj je predavao Vladimir Filipović, kao prvi asistent na Fakultetu koji je bio zaposlen na nekoj teorijskoj katedri jer dotad su asistenti bili angažirani samo u laboratorijima i vježbama.

U životu Pavla Vuk-Pavlovića na neki su se način odražavale političke turbulencije i historijski prijelomi onoga vremena. Godine 1941. uklonjen je iz nastave i umirovljen, pri čemu je važan, ali ne i jedini faktor bilo njegovo židovsko porijeklo. Akademski je rehabilitiran nakon rata, 1945. godine, no već 1948. godine ponovno je morao napustiti Fakultet zbog neslaganja s vladajućim ideološko-političkim postavkama. Time ipak njegova sveučilišna karijera nije završena jer je 1958. godine otišao u Skopje, gdje je intenzivno predavao, istraživao, pisao i objavljivao do umirovljenja 1971. godine.

S druge strane Vladimir Filipović kontinuirano je djelovao na Filozofskome fakultetu i prije, i tijekom, i poslije rata te je ličnost koja je najzaslužnija za prebrođivanje historijskih, akademskih i filozofskih rascjepa, za preživljavanje filozofskih katedara i Seminara na Fakultetu te za rehabilitaciju i cjelokupan daljnji razvoj filozofije u Hrvatskoj.

U vrijeme tzv. Nezavisne Države Hrvatske uz Filipovića i Bazalu, koji je u samo nekoliko godina dvaput umirovljivan i zapošljavao, na filozofskim katedrama i Filozofijskome seminaru djelovali su još Julije Makanec i Albert Haler.

Godine 1945. na Fakultetu uz Filipovića (Katedra za teorijsku filozofiju) djeluju ponovno Bazala (Katedra za povijest filozofije) i Vuk-Pavlović (Katedra za praktičku filozofiju), a nakon Bazaline smrti (1947) i odlaska Vuk-Pavlovića (1948) Filipović ostaje jedini profesor za sve filozofske predmete, da bi mu se 1949. pridružio Marijan Tkalčić, koji je do smrti (1956) predavao etiku i estetiku.

Krajem 1940-ih i početkom 1950-ih godina na Fakultetu se zapošljava niz mlađih filozofa, netom svršenih studenata filozofije, čime započinje ono što se i danas smatra „zlatnim razdobljem“ filozofije ne samo na Filozofskome fakultetu i Sveučilištu u Zagrebu nego i u Hrvatskoj i Jugoslaviji, a što je poznato pod imenom „praxis-filozofija“. Riječ je o Predragu Vranickom, Vanji Sutliću, Branku Bošnjaku, Milanu Kangrgi, Gaji Petroviću i Danilu Pejoviću. Danko Grlić, jedan od najistaknutijih filozofa te generacije i orijentacije, na Odsjeku se zaposlio tek 1974. godine, a Marijan Cipra zaposlen je 1964. godine, ali po njegovu filozofskome nazoru i djelima ne može se smatrati „praksisovcem“.

U navedenome se razdoblju dotadašnje katedre diferenciraju i osnivaju se nove, među kojima, uz „uobičajene“ katedre u polju filozofije, treba istaknuti Katedru za filozofiju istočnih naroda, koja je i danas neuobičajena u našem akademsko-filozofskom pejzažu, a koju je 1961. godine utemeljio i, nažalost, samo nekoliko godina na njoj radio Čedomil Veljačić, otvorivši ipak put za kasnije i današnje poučavanje indijske filozofije na Odsjeku.

Reorganizacija Filozofskoga fakulteta 1958. godine omogućila je osnivanje odsjekâ koji su povezivali disciplinarno srodne katedre i seminare, ali je Odsjek za filozofiju osnovan tek 1967. godine, premda su filozofske katedre i Filozofijski seminar već u prethodnim desetljećima djelovali kao cjelina.

I u tome, i u pomlađivanju nastavnoga kadra, i u naglu usponu Odsjeka ključnu je ulogu imao Vladimir Filipović, koji je osim toga zaslužan za osnivanje dviju ustanova koje su i danas stožerne ustanove filozofskoga rada u Hrvatskoj – Hrvatskoga filozofskog društva i Instituta za filozofiju.

Hrvatsko filozofsko društvo osnovano je 1957. godine. U osnivanju su sudjelovali svi tadašnji nastavnici filozofije s Fakulteta i niz drugih osoba koje su ranije filozofiju studirale na našem Fakultetu. Prvi je

Vladimir Filipović (1906–1984), profesor Odsjeka za filozofiju od 1932. do 1976. i ključna osoba u razvoju suvremene hrvatske filozofije.

Prvi javni nastup cijele redakcije časopisa Praxis (Zagreb, 1964), za stolom slijeva nadesno: Rudi Supek, Branko Bošnjak (ne vidi se), Gajo Petrović, Danilo Pejović, Predrag Vranicki, Milan Kangrga i Danko Grlić.

predsjednik Društva bio Filipović, a njegov tajnik bio je Gajo Petrović. O povezanosti Društva s Odsjekom dovoljno govori činjenica da je, među dosadašnja 32 predsjednika Društva, 13 predsjednika bilo s Odsjeka, njih 18 bili su bivši studenti Odsjeka, a samo jedan predsjednik nije ni studirao ni radio na Odsjeku.

U okrilju Hrvatskoga filozofskog društva, a na inicijativu članova Odsjeka, 1964. godine pokrenut je časopis *Praxis*, a 1965. godine doživio je i međunarodno izdanje (s člancima na njemačkome, engleskome i francuskome jeziku). Njegovim se utemeljiteljima smatraju Gajo Petrović i Milan Kangrga, premda zasluge za utemeljenje, vođenje i afirmaciju časopisa, kao i iz njega nastajuće „praxis-filozofije“, imaju svi tadašnji i neki kasniji članovi Odsjeka te pojedini filozofi koji su bili školovani i zaposleni na našem Fakultetu, ali su primarno djelovali u polju sociologije i štoviše spadaju među pionire naše sociologije (Rudi Supek, Ivan Kuvačić, Veljko Cvjetičanin). U samo deset godina postojanja objavljeno je 38 brojeva hrvatskog izdanja *Praxisa* i 24 broja međunarodnog izdanja, a uz to su u *Praxisovoj* ediciji objavljena dva zbornika radova te osam knjiga u biblioteci „Džepno izdanje“. Paralelno s časopisom *Praxis* isti krug filozofa i sociologa s našega Fakulteta, na čelu s Kangrgom i Supekom, 1963. godine pokreće međunarodnu konferenciju koja se održavala u Korčuli pod imenom *Korčulanska ljetna škola*, okupljajući ne samo velik broj profesora, znanstvenika i studenata iz naše zemlje i inozemstva nego i neke od najznačajnijih mislitelja onoga vremena, koji su u pravilu bili i suradnici časopisa, a nerijetko i gostujući predavači na Filozofskome fakultetu. I časopis i škola prestali su s radom pod

političkim pritiscima 1974. godine, ali time nije minula „praxis-filozofija“ te je bila utjecajna i u narednim desetljećima, zahvaljujući samim „praksisovcima“ i njihovim učenicima, a relevantna je i danas, kad ju istražuju, reafirmiraju i plodotvorno razvijaju oni koji su rođeni nakon gašenja časopisa *Praxis* i *Korčulanske ljetne škole*.

Tradiciju organiziranja međunarodnih konferencija i izdavanja časopisa i knjiga Hrvatsko filozofsko društvo, uz presudan angažman članova Odsjeka, nastavilo je i u razdoblju od početka 1980-ih godina do danas. Među brojnim aktivnostima na tom planu ističu se redovne međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije *Dani Frane Petrića* u Cresu (32 skupa od 1992.) i *Lošinjski dani bioetike* u Malome Lošinj (22 skupa od 2002.) te „Godišnji simpozij Hrvatskog filozofskog društva“ u Zagrebu (64 skupa od 1957.), kao i filozofski, znanstveni, kulturni i nakladnički projekt „Filozofska istraživanja“, koji počiva na artikuliranu konceptu „integrativnoga mišljenja“, a u okviru kojega se u neprekinutu nizu izdaju časopis *Filozofska istraživanja* (više od 170 brojeva od 1980.), međunarodni časopis *Synthesis philosophica* (s tekstovima na engleskome, njemačkome i francuskome jeziku, više od 75 brojeva od 1986.) te „Biblioteka *Filozofska istraživanja*“ (više od 160 knjiga od 1988.).

Zaslugom Vladimira Filipovića godine 1967. utemeljen je Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu, primarno posvećen istraživanju hrvatske filozofije. Od 1977. do 1991. godine Institut djeluje kao Odjel za povijest filozofije, odnosno Odjel za istraživanje povijesti hrvatske filozofije u okviru Centra za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, a potom ponovno kao samostalni Institut za filozofiju, i to do 1993. godine kao sveučilišni institut, a onda kao javni znanstveni institut izvan Sveučilišta. Nekoliko je članova Odsjeka akademsku karijeru započelo na Institutu, a među dosadašnjim zaposlenicima Instituta većinu čine bivši studenti Odsjeka.

Na Fakultetu je pak 1980. godine kao znanstvenoistraživačka jedinica povezana s Odsjekom osnovan Zavod za filozofiju, u kojemu su radili (sudjelujući povremeno i u nastavi) Mladen Labus, Veselin Golubović i Tin Radovani. Njihovim odlaskom s Fakulteta djelovanje se Zavoda ugasilo. Jedan od tragova njegova postojanja jest „Biblioteka *Filozofska misao*“, u kojoj je između 1980. i 1990. godine objavljeno sedam knjiga, kojih su autori bili tada mlađi filozofi i bivši doktorandi Odsjeka.

Popis kapitalnih djela kojima su dosadašnji i današnji profesori Odsjeka bili autori, urednici i prevoditelji ne bi se mogao navesti ni u mnogo obuhvatnijem prikazu od ovoga. Nezaobilazni su pak zahtjevni projekti kao što su *Filozofska hrestomatija* u 12 svezaka, pokrenuta 1955. godine, te *Filozofijski rječnik*, *Leksikon filozofa*, *Filozofski leksikon* i bogati nakladnički nizovi poput onih u zagrebačkoj izdavačkoj kući „Naprijed“ – *Filozofska biblioteka* i *Enciklopedija filozofskih disciplina*.

Iz navedenih podataka može se zaključiti da je djelovanje Odsjeka za filozofiju uvijek nadilazilo okvire Fakulteta, a u prilog tomu govori i činjenica da je prvi odsjek za filozofiju u Hrvatskoj nakon našega osnovan zahvaljujući našem. Riječ je o Odsjeku (u prvo vrijeme Katedri) za filozofiju na Filozofskome fakultetu u Zadru, osnovanome 1961. zalaganjem Vladimira Filipovića, koji je potom godinama, kao i neki drugi naši profesori, predavao na tom Odsjeku, a njegovi stalni nastavnici bili su zagrebački, odnosno Filipovićeve đaci. Sličnu pomoć naš je Odsjek kasnije pružao i u etabliranju odsjeka za filozofiju na sveučilištima u Rijeci, Splitu i Osijeku, pa i na samu Sveučilištu u Zagrebu (Hrvatski studiji, kasnije Fakultet hrvatskih studija). I Fakultet političkih nauka (kasnije Fakultet političkih znanosti) Sveučilišta u Zagrebu, koji je osnovan 1962. godine, kadrovski je ekipiran zahvaljujući našim bivšim studentima i nastavnicima. Naposljetku barem tri studija filozofije u zemljama bivše Jugoslavije etablirala su se uz pomoć našeg Odsjeka za filozofiju. Uz već spomenuti studij filozofije u Skopju to su studiji na Sveučilištu u Sarajevu te na Sveučilištu u Prištini.

U pogledu uloge Odsjeka u fakultetskom i sveučilišnom kontekstu, odnosno vodećih fakultetskih i sveučilišnih funkcija, treba spomenuti da su šestorica profesora obnašala dužnost dekana Fakulteta (Franjo Marković, Gjuro Arnold, Albert Bazala, Vladimir Filipović, Predrag Vranicki i Branko Bošnjak), a njih četvorica bila su i rektori Sveučilišta (Marković, Arnold, Bazala i Vranicki).

U počasno zvanje *professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu dosad su izabrani Predrag Vranicki, Danilo Pejović, Branko Despot i Nadežda Čačinović. Također posljednja dva predsjednika Matičnog odbora za humanističke znanosti – polja filozofije i teologije (pri Nacionalnomu vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj) profesori su Odsjeka: Lino Veljak i Hrvoje Jurić.

Redoviti članovi Jugoslavenske (kasnije Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti bili su Franjo Marković, Gjuro Arnold, Albert Bazala (u tri mandata i predsjednik Akademije), Branko Bošnjak, Predrag Vranicki i Danilo Pejović, a danas su to Branko Despot i Igor Mikecin. Arnold i Bazala bili su i predsjednici Matice hrvatske.

Mnogi profesori Odsjeka za filozofiju bili su ili su još uvijek aktivni u javnome životu i na druge načine, kao članovi različitih kulturnih, društvenih i političkih inicijativa, organizacija i institucija, a neki su obnašali i visoke političke funkcije.

ODSJEK ZA FILOZOFIJU DANAS

Djelovanje Odsjeka za filozofiju, kao i drugih fakultetskih odsjeka te Filozofskoga fakulteta u cjelini, počiva na „humboldtovskoj“ pretpostavci jedinstva *istraživanja* i *poučavanja*, odnosno simultanosti individualnog i grupnog *znanstvenog rada* članova Odsjeka te *nastave* u okviru predavanja, seminara i vježbi, što uključuje i motiviranje studenata na njihova individualna i grupna znanstveno-stručna istraživanja te zajednička nastavničko-studentska istraživanja povezana sa studijskim programima i njihovim izvedbenim planovima.

Filozofija se ne iscrpljuje, kako se to često smatra, u sferi „puke teorije“, odnosno stjecanja „samosvrhovita“ znanja, nego postavlja i neprestano ozbiljuje društvene, kulturne i civilizacijske svrhe. To je zacijelo imao u vidu i Franjo Marković kad je krajem 19. stoljeća rekao da „ništa vrijedno ne nastaje ljudskim radom bez žive logične, estetične i etične težnje t.j. bez filozofijske težnje“ (Marković 1992: 248) jer „filozofija je dojilja, koja, ma i ne bila rođena majka, na noge postavlja narod, duševno ga oslobadja“ (1992: 250), tako da „samo onaj narod, koji si je stekao domovinu misli, prisvojio si je čvrsto i svoju tvarnu domovinu“ (1975: 33), ali u univerzalnome horizontu, jer „ako filozofijski duh ujedinjuje pojedince jednoga naroda, on ujedinjuje i razne narode, on je svenarodna sila“ (1992: 249).

U ak. god. 2023/24. na Odsjeku za filozofiju zaposleno je šesnaest nastavnika: četiri redovita profesora, sedmero izvanrednih profesora, tri docenta, jedan poslijedoktorand i jedna asistentica. Oni su raspoređeni u jedanaest katedara: Katedra za povijest filozofije (Ljudevit Fran Ježić, Igor Mikecin, Marko Tokić), Katedra za logiku (Davor Lauc), Katedra za ontologiju (Marija Selak Raspudić, Matija Vigato), Katedra za spoznajnu teoriju (Mislav Žitko), Katedra za etiku (Hrvoje Jurić, Marko Kos, Luka Perušić), Katedra za estetiku (Goran Sunajko), Katedra za filozofiju politike (Raul Raunić), Katedra za socijalnu filozofiju (Ankica Čakardić), Katedra za filozofsku antropologiju (Luka Bogdanić), Katedra za filozofiju odgoja (Ivana Zagorac) i Katedra za filozofiju istočnih naroda (Goran Kardaš).

Kako je već rečeno, Odsjek danas ima i dvoje nastavnika izabranih u počasno zvanje *professor emerita* ili *emeritus*, a to su Nadežda Čačinović i Branko Despot, koji je također redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Neki umirovljeni članovi Odsjeka još su uvijek angažirani u nastavi na Odsjeku (Borislav Mikulić, Lino Veljak i Boško Zenić) ili u projektima koji su vezani uz Odsjek i Fakultet (Ante Čović).

U nekoliko je navrata Odsjek za filozofiju doživio značajne kadrovske obnove: krajem 1940-ih i početkom 1950-ih godina (filozofi rođeni 1920-ih), zatim tijekom 1970-ih godina (filozofi rođeni uglavnom 1940-ih i početkom 1950-ih), te u prvim dvama desetljećima 21. stoljeća (filozofi rođeni uglavnom 1970-ih i 1980-ih).

Uz navedene nastavnike te vanjske suradnike koje Odsjek angažira kako bi se studentima proširila i dinamizirala ponuda nastavnih sadržaja za djelovanje Odsjeka neprocjenjivo je vrijedan i predan rad nenastavnog osoblja, jer u tom pogledu nije riječ samo o nužnim tehničkim, administrativno-birokratskim poslovima nego i o svakodnevnoj skrbi o obavezama i potrebama nastavnika i studenata, koja podrazumijeva skrb o Odsjeku kao takvu, naime kao o zajednici koja izrasta iz bogate tradicije, ali njezin pogled uvijek treba biti usmjeren na budućnost. Od 2016. godine tajnica je Odsjeka Elvina Šehić, negdašnja studentica filozofije, koja je tu dužnost preuzela od višedesetljetne tajnice Odsjeka Nade Čutić. U kraćim razdobljima između 2018. i 2023. godine tajničku dužnost obavljali su i Silvija Bistrice (kao studentska demonstratorica), Bojana Jauk i David Martić.

Valja navesti i to da je u novijoj povijesti – nakon Zore Križanić, koja je bila odsječka knjižničarka i tajnica – dugogodišnji voditelj knjižnice pri Odsjeku za filozofiju do svojeg odlaska u mirovinu 2008. godine bio Darko Šegota, kojega je iste godine zamijenila Lana Zrnić, također negdašnja studentica filozofije. Nakon preseljenja zasebnih odsječkih knjižnica u novoizgrađenu Knjižnicu Filozofskoga fakulteta 2009. godine Lana Zrnić postala je i do danas je voditeljica Zbirke za filozofiju.

STUDIRANJE FILOZOFIJE NA ODSJEKU ZA FILOZOFIJU

Od reforme studija prema načelima Bolonjske deklaracije ak. god. 2004/05. do danas filozofija se na Odsjeku studira na trima razinama – prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj, odnosno u okviru šest studija: četverogodišnji sveučilišni prijediplomski studij – jednopredmetni; četverogodišnji sveučilišni prijediplomski studij – dvopredmetni; jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – jednopredmetni (znanstveni smjer); jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – dvopredmetni (znanstveni smjer); jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – dvopredmetni (nastavnički smjer); trogodišnji doktorski studij.

Na prijediplomskome studiju naglasak je na obaveznim dvosemestralnim predmetima kojih je svrha stjecanje i unapređivanje znanja iz temeljnih filozofskih disciplina, i to kako teorijskih (*Ontologija*, *Teorija spoznaje*) i praktičkih (*Etika*, *Filozofija politike*, *Socijalna filozofija*) tako i onih koje se ne mogu jednoznačno svrstati ni u teorijsko ni u praktičko područje, nego predstavljaju most između njih (*Estetika*, *Filozofska antropologija*). Povrh toga postoje predmeti koji su propedeutičke naravi, bilo u pogledu filozofije uopće (četvrosemestralna nastava logike) ili u pogledu studija filozofije (dvosemestralni predmeti *Uvod u filozofiju* i *Suvremena filozofska terminologija*), te sintetičke naravi (šestosemestralna *Povijest filozofije*, kojoj prethodi dvosemestralna *Grčka filozofija*).

Specifičnost našeg Odsjeka jest bogata ponuda izbornih predmeta i kolegija koji s jedne strane prezentiraju sadržaje ostalih filozofskih disciplina i osvjetljavaju bitne filozofske teme, a s druge strane proširuju i

produbljuju zajednički nastavničko-studentski istraživačko-obrazovni rad. Pritom mislimo i na izborne predavačke predmete i na velik broj seminara, u kojima se, od semestra do semestra, na dinamičan način obrađuju pojedina filozofska djela ili pojedini, često sasvim aktualni filozofski, društveno-politički i kulturni problemi.

Upravo su ti izborni predmeti i kolegiji osnova studija filozofije na diplomskoj razini, gdje je naglasak na širokoj izbornosti, zahvaljujući kojoj studenti mogu profilirati svoje filozofske interese s ciljem odabira i formuliranja teme diplomskoga rada, a zatim njegove izrade i obrane, u suradnji s izabranim mentorom. Oni studenti koji se na diplomskome studiju odluče za nastavnički smjer trebaju, dakako, steći nastavničke kompetencije, kako one opće (fakultetski predmeti *Psihologija odgoja i obrazovanja*, *Sustavna pedagogija* i *Didaktika*) tako i one vezane uz filozofiju, a u tom aspektu riječ je o dvosemestralnim predavanjima iz *Filozofije odgoja* i *Metodike nastave filozofije*, dvosemestralnome seminaru iz *Metodike nastave filozofije* te dvosemestralnim vježbama u okviru *Nastavne prakse filozofije*, koja se izvodi u suradnji s nekoliko zagrebačkih gimnazija.

Valja spomenuti i to da nastavnici Odsjeka za filozofiju izvode nastavu u okviru predmetâ koji nisu namijenjeni studentima filozofije, nego su u fakultetskoj ponudi izbornih predmeta te uz glavni naziv imaju dodatak „opći predmet“. To su *Uvod u filozofiju*, *Etika*, *Filozofija odgoja*, *Estetika* i *Filozofska antropologija*. Naposljetku postoji i kolegij na engleskome jeziku *Selected Topics in Philosophy*, namijenjen prije svega, ali ne isključivo inozemnim, gostujućim studentima, u izvedbi kojega sudjeluje većina članova Odsjeka.

Što se tiče poslijediplomske razine studija, doktorat znanosti u polju filozofije mogao se, bez posebnoga poslijediplomskoga/doktorskoga studija, steći od utemeljenja Sveučilišta i Fakulteta. Prvi je bio onaj Gjüre Arnolda, obranjen 1880. godine, a u sljedećim desetljećima, tj. stoljećima, sve do 2003. godine, na taj je način doktorat znanosti u polju filozofije steklo više od stotinu osoba iz Hrvatske i inozemstva. U međuvremenu je pak 1973. godine bio ustanovljen sveučilišni poslijediplomski znanstveni studij filozofije koji je završavao obranom magistarskoga rada te su na taj način deseci osoba stekli akademski stupanj magistra znanosti, a u nastavku na to, najčešće, i akademski stupanj doktora znanosti.

Sveučilišni poslijediplomski doktorski studij filozofije, koji se od stupanja na snagu *Zakona o visokom obrazovanju i znanosti* 2022. godine zove Doktorski studij *Filozofija*, pokrenut je 2003. godine i upisuje nove studente svake dvije godine. Taj studij traje šest semestara, nakon čega doktorandi imaju još pet godina za izradu, predaju i obranu doktorske disertacije. Zajednička nastava u vidu predavanja i seminara odvija se u prvim dvama semestrima, a potom se naglasak stavlja na individualna istraživanja i konzultativni rad doktoranada s mentorima, uključujući poticanje studenata na sudjelovanje na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima te objavljivanje znanstvenih i stručnih radova u raznorodnim publikacijama.

Na Doktorskome studiju, s obzirom na specifičnosti studentskih interesa i odgovarajućih istraživanja te želju da im se u što većoj mjeri udovolji, Odsjek redovito angažira vanjske suradnike iz Hrvatske i inozemstva, bilo kao predavače ili kao mentore doktorskih radova. U svakoj generaciji doktoranada imamo nezanemariv broj inozemnih studenata, a u posljednjih nekoliko godina naš je doktorski studij među najpopularnijim doktorskim studijima na Fakultetu i svakako najpopularniji doktorski studij filozofije u Hrvatskoj. Razlog tomu je zasigurno i činjenica da se studij – koji je, naravno, ukorijenjen u filozofiji i njome uokviren – temelji na interdisciplinarnu pristupu, što podrazumijeva otvorenost spram drugih znanstvenih područja i polja, tako da ga, uz propisane prijamne i razlikovne ispite, mogu upisati i oni koji su prethodno završili diplomski studij iz neke druge discipline humanističkih, društvenih, prirodnih, biomedicinskih, tehničkih ili biotehničkih znanosti.

Na temelju svega toga može se zaključiti da Odsjek za filozofiju na trima razinama studija pokriva polje filozofije u punome opsegu, i sinkronijski i dijakronijski, odnosno omogućuje onima koji na Filozofskome fakultetu studiraju filozofiju da steknu temeljito, obuhvatno i cjelovito filozofsko obrazovanje te da pritom razviju senzibilitet i sposobnost za umrežavanje filozofskih s drugim znanstvenim znanjima i pristupima u širem akademskom, društvenom i kulturnom kontekstu.

Premda se govor o smislu studija filozofije i drugih humanističkih znanosti ne bi smio reducirati na puki pragmatizam i kalkulacije „tržišta rada“, studij filozofije – suprotno uobičajenim predodžbama, odnosno predrasudama – ni u tom se pogledu ne pokazuje „beskorisnim“ jer znanja i vještine koje studenti filozofije stječu čine ih ujedno filozofski specijaliziranima i profesionalno polivalentnima, a oni studenti koji na prijediplomskoj i diplomskoj razini studiraju dvopredmetno, tj. filozofiju u kombinaciji s nekim drugim studijem, dodatno proširuju spektar svojih kompetencija.

Studenti koji nakon prijediplomskoga studija završe i diplomski studij filozofije te steknu akademski naziv magistra edukacije filozofije (nastavnički smjer), ili magistra filozofije (znanstveni smjer) uz dodatnu psihološko-pedagoško-didaktičko-metodičku naobrazbu, kvalificirani su za poučavanje filozofskih predmeta u gimnazijama i drugim srednjim školama (*Filozofija*, *Logika* i *Etika*), a zapošljavaju se i na znanstveno-nastavnim i znanstvenoistraživačkim ustanovama, odnosno sveučilištima i veleučilištima te znanstvenim institutima, za što je nuždan završen ili barem upisan doktorski studij filozofije ili neke druge discipline. Međutim oni koji su završili studij filozofije bilo kojega stupnja uspješno se zapošljavaju i rade i u drugim područjima, kao što su mediji, umjetnost, kulturne i društvene djelatnosti, javna uprava, politika te sektori informacijsko-komunikacijskih tehnologija i gospodarstva, o čemu svjedoče naši alumni, koji se mogu pronaći doslovce u svakome segmentu društva, a njihove se sposobnosti osobito cijene u kompleksnim poslovnim sustavima.

Studenti filozofije, uz izvršavanje obaveza na studiju i provođenje s time povezanih samostalnih istraživanja, aktivni su i u okviru dvaju studentskih udruženja. Oba udruženja objavljuju časopise, redovno organiziraju međunarodne simpozije i tribine o filozofski relevantnim temama te filozofske kružoke koji produbljuju studentske rasprave o određenim temama, a također na razne načine razvijaju studentsku internacionalnu i interdisciplinarnu suradnju.

Udruženje studenata filozofije (USF) utemeljeno je 1994. godine, kada je počelo izdavati časopis *Čemu*. Časopis uz određene vremenske diskontinuitete traje dakle već trideset godina te objavljuje studentske znanstvene i stručne radove, prijevode filozofskih članaka, prikaze novoobjavljenih filozofskih knjiga i skupova te razgovore s filozofima i drugim znanstvenicima.

Novoosnovano udruženje studenata filozofije (NOUS) osnovano je 2018. godine te, pored drugih aktivnosti, objavljuje časopis, kojega je prvi broj (pod naslovom *Nouspojava*) objavljen 2021. godine, a drugi broj (pod naslovom *Nous*) 2023. godine.

Osim svega navedenoga studentska udruženja potiču i prema potrebi suorganiziraju sudjelovanje studenata na domaćim i međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima.

FILOZOFSE ORIJENTACIJE, ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA I PROJEKTI NA ODSJEKU

Ono što je rečeno za nastavu u okviru šest studija filozofije može se reći i za znanstvenoistraživački segment rada na Odsjeku za filozofiju: s težnjom prema obuhvatnosti i sa sviješću o potrebi intradisciplinarna i interdisciplinarna umrežavanja prisutne su, njeguju se i razvijaju različite filozofske orijentacije, kako u tematsko-problemskome pogledu tako i u pogledu pristupa.

Sažet opis toga nalazi se u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* (2018: 98–103), što potvrđuje i *Strateški program istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Revizija* (2021: 30–35). Tamo su kao prioritetne znanstvenoistraživačke teme u polju filozofije navedene: Povijest filozofije; Logika, epistemologija i filozofija znanosti; Integrativna bioetika; Suvremeni socijalni i politički identiteti čovjeka; Filozofija kulture, umjetnosti, odgoja i sporta.

No filozofija u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji* (2018: 74–80) pridonosi i sljedećim interdisciplinarnim prioritetnim znanstvenoistraživačkim temama: Izazovi obrazovanja u društvenome, tehnološkome i kulturnome kontekstu; Sjećanje, baština i kulturna promjena; Različitosti, identiteti i društvene nejednakosti; Metodološki i epistemološki izazovi suvremene znanosti.

Kako bi se te projektno definirane teme dodatno osvijetlile, valja reći da se danas na Odsjeku posebno ističu, i u znanstvenoistraživačkom i u nastavnom aspektu, istraživanja povijesti filozofije, s naglaskom na antičkoj, osobito grčkoj filozofiji, klasičnoj njemačkoj filozofiji i suvremenoj fenomenološko-hermeneutičkoj filozofiji, s time da nisu zanemarene ni istočne filozofije (osobito indijska, ali i židovska i arapska filozofija), kao ni hrvatska filozofska baština, uključujući „praxis-filozofiju“, a s njome i cjelokupna marksistička filozofija, koja se istražuje ne samo kao povijesnofilozofska činjenica i fenomen, a pogotovo ne u svrhu „muzealizacije“, nego i s namjerom aktualizacije u teorijskom i praktičkom pogledu, pri čemu se, često upravo na toj podlozi, otvaraju i nove, do prije nekoliko desetljeća nepoznate ili u nas zanemarene teme i pristupi kao što su bioetika, filozofija tehnike i novih medija, feministička filozofija, tj. filozofija roda, psihoanalitička filozofija i filozofija sporta. Naposljetku na Odsjeku se dužna pažnja poklanja filozofiji odgoja i metodičkom aspektu filozofije, pogotovo u svjetlu novih obrazovno-odgojnih izazova, te logici, s njezinim grananjima u pravcu filozofije jezika i filozofije znanosti, gdje se na poseban način pokazuje da Odsjek za filozofiju, premda je tradicionalno kontinentalno-europske orijentacije, nije zatvoren za tzv. analitičku filozofiju, koja se danas uglavnom razvija u angloameričkome kulturnome krugu ili pod njegovim utjecajem.

Članovi Odsjeka permanentno su aktivni kao voditelji i suradnici domaćih i međunarodnih znanstvenoistraživačkih i znanstveno-nastavnih projekata različita ranga, pri čemu brojnošću i intenzitetom rada prednjače, kao i na drugim odsjecima, institucijski projekti koji se provode uz potporu Sveučilišta u Zagrebu. Međutim dva međunarodna, interdisciplinarno orijentirana projekta treba posebno istaknuti.

Godine 2016. Odsjek je unutar programa CEEPUS (Srednjoeuropski program razmjene za sveučilišne studije) inicirao i do danas koordinira mrežu „Filozofija i interdisciplinarnost“, koja uključuje 26 partnerskih institucija iz 14 zemalja Srednje i Jugoistočne Europe, a putem nje akademsku razmjenu redovito ostvaruju i nastavnici i studenti Odsjeka, što potiče razne oblike suradnje i rezultira brojnim drugim uspješnim projektima.

Godine 2014. odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta proglašen je Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, kao jedan od triju znanstvenih centara izvrsnosti u području humanističkih i društvenih znanosti. Njegova je institucija nositeljica Filozofski fakultet, voditelji i ključni akteri nastavnici su

Novije knjige djelatnika Odsjeka za filozofiju.

Odsjeka za filozofiju, a u realizaciji znanstvenoga programa Centra sudjeluje više od stotinu znanstvenika i studenata iz Hrvatske i inozemstva.

Članovi Odsjeka aktivni su i u aspektu organiziranja znanstveno-stručnih skupova te u uređivanju i objavljivanju raznovrsnih publikacija, pri čemu ovdje ističemo tek novije okrugle stolove i prateće zbornike Odsjeka za filozofiju: *Aspekti praxisa* (2014/2015), *Inačice materijalizma* (2016/2017), *Filozofije revolucija i ideje novih svjetova* (2017/2018), *Kriza i kritike racionalnosti – nasljeđe '68.* (2018/2019), *Metafilozofija i problemi znanstvene metodologije* (2019/2020) te *Psihoanaliza i njezine sudbine* (2020/2021). U posljednje su vrijeme objavljeni i zbornici u čast umirovljenih profesora Lina Veljaka i Nadežde Čačinović, kao i zbornik povodom 250. obljetnice Hegelova rođenja, a potonjim dvama zbornicima prethodili su i znanstveni skupovi.

Treba navesti i to da su životi i opusi većega broja dosadašnjih profesora Odsjeka prikazani i valorizirani u formi knjiga, i to kako u zbornicima radova (Vuk-Pavlović, Filipović, Kangrga, Petrović, Pejović, Sutlić, Cipra, Čačinović, Veljak) tako i u monografijama (Marković, Arnold, Bazala, Haler, Dvorniković, Vuk-Pavlović, Tkalčić, Makanec, Kangrga), a njih nekoliko prezentirano je i u nizovima odabranih ili sabranih djela (Vuk-Pavlović, Veljačić, Grlić, Kangrga, Petrović), odnosno izabranih i za tisak priređenih fakultetskih predavanja (Kangrga, Sutlić, Despot), da i ne spominjemo sumarne preglede i promišljanja pojedinih razdoblja i fenomena koji se tiču Odsjeka za filozofiju, pogotovo „praxis-filozofije“, u knjiškim i časopisnim publikacijama. Vjerujemo da će se „odsječka biblioteka“ u svim navedenim aspektima i nadalje popunjavati, što je podjednako važno i za kritičko odnošenje s tradicijom i za aktualne rasprave s pogledom na budućnost.

Filozofima je još uvijek jasno zašto se naš Fakultet zove *Filozofski* te zašto su se na njemu i desetljećima nakon osnutka studirali ne samo matematika i prirodne znanosti nego i šumarstvo i agronomija. Kako je

to krajem 18. stoljeća u svojem spisu *Spor fakultetâ* sugerirao Immanuel Kant: za razliku od drugih fakulteta (teološkog, pravnog i medicinskog) filozofski fakultet treba imati neograničenu slobodu istraživanja i poučavanja jer ima sposobnost da podvrgava kritici kako teorijske pretpostavke drugih fakulteta i znanosti tako i vlastite pretpostavke (usp. Kant 1991). U današnje vrijeme to prije svega znači da filozofija, Odsjek za filozofiju i Filozofski fakultet, u suradnji s drugim, napose humanističkim i društvenim znanostima i fakultetima, moraju pronalaziti put između Scile tehnoscijentizma i Haribde ekonomsko-političke moći, čuvajući autonomiju skrupulozna znanstvenog istraživanja i obrazovanja, ali s obavezom živa sudjelovanja u kompleksnoj društveno-kulturnoj dinamici.

Stoga bi se svrha i zadaće filozofije, Odsjeka za filozofiju i Filozofskoga fakulteta mogli tražiti između glasovite teze Karla Marxa: „Filozofi su svijet samo različito *interpretirali*; no radi se o tome da ga se *promijeni*“ (1978: 535) te kritičkoga komentara te teze, koji je jednom prilikom iznio Martin Heidegger: „Previđa se da *promjena svijeta* pretpostavlja jednu promjenu *predodžbe svijeta*, a da se jedna predodžba svijeta može steći samo tako što se svijet dostatno interpretira“ (1988: 22).

Hrvoje Jurić

LITERATURA

- Despot, B. Odsjek za filozofiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 73–78.
- Đidara, R. *Filozofija prakse: nastanak, utjecaj, posljedice*. Doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno i na: <https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffrz:116> (8. 3. 2024).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.
- Grgec, G. Pola stoljeća Hrvatskog filozofskog društva kao istraživački izazov. *Filozofska istraživanja*. 28, 3(2008), 521–537. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/36593> (8. 3. 2024).
- Heidegger, M. Martin Heidegger im Gespräch mit Richard Wisser. *Antwort: Martin Heidegger im Gespräch*. Neske, G.; Kettering, E. (ur.). Pfullingen: Günther Neske Verlag, 1988, 21–28.
- Kangrga, M. *Izvan povijesnog događanja: dokumenti jednog vremena*. Split: Feral Tribune, 1997.
- Kant, I. *Spor fakulteta*. Kant, I.; Schelling, F. W. J.; Nietzsche, F. *Ideja univerziteta*. Zagreb: Globus, 1991, 19–49.
- Kuvačić, I. *Sjećanja*. Zagreb: Razlog, 2008.
- Lešaja, A. *Praksis orijentacija, časopis Praxis i Korčulanska ljetna škola: (građa)*. Beograd: Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe, 2014.
- Macut, I. *Filozofija u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Školska knjiga, 2018.
- Macut, I. *Hrvatska filozofija od sloma Nezavisne Države Hrvatske 1945. do raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1991. godine*. Zagreb: Školska knjiga, 2020.
- Marković, F. Filozofijske struke pisci hrvatskoga roda s onkraj Velebita u stoljećih XV. do XVIII. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. 1, 1–2(1975), 255–280. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/91088> (8. 3. 2024).
- Marković, F. Logika. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. 18, 1–2(1992), 247–258. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/81884> (8. 3. 2024).

Marx, K. Thesen über Feuerbach. Marx, K.; Engels, F. *Werke*, sv. 3. Berlin: Dietz Verlag, 1978, 533–535.

Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno i na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/o-nama/dokumenti/strategija/> (8. 3. 2024).

Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu, sv. I–II. Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969. Dostupno i na: <https://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/povijest-sveucilista/monografije-sveucilista-i-sastavnica/> (8. 3. 2024).

Strateški program istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Revizija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021. Dostupno i na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/o-nama/dokumenti/strategija/> (8. 3. 2024).

Sveučilište u Zagrebu – 350 godina: 1669.–2019. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019.

Djelatnici Odsjeka za filozofiju

DJELATNI

BOGDANIĆ, Luka (Zagreb, 1978) (2014) 2014. doc., 2020. izv. prof.

ČAKARDIĆ, Ankica (Rijeka, 1977) (2010) 2010. doc., 2020. izv. prof.

JEŽIĆ, Ljudevit Fran (Zagreb, 1988) (2013) 2013. asist., 2015. poslijedoktorand, 2017. doc., 2022. izv. prof.

JURIĆ, Hrvoje (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2000. znan. novak, 2001. mlađi asist., 2003. asist., 2008. viši asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.

KARDAŠ, Goran (Požega, 1970) (2001, od 2012. i na Odsjeku za filozofiju) 2001. znan. novak, 2002. mlađi asist., 2009. viši asist., 2012. doc., 2018. izv. prof., 2024. red. prof.

LAUC, Davor (Osijek, 1971) (1995) 1995. znan. novak, 2000. asist., 2005. viši asist., 2006. doc., 2014. izv. prof., 2020. red. prof.

KOS, Marko (Varaždin, 1986) (2015) 2015. asist., 2021. poslijedoktorand.

MIKECIN, Igor (Zagreb, 1968) (2008) 2008. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
 PERUŠIĆ, Luka (Zagreb, 1987) (2016) 2016. asist., 2022. doc.
 RAUNIĆ, Raul (Zagreb, 1959) (2004) 2004. predavač, 2010. doc., 2021. izv. prof.
 SELAK RASPUDIĆ, Marija (Zagreb, 1982) (2010) 2010. znan. novakinja, 2013. znan. novakinja – viša asist., 2015. doc., 2020. izv. prof.
 SUNAJKO, Goran (Zagreb, 1978) (2019) 2019. doc.
 ŠEHIĆ, Elvina (Rijeka, 1983) (2016) 2016. tajnica Odsjeka za filozofiju.
 TOKIĆ, Marko (Kutina, 1977) (2013) 2013. doc., 2017. izv. prof.
 VIGATO, Matija (Zadar, 1992) (2021) 2021. asist.
 ZAGORAC, Ivana (Zagreb, 1979) (2006) 2006. znan. novakinja, 2015. doc., 2020. izv. prof.
 ŽITKO, Mislav (Zagreb, 1982) (2013) 2013. asist., 2019. poslijedoktorand, 2023. doc.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ARNOLD, Gjuro (Ivanec, 1853 – Zagreb, 1941) (1894–1923) 1894. izv. prof., 1896. red. prof.
 BABEL, Krešimir (Slavonski Brod, 1984) (2012–2016) 2012. znan. novak – asist.
 BAZALA, Albert (Brno, Češka, 1877 – Zagreb, 1947) (1904–1924, 1927–1943, 1945–1947) 1904. priv. doc., 1909. izv. prof., 1912. red. prof.
 BOŠNJAK, Branko (Stojčinovac, 1923 – Zagreb, 1996) (1950–1991) 1950. asist., 1960. doc., 1964. izv. prof., 1970. red. prof.
 BURGER, Hotimir (Tržič, Slovenija, 1943 – Zagreb, 2018) (1975–2013) 1975. asist., 1976. doc., 1980. izv. prof., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
 CIPRA, Marijan (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2008) (1964–1991) 1964. asist., 1989. doc.
 CVJETIČANIN, Veljko (Veliko Vukovje, 1927 – Zagreb, 2001) (1957–1996, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1957. asist., 1966. doc., 1972. izv. prof., 1978. red. prof.
 ČAČINOVIĆ, Nadežda (Budimpešta, Mađarska, 1947) (1976–2017) 1976. asist., 1985. doc., 1989. izv. prof., 1998. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru, 2018. prof. emerita.
 ČOVIĆ, Ante (Split, 1949) (1976–2018) 1976. asist., 1981. znan. asist., 1991. doc., 1999. izv. prof., 2005. red. prof., 2010. red. prof. u trajnom izboru.
 ČUTIĆ, Nada (Zagreb, 1950) (1973–2015) 1974. tajnica Odsjeka za filozofiju.
 DESPOT, Branko (Zagreb, 1942) (1971–2012) 1971. asist., 1979. doc., 1984. izv. prof., 1989. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2014. prof. emeritus.
 DVORNIKOVIĆ, Vladimir (Severin na Kupi, 1888 – Beograd, Srbija, 1956) (1919–1926) 1919. venia docendi, 1920. suplent, 1925. red. prof.
 FILIPOVIĆ, Vladimir (Ludbreg, 1906 – Silba, 1984) (1932–1976) 1932. asist., 1939. doc., 1952. izv. prof., 1957. red. prof.
 FIKET, Stjepan (Tuhelj, 1895 – Zagreb, 1981) (1951–1965) 1951. pomoćni službenik.
 FLEGO, Gvozden (Zagreb, 1946) (1974–2008) 1974. asist., 1984. doc., 1992. izv. prof., 2006. red. prof.
 GOLUBOVIĆ, Veselin (Krnješevci, Srbija, 1940) (1986–1995) 1986. znan. suradnik, 1991. viši znan. suradnik.
 GREGORIĆ, Pavel (Zagreb, 1972) (2000–2011) 2000. asist., 2003. viši asist., 2006. doc., 2011. izv. prof.

- GRLIĆ, Danko (Gračanica, Bosna i Hercegovina, 1923 – Zagreb, 1984) (1974–1984) 1974. red. prof.
- HALER, Albert (Vrgorac, 1883 – Kamnica, Slovenija, 1945) (1943–1945) 1943. red. prof.
- IVEKOVIĆ, Rada (Zagreb, 1945) (1982–1992) 1982. znan. suradnica, 1984. doc., 1988. izv. prof.
- JAUJ, Bojana (Rijeka, 1987) (2019–2021) 2019. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- KANGRGA, Milan (Zagreb, 1923 – Zagreb, 2008) (1950–1993) 1950. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1972. red. prof.
- KRIŽANIĆ, Zora (Gornja Jelenska, 1911 – Zagreb, 2002) (1955–1973) 1955. knjižničarka i tajnica Odsjeka za filozofiju.
- LABUS, Mladen (Zagreb, 1950) (1980–1995) 1980. stručni suradnik, 1986. znan. asist., 1999. znan. savjetnik.
- MAKANEC, Julije (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1904 – Zagreb, 1945) (1943–1945) 1943. izv. prof.
- MARKOVIĆ, Franjo (Križevci, 1845 – Zagreb, 1914) (1874–1909) 1874. red. prof.
- MARTIĆ, David (Zagreb, 1993) (2022–2023) 2022. tajnik Odsjeka za filozofiju, 2023. tajnik Odsjeka za talijanistiku.
- MIKULIĆ, Borislav (Račinovci, 1957) (2001–2022) 2001. doc., 2003. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- PALMOVIĆ, Marijan (Zagreb, 1963) (1990–1993) 1990. znan. novak.
- PEJOVIĆ, Danilo (Ludbreg, 1928 – Zagreb, 2007) (1955–1998) 1955. asist., 1961. doc., 1965. izv. prof., 1971. red. prof., 1999. prof. emeritus.
- PETROVIĆ, Gajo (Karlovac, 1927 – Zagreb, 1993) (1950–1993) 1950. asist., 1959. doc., 1963. izv. prof., 1969. red. prof.
- PLANINC, Mladen (Zagreb, 1979) (2004–2014) 2004. asist., 2010. viši asist.
- PREMUR, Ksenija (Zagreb, 1962) (1990–1993) 1990. znan. novakinja – mlađa asist.
- PUHOVSKI, Žarko (Zagreb, 1946) (1975–2012) 1975. asist., 1986. doc., 1988. izv. prof., 1991. red. prof., 1994. red. prof. u trajnom izboru.
- PURIĆ, Đurđa (Samobor, 1940) (1976–1976) 1976. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- RADIĆ PETERNAC, Sunčana (Split, 1947 – Zagreb, 2002) (1977–1978) 1977. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- RADOVANI, Tin (Zagreb, 1962) (1988–1991) 1988. znan. novak, 1990. stručni suradnik.
- SESARDIĆ, Neven (Beograd, Srbija, 1949) (1975–1995) 1975. asist., 1979. znan. asist., 1983. doc., 1993. izv. prof.
- STAMENKOVIĆ TADIĆ, Barbara (Rijeka, 1982) (2006–2018) 2006. znan. novakinja – asist., 2012. viša asist.
- STIPLOŠEK, Ada (Rijeka, 1914 – s. l., s. a.) (1954–1955) 1954. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- SUPEK, Rudi (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1993) (1950–1958, 1960–1979, od 1950. do 1958. na Odsjeku za psihologiju, od 1960. do 1963. na Katedri za sociologiju Odsjeka za filozofiju, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1950. predavač, 1956. priv. doc., 1957. doc., 1960. izv. prof., 1965. red. prof.
- SUTLIĆ, Vanja (Karlovac, 1925 – Zagreb, 1989) (1949–1953) 1949. asist.
- ŠKORIĆ, Gordana (Zagreb, 1950 – Zagreb, 2018) (1986–2015) 1986. asist., 2001. doc., 2008. izv. prof.
- ŠVOB, Goran (Zagreb, 1947 – Zagreb, 2013) (1971–2012) 1971. asist., 1989. doc., 2001. izv. prof.
- TKALČIĆ, Marijan (Kapela, 1896 – Zagreb, 1956) (1949–1956) 1949. predavač, 1950. doc., 1955. izv. prof.
- VELJAČIĆ, Čedomil (Zagreb, 1915 – San Francisco, Sjedinjene Američke Države, 1997) (1961–1966) 1961. predavač, 1962. doc.
- VELJAK, Lino (Rijeka, 1950) (1979–2020) 1979. asist., 1983. doc., 1990. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.

VRANICKI, Predrag (Benkovac, 1922 – Zagreb, 2002) (1947–1976) 1947. asist., 1952. predavač, 1954. doc., 1959. izv. prof., 1962. red. prof., 2000. prof. emeritus.

VUK-PAVLOVIĆ, Pavao (Koprivnica, 1894 – Zagreb, 1976) (1929–1941, 1945–1948) 1929. doc.

ZENIĆ, Boško (Šibenik, 1949) (1979–2014) 1979. asist., 2004. viši predavač.

VANJSKI SURADNICI

DEFRANČESKI, Jan (Zagreb, 1996) (2023).

KNORR, Lidija (Zagreb, 1989) (2021).

PEŠIĆ, Boško (Vrbanja, 1975) (2022).

SKELAC, Ines (Našice, 1989) (2019).

STAMATOVIĆ, Slobodan (Split, 1968) (2023).

Odsjek za fonetiku

FONETIKA DANAS

Odsjek za fonetiku vodeća je hrvatska ustanova za istraživanje i poučavanje govornih znanosti u najširem smislu: od temeljnih procesa proizvodnje i percepcije govora preko primjene znanja o govoru u estetskoj, govorničkoj i rehabilitacijskoj fonetici do mogućnosti provođenja laboratorijskih i terenskih eksperimentalnih istraživanja. Sve to Odsjek za fonetiku čini cjelovitim i dinamičnim okruženjem za studiranje i istraživanje. Zbog izražene interdisciplinarnosti te istraživačke i nastavne otvorenosti prema sličnim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu studenti ga prepoznaju kao poželjno mjesto za planiranje i ostvarenje akademske i istraživačke karijere. Obrazujemo stručnjake za poučavanje i proučavanje govora u svim njegovim aspektima: a) stručnjake za dijagnostiku i rehabilitaciju oštećenoga (atipičnoga) govora te stručnjake za razvoj opreme i metoda za slušno-govornu dijagnostiku i rehabilitaciju, b) stručnjake za javno govorenje i procjenu govornih statusa profesionalnih govornika te nastavnike govorništva i c) istraživače akustičkih, perceptivnih i fizioloških aspekata govora kao i govorne sinteze. Svestranost naših stručnjaka obogaćena je dvopredmetnim studiranjem, koje ih čini konkurentnijima na tržištu rada.

Povezivanje istraživačkih kapaciteta sa sličnim europskim institucijama najvažniji je istraživački cilj Odsjeka i u tom su smislu vrlo važne sljedeće naše istraživačke teme: akustička i fiziološka laboratorijska istraživanja govornih pokreta u različitim komunikacijskim situacijama radi stvaranja normativnih podataka za primjenu u govorništvu, rehabilitaciji i sintezi govora te napredna forenzična istraživanja s ciljem unapređenja znanja, ali i sudske prakse te istraživanja atipičnoga govora.

Zagrebački studij fonetike jedan je od rijetkih u ovom dijelu Europe i jedini u Hrvatskoj. Svojim znanstvenim postignućima od samih je početaka stekao ugled, a znanstvene metode razvijene na našem studiju primjenjuju se u mnogim zemljama. Primjerice verbotonalna metoda, koja se primjenjuje u rehabilitaciji slušanja i govora i u fonetskoj korekciji izgovora, bila je začetak institucionalizirane primjene slušno-govornih metoda u rehabilitaciji. Danas provodimo instrumentalna fiziološka istraživanja govorne proizvodnje koja se ne obavljaju ni na jednoj drugoj instituciji u Hrvatskoj, a u svjetskom istraživačkom prostoru govornih znanosti istraživanja artikulacije i koartikulacije sve su važnija. Laboratorij za govornu kinematiku ima suvremenu opremu za elektropalatografska i ultrazvučna istraživanja, a u tijeku je i projekt izgradnje Laboratorija za fonetske znanosti, koji će biti dijelom Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima. Studio za akustička snimanja stalno se unapređuje te se koristi ne samo za fonetska istraživanja nego i za snimanje zvuka za potrebe istraživača s drugih odsjeka Fakulteta.

Na Odsjeku je trenutačno desetero zaposlenih na znanstveno-nastavnim radnim mjestima: redovita profesorica u trajnom izboru Gordana Varošaneć-Škarić, redovita profesorica Jelena Vlašić Duić, izvanredni profesori Gabrijela Kišiček, Marko Liker i Elenmari Pletikos Olof te docentice Iva Bašić, Ines Carović, Arnalda

Uvodni govor prof. dr. sc. Gordane Varošaneć-Škarić, predsjednice programskog odbora 26. konferencije Međunarodnoga društva za forenzičnu fonetiku i akustiku, IAFPA, 2017.

Dobrić, Diana Tomić i Ana Vidović Zorić. *Professores emeriti* Damir Horga i Vesna Mildner znanstveno su i nastavno još uvijek vrlo aktivni članovi Odsjeka. Stručni suradnik Jordan Bićanić, prof., voditelj je Studija za akustička snimanja, a tajnica je Odsjeka gospođa Marica Živko. Knjižničarka Irena Martinović, prof., vodi zbirku fonetske literature u knjižnici Fakulteta. Odsjek se sastoji od triju katedara: Katedre za teorijsku fonetiku, Katedre za estetsku fonetiku i ortoepiju hrvatskoga književnog jezika i Katedre za primijenjenu fonetiku.

Izdvojit ćemo najvažnije teme kojima se nastavnici Odsjeka bave u okviru svojih temeljnih područja djelovanja: opće fonetike, ortoepije, verbotonalne metode, kliničke i forenzične fonetike te retorike i govorne stilistike. Prvi pravi opis fonetike hrvatskoga jezika i opće fonetike dao je Ivo Škarić u *Fonetici hrvatskoga književnog jezika* (1991), a opisu hrvatskoga govora s akustičkoga stajališta uz pomoć spektrografske analize važan doprinos dao je u svojim istraživanjima Juraj Bakran (1996). Akustičkom analizom glasa, kvalitetom i načinima postavljanja glasa te metodikom rada na dikciji vokalnih profesionalaca bavi se Gordana Varošaneć-Škarić (2005, 2010). Proizvodnju govora i izgovor, anatomiju i fiziologiju sustava koji sudjeluju u procesu govora istražuju Damir Horga i Marko Liker (2016) te donose nove spoznaje o mjestu i artikulaciji hrvatskih glasnika. Osim što proučava artikulacijske i koartikulacijske procese Marko Liker istražuje i biomehaničke te jezično specifične karakteristike proizvodnje govora, primjenjuje instrumentalne fiziološke istraživačke tehnike na sučelju fonetike i fonologije, u sociofonetici i u kliničkoj fonetici.

Proizvodnju govora, govornu fluentnost i govorne pogreške istražuje više naših znanstvenika: Damir Horga (1996) proučava invarijantnosti govornih signala te ispituje odnos produkcije i percepcije govora, Ana Vidočić Zorić doktorirala je s temom o govornim pogreškama, a Ines Carović u svojoj je disertaciji ultrazvučno istraživala artikulaciju i koartikulaciju hrvatskih vokala. Sinteza i prepoznavanje govora istraživačke su teme Nikolaja Lazića.

Neke Škarićeve teze o ortoepiji hrvatskoga jezika, njegove standardološke inovacije i sociolingvistički pristup (usp. Škarić 2007, 2009) nailazile su na otpor hrvatskih standardologa iako je Škarić uvijek isticao da pravogovornim temama nije pristupao normativistički, nego da je opisivao postojeće stanje i u njemu otkrivao smjernice razvoja hrvatskoga govora. Na istom su tom tragu i mnoga akcentološka i ortoepska istraživanja ostalih znanstvenika s Odsjeka: Gordane Varošane-Škarić (koja je suautorica mnogih radova s Ivom Škarićem), Ive Bašić te Elenmari Pletikos Olof i Jelene Vlašić Duić (Martinović i dr. 2021), koje također sociofonetski pristupaju opisu hrvatske standardne prozodije s naglaskom na varijetetnosti standardnoga izgovora. Ivan Ivas, koji nas je nažalost vrlo rano napustio, bavio se i danas vrlo aktualnom, ali još uvijek nedovoljno istraženom temom rečenične prozodije.

Znanstveni interesi Marije Pozojević Trivanović (1984, 2007) bili su usmjereni proučavanju slušnih poremećaja i primjeni verbotonalne metode u učenju stranih jezika. Radovi Vesne Mildner zbog svoje su interdisciplinarnosti zanimljivi ne samo fonetičarima nego i lingvistima, logopedima, psiholozima i neuroznanstvenicima. U njima povezuje fonetiku i neurolingvistiku (usp. Mildner 2003, 2008), istražuje razvoj govora, fonetsku korekciju, bilingvizam, percepciju govora i slušne poremećaje. Razvoj govora istražuje i Diana Tomić, koja je u svojoj disertaciji proučavala odnos fonetskoga i fonološkoga razvoja glasa *r* kod djece. Verbotonalna metoda, bilingvizam i slušni poremećaji znanstveno zaokupljaju Arnaldu Dobrić, koja je doktorirala s temom o mozgovnoj asimetriji dvojezičnih govornika. Za razvoj forenzičnih istraživanja govora na Odsjeku zaslužna je Gordana Varošane-Škarić (2019), koja istražuje prepoznavanje govornika hrvatskoga jezika na temelju postupaka i protokola slušnoga prepoznavanja govornika te na temelju akustičkih mjerenja. Forenzičnom fonetikom i kliničkom fonetikom bavi se i Iva Bašić, koja je doktorirala s temom akustičke analize hrvatskoga i srpskog govora.

Interdisciplinarnost zagrebačke fonetike dodatno je pojačao Ivo Škarić usmjerivši ju prema proučavanju i poučavanju govorništva (usp. Škarić 1998, 2000, 2011). Politički govor prvi je analizirao Ivan Ivas (1988), a potom i Gabrijela Kišiček (2018, 2021), koja se bavi retorikom i argumentacijom. Retoriku znanosti proučava Gordana Varošane-Škarić, a retorikom se, uz ostale svoje temeljne istraživačke fonetske teme, bave i Ines Carović, Elenmari Pletikos Olof, Diana Tomić te Jelena Vlašić Duić. Govorna stilistika bila je u središtu znanstvenoga interesa Branka Vuletića, koji je proučavao odnos govora i književnosti, odnos jezičnoga, govornoga i pjesničkoga znaka te tako povezivao fonetiku i poetiku (usp. Vuletić 1976, 1986, 1988, 1999, 2005, 2006). Jelena Vlašić Duić (2013) analizirala je govor kao filmsko izražajno sredstvo, njegove načine uporabe i gledateljevu percepciju govora.

Nastavnici Odsjeka za fonetiku dobitnici su brojnih nagrada i priznanja, a istaknut ćemo samo neke. Ivo Škarić dobitnik je godišnje državne Nagrade Bartol Kašić za *Fonetiku hrvatskoga književnog jezika* (1992) i Nagrade Ivan Filipović za životno djelo u području obrazovanja za osmišljavanje i vođenje Govorničke škole za darovite srednjoškolce (2008). Nekoliko je naših nastavnika dalo važan doprinos znanosti, svojim su znanstvenim i nastavnim radom doprinijeli ugledu Filozofskoga fakulteta te su dobitnici Povelje Filozofskoga fakulteta: Branko Vuletić (2007), Damir Horga (2009) i Vesna Mildner (2021). Za knjigu *Prostor*

Znanstveni skup Istraživanja govora, 1995.

pjesme Branku Vuletiću dodijeljena je Godišnja državna nagrada za znanost (2000). Godišnju nagradu Filozofskoga fakulteta dobile su sljedeće znanstvene knjige: *Govor između lijeve i desne hemisfere* Vesna Mildner (2004), *Fonetska njega glasa i izgovora* Gordane Varošanec-Škarić (2011), *Artikulacijska fonetika* Damira Horge i Marka Likera (2016) te *Homo politicus* Gabrijele Kišiček (2022). Mariji Pozojević Trivanović Poliklinika SUVAG dodijelila je 2011. godine priznanje za dugogodišnju kontinuiranu suradnju. Marko Liker dobitnik je Godišnje nagrade mladim znanstvenicima i umjetnicima Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika dodijeljene 2008. godine. Ines Carović dobitnica je Nagrade Hrvatske zaklade za znanost za najbolju znanstvenu fotografiju 2021. i Nagrade za izvrsnost u nastavnome radu Filozofskoga fakulteta 2022. godine.

Odsjek za fonetiku od 1984. godine organizira znanstveni skup koji se najprije naziva *Govorna komunikacija*, a od 1995. godine *Istraživanja govora*. Riječ je o znanstvenome skupu s međunarodnim sudjelovanjem koji se održava trijenalno i omogućuje predstavljanje novih fonetskih znanstvenih istraživanja i spoznaja. Od 2012. godine bijenalno se održavaju *Dani Ive Škarića*, međunarodna znanstvena konferencija o retorici i argumentaciji, a posljednje se dvije godine na Odsjeku obilježava i Svjetski dan glasa. Odsjek je bio suorganizator konferencija Međunarodnoga društva za kliničku fonetiku i lingvistiku (ICPLA) u Dubrovniku 2006. godine, Komisije za fonetiku i fonologiju slavenskih jezika Međunarodnoga slavističkog komiteta u Zagrebu 2021. i Međunarodnoga društva za forenzičnu fonetiku i akustiku (IAFPA) u Splitu 2017.

Naši profesores emeriti Damir Horga i Vesna Mildner.

Profesori Odsjeka za fonetiku sudjeluju u radu najdugovječnije strukovne udruge – Odjela za fonetiku Hrvatskoga filološkog društva – koja promiče znanstveni i stručni razvoj fonetike te redovito organizira javna predavanja o fonetskim temama.

Najvažnija međunarodna udruženja u kojima djeluju članovi Odsjeka jesu: IASCL (International Association for the Study of Child Language), IPA (International Phonetic Association), IAFPA (International Association for Forensic Phonetics and Acoustics) i ICPLA (International Clinical Phonetics and Linguistics Association), kojom je od 2018. do 2023. predsjedala Vesna Mildner. Naši nastavnici redovito izlažu na svjetskim fonetskim kongresima, objavljuju radove u međunarodno priznatim publikacijama te organiziraju gostovanja znanstvenika iz inozemstva. Odsjek za fonetiku ima ugovore o međunarodnoj suradnji Erasmus+ (studentska i nastavna mobilnost) sa Sveučilištem u Budimpešti (ELTE), sa Sveučilištem u Münchenu (LMU München), s Institut Catholique de Toulouse te ugovor o suradnji s Pedagoškim institutom u Ljubljani. Nastavnici Odsjeka održavaju gostujuća predavanja i nastavu na stranim institucijama (npr. Sveučilište Queen Margaret, Edinburgh; Universidade Federal do Piauí, Teresina, Brazil; Université Paris Descartes, Paris, Francuska; Univerza v Ljubljani – Akademija za gledališče, radio in televiziju; Društvo logopeda Slovenije; University of Windsor, Kanada). Sve to doprinosi vidljivosti hrvatske fonetike i istraživanja hrvatskog govora i jezika u svijetu te proširuje međuinstitucijsku suradnju.

STUDIJSKI PROGRAMI

Na Odsjeku za fonetiku od 2005. se godine, nakon bolonjske reforme, izvodi program dvopredmetnoga studija fonetike koji nudi mogućnost kontinuirana studiranja od prijediplomske do doktorske razine. Sveučilišni prijediplomski studij fonetike traje tri godine (6 semestara, 90 ECTS-a), a Sveučilišni diplomski studij fonetike traje dvije godine (4 semestra, 60 ECTS-a) i organiziran je u trima smjerovima: *Rehabilitacija slušanja i govora*, *Govorništvo* i *Znanstveno usmjerenje fonetike*. Na prijediplomski studij fonetike na godinu se upisuje oko 40 studenata, a na diplomski studij fonetike oko 30 studenata. Trenutačno na Odsjeku studira oko 200 studenata. Organizacija studija utemeljena je na analizi tržišta rada, koja pokazuje da je prisutan kontinuiran i pojačan interes za istraživanje i poučavanje različitih aspekata govora, pa i ne čudi što je broj nezaposlenih fonetičara koji su završili diplomski studij vrlo malen. Odsjek za fonetiku nema svoj doktorski studij, ali na Doktorskom studiju lingvistike postoji smjer Fonetika, na kojem u svakoj generaciji ima upisanih polaznika.

Studenti sa završenim prijediplomskim studijem mogu biti suradnici u istraživanju govora, na istraživanjima i poslovima tehničkog unapređivanja prijenosa, snimanja i reprodukcije govora na raznim medijima; suradnici za govor u predškolskim ustanovama; suradnici rehabilitatora slušanja i govora; suradnici u kazalištu i u elektroničkim medijima te suradnici u nastavi govorništva.

Diplomski studij podijeljen je u tri smjera. Na smjeru *Rehabilitacija slušanja i govora* cilj je da studenti mogu: analizirati, dijagnosticirati i rehabilitirati osobe oštećena sluha i govora u grupnom i individualnom tretmanu te izraditi i razvijati programe i građu za slušno-govornu dijagnostiku osoba s teškoćama slušanja i govora. Tim studijem magistri edukacije fonetičari rehabilitatori stječu kompetencije za rad u ustanovama za dijagnostiku i rehabilitaciju osoba oštećena sluha i govora te u posebnim školama za takvu djecu, za praćenje slušnog i govornog statusa i razvoja djece u predškolskim i školskim ustanovama kako bi se na vrijeme otkrile slušne i govorne teškoće i dijete uputilo na rehabilitaciju. Također dobivaju kompetencije za rad s odraslim osobama oštećena sluha, posebice u individualnom tretmanu, za kontinuirano praćenje djece i odraslih osoba s ugrađenom pužnicom te kompetencije za rad u ustanovama koje se bave uređajima za govorno-slušnu dijagnostiku.

Cilj programa smjera *Govorništvo* jest da studenti mogu poučavati govorništvo. Magistri edukacije govorništva stječu kompetencije koje su im potrebne za rad u osnovnim i srednjim školama kao voditeljima nastavnih i izvannastavnih aktivnosti kojima se razvijaju govorne i govorničke vještine (debatnih klubova, dramskih, recitatorskih, medijskih i novinarskih skupina), za vođenje tečajeva za vokalne profesionalce, kojima je javno govorenje sastavni dio profesije, za fonetsku procjenu govornoga statusa profesionalnih i neprofesionalnih govornika.

Cilj *Znanstvenog usmjerenja fonetike* jest da studenti mogu interpretirati i analizirati fiziološke, akustičke i perceptivne govorne podatke te ih kombinirati u istraživanju govora, preispitivati i konstruirati istraživačke metode te upravljati i unapređivati prijenos, snimanje i reprodukciju govora na raznim medijima. Oposobljavamo studente za instrumentalne fiziološke analize govorne proizvodnje, npr. elektropalatografske i ultrazvučne analize, koje se ne poučavaju ni na jednom drugom studiju u Hrvatskoj, ali ni šire, a danas se u svijetu intenzivira upravo takav pristup istraživanju govorne proizvodnje. Magistri fonetike stječu kompetencije za rad na istraživanju govora, posebno eksperimentalnom i onom koji se koristi računalnom tehnologijom te kompetencije stručnjaka u istraživanjima i poslovima tehničkog unapređivanja prijenosa, snimanja i reprodukcije govora na raznim medijima. Naš je program studija usporediv s programima fonetike na inozemnim

sveučilištima, posebno sa sveučilištima zemalja Europske unije, npr. sa studijem u Münchenu (Institut für Phonetik und Sprachliche Kommunikation der LMU München) i Budimpešti (Department of Phonetics, Eötvös Loránd University, Faculty of Arts).

Fonetika je znanost u kojoj je praktičan rad, kako znanstvenoistraživački tako i edukacijski, od iznimne važnosti. Na nastavničkim smjerovima studenti su uključeni u praktične vježbe, hospitiraju u klinikama, u gimnazijama i na radio-televiziji te prakticiraju individualni pristup rehabilitaciji i govorništvu, a na znanstvenom usmjerenju provode vlastita istraživanja. E-nastava kvalitetno nadopunjuje klasičnu nastavu i zastupljena je na mnogim kolegijima do maksimalno petine ukupne nastave te se većinom odvija sustavom za učenje na daljinu Omega.

U izvedbi programa Odsjek za fonetiku surađuje s Odsjekom za psihologiju, Odsjekom za informacijske i komunikacijske znanosti, Odsjekom za lingvistiku i s Croaticumom. Od svih institucija s kojima Odsjek surađuje najdulja je i najvažnija suradnja s Poliklinikom SUVAG, što ne čudi jer je i Odsjek za fonetiku i Polikliniku SUVAG osnovao akademik Petar Guberina. Važno je istaknuti i dugogodišnju suradnju s Hrvatskom radiotelevizijom, koja je počela još potkraj 1980-ih godina, a 1991. godine Jasmina Nikić i Ivo Škarić osnovali su ondje Službu za jezik i govor. Osim tih dviju institucija doprinos razvoju nastavne i istraživačke djelatnosti tijekom dugogodišnje suradnje s Odsjekom za fonetiku dale su ove institucije: Klinika za ORL i kirurgiju glave i vrata KBC-a Sestre milosrdnice, Odjel za fonijatriju na Klinici za ORL i kirurgiju glave i vrata KBC-a Zagreb, Odsjek za logopediju na Edukacijsko-rehabilitacijskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za scenski govor na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski institut za istraživanje mozga na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Microton d.o.o., Centar za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj u Zagrebu, Dječji vrtić Cvrčak u Zagrebu, Dječji vrtić Kutina u Kutini, Klasična gimnazija, 18. gimnazija te Privatna gimnazija i strukovna škola Svijet u Zagrebu.

Prijediplomski je studij fonetike prema studentskom vrednovanju prijediplomskih studija, koje je ak. god. 2015/16. proveo Ured za upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu, ocijenjen najboljim studijem na Filozofskome fakultetu. Ponosni smo na to, kao i na izvrsne povratne informacije o kvaliteti rada naših diplomiranih fonetičara svih smjerova. Studenti fonetike dobitnici su mnogih rektorovih nagrada, nagrada Filozofskoga fakulteta i stipendija, rado se i često uključuju u znanstvenoistraživački rad te objavljuju radove i izlažu na konferencijama samostalno ili u suautorstvu sa svojim profesorima. Pri Odsjeku za fonetiku djeluje *Klub studenata fonetike Eufonija*, koji organizira radionice FonET, edukacijske treninge na kojima promovira fonetiku i poučava polaznike govorničkim vještinama.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Govor se na našem Fakultetu istražuje sveobuhvatnije i duže nego bilo gdje u Hrvatskoj. Istraživanja govora bitna su za ortoepiju, javni govor i retoriku (sociofonetiku, sociolingvistiku, učenje i poučavanje stranih jezika), za terapiju atipičnoga govora (klinička lingvistika i fonetika), stvaranje umjetnoga govora (govorne tehnologije), sudsku primjenu (forenzična fonetika) kao i za odvajanje biomehanički univerzalnih karakteristika govora od onih jezično specifičnih (teorijska fonetika, fonologija, laboratorijska lingvistika). Istraživanja koja provode nastavnici Odsjeka izravno doprinose ostvarivanju ciljeva prioriternih istraživačkih tema određenih strateškim programom istraživanja Filozofskoga fakulteta (usp. *Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskog fakulteta*, 2018). Filološka tema Govorna varijabilnost i govorne tehnologije (koja

Marko Liker, dobitnik Zlatne medalje za inovaciju *Multikanalna baza podataka za analizu globalnih kinematskih uzoraka u govoru*.

tike, a u suradnji s drugim odsjecima i novi studijski program *Klinička lingvistika i fonetika* (voditelji radnih skupina: Marko Liker i Diana Tomić). Projekt Hrvatske zaklade za znanost *Koartikulacija u hrvatskom govoru: instrumentalno istraživanje* (KROKO, 2017–2021) istraživao je razlike u koartikulaciji između tipičnoga i atipičnoga govora koje mogu značajno unaprijediti dijagnostiku i fonetsku terapiju govora. Na 19. međunarodnoj izložbi inovacija ARCA održanoj 2021. godine voditelju toga projekta Marku Likeru dodijeljena je Zlatna medalja za inovaciju *Multikanalna baza podataka za analizu globalnih kinematskih uzoraka u govoru* te mu je također dodijeljena nagrada za najbolju inovaciju 2022. godine u kategoriji javnih ustanova. Odsjek za fonetiku bio je partner u projektu *Rhetoric for Innovative Education – RHEFINE*, KA2 Erasmus-strateškom partnerstvu u području visokoškolskog obrazovanja (2020–2022). Cilj je projekta bio razvoj poučavanja retorike u visokom školstvu (voditeljica hrvatske radne skupine: Diana Tomić). Na temelju rezultata istraživanja na znanstvenim projektima iz forenzične fonetike (2007–2022) voditeljica projekata Gordana Varošaneć-Škarić u suradnji s Ivom Bašić i Zdravkom Biočina izradila je Zvučnu bazu govora *Bazvuka* (www.bazvuka.com).

Nastavnici Odsjeka svoje radove objavljuju u međunarodnim časopisima: *Journal of the International Phonetic Association*, *Phonetica*, *Brain and Cognition*, *Brain and Language*, *Language and Speech*, *Journal of Arts and Humanities*, *Journal of Communication Disorders* i *Clinical Linguistics and Phonetics*. Za fonetičare

se izravno nadovezuje na također prioritarnu temu (Jezične tehnologije, repozitoriji, infrastrukture i digitalne humanističke znanosti) važna je istraživačka tema na razini cijele Europske unije. Ciljevi su fonetskih istraživanja: utvrditi razlike u koartikulacijskim procesima kod tipičnih i atipičnih govornika; razviti resurse za artikulacijsko i akustičko vizualiziranje hrvatskih dijalektalnih govora; analizirati segmentne i suprasegmentne aspekte govora na stranim jezicima koji se studiraju na Fakultetu; unaprijediti procedure i resurse za forenzična istraživanja; istraživati retoriku javnoga govora i znanosti; istraživati razvoj govora djece uredna govorno-jezičnoga razvoja i djece oštećena sluha.

Tim se temama bavimo u svojim projektima, a izdvojiti ćemo samo nekoliko posljednjih međunarodnih i domaćih projekata. COST-projekt *APPLY (European Network for Argumentation and Public Policy Analysis, 2018–2021)* okupio je stručnjake iz argumentacije, retorike, filozofije i srodnih disciplina iz više od 30 europskih zemalja (članica Upravljačkoga odbora: Gabrijela Kišiček). U projektu *Izazovi za društvene i humanističke znanosti: novi studiji i sustav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu* (2019–2022) članovi Odsjeka izradili su standard zanimanja i standard kvalifikacije fonetičar te revidirali postojeći studijski program fonetike.

je vrlo važan domaći znanstveni časopis *Govor* (glavna urednica: Gordana Varošaneć-Škarić), koji se bavi svim aspektima govorne proizvodnje i percepcije, kako teorijskim tako i primijenjenim. Izdaje ga Odjel za fonetiku Hrvatskoga filološkog društva i jedini je takve vrste u Hrvatskoj i okruženju koji ima međunarodno uredništvo te je besplatno mrežno dostupan. U njemu svoje radove objavljuju domaći i strani fonetičari. Časopis ima dugu tradiciju (pokrenut je 1967. godine pod nazivom *Govor: revija za teorijsku i primijenjenu fonetiku*, a nakon dužega prekida od 1986. počinje ponovno izlaziti kao *Govor: časopis za fonetiku*), članci su na hrvatskom i engleskom jeziku, a uredništvo i recenzentski postupak međunarodni su.

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA ZA FONETIKU

Razvoj fonetike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu počeo je 1954. godine, kad je na poticaj akademika Petra Guberine, tadašnjega predstojnika Romanskoga seminara, osnovan Institut za fonetiku Filozofskoga fakulteta. O tim počecima fonetike Ivo Škarić 1984. godine piše ovako:

Prije trideset godina na jednom dijelu zagrebačkog Filozofskog fakulteta, točnije u prostorijama Romanskog seminara u Ulici socijalističke revolucije 8, u dvije sobe dvorišne drvene barake i u zgradi na prvom katu počeli su pristizati čudni predmeti za jedan filozofski fakultet. Od Radio-Zagreba i od tvornice Ventilator posuđeni su Siemensovi akustički filtri, pristizala su od nekud pojačala, zvučnici; jedan od njih za infrazvukove veličine 2 × 2 metra ispunio je cijeli mali studio. Našao se tu i pokoji žičani magnetofon. (...) Sve je to uvodio i animirao poletni prof. dr. Petar Guberina. Nama je studentima sve to imalo magičnu privlačnost. Nešto se čudno zbivalo. Nedugo poslije tih početaka zaustavio me na hodniku, između predavanja, prof. Jugoslav Gospodnetić s pitanjem: „Hoćeš li doći u Fonetski institut?“ „A što se tamo radi?“ odgovorio sam pitanjem. Tada doista jedva da sam znao što je fonetika, a pod eksperimentalnom fonetikom nisam mogao ništa određena zamisliti. I otišao sam tamo, u baraku, vidio sam, i tu se, u fonetici, zadržao do danas. A kakvo je to bilo vrijeme! Kakvi ljudi, kakvo ozračje!

Zanimljivost je to što je najprije postojao poslijediplomski studij fonetike, a tek nakon njega diplomski studij. Naime 1961. godine Institut za fonetiku preimenovan je u Zavod za fonetiku i te je godine upisana prva generacija poslijediplomskih studenata fonetike. Prvi magistri fonetike, promovirani 1964. godine, bili su Nada Hodek-Horvat s radom *Ritam, intonacija i visina glasa u funkciji korekcije izgovora engleskog jezika*, Dušanka Orlandi s radom *Sistem grešaka u izgovoru talijanskog jezika i sistem korekcije kod Hrvata, Srba, Slovenaca i Makedonaca* te Branko Vuletić s radom *Sistem grešaka i korekcija izgovora Francuza koji uče engleski*. U to su vrijeme doktorati iz područja fonetike najčešće svrstavani u doktorate iz filoloških znanosti, lingvistike ili znanosti o književnosti. Među prvim su doktorskim disertacijama iz fonetike ove: Slavčo Kera-mičevski: *Fizička i akustička analiza makedonskih glasova* (1962), Ivo Škarić: *Povezanost emisije i percepcije govora* (1965) i Branko Vuletić: *Vrednote govornog jezika u percepciji književnog djela* (1967).

Katedra za fonetiku osnovana je 1963. godine u okviru Odsjeka za opću lingvistiku, a prva generacija studenata upisala je diplomski studij fonetike 1964. godine. Odsjek za teorijsku i primijenjenu fonetiku, kao zasebna nastavna i znanstvenoistraživačka organizacijska jedinica Filozofskoga fakulteta, osnovan je 1968. godine i uključivao je tri katedre koje Odsjek ima i danas. I zadaci tadašnjega Odsjeka bili su slični: obrazovati stručnjake za govor koji bi radili u području kulture govora, rehabilitacije govora i slušanja te govorne tehnologije.

Neslužbeni počeci fonetike još su dalji. 1930-ih godina Petar Guberina, kao mladi asistent profesora Petra Skoka, otkriva stilistiku Charlesa Ballya i 1939. godine na Sorboni u Parizu brani svoju doktorsku disertaciju *Logička i stilistička vrijednost složenih rečenica u francuskom i u hrvatskom*. Uvođenjem razlike između jezika i govora te lingvistike jezika i lingvistike govora Ferdinand de Saussure izdvojio je govor kao zasebno područje znanstvenoga interesa, a njegov učenik Charles Bally govor je počeo i proučavati pod terminom *stilistika*, koju je tumačio kao *znanost o afektivnoj vrijednosti izraza*. Upravo su to bila teorijska polazišta zagrebačke fonetike u njezinim počecima, a u njih su ugrađena i sva lingvistička, psiholingvistička, sociolingvistička i fonetska dostignuća prve polovice 20. stoljeća. Petar Guberina razvio je rehabilitaciju govora prema verbotonalnoj metodi te audiovizualnu globalnostrukturnu metodu u poučavanju stranih jezika. Time je Odsjek za fonetiku u svojim počecima bio i mjesto poučavanja stranih jezika (francuskoga, njemačkoga, talijanskoga, ruskoga i engleskoga) po AVGS-metodi. Elektronička oprema Odsjeka slijedila je ondašnje znanstvene trendove na svjetskoj razini te je usmjerila istraživanja prema akustici i percepciji govora.

Svime time bavimo se i danas, a interdisciplinarnost koja je obilježila početke zagrebačke Fonetike u suvremenim je fonetskim istraživanjima još jača. Takva su istraživanja pokazala da redovito vježbanje određenih govornih procesa poboljšava ne samo govor nego i opće intelektualno i kognitivno funkcioniranje, pa je opravdano očekivati da će vježbanje govora u budućnosti postati sastavnim dijelom održavanja čovjekove vitalnosti.

Jelena Vlašić Duić

LITERATURA

- Bakran, J. *Zvučna slika hrvatskog govora*. Zagreb: Ibis grafika, 1996.
- Horga, D. *Obrada fonetskih obavijesti*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 1996.
- Horga, D.; Liker, M. *Artikulacijska fonetika: anatomija i fiziologija izgovora*. Zagreb: Ibis grafika, 2016.
- Ivas, I. *Ideologija u govoru*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 1988.
- Kišiček, G. *Retorika i politika*. Zagreb: Jesenski i Turk, 2018.
- Kišiček, G. *Homo politicus: politička retorika u teoriji i praksi*. Zagreb: Jesenski i Turk, 2021.
- Martinović, B.; Pletikos Olof, E.; Vlašić Duić, J. *Naglasak na naglasku*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2021.
- Mildner, V. *Govor između lijeve i desne hemisfere*. Zagreb: IPC grupa, 2003.
- Mildner, V. *The cognitive neuroscience of human communication*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2008.
- Pletikos Olof, E. Obilježavanje pola stoljeća Odsjeka za fonetiku (1968–2018). *Govor* 35/2(2018), 229–235. DOI: <https://doi.org/10.22210/govor.2018.35.13>
- Pozojević Trivanović, M. *Slušanje i govor*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1984.
- Pozojević Trivanović, M. *Integritet govora*. Zagreb: FF press, 2007.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018, 103–115. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wpcontent/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dkastrategija-FFZG.pdf> (1. 9. 2023).

- Škarić, I. Kakvo je to bilo ozračje! *Večernji list*, 6. 12. 1984.
- Škarić, I. *U potrazi za izgubljenim govorom*. Zagreb: Školska knjiga, 1988.
- Škarić, I. Fonetika hrvatskoga književnog jezika. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Babić, S.; Brozović, D.; Moguš, M.; Pavešić, S.; Škarić, I.; Težak, S. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1991, 61–377.
- Škarić, I. *Temeljci suvremenog govorništva*. Zagreb: Školska knjiga, 2000.
- Škarić, I. Fonetika hrvatskoga književnoga jezika. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*. Babić, S.; Brozović, D.; Škarić, I.; Težak, S. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2007, 17–257.
- Škarić, I. *Hrvatski izgovor*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2009.
- Škarić, I. *Argumentacija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2011.
- Varošanec-Škarić, G. *Timbar*. Zagreb: FF press, 2005.
- Varošanec-Škarić, G. *Fonetska njega glasa i izgovora*. Zagreb: FF press, 2010.
- Varošanec-Škarić, G. *Forenzična fonetika*. Zagreb: IBIS grafika, 2019.
- Vlašić Duić, J. *U Abesiniju za fonetičara: govor u hrvatskom filmu*. Zagreb: Hrvatski filmski savez, FF press, 2013.
- Vuletić, B. *Fonetika književnosti*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1976.
- Vuletić, B. *Sintaksa krika: govorna organizacija Krležine ratne lirike*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 1986.
- Vuletić, B. *Jezični znak, govorni znak, pjesnički znak*. Osijek: Izdavački centar Revija, 1988.
- Vuletić, B. Odsjek za fonetiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 261–268.
- Vuletić, B. *Prostor pjesme: o plošnom/prostornom ustrojstvu pjesništva Jure Kaštelana*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za znanost o književnosti, 1999.
- Vuletić, B. *Fonetika pjesme*. Zagreb: FF press, 2005.
- Vuletić, B. *Govorna stilistika*. Zagreb: FF press, 2006.

MREŽNE STRANICE

Odsjek za fonetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://fonet.ffzg.unizg.hr/> (20. 8. 2023).

Djelatnici Odsjeka za fonetiku

DJELATNI

BAŠIĆ, Iva (Zagreb, 1988) (2012) 2012. znan. novakinja – asist., 2023. doc.

BIĆANIĆ, Jordan (Slunj, 1975) (2001) 2001. tehnički suradnik, 2007. stručni suradnik.

CAROVIĆ, Ines (Čakovec, 1983) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2019. doc.

DOBRIĆ, Arnalda (Zagreb, 1975) (2004) 2004. znan. novakinja – asist., 2016. doc.

HORGA, Damir (Zagreb, 1938) (1966) 1966. stručni suradnik, 1979. asist., 1988. doc., 1989. izv. prof., 1996. red. prof., 2001. red. prof. u trajnom izboru, 2012. prof. emeritus.

KIŠIČEK, Gabrijela (Varaždin, 1977) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.

LIKER, Marko (Sisak, 1976) (2001) 2001. znan. novak – asist., 2012. doc., 2019. izv. prof.

MILDNER, Vesna (Zagreb, 1953) (1989) 1989. znan. asist., 1997. doc., 2003. izv. prof., 2008. red. prof., 2013. red. prof. u trajnom izboru, 2020. prof. emerita.

PLETIKOS OLOF, Elenmari (Pula, 1974) (2000) 2000. znan. novakinja – asist., 2009. doc., 2023. izv. prof.
 TOMIĆ, Diana (Split, 1982) (2007) 2007. znan. novakinja – asist., 2017. doc.
 VAROŠANEC-ŠKARIĆ, Gordana (Gospić, 1959) (1991) 1991. mlada istraživačica, 1993. asist., 1998. doc., 2005. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
 VIDOVIĆ ZORIĆ, Ana (Sisak, 1981) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2020. doc.
 VLAŠIĆ DUIĆ, Jelena (Split, 1973) (2000) 2000. znan. novakinja – asist., 2010. doc., 2018. izv. prof., 2023. red. prof.
 ŽIVKO, Marica (Zamršje, 1962) (1998) 1998. tajnica Odsjeka za fonetiku.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ANIĆ, Josipa (Senj, 1958 – Zagreb, 1995) (1981–1995) 1981. tajnica Odsjeka za fonetiku.
 BAKRAN, Juraj (Zagreb, 1945) (1972–2011) 1972. stručni suradnik, 1981. viši stručni suradnik, 1982. asist., 1984. znan. asist., 1985. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2002. red. prof. u trajnom izboru.
 BOGADI, Zoran (Vinkovci, 1972) (2000–2000) 2000. stručni suradnik.
 GOJKOVIĆ-BRATANIĆ, Dunja (Zagreb, 1933) (1960–1982) 1960. asist., 1969. znan. asist.
 GUBERINA, Petar (Šibenik, 1913 – Zagreb, 2005) (1936–1943, 1951–1983) 1936. asist. volonter, 1938. asist. dnevničar, 1940. asist. vježbenik, 1941. asist. s pravima činovnika, 1943. izv. prof., 1958. red. prof.
 HERAK, Daniel (Zagreb, 1972) (2000–2001) 2000. stručni suradnik.
 IVAS, Ivan (Osijek, 1953 – Zagreb, 2006) (1983–2006) 1983. asist., 1996. doc., 2003. izv. prof.
 LAZIĆ, Nikolaj (Zagreb, 1973) (2000–2021) 2000. znan. novak – asist., 2007. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom zvanju.
 MATIŠA, Viktorija (Zagreb, 1927 – Zagreb, 1996) (1951–1982) 1951. tajnica Odsjeka za fonetiku.
 MILOŠ, Damir (Rijeka, 1954) (1984–1989) 1984. asist. pripravnik, 1985. stručni suradnik, 1986. znan. asist.
 MONTANI, Klara (Subotica, Srbija, 1908 – Zagreb, 1978) (1956–1978) 1956. pripravnica knjižničarka, 1957. lektorica, 1966. predavačica, 1971. viša predavačica.
 POZOJEVIĆ TRIVANOVIĆ, Marija (Radojevo, Srbija, 1932 – Zagreb, 2018) (1958–2003) 1958. asist., 1970. doc., 1979. izv. prof., 1984. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
 RATKOVIĆ, Zrinka (Zagreb, 1969) (1994–2003) 1994. stručna suradnica.
 STOJSAVLJEVIĆ, Antica (Lopud, 1917 – Zagreb, 2002) (1960–1982) 1960. lektorica, 1971. viša lektorica.
 ŠIMUNOVIĆ, Agneza (Bokšić-Lug, 1924 – Zagreb, 2020) (1958–1991) 1958. lektorica, 1973. viša predavačica, 1984. viša lektorica.
 ŠKARIĆ, Ivo (Postira, Brač, 1933 – Zagreb, 2009) (1960–2009) 1960. asist., 1965. doc., 1972. izv. prof., 1980. red. prof., 1996. red. prof. u trajnom izboru, 2005. prof. emeritus.
 VRUČINA, Nevenka (Zagreb, 1956) (1996–2022) 1996–1998. tajnica Odsjeka za fonetiku, 1998. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
 VULETIĆ, Branko (Sremska Kamenica, Srbija, 1937 – Zagreb, 2014) (1963–2008) 1963. asist., 1970. doc., 1974. izv. prof., 1980. red. prof., 1996. red. prof. u trajnom izboru.

VANJSKI SURADNICI I MENTORI

Važan doprinos razvoju nastavne i istraživačke djelatnosti Odsjeku daju aktualni vanjski suradnici i mentori koji sudjeluju u nastavi ili su mentori studentima te ih poučavaju radu u praksi u institucijama u kojima rade: izv. prof. dr. sc. Adinda Dulčić, Ida Dvorščak, prof., izv. prof. art. Ivana Legati, mr. sc. Višnja Modrić, Anđelka Ravlić, prof., dr. sc. Nađa Runjić, prof. dr. sc. Miloš Judaš, prof. dr. sc. Robert Trotić, doc. dr. sc. Sanja Vlahović, dr. sc. Ivana Aras, doc. dr. sc. Boška Munivrana Dervišbegović, Marijana Tuta Dujmović, prof., dr. sc. Davor Šušković, Ivana Šušković, prof., izv. prof. dr. sc. Veno Volenec i brojni mentori iz Poliklinike SUVAG.

Za doprinos razvoju nastavne i istraživačke djelatnosti tijekom dugogodišnje suradnje s Odsjekom za fonetiku zaslužni su i nekadašnji vanjski suradnici: prof. dr. sc. Behlul Brestovci, prof. dr. sc. Mihovil Pansini, prof. emer. Krunoslav Pranjić, Višnja Crnković, prof., Zdenka Gavrilović, prof., prof. dr. sc. Mladen Hedjever, Branka Jukić, prof., Marina Karneluti, prof., Marina Matanović Šimunović, prof., Vesna Kirinić Papeš, prof., mr. sc. Vladimir Kozina, Tonko Lonza, prof., Jasmina Nikić Ivanišević, prof., Marija Sabadoš-Adamec, prof., Mirko Vidulić, prof., mr. sc. Branka Šindija, prof. dr. sc. Smiljana Štajner Katušić, dr. sc. Marija Hunski i mr. sc. Đurđica Vranić.

Odsjek za germanistiku

ULOGA, ZNAČENJE I PODRUČJA DJELOVANJA

Germanistika je akademska disciplina koja se bavi proučavanjem i poučavanjem njemačkoga jezika, književnosti i kulture u povijesnome i suvremenome kontekstu njemačkoga govornog područja. U širem značenju germanistika ili germanska filologija obuhvaća sve germanske jezike, te joj u ustroju sveučilišnih studija mogu biti pridružene nederlandistika, skandinavistika i srodne filološke discipline.

Odsjek za germanistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao najstarija germanistika u Hrvatskoj, u 130 godina postojanja prati – u smislu institucionalne sudbine s jedne i znanstvene refleksije s druge strane – status njemačkoga jezika i kulture u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi. Njemački jezik stoljećima je bio najutjecajniji jezik davatelj u hrvatskim povijesnim zemljama, s neizbrisivim tragom u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturnoj baštini. Danas jezična politika Europske unije ističe višejezičnost kao ključnu kompetenciju u kontekstu europskoga prostora obrazovanja i cjeloživotnog učenja, a u kontekstu očuvanja europske jezične raznolikosti preporučuje da povijesna regionalna višejezičnost bude smjernicom u odabiru prvoga ili drugoga stranog jezika u sustavu obrazovanja.

Valorizacija kulturnih veza i odnosa u prošlosti i sadašnjosti samo je dio predmetnoga područja koje pokrivaju germanističke discipline u fokusu Odsjeka za germanistiku: jezikoslovlje, znanost o književnosti, kulturologija, glotodidaktika i traduktologija. Kao filologija stranih jezika i književnosti zagrebačka germanistika u intenzivnoj je vezi s matičnim strukama u Austriji, Njemačkoj, Švicarskoj, Nizozemskoj i Belgiji (repcija znanstvenih spoznaja i sveučilišnih programa, suradnja na projektima, istraživački boravci i stipendije, razmjena studenata i nastavnika). S druge strane mnogostruko je povezana ne samo s germanističkim odjelima na drugim sveučilištima u Hrvatskoj nego i s drugim filologijama (zajedničke publikacije i znanstveni projekti, stručna periodika, Hrvatsko filološko društvo i dr.) te institucijama izvan sveučilišta (studentska praksa u školama i tvrtkama, strukovne udruge, mreža austrijskih knjižnica, kulturni instituti i dr.). Društveno je relevantna i popularizacija struke te germanističkih i nederlandističkih tema u javnome prostoru, od medijskih nastupa do znanstvene literature za širu intelektualnu publiku.

Potrebe za diplomiranim germanistima proizlaze iz statusa jezika i aktualna značaja međukulturne komunikacije: njemački je svjetski jezik sa stotinjak milijuna izvornih govornika u Europi, matični jezik najveće europske i četvrte svjetske gospodarske sile, jedan od triju radnih jezika Europske unije, jezik s kojim nas povezuju intenzivne gospodarske, društvene i kulturne veze. Germaniste nalazimo u široku spektru zanimanja: od učitelja i sveučilišnoga profesora do stručnjaka za marketing i odnose s javnošću, od sudskoga tumača do književnoga prevoditelja, od novinara do posrednika u kulturi.

Katedra za nederlandistiku u sklopu Odsjeka za germanistiku nudi jedini studij nederlandistike u Hrvatskoj. Slijedom europske povijesti i kolonijalne prošlosti nizozemski jezik nije samo službeni jezik Nizozemaca

i Flamanca nego i jezik s ukupno tridesetak milijuna govornika u svijetu, uz petnaestak milijuna govornika srodnoga afrikaansa. Nizozemsko-flamanski kulturni krug od 14. stoljeća do danas igra važnu ulogu u Europi, a moderna Nizozemska prednjači u provedbi ekonomskih i humanitarnih projekata diljem svijeta. Na Odsjeku za germanistiku, koji se ističe dugom tradicijom, Katedra za nederlandistiku, utemeljena 2008. godine, ističe se svježinom institucionalne inovacije.

Odsjek za germanistiku sa svim studijima dijeli misiju društvene reprodukcije pismenosti najviše razine. To je civilizacijska vještina ključna za održanje znanstvenoga pogleda na svijet i temeljnih društvenih vrijednosti, suočenih s medijskom disperzijom znanja i porastom političkoga populizma.

STUDIJSKI PROGRAMI

Odsjek za germanistiku izvodi programe studija germanistike i programe studija nederlandistike. Studij germanistike sastoji se od trogodišnjega prijediplomskoga programa, završetkom kojega se stječe pravo na završnu svjedodžbu (bakalaureat), i dvogodišnjega diplomskoga studija, nakon kojega se stječe pravo na magistarsku diplomu. Studij je koncipiran na načelu pokretljivosti, što znači da se na diplomski studij mogu upisati i studenti s drugih visokoškolskih institucija u zemlji i inozemstvu koji su stekli bakalaureat iz humanističkih ili društvenih znanosti. Studij germanistike može se ravnopravno kombinirati s drugim dvopredmetnim studijima na Fakultetu.

Prijediplomski studij germanistike studentima pruža široko zasnovano temeljno obrazovanje iz cjelokupna područja struke i omogućuje stjecanje visoke jezične kompetencije (nastava se od početka studija izvodi na njemačkome jeziku). Osim stručnih kompetencija u užem smislu studij posreduje i niz općih (generičkih) kompetencija: metodičke i praktične sposobnosti za rješavanje jezičnih, tekstualnih i diskurzivnih pitanja.

Izobrazba prijediplomskoga studija slijedi ove posebne ciljeve: 1. jezična kompetencija barem do razine C1 europskih referentnih stupnjeva; 2. razumijevanje jezičnih fenomena u njihovu sistematskome, medijskome, socijalnome, psihološkome i povijesnome kontekstu; 3. vještina pisanja prema tekstnoj vrsti, tipu medija, namjeni i adresatu; 4. poznavanje lingvističkog opisa standardnoga njemačkoga jezika; 5. poznavanje najvažnijih lingvističkih teorija; 6. poznavanje povijesti književnosti njemačkoga jezičnog izraza, posebno od 18. stoljeća do danas; 7. poznavanje i primjena temeljnih pojmova germanističke znanosti o književnosti i metoda književne interpretacije; 8. sposobnost samostalna usavršavanja i cjeloživotnog učenja.

Diplomski studij germanistike – kulturološki smjer studente osposobljava za širok spektar djelatnosti (u znanosti, kulturi i gospodarstvu) koje zahtijevaju međukulturnu kompetenciju na razini teorije i/ili prakse. Temeljna znanja germanističke struke nadograđuju se znanstvenim spoznajama i metodama filologije i suvremene kulturologije.

Germanistička izobrazba kulturološkog usmjerenja slijedi ove ciljeve: 1. proučavanje njemačkoga jezika i književnosti u kontekstu teorija kulture i suvremenih kulturoloških tendencija; 2. upoznavanje jezične i kulturne politike te kulturnoga pogona u zemljama njemačkoga govornoga područja; 3. perspektiva povijesti medijâ u proučavanju razvoja njemačkoga jezika i književnosti; 4. uvid u osnovne teorijske postavke i praktične izazove književnoga prevođenja na primjeru njemačko-hrvatskoga prijevodnoga transfera; 5. uvid u njemačko-hrvatske jezične dodire te njihov utjecaj na povijesne, društvene i geografske varijetete

hrvatskoga jezika; 6. uvid u njemačko-hrvatske književne i kulturne veze iz perspektive teorije kulturnih transfera i međukulturne znanosti o književnosti.

Uz znanstvenu obradu središnjih pitanja klasičnih germanističkih disciplina (znanosti o književnosti i jezikoslovlja) studij osobitu pozornost posvećuje aspektima interkulturalnosti i multimedijalnosti, te studentice i studenti stječu visoku interkulturalnu kompetenciju. Interkulturalnost, shvaćena kao teorijsko, empirijsko i komparativističko bavljenje germanističkim temama u njihovu prožimanju s drugim kulturama, usmjerena je na raznovrsne dodire hrvatske i njemačke kulture, književnosti i jezika. S obzirom na to da je kulturna komunikacija od konca 19. stoljeća izrazito multimedijalna te da je književnost u 19. i 20. stoljeću izgubila položaj središnjega medija studij uključuje odnos književnosti i masovnoga tiska, kazališta, filma, televizije i medija današnjice.

Diplomski studij germanistike – nastavnički smjer studente osposobljava za učenje i poučavanje njemačkoga jezika u nastavi s učenicima različita uzrasta. Temeljni je cilj didaktičko-metodičke izobrazbe razviti kod studenata uvide u proces učenja i poučavanja stranoga jezika i s njime povezanih kultura i time ih osposobiti za stručnu analizu procesa posredovanja stranoga jezika te za planiranje, organizaciju i provođenje toga procesa u nastavničkoj praksi.

Didaktičko-metodička izobrazba slijedi ove ciljeve: 1. upoznavanje teorijskih osnova učenja i poučavanja njemačkoga kao stranoga jezika; 2. upoznavanje teorijskih principa posredovanja znanja i vještina njemačkoga jezika, njemačke književnosti i kulturoloških elemenata; 3. poznavanje najvažnijih metoda, postupaka i osobitosti poučavanja djece, mladih i odraslih, s posebnim naglaskom na komunikacijskome i međukulturnome pristupu te inovativnim oblicima učenja i poučavanja; 4. stjecanje sposobnosti analize, praćenja napretka i vrednovanja stranojezične kompetencije učenika; 5. sposobnost evaluacije udžbenika, izrade vlastitih nastavnih materijala i primjene novih medija; 6. stjecanje praktične sposobnosti planiranja, izvođenja i analize nastave; 7. poznavanje bilingvalne didaktike i posredovanja stručnih jezika.

Nadograđujući znanja i kompetencije stečene na prijediplomskome studiju studentice i studenti na diplomskome studiju usavršavaju svoju kompetenciju njemačkoga jezika barem do razine C2 europskih referentnih stupnjeva te proširuju poznavanje lingvističkog opisa standardnoga njemačkoga jezika, karakteristika regionalnih standarda, jezičnih stilova i registara njemačkoga jezika. Studentice i studenti također nadograđuju poznavanje suvremenih lingvističkih teorija i metoda. Pažnja se posvećuje i poznavanju njemačko-hrvatskih

Zagreber Germanistische Beiträge

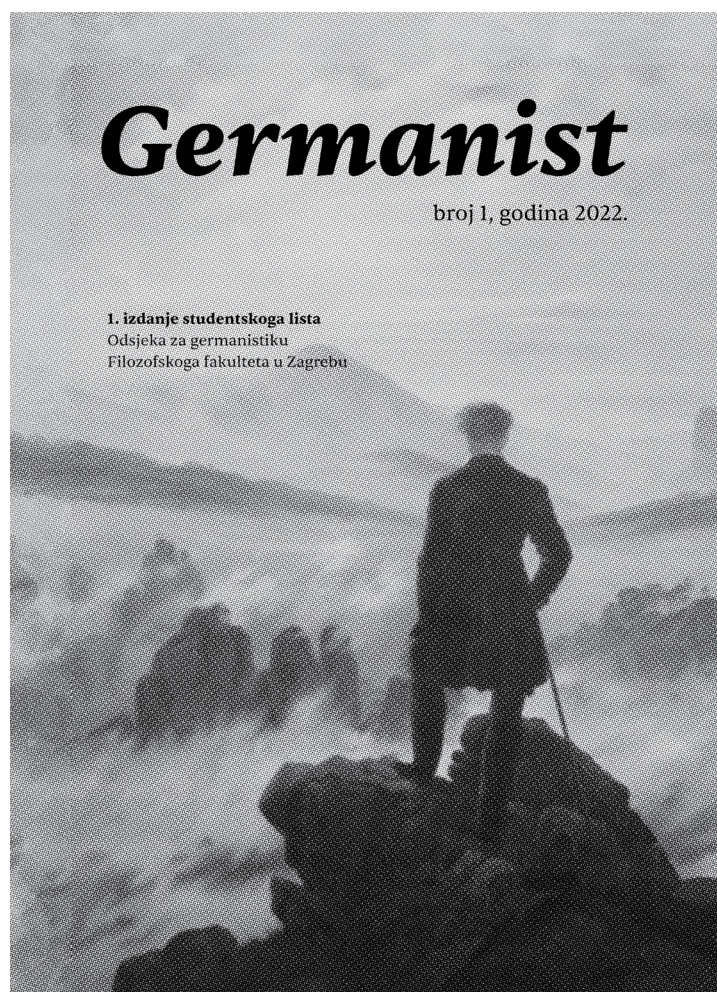
2023

AVANTGARDE ALS NETZWERK
HG. SIMONE ZUPFER

ISSN 1330-0946
CODEN ZGBEEY
UDK 803.0+830

32

Stručni časopis Zagreber Germanistische Beiträge u izdanju Odsjeka za germanistiku i FF pressa.

Prvi broj studentskoga časopisa.

(pismeno prevođenje) i drugoga za izobrazbu tumača (usmeno prevođenje). Kompetencije koje student stječe obuhvaćaju visoku jezičnu, kulturnu i interkulturnu kompetenciju, metode i tehnike posredovanja među jezicima i kulturama, dobro poznavanje hrvatske normativne gramatike i pravopisa te posebne prevoditeljske kompetencije kao što su izbor strategije i metode prevođenja, a očekuje ih i dodatna specijalizacija u barem dvama strukovnim područja (pravo, medicina, ekonomija, građevina ili dr.).

Uslijed društvenih promjena i strelovita razvoja novih tehnologija prevoditeljska se struka u posljednje vrijeme našla na prekretnici, pa se od prevoditelja traži da svoje jezične, kulturološke i prevoditeljske kompetencije sustavno proširuju novima, uglavnom povezanim s uporabom najnovijih informacijskih tehnologija. Tako studenti upoznaju i osnove alata za računalno potpomognuto prevođenje, uključujući prevoditeljske memorije i glosare, pripremu i redakturu strojno prevedenih tekstova, multimedijско dizajniranje teksta, lokalizaciju, transkreaciju, multimodalno prevođenje ili prevođenje u kontekstu migracija.

Prijediplomski studij nederlandistike studentima omogućava stjecanje znanja jezika, kao i komunikacijsku kompetenciju na akademskoj razini, što uključuje razumijevanje i pisanje općega jezika te osnovno aktivno služenje nizozemskim jezikom. Osim na jezičnu kompetenciju studij je usmjeren na upoznavanje s

kulturnih, jezičnih i književnih veza te stjecanju znanja o povijesti njemačkoga jezika. Iskustva u radu s učenicima studentice i studenti stječu u praksi uz stručno vodstvo i savjetovanje mentora i mentora – iskusnih nastavnica i nastavnika koji se ističu svojim pedagoškim radom. U okviru odgojno-obrazovnog bloka iz fakultetske ponude (tzv. minimalna nastavnička kompetencija) stječu znanja s područja psihologije, pedagogije, didaktike i društvenih znanosti. U okviru izbornih kolegija imaju mogućnost intenzivnijeg upoznavanja kulture zemalja njemačkoga govornoga područja (geografskih, kulturno-povijesnih, društvenih, političkih i gospodarskih datosti), produbljivanja znanja o književnosti njemačkoga govornoga područja, napose književnosti za djecu i mlade, i razvijanja vještine književne interpretacije.

Cilj je diplomskoga prevoditeljskoga studija obrazovanje prevoditelja koji će biti posrednici između jezika i kultura – stručnjaci za prenošenje informacija i sadržaja iz jednoga jezika u drugi te za oblikovanje adekvatnih tekstova, stručnjaci koji izvrsno poznaju hrvatski i dva strana jezika te raspolažu širokim općim obrazovanjem. Na diplomski prevoditeljski studij u trajanju od četiriju semestara mogu se upisati studenti koji su završili prijediplomski studij germanistike. Studij se sastoji od dvaju modula, jednoga za izobrazbu prevoditelja

nizozemskom kulturom, kao i stjecanje osnovnih akademskih vještina, uključujući sposobnost korištenja specijaliziranom literaturom te vještinu kritičkoga mišljenja na naprednoj, akademskoj razini.

Diplomski studij nederlandistike koncipiran je tako da služi produbljivanju i nadopuni temeljnih znanja struke stečenih na prijediplomskome studiju te dodatno kvalificira za poslove koji zahtijevaju primjenu znanstvenih spoznaja i metoda. Uz znanstvenu obradu središnjih pitanja nederlandističke struke studij osobitu pozornost posvećuje aspektima interkulturalnosti i multimedijalnosti.

Svršeni studenti germanistike i nederlandistike osposobljeni su i za daljnje obrazovanje na doktorskim studijima humanističkih znanosti, primjerice na Filozofskome fakultetu među ostalima na Doktorskome studiju glotodidaktike ili Doktorskome studiju znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture.

KLJUČNA ISTRAŽIVAČKA USMJERENJA

Na Katedri za njemački jezik istražuju se povijesni i suvremeni njemačko-hrvatski i austrijsko-hrvatski jezični dodiri iz sociolingvističke, sociokulturne, dijalektološke, sistemskolingvističke, leksikološke i leksi-kografske perspektive. Istraživanja se provode u interdisciplinarnu okviru dodirnoga jezikoslovlja, uz razvijanje i primjenu inovativnih analitičkih postupaka iz područja jezične biografistike, diskursne analize, tekstne lingvistike, ekolingvistike i digitalne humanistike.

Na Katedri za njemačku književnost istražuju se razni aspekti novije njemačke književnosti od 18. do 21. stoljeća, hrvatsko-njemački i hrvatsko-austrijski književni transferi, književnost kao medij kolektivnoga pamćenja u kontekstu tranzicije i postjugoslavenskih ratova, reprezentacije svjetskih ratova u srednjoeuropskim književnostima, postimperijalni narativi u srednjoeuropskim književnostima moderne, razvoj i autore-fleksija književne autonomije u razdobljima moderne, avangarde i kasne moderne iz književnosociološke perspektive.

Na Katedri za didaktiku nastave njemačkoga jezika istražuju se povijest nastave stranih jezika u Hrvatskoj, međujezični utjecaji i jezični transfer, jezik struke, Europski jezični portfolio, internacionalizacija nastave u Europi, višejezičnost u ranoj školskoj dobi, udžbenici i digitalni mediji u nastavi, književnost u nastavi njemačkoga jezika, razredni i školski diskurs, kreativnost i konceptualna integracija u učenju i poučavanju stranih jezika i matematike, učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom.

Nakon hermeneutičkih pristupa u prevoditeljstvu novija težišta istraživačkoga rada na Katedri za znanost o prevođenju njemačkoga jezika jesu suvremeni prevoditeljski izazovi (tehnologije, priprema i redaktura strojno prevedenih tekstova), problematika lokalizacije te izrada prevoditeljskih standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u okviru projekta Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

Na Katedri za nederlandistiku proučavaju se jezične i kulturne specifičnosti heterogena kulturno-povijesnoga područja nizozemskoga jezika, u koje spadaju Nizozemska, Belgija, Surinam i Karipska Nizozemska, kao i zemlje koje su povijesno zbog kolonijalne ovisnosti bile u doticaju s nizozemskim jezikom i kulturom, poput Južnoafričke Republike i Indonezije. Zagrebačka nederlandistika posebnu pozornost posvećuje proučavanju povijesnoga razvoja flamanske i nizozemske književnosti, razvoju i utjecaju nizozemskoga kolonijalizma te dodirnim točkama nizozemskoga i afrikaansa.

Školska praksa budućih nastavnica njemačkoga jezika.

Važnu ulogu u kontekstu istraživačke djelatnosti i međunarodne znanstvene suradnje Odsjeka ima godišnjak *Zagreber Germanistische Beiträge*, koji je 1992. godine pokrenuo Marijan Bobinac. Časopis se afirmirao kao organ međunarodne suradnje na području germanističke struke. Nakon Marijana Bobinca ulogu glavnog urednika preuzeo je 2012. godine Svjetlan Lacko Vidulić. Za njegova mandata uvedena je praksa tematskoga težišta u svakome broju, u suradnji s gostujućim urednicima s drugih, mahom inozemnih sveučilišta (usp. digitalni arhiv i bibliografiju časopisa *Zagreber Germanistische Beiträge*, 2024).

Od posebne je važnosti za znanstveni rad i studij Knjižnica Filozofskoga fakulteta. Uz Odsjek za germanistiku vezane su sljedeće zbirke: 1. germanistička zbirka, jedna od najvećih zbirki u fondu Knjižnice; 2. niderlandistička zbirka, uz presudnu pomoć Nizozemske jezične unije za popunu knjižnoga fonda; 3. Austrijska knjižnica – članica međunarodne mreže Österreich-Bibliotheken. Sve navedene zbirke vodi viša knjižničarka Blaženka Klemar Bubić.

Važnu podršku djelatnosti Odsjeka za germanistiku na polju popularizacije struke te povezivanja sa znanstvenom zajednicom i kulturnom scenom Austrije i Njemačke pružaju kulturni instituti u Zagrebu: Goetheov institut i Austrijski kulturni forum.

POVIJESNI RAZVOJ

Godinom utemeljenja germanistike u Hrvatskoj možemo smatrati 1895., kada je na tadašnjemu Mudroslovnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu osnovana Katedra za njemački jezik. Njemački se kao strani jezik učio na Fakultetu i ranije, a prvi lektori bili su Julije Šajatović (1876–1886) i Ivan Quiquerez (1887–1895). Zagrebačka je germanistika u izobrazbi nastavnika formalno izjednačena s onima na njemačkim sveučilištima Monarhije 1897. godine, kada je Katedri priznato pravo da obrazuje „kandidate gimnazijskog učiteljstva“, a slušačima da mogu pristupiti nastavničkom ispitu te više nisu morali germanistiku studirati u Grazu ili Beču. Posebnim odjelom, odnosno – kako je desetljećima glasilu službeno ime – *Seminarom za njemačku filologiju* zagrebačka je germanistika postala 1904. godine. Utemeljenje germanistike u Zagrebu, a time i u Hrvatskoj, nije znatno kasnilo za njemačkim zemljama, pa ni za nastankom moderna filološkoga studija u Europi općenito.

Središnja ličnost u prvome razdoblju bio je Stjepan Tropsch, koji je s radom na germanistici u Zagrebu započeo 1895. godine, a 1902. postao prvim redovitim profesorom njemačkoga jezika i književnosti. Tropsch je više od četrdeset godina vodio isprva Katedru, kasnije Seminar, stekavši velike zasluge u njegovu širenju i izgradnji. Primjerice broj studenata od četvero u godini 1896. porastao je na dvadesetpetero u godini 1902. Tropsch i nekolicina njegovih suradnika predavali su i književne i lingvističke kolegije, što je u to vrijeme bio običaj na europskim studijima stranih filologija. Kao što je nastava bila usklađena sa suvremenim stanjem u europskoj germanistici, tako je i u znanstvenim istraživanjima kao uzor služio tada dominantni pozitivizam. Od nastavnika u počecima rada Seminara treba spomenuti Josipa Florschütza i Gustava Šamšalovića.

Zdenko Škreb doveo je hrvatsku germanistiku na znatno višu razinu, a studij njemačkoga jezika i književnosti iz temelja modernizirao. Bilo je to u najtežim mogućim ratnim okolnostima, a potom u izrazito germanofobnoj atmosferi nakon 1945. godine. Škreb je uz potporu mlađih hrvatskih filologa poveo diskusiju o metodološkim inovacijama u znanosti o književnosti. Tako je nastala Zagrebačka stilistička škola, koja je svoj ponajbolji izražaj našla u časopisu *Umjetnost riječi*, što ga je 1957. godine utemeljio sâm Škreb. Glavnim urednikom Škreb je bio do smrti 1985. godine, a časopis su i u sljedećim trima desetljećima vodili germanisti: Viktor Žmegač (1986–2004) i Marijan Bobinac (2005–2012). Škrebova germanistička istraživanja bila su posvećena tako raznorodnim fenomenima kao što su austrijski književni klasici i fenomen trivijalne književnosti, dok su mu radovi na hrvatskome jeziku uglavnom posvećeni teorijskim i metodološkim pitanjima.

Godine 1961. dolazi do razdvajanja germanistike i anglistike, koje su do tada u skladu sa starijim shvaćanjem germanistike kao filologije germanskih jezika bile organizacijski povezane. Odsjek za germanistiku tada dobiva današnje ime, u skladu s užim značenjem termina, a utemeljuju se i katedre: Katedra za njemačku književnost, Katedra za njemački jezik i Katedra za germansku filologiju (koja nije zaživjela).

U nastavu književnosti uključuju se koncem 1940-ih, odnosno sredinom 1950-ih godina Mira Gavrin i Ljerka Sekulić. Na znanstvenome polju bavile su se književnopovijesnim i komparatističkim istraživanjima, primjerice recepcijom njemačke književnosti u doba ilirizma (Gavrin) i ulogom njemačkih novina u Zagrebu istoga razdoblja (Sekulić).

S odlaskom Zdenka Škreba nastavio se trend specijalizacije i razdvajanja germanističkih područja (znanost o književnosti, lingvistika) koja je Škreb u svojem nastavnome i znanstvenome radu još uspijevao objediniti. No i Viktor Žmegač svojim je znanstvenim opusom, ali i karizmom predavača i javnoga promotora filoloških i kulturoloških tema pridonio međunarodnu ugledu zagrebačke germanistike u cjelini i obilježio razdoblje u kojemu je djelovao na Odsjeku. Znanstvenim opusom na njemačkome jeziku – koji od književnoteorijske

Studentska ekskurzija, Graz, 2023.

i metodološke problematike vodi k iznimno uspješnim projektima sociološki usmjerene povijesti književnosti – afirmirao se kao jedno od vodećih imena međunarodne germanistike. Žmegač je na hrvatskome jeziku objavio kapitalne studije o kroatističkim i komparatističkim temama, da bi nakon umirovljenja u statusu profesora emeritusa objavio niz monumentalnih monografija koje nadilaze granice pojedinih umjetnosti i humanističkih disciplina. Viktor Žmegač bio je redoviti član HAZU te dobitnik iznimno brojnih nagrada i priznanja, a Sveučilište u Zagrebu utemeljilo je 2023. godine nagradu „Viktor Žmegač“ za postignuća u području humanističkih znanosti.

Oko godine 1970. na Katedru za njemačku književnost dolaze Ivo Runtić i Dragutin Horvat. Runtić se isprva bavio njemačkim romantizmom, da bi težište znanstvenoga rada kasnije usredotočio na književnost 20. stoljeća, a istaknuo se i kao prevoditelj njemačke poezije. Horvat je na polju teorije ponajviše pisao o umjetničkoj bajci, dok se na području povijesti književnosti bavio autorima 20. stoljeća te aspektima recepcije austrijske književnosti u Hrvatskoj, a istaknuo se i kao književni prevoditelj.

Reforma sveučilišne nastave potkraj 1970-ih godina donosi Katedri za njemačku književnost bitnu redukciju nastavne satnice. Slušači sada jedinstvena četverogodišnjega studija (na Fakultetu se ukidaju trogodišnji, tzv. B-studiji) ostaju prikraćeni za predavanja o njemačkoj književnosti srednjega vijeka i ranoga novoga vijeka, povijesni pregled započinje s 18. stoljećem.

Nakon odlaska Viktora Žmegača koncem 20. stoljeća predstojnik Katedre za njemačku književnost postaje Marijan Bobinac. Razdoblje njegova djelovanja na Katedri obilježeno je intenzivnim radom u okviru niza znanstvenoistraživačkih projekata koji su potaknuli međunarodnu suradnju i angažman projektnih asistenta (Alma Kalinski, Ivana Perica, Rikard Puh). Težište Bobinčeva istraživačkoga rada isprva je pučki komad 19. i 20. stoljeća, potom i drugi žanrovi i aspekti njemačke književnosti od 19. do 21. stoljeća, primjerice razvoj povijesne drame i povijesnoga romana, uz širenje metodološke perspektive u smjeru kulturnoga transfera te postkolonijalnih i imperijalnih studija.

Od godine 2017. Katedru za njemačku književnost vodi troje redovitih profesora: Svjetlan Lacko Vidulić (težišta znanstvenoga rada: književni transferi te kultura sjećanja u kontekstu tranzicije), Milka Car Prijić (težišta: književni transferi, postkolonijalna znanost o književnosti, dokumentarizam u književnosti) i Christine Magerski (težišta: sociologija književnosti, avangarda i boema, povijest znanosti). Srednju generaciju i znanstveni pomladak Katedre početkom 2020-ih predstavljaju Jelena Spreicer (težišta: kulturni transferi, studije traume, studije utopije i distopije) i Aida Alagić Bandov (težišta: književna teorija, suvremena književnost njemačkoga govornoga područja).

Katedru za njemački jezik nakon Zdenka Škreba vodi Blanka Breyer-Jakić, koja se bavila poviješću njemačkoga kazališta u Zagrebu i jezikom struke, a od konca 1960-ih godina Emilija Grubačić, profesorica emerita Sarajevskoga sveučilišta i jedno od ključnih imena sarajevske germanistike. Od početka 1970-ih pa do pred kraj 20. stoljeća predstojnik Katedre bio je Stanko Žepić. Bavio se hrvatsko-njemačkom poredbenom lingvistikom te povijesnim razvojem njemačkoga jezika. Veliku je pozornost posvetio i povijesti njemačkoga jezika u Hrvatskoj, posebno sociolingvističkim i sistemskolingvističkim aspektima jezičnih dodira. Pisao je o rječnicima i gramatikama hrvatskih autora proteklih stoljeća te o njemačkome jeziku u Zagrebu i Osijeku.

Katedru za njemački jezik vodio je od kraja 1990-ih godina Mirko Gojmerac. Težišta Gojmerčeva znanstvenog interesa bili su teorijska i kontrastivna lingvistika, pragmalingvistika i teorija prevođenja, a posebno je zaslužan u kontekstu rada Katedre za znanost o prevođenju njemačkoga jezika. Zrinjka Glovacki-Bernardi vodila je Katedru za njemački jezik od 2005. do 2017. godine. Bavila se lingvistikom teksta, poviješću njemačkoga jezika, istraživanjem hrvatsko-njemačkih jezičnih veza i sociolingvističkim temama kao što je rodna dimenzija u jeziku. Organizacijske i upravljačke sposobnosti Z. Glovacki-Bernardi potvrđene su pokretanjem i provedbom više međunarodnih i nacionalnih znanstvenih projekata, kao i kadrovskim pomlađivanjem.

Na Katedri se 1990-ih i početkom 2000-ih godina kao asistenti redom zapošljavaju Velimir Piškorec (težišta znanstvenoga rada: sociolingvistika, dodirno jezikoslovlje, jezična biografistika, ekolingvistika, interlingvistika), Slađan Turković (težišta: dodirno jezikoslovlje, povijest njemačkoga jezika u Hrvatskoj) i Maja Anđel (težišta: psiholingvistika, kognitivna i računalna lingvistika). Sredinom 2000-ih kao znanstveni novaci na projektu Z. Glovacki-Bernardi na Katedru dolaze Kristian Novak, Aleksandra Ščukanec i Franjo Janeš. Karijeru na znanstveno-nastavnim radnim mjestima nastavljaju Novak (težišta znanstvenoga rada: povijesna sociolingvistika, dodirno jezikoslovlje, jezična biografistika, analiza diskursa) i Ščukanec (težišta: jezični dodiri, jezične biografije, semantika), dok se Janeš fokusirao na nastavnu djelatnost kao lektor. Najmlađa je članica Katedre Kristina Hrastov. Od 2017. godine Katedru za njemački jezik vodi Velimir Piškorec.

Od velike važnosti na studiju germanistike oduvijek je bila nastava živoga jezika. Najveće zasluge u tom dijelu nastave pripadaju lektoricama i lektorima. Valja istaknuti i rad ugovornih lektora – nastavnika njemačkoga jezika iz Austrije i Njemačke koji na zagrebačkoj germanistici djeluju već desetljećima i koji su kao izvorni govornici bitno pridonijeli kompetentnoj izobrazbi germanista u Hrvatskoj. Danas na Odsjeku djeluju lektorice

Autorice i autor na promociji Njemačko-hrvatskoga rječnika leksičkih inovacija 2015–2021, 2022.

Tamara Crnko Gmaz, Irena Petrušić Hluchý, Snježana Rodek, Inja Skender Libhart i Sonja Strmečki Marković, lektor Franjo Janeš te ugovorna lektorica Njemačke službe za akademsku razmjenu Nadine Vollstädt.

Katedra za didaktiku nastave njemačkoga jezika utemeljena je 2008. godine. Metodiku su na zagrebačkoj germanistici ranije predavale Ksenija Petrović, Ljerka Biškupić-Tomljenović, Irena Rosandić i Maja Häusler. M. Häusler bila je predstojnica Katedre od njezina utemeljenja. Bavila se poviješću učenja njemačkoga jezika u Hrvatskoj, analizom udžbenika stranih jezika, obrazovanjem nastavnika njemačkoga kao stranoga jezika, stranojezičnom politikom i analizom potreba za znanjem njemačkoga jezika u Hrvatskoj, usvajanjem njemačkoga jezika učenika s hrvatskim materinskim jezikom. Vodila je znanstvenoistraživačke projekte o poučavanju i učenju njemačkoga jezika u Hrvatskoj te didaktičkim i psiholingvističkim aspektima jezičnih dodira. Sudjelovala je u koncipiranju hrvatske varijante Europskoga jezičnog portfolija, u stručnim ispitima nastavnika njemačkoga jezika te u koncipiranju ispita iz njemačkoga jezika u okviru državne mature.

Predstojnica Katedre za didaktiku nastave njemačkoga jezika od 2017. godine jest Marija Lütze-Miculić, koja se bavi jezičnim transferom, razrednim i školskom diskursom, višejezičnošću u ranoj školskoj dobi, udžbenicima i digitalnim medijima u nastavi te književnošću u nastavi njemačkoga jezika. Na Katedri je od 2018. godine zaposlena i Mirela Landsman Vinković, koja se bavi višejezičnošću, razrednim diskursom, učeničkim jezicima, udžbenicima i digitalnim medijima u nastavi te jezikom struke.

S uvođenjem dvogodišnjega diplomskoga studija germanistike nastavničkoga smjera u sklopu Bolonjske reforme pojačana je studentska praksa u školama i povećan udio izbornih kolegija. Intenzivirana je i međunarodna suradnja usmjerena na poticanje internacionalizacije nastave u Europi. U brojna istraživanja i praktične projekte bile su uključene generacije studentica i studenata, kao i znanstvene novakinje Geriena Karačić i Vita Žiborski Kovačić.

Katedru za znanost o prevođenju njemačkoga jezika utemeljio je 2008. godine Mirko Gojmerac kao jedinu prevoditeljsku katedru na Filozofskome fakultetu. U samu je početku rad Katedre obilježilo pokretanje diplomskoga studija prevođenja pri Odsjeku za germanistiku, pokretanje Specijalističkoga studija prevođenja na razini Fakulteta te sudjelovanje u brojnim domaćim i međunarodnim projektima. Utemeljenje studija predstavljalo je izniman doprinos razvoju prevoditeljske struke i sustavnu poučavanju prevoditelja u Hrvatskoj. Katedru 2014. godine preuzima Maja Anđel. Dotadašnjim istraživačkim i stručnim težištima – temeljnim prevoditeljskim procesima i izobrazbi kvalitetnih prevoditeljskih kadrova – dodaju se nova, kao odgovor na sve složenije tehnološke zahtjeve struke. Osobita se pozornost pridavala i položaju prevoditelja na tržištu rada, pa su tako Maja Anđel i Monika Blagus od 2016. do 2018. sudjelovale u projektu Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira i odigrale istaknutu ulogu u pripremanju Standarda zanimanja za pismenog i usmenog prevoditelja te Standarda kvalifikacija za zanimanje prevoditelja.

U radu Katedre za znanost o prevođenju njemačkoga jezika sudjeluju ili su sudjelovali gotovo svi članovi Katedre za jezik, ponajprije lektorice i lektori, pri čemu valja osobito naglasiti trud i entuzijizam Vesne Ivančević Ježek, koja je najzaslužnija za odgoj nekoliko generacija vrsnih usmenih prevoditelja. Teorijski usmjerene kolegije predaju profesori s Katedre za njemački jezik te Sanja Seljan s Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti. Za rad Katedre također su zaslužni strani lektori i vanjske suradnice.

Katedra za nederlandistiku osnovana je 2008. godine, iako se nizozemski jezik na Odsjeku za germanistiku mogao učiti i prije (lektorat nizozemskoga jezika uveden je 1998. godine). Prva generacija studenata upisana je na prijediplomski studij ak. god. 2008/09., a na diplomski studij tri godine kasnije. Od ak. god. 2010/11. Katedru vodi Slađan Turković. Osobit doprinos novoosnovanoj katedri svojim je radom i velikim entuzijazmom dala Željana Pancirov Cornelisse, kao prva znanstvena novakinja i poslijedoktorandica na Katedri. Sudjelovala je u izvođenju brojnih nederlandističkih kolegija iz područja nizozemskoga jezikoslovlja i kulture, a osobitu pažnju posvetila je popularizaciji nizozemskoga jezika i kulture u Hrvatskoj, promociji zagrebačke nederlandistike u inozemstvu te uspostavi suradnje s inozemnom nederlandistikom. Od 2017. na Katedri je zaposlen asistent Toni Bandov, koji se bavi proučavanjem književnih i kulturnih dodira nizozemske i afrikaanske književnosti, a na kolegijima poučavanja nizozemskoga jezika od 2019. godine stalno je zaposlen lektor Maarten Rombouts.

Najutjecajniji čimbenik mijene u posljednjih četvrt stoljeća, posebno u pogledu modela studiranja, bila je Bolonjska reforma. Ak. god. 2005/06. napušten je „predbolonjski“ sustav studiranja, koji je manje poticao prohodnost i brzinu, no ujedno je omogućavao dublje poniranje u studij. Nekadašnji studijski programi bili su četverogodišnji, bez podjele na prijediplomski i diplomski stupanj, a kolegiji su bili mahom obvezni i uglavnom trajali dva semestra, tj. jednu akademsku godinu, što je rezultiralo manjom sadržajnom živošću, no ujedno i većom koncentracijom. Plan i program predviđao je dva studijska usmjerenja u drugome dijelu studija, nastavničko i nenastavničko. Na prvome se pohađala metodičko-didaktička skupina predmeta, dok je nenastavnički predviđao slušanje općih predmeta iz fakultetske ponude. Po završetku studija na obama se usmjerenjima stjecala ista titula: profesor njemačkog jezika i književnosti.

Bolonjski programi, uvedeni prije dvadesetak godina, danas traže nove reformske zahvate. U programima diplomskih studija predviđeno je uvođenje interdisciplinarnih modula u suradnji s drugim odsjecima, kao i stjecanje praktična iskustva u suradnji s potencijalnim poslodavcima u kulturnome menadžmentu, izdavaštvu, medijima i gospodarstvu. U programu diplomskoga studija kulturološkoga smjera predviđeno je uvođenje kolegija koji prate razvoj kulturološke germanistike i upoznaju studente sa suvremenim kulturnim pogonom njemačkoga govornoga područja u interkulturnoj perspektivi.

Svjetlan Lacko Vidulić

Marijan Bobinac

LITERATURA I IZVORI

- Bobinac, M. Odsjek za germanistiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 175–183.
- Bobinac, M. Universitätsgermanistik in Kroatien. *Deutsch und Auslandsgermanistik in Mitteleuropa – Geschichte – Stand – Ausblicke*. Grucza, F. (ur.). Warszawa: Graf, 1998, 46–58.
- Cvijović Javorina, I. *Germanistika u Hrvatskoj: Nastava njemačkog jezika i književnosti na Sveučilištu u Zagrebu: 1876.–1918*. Zagreb: Srednja Europa, 2022.
- Glovacki-Bernardi, Z. Germanistik in Kroatien. *Zur Rolle und Positionierung des Deutschen in den Ländern Mitteleuropas. Sprachpolitische Überlegungen*. Brdar-Szabó, R.; Knipf-Komlósi, E.; Rada, R. V. (ur.). Budapest: ELTE – Germanistik, 2015, 113–120.
- Häusler, M. *Zur Geschichte des Deutschunterrichts in Kroatien seit dem 18. Jahrhundert*. Frankfurt am Main etc.: Peter Lang, 1998.
- Katičić, R. Zdenku Škreb – In memoriam. *Zdenko Škreb: 1904.–1985*. Filipović, R. (ur.). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1987.
- Marčetić, T. Gestaltung der Sprachübungen im Rahmen des Germanistikstudiums in Zagreb. *Zagreber Germanistische Beiträge*. 3(1994), 141–145.
- Sedlar, A. Germanistik in Kroatien. *Deutsche Kultur im Leben der Völker: Mitteilungen der Akademie zur wissenschaftlichen Erforschung und Pflege des Deuschturns*. 2(1941), 281–289.
- Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu: 1874–1899*. Izdao Akademski senat Kr. sveučilišta. Zagreb: Tisak Kr. zemaljske tiskare, 1900. Dostupno i na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?pr=i&id=18291> (1. 2. 2024).
- Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*. Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969, 97–99.
- Škreb, Z. Der heutige Stand der germanistischen Forschung in Jugoslawien. *Lenau-Almanach*. Sonderdruck. 1967/68, 54–60.
- Zagreber Germanistische Beiträge*. Dostupno na: <https://zgbde.ffzg.unizg.hr/> (31. 1. 2024).
- Žepić, S. Sprachgermanistik in Jugoslawien. *Deutsche Sprache*. 1(1979), 57–72.
- Žmegač, V. Zur Geschichte der Germanistik in Kroatien. *Germanistik in Mittel-und Osteuropa: 1945–1992*. König, C. (ur.). Berlin; New York: Walter de Gruyter, 1995, 111–120.

Djelatnici Odsjeka za germanistiku

DJELATNI

ALAGIĆ BANDOVIĆ, Aida (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1992) (2019) 2019. asist.

ANĐEL, Maja (Zagreb, 1970) (2001) 2001. znan. novakinja – asist., 2006. znan. novakinja – viša asist., 2008. doc., 2015. izv. prof.

BANDOV, Toni (Livno, Bosna i Hercegovina, 1989) (2017) 2017. asist.

BRUČIĆ, Petra (Zagreb, 1986) (2012) 2012. stručna suradnica.

CAR PRIJIĆ, Milka (Sisak, 1973) (2000) 2000. mlađa asist., 2004. viša asist., 2010. doc., 2013. izv. prof., 2020. red. prof.

CRNKO GMAZ, Tamara (Zagreb, 1971) (2005) 2005. lektorica – vanjska suradnica, 2006. lektorica, 2011. viša lektorica.

HRASTOV, Kristina (Karlovac, 1998) (2023) 2023. asist.

JANEŠ, Franjo (Zagreb, 1982) (2007) 2007. znan. novak – asist., 2011. znan. novak – viši asist., 2015. viši lektor.

- LACKO VIDULIĆ, Svjetlan (Zagreb, 1968) (1994) 1994. mlađi asist., 1998. asist., 2004. viši asist., 2005. doc., 2010. izv. prof., 2019. red. prof.
- LANDSMAN VINKOVIĆ, Mirela (Bjelovar, 1973) (2017) 2017. vanjska suradnica, 2018. asist.
- LUČIĆ IVANUŠA, Ivana (Zagreb, 1972) (2022) 2022. tajnica Odsjeka za germanistiku.
- LÜTZE-MICULINIĆ, Marija (Zagreb, 1961) (1993) 1993. lektorica, 1996. viša lektorica, 2013. doc., 2020. izv. prof.
- MAGERSKI, Christine (Wittenberge, Njemačka, 1969) (2004) 2004. ugovorna lektorica, 2010. doc., 2015. izv. prof., 2020. red. prof.
- NOVAK, Kristian (Baden-Baden, Njemačka, 1979) (2005–2012, 2021) 2005. znan. novak – asist., 2011. viši asist., 2021. izv. prof.
- PETRUŠIĆ-HLUCHÝ, Irena (Schwäbisch Hall, Njemačka, 1972) (2008) 2008. lektorica, 2013. viša lektorica.
- PIŠKOREC, Velimir (Đurđevac, 1966) (1993) 1993. mladi istraživač, 1994. mlađi asist., 1996. asist., 2003. doc., 2007. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- RODEK, Snježana (Koprivnica, 1961) (1999) 1999. lektorica, 2004. viša lektorica.
- ROMBOUTS, Maarten (Wilrijk, Belgija, 1979) (2016) 2016. ugovorni lektor, 2019. lektor.
- SKENDER LIBHARD, Inja (Zagreb, 1969) (1993) 1993. znan. novakinja, 1996. lektorica, 2005. viša lektorica.
- SPREICER, Jelena (Zagreb, 1987) (2015) 2015. poslijedoktorandica, 2022. doc.
- STRMEČKI MARKOVIĆ, Sonja (Varaždin, 1970) (1995) 1995. lektorica, 2005. viša lektorica.
- ŠČUKANEC, Aleksandra (Zagreb, 1984) (2007) 2007. znan. novakinja – asist., 2011. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- TURKOVIĆ, Slađan (Varaždin, 1973) (1997) 1997. znan. novak, 2005. viši asist., 2006. doc., 2019. izv. prof.
- VOLLSTÄDT, Nadine (Berlin, Njemačka, 1983) (2021) 2021. strana lektorica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- BEVANDA, Vesna (Zagreb, 1957) (1996–2022) 1996. tajnica Odsjeka za germanistiku.
- BIŠKUPIĆ-TOMLJENOVIĆ, Ljerka (Zagreb, 1940) (1973–1984) 1973. predavačica.
- BLAGUS, Monika (Čakovec, 1984) (2009–2020) 2009. asist., 2015. poslijedoktorandica.
- BOBINAC, Marijan (Petrinja, 1952) (1989–2022) 1989. asist., 1993. doc., 1998. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- CRNIĆ, Marija (Zagreb, 1960) (1993–2002) 1993. lektorica.
- DEVČIĆ-VERNIĆ, Deša (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1987) (1948–1974) 1948. honorarna nastavnica, 1949. lektorica, 1964. predavačica.
- FILIPOVIĆ-KOVAČEVIĆ, Nada (Pisarovina, 1923 – Zagreb, 2024) (1965–1981) 1965. lektorica, 1976. viša lektorica.
- FLÖRSCHÜTZ, Josip (Osijek, 1864 – Zagreb, 1916) (1905–1916) 1905. lektor.
- GAVRIN-WEISS, Mira (Sisak, 1912 – Zagreb, 1978) (1949–1968) 1949. asist., 1963. doc.
- GLOVACKI-BERNARDI, Zrinjka (Zagreb, 1952) (1977–2022) 1977. asist., 1982. doc., 1990. izv. prof., 1996. red. prof., 2002. red. prof. u trajnom izboru.
- GOJMERAC, Mirko (Pravutina, Ribnik, 1948) (1974–2014) 1974. asist., 1982. doc., 1992. izv. prof., 2009. red. prof.
- GRUBAČIĆ, Emilija (Temišvar, Rumunjska, 1912 – Beograd, Srbija, 1994) (1969–1973) 1969. honorarna red. prof.

- HÄUSLER, Maja (Zagreb, 1952) (1987–2017) 1987. lektorica, 1992. viša lektorica, 1992. asist., 1997. doc., 2010. izv. prof.
- HORVAT, Dragutin (Bjelovar, 1944 – Zagreb, 2023) (1974–2011) 1974. asist., 1989. doc.
- IVANČEVIĆ JEŽEK, Vesna (Zagreb, 1963) (1994–2019) 1994. lektorica, 2001. viša lektorica.
- JAKIĆ-BREYER, Blanka (Zagreb, 1910 – Zagreb, 1990) (1957–1969) 1957. lektorica, 1961. doc.
- KALINSKI, Alma (Zagreb, 1975) (2001–2009) 2001. znan. novakinja – asist.
- KARAČIĆ, Geriena (Braunschweig, Njemačka, 1965) (2000–2009) 2000. znan. novakinja.
- KLJAIĆ, Jasenka (Zagreb, 1943) (1972–2009) 1972. lektorica, 1984. viša lektorica.
- KNOPFMACHER, Roland (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1911 – Zagreb, 1963) (1953–1963) 1953. lektor.
- KONJEVOD, Antonela (Zagreb, 1964) (2003–2023) 2003. lektorica, 2008. viša lektorica.
- LATINOVIĆ, Ana (s. l., s. a.) (1972–1996) 1972. tajnica Odsjeka za germanistiku.
- MARČETIĆ, Tamara (Zagreb, 1933) (1964–2003) 1964. lektorica, 1977. viša lektorica.
- MARTINOVIĆ, Irena (Doboj, Bosna i Hercegovina, 1967) (1995–1997) 1995. asist.
- MUHVIC, Zlatko (Zagreb, 1910 – Zagreb, 1986) (1952–1956) 1952. lektor.
- PANCIROV CORNELISSE, Željana (Zagreb, 1979) (2008–2022) 2008. znan. novakinja – asist., 2017. poslijedoktorandica.
- PERICA, Ivana (Zagreb, 1984) (2008–2009) 2008. znan. novakinja.
- PETROVIĆ-VELEBIT, Ksenija (Trst, Italija, 1909 – s. l., s. a.) (1961–1971) 1961. lektorica, 1961. predavačica.
- POSTL-BOŽIĆ, Gertruda (Zagreb, 1933 – Zagreb, 2012) (1962–1998) 1962. lektorica, 1973. viša lektorica.
- PUH, Rikard (Zagreb, 1977) (2005–2016) 2005. znan. novak, 2012. viši asist.
- QUIQUEREZ, Ivan (Slovenska Bistrica, Slovenija, 1852 – Zagreb, 1913) (1887–1895) 1887. lektor, 1895. izv. prof.
- REISER-DUMBOVIĆ, Christine (Zagreb, 1944) (1968–2004) 1968. lektorica, 1984. viša lektorica.
- ROSANDIĆ, Irena (Split, 1953) (1985–1992) 1985. asist.
- RUNTIĆ, Ivan (Split, 1940 – Zagreb, 2017) (1968–2002) 1968. asist., 1980. doc., 1990. izv. prof.
- SEDLAR, Antun (Innsbruck, Austrija, 1914 – s. l., 1970) (1939 – s. a.) 1939. asist. – dnevničar, 1941. asist. – vježbenik.
- SEKULIĆ-KALTENBRUNNER, Ljerka (Bosanski Brod, Bosna i Hercegovina, 1922 – s. l., s. a.) (1955–1977) 1955. asist., 1966. predavač, 1972. doc.
- SOKOL, Nina (Maribor, Slovenija, 1946) (1981–1998) 1981. lektorica, 1993. viša lektorica.
- ŠAJATOVIĆ, Julije (Bjelovar, 1842 – Zagreb, 1887) (1876–1886) 1876. lektor.
- ŠAMŠALOVIĆ, Gustav (Valpovo, 1878 – Zagreb, 1961) (1916–1941) 1916. lektor, 1918. priv. doc.
- ŠKREB, Zdenko (Zagreb, 1904 – Novi Vinodolski, 1985) (1931–1974) 1931. besplatni lektor, 1937. honorarni nastavnik, 1942. lektor, 1948. doc., 1953. izv. prof., 1958. red. prof.
- TEPEŠ GOLUBIĆ, Lidija (Zagreb, 1975) (1998–2007) 1998. znan. novakinja, 2003. znan. novakinja – asist.
- TROPSCH (TROPŠ), Stjepan (Vinkovci, 1871 – Zagreb, 1942) (1898–1942) 1898. priv. doc., 1899. izv. prof., 1902. red. prof.
- UROIĆ-KÖHL, Marija (Innsbruck, Austrija, 1902 – Zagreb, 1995) (1960–1971) 1960. lektorica.
- ŽEPIĆ, Stanko (Zagreb, 1934) (1963–2003) 1963. asist., 1972. doc., 1978. izv. prof., 1984. red. prof.
- ŽIBORSKI-KOVAČIĆ, Vita (Zagreb, 1972) (2006–2015) 2006. znan. novakinja.
- ŽMEGAČ, Viktor (Slatina, 1929 – Zagreb, 2022) (1957–1999) 1957. lektor, 1961. doc., 1967. izv. prof., 1971. red. prof., 2002. prof. emeritus.

DJELATNI VANJSKI SURADNICI

JACOBS, Jef (Maastricht, Nizozemska, 1946) (2012).

PERNJEK, Jasminka (Krapina, 1969) (2018).

BIVŠI VANJSKI SURADNICI

GAZDIĆ ALERIĆ, Tamara (Zagreb, 1972) (2015–2020).

KRIŽIĆ ROBAN, Sandra (Zagreb, 1962) (2008–2019).

PASINI TRŽEC, Iva (Zagreb, 1978) (2008–2019).

REŠETAR, Anika (Bosanska Dubica, Bosna i Hercegovina, 1962) (2013–2015).

ROBAN, Nenad (Koprivnica, 1951) (2008–2019).

ŠTEBIH, Barbara (Zagreb, 1974) (2008–2011).

ULRICH KNEŽEVIĆ, Gioia-Ana (Zagreb, 1971) (2009–2023).

STRANI LEKTORI

BAŠIĆ, Ivana (Njemačka) (2016–2021).

BIEGERT, Christine (Njemačka) (2018–2019).

BOCK, Dieter (Njemačka) (1986–1989).

BRLEČIĆ LAYER, Mareike (Njemačka) (2012–2016).

DÖRNER, Otto (s. l.) (1954–1957).

DOMSCHKE, Jan-Peter (Njemačka) (1980–1983).

DRONSKE, Ulrich (Njemačka) (1991–1995).

FABER, Vera (Austrija) (2018–2020).

GEHRMANN, Siegfried (Njemačka) (1982–1988, 1995–1997).

GERADS, Pia (Njemačka) (2017–2018).

HERDER, Thomas (Njemačka) (1994–1997).

KOLATA, Jens Michael (Njemačka) (2009–2012).

KURZ, Stephan (Austrija) (2014–2018).

LEHNERT, Katrin (Njemačka) (1997–1999).

LEITNER, Hans (Njemačka) (1988–1994).

MAGERSKI, Christine (Njemačka) (2004–2010).

PAIL, Gerhard (Austrija) (1993–1995).

PREINDL, Gunther (Austrija) (1988–1992).

REUTNER, Richard (Austrija) (2004–2008).

ROHRBACHER, Imelda (Austrija) (2009–2014).

SANDHOP, Martin (Njemačka) (1997–2001).

SCHMIEDL, Barbara (Austrija) (1995–2000).

STEGEN, Rita (Njemačka) (2000–2004).

VERSCHOOR, Johannes Hendrik (Nizozemska) (2003–2013).

WOLLINGER, Sonja (Austrija) (2000–2004).

Odsjek za hungarologiju, turkologiju i židovske studije

ODSJEK DANAS

Pri Odsjeku za hungarologiju, turkologiju i židovske studije djeluju tri zasebne katedre: Katedra za hungarologiju, Katedra za turkologiju i Katedra za židovske studije i istraživanje Holokausta. Katedra za hungarologiju i Katedra za turkologiju osnovane su 1994. godine i djelovale su u okviru Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije sve do 2000. godine, kad se taj Odsjek podijelio na Odsjek za lingvistiku i Odsjek za orijentalne studije i hungarologiju. Godine 2006. iz Odsjeka za orijentalne studije i hungarologiju izdvojile su se Katedra za hungarologiju i Katedra za turkologiju te su se s Katedrom za židovske studije i istraživanje Holokausta, osnovanom iste godine pod nazivom Katedra za judaistiku, udružile u Odsjek za hungarologiju, turkologiju i judaistiku, koji od 2024. godine nosi ime Odsjeka za hungarologiju, turkologiju i židovske studije. Taj rezultat, koji izgleda kao administrativna okolnost, zapravo je posljedica duboko povijesnog iskustva i odražava stvarnu kulturnu sinergiju. Upravo su srednjoistočna i jugoistočna Europa bili područja na kojima su se u ratu i u miru stoljećima susretale, živjele i međusobno prožimale osmanskoturska i kršćanska mađarska kultura. Istovremeno prisutnost židovskoga stanovništva i židovske kulture bili su izrazito jaki, a u nekim razdobljima, primjerice tijekom modernizma na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, i izuzetno važni.

Prema znanstvenoistraživačkim područjima i studijskim programima koje izvode Katedra za hungarologiju i Katedra za turkologiju orijentirane su ponajprije filološki, no sa snažnom kulturološkom, društvenom i povijesnom komponentom, što ih povezuje s Katedrom za židovske studije i istraživanje Holokausta, koja se nalazi u interdisciplinarno humanističkom polju te je prije svega usmjerena ka povijesnom i kulturološkom. Odsjek za hungarologiju, turkologiju i židovske studije jedan je od rijetkih odsjeka u Hrvatskoj na kojima se poučavaju i istražuju neindoeuropski jezici i kulture različitih jezičnih porodica. Usto studiji turkologije i judaistike koji se izvode unutar Odsjeka jedini su studiji te vrste u Hrvatskoj.

KATEDRA ZA HUNGAROLOGIJU

Katedra za hungarologiju matična je katedra studija hungarologije na Filozofskome fakultetu, doneavno jedinoga studija mađarskoga jezika i kulture u Hrvatskoj, koji i danas zauzima središnju poziciju u proučavanju te discipline na hrvatskoj akademskoj sceni. Premda tradicija hungarološkog obrazovanja na našem Sveučilištu seže do kraja 19. stoljeća, tokom najvećega dijela 20. stoljeća Sveučilište takvu djelatnost nije moglo sustavno provoditi, sve do 1994. godine, kada je Katedra za hungarologiju osnovana u svojem sadašnjem ustroju.

Važnost postojanja studija hungarologije na našem Fakultetu ne ogleda se samo u susjedskome položaju naših zemalja spojenih tisućljetnom zajedničkom poviješću, koja je rezultirala dugotrajnim i vrlo

Ekipe Katedre za hungarologiju na opuštenu druženju s vanjskim suradnicima i studentima na zagrebačkom jezeru Budek povodom završetka nastave 2019. godine. Čuče: Jolán Mann, Orsolya Žagar Szentesi, Franciska Čurković Major, Boris Dundović. Stoje: Kristina Katalinić, Ana Ugrinov (tajnica), Gabriella Kiss, Ana Sekso Milković.

kompleksnim kulturnim prožimanjima između dvaju naroda, već i u činjenici da je mađarski sa svojih više od 14 milijuna materinskih govornika najmnogoljudniji jezik unutar jezične skupine. Unatoč dugačku i intenzivnu državno-administrativnom suživotu naših zemalja poznavanje mađarske kulture i društvena osviještenost o tome koliko su se njezini brojni segmenti ugradili u hrvatski nacionalni identitet još uvijek su prilično niski, čak i u akademski profiliranom dijelu društva. Jedna je od misija Katedre upravo širenje takvih saznanja i osviještenosti – obrazovanjem mladih hungarologa u okviru strukovno-metodološki suvremeno oblikovana studijskoga programa u dva ciklusa (prije-diplomski i diplomski studij) kao i kroz opsežnu istraživačku djelatnost u književno-kulturnom i lingvističkom području kojem se individualno ili u sklopu zajedničkih projekata djelatnici Katedre bave. Taj stručno-znanstveni rad najvećim se dijelom usmjerava na istraživanje dosada nepoznatih domena jezično-kulturnoga prožimanja i posredovanja u prošlosti i sadašnjosti, tj. međusobnih utjecaja, dodira i razlika između hrvatskoga i mađarskoga jezika i kulture.

Mađarska država od samih je početaka rada Katedre intenzivno pomagala jezično obrazovanje studenata hungarologije brojnim stipendijskim mogućnostima te sufinanciranjem mjesta ugovornoga lektora iz Mađarske i gostujućom profesurom. Katedra danas intenzivno surađuje s vodećim mađarskim visokoškolskim ustanovama u području humanistike te mnogim poznatim hungarološkim centrima diljem Europe, što

potvrđuju brojna gostovanja inozemnih znanstvenika i umjetnika kod nas, ali i nastavnika Katedre u inozemstvu te bliska suradnja s najvećom međunarodnom organizacijom hungarologa – Međunarodnom udrugom hungaroloških studija. Katedra time dodatno jača svoj dobar renome u europskim hungarološkim krugovima. Pored toga iznimno je plodonosna suradnja s Mađarskom zakladom „Kuća prevoditelja“, što mnogim studentima omogućuje stručni boravak i prevodilački rad u Mađarskoj. Katedra također tijesno surađuje s mađarskim kulturnim predstavništvom i manjinskim ustanovama u Zagrebu (Institut Liszt – Mađarski kulturni centar, Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre“, mađarski razred u zagrebačkoj Osnovnoj školi Ivana Gundulića te mađarski vrtić) u zajedničkim popularizacijskim programima i promocijama te održavanju tečaja mađarskoga jezika za građanstvo. Katedra kontinuirano surađuje s raznim državnim i gospodarskim subjektima (npr. državnim agencijama, medijima, izdavačkim kućama, školama stranih jezika, strukovnim udrugama) u godišnjim ili povremenim strukovnim projektima.

Dvociklusni (prijediplomski i diplomski) studijski program hungarologije u duhu klasičnih filoloških studija naglasak stavlja na osvještavanje praktične primjenjivosti usvojena generična humanističkoga, odnosno specifična hungarološkoga znanja koje studenti usvajaju na kolegijima, ali i u okviru raznovrsnih izvannastavnih strukovnih angažmana. U reformiranome studijskome programu hungarologije akreditiranome 2023. godine još se veći naglasak stavlja na primjenjivost stečenih jezičnih i kulturoloških kompetencija.

Važnu okosnicu studija predstavlja vrlo intenzivna jezična nastava zahvaljujući kojoj do kraja diplomskoga studija upisani studenti mogu steći čvrsto vladanje mađarskim jezikom. Pritom treba naglasiti i važnost književno-kulturnih i jezikoslovnih predmeta na kojima se studenti u suvremenim metodološkim i teorijskim okvirima upoznaju s mađarskim književnim i kulturnim kanonom, kao i posebnostima gramatičkih, logičkih i pragmatičkih struktura suvremenoga mađarskoga jezika, a dijelom i s njegovom prošlošću i najvažnijim jezičnim spomenicima. Saznanja unutar navedenih domena u tom su smislu studentima predstavljena, ako je to moguće, u kontekstu sličnih pojava u hrvatskoj književnoj kulturi i hrvatskome jeziku, što studijskomu programu zagrebačke hungarologije u cijelosti daje svojevrsnu komparatističko-kontrastivističku boju. Kao dodatnu kompetenciju na diplomskoj razini studij u sadašnjem ustroju nudi nekoliko kolegija na kojima studenti stječu i nijansiraju praktičnu vještinu prevođenja (dominantno s mađarskoga na hrvatski jezik), poglavito prevođenjem književnih tekstova, a pritom se većina radova objavljuje u vodećim književnim časopisima.

Opisano obrazovanje studentima s jedne strane osigurava čvrste temelje za daljnje usavršavanje u znanosti, dok im s druge strane pruža potrebne kvalifikacije za zapošljavanje, sve ne bi li mogli uspješno posredovati između dviju zemalja na područjima kulture, kulturnoga i baštinskoga menadžmenta, medijskih i nakladničkih djelatnosti, turizma, uslužnoga sektora, državne uprave, informiranja i drugih društvenih djelatnosti.

Ključna istraživačka strategija Katedre za hungarologiju, u skladu s razvojnom i znanstvenoistraživačkom strategijom Filozofskoga fakulteta, usmjerena je na proučavanje književno-kulturnih i jezikoslovnih tema na relaciji dvaju jezika i dviju kultura. Jezikoslovna domena pritom obuhvaća produbljivanje sustavna kontrastivno-tipološkog opisa pojedinih segmenata u dvama jezičnim sustavima pomoću alata suvremenih jezikoslovnih teorijskih okvira i primijenjenoga jezikoslovlja, dok književno-kulturna istraživanja nastoje dati doprinos komparatističkim proučavanjima književnosti u kontekstu mađarsko-hrvatskih kulturnih prožimanja i posredovanja u prošlosti i sadašnjosti, a samim time i međusobnih utjecaja, dodira i razlika.

Pokretanje nastave mađarske književnosti i jezika u Hrvatskoj seže do perioda dualizma u Austro-Ugarskoj Monarhiji, kada nije bila samo akademsko već i političko pitanje. Pravaška ideologija vidjela je to kao još

Hungarolozi Ana Sekso Milković, Kristina Katalinić, Jolán Mann, Orsolya Žagar Szentesi, Boglárka Vermeki i Martin Sukalić, 2023.

jednu etapu mađarizacije kojom se zadire u hrvatsku kulturnu autonomiju zajamčenu Nagodbom iz 1868. godine. Senat Sveučilišta u Zagrebu drugačije je procijenio slučaj te je nakon prvoga (neuspješnoga) natječaja 1893. na novome natječaju 1901. godine kao profesora mađarske književnosti odabrao Kázméra Grekšu (1864–1920), učitelja cistercita iz Pečuha. Grekša je bio vrstan komparatist svojega vremena, cijenjen u mađarskom akademskom svijetu, proučavao je poeziju Nikole Zrinskoga, a bio je i jedan od najistaknutijih prosvjetitelja dualističkoga doba. Uvelike se zanimao za hrvatsku kulturu; prije nego što je 1904. počeo raditi kao profesor u Zagrebu, odlično je ovladao i hrvatskim jezikom. Srž njegova rada kao nastavnika i istraživača bilo je proučavanje poveznica između dviju kultura. Međutim tom komparatističkom interesu nije pogodovala politizirana atmosfera. Krajem burne 1918. godine taj profesor blage naravi koji se uvijek klonio politike nakon šesnaest godina morao je pobjeći iz svojega voljenoga grada.

Između dvaju ratova, a potom i u desetljećima socijalizma mađarski jezik i književnost mogli su se u okviru jugoslavenske države studirati u Srbiji, na temelju međudržavnih sporazuma i zahvaljujući postojanju tamošnje zainteresirane mađarske manjine.

U Hrvatskoj je organizirana nastava mađarskoga jezika, književnosti i kulture na Sveučilištu u Zagrebu ugledala svjetlo dana gotovo devedeset godina nakon prve akademske godine profesora Grekše. Katedra je

1994. mogla započeti s radom u okviru Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije, a njezin prvi nastavni program izradila je uz pomoć gostujućih profesora iz Mađarske profesorica indologije Milka Jauk-Pinhak. U početku su nastavu izvodili gostujući nastavnici i lektori iz Mađarske unutar hrvatsko-mađarskoga međudržavnog sporazuma. Gostujući profesori književnosti pri Katedri Ágota N. Goller (1994–1999), Csaba Gy. Kiss (1999–2004), István Lukács (2004–2009), Sándor Bene (2009–2013), Zoltán Virág (2013–2016), Jolán Mann (2020–), rusisti, polonisti, kroatisti, priznati istraživači moderne, klasične ili stare mađarske književnosti, predavali su i danas predaju mađarsku književnost polazeći iz vlastita stručnoga područja, ali uvijek u kontekstu hrvatsko-mađarskih odnosa te nastavljajući inicijativu komparatista Kázméra Grekše. Posebno treba spomenuti istaknutu ličnost mađarske kroatistike i komparativnih studija, profesora Istvána Lőkösa, koji nije obnašao službeni mandat gostujućega profesora u Zagrebu, već se godinama redovito vraćao na naš Fakultet kao vanjski suradnik (1995–2006). Mađarska lingvistika u Zagrebu slijedila je sličan put i izgradila svoj profil doprinosom gostujućih profesora: Károly Gadányi (1994–1999), János Puszta (1996–2000), István Nyomárkay (1999–2005), Zsolt Lengyel (2005–2010), Orsolya Nádor (2010–2015) i Márta H. Varga (2015–2020) također su svoju struku smještali u širi hungarološki okvir.

Primat gostujućih profesora i lektora iz Mađarske u izvedbi programa jamčio je visoku stručnu kvalitetu, ali je premalo pridonosio integraciji Katedre u hrvatsku akademsku zajednicu. Taj se proces odvijao postupno, ali kontinuirano. Danas osim ugovornih mađarskih predavača na Katedri nastavu drže i kolege iz Zagreba: Orsolya Žagar Szentesi, Sándor Bene, Kristina Katalinić i Martin Sukalić te stalna lektorica Ana Sekso Milković. Prvo dvoje iz Mađarske se preselilo u Hrvatsku, a ostalo troje profesora bivši su studenti Katedre za hungarologiju. Od osnutka Katedre nastavu na lingvističkim kolegijima organizira O. Žagar Szentesi, čija se istraživanja također uklapaju u širi okvir kontaktologije i arealne lingvistike uz jake veze s mađarskom znanstvenom zajednicom koja slijedi sličan smjer. Nakon umirovljenja M. Jauk-Pinhak O. Žagar Szentesi od 2005. godine kontinuirano je vodila rad Katedre, a i danas ima važnu ulogu u formiranju novih naraštaja domaćih hungarologa. Voditeljstvo Katedre poslije je preuzeo Sándor Bene, ujedno dugogodišnji tajnik, a potom i glavni tajnik Međunarodne udruge hungaroloških studija, koji kao književni povjesničar te istraživač hrvatsko-mađarskih književnih odnosa nastavlja tradiciju Katedre.

U novijoj tridesetogodišnjoj povijesti Katedre izmjenjivali su se vrsni ugovorni lektori delegirani iz Mađarske (László Sándor, István Ladányi, Péter Durst, Gabriella Kiss, Boglárka Vermeki). Prema originalnomu programu utemeljitelja ugro-finskih studija prof. Grekše na Odsjeku se izvodila i nastava finskoga jezika, uz pomoć lektora Santerija Junttile (2005–2007) i lektorice Pirkke Luoma (2007–2009). Važnu je ulogu u razvoju studijskoga programa odigrala Franciska Ćurković-Major, koja je 1997. godine počela raditi kao stalna lektorica na Katedri te je uz predavanje jezika posebnu važnost pridavala organizaciji prevoditeljske radionice za studente hungarologije. Postupno se uključuje u nastavu klasične mađarske književnosti. Vođenje prevoditeljske radionice, koja na visokoj razini provodi integraciju jezičnog i književnog obrazovanja, nastavlja Kristina Katalinić, uz pomoć mađarskih organizacija koje podupiru prevođenje (Domus Hungarica, Zaklada Lakitelek itd.).

Procesi koji se odvijaju u gospodarstvu i na tržištu rada utječu na profil obrazovanja i istraživanja, broj i interes studenata. Godišnja je upisna kvota za prijediplomski studij hungarologije 14 mjesta, a za diplomski 8 mjesta. Ono što se od samih početaka nije promijenilo jest privrženost Sveučilišta, pa tako i Filozofskoga fakulteta ideji akademske autonomije. Sama ideja omogućila je početak nastave mađarske književnosti i jezika u Zagrebu (1904), osnivanje Katedre za hungarologiju (1994) te je jamstvo budućnosti hungaroloških studija.

KATEDRA ZA TURKOLOGIJU

Turkologija kao znanstvena disciplina postoji na brojnim europskim i svjetskim sveučilištima na kojima se poučavaju i istražuju strani jezici i kulture kao dio svjetske kulturne baštine. Turkijski jezici govore se na golemu zemljopisnome prostoru koji se od jugozapada – Turske i njezinih susjeda – pruža prema jugoistoku, tj. istočnomu Turkestanu i Kini, a odatle preko južnoga i sjevernoga Sibira ka sjeveroistoku do Arktika, a u sjeverozapadnome pak smjeru do zapadnoga Sibira i istočne Europe.

Studij turkologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu osnovan je 1994. godine i jedini je studij takve vrste u Republici Hrvatskoj. U fokusu toga studija nalazi se suvremeni turski, službeni jezik Republike Turske i jezik s najvećim brojem govornika među turkofonom populacijom, što mu daje istaknuto mjesto među turkijskim jezicima. Uz poznavanje suvremenoga turskog jezika na studiju turkologije stječu se i znanja nužna za proučavanje višestoljetnih povijesnih i kulturnih veza koje Hrvatska dijeli s Osmanskim Carstvom i modernom Republikom Turskom. Osim znanja iz uže turkološke struke studij turkologije omogućuje temeljno poznavanje arapskoga i perzijskoga jezika, kao i stjecanje znanja relevantnih za razumijevanje društvenih i geopolitičkih odnosa jugoistočne Europe i Bliskog i Srednjeg istoka, što ga čini jedinstvenim u široj regiji.

S obzirom na značajnu i rastuću prisutnost turskih poslovnih, gospodarskih, diplomatskih i kulturnih subjekata u Hrvatskoj poznavanje turskoga jezika i kulture od iznimne je važnosti za razumijevanje i uspješnu komunikaciju s pripadnicima turskoga društva. S druge strane ono je jednako važno zbog sve većeg interesa hrvatskoga društva za tursku kulturu, jezik i tradiciju, nastala uslijed pojačane dinamike odnosa između Hrvatske i Turske.

Studij turkologije omogućuje obrazovanje na prijediplomskoj i diplomskoj razini. Program zagrebačke turkologije osmišljen je tako da u jednakoj mjeri omogućuje usvajanje i turskog jezika i širokih (općih) kulturno-povijesnih turkoloških znanja. Takvo obrazovanje studente s jedne strane osposobljava za daljnje usavršavanje u znanosti, dok im s druge strane pruža kvalifikacije potrebne za tržište rada, na kojemu je s obzirom na intenzivne gospodarske i kulturne kontakte Republike Hrvatske i Republike Turske sve izraženija potreba za turkolozima koji će uspješno posredovati između dviju zemalja na područjima poput gospodarstva, kulture, turizma, uslužnoga sektora, državne uprave, informiranja i drugih društvenih djelatnosti.

Povijest hrvatsko-turskih veza seže do 15. stoljeća i traje do današnjih dana. Dva stoljeća osmanske prisutnosti u hrvatskim zemljama ostavila su brojne utjecaje u hrvatskome jeziku, graditeljskoj baštini, običajima, tradiciji i popularnoj kulturi. Proučavanje i čuvanje tih tragova važno je za razumijevanje nacionalne povijesti i kulture. Osim toga između Republike Hrvatske i Republike Turske i danas postoje dinamične veze i aktivna suradnja u raznim područjima kulture kao što su književnost, baština, film, glazba, mediji i sl.

Strateška istraživačka usmjerenja Katedre za turkologiju oblikuju se u skladu s aktualnim znanstvenim, društvenim, kulturnim i gospodarskim potrebama u Hrvatskoj i šire. Mogu se obuhvatiti trima znanstvenim područjima: prvo, lingvistička istraživanja posvećena prije svega kontrastiranju suvremenoga hrvatskog i turskog jezika (kojima je cilj, između ostaloga, primjenjivost rezultata istraživanja u glotodidaktici i tradukcologiji), kao i povijesti turskoga jezika i njegove prisutnosti na području jugoistočne Europe; drugo, filološka istraživanja koja obuhvaćaju kako suvremene i stare turske književne tekstove tako i rukopisnu baštinu relevantnu za istraživanja hrvatske i turske povijesti i kulture; treće, historiografska istraživanja koja su uz povijest suvremene Turske i Bliskog istoka posebice usmjerena na stoljeća u kojima je područje današnje Hrvatske

bilo dijelom ili u neposrednom susjedstvu Osman-skoga Carstva.

Nastojanja i pokušaji da se u Hrvatskoj utemelji studij orijentalnih jezika, ponajprije turskoga i osmanskoga, prisutna su već od prijelaza iz 19. u 20. stoljeće (usp. Čaušević 2019, Vlašić 2014). No prvi je sveučilišni studij turkologije osnovan tek 1990-ih godina. Godine 1992. Nenad Moačanin, osmanist s Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta, pokrenuo je inicijativu za osnivanje Katedre za turkologiju te predložio da se u Zagreb pozove sarajevski turkolog Ekrem Čaušević, kojega je rat spriječio da se iz Njemačke, gdje je bio na stipendiji, vrati u Sarajevo, gdje je bio zaposlen na Filozofskome fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Tadašnji pročelnik Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije Mislav Ježić zdušno je podržao tu zamisao i predložio da se studij turkologije uvede u taj Odsjek.

U lipnju 1993. godine Vijeće Filozofskoga fakulteta donijelo je odluku o utemeljenju Katedre za turkologiju, a ak. god. 1994/95. upisana je prva generacija studenata. Tijekom prvih deset godina studija E. Čaušević, kao jedini stalno zaposleni nastavnik, bio je i jedina osoba odgovorna za organizaciju studija, što je podrazumijevalo organizaciju nastave, angažiranje vanjskih suradnika, zapošljavanje novoga kadra, nabavu knjiga, vođenje znanstvenih projekata i dr. Značajna podrška uz N. Moačanina i M. Ježića bili su mu u to vrijeme tadašnji dekan Stipe Botica i prodekanica za nastavu Milka Jauk-Pinhak te vanjski suradnici Tatjana Paić-Vukić iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Fehim Nametak s Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Od 2004. godine na Katedri su zaposlene Azra Abadžić Navaey i Marta Andrić, a 2005. godine pridružila im se Barbara Kerovec. Uz njih na Katedri predaje i dvoje nastavnika s Odsjeka za povijest: Kornelija Jurin-Starčević (od 2006. godine) i Vjeran Kursar (od 2009. godine, od 2015. kao docent na Katedri za turkologiju). I brojni drugi vanjski suradnici dali su svoj vrijedni doprinos razvoju Katedre, bilo da su sudjelovali u predmetima studijske jezgre bilo da su svojim predavanjima proširivali ponudu izbornih kolegija.

Prvi, „predbolonjski“ nastavni program studija turkologije trajao je četiri akademske godine. Aktualni „bolonjski“ program sastoji se od prijediplomskog i diplomskog studija. Nakon šest semestara prijediplomskoga studija stječe se naziv prvostupnika turkologije, a nakon četiriju semestara diplomskoga studija naziv magistra turkologije. Svake se godine na prijediplomski studij turkologije može upisati trideset studenata, a na diplomski dvadeset.

Professor emeritus Ekrem Čaušević, utemeljitelj Katedre za turkologiju.

Studenti turkologije na ljetnoj školi, Istanbul, 2022.

Svakoga ljeta studenti turkologije imaju priliku pohađati tečaj turskoga jezika u nekoliko gradova u Turskoj. Kroz godine te je boravke organiziralo i stipendiralo više institucija, prije svega Ministarstvo obrazovanja Republike Turske, Ministarstvo obrazovanja Republike Hrvatske, Institut Yunus Emre te neka sveučilišta u Turskoj. Institut Yunus Emre u suradnji s turskom bankom Ziraat Bankası najvažniji je donator Zbirke za turkologiju u sastavu Knjižnice Filozofskog fakulteta.

Katedra za turkologiju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu ima zapaženo mjesto u Europi, što su prepoznale i vodeće turkološke znanstvene institucije s kojima je zagrebačka Turkologija suorganizirala više međunarodnih kongresa, znanstvenih projekata, okruglih stolova, radionica i ciklusa predavanja.

Ak. god. 2024/25. Katedra za turkologiju proslavit će tridesetu obljetnicu osnivanja. U godinama pred obljetnicu dogodile su se značajne kadrovske promjene. Godine 2022. u mirovinu je otišao njezin utemeljitelj *professor emeritus* Ekrem Čaušević. No u isto vrijeme Katedra je dobila nove snage: 2019. zaposlila se asistentica za arapski jezik Milica Sturz, 2022. asistent za turski jezik Adrian Markotić, 2023. asistent za književnost Alen Matković, a 2024. viša asistentica za suvremeni turski jezik te turkijske jezike i narode Sanja Virovec. S obzirom na popularnost studija, na visoku potražnju za turkolozima i rastući interes za tursko društvo i kulturu u Hrvatskoj Katedra za turkologiju nastavlja se uspješno razvijati, vođena prije svega entuzijazmom svojih nastavnika i studenata.

KATEDRA ZA ŽIDOVSKÉ STUDIJE I ISTRAŽIVANJE HOLOKAUSTA

Judaistika kao znanstvena disciplina postoji na brojnim europskim i svjetskim sveučilištima u zemljama u kojima postoji židovska zajednica ili u kojima su Židovi ostavili zamjetan povijesni trag i materijalnu baštinu. Prvi pokušaji sustavna bavljenja judaistikom u Hrvatskoj zabilježeni su početkom 20. stoljeća. Pojedinci koji su pokrenuli taj trend bili su Lavoslav Schick (1881–1942) i Gavro Schwarz (1872–1942). Ipak trebalo je svanuti novo tisućljeće da bi se osnovala Katedra za judaistiku, koja je utemeljena 2006. godine. Međutim prvi akreditirani studij judaistike otpočeo je 2012. godine, kad je akreditaciju dobio prijediplomski studij, odnosno 2015. godine, kad je akreditaciju dobio i diplomski studij judaistike. Jedini je takav studij u Republici Hrvatskoj i jedini takav nacionalni javni studij u jugoistočnoj Europi.

U fokusu judaistike nalaze se židovska povijest, kultura, religija i baština te razumijevanje židovskih tekstova, naročito u europskome kontekstu. Uvođenje i opstanak judaistike kao znanstvene discipline i sveučilišnoga studija itekako su opravdani s obzirom na dugotrajnu židovsku nazočnost na tlu Hrvatske, koja seže još u razdoblje antike i srednjega vijeka. Od 16. stoljeća zabilježena je stalna prisutnost Židova na istočnoj obali Jadrana, a od kraja 18. stoljeća Židovi se za stalno vraćaju i na područje sjeverne Hrvatske te imaju važnu ulogu u gospodarskoj modernizaciji Hrvatske. Ta opravdanost još je zornija ima li se na umu da su Židovi na prostoru Hrvatske ostvarili neprocjenjiv kulturni, religijski i politički doprinos. Stoga je znanstveni i nastavni program Katedre za židovske studije i istraživanje Holokausta orijentiran prema proučavanju i poučavanju lokalne židovske povijesti, materijalne i nematerijalne baštine i doprinosu Židova te židovsko-hrvatskim odnosima. Studij se koncentrira i na Holokaust, pristupajući toj temi interdisciplinarno. Omogućava i razumijevanje suvremenog Izraela kao matične države židovskoga naroda, ali odgovara i na sve veći interes hrvatskoga društva za informacije o različitim aspektima modernoga Izraela i njegova društva kao i na sve intenzivnije kulturne i poslovne veze između Republike Hrvatske i Države Izrael.

Studiranje judaistike na Filozofskome fakultetu studentima omogućava stjecanje znanja o Židovima i židovstvu s različitih aspekata i iz nekoliko akademskih disciplina. U središtu je svakako židovska civilizacija i kultura u najširem smislu riječi (povijest, komparativna religiologija, filozofija, književnost, sociologija). Cilj je takva, naglašeno interdisciplinarna načina studiranja studentima omogućiti usvajanje znanja o kulturnim, povijesnim, religijskim, filozofskim, sociološkim i političkim iskustvima Židova u Izraelu i dijaspori tijekom višetisućljetne povijesti. Uz tako osmišljen program studenti judaistike dobivaju pogled koji im omogućava da židovsku religiju, kulturu i povijest sagledavaju iz židovske perspektive u okviru globalnoga konteksta, čime im se pruža prilika za zbiljski multikulturni susret i uspostavljanje dijaloga s poznatim i nepoznatim elementima vlastite kulture. Upravo naglaskom na interdisciplinarnosti studij studente osposobljava da primijene mnogostruke metodološke pristupe iz različitih akademskih područja s ciljem što adekvatnijega znanja o judaizmu i judaističkim metodologijama. Budući da bolonjski sustav studiranja ohrabruje razmjenu studenata između europskih sveučilišta, tako koncipiran studij judaistike pridonosi povećanoj komunikaciji između raznorodnih sveučilišta diljem Europe.

Studij judaistike pruža obrazovanje na prijediplomskoj i diplomskoj razini. Interdisciplinarni pristup osposobljava studente za daljnje usavršavanje u matičnoj disciplini, ali im i daje okvir za bavljenje drugim humanističkim disciplinama. S takvim znanjima i vještinama studenti se mogu zaposliti u područjima poput kulture, turizma, državne uprave, informiranja i drugih društvenih djelatnosti te gospodarstva.

Strateška istraživačka usmjerenja Katedre za židovske studije i istraživanje Holokausta oblikuju se u skladu s trendovima u židovskim studijima u Europi i svijetu te potrebama hrvatske znanosti i kulture, što

Proslava Hanuke studenata i nastavnika judaistike s izraelskim veleposlanikom Ilanom Morom, 2021.

podrazumijeva nužnost da se istražuje i vrednuje multikulturna povijesna baština. U tu svrhu istraživači s Katedre osnovali su 2022. godine i Centar za židovsku povijest i baštinu. Znanstvena istraživanja odvijaju se u nekoliko polja.

Prvo, historiografska istraživanja židovske prisutnosti na tlu današnje Hrvatske, poglavito od početka modernosti, odnosno od 18. stoljeća do Holokausta i poratnoga iskustva židovske zajednice, stavljajući ju u kontekst globalne židovske povijesti.

Drugo, izgradnja znanstvene Europske istraživačke infrastrukture za Holokaust (EHRI-ERIC). Njome se promiču transnacionalna istraživanja Holokausta, sjećanje i obrazovanje o Holokaustu rješavanjem izazova kao što je raspršenost izvora i ekspertize. EHRI okuplja najvažnije vlasnike arhivskih zbirki vezanih za Holokaust, istraživačke institucije te stručnjake za digitalne humanističke znanosti (*digital humanities*). EHRI-eva je vizija osigurati širi pristup svim izvorima i ekspertizi relevantnoj za proučavanje Holokausta iz cijele Europe i šire. EHRI time naglašava važnost istraživanja Holokausta za društva koja dijele zajedničke demokratske vrijednosti. Uloga nacionalnoga koordinатора za uspostavu te istraživačke mreže pripala je Filozofskom fakultetu upravo preko istraživača s Katedre za židovske studije i istraživanje Holokausta.

Treće, istraživanje židovske baštine. Istraživanjem materijalne i nematerijalne židovske baštine naročiti naglasak stavlja se na židovska groblja i sinagoge. Katedra je 2021. sudjelovala u izvedbi projekta međunarodne židovske udruge ESJF (European Jewish Cemeteries Initiative), koja se bavi istraživanjem i zaštitom

Studenti i nastavnici judaistike na terenskoj nastavi, Split, 2018.

židovskih grobalja u srednjoj i istočnoj Europi. Cilj je istraživača na Katedri popisati i kartirati sva židovska groblja u Hrvatskoj.

Najzad Katedra se bavi i turističkim potencijalom židovske baštine.

Na Katedri je 2007. godine zaposleno dvoje znanstvenih novaka, povjesničarka Michal Brandl i teolog Kotel Dadon. U trenutku dobivanja dopusnice Katedra je dobila i niz vanjskih suradnika, djelomično s matičnoga Fakulteta, a djelomično s drugih znanstvenih institucija iz zemlje i inozemstva te ugovornoga stranog lektora. Temeljem bilateralne obrazovne i znanstvene suradnje s Državom Izrael Katedra je ak. god. 2019/20. dobila i stalnu instituciju ugovornoga stranoga lektora. Od ak. god. 2020/21. Katedri se pridružio i povjesničar Hrvoje Gračanin s Odsjeka za povijest, a iste je akademske godine Katedra dobila i asistenticu Anitu Fiket, koja je sama završila studij judaistike na Filozofskome fakultetu.

Prva generacija studenata upisana je ak. god. 2012/13. Svake godine prijediplomski studij judaistike može upisati dvanaest studenata, a diplomski njih deset.

Svakoga ljeta studenti judaistike imaju priliku pohađati tečaj hebrejskoga jezika (*ulpan*) na Sveučilištu u Haifi. Katedra ostvaruje i znanstvenu i nastavnu suradnju s Istraživačkim centrom za rusko i istočnoeuropsko židovstvo Leonid Nevzlin (Leonid Nevzlin Research Center for Russian and East European Jewry) Hebrejskoga sveučilišta u Jeruzalemu i tom suradnjom ostvaruje gostujuća predavanja te jednomjesečnu stipendiju za doktorske i postdoktorske studente koji se žele fokusirati na judaistiku na Hebrejskome sveučilištu u Jeruzalemu.

Ak. god. 2022/23. Katedra za židovske studije i istraživanje Holokausta obilježila je desetu obljetnicu pokretanja studija. Ak. god. 2023/24. Katedra je promijenila i prvotno ime – Katedra za judaistiku – povodeći se za preporukom Međunarodnoga saveza za sjećanje na Holokaust (IHRA) koja za cilj ima pospješiti međusveučilišnu i transnacionalnu suradnju u istraživanju Holokausta i poučavanja o njemu. S obzirom na snažan istraživački potencijal i međunarodnu suradnju kao i mogućnosti kadrovskoga razvoja Katedra za židovske studije i istraživanje Holokausta nastaviti će ostvarivati započete planove upravljene na unapređenje studija i uzdizanje judaistike u Zagrebu u regionalno središte za srednju i jugoistočnu Europu.

ZAKLJUČNO

Iako je Odsjek za hungarologiju, turkologiju i židovske studije najmlađi odsjek na Filozofskome fakultetu, katedre koje unutar njega djeluju u kratku su vremenu svojega postojanja razvile respektabilne studije na kojima uspješno obrazuju nove stručnjake iz područja hungarologije, turkologije i židovskih studija, a znanstvenoistraživački rad djelatnika Odsjeka prepoznat je na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Svemu tomu pridonosi činjenica što Odsjek unatoč heterogenosti znanstvenoistraživačkih područja i studijskih programa pojedinačnih katedri njeguje zajedničku razvojnu strategiju usmjerenu prema uključivanju u aktualne znanstvenoistraživačke tokove, istraživanje baštine, međunarodnu suradnju i internacionalizaciju djelovanja te praćenje kretanja na tržištu rada.

Sándor Bene, Kristina Katalinić, Orsolya Žagar Szentesi
Marta Andrić, Azra Abadžić Navaey, Barbara Kerovec
Michal Brandl, Hrvoje Gračanin

LITERATURA

- Agičić, D. Kazimir Grekša, profesor mađarskoga jezika i književnosti na Sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu 1903–1918. *Varietas Europica Centralis: Tanulmányok a 70 éves Kiss Gy. Csaba tisztelerére*. Bertényi ml., I.; Gérei, E.; Mészáros, A. (ur.). Budapest: ELTE, 2015, 23–27. Dostupno i na: <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/33638> (10. 1. 2024).
- Bačmaga, I. Matošev pogled preko Drave: kako je Antun Gustav Matoš vidio Ugarsku, Mađare i mađarsko-hrvatske odnose. *Historijski zbornik*. 70(2017), 61–86. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/192948> (10. 1. 2024).
- Beck, B. Publicistički diskurs A. G. Matoša – od stila do političkog imaginarija. *Poznańskie Studia Slawistyczne*. 7(2014), 37–47. Dostupno i na: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_14746_pss_2014_7_3 (10. 1. 2024).
- Čaušević, E. Povijest turkologije u Hrvatskoj. *Orijentalistika – juče-danas-sutra*. Mitrović, A. (ur.). Beograd: Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2019, 13–23.
- Jauk-Pinhak, M. Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 245–250.

- Kiss, Gy. Cs. Egy elfeledett tanár arcképéhez: Greksa Kázmér pályájának magyarországi szakaszáról. *Valóság*. 63, 7(2020), 34–38. Dostupno i na: <https://epa.oszk.hu/02900/02924/00090/pdf/> (10. 1. 2024).
- Lőkös, I. A Zágrábi Tudományegyetem Hungarológiai Tanszékének története. *Gerundium*. 9, 3(2018), 66–81. Dostupno i na: <https://ojs.lib.unideb.hu/gerundium/article/view/2232/2109> (10. 1. 2024).
- Matoš, A. G. Mađarska kultura (1904). *Feljtoni, impresije, članci, sv. 1. (1895–1910): Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. 15*. Flaker, V. (ur.). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Liber – Mladost, 1973, 107–108.
- N. Goller, Á. Gondolatok a magyar és a horvát kultúra kapcsolatainak történetéről. *Hungarológia*. 7(1995), 42–47. Dostupno i na: <https://epa.oszk.hu/02400/02472/00007/pdf/> (10. 1. 2024).
- Vlašić, A. Povijest turkologije u Hrvatskoj. *Književna smotra*. 173, 3(2014), 13–17.
- Žagar Szentesi, O. O katedri. Dostupno na: http://www.ffzg.unizg.hr/hungaro/?page_id=2 (26. 9. 2023).

Djelatnici Odsjeka za hungarologiju, turkologiju i židovske studije

DJELATNI

ABADŽIĆ NAVAĖY, Azra (Zagreb, 1976) (2004) 2004. asist., 2013. viša asist., 2018. doc.

ANDRIĆ, Marta (Strizivojna, 1977) (2004) 2004. asist., 2011. viša asist., 2014. doc., 2021. izv. prof.

BENE, Sándor (Budimpešta, Mađarska, 1964) (2015) 2015. doc.

BRANDL, Michal (Split, 1971) (2006) 2006. vanjska suradnica, 2007. znan. novakinja, 2015. poslijedoktorandica, 2017. doc., 2022. izv. prof.

DADON, Kotel (Jeruzalem, Izrael, 1967) (2006) 2006. vanjski suradnik, 2007. znan. novak, 2014. doc., 2019. izv. prof.

DOTAN, Einat Lilian (Haifa, Izrael, 1988) (2019) 2019. ugovorna strana lektorica.

ERDEM NAS, Gönül (Hanak, Turska, 1984) (2021) 2021. ugovorna strana lektorica.

FIKET, Anita (Zagreb, 1993) (2021) 2021. asist.

GRAČANIN, Hrvoje (Zagreb, 1973) (2001) 2001. asist., 2008. viši asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
 ISSI, Ahmet Cüneyt (Ordu, Turska, 1971) (2021) 2021. ugovorni strani lektor.
 KATALINIĆ, Kristina (Virovitica, 1975) (2007) 2007. asist., 2013. poslijedoktorandica, 2017. doc.
 KEROVEC, Barbara (Zagreb, 1977) (2005) 2005. asist., 2012. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
 KURSAR, Vjeran (Zagreb, 1975) (2004) 2004. asist., 2011. viši asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.
 MARKOTIĆ, Adrian (Frutigen, Švicarska, 1995) (2022) 2022. asist.
 MATKOVIĆ, Alen (Nova Gradiška, 1998) (2023) 2023. asist.
 SEKSO MILKOVIĆ, Ana (Šibenik, 1980) (2015) 2015. vanjska suradnica, 2018. lektorica.
 STURZ, Milica (Beograd, Srbija, 1982) (2019) 2019. asist.
 SUKALIĆ, Martin (Koprivnica, 1995) (2020) 2020. asist.
 UGRINOVIĆ, Ana (Beograd, Srbija, 1970) (2016) 2016. tajnica Odsjeka za hungarologiju, turkologiju i židovske studije.
 VERMEKI, Boglárka (Budimpešta, Mađarska, 1985) (2023) 2023. ugovorna strana lektorica.
 VIROVEC, Sanja (Bjelovar, 1994) (2024) 2024. viša asist.
 ŽAGAR SZENTESI, Orsolya (Békéscsaba, Mađarska, 1969) (1996) 1996. vanjska suradnica, 1997. asist., 2003. viša asist., 2005. doc., 2018. izv. prof.

UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ČAUŠEVIĆ, Ekrem (Brekovica, Bosna i Hercegovina, 1952) (1993–2022) 1993. predavač, 1995. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru, 2022. prof. emeritus.
 ĆURKOVIĆ-MAJOR, Franciska (Bačka Topola, Srbija, 1948) (1995–2013) 1995. vanjska suradnica, 1999. lektorica, 2011. doc.
 KUSIN, Igor (Zagreb, 1963) (2013–2019) 2013. asist.

DJELATNI VANJSKI SURADNICI

AKRAP, Domagoj (Zagreb, 1971) (2021).
 DUNDOVIĆ, Boris (Zagreb, 1989) (2017).
 HOFMAN, Igor (Zagreb, 1979) (2015).
 JURIN-STARČEVIĆ, Kornelija (Zagreb, 1973) (2000).
 KARAČ, Zlatko (Vukovar, 1961) (2015).
 KUSIN, Igor (Zagreb, 1963) (2019).
 MANN, Jolán (Budimpešta, Mađarska, 1970) (1997).
 PAIĆ-VUKIĆ, Tatjana (Aleksinac, Srbija, 1963) (1994).

BIVŠI VANJSKI SURADNICI

ĆATOVIĆ, Alena (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1975) (2012–2018).
 FILAN, Kerima (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1959) (2003–2004, 2006–2011).

LŐKÖS, István (Eger, Mađarska, 1933) (1995–2006).

NAMETAK, Fehim (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1943) (1994–2011).

ŽDRALović, Muhamed (Ždralović, Bugojno, Bosna i Hercegovina, 1944) (2003–2007).

STRANI LEKTORI

ANDRÁSI, Dorottya (Mađarska) (1997–2002).

APAYDIN, Ümit (Turska) (2014–2016).

BULUT, Mehmet (Turska) (2005–2006).

DADON, Agnes Eva, (Mađarska) (2015–2019).

DIZIOĞLU, Hediye Gülsüm (Turska) (2002–2005).

DÖMÖTÖR, Edit (Mađarska) (2008–2009).

DURST, Péter (Mađarska) (2010–2012).

ERGÜN ÜNSAL, Asuman (Turska) (2011–2014).

GÖRGÜLÜ, Recai (Turska) (1995–2000).

IŞIKER, Mehmet (Turska) (2006–2011).

KALIN, Güldane (Turska) (2006–2011).

KARDAŞ, Demet (Turska) (2016–2021).

KISS, Gabriella (Mađarska) (2012–2023).

LADÁNYI, István (Mađarska) (2002–2008).

ÖNER, Özgür (Turska) (2011–2016, 2019–2021).

SÁNDOR, László (Mađarska) (1994–1997).

SIMONYI, Anna (Mađarska) (2012–2015).

YILDIZ, Seyfettin (Turska) (2017–2019).

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

SADAŠNJA ULOGA ODSJEKA

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti više od četrdeset godina ima ključnu ulogu u obrazovanju informacijskih stručnjaka različitih profila u Hrvatskoj. Od svojeg osnutka Odsjek je kroz znanstveno-istraživački rad i nastavu usmjeren na bavljenje promjenama koje ubrzani razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije donosi informacijskomu društvu. Studijski programi odražavaju tehnološke transformacije medija i izvora informacija i znanja povezane s informacijskom revolucijom, što doprinosi prepoznatljivosti Odsjeka kao poželjna mjesta za studiranje.

POVIJEST ODSJEKA

Odsjek je osnovan odlukom Znanstveno-nastavnoga vijeća Filozofskoga fakulteta 1981. godine. Nastao je spajanjem Katedre za bibliotekarstvo i Katedre za društveno-humanističku informatiku te je do 1984. godine nosio naziv Odsjek za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku (Horvat 1998: 269). Prije nastanka Odsjeka Katedra za bibliotekarstvo djelovala je u sklopu Odsjeka za komparativnu književnost, dok je Katedra za društveno-humanističku informatiku djelovala u sklopu tadašnjeg Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije. Iz dokumenata koji su u razdoblju prije nastanka Odsjeka bili upućivani Znanstveno-nastavnomu vijeću Filozofskoga fakulteta i Sveučilištu u Zagrebu vidljivo je da su dugo trajale rasprave o potrebi osnivanja jedinstvena odsjeka za informacijske znanosti koji bi imao znanstveno-nastavnu zadaću (Lasić Lazić 2013: 9). Kako je na razini Sveučilišta u Zagrebu od ak. god. 1961/62. djelovao Sveučilišni interdisciplinarni poslijediplomski studij bibliotekarstva, dokumentacije i informatike, javljalo se i mišljenje da se studij koji bi objedinjavao srodne informacijske discipline ne treba odvijati na diplomskoj razini te da se za obavljanje poslova u informacijskim ustanovama poput knjižnica i arhiva kvalitetni kadrovi mogu dobiti kroz samu praksu i polaganje stručnih ispita. No upornost i vizija koju su dijelili Ljerka Markić-Čučuković, predstojnica Katedre za bibliotekarstvo, i Bulcsú László, predstojnik Katedre za društveno-humanističku informatiku, doveli su do osnivanja Odsjeka. Razumijevanje da se bez računalne pismenosti više ne može organizirati znanje u informacijskim ustanovama, ali i izvan njih, ni obrađivati prirodni jezici predstavljalo je usuglašeno polazište za razvoj više disciplina u okrilju jednog odsjeka. O tome kako visokoškolsko obrazovanje informacijskih stručnjaka nije bilo jednostavno pokrenuti govori i podatak da je Odsjek u početku imao samo ovlasti izvođenja dopunskih dvogodišnjih studijskih programa. Na te studije upisivali su se studenti drugih studijskih programa Filozofskoga fakulteta nakon položene prve dvije godine temeljnoga studijskoga programa. Zasebna diploma dopunskoga studija nije se mogla dobiti prije završetka temeljnoga studijskoga programa, kojega je akademski naziv bio naveden na prvome mjestu i u diplomu dopunskoga studija.

Članovi Odsjeka, 2009.

Odsjek za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku bio je jedan od inicijatora pokretanja postupka za utvrđivanje područja informacijskih znanosti u klasifikaciji znanosti. Zajednica sveučilišta SR Hrvatske prihvatila je informacijske znanosti kao novo, 36. znanstveno područje unutar društveno-humanističke znanstvene oblasti 1982. godine (Horvat 1998: 269). Odsjek 1984. godine mijenja naziv u Odsjek za informacijske znanosti, a iste su godine utemeljene i nove katedre: Katedra za arhivistiku, koje je prvi predstojnik bio Ivan Kampuš, i Katedra za muzeologiju, s predstojnikom Ivom Maroevićem. Iste godine odobreni su organizacija i izvođenje četverogodišnjega dvopredmetnoga Studija informacijskih znanosti sa smjerovima Arhivistika, Bibliotekarstvo, Muzeologija i Opća informatologija (Horvat 1998: 270), a prvi studenti upisani su na studij ak. god. 1986/87. U prvim dvjema godinama novoga studija nuđeni su kolegiji iz računarskih sustava, programiranja, numeričkih postupaka, umjetne inteligencije, strojne obrade jezika, operacijske analize, statističkih metoda i algebarske logike. Treća i četvrta godina obuhvaćale su dva obvezna kolegija po semestru za sve studente te zasebne kolegije smjerova Arhivistike, Bibliotekarstva, Muzeologije i Opće informatologije. Studij je završavao akademskom titulom profesora informatologije ili diplomiranog informatologa uz naziv smjera koji je student pohađao. Po uzoru na već postojeće dopunske dvogodišnje studije bibliotekarstva i društveno-humanističke informatike pokrenuti su 1984. godine i takvi dopunski studiji arhivistike i muzeologije. Ak. god. 1993/94. Odsjek je pokrenuo poslijediplomski studij pod nazivom *Organizacija znanja i teorija kulturne baštine*. Prvi voditelj poslijediplomskoga studija bio je Slavko Tkalac.

Po uzoru na američke studijske programe koje je upoznao boraveći na Sveučilištu u Chicagu prvi pročelnik Odsjeka Bulcsú László 1980-ih godina na studiju okuplja dovoljan broj nastavnika iz različitih disciplina koji sudjeluju u izvođenju nastave i sadržajima podupiru novo područje (Lasić Lazić 2013: 10). Strukturiranju studijskoga programa informacijskih znanosti po uzoru na tehnološki razvijenije sredine pridonijela je i Ljerka Markić-Čučuković, koja je na svojim boravcima u zapadnoeuropskim zemljama i u SAD-u bila upoznata s promjenama koje uvođenje računala donosi svim informacijskim ustanovama, a posebice knjižnicama. Krajem 1980-ih godina u sklopu Odsjeka djelovale su uz već navedene katedre i Katedra za dokumentalistiku i Katedra za pismene sustave.

Odsjek je prostor za knjižnicu dobio tek u ak. god. 1992/93., kada se u njega sele fondovi Katedre za bibliotekarstvo i Katedre za društveno-humanističku informatiku jer fondovi drugih katedara dotada nisu ni postojali. Fond se tada sastojao od 2 800 svezaka monografskih publikacija, 169 naslova periodičkih publikacija, uključujući 36 domaćih (od toga je bilo ukupno 66 tekućih naslova, uključujući 22 domaća). Građa je bila smještena prema UDK-klasifikaciji, a za knjige nabavljene do 1987. postojao je abecedni i stručni katalog na listićima. Preseljenjem u svoj prostor djelatnica Knjižnice započela je s izradom računalnih zapisa o građi pomoću UNESCO-ova softvera CDS/ISIS, u kojemu su aplikaciju za katalogizaciju razvile Aleksandra Horvat i Marija László. Potom je odsječna Knjižnica bila uključena u sustavnu informatizaciju poslovanja svih knjižnica Filozofskoga fakulteta pokrenutu 2001. godine u okviru projekta *Sustav znanstvenih informacija* (SZI), koji je financiralo tadašnje Ministarstvo znanosti i tehnologije. U trenutku preseljenja u novu zgradu Knjižnice Filozofskoga fakulteta 2009. godine knjižnična zbirka Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti obuhvaćala je u potpunosti računalno obrađen fond od 5 000 svezaka monografske građe te 1 600 svezaka časopisa.

STRUKTURA ODSJEKA I ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Zbog proširenja znanstvenoga polja informacijskih znanosti u polje informacijskih i komunikacijskih znanosti 2008. godine Odsjek još jednom mijenja, odnosno proširuje svoj naziv te od 2011. godine djeluje kao Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti. U organizacijskome smislu to je naglašeno osnivanjem zasebne Katedre za medije i komunikologiju, dok se u sadržajnome smislu komunikološke teme istražuju u okviru svih katedara, s posebnim naglaskom na rad s doktorskim studentima, gdje se kroz doktorske radove obuhvaćaju i istražuju različiti aspekti u problemskome prostoru suvremenih kompleksnih informacijskih interakcija.

Danas u sklopu Odsjeka djeluje osam katedara: Katedra za arhivistiku i dokumentalistiku, Katedra za bibliotekarstvo, Katedra za informatiku, Katedra za knjigu i nakladništvo, Katedra za medije i komunikologiju, Katedra za muzeologiju, Katedra za obradu prirodnoga jezika, leksikografiju i enciklopediku te Katedra za organizaciju znanja.

Katedra za arhivistiku i dokumentalistiku usmjerena je znanstvenim istraživanjima vezanima uz suvremenu arhivističku paradigmu. Danas ona istraživački obuhvaća teme digitalizacije, upravljanja digitalnim dokumentima i zapisima te informacijskim izvorima i sustavima, potom teme vezane uz uspostavu i organizaciju digitalnih arhiva te pitanja dugoročna očuvanja digitalnoga gradiva, pri čemu se posebno težište stavlja na istraživanje problematike očuvanja autentičnosti, pouzdanosti, integriteta i upotrebljivosti takva gradiva. Katedra sudjeluje u radu kanadskih znanstvenoistraživačkih projekata *InterPARES Trust* (2013–2019) i

Orijentacijski dani, 2023.

InterPARES Trust AI (2021–2026), okrenutima suvremenim temama pohrane arhivskih zapisa u računalnom oblaku, tehnologije ulančanih blokova i umjetne inteligencije u arhivima. Za inovacije proizišle iz tih istraživanja predstojnik Katedre Hrvoje Stančić osvojio je brončanu i srebrnu medalju na međunarodnim izlozbama inovacija ARCA 2021. i 2022.

Katedra za bibliotekarstvo bavi se znanstvenim istraživanjima usmjerenima izučavanju konteksta promjena koje je knjižnicama donijela tehnologija, posebice u kontekstu problematike formalne i sadržajne organizacije knjižnične građe i drugih informacijskih izvora. Rezultati takvih istraživanja doprinose razumijevanju i razvoju upravljanja analognim i digitalnim zbirkama i fondovima, uključujući njihovu pohranu i zaštitu u knjižnicama i mrežnim sustavima. Provode se i istraživanja informacijskih potreba i ponašanja različitih korisničkih skupina, čime se teorijskim spoznajama doprinosi učinkovitijem korištenju knjižničnih resursa, kao i razvoju i promicanju informacijske, obrazovne, kulturne i društvene uloge knjižnica.

Katedra za informatiku poseban je doprinos dala znanstvenim istraživanjima u razvoju teorije formalnih jezika (sintaksoj analizi i prevođenju jezika za programiranje), teorije baze podataka i računalne obrade hrvatskoga, općenito prirodnih jezika (padežne gramatike i razumijevanja hrvatskoga jezika, modela parsera za hrvatski jezik, teorijskih i praktičnih modela gramatika hrvatskoga jezika i problema sintaksne analize prirodnih jezika). Najveći se dio istraživanja odnosi na jezične tehnologije u statističkome pristupu obradi

jezika, morfosintaktičkom označavanju, lematizaciji i ovisnosnom parsiranju hrvatskih tekstova te strojnom prepoznavanju naziva i analizi sentimenata u hrvatskim tekstovima. Članovi Katedre ostvarili su i doprinose u području vizualizacije strukture teksta te su izradili brojne jezične resurse za hrvatski jezik. Za inovacije proizišle iz projektnih istraživanja članica Katedre Sanja Seljan osvojila je zlatnu medalju na međunarodnoj izložbi inovacija ARCA 2023.

Područje interesa *Katedre za knjigu i nakladništvo* jest razvoj elektroničkoga nakladništva za potrebe obrazovanja i kulture kao i sveobuhvatno istraživanje knjige, nakladništva i knjižarstva bez obzira na medij objavljivanja. Na Katedri se sustavno proučava znanstvena komunikacija s naglaskom na otvoreni pristup i otvorenu znanost, a posebna se pažnja posvećuje i istraživanju hrvatskoga iseljeničkog tiska, što obuhvaća i izradu bibliografija i digitalizaciju publikacija.

Katedra za medije i komunikologiju teorijskim i praktičnim pristupom istražuje utjecaj informacijsko-komunikacijske tehnologije, medija i informacije na sve aspekte ljudskoga života i djelovanja. Interdisciplinarnim pristupom istražuje komunikacijske i tehnološke aspekte prijenosa informacija te nastoji razumjeti promjene koje digitalne tehnologije donose društvu, kulturi i obrazovanju. Katedra ima za cilj organizirati i provoditi istraživačke projekte koji se bave aktualnim pitanjima, pa stoga i sudjeluje na različitim projektima u kojima se istražuju digitalna i medijska kultura, informacijska i medijska pismenost, digitalna transformacija i e-učenje. Pitanje korištenja tehnologije i medija povezano je s razvojem digitalnih kompetencija i uporabe digitalnih medija u obrazovanju te Katedra aktivno sudjeluje u razvoju teorije i prakse e-učenja.

Katedra za muzeologiju provodi istraživanja koja se bave identificiranjem, zaštitom i prezentacijom vrijednosti i značenja baštine te širokim spektrom različitih oblika upravljanja baštinom. Naglasak se stavlja na komunikacijski aspekt te se u tom duhu istražuju specifičnosti raznovrsnih baštinskih fenomena i institucija koje su s njima povezane, ponajprije muzejima, ali i ostalim interpretacijskim i komunikacijskim baštinskim ustanovama kao što su interpretacijski centri, centri za posjetitelje, prezentacijski centri, paramuzeji. Istražuju se i korisnici baštine u svim segmentima muzejskoga/baštinskoga djelovanja, od muzejske edukacije i muzejskoga/baštinskoga marketinga do tema koje uključuju manjinske, rodne i druge perspektive. Važan aspekt proučavanja jesu i područja muzejske dokumentacije, arhitekture i oblikovanja izložaba te digitalna i virtualna muzejska/baštinska prisutnost.

Katedra za obradu prirodnoga jezika, leksikografiju i enciklopediku bavi se suvremenim računalnim pristupima u obradi u području leksikografije i enciklopedike, koji redovito uključuju metode strojne obrade prirodnoga jezika. Kroz aktivnosti digitalizacije i obrade hrvatske rječničke baštine razvija se niz metoda obrade prirodnoga jezika poput izgradnje velikih korpusa iz mrežnih izvora, izgradnje usporedivih i usporednih korpusa, identifikacije i razlikovanja sličnih jezika, morfološke normalizacije za potrebe pretraživanja informacija, ekstrakcije višejezičnih leksikona iz usporedivih korpusa te strojnoga prevođenja.

Katedra za organizaciju znanja istražuje ključne izazove organizacije znanja u mrežnom okruženju, kao što su automatizacija postupaka prikupljanja, transformiranja i indukcije znanja kroz strukturiranje informacija iz tekstnih podataka, što omogućuje implementaciju semantičkih tehnologija u postupcima automatiziranoga zaključivanja. Katedra je dio *Centra za napredna istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima* Filozofskoga fakulteta, u kojemu se kroz EU-projekte radi na razvoju sustava upravljanja znanjem koji omogućuju učinkovito upravljanje svim sastavnicama intelektualnoga kapitala pojedinih organizacija, što rezultira većom učinkovitošću i tržišnom konkurentnošću te povećanom sposobnošću stvaranja novih vrijednosti.

Konferencija INFuture, 2011.

Raznolikost Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti odražava se i u njegovim brojnim projektnim aktivnostima koje proizlaze iz opisanih znanstvenoistraživačkih interesa. Znanstvena istraživanja često proizlaze iz različitih suradnji među katedrama, što predstavlja svojevrsnu snagu Odsjeka. Odsjek je organizator ili suorganizator više inozemnih i domaćih znanstvenih konferencija, od kojih se ističu ECIL (*European Conference on Information Literacy*) i INFuture – *The Future on Information Sciences*.

Vrijedi istaknuti da je u institucijskome repozitoriju ODRAZ Filozofskoga fakulteta u prosincu 2023. godine pod Odsjekom za informacijske i komunikacijske znanosti kao organizacijskom jedinicom pohranjen 1 141 rad od sveukupno 6 114 radova pohranjenih na razini Fakulteta, što govori da i nastavnici i studenti Odsjeka prepoznaju važnost objavljivanja radova u otvorenome pristupu.

Članovi Katedre za arhivistiku i dokumentalistiku, Katedre za informatiku i Katedre za organizaciju znanja aktivni su i u području standardizacije u Hrvatskome zavodu za norme, u sklopu kojega djeluju kao predsjednici ili članovi nekoliko tehničkih odbora. Članovi Odsjeka surađuju s različitim zajednicama u baštinskom i informacijskom području tako da su aktivni članovi Hrvatskoga arhivističkog društva, Hrvatskoga knjižničarskog društva, Hrvatskoga muzejskog društva, Hrvatske udruge za znanstvenu komunikaciju te još cijela niza domaćih i međunarodnih udruga. Uz to svojim radom doprinose u savjetodavnim i upravnim tijelima različitih tijela javne vlasti i ustanova u baštinskome i informacijskome području.

U sklopu Odsjeka djeluje i *Zavod za informacijske studije*, osnovan 1989. godine. Prvi predstojnik Zavoda bio je njegov idejni začetnik Miroslav Tuđman. Djelatnost Zavoda usmjerena je poticanju i povećanju vidljivosti znanstvenih rezultata i istraživačkih dostignuća članova Odsjeka te pružanju potpore nastavi koja se na Odsjeku izvodi. Zavod je svoje poslanje najvećim dijelom ostvarivao kroz izdavačku djelatnost, tako da je u nakladničkome nizu *Radovi Zavoda za informacijske studije* objavljeno 29 knjiga, uključujući dvije spomenice istaknutim profesorima. Isto tako autorske i uredničke knjige članova Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti objavljuju i drugi izdavači.

STUDIJSKI PROGRAMI

O današnjoj relevantnosti Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti najbolje govori potpuna popunjenost upisnih kvota studijskih programa na svim razinama studija – prijediplomskoj, diplomskoj i doktorskoj – u trenutku kada u Hrvatskoj značajno opada broj mladih ljudi koji upisuju studije na visokim učilištima.

Sveučilišni prijediplomski studij informacijskih znanosti, u trajanju od tri godine, izvodi se i jednopredmetnim i dvopredmetnim načinom studiranja. U ak. god. 2023/24. kao i u nekoliko prethodnih godina prijediplomski studij upisalo je 90 studenata, 60 dvopredmetnim načinom studiranja i 30 jednopredmetnim, što predstavlja potpunu popunjenost kvote. Jedinostveni prijediplomski studij informacijskih znanosti upućuje na postojanje zajedničkog ishodišta različitih informacijskih disciplina. Studij studente osposobljava da odaberu i primijene odgovarajuće informacijske i komunikacijske tehnologije za pretraživanje, organizaciju, analizu, stvaranje i prezentaciju informacija, no isto tako uči ih da primijene spoznaje teorijskih i metodoloških znanja informacijskih i komunikacijskih znanosti u rješavanju konkretnih problema u informacijskim ustanovama. Studij završava akademskim nazivom sveučilišni prvostupnik/sveučilišna prvostupnica informacijskih znanosti, a značajan broj studenata studij nastavlja na diplomskoj razini.

Diplomska razina studija informacijskih znanosti obuhvaća šest smjerova: Arhivistiku, Bibliotekarstvo, Istraživačku informatiku, Nastavničku informatiku, Informatologiju te Muzeologiju i upravljanje baštinom. Diplomski studij također se izvodi i jednopredmetnim i dvopredmetnim načinom studiranja, s izuzetkom Informatologije, koja se izvodi samo dvopredmetno. U ak. god. 2023/24. studij je upisalo 80 dvopredmetnih studenata te 40 jednopredmetnih, što je također potpuna popunjenost. Studenti su osposobljeni primijeniti postulate informacijskih i komunikacijskih znanosti, ali i pojedinih profesija, te preispitivati mogućnosti njihova budućega razvoja. Na različitim smjerovima diplomskoga studija studenti usvajaju dodatna, specifična znanja potrebna za rad u različitim baštinskim i informacijskim ustanovama, obrazovnim ustanovama, tijelima javne vlasti, kao i različitim poslovnim subjektima ponajprije IT-sektora. Zbog specifičnosti smjerova i bolje prepoznatljivosti na tržištu rada neki smjerovi diplomskoga studija dijele isti, a neki imaju različite akademske nazive. To su sveučilišni magistar/sveučilišna magistra informacijskih znanosti, sveučilišni magistar/sveučilišna magistra bibliotekarstva, sveučilišni magistar/sveučilišna magistra edukacije informatike te sveučilišni magistar/sveučilišna magistra muzeologije i upravljanja baštinom. Važno je istaknuti da Odsjek na diplomskoj razini studija obrazuje stručnjake za dvije regulirane profesije u Republici Hrvatskoj: knjižničare i nastavnike informatike. No općenito mogućnost je zapošljavanja izuzetno dobra. Odgovarajuće baštinske i informacijske ustanove, poput arhiva, knjižnica i muzeja, prepoznaju kompetencije diplomiranih studenata u upravljanju informacijama i znanjem te prezentaciji baštine, ali su kompetencije diplomiranih studenata tražene u različitim tvrtkama na suvremenim poslovima upravljanja digitalnim sadržajima na različitim platformama, uključujući društvene mreže.

Posjet studenata Hrvatskomu saboru, 2022.

hrvatski jezik i jezikoslovlje. Studij se izvodi na hrvatskom i engleskom jeziku u interdisciplinarnome polju društvenih znanosti, a završava akademskim nazivom sveučilišni magistar/sveučilišna magistra digitalne lingvistike.

U institucijskome repozitoriju ODRAZ Filozofskoga fakulteta u prosincu 2023. bilo je pohranjeno 309 završnih radova i 630 diplomskih radova studenata informacijskih znanosti. Kako je obaveza pohranjivanja ocjenskih radova u institucijski repozitorij uvedena tek 2019. godine, navedene brojke govore nam o značajnu broju diplomiranih studenata.

Doktorski studij informacijskih i komunikacijskih znanosti također privlači velik broj studenata. U ak. god. 2023/24. na doktorski su studij upisana čak 22 studenta. U već spomenutom ODRAZ-u pohranjeno je 40 doktorskih disertacija, a gledajući unatrag i uzimajući u obzir različite studijske programe prema kojima se doktorski studij izvodio, broj obranjenih disertacija približava se broju 300. To govori o ključnoj ulozi Odsjeka u razvoju informacijskih i komunikacijskih znanosti u Hrvatskoj. Program doktorskoga studija karakterizira modularni pristup, koji omogućuje odmak od fiksirane sadržajne jezgre i izloženost studenata različitim širokim perspektivama i gledištima. Takav pristup osigurava komplementarnost s EU-smjernicama o doktorskom obrazovanju, koje ističu individualizirani pristup, a studentima omogućuje aktivno sukreiranje programa i definiranje *hoda* kroz studij prema vlastitu istraživačkom interesu.

Klub studenata informacijskih znanosti (KSIZ) osnovan je 2007. godine. Ciljevi Kluba studenata informacijskih znanosti jesu aktivno utjecanje na kvalitetu studija i zastupanje prava i interesa studenata, doprinos

Treba također istaknuti da se na diplomskoj razini studija jednopredmetni smjer Bibliotekarstva izvodi i izvanrednim načinom studiranja, kao jedini takav studij na Filozofskome fakultetu. U zadnjih nekoliko akademskih godina na studij se upisuje po 40 izvanrednih studenata. Kako je interes za takvim načinom studiranja sve veći, otvara se pitanje treba li Odsjek u budućnosti organizirati takav način studiranja i za druge smjerove diplomskoga studija, a takvo se pitanje može postaviti i u širemu, fakultetskome kontekstu.

Od ak. god. 2023/24. Odsjek sudjeluje u izvođenju Združenoga diplomskoga studija Digitalna lingvistika u suradnji sa Sveučilištem u Ljubljani i Sveučilištem Masaryk u Brnu. Kada je riječ o nastavi koja se izvodi na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, valja istaknuti da osim stručnjaka iz područja informacijskih i komunikacijskih znanosti te lingvistike s Filozofskoga fakulteta u njezinu izvođenju sudjeluju stručnjaci s drugih zagrebačkih fakulteta i instituta: Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta, Fakulteta političkih znanosti, Pravnoga fakulteta te Instituta za

razvoju i modernizaciji Odsjeka, promicanje upotrebe najnovijih tehnologija u arhivistici, bibliotekarstvu, informatici, komunikologiji i muzeologiji, poticanje studenata na sudjelovanje u projektima te poticanje i suradnja sa srodnim udrugama. Suradnja Kluba i Odsjeka odvija se kroz organizaciju terenske nastave, koja je održana primjerice u Sarajevu i Pragu, zatim u potpori organizaciji i sudjelovanju studenata na studentskoj konferenciji *InfoDASKA* te u podršci Odsjeka studentima u organizaciji brojnih radionica u području informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Uz to pri Katedri za bibliotekarstvo djeluje Zaklada Dr. Ljerka Markić-Čučuković, koja od ak. god. 1996/97. nagrađuje najbolje studente bibliotekarstva, ali i knjižnice, ustanove, udruge i pojedince koji promiču knjižničarsku struku i bibliotekarstvo općenito. Zaklada Dr. Ljerka Markić-Čučuković jedina je zaklada koja nagrađuje studente bibliotekarstva u Hrvatskoj, a više od desetljeća djelovala je kao jedina zaklada za nagrađivanje studenata na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Dodjela nagrada Zaklade Dr. Ljerka Markić-Čučuković, 2024.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti jedan je od mlađih odsjeka na Filozofskome fakultetu. Njegova heterogenost govori o intenzivnu razvoju relativno mlada znanstvenoga područja. S obzirom na tehnološki razvoj izvjesno je da će u budućnosti Odsjek morati i proširiti opseg svojega djelovanja kako bi i dalje bio privlačno mjesto za studiranje nadolazećim generacijama studenata. Zbog toga Odsjek znanstvenim istraživanjima, ali i primjenom u nastavi razvija uporabu suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije koja omogućuje potporu suvremenim odgojno-obrazovnim okruženjima. Isto tako Odsjek se trudi dati svoj doprinos u istraživanju tehnoloških i s njima povezanih mogućnosti u zadovoljavanju prava studenata i mladih na uključivanje i raznolikost u pristupu informacijama i znanju.

Ana Barbarić

u suradnji s Darkom Babićem, Mihaelom Banek Zorica, Nives Mikelić Preradović i Hrvojem Stančićem

LITERATURA

- Horvat, A. Odsjek za informacijske znanosti. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 269–272.
- Lasić Lazić, J. Kratki pregled nastanka Odsjeka. *Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Lasić Lazić, J. (ur.). Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2013, 9–11.

Djelatnici Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti

DJELATNI

BABIĆ, Darko (Zagreb, 1973) (2004) 2004. znan. novak – asist., 2011. viši asist., 2014. doc., 2021. izv. prof.

BAGO, Petra (Zagreb, 1982) (2009) 2009. znan. novakinja – asist., 2014. viša asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.

BANEK ZORICA, Mihaela (Zagreb, 1976) (2001) 2001. znan. novakinja – asist., 2008. viša asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof., 2024. red. prof. u trajnom izboru.

BARBARIĆ, Ana (Split, 1970) (1998) 1998. mlađa asist., 2002. asist., 2009. viša asist., 2010. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.

BATUR, Monika (Županja, 1989) (2023) 2023. asist.

DUNĐER, Ivan (Zagreb, 1985) (2014) 2014. asist., 2021. doc.

- HEBRANG GRGIĆ, Ivana (Zagreb, 1974) (2002) 2002. znan. novakinja – asist., 2010. viša asist., 2015. doc., 2020. izv. prof.
- IVANJKO, Tomislav (Zabok, 1984) (2009) 2009. znan. novak – asist., 2015. viši asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.
- JURIČIĆ, Vedran (Virovitica, 1982) (2007) 2007. znan. novak – asist., 2012. viši asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.
- KLASAN, Kristijan (Karlovac, 1997) (2023) 2023. asist.
- KOCIJAN, Kristina (Metković, 1973) (2000) 2000. znan. novakinja – asist., 2009. viša asist., 2011. doc., 2019. izv. prof., 2024. red. prof.
- KOS, Denis (Varaždin, 1990) (2016) 2016. asist., 2023. doc.
- LAUC, Tomislava (Vukovar, 1966) (1991) 1991. znan. novakinja, 1996. asist., 2001. viša asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2018. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- LAZIĆ, Nikolaj (Zagreb, 1973) (2000) 2000. znan. novak – asist., 2006. viši asist., 2007. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- LOPINA, Vjera (Zagreb, 1961) (1991) 1991. mlađa asist., 2000. asist., 2012. viša asist.
- LJUBEŠIĆ, Nikola (Zagreb, 1979) (2004) 2004. znan. novak – asist., 2009. viši asist., 2011. doc.
- MIKELIĆ PRERADOVIĆ, Nives (Split, 1977) (2001) 2001. znan. novakinja – asist., 2009. viša asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof., 2024. red. prof. u trajnom izboru.
- MIKLOŠEVIĆ, Željka (Vukovar, 1978) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2014. viša asist., 2019. doc., 2024. izv. prof.
- NINČEVIĆ, Lorena (Karlovac, 1997) (2022) 2022. asist.
- PAVLINA, Krešimir (Zadar, 1979) (2004) 2004. znan. novak – asist., 2008. viši asist., 2009. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.
- PONGRAC PAVLINA, Ana (Zagreb, 1983) (2013) 2013. stručna suradnica, 2021. doc.
- RAJH, Arian (Zagreb, 1980) (2022) 2012. vanjski suradnik, 2022. izv. prof.
- SELJAN, Sanja (Zagreb, 1967) (1995) 1995. znan. novakinja, 1998. asist., 2004. doc., 2008. izv. prof., 2013. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.
- STANČIĆ, Hrvoje (Zagreb, 1970) (1996) 1996. znan. novak, 2001. asist., 2008. viši asist., 2007. doc., 2011. izv. prof., 2018. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- STUBLIĆ, Helena (Zagreb, 1983) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2024. izv. prof.
- ŠPIRANEC, Sonja (Düsseldorf, Njemačka, 1974) (2004) 2004. znan. novakinja – asist., 2008. viša asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof., 2024. red. prof. u trajnom izboru.
- TRBUŠIĆ, Željko (Karlovac, 1988) (2021) 2021. asist.
- VRANA, Radovan (Zagreb, 1970) (1996) 1996. znan. novak – asist., 2004. viši asist., 2006. doc., 2011. izv. prof., 2019. red. prof.
- VUJIĆ, Žarka (Pavlovac, 1959) (1993) 1993. asist., 2001. doc., 2006. izv. prof., 2012. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.
- ZLODI, Goran (Zagreb, 1972) (1998) 1998. znan. novak – asist., 2007. viši asist., 2009. doc., 2018. izv. prof., 2024. red. prof.
- ŽIVKO, Maja (Zagreb, 1980) (2005–2016, 2018) 2005. znan. novakinja – asist., 2011. viša asist., 2018. tajnica Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- AGIĆ, Željko (Split, 1983) (2006–2013) 2006. znan. novak – asist., 2012. viši asist.
- APARAC JELUŠIĆ, Tatjana (Osijek, 1948) (1978, 1984–2002) 1978. knjižničarka, 1984. znan. asist., 1993. doc., 1998. izv. prof., 2002. red. prof., 2006. red. prof. u trajnom izboru.
- BORAS, Damir (Zagreb, 1951) (1982–2022) 1982. asist., 1999. doc., 2003. izv. prof., 2006. red. prof., 2011. red. prof. u trajnom izboru, 2023. prof. emeritus.
- CRNEC, Dina (Karlovac, 1985) (2009–2010) 2009. znan. novakinja – asist.
- ČIZMIĆ HORVAT, Marina (Sombor, Srbija, 1946) (2006–2011) 2006. doc.
- ČEPULIĆ, Tomislav (Zagreb, 1973) (2004–2007) 2004. asist.
- DOVEDAN HAN, Zdravko (Bosilegrad, Srbija, 1952) (1987–2017) 1987. znan. asist., 1993. znan. suradnik, 1998. doc., 2008. red. prof., 2013. red. prof. u trajnom izboru.
- GOLUB, Koraljka (Čakovec, 1975) (2001–2003) 2001. znan. novakinja – asist.
- HORVAT, Aleksandra (Zagreb, 1947) (1979–2013) 1979. asist., 1982. znan. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.
- JANJIĆ, Marijana (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1983) (2015–2016) 2015. znan. novakinja.
- KIŠIČEK, Sanja (Zadar, 1984) (2008–2022) 2008. znan. novakinja – asist., 2014. viša asist., 2022. doc.
- KOVAČ, Antonio (Zagreb, 1998) (2021–2022) 2021. znan. novak.
- KRŽAK, Miroslav (Bjelovar, 1934 – Zagreb, 2019) (1993–2002) 1993. izv. prof., 2000. red. prof.
- LASIĆ LAZIĆ, Jadranka (Požega, 1949) (1987–2019) 1987. znan. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- LÁSZLÓ, Bulcsú (Čakovec, 1922 – Čabradi, Križevci, 2016) (1955–1966, 1971–1993) 1955. asist., 1971. viši predavač, 1988. znan. savjetnik, 1989. red. prof.
- LIBRENJAK, Sara (Zagreb, 1986) (2015–2017) 2013. vanjska suradnica, 2015. znan. novakinja.
- MARKIĆ-ČUČUKOVIĆ, Ljerka (Karlovac, 1919 – Zagreb, 1997) (1978–1985) 1978. izv. prof.
- MAROEVIĆ, Ivo (Stari Grad, Hvar, 1937 – Zagreb, 2007) (1983–2007) 1983. izv. prof., 1986. red. prof.
- MATELJAN, Vladimir (Ivanić-Grad, 1954) (1990–2019) 1990. znan. asist., 1997. doc., 2002. izv. prof., 2006. red. prof., 2011. red. prof. u trajnom izboru.
- PAVLOVSKI, Marko (Trst, Italija, 1987) (2014–2020) 2014. asist.
- PEČARIĆ, Đilda (Požarevac, Srbija, 1973) (2006–2016) 2006. znan. novakinja – asist., 2011. viša asist.
- PETAK, Nevenka (Požega, 1952) (1980–2018) 1980. referentica obrade plaća, 1990. tajnica Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti.
- PILKOVIĆ, Eleonora (Split, 1958) (1981–1995) 1981. asist., 1987. znan. asist.
- PRIMORAC, Martina (Zagreb, 1971) (1996–2003) 1996. znan. novakinja.
- SLAVIĆ, Aida (Knin, 1960) (1994–2002) 1994. mlađa asist., 1998. asist.
- STIPČEVIĆ, Aleksandar (Arbanasi, Zadar, 1930 – Zagreb, 2015) (1987–1997) 1978. vanjski suradnik, 1987. red. prof.
- STOJANOV, Tomislav (Zagreb, 1973) (2000–2005) 2000. znan. novak, 2001. mlađi asist.
- ŠOJAT, Zorislav (Zagreb, 1960) (1991–1999) 1991. mlađi asist.
- ŠOLA SLADOJEVIĆ, Tomislav (Zagreb, 1948) (1988–2013) 1988. doc., 1996. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.

TEPEŠ, Božidar (Zagreb, 1944) (1988–2016) 1988. doc., 1998. izv. prof., 2004. red. prof.

TKALAC, Slavko (Beograd, Srbija, 1938) (1989–2003) 1989. red. prof.

TOLJ, Nevenka (Dubrovnik, 1997) (2022–2023) 2022. znan. novakinja.

TOT, Marko (Zagreb, 1978) (2008–2014) 2008. znan. novak – asist.

TUĐMAN, Miroslav (Beograd, Srbija, 1946 – Zagreb, 2021) (1988–2016) 1988. doc., 1991. izv. prof., 1998. red. prof., 2005. red. prof. u trajnom izboru.

ŽIVKOVIĆ, Daniela (Zagreb, 1956) (2002–2021) 2002. doc., 2006. izv. prof., 2018. red. prof.

Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti

Današnji Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti čine tri katedre: Katedra za ruski jezik, Katedra za rusku književnost i Katedra za ukrajinski jezik i književnost, odnosno dva studija: studij rusistike i studij ukrajinistike. Navedeni studiji osposobljavaju studente za rad u različitim sektorima: u obrazovanju (u školama stranih jezika, u osnovnim školama u kojima se provodi program učenja ruskoga i ukrajinskoga jezika prema modelu C, u gimnazijama), u znanosti, kulturi i gospodarstvu. Posebno valja istaknuti prevoditeljstvo, medije (radio, televizija) i izdavaštvo.

Izučavanje slavenskih jezika u Hrvatskoj ima dugu tradiciju. Povijest studija slavistike, a napose rusistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu počinje još u 19. stoljeću osnivanjem Kraljevskoga sveučilišta Franje Josipa I., kad je utemeljen i zagrebački Mudroslovni fakultet s Filozofičko-historičkim odjelom u kojem se otvara i Stolica za filologiju slavensku. U njezinu okviru 1886. počinje djelovati Seminar za slavensku filologiju. Iz njega se kasnije razvio Odsjek za slavenske jezike i književnosti, koji se potom proširivao uvođenjem novih studija (odnosno katedara) drugih slavenskih jezika. Tako je do 2003/04. godine Odsjek obuhvaćao ove studije: rusistiku (Katedra za ruski jezik i Katedra za rusku književnost), ukrajinistiku (s novoosnovanom Katedrom za ukrajinski jezik i književnost), bohemistiku, slovakistiku i polonistiku (u okviru Katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti) te južnu slavistiku (s Katedrom za makedonski jezik i književnost, Katedrom za slovenski jezik i književnost, Katedrom za srpsku i crnogorsku književnost i Lektoratom za bugarski jezik i književnost). Godine 2003/04. došlo je do razdvajanja Odsjeka za slavenske jezike i književnosti na Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti, Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti te Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti. Nakon razdvajanja studij rusistike i studij ukrajinistike pripadaju Odsjeku za istočnoslavenske jezike i književnosti.

RUSISTIKA

Ruski jezik i književnost u Hrvatskoj se može studirati na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Odjelu za rusistiku Sveučilištu u Zadru. Studij ruskoga jezika i književnosti na zagrebačkome Filozofskome fakultetu prvi je i najstariji studij rusistike u Hrvatskoj. Studij rusistike koji je dio Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti osposobljava studente za rad u jezikoznanstvu, znanosti o književnosti, prevoditeljstvu, izdavaštvu, kulturi, obrazovanju, turizmu i drugim djelatnostima. Od svojega se osnutka ruski jezik i književnost studira na Filozofskome fakultetu u Zagrebu u dvopredmetnome sustavu kao predmet A (četiri godine) i predmet B (tri godine), a zatim kao dio dvaju ravnopravnih četverogodišnjih sveučilišnih studija. Od bolonjske reforme visokoga školstva 2005. godine rusistika se studira kao sastavnica dvopredmetnoga studija u ukupnu trajanju od pet godina (prijediplomski studij traje četiri, a diplomski jednu godinu). U predstojećoj reformi studija, čija implementacija počinje ak. god. 2024/25, sveučilišni će studij rusistike biti usklađen s ostalim studijskim grupama na Filozofskome fakultetu, s trima godinama

Studentska konferencija PhiloSlavicon, 2023.

prijediplomskoga i dvjema godinama diplomskoga studija. Prijediplomski je studij opći i po završetku student stječe diplomu prvostupnika (*baccalaureus/baccalaurea*) ruskoga jezika i književnosti (univ. bacc. philol. russ.). Na diplomskome studiju novoga programa student bira između dvaju smjerova, jezikoslovno-književnoga i nastavničkoga, te na kraju studija stječe diplomu sveučilišnoga magistra rusistike (mag. philol. russ.), odnosno sveučilišnoga magistra edukacije rusistike (mag. educ. philol. russ.).

Današnji studij rusistike izvode nastavnici dviju katedara: Katedre za ruski jezik i Katedre za rusku književnost. Studij se gradi kao važan centar rusistike u Hrvatskoj i inozemstvu, obrazujući studente za izazove tržišta rada. Nastava se već od druge godine studija odvija na ruskome jeziku, zbog čega su studenti rusistike vrlo fleksibilni u ostvarivanju međunarodnih stipendija, a nastavni je proces ujedno otvoren za primitak stranih studenata koji provode jedan ili više semestara na studiju ruskoga jezika i književnosti u Zagrebu. Pedagoško-obrazovni potencijal rusistike (nastava u većim i manjim skupinama, rad sa studentima na nastavi i konzultacijama, mentorski rad, studentske udruge rusista i sl.) ostvariv je s jedne strane zbog ranije utvrđenih temelja, a s druge zbog znanstvenoistraživačkoga rada, koji se ogleda u sveučilišnim potporama, projektima, međunarodnoj suradnji, bilateralnim suradnjama, gostovanjima, organizacijama međunarodnih skupova i drugim znanstvenim i stručnim aktivnostima.

Studij ima bogatu povijest, koja se bilježi otkako je sveučilišni lektor Fran Celestin osnovao rusistiku na Sveučilištu u Zagrebu. Ruski se jezik počeo predavati u zimskome semestru 1879. godine unutar

kolegija *Osobitosti skladnje ruskoga jezika* i *Poviest ruske literature*. Celestin je svoju nastavničku karijeru završio u zimskome semestru 1894. predajući *Oblike ruskoga jezika* i *Oblike češkoga jezika*. Rusistika je i prije formalne uspostave bila zastupljena među drugim slavistikama kad je Lavoslav Geitler uz druge kolegije tumačio i stare ruske tekstove, čime je udario temelje budućoj obuhvatnijoj rusistici i studiju ruskoga jezika. Rusistika se krajem 19. stoljeća razvijala u okviru općega društvenog interesa za druge slavenske jezike i književnosti, što je uključivalo i kroatistiku. Primjerice Tomislav Maretić predavao je rusku gramatiku, a Stjepan Ivšić historijsku gramatiku ruskoga jezika. Interes tadašnjih profesora bio je usmjeren na ruski jezik, njegovo poučavanje te na poredbeno izučavanje (hrvatske i ruske veze, povezanost slavenskih filologija i sl.). Posebnom usmjerenošću na ruski jezik ističu se osim spomenutih i Milan Rešetar, Vladimir Rozov i Zoja Rozova. Nije stoga neobično da je zagrebačka Slavistika još u svojim začecima išla ukorak s onim što se događalo u drugim europskim sveučilišnim središtima. Slavistika je, a ponajprije rusistika krenula putem u kojem su jedini kolegiji bili *Staroslavenski* i *Poredbena slavenska gramatika*, da bi zatim nacionalne slavenske filologije i njihovi predmeti sve više zauzimali središnje mjesto (usp. Damjanović 1995–1996).

Po završetku Drugoga svjetskog rata 1945. Slavenski se seminar naglo razvio i po broju studenata i po broju katedara i nastavnika. Poseban poticaj tom razvoju dao je profesor Josip Badalić, jer tada počinje s radom Katedra za ruski jezik i književnost, koje je Badalić bio predstojnik. Njegova se iznimna zasluga očituje u jačanju slavistike, a napose rusistike. Svojim će bavljenjem poredbenom hrvatsko-ruskom književnošću i hrvatsko-ruskim vezama utjecati na kasnije naraštaje i oblikovanje studija u Zagrebu. Rusistika se u 1950-im godinama već jasno formirala, da bi se 1961. zbog sve većeg interesa jedinstvena Katedra za ruski jezik i književnost razdvojila na Katedru za ruski jezik i Katedru za rusku književnost, koje postoje i danas. Predstojnica Katedre za ruski jezik bila je tada Antica Menac, a predstojnik Katedre za rusku književnost Aleksandar Flaker. Antica Menac bila je utemeljiteljica Zagrebačke frazeološke škole, čime je bitno odredila kretanje interesa prema frazeologiji, koji će naslijediti kasniji naraštaji. Ipak, interes za ruski jezik nije bio određen samo frazeologijom. Razvijaju se historijska gramatika i akcentologija (Malik Mulić), sintaksa i stilistika (Rikard Simeon). Posebno zanimanje za stilistiku iskazano je u predavačkom radu Renate Volos, koja se bavila i ruskom neverbalnom komunikacijom, šireći time jezikoslovna istraživanja i nastavu na rusistici. Razvoju fonetike i fonologije te staroslavenskomu jeziku posvetio se Milenko Popović, dok se traduktološkim pitanjima bavio lektor i prevoditelj Radomir Venturin, inače autor svojevrzne lingvističke poezije na ruskom i hrvatskom jeziku.

Godina 1970-ih bilježe se suradnje različitih katedara i odsjeka na Filozofskome fakultetu pa je tako od 1971. do 1976. poredbenu gramatiku slavenskih jezika predavao profesor s Katedre za informatologiju Bulcsú László, koji je na Sveučilištu u Chicagu 1986. obranio disertaciju pod naslovom *An Information Science Approach to Slavic Accentology*, a ruski je bio jedan od četrdesetak jezika kojima je vladao.

Značajno grananje zagrebačke rusistike koje se ogleda u sve većem i raznovrsnijem broju kolegija pridonijelo je i razvoju metodike nastave ruskoga jezika. Premda se nastava ruskoga jezika u osnovnim i srednjim školama (usmjereno obrazovanje, zatim gimnazije) u Hrvatskoj mijenjala, čas povećavala čas smanjivala, interes za metodiku i način predavanja ne jenjava do danas. Na Odsjeku su djelovali profesori koji su bitno usavršili metodičku nastavu predajući ju ne samo rusistima nego i ostalim slavenskim filološkim grupama: Petar Glebov, Miho Sklijarov, Mija Jagatić, a danas Marina Jajić Novogradec.

Posebnu pozornost zaslužuju lektori (inozemni i hrvatski) koji su ojačali bazu učenja jezika, kao što su Serafina Madatova-Poljanec, Ekaterina Sitnikova. Dušan Marčetić, Maja Škreblin, Tatjana Korać, Milica

Klub studenata rusistike Puškin.

ževnost potaknuto je Josipom Badalićem, koji je opsežno i kompetentno pisao o suvremenim ruskim književnicima i istodobno prevodio s ruskoga. Katedra za rusku književnost tako postaje važan ne samo predavački nego i istraživački centar jer je Badalić, koji je jedno vrijeme radio kao knjižničar u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u arhivima pronašao važne ruske rukopisne spomenike iz 18. stoljeća. Pozornost zaslužuju otkrića vezana uz tragedije ruskoga klasicista A. P. Sumarokova, o čemu je izvješćivao hrvatsku i međunarodnu znanstvenu javnost.

Osim starom književnošću i arhivskim istraživanjima, kojima je pozornost posvetio J. Badalić, interes se usmjerio i prema proučavanju ruske avangardne književnosti. Rusistika postaje centar istraživanja povijesne avangarde zahvaljujući profesoru Aleksandru Flakeru, koji je među prvima u svijetu skrenuo pozornost na važnost njezina izučavanja i proširio imanentno proučavanje književnosti na područje likovnih umjetnosti i drugih medija. Nastavni planovi, obrazovanje budućih rusista i znanstveni rad u zadnjoj su trećini 20. stoljeća bili usmjereni na sagledavanje avangardnih pravaca, a zagrebačka će Rusistika biti ne samo zabilježena nego upravo središte na europskoj i svjetskoj karti zahvaljujući projektu *Pojmovnika ruske avangarde*, koji je Flaker zajedno s Dubravkom Ugrešić uspješno vodio dugi niz godina.

U znanstvenome smislu djelovanje Katedre za rusku književnost i Zavoda za znanost o književnosti umnogome je pridonijelo ugledu zagrebačke Rusistike u svijetu. Zavod za znanost o književnosti, kojega je danas voditeljica Danijela Lugarić Vukas, djeluje pri Odsjeku za istočnoslavenske jezike i književnosti i nastavlja tradiciju organiziranja znanstvenih skupova, međunarodne suradnje te objavljivanja znanstvenih

Bukarica, Elvira Ratković, Nastja Poljak, Igor Živković i drugi, sve do današnjih – Irine Mironova Blažina, Anite Hrnjak, Sanje Drljača Magić, Marije Popović, Sanje Aslanovski Tokić.

Istraživački je i nastavni potencijal Katedre za ruski jezik usmjeren prema jačanju jezičnih kompetencija (jezične vježbe) i frazeologiji (Branka Barčot, Anita Hrnjak), čime zagrebačka Rusistika širi svoj međunarodni ugled i baštini tradiciju. Starom ruskom književnošću, posebice historijskom gramatikom, hermeneutikom teksta i srednjovjekovnom hagiografijom bavi se Natalija Vidmarović, koja je ujedno i prevoditeljica Ureda predsjednika Republike Hrvatske i Državnoga protokola. Poredbenom morfologijom u nastavi i u svojem istraživačkom radu bavi se Željka Čelić, a frazeologijom, lingvokulturologijom i translatologijom Branka Barčot, što pokazuje razgranatost interesa i širenje lepeze istraživanja na Katedri za ruski jezik.

Rusistika od 1980-ih godina pokazuje grananje interesa u različitim smjerovima, što utječe na nastavu jezika i književnosti, kao i na znanstvenu zaokupljenost istraživača. Zanimanje za rusku knji-

knjiga („Biblioteka L“). Zbog aktivna djelovanja na znanstvenome polju ruske književnosti 20. stoljeća, a posebice modernizma i avangarde, mnogi su znanstvenici rusisti s Filozofskoga fakulteta izašli iz „Flakerove kabanice“: Josip Užarević, Magdalena Medarić, Živa Benčić, Dubravka Oraić Tolić, Sonja Ludvig, Jasmina Vojvodić, Ivana Peruško i Danijela Lugarić Vukas. Međunarodna vidljivost Rusistike, koja odgovara ciljevima internacionalizacije i povećanja vidljivosti znanstvenoga rada zacrtanima u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* (2018), osigurana je još mnogo prije upravo zahvaljujući projektu *Pojmovnika*, međunarodnim skupovima i izdavaštvu.

U zadnjoj se trećini 20. stoljeća na studiju ruskoga jezika i književnosti znanstveno-nastavni interes razgranao na proučavanje emigrantske književnosti i posebice proze Vladimira Nabokova (Magdalena Medarić), starije ruske književnosti i njezine povezanosti s avangardom, modernističke književnosti, s jasnim interesom prema suvremenim književnim strujanjima (Živa Benčić). Pozornost se posvećuje i teoriji književnosti, poglavito teoriji stiha, kompoziciji lirske pjesme te poeziji Borisa Pasternaka i Osipa Mandel'stama (Josip Užarević). Premda se u 21. stoljeću nastavlja tradicija istraživanja modernističkih tendencija u književnosti, kao i onih avangardnih, vidljive su težnje novijih naraštaja prema suvremenoj književnosti te naročito prema književnosti i kulturi 20. stoljeća, što uključuje širenje polja književnog istraživanja na izvedbene umjetnosti i film. To se odnosi na proučavanje kulturoloških segmenata u književnome tekstu, različitih interpretativnih mogućnosti klasičnoga i suvremenoga teksta (Jasmina Vojvodić), na pojačan interes prema kulturi druge polovice 20. stoljeća, na različite književne i kulturne prakse, na feminističku književnost, traumu, pamćenje (Danijela Lugarić Vukas), književnost prve polovice 20. stoljeća, komparatističke studije, književnost i film, prevođenje (Ivana Peruško). Mlađi naraštaj rusista svoje znanstvene interese oblikuje na područjima kao što su historijska sintaksa slavenskih jezika (Lidija Milković), suvremena ruska poezija (Petra Grebenac), suvremena ruska proza i novi mediji (Antonio Milovina).

U novom je tisućljeću nastavni proces postao dinamičnijim. Od uvođenja bolonjskoga sustava 2005. godine studenti na Katedri za rusku književnost pohađaju obavezne kolegije u prvim četirima semestrima, dok na drugim dvjema godinama biraju izborne kolegije iz književnosti, što povećava dinamiku studiranja, osamostaljuje studente, otvara mogućnost otvaranja novih kolegija i sl. Takva se praksa izbornosti nastavlja i u novome, reformiranome programu, u kojemu se izbornost povećava i na kolegijima iz ruskoga jezika.

Nastavničko-predavačka misija rusistike očituje se u osamostaljivanju studenata u njihovu radu, poticanju na aktivno oblikovanje karijere, a znanstveno-stručna u jasnom lokalnom i međunarodnom djelovanju. Zagrebačka je Rusistika zabilježena i u Međunarodnome slavističkom komitetu, u međunarodnim komisijama (za frazeologiju, leksikologiju, leksikografiju) (Željka Fink Arsovski) u kojima i danas aktivno djeluje, u Međunarodnome društvu Dostoevskoga (*International Dostoevsky Society*) (Jasmina Vojvodić) i dr. Brojne se znanstvene i stručne aktivnosti rusista izgrađuju zahvaljujući projektima Ministarstva znanosti i obrazovanja te kasnije onima Hrvatske zaklade za znanost, kao i preko institucijskoga financiranja znanstvene djelatnosti Sveučilišta u Zagrebu.

Projektne se istraživanja usmjeravaju prema frazeologiji i frazeografiji, suvremenoj (aktualnoj) ruskoj književnosti i kulturi, klasičnoj književnosti 19. i 20. stoljeća te radu na rječnicima, koji zavređuju posebnu pozornost. Zahvaljujući naporima A. Menac, M. Popovića, R. Venturina, M. Skljarova, T. Korać i R. Volos objavljen je dvosveščani *Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik* (1979–1980), a kasnijim radom Ž. Fink Arsovski, A. Hrnjak i B. Barčot uređeni su i sastavljeni *Hrvatski frazeološki rječnik* (2003), *Hrvatsko-romansko-germanski rječnik poredbenih frazema* (2016), *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema* (2017), *Rusko-hrvatski frazeološki rječnik* (2019) i dr.

Klub studenata rusistike Puškin.

Svojim radom na jezičnim kompetencijama studenata te razvoju znanstvenoga potencijala Rusistika se izgrađuje u smjeru internacionalizacije samoga studija, a time i Fakulteta. Brojne suradnje pridonose integraciji zagrebačke Rusistike u europski kulturni prostor (suradnja sa sveučilištima u Berlinu, Budimpešti, Konstanzu, Ljubljani, Pečuhu, Potsdamu, Tallinnu, Trieru, Veroni, Vilniusu, Wrocławu i dr.) te izvan prostora Europske unije (sveučilišta u Beogradu, Moskvi, Sankt Peterburgu, Magnitogorsku, Kemerovu, Almaty i dr.). Suradnja s međunarodnom sveučilišnom zajednicom važna je zbog mogućnosti uključivanja studenata u različite programe mobilnosti, kao što su međufakultetske (bilateralne) suradnje, međusveučilišne suradnje te programi Erasmus+, CEEPUS i Tempus.

Posebno važne aktivnosti u studiju ruskoga jezika i književnosti jesu gostovanja predavača iz inozemstva te boravci domaćih znanstvenika u inozemstvu. Takav način suradnje važan je čimbenik povećanja ugleda zagrebačke Rusistike u međunarodnoj znanstvenoj zajednici, a studentima tijekom studija daje mogućnost sagledavanja različitih oblika predavanja, kao i otkrivanja novih znanstvenih perspektiva tijekom studija.

U okviru studija ruskoga jezika i književnosti djeluje i Klub studenata rusistike *Puškin*, pomažući studentima prve godine studija u snalaženju u literaturi, preporukama, u nastavnome procesu (snimljeni kratki videosadržaji o nastavi na prvoj godini, organiziranje studenata mentora i sl.). Klub djeluje na umrežavanju

studenata, organizira okrugle stolove, studentske konferencije, intervjuje, organizira zabave za studente rusistike i druge zainteresirane.

Već duže od 30 godina kao poticaj studentima rusistike svake se godine u Općini Križ, rodnome mjestu Josipa Badalića, najboljemu studentu ili najboljoj studentici dodjeljuje plaketa „Josip Badalić“.

Studij rusistike upisuje 40 studenata na prijediplomskome studiju i 44 studenta na diplomskome studiju. Organizacija rada na studiju uključuje stalne dorade, dopunjavanja kolegija, usavršavanja nastavnika i reformiranje studija, što govori o praćenju ritma vremena, zahvaljujući čemu Rusistika na Filozofskome fakultetu u Zagrebu odolijeva brojnim izazovima.

UKRAJINISTIKA

Studij ukrajinskoga jezika i književnosti jedan je od mlađih studija na Filozofskome fakultetu. Istovremeno to je jedini studij ukrajinskoga jezika u Hrvatskoj. To ukrajinistici na našem Fakultetu daje poseban značaj s obzirom na suradnju s drugim studijima ukrajinskoga jezika u Europi (u Poljskoj, Češkoj, Italiji, Njemačkoj, Austriji). Osim toga u jeku vojne agresije na Ukrajinu i velika broja izbjeglih državljana Ukrajine u Europi, pa i u Hrvatskoj, jača potreba za diplomiranim ukrajinistima prevoditeljima i nastavnicima ukrajinskoga. Usto mladim izbjeglih ljudima pruža se mogućnost studiranja na studiju ukrajinskoga jezika i u Zagrebu.

Djelatnost Katedre ima dvije komponente. Osnovni je zadatak prije svega obrazovanje stručnjaka u području ukrajinskoga jezika i književnosti (nastavnika, prevoditelja, znanstvenika), ali i stručnjaka šire humanističke naobrazbe. Druga, ne manje važna djelatnost Katedre jest poredbeno proučavanje ukrajinskoga i hrvatskoga jezika i književnosti, povijesnih i kulturnih procesa dvaju slavenskih naroda. Djelatnici Katedre bave se prevođenjem, znanstvenim radom, popularizacijom ukrajinskoga jezika i književnosti u Hrvatskoj. U zadnje vrijeme intenzivirala se prevoditeljska djelatnost te su objavljeni prijevodi mnogih djela suvremene ukrajinske književnosti. Na prevoditeljsko-kulturološkome smjeru studenti su u okviru raznih kolegija uključeni u prevođenje te je tako objavljeno niz književnih, znanstvenih i popularnih prijevoda, od kojih ćemo spomenuti objavljene romane: Sofija Andruhovič, *Amadoca* (prevele A. Dugandžić i D. Pavlešen, 2021); Haska Šijan, *Iza leđa* (prevele A. Dugandžić i D. Pavlešen, 2021); Jurij Andruhovič, *Leksikon intimnih gradova* (prevele A. Dugandžić i D. Pavlešen, 2019); Oleksandr Irvanec, *Liebkraftova bolest* (prevele A. Dugandžić i D. Pavlešen, 2015); Oksana Zabužko, *Terenska istraživanja ukrajinskog seksa* (prevele A. Dugandžić i D. Pavlešen, 2014); Sofija Andruhovič, *Felix Austria* (prijevod D. Kliček i D. Pavlešen, 2018); Svetlana Aleksijević, *Černobilska molitva (kronika budućnosti)* (preveli D. Kliček i D. Pavlešen, 2016); Jurij Viničuk, *Tango smrti* (preveo D. Kliček, 2015).

Ukrajinski jezik i književnost studiraju se u dvopredmetnome sustavu. Katedra izvodi nastavu na prijediplomskoj i diplomskoj razini. Prijediplomski studij ukrajinskoga jezika i književnosti traje četiri godine. Koncipiran je tako da pruža velik broj sati jezičnih vježbi, koje studentima vrlo brzo osiguravaju jezičnu kompetenciju na razini koja im omogućava čitanje i praćenje nastave na ukrajinskome jeziku. Upisom na diplomski studij studenti biraju jedan od dvaju smjerova: prevoditeljsko-kulturološki ili nastavnički. Studenti koji odaberu prevoditeljsko-kulturološki smjer tijekom studija se osposobljavaju za prevoditelje s ukrajinskog i na ukrajinski jezik (za književno prevođenje, poslove sudskoga tumača, usmeno prevođenje) te za različite druge poslove koji zahtijevaju filološku naobrazbu. Studenti koji završe nastavnički smjer mogu izvoditi nastavu ukrajinskoga jezika za različite skupine učenika (pripadnike ukrajinske nacionalne manjine, ljude koji u školama stranih jezika žele naučiti ukrajinski itd.).

Članovi Katedre za ukrajinski jezik i književnost s djelatnicima Muzeja I. Franka, L'viv.

Ukrajinski se jezik prvi put na Filozofskome fakultetu počinje učiti u okviru Lektorata ukrajinskoga jezika koji je 1964. godine počeo djelovati pri Katedri za ruski jezik zahvaljujući tadašnjim profesorima Aleksandru Flakeru i Antici Menac. Bio je to jedini lektorat ukrajinskoga jezika u bivšoj Jugoslaviji i u početku se održavao svake druge akademske godine, a kasnije i svake. Ugovorni lektori bili su izvorni govornici s raznih ukrajinskih filoloških fakulteta. Neki od njih ostavili su dubok trag na povijest proučavanja ukrajinskoga jezika u Zagrebu: Alla Koval', Anatolij Poğribnyj, Volodymyr Drozdovs'kyj, Rajisa Trostyns'ka. Godine 1992. ukrajinski lektorat osamostaljuje se unutar Odsjeka za slavenske jezike i književnosti. Lektorat je bio osnova za osnivanje četverogodišnjega studija ukrajinskoga jezika i književnosti ak. god. 1997/98. u okviru Odsjeka za slavenske jezike i književnosti. Za prerastanje jednogodišnjega lektorata u poseban četverogodišnji studij zaslužni su Milenko Popović, profesor na Katedri za ruski jezik, i Rajisa Trostyns'ka, ugovorna lektorica na Lektoratu ukrajinskoga jezika.

Studij se 2001. godine u okviru istog Odsjeka administrativno uobličio u Katedru za ukrajinski jezik i književnost. Milenko Popović postao je predstojnik Katedre i tu je dužnost obnašao sve do umirovljenja 2006. godine. Dok na novonastaloj Katedri nisu stasali vlastiti kadrovi, velik dio nastave izvodili su vanjski suradnici. Neki od njih kraće su vrijeme surađivali s Katedrom, a neki su bili višegodišnji nastavnici koji su u životu Katedre ostavili dubok trag, kao Jurij Lysenko i Volodymyr Kubins'kyj.

Studenti ukrajinistike na predavanju gostujuće profesorice iz Ukrajine.

Danas su znanstveni interesi djelatnika Katedre za ukrajinski jezik i književnost posvećeni različitim filološkim i kulturološkim temama: hrvatsko-ukrajinskim poredbenim istraživanjima, sociolingvističkim, dijalektološkim, translatološkim temama, književnim poredbama, ukrajinskoj povijesti i kulturi, uključujući kulturu ukrajinske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Posebna pozornost posvećuje se pripremi rječnika. Godine 2008. profesor Jevgenij Paščenko pokrenuo je biblioteku „Ucrainiana Croatica“, u kojoj je objavljeno više od dvadeset knjiga koje hrvatske znanstvenike, ali i širu čitateljsku publiku upoznaju s ukrajinskom znanstvenom građom i stručnjake iz obiju zemalja potiču na zajednička istraživanja.

Osnovni je znanstveno-nastavni interes djelatnika Katedre proučavanje ukrajinsko-hrvatskih odnosa na različitim razinama. Tako je Tetyana Fuderer o toj temi uredila nekoliko zbornika radova sa studentskim prijevodima te dva zbornika znanstvenih radova. Osim toga bavi se sociolingvističkim, sintaktičkim, pravopisnim i translatološkim temama. Objavila je i dvije monografije iz područja sociolingvistike ukrajinskoga jezika. Bavi se konsekvativnim prevođenjem te je stalni sudski tumač za ukrajinski jezik. Ukrajinsko-hrvatske kontrastivne analize suvremenoga jezika djelokrug su interesa još nekoliko članova Katedre. Tako se Silvija Graljuk bavi fonološkom, morfološkom i morfonološkom kontrastivnom analizom ukrajinskog, slovačkog i hrvatskog jezika te audio-vizualnim prevođenjem, a Ana Dugandžić poredbenom frazeologijom, gramatikom ukrajinskoga jezika, teorijom i praksom prevođenja, k tomu prevodi djela suvremene ukrajinske književnosti na hrvatski. Lesja Petrovska proučava frazeologiju slavenskih jezika, kognitivnu lingvistiku i neverbalnu komunikaciju.

Povijesni pristup proučavanju ukrajinskoga i hrvatskoga jezika prisutan je i u znanstvenome radu Oksane Timko Đitko, koja je objavila udžbenik iz historijske gramatike ukrajinskoga jezika u dva dijela. Njezina se istraživanja tiču i ukrajinske dijasporu na području Hrvatske. Objavila je knjige iz leksikologije i morfologije rusinskoga jezika, a bila je i dio skupine autora koji su sastavili srpsko-rusinski (dvosveščani), rusinsko-srpski i jednojezični

Studenti ukrajinistike nakon literarne večeri s autorima iz Ukrajine.

rječnik rusinskoga jezika (dvosveščani). Domagoj Kliček bavi se hrvatsko-ukrajinskim filološkim vezama, starijom ukrajinskom književnošću te s ukrajinskoga na hrvatski prevodi publicističke i književne tekstove.

Skupina članova Katedre istražuje ukrajinsko-hrvatske književne veze. Dariya Pavlešen bavi se poredbenim književnim istraživanjima, posebice suvremenom ukrajinskom književnošću; s ukrajinskoga na hrvatski prevodi djela suvremene ukrajinske književnosti. Asistent Pavao Jergović istražuje ukrajinsku književnost 19. i 20. stoljeća. Objavljeno mu je nekoliko prijevoda stručno-znanstvenih tekstova.

Bez obzira na relativno nedavno osnivanje Ukrajinistika već ima povijest smjene kadrova: umirovljene profesore i mlade kadrove. Danas su na Katedri za ukrajinski jezik zaposlene dvije redovite profesorice, jedna docentica, dvoje poslijedoktoranada, jedan asistent te dvije lektorice, od kojih je jedna ugovorna lektorica s Kijevskoga sveučilišta. Katedra ima i *professora emeritusa*, svojega prvoga predstojnika M. Popovića. Članovi Katedre nastoje što više popularizirati svoj studij, učiniti ga vidljivijim i poželjnijim za studiranje te organiziraju izložbe, radionice, predavanja, književne večeri.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti od svojega formiranja 2003/04. godine – nakon podjele jedinstvenoga Odsjeka za slavenske jezike i književnosti – neprestano se mijenja i prilagođava potrebama društva, a studijski se kolegiji prilagođavaju suvremenosti. Jedan je od ciljeva Odsjeka upotpuniti broj studija istočnoslavenskih jezika bjeloruskim jezikom. Na taj bi način i istočna slavistika bila potpuna.

Odsjek je tijekom 2023. završio rad na reformi svojih studijskih programa. Izmjene se tiču strukture studija pa će se umjesto dosadašnjega modela 4+1 studiji prebaciti na model 3+2 i na taj način ujednačiti s

ostalim studijima na Fakultetu. Na diplomskoj razini oba studija zadržala su po dva dosadašnja smjera jer za njih postoji najveći interes, ali su ih dopunila novim kolegijima. Osmišljavanje novih kolegija uvjetovano je interesom studenata, potrebama društva te znanstvenim radom nastavnika, a više je pažnje posvećeno konkretnim potrebama različitih vrsta prevođenja te osiguravanju većega broja sati književnosti na studiju nastavničkoga smjera.

Milenko Popović
 Josip Užarević
 Jasmina Vojvodić
 Oksana Timko Đitko

LITERATURA

- Damjanović, S. Od Lavoslava Geitlera do Eduarda Hercigonje. *Croatica*. 42–44(1995/1996), 29–54. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/214625> (25. 11. 2023).
- Popović, M. Rusistika. A. Jezik. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 105–107.
- Puškadija-Ribkin, T. *Emigranti iz Rusije u kulturnom i znanstvenom životu Zagreba*. Zagreb: Prosvjeta, 2006.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wpcontent/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dkastrategija-FFZG.pdf> (28. 9. 2023).
- Strateški program istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Revizija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021. Dostupno na: https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2021/10/Strateski_program_istrazivanjaMM.pdf (28. 9. 2023).
- Šidak, J. (ur.). *Spomenica u povodu proslave 300. godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*. Sv. II. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969.
- Užarević, J. Rusistika. B. Književnost. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*, Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 107–108.

MREŽNE STRANICE

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/> (28. 9. 2023).

Djelatnici Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti

DJELATNI

ASLANOVSKI TOKIĆ, Sanja (Zagreb, 1984) (2018) 2018. lektorica.

BAKIĆ, Zrinka (Zagreb, 1971) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti.

BARČOT, Branka (Split, 1981) (2008) 2008. znan. novakinja, 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.

ČELIĆ, Željka (Zagreb, 1974) (2001) 2001. mlađa asist., 2003. asist., 2008. viša asist., 2011. doc., 2017. izv. prof., 2023. red. prof.

DRLJAČA MAGIĆ, Sanja (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1962) (2015) 2015. lektorica, 2020. viša lektorica.

DUGANDŽIĆ, Ana (Čakovec, 1979) (2010) 2010. lektorica, 2015. viša lektorica.

FLEGAR, Maja (Zagreb, 1975) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti.

FUDERER, Tetyana (Pryluky, Ukrajina, 1979) (2005) 2005. asist., 2010. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.
 GRALJUK, Silvija (Zagreb, 1978) (2005) 2005. asist., 2020. poslijedoktorandica.
 GREBENAC, Petra (Zagreb, 1994) (2021) 2021. asist. na projektu.
 HRNJAK, Anita (Zagreb, 1972) (2005) 2005. lektorica, 2009. viša lektorica.
 JAJIĆ NOVOGRADEČ, Marina (Virovitica, 1979) (2014) 2014. asist., 2020. poslijedoktorandica.
 JERGOVIĆ, Pavao (Valpovo, 1996) (2023) 2023. asist.
 KLIČEK, Domagoj (Zagreb, 1981) (2015) 2015. asist., 2022. poslijedoktorand.
 LUGARIĆ VUKAS, Danijela (Zagreb, 1979) (2005) 2005. znan. asist., 2010. viša asist., 2015. doc., 2020. izv. prof.
 MILKOVIĆ, Lidija (Požega, 1993) (2019) 2019. asist.
 MILOVINA, Antonio (Dubrovnik, 1997) (2022) 2022. asist.
 MIRONOVA BLAŽINA, Irina (Moskva, Rusija, 1961) (1999) 1999. lektorica, 2003. viša lektorica.
 PAVLEŠEN, Dariya (Ivano-Frankivs'k, Ukrajina, 1980) (2005) 2005. lektorica, 2010. viša lektorica, 2021. doc.
 PERUŠKO, Ivana (Pula, 1979) (2005) 2005. asist., 2010. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
 PETROVSKA, Lesja (Kijev, Ukrajina, 1979) (2021) 2021. strana lektorica.
 POPOVIĆ, Marija (Soči, Rusija, 1979) (2021) 2021. lektorica.
 TIMKO ĐITKO, Oksana (Vrba, Srbija, 1965) (2001) 2001. asist., 2007. doc., 2012. izv. prof., 2019. red. prof.
 VOJVODIĆ, Jasmina (Zagreb, 1970) (1996) 1996. znan. novakinja, 2006. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BADALIĆ, Josip (Deanovec, 1888 – Zagreb, 1985) (1945–1959) 1945. red. prof.
 BARAC, Antun (Kamenjak, Crikvenica, 1894 – Zagreb, 1955) (1930–1955) 1930. doc., 1933. izv. prof., 1938. red. prof.
 BENČIĆ-PRIMC, Živa (Ljubljana, Slovenija, 1948) (1972–2017) 1972. asist., 1984. doc., 1990. izv. prof., 1996. red. prof., 2017. prof. emerita.
 BENEŠIĆ, Julije (Ilok, 1883 – Zagreb, 1957) (1918–1930) 1918. lektor.
 BUKARICA, Milica (Komorane, Srbija, 1937 – Zagreb, 2003) (1985–2004) 1985. lektorica, 1988. viša lektorica.
 CELESTIN, Fran (Klenik, Vače, Slovenija, 1843 – Zagreb, 1895) (1876–1892) 1876. lektor.
 DRECHSLER (VODNIK), Branko (Varaždin, 1879 – Zagreb, 1926) (1911–1926) 1911. doc., 1922. red. prof.
 FANCEV, Franjo (Virje, 1882 – Zagreb, 1943) (1919–1943) 1919. doc., 1925. red. prof.
 FINK ARSOVSKI, Željka (Zagreb, 1952) (1978–2018) 1978. asist. – pripravnica, 1979. asist., 1997. doc., 2002. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru, 2019. prof. emerita.
 FLAKER, Aleksandar (Białystok, Poljska, 1924 – Zagreb, 2010) (1949–1989) 1949. asist., 1958. doc., 1962. izv. prof., 1965. red. prof., 1997. prof. emeritus.
 GEITLER, Lavoslav (Prag, Češka, 1847 – Döbling, Beč, Austrija, 1885) (1874–1885) 1874. red. prof.
 HAMM, Josip (Gat, Valpovo, 1905 – Beč, Austrija, 1986) (1946–1960) 1946. lektor, 1949. doc., 1954. izv. prof., 1958. red. prof.

- ILEŠIČ (ILEŠIĆ), Fran (Videm ob Ščavnici, Slovenija, 1871 – Ljubljana, Slovenija, 1942) (1914–1941) 1914. doc., 1919. red. prof.
- IVŠIĆ, Stjepan (Orahovica, 1884 – Zagreb, 1962) (1913–1955) 1913. doc., 1915. izv. prof., 1918. red. prof.
- JAGATIĆ, Mija (Zagreb, 1952) (1997–2008) 1997. asist., 2005. viša asist.
- KNEŽEVIĆ, Anto (Potočani, Bosna i Hercegovina, 1959) (1986–1990) 1986. asist.
- KORAĆ, Tatjana (Bjelajci, Bosna i Hercegovina, 1929) (1968–1984) 1968. lektorica, 1977. viša lektorica.
- KOŽINA, Smilja (Zagreb, 1947) (1972–2002) 1972. tajnica Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti.
- LÁSZLÓ, Bulcsú (Čakovec, 1922 – Čabradi, Križevci, 2016) (1955–1966, 1971–1993) 1955. asist., 1971. viši predavač, 1986. predavač II, 1988. znan. savjetnik, 1989. red. prof.
- LUDVIG, Sonja (Zagreb, 1967) (1995–2003) 1995. znan. novakinja.
- LUKAČEVIĆ, Vedrana (Zagreb, 1974 – Zagreb, 2024) (2006–2010) 2006. tajnica Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti.
- MARETIĆ, Tomo (Virovitica, 1854 – Zagreb, 1938) (1886–1914, 1921–1926) 1885. priv. doc., 1886. izv. prof., 1890. red. prof.
- MEDARIĆ-KOVAČIĆ, Magdalena (Zagreb, 1947) (1971–2012) 1971. asist., 1985. doc., 1990. izv. prof., 1996. red. prof.
- MENAC, Antica (Split, 1922 – Zagreb, 2020) (1949–1985) 1949. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1973. red. prof.
- MULIĆ, Malik (Travnik, Bosna i Hercegovina, 1917 – Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1980) (1956–1972) 1956. asist., 1964. doc.
- PAŠČENKO, Jevgenij (Vorkuta, Rusija, 1950 – Zagreb, 2021) (2002–2020) 2002. lektor, 2007. doc., 2012. izv. prof., 2017. red. prof.
- PAVIĆ, Armin (Požega, 1844 – Zagreb, 1914) (1875–1904) 1875. doc., 1877. izv. prof., 1880. red. prof.
- POLJAK, Nastja (Split, 1949) (1990–2014) 1990. viša lektorica.
- POLJAK MAKARUHA, Dubravka (Zagreb, 1946) (2001–2011) 2001. doc.
- POPOVIĆ, Milenko (Zagreb, 1936) (1961–2006) 1961. asist., 1975. doc., 1980. izv. prof., 1980. red. prof., 1999. red. prof. u trajnom izboru, 2009. prof. emeritus.
- RALAŠIĆ, Josip (Požega, 1991) (2019–2022) 2019. asist.
- RATKOVIĆ, Elvira (Brod na Kupi, 1952) (1982–2016) 1982. asist., 1984. stručna suradnica, 1996. lektorica.
- ŘEHÁK, Vladimír (Prekopakra, 1935 – Zagreb, 1967) (1960–1967) 1960. asist.
- REŠETAR, Milan (Dubrovnik, 1860 – Firenca, Italija, 1942) (1919–1927) 1919. red. prof.
- SIMEON, Rikard (Velika Barna, Grubišno Polje, 1911 – Zagreb, 1977) (1956–1977) 1956. lektor, 1961. doc., 1970. izv. prof., 1975. red. prof.
- SKLJAROV, Miho (Trsteno, 1926 – Zagreb, 2008) (1957–1995) 1957. lektor, 1963. predavač, 1970. doc., 1975. izv. prof., 1983. red. prof.
- ŠKREBLIN, Maja (Velika Gorica, 1925 – Zagreb, 1999) (1959–1991) 1959. lektorica, 1973. viša lektorica.
- ŠURMIN, Đuro (Sišćani, Čazma, 1867 – Zagreb, 1937) (1902–1910) 1902. izv. prof., 1906. red. prof.
- TIHOMIROVIĆ, Zoran (Zagreb, 1988) (2016–2022) 2016. asist.
- TROSTYNS'KA, Rajisa (Harkiv, Ukrajina, 1939 – Zagreb, 2016) (1992–2004) 1992. lektorica, 1997. viša lektorica.
- UŽAREVIĆ, Josip (Gundinci, 1953) (1978–2023) 1978. asist. – pripravnik, 1982. asist., 1990. doc., 1993. izv. prof., 1998. red. prof., 2004. red. prof. u trajnom izboru.

VENTURIN, Radomir (Potok, 1935) (1963–2004) 1963. lektor, 1976. viši lektor.

VIDMAROVIĆ, Natalija (Volkovysk, Bjelorusija, 1958) (1989–2023) 1989. lektorica, 1994. viša lektorica, 1997. doc., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.

VOLOS, Renata (Piscovo, Rusija, 1928 – Zagreb, 2017) (1969–1995) 1969. lektorica, 1974. viša lektorica, 1978. viša predavačica, 1991. doc.

VRANA, Josip (Letičani, Bjelovar, 1903 – Zagreb, 1991) (1955–1970) 1955. lektor, 1963. predavač, 1966. viši predavač.

ŽIVKOVIĆ, Igor (Đurđevac, 1963) (2003–2019) 2003. viši lektor.

ŽUSTRA, Mia (Dubrovnik, 1987) (2016–2017) 2016. lektorica.

STRANI LEKTORI

ALEKSANDROVA, Ljudmila (Rusija) (1978–1979).

ARBUZOVA, Irina (Rusija) (1965–1972).

ČUPRUN, Genrietta (Rusija) (1974–1975).

DROZDOVS'KYJ, Volodymyr (Ukrajina) (1969–1970, 1980–1981).

IL'JAŠ, Mihail (Rusija) (1968–1971).

JURČENKO, Oleksandr (Ukrajina) (1974–1975).

KOVAL', Alla (Ukrajina) (1966–1967).

MADATOVA-POLJANEC, Serafina (Rusija) (s. a.–s. a.).

MARČETIĆ, Dušan (Rusija) (s. a.–s. a.).

MARFUNINA, Inessa (Rusija) (1972–1973).

MIRONOVA BLAŽINA, Irina (Rusija) (1993–1999).

OSTAPYK, Ivan (Ukrajina) (1988–1989).

PAŠČENKO, Jevgenij (Ukrajina) (1990–1991, 2000–2005).

POGRIBNYJ, Anatolij (Ukrajina) (s. a.–s. a.).

ROZOV, Vladimir (Rusija) (1930–1940).

ROZOVA, Zoja (Rusija) (1942–1945).

RUDNYC'RA, Anna (Ukrajina) (1976–1977).

SAKOVEC, Liliya (Rusija) (1975–1976).

SEMENIHINA, Elena (Rusija) (1982–1983).

SERGEeva, Tat'jana (Rusija) (1989–1993).

SITNIKOVA, Ekaterina (Rusija) (1951–1958).

SOTNIKOVA, Ol'ga (Rusija) (1986–1988).

TARANENKO, Valentina (Rusija) (1984–1986).

TROSTYNS'KA, Rajisa (Ukrajina) (1978–1979, 1983–1986, 1992–1999).

VOINOVA, Evgenija (Rusija) (1973–1974).

Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti

STUDIJ JUŽNOSLAVENSKIH JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI DANAS

Studij južnoslavenskih jezika i književnosti ima bogatu tradiciju proučavanja i poučavanja južnoslavenske problematike na Sveučilištu u Zagrebu i danas je jedini studij u Republici Hrvatskoj koji obuhvaća cjelinu južnoslavenskoga prostora s mogućnošću studiranja svih njegovih jezika i književnosti. Programska koncepcija studija počiva na dvojezičnoj ili trojezičnoj te višekulturnoj osnovi i utemeljena je na srodnosti jezičnog, književnog i kulturnog iskustva, u skladu sa srednjoeuropskim i zapadnim tradicijama. Polazeći od jezične bliskosti te niza kulturnih i društvenih poveznica, studij južnoslavenskih jezika i književnosti kao svoje problemsko težište ima susjedni kulturni prostor – najneposredniji kontekst matične hrvatske kulture. U tom smislu obuhvaćena su ključna pitanja o odnosima bliskosrodnih jezika, književnosti i kultura, pružajući temelje za produbljeno razumijevanje vlastite kulture, njezina međukulturnog konteksta i razmjene. Akademski i društvena relevantnost studija napose se ogleda u istraživačkim nastojanjima kod nas malobrojnih stručnjaka za južnoslavenske kulture da se one stručno i znanstveno opišu kroz dinamiku povijesnoga razvoja, ali i s obzirom na njihove konstelacije odnosa nekada i danas. Uz to sadržaji ovoga studijskog programa koncipirani su kao polazna točka kvalitetne kulturne razmjene i razumijevanja bliskosrodnih kultura, njihovih teorijskih opisa, empirijskih istraživanja i praktične primjene.

Od ak. god. 1998/99. studij južnoslavenskih jezika i književnosti koncipiran je s osloncem na dva temeljna načela: poučavanje pojedinih južnoslavenskih jezika i književnosti te njihovih međusobnih odnosa i poredbenih veza. U skladu s time njegova je prijediplomska razina organizirana kroz šest mogućih kombinacija jezika i književnosti (bugarski, makedonski, slovenski i srpski) koje studenti samostalno biraju i kojima se pridružuju obavezni opći i poredbeni južnoslavistički te izborni kolegiji. Diplomski studij južnoslavenskih jezika i književnosti ima dva smjera: jezično-prevoditeljski i književno-interkulturni. Nastavni sadržaji na toj razini studija koncipirani su s namjerom što veće međusobne povezanosti, pa su sastavni dio hodograma studijskoga programa izborni kolegiji drugoga smjera na studiju (jezično-prevoditeljski smjer uključuje kolegije književno-interkulturnog i obratno). Kroz tako strukturiran studij profilira se visokokvalificirana stručnost na poslovima suradnika u kulturnim i javnim ustanovama, u diplomaciji, gospodarstvu, turizmu, u sferi javnog informiranja, prevođenja, na poslovima u znanosti, izdavačkoj djelatnosti, kao i za obnašanje poslova u institucijama nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Studij južnoslavenskih jezika i književnosti raznolikošću nastavnih sadržaja, kao i naglašenom unutarnjom fleksibilnošću, omogućuje budućim stručnjacima širok raspon profilacije unutar južne slavistike nudeći im uz temeljno stručno tradicionalno slavističko znanje i upućivanje u nova znanstvena područja i primjenu suvremenih istraživačkih metoda.

Na jezičnome dijelu studija stječu se jezične i jezikoslovne kompetencije, i to na temeljnim gramatičkim kolegijima (osnove gramatike pojedinih južnoslavenskih jezika te kasnije detaljnije na morfosintaktičkim kolegijima), ali i na praktičnim predmetima usmjerenima na postizanje što više jezične kompetencije (jezične

Izvannastavne aktivnosti studenata južnoslavenskih jezika i književnosti, Zagreb, 2022.

vježbe pojedinih južnoslavenskih jezika i prevodilački kolegiji). Studentima se uz to kao obavezni ili izborni nudi i niz poredbenoslavenski usmjerenih kolegija, u kojima je naglasak uvijek na južnoslavenskim jezicima, uz relevantne poredbene dionice vezane za druge slavenske jezike. Na taj se način studenti osposobljavaju za korištenje jezika u praksi, ali i za razumijevanje temeljnih gramatičkih zakonitosti i sociolingvističkih procesa južnoslavenskih jezika. Jezična kompetencija mnogih studenata do završetka studija doseže visoku C-razinu, što je dijelom sigurno uvjetovano činjenicom da je riječ o studiju jezika koji su hrvatskomu blisko-srodni, ali i time da se, zbog izrazito dobre međunarodne suradnje, studentima redovito nude mogućnosti duljih i kraćih studijskih boravaka u zemljama u kojima se ti jezici govore. Tako su mnogi studenti tijekom svojega studija sudjelovali na ljetnim školama, a nerijetko i na semestralnim razmjenama. Jezikoslovni srbijski kolegiji na prijediplomskome studiju posvećeni su proučavanju srpskoga književnog jezika na svim jezičnim razinama, njegova povijesnog razvoja i dijalektologije, dok se na diplomskome studiju obrađuju razne aktualne sociolingvističke teme, s posebnim naglaskom na hrvatsko-srpskim jezičnim odnosima.

Dio studija posvećen znanosti o književnosti i povijesti južnoslavenskih književnosti obuhvaća kolegije koji uz utvrđivanje elementarnih značajki povijesnoga razvoja pojedinih južnoslavenskih književnosti i upoznavanje reprezentativnih književnih tekstova problemski pristupaju pojedinim književnim fenomenima, s polazištem u žanrovskoj razdiobi, u pojedinim književnim tendencijama, poetičkim obilježjima itd. U diplomskome dijelu studija

Studenti južnoslavenskih jezika i književnosti na terenskoj nastavi, Bugarska, 2024.

zastupljeni su kolegiji o južnoslavenskim kanonskim autorima i književnim klasicima, kao i kolegiji u kojima se problematiziraju složeniji književni i kulturološki fenomeni te njihova interpretacija, teatrološke i filmološke teme. Obavezni dio nastave književnosti čine i poredbeni kolegiji u kojima se nastoje povezati nastavni sadržaji o pojedinim južnoslavenskim književnostima te kolegiji koncipirani oko metodoloških pitanja i novih istraživačkih perspektiva u proučavanju južnoslavenskih književnosti.

Završetkom prijediplomskoga studija stječe se akademski naziv *sveučilišni prvostupnik* ili *prvostupnica južnoslavenskih jezika i književnosti* (univ. bacc. philol. slav. merid.), odnosno ispunjavanjem svih programskih obaveza na diplomskome studiju naziv *magistar* ili *magistra južnoslavenskih jezika i književnosti* (mag. philol. slav. merid.). Ovisno o znanstvenom interesu mogućnost nastavka studija na poslijediplomskoj, doktorskoj razini moguća je na pojedinim studijima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i na srodnim doktorskim, poslijediplomskim studijima na drugim sveučilištima u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD I MEĐUNARODNA SURADNJA

Danas ovako organiziran studij južnoslavenskih jezika i književnosti rezultat je bogata iskustva i tradicije njihova proučavanja, dugogodišnje prilagodbe modela južnoslavističkih studija domicilnim okolnostima i

potrebama hrvatske kulture, ali i, najvažnije, brojnih znanstvenih projekata i stručnih manifestacija u organizaciji članova i suradnika Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti. Obuhvaćajući različite teme i pristupe, južnoslavistička istraživačka djelatnost unazad petnaestak godina izrazito je raznovrsna i uspješna. Znanstveni projekti i cjelokupna znanstvena djelatnost nastavnika usmjerena je ponajprije na književnoznanstvena i jezikoslovna istraživanja, što Odsjek čini najrazvijenijim, reprezentativnim južnoslavističkim središtem u Republici Hrvatskoj. Većina tih istraživanja koncipirana je na osnovama poredbene ili interkulturene metodologije, pri čemu je važna i njihova naglašena povezanost s hrvatskom kulturnom, književnom i jezičnom problematikom. U prilog tomu ide i simpozijaska djelatnost, unutar koje je realizirano niz bilateralnih slavističkih konferencija: četiri hrvatsko-slovenske, pet hrvatsko-makedonskih (u suorganizaciji s Filozofskim fakultetom u Rijeci), jedna hrvatsko-bugarska konferencija, zatim *Slovenski slavistički kongres* održan u Zagrebu, kao i brojna sudjelovanja članova Odsjeka na važnim slavističkim skupovima u zemlji i inozemstvu, a posebno u nacionalnim i kulturnim središtima zemalja čijim se jezicima i književnostima pojedini stručnjaci bave.

Bilateralni projekti uključuju širok raspon tema i pristupa u istraživanju povijesnih, književnih, jezičnih i kulturoloških aspekata južnoslavenskih odnosa: od pojedinih opusa i međusobnih recepcijskih dosega do zahvaćanja u širi kontekst kulturnoga djelovanja, kao što je to slučaj s projektima o hrvatsko-makedonskim vezama ili o hrvatskoj i slovenskoj kao susjednim književnostima. Na sličnim metodološkim pretpostavkama realiziran je i multidisciplinarni projekt o oblicima i aspektima hrvatsko-srpskoga kulturnog dijaloga, s posebnim fokusom na jezičnim i kulturnim praksama Srba u Hrvatskoj (srpski kao manjinski jezik u Hrvatskoj, književno stvaralaštvo srpskih autora iz Hrvatske te njegova recepcija, manjinska književnost i pitanje njezine definicije, klasifikacije i periodizacije). Nastavnici Odsjeka voditelji su i suradnici projekata koji problemski pristupaju istraživanju odnosa između pojedinih južnoslavenskih jezika ili književnosti i hrvatskoga jezika ili književnosti. Tako su primjerice provedeni projekti posvećeni rodu u bugarskoj i hrvatskoj književnosti, sociolingvističkim istraživanjima hrvatske i bliskosrodnih joj kulturno-jezičnih zajednica, proučavanju pragmatičkih obilježja suvremenih južnoslavenskih jezika primjenom empirijskih istraživačkih metoda itd. Ukratko, uz prevladavajuću poredbenu metodologiju ta su istraživanja uvelike doprinijela znanstvenoj sistematizaciji odnosa između pojedinih južnoslavenskih jezika, književnosti i kultura u prošlosti, ali i jasno prezentirala njihovu dinamiku u novije doba, osobito unazad tridesetak godina.

Poredbeni i interkulturni pristup južnoslavenskim jezicima i književnostima, kao jedan od prevladavajućih u znanstvenom i nastavnom angažmanu nastavnika koji se njima bave, svoju je pažljiviju metodološku razradu stekao u nizu publikacija i nekoliko znanstvenih projekata. U njima se prije svega nastoje propitati metodološke pretpostavke proučavanja srodnih književnosti i jezika te mogućnosti njihove prilagodbe južnoslavističkim prilikama, pri čemu se osobita pažnja posvećuje suvremenim konceptima i pristupima proučavanju bliskih jezika i književnosti. U domeni književnih istraživanja metodološke pretpostavke nastaju na sjecištu već duže vrijeme u teoriji i praksi prisutne interkulture germanistike i koncepta *međuknjiževnih zajednica*, čime se osuvremenjuju tradicionalna regionalna i interslavenska komparatistika. U okviru tih znanstvenih nastojanja nastalo je više doktorskih disertacija i objavljeno je nekoliko znanstvenih monografija, zbornika i više desetaka znanstvenih radova. Među ostalim takvi su se istraživački okviri pokazali plodotvornim u proučavanjima bosansko-hercegovačke književnosti, višepripadnih opusa i kulturnih fenomena, kritičke recepcije (npr. hrvatske književnosti na južnoslavenskome prostoru) itd., imajući znanstveni odjek i u inozemnim slavističkim centrima. U novije vrijeme, u skladu prije svega s tendencijama na inozemnim studijima slavistike, ali i humanistike uopće, nastalo je i više znanstvenih radova pojedinih članova Odsjeka u kojima se propituju nove mogućnosti i perspektive slavističkih studija, kako u slavenskim zemljama tako i izvan njih.

Studenti južnoslavenskih jezika i književnosti na terenskoj nastavi, Sjeverna Makedonija, 2019.

U znanstvenim istraživanjima članova Odsjeka ostvaruju se uspješne suradnje s uglednim inozemnim stručnjacima za pojedine južnoslavističke teme – ne samo iz slavenskih zemalja – te se potiče suradnja s drugim sveučilištima u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. Članovi Odsjeka sudjeluju i u međuinstitucijskim te interdisciplinarnim projektima u sklopu kojih se istražuju nove metode i pristupi, poput projekta o eksperimentalnoj sintaksi u južnoslavenskim jezicima ili o modeliranju mentalne gramatike hrvatskoga jezika, u okviru kojeg su obranjene tri doktorske disertacije te je objavljeno više znanstvenih knjiga i studija.

O otvorenosti za međunarodnu suradnju svjedoči i niz međusveučilišnih i međufakultetskih sporazuma u kojima Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti sudjeluje: s Institutom za slavistiku Sveučilištu u Hamburgu, u Halleu, Grazu i Klagenfurtu, s Humboldtovim sveučilištem u Berlinu, u Giessenu, s University College London, u Poznańu, s Odsjekom za slovenistiku te Odsjekom za slavenske jezike i književnosti Sveučilišta u Ljubljani i Sveučilišta u Mariboru. Na inicijativu Odsjeka uspostavljena je međunarodna suradnja sa Sveučilištem Indiana u Bloomingtonu (SAD) i sa Sveučilištem države Georgie u Athensu (SAD). Međunarodna razmjena studenata i nastavnika odvija se i putem programa Erasmus+ i Basileus, i to sa sveučilištima u Beogradu, Novome Sadu, Sveučilištem „Sv. Kiril i Metodij“ u Skopju, Sveučilištem „Sv. Kliment Ohridski“ u Sofiji, Sveučilištem „Sv. Kiril i Metodij“ u Velikom Trnovu, Sveučilištem „Paisij Hilendarski“ u Plovdivu, u Blagoevgradu itd. Nastavnici Odsjeka dobitnici su i uglednih stipendija poput stipendije *Alexander von*

Studenti južnoslavenskih jezika i književnosti na terenskoj nastavi, Sjeverna Makedonija, 2023.

Humboldt i stipendije programa *Fulbright*. Članovi Odsjeka održali su brojna pozvana predavanja u južnoslavenskim zemljama te na sveučilištima u Austriji, Njemačkoj, Italiji, SAD-u, Velikoj Britaniji i Švedskoj.

Važan dio međunarodne suradnje Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti čine i brojna gostovanja inozemnih južnih slavista, čijim se angažmanom u ranijem razdoblju nerijetko popunjavao kadrovski manjak u izvedbi studijskog programa, ali i poticala raznolikost nastavnih sadržaja, ostvarivali zajednički projekti i osnaživao profil struke uopće. To je uvelike doprinijelo današnjoj slici studija južnoslavenskih jezika i književnosti, njegovoj unutarnjoj dinamici i programskoj povezivosti sa srodnim studijima, i to u obama aspektima njegova djelovanja – kao pojedinih južnoslavenskih filologija s jedne strane i kao njihovo poredbeno izučavanje u cjelini južnoslavenskog prostora s druge strane. U ravnopravnu suodnosu ta dva aspekta tvore cjelinu studija zadovoljavajući širi raspon kvalificiranosti budućih stručnjaka.

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA

Ovako koncipirana programska osnova studija djeluje od njegova osamostaljenja akademske 1998/99. godine, no tradicija proučavanja problematike južnoslavenskih jezika i književnosti seže još u vrijeme osnivanja modernoga sveučilišta i Mudroslovnoga fakulteta 1874. godine u okviru Katedre za filologiju slavensku, a

godinu kasnije u sklopu Katedre za hrvatski ili srpski jezik i književnost. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu južnoslavenski jezici i književnosti studirali su se uglavnom uz studij za nastavnike hrvatskoga jezika i književnosti, na Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnosti, a nakon osnivanja Odsjeka za kroatistiku 1994. godine lektorat bugarskoga jezika, Katedra za makedonski jezik i književnost, Katedra za slovenski jezik i književnost te Katedra za srpsku i crnogorsku književnost uključuju se ak. god. 1995/96. u sastav Odsjeka za slavenske jezike i književnosti. Uz odsjeke za istočnoslavenske i zapadnoslavenske jezike i književnosti 2003. godine osnovan je i Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti, u sklopu kojega 2005. godine počinju djelovati i Katedra za bugarski jezik i književnost te Katedra za poredbenu povijest južnoslavenskih jezika i književnosti.

Osim u različitim institucionalnim statusima i organizacijskim rješenjima proučavanje i poučavanje južnoslavenskih jezika i književnosti odvijalo se i u širem rasponu znanstvenih i stručnih aranžmana južnoslavenske problematike. Njezina srbistička dionica tako je još u svojim počecima povezana sa studijem hrvatskoga jezika i književnosti – prvo u okviru koncepcije slavističkih studija koje je organizirao i do 1886. godine vodio Lavoslav Geitler, prvi profesor slavenske filologije na Sveučilištu u Zagrebu, a potom u srbističkim istraživanjima Tomislava Maretića i Armina Pavića, posljednjima koji su predavali i jezik i književnost. Od 1919. godine Đuro Šurmin u nastavi i istraživačkome radu obuhvaća cjelokupnu povijest srpske književnosti, što se nastavlja do danas, povremeno s naglaskom na starijoj srpskoj književnosti (u vrijeme Milana Rešetara i Franje Fanceva) te na pojedinim književnopovijesnim razdobljima (primjerice na srpskoj modernu u istraživanjima Branka Vodnika). Od 1950. godine srpska i crnogorska književnost više se ne studiraju u neposrednoj vezi s hrvatskom, već se organiziraju zasebni kolegiji iz srpske i crnogorske književnosti. Prvi predavač u tom je razdoblju bio Vice Zaninović i potom Milorad Flegar. Od 1961. godine nastavu iz srpske književnosti izvodi Franjo Grčević, koji je inovira implementiranjem suvremenih spoznaja znanosti o književnosti, usredotočujući se prije svega na pojedine književne fenomene 19. i prve polovice 20. stoljeća te na one 1950-ih i 1960-ih godina. Tu istraživačku i nastavnu praksu od 1970-ih godina nastavljaju Zvonko Kovač, koji kasnije srpske teme prati i u nizu poredbenih kolegija, i Dušan Marinković, koji od 1975. do 2018. godine održava brojne kolegije iz srpske i crnogorske književnosti, tumačeći u njima cjelokupnu književnohistorijsku građu s osobitim obzirom na književnost 20. stoljeća. Od 2009. godine takav istraživački koncept primjenjuje i Dubravka Bogutovac, dodatno proširujući nastavu iz srpske književnosti i najsuvremenijim temama. Nastava iz srpskoga jezika počinje se izvoditi 2001. godine, i to u izvedbi vanjskih suradnika s više europskih sveučilišta. Od 2008. godine do danas Virna Karlić izvodi sve jezikoslovne srbističke kolegije, uz povremenu pomoć suradnika. Od ak. god. 2020/21. u nastavu srpskoga jezika uključena je i Jelena Tušek. Srbistička problematika neizostavni je dio i poredbenih kolegija na današnjem studiju, uglavnom u relacijama prema matičnoj, hrvatskoj kulturi, ali i prema drugim južnoslavenskim kulturama.

Prva predavanja iz povijesti slovenske književnosti održana su 1880. godine, kada je Fran Celestin, koji je u okviru predavanja iz drugih slavenskih jezika povremeno predavao i o slovenskome jeziku, studentima predstavio Francea Prešerna. Nakon toga istaknuti profesori slovenistike bili su Fran Ilešić, od 1919. prvi habilitirani profesor za slovenski jezik i književnost, i zaslužni profesor Fran Petrè, koji je uglavnom održavao nastavu iz slovenske književnosti. Kraće su vrijeme slovensku književnost predavali Jože Pogačnik i Krešimir Nemec, a trajnije su djelovali Aleksandar Šljivarić i Ivan Cesar. Karakteristični su za njihov nastavni i znanstveni rad pregledi i odabrana poglavlja iz povijesti slovenske književnosti te problemski seminari o pojedinim piscima, osobito iz novije i suvremene slovenske književnosti. U novome studiju slavistike od 1996. godine seminare i predavanja iz slovenske književnosti preuzeo je Zvonko Kovač, povjesničar južnoslavenskih

Studenti južnoslavenskih jezika i književnosti, Ljetna škola slovenskoga jezika kao drugog i stranog jezika, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija, 2022.

književnosti koji se u svojim istraživanjima posebno bavi problemima interpretacije književnosti i metodologijom južnoslavenske poredbene i interkulture povijesti književnosti. Od ak. god. 2005/06. predavanja i seminare o novijoj i suvremenoj slovenskoj književnosti održava Ivana Latković, pri čemu posebnu pažnju posvećuje južnoslavenskom i općenito komparatističkom kontekstu. U nastavu na kolegijima iz slovenske književnosti 2021. godine uključio se i Franko Burolo. Kontinuirano se već više desetljeća na Filozofskome fakultetu predaje slovenski jezik, do novoga studija južnoslavenskih jezika i književnosti na razini lektorata (lektori su bili poznati jezikoslovci, npr. Jože Toporišič), a od 1974. godine kao stalna lektorica za slovenski jezik zaposlena je Milojka Jakomin. Od ak. god. 1999/2000. jezikoslovne i jezične kolegije održava Anita Peti-Stantić, i to s težištem na gramatici slovenskoga jezika, poredbenom južnoslavenskom jezikoslovlju i suvremenom kognitivnom pristupu jezičnim strukturama. Od 2011. godine Jelena Tušek sudjeluje u izvođenju jezičnih i jezikoslovnih kolegija na Odsjeku, kako slovenističkih tako i poredbenih. Od 2000. godine u poučavanje slovenskoga jezika uključene su ugovorne lektorice: Mateja Tirgušek, Andreja Ponikvar, Ivana Petric Lasnik, Laura Fekonja, Marjeta Klinar, a od početka 2018. do danas Simona Gotal.

Premda je bio uključen u nastavni program za akademsku 1949/50. godinu, makedonski jezik počinje se predavati od 1955/56. godine, kada je osnovan lektorat makedonskoga jezika i zaposlen prvi lektor, Petar Kepeski. Od tada se makedonski jezik poučava kroz predavanja o njegovoj povijesti i gramatičkim načelima

Studenti južnoslavenskih jezika i književnosti na terenskoj nastavi, Slovenija, 2019.

te u okviru jezičnih vježbi. U tom ranijem razdoblju Petar Kepeski predavao je i makedonsku književnost, i to kroz kronologiju književnopovijesnoga slijeda od 19. stoljeća naovamo. Takav se nastavni koncept mijenja 1980-ih godina, kada nastavu iz makedonske književnosti (ali i jezika) preuzima Borislav Pavlovski, utemeljujući ju u tematskim cjelinama, žanrovskim kriterijem. Nešto kasnije u nastavu makedonske književnosti uključeni su i kolegiji o makedonskim književnim klasicima, kao i oni teatrološki. Tu nastavnu praksu od 2007. godine nastavlja Ivica Baković, nadopunjujući ju suvremenim temama iz makedonske književnosti te poredbenim teatrološkim i filmološkim temama. Od 1986. godine zaposlena je lektorica makedonskoga jezika Borjana Prošev-Oliver, koja izvodi nastavu iz jezičnih vježbi i jezikoslovnih kolegija.

Bugarističke kolegije do kadrovskog ekipiranja mahom su održavali ugovorni lektori, počevši od Konstantina Oruša, potom lektorice Dimka Vasileva Saavedra, Elena Čauševa, Penka Barakova, a od 2016. godine Evelina Grozdanova. S novim studijem zaposlene su Marijana Bijelić, koja održava kolegije iz bugarske književnosti, uglavnom koncipirane kroz tradicionalnija književnopovijesna i žanrovska načela, ali i one u kojima se pažnja posvećuje kulturološkoj perspektivi, te Ana Vasung, koja je uključena u nastavu bugarskoga jezika, ali izvodi kolegije i iz područja traduktologije, frazeologije i semantike.

Unazad dvadesetak godina upotunjavanju i obogaćivanju nastavnih sadržaja iz pojedinih južnoslavenskih jezika i književnosti doprinijeli su brojni stručnjaci iz južnoslavenskih zemalja i europskih slavističkih

centara: Božidar Kunčev (bugarska književnost), Katja Staneva (bugarska književnost), Goran Kalogjera (makedonska književnost), Avgustina Guleska Hajdić (makedonski jezik), Ljudmil Spasov (makedonski jezik), Marko Juvan (slovenska književnost), Marko Stabej (slovenski jezik), Miloš Okuka (srpski jezik), Dijana Crnjak (srpski jezik), Aleksandar Jerkov (srpska književnost) i mnogi drugi.

Na tradiciju oslonjena, ali suvremenim metodama osmišljena nastava pojedinih južnoslavenskih jezika i književnosti ispunjava velik dio dugoročnih ciljeva studija, među kojima osobito treba istaknuti obrazovanje za književne prevoditelje s južnoslavenskih jezika. Razvijanje tih kompetencija na studiju rezultiralo je brojnim prijevodima bivših i sadašnjih studenata te uvelike doprinijelo upoznavanju hrvatskoga čitateljstva s južnoslavenskim književnostima. Velik doprinos tomu dali su prije svega članovi Odsjeka, ugledni prevoditelji s bugarskoga, makedonskoga i slovenskoga jezika, ali i autori makedonsko-hrvatskih i hrvatsko-makedonskih rječnika te slovensko-hrvatskog i hrvatsko-slovenskog rječnika.

STUDENTSKE AKTIVNOSTI

Organizacija studentskih aktivnosti na Odsjeku u najvećoj se mjeri odvija pod okriljem *Kluba studenata južne slavistike A-302*, koji djeluje od 2003. godine. Od tada uglavnom u kontinuitetu Klub promiče južnoslavenske jezike i književnosti te doprinosi njihovoj promociji, a osobito se ističe u organizaciji znanstvenih i stručnih skupova (*Festival slavenskih kultura, Međunarodna studentska konferencija Jučer, danas, sutra – slavistika, Međunarodni studentski skup Mostovi* itd.) te različitih kulturnih događanja, kao i u izdavanju časopisa *Balkan express*. Klub je u okviru *Edicije A-302* objavio i nekoliko studentskih radova nagrađenih Rektorovom nagradom. Velik je njegov doprinos također i u povezivanju sa studentima (južne) slavistike izvan matičnoga studija, kao i ostvarivanje brojnih suradnji u studentskim zajednicama u zemljama čiji se jezici i književnosti na Odsjeku studiraju. Studentske aktivnosti posebno se ističu u prevođenju južnoslavenskih književnosti i time uvelike doprinose njihovoj dostupnosti i vidljivosti među hrvatskim čitateljstvom. U svim navedenim aktivnostima Odsjek pruža svesrdnu podršku i nastoji osigurati uvjete za njihovu realizaciju. U tom smislu važan poticaj predstavlja i odsječna organizacija terenske nastave u zemlje južnoslavenskih jezika i književnosti, kao i u kulturne institucije koje ih u Republici Hrvatskoj predstavljaju.

ZAKLJUČNO

U cjelini gledano studij južnoslavenskih jezika i književnosti usklađuje potrebu za pružanjem znanja iz pojedinoga jezika i književnosti s nužnim teorijskim, metodološkim ili poredbenim uvidima u cjelokupnost južnoslavističkoga predmetnog područja. S naročitom projekcijom na poredbenu povijest i gramatiku južnoslavenskih jezika, odnosno južnoslavensku poredbenu i interkulturnu književnost, studij dobiva na cjelovitosti, povezanosti i zanimljivosti. Važan su dio tih istraživanja poredbeno-interkulturni odnosi hrvatskoga jezika i književnosti s južnoslavenskima, kao i među južnoslavenskima, u kojima se osobita pažnja posvećuje suvremenim konceptima i pristupima proučavanja bliskosrodnih jezika i književnosti. Tako koncipiran studij čini zagrebačku Južnu slavistiku mjestom pedagoške i znanstvene otvorenosti koje trajno potiče međukulturni dijalog i razmjenju, uvijek uzimajući u obzir svoje slavističko nasljeđe, ali i nove izazove slavističkih studija u budućnosti.

LITERATURA

Damjanović, S. (ur.). *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.

Kovač, Z. Zagrebačka slovenistika. *Nova Croatica*. 1(31), 1(51) (2007), 141–158. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/174681> (21. 12. 2023).

MREŽNE STRANICE

Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti. Dostupno na: <http://www.ffzg.unizg.hr/slaven/juzslav/> (15. 9. 2023).

Djelatnici Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti

DJELATNI

BAKIĆ, Zrinka (Zagreb, 1971) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti.

BAKOVIĆ, Ivica (Čakovec, 1982) (2007) 2007. znan. novak, 2013. viši asist., 2017. doc.

BIJELIĆ, Marijana (Dubrovnik, 1978) 2005. znan. novakinja, 2012. viša asist., 2016. doc.

BOGUTOVAC, Dubravka (Sisak, 1981) (2009) 2009. asist., 2017. viša asist., 2021. doc.

BUROLO, Franko (Zagreb, 1985) (2021) 2021. asist.

FLEGAR, Maja (Zagreb, 1975) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti.

GOTAL, Simona (Celje, Slovenija, 1983) (2018) 2018. lektorica.

GROZDANOVA, Evelina (Asenovgrad, Bugarska, 1979) (2016) 2016. lektorica.

KARLIĆ, Virna (Rijeka, 1985) (2008) 2008. znan. novakinja, 2014. viša asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.

LATKOVIĆ, Ivana (Zagreb, 1978) (2005) 2005. asist., 2011. viša asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

PETI-STANTIĆ, Anita (Virovitica, 1966) (1999) 1999. asist, 2002. viša asist., 2002. doc., 2009. izv. prof., 2014. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.

PROŠEV-OLIVER, Borjana (Zagreb, 1962) (1986) 1986. lektorica, 2001. viša lektorica.

TUŠEK, Jelena (Zagreb, 1982) (2011) 2011. asist., 2019. viša asist.

VASUNG, Ana (Zagreb, 1982) (2008) 2008. znan. novakinja, 2015. viša asist., 2019. doc.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BABIĆ, Željka (Rijeka, 1976) (2002–2010) 2002. mlađa asist., 2003. asist.

BARAC, Antun (Kamenjak, Crikvenica, 1894 – Zagreb, 1955) (1930–1955) 1930. doc., 1933. izv. prof., 1938. red. prof.

CELESTIN, Fran (Klenik, Slovenija, 1843 – Zagreb, 1895) (1876–1892) 1876. lektor.

CESAR, Ivan (Beletinec, Varaždin, 1936 – Zagreb, 1993) (1973–1993) 1973. asist., 1980. doc., 1986. red. prof.

DRECHSLER (VODNIK), Branko (Varaždin, 1879 – Zagreb, 1926) (1911–1926) 1911. doc., 1922. red. prof.

FANCEV, Franjo (Virje, 1882 – Zagreb, 1943) (1914–1943) 1919. doc., 1926. red. prof.

FLEGAR, Milorad (Zagreb, 1929 – Zagreb, 1987) (1957–1987) 1957. asist., 1974. predavač, 1976. viši predavač, 1986. viši predavač II.

FRANGEŠ, Ivo (Trst, Italija, 1920 – Zagreb, 2003) (1946–1981) 1956. doc., 1960. izv. prof., 1963. red. prof.

GEITLER, Lavoslav (Leopold) (Prag, Češka, 1847 – Döbling, Beč, Austrija, 1885) (1874–1885) 1874. red. prof.

GRČEVIĆ, Franjo (Ciglenik, Slavonski Brod, 1923 – Zagreb, 2009) (1960–1994) 1960. asist., 1966. doc., 1975. izv. prof., 1982. red. prof.

ILEŠIĆ (ILEŠIČ), Fran (Videm ob Ščavnici, Slovenija, 1871 – Ljubljana, Slovenija, 1942) (1914–1941) 1914. doc., 1919. red. prof.

JAKOMIN, Milojka (Ljubljana, Slovenija, 1949 – Zagreb, 2007) (1974–2005) 1974. lektorica, 1985. viša lektorica.

KEPESKI, Petar (Prilep, Sjeverna Makedonija, 1924 – Zagreb, 1980) (1959–1980) 1959. asist., 1974. predavač, 1975. viši predavač.

KOVAČ, Zvonko (Donja Dubrava, 1951) (1977–2021) 1977. asist., 1982. znan. asist., 1988. doc., 1996. izv. prof., 2001. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.

LASIĆ, Stanko (Karlovac, 1927 – Pariz, Francuska, 2017) (1956–1973) 1956. asist., 1966. doc., 1971. izv. prof.

LUKAČEVIĆ, Vedrana (Zagreb, 1974 – Zagreb, 2024) (2002–2009) 2002. tajnica Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti.

MAJIĆ, Ivan (Split, 1981) (2005–2015) 2005. znan. novak, 2012. viši asist.

MARETIĆ, Tomo (Virovitica, 1854 – Zagreb, 1938) (1886–1914, 1921–1926) 1885. priv. doc., 1886. izv. prof., 1890. red. prof.

MARINKOVIĆ, Dušan (Novo Mesto, Slovenija, 1949) (1975–2017) 1975. asist., 1979. znan. asist., 1996. doc., 2002. izv. prof., 2007. red. prof., 2013. red. prof. u trajnom izboru.

NEMEC, Krešimir (Županja, 1953) (1979–2018) 1979. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof., 1996. red. prof.

PAVIĆ, Armin (Požega, 1844 – Zagreb, 1914) (1875–1904) 1875. priv. doc., 1877. izv. prof., 1880. red. prof.

PAVLOVSKI, Borislav (Bjelovar, 1950) (1978–2020) 1978. asist., 1986. znan. asist., 1996. doc., 2001. izv. prof., 2005. red. prof., 2011. red. prof. u trajnom izboru.

PETREŠ, Fran (Repnje, Slovenija, 1906 – Ljubljana, Slovenija, 1978) (1950–1976) 1950. izv. prof., 1955. red. prof.
 POGAČNIK, Jože (Kovor, Tržič, Slovenija, 1933 – Rijeka, 2002) (1959–1969) 1959. asist.
 REŠETAR, Milan (Dubrovnik, 1860 – Firenca, Italija, 1942) (1919–1927) 1919. red. prof.
 SLODNJAK, Antun (Bodkovci, Slovenija, 1899 – Ljubljana, 1983) (1947–1950)
 ŠLJIVARIĆ, Aleksandar (Zagreb, 1929 – s. l., 2000) (1958–1996) 1958. asist., 1970. doc., 1977. izv. prof., 1984. red. prof.
 ŠURMIN, Đuro (Siščani, Čazma, 1867 – Zagreb, 1937) (1902–1910) 1902. izv. prof., 1906. red. prof.
 ZANINOVIĆ, Vice (Stari Grad, Hvar, 1905 – Zagreb, 1986) (1950–1974) 1950. predavač, 1958. doc., 1960. izv. prof., 1964. red. prof.

STRANI LEKTORI

VRAMOVSKA, Nataša (Sjeverna Makedonija) (1993).
 BARAKOVA, Penka (Bugarska) (2013–2016).
 ČAUŠEVA, Elena (Bugarska) (2009–2013).
 DROLC, Franc (Slovenija) (1970–1971).
 DUNKOVA, Tatjana (Bugarska) (2002–2006).
 FEKONJA, Laura (Slovenija) (2011–2012).
 KLINAR, Marjeta (Slovenija) (2015–2018).
 MIHAJLOVA, Dijana (Sjeverna Makedonija) (1982–1984).
 NARTNIK, Vlado (Slovenija) (1971–1974).
 ORUŠ, Konstantin (Bugarska) (1996–2002).
 PETRIC LASNIK, Ivana (Slovenija) (2010–2015).
 PONIKVAR, Andreja (Slovenija) (2005–2010).
 SAAVEDRA, Dimka Vasileva (Bugarska) (2006–2009).
 TIRGUŠEK, Matejka (Slovenija) (2000–2005).
 TOPORIŠIČ, Jože (Slovenija) (1945–1966).

Odsjek za klasičnu filologiju

SADAŠNJA ULOGA ODSJEKA

Danas, u vrijeme kad smo sa svih strana zasuti vijestima koje se u bilo kojem trenutku mogu razotkriti kao lažne, i kad umjetna inteligencija po želji naručitelja može proizvesti uvjerljivo napisan i argumentiran tekst o bilo kojoj temi, proučavanje tekstualnih izvora i kritičko bavljenje njima možda je važnije nego ikad. Klasična filologija disciplina je koja prije svega stvara stručnjake osposobljene za analizu tekstova, za kritičko promišljanje o njima i za utvrđivanje njihove povijesti i vjerodostojnosti. Klasična filologija također predstavlja vezu između svijeta današnjice i našega antičkog nasljeđa, pri čemu treba svakako imati na umu da latinski s ovih prostora nije nestao s padom Rimskoga Carstva, već je bio službeni jezik u Hrvatskoj do sredine 19. stoljeća, te da je grčki najstariji posvjedočeni jezik na hrvatskome tlu. Naša uloga u društvu jest održati na životu i učiniti što vidljivijom vezu između nas i antike, koja je često posredovana i kroz djela brojnih hrvatskih latinista. Latinski je, čak i u stoljećima kad više nikomu nije bio materinski jezik, bio sredstvo međunarodne komunikacije i jezik znanosti te su na njemu pisali povjesničari poput Ivana Lučića i Baltazara Adama Krčelića, fizičari poput Ruđera Boškovića, teolozi poput Matije Vlačića Ilirika, putopisci poput Antuna Vrančića i pjesnici poput Marka Marulića. Prva gramatika hrvatskoga jezika, *Temelji ilirskoga jezika u dvije knjige (Institutionum linguae illyricae libri duo)* iz pera Bartola Kašića, napisana je na latinskom, a latinska djela pisaca poput Ivana Lučića, po kojemu je nazvana i ulica u kojoj se nalazi naš Fakultet, te primjerice Ludovika Crijevića Tuberona važni su izvori za poznavanje hrvatske povijesti. Brojne povelje, statuti, saborski govori i drugi dokumenti zapisani su i sačuvani na latinskome te će uvijek biti potrebni stručnjaci koji će ih moći pročitati, objaviti, prevesti i interpretirati. Svijest o važnosti klasičnih jezika potrebno je prenositi široj javnosti pa nastavnici i studenti klasične filologije redovito sudjeluju u raznim programima popularizacije znanosti (Noć istraživača, Europski dan jezika) te organiziraju radionice za učenike srednjih škola. Uz obrazovnu i znanstvenu djelatnost zaposlenici Odsjeka pružaju podršku zainteresiranim građanima i na razne druge načine: od savjeta kolekcionarima rukopisa te transkripcija i prijevoda arhivskih dokumenata do prijedloga za ime tvrtke ili provjere gramatičke točnosti tetovaže na grčkom ili latinskom jeziku.

Na Odsjeku za klasičnu filologiju obrazuju se stručnjaci za tekstove pisane na latinskom i grčkom. To postižemo različitim oblicima rada na tekstu, od čitanja i prepisivanja rukopisa preko korištenja kritičkih izdanja do izrade dvojezičnih korpusa u digitalnom okruženju te, dakako, prevođenja na hrvatski i druge jezike. Kroz razne kolegije i znanstvene projekte na Odsjeku studenti se upoznaju sa svijetom digitalne humanistike te s raznim alatima za obradu teksta koji mogu pomoći da kasnije kao predavači pripremaju i osmišljavaju vlastite nastavne materijale ili da se njima koriste u znanstvenome radu. Većina studenata klasične filologije zapošljava se u školama i drugim obrazovnim ustanovama, a manji dio odlazi u institucije u kojima postoji potreba za obradom građe na latinskome, nešto rjeđe na grčkome: razne znanstvene institute, arhive i knjižnice. Uz latinski i starogrčki studenti se tokom svih godina studija imaju priliku upoznati i s novogrčkim jezikom, a zahvaljujući trudu naše grčke lektorice Ksanti Zafiraki na Odsjeku se može polagati i Πιστοποίηση

Ελληνισμός, verificirani ispit iz poznavanja novogrčkoga jezika, tako da se studentima i tu otvaraju novi vidici i mogućnosti zaposlenja. Sve veći broj prijevoda s novogrčkoga u posljednjim godinama svakako svjedoči o interesu za kulturu današnje Grčke. Studente se potiče na sudjelovanje u razmjenama i obavljanje studentske prakse u inozemstvu. Većina studenata grčkoga tokom studija ode na barem jednu ljetnu stipendiju za učenje novogrčkoga jezika u Grčkoj (Solun, Atena, Joanina, Krf), a manji dio bio je na razmjeni na Aristotelovu sveučilištu u Solunu. Osobito je uspješna bila suradnja sa Sveučilištem u Leipzigu, gdje je značajan broj studenata stekao vrijedno radno iskustvo iz područja klasične filologije i digitalne humanistike. Iako ne postoji doktorski studij klasične filologije, studenti se po završetku diplomskoga studija mogu nastaviti baviti znanstvenim radom u sklopu nekog od postojećih doktorskih studija na fakultetu, kao što su Hrvatska filologija u interkulturnom kontekstu, Predmoderna povijest ili Znanost o književnosti, teatrologija i dramatologija, filmologija, muzikologija i studij kulture. Studenti inače redovito surađuju na projektima članova Odsjeka, pohađaju terenske nastave, zajedno s nastavnicima posjećuju kulturne institucije i manifestacije, a 2021. godine osnovali su i studentsku udrugu *Initium*, koja organizira razne aktivnosti, od studentskih konferencija do *pub*-kvizova te sudjeluje u manifestacijama poput Festivala jezika.

KLJUČNA ISTRAŽIVAČKA USMJERENJA

Što se tiče temeljnoga znanstvenoistraživačkog usmjerenja, Odsjek je ponajprije fokusiran na istraživanje hrvatskoga latinizma. Književnost koju su hrvatski pisci pisali na latinskome važan je dio naše nacionalne povijesti i čini glavninu tekstova starije hrvatske književnosti, a uživa nemalen ugled i u okvirima europskoga latiniteta. Značajan je broj djela koja još uvijek nisu obrađena te je pred hrvatskom klasičnom filologijom i dalje velik posao, usprkos naporima ranijih generacija i profesora poput Franje Maixnera, Đure Körblera, Veljka Gortana, Vladimira Vratovića, Mate Križmana, Olge Perić i Darka Novakovića. Pred nama su zadaci kao što su popisivanje rukopisa u knjižnicama, prepisivanje rukopisa, objavljivanje kritičkih izdanja, analiza, prevođenje i interpretacija tekstova. Tekstovi pripremljeni i izdani prema pravilima struke kasnije služe kao građa za znanstveni rad i stručnjacima iz drugih područja i disciplina kao što su povjesničari, kroatisti, lingvisti i povjesničari književnosti i umjetnosti. Iako se na Odsjeku velika pažnja posvećuje tekstologiji, kodikologiji i književnoteoretskoj analizi tekstova, članovi odsjeka pišu i o jezičnim temama, osobito iz područja antičke lingvistike. Uz znanstveni rad bave se i prevođenjem te time čine dostupnima hrvatskoj publici autore od antičkog doba do 19. stoljeća. Od djela grčkih autora ističemo Sofoklovu *Antigonu* u prijevodu Nevena Jovanovića, grčke ljubavne romane i rimske komedije u prijevodu Darka Novakovića, Lukijana i Marcijala u prijevodu Marine Bricko, Ludovika Crijevića Tuberona u prijevodu Vlade Rezara te prijevode Rajmunda Kunića i Didaka Pira iz pera više prevodilaca koje je Irena Bratičević uredila za tematske brojeve časopisa *Dubrovnik*. Da leksikografija na Odsjeku nije zanemarena, svjedoči hrvatsko-novogrčki rječnik, kojim je Ksanti Zafiraki (sa suradnicima) okrunila dva desetljeća neumorna rada na približavanju novogrčkoga jezika hrvatskim studentima.

Odsječki projekti imaju dvije glavne teme, digitalnu humanistiku i hrvatski latinizam, koje su nerijetko objedinjene. Zacijelo najpoznatiji doprinos našeg Odsjeka proučavanju i poznavanju našega latiniteta u svjetskim razmjerima jest *CroALa*, pretraživa baza tekstova hrvatskih latinista koju već desetljećima uređuje pionir digitalne humanistike Neven Jovanović. Proučavanju rukopisne baštine hrvatskoga latinizma, osobito dubrovačke, posvećeni su Irena Bratičević i Vlado Rezar. U dvama navedenim područjima Odsjek najživlje surađuje s drugim institucijama, kako u zemlji tako i inozemstvu, primjerice sa splitskim Marulianumom i

Terenska nastava u Ptuju, 2024.

Institutom Ludwig Boltzmann za novolatinske studije u Innsbrucku. Članovi Odsjeka redovito sudjeluju na europskim i svjetskim konferencijama te pohađaju radionice iz tih područja.

POVIJEST ODSJEKA

Među prvih šest katedara na našem Fakultetu bile su Katedra za latinski jezik i Katedra za grčki jezik. Redovitim profesorima imenovani su Armin Šrabec za grčku filologiju i Franjo Maixner za latinsku. Armin Šrabec studij klasične filologije završio je u Beču. Držao je kolegije iz poredbene sintakse grčkoga i latinskoga te grčke tragedije. Sintaksu su predavali i Franjo Petračić i August Musić te Musićev nasljednik na grčkoj katedri Nikola Majnarić. Kolegiji iz sintakse čine osnovu studija grčkoga i latinskoga i dan-danas. Musić se u svojem znanstvenom radu posebno bavio poredbenim proučavanjem grčke i slavenske sintakse, a Majnarić sintaksom grčkih glagolskih načina. Njihove znanstvene interese dijelio je nešto kasnije Mate Križman, koji je temeljito obrađivao poredbenu gramatiku, a nakon prelaska na bolonjski sustav uveo je i kolegije iz poredbene sintakse. Musić je uz sintaksu predavao i morfologiju i dijalektologiju grčkoga jezika. Dok je morfologija, kao i sintaksa, ostala osnova studija grčkoga sve do danas (u posljednjim desetljećima te su kolegije držali lektori Damir Salopek i Ninoslav Zubović), zasebni kolegiji iz dijalektologije s vremenom su se prestali održavati, a o dijalektima se govori u sklopu drugih jezičnih kolegija. Od Petračića do danas običaj je da se

Terenska nastava u Grčkoj, 2013.

književni kolegiji poprate seminarima na kojima se čitaju reprezentativni predstavnici pojedinih žanrova. Kod Petračića su to bili kanonski autori poput Tukidida, Platona, Homera, Eshila i Sofokla, dok je u današnje vrijeme lektira raznolikija i uključuje pisce poput Lukijana te autore grčkih ljubavnih romana poput Haritona.

Franjo Maixner, uz Šrapca prvi profesor na Odsjeku, studirao je klasičnu filologiju i njemački u Pragu, a doktorirao u Leipzigu. Držao je kolegije iz latinske morfologije, metrike, epigrafike i mitologije. Kolegije iz morfologije držao je i njegov nekadašnji student Julije Golik, koji je klasičnu filologiju 1894. završio u Zagrebu. Uz morfologiju predavao je i latinsku sintaksu i rimsku književnost. Kao i na grčkoj katedri morfologija i sintaksa još su uvijek jedan od temeljnih kolegija na studiju latinskoga, kao i književni kolegiji, a još uvijek se izvodi i seminar iz metrike da osposobi studente za čitanje pjesničkih tekstova. Kolegiji iz epigrafike i mitologije danas se izvode na Odsjeku za arheologiju i Odsjeku za povijest, a na našem se Odsjeku ti sadržaji obrađuju unutar drugih kolegija. Iako tada nije bilo zasebnog kolegija iz metodike i didaktike, Golik se njima bavio u znanstvenim radovima. Maixnerovi interesi bili su nešto drugačiji. On je kao znanstvenik pokazivao sklonost kako prema piscima zlatnoga doba rimske književnosti tako i prema opskurnijim temama latinske filologije kao što su Porcije Licina i Kvint Katul, u čemu je kao istraživač na Odsjeku ostao relativno usamljen. S druge strane njegovih je pet studija posvećenih hrvatskom latinizmu ključno za razvoj proučavanja tog dijela hrvatske književne baštine, koji je danas u fokusu znanstvenoga rada na Odsjeku. Među tim Maixnerovim studijama ističemo onu posvećenu dubrovačkom piscu i prevodiocu Rajmundu Kuniću, jednom od

najznačajnijih hrvatskih latinista 18. stoljeća. Kunić je ostao zahvalan predmet proučavanja na Odsjeku sve do danas. Njime su se bavili Vladimir Vratović, Darko Novaković, Marina Bricko, Irena Bratičević i Petra Matović, a posljednje dvije su pod mentorstvom profesora Novakovića na njemu i doktorirale.

Uz Maixnera se u proučavanju hrvatskoga latinizma istaknuo i Đuro Körbler. Körbler je klasičnu filologiju diplomirao 1895. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je i doktorirao, a stručno se usavršavao u Berlinu. Od 1915. bio je redoviti član JAZU. Bavio se podjednako grecističkim i latinističkim temama (Euripid, Sofoklo, Hesiod, Kornelije Gal, Vergilije), no najveći dio svojega znanstvenoga rada posvetio je hrvatskom latinizmu. Rad na tom području započeo je studijom *Humanista Matija Grbić*, o dotad slabo poznatom istarskom latinistu i njegovim prijevodima s grčkoga na latinski (Eshil, Hesiod, *Aristejino pismo*). Körblerovo bavljenje Grbićem nastavljeno je u novije vrijeme: o njemu su pisali Vladimir Rezar i Petra Matović, a bio je i tema diplomskih radova. Körbler se u kasnijim raspravama uglavnom bavio dubrovačkim humanistima, kao i njegov suvremenik i kolega Ivan Kasumović, te priređivao izdanja latinskih, hrvatskih i talijanskih tekstova iz starije književnosti, čime je također udario temelje današnjem istraživačkom radu Odsjeka.

Na prijelazu stoljeća djelovao je i Milivoj Šrepel, klasični filolog, slavist, književni kritičar i prevoditelj koji se stručno usavršavao u Leipzigu, Berlinu i Münchenu. Osim nastavne aktivnosti Šrepelovom najvećom zaslugom smatra se pokretanje Akademijina niza *Građa za povijest književnosti hrvatske*, koji je u početku sam i uređivao. Objavljivanje građe ostalo je jedna od najvažnijih aktivnosti na Odsjeku.

Članovi Odsjeka od samoga se početka bave i prevođenjem tekstova s grčkog i latinskog na hrvatski. I u tom se području istaknuo Armin Šrabec, među čijim je prijevodima osobito zapažen Lukijanov *Pijetao*, kratki humoristični spis u kojem se pijevac iz naslova razotkriva kao reinkarnacija samoga Pitagore. Lukijana, plodnog autora iz 2. st. n. e. koji se inače ne smatra kanonskim, prevodio je i August Musić. Svojim su prevodilačkim radom njih dvojica anticipirala današnje trendove. Interes za Lukijana u ovome stoljeću raste, a u našoj filološkoj zajednici najvažniji je korak učinila Marina Bricko, koja je objavila zbirku prijevoda njegovih najpoznatijih djela. Potom se njime bavila i Petra Matović, njezina nekadašnja asistentica, a Lukijan je postao i neizostavan dio lektire na studiju grčkog te tema diplomskih radova.

Lingvistika, osobito indoeuropska lingvistika, predstavlja važan dio nastave od vremena kad latinsku historijsku gramatiku počinje predavati Antun Mayer. Mayer je zbog političkih okolnosti bio rano umirovljen te nije mogao završiti svoj veliki projekt: historijsku gramatiku latinskog jezika, koje je prvi svezak 1938. godine objavljen kao skripta. Ipak, historijska gramatika ostala je dio nastavnoga programa sve do danas, a ime uz koje se na Odsjeku najviše vezala jest ono Mate Križmana. Razočaravajuć početak akademske karijere (kandidirao se za mjesto asistenta na grčkoj katedri, no kadrovska komisija odbila ga je kao politički nepodobnoga) dao mu je prilike da se usavrši u drugim područjima: jedno je desetljeće (1961–1971) proveo u Arhivu Hrvatske i postao arhivski stručnjak, a kao lektor hrvatskog jezika proveo je 1964–1966. na Humboldtovu sveučilištu u tadašnjem Istočnom Berlinu, nimalo obeshrabren činjenicom da Istočni Berlin u to vrijeme nije bio osobito atraktivno mjesto za razvoj karijere (Matišić 2022: XII). Konačno zapošljavanje na Fakultetu 1971. godine omogućio mu je Radoslav Katičić, koji ga je pozvao za asistenta na Katedri za indoeuropsku lingvistiku Odsjeka za lingvistiku i orijentalne studije (Matišić 2022: XII). S tog će Odsjeka kasnije prijeći na Odsjek za klasičnu filologiju, na kojemu je i nakon umirovljenja godinama predavao kao vanjski suradnik. Nastavu iz lingvistike trenutačno pokrivaju Nina Čengić i Petra Matović; prva sintaksu, a druga historijsku gramatiku grčkoga jezika.

Terenska nastava na Siciliji, 2019.

U proučavanju rimske književnosti istaknuo se Veljko Gortan, koji je klasičnu filologiju diplomirao 1928. u Zagrebu. Doktorirao je disertacijom o Marcijalovim epigramima. Njegov je rad na toj književnoj vrsti, a osobito Marcijalu, uspješno nastavila Marina Bricko, koja je i prevela gotovo pola od 15 000 Marcijalovih epigrama, a bavila se i drugim epigramatičarima, od grčkih (Filodem) do ranonovovjekovnih (Rajmund Kunić). Marcijala je prevodio i Damir Salopek, njezin kolega s grčke katedre.

Ipak, da duže književne vrste nisu na Odsjeku bile zanemarene, svjedoči rad dvojice homerologa, Milivoja Sironića i Zdeslava Dukata. Sironić je klasičnu filologiju diplomirao 1939. u Zagrebu, a dvadeset godina kasnije preuzeo je svu nastavu na Katedri za grčki jezik i književnost. Osim Homerom bavio se Ezopom, grčkom tragedijom, starom atičkom komedijom te lirskim pjesnicima arhajskoga i klasičnoga doba. Prevodio je Ezopa, kasnoantičke historiografe, Platona, Heraklitove fragmente i Aristotela. Dukat se osim Homerom bavio i grčkom tragedijom te antičkom teorijom književnoga stvaralaštva, koju su u nastavi često obrađivali i Darko Novaković i Marina Bricko. Od recentnih homeroloških doprinosa spomenimo radove Petre Matović te sudjelovanje studenata i nastavnika Odsjeka pod vodstvom Nevena Jovanovića u projektu *Odyssey 'Round the World*, u kojemu svako pjevanje *Odiseje* čitaju članovi neke druge institucije (usp. Kontić 2021).

Gortanov mlađi kolega na latinskoj katedri bio je Vladimir Vratović, koji je predavao latinsku deskriptivnu i historijsku gramatiku te rimsku znanost o književnosti. U sklopu svojih kolegija obrađivao je i inače

rijetko čitanu patristiku (Tertulijana, Ambrozija, Jeronima, Augustina i Prudencija). Prvi je u povijesti Odsjeka uveo kolegij posvećen hrvatskom latinizmu, *Iz ljubavne lirike hrvatskih latinista*, čime je anticipirao današnje nastavničke interese. Naime trenutačno se na Odsjeku drže tri srodna kolegija: jedan iz hrvatske novolatinske književnosti, drugi iz uvoda u novolatinsku književnost, kojim se obuhvaćaju djela pisana na latinskome na prostoru od Meksika do Poljske, a vremenski od ranoga humanizma do 20. stoljeća, te kolegij *Latinska rukopisna baština novovjekovnog Dubrovnika*, koji je na temelju dugogodišnjega bavljenja tom temom osmislila Irena Bratičević, vrsna poznavateljica rukopisne građe i latinske književnosti u Dubrovniku. Uz upoznavanje s osnovnim obilježjima dubrovačke rukopisne i književne kulture studenti stječu i praktična znanja iz paleografije kao pomoćne povijesne znanosti, što ih osposobljava za rad u institucijama poput arhiva i specijaliziranih knjižnica. Nastava se održava u Računalnoj učionici naše Knjižnice te je studentima tako omogućen samostalan rad uz suvremenu opremu. Irena Bratičević rukopisnom se baštinom dubrovačkih pisaca bavi od samih početaka svojega znanstvenog rada, a njezin je doprinos prepoznat i izvan Fakulteta: godine 2016. za knjigu *Via virtutis / Put vrline. Epigramatski opus Rajmunda Kunića* nagrađena je nagradom Judita, a trenutačno vodi projekt *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke* pri Hrvatskoj zakladi za znanost (2020–2023). Na tom je projektu zaposlen i trenutačno najmlađi član Odsjeka, asistent Leon Cvitić, koji sudjeluje u popularizacijskim aktivnostima i vođenju tekstoloških radionica za studente i srednjoškolce.

Prva žena na Odsjeku bila je profesorica Olga Perić, koja je 1971. izabrana za asistenticu na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost. U prvome razdoblju svoje nastavne djelatnosti vodila je proseminar iz latinske deskriptivne gramatike i latinski tečaj, a kasnije preuzima latinsku historijsku gramatiku, srednjovjekovni latinitet i seminare iz novolatinske književnosti. Držala je kolegije na poslijediplomskoj razini za potrebe studija povijesti, medijevistike i lingvistike, a istaknula se i kao prevoditeljica te urednica frazeoloških rječnika u izdanju Zavoda za lingvistiku. I nakon odlaska u mirovinu sudjelovala je u izvođenju nastave na poslijediplomskim studijima našega Fakulteta.

Nekoliko godina poslije nje na latinsku katedru kao asistent dolazi Darko Novaković, koji je držao kolegije iz rimske i novolatinske književnosti. Prevodilački i znanstveni opus raznolikiji su mu nego što nastavna djelatnost daje naslutiti. U znanstvenome radu pokrivao je od samih početaka književnost pisanu na obama klasičnim jezicima: magistrirao je s temom iz grčkoga romana, a doktorirao na temi grotesknoga u rimskoj književnosti. Objavio je prvi hrvatski prijevod Terencijevih komedija i nekih grčkih romana (*Efeške priče, Pri-povijest o Apoloniju, kralju tirscome, Lukije ili magarac, Zgode Hereje i Kaliroje*), niz prijevoda humanističkih autora poput Antuna Vrančića, Frana Krste Frankopana i Marka Marulića te kasnijih poput Đura Ferića. Tri je Marulićeva rukopisa i sam otkrio, što je privuklo i značajnu medijsku pažnju. Za izdanje Marulićevih epigrama, po mjestu pronalaska nazvano *Glasgowski stihovi*, nagrađen je 2001. nagradom HAZU za područje filoloških znanosti. Bio je mentor za velik broj diplomskih, magistarskih i doktorskih radova, uključujući veliku većinu ocjenskih radova zaposlenika Odsjeka, te je kao *Doktorvater* odigrao ključnu ulogu u oblikovanju odsječkoga znanstvenoistraživačkog profila. Za svoj rad dobio je 2018. godine Povelju Filozofskoga fakulteta.

Dugogodišnja predstojnica Katedre za grčki jezik i književnost bila je Marina Bricko, koja je samostalno pokrivala nastavu iz grčke književnosti. Uz već spomenute Lukijana, Marcijala i Filodema objavila je niz prijevoda Menandrovih komedija, a u znanstvenome se radu osim grčkom književnošću bavila i prijevodima s grčkoga na latinski iz pera hrvatskih latinista kao što su Damjan Beneša i Brno Džamanjić. Temi prevođenja s grčkoga na latinski osobito se posvetila njezina asistentica Petra Matović, kojoj je to jedan od glavnih interesa i koja, osim kroz znanstveni rad, te prijevode približava javnosti i kroz radionice za učenike srednjih škola.

Tekstološka radionica u Dubrovniku, 2019.

Damjanu Beneši posvetio se pak Vladimir Rezar, koji je na Benešinu epu *De morte Christi* i doktorirao, a za rad na rukopisnoj ostavštini Damjana Beneše i knjigu *Damiani Benessae Poemata, editio princeps* dobio je 2018. godine nagradu HAZU. Valja istaknuti da Vladimir Rezar posljednjih godina posebnu pozornost posvećuje radovima hrvatskih autora pisanim na grčkome jeziku te je time postao prvi hrvatski filolog koji se tom građom sustavno bavi. U nastavu je uveo izborni kolegij iz obrade arhivske građe, koji se održava u suradnji s Hrvatskim arhivom te studentima pruža još jednu priliku za praktičan rad i primjenu stečenih znanja.

Još jedan proučavatelj hrvatskoga latinizma, osobito renesansne književnosti, jest Neven Jovanović, koji se istaknuo i višedesetljetnim uređivanjem baze hrvatskog latinizma *CroALa*. Kao prevodilac okušao se u različitim književnim vrstama, uključujući Plautovu komediju *Amfitrion*, Horacijevu odu o dolasku proljeća te 23. pjevanje *Odiseje*, koje je preveo u slobodnom šesnaestercu. Svakako valja spomenuti i njegovu kolumnu „Noga filologa“, koju je pisao za književni časopis *Zarez*, kojom je popularizirao klasičnu filologiju. Od kolegija koje je uveo ističe se *De scriptoribus Romanis liberae rei publicae*, koji je držao na latinskome. Na njegovu je znanstvenoistraživačkome projektu *Croatia et Tyrolensia – a digital comparison of Croatian and Tyrolean Neo-Latin literature* bio zaposlen poslijedoktorand Luka Špoljarić, stručnjak za renesansnu kulturu, koji je po završetku projekta ostao vanjski suradnik na Odsjeku i drži nastavu na kolegijima iz novolatinske književnosti.

Početak 21. stoljeća svoj je trag na latinskoj katedri ostavila i Gorana Stepanić, proučavateljica barokne književnosti.

Nakon umirovljenja dugogodišnje lektorice Lade Tajčević 1999. godine zaposlena je na Katedri za latinski jezik Voljena Marić, koja drži *Latinski tečaj* za potrebe cijeloga Fakulteta te seminare za studente latinskog. Zbog bogata nastavnčkog iskustva stečena u zagrebačkim osnovnim i srednjim školama preuzela je nastavu iz *Metodike klasičnih jezika* te je tako postala prvi stalni zaposlenik Odsjeka koji drži nastavu na tom predmetu, koji je ranije bio rezerviran za vanjske suradnike, obično renomirane nastavnike zagrebačkih gimnazija (ranije su to bili Pavao Pauš, Branko Magarašević, Zvonimir Zmajlović, Dionizije Sabadoš, Marijan Bručić, Aleksandar Sunko i Zlatko Šešelj).

Ninoslav Zubović kao viši lektor za grčki jezik drži nastavu iz morfologije i sintakse, seminare iz književnosti te prijevodni seminar. Već dugi niz godina organizira terenske nastave na kojima su se studenti i nastavnici imali priliku upoznati s antičkom baštinom od Turske do Engleske.

Još je jedan viši lektor na Odsjeku Teo Radić, koji studentima latinskoga predaje morfologiju i sintaksu te drži seminare u sklopu niza književnih kolegija. Dinamičan predavač i vrhunski poznavalac latinske gramatike, jedan je od najpopularnijih nastavnika na Odsjeku, a glavni mu je znanstveni interes hrvatska renesansna književnost na latinskom.

Na latinskoj katedri bili su kraće vrijeme zaposleni i znanstveni novaci Mislav Benić i Ana Galjanić, istraživači lingvističkog usmjerenja.

Još jedan lingvist na odsjeku jest Nina Čengiđ, koja je diplomirala grčki i lingvistiku u Zagrebu, a doktorirala u Ljubljani pod mentorstvom Dubravka Škiljana. Odsjeku se pridružila kao poslijedoktorandica na spomenutom projektu Nevena Jovanovića *Croatia et Tyrolensia*. Drži nastavu na nizu književnih i jezičnih kolegija, a u znanstvenome radu bavi se grčkom sintaksom i antičkim jezikoslovljem. Uz nju su na grčkoj katedri Petra Matović te lektorice Ksanti Zafiraki i Jelena Poláček Gajer. Potonja je lektorica s prethodnim nastavnčkim i prevodilačkim iskustvom iz svih triju jezika koji se mogu učiti na Odsjeku: latinskoga, starogrčkoga i novogrčkoga. Znanje novogrčkoga stekla je na brojnim stipendijama u Grčkoj, a od znanstvenoga rada ističemo njezin prilog o manje poznatom pjesniku Arhestratu iz Gele i njegovu gastronomskom epu *Ugodno življenje*. Ksanti Zafiraki zaposlila se kao strana lektorica na Odsjeku nakon odlaska Vesne Cvjetković, koja je također predavala novogrčki. Zahvaljujući trudu profesorice Zafiraki studentima grčkoga omogućeno je učenje novogrčkoga od početničke do napredne razine; učenje novogrčkoga postalo je važna komponenta u studiju, koju Odsjek namjerava sačuvati i u budućnosti. Usto Odsjek će nastaviti rad na hrvatskoj književnoj baštini pisanoj na latinskome jeziku te razvijati digitalnohumanističke projekte i suradnju sa zajednicom, osobito s drugim obrazovnim ustanovama.

Lada Tajčević

Petra Matović

Napomena. Povijest Odsjeka prikazana je do 2002. prema radovima Lade Tajčević (1998, 2002). Ostale informacije, ako nije drugačije navedeno, preuzete su s mrežnih stranica Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

LITERATURA

- Kontić, M. Odyssey 'Round the World. *Latina et Graeca*. 39/2(2021), 97–98. Dostupno i na <https://hrcak.srce.hr/clanak/381506> (13. 10. 2023).
- Matišić, Z. Velikom čovjeku i dragom prijatelju u spomen. Λάθε βιώσας: *Zbornik u čast profesoru Mati Križmanu*. Matasović, M.; Matasović, R.; Matović, P. (ur.). Zagreb: Ibis grafika, 2022, XI–XIV.
- Tajčević, L. Odsjek za klasičnu filologiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu : monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 93–104.
- Tajčević, L. Odsjek za klasičnu filologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. *Latina et Graeca*. 2/2(2002): 3–34. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/329270> (18. 9. 2023).

MREŽNE STRANICE

- Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.ffzg.unizg.hr/klafil/> (19. 9. 2023).

Djelatnici Odsjeka za klasičnu filologiju

DJELATNI

BRATIČEVIĆ, Irena (Zagreb, 1977) (2002) 2002. znan. novakinja, 2013. doc., 2019. izv. prof.

CVITIĆ, Leon (Selci Đakovački, 1997) (2021) 2021. asist. na projektu.

ČENGIĆ, Nina (Zagreb, 1970) (2015) 2015. poslijedoktorandica, 2022. doc.

JOVANOVIĆ, Neven (Zagreb, 1968) (1994) 1994. asist., 2006. doc., 2012. izv. prof., 2020. red. prof.

MARIĆ, Voljena (Zagreb, 1963) (1999) 1999. lektorica, 2011. viša lektorica.

MATOVIĆ, Petra (Brežice, Slovenija, 1983) (2009) 2009. asist., 2020. doc.

POLÁČEK GAJER, Jelena (Zagreb, 1985) (2020) 2020. lektorica.

RADIĆ, Teo (Split, 1981) (2007) 2007. lektor, 2013. viši lektor.

REZAR, Vladimir (Zagreb, 1969) (1998) 1998. asist., 2007. doc., 2013. izv. prof., 2021. red. prof.

TVRTKOVIĆ, Tamara (Zagreb, 1971) (2024) 2024. izv. prof.

ZAFIRAKI, Ksanti (Xanthi Zafeiraki) (Olimpija, Grčka, 1961) (2002) 2002. ugovorna lektorica.

ZUBOVIĆ, Ninoslav (Belišće, 1967) (2008) 2008. lektor, 2011. viši lektor.

ŽIVKO, Marica (Zamršje, 1962) (2000) 2000. tajnica Odsjeka za klasičnu filologiju.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BENIĆ, Mislav (Osijek, 1981) (2006–2011) 2006. znan. novak.

BRICKO, Marina (Zagreb, 1960 – Zagreb, 2016) (1984–2016) 1984. asist., 1997. doc., 2003. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.

CVJETKOVIĆ, Vesna (Dubrovnik, 1954) (1982–2019) 1982. honorarna viša predavačica, 1990. asist., 1997. viša asist., 1998. doc.

DUKAT, Zdeslav (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2012) (1968–1989) 1968. asist., 1976. doc., 1979. izv. prof., 1984. red. prof.

GALJANIĆ, Ana (Zagreb, 1976) (2007–2010) 2007. znan. novakinja.

GOLIK, Julije (Fužine, 1866 – Zagreb, 1924) (1898–1924) 1898. priv. doc., 1905. suplent, 1907. izv. prof., 1909. red. prof.

GORTAN, Veljko (Preko, 1907 – Zagreb, 1985) (1936–1977) 1936. honorarni prof., 1943. doc., 1952. izv. prof., 1958. red. prof.

HOSU, Stjepan (Andrijaševci, Vinkovci, 1913 – Zagreb, 1985) (1939–1940, 1943–1945) 1939. asist. za grčki, 1943. asist. za latinski.

KANTOCI, Slavoljub (Pregrada, 1869 – Zagreb, 1953) (1927–1940) 1927. honorarni prof., 1929. izv. prof.

KASUMOVIĆ, Ivan (Mezinovac, 1872 – Zagreb, 1945) (1905–1919) 1905. priv. doc.

KÖRBLER, Đuro (Vrhovec, 1873 – Zagreb, 1927) (1899–1927) 1899. priv. doc., 1903. izv. prof., 1907. red. prof.

KRIŽMAN, Mate (Šivati, Žminj, 1934 – Zagreb, 2019) (1992–2004, od 1971. do 1992. na Odsjeku za lingvistiku) 1971. asist., 1985. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru.

MAIXNER, Franjo (Osijek, 1841 – Zagreb, 1903) (1874–1903) 1874. red. prof.

MAJETIĆ, Miljenko (Beograd, Srbija, 1938) (1960–1964) 1960. asist.

MAJNARIĆ, Nikola (Ravna Gora, 1885 – Zagreb, 1966) (1922–1955) 1922. priv. doc., 1925. izv. prof., 1930. red. prof.

MAYER, Antun (Knin, 1883 – Zagreb, 1957) (1936–1947) 1936. priv. doc., honorarni predavač, 1941. red. prof.

MIJATOVIĆ, Stella (Zagreb, 1972) (1997–2000) 1997. tajnica Odsjeka za klasičnu filologiju.

MUSIĆ, August (Krka, 1856 – Zagreb, 1937) (1887–1924) 1887. priv. doc., 1893. izv. prof., 1894. red. prof., 1924. honorarni prof.

NOVAKOVIĆ, Darko (Zagreb, 1953) (1977–2018) 1977. asist., 1982. doc., 1987. izv. prof., 1990. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.

PERIĆ, Olga (Beograd, Srbija, 1942) (1971–2007) 1971. asist., 1990. doc., 1996. izv. prof., 2006. red. prof.

PETRAČIĆ, Franjo (Jasenovac, 1833 – Zagreb, 1922) (1887–1894) 1877. red. prof.

ROGIĆ, Jacinta (Preko, 1946) (1977–1997) 1977. tajnica Odsjeka za klasičnu filologiju.

SALOPEK, Damir (Zagreb, 1947) (1977–2008) 1984. lektor, 1989. viši lektor.

SIRONIĆ, Milivoj (Trviž, 1915 – Zagreb, 2006) (1942–1983) 1942. asist., 1959. doc., 1964. izv. prof., 1970. red. prof., 2001. prof. emeritus.

STEPANIĆ, Gorana (Zagreb, 1973) (1997–2008) 1997. znan. novakinja, 2005. viša asist., 2007. doc.

ŠPOLJARIĆ, Luka (Karlovac, 1983) (2014–2015) 2014. poslijedoktorand.

ŠRABEC, Armin (Zagreb, 1844 – Zagreb, 1876) (1874–1876) 1874. red. prof.

ŠREPEL, Milivoj (Karlovac, 1862 – Zagreb, 1905) (1888–1905) 1888. priv. doc., 1889. izv. prof., 1892. red. prof.

TAJČEVIĆ, Lada (Zagreb, 1936 – Zagreb, 2024) (1977–1999) 1977. lektorica, 1991. viša lektorica.

VRATOVIĆ, Vladimir (Šibenik, 1927 – Zagreb, 2014) (1951–1992) 1951. asist., 1964. doc., 1971. izv. prof., 1976. red. prof.

Odsjek za komparativnu književnost

DJELATNOSTI ODSJEKA

Odsjek za komparativnu književnost bavi se istraživačkom i predavačkom djelatnošću čija je temeljna odrednica usmjerenost na proučavanje književnosti i srodnih umjetnosti i medija (kazalište, film), primarno u kontekstu međusobnih utjecaja i veza pojedinih nacionalnih i jezično-kulturnih zona. Osim što ga odlikuje internacionalno, komparatističko usmjerenje, Odsjek je – u skladu s temeljnim zamislima komparatistike – od svojih početaka i u metodološkome smislu izrazito interdisciplinaran i otvoren utjecajima srodnih humanističkih disciplina. Program studija komparativne književnosti još uvijek je jedini te vrste na hrvatskim sveučilištima i usporediv je sa sličnim studijima na europskim i američkim sveučilištima, a Odsjek danas obuhvaća pet katedara: Katedru za teoriju književnosti i kulture, Katedru za opću povijest književnosti, Katedru za komparativno proučavanje hrvatske književnosti, Katedru za teatrologiju i dramatologiju te Katedru za filmologiju.

Od svojih početaka Odsjek njeguje razgranatu istraživačku i znanstvenu djelatnost, po kojoj je prepoznat kao važna znanstvenoistraživačka jedinica u ovome dijelu Europe. Ne napuštajući tradicionalno odsječko načelo istraživačke višestranosti, nastavnici svoj znanstveno-nastavni rad u odabranim užim područjima neprestano razvijaju u skladu s najrecentnijim kretanjima unutar struke, bilo da uvode nove istraživačke teme i paradigme bilo da postojeće proširuju i unapređuju u sadržajnom i metodološkom smislu. Nastavnici redovito sudjeluju u domaćim i međunarodnim znanstvenim projektima, a na Odsjeku je u posljednjim trima desetljećima vođeno nekoliko istraživačkih projekata (jedan je u tijeku).

Cjelokupan istraživački rad Odsjeka rezultirao je s gotovo dvjesto objavljenih autorskih knjiga te nekoliko stotina znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima, od kojih je nemali broj visoko ocijenjen u našoj, pa i u svjetskoj stručnoj javnosti. Bivši i aktivni nastavnici komparativne književnosti višestruki su dobitnici različitih znanstvenih nagrada, nagrada strukovnih i umjetničkih udruga, znanstvenici s međunarodnim iskustvom i ugledom te predavači na različitim poslijediplomskim programima i utemeljitelji novih područja studija na Filozofskome fakultetu i Sveučilištu u Zagrebu. Do danas je šest nastavnika Odsjeka izabrano u redovite članove Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: Ivan Slamnig, Milivoj Solar, Mirko Tomasović, Pavao Pavličić, Zoran Kravar i Boris Senker.

S obzirom na to da se istraživački rad odvija u uskoj sprezi s nastavnim, objavljene knjige i radovi redovito služe i kao važni nastavni materijali ne samo na studiju unutar Odsjeka nego i u okviru ostalih srodnih programa na hrvatskim sveučilištima. Nastavnici pritom redovito surađuju i na temeljnim leksikografskim izdanjima, pri čemu su u nekima bili i glavni urednici (A. Peterlić, *Filmska enciklopedija*, 1986–1990; B. Senker, *Bibliografija kazališta*, 2004; *Kazališni leksikon*, u pripremi) ili suurednici (L. Čale Feldman i D. Duda, *Mali leksikon hrvatske književnosti*, 1998; N. Gilić, *Filmski leksikon*, 2003; Z. Kravar, *Hrvatska književna enciklopedija*, 2010–2012). Na Odsjeku je nastalo i nekoliko temeljnih rasprava i priručnika iz širega područja struke, prvi

od kojih je objavio utemeljitelj i prvi profesor na Odsjeku Ivo Hergešić – *Poredbenu ili komparativnu književnost* (1932). Riječ je ujedno o prvome hrvatskom, ali i jednome od onodobnih rijetkih europskih uvoda u disciplinu, kojim ju je Hergešić nastojao afirmirati i popularizirati u hrvatskim akademskim krugovima. Godine 1995. Miroslav Beker nadopunio ga je novim i osuvremenjenim *Uvodom u komparativnu književnost*. Nastavnici Odsjeka autori su i do danas jedinih hrvatskih sintetskih pregleda svjetske književnosti – Ivan Slamnig *Svjetske književnosti zapadnoga kruga* (1973, 2001) te Milivoj Solar *Povijesti svjetske književnosti* (2003) i *Suvremene svjetske književnosti* (1982, 1997). Profesor Solar objavio je još nekoliko priručnika koji su do danas ostali nezaobilaznima u akademskim krugovima, kao i u široj uporabi: *Teoriju književnosti* (1976, do 2005. godine doživjela čak dvadeset izdanja), *Rječnik književnoga nazivlja* (2006) i *Književni leksikon* (2007, 2011). Njima se u području filmologije mogu pridružiti i *Osnove teorije filma* Ante Peterlića (1977, 2001), a u području teatrologije *Kazališni glosarij* Maje Hribar-Ožegović (1984).

Odsjek je u suradnji s Književnim krugom Split, Sveučilišnom knjižnicom te Zavodom za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu 1998. godine pokrenuo godišnji međunarodni znanstveni skup, čiji je rad nastavljen u okviru drugih projekata, a potom i kao samostalan istraživački projekt. Zaključno s 2017. godinom u okviru toga kontinuirana projekta održano je dvadeset znanstvenih skupova na kojima su sudjelovali ugledni hrvatski i inozemni znanstvenici. Godišnji skupovi pokrivali su širok opseg tema koje su se usklađivale s najnovijim spoznajama i kretanjima u komparatistici i znanosti o književnosti općenito, uzimajući u obzir i aktualne književno-kulturne obljetnice. U izboru tema kombinirali su se književnopovijesni, teorijski i uži komparatistički pristupi, a prigodno su bili obrađivani i opusi odabranih klasika hrvatske književnosti. Redovito su objavljivani i godišnji zbornici radova, koji su od 2010. godine imali međunarodno uredništvo, a Odsjek im je od 2009. suizdavač.

Od 2007. godine Odsjek za komparativnu književnost suorganizator je i niza književnoznanstvenih skupova s međunarodnim sudjelovanjem koji se u suradnji s Centrom za ženske studije u Zagrebu organiziraju u okviru *Dana Marije Jurić Zagorke*. Uz redovitu krovnu temu ženskog autorstva i njegove percepcije i recepcije u različitim društvenim i kulturnopovijesnim kontekstima (*Marija Jurić Zagorka: život, djelo, naslijeđe*) ti skupovi svake godine pokrivaju raznovrsne i trenutno aktualne teme kulturnoteorijske naravi, spajajući gledišta suvremene feminističke teorije i široka raspona društvenih i humanističkih disciplina. Skup također redovito slijede godišnji zbornici radova, u izdanju Centra za ženske studije.

Osim u kontekstu znanstvenoistraživačkoga rada mnogi su nastavnici aktivni i u različitim područjima kulture – kao gosti, suradnici, urednici, članovi povjerenstava ili voditelji u različitim književnim, kazališnim, filmskim i radio-televizijskim programima i događanjima. Članovi Odsjeka bili su ili su trenutno aktivni i kao članovi uredništva u brojnim zbornicima znanstvenih radova te u znanstvenim časopisima, kao i u stručnim, književnim, kazališnim i filmskim časopisima ili novinama za kulturu. Takva se višestranost na Odsjeku razvija od samih početaka, odnosno od Ive Hergešića, koji je djelovao i kao novinar, književni kritičar te plodan prevoditelj, zaslužan za prijevode sedamdesetak djela svjetske književnosti s nekoliko europskih jezika. I mnogi su se ostali članovi Odsjeka bavili prevođenjem književnih i stručnih tekstova, pri čemu su se – kad je riječ o književnim prijevodima – osobito istaknuli Ivan Slamnig, prevoditelj više stotina tekstova s petnaestak jezika, ponajviše s engleskoga i švedskoga, te Mirko Tomasović, koji je objavio dvadesetak knjiga književnih prijevoda s romanskih jezika. Osim Ivana Slamniga, koji je svojim proznim, pjesničkim i dramskim radom stekao i status klasika hrvatske književnosti 20. stoljeća, na Odsjeku je djelovalo još nekoliko priznatih književnika – Pavao Pavličić i Boris Senker – a tu tradiciju u mlađem naraštaju nastavljaju i Luka Bekavac te Branislav Oblučar.

Slijeva nadesno stoje: Gordana Slabinac, Dean Duda, Ante Peterlić, Slaven Jurić, Cvijeta Pavlović, Milivoj Solar, Andrea Zlatar Violić, Miroslav Beker, Pavao Pavličić, Lidija Sočo, Zoran Kravar, slijeva nadesno čuče: Mirko Tomasović, Boris Senker, 1996.

STUDIJSKI PROGRAM

Sâm studij na Odsjeku je slijedom reforme 1972/73. godine organiziran tako da naglasak bude na mogućnosti studenata da samostalno odabiru konkretne sadržaje koje upisuju, uz obavezu pridržavanja minimalna propisana omjera pojedinih područja i tema. Osim što je to studij učinilo atraktivnijim iz studentske vizure, omogućilo je, dapače poticalo inoviranje sadržaja i kontinuiran istraživački rad nastavnika. Zbog takvih odlika studij se lako prilagodio okviru bolonjske reforme 2005/06. godine, pa je danas organiziran tako da je i u sadašnjem modelu maksimalno očuvana izbornost i inovativnost sadržaja, kako na prijediplomskom tako i na diplomskom studiju. Poput ostalih istovrsno ustrojenih studija na Filozofskome fakultetu prijediplomski program komparativne književnosti obuhvaća 180 ECTS-bodova (odnosno 90 u dvopredmetnome režimu) i završava se stjecanjem naziva sveučilišni prvostupnik/sveučilišna prvostupnica (*baccalaureus/baccalaurea*) komparativne književnosti (univ. bacc. litt. comp.), dok se diplomski studij, koji obuhvaća 120 ECTS-bodova (odnosno 60 u dvopredmetnome režimu), završava stjecanjem naziva sveučilišni magistar/sveučilišna magistra komparativne književnosti (univ. mag. litt. comp.).

Studijski program komparativne književnosti studente osposobljava za rad u nizu područja: na sveučilištu, u znanstvenim institutima, u školstvu, knjižnicama, leksikografskoj struci, nevladinu sektoru, kulturnoj politici, kazališnim i kinematografskim institucijama, medijima (uključujući internetske portale), nakladničkoj djelatnosti, prevoditeljstvu, marketingu i odnosima s javnošću. Komparatisti književnosti nalaze se i na čelnim mjestima medijskih ustanova, javne i komercijalnih televizija, na uredničkim i novinarskim mjestima u dnevnim novinama i tjednim izdanjima, u izdavačkoj djelatnosti, marketinškim agencijama, državnim institucijama i diplomatskoj službi.

Studij na Odsjeku svojom je ponudom i strukturom iznimno pogodan za mobilnost studenata u domaćim i međunarodnim razmjerima. Preko programa Erasmus+ Odsjek je uspostavio suradnju sa srodnim inozemnim institucijama (u Ljubljani, Beču, Berlinu, Kopenhagenu, Aarhusu, Lilleu, Trstu, Udinama, Edinburghu, Jeni, Madridu, Poznańu, Eskişehiru i dr.). Time je dodatno povećana mobilnost studenata komparativne književnosti, koji i danas redovito odlaze na studijske boravke u trajanju od jednoga ili dvaju semestara, a i studenti s drugih sveučilišta rado pohađaju nastavu u okviru programa studija komparativne književnosti.

Studenti se također uključuju u različite izvannastavne znanstvene i kulturne projekte, među kojima se posebice izdvajaju dva časopisa koje Klub studenata Odsjeka uređuje i izdaje niz godina: *Studentski časopis za književnost, književnu i kulturalnu teoriju k.* (od 2002. godine) i *Ka/Os*, časopis za književnu praksu i kritiku (od 2003. godine). Klub je u dvama navratima 2014. i 2018. organizirao (regionalne) studentske konferencije, a višekratno je nagrađivana i njegova Kazališna sekcija, koja je 2016. godine preimenovana u *Teatar K*.

Odsjek za komparativnu književnost također služi kao organizacijski temelj i domaćin Doktorskoga studija književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture, koji je pokrenut 2008. godine. Nositelj mu je Filozofski fakultet, a u pripremanju i izvođenju sudjeluju nastavnici i znanstvenici s Odsjeka, kao i oni s katedara za književnost na ostalim odsjecima Filozofskoga fakulteta. Uključeni su i nastavnici i znanstvenici iz Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Akademije dramske umjetnosti iz Zagreba, kao i s filozofskih fakulteta i umjetničkih akademija u Osijeku, Rijeci i Zadru te gostujući predavači iz inozemstva. Studij je organiziran u skladu s aktualnim kulturno-znanstvenim iskustvima studija književnosti u svijetu te u ovako osmišljenu širem multidisciplinarnu okviru u kojem se povezuju srodne discipline i umjetnosti nije postojao ni na jednom od hrvatskih sveučilišta. U okviru studija organizirana je u siječnju 2012. godine i prva međunarodna poslijediplomska konferencija pod nazivom *Dosezi psihoanalize: književnost, izvedbene umjetnosti, film i kultura*, a u travnju 2023. godine u zagrebačkom se Multimedijalnom institutu održao prvi skup studentica i studenata doktorskoga studija, uz zamisao da se skup nastavi redovito održavati.

Sâm poslijediplomski studij književnosti ima dugu tradiciju i jedan je od najstarijih poslijediplomskih studija ne samo na Filozofskom fakultetu nego i na Sveučilištu u Zagrebu. Studij je utemeljen 1961. godine (pod prvotnim nazivom „III. stupanj Književnosti“), a nakon što je vodstvo od profesora Frana Petrèa preuzeo Milivoj Solar, vodili su ga pojedini nastavnici Odsjeka za komparativnu književnost. Mnogi su redovito sudjelovali i u njegovoj izvedbi, zajedno s kolegama s drugih odsjeka i institucija. U okviru studija doktorirali su i znanstveno se profilirali brojni profesori i profesorice koji predaju na katedrama za književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i na drugim fakultetima i umjetničkim akademijama u Zagrebu, Hrvatskoj i inozemstvu. Studij se redovito nastojao uskladiti s trenutnim razvojem i potrebama svjetske humanistike, pa je od 2017. godine preoblikovan osuvremenjenim i proširenim programom (u suradnji s Muzičkom akademijom) te otad postoji pod novim imenom Poslijediplomskoga doktorskoga studija znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture.

ISTRAŽIVAČKA USMJERENJA

Tijekom desetljeća na Odsjeku za komparativnu književnost bile su zastupljene brojne i raznovrsne teme, pri čemu su se u području teorije nastojali redovito uključivati aktualni teorijski pravci, koje je Miroslav Beker predstavio u još uvijek nezamjenjivu priručniku *Suvremene književne teorije* (1986, revidirano i nadopunjeno izdanje 1999. godine). Počevši od ruskoga formalizma, strukturalizma, stilističke kritike i teorije interpretacije, koji su dominirali hrvatskom i zapadnom znanosti o književnosti u vrijeme nakon utemeljenja Odsjeka 1956. godine (a posljednja je metoda reaktualizirana i osuvremenjena i u novijim interpretativnim analizama Pavla Pavličića i Milivoja Solara), u idućim se desetljećima uvode i suvremeniji pristupi poput semiotike, poststrukturalizma i dekonstrukcije. Osobita se pozornost pritom posvećivala teoriji proze, od temeljnih radova Milivoja Solara o njezinoj naravi i problematici klasifikacije preko proučavanja semantike pripovjednoga teksta (Gajo Peleš) do naratologije (Dean Duda). Vrijedilo bi, između ostaloga, istaknuti i Solarov pionirski rad u području proučavanja odnosa književnosti i mita, kao i filozofije književnosti. Od 2000. godine na Odsjeku su zastupljene i suvremene kulturalne teorije, točnije kulturalni studiji (uvodi ih Dean Duda), psihoanaliza i feministička kritika (Lada Čale Feldman i Željka Matijašević), novi historizam i kulturni materijalizam (Gordana Slabinac, David Šporer) te iterologija, odnosno proučavanje kulture putovanja (Dean Duda).

U znanstveno-nastavnoj djelatnosti Odsjeka nastoje se obuhvatiti i svi segmenti povijesti književnosti zapadnoga kruga, od antike i srednjega vijeka do suvremene književnosti, odnosno postmodernizma, koji su inaugurirali Milivoj Solar i Gordana Slabinac. Gordana Slabinac svoj je rad u tome području povezala s prethodnim istraživačkim i predavačkim interesom za avangardu, dok ga je Milivoj Solar proširio i na aktualnu teorijsku problematiku krize ukusa. Osim temeljnih periodizacijskih kolegija redovito se uključuju i nešto specifičnije teme, koje nerijetko spajaju književnopovijesnu s teorijskom i/ili kulturnopovijesnom tematikom, poput parodije (Gordana Slabinac), autobiografije (Andrea Zlatař), Biblije i književnosti (Andrea Zlatař, Cvijeta Pavlović), antimodernizma (Zoran Kravar), povijesti knjige i autorstva (David Šporer), kontrakulturnoga pokreta 1960-ih (Željka Matijašević) i dr.

Od njegova osnutka važno mjesto u radu Odsjeka zauzimaju komparativna proučavanja hrvatske književnosti. Njezina različita razdoblja kao i pojedine uže teme također su zastupljeni u nastavi, a nastavnici s Katedre za komparativno proučavanje hrvatske književnosti, ali i s ostalih katedara do danas su objavili niz značajnih poredbenopovijesnih priloga, u tom području pogotovo Ivo Hergešić i Ivan Slamnig te potom Mirko Tomasović, Pavao Pavličić, Zoran Kravar i u mlađem naraštaju Cvijeta Pavlović, pri čemu je na Odsjeku razvijena i poddisciplina traduktologije, odnosno p(r)oučavanja književnoga prevođenja.

Na Odsjeku je uspostavljena i značajna stihološka tradicija, u kojoj su kroz spregu teorijskih i povijesnih istraživanja Ivan Slamnig i Svetozar Petrović (osobito utjecajan u području semantike stihovnih oblika) uspostavili zasade na kojima su svoj znanstveno-nastavni rad nastavili Pavao Pavličić i Zoran Kravar, a potom i Slaven Jurić. Nastavnici i u tome segmentu posebnu pozornost posvećuju vezama hrvatske i inozemnih književnih kultura, kontinuirano nadopunjujući pojedina poglavlja poredbene povijesti hrvatske versifikacije, čije je temelje postavio Ivan Slamnig u njezinu jedinom postojjećem pregledu (1981).

I u dosadašnjem se radu Katedre za teatrologiju i dramatologiju u pravilu kombinira teorijsko-metodološka refleksija (okrunjena i dvotomnim priručnikom *Uvod u suvremenu teatrologiju* Borisa Senkera iz 2010. i 2013. godine) s temama iz povijesti hrvatske i zapadne dramske književnosti, kao i s njihovim recentnijim

Slijeva nadesno: Dean Duda, Pavao Pavličić, Cvijeta Pavlović, Zoran Kravar, Slaven Jurić, 1998.

ostvarenjima te izvedbenom praksom. Boris Senker dao je osobit doprinos u područjima renesansne i suvremene drame i kazališta, kao i redateljskoga kazališta, dok Lada Čale Feldman – koja je, između ostaloga, uvela i značajnu temu metateatra – razvija spregu teatroloških s književnoteorijskim, feminističkim i antropološkim interesima.

Zahvaljujući ponajprije Anti Peterliću, koji je utemeljio sveučilišnu nastavu filmologije u Hrvatskoj, na Odsjeku se kontinuirano i intenzivno razvija i p(r)oučavanje povijesti i teorije filma. Nakon Ante Peterlića, koji je uz spomenute *Osnove teorije filma* objavio još nekoliko nezamjenjivih priloga u tome području (uključujući niz studija o pojedinačnim autorima ili djelima te postumnu *Povijest filma: rano i klasično razdoblje* iz 2008. godine), njegov je rad nastavio Nikica Gilić, koji je također objavio nekoliko studija temeljnih za daljnji istraživački i nastavni rad (*Filmske vrste i rodovi* te *Uvod u teoriju filmske priče* iz 2007. godine, *Uvod u povijest hrvatskog igranog filma* iz 2010. godine).

Priliku za rekapitulaciju znanstveno-nastavnih zasluga pojedinih članova Odsjeka pružile su i različite obljetnice, kada su povodom proslave rođendana pojedinih članova Odsjeka objavljivani prigodni zbornici. Također, posljednje su tri obljetnice Odsjeka obilježene prigodnim znanstveno-istraživačkim priložima, časopisnim temama i programima posvećenima aktualnoj problematici u istraživačkoj praksi, kao i u studiju komparativne književnosti.

Nastavljajući prethodnu i sad već bogatu tradiciju, i najmlađi naraštaj nastavnika izgrađuje vlastiti znanstveno-nastavni profil, s naglaskom na različitim područjima, od teorija poststrukturalizma i dekonstrukcije (Luka Bekavac), naratologije te feminističke kritike u sprezi s proučavanjem popularne kulture (Maša Grdešić) ili pak sa psihoanalizom (Ana Tomljenović), avangarde i suvremenoga pjesništva (Branislav Oblučar), komparativne povijesti hrvatske književnosti s naglaskom na vezama i paralelama s književnostima engleskoga područja (Kristina Grgić), književne recepcije, empirijskih pristupa književnosti te hrvatsko-japanskih književnih paralela (Lovro Škopljanać), do postdramskoga kazališta (Višnja Rogošić) i stilistike filma, odnosno teorije filma u širem smislu (Krunoslav Lučić).

POVIJEST ODSJEKA

Povijest poredbenoga proučavanja književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu započinje 1956. U veljači te godine Ivo Hergešić izabran je za profesora na ovom Fakultetu, a na njegov prijedlog osnovana je Katedra za komparativnu književnost. Profesor Hergešić prvotni je nacrt studija iznio još 1936. godine, kad je izabran za naslovnoga docenta komparativne književnosti na Filozofskome fakultetu, ali je svoju zamisao uspio ostvariti tek dva desetljeća kasnije. Tako se od ak. god. 1956/57. komparativna književnost mogla slušati kao jednopredmetni studij te kao prvi ili glavni predmet.

Hergešić, koji je nakon završenoga studija romanistike i germanistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1927) pohađao seminar uglednoga francuskog komparatista Fernanda Baldenspergera na Sorboni (1929–1930), utemeljio je studij na metodologiji tadašnje europske, osobito francuske komparatistike, poštujući pritom činjenicu da poredbeno proučavanje književnosti ima u hrvatskoj znanosti relativno dugu i bogatu tradiciju. Prema njegovoj zamisli studij komparatistike obuhvaćao je četiri glavna područja: teoriju i metodologiju komparativnoga proučavanja književnosti, opću povijest književnosti, komparativni studij hrvatske književnosti te teatrologiju, kojoj je Hergešić pristupao kao integralnu dijelu studija komparativne književnosti, držeći da su povijest i teorija kazališta najuže povezane s proučavanjem dramske književnosti.

Svako od tih temeljnih područja obuhvaćalo je zasebnu ispitnu materiju, a predavali su se različiti kolegiji: jedni su zahvaćali teorijske i metodološke probleme studija komparativne književnosti, drugi epohe ili razdoblja povijesti književnosti europskoga kulturnog kruga, treći veze i odnose hrvatske književnosti s drugim literaturama u nekom povijesnom razdoblju, a četvrti teoriju i povijest kazališta. Zamišljeno je također da studenti kroatistike (tadašnje jugoslavistike) slušaju i polažu kolegije iz opće povijesti književnosti. S druge strane studenti komparatistike morali su osim stručnih predmeta slušati i polagati ispite iz općih predmeta i iz poznavanja dvaju svjetskih jezika. Na Katedru su do kraja 1950-ih izabrani i asistenti: Breda Kogoj-Kapetanić za opću povijest književnosti, Svetozar Petrović za teoriju i metodologiju proučavanja književnosti te Darko Suvin za teatrologiju.

Budući da je studij komparatistike izazvao veliko zanimanje studenata, nova se Katedra ubrzano razvija i 1962/63. postaje Odsjekom za komparativnu književnost, na kojemu prvobitno zamišljeni predmeti, uz manje izmjene i određena proširenja, postaju katedrama. Odsjek je tako isprva obuhvaćao četiri katedre: Teorija i metodologija proučavanja književnosti, Opća povijest književnosti, Komparativna povijest hrvatske književnosti (do 1990. nominalno Katedra za komparativnu povijest hrvatske i ostalih jugoslavenskih književnosti) i Teatrologija.

Slijeva nadesno: Cvijeta Pavlović, Andrea Zlatar Violić, Željana Vučina Peh, Milivoj Solar, Gordana Slabinac, Željka Matijašević, 2006.

Prvobitna zamisao znanstvenoga i nastavnoga rada pritom se proširila i obogatila u skladu s razvojem svjetske komparatistike. Sukladno tomu Katedra za teoriju i metodologiju od tada osim uže metodologije komparativna proučavanja književnosti uključuje i opću metodologiju proučavanja književnosti i teoriju književnosti kao zasebnu znanstvenu disciplinu. Katedra za opću povijest književnosti obuhvaća sintetičko proučavanje literatura europskoga kulturnog kruga, ali organizira i nastavu pregleda tzv. svjetske književnosti, koju su u određenom razdoblju pohađali uglavnom studenti kroatistike. Katedra za komparativnu povijest hrvatske književnosti orijentira se sve više prema samostalnim istraživanjima odnosa hrvatske s ostalim svjetskim književnostima, a Katedra za teatrologiju proširuje se i na filmsku problematiku, pa uskoro postaje Katedrom za teatrologiju i filmologiju. Studij se završavao polaganjem diplomskoga ispita, koji se sastojao od pisanog esaja iz svakoga od četiriju područja te usmenoga ispita.

Razgranat znanstveni i nastavni rad zahtijevao je nove nastavnike i suradnike, pa su na Odsjek u idućim godinama postupno tokom 1960-ih birani Ivan Slamnig (za komparativnu i opću povijest književnosti), Maja Hribar-Ožegović (za teatrologiju), Đuro Novalić (za komparativnu povijest hrvatske književnosti), Milivoj Solar (za teoriju i metodologiju proučavanja književnosti), Rudolf Sremec (za filmologiju), Ante Peterlić (za filmologiju), Tomislav Kurelec (za opću povijest književnosti), a tokom 1970-ih Pavao Pavličić (za komparativnu povijest hrvatske književnosti), Miroslav Beker (za teoriju i metodologiju proučavanja književnosti, pre-

šao s Anglistike), Mirko Tomasović (za komparativnu povijest hrvatske književnosti), Gordana Slabinac (za opću povijest književnosti), Boris Senker (za teatrologiju), Gajo Peleš (za opću povijest književnosti) i Zoran Kravar (za teoriju književnosti).

Do veće promjene u organizaciji nastave komparativne književnosti dolazi ak. god. 1972/73. Naime nakon dugotrajnih i opsežnih priprema Odsjek organizira nastavu prema načelu izbornih kolegija. Kolegiji se mijenjaju svake godine i objavljuju prije početka nastave, a studenti ih biraju prema utvrđenim kriterijima odnosa između temeljnih ispitnih područja i minimuma zahtjeva koji se postavljaju za svaku studijsku godinu, kao i za završni ispit prije diplome. Drugim riječima, studenti moraju odslušati i položiti stanoviti broj općepovijesnih, teorijsko-metodoloških, poredbeno-povijesnih i teatrološko-filmoloških kolegija. Težište cjelokupna nastavnoga rada nije na općim pogledima i kvantiteti usvojene građe, nego na usvajanju metodologije znanstvenoga rada i na kvaliteti obrade užih tematskih područja. Jedino završni ispit ima karakter pregleda cjelokupna područja, a sustav izbornih kolegija dovoljno je elastičan da dopušta i određene mogućnosti uže specijalizacije.

Elastičnost sustava izbornih kolegija omogućila je i bolju suradnju Odsjeka za komparativnu književnost s ostalim odsjecima na Filozofskome fakultetu, a Odsjek po potrebi organizira i posebnu nastavu za prvu godinu onih studijskih grupa koje takvu nastavu određuju ili preporučuju.

Sustav je također omogućio da u okviru Odsjeka za komparativnu književnost otpočne nastava bibliotekarstva na Filozofskome fakultetu. Godine 1976. osnovana je Katedra za bibliotekarstvo, koju je vodio profesor Gajo Peleš, a u okviru nje organiziran je dvogodišnji dodiplomski studij bibliotekarstva. Taj je studij izazvao veliki interes, Katedra se ubrzo razvila te 1981. godine prerasla u samostalnu studijsku grupu u okviru Odsjeka za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku, današnjega Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti.

Nakon promjene u sustavu studija ak. god. 1972/73. nije više bilo većih modifikacija u organizaciji znanstvenoga i nastavnoga rada na Odsjeku sve do početka implementacije bolonjskoga procesa u ak. god. 2005/06, za koji je ranija reforma zapravo već bila pripremila temelje. Odsjek je u dogovoru sa studentima viših godina odlučio uvesti jednosemestralne kolegije za sve godine studija i omogućiti studentima treće i četvrte godine rad prema bolonjskim načelima. Svi kolegiji dobili su status izbornih. U ak. god. 2008/09. studij je podijeljen na prijediplomsku i diplomsku razinu, i otada je organiziran kao jednopredmetni ili dvopredmetni, prema shemi 3 godine (prijediplomski) + 2 godine (diplomski).

Od sredine 1980-ih godina došlo je i do značajnih kadrovskih promjena, na Odsjek dolaze Andrea Zlataar (za područje opće povijesti književnosti) i Dean Duda (za područje teorije književnosti). Sredinom 1990-ih godina pristiglo je još dvoje mlađih članova, najprije Cvijeta Pavlović (za područje komparativne povijesti hrvatske književnosti), a potom i Slaven Jurić (za područje teorije književnosti). Nakon njih na Odsjek su stigli i Nikica Gilić (za područje filmologije) te David Šporer, Tomislav Brlek (prešao s Anglistike) i Željka Matijašević na Katedru za opću povijest književnosti. Godine 2005. na Odsjek je s Instituta za etnologiju i folkloristiku došla Lada Čale Feldman (na Katedru za teatrologiju i dramatologiju), a idućih se godina zapošljavaju Maša Grdešić (za teoriju književnosti), Luka Bekavac (za komparativnu povijest hrvatske književnosti, potom za teoriju književnosti), Višnja Rogošić (za teatrologiju), Kristina Grgić (za komparativnu povijest hrvatske književnosti), Branislav Oblučar (za opću povijest književnosti), Krunoslav Lučić (za filmologiju), Ana Tomljenović (za opću povijest književnosti), Lovro Škopljanac (za komparativnu povijest hrvatske književnosti) te

2021. godine Petra Požgaj (za teoriju književnosti i kulture). Godine 2013. kao aktivan član Odsjeka preminuo je profesor Zoran Kravar.

U skladu s promjenama koje su se odvijale u komparatistici, a i šire u proučavanju književnosti i u društveno-humanističkim disciplinama, na Odsjeku se nastavni program redovito osuvremenjivao i proširivao na nova područja. Od 2000. godine u program su uključene suvremene kulturalne teorije te je, s obzirom na njihovu sad već višegodišnju zastupljenost u radu Odsjeka, Katedra za teoriju i metodologiju proučavanja književnosti akademske godine 2015/16. preimenovana u Katedru za teoriju književnosti i kulture. Također, s daljnjim razvojem znanstvenoga proučavanja filma i izvedbenih umjetnosti Katedra za teatrologiju i filmologiju 2008. godine razdvaja se, pa nastaju Katedra za teatrologiju i dramatologiju te Katedra za filmologiju. Interdisciplinarnost i otvorenost ostaju trajne odrednice i temeljna načela rada na Odsjeku, a to podrazumijeva da će Odsjek nastaviti dosadašnjim smjerom obogaćivanja nastavnih sadržaja u uskoj vezi s istraživačkim radom.

Odsjek

Djelatnici Odsjeka za komparativnu književnost

DJELATNI

BEKAVAC, Luka (Osijek, 1976) (2006) 2006. znan. novak, 2012. viši asist. – poslijedoktorand, 2016. doc., 2023. izv. prof.

BRLEK, Tomislav (Zagreb, 1971) (2000, od 1996. do 2000. na Odsjeku za anglistiku) 2000. mlađi asist., 2009. doc., 2017. izv. prof.

ČALE FELDMAN, Lada (Zagreb, 1963) (2005) 2005. red. prof.

DUDA, Dean (Pula, 1963) (1990) 1990. asist., 1997. viši asist., 2000. doc., 2004. izv. prof., 2010. red. prof.

GILIĆ, Nikica (Split, 1973) (1998) 1998. znan. novak, 1999. mlađi asist., 2003. asist., 2006. viši asist., 2007. doc., 2012. izv. prof., 2019. red. prof.

GRDEŠIĆ, Maša (Zagreb, 1978) (2004) 2004. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2015. doc.

GRGIĆ, Kristina (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1978) (2007) 2007. znan. novakinja, 2013. viša asist. – poslijedoktorandica, 2017. doc., 2023. izv. prof.

JURIĆ, Slaven (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1966) (1995) 1995. mlađi asist., 2000. asist., 2005. viši asist., 2007. doc., 2013. izv. prof.

KAČIĆ ROGOŠIĆ, Višnja (Split, 1976) (2007) 2007. znan. novakinja, 2013. viša asist. – poslijedoktorandica, 2017. doc., 2023. izv. prof.

LEKO, Tena (Slavonski Brod, 1983) (2012) 2012. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

LUČIĆ, Krunoslav (Zagreb, 1981) (2008) 2008. znan. novak, 2014. poslijedoktorand, 2019. doc.

MATIJAŠEVIĆ, Željka (Zagreb, 1968) (2000) 2000. asist., 2001. viša asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2014. red. prof.

OBLUČAR, Branislav (Bjelovar, 1978) (2008) 2008. znan. novak, 2014. poslijedoktorand, 2018. doc.

OSTOJIĆ, Luka (Šibenik, 1987) (2021) 2021. asist.

PAVLOVIĆ, Cvijeta (Zagreb, 1970) (1995) 1995. mlađa asist., 1999. asist., 2003. viša asist., 2006. doc., 2010. izv. prof., 2017. red. prof.

POŽGAJ, Petra (Varaždin, 1994) (2021) 2021. asist.

ŠKOPLJANAC, Lovro (Zagreb, 1984) (2009) 2009. znan. novak, 2013. viši asist. – poslijedoktorand, 2020. doc.

ŠPORDER, David (Rijeka, 1973) (1999) 1999. mlađi asist., 2009. doc., 2017. izv. prof., 2024. red. prof.

TOMLJENOVIĆ, Ana (Zagreb, 1982) (2008) 2008. znan. novakinja, 2015. poslijedoktorandica, 2021. doc.

ZLATAR VIOLIĆ, Andrea (Zagreb, 1961) (1986) 1986. stručna suradnica, 1989. znan. asist., 1996. doc., 1999. izv. prof., 2004. red. prof.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BEKER, Miroslav (Karlovac, 1926 – Zagreb, 2002) (1954–1996, do 1970. na Odsjeku za anglistiku) 1954. asist., 1963. doc., 1971. izv. prof., 1976. red. prof.

FLEGAR, Dunja (Zagreb, 1975) (2003–2012) 2003. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

HERGEŠIĆ, Ivo (Zagreb, 1904 – Zagreb, 1977) (1955–1971) 1955. izv. prof., 1962. red. prof.

HORVAT, Tina (Zagreb, 1984) (2019–2019) 2019. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

HRIBAR-OŽEGOVIĆ, Maja (Zagreb, 1937 – Zagreb, 2023) (1962–1999) 1962. asist., 1970. doc., 1977. izv. prof.

KOGOJ-KAPETANIĆ, Breda (Zagreb, 1928 – Seattle, Sjedinjene Američke Države, 2020) (1957–1973) 1957. asist., 1966. doc.

KRAVAR, Zoran (Zagreb, 1948 – Zagreb, 2013) (1973–2013) 1973. asist., 1978. doc., 1984. red. prof.

KUDRNA, Biserka (Zagreb, 1937) (1964–2002) 1964. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

KURELEC, Tomislav (Karlovac, 1942) (1968–1971) 1968. asist.

NOVALIĆ, Đuro (Subotica, Srbija, 1938 – Zagreb, 2000) (1963–1992) 1963. asist., 1970. doc., 1977. izv. prof.

PAVLIČIĆ, Pavao (Vukovar, 1946) (1970–2016) 1970. asist., 1975. doc., 1980. izv. prof., 1985. red. prof., 2017. prof. emeritus.

PELEŠ, Gajo (Karlovac, 1931) (1972–1998) 1972. doc., 1977. izv. prof., 1983. red. prof.

PETERLIĆ, Ante (Kaštel Novi, 1936 – Zagreb, 2007) (1966–2006) 1966. asist., 1974. doc., 1978. izv. prof., 1984. red. prof.

PETROVIĆ, Svetozar (Karlovac, 1931 – Novi Sad, Srbija, 2005) (1959–1970) 1959. asist., 1966. doc.

RUŽIĆ DIVJAK, Ivana (Zagreb, 1986) (2015–2019) 2015. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

SENKER, Boris (Zagreb, 1947) (1971–2015) 1971. asist., 1983. doc., 1990. izv. prof., 1996. red. prof., 2018. prof. emeritus.

SLABINAC, Gordana (Osijek, 1945 – Zagreb, 2023) (1971–2010) 1971. asist., 1985. doc., 1995. izv. prof., 2001. red. prof.

SLAMNIG, Ivan (Metković, 1930 – Zagreb, 2001) (1960–1991) 1960. predavač, 1981. izv. prof., 1987. red. prof.

SOLAR, Milivoj (Koprivnica, 1936) (1963–2008) 1963. asist., 1965. doc., 1971. izv. prof., 1976. red. prof., 2007. prof. emeritus.

SREMEC, Rudolf (Vinkovci, 1909 – Zagreb, 1999) (1963–1968) 1963. honorarni suradnik.

SUVIN, Darko (Zagreb, 1930) (1959–1967) 1959. asist.

TOMASOVIĆ, Mirko (Split, 1938 – Zagreb, 2017) (1971–1999) 1971. asist., 1977. predavač, 1980. izv. prof., 1986. red. prof.

UGLIK, Mateja (Vukovar, 1988) (2019–2022) 2019. tajnica Odsjeka za komparativnu književnost.

Odsjek za kroatistiku

SUVREMENI OKVIRI I STUDIJSKI PROGRAMI

Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta središnja je i najveća kroatistička nastavna i istraživačka institucija. Kontinuitet mu na Zagrebačkome sveučilištu obuhvaća gotovo 150 godina. Njegovi nastavnici, redom najugledniji kroatisti kojima je naša kultura raspolagala, desetljećima su sudjelovali u osnivanju mnogih kroatističkih odjela pri drugim sveučilištima u zemlji, dijelom i u inozemstvu. Suradnjom s brojnim filološkim, obrazovnim i kulturnim ustanovama pridonosili su gradnji osovine hrvatskoga kulturnog razvoja. Mnogima je rad dobro poznat i u međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Jedna od temeljnih djelatnosti Odsjeka osmišljavanje je i organiziranje nastave hrvatskoga jezika i književnosti, ponajviše za nastavnike u osnovnom i srednjem školstvu, za nastavnike hrvatskoga kao inoga jezika, za lektore, medijske stručnjake, za rad u izdavaštvu, u kulturnom menadžmentu i sl. Stečena znanja iz hrvatske filologije dobar su temelj za sve profile zanimanja u kojima je važno poznavati hrvatski jezik, hrvatski kulturni identitet, razumijevati i kritički razrađivati književnu produkciju i medijske sadržaje. Studij je organiziran u trima stupnjevima: prijediplomskome, diplomskome i poslijediplomskome. Na prvim dvjema razinama moguće ga je studirati u okvirima jednopredmetnoga ili dvopredmetnoga studija (u slobodnim kombinacijama). Na prijediplomskome studiju jezgra je jedinstvena, dok se na diplomskome granaju dva smjera: nastavnički i filološko-kulturološki.

Jezgra studija kroatistike kao nacionalne filologije, koja se ostvaruje na prijediplomskoj razini studija, osmišljena je s optimalnim omjerom teorijskih znanja i praktičnih vještina, pomiruje dijakronijski pregled sadržaja, odnosno povijesnu uvjetovanost jezičnih promjena i mijena kulturnih koncepata, sa složenim suvremenim, različito utemeljenim metodološkim polazištima. Naglašava se kritička usmjerenost u proučavanju, razvijanje višestrukih kontekstualizacija, interkulturno sagledavanje, intenzivan odnos sa srodnim disciplinama unutar humanistike i društvenih znanosti. Premda su metode ovladavanja jezičnim te književnoteorijskim, književnopovijesnim i kulturološkim znanjima umnogome različite, zagrebačka je Kroatistika desetljećima prepoznatljiva upravo po čvrstoj povezanosti i prepletanju obiju filoloških strana, uvijek u konkretnu kulturnom okružju. Programom studija, usklađenim s bolonjskim načelima 2005/06. godine, iskazana je i utemeljenost u tradicionalnu konceptu nacionalne filologije (s osnovicom u kulturnom identitetu i njegovu propitivanju), ali i u polifonosti suvremenih teorijskih i praktičnih pristupa. Znanja stečena na prijediplomskome studiju predstavljaju filološku jezgru koja se može granati i specijalizirati na diplomskome studiju. Završeni prvostupnici poznaju osnove hrvatskoga jezičnoga, književnoga i kulturnog identiteta, razumiju načela jezičnih promjena, primjenjuju normu hrvatskoga standardnog jezika, interpretiraju različite tipove tekstova hrvatske književnosti, povezuju ih s ostalim srodnim kulturnim i umjetničkim sadržajima.

Diplomski se studij dijeli u dvije grane: na nastavničkome smjeru većina je kolegija usmjerena prema stjecanju predavačkih kompetencija u nastavi hrvatskoga jezika i književnosti, dok se na filološko-kulturološkome smjeru studenti imaju priliku usmjeravati kroz odabir izbornih kolegija. Završeni studenti diplomskoga studija kroatistike nastavničkoga smjera mogu raditi u osnovnim i srednjim školama kao nastavnici hrvatskoga jezika i književnosti ili predavati hrvatski kao ini jezik. Završeni studenti kroatistike filološko-kulturološkoga smjera mogu se zaposliti u kulturnim i društvenim ustanovama, u izdavačkim kućama i novinarstvu, gdje je potrebna dobra upućenost u nacionalnu filologiju i kulturu.

Na poslijediplomskoj razini Odsjek organizira tri studija. Doktorski studij Hrvatska filologija u interkulturnome kontekstu nastavlja se svojim sadržajem i organizacijom na predbolonjske magistarske i doktorske studije pri Odsjeku za kroatistiku. Od 2006/07. ustrojava se prema bolonjskomu sustavu i traje tri godine. Pod sadašnjim naslovom i s novim programom izvodi se od 2017/18. godine. Od 2006. do danas na tim je studijima doktoriralo 88 kandidata. Doktorski studij hrvatske kulture izvodi se od 2005/06. kao cjeloviti doktorski studij prema reformiranomu bolonjskomu programu. Do 2022/23. upisano je devet generacija, a sveukupno je obranjeno gotovo 80 doktorata, koji se na interdisciplinarn način bave različitim aspektima hrvatske kulture (filologije, arheologije, etnologije i kulturne antropologije, povijesti, povijesti umjetnosti, sociologije te znanosti o umjetnosti). Velik broj mentora dolazi iz drugih hrvatskih i inozemnih sveučilišta i znanstvenoistraživačkih ustanova. Specijalistički studij Primijenjena kroatistika izvodi se od 2018/19. godine. Cilj mu je usavršavanje kroatističkih stručnih i praktičnih znanja, vještina i kompetencija. Traje dva semestra, organiziran je u trima modulima (*Lektura, korektura i redaktura tekstova na hrvatskome jeziku, Hrvatski jezik u javnoj uporabi i stručnoj komunikaciji i Poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika*), a nastavu izvode nastavnici Odsjeka za kroatistiku i vanjski suradnici s praktičnim iskustvom u kroatističkoj struci.

STRUKTURA ODSJEKA

Filološka raznolikost, koja čini strukturu studija, odražava se u ustroju Odsjeka, koji čini devet katedara. Takva struktura Odsjeka posebnost je zagrebačke Kroatistike. Katedre su i znanstvene jedinice, u njihovim okvirima organiziraju se i provode istraživački projekti, koordiniraju se znanstveni pristupi i zadaci, objavljuju znanstvene i stručne publikacije, održavaju se brojne znanstvene konferencije i slična događanja, surađuje se sa srodnim katedrama i institucijama u zemlji i u inozemstvu. Svaka katedra ima svojega predstojnika. Sukladno razvoju filologije i nastavnih potreba broj se katedara i njihovih članova s vremenom mijenjao. Kroz čitavu povijest Sveučilišta mnogi profesori zagrebačke Kroatistike bili su i članovi uglednih hrvatskih znanstvenih i kulturnih institucija, npr. Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Matice hrvatske, Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, mnogi su bili ili jesu ugledni hrvatski književnici, književni kritičari, istaknuti članovi strukovnih udruga, npr. Hrvatskoga filološkoga društva.

Katedra za hrvatski standardni jezik najstarija je djelatna katedra za suvremeni hrvatski jezik i najbrojnija članovima. Kolegijima je zastupljena na svim razinama studija kroatistike. Pri Katedri se izvode kolegiji jezičnih vježbi, fonologije, akcentologije, morfonologije, morfologije, sintakse, derivatologije, leksikologije, semantike, tekstne lingvistike, teorije jezika, teorije standardnoga jezika, sociolingvistike, usvajanja jezika, prevođenja na hrvatski, povijesti hrvatskoga standardnog jezika. Sadašnji su članovi Katedre Zrinka Jelaska, Bernardina Petrović, Krešimir Mićanović, Ivan Marković, Tatjana Pišković, Iva Nazalević Čučević, Igor Marko Gligorić i Helena Delaš.

Profesori zagrebačke Kroatistike s tadašnjom pročelnicom Bernardinom Petrović i češkim kolegama na konferenciji o Bogoslavu Šuleku, Brno, Češka, 2016.

Počeci samostalne jezične katedre sežu u 1909. godinu, kad je na Mudroslovnome fakultetu ondašnja Katedra za hrvatski ili srpski jezik i književnost razdvojena na književnu i jezičnu. Prvi voditelj jezične katedre bio je Dragutin Boranić. Akademska godina 1949/50. uzima se kao godina ustanovljavanja današnje Katedre s čvrstim kontinuitetom do danas. Tada je nastava suvremenoga hrvatskoga jezika bila povjerena Ljudevitu Jonkeu, dotadašnjemu predavaču češkoga jezika i književnosti na Katedri za slavistiku. Njegovim izborom u docenta 1950. zaposlen je poseban nastavnik za suvremeni hrvatski književni jezik, a Katedra je dobila svojega prvog voditelja. Sukladno promjenama na društvenoj i jezikoslovnoj sceni mijenjao se i njezin naziv: početka se ona naziva neustaljeno, uglavnom kao Katedra za suvremeni hrvatski ili srpski književni jezik (1950-e), poslije kao Katedra za hrvatskosrpski književni jezik (1960-e), Katedra za suvremeni hrvatski književni jezik (1970-e), napokon kao Katedra za hrvatski standardni jezik (od 1990-ih). Sredinom 1950-ih zapošljavaju se i prvi asistenti pri Katedri, budući ugledni hrvatski jezikoslovci Stjepan Babić, Krunoslav Pranjić i Josip Silić. Tradicionalna se gramatika (glasovi, oblici, sintaksa) tada nadopunjava kolegijima koji odgovaraju novim znanstvenim interesima (tvorba riječi, stilistika, osnove teorije jezika). Kontinuirano se pri Katedri predavao i hrvatski kao opći predmet (Marin Somborac, Zlatko Vince, poslije Edita Hercigonja-Mikšik).

Godine 1966. Odsjeku za kroatistiku pridijeljen je, a Katedri stručno pridružen *Tečaj hrvatskoga jezika za strance*, danas *Croaticum*, što ga je 1962. pri Zavodu za fonetiku bio osnovao Petar Guberina. Prve lektorice

bile su Marijana Cesarec i Božena Kepeski. Povijest *Croaticuma* i popis zaposlenika u ovoj su monografiji predloženi izdvojeni.

Godine 1973. Lj. Jonke nedobrovoljno je umirovljen, a predstojnik Katedre postaje K. Pranjić. Nakon Pranjićeva utemeljenja i osamostaljenja Katedre za stilistiku 1975. godine na toj ga je dužnosti zamijenio Vladimir Anić. Osim V. Anića na Katedru 1970-ih dolaze Marko Samardžija, Nives Opačić, Ivo Pranjković, Mirna Velčić i Edita Hercigonja-Mikšik. U katedarsku su nastavu uključene hrvatska leksikologija i leksikografija, teorija standardnoga jezika i povijest hrvatskoga standardnog jezika. U 1990-ima na Katedru dolaze Zrinka Jelaska, Nebojša Koharović, Snježana Kordić, Krešimir Mićanović, Marko Alerić, u 2000-ima Lidija Cvikić, Ivan Marković, Helena Delaš, Bernardina Petrović, Tatjana Pišković, Iva Nazalević Čučević, u 2010-ima Igor Marko Gligorić. Kao vanjske suradnice pri Katedri su duži niz godina predavale Marija Znika i Željka Brlobaš iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Opširna povijest Katedre prikazana je u tekstu I. Markovića (2021).

Pri Katedri su se provodili znanstveni projekti s potporom Ministarstva znanosti koji su se usmjerili na istraživanje povijesti i standardizacije hrvatskoga jezika u 20. i 21. stoljeću, na poučavanje hrvatskoga kao materinskog i inog jezika, na metodologiju izrade udžbenika i testiranja poznavanja hrvatskoga jezika. Provodili su se i brojni manji znanstveni projekti s potporom Sveučilišta u Zagrebu. Od 2005. godine Z. Jelaska organizira znanstvenu konferenciju *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (HIDIS, dosad ih je održano osam), a održana su i četiri znanstvena skupa povodom većih katedarskih obljetnica (1989, 1999, 2009, 2019).

Katedra za noviju hrvatsku književnost također organizira i izvodi nastavu na svim studijskim programima Odsjeka za kroatistiku, s temama iz hrvatske književnosti 19, 20. i 21. stoljeća. Na prijediplomskome studiju nudi tri obavezna, propedeutička kolegija, ponajviše pregledne i problematske (književnopovijesne) naravi, s uporištem u čitanju tekstova. Tu se studenti upoznaju s ključnim tendencijama, poetičkim modelima, žanrovskim ostvarenjima i pojedinačnim autorskim opusima hrvatske književnosti od romantizma do današnjih dana. Na izbornim se kolegijima ta temeljna znanja proširuju i produbljuju. Danas Katedra broji šest članova: Tvrtko Vuković, Marina Protrka Štimec, Suzana Coha, Maša Kolanović, Ivana Drenjančević, Lana Molvarec.

Počeci Katedre za noviju hrvatsku književnost povezani su s osnutkom modernoga Sveučilišta u Zagrebu 1874. godine, kada su se u okviru Katedre za slavensku filologiju uz jezikoslovne predavali i književni sadržaji. Od 1918. u okviru Slavenskoga seminara djelovale su četiri katedre, od kojih su dvije bile za književnost: Katedra za stariju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti i Katedra za noviju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti. Prvu je vodio Franjo Fancev, drugu Antun Barac. Poslije 1945. godine nastavljen je kontinuitet katedara za hrvatsku stariju i za hrvatsku noviju književnost. Nakon Barčeve smrti 1955. godine Katedru je preuzeo Ivo Frangeš, a ubrzo su se na njoj zaposlili Nikola Milićević i Stanko Lasić te Miroslav Vaupotić i Miroslav Šicel, koji je 1973. preuzeo vođenje Katedre. Nakon Lasićeva odlaska na Katedru su došli Cvjetko Milanja i Vinko Brešić. Po raspuštanju zagrebačke Pedagoške akademije na Katedru je prešao Joža Skok, a s Katedre za slovensku književnost prešao je Krešimir Nemec. Katedri se pridružila, došavši s osječkoga Filozofskog fakulteta, Julijana Matanović. Kratko razdoblje pri Katedri su radile Jagna Pogačnik i Ana Pavelić. Kao asistent na Katedru je primljen T. Vuković, a potom je na znanstvenim projektima angažirano sedam znanstvenih novaka, od kojih petero na Katedri i danas radi: M. Protrka Štimec, S. Coha, M. Kolanović, I. Drenjančević, L. Molvarec.

Terenska nastava kolegija Književna topografija Dubrovnika, Lahorka Plejić Poje sa studentima, Skale od jezuita, Dubrovnik, 2017.

Pri Katedri su se provodili brojni projekti o hrvatskoj književnoj periodici, pjesništvu od romantizma do postmodernizma, o književnosti hrvatskoga narodnog preporoda, hrvatskome romanu i popularnoj kulturi, o ekonomskim temeljima hrvatske književnosti, o književnim revolucijama, „nenormalnome“ i zazornome u književnosti.

Katedra za stariju hrvatsku književnost izvodi nastavu iz hrvatske dopreporodne (srednjovjekovne i ranonovovjekovne) književnosti. Na prijediplomskome studiju nastava je organizirana u kronološkome slijedu od drugoga do četvrtoga semestra, u kojima se redom izvode obavezni predmeti razdijeljeni prema književno-povijesnim etapama (srednji vijek, književnost 15. i 16. stoljeća, književnost 17. i 18. stoljeća). Dok je na prijediplomskome studiju naglasak na tradicionalnu filološkome književnopovijesnom pristupu, na diplomskome se studiju nude izborni predmeti u kojima se tekstovi hrvatske predmoderne književnosti analiziraju pomoću različitih poetoloških, tematoloških i kulturoloških pristupa. Katedra danas broji šest članova: Davor Dukić, Tomislav Bogdan, Lahorka Plejić Poje, Ivana Brković, Dolores Grmača i Goranka Šutalo.

Nastavu iz starije hrvatske književnosti na Sveučilištu u Zagrebu održavao je već na samim počecima studija slavistike potkraj 1870-ih godina Armin Pavić, profesor jezične i književne kroatistike. U prvim dvama desetljećima 20. stoljeća kolegije iz starije hrvatske književnosti povremeno je držao Đuro Šurmin, u 1920-ima i Milan Rešetar. Od 1911. godine, kad je postao docentom, pa do prerane smrti 1926. na katedri književne kroatistike predavao je Branko Vodnik (Drechsler), tada vodeći hrvatski književni povjesničar, autor

prve moderne povijesti starije hrvatske književnosti iz 1913. godine. Samostalna Katedra za stariju hrvatsku književnost djeluje od 1930-ih godina, a njezin prvi predstojnik bio je Franjo Fancev. Nakon njegove smrti 1943. godine Katedru je kratko vrijeme vodio Mihovil Kombol, pisac glasovite *Povijesti hrvatske književnosti prije preporoda* iz 1945. godine. Poslije Drugoga svjetskoga rata na Katedri su djelovali i vodili ju istaknuti povjesničari starije hrvatske književnosti: Milan Ratković, Rafo Bogišić, Dunja Fališevac, Josip Bratulić, Slobodan Prosperov Novak. Nešto kraće razdoblje članovi su Katedre bili i Josip Pupačić te, razmjerno nedavno, Leo Rafolt.

U posljednjih se dvadesetak godina intenzivirao znanstvenoistraživački rad Katedre, a njezini članovi sudjelovali su kao voditelji ili suradnici na brojnim nacionalnim projektima. Posebice ističemo teme iz književne antropologije, imagologije, tekstologije, komparatističkih istraživanja te problematiku oniričkoga u književnosti.

Katedra za hrvatsku usmenu književnost posvećena je filološkomu i folklorističkomu proučavanju usmenosti, osobito onih estetski vrijednih oblika koje uobičajeno nazivamo usmenom književnošću, potom istraživanju intertekstualnih i intermedijalnih veza usmene i pisane književnosti, kao i srodnih fenomena poput malih literarnih formi, pučke književnosti, popularne kulture, kulturnoga pamćenja, mitološke problematike, interakcije biblijskih tema i hrvatske književnosti i kulture te uloge novih, digitalnih medija. Uz obavezne kolegije iz teorije usmenosti, poetike i povijesti hrvatske usmene književnosti članovi Katedre izvode izborne kolegije na svim razinama studija. Katedarski počeci sežu u 1950-e godine, kada honorarnim predavačem pa asistentom postaje Tvrtko Čubelić, premda je tzv. narodna književnost prisutna u hrvatskoj visokoškolskoj nastavi od prvih dana modernoga Zagrebačkoga sveučilišta. Prvi je voditelj Katedre (tada Katedre za narodnu književnost) bio Tvrtko Čubelić, na Katedri su cjelokupan znanstveno-nastavni put prošli Josip Kekez i Stipe Botica, a trenutni su aktivni djelatnici Evelina Rudan Kapec, Davor Nikolić i Josipa Tomašić Jurić. Katedra je 2021. godine bila suorganizator kongresa Međunarodnoga društva za proučavanje usmenih priča (ISFNR), najvećega folklorističkoga znanstvenoga skupa održanoga dosada u Hrvatskoj.

Od 1986. pri Katedri se kontinuirano prikupljaju svi oblici usmene književnosti: lirske i epske pjesme, balade, bajke, predaje, legende, basne, anegdote, vicevi, zdravice, brojalice, basmički oblici, teatrabilni oblici, poslovice, sve do onih oblika koji su dio novoprepoznatih usmenih žanrova, poput priča iz života, ili onih oblika koji su u nekome segmentu povezani s usmenošću, poput grafita (javna dostupnost, anonimnost autora), epitafa, memova i sl. Zbog opsežnosti građe i njezine zaštite dio se građe katedarskog arhiva od 2018. čuva u Knjižnici Filozofskoga fakulteta, a u novije vrijeme zapisi se pohranjuju i digitalno. Područja zapisivanja obuhvaćaju fizičke lokalitete i lokalne zajednice kojoj lokaliteti pripadaju u Hrvatskoj te unutar hrvatskih zajednica ili zajednica u kojima se hrvatski govori izvan Republike Hrvatske, sa sviješću o terenu i kao mentalnom konstrukt. Osobita se pozornost posvećuje uključivanju studenata u istraživanje. Katedra raspolaže velikim arhivom građe koju su prikupljali studenti. Pri Katedri se provodio čitav niz znanstvenih projekata – o sistematizaciji i valorizaciji zapisa usmene književnosti, o njihovoj digitalizaciji, proučavali su se osobito pripovjedni žanrovi.

Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika pokriva dva srodna filološka područja, sinkronijskog i dijakronijskog sadržaja: istraživanja suvremenih hrvatskih govora (kajkavskih, čakavskih i štokavskih), skupina govora, dijalekata i narječja, proučavanje povijesne gramatike i tzv. vanjske povijesti hrvatskoga jezika te istraživanja sustava hrvatskih imena. Svi su ti sadržaji, na različitim razinama studija, prisutni u programima studija. Trenutno su na Katedri zaposlena četiri nastavnika: teme iz povijesti hrvatskoga jezika

predaju Anđela Frančić i Boris Kuzmić, a dijalektološke teme Marija Malnar Jurišić i Joža Horvat. Na Kate-dri se izvode obavezni kolegiji koji se slušaju na drugoj i trećoj godini prijediplomskoga studija kroatistike. Strukturirani su kronološki i tipološki: vanjska i unutarnja povijest hrvatskoga jezika, opis svih triju narječja. U sklopu terenskih istraživanja članova Katedre, za nastavne potrebe te za izradu diplomskih, magistarskih i doktorskih radova prikupljen je velik broj snimaka hrvatskih organskih govora; uz pomoć studenata napravljena je bogata fonoteka, za što je osobito zaslužna Mira Menac-Mihalić. Zahvaljujući udžbenicima koje su priredili članovi Katedre uvelike je unaprijeđena nastava iz dijalektoloških i povijesnojezičnih kolegija. Mira Menac-Mihalić smatra se i začetnicom hrvatske dijalektne frazeologije te se i ta problematika uključuje u katedarsku nastavu, a dolaskom Anđele Frančić fakultetska se nastava obogatila onomastičkim izbornim kolegijima.

Kao Katedru za povijest i dijalektologiju hrvatskoga jezika začeo ju je 1949/50. godine dijalektolog i povjesničar hrvatskoga jezika Mate Hraste, kad se u okviru prethodne Katedre za hrvatski jezik sa starosla-venskim nastava dijalektologije i povijesti hrvatskoga odvaja od nastave suvremenoga hrvatskoga. Hraste je predstojnikom Katedre bio sve do umirovljenja 1965. godine. Ubrzo nakon osnivanja samostalne katedre zapošljavaju se Milan Moguš, Zvonimir Junković, Josip Vončina i Mladen Kuzmanović (usp. Kuzmić 2016).

Katedra za staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo organizira i izvodi nastavu na Odsjeku za kroati-stiku, na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti te povremeno na Odsjeku za istočnoslavenske jezike i književnosti. Paleoslavistički sadržaji podrazumijevaju (poredbeno) jezikoslovne, književnopovijesne, paleografske (glagoljičke i ćiriličke) te kulturološke teme. Obavezni kolegiji (*Staroslavenski jezik, Hrvatski jezik u srednjem vijeku*) posreduju temelje studija slavenskih filologija. Izborni kolegiji iz glagoljičke i ćiriličke pismenosti usmjeruju se na pojedine filološke fenomene koji pronose staroslavensku sastavnicu sve do novovjekovlja. Katedra povremeno izvodi i izbornu nastavu iz *Poredbene slavenske gramatike* i *Uvoda u sla-vistiku*. Znanstvena produkcija katedarskih članova uključuje i radove izlučene iz katedarskih istraživačkih projekata, uglavnom usmjerenih na ranonovovjekovne teme, npr. o riječkome *Misalu hruackom* te o jeziku izdanjâ iz Senja i Uracha. Sa studentima su latinicom prepisane ćiriličke knjige *Ofičje Blažene Djeve Marije* iz 1512. godine i *Libro od mnozijeh razloga* iz 1521. godine. Katedru danas čine Mateo Žagar, Tanja Kuštović i Ivana Eterović. Dugi niz godina *Poredbenu slavensku gramatiku* kao vanjski suradnik predavao je Milan Mi-haljević iz Staroslavenskog instituta. Kratko je vrijeme na Katedri bio zaposlen i Boris Kuzmić (1997–2001), do prelaska na Katedru za dijalektologiju i povijest hrvatskog jezika.

Paleoslavistika se na Mudroslovnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu predavala od njegova osnivanja 1874. godine u okviru Katedre za filologiju slavensku s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvat-ske i srpske, kojoj je na čelu prvi bio Leopold Geitler, i prije nego što se na Fakultetu 1875/76. stao samo-stalno predavati hrvatski jezik. Te su sadržaje u prvoj polovici 20. stoljeća nastavili predavati Tomo Maretić, Dragutin Boranić, Stjepan Ivšić, Milan Rešetar, Đuro Škarić. Poslije 1945. godine staroslavistički sadržaji iz-dvojeni su iz Katedre za hrvatski jezik sa staroslavenskim u zasebnu Katedru za staroslavenski jezik, kojemu se naslovu od 1991. dodalo i *hrvatsko glagoljaštvo*. Na početku kontinuiteta izdvojene Katedre stoji ime Josi-pa Hamma, koji je staroslavenski predavao od 1941. do odlaska 1960. na bečku Slavistiku (usp. Damjanović 1995–1996). Ubrzo je zaposlen Eduard Hercigonja, a njega je naslijedio Stjepan Damjanović.

Na Katedri se u okviru projekatskih istraživanja osobita pozornost posvećivala ranonovovjekovnomu glagoljaštvu, najčešće tekstovima neliturgijskoga karaktera (zborničkoj literaturi i cjelovitim biblijskim tek-stovima), a i hrvatskomu ćiriličkomu korpusu.

Profesorice Ivana Brković, Tanja Kušević, Tatjana Pišković, Goranka Šutalo i studenti Borna Treska, Lucija Stahor i Robert Sviben pripremaju Europsku noć istraživača, Europski trg, Zagreb, 2019.

Katedra za teoriju književnosti od svojih je početaka izvodila kolegije iz teorije književnosti. Kako se književnoteorijsko polje od 1960-ih godina disciplinarno širilo, tako se mijenjao i sadržaj dotičnih obaveznih kolegija. Pored tradicionalnih poetoloških znanja nudi se intenzivniji uvid u suvremene teorijske smjerove, s osobitim naglaskom na rad na tekstovima. Katedra je desetljećima organizirala i izvodila nastavu iz obaveznoga kolegija *Svjetska književnost*. Uvođenjem bolonjskoga modela studija književnoteorijski sadržaji obaveznih prijediplomskih kolegija obogaćeni su na prijediplomskoj i diplomskoj razini nizom specijaliziranih izbornih kolegija koji donose neka klasična znanja (npr. o teoriji žanrova, sustavu književnog teksta, teoriji lirike, teoriji i povijesti romana), a korespondiraju i sa suvremenim promjenama u disciplini (uvodeći teme iz suvremene teorije kulture, fenomenologijske teorije čitanja, iz odnosa ideologije i književnosti, feminističke književne teorije i sl.). Katedra izvodi i fakultetski kolegij *Fantastika u književnosti i drugim medijima* kao i nastavu na doktorskim studijima. Trenutno su na Katedri zaposlena četiri člana: Zrinka Božić, Andrea Milanko (2012. prešla s Katedre za noviju hrvatsku književnost), Zvonimir Glavaš i Mirela Dakić. Na Katedri su kao znanstvene novakinje radile Jelena Rudež i Marija Španjić te novak Aleksandar Mijatović. Od 2023. godine svi su aktualni članovi Katedre i aktivni istraživači na međunarodnome projektu *The Cartography of the Political Novel in Europe*, koji je osmišljen i vodi se upravo pri Katedri, a financira se u okviru programa Horizon Europe. Riječ je o prvome primjeru da se neka znanstvena institucija u Republici Hrvatskoj financira preko tog programa kao koordinator konzorcija.

Katedra je osnovana 1967. godine u jeku velikih gibanja na međunarodnoj teorijskoj sceni, s Jurom Kaštelanom kao njezinim prvim profesorom i predstojnikom. Godine 1970. za asistenta je izabran Ante Stamać, koji nakon Kaštelanova umirovljenja 1980. preuzima vođenje Katedre. Iste 1980. godine za asistenta je izabran Vladimir Biti. Znanstvena i nastavna djelatnost Ante Stamaća i Vladimira Bitija obilježila je nekoliko produktivnih desetljeća Katedre. Međunarodnu prepoznatljivost njeguje i novi katedarski naraštaj.

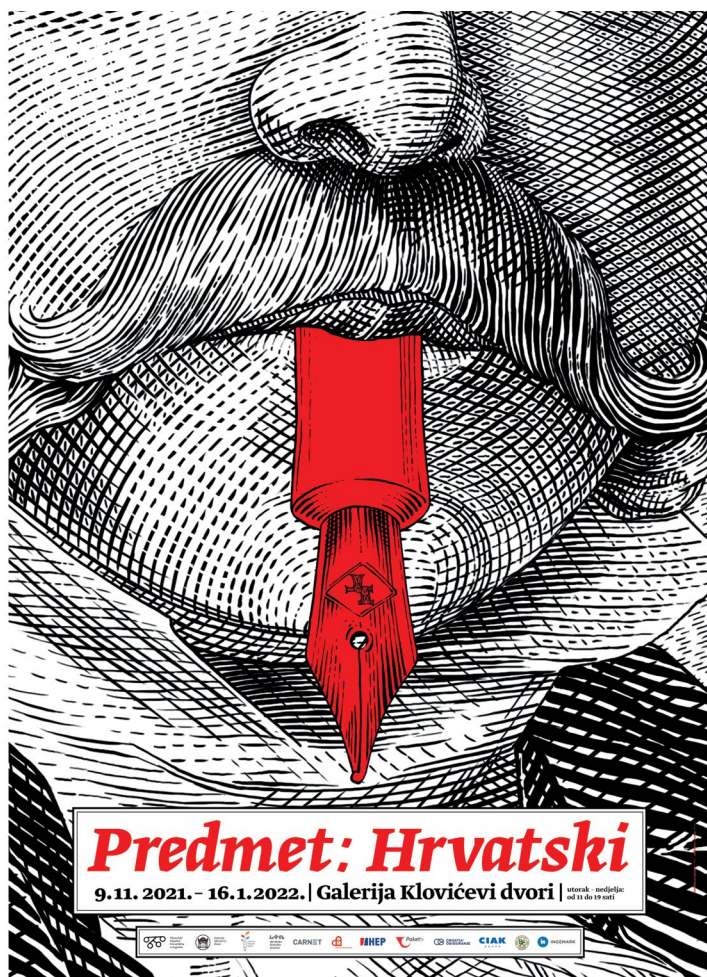
Katedra za stilistiku jedina je stilistička katedra u zemlji, pa je i po njezinoj izdvojenosti zagrebački Odsjek za kroatistiku prepoznatljiv. Na prijediplomskome studiju kroatistike izvodi nastavu iz triju obaveznih kolegija, kojima su sadržaj varijeteti stilističkih pristupa tekstovima, a primarna polazišta rad na raznorodnim, prije svega književnim tekstovima. Ti kolegiji obuhvaćaju jezgru stilističkih proučavanja: teoriju i povijest stila i stilistike, stilističku interpretaciju teksta te učenje o figurativnosti jezika i diskurza. Na prijediplomskome i diplomskome studiju članovi Katedre nude više izbornih kolegija – o publicističkom i medijskom diskurzu, jeziku dramskoga teksta, o književnoj kritici, o stilističkoj interpretaciji pjesme, o razgovornom jeziku i žargonu, uvodne teme iz grafolingvistike i dr.

Pri Katedri se provodilo nekoliko znanstvenih projekata, s naglaskom na korpusu suvremenih hrvatskih književnih tekstova. Uz rad na projektima vezano je i pokretanje znanstvenoga mrežnoga portala *Stilistika.org* 2015. godine, koji uređuju članovi Katedre, a koji se u devet godina rada prometnuo u raskošan repozitorij stilističkih i filoloških tekstova, kao i u relevantnu biblioteku u kojoj je objavljen niz važnih stilističkih e-knjiga i zbornika.

Katedarski začeci sežu u 1960-e godine, kada asistent Krunoslav Pranjić u okviru ondašnje Katedre za suvremeni hrvatski književni jezik počinje voditi stilističke vježbe, iz kojih u ak. god. 1968/69. izrasta kolegij *Stilistika*. Nakon što je dvije godine bio predstojnikom Katedre za suvremeni hrvatski književni jezik, Pranjić je u svibnju 1975. utemeljio Katedru za stilistiku i tako potaknuo institucionalizaciju te filološke discipline. Kada je 2001. Pranjić otišao u mirovinu, naslijedio ga je na čelu Katedre Krešimir Bagić. Katedru danas čine Krešimir Bagić, Nikola Koščak, Aneta Ryznar i Gabrijela Puljić. Nekoliko je godina na Katedri radila i Katarina Brajdić.

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti izvodi nastavu na kroatističkome diplomskome studiju nastavničkoga smjera. U obaveznim kolegijima posreduju se teorijska i praktična znanja o poučavanju hrvatskoga jezika te hrvatske i svjetske književnosti i medija u osnovnim i srednjim školama. Izborni kolegiji usmjereni su prema odabranim područjima i temama metodičke teorije i prakse, poput (su)odnosa normativne i imanentne gramatike, poučavanja inojezičnoga hrvatskoga, pravogovornih tema, dijakronijskih i sinkronijskih aspekata u oblikovanju hrvatskoga kao nastavnoga predmeta te biblijskih sadržaja i tema u nastavi. Medijska, scenska, teatrološka i dramskopedagoška sastavnica nastave prisutne su i u kolegijima koje su više godina izvodili vanjski suradnici Vladimir Krušić, Vesna Cvjetković Kurelec, Mira Muhoberac i Joško Ševo, a filmsku su kulturu kao vanjski suradnici Odsjeka dugo predavali Mato Kukuljica i Krešimir Mikić. Članovi Katedre za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti sudjeluju u oblikovanju zakonskih i reformskih akata te provedbi stručnih ispita, a u rad su Katedre sudjelovanjem na tribinama i znanstveno-stručnim projektima uključeni i studenti. Trenutno Katedru čine Dean Slavić, Marko Alerić (do 2001. na Katedri za hrvatski standardni jezik) i Ana Čavar.

Iako se metodički kolegiji o nastavi hrvatskoga jezika na Filozofskome fakultetu predaju od 1940-ih godina, Katedra za metodiku nastave hrvatskosrpskoga jezika osnovana je 1960-ih kao ishod nastojanja za snažnijim povezivanjem metodičke teorije, koja se dotad razvijala u sklopu pedagogije i didaktike, i filološke

Plakat izložbe *Predmet: Hrvatski*, koju su autorice Ana Čavar i Lahorka Plejić Poje postavile u Zagrebu 2021–2022, Dubrovniku 2022. i Vukovaru 2023.

Hrvatski, časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti i govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture objavljen je od 2007. godine do danas u 27 brojeva. Uređuje se pri Katedri za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti, a glavni urednik je Vlado Pandžić.

Hrvatski, časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti i govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture objavljen je od 2007. godine do danas u 27 brojeva. Uređuje se pri Katedri za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti, a glavni urednik je Vlado Pandžić.

Časopis *Lahor* bio je posvećen temama iz poučavanja materinskoga i hrvatskoga kao inoga jezika. Svojih 16 brojeva objavio je od 2006. do 2014. godine. Pokrenula ga je i uređivala Zrinka Jelaska, s Katedre za hrvatski standardni jezik.

Izdavačka djelatnost Odsjeka ogleda se i u izdavanju niza zbornika sa znanstvenih skupova koji su se održavali u organizaciji ili suorganizaciji Odsjeka ili sa znanstvenih projekata koji su se pri njemu provodili. Ovamo treba pribrojiti i mrežni portal *Stilistika.org*, već spomenut uz opis djelovanja Katedre za stilistiku.

struke. Formativno razdoblje kroatističke metodike obilježilo je djelovanje Dragutina Rosandića, Stjepka Težaka i Vlade Pandžića. Njihov se rad u literaturi uvriježio naziva Zagrebačkom metodičkom školom. Pri Katedri provodili su se znanstveni projekti o dramskome tekstu kao lingvometodičkom predlošku, o problemima opisa gramatičke i pravopisne norme, o paradigmatiskim modelima nastave predmeta *Hrvatski jezik*.

Ana Čavar i Lahorka Plejić Poje (s Katedre za stariju hrvatsku književnost) 2019. godine pokrenule su opsežan projekt *Predmet: Hrvatski*, u sklopu kojega su započela istraživanja o povijesti nastave hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama od kraja 18. stoljeća do danas. Dio rezultata istraživanja predstavljen je istoimenom izložbom koja je od 2021. do 2023. postavljena na više lokacija (Galerija Klovićevi dvori u Zagrebu, Etnografski muzej Rupe u Dubrovniku, Gradski muzej Vukovar). Izložba je popraćena bogatom monografijom koju su autorice izložbe 2021. uredile u izdanju FF pressa i Hrvatskoga školskog muzeja.

ODSJEČKI ČASOPISI

Pri Odsjeku se izdaju tri znanstvena časopisa, od kojih je jedan općenitijega filološkog profila, a ostala dva specijalizirana karaktera.

Croatica, časopis za hrvatski jezik, književ-

Mira Muhoberac i studenti kroatistike s predstavom „Čehov i Beckett: Čekanje”, izvedba u kazalištu Mala scena, Zagreb, 2014.

STUDENTSKE AKTIVNOSTI

Studentske aktivnosti uglavnom se provode unutar nastavnih kolegija, tako primjerice suradnja na izdavačkim projektima, postavljanje kazališnih predstava (družine *Lukrecija*, *Teatar M&M*, *Ragusini*, u čemu se dugogodišnjim mentorstvom posebno isticala Mira Muhoberac), pripreme za sudjelovanje na studentskim znanstvenim skupovima. Izvannastavne studentske aktivnosti koordinira *Klub studenata kroatistike* (SKUP), primjerice mentoriranje brucoša, organizacija okruglih stolova, predstavljanje knjiga, izdavanje časopisa (*Jat*, *Yorickovo zrcalo*), aktivnosti na društvenim mrežama. U pojedinim razdobljima Klub se iskazao društvenom angažiranošću, zauzimajući se za studentska prava i standard.

ZAGREBAČKA SLAVISTIČKA ŠKOLA

Budući da je Odsjek za kroatistiku središnja i najstarija institucija za obrazovanje kroatista, nastavnika i istraživača, i tradicija suradnje sa slavistikama i kroatistikama širom svijeta duga je i bogata. Zagrebačka slavistička škola preko svojih ljetnih seminara već više od 50 godina pridonosi širenju znanja o hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi među stranim slavistima, studentima, profesorima i prevoditeljima. Kroatistički se

Lektori na Zagrebačkoj slavističkoj školi (Dubrovnik, 2002), slijeva nadesno: Krešimir Bagić, Tanja Kuštović, Evelina Rudan, Božena Jurčić (računovotkinja), Tomislav Bogdan, Josip Silić, Krešimir Mićanović, Marija Smolić, Milvia Gulešić.

sadržaji posreduju lektorskom i proseminarskom nastavom, predavanjima, prevodilačkim i drugim radionicama, kulturnim sadržajima, stručnim obilascima i izletima. Nastavu i predavanja, koja osmišljavaju voditelji tematskih blokova, u načelu izvode profesori Odsjeka za kroatistiku. Ta djelatnost uključuje i izdavaštvo, ponajviše zbornike pisanih inačica održanih predavanja. Na mrežnome portalu *Zagrebacka-slavisticka-skola.com* dokumentiraju se sve aktivnosti Škole. Na njemu je dostupan i *Anagram* – elektronička biblioteka autorskih tekstova o hrvatskome jeziku, književnosti, teoriji i kulturi te odabranih tekstova suvremenih hrvatskih pisaca.

Zagrebačka slavistička škola osnovana je 1970. godine, a započela je s radom 1972. godine, kad je održan prvi seminar pod nazivom Zagrebačka slavistička ljetna škola. Poslije se dosljedno rabi naziv Hrvatski seminar za strane slaviste. Od 1972. do 2022. godine, kada je održan 50. seminar, u programu je Seminara sudjelovalo više od tri tisuće inozemnih studenata i stručnjaka iz šezdesetak zemalja. Od 1972. do 1990. seminari su trajali tri tjedna – dva tjedna u Dubrovniku i jedan u Zagrebu. Od 21. seminara 1991. u Zagrebu program traje dva tjedna. Od 1992. do 1998. seminari su se održavali u Puli. Od 28. seminara održanoga 1999. dvotjedni se program ponovno održava u Dubrovniku, u Poslijediplomskome središtu Sveučilišta u Zagrebu. Školu su vodili: Franjo Grčević (1972–1981), Mladen Kuzmanović (1982–1998), Marko Samardžija, Krešimir Nemec i Ivo Pranjković (1999), Stipe Botica (2000–2004), Krešimir Bagić (2005–2008), Krešimir

Mićanović (2009–2012), Tvrtko Vuković (2013–2016), Tatjana Pišković (2017–2021), Zrinka Jelaska (2022), Iva Nazalević Čučević (2023). Od 2023. voditelj je Igor Marko Gligorić. Riječ je o neprofitnoj instituciji kojoj rad financijski podupiru Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Ministarstvo kulture i medija RH. Osim matičnog Odsjeka potpomažu ju i Sveučilište u Zagrebu te Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (usp. Damjanović i Rudan 2001, Mićanović 2011, Jelaska 2023, Vidović Bolt 2023).

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA I VIZIJA BUDUĆNOSTI

Povijest Odsjeka osim institucionalnoga katedarskog kontinuiteta podrazumijeva i povijest zastupljenosti tema iz nacionalne filologije na Zagrebačkome sveučilištu. O toj temi, svim organizacijskim promjenama, iscrpno je pisano u tekstu Marka Samardžije (1998) u prethodnom izdanju fakultetske monografije (Damjanović 1998) i na odsječkim mrežnim stranicama. Današnji Odsjek za kroatistiku osamostaljen je 1994. godine izdvajanjem triju južnoslavenskih katedara (za slovenski jezik i književnost, za srpsku i crnogorsku književnost te za makedonski jezik i književnost) iz Odsjeka za kroatistiku i južnoslavenske filologije i njihovim pridruživanjem tadašnjemu Odsjeku za slavistiku.

Prvi profesor zagrebačke Slavistike, koji je doticao i kroatističke teme iz paleoslavističke perspektive, bio je već od samog osnivanja Sveučilišta u Zagrebu 1874. godine Leopold (Lavoslav) Geitler, prethodno docent Praškoga sveučilišta. Ak. god. 1875/76. izdvađa se iz Katedre za filologiju slavensku s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvatske i srpske – Katedra za hrvatski ili srpski jezik i književnost, koju vodi Armin Pavić. Za Geitlerova nasljednika imenovan je 1886. godine Tomislav Maretić, koji uz (paleo)slavističke predaje i kroatističke teme. Sudeći po sadržaju Pavićevih i Maretićevih kolegija, može se reći da je potkraj 19. stoljeća kroatistika već bila ustanovljena kao filološka disciplina. Književne teme postale su zastupljenije od 1902. godine s dolaskom Đure Šurmina. Jezična će se strana ojačati dolaskom Dragutina Boranića 1909. te dolaskom Stjepana Ivšića 1914. godine. Između dvaju svjetskih ratova postojale su pri studiju slavistike tri katedre – za poredbenu slavensku gramatiku i ruski jezik (koju je vodio S. Ivšić), za jezikoslovnu kroatistiku (D. Boranić) te za književnu kroatistiku (Đ. Šurmin). Od 1911. teme iz starije hrvatske književnosti predaje Branko Vodnik, a od 1923. i Franjo Fancev. Između 1919. i 1927. teme iz starije hrvatske književnosti predavao je Milan Rešetar. S dolaskom Antuna Barca 1930. godine književna katedra podijelila se na Katedru za stariju hrvatsku književnost i Katedru za noviju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti. Između 1941. i 1945. zaposleni su bili asistenti Milan Ratković, Ljudevit Jonke, Emil Štampar, a Mihovil Kombol i Blaž Jurišić stekli su redovite profesure. Poslije 1945. godine zapošljavaju se Mate Hraste i Josip Hamm. Kontekst se tada ponovno usmjeruje u jugoslavističke okvire pa se tako mijenja i broj katedara, umjesto triju broj se povećao na njih dvanaest, kako će biti sve do početka 1990-ih godina.

Studiji nacionalnih filologija, pa tako i kroatistike, posljednjih desetljeća doživljavaju velike mijene. Potrebi za čuvanjem tradicionalnih filoloških znanja i vještina te povijesnoga kontinuiteta verbalnoga kulturnog izraza pridružuju se izazovi novoga vremena, određeni brzim promjenama složena medijskoga univerzuma, sve novijim transferima znanja i vještina, a osobito promjenama u mogućnostima zapošljavanja. Novim studijskim programima u 21. stoljeću nastojalo se odgovoriti i tradicionalnim i novim potrebama, uz kontinuiranu skrb o omjerima općih i posebnih znanja, teorijskih i praktičnih, znanstveno utemeljenih i metodički osmišljenih. Pored programa za nastavnike hrvatskoga jezika i književnosti Odsjek nudi i nenastavničke programe kroz koje studenti u skladu s vlastitim preferencijama težište mogu postavljati na jezik, književnost ili kulturu. I dosad se polagala velika pozornost na kreativan studentski rad te na sudjelovanje studenata u

izdavačkim projektima i istraživanjima, o čemu svjedoče brojne nagrade koje su studenti redovito dobivali. U odsječkim je planovima – u novim studijskim programima i u praksi – takav pristup nastavi intenzivirati.

Mateo Žagar
Ivan Marković

LITERATURA

- Damjanović, S. Od Lavoslava Geitlera do Eduarda Hercigonje. *Croatica*. 42–44(1995–1996), 29–54. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/214625> (25. 11. 2023).
- Damjanović, S.; Rudan, E. Trideset seminara Zagrebačke slavističke škole (1972–2001). *Zbornik Zagrebačke slavističke škole: trideset godina rada (1972–2001)*. Botica, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: Zagrebačka slavistička škola, 2001, 11–24. Dostupno i na: <https://zagrebacka-slavistica-skola.com/article.php?id=2532&naslov=zbornik-zagrebacke-slavisticke-skole-trideset-godina-rada-19722001> (25. 11. 2023).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.
- Jelaska, Z. Zlatni hrvatski seminar za strane slaviste. *Pedeset godina hrvatskih odjeka – ishodišta i dosezi*. Jelaska, Z. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: Zagrebačka slavistička škola, 2023, 29–51. Dostupno i na: <https://zagrebacka-slavistica-skola.com/article.php?id=2795&naslov=pedeset-godina-hrvatskih-odjeka-ishodista-i-dosezi> (25. 11. 2023).
- Kuzmić, B. Šezdeset i pet godina Katedre za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Zagrebu. *Hrvatski dijalektološki zbornik*. 20(2016), 111–127. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/161732> (25. 11. 2023).
- Marković, I. 70. obljetnica Katedre za hrvatski standardni jezik? *Hrvatski jezik 1950-ih*. Marković, I. (ur.). Zagreb: Stilistika.org, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021, 45–105. Dostupno na: <https://stilistika.org/70-obljetnica-katedre-za-hrvatski-standardni-jezik> (6. 11. 2023).
- Samardžija, M. Odsjek za hrvatski jezik i književnost. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 121–135.
- Vidović Bolt, I. Pogled na Zagrebačku slavističku školu s pedesete skaline. *Pedeset godina hrvatskih odjeka – ishodišta i dosezi*. Jelaska, Z. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebačka slavistička škola, 2023, 13–28. Dostupno i na: <https://zagrebacka-slavistica-skola.com/article.php?id=2795&naslov=pedeset-godina-hrvatskih-odjeka-ishodista-i-dosezi> (25. 11. 2023).
- Vodič kroz Zagrebačku slavističku školu: četrdeset godina rada (1972–2011)*. Mićanović, K. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebačka slavistička škola, 2011.

MREŽNE STRANICE

- Croatica*. <https://casopis-croatica.hr/index.php/hr/> (6. 11. 2023).
- Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <http://kroat.ffzg.unizg.hr/> (6. 11. 2023).
- Predmet: Hrvatski. <https://www.predmet-hrvatski.com/> (6. 11. 2023).
- Stilistika. <https://stilistika.org/> (6. 11. 2023).
- Zagrebačka slavistička škola. <https://zagrebacka-slavistica-skola.com/> (6. 11. 2023).

Djelatnici Odsjeka za kroatistiku

DJELATNI

ALERIĆ, Marko (Zagreb, 1970) (1995) 1995. asist., 2009. viši asist., 2011. doc., 2017. izv. prof., 2023. red. prof.

BAGIĆ, Krešimir (Gradište, Županja, 1962) (1989) 1989. asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2015. red. prof. u trajnom izboru.

BOGDAN, Tomislav (Split, 1973) (1997) 1997. asist., 2006. viši asist., 2007. doc., 2013. izv. prof., 2020. red. prof.

BOŽIĆ, Zrinka (Rijeka, 1976) (2001) 2001. asist., 2009. viša asist., 2012. doc., 2023. izv. prof.

BRKOVIĆ, Ivana (Zagreb, 1971) (2004) 2004. asist., 2011. viša asist., 2015. doc., 2022. izv. prof.

COHA, Suzana (Zagreb, 1978) (2002) 2002. asist., 2010. viša asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.

ČAVAR, Ana (Zagreb, 1979) (2007) 2007. asist., 2014. poslijedoktorandica, 2019. doc.

DAKIĆ, Mirela (Stuttgart, Njemačka, 1993) (2019) 2019. asist. na projektu, 2023. viša asist. na projektu.

DELAŠ, Helena (Vinkovci, 1973) (2003) 2003. lektorica, 2007. viša lektorica.

- DRENJANČEVIĆ, Ivana (Zagreb, 1982) (2006) 2006. asist., 2012. viša asist., 2020. doc.
- DUKIĆ, Davor (Zadar, 1964) (1993) 1993. asist., 1998. viši asist., 2000. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2015. red. prof. u trajnom izboru.
- ETEROVIĆ, Ivana (Rijeka, 1985) (2008) 2008. asist., 2014. poslijedoktorandica, 2021. doc.
- FLEGAR, Maja (Zagreb, 1975) (2009) 2009. tajnica odsjekâ za zapadnoslavenske, za istočnoslavenske i za južnoslavenske jezike i književnosti, 2023. tajnica Odsjeka za kroatistiku u zamjeni.
- FRANČIĆ, Anđela (Prelog, 1961) (2002) 2002. doc., 2006. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.
- GLAVAŠ, Zvonimir (Osijek, 1989) (2014) 2014. asist., 2020. viši asist.
- GLIGORIĆ, Igor Marko (Slavonski Brod, 1989) (2019) 2019. poslijedoktorand, 2023. doc.
- GRMAČA, Dolores (Kakanj, Bosna i Hercegovina, 1973) (2003) 2003. asist., 2010. viša asist., 2014. doc., 2019. izv. prof.
- HORVAT, Joža (Zagreb, 1987) (2023) 2023. doc.
- JELASKA, Zrinka (Zagreb, 1957) (1990) 1990. asist., 1997. viša asist., 1999. doc., 2006. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.
- KOLANOVIĆ, Maša (Zagreb, 1979) (2004) 2004. asist., 2010. viša asist., 2015. doc., 2020. izv. prof.
- KOŠČAK, Nikola (Varaždin, 1979) (2005) 2005. asist., 2012. viši asist., 2016. doc.
- KUŠTOVIĆ, Tanja (Zagreb, 1971) 1997. asist., 2006. viša asist., 2007. doc., 2021. izv. prof.
- KUZMIĆ, Boris (Zagreb, 1973) (1997) 1997. asist., 2006. viši asist., 2008. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.
- MALNAR JURIŠIĆ, Marija (Postojna, Slovenija, 1982) (2006) 2006. asist., 2012. viša asist., 2019. doc.
- MARKOVIĆ, Ivan (Zagreb, 1974) (2003) 2003. asist., 2007. viši asist., 2011. doc., 2017. izv. prof., 2022. red. prof.
- MIĆANOVIĆ, Krešimir (Brčko, Bosna i Hercegovina, 1968) (1995) 1995. asist., 2004. viši asist., 2006. doc., 2011. izv. prof., 2018. red. prof.
- MILANKO, Andrea (Split, 1983) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2019. doc.
- MOLVAREC, Lana (Zagreb, 1983) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- NAZALEVIĆ ČUČEVIĆ, Iva (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1979) (2009) 2009. asist., 2015. viša asist., 2020. doc.
- NIKOLIĆ, Davor (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1981) (2007) 2007. asist., 2013. viši asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.
- PETROVIĆ, Bernardina (Vinkovci, 1965) (2004) 2004. doc., 2010. izv. prof., 2016. red. prof., 2024. red. prof. u trajnom izboru.
- PIŠKOVIĆ, Tatjana (Zabok, 1979) (2004) 2004. asist., 2010. viša asist., 2014. doc., 2020. izv. prof.
- PLEJIĆ POJE, Lahorka (Nova Gradiška, 1969) (1994) 1994. asist., 2007. viša asist., 2008. doc., 2014. izv. prof., 2022. red. prof.
- PROTRKA ŠTIMEC, Marina (Split, 1975) (1998) 1998. asist., 2003. viša asist., 2010. doc., 2019. izv. prof.
- PULJIĆ, Gabrijela (Vinkovci, 1989) (2017) 2017. asist., 2023. viša asist.
- RUDAN KAPEC, Evelina (Pula, 1971) (2000) 2000. asist., 2011. viša asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.
- RYZNAR, Anera (Zagreb, 1982) (2007) 2007. asist., 2013. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- SLAVIĆ, Dean (Rijeka, 1961) (2007) 2007. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
- STOJŠIĆ, Nino (Rijeka, 1995) (2023) 2023. tajnik Odsjeka za kroatistiku.
- ŠUTALO, Goranka (Kutina, 1979) (2009) 2009. asist., 2018. poslijedoktorandica.
- TOMAŠIĆ JURIC, Josipa (Požega, 1982) (2009) 2009. asist., 2015. viša asist., 2020. doc.

VUKOVIĆ, Tvrtko (Slavonski Brod, 1969) (2000) 2000. asist., 2005. viši asist., 2008. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
 ŽAGAR, Mateo (Zagreb, 1965) (1991) 1991. asist., 2002. doc., 2006. izv. prof., 2010. red. prof., 2015. red. prof. u trajnom izboru.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ANIĆ, Vladimir (Užice, Srbija, 1930 – Zagreb, 2000) (1974–2000) 1974. izv. prof., 1976. red. prof.
 BABIĆ, Stjepan (Oriovac, 1925 – Zagreb, 2021) (1955–1990) 1955. asist., 1963. doc., 1970. izv. prof., 1975. red. prof.
 BARAC, Antun (Kamenjak, Crikvenica, 1894 – Zagreb, 1955) (1930–1955) 1930. doc., 1933. izv. prof., 1938. red. prof.
 BITI, Vladimir (Novi Sad, Srbija, 1952) (1980–2008) 1980. asist., 1981. doc., 1988. izv. prof., 1993. red. prof.
 BOGIŠIĆ, Rafo (Dubravka, Konavle, 1925 – Zagreb, 2010) (1957–1991) 1965. doc., 1972. izv. prof., 1977. red. prof.
 BORANIĆ, Dragutin (Kraj Donji na Sutli, Marija Gorica, 1870 – Zagreb, 1955) (1906–1946) 1906. priv. doc., 1909. izv. prof., 1912. red. prof.
 BOTICA, Stipe (Otok Dalmatinski, Sinj, 1948) (1984–2018) 1984. asist., 1987. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2019. prof. emeritus.
 BRAJDIĆ, Katarina (Karlovac, 1982) (2008–2013) 2008. asist.
 BRATULIĆ, Josip (Sveti Petar u Šumi, 1939) (1977–2004) 1977. asist., 1978. doc., 1981. izv. prof., 1987. red. prof.
 BREŠIĆ, Vinko (Grgurići, Livno, Bosna i Hercegovina, 1952) (1976–2020) 1976. asist., 1984. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof.
 BROZOVIĆ, Domagoj (Koprivnica, 1983) (2008–2018) 2008. asist., 2013. viši asist.
 CVIKIĆ, Lidija (Osijek, 1975) (2001–2011) 2001. asist.
 ČUBELIĆ, Tvrtko (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1913 – Zagreb, 1995) (1956–1983) 1956. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1973. red. prof.
 DAMJANOVIĆ, Stjepan (Strizivojna, 1946) (1970–2017) 1970. asist., 1982. doc., 1986. red. prof., 2018. prof. emeritus.
 DRECHSLER (VODNIK), Branko (Varaždin, 1879 – Zagreb, 1926) (1911–1926) 1911. doc., 1922. red. prof.
 FALIŠEVAC, Dunja (Požega, 1946) (1970–2015) 1970. asist., 1984. doc., 1988. izv. prof., 1993. red. prof., 2016. prof. emerita.
 FANCEV, Franjo (Virje, 1882 – Zagreb, 1943) (1914–1943) 1919. doc., 1926. red. prof.
 FIOLIĆ, Marija (Zagreb, 1987) (2017–2022) 2017. asist. na projektu.
 FRANGEŠ, Ivo (Trst, Italija, 1920 – Zagreb, 2003) (1946–1981) 1946–1956. na Odsjeku za talijanistiku, 1956. doc., 1960. izv. prof., 1963. red. prof.
 GEITLER, Lavoslav (Leopold) (Prag, Češka, 1847 – Döbling, Beč, Austrija, 1885) (1874–1885) 1874. red. prof.
 GOLUBIĆ, Rajna (Zagreb, 1964) (1989–1997) 1989–1997. tajnica Zavoda za lingvistiku, 1996–1997. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
 HAMM, Josip (Gat, Valpovo, 1905 – Beč, Austrija, 1986) (1946–1960) 1946. lektor, 1949. doc., 1954. izv. prof., 1958. red. prof.
 HERCIGONJA, Eduard (Zagreb, 1929 – Zagreb, 2022) (1957–1993) 1957. asist., 1970. doc., 1974. izv. prof., 1977. red. prof.
 HERCIGONJA-MIKŠIK, Edita (Sisak, 1955) (1980–2020) 1980. asist., 1987. lektorica, 1997. viša lektorica.

- HRASTE, Mate (Brusje, Hvar, 1897 – Zagreb, 1970) (1946–1965) 1946. doc., 1952. izv. prof., 1955. red. prof.
- IVANIŠIN, Nikola (Trebinje, Bosna i Hercegovina, 1923 – Zadar, 1913) (1956–1959) 1956. asist.
- JUNKOVIĆ, Zvonimir (Zagreb, 1929 – Contes, Alpes-Maritimes, Francuska, 2015) (1953–1963) 1953. asist.
- IVŠIĆ, Stjepan (Orahovica, 1884 – Zagreb, 1962) (1914–1959) 1914. doc., 1915. izv. prof., 1918. red. prof.
- JONKE, Ljudevit (Karlovac, 1907 – Zagreb, 1979) (1942–1973) 1942. asist., 1949. predavač, 1950. doc., 1955. izv. prof., 1960. red. prof.
- KAŠTELAN, Jure (Zakućac, Omiš, 1919 – Zagreb, 1990) (1950–1980) 1950. asist., 1961. doc., 1972. izv. prof., 1976. red. prof.
- KEKEZ, Josip (Katuni, Omiš, 1937 – Zagreb, 2003) (1965–2003) 1965. asist., 1975. doc., 1979. izv. prof., 1982. red. prof.
- KOHAROVIĆ, Nebojša (Zagreb, 1963) (1991–2000) 1991. asist.
- KORDIĆ, Snježana (Osijek, 1964) (1991–1995) 1991. asist.
- KOMBOL, Mihovil (Niš, Srbija, 1883 – Zagreb, 1955) (1943–1945) 1943. red. prof.
- KUZMANOVIĆ, Mladen (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2001) (1965) 1965. asist., 1998. viši asist., 2000. doc.
- LASIĆ, Stanko (Karlovac, 1927 – Pariz, Francuska, 2017) (1956–1973) 1956. asist., 1966. doc., 1971. izv. prof.
- MARETIĆ, Tomo (Virovitica, 1854 – Zagreb, 1938) (1886–1914, 1921–1926) 1885. priv. doc., 1886. izv. prof., 1890. red. prof.
- MARINOV, Ivanka (Skrad, 1933) (1974–1991) 1974. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
- MATANOVIĆ, Julijana (Gradačac, Bosna i Hercegovina, 1959) (1993–2018) 1993. asist., 1999. doc., 2007. izv. prof.
- MENAC-MIHALIĆ, Mira (Zagreb, 1954) (1980–2022) 1980. asist., 1990. doc., 2006. izv. prof. 2010. red. prof.
- MIJATOVIĆ, Aleksandar (Rijeka, 1977) (2007–2009) 2007. asist.
- MILANJA, Cvjetko (Zaglav, Dugi otok, 1943) (1976–2011) 1976. asist., 1978. doc., 1986. izv. prof., 1997. red. prof.
- MILIĆEVIĆ, Nikola (Zvečanje, Omiš, 1922 – Zagreb, 1999) (1955–1988) 1955. asist., 1967. doc., 1973. izv. prof., 1974. red. prof.
- MOGUŠ, Milan (Senj, 1927 – Zagreb, 2017) (1956–1992) 1956. asist., 1964. doc., 1969. izv. prof., 1975. red. prof.
- NEMEC, Krešimir (Županja, 1953) (1979–2018) 1979. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof., 1996. red. prof.
- NOVAK, Slobodan Prosperov (Beograd, Srbija, 1951) (1977–1998) 1977. asist., 1980. doc., 1988. red. prof., 2022. prof. emeritus.
- OPAČIĆ, Nives (Vukovar, 1944) (1974–2004) 1974. lektorica, 1982. viša lektorica.
- PANDŽIĆ, Vlado (Drinovci, Bosna i Hercegovina, 1945) (1977–2016) 1977. asist., 1980. doc., 1996. izv. prof., 2002. red. prof.
- PAVELIĆ, Ana (Rijeka, 1975) (2001–2003) 2001. asist.
- PAVIĆ, Armin (Požega, 1844 – Zagreb, 1914) (1875–1904) 1875. priv. doc., 1877. izv. prof., 1880. red. prof.
- POGAČNIK, Jagna (Zagreb, 1969) (1996–1999) 1996. asist.
- PRANJIĆ, Krunoslav (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1931 – Zagreb, 2015) (1956–2001) 1956. asist., 1968. doc., 1974. izv. prof., 1982. red. prof., 2001. prof. emeritus.
- PRANJKOVIĆ, Ivo (Kotor Varoš, Bosna i Hercegovina, 1947) (1974–2017) 1974. lektor, 1980. asist., 1984. doc., 1990. izv. prof., 1996. red. prof., 2018. prof. emeritus.
- PUPAČIĆ, Josip (Slime, Omiš, 1928 – Krk, 1971) (1959–1971) 1959. asist.

- RAFOLT, Leo (Zagreb, 1979) (2003–2017) 2003. asist., 2006. viši asist., 2008. doc., 2013. izv. prof.
- RATKOVIĆ, Milan (Ceglje, Jastrebarsko, 1906 – Zagreb, 1955) (1941–1976) 1941. asist., 1955. doc., 1963. izv. prof., 1972. red. prof.
- REŠETAR, Milan (Dubrovnik, 1860 – Firenca, Italija, 1942) (1919–1927) 1919. red. prof.
- RONČEVIĆ, Marijana (Zagreb, 1947) (1979–1998) 1979. referentica u Studentskoj službi, 1984. voditeljica Studentske službe, 1987. tajnica Odsjeka za informatiku, 1991. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
- RUDEŽ, Jelena (Split, 1973) (2001–2004) 2001. doc.
- SAMARDŽIJA, Marko (Vođinci, 1947 – Zaprešić, 2019) (1973–2016) 1973. asist., 1988. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof.
- SILIĆ, Josip (Milaši, Grobnik, 1934 – Zagreb, 2019) (1961–2004) 1961. asist., 1976. doc., 1979. izv. prof., 1984. red. prof., 2005. prof. emeritus.
- SKOK, Joža (Petrijanec, Varaždin, 1931 – Zagreb, 2017) (1978–1997) 1978. viši predavač, 1982. red. prof.
- SOMBORAC, Marin (Lovas, 1899 – Zagreb, 1973) (1951–1969) 1951. predavač.
- STAMAĆ, Ante (Molat, 1939 – Zagreb, 2016) (1970–2003) 1970. asist., 1978. doc., 1981. izv. prof., 1986. red. prof.
- ŠICEL, Irma (Zagreb, 1910 – Zagreb, 1998) (1960–1974) 1960. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
- ŠICEL, Miroslav (Varaždin, 1926 – Zagreb, 2011) (1957–1996) 1957. asist., 1963. doc., 1969. izv. prof., 1971. red. prof.
- ŠPANJIĆ, Marija (Metković, 1977) (2003–2010) 2003. asist.
- ŠTAMPAR, Emil (Daruvar, 1912 – Zagreb, 1986) (1941–1950) 1941. asist.
- ŠURMIN, Đuro (Sišćani, Čazma, 1867 – Zagreb, 1937) (1902–1910) 1902. izv. prof., 1906. red. prof.
- ŠVELEC, Franjo (Kožlovec, Varaždin, 1916 – Zadar, 2001) (1951–1956) 1951. asist.
- TEŽAK, Stjepko (Požun, Ozalj, 1926 – Zagreb, 2006) (1978–1996) 1978. red. prof.
- VAUPOTIĆ, Miroslav (Petrovaradin, Srbija, 1925 – Zagreb, 1981) (1957–1981) 1957. asist., 1974. doc., 1979. izv. prof.
- VELČIĆ, Mirna (Zagreb, 1952) (1979–1987) 1979. lektorica.
- VINCE, Zlatko (Đakovo, 1922 – Zagreb, 1994) (1969–1987) 1969. predavač, 1979. red. prof.
- VONČINA, Josip (Ravna Gora, Gorski kotar, 1932 – Zagreb, 2010) (1960–1999) 1960. asist., 1968. doc., 1974. izv. prof., 1978. red. prof.
- VRUČINA, Nevenka (Zagreb, 1956) (1996–2022) 1996–1998. tajnica Odsjeka za fonetiku, 1998. tajnica Odsjeka za kroatistiku.

Odsjek za lingvistiku

ZAŠTO STUDIRATI LINGVISTIKU?

Svima nam se dogodilo da se u razgovoru ne možemo sjetiti koje riječi premda nam je „na vrhu jezika“, svi smo dobili (ili uputili) poziv za kavu premda ne pijemo kavu, nego čaj, a zapravo iza „kave“ krije se želja ne za pićem, nego za razmjenom mišljenja, svima se dogodilo da slušajući koga ili čitajući knjigu razumijemo sve riječi, ali ne razumijemo rečenice, a još manje cijeli tekst, svi smo slušajući koji strani jezik primijetili da neke riječi razumijemo ili mislimo da razumijemo jer su slične nekima kojima se koristimo i u hrvatskome jeziku, svi smo primijetili da u starim hrvatskim knjigama većinu riječi razumijemo, ali ima i onih koje su se malo izmijenile ili su ih u cijelosti zamijenile neke druge riječi... Takvih i sličnih „jezičnih primjera“ postajemo svjesni kad nam se javi problem u razumijevanju ili izražavanju, a zapravo se s njima susrećemo svakodnevno. Sve one koje zanimaju ti i drugi „jezični primjeri“, sve one koje zanima kako čovjek ovladava jezikom, služi se jezikom u svakodnevnoj komunikaciji, ali i u izražavanju osjećaja, studij lingvistike na Odsjeku za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu jest idealan za pronalaženje odgovora na prethodna pitanja, ali i uvodi i priprema za znanstveno i praktično izučavanje i analiziranje jezika i njegovih tajni.

STUDIJ LINGVISTIKE I NJEGOVI STUDIJSKI PROGRAMI DANAS

Kao i većina studija na Fakultetu Odsjek za lingvistiku svojim studentima omogućuje dvopredmetni studij lingvistike s cjelovitim programom na prijediplomskoj i diplomskoj razini.

Na trogodišnjemu prijediplomskom studiju lingvistike studenti, između ostaloga, usvajaju temeljne pojmove lingvističkoga metajezika, upućuju se u osnovne lingvističke discipline (fonologiju, morfologiju, sintaksu i semantiku), upoznaju se s različitim lingvističkim pristupima i pravcima od predstrukturalizma do poststrukturalizma, osvještavaju razlikovanje lingvističke od standardološke pozicije u jezičnoj analizi, ovladavaju analizom jezične građe i usporedbom jezičnih podataka iz tipološki različitih jezika, kao i rekonstrukcijom korijena indoeuropskoga prajezika na temelju posvjedočenih oblika iz latinskoga, grčkoga, sanskrta, staroslavenskoga, litavskoga i gotskoga jezika. Nakon takva trogodišnjega prijediplomskoga studija studenti dobivaju prvu završnost i diplomu sveučilišnoga prvostupnika (*baccalaureus*) lingvistike ili sveučilišne prvostupnice (*baccalaurea*) lingvistike.

Nakon prijediplomskoga studija studentima se predlaže nastavak supstancijalna izučavanja jezičnoga fenomena na diplomskome studiju lingvistike. On se također ostvaruje kao dvopredmetni studij koji nudi pet usmjerenja, i to: kognitivno, opće, poredbeno, primijenjeno i računalno. Studenti u kognitivnom usmjerenju kritički pristupaju specifičnosti teorijskih i metodoloških poveznica kognitivne lingvistike, kao i načelima prema kojima promjene značenja odražavaju i promjene pojmovnih struktura ljudskoga uma.

Mate Kapović na predavanju „Novi genitiv množine u hrvatskom“ u Zagrebačkome lingvističkom krugu, 2018. (snimio Goran Pavelić Pipo).

rani sveučilišni magistri lingvistike osposobljeni za zanimanje lingvist – jezikoslovac ili pak računalni lingvist. Profili stručnjaka koji se obrazuju na Odsjeku za lingvistiku svoje mjesto pronalaze u raznim djelatnostima kojih su aspekti usmjereni na jezik i komunikaciju te poznavanje načela jezičnoga funkcioniranja – od istraživačkih, nastavnih i drugih institucija do privatnih poduzeća (marketing, odnosi s javnošću, IT-poduzeća i dr.).

Studenti se nakon završena diplomskoga studija lingvistike mogu dalje usavršavati na Doktorskome studiju lingvistike, koji je integrirani studij svih filoloških studija na Filozofskome fakultetu.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD ODSJEKA

Prijediplomski lingvistički studij i različita usmjerenja diplomskoga lingvističkog studija organizirani su unutar Odsjeka i proizlaze iz znanstvenoistraživačkoga rada koji se realizira u pet katedara, i to: Katedri za opću lingvistiku, Katedri za poredbeno indoeuropsko jezikoslovlje, Katedri za primijenjenu lingvistiku, Katedri za semiologiju i Katedri za algebarsku i računalnu lingvistiku. Djelatnosti katedara i njihovih članova, kao i

U općem usmjerenju studenti konfrontiraju različite lingvističke teorije u okviru suvremenih znakovnih teorija i upućuju se u analize apstraktnih jezičnih jedinica na različitim razinama, a k tomu ovladavaju alatom i metodologijama za tumačenje različitih tipova tekstova i multimodalnih diskursa. Poredbeno usmjerenje omogućuje studentima primjenu metodologije indoeuropske lingvistike na rekonstrukciju fragmenata tekstova na indoeuropskome prajeziku, uvodi ih u izučavanje tipološki relevantnih obilježja na svim jezičnim razinama, daje im ključeve za tipološku analizu obilježja jezika koja karakteriziraju pojedine jezične makroaree. U primijenjenom usmjerenju studenti ovladavaju epistemološkim osnovama primijenjene lingvistike sa svim njezinim konstitutivnim granama: psiholingvistikom, neurolingvistikom, sociolingvistikom, pragmalingvistikom, glotodidaktikom i analizom diskursa. Računalno usmjerenje omogućuje studentima ovladavanje analizom i organiziranjem analitičkih postupaka u okviru koje računalnolingvističke metode. Po završetku dvogodišnjega diplomskoga studija studenti dobivaju diplomu sveučilišnoga magistra lingvistike ili sveučilišne magistre lingvistike.

Važno je napomenuti da su u najnovijemu sustavu kvalifikacija u Republici Hrvatskoj, Registru Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO), diplomirani

Daniela Katunar, Ranko Matasović, Marin Andrijašević i student Luka Šokčić na Danima otvorenih vrata Filozofskoga fakulteta, 2024.

povijest Odsjeka omogućuju cjelovito razumijevanje sadržaja, opsega i mjesta lingvistike u sklopu društveno-humanističkih znanosti, ali i značenje studija lingvistike za sadašnju i buduće generacije hrvatske intelektualne elite.

U okvirima suvremenih znanstvenih kretanja lingvistika je znanstvena disciplina koja s obzirom na predmet svojega proučavanja, a to je jezik, jest nezaobilaznim dijelom humanističkih znanosti. Uz to lingvistika ima i velik interdisciplinarni i multidisciplinarni istraživački potencijal, koji je spaja s drugim disciplinama koje proučavaju čovjeka, društvo i kulturu.

Katedra za opću lingvistiku skrbi o koncepciji i izvođenju nastave iz uvodnih i temeljnih općelingvističkih predmeta na matičnome studiju lingvistike, a omogućuje i studentima drugih studijskih grupa na Fakultetu pohađanje predmeta uvedne općelingvističke tematike kako bi i ostali zainteresirani studenti imali pristup lingvističkim znanjima i vještinama. Ujedno je uloga temeljnih lingvističkih kolegija studentima pružiti osnovne kompetencije i znanja za daljnje usavršavanje u lingvističkim disciplinama prema vlastitim interesima. Članovi Katedre za opću lingvistiku svoja ključna istraživačka strateška usmjerenja temelje na proučavanju odnosa jezika, kulture i mišljenja u okviru kognitivne lingvistike kao suvremena teorijsko-metodološkog okvira te na primjeni kognitivnolingvističkih saznanja u neurolingvističkim te računalnolingvističkim istraživačkim

Ida Raffaelli i Marko Tadić na predavanju „Nastanak, razvoj i obilježja Hrvatskog Worda“ u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2015. (snimio Goran Pavelić Pipo).

okvirima. Od 2005. godine na Odsjeku za lingvistiku u ponudi je diplomski studijski smjer Kognitivna lingvistika, osmišljen s novim i interdisciplinarnim pristupom proučavanju jezika kojim se prate suvremeni trendovi u Europi i Americi.

U sklopu *Katedre za poredbeno indoeuropsko jezikoslovlje* izvodi se nastava iz kolegija koji pokrivaju područja indoeuropske poredbene fonologije i morfologije, jezične tipologije, semantičke tipologije, poredbenopovijesne gramatike pojedinih indoeuropskih jezika (hetitski, velški, litavski, albanski, armenski), povijesne akcentologije te nastava jezičnih tečajeva (staroirski, svahili). Svrha je tih kolegija naučiti studente lingvistike metodologiji poredbenoga proučavanja jezika te znanstvenomu pristupu fenomenu jezične raznolikosti. Nastavnici na Katedri za poredbeno indoeuropsko jezikoslovlje uključeni su u znanstvena istraživanja i projekte iz područja indoeuropeistike, keltistike, jezične tipologije te povijesne gramatike, dijalektologije i etimologije hrvatskoga jezika, a do sada su na temelju svojih istraživanja objavili više monografija i zbornika radova u Hrvatskoj i kod uglednih izdavača u inozemstvu. Neki od projekata na kojima nastavnici Katedre sudjeluju provode se u sklopu međunarodne suradnje sa znanstvenicima iz Nizozemske, Njemačke i drugih zemalja.

Katedra za primijenjenu lingvistiku skrbi o kolegijima kojima se studenti upoznaju s vrlo raznorodnim vidovima jezičnog opisa vezanima uz lingvističke discipline koje su vezane uz psiholingvistička istraživanja usvajanja jezika i jezičnih poremećaja. Osim toga Katedra sadržajno pokriva i sociolingvističke kolegije, koji posebnu pozornost pridaju različitim vidovima jezične uporabe i funkcioniranju jezika u različitim društvenim

kontekstima. U zadnje vrijeme produbljuje se znanstvenoistraživačka i projektna suradnja unutar psiholingvističkog i kliničkolingvističkog područja s većim brojem domaćih i inozemnih institucija: Division of Psychology and Language Sciences, Department of Linguistics, University College London; Neurolinguistics Lab, Johannes Gutenberg University Mainz; Dipartimento di Psicologia „Renzo Canestrari“, Università di Bologna; Zavod za biologijsku psihijatriju i psihogerijatriju, Klinika za psihijatriju „Vrapče“; Zavod za dijagnostiku i intenzivno liječenje, Klinika za psihijatriju „Vrapče“; Klinika za neurokirurgiju, KBC Zagreb; Hrvatski institut za istraživanje mozga Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; Odjel za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Beogradu.

Na *Katedri za semiologiju* odvijaju se nastava, projekti i istraživanja koji se tiču čovjekove jezične i znakovne djelatnosti te njihova funkcioniranja u širim okvirima komunikacijske i simboličke prakse. Proučavajući raznolike procese semioze, načine na koje ljudska bića pripisuju značenje svijetu uz pomoć jezika i ostalih znakovnih sustava, semiologija je multidisciplinarno područje. Iz različitih se aspekata proučavaju jezični iskazi, komunikacijske prakse i multimodalni tekstovi u okviru društvenih procesa i kulture. Posebna se pozornost posvećuje društveno relevantnim tekstovima i diskursima poput reklame, prostornosti, medicine, u sinkronijskoj i dijakronijskoj perspektivi, kao i teorijskim promišljanjima jezičnih i ostalih znakovnih sustava u sprezi s različitim humanističkim znanostima (lingvistikom, filozofijom, antropologijom, rodnim studijima). Katedra u najvećoj mjeri pokriva obavezne predmete na sadašnjem smjeru Opće lingvistike na diplomskome studiju lingvistike te izborne predmete na prijediplomskome i diplomskome studiju lingvistike. Studenti koji odluče upisati smjer Opća lingvistika na koncu studija osposobljeni su za rad u različitim znanstvenim institucijama lingvističke, filološke i šire humanističke orijentacije, u masovnim medijima, marketingu, odnosima s javnošću. Njihove su temeljne kompetencije oblikovanje i kritička analiza jezičnih iskaza i složenih (multimodalnih) tekstova te objašnjenje funkcije jezika i ostalih znakovnih sustava u formiranju individualnih i kolektivnih identiteta.

Katedra za algebarsku i računalnu lingvistiku danas obuhvaća kolegije kojima se jezik promatra i tumači kao sustav koji se može opisati uporabom algebarskih metoda, a koje predstavljaju teorijsku osnovicu za formalne pristupe u opisu prirodnih jezika, ponajprije u obliku raznih generativnogramatičkih teorija. Na Katedri se uz algebarske poučavaju i statističke metode obrade jezičnoga gradiva, razvijane tijekom više znanstvenih projekata. Katedra također uključuje kolegije kojima se studenti upoznaju s postignućima i usmjerenjima na području računalne lingvistike. Tu posebice dolaze do izražaja kolegiji koji se bave korpusnom lingvistikom, razvojem jezičnih tehnologija i strojnim prevođenjem. Danas taj vid lingvističkih istraživanja čini jedan od temelja za empirijska lingvistička istraživanja bez kojih suvremeno proučavanje i razumijevanje jezika biva uskraćeno za važnu dimenziju uvida u jezične pojave. Stoga Katedra studentima omogućuje da se u okviru njezinih kolegija upoznaju s potrebom i mogućnostima za uporabu korpusa i drugih jezičnih resursa u morfološkim, sintaktičkim, semantičkim, diskurzivnim i drugim analizama jezika. Više je kolegija na Katedri nastalo kao posljedica sudjelovanja njezinih članova u više domaćih i stranih projekata, pa se tako studenti upoznaju s najnovijim metodama u području računalne lingvistike i jezičnih tehnologija, a nerijetko se imaju prigodu uvježbavati na stvarnu jezičnome gradivu služeći se računalima.

Kao što je vidljivo iz pregleda katedara, znanstvenoistraživačka djelatnost, uz onu nastavnu, ima središnje mjesto u radu zaposlenih lingvista na Odsjeku. Ljudski resursi predstavljaju najvažniju kariku u razvoju lingvističke struke na našem Fakultetu i široj zajednici, oni su nositelji, ali i zalag lingvističke misli u nas, a o tome svjedoče i osnovni podaci o djelatnicima Odsjeka, nužni u ovakvu prikazu studija lingvistike, koji upotpunjuju sliku o znanstvenim i stručnim stremljenjima.

Ranko Matasović objavio je četrnaest knjiga i dvjestotinjak znanstvenih radova iz područja indoeuropske lingvistike, slavistike, jezične tipologije, keltistike i latinskoga jezika. Bio je stipendist Fulbrightove zaklade na Sveučilištu Wisconsin (Madison, SAD) i stipendist Humboldtove zaklade na Sveučilištu u Bonnu te gostujući profesor na sveučilištima i znanstvenim institutima u Leidenu, Heidelbergu, Leipzigu i Sapporu. Dobitnik je nagrade HAZU za 2002. godinu za trajan doprinos znanosti na području filologije. Svoju iznimnu znanstvenu djelatnost neprekidno pretače u osuvremenjivanje nastave na Katedri za poredbenu indoeuropsku lingvistiku, posebice izvođenjem nastave iz različitih indoeuropskih jezika, ali i nastave lingvističke tipologije. Također predaje na Doktorskom studiju lingvistike te je mentorom nekoliko doktorskih radova. Redoviti je član HAZU od 2012. godine, a Europske akademije znanosti (*Academia Europaea*, London) od 2022. godine.

Vlasta Erdeljac bavi se općom i teorijskom lingvistikom te psiholingvistikom. U studij lingvistike uvela je pet novih kolegija, a predavala je na trima doktorskim studijima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te na doktorskim studijima u Splitu i Ljubljani. Inicirala je suradnju s Kliničkom bolnicom „Sestre milosrdnice“, Specijalnom bolnicom Krapinske Toplice, Poliklinikom SUVAG i Klinikom za psihijatriju „Vrapče“. Vodila je projekte Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH te desetak sveučilišnih istraživanja s psiholingvističkim i kliničkolingvističkim temama. Radila je na izradi Nacionalne strategije poticanja čitanja pri Ministarstvu kulture RH i bila u Stalnom odboru za vrednovanje projekata Hrvatske zaklade za znanost. Sudjelovala je u projektu Erasmus KA2 za poticanje čitanja male djece u suradnji Odsjeka za lingvistiku, Udruge Blaberon i dječjih vrtića Medveščak i SUVAG te predškolskih ustanova iz Slovenije, Litve, Turske i Italije. Bila je članicom fakultetskoga radnoga tima za pokretanje novoga Diplomskog studija kliničke lingvistike i fonetike. Od 2022. godine predstojnica je Katedre za primijenjenu lingvistiku, prije toga (2000–2021) i Katedre za opću lingvistiku. Obnašala je dužnost prodekanice za nastavu i studente. Objavila je tri knjige i sedamdesetak znanstvenih i stručnih radova te bila mentoricom osmero doktoranada.

Ida Raffaelli predstojnica je Katedre za opću lingvistiku od 2021. godine. Područja su njezina znanstvenog interesa semantika, kognitivna lingvistika, dijakronijska semantika i sintaksa. Najistaknutije suradnje ostvaruje u okviru međunarodnih projekata. Tako je bila članicom upravnog odbora projekta *The European Network on Word Structure* pri European Science Foundation (2011–2015). Voditeljica je hrvatskoga tima na projektu *Evolution of Semantic Systems* na Institutu Max Planck (2012–2015). Članica je savjetodavnog odbora projekta ACCOMPLISSH (Horizon 2020) (2016–2018). Suvoditeljica je istraživačke skupine pri Znanstvenome centru izvrsnosti za temeljnu, kliničku i translacijsku neuroznanost (2016–). Od 2005. do 2015. glavna je urednica časopisa *Suvremena lingvistika*, a od 2018. godine voditeljica je Dokorskoga studija lingvistike. Autorica je dviju znanstvenih monografija te suurednica dviju uredničkih knjiga objavljenih kod uglednih inozemnih izdavača. Objavila je niz znanstvenih radova i sudjelovala je na mnogim domaćim i međunarodnim konferencijama.

Marko Tadić ističe se sudjelovanjem u projektima u kojima su se razvijale jezične tehnologije za hrvatski jezik. Od 1999. do 2012. vodio je sedam domaćih projekata, jedan istraživački program i dva bilateralna projekta. Na Filozofskome fakultetu Tadić je istraživač s dosad najvećim brojem europskih projekata (16) iz raznih EU-programa: FP7, ICT-PSP, ESF, CEF, Obzor 2020 MSC, Obzor Europa, Europski parlament. Tadićev se znanstveni doprinos ogleda u činjenici da je razvijajući računalnu lingvistiku te računalne resurse i alate za obradu prirodnih jezika, ponajprije za hrvatski jezik, jedan od glavnih pokretača i nezaobilazni čimbenik u tom području hrvatske lingvistike s istaknutom međunarodnom reputacijom (v. tekst o Zavodu za lingvistiku). Objavio je preko stotinu znanstvenih radova, šest autorskih i osam uredničkih knjiga, od kojih su neke i prvi rječnici svoje vrste u hrvatskoj leksikografiji. Aktivnim je sudionikom mnogih tijela, organizacija, domaćih i inozemnih jezikoslovnih

društava. Kao član suradnik HAZU od 2008. bio je članom Stalnog odbora za humanističke znanosti Europske znanstvene zaklade (2009–2012), a član je Odbora za leksikografiju (2000–) i Odbora za normu hrvatskoga standardnoga jezika (2020–) HAZU. Bio je članom Međunarodnog odbora mađarske nacionalne istraživačke mreže Eötvös Loránd (2021–2023) te Područnoga vijeća za humanističke znanosti Nacionalnoga vijeća za znanost RH. Bio je i član Upravnoga vijeća CARNet-a, a vodio je i Zagrebački lingvistički krug. Predsjednik je i jedan od osnivača Hrvatskoga društva za jezične tehnologije (2004–). Organizirao je velik broj međunarodnih skupova iz područja jezičnih tehnologija i računalne lingvistike. Kao predstojnik Katedre za računalnu i algebarsku lingvistiku od 2001. vodi sustavnu brigu o osuvremenjivanju nastavnih predmeta koji se dotiču njegove znanstvene kompetencije. Predaje na prijediplomskome i diplomskome studiju lingvistike i doktorskim studijima lingvistike, glotodidaktike, kroatistike, hrvatske kulture, kao i stručnim studijima pisanoga i konferencijskoga prevođenja na Fakultetu. Predavao je kao pozvani ili gostujući predavač na sveučilištima u Tübingenu, Grazu, Klagenfurtu, Ljubljani i Zadru. Bio je prodekanom za organizaciju Filozofskoga fakulteta (2009–2011).

Bulcsú László, Radoslav Katičić i Ranko Matasović na International Workshop on Balto-Slavic Accentology (IWBSA) na Filozofskome fakultetu, 2005.

Mislava Bertoša bavi se temama s područja onomastike, sociosemiotike i semiologije, analize diskursa i rodne lingvistike. Sudjelovala je kao voditeljica hrvatskoga tima ili kao suradnica na nizu domaćih i međunarodnih projekata (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, sveučilišne potpore istraživanju, FP6, Obzor 2020, bilateralni projekti sa sveučilištima u Kopru i Beču). Drži nastavu na studiju lingvistike i na studiju antropologije, a predavala je i na Doktorskome studiju lingvistike. Objavila je četiri znanstvene monografije i niz znanstvenih radova u domaćim i međunarodnim časopisima. Bila je zamjenica voditelja Dokorskoga studija lingvistike, voditeljica Zagrebačkoga lingvističkog kruga, mentorica brojnih diplomskih i doktorskih radova te je održala niz pozvanih predavanja na domaćim i stranim sveučilištima. U rujnu 2023. godine suorganizirala je međunarodni znanstveni kolokvij *Pedeset godina feminističke lingvistike: odjeci u kulturi i društvu*. Od 2015. godine glavna je urednica časopisa *Suvremena lingvistika*.

Mate Kapović predaje ili je predavao poredbenopovijesnu indoeuropsku fonologiju i morfologiju, opću fonologiju, akcentologiju, sociolingvistiku i svahili. Osim toga bavi se i dijalektologijom i jezičnom politikom. Objavio je šest autorskih knjiga, dvije uredničke knjige i preko 70 znanstvenih članaka. Za vrijeme i nakon studija stručno se usavršavao na stipendijama u Istanbulu, Beču i Osaki. Član je Odbora za dijalektologiju i Odbora za etimologiju Razreda za filološke znanosti HAZU. Redovno sudjeluje u javnim raspravama o jeziku i jezičnoj politici.

Marin Andrijašević bavi se intencionalnim i neintencionalnim znakovnim sustavima, analizom diskursa, značenjima na različitim jezičnim razinama, semiologijom književnih tekstova, sociolingvističkim i pragmalingvističkim temama, i tamazightom (berberskim jezikom). Na matičnome fakultetu predavao je na Studiju antropologije, kao i na Doktorskome studiju lingvistike i Dokorskome studiju književnosti, a na Filozofskome

Neki članovi Odsjeka ispred Fakulteta povodom snimanja milenijske fotografije: Božo Bekavac, Marko Tadić, Daniela Katunar, Ida Raffaelli, Stella Mijatović, Vlasta Erdeljac, Marin Andrijašević i bivša članica Odsjeka Jana Willer-Gold, 2024.

fakultetu Univerziteta u Tuzli izvodio je lingvističke kolegije na diplomskome studiju. Bio je predsjednikom Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku (HDPL). Bio je lektorom hrvatskoga jezika i književnosti na INALCO-u u Parizu. Sudjelovao je na domaćim i međunarodnim konferencijama i pozivnim predavanjima na sveučilištima u Parizu, Bordeauxu, Bruxellesu, Nancyju, Pečuhu, Tokiju, Manchesteru, Marseilleu, Ljubljani, Helsinkiju, Turkuu, Tartuu, Alžiru, Tizi-Ouzouu. Član je UNESCO-ova međunarodnoga znanstvenog projekta *Imena naroda Dogon*. Odlikovan je medaljom „Oluja“ za sudjelovanje u Domovinskom ratu i obnašao je dužnost veleposlanika Republike Hrvatske u Alžiru, Estoniji, Finskoj i Maliju.

Znanstveni su interesi Daniele Katunar u područjima kognitivne lingvistike i konstrukcijskih gramatika, računalne i leksičke semantike te semantičke tipologije, a teme iz navedenih područja razvija suradnjom na međunarodnim i domaćim projektima, objavljivanjem znanstvenih radova te izvođenjem nastave na Odsjeku. Interesi su joj i popularizacija znanosti te znanstvena komunikacija lingvističkih tema u multidisciplinarnu kontekstu i sa širom javnošću. Stručno se usavršavala na Sveučilištu u Leipzigu i Sveučilištu u Coloradu (Boulder, SAD), kao i na Sveučilištu Princeton u okviru Fulbrightove stipendije za ak. god. 2014/15.

U žarištu su znanstvenoga rada Bože Bekavca lingvistički formalizmi, računalni alati i jezični korpusi za obradu hrvatskoga jezika. Izlagao je radove na više međunarodnih i domaćih konferencija te je objavio dvadesetak znanstvenih radova iz područja računalne lingvistike, jezikoslovnoga modeliranja jezika, korpusne lingvistike prepoznavanja i klasifikacije naziva, jezikoslovnih alata i jezika za obilježavanje. Sudjelovao je kao istraživač na nekoliko nacionalnih i europskih projekta (ACCURAT, XLike, LetsMT! i CESAR). Nastavni predmeti pri Katedri za algebarsku i računalnu lingvistiku kojih je nositelj ili izvođač usko su povezani s njegovom znanstvenom djelatnošću, kao primjerice kolegij *Prepoznavanje obavijesti u tekstu*, te je njegovo sudjelovanje na brojnim međunarodnim znanstvenim projektima pridonijelo osuvremenjivanju nastave iz toga područja.

Martina Sekulić Sović kao glavno područje znanstvenoga interesa ima psiholingvistiku i neurolingvistiku. Znanstveno se usavršavala na Sveučilištu u Barceloni u laboratoriju Grup de recerca Neurociència Cognitiva. Od 2006. godine surađivala je na projektima istraživanja jezičnih poremećaja u Klinici za neurologiju i Klinici za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Kliničke bolnice „Sestre milosrdnice“. Danas u suradnji s Klinikom za psihijatriju „Vrapče“ i Poliklinikom za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG sudjeluje u raznim istraživanjima jezičnih patologija. Svoje istraživačke interese sustavno uključuje u nastavu iz predmeta *Prepoznavanje riječi*, *Jezični poremećaji*, *Razvoj i učenje jezika* te *Metode psiholingvističkih istraživanja*. Objavila je više znanstvenih radova i sudjelovala na više domaćih i stranih znanstvenih skupova iz područja psiholingvistike i neurolingvistike.

Krešimir Šojat sudjeluje u izvođenju nastave na prijediplomskome i diplomskome studiju lingvistike. U nekoliko navrata stručno se usavršavao u inozemstvu. Šojatovi znanstveni interesi usmjereni su na tvorbenu morfologiju i sintaksu hrvatskoga jezika, izradu jezičnih resursa za hrvatski jezik te primjenu računalnojezikoslovnih alata u istraživanju prirodnoga jezika. Objavio je više znanstvenih radova te sudjelovao na nizu znanstvenih skupova. Kao istraživač sudjelovao je na deset znanstvenih projekata. Vodio je tri institucionalna istraživačka projekta financirana od Sveučilišta u Zagrebu.

Matea Filko (rođ. Srebačić) radila je kao stručna suradnica na europskim projektima na Zavodu za lingvistiku, a od 2017. godine radi na Odsjeku za lingvistiku te surađuje na brojnim međunarodnim i domaćim projektima iz područja računalne lingvistike, terminologije i računalne leksikografije te u radu Znanstvenoga centra izvrsnosti za temeljnu, kliničku i translacijsku neuroznanost. Primarna su joj područja interesa tvorbeni morfologija, morfosemantika, ovisnosna gramatika, korpusna lingvistika, računalna leksikografija te računalno potpomognuto učenje jezika. Bavi se i ostalim gramatikološkim i računalnolingvističkim temama. Objavila je dvije uredničke knjige i tridesetak znanstvenih radova. Sudjelovala je na tridesetak domaćih i međunarodnih konferencija i bila članicom organizacijskog odbora nekoliko međunarodnih konferencija. Od 2012. godine tajnica je časopisa *Suvremena lingvistika*.

Ivana Simeon za područja interesa ima primijenjenu lingvistiku u širem smislu i računalnu lingvistiku. Sudjelovala je na više domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata, kao što su *Računalna obradba hrvatskoga jezika*, *Razvitak hrvatskih jezičnih resursa*, *Hrvatski jezični resursi i njihovo označavanje*, ACCURAT, LetsMT!. Autorica je više znanstvenih i stručnih članaka. Na Odsjeku sudjeluje u izvođenju nastave iz područja opće, primijenjene i računalne lingvistike.

Osim sadašnjih djelatnika Odsjeka za lingvistiku nužno je spomenuti i one koji su prethodili, a koji su postavili temelje studiju lingvistike i dali osnovne smjernice razvoju struke u svoje doba. U sljedećem će se pregledu zorno moći razaznati kako i znanstvena i stručna djelatnost ovoga Odsjeka, a to znači i njezina

svrsishodnost na znanstvenoj i društvenoj razini, vuče svoje korijene od sama osnutka, te kako se marom njegovih članova uvijek ponovno razvija i oživljava.

KAKO JE SVE POČELO I RAZVIJALO SE

Bez obzira na činjenicu što su lingvističke teme, ponajprije one iz područja indoeuropeistike, protkane u različitim studijima Mudroslovnoga fakulteta od samih njegovih početaka (godine 1908. osnovana je i indoeuropska katedra, na kojoj će prvim profesorom biti Josip Florschütz), institucionalna organizacija lingvističkoga studija započinje 1959. godine osnivanjem Odsjeka za opću lingvistiku i komparativnu književnost, kojega je pročelnik u to doba bio profesor književnosti Ivo Hergešić.

Godine 1959. na Odsjek dolazi Radoslav Katičić, a 1962/63. godine Odsjek se račva na Odsjek za komparativnu književnost i Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije. Iako se lingvističkim temama bave mnogi, ponajprije neofilološki odsjeci Filozofskoga fakulteta, formiranje studija lingvistike omogućilo je da se upravo na Odsjeku za opću lingvistiku i orijentalne studije (danas Odsjeku za lingvistiku) znanstveno i akademski čuvaju tradicionalne teme koje su iznjedrile lingvistiku kao disciplinu, poput onih indoeuropeističkih, ali i razvijaju tada suvremene općelingvističke teme. Ta dva bitna usmjerenja u razvoju struke, indoeuropeistika i opća lingvistika, stožernom su okosnicom lingvističkoga studija. Naime profesor Katičić uveo je u studij i indoeuropeističke i općelingvističke predmete, a jedna od okosnica lingvističkoga dijela studija bili su tzv. opisi – fonološki, morfološki, sintaktički i semantički – kojima se od samih početaka pratilo teorijska i metodološka kretanja u razvoju četiriju temeljnih lingvističkih disciplina. Premda se u današnjem ustroju studija više ne zovu „opisima“, predmeti iz četiriju temeljnih lingvističkih disciplina ostali su i dalje jezgrom studijskoga programa.

Od godine 1971. službenim su članovima Odsjeka postali Bulcsú László i Mate Križman. Profesor Križman kao klasični filolog razvijao je indoeuropeističke teme i preuzeo Katedru za indoeuropeistiku. Profesor László predavat će ustroje mnogih indoeuropskih i neindoeuropskih jezika, ali i različite matematičke lingvističke modele u kolegijima iz algebarske lingvistike. Iz Katedre za društveno-humanističku informatiku pri Odsjeku za opću lingvistiku i orijentalne studije osnovan je 1981. godine Odsjek za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku (danas Odsjek za informacijske znanosti), na koji je profesor László prešao kao voditelj, premda će i dalje zadržati svoja predavanja na Odsjeku za opću lingvistiku i orijentalne studije. Godine 1992. osnovana je Katedra za algebarsku i računalnu lingvistiku, koje će predstojnik biti profesor László.

Godine 1977. na Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije primljen je Dubravko Škiljan, koji će po odlasku profesora Katičića nastaviti skrbiti o studiju kao predstojnik Katedre za opću lingvistiku. Profesor Škiljan u tom je razdoblju osnovao dvije katedre – Katedru za primijenjenu lingvistiku (1982) i Katedru za semiologiju (1983). To je vrijeme kad se uvode četiri skupine izbornih predmeta koje studentima omogućuju upoznavanje s indoeuropskim i neindoeuropskim jezicima, kao i produbljivanje pojedinih lingvističkih tema.

Formalni i supstancijalni razlozi – pokrivanje sve većega i širega spektra filoloških i orijentalističkih područja s jedne i razvoj lingvistike u različitim pravcima koncem 20. stoljeća s druge strane – godine 2000. doveli su do organizacijskoga račvanja Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije na dvije ustrojbene jedinice, odsjeka, i to Odsjek za lingvistiku i Odsjek za indologiju i orijentalne studije. Naime članovi Odsjeka prateći najsuvremenija lingvistička strujanja i baveći se njima uvijek su sudjelovali u kreiranju novih jeziko-

slovnih pravaca i tematika u hrvatskome i europskome kontekstu, posebice izobrazbom mlada znanstvenog i nastavnog kadra. To je omogućilo da danas Odsjek za lingvistiku bude važnim znanstvenim čimbenikom upravo u nekim od najsuvremenijih lingvističkih područja.

Odsjek za lingvistiku (tada Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije) izdao je do 1990. godine dvanaest brojeva lingvističkoga časopisa *SOL*, kao i devet knjiga u lingvističkoj biblioteci istoga imena.

Studenti lingvistike aktivni su u ispunjavanju nastavnih i izvannastavnih obaveza, a pojedini su studenti dobitnici dekanovih i rektorovih nagrada za izvrsnost u svojim lingvističkim radovima i/ili projektima. U tome svjetlu Odsjek ih potiče na odlazak na različite konferencije, a nerijetko i financira njihovo sudjelovanje na njima. U dvama je navratima Odsjek organizirao studentska studijska putovanja u Pariz i posjet Sveučilištu Paris IV – Sorbonne i Sciences Po. Različite generacije studenata organizirale su u trima navratima odsječke lingvističke klubove, i to studentski lingvistički klub *SOL*, potom studentsku *Lingvističku grupu četvrtkom*, a sadašnje generacije studenata organizirale su se oko lingvističkoga kluba *Asterisk*. Sva su tri studentska kluba organizirala ili organiziraju predavanja iz različitih područja lingvistike, kao i susrete s domaćim i stranim lingvistima.

Tajnica Odsjeka do 1996. godine bila je Jacinta Rogić, a od 1997. godine tajnica je Stella Mijatović.

Dok su knjižnice za pojedinu struku djelovale samostalno u okviru svakoga pojedinačnog odsjeka, knjižnicu Odsjeka vodila je do 1996. godine Klara Gönc-Moačanin, a poslije nje vodila ju je Sanja Bezljaj Ilijić.

Marin Andrijašević

Djelatnici Odsjeka za lingvistiku

DJELATNI

ANDRIJAŠEVIĆ, Marin (Zagreb, 1960) (1984) 1984. asist., 1997. viši asist., 1999. doc.

BEKAVAC, Božo (Split, 1972) (1997) 1997. znan. novak, 2005. viši asist., 2006. doc.

BERTOŠA, Mislava (Pula, 1972) (2000) 2000. znan. novakinja, 2001. mlađa asist., 2003. asist., 2007. viša asist., 2009. doc., 2014. izv. prof., 2020. red. prof.

ERDELJAC, Vlasta (Karlovac, 1959) (1985) 1985. asist., 1990. znan. asist., 1997. viša asist., 1999. doc., 2009. izv. prof., 2013. red. prof., 2020. red. prof. u trajnom izboru.

FILKO, Matea (Zagreb, 1988) (2012) 2012. stručna suradnica, 2017. asist., 2022. viša asist.

KAPOVIĆ, Mate (Zagreb, 1981) (2004) 2004. znan. novak, 2007. viši asist., 2010. doc., 2014. izv. prof., 2020. red. prof.

KATUNAR, Daniela (Zagreb, 1985) (2009) 2009. znan. novakinja, 2015. poslijedoktorandica, 2020. doc.

MATASOVIĆ, Ranko (Zagreb, 1968) (1990) 1990. asist., 1996. doc., 2000. izv. prof., 2004. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.

MIJATOVIĆ, Stella (Zagreb, 1972) (1997) 1997. tajnica Odsjeka za lingvistiku.

RAFFAELLI, Ida (Zagreb, 1970) (1993) 1993. znan. novakinja, 2002. doc., 2009. izv. prof., 2014. red. prof., 2020. red. prof. u trajnom izboru.

SEKULIĆ SOVIĆ, Martina (Zagreb, 1979) (2012) 2012. asist., 2015. poslijedoktorandica, 2020. doc.

SIMEON, Ivana (Zagreb, 1974) (2000) 2000. znan. novakinja, 2008. viša asist., 2012. viša predavačica.

ŠOJAT, Krešimir (Zagreb, 1971) (1998) 1998. znan. novak, 2005. asist., 2011. doc.

TADIĆ, Marko (Rijeka, 1963) (1988) 1988. znan. novak, 1994. viši asist., 1998. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2015. red. prof. u trajnom izboru.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

DEBUŠ, Ljerka (Zagreb, 1954) (1978–1983) 1978. asist.

GLAVAŠEVIĆ, Bojan (Vukovar, 1984) (2009–2023) 2009. asist.

GNJATOVIĆ, Tena (Zagreb, 1984) (2008–2014) 2008. asist.

JURČEVIĆ, Jana (Karlovac, 1987) (2012–2021) 2012. asist.

KAČIĆ, Miro (Pučišća, Brač, 1946 – Zagreb, 2001) (1992–2001) 1992. znan. suradnik, 1995. izv. prof., 1998. red. prof.

KATIČIĆ, Radoslav (Zagreb, 1930 – Beč, Austrija, 2019) (1959–1977) 1959. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.

KRIŽMAN, Mate (Šivati, Žminj, 1934 – Zagreb, 2019) (1971–2004, od 1992. na Odsjeku za klasičnu filologiju) 1971. asist., 1985. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru.

KRSNIK, Davor (Koprivnica, 1982) (2012–2023) 2012. asist.

LÁSZLÓ, Bulcsú (Čakovec, 1922 – Čabradi, Križevci, 2016) (1955–1966, 1971–1993, od 1971. na Odsjeku za lingvistiku) 1955. asist., 1971. viši predavač, 1989. red. prof.

POLANČEC, Jurica (Zagreb, 1989) (2017–2024) 2017. asist., 2023. viši asist.

PUPOVAC, Milorad (Ceranje Donje, 1955) (1982–2021) 1982. asist., 1989. doc., 1998. izv. prof.

ROGIĆ, Jacinta (Preko, 1946) (1973–1997) 1973. tajnica Odsjeka za lingvistiku.

ŠIROLA, Dorjana (Rijeka, 1972) (1998–2002) 1998. asist.

ŠKILJAN, Dubravko (Zagreb, 1949 – Zagreb, 2007) (1977–1996, 2003–2007) 1977. doc., 1981. izv. prof., 1988. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru.

WILLER GOLD, Jana (Zagreb, 1982) (2007–2016) 2007. asist., 2013. viša asist.

Odsjek za pedagogiju

PEDAGOGIJA DANAS

Studij pedagogije tijekom svoje je bogate povijesti na Mudroslovnome, a potom Filozofskome fakultetu na različite načine snažno odgovarao na činjenicu da odgoj i obrazovanje kontinuirano bivaju prepoznati kao temeljna društvena potreba, što čini i danas osnaživanjem kritičko-pedagoške, didaktičko-metodičke, interkulture, inkluzivne i građanske perspektive. Odgoj i obrazovanje društveno su prepoznati i kao instrumenti gospodarskoga rasta i razvoja, na što studij pedagogije odgovara pojačanim razvijanjem generičkih i specifičnih kompetencija primjenjivih u različitim tržišno orijentiranim mikrokontekstima, u kojima pedagozi mogu facilitirati obrazovne procese i kreirati inovativne odgovore na već uočene gospodarske potrebe, kao i oblikovati nove prostore performativnosti u domenama u kojima odgojno-obrazovni stručnjaci sve aktivnije participiraju. Osim u prepoznatljivim odgojno-obrazovnim ustanovama (dječji vrtići i škole) kompetencijski profil pedagoga značajan doprinos daje u medijima, kulturi, umjetnosti, turizmu, regionalnome i održivome razvoju, sportu i drugim područjima. Na sve veću diversifikaciju uloga koje pedagozi u društvu obavljaju Odsjek za pedagogiju odgovara stavljajući naglasak na kompetencije koje će omogućiti pedagoško sukonstruiranje različitih kulturnih dimenzija suvremenoga društva i angažirano djelovanje u njima. Osim navedenih ustanova, koje su najčešće mjesto rada pedagoga, mogućnost njihova zapošljavanja otvara se i u nizu drugih ustanova, kao što su ustanove za obrazovanje odraslih, različita učilišta, učenički domovi, domovi za starije osobe, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, obiteljski centri, penološke ustanove i sl. Sve izraženiji profesionalni doprinos pedagozi daju zapošljavajući se i u muzejima, kazalištima, centrima za kulturu, organizacijama civilnoga društva i medijskim kućama, u korporativnome sektoru i različitim agencijama, u kojima se širok kompetencijski profil pedagoga koristi u svrhu unapređivanja poslovnih procesa.

Cilj prijediplomskoga studija pedagogije jest upoznati studente i studentice pedagogije s osnovnim odrednicama i multidisciplinarnim karakterom pedagogijske znanosti i odgojno-obrazovnoga/školskoga sustava, dok diplomatska razina ima cilj proširiti, dopuniti i usustaviti znanja stečena u prijediplomskome studiju prema cjelovitu sustavu pedagogijske znanosti. Završetkom diplomatskoga studija studenti pedagogije stječu naziv magistra/magistre pedagogije, a osposobljeni su, među ostalim, za izvođenje nastave u srednjim školama, planiranje i organizaciju, procjenu problema i izradu prijedloga unapređivanja rada odgojno-obrazovnih ustanova, rad u stručno-razvojnim službama odgojno-obrazovnih ustanova, savjetodavni rad, izradu kurikula, didaktičko osmišljavanje i organizaciju procesa nastave, suradnju i samostalno istraživanje općih i posebnih pedagoških pitanja iz različitih područja pedagogijske teorije i pedagoške prakse (usp. *Prediplomski i diplomski studijski program pedagogije*, 2005). Osim prijediplomskoga i diplomatskoga studija Odsjek za pedagogiju nudi i mogućnost studiranja na doktorskome studiju, koji kandidatima osigurava najviši stupanj obrazovanja u polju.

Edita Slunjski, najčitanija autorica iz područja ranog i predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj.

Kako bismo odgovorili na različite kulturne, gospodarske i socijalne izazove te studentima i studenticama omogućili različite načine stjecanja potrebnih kompetencija, tijekom studija na više je razina omogućena velika mobilnost studenata u domaćemu i međunarodnome prostoru visokoga obrazovanja. Studij pedagogije također nastoji u svoj program na svim razinama studija integrirati različite aktere iz lokalne zajednice kako bi se studenti dodatno upoznali s područjima u kojima se očituje potreba za pedagoškom ekspertizom.

Današnje djelovanje i filozofija rada Odsjeka za pedagogiju u skladu su sa suvremenim trendovima istraživanja odgoja i obrazovanja te *Razvojnog i znanstvenoistraživačkog strategijom Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (2018), čija je misija stvaranje poticajnog okruženja za provođenje vrhunskih istraživanja, integracija svih znanstvenika u europski istraživački prostor i, temeljeno na odgovornu pristupanju prošlosti, futurološko promišljanje, istraživanje, kritičko vrednovanje i razvoj nacionalnog identiteta i naprednijeg društva.

Uz nastavni proces dio djelovanja Odsjeka za pedagogiju odvija se i u znanstvenoistraživačkome području, gdje djelatnici Odsjeka različitim pristupima i projektima žele ponuditi pedagojski i pedagoški odgovor na izazove obrazovanja u različitim društvenim, tehnološkim i kulturnim kontekstima. Znanstveni projekti djelatnika Odsjeka tako se usmjeravaju prema sustavnu istraživanju principa i ustroja pedagogije kao znanosti, bave se njezinom perspektivom i specifičnošću pojavljivanja, zatim analizom uloge nastavnika kao transformativnoga intelektualca, koja podrazumijeva, na temelju svijesti o odgovornosti te uloge, aktivno pozicioniranje u promicanju društvene pravde i jednakosti. Projektima se istražuje i postojanje različitih didaktičkih kultura odgojno-obrazovnih ustanova s ciljem analize implicitnih pedagogija odgojno-obrazovnih djelatnika i osvještavanja „teorije u akciji“ kako bi se unaprijedili nastavni proces i pedagoško djelovanje škole u skladu s pravima i razvojnim potrebama djeteta/učenika. Djelatnici Odsjeka za pedagogiju, uz navedena područja istraživanja, demonstriraju znanstvenu izvrsnost proučavajući i promičući pedagojski utemeljen interkulturni pristup osjetljivim skupinama učenika, kao i razvoj primjerenih im odgojno-obrazovnih modela, udžbenika i kurikuluma. Poseban znanstveni doprinos promjenama na području pedagojske teorije i pedagoške prakse ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja nude istraživanja pozicije odgajatelja i zagovaranja nužnosti povećanja njihove vidljivosti u institucijskim uvjetima odrastanja djece (*Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta*, 2018).

RAZVOJ ODSJEKA ZA PEDAGOGIJU – POVIJESNA PERSPEKTIVA

Odsjek za pedagogiju jedna je od najstarijih sastavnica Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U zimskome semestru ak. god. 1874/75. u *Redu predavanja Bogoslovnoga fakulteta* nailazimo na kolegij

Pedagogika, kojemu je voditelj prvo bio Ivan Koharić, kraljevski javni izvanredni profesor crkvene povijesti, kojega sljedeće godine nasljeđuje redoviti profesor pastoralnoga bogoslovlja Martin Štiglić (Previšić i dr. 2003). Predavanje i „pedagogičke vježbe“ iz opće pedagogije na tadašnjemu Mudroslovnome fakultetu održao je 23. listopada ak. god. 1876/77. profesor filozofije Franjo pl. Marković. Puni dvadeset godina pedagogija se zadržava u okviru filozofije, dok ak. god. 1893/94. s radom započinje samostalna Katedra za pedagogiju kao teoretičnu i praktičnu filozofiju. Predstojnikom je rješenjem cara Franje Josipa I. od 21. kolovoza 1894. imenovan dotadašnji ravnatelj zagrebačke učiteljske škole Gjuro Arnold, čije prvo izloženo predavanje iz „pedagogice generalis“, održano 19. travnja 1895, možemo smatrati početkom sveučilišnoga kurikulumu pedagogije (Previšić 1998). Dana 1. listopada 1896. pod Arnoldovim vodstvom započinje s radom i *Pedagogijski seminar*, koji je imao cilj pripremiti studente za nastavni rad u srednjim školama. Time započinje znanstveno utemeljenje pedagogije kao sveučilišnoga studija. Uz Arnolda u radu Pedagogijskoga seminara sudjelovali su Karlo Ozvald, privatni docent za pedagogijsko-psihologijske kolegije, te Albert Bazala, redoviti profesor filozofije (Previšić i dr. 2003). Njima se ak. god. 1921/22. priključio i privatni docent Stjepan Matičević, koji je uz djelovanje na Seminaru pokrenuo nekoliko jednosemestralnih kolegija te ak. god. 1929/30. obnašao funkciju dekana Mudroslovnoga fakulteta (Previšić 1998). Sve navedeno pridonijelo je tomu da pedagogija na Sveučilištu u Zagrebu postane znanstveno utemeljena kao poseban predmet i studijska grupa (Previšić i dr. 2003).

Uredbom od 6. travnja 1928. pedagogija se izdvaja kao posebna grupa, koja se s ostalim grupama kombinira kao tropredmetni studij. Tim se činom započelo s osposobljavanjem posebnoga profila stručnjaka – diplomiranoga pedagoga (Previšić 1998). Godine 1920-e obilježilo je i profiliranje važnih pedagoških teoretičara poput Stjepana Patakija, Pavla Vuka Pavlovića i Vlade Petza, čiji su doprinosi emancipaciji pedagogije kao znanstvene discipline iznimni (Batinić i Radeka 2016). Nadalje, ako uzmemo u obzir da je od prvoga predavanja iz opće pedagogije (1876) do izdvajanja pedagogije kao posebne pedagoške grupe (1928) doktoriralo šest pristupnika, možemo zaključiti da se pedagogija osamostalila i postala poželjnom grupom za studiranje na tada Mudroslovnome fakultetu u Zagrebu.

Dodatno etabliranje pedagogije dogodilo se početkom 1930-ih godina, kada na mjesto docenta dolazi Pavao Vuk Pavlović. Uz njega 1930-e godine obilježio je i dolazak Stjepana Patakija na mjesto docenta te, poslije smrti Stjepana Matičevića, dolazak uglednoga nastavnika Više pedagoške škole Vlade Petza, koji će uskoro biti imenovan izvanrednim profesorom didaktike i metodike sa seminarom, a potom 1942. godine i redovitim profesorom pedagogije (Previšić 1998).

Turbulentna vremena Drugoga svjetskog rata ostavila su traga i na Odsjeku za pedagogiju, koji postaje kadrovski (odlaskom Vlade Petza) i prostorno-materijalno osiromašen, a dodatan izazov javlja se dolaskom komunističke vlasti, koja započinje radikalnu reorganizaciju Pedagogijskoga seminara i Filozofskoga fakulteta. Tako funkciju Pedagogijskoga seminara 1946. godine preuzima Pedagoški institut. Predstojnik Pedagoškoga instituta postaje budući dekan Filozofskoga fakulteta Stjepan Pataki (Batinić i Radeka 2016). Pedagoški institut osnovan je 24. srpnja 1946, a zbog razgranate je pedagoške djelatnosti bio podijeljen na dva organizacijska dijela: Odjel za teorijsko-pedagoško obrazovanje i Odjel za praktičnu pedagogiju. Od ak. god. 1952/53. pedagogiju je moguće studirati i kao dvopredmetni studij. Najčešće se studirala u kombinaciji s psihologijom, a nešto manje s filozofijom (Mužić i dr. 1989).

Tijekom 1950-ih i 1960-ih godina ukupan broj studenata po akademskoj godini bio je do 150, što je bio zavidan broj koji je odgovarao potrebama društva za diplomiranim pedagozima. Zbog izrazito velikih nastavnih

Professor emeritus Vlatko Previšić.

pedagogiju. Odsjek je formiran u četiri katedre (Opća i sistematska pedagogija, Povijest pedagogije i komparativna pedagogija, Didaktika i metodike te Adultna pedagogija), koje su bile jezgre znanstvene i nastavne djelatnosti (Previšić i dr. 2003).

Od 1963. do 1978. na Odsjeku se zapošljavaju asistenti Milivoj Gabelica, Arjana Miljak, Nikša Nikola Šoljan, Vlatko Previšić, Ivan Dumbović, Dubravka Maleš (Richter), Ana Sekulić-Majurec, Mile Silov, Stjepan Rodek, Maja Špan, Milan Matijević, Vedrana Spajić-Vrkaš, Edita Šooš, Vladimir Jurić te izvanredni profesori Ranka Peašinović i Josip Pivac.

Sredinom 1980-ih godina započinje „ourizacija“ – proces formiranja osnovnih organizacija udružena rada. Dana 1. travnja 1981. provedena je prisilna integracija Odsjeka, Pedagoške akademije u Zagrebu, Čakovcu i Petrinji te Centra za pedagošku izobrazbu i istraživanje Sveučilišta u „OOUR Pedagogijske znanosti Filozofskog fakulteta“, organizacijsku jedinicu unutar koje je djelovalo šest odsjeka (Odsjek za studij pedagogije, Odsjek za pedagoško osposobljavanje, Odsjek za razrednu nastavu, Odsjek za predškolski odgoj u Zagrebu, Odsjek za razrednu nastavu i predškolski odgoj u Čakovcu i Odsjek za razrednu nastavu i predškolski odgoj u Petrinji) (Mužić i dr. 1989). Ourizacija je značila početak izazovna razdoblja pedagogije, kojoj se znanstveno i studijsko širenje ograničavalo. Od ak. god. 1979/80. do ak. god. 1993/94. pedagogija se studirala isključivo kao jednopredmetni studij. Isto tako do 1990-ih godina u mirovinu je otišao velik broj uglednih profesora, a zaposleno je samo troje novih djelatnika, docent Antun Mijatović i dvoje asistenata, Koraljka Posavec i Neven Hrvatić.

potreba iz područja didaktike i metodike za studente engleskoga, njemačkoga, francuskoga, latinskoga i ruskoga jezika te matematike, fizike, kemije, povijesti, geografije, filozofije, povijesti umjetnosti, prirodnopisa i psihologije počinje kadrovsko osnaživanje Instituta (Mužić i dr. 1989).

Godine 1946. zapošljavaju se na Odsjeku asistenti Marijan Koletić (od 1946. do 1947. godine) i Pero Šimleša te Zlatko Pregrad, koji 1953. godine nasljeđuje Stjepana Patakija na mjestu predstojnika Pedagoškoga instituta, koji vodi sve do 1960. godine. Godine 1948. na Odsjek dolazi Dragutin Franković, a od 1950. do 1960. godine kao novi djelatnici dolaze brojni asistenti: Dora Vinski, Mihajlo Ogrizović, Klonimir Škalko, Vladimir Poljak, Vladimir Mužić, Ante Vukasović i Ivan Klarić (Previšić i dr. 2003).

Ponovni preustroj započinje 1958. godine donošenjem novoga *Zakona o organizaciji znanstvenog rada* te se 1960. godine kao nositelj nastave formira Odsjek za pedagogiju, unutar kojega je kao zasebna znanstvena jedinica formiran i Zavod za

Navedeno razdoblje, koje je obilježio i Domovinski rat, djelatnici Odsjeka za pedagogiju unatoč poteškoćama aktivno provode osmišljavajući i znanstveno djelujući unutar različitih znanstveno-istraživačkih projekata (prva studija o uzrocima i posljedicama agresije na Republiku Hrvatsku, s osvrtom na stradanje djece i uništenje škola „Hrvatska razotkriva Janusa“ Vedrane Spajić-Vrkaš), a neki djelatnici, poput Antuna Mijatovića, bili su i aktivno uključeni u obranu Republike Hrvatske.

Kulminacija teškoća Odsjeka za pedagogiju događa se 1993. godine, kada Ministarstvo znanosti i tehnologije donosi odluku o privremenome neodobravanju upisne kvote. Odluka je opozvana nakon prosvjeda i intervencija djelatnika Odsjeka, na čelu s Vlatkom Previšićem, te je dopuštena minimalna kvota od desetero studenata, no ukinut je jednopredmetni studij, čime je studij pedagogije trebao postati isključivo dvopredmetni studij. Ak. god. 1993/94. Odsjek za pedagogiju studijski se povezuje s Hrvatskim studijima i takav se način funkcioniranja nastavlja do ak. god. 1997/98. (Previšić i dr. 2003). Unutarnjom je integracijom u okviru pedago-

gijskih znanosti Odsjek za pedagogiju tijekom ak. god. 1995/96. nakratko bio povezan s Odsjekom za pedagoško-psihološku izobrazbu u jednu organizacijsku jedinicu, ali je ubrzo ponovno dobio status samostalnog odsjeka, čiji su studenti mogli studirati na isključivo dvopredmetnoj studijskoj kombinaciji sa svim istovrsnim grupama na Fakultetu (Previšić i dr. 2003). Centar za obrazovanje nastavnika, također zahvaćen prethodnom integracijom u OOUR Pedagoške znanosti, ostao je pri tadašnjoj Pedagoškoj akademiji i po povratku pedagogije u krilo Filozofskoga fakulteta. Velikim zalaganjem i angažmanom djelatnika Odsjeka, prije svega Vlatka Previšića, Vladimira Jurića i Nevena Hrvatića, osniva se 2005. godine Centar za obrazovanje nastavnika (CZON) i na Filozofskome fakultetu. Tada na Filozofski fakultet kao djelatnici CZON-a i/ili Odsjeka za pedagogiju dolaze Marko Palekčić (prvi voditelj Centra), Slavica Bašić, Renata Marinković, Mirjana Šagud i Marko Jurčić, koji zajedno s ostalim djelatnicima Odsjeka za pedagogiju daju velik doprinos različitim nastavnim aktivnostima Centra. Djelatnici Odsjeka za pedagogiju i danas aktivno sudjeluju u radu Centra za obrazovanje nastavnika. Ta neraskidiva veza vidljiva je i u administrativnim poslovima, gdje je snažan pečat dala tajnica Odsjeka za pedagogiju Gordana Cota, koja je za svoj rad na Odsjeku i na CZON-u 2014. godine dobila Nagradu dekana Filozofskoga fakulteta. Administrativni djelatnici Odsjeka nastavljaju obavljati poslove CZON-a sve do danas, a angažman djelatnika Odsjeka vidljiv je i u sudjelovanju u vođenju Centra (kao članovi Vijeća Centra) te nositeljstvu i izvođenju različitih kolegija u CZON-ovu *Programu dopunske izobrazbe nastavnika*.

Od 1992. do 2000. godine na Odsjeku za pedagogiju ne zapošljavaju se novi djelatnici, što dodatno otežava znanstveni i nastavni rad. Godine 1997. Odsjek dobiva veliko priznanje proglašavanjem Vladimira Mužića profesorom emeritusom. Vladimir Mužić, osim plodna znanstvenog i nastavnog rada, uz odsječke

Professor emerita Vedrana Spajić-Vrkaš.

je obnašao i različite ugledne institucijske dužnosti (dekan Fakulteta i prorektor Sveučilišta). Situacija se popravlja 2000. godine, kada na Odsjek dolaze Antun Arbunić i Ante Kolak.

Godine 2003. djelatnici Odsjeka za pedagogiju nakon godinu dana intenzivna pripremanja zajedno s kolegicama i kolegama s drugih odsjeka i odjela za pedagogiju u Republici Hrvatskoj osnivaju Hrvatsko pedagogijsko društvo (HPD), čiji su predsjednici od početaka do danas eminentni djelatnici Odsjeka za pedagogiju u Zagrebu (prvi predsjednik Vlatko Previšić, zatim Neven Hrvatić, Marko Jurčić, Koraljka Posavec te Edita Slunjski). Iste je godine u suradnji s HPD-om Odsjek počeo izdavati znanstveni časopis *Pedagogijska istraživanja*, kojemu su glavni urednici bili Marko Palekčić (2004–2005), zatim Nikša Nikola Šoljan (2006–2008) te naposljetku Vlatko Previšić (2009–2015).

Slijedeći ideju o nužnosti školovanja novih generacija pedagoga u čitavoj akademskoj vertikali, djelatnici Odsjeka posebnu su pažnju posvetili doktorskomu studiju pedagogije. Od 1987. do 1997. godine na Odsjeku za pedagogiju nije bilo poslijediplomskoga studija, što je znatno utjecalo na status pedagogije i usporilo znanstveni razvoj discipline. Situacija se počinje mijenjati 1998. godine, otkad se na Odsjeku višekratno upisuju nove generacije studenata poslijediplomskoga magistarskog studija. U isto vrijeme Odsjek za pedagogiju u partnerstvu s Muzičkom akademijom u Zagrebu suorganizira poslijediplomski znanstveni magistarski studij (Previšić i dr. 2003). U ukupno 11 generacija poslijediplomskih studija od 1967. godine do upisa posljednje generacije ak. god. 2003/04. status magistra znanosti pedagogije ostvarilo je 169 studenata. Poslijediplomski sveučilišni doktorski studij pedagogije akreditiran je 2006. godine. Prvu generaciju studenata upisuje ak. god. 2006/07, a uslijed prepoznatosti kvalitete studija diljem Republike Hrvatske upisi novih generacija nastavili su se i sljedećih godina. Prvotni plan i program dokorskoga studija pedagogije više je puta doživio manje izmjene, prateći razvoj suvremenih pedagogijskih i pedagoških spoznaja. U revidiranim verzijama Poslijediplomski sveučilišni doktorski studij pedagogije, koji se prvotno izvodio u dva smjera – Kurikulum suvremenog odgoja i škole i Rani odgoj i obrazovanje u obiteljskom i institucijskom okruženju – trajao je do 2022. godine, kada se pristupa izradi novoga programa. Od početaka pedagogije na Filozofskome fakultetu preko pokretanja doktorskih studija do završetka pisanja ove monografije (2023. godine) sveukupno 216 doktoranada uspješno je obranilo doktorski rad te je promovirano u zvanje doktora/ doktorice pedagogijskih znanosti.

Godine 2001. Republika Hrvatska potpisuje Bolonjsku deklaraciju, a dvije godine poslije toga donesen je *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, koji počiva na bolonjskim načelima i kojega je implementacija zahtijevala prilagodbu studijskih programa s ciljem povećanja konkurentnosti i kvalitete europskoga visokog obrazovanja. Navedeno je značilo i početak aktivna rada na kreiranju novih studijskih programa koji će obuhvatiti novoutemeljenu prijediplomsku i diplomsku razinu studiranja. Novi je program, komplementaran studijima pedagogije u Hamburgu, Bologni i Ljubljani, usvojen i implementiran ak. god. 2005/06. (*Preddiplomski i diplomski studijski program pedagogije*, 2005).

Usklađivanje s Bolonjskom deklaracijom rezultiralo je i dolaskom novih djelatnika i djelatnica na Odsjek za pedagogiju. Kadrovska situacija na Odsjeku za pedagogiju bila je prilično loša, ali s vremenom dolaze asistent Zvonimir Komar i znanstvene novakinje Sandra Car (Citković), Marija Bartulović, Barbara Kušević, Ana Blažević Simić (Blažević) i Ana Širanović (Markovinović) te znanstveni novak Ivan Markić. U tom razdoblju u knjižnici Odsjeka za pedagogiju umirovljenu Nadu Vignjević zamjenjuje pedagoginja i knjižničarka Višnja Novosel, koja trenutno uz vođenje Zbirke za pedagogiju obavlja (u drugome mandatu) i funkciju voditeljice knjižnice Filozofskoga fakulteta, druge najveće knjižnice u Republici Hrvatskoj. U vremenu većih fluktuacija na Odsjek 2007. godine s Učiteljske akademije u Zagrebu dolaze Mirjana Šagud i Edita Slunjski te Renata

Škola u prirodi – terenska nastava studenta pedagogije.

Marinković, a iz SAD-a Ivana Batarelo, koja godinu dana kasnije, kao i Antun Arbunić, odlazi na Filozofski fakultet u Splitu, dok Slavica Bašić prelazi na Sveučilište u Zadru. U tom razdoblju Odsjek za pedagogiju trajno je izgubio neke svoje članove, ugledne profesore koji su preminuli, Antuna Mijatovića i Ivana Dumbovića, a umirovljen je Vladimir Jurić. Kadrovsku je sliku Odsjeka dodatno otežanom učinio val umirovljenja koji je krenuo 2013. godine, kada je umirovljen Nikša Nikola Šoljan. Ana Sekulić-Majurec i Renata Marinković umirovljene su 2014. godine, Vlatko Previšić 2016. godine, Marko Palekčić i Dubravka Maleš 2017. godine, a 2020. godine umirovljena je i Vedrana Spajić-Vrkaš.

U razdoblju od 2016. godine na Odsjek kao viša asistentica dolazi Katarina Dadić, zatim asistenti i asistentice Zoran Horvat, Iva Batur (Debeljak), Ružica Jurčević, Dorijan Vahtar, Mara Sesar (Stojanac) te Ana Bauer, Dejana Bouillet i Klara Lovrečki. Godine 2018. Odsjek za pedagogiju iznenada je napustio preminuli Marko Jurčić, a kadrovskoj fluktuaciji pridonio je i odlazak Koraljke Posavec s Filozofskoga fakulteta te prelazak troje djelatnika na Hrvatske studije – Katarine Dadić, Nevena Hrvatića i Sandre Car.

Brojni kadrovski izazovi nisu naštetili produktivnosti i prepoznatljivosti članova Odsjeka. Tomu kontinuirano svjedoče i brojna individualna priznanja i nagrade koje su članovi i članice Odsjeka dobili za svoj rad. Od izlaska prošle fakultetske monografije (Damjanović 1998) izdvajamo: Državna nagrada za znanost (u području društvenih znanosti – Neven Hrvatić, 2010; Edita Slunjski, 2015. i 2021.), Nagrada Ivan Filipović (u području visokoga školstva – Neven Hrvatić, 2007; za životno djelo u području visokoga školstva – Vlatko Previšić, 2013; za životno djelo u području znanstvenog i stručnog rada – Vedrana Spajić-Vrkaš, 2021), Nagrada Grada

Zagreba (Vlatko Previšić, 2013; Edita Slunjski, 2016), Povelja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Vlatko Previšić, 2013), Godišnja nagrada Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Vlatko Previšić, 2007; Edita Slunjski, 2022), Nagrada za promicanje prava djeteta za životno djelo za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece (Dubravka Maleš, 2006), Brončana medalja ARCA inovacija za inovativni program podrške integraciji djece izbjeglica u škole (Marija Bartulović i Ana Širanović, 2022). Ističemo i nagrade dodijeljene studentima pedagogije: Nagrada Centra za ženske studije za studentski rad na temu ženske i rodne problematike (2017), Rektorova nagrada za studentski rad (2018), Nagrada Franjo Marković za zapažene znanstvene, umjetničke, stručne i sportske rezultate za Zbirku pedagoških radionica namijenjenu radu s darovitim učenicima (2022) i Rektorova nagrada za društveno koristan rad u akademskoj i široj zajednici (2023).

Nastava i znanstveni rad na Odsjeku za pedagogiju odvija se kroz više temeljnih ustrojbenih jedinica, katedara, koje su svoj naziv kroz povijest mijenjale. Danas na Odsjeku postoji pet katedara: Katedra za sistematsku pedagogiju, Katedra za didaktiku i školsku pedagogiju, Katedra za predškolsku pedagogiju, Katedra za povijest pedagogije i andragogiju te Katedra za interkulturalnu pedagogiju.

INSTITUCIONALNI DOPRINOS

Članovi Odsjeka za pedagogiju obavljali su i brojne vodeće funkcije na Filozofskome fakultetu. Od 1966. godine funkciju dekana obnašali su Pero Šimleša, Vladimir Mužić, Josip Pivac i Nikša Nikola Šoljan. Poslije dekana Nikše Nikole Šoljana i prodekana za znanost Milana Matijevića djelatnici Odsjeka nisu bili vidljivo uključeni u upravljačke strukture Filozofskoga fakulteta. Takva se situacija nastavila sve do 2012. godine, kada Marko Jurčić postaje prodekanom za organizaciju i razvoj, a 2014. godine i v. d. dekana Filozofskoga fakulteta. Iste 2014. godine Marko Jurčić prelazi na funkciju prodekana za financije i razvoj, a na najodgovornijoj funkciji Fakulteta nasljeđuje ga još jedan član Odsjeka za pedagogiju, Vlatko Previšić, koji ostaje dekanom do umirovljenja 2016. godine. Uz navedene funkciju prodekanice za organizaciju i razvoj od 2016. do 2018. godine obnašala je i Koraljka Posavec.

Rad i angažman djelatnika Odsjeka za pedagogiju prepoznat je i na Sveučilištu u Zagrebu. Nakon 1997. godine i priznanja dodijeljenoga Vladimiru Mužiću Odsjek za pedagogiju postao je 2020. i 2022. godine bogatiji za profesora emeritusa, Vlatka Previšića, jedinoga hrvatskog pedagoga dobitnika stipendije *Alexander von Humboldt*, i profesoricu emeritu, Vedranu Spajić-Vrkaš, prvu hrvatsku dobitnicu stipendije *Fulbright*. I profesor i profesorica svojim su međunarodnim i domaćim priznanjima kao i svojom izvrsnošću dali znatan znanstveni, stručni i pedagoški doprinos razvitku i napretku Sveučilišta u Zagrebu. Značajan doprinos Vedrane Spajić-Vrkaš bio je i osnivanje Istraživačko-obrazovnog centra za ljudska prava i demokratsko građanstvo pri Filozofskome fakultetu (2001), kojega je bila voditeljica.

Zaključno, Odsjek za pedagogiju u svojem futurološkom djelovanju usmjerava se na razvoj specifičnih pedagoških kompetencija potrebnih za autonomno stručno i znanstvenoistraživačko djelovanje u javnom i privatnom sektoru. Poseban naglasak stavlja na osposobljavanje za punopravno sudjelovanje u procesima kreiranja, implementacije i evaluacije obrazovnih politika i reformskih inicijativa te uključivanje u domene u kojima odgojno-obrazovni stručnjaci dosad nisu aktivnije participirali.

Ante Kolak
Ivan Markić

LITERATURA

- Batinić, Š.; Radeka, I. The development of and prospects for pedagogy in Croatia. *Sodobna pedagogika*. 67(133), 3(2016), 54–68. Dostupno i na: https://www.sodobna-pedagogika.net/en/articles/03-2016_the-development-of-and-prospects-for-pedagogy-in-croatia/ (25. 11. 2023).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.
- Mužić, V.; Previšić, V.; Vukasović, A. *Pedagoški institut Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1946. – 1986*. Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja, 1989.
- Preddiplomski i diplomski studijski program pedagogije*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Dostupno na: <http://pedagogija.ffzg.hr/web-new/o-odsjeku/dokumenti/> (25. 11. 2023).
- Previšić, V. Odsjek za pedagogiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 163–174.
- Previšić, V.; Rosić, V.; Radeka, I. *Studij pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo, 2003.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (17. 7. 2023).

Djelatnici Odsjeka za pedagogiju

DJELATNI

BARTULOVIĆ, Marija (Zagreb, 1982) (2007) 2007. znan. novakinja, 2016. doc., 2022. izv. prof.

BATUR, Iva (Zagreb, 1990) (2018) 2018. asist.

BAUER, Ana (Zagreb, 1996) (2023) 2023. asist.

BLAŽEVIĆ SIMIĆ, Ana (Vinkovci, 1983) (2008) 2008. znan. novakinja, 2018. doc.

BOUILLET, Dejana (Varaždin, 1967) (2018) 2018. red. prof. u trajnom izboru.

HORVAT, Zoran (Varaždin, 1986) (2018) 2018. asist.

JURČEVIĆ, Ružica (Sisak, 1986) (2019) 2019. asist.

KOLAK, Ante (Slavonski Brod, 1972) (2000) 2000. asist., 2013. doc., 2018. izv. prof., 2024. red. prof.

KOMAR, Zvonimir (Zagreb, 1980) (2005) 2005. asist., 2012. viši asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

KUŠEVIĆ, Barbara (Zagreb, 1984) (2008) 2008. znan. novakinja, 2016. doc., 2022. izv. prof.
 LOVREČKI, Klara (Zagreb, 1997) (2024) 2024. asist.
 MARKIĆ, Ivan (Zadar, 1984) (2008) 2008. znan. novak, 2016. doc., 2022. izv. prof.
 NIKOLIĆ, Kristijan (Slavonski Brod, 1998) (2023) 2023. tajnik Odsjeka za pedagogiju.
 SESAR, Mara (Zagreb, 1992) (2022) 2022. asist.
 SLUNJSKI, Edita (Virovitica, 1966) (2006) 2006. doc., 2012. izv. prof., 2018. red. prof.
 ŠIRANOVIĆ, Ana (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1982) (2009) 2009. znan. novakinja, 2019. doc.
 VAHTAR, Dorijan (Trbovlje, Slovenija, 1986) (2021) 2021. asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ARBUNIĆ, Antun (Split, 1958) (1999–2008) 1999. asist., 2003. viši asist., 2003. doc.
 AUGUSTINČIĆ, Branko (Klanjec, 1928 – Zagreb, 1997) (1954–1989) 1954. referent u Studentskoj službi, službenik na Odsjeku za pedagogiju.
 BAŠIĆ, Slavica (Indija, Srbija, 1952) (1993–2009) 2004. izv. prof.
 BATARELO KOKIĆ, Ivana (Split, 1970) (2007–2008) 2007. doc.
 BOBINAC, Vesna (Zagreb, 1948) (1981–1995) 1981. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
 CAR, Sandra (Zagreb, 1978) (2006–2021) 2006. znan. novakinja, 2014. viša asist., 2017. doc.
 COTA, Gordana (Zagreb, 1952) (1995–2019) 1995. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
 DADIĆ, Katarina (Dubrovnik, 1982) (2016–2018) 2016. viša asist., 2017. poslijedoktorandica.
 DUMBOVIĆ, Ivan (Gušće, Sisak, 1945 – Lekenik, 2008) (1976–2008) 1976. asist., 1981. znan. asist., 1985. doc., 1999. izv. prof.
 FRANKOVIĆ, Dragutin (Osijek, 1913 – Beograd, Srbija, 2003) (1948–1963) 1948. asist., 1949. predavač, 1953. doc., 1957. izv. prof.
 GABELICA, Milivoj (Karlobag, 1929 – Zagreb, 2003) (1963–1993) 1963. asist., 1971. doc., 1979. izv. prof., 1989. red. prof.
 HORVAT, Tina (Zagreb, 1984) (2019–2022) 2019. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
 HORVAT-PEAŠINOVIĆ, Ranka (Grubišno Polje, 1927 – Zagreb, 2008) (1978–1992) 1978. izv. prof., 1987. red. prof.
 HRVATIĆ, Neven (Pitomača, 1960) (1992–2020) 1992. asist., 1999. viši asist., 2001. doc., 2006. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.
 JURČIĆ, Marko (Donje Pazarište, 1956 – Zagreb, 2016) (2008–2016) 2008. doc., 2013. izv. prof.
 JURIĆ, Vladimir (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1937) (1976–2008) 1976. doc., 1979. izv. prof., 1982. red. prof., 1998. red. prof. u trajnom izboru.
 KALEMBER, Smiljka (Balasz, Gyarmat, Mađarska, 1904 – Zagreb, 1970) (1949–1968) 1949. uredska referentica.
 KLARIĆ, Ivan (Zagreb, 1926) (1960–1984) 1960. asist., 1973. predavač, 1978. viši predavač.
 KOVAČEVIĆ-KNEŽEVIĆ, Šimica (Split, 1928 – Split, 2011) (1955–1976) 1955. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
 MALEŠ, Dubravka (Zagreb, 1952) (1976–2017) 1976. asist., 1981. znan. asist., 1984. doc., 1990. izv. prof., 1998. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru.

- MARINKOVIĆ, Renata (Zagreb, 1951) (2008–2016) 2008. izv. prof., 2011. red. prof.
- MASNJAK-DUJMIĆ, Jasenka (Zagreb, 1949) (1977–1981) 1977. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
- MATIČEVIĆ, Stjepan (Veliko Gradište, 1880 – Zagreb, 1940) (1921–1940) 1921. doc., 1924. izv. prof., 1928. red. prof.
- MATIJEVIĆ, Milan (Blatna, Bosanski Novi, Bosna i Hercegovina, 1951 – Zagreb, 2020) (1978–1989) 1978. asist., 1982. doc., 1987. izv. prof.
- MIJATOVIĆ, Antun (Zagreb, 1939 – Zagreb, 2005) (1992–2005) 1992. doc., 1998. izv. prof., 2004. red. prof.
- MILJAK, Arjana (Trpanj, Pelješac, 1939 – Zagreb, 2020) (1971–2009) 1971. asist., 1978. znan. asist., 1981. doc., 1988. izv. prof., 2000. red. prof.
- MUŽIĆ, Vladimir (Zagreb, 1925 – Zagreb, 2012) (1955–1987) 1955. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof., 1997. prof. emeritus.
- OGRIZOVIĆ, Mihajlo (Hrvatsko Polje, Gospić, 1916 – Zagreb, 2005) (1950–1982) 1950. asist., 1959. doc., 1965. izv. prof., 1969. red. prof.
- PALEKČIĆ, Marko (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1947) (2003–2017) 2003. red. prof. u trajnom izboru.
- PATAKI, Stjepan (Slavonski Brod, 1905 – Zagreb, 1953) (1943–1953) 1941. doc., 1945. izv. prof., 1948. red. prof.
- PETZ, Vlado (Đakovo, 1887 – Zagreb, 1970) (1940–1946) 1941. izv. prof., 1942. red. prof.
- PIVAC, Josip (Podgora, 1928 – Zagreb, 2020) (1978–1994) 1978. izv. prof., 1990. red. prof.
- POLJAK, Vladimir (Vukovo Selo, Zaprešić, 1920 – Zagreb, 1998) (1953–1985) 1953. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.
- POSAVEC, Koraljka (Zagreb, 1960) (1992–2018) 1992. asist., 2010. doc.
- PREGRAG, Zlatko (Samobor, 1903 – Zagreb, 1983) (1940–1972) 1949. izv. prof., 1957. red. prof.
- PREVIŠIĆ, Vlatko (Cerna, Županja, 1945 – Gradište, Županja, 2024) (1973–2016) 1973. asist., 1981. znan. asist., 1985. doc., 1988. izv. prof., 1998. red. prof., 2004. red. prof. u trajnom izboru, 2020. prof. emeritus.
- RODEK, Stjepan (Kotoriba, 1943) (1976–1994) 1976. asist., 1984. doc., 1989. izv. prof.
- RUŽIĆ DIVJAK, Ivana (Zagreb, 1986) 2019. tajnica Odsjeka za pedagogiju.
- SEKULIĆ-MAJUREC, Ana (Zagreb, 1949) (1976–2014) 1976. asist., 1981. znan. asist., 1984. doc., 1990. izv. prof., 1998. red. prof., 2004. red. prof. u trajnom izboru.
- SILOV, Mile (Rupe, Šibenik, 1942) (1976–1991) 1976. asist., 1987. doc.
- SPAJIĆ-VRKAŠ, Vedrana (Trogir, 1955) (1978–2020) 1978. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof., 1998. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- ŠAGUD, Mirjana (Čakovec, 1957) (2006–2023) 2006. znan. suradnica, 2008. doc., 2013. izv. prof., 2020. red. prof.
- ŠIMLEŠA, Pero (Ljuša, Jajce, Bosna i Hercegovina, 1910 – Zagreb, 1988) (1946–1975) 1946. asist., 1948. predavač, 1952. doc., 1956. izv. prof., 1960. red. prof.
- ŠKALKO, Klonimir (Olib, Zadar, 1895 – Zagreb, 1961) (1952–1958) 1952. stručni suradnik, istraživač.
- ŠOLJAN, Nikša Nikola (Teslić, Bosna i Hercegovina, 1942) (1971–2012) 1971. asist., 1978. znan. asist., 1979. doc., 1982. izv. prof., 1990. red. prof., 2000. red. prof. u trajnom izboru.
- ŠOOŠ, Edita (Tuhovec, Novi Marof, 1953 – Novi Marof, 2022) (1978–2005) 1978. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof.
- ŠPAN, Maja (Tuzla, Bosna i Hercegovina, 1938) (1978–1995) 1978. znan. asist., 1979. doc., 1986. izv. prof., 1990. red. prof.
- VUKASOVIĆ, Ante (Osijek, 1929 – Zagreb, 2021) (1960–1993) 1960. asist., 1966. doc., 1973. izv. prof., 1978. red. prof.

Odsjek za povijest

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA I SUVREMENI OKVIRI

Prvim „kraljevskim javnim redovitim profesorom hrvatske povijesti“ imenovan je 27. travnja 1874. Matija Mesić. Prema *Osnovi o ustrojstvu sveučilišta* iz 1874. godine na Mudroslovnome fakultetu (dalje: Filozofski fakultet) predviđena su bila dva odjela: „filosofičko-historički“, koji je s radom krenuo odmah (1874/75), i „matematičko-prirodoslovni“, koji započeo kasnije. U sklopu „Odjela filosofičko-historičkoga“ organiziran je i dio nastave opisan kao „poviest obća“ i „poviest hrvatska s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku poviest“. U nacrtima zakonske osnove iz 1872. spominju se uz nacionalnu povijesti pridružene i „pomoćne znanosti povijesti“, dok *Osnova* iz 1874. godine u § 50. predviđa „pomoćne znanosti povijesti s osobitim obzirom na domaću poviest, i arheologiju“ kao zaseban predmet koji „slušaoci ili neće nikako, ili će ih djelomice morat učiti“.

Prva generacija studenata Odjela filozofsko-povijesnoga slušala je na prvoj godini predavanja Matije Mesića pet puta tjedno, svakim danom osim četvrtka od 8 do 9 sati, naslovljena „Poviest Hrvata za vladanja narodne dinastije s obzirom na istodobnu poviest austrijsku i ugarsku“ te predavanja prvoga profesora opće povijesti Natka Nodila, također pet puta tjedno, svakim danom osim četvrtka od 10 do 11 sati, naslovljena „Poviest starodavnih naroda“. Prema sličnu načelu dvojica prvih sveučilišnih profesora povijesti u sljedećim su semestrima pokrivala staru povijest (N. Nodilo), srednjovjekovnu i ranonovovjekovnu povijest (M. Mesić), povezujući predavanja s radom na izvorima. Iz toga će se 1878/79. godine razviti „Vježbe u historičkom seminaru“ po modelu njemačke historiografije.

Temelji su to budućeg Odsjeka za povijest, kao najstarijega mjesta organiziranja sveučilišne nastave povijesti i istraživačkih djelatnosti na području povijesti na hrvatskome prostoru. Nastavnici Odsjeka za povijest desetljećima su oblikovali razvoj hrvatske historiografije. Osim što su odgajali generacije novih nastavnika i istraživača, profesori Odsjeka inicirali su razne domaće i međunarodne projekte te sudjelovali ili surađivali u izgradnji stručnih i znanstvenih organizacija (udruga, društava, instituta, zavoda, centara itd.). Nakon uspostave suverene i samostalne Republike Hrvatske brojni članovi Odsjeka sudjelovali su u osnivanju novih povijesnih odjela/odsjeka na drugim sveučilištima u zemlji. Dio nekadašnjih i današnjih nastavnika Odsjeka bio je djelatna i u inozemstvu, posebice u sklopu Srednjoeuropskoga sveučilišta (Central European University) u Budimpešti, gdje su predavali ili stekli određeni stupanj akademskog obrazovanja u sklopu Odsjeka za srednjovjekovne studije i Odsjeka za povijest. Treba istaknuti da je ideja o takvu sveučilištu potekla 1989. godine sa seminara Interuniverzitetskoga centra u Dubrovniku.

Trenutno je na Odsjeku aktivno 33 zaposlenih nastavnika te ukupno pet vanjskih suradnika. U ak. god. 2023/24. na prijediplomskoj razini izvodilo se 67 kolegija, a na diplomskoj 91 kolegij. U svojim počecima Povijesni odjel Mudroslovnoga fakulteta pružao je tjedno 10 sati nastave, pet iz hrvatske povijesti i pet iz

opće. Postupno se taj broj sati povećavao, tako da krajem 20. stoljeća ponuđena satnica već prelazi 80 sati tjedno i do danas nastavlja rasti. Posebna odlika Odsjeka za povijest u zadnjim dvama desetljećima jest sve razgranatija studentska djelatnost, koja uključuje različite oblike suradnje i zajedničkih aktivnosti nastavnika i studenata, od zajedničkih publikacija do organizacije različitih događanja.

Jezgra studija povijesti pokriva tri razine – nacionalnu, regionalnu i svjetsku (opću) razinu – te se ostvaruje na prijediplomskome studiju. Jedan dio obveznih predmeta drži se kronološke i pregledne strukture, dok su s njima komplementarni predmeti usmjereni prema razvijanju praktičnih vještina struke i teorijskih spoznaja.

Na prijediplomski se studij nadovezuju dva smjera diplomskih studija – nastavnički i istraživački. Nastavnički smjer prije Bolonjske reforme podrazumijevao je opće predmete iz psihologije, pedagogije i didaktike, koji su se izvodili na razini Fakulteta, kao i metodiku nastave povijesti. Iz tog su se predmeta u reformiranome programu razvili novi metodički predmeti u cilju jačanja kompetencija budućih nastavnika povijesti, a bitno je povećana i satnica namijenjena nastavnoj praksi u školama. Istraživački smjer dijeli se na nekoliko modula: stara povijest, srednjovjekovna povijest, ranonovovjekovna povijest te moderna i suvremena povijest. Programi studija pojedinih razdoblja pritom su različito koncipirani, ali prate osnovnu zamisao produbljivanja specijalističkih vještina.

Povijest se i na prijediplomskome i na diplomskome studiju može studirati jednopredmetno ili dvopredmetno u kombinaciji s bilo kojom od 33 drugih dvopredmetnih studijskih grupa fakulteta. Pored toga Odsjek u suradnji s Prirodoslovno-matematičkim fakultetom nudi i Sveučilišni integrirani studij povijesti i geografije, koji se izvodi kao prijediplomski i diplomski studij (smjer: nastavnički).

Odsjek na prijediplomski studij godišnje prima 40 jednopredmetnih, 40 dvopredmetnih i 20 studenata koji studiraju povijest i geografiju. U posljednjih petnaest godina (do kraja 2023. godine) povijest je na Odsjeku diplomiralo ukupno 1 290 studenata.

U sklopu Odsjeka su organizirana i dva doktorska studija: Predmoderna povijest i Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu. Potonji je studij prvu generaciju studenata upisao ak. god. 2007/08., a do siječnja 2024. doktorirao je ukupno 41 kandidat. Doktorski studij Predmoderna povijest nastao je iz ranijih poslijediplomskih doktorskih studija medievistike i ranoga novog vijeka. Službeno ga je prva generacija studenata upisala ak. god. 2017/18., a do siječnja 2024. doktoriralo je pet kandidata.

USTROJ ODSJEKA NEKAD I DANAS

Kada je riječ o hrvatskoj historiografiji, Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu najveća je znanstveno-nastavna jedinica u zemlji. Brojni profesori i nekadašnji studenti Odsjeka obnašali su rukovodeće dužnosti kako u struci, znanosti, kulturi tako i u društvu općenito. Petorica su povjesničara s Filozofskoga fakulteta bila rektori Sveučilišta u Zagrebu – Matija Mesić, Tadija Smičiklas, Natko Nodilo, Vjekoslav Klaić i Grga Novak. Trojica su bila predsjednici JAZU – Tadija Smičiklas, Gavro Manojlović i Grga Novak.

Ustroj Odsjeka otkriva vezu tradicije i bogate prošlosti Odsjeka s jedne te suvremenih usmjerenja povijesne znanosti koja se u sadržajnome smislu odražavaju na pojedine predmete i pristupe nastavnika s druge strane. Zato je Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i danas, kada se povijest

Nastavnici Odsjeka za povijest Josip Matasović i Vaso Bogdanov, Zagreb, nepoznat datum. Izvor: Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1059. Osobni fond Josip Matasović, kutija 154.

može studirati na različitim visokoškolskim institucijama u gradu Zagrebu i diljem Hrvatske, i dalje prepoznatljiv i jedinstven.

Nekada dominantna podjela na opću i nacionalnu povijest, koja se zrcali kroz početne dvije katedre (za „povijest obću“ i „povijest hrvatsku s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest“), odnosno kroz nastavni program koji je već 1872. u saborskim nacrtima predviđao poučavanje „obće“ i „hrvatske“ povijesti te „pomoćnih znanosti povijesti“, očuvala se djelomično u organizacijskoj podjeli do danas.

Godine 1886. osnovan je Historijski seminar, kao jedan od prvih seminara na Fakultetu. Cilj Seminara bio je obrazovati buduće istraživače i buduće školske nastavnike. Historijski seminar sadržavao je isprva dva odjela, jedan za opću povijest (s dvama predstojnicima) i jedan za povijest Austro-Ugarske s osobitim obzirom na hrvatsku povijest i na pomoćne povijesne znanosti. Početkom 1920-ih godina Historijski seminar dijeli se na tri odjela: za opću povijest, za povijest južnih Slavena i za pomoćne znanosti povijesne. Postupno će se reorganizacijom 1933/34. godine uvesti seminari za nacionalnu historiju, za opću historiju staroga vijeka, za opću povijest srednjega vijeka, za opću povijest novoga vijeka, za pomoćne historijske nauke i za

Posjet nastavnika i studenata Odsjeka za povijest kolegama u Ljubljani, 1981. Na fotografiji sa studentima slijeva nadesno: Tomislav Raukar, Neven Budak, Vasilij Melik, Nada Klaić i Marijan Maticka. Izvor: privatna fototeka Nevena Budaka.

bizantologiju. Iako mu je od 1934. dodijeljen asistent Stjepan Antoljak, Seminar za bizantologiju ostao je nepopunjen do svojeg ukidanja, nakon čega će postojati XXIV. fakultetska studijska grupa za bizantologiju, koju sačinjavaju razni predmeti koji nisu više vezani uz Povijest. Nakon Drugoga svjetskog rata broj se seminara smanjio, ali je glavna podjela i dalje opstajala. Bitna promjena dogodila se 1952. godine, kad je jedinstveni Seminar za narodnu povijest razdijeljen na dva – Seminar za hrvatsku povijest i Seminar za povijest naroda FNRJ. Postupno su se od seminarâ razvile katedre, a potom je 1960/61. formiran konačno i Odsjek za povijest, kojemu je prvi pročelnik (tada predstojnik) bio Jaroslav Šidak.

Od početaka studija povijesti središte programa predstavlja hrvatska povijest, promatrana unutar europskoga i svjetskoga, odnosno konteksta povijesnih procesa na prostoru Srednje i Jugoistočne Europe. Tako je nastala *Katedra za hrvatsku povijest*. Prvi redoviti profesor za hrvatsku povijest na Katedri bio je ujedno i prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu – Matija Mesić. Kasnije su se priključili Vjekoslav Klaić (suplent) i Tadija Smičiklas. Razdoblje hrvatske povijesti ranoga srednjeg vijeka predavao je do smrti 1927. godine Dane Gruber. Godine 1905. na Katedru je postavljen Ferdo Šišić, zasigurno jedan od najvažnijih predstavnika hrvatske historiografije u međuratnome razdoblju. Šišić je predavao hrvatsku povijest od ranoga srednjeg vijeka do početka 20. stoljeća, ali i kolegije iz bizantske i srpske povijesti te metodologije i povijesti historiografije.

Drugi svjetski rat donio je veće kadrovske promjene na Katedri. Došli su Stjepan Antoljak (predaje uglavnom teme iz novoga vijeka), Držislav Švob (rani srednji vijek i regionalni kontekst), Rudolf Horvat (novi vijek) te Jaroslav Šidak (povijest srednjovjekovne Bosne). Političke i društvene promjene odrazile su se i na Katedru, odnosno Seminar. Nakon rata ime se mijenja u Seminar za narodnu historiju i pomoćne historijske nauke te Seminar za narodnu historiju, ime koje će nositi sve do 1952. godine, kad je vraćen prvotni naziv. To su razdoblje rada Katedre obilježili Miho Barada, Nada Klaić i Josip Lučić (srednji vijek), Jaroslav Šidak i Vaso Bogdanov (novi vijek). Naročit trag ostavili su svojim istraživanjima i pedagoškim radom N. Klaić i J. Šidak. Istaknuta zagovarateljica suvremene metodologije u hrvatskoj historiografiji Mirjana Gross na Katedri je od 1958. godine. Šidak i Gross među najzaslužnijim su nastavnicima za poslijeratnu profesionalizaciju i modernizaciju historiografije. Od dolaska na Katedru razdobljem hrvatske povijesti razvijenoga i kasnoga srednjeg vijeka bavio se Tomislav Raukar. Naglasak u svojim istraživanjima i nastavničkom angažmanu stavljao je na društvenu i gospodarsku problematiku hrvatske povijesti, a osobito Dalmacije, dalmatinskih gradova i otoka.

Rad Katedre u sljedećim desetljećima obilježio je znanstvenoistraživački i nastavni angažman brojnih uglednih povjesničara. Od 1983. godine Neven Budak na Katedri predaje povijest srednjega vijeka, otvarajući nove teme kako s područja političke, urbane i društvene povijesti (naročito probleme identiteta i etnogeneze Hrvata) tako i metodologije povijesti. Jedan je od osnivača povijesnoga društva *Otium*. Zdenka Janeković-Römer zaposlena je na Katedri od 1987. do 2004. godine. Predavala je pomoćne povijesne znanosti, hrvatsku povijest u razvijenome i kasnome srednjem vijeku, historiografiju i metodologiju znanosti o povijesti. Glavna su područja njezina istraživanja plemstvo, obitelj i kultura u srednjovjekovnome i ranonovovjekovnome Dubrovniku. Kraće vrijeme na Katedri su djelatni bili Elvis Orbanić i Miroslav Barun. Zrinka Nikolić Jakus od 2000. godine predaje hrvatsku srednjovjekovnu povijest, uvodeći nove teme (ženska povijest, povijest rodničkih odnosa) i kolegije (*Historiografski praktikum*). Srednjovjekovnu povijest predaje i Trpimir Vedriš, koji je u svojim istraživanjima i nastavi usmjeren prema kasnoantičkoj i srednjovjekovnoj hagiografiji te povijesti kršćanstva u istome razdoblju, kao i modernoj i suvremenoj recepciji srednjovjekovlja.

Ranonovovjekovnu hrvatsku povijest predavao je od 1993. Nenad Močanin, povezujući nastavu sa svojim znanstvenim radom o gospodarskoj i socijalnoj povijesti hrvatskih zemalja pod osmanskom vlašću od 16. do 18. stoljeća. Vjeran Kursar, zaposlen od 2004. godine, bavi se raznim problemima iz pravne, kulturne i vjerske povijesti Osmanskoga Carstva (15–19. stoljeće) te etno-konfesionalnim odnosima na Balkanu u ranome novom vijeku. Kornelija Jurin Starčević, zaposlena od 2000. godine, usmjerena je na teme iz ranoga novog vijeka, poglavito društvenu, gospodarsku, urbanu, demografsku i vojnu povijest hrvatskih zemalja pod osmanskom vlašću. Ranonovovjekovno razdoblje hrvatske povijesti, uključujući povijest Vojne krajine (vojnu povijest), povijest elita i povijest nasilja od 2001. predaje Nataša Štefanec.

Niz je istaknutih stručnjaka usmjeren i na modernu i suvremenu povijest. Kad je riječ o 19. stoljeću, uz spomenute J. Šidaka i M. Gross prije svih se ističe Nikša Stančić (zaposlen od 1971. godine). Predavao je hrvatsku povijest 19. stoljeća, s posebnim naglaskom na probleme modernizacije, nacije i nacionalizma te hrvatskoga narodnog preporoda. Od 1993. na Katedri je i Iskra Iveljić, koja se također bavi modernizacijskim procesima, urbanim elitama, svakodnevnim životom na prijelazu stoljeća te hrvatskim plemstvom. Na Od-sjeku je od 1997. godine bio i Mario Strecha, čija nastavna djelatnost uglavnom pokriva političke, društvene i kulturne aspekte te povijest historiografije. Od 2002. do 2014. godine na Katedri djeluje i Kristina Milković, koja predaje hrvatsku povijest ranoga novog vijeka i 19. stoljeća, s fokusom na kulturnu i socijalnu historiju. U najnovije vrijeme (2018) zaposlen je asistent Nikola Tomašegović, s fokusom na modernu intelektualnu povijest te povijest znanosti.

Mirjana Gross i Tomislav Raukar, članovi povjerenstva za ocjenu doktorske disertacije, Zagreb, 2001. Izvor: Arhiv Filozofskoga fakulteta, Ostavština Mirjane Gross, professor emerita, kutija 1.

ći na teme vezane uz konstrukciju hrvatskog identiteta u prvoj polovici 20. stoljeća, intelektualnu i političku povijest te Domovinski rat. Na Katedri je od 2013. zaposlen i Martin Previšić. Nositelj je različitih kolegija s težištem na hrvatskoj političkoj povijesti nakon 1945. godine.

Trenutno je na Katedri za hrvatsku povijest zaposleno desetero nastavnika, koji pokrivaju nastavu od ranosrednjovjekovne do moderne i suvremene hrvatske povijesti: Zrinka Nikolić Jakus, Trpimir Vedriš, Kornelija Jurin Starčević, Nataša Štefanec, Vjeran Kursar, Iskra Iveljić, Nikola Tomašegović, Goran Hutinec, Martin Previšić i Ivica Šute.

Korijeni *Katedre za staru povijest* pronalaze se u Katedri, tj. Seminaru za opću povijest, u sklopu čega se predavao i stari vijek. Natko Nodilo pokrivao je povijest Grčke, Rima, Egipta i starog Istoka te držao seminare na tekstovima Herodota, Tukidida, Livija, Tacita, Svetonija, Cicerona. Uz njega povremeno su pregledna predavanja držali i Vjekoslav Klaić (grčka povijest) te Karlo Horvat (rimski povijest). Nodila je naslijedio Gavro Manojlović, koji je naročito držao predavanja iz grčke i rimske povijesti te starog Istoka.

Formalno je Katedra za staru povijest nastala 1933/34. godine, razdvajanjem Odjela za opću povijest. Prvi predstojnik Grga Novak svakako je najpoznatiji i najzaslužniji stariji povjesničar stare povijesti. Predavao je od 1924. do 1959. godine, kao prvi iz niza arheologa koji su na Katedri predavali, a nastavu je držao

Hrvatsku povijest 20. stoljeća predavao je od 1973. godine Marijan Maticka. U nastavi i istraživanju poglavito se bavio agrarnom i gospodarskom tematikom nakon Drugoga svjetskog rata te metodologijom. Kraće vrijeme noviju hrvatsku povijest predavao je i Ljubomir Antić, koji je na Katedru izabran 1997. godine. U svojim istraživanjima posebice se bavio poviješću hrvatske dijaspeore i brojnim drugim fenomenima iz hrvatske povijesti 20. stoljeća. Godine 2003. na Katedru prelazi Ivo Goldstein. U svojem nastavničkom i znanstvenom radu bavio se raznim temama s područja političke i društvene povijesti 20. stoljeća. Nakon umirovljenja na Sveučilištu Yale (SAD) na Katedru 2009. godine dolazi Ivo Banac. U nastavi i istraživanjima naglasak je stavljao na političku i intelektualnu povijest (posebice u odnosu na komunistički pokret), povezujući nacionalne fenomene s europskim i globalnim kontekstom. Danas nastavu iz suvremene hrvatske povijesti predaje Ivica Šute. Predmeti su njegova interesa hrvatska povijest 20. stoljeća, kulturna povijest, povijest svakodnevice, kultura putovanja. Osim Šute od 2005. u nastavi hrvatske povijesti 20. stoljeća sudjeluje i Goran Hutinec, pokrivajući razne teme iz hrvatske suvremene povijesti i Holokausta. Od 2009. do 2017. predmete iz hrvatske povijesti držao je Višeslav Aralica, osobito se usredotočujući

i honorarno nakon službenog umirovljenja. Predavanja je držao iz različitih područja stare povijesti, a kao novinu početkom 1930-ih godina uvodi kolegije o Balkanskome poluotoku i povijesti Sredozemlja u starome vijeku. Vladimir Mirosavljević, obrazovan u Pragu, Parizu (grafika, likovne umjetnosti) i Zagrebu (povijest književnosti, filozofija i arheologija), u nastavi sudjeluje od 1946. do 1957. godine, pokrivajući pretežno teme iz prapovijesti i seminare. Nakon njegova prelaska s Odsjeka za povijest na Odsjek za arheologiju nekoliko godina asistent na Katedri bio je i Zvonimir Passek (1958–1961), koji nije ostavio dubljega traga. Vrlo kratko djelovao je u svojstvu honorarnoga predavača i Stjepan Vrbanović.

Godine 1968. Katedru je preuzeo Mate Suić. Njegova predavanja, sinkrono i dijakrono usmjerena na Grčku i Rim te antičku (i ranosrednjovjekovnu) povijest hrvatskoga prostora, obilježena su interdisciplinarnim pristupom. Temeljila su se na pisanim povijesnim i vjerodostojnim arheološkim izvorima, uz izravan dijalog sa studentima i oblikovanje vlastita mišljenja. Petar Selem, na Odsjeku za povijest od 1965. godine, držao je kolegije o egipatskoj, grčkoj i rimskoj povijesti koji su bili usmjereni na širok dijapazon tema, interdisciplinarno uključujući i aspekte povijesti umjetnosti, arheologije, teatrologije i drugih srodnih znanosti. Njegova su izdanja o egipatskoj povijesti, umjetnosti i religiji danas u popisima obavezne literature za niz kolegija u okviru studija povijesti. Nastavu je izvodio i u sklopu Katedre za povijest umjetnosti staroga vijeka na Odsjeku za povijest umjetnosti.

Bruna Kuntić-Makvić na Katedru za staru povijest dolazi 1979. i ostaje do umirovljenja 2022. godine. Osim što je dala velik doprinos u istraživanju povijesti Grčke i Rima, stare povijesti hrvatskih zemalja i hrvatske latinističke historiografije, izuzetno se angažirala u nastavi i radu sa studentima. Inovirala je i osmislila brojne nove nastavne sadržaje, inzistirajući na prepletanju znanstvenih istraživanja i nastavnoga rada. Na Katedri je od 2008. djelovao i prerano preminuli Ivan Knezović, koji je pod vodstvom B. Kuntić-Makvić izvodio nastavu iz obveznih kolegija o hrvatskome povijesnom prostoru, Grčkoj i Rimu.

Zahvaljujući jasnoj viziji i mukotrpnu radu na njezinoj realizaciji na Katedri su razvijene raznolike znanstvene i nastavne kompetencije koje pokrivaju lepezu od stare povijesti Mezopotamije, Irana i Male Azije, povijesti starog Egipta, stare povijesti Grčke i Rima te naravno stare povijesti hrvatskoga povijesnog prostora. Time su znanstveni interesi, znanja i vještine izravna i čvrsta podloga nastavnomu radu koji obuhvaća duga vremenska razdoblja i raznolike prostorne i povijesne cjeline. Danas je na Katedri za staru povijest zaposleno petoro članova: predstojnik Boris Olujić u zvanju redovitoga profesora, docentice Jasmina Osterman, Inga Vilogorac Brčić i Jelena Marohnić te asistent Filip Budić.

Na prijedlog B. Kuntić-Makvić 2009. godine utemeljen je Centar za interdisciplinarno istraživanje stare povijesti (CISP) Zavoda za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U okviru Centra obavljaju se brojne istraživačke aktivnosti, napose arheološka istraživanja, od kojih spomenimo samo neka: rimske terme u Daruvaru, rimske terme u Topuskom, istraživanje prapovijesnoga naselja Orišje, istraživanje prapovijesnoga i antičkoga lokaliteta Viničica kod Josipdola, terenski pregledi na prostoru sjevernoga Velebita, neinvazivna daljinska istraživanja potkapelskoga prostora, istraživanja na trasi autoceste A1 na području Biska i Zagvozda itd. Centar je suorganizirao hrvatsko-američku terensku školu (2012–2017) u suradnji sa Sveučilištem u Wyomingu, Odsjekom za arheologiju i Ministarstvom kulture RH. Centar i Katedra sudjelovali su u organizaciji i izvođenju Erasmus-projekta *INTERKRAS – škola u Kršu*, koji se od 2011. do 2013. odvijao na području Vrgorca, zajedno s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Ljubljani, Sveučilištem u Bratislavi, Sveučilištem u Trstu, Sveučilištem u Udinama, Ministarstvom kulture RH i lokalnom zajednicom.

Katedra za svjetsku povijest srednjeg vijeka zapravo je, kao dio Katedre za opću povijest, djelatna od osnivanja modernoga Sveučilišta. Natko Nodilo prvi je predavao opću povijest srednjega vijeka do umirovljenja 1901. godine. Od 1893. uz njega je na istoj Katedri za nastavnika izabran i nestor hrvatske medievistike Vjekoslav Klaić, predavanjima pokrivajući razdoblje od antike preko srednjega vijeka sve do novije povijesti. Kratko je 1916/17. djelovao i Bogoljub Krnic, a godine 1901. za Nodilova je nasljednika izabran Gavro Manojlović.

Tijekom Prvoga svjetskog rata na Katedru za opću povijest primljen je kao docent Bogoljub Krnic, ali je vrlo brzo preminuo. Na to je mjesto 1922. došao Milan Prelog (usmjeren na europsku povijest ranoga novog vijeka i 19. stoljeća), koji je nakon političkog umirovljenja prešao na Filozofski fakultet u Skopju. Tijekom 1920-ih neko je vrijeme predavao Petar Karlić (povijest reformacije). Godine 1935. zaposlen je Jorjo Tadić, s primarnim istraživačkim fokusom na dubrovačku povijest, ali je nakon samo tri godine prešao u Ministarstvo prosvjete u Beograd i kasnije na tamošnji Filozofski fakultet. Naslijedio ga je slovenski povjesničar Ljudmil Hauptmann, koji se istraživački prije svega bavio temama srednjega vijeka i predavao je samo neke kolegije iz novovjekovne povijesti. Nakon prijevremena umirovljenja 1948. naslijedio ga je J. Šidak.

Prvi profesor Katedre za opću povijest srednjega vijeka od 1959. postao je Miroslav Brandt. Bavio se pretežito srednjovjekovnim heretičkim pokretima na slavenskome Jugu, a bio je i autor prvoga pregleda ranosrednjovjekovne euroazijske povijesti na hrvatskome jeziku. Kratko vrijeme na Katedri su bili djelatni Josip Adamček i Petar Korunić. Više od dvadeset godina na Katedri je djelovao i Ivo Goldstein, kao školo-vani bizantolog koji se usavršavao u Parizu, dok nije 2003. prešao na drugu katedru, okrenuvši se hrvatskoj suvremenoj povijesti.

Danas je na Katedri zaposleno troje članova. Borislav Grgin djelatna je od 1990. godine. Istražuje hrvatsku i regionalnu povijest kasnoga srednjeg vijeka, iz čega drži obavezne i izborne predmete na različitim razinama studija. Od 2001. na Katedri je također Hrvoje Gračanin, koji je od 2021. polovicu radnoga vremena i na Katedri za židovske studije i istraživanje Holokausta. Istražuje kasnoantičku i ranosrednjovjekovnu povijest hrvatskih zemalja. Jedan je od osnivača i predsjednik Hrvatskoga društva za bizantske studije. Od 2017. djeluje i Luka Špoljarić, koji uz nastavu na Odsjeku za povijest nastavu drži i na Odsjeku za klasičnu filologiju. Bavi se kasnosrednjovjekovnom poviješću hrvatskih zemalja u širem regionalnome kontekstu s naglaskom na temama iz političke i intelektualne povijesti.

Katedra za svjetsku povijest novoga vijeka nastala je također 1959. godine podjelom Katedre za opću povijest. Isprva je djelovala pod imenom Katedra za opću povijest novoga vijeka, a od 1999. postoji pod sadašnjim nazivom. U svojim su se predavanjima prvi profesori opće povijesti, osobito Vjekoslav Klaić, povremeno doticali tematike (ranoga) novog vijeka. Redovito su pak predavali kolegije iz metodologije historije i metodičke kolegije za buduće nastavnike o poučavanju povijesti u školi, što čine i u današnje vrijeme (D. Agićić, Z. Blažević, B. Janković, I. Ograjšek Gorenjak).

Godine 1945. kao profesor „opće svjetske povijesti novoga vijeka“ na Katedri djeluje Jaroslav Šidak, a uz njega kraće i Rudolf Maixner. Čak i nakon prelaska na Katedru za hrvatsku povijest (1958) Šidak je nekoliko godina držao i nastavu europske i svjetske povijesti novoga vijeka. Tijekom 1950-ih godina na Katedri su također djelatni Rene Lovrenčić (moderna i suvremena povijest Europe i svijeta), koji predaje i na studijima sociologije i politologije, Ljerka Kuntić (predaje europsku i svjetsku povijest 15–19. stoljeća) i Igor Karaman, uvaženi stručnjak za ekonomsku povijest Hrvatske i Europe, odnosno svijeta u novom vijeku.

Karamana je 1988. godine naslijedila Mira Kolar-Dimitrijević, također usmjerena na ekonomsku povijest. Od 1990. do prelaska na drugu katedru (2003) na Katedri za svjetsku povijest novoga vijeka djeluje i Drago Roksandić, koji predaje svjetsku povijest ranoga novog vijeka. Božena Vranješ-Šoljan, koja na Katedru prelazi 2009. godine, predaje kolegije iz svjetske povijesti 20. stoljeća. Na početku 2000-ih nekoliko je izbornih kolegija vezanih uz ovu katedru (o američkoj povijesti u 19. stoljeću) prije odlaska s Fakulteta izvodio Mladen Tomorad.

Katedra danas povezuje vrlo raznolike znanstvene interese članova s nastavnim potrebama, razvijajući afinitete prema temama iz europske i svjetske povijesti kroz različite pristupe i metode. Poviješću ranoga novog vijeka bavi se Zrinka Blažević, uvodeći nove pristupe (historijska imagologija, digitalna historija). Osim toga predaje i teoriju suvremene historiografije. Nastavu iz svjetske povijesti ranoga novog vijeka također drži Marko Šarić.

Moderno i suvremeno razdoblje u istraživačkom i nastavnom smislu pokriva niz stručnjaka. Od 1999. na Katedru dolazi Damir Agičić, koji se bavi različitim srednjoeuropskim temama moderne povijesti te udžbenicima i nastavom povijesti, odnosno poviješću hrvatske historiografije. Ida Ograjšek Gorenjak (usmjerena na problematiku školstva i položaja žena u međuratnoj Hrvatskoj i Jugoslaviji) predaje Europsku i svjetsku povijest 1918–1945. zajedno s Nikolom Anušićem (bavi se problemima iz područja socijalne i demografske povijesti te kvantitativnom poviješću), koji drži i obavezne kolegije iz europske i svjetske povijesti 19. stoljeća. Od 2009. na Katedri je zaposlen Branimir Janković, koji istražuje povijest hrvatske historiografije u suvremeno doba, intelektualnu povijest i povijest revolucija u moderno doba, a uveo je i javnu povijest kao zasebno područje istraživanja i nastave. Uz to predaje obvezni kolegij *Povijest historiografije* te drži nastavu iz europske i svjetske povijesti 19. stoljeća. Tvrtko Jakovina bavi se poviješću nakon 1945. godine (Hladni rat, diplomatska historija te biografije znamenitih ličnosti hrvatske i jugoslavenske suvremene povijesti). Hrvoje Klasić (usmjeren je na političku i društvenu povijest socijalističke Hrvatske i Jugoslavije) predaje suvremenu svjetsku povijest te izborne kolegije iz hrvatske i svjetske povijesti.

Danas je na katedri zaposleno sedam članova: Tvrtko Jakovina, Damir Agičić, Zrinka Blažević, Hrvoje Klasić, Nikola Anušić, Branimir Janković i Ida Ograjšek Gorenjak.

Dijelove tematike vezane uz austrijsku i ugarsku povijest, koju pokriva *Katedra za povijest Sredozemlja, Srednje i Jugoistočne Europe*, možemo naći još 1874. godine u „Katedri za povijest hrvatsku, s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest“. Početkom 1920-ih godina u sklopu Historijskoga seminara djelovao je Odjel za povijest Južnih Slavena, koji je pokrivao dio nastave današnje Katedre. Formalno osnivanje nove katedre događa se međutim formiranjem Seminara za povijest naroda FNRJ, koje je službeno provedeno 19. rujna 1952. razdvajanjem tadašnjega Seminara za narodnu povijest. Prvim predstojnikom Seminara za povijest naroda FNRJ (kasnije Katedra) imenovan je Vaso Bogdanov, koji je svojim predavanjima pokrivao različite teme iz novovjekovne povijesti (uključujući 20. stoljeće), a u seminarsku nastavu uvodio proučavanje važnih izvora za povijest južnoslavenskih naroda 19. stoljeća na raznim jezicima.

Između 1950-ih i 1980-ih godina na Katedri su također djelatni Fedor Močanin kao vanjski suradnik (predaje novovjekovnu povijest južnoslavenskih naroda), zatim Ljubiša Doklešić (posebno se usmjerio na povijest južnoslavenskih naroda pod osmanskom vlašću i u 19. stoljeću) te Petar Korunić (povijest južnoslavenskih naroda pod habsburškom vlašću, nacionalizam u 19. stoljeću). Od 1963. na Katedri djeluje Ljubo Boban, koji je razvio niz inovativnih nastavnih sadržaja vezanih uz povijest Jugoslavije. Pod njegovim predstojništvom Katedra mijenja ime iz Katedra za povijest naroda SFRJ u Katedra za povijest srednje i jugoistočne Europe (1993/94). Uz Bobana nastavne sadržaje iz 20. stoljeća predavao je Marijan Matićka (kasnije

prelazi na Katedru za hrvatsku povijest). Od 1965. predavač povijesti naroda SFRJ u srednjem vijeku bio je Ivan Kampuš, koji je značajno pridonio hrvatskomu sudjelovanju na međunarodnome kulturnopovijesnome simpoziju *Mogersdorf* te stvaranju Katedre za arhivistiku na Odsjeku za informacijske znanosti. Ivica Prlander, zaposlen na Katedri od 1987. godine, držao je nastavu srednjega vijeka te Dubrovnika i njegova zaleđa u srednjem i ranom novom vijeku. Uz njega seminarsku nastavu iz srednjovjekovne povijesti godinama kao vanjska suradnica izvodi Silvija Pisk.

Do prelaska na drugu katedru nastavu s područja novoga vijeka držali su i Borislav Grgin (srednjovjekovna i ranonovovjekovna povijest Ugarske i rumunjskih zemalja), Božena Vranješ-Šoljan (pregled političke i društvene povijesti u 20. stoljeću) i Damir Agičić (povijest Balkana i Srednje Europe s naročitim interesom prema hrvatsko-češkim i hrvatsko-poljskim odnosima). Godine 2003. na Katedru dolazi Drago Roksandić, koji je oslanjajući se na teoriju višestrukih granica uspostavio koncepciju „imperijalnih baština“. Kraće je vrijeme u nastavu na Katedri bio uključen i Marko Rimac. Od 2007. do 2019. na Katedri predaje Željko Holjevac, pokrivajući razdoblje od ranoga novog vijeka do početka 20. stoljeća, s naročitim naglaskom na zavičajnu povijest i habsburške studije. Od 2019. do 2024. dio nastave iz regionalne povijesti također je predavao Nikola Anušić.

Katedra je nekoliko puta mijenjala svoj službeni naziv: promjenom imena države postaje Katedra za povijest naroda SFRJ, kasnije Katedra za povijest naroda Jugoslavije, a od 1993. nosi naziv Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe. Godine 2022. konačno mijenja naziv u Katedra za povijest Sredozemlja, Srednje i Jugoistočne Europe. Tako je i formalno ustanovljen pomak prema istraživanju povezanosti europskih regija i hrvatske povijesti, odnosno transnacionalnim i transepohalnim fenomenima, zahvaćajući glavna središta utjecaja na hrvatski, srednjoeuropski, jugoistočnoeuropski i sredozemni prostor. Taj pomak zastupljen je i u reformiranome studijskome programu, odnosno predmetima koje drže članovi Katedre.

Od sama nastanka Katedre na njoj se izvodila nastava iz regionalne povijesti, od ranoga srednjeg vijeka do druge polovice 20. stoljeća. U okrilju Katedre od 2003. godine kontinuirano se izvodi sveučilišna nastava ekohistorije/povijesti okoliša, među prvim u Srednjoj i Jugoistočnoj Europe, a članovi Katedre od početka uređuju časopis *Ekonomska i ekohistorija*. Nakon reforme nastave razvijen je niz specijalističkih kolegija u diplomskoj nastavi, a članovi Katedre prvi su put uveli obvezatnu nastavu iz povijesti Mletačke Republike i Habsburške Monarhije te pored toga razvili sveučilišnu nastavu socijalne, kulturne, intelektualne i vjerske historije, odnosno obnovili nastavu iz ekonomske historije. Trenutno su na Katedri Hrvoje Petrić, Marko Šarić i Filip Šimetin Šegvić, koji u nastavnome smislu pokrivaju razdoblje od srednjega vijeka do početka 20. stoljeća.

Od samih početaka hrvatske historiografije skupina znanosti i(li) disciplina koje se zajednički definiraju kao pomoćne povijesne znanosti imaju svoje mjesto te dugu i bogatu tradiciju u *Katedri za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije*. Radi se o korpusu znanja i vještina koji uključuje ponajprije paleografiju i epigrafiju te diplomatiku (s kronologijom i egdotikom), potom sfragistiku/sigilografiju (pečatoslovlje), heraldiku (grboslovlje), veksilologiju (zastavoslovlje), genealogiju (rodoslovlje), numizmatiku, faleristiku, papirologiju, kodikologiju, filigranologiju, povijesnu metrologiju (mjeroslovlje), onomastiku te povijesnu geografiju s kartografijom, povijesnu demografiju i dr. Navedene pomoćne povijesne znanosti znaju se nazivati i „temeljnim“ znanostima (njem. *Historische Grundwissenschaften*). Takvo povećanje broja i raznorodnost pomoćnih povijesnih znanosti ponajviše je bilo uvjetovano razvojem i koncepcijama tzv. nove historije (fr. *nouvelle histoire*).

Sadašnja Katedra za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije formalno je utemeljena 8. rujna 1908., kad je Milan pl. Šufflay imenovan izvanrednim profesorom za pomoćne znanosti povijesti. To

ipak ne znači da se temeljne pomoćne povijesne znanosti na Fakultetu nisu predavale i prije 1908. godine, naime Tadija Smičiklas držao je paleografiju i diplomatiku (s kronologijom).

Zbog spleta različitih okolnosti počeci Šufflayeva sveučilišnog angažmana nisu bili obećavajući (znanstveno-stručni stavovi, politički pogledi i studentski bojkot) pa je ni dvije godine nakon postavljanja razriješen dužnosti. Od tada pa sve do 1918. pomoćne povijesne znanosti redovno drži Karlo Horvat, kojemu je – vrijedi to istaknuti – deviza u znanstvenoistraživačkome smislu bila ta da su pomoćne povijesne nauke preduvjet pisanja povijesti.

Nakon Horvata nastavu na Katedri od 1920. do 1924. drži Viktor Novak, zasigurno naš najznačajniji paleograf uopće. U godini obilježavanja tisućite obljetnice hrvatskoga kraljevstva kao pozvani predavač nastavu je 1924/25. držao Josip Nagy, đak pariške École des Chartes. Potom je za nastavnika 1925. izabran slovenski povjesničar Milko (Milan) Kos, ali nije nastupio, tako da je predavanja povremeno držao Ljudmil Hauptmann. Situacija se mijenja tek 1933/34. godine, kada je za honorarnoga nastavnika imenovan Miho Barada, specijalizant Vatikanske škole. Započeo je s predavanjima iz latinske paleografije, potom diplomatike s kronologijom i paleografsko-diplomatičkim vježbama, no s važnom napomenom – te su vježbe jedanput tjedno po jedan sat predviđene samo za „naprednije“ studente.

Od 1945/46. godine pomoćne povijesne znanosti kao honorarni profesor predaje Josip Matasović, koji pomoćne povijesne znanosti proširuje na metrologiju, arhivistiku, sfragistiku, heraldiku, genealogiju i historijsku geografiju, a uz to predaje i metodologiju s pregledom historiografije te utemeljuje knjižnicu za Seminar iz pomoćnih povijesnih nauka. Od 1951. do 1961. asistentica J. Matasovića bila je Ranka Stojšavljević.

Kao honorarni predavač od 1958/59. nastupio je Jakov Stipišić, za koga slobodno možemo kazati da je napravio ključan iskorak na području pomoćnih povijesnih znanosti u Hrvatskoj i šire, povezujući znanja stečena u praksi s onim što nam pruža teorija. Posebno tomu u prilog ide njegov sveučilišni udžbenik *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi* (tri izdanja: 1972, 1985. i 1991.), koji nije ništa izgubio na vrijednosti iako je od njegova prvog izdanja prošlo već više od pedeset godina.

Od 1962. predstojnica je Katedre (iako nije držala nastavu) Nada Klaić, dok je u tome razdoblju Tomislav Raukar bio asistent na Katedri. Nastavu iz pomoćnih povijesnih znanosti Raukar je držao i od 1982/83. do 1987/88. U svojem radu posebnu je pažnju posvećivao hrvatskoj ćirilskoj paleografiji. Od 1989. do 1996. nastavu iz pomoćnih povijesnih znanosti držala je Zdenka Janeković-Römer, koja je pak posebno istraživala gradivo dubrovačkog Državnog arhiva te povijesna istraživanja povezivala s onim paleografsko-diplomatičkim. Cijelo to razdoblje voditelj Katedre bio je Filip Potrebica, istaknuti i priznati hrvatski metodičar.

Od 1997. do 2019. pomoćne povijesne znanosti predaje Mirjana Matijević Sokol. U koncepcijskome smislu predmet je dalje razvijala uvođenjem raznih specijalističkih izbornih predmeta. Sukladno bolonjskomu sustavu predmet *Pomoćne povijesne znanosti* doživio je svojevrsnu reformu, kako uvođenjem novih disciplina i područjem istraživanja tako i informatizacijom nastave. Sada kao nastavnici na Katedri za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije djeluju Tomislav Galović, Zvezdana Sikirić-Assouline i Maja Tabak Demo.

Iako iz najranijega razdoblja studija povijesti nema sigurnih podataka o metodičkoj izobrazbi studenata povijesti, koja se danas provodi u sklopu *Katedre za metodiku nastave povijesti*, postoje naznake koje upućuju na zaključak da se ona odvijala kroz predmete posvećene metodičkim ili praktičnim vježbama koje su potkraj 19. stoljeća mogli držati Vjekoslav Klaić i Henrik (Hinko) Hranilović te u 1920-ima Milan Šenoa.

Stručna ekskurzija Odsjeka za povijest, 2022, Petra, Jordan. Kombiniranu grupu diplomskih i prijediplomskih studenata povijesti predvodili su nastavnici (slijeva nadesno): Hrvoje Petrić, Ivo Goldstein, Silvija Pisk, Inga Vilogorac Brčić, Goran Hutinec, Zrinka Nikolić Jakus, Ida Ograjšek Gorenjak, Filip Budić, Zvezdana Sikirić Assouline, Bruna Kuntić-Makvić, Luka Špoljarić i Tvrtko Jakovina. Izvor: privatna zbirka fotografija Zvezdane Sikirić Assouline.

Intenzivniji razvoj metodike nastave povijesti započeo je nakon Drugoga svjetskog rata. To je bilo povezano s uspostavom Pedagoškog instituta na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1946), koji je organizirao izobrazbu nastavnika i obavljanje praktičnoga rada u školama. Metodika nastave povijesti uvedena je kao opći predmet u okviru studija povijesti ak. god. 1949/50. (predavač Pero Šimleša). Neki od nastavnika participirali su i u razvoju predmetne metodike, pa su od kraja 1950-ih postali predavači metodike nastave povijesti na novouspostavljenom Odsjeku za povijest. Radilo se o Ljubomiru Kargačinu i Olgi Salzer. Prema nekim podacima u izvođenju nastave povremeno su surađivali i Franko Mirošević te Marijan Maticka (1982/83).

Godine 1980-e označile su svojevrsnu prekretnicu u promišljanjima o metodici nastave povijesti, kako u širim međunarodnim okvirima tako i na Odsjeku za povijest. Pojavili su se prvi sveučilišni nastavnici

metodike nastave povijesti koji su stekli doktorat znanosti i znanstveno-nastavno zvanje. Među njima je bio i Filip Potrebica, koji je dugi niz godina predavao metodiku nastave povijesti. Bio je do sada jedini nastavnik metodičkih predmeta koji je obnašao dužnost pročelnika Odsjeka. Među prvima je u Hrvatskoj metodiku nastave povijesti definirao i kao znanost koja „proučava mogućnost uspješnog poučavanja i učenja povijesti u svim uvjetima, a ne samo u školi“. Te su promjene korespondirale s raspravama koje su se istovremeno vodile u međunarodnim okvirima.

Nova faza započela je potkraj 1990-ih godina, kad su se pod utjecajem međunarodnih inicijativa intenzivirala promišljanja o problemima nastave povijesti te metodike nastave povijesti. Inicijativa za te aktivnosti dolazila je od pojedinih povjesničara s Odsjeka za povijest (D. Agičić, N. Budak, D. Roksandić), kao i pojedinih osnovnoškolskih i srednjoškolskih nastavnika zainteresiranih za pitanja nastave povijesti koji su se uključili u međunarodne projekte vezane uz komparativne analize udžbenika, nastavnih programa povijesti te izradu dopunskih nastavnih materijala. Iz tih su nastavničkih krugova na Odsjeku za povijest početkom 2004. godine zaposlene i dvije nastavnice (Snježana Koren, Dunja Modrić-Blivajs), koje su nakon umirovljenja Filipa Potrebice preuzele nastavu iz kolegija *Metodika nastave povijesti*. Razvijena je prepoznatljiva nastavna i znanstvenoistraživačka aktivnost. Do znatnih promjena u izvođenju nastave došlo je osobito nakon uvođenja bolonjskoga sustava studiranja (2008). Na diplomskome studiju Odsjeka za povijest utemeljen je nastavnički smjer u okviru kojega je značajno povećana satnica za predmete namijenjene stjecanju nastavničkih kompetencija. To je postavilo nove zahtjeve i za metodičku izobrazbu. Dotadašnja nastavna i znanstvenoistraživačka aktivnost omogućila je da se iz predmeta *Metodika nastave povijesti* razviju novi metodički predmeti. Među njima se posebno ističe uvođenje predmeta *Didaktika povijesti* I. i II.

U okviru Bolonjske reforme bitno je povećana i satnica namijenjena nastavnoj praksi u školi, a uveden je i predmet *Radionica kreativne nastave povijesti* kao potpora studentskom izvođenju školske prakse. Na nastavničkome smjeru diplomskoga studija povijesti od uvođenja bolonjskoga sustava redovito studira najveći broj studenata, što ga čini nosivim smjerom diplomskoga studija povijesti. Izrada istraživački usmjerenih diplomskih radova na nastavničkome smjeru omogućila je dodatna teorijska i empirijska istraživanja nastavnoga procesa. To je na koncu rezultiralo i interesom za izradu doktorskih disertacija s metodičkim temama, koje se zasad izrađuju u okviru poslijediplomskoga studija moderne i suvremene povijesti.

S opisanim razvojem korespondirao je i razvoj Katedre za metodiku nastave povijesti. Rana povijest utemeljenja Katedre za metodiku nastave povijesti zasad ostaje nejasna. Katedra se prvi puta spominje u nastavnim programima i redu predavanja iz 1978/79. godine. Kada je Filip Potrebica postao pročelnikom Odsjeka za povijest (1987/88), formirana je jedinstvena katedra pod nazivom Katedra za metodologiju povijesti i pomoćne povijesne znanosti, ali se čini da je Katedra za metodiku nastave povijesti ostala zasebna katedra sve do 2003. godine. Nakon umirovljenja F. Potrebice (2003) nastava na kolegiju *Metodika nastave povijesti* privremeno se nije održavala (zimski semestar ak. god. 2003/04). Kada su 1. siječnja 2004. stalno zaposlene dvije nastavnice u statusu predavača (S. Koren i D. Modrić-Blivajs), uključene su u Katedru za metodologiju povijesti i pomoćne povijesne znanosti.

Katedra za metodiku nastave povijesti ponovo je utemeljena odlukom Vijeća Filozofskoga fakulteta u srpnju 2012. godine. Uspostava Katedre jednoglasno je podržana temeljem objašnjenja da to pogoduje potrebama organizacije nastave i osmišljavanja razvojne strategije Odsjeka za povijesti, osobito s obzirom na Bolonjski proces, snaženje znanstveno-istraživačkog usmjerenja i mogućnost dobivanja znanstveno-istraživačkih projekata. No proteklo je skoro deset godina dok Katedra nije dobila prvo znanstveno-nastavno

Djelatnici Zavoda za hrvatsku povijest, Zagreb, 1992. Iza, slijeva nadesno: Ivo Goldstein, Štefaniya Popović, Josip Lučić, Božena Vranješ-Šoljan, Mario Strecha. Prvi red, slijeva nadesno: Ljerka Racko, Damir Agičić, Suzana Leček, Ivan Očak, Zvezdana Sikirić. Izvor: privatna zbirka fotografija Damira Agičića.

radno mjesto (2021), čime je konačno omogućeno njezino redovno znanstveno i nastavno djelovanje. Dunja Modrić-Blivajs umirovljena je 2017. godine. Trenutačno su na Katedri zaposlene dvije nastavnice: docentica Snježana Koren i viša predavačica Dea Marić.

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

Kada je Savjet Sveučilišta u Zagrebu na temelju prijedloga Odsjeka za povijest 12. veljače 1971. donio odluku o osnivanju Instituta za hrvatsku povijest, ostvarena je dugoročna tendencija stvaranja organizacijske podloge za hrvatsku historiografiju koja bi omogućila umrežavanje i povezivanja različitih postojećih institucija. Glavni zadatak Instituta bio je unaprijediti historiografiju okupljanjem već istaknutijih istraživača povijesti, mahom obrazovanih na Filozofskome fakultetu, koji su bili izvan postojećih struktura. Bio je to vrhunac napora da se na modernim osnovama nastavi razvijati hrvatska historiografija. U početnoj fazi djelovanja Instituta za hrvatsku povijest okupljen je veći broj povjesničara iz Zagreba, ali i drugih hrvatskih središta. Znanstvenoistraživački program Instituta usredotočio se isprva na probleme sinteze povijesti hrvatskoga naroda i povijesti Srba u Hrvatskoj, ali i na neke druge teme. Prvi vršitelj dužnosti ravnatelja i kasnije direktor Instituta bio je Ljubo Boban.

Kao samostalna znanstvena ustanova Institut za hrvatsku povijest djelovao je do 1974. godine, pri čemu je prolazio kroz različite etape transformacije unutar Filozofskoga fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu: prvo je pretvoren u Osnovnu organizaciju udruženog rada, a zatim u Odjel Centra za povijesne znanosti (zajedno s Institutom za arheologiju te nešto kasnije Institutom za povijest umjetnosti i Institutom za filozofiju) pod vodstvom Igora Karamana (1974–1977) i Josipa Adamčeka (1977–1986). U to vrijeme Odjel je okupljao čak 40 vanjskih suradnika. Od 1987. ustalilo se novo ime – Zavod za hrvatsku povijest – i to kao dio Odsjeka za povijest, čime je konačno ostvarena težnja da se znanstvenoistraživački rad u praksi poveže s nastavom. Tako je Zavod 1987. formalno uključen u organizacijsku strukturu Filozofskoga fakulteta, što ostaje do danas. Vodstvo je od 1986. preuzeo Nikša Stančić, a od 1991. do 1996. Ivo Goldstein. Od 1996. Zavod je s novim odredbama postao integralni dio Odsjeka, pa je odlučeno da pročelnik Odsjeka obnaša ujedno i ulogu predstojnika Zavoda. U sklopu ustrojbenih jedinica utemeljeni su zatim početkom 21. stoljeća Centar za ekonomsku i socijalnu povijest, Centar za suvremenu hrvatsku povijest, Centar za komparativnohistorijske studije (od 2007. funkcionira kao zasebna fakultetska ustrojbenja jedinica) i Centar za interdisciplinarno istraživanje stare povijesti, koji jedini još djeluje u sklopu Zavoda.

U više od pet desetljeća djelovanja Zavoda naročito se razvijala nakladnička djelatnost. Tako u nakladi Zavoda izlaze znanstvene monografije, zbornici radova, zbornici u čast ili spomen istaknutom stručnjaku, kritička izdanja izvora, katalozi izdanja itd. Od 1972. do 2019. godine, kada izlazi za sada posljednje (su) izdanje, pod Zavodom je objavljeno ukupno 90 knjiga.

ČASOPISI ODSJEKA ZA POVIJEST

Nastavnici Odsjeka za povijest sudjelovali su ili sudjeluju kao pokretači, glavni urednici, članovi uredništva ili nakladnici u skoro svim znanstvenim časopisima na području historiografije.

Kratkotrajni *Časopis za hrvatsku povijest*, pokrenut 1943. kao izdanje Hrvatskoga izdavačkog bibliografskog zavoda u Zagrebu, uređivali su Miho Barada i Ljubo Karaman.

Najstariji hrvatski povijesni časopis *Historijski zbornik*, koji u kontinuitetu izlazi od 1948. u izdanju Društva za hrvatsku povijesnicu (ranije Povijesno društvo Hrvatske), izlazio je do 2023. pod uredničkim vodstvom nastavnika s Odsjeka. Punih 36 godina Jaroslav Šidak bio je *spiritus movens* časopisa, kao njegov glavni i odgovorni urednik. Šidak je *Historijski zbornik* shvaćao kao središnji projekt hrvatske historiografije općenito, pomoću kojega će odgajati nove generacije stručnjaka i istraživača. Te su osnovne zamisli provodili i nadograđivali drugi glavni urednici, svi redom nastavnici na Odsjeku za povijest: Mirjana Gross, koja je uredila svečani broj u čast J. Šidaku, Ivan Kampuš, Ivica Prlender i Damir Agičić.

Od 1959. pod imenom *Radovi Filozofskog fakulteta – Odsjek za povijest* izlazi publikacija koju uređuju J. Šidak, a potom M. Gross i Lj. Boban. Radilo se o zborniku radova koji je, uz prekide, izlazio godišnje. Krajem 1971. pokrenut je prvi broj povremene edicije *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, koja se nadovezivala na ranije zbornike, a urednik je bio Ivan Kampuš. Postupno se ta edicija razvijala u pravi povijesni časopis većeg opsega koji se nastavlja pod imenom *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, u kojemu priloge objavljuju hrvatski i inozemni stručnjaci. Funkciju glavnog i odgovornog urednika nakon Kampuša obnašali su Josip Adamček, Nikša Stančić, Josip Lučić, Mario Strecha, Borislav Grgin, Hrvoje Gračanin te od 2019. Inga Vilogorac Brčić. Do danas je izašlo preko 60 svezaka časopisa, a ustalio se ritam od izlaženja dvaju ili triju svezaka godišnje.

Pored spomenutih časopisa izlazi i časopis studenata Odsjeka za povijest *Pro tempore*. Pokrenut 2003. godine, spada među najstarije studentske časopise posvećene povijesti u Hrvatskoj. Prvi glavni urednik časopisa bio je student Ivan Dujmić. Izdavač časopisa do 2021. bio je Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb, a od tada ulogu izdavača preuzima sam Odsjek. Do danas je izašlo ukupno 17 brojeva tog studentskog časopisa.

ZBIRKA ZA POVIJEST KNJIŽNICE FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Formiranjem modernoga Sveučilišta u Zagrebu 1874. godine nastala je i Kraljevska sveučilišna knjižnica. Prilikom uspostavljanja Historičkoga seminara 1886. godine predviđena je bila i pripadajuća knjižnica, ali je zbog pomanjkanja sredstava njezino pokretanje odgođeno. Ta je namjera realizirana 1905. godine, kad je ujedno dogovorena i godišnja dotacija od 400 kruna za knjižnicu. Krajem 1930-ih zbirka je obuhvaćala 6 000 svezaka te je uz knjižnicu Slavenskoga seminara bila najveća. Prvi nastavnik koji je oporučno svoju biblioteku ostavio Odsjeku bio je Tadija Smičiklas, a praksa se nastavila do najnovijega doba, kada je preuzeta ostavština Mirjane Gross i Marijana Maticke.

Knjižnica je bila podijeljena na nekoliko odjela koji su s vremenom prerasli u zasebne knjižnice seminara/katedara. Isprva su smještene diljem grada, a nakon preseljenja u novu fakultetsku zgradu u Trnju postupno su do 1965. objedinjene u zgradi Fakulteta kao Knjižnica Odsjeka za povijest u sobi A-201. Knjižni se fond tijekom godina povećavao, a početkom 21. stoljeća u njega su integrirane knjižnice Povijesnoga društva Hrvatske i Zavoda za hrvatsku povijest te vrijedna donacija tada recentnih njemačkih izdanja knjiga. Nedostatak prostora za sva ta izdanja riješen je izgradnjom nove zajedničke zgrade fakultetske Knjižnice, koja je otvorena 2009. godine, čime je Knjižnica Odsjeka za povijest postala Zbirka za povijest Knjižnice Filozofskoga fakulteta s građom od preko 50 000 svezaka. Status kulturnoga dobra na temelju *Zakona o knjižnicama i knjižnoj djelatnosti* iz 2023. ima preko 500 knjiga Zbirke za povijest.

ZAVRŠNO

Kratak pregled prošlosti i sadašnjosti Odsjeka za povijest zorno prikazuje dugu tradiciju razvoja studija povijesti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od pokretanja modernoga Sveučilišta u Zagrebu do danas studij povijesti izvodi se neprekinuto 150 godina, prilagođavajući se i šireći se u skladu s vremenom. Povijest, beskonačna i sveobuhvatna, pomaže u razumijevanju društva, identiteta i promjena, razvija društvenu empatiju i zajedničke vrijednosti te čuva društvenu memoriju.

Filip Šimetin Šegvić

u suradnji s Damirom Agičićem, Danijelom Bašić, Tomislavom Galovićem, Borislavom Grginom, Snježanom Koren, Brunom Kuntić-Makvić, Jelenom Marohnić, Borisom Olujićem, Hrvojem Petrićem, Silvijom Pisk, Lukom Špoljarićem, Ivicom Šutom i Ingom Vilogorac Brčić

LITERATURA I IZVORI

- Adamček, J. Odsjek za povijest. *Spomenica u povodu proslave 300. godišnjice Sveučilišta u Zagrebu: II.* Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969, 73–78.
- Agičić, D. Studij povijesti na Srednjoeuropskom sveučilištu (Central European University) u Budimpešti. *Časopis za suvremenu povijest*. 25, 2–3(1993), 352–354. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/308097> (16. 2. 2024).
- Agičić, D. Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na razmeđu tisućljeća. *Sveučilišna nastava povijesti u Hrvatskoj: tradicija, današnje stanje, perspektive*. Agičić, D.; Janković, B. (ur.). Zagreb: FF press, 2018, 55–70.
- Brandolica, T.; Šimetin Šegvić, F. Šidakova škola: povijesna radionica zanata. Oralna historija. *Jaroslav Šidak i hrvatska historiografija njegova vremena*. Agičić, D.; Janković, B. (ur.). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – FF press, 2012, 275–392.
- Cuvaj, A. *Građa za povijest školstva Kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*. Sv. 10. Zagreb: Trošak i naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1913.
- Dvadeset godina Zavoda za Hrvatsku povijest: (1971–1991)*. Goldstein, I. (ur.). Zagreb: Zavod za hrvatsku povijest, 1992.
- Janković, B. *Mijenjanje sebe same: preobrazba hrvatske historiografije kasnog socijalizma*. Zagreb: Srednja Europa, 2016.
- Klaić, V. Filozofski fakultet. *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874–1924*. Boranić, D. (ur.). Zagreb: Tisak Zaklade tiskare Narodnih novina, 1925.
- Koren, S. Što je danas metodika nastave povijesti? *Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu*. Milanović, D.; Bežen, B.; Domović, V. (ur.). Zagreb: Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske, 2013.
- Odjel za hrvatsku povijest. Deset godina rada: 1971.–1981.* Adamček, J.; Gross, M.; Pavličević, D.; Racko, Lj.; Stančić, N. (prir.). Zagreb: Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu – Odjel za hrvatsku povijest, 1981.
- Potrebica, F. Prilog raspravljanju o pripadnosti metodike nastave povijesti. *Nastava povijesti*. 4(1986), 145–147.
- Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj / uredio D. Franković*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor, 1958.
- Raukar, T.; Janeković Römer, Z. Odsjek za povijest. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 81–87.
- Strčić, P. Oporuka Tadije Smičiklasa: (1913.). *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*. 18(2000), 183–191.
- Vedriš, T. Reviving the Middle ages in Croatia: (Fifteen-Year Anniversary Reports). *Annual of Medieval Studies at CEU*. 15(2009), 197–212.

IZVORI

- Akademike oblasti, osoblje i red predavanja na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu*. Zagreb: Tiskom Dragutina Albrechta, 1875. (I daljnje sljednice Reda predavanja.)
- Sbornik zakonah i naredabah valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Godina 1874*. Zagreb: Tiskarski zavod „Narodnih novinah“, 1875.
- Spomenica na svetčano otvaranje Kralj. Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, prvoga hrvatskoga, dana 19. listopada 1874*. Zagreb: Tiskarna Dragutina Albrechta, 1875.

Djelatnici Odsjeka za povijest

DJELATNI

AGIČIĆ, Damir (Davor, 1963) (1989) 1989. znan. novak, 1993. asist., 1998. viši asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2015. red. prof. u trajnom izboru.

ANUŠIĆ, Nikola (Makarska, 1974) (2007) 2007. asist., 2011. viši asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.

BAŠIĆ, Danijela (Slavonski Brod, 1979) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za povijest.

BLAŽEVIĆ, Zrinka (Zagreb, 1972) (2001) 2001. asist., 2005. viša asist., 2007. doc., 2017. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.

BUDIĆ, Filip (Zagreb, 1991) (2021) 2021. asist.

GALOVIĆ, Tomislav (Nova Gradiška, 1979) (2003) 2003. znan. novak, 2010. viši asist., 2014. doc., 2020. izv. prof.

GRAČANIN, Hrvoje (Zagreb, 1973) (2001) 2001. asist., 2008. viši asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.

GRGIN, Borislav (Koprivnica, 1965) (1990) 1990. znan. novak, 1995. asist., 1998. viši asist., 2000. doc., 2004. izv. prof., 2008. red. prof., 2013. red. prof. u trajnom izboru.

- HUTINEC, Goran (Čakovec, 1980) (2005) 2005. asist., 2011. viši asist., 2012. doc.
- IVELJIĆ, Iskra (Frankfurt na Majni, Njemačka, 1959) (1993) 1993. asist., 1998. viša asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.
- JAKOVINA, Tvrtko (Požega, 1972) (1998) 1998. asist., 2003. viši asist., 2003. doc., 2007. izv. prof., 2012. red. prof., 2018. red. prof. u trajnom izboru.
- JANKOVIĆ, Branimir (Vinkovci, 1980) (2009) 2009. znan. novak, 2015. poslijedoktorand, 2019. doc.
- JURIN STARČEVIĆ, Kornelija (Zagreb, 1973) (2000) 2000 znan. novakinja, 2003. asist., 2012. viša asist., 2016. doc.
- KLASIĆ, Hrvoje (Sisak, 1972) (2003) 2003. znan. novak, 2013. doc., 2019. izv. prof.
- KOREN, Snježana (Zagreb, 1965) (2004) 2004. predavačica, 2008. viša predavačica, 2021. doc.
- KURSAR, Vjeran (Zagreb, 1975) (2004) 2004. znan. novak, 2011. viši asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.
- MARIĆ, Dea (Split, 1983) (2017) 2017. predavačica.
- MAROHNIĆ, Jelena (Zagreb, 1978) (2005) 2005. asist., 2012. viša asist., 2017. doc.
- NIKOLIĆ JAKUS, Zrinka (Zagreb, 1973) (2000) 2000. asist., 2005. doc., 2012. izv. prof., 2019. red. prof.
- OGRAJŠEK GORENJAK, Ida (Zagreb, 1974) (2001) 2001. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2015. doc.
- OLUJIĆ, Boris (Zagreb, 1965) (1994) 1994. asist., 1999. viši asist., 2001. doc., 2007. izv. prof., 2019. red. prof.
- OSTERMAN, Jasmina (Zagreb, 1975) (2005) 2004. znan. novakinja, 2010. viša asist., 2014. doc.
- PETRIĆ, Hrvoje (Koprivnica, 1972) (2001) 2001. mlađi asist. – znan. novak, 2005. asist. – znan. novak, 2009. viši asist., 2010. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.
- PREVIŠIĆ, Martin (Zagreb, 1984) (2013) 2013. asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.
- SIKIRIĆ ASSOULINE, Zvezdana (Zagreb, 1966) (1991) 1991. znan. novakinja, 1995. asist., 2004. viša asist., 2006. doc., 2023. izv. prof.
- ŠARIĆ, Marko (Zagreb, 1971) (2001) 2001. znan. novak, 2002. asist., 2010. viši asist., 2012. doc.
- ŠIMETIN ŠEGVIĆ, Filip (Zagreb, 1986) (2017) 2017. asist., 2022. doc.
- ŠPOLJARIĆ, Luka (Karlovac, 1983) (2017) 2017. poslijedoktorand, 2021. doc.
- ŠTEFANEC, Nataša (Čakovec, 1973) (2001) 2001. znan. novakinja, 2006. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof.
- ŠUTE, Ivica (Zagreb, 1974) (1998) 1998. znan. novak, 2008. doc., 2016. izv. prof., 2023. red. prof.
- TABAK DEMO, Maja (Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina, 1991) (2021) 2021. asist.
- TOMAŠEGOVIĆ, Nikola (Zagreb, 1991) (2018) 2018. asist.
- VEDRIŠ, Trpimir (Zagreb, 1976) (2004) 2004. znan. novak, 2013. doc., 2020. izv. prof.
- VILOGORAC BRČIĆ, Inga (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1977) (2011) 2011. znan. novakinja, 2012. viša asist., 2020. doc.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- ADAMČEK, Josip (Vuka, 1933 – Zagreb, 1995) (1959–1993) 1959. asist., 1978. doc., 1978. izv. prof., 1983. red. prof.
- ANTIĆ, Ljubomir (Prvić Šepurine, Šibenik, 1946 – Zagreb, 2015) (1997–2001) 1997. izv. prof.
- ANTOLJAK, Stjepan (Doboj, Bosna i Hercegovina, 1909 – Zagreb, 1997) (1934–1946) 1934. asist., 1941. doc.
- ARALICA, Višeslav (Zadar, 1972) (2009–2017) 2009. znan. novak, 2011. viši asist.
- BANAC, Ivo (Dubrovnik, 1947 – Zagreb, 2020) (2008–2017) 2008. red. prof.

- BARADA, Miho (Seget, 1889 – Zagreb, 1957) (1933–1954) 1933. honorarni nastavnik, 1940. red. prof.
- BARUN, Miroslav (Bogdanovci, 1978) (2005–2010) 2005. znan. novak.
- BILOGRIVIĆ, Goran (Zagreb, 1984) (2010–2016) 2010. asist.
- BOBAN, Ljubo (Solin, 1933 – Zagreb, 1994) (1959–1994) 1959. asist., 1964. doc., 1971. izv. prof., 1975. red. prof.
- BOGDANOV, Vaso (Pančevo, Srbija, 1902 – Zagreb, 1967) (1949–1967) 1949. izv. prof., 1955. red. prof.
- BOTICA, Ivan (Split, 1978) (2004–2012) 2004. znan. novak, 2011. viši asist.
- BRANDT, Miroslav (Cerić, 1914 – Zagreb, 2002) (1952–1984) 1952. asist., 1956. doc., 1961. izv. prof., 1972. red. prof.
- BUDAK, Neven (Zagreb, 1957) (1981–2022) 1981. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- ČUČEK, Ružica (Zagreb, 1948) (1982–2009) 1982. tajnica Odsjeka za povijest.
- DOKLESTIĆ, Ljubiša (Skopje, Sjeverna Makedonija, 1929 – Zagreb, 2005) (1958–1993) 1958. asist., 1970. doc., 1980. izv. prof., 1986. red. prof.
- GOLDSTEIN, Ivo (Zagreb, 1958) (1980–2023) 1980. asist., 1988. doc., 1996. izv. prof., 2001. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- GROSS, Mirjana (Zagreb, 1922 – Zagreb, 2012) (1958–1982) 1958. asist., 1960. doc., 1964. izv. prof., 1971. red. prof., 2004. prof. emerita.
- GRUBER, Dane (Senj, 1856 – Zagreb, 1927) (1902–1927) 1902. priv. doc., 1910. izv. prof.
- HAUPTMANN, Ljudmil (Graz, Austrija, 1884 – Ljubljana, Slovenija, 1968) (1926–1948) 1926. red. prof.
- HOLJEVAC, Željko (Brinje, 1973) (2007–2019) 2007. doc., 2012. izv. prof., 2017. red. prof.
- HORVAT, Karlo (Križevci, 1874 – Zagreb, 1920) (1909–1918) 1909. izv. prof., 1913. red. prof.
- HORVAT, Rudolf (Koprivnica, 1873 – Zagreb, 1947) (1943–1945) 1943. red. prof.
- JANEKOVIĆ-RÖMER, Zdenka (Zagreb, 1961) (1987–2004) 1987. asist. – pripravnica, 1991. asist., 1998. viša asist., 1999. doc., 2003. izv. prof.
- KAMPUŠ, Ivan (Zagreb, 1924 – Oroslavje, 2010) (1961–1994) 1961. asist., 1965. predavač, 1980. izv. prof., 1986. red. prof., 2002. prof. emeritus.
- KANOTI, Lidija (Iman, Rusija, 1923 – Novi Marof, 1994) (1963–1982) 1963. tajnica Odsjeka za povijest.
- KARAMAN, Igor (Split, 1927 – Rijeka, 1995) (1959–1987) 1959. doc., 1968. izv. prof., 1973. red. prof.
- KARGAČIN, Ljubo (Zagreb, 1920 – Zagreb, 2007) (1959–1963, 1975–1982) 1959. honorarni nastavnik, 1975. viši predavač.
- KARLIĆ, Petar (Gospić, 1877 – Zagreb, 1940) (1921–1940) 1921. priv. doc.
- KLAIĆ, Nada (Zagreb, 1920 – Zagreb, 1988) (1944–1988) 1944. asist., 1953. doc., 1961. izv. prof., 1969. red. prof.
- KLAIĆ, Vjekoslav (Garčin, 1849 – Zagreb, 1928) (1878–1882, 1893–1922) 1878. suplent, 1893. red. prof.
- KNEZOVIĆ, Ivan (Zagreb, 1977 – Sinj, 2011) (2008–2011) 2008. znan. novak.
- KOLAR, Mira (Koprivnica, 1933) (1988–2003) 1988. red. prof.
- KORUNIĆ, Petar (Smokvica, Korčula, 1939 – Zagreb, 2018) (1971–2009) 1971. asist., 1983. doc., 1989. izv. prof., 1995. red. prof.
- KOS, Milko (Gorica, Italija, 1892 – Ljubljana, Slovenija, 1972) (1926–1927) 1926. izv. prof.
- KRNIC, Bogoljub (Hrvatska Kostajnica, 1874 – Zagreb, 1918) (1914–1917) 1914. priv. doc.

- KUNTIĆ, Ljerka (Zagreb, 1923 – Zagreb, 1991) (1950–1989) 1950. asist., 1961. doc.
- KUNTIĆ-MAKVIĆ, Bruna (Zagreb, 1952) (1979–2022) 1979. asist., 1986. znan. asist., 1989. doc., 1999. izv. prof., 2004. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.
- LOVRENČIĆ, Rene (Zagreb, 1928 – Zagreb, 2012) (1954–1996) 1954. asist., 1966. doc., 1973. izv. prof., 1980. red. prof.
- LUČIĆ, Josip (Poličnik, 1924 – Dubrovnik, 1994) (1952–1958) 1952. asist.
- MAIXNER, Rudolf (Varaždin, 1901 – Zagreb, 1972) (1946–1949) 1946. priv. doc.
- MANOJLOVIĆ, Gavro (Zadar, 1854 – Zagreb, 1939) (1897–1908, 1914–1924) 1897. priv. doc., 1901. izv. prof., 1902. red. prof., 1910. suplent, 1914. red. prof.
- MATASOVIĆ, Josip (Vrpolje, 1892 – Zagreb, 1962) (1946–1959) 1946. honorarni red. prof.
- MATICKA, Marijan (Zagreb, 1942 – Zagreb, 2018) (1974–2006) 1974. asist., 1988. doc., 1999. izv. prof., 2003. red. prof.
- MATIJEVIĆ SOKOL, Mirjana (Split, 1952) (1997–2018) 1997. viša predavačica, 1999. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2014. red. prof. u trajnom izboru, 2023. prof. emerita.
- MESIĆ, Matija (Slavonski Brod, 1826 – Zagreb, 1878) (1874–1878) 1874. red. prof.
- MILKOVIĆ, Kristina (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1974) (2001–2014) 2001. znan. novakinja, 2001. mlađa asist., 2009. viša asist.
- MIROSAVLJEVIĆ, Vladimir (Zemun, Srbija, 1908 – Zagreb, 1975) (1946–1975) 1946. asist. na Odsjeku za povijest, 1951. stariji asist., 1953. priv. doc., 1957. stručni suradnik na Odsjeku za arheologiju, 1961. viši znan. suradnik, 1975. znan. savjetnik.
- MOAČANIN, Nenad (Zagreb, 1949) (1993–2019) 1993. doc., 1998. izv. prof., 2002. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru, 2023. prof. emeritus.
- MODRIĆ-BLIVAJS, Dunja (Karlobag, 1954) (2004–2017) 2004. predavačica, 2007. viša predavačica.
- NAGY, Josip (Pag, 1884 – Zagreb, 1981) (1924–1925) 1924. predavač.
- NODILO, Natko (Split, 1834 – Zagreb, 1912) (1874–1901) 1874. red. prof.
- NOVAK, Grga (Hvar, 1888 – Zagreb, 1978) (1924–1959) 1924. red. prof.
- NOVAK, Viktor (Donja Stubica, 1889 – Beograd, Srbija, 1977) (1922–1924) 1922. red. prof.
- ORBANIĆ, Elvis (Pula, 1978) (2002–2004) 2002. znan. novak.
- PASSEK, Zvonimir (Tounj, 1927 – Zagreb, 1988) (1958–1961) 1958. asist.
- POTREBICA, Filip (Cicrina, Ravno, Bosna i Hercegovina, 1933 – Požega, 2003) (1983–2003) 1983. doc., 1988. izv. prof., 1996. red. prof.
- PRELOG, Milan (Zagreb, 1879 – Zagreb, 1931) (1922–1926) 1922. red. prof.
- PRELENDER, Ivica (Dubrovnik, 1957) (1986–2022) 1986. pripravnik, 1990. asist., 1998. viši asist., 1999. doc.
- RAUKAR, Tomislav (Stari Grad, Hvar, 1933 – Zagreb, 2020) (1963–2004) 1963. asist., 1976. doc., 1980. izv. prof., 1985. red. prof.
- RIMAC, Marko (Zagreb, 1981) (2007–2012) 2007. znan. novak.
- ROKSANDIĆ, Drago (Petrinja, 1948) (1990–2018) 1990. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru, 2019. prof. emeritus.
- SALZER, Olga (Sveti Ivan Zelina, 1916 – Zagreb, 1993) (1963–1976) 1963. predavačica, 1971. viša predavačica.

SELEM, Petar (Split, 1936 – Zagreb, 2015) (1965–2006) 1965. asist., 1971. doc., 1979. izv. prof., 1983. red. prof.

SMIČIKLAS, Tadija (Reštovo Žumberačko, 1843 – Zagreb, 1914) (1882–1905) 1882. red. prof.

STANČIĆ, Nikša (Stari Grad, Hvar, 1938) (1971–2008) 1971. asist., 1979. doc., 1987. izv. prof., 1991. red. prof., 1998. red. prof. u trajnom izboru.

STIPIŠIĆ, Jakov (Vrboška, 1920 – Zagreb, 2010) (1958–1977) 1958. honorarni predavač.

STOJSAVLJEVIĆ, Ranka (Daruvar, 1922 – Duga Resa, 1997) (1951–1961) 1951. asist.

STRECHA, Mario (Zagreb, 1956 – Zagreb, 2019) (1997–2019) 1997. asist., 2003. doc., 2008. izv. prof., 2013. red. prof.

SUIĆ, Mate (Postira, Brač, 1915 – Zagreb, 2002) (1965–1984) 1965. honorarni izv. prof., 1968. red. prof.

ŠIDAK, Jaroslav (Beč, Austrija, 1903 – Zagreb, 1986) (1943–1973) 1943. doc., 1945. izv. prof., 1959. red. prof.

ŠIŠIĆ, Ferdo (Vinkovci, 1869 – Zagreb, 1940) (1902–1939) 1902. priv. doc., 1906. izv. prof., 1909. red. prof.

ŠUFFLAY, Milan (Lepoglava, 1879 – Zagreb, 1931) (1909–1916) 1909. izv. prof., 1912. red. prof.

ŠVOB, Držislav (Karlovac, 1907 – Lepoglava, 1945) (1943–1945) 1943. izv. prof.

TADIĆ, Jorjo (Stari Grad, Hvar, 1899 – Beograd, Srbija, 1969) (1935–1938) 1935. doc.

TANODI, Zlatko (Breznički Hum, 1914 – Córdoba, Argentina, 2011) (1945–1945) 1945. doc.

TOMORAD, Mladen (Zagreb, 1971) (2000–2011) 2000. znan. novak, 2001. asist., 2007. viši asist.

VRANJEŠ-ŠOLJAN, Božena (Makarska, 1945) (1996–2015) 1996. doc., 1998. izv. prof., 2004. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.

DJELATNICI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST

BOBAN, Branka (Zagreb, 1944) (1973–2009) 1973. znan. asist., 1987. viša znan. asist., 2001. znan. suradnica, 2006. viša znan. suradnica.

ČORALIĆ, Lovorka (Zadar, 1968) (1992–1997) 1992. znan. asist.

GAJER, Radovan (Zagreb, 1947) (1973–1982) 1973. znan. asist.

JURIŠIĆ, Ivan (Slavonski Brod, 1951) (1988–2000) 1988. znan. asist.

LEČEK, Suzana (Zagreb, 1961) (1990–1997) 1990. znan. novakinja.

LUČIĆ, Josip (Poličnik, 1924 – Dubrovnik, 1994) (1973–1994) 1973. znan. savjetnik.

OČAK, Ivan (Vrtnik, Srijem, Srbija, 1920 – Zagreb, 1994) (1980–1991) 1980. znan. savjetnik.

PAVLIČEVIĆ, Dragutin (Luka Krmpotska, 1932) (1976–1997) 1976. znan. suradnik, 1980. viši znan. suradnik, 1987. znan. savjetnik.

POPOVIĆ, Štefanija (Gornja Pačetina, Krapina, 1950 – Gornja Pačetina, Krapina, 2010) (1973–2005) 1973. znan. asist.

RACKO, Ljerka (Osijek, 1951) (1977–1995) 1977. stručna suradnica.

VRANJEŠ-ŠOLJAN, Božena (Makarska, 1945) (1973–1992) 1973. znan. asist., 1988. znan. suradnica.

ZLODI, Zdravka (Stuttgart, Njemačka, 1975) (2002–2002) 2002. znan. novakinja.

Napomena. U popis djelatnika Zavoda za hrvatsku povijest uključeni su samo oni djelatnici koji nisu prešli na Odsjek za povijest ili su na Odsjek prešli nakon što su prestali raditi u Zavodu.

Odsjek za povijest umjetnosti

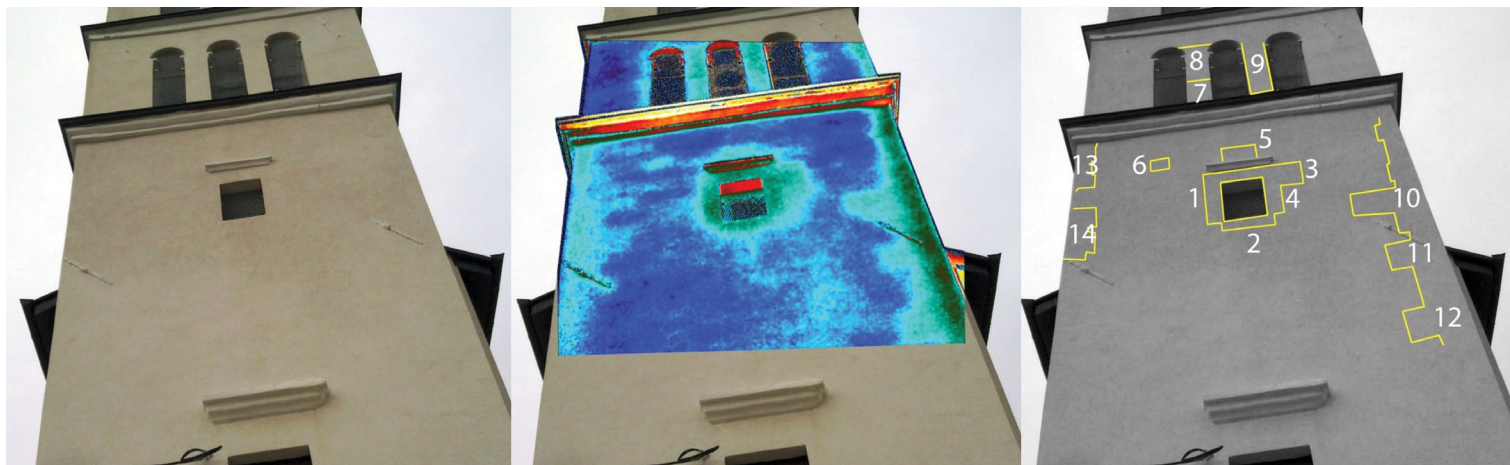
Povijest umjetnosti, kao i sve povezane discipline (likovna kultura, konzervatorstvo, muzeologija, restauracija), studira se na gotovo svim hrvatskim sveučilištima. Zagrebački je Odsjek za povijest umjetnosti skoro svima od njih bio od pomoći pri osnutku studija povijesti umjetnosti, mnogi su naši profesori na tim studijima predavali noseći zajedničku ideju, oblikovali programe, nosili mnoge kolegije, sve dok ti studiji nisu stekli svoju punu samostalnost. To je dakako posljedica činjenice da je zagrebački studij povijesti umjetnosti najstariji, osnovan 1877. godine, ujedno jedan od starijih u Europi. To je posljedica i činjenice da su alumni našeg Odsjeka pomogli u kreiranju većine tih studija ili i danas na njima predaju. Diseminacija znanja i širenje struke tako su već odavno postignuti, što je Odsjek za povijest umjetnosti pozicioniralo kao središnju povijesnoumjetničku instituciju u Republici Hrvatskoj. Nisu samo sveučilišta prihvatila naše programe već je iz jezgre Odsjeka proizašao i jedini naš Institut za povijest umjetnosti, kreiran prvo u sastavu Odsjeka, a potom i kao samostalan javni institut. Dodatno, Odsjek je kroz Fakultet još koncem 1970-ih godina bio suosnivač nastavnoga profila profesora likovne kulture, u suradnji s Akademijom likovnih umjetnosti (ALU); 1997. godine studiju restauracije pri ALU Odsjek je također bio suosnivač i sudjelovao u nastavi prvih desetak godina; koncem 1980-ih godina Odsjek je bio pokretač i suosnivač interdisciplinarnog i interfakultetskog studija Dizajna, koji je danas u okviru Arhitektonskoga fakulteta i na kojem povijesnoumjetničku grupu predmeta od osnutka do 2015. predaju nastavnici Odsjeka. Kroz Fakultet Odsjek je suosnivač i studija Krajobrazne arhitekture, koji se izvodi na Agronomskome fakultetu, na kojemu također predaju nastavnici Odsjeka. Jednako su tako nastavnici Odsjeka predavali na studiju Likovne kulture Pedagoškoga (danas Filozofskoga) fakulteta u Rijeci tijekom 1990-ih godina, pomažući pri ustrojavanju toga studija, a tako i na sveučilištima u Splitu, Dubrovniku i Mostaru.

Sve to nagnalo je Odsjek da ne živi na lovorikama prošlosti, već da stalno bude predvodnica unapređenja struke, metodologije poučavanja i znanstvenoga rada te da je u trajnu kreiranju novih, sve atraktivnijih mogućnosti studiranja.

ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI DANAS

Odsjek za povijest umjetnosti danas se veličinom može svrstati u srednje velike. Godišnje upisuje 70 studenata, a još njih dvadesetak s ALU pohađa nastavu na Odsjeku. Broj nastavnika posljednjih se godina stalno kreće oko 25–30, ovisno o broju asistenata na projektima.

Na Odsjeku od 2000. godine djeluje i *Klub studenta povijesti umjetnosti* (KSPUFF) i od tada razvija područja svojega djelovanja te u najpozitivnijem smislu predstavlja nadopunu nastave i praktičnoga rada kao pripreme za rad u struci. Najvažniji su projekti KSPUFF-a *Kontrapost*, časopis studenata povijesti umjetnosti, *Kulturflux*, mrežni portal koji donosi zanimljive sadržaje i predstavlja odličnu platformu za likovnu kritiku i

Suvremene tehnologije: rezultati dobiveni termokamerom. Crkva sv. Stefana u Golubiću kod Knina, danas pravoslavna crkva. Termokamera je dokazala da se ispod nove žbuke nalaze ranosrednjovjekovni fragmenti skulpture s pleterima.

novinarsku praksu, vrlo uspješan *Međunarodni kongres studenata povijesti umjetnosti*, koji je dobra priprema za rad u znanosti, te *Praktikum*, suradnja naših studenata s ALU putem koje se studentima omogućava da se upoznaju s procesima izrade grafičkih tehnika, kao i drugim aspektima likovnih praksi.

Odsjek za povijest umjetnosti formira buduće povjesničare umjetnosti. No za razliku od nekad, kada je povijest umjetnosti bila tretirana kao „gospodska“ ili „salonska“ disciplina, kada je vladanje klasičnim povijesnoumjetničkim metodologijama bilo stvar prestiža, kada su veliki majstori struke znali začas prepoznati rukopis nekog slikara ili kipara, sitnoslikara ili zlatara, danas se povjesničar umjetnosti sreće sa sasvim drugačijim izazovima. Tako primjerice oni zaposleni u konzervatorskom odjelu nužno moraju imati spoznaje iz tehničkih znanosti – pitanja konstrukcije, korištenje određenih tipova žbuke u konzervaciji, djelovanje živog vapna, korištenje boja na žbukama različitih svojstava; oni u restauratorskim zavodima moraju se sretati s prirodnoznatstvenim spoznajama, primjerice poznavati učinke kemijskih ili petrografskih analiza; sve te stvari doduše rade specijalisti tih disciplina, no dobar povjesničar umjetnosti nužno treba baratati barem osnovama. Još je i dobro kad se radi o poznatim stvarima, poznatim procesima. A što kad iskrasne posve nov problem? Primjerice posljednjih se nekoliko desetljeća počelo voditi računa o povijesnome pejzažu i njegovu rekreiranju, makar i virtualnom, prije negoli posve nestane ubrzanom izgradnjom. Kako ćemo ostaviti baštinu, iskaz našeg identiteta, budućim generacijama? Ili ćemo, zato što nismo educirani, pustiti da propadne, da se posve degradira? Iako se u Europi već dulje vrijeme raspravlja o tom problemu, još se nigdje on ne studira, istraživanja se provode različitim neujednačenim metodologijama i još su uvijek sporadična, Odsjek je dako reagirao. Nedavno je dovršen međunarodni projekt proveden u suradnji s nekoliko europskih sveučilišta koji je rezultirao silabom novoga diplomskog studija, „Menadžer povijesnog krajolika“, koji, kad prođe sve administrativne procedure, postaje prvi takav studij uopće. Proizlazi iz toga primjera i ključni zaključak: od znanosti koja ostaje u kabinetu i u prestižnim časopisima, u zatvorenosti struka u svoje znanstvene krugove, nema baš neke društvene koristi. Ono što je, barem po našem mišljenju, važno jest diseminirati, podijeliti znanja sa širom zajednicom za njezinu dobrobit.

To je jedan od razloga zašto su djelatnici Odsjeka za povijest umjetnosti prilično angažirani u javnome životu. Mnogi su bili i još su aktivni na Hrvatskome radiju, na Hrvatskoj televiziji, nekoć ponajviše u obrazovnome programu. Izložbe su jedan od ponajboljih vidova diseminacije znanja i približavanja baštine široj

publici, a članovi Odsjeka u pripremanju izložaba vrlo su aktivni. Kod terenskih istraživanja nužno se uspostavlja suradnja s lokalnom zajednicom, korisna kasnije kod očuvanja baštine i korištenja rezultata.

Povijest umjetnosti danas je na raskrižju. Klasična povijest umjetnosti sa svojim metodama svakako će opstati, jer su to fundamentalne metode naše struke. Ali izazovi tehnološkoga napretka nukaju na korištenje suvremenih tehnologija u istraživanju, jer su to alati koji omogućavaju brže i pouzdanije prikupljanje podataka za analizu. Vještine korištenja tih alata svi će studenti trebati savladati žele li raditi u europskome prostoru. Odsjek je i tu relativno brzo reagirao. Novi doktorski studij, koji je krenuo od akademske 2022/23. godine, uveo je radionice s upoznavanjem rada sa suvremenim tehnologijama. Ostaje nam da dočekamo još jednu reformu studija, pa da to uvedemo i na diplomsku razinu.

STUDIJSKI PROGRAM

Svakom budućem studentu Odsjek za povijest umjetnosti pruža mogućnosti studiranja na svim tri- ma razinama. Studij je podijeljen na trogodišnji prijediplomski studij, u kojem se stječu temeljna znanja struke, i dvogodišnji diplomski studij s usmjerenjima i modulima. U svakome semestru prijediplomskoga studija (osim prvoga semestra) pohađaju se dva obvezna predmeta i jedan izborni. Time je kroz obvezne predmete zadržana ranija struktura bazičnih predmeta koji kronološkim slijedom pružaju osnovni uvid kroz sva razdoblja povijesti umjetnosti. Istodobno je kroz izborne predmete studentima omogućeno stjecanje specijaliziranih znanja. Na taj način otvorena je mogućnost da se tijekom čitava studija proširuju znanja unutar osobnog interesnog područja. U svakome semestru studenti mogu birati između desetak izbornih predmeta. Nakon završena trogodišnjega prijediplomskoga studija studenti dobivaju diplomu prvostupnika/ prvostupnice humanističkih znanosti – smjer povijesti umjetnosti.

S obzirom na to da diploma prvostupnika nudi ograničene mogućnosti zapošljavanja većina studenata upisuje diplomski studij. Zbog prestižne pozicije zagrebačkoga Sveučilišta na diplomski studij našeg Odsjeka dolazi i značajan broj studenata koji su prijediplomski studij završili na drugim sveučilištima. U dvogodišnjem diplomskom studiju, koji se može studirati dvopredmetno, ali i jednopredmetno, naglasak je na mogućnostima specijalizacije unutar struke. Sačinjavaju ga dva smjera: nastavnički i istraživački. Nastavni smjer ima težište na metodici izvođenja nastave jer priprema studente za rad u srednjim školama, a na zajedničkome studiju s Akademijom likovne umjetnosti i za nastavu u osnovnim školama. Unutar istraživačkoga smjera student se može opredijeliti za četiri modula: umjetnost antike i srednjeg vijeka, umjetnost renesanse i baroka, moderna i suvremena umjetnost te konzervatorski modul. Unutar odabranoga modula student se opredjeljuje za temu završnoga rada, obranom kojega stječe titulu magistra/magistre struke povijesti umjetnosti. Završetkom diplomskoga studija studenti stječu mogućnost zapošljavanja u znanosti, obrazovanju, konzervatorskim odjelima, muzejima i galerijama, arhivima i knjižnicama, u elektroničkim i tiskanim medijima, turističkim zajednicama, interpretacijskim centrima. Po završetku diplomskoga dijela studija studenti mogu upisati trogodišnji doktorski studij.

Novim programom nastojalo se naći što svrsishodniju ravnotežu između predavanja, seminarskih vježbi i terenske nastave. Terenska nastava podrazumijeva nastavu koja se održava na području Zagreba u muzejsko-galerijskim institucijama, na lokacijama spomenika arhitekture ili lokacijama javnih skulptura te nastavu kojom se studenti upoznaju s nacionalnom i internacionalnom likovnom baštinom na jednodnevnim ili višednevnim putovanjima.

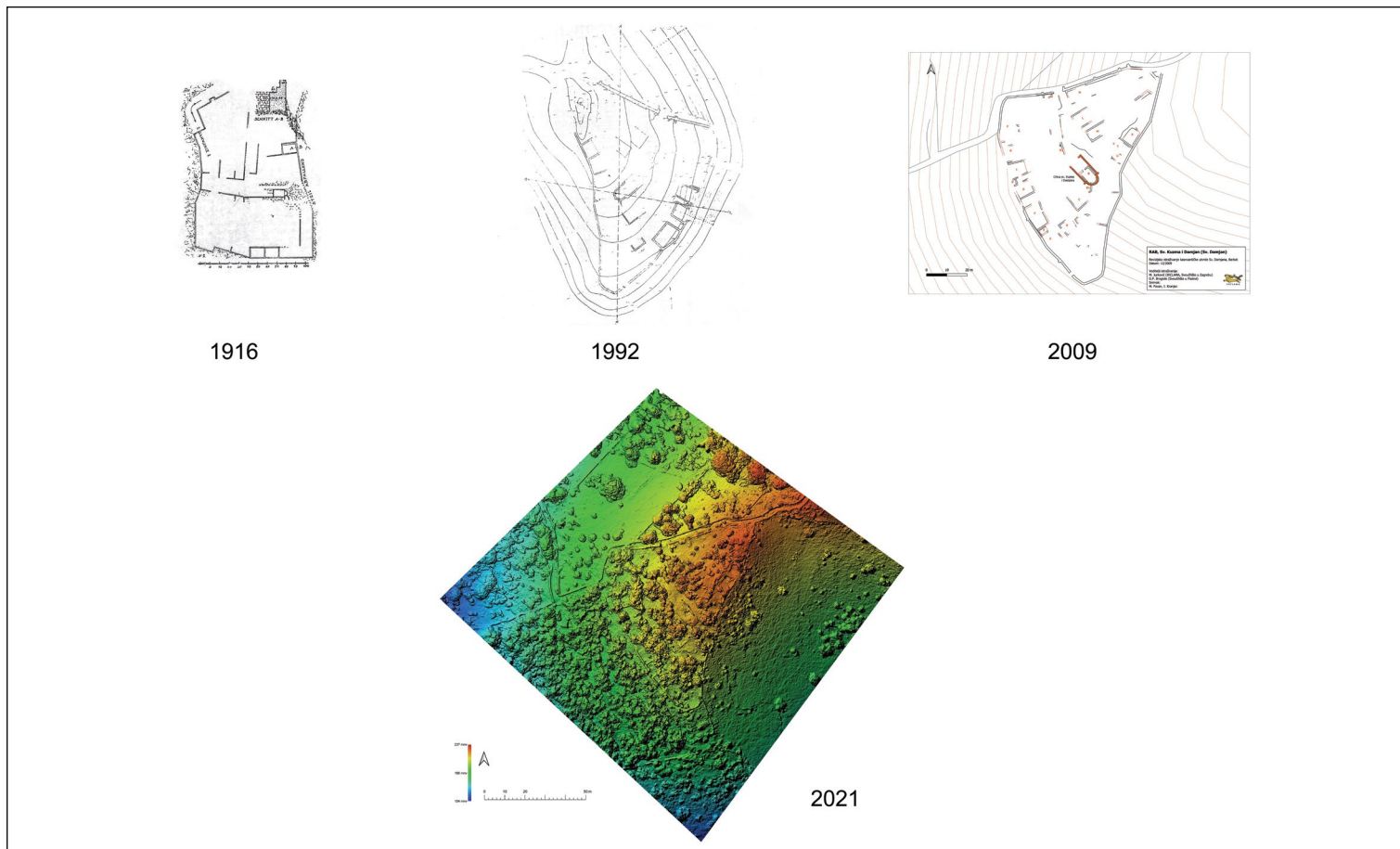

Terenska nastava Odsjeka u Beču, 2010.

Sve mogućnosti koje se otvaraju novim sustavom studiranja povijesti umjetnosti mogu biti korištene za što bolje i cjelovitije izučavanje, tumačenje i vrednovanje nacionalne baštine, kao i njezine integracije unutar europske povijesti umjetnosti.

Za edukacijske aktivnosti, ne samo prema novom programu nego i u odnosu prema tehnološkom napretku, nužno je modernizirati metodološke i tehnološke pristupe. Stoga su znanstvenoistraživački projekti na Odsjeku izuzetno važni. Promjene u tehničkom aspektu posebno su važne u posljednjim trima desetljećima s obzirom na prelazak na digitalnu tehnologiju, kao i gotovo podjednako radikalne promjene do kojih je došlo usvajanjem bolonjskoga sustava studiranja. Detektirane promjene otvaraju pitanja ključna za budući razvoj struke.

Nakon što je poslijediplomski studij bio sedam godina zatvoren (posljednji studenti bili su upisani 2016/17. godine), obnovljen je s novom koncepcijom i novim studijskim programom te je od akademske godine 2022/23. u funkciji pod nazivom „Doktorski studij povijesti umjetnosti, kulturne baštine i vizualne kulture“. Nova koncepcija doktorskoga studija privlači nove kandidate i ubrzo će početi donositi nove rezultate, važne za nova saznanja o neistraženim temama iz cjelokupne povijesti umjetnosti, ponajprije o onima koje se odnose na hrvatsku kulturnu baštinu. Iskorak koji je Odsjek napravio s doktorskim studijem uvođenjem suvremenih tehnologija u nastavni proces ključan je za budućnost.

Suvremene tehnologije: povijest istraživanja utvrde sv. Kuzme i Damjana u Barbatu na Rabu.

STRUKTURA ODSJEKA ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Da bi se studijski programi izveli, Odsjek je nužno strukturiran po katedrama, od kojih svaka pokriva određeni kronološki segment struke. Danas na Odsjeku postoji sedam katedara: Katedra za umjetnost antičke, kasne antike i ranog srednjeg vijeka, Katedra za umjetnost romanike i gotike, Katedra za umjetnost renesanse i baroka, Katedra za modernu umjetnost i vizualne komunikacije, Katedra za zaštitu kulturne baštine, Katedra za teoriju likovnih umjetnosti i Katedra za metodiku nastave povijesti umjetnosti. Tako oblikovane katedre nastale su 2001. reorganizacijom prethodnih.

Katedru za umjetnost antičke, kasne antike i ranog srednjeg vijeka od osnutka 2001. vodi Miljenko Jurković. Na Katedri djeluju Dino Milinović, Nikolina Maraković, Tin Turković, Maja Zeman i Filip Lovrić. Kratko su na Katedri djelovali znanstveni novaci Iva Marić, Ivan Basić, Josipa Lulić, Ivor Kranjec, Palmira Krleža i Jelena Behaim.

Katedru za umjetnost romanike i gotike vodi Predrag Marković, a na njoj djeluju Ana Marinković, Ana Munk i Ivana Tomas.

Katedru za umjetnost renesanse i baroka vodi Sanja Cvetnić, a na njoj djeluju Dubravka Botica, Danko Šourek i Tanja Trška.

Katedru za modernu umjetnost i vizualne komunikacije vodi Dragan Damjanović, a na njoj djeluju Lovorka Magaš Bilandžić i Patricia Počanić.

Na Katedri za zaštitu kulturne baštine, koju vodi Zlatko Jurić, danas rade Marko Špikić i Franko Ćorić.

Katedru za teoriju likovnih umjetnosti vodi Jasna Galjer, a na njoj djeluje Luja Šimunović.

Katedru za metodiku nastave povijesti umjetnosti naizmjenice vode Jasmina Nestić i Josipa Alviž.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Znanstvena istraživanja članova Odsjeka realiziraju se na vrlo različite načine i kroz izuzetno raznolike izvore financiranja, prateći time i povijesni razvoj Odsjeka. Prvi je počeo Artur Schneider između dva svjetskih ratova, popisujući sistematski umjetnička djela na pojedinim područjima, zapravo kreirajući prvu povijesnoumjetničku topografiju za potrebe JAZU (danas HAZU). Godine 1961. Grgo Gamulin i Milan Prelog u okviru Odsjeka osnovali su Institut za povijest umjetnosti i time kreirali institucionalni okvir za znanstvena istraživanja. Od tada pa do 1990-ih godina sva su se istraživanja radila pri Institutu. Institut je mijenjao pravni položaj, sve dok se 1991. nije odvojio od Sveučilišta i postao javni institut. Od 1990-ih godina članovi Odsjeka istraživanja provode pri matičnoj instituciji, prvo kroz projekte Ministarstva znanosti i obrazovanja, a potom Hrvatske zaklade za znanost. Na Odsjeku se 1990-ih godina izvodilo šest znanstvenoistraživačkih projekata, u kojima su sudjelovali ne samo svi nastavnici Odsjeka već i mnogi stručnjaci iz Instituta, kao i iz drugih hrvatskih institucija. Projekti se postupno raslojavaju, polako se napuštaju mega-projekti koji pokrivaju cijelu zemlju ili pak cijelo jedno kronološko razdoblje. Kreće se dubinski analitički u pojedine probleme.

Članovi Odsjeka vodili su i kompetitivne međunarodne projekte, jedan FP6 i jedan ERC. Među međunarodnima je i nekoliko projekata Erasmus KA2, kojih su voditelji članovi Odsjeka. Raznolikost izvora financiranja prilično je velika, a jedan od ključnih je Ministarstvo kulture, uz koje možemo pridodati i Ministarstvo turizma, razne institucije lokalnih zajednica te, završno, razne bilateralne projekte i projekte institucijske potpore Fakulteta.

Veza između istraživačkoga rada i javnosti realizira se pak kroz brojne projekte izložaba, znanstvenih sinteza međunarodnog ili nacionalnog karaktera, monografskih studija ili retrospektiva o pojedinom umjetniku. Rezultati znanstvenih istraživanja nisu samo katalozi izložaba već brojne monografije, sinteze, članci publicirani u inozemstvu. Rad na izložbama (koje su nerijetko rezultat znanstvenih istraživanja), objavljivanje monografija i sudjelovanje u dokumentarnim filmovima, kao i nastupi u javnim medijima, predstavljaju dio rezultata predana rada u struci. Rezultati istraživanja i interpretacije odsječkih (kao i svih ostalih) povjesničara umjetnosti prisutni su u prezentaciji, tumačenju i afirmaciji nacionalne kulturne baštine pred domaćom i međunarodnom javnošću. Tu su i brojna sudjelovanja na znanstvenim i stručnim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu te objavljivanje brojnih studija u zbornicima s tih skupova. Aktivnosti članova našeg Odsjeka iznimno su brojne te izgleda kao da živimo u vremenu u kojemu se ritam znanstvene i stručne produkcije neprestano ubrzava.

ZAJEDNIČKE
 KULTURNE
 BAŠTINE
 ARS ET VIRTUS
 8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
 GODINA
 ZAJEDNIČKE
 KULTURNE
 BAŠTINE
 ARS ET VIRTUS
 8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
 GODINA
 ZAJEDNIČKE
 KULTURNE
 BAŠTINE
 ARS ET VIRTUS
 8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
 GODINA
 ZAJEDNIČKE
 KULTURNE
 BAŠTINE

Izložbe kao ključni dio djelatnosti Odsjeka. Lijevo: Škrinja sv. Šimuna u opatiji Fontevraud za izložbu Europa u doba Anžuvina, 2001. Desno: Ars et virtus – Hrvatska – Mađarska. 800 godina zajedničke kulturne baštine, katalog.

MEĐUNARODNI ISTRAŽIVAČKI CENTAR ZA KASNU ANTIKU I SREDNJI VIJEK

MIC za kasnu antiku i srednji vijek (IRCLAMA) posebna je sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Njezino je djelovanje međutim toliko povezano sa znanstvenim djelatnostima Odsjeka za povijest umjetnosti da je nemoguće promatrati ih odvojeno. Osim toga, osnivači su Centra s našega Odsjeka. Centar je osnovan 1993. godine Odlukom rektora Marijana Šunjića, a na poticaj Miljenka Jurkovića, uz svesrdnu pomoć akademika Igora Fiskovića s našega Odsjeka i profesora emeritusa Nikole Jakšića sa Sveučilišta u Zadru, tada pomoćnika ministrice kulture. Centar je osnovan u jeku Domovinskoga rata u trenucima kada je trebalo našim inozemnim kolegama pojasniti situaciju, a mi smo to odlučili napraviti kroz spomeničku baštinu, koja je tada bila nemilice uništavana od agresora. Osnovni je zadatak bio popuniti bjeline na svim povijesnim i povijesnoumjetničkim kartama Europe, barem za starija razdoblja, primjerice za srednji vijek. Hrvatska, percipirana u široj političkoj zajednici, uvijek je gurana u bizantski svijet, tako da osim nekoliko vrhunskih spomenika antike, ranosrednjovjekovnoga Sv. Donata u Zadru ili naših umjetnika *gastarbajtera* renesanse i baroka Hrvatska nije bila percipirana kao dio zapadnoga kulturnoga kruga. Taj je osnovni zadatak riješen u vrlo kratku vremenu, a Centar je razvio svoje djelatnosti, koje ćemo samo ukratko nabrojiti. Svake godine održava se međunarodni simpozij koji okuplja najbolje svjetske medieviste i koji je 2023. doživio svoje

MIC za kasnu antiku i srednji vijek, međunarodna radionica projekta HILAR.

30. izdanje. Kroz bilateralne sporazume održavaju se dugoročna arheološka istraživanja odabranih hrvatskih lokaliteta svjetskoga značaja, u suradnji s institucijama iz Francuske, Švicarske, Italije i Španjolske. Izdavačka je djelatnost Centra pozamašna: međunarodni znanstveni časopis *Hortus Artium Medievalium* (od 1995. godine, ur. M. Jurković), 28. broj već je tiskan, a brojevi 29. i 30. u pripremi su; serija *Dissertationes et Monographiae* trenutno je na 20. broju, a nosi monografske obrade važnih svjetskih spomenika ili zbornike radova tiskanih u čast velikanima naše struke; serija *Corpus Architecturae Religiosae Europaeae* rezultat je velika paneuropskoga projekta započetoga 2001. godine (koordinatori M. Jurković, †N. Duval, G.-P. Brogiolo); nakon desetljetnih metodoloških priprema tiskan je pilot-volumen s materijalom iz padovanske regije, a trenutno ubrzano izlaze knjige u suradnji s Vatikanom o rimskoj arhitekturi – izašao prvi volumen, drugi je u tiskari, a treći u pripremi.

Koliko je djelatnost Centra povezana s Odsjekom za povijest umjetnosti i Filozofskim fakultetom, govori i činjenica da je biblioteka Centra, najbolja specijalizirana medievistička biblioteka, nakon preseljenja iz Motovuna u Zagreb bila stacionirana pri Odsjeku za povijest umjetnosti, a godine 2024. odlukom rektora Sveučilišta u Zagrebu Stjepana Lakušića preseljena kao trajna posudba u Knjižnicu Filozofskoga fakulteta, na usluzi svim hrvatskim medievistima i široj publici.

Druga izuzetno važna činjenica jest da je Centar poligon terenske nastave i stručne prakse studentima Odsjeka za povijest umjetnosti, sporadično i studentima arheologije i povijesti, kao i studentima iz partnerskih europskih zemalja. Na tim terenima studenti u prisutnosti eminentnih europskih stručnjaka stječu vještine koje na redovnome studiju ne mogu dobiti. Radionice koje pak proizlaze iz međunarodnih projekata mjesto su susreta naših studenata i onih iz drugih europskih zemalja, kojima stručnjaci različitih profila prenose vještine bez kojih je nezamisliv rad u struci u 21. stoljeću.

OD STOLICE (KATEDRE) DO ODSJEKA – POVIJESNI PREGLED

Odsjek za povijest umjetnosti osnovan je 1877. godine, samo tri godine nakon utemeljenja modernoga Mudroslovnoga (Filozofskoga) fakulteta (Jurković 1998, Jurković i Dulibić 2022). Etape razvoja duge povijesti Odsjeka međusobno su jasno odijeljene.

Prvo, prilično dugo razdoblje na *Stolici za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju* trajalo je punih četrdeset godina. Izidor Kršnjavi postavljen je za profesora rješenjem o imenovanju od 21. studenoga 1877. Predavanja je započeo u ljetnome semestru, 11. ožujka 1878, nastupnim predavanjem „O značenju povijesti i arheologije umjetnosti“. Svoju viziju realizirao je doista kao javna osoba. Oživio je djelovanje Društva umjetnosti (1879), godine 1880. osnovao je Muzej za umjetnost i obrt, a 1882. godine Obrtnu školu, osnovao je i *Glasnik Društva za umjetnost i umjetni obrt* (1886) te *Nastavni vjesnik* (1892). Držao je nastavu i klericima u Sjemeništu, u samostanu milosrdnica, Preparandiji, Višoj djevojačkoj školi, Djetićkom društvu. Ključno za dobro funkcioniranje Katedre bilo je postavljanje Kršnjavoga za prvoga kustosa Galerije starih majstora 1883. godine, što je pak bila vizija Josipa Jurja Strossmayera. Ta su dvojica protagonista odredila sudbinu sveučilišne nastave povijesti umjetnosti, začetke znanstvenih istraživanja, no ponajviše, javnim svojim djelovanjem, sudbinu kulture općenito (Damjanović 2022).

Prije prisilnog odlaska u mirovinu Kršnjavi je, koristeći svoju ministarsku poziciju, Zakonskim aktom 1893. godine osnovao Arheološki zavod Mudroslovnoga fakulteta, učinivši tako prvi korak u odvajanju arheologije od povijesti umjetnosti. Iste godine postavio je Kršnjavi Josipa Brunšmida za kustosa u Arheološkom odjelu Narodnoga muzeja u Zagrebu, koji je odmah po doktoratu imenovan ravnateljem tog Odjela. Ubrzo potom, 1896. godine, J. Brunšmid biran je za izvanrednoga profesora *klasične arheologije*. Od tada su, dakle, dvije struke i formalno razdvojene.

Kršnjavi se na Sveučilište vraća 1897. kao redoviti profesor te nastavlja raditi do umirovljenja 1918. godine. Tada je predavao predmet *Povijest umjetnosti i kulture* na istoimenoj katedri.

Počeci studija povijesti umjetnosti izniknuli su iz bečke škole povijesti umjetnosti, Kršnjavi je bio bečki đak, učenik Eitelbergerov, a bečka je škola bila tada smatrana najnaprednijom u teorijskoj podlozi (Jirsak 2008). Konceptualno, slijedio je naslijeđe bečke škole, ali u znanosti i nastavi ipak nije u potpunosti prihvatio taj model, preuzevši i suvremena pozitivistička kretanja. Najveća zasluga koja mu se može pripisati jest prosvjetiteljski duh, zahvaljujući kojemu je istovremeno osnovao čitav niz kulturnih ustanova, približavao povijest umjetnosti i umjetnost općenito široj publici, upravo tako osmišljavajući i svoju edukacijsku aktivnost.

Druga faza razvoja Odsjeka jest međuratno razdoblje. *Katedra* 1928. godine postaje *Seminar za povijest umjetnosti*. Protagonist je tog razdoblja Artur Schneider, kojemu se u nastavi pridružuju Petar Knoll i Željko Jiroušek, dok su starija povijesnoumjetnička razdoblja pokrivali profesori arheologije Josip Brunšmid i Viktor

Protagonisti u prvih sto godina Odsjeka. Osnivači: Josip Juraj Strossmayer i Izidor Kršnjavi. Međurađe: Artur Schneider (crtež J. Miše). Nakon Drugoga svjetskog rata: Grgo Gamulin i Milan Prelog.

Hoffiler, nastavljajući tako povezanost dviju struka. Promjene nastale u tom razdoblju krucijalne su za razvoj visokoškolske nastave i za znanstvenu djelatnost u povijesti umjetnosti. Schneider je bio ne samo nastavnik već i upravitelj Grafičke zbirke Sveučilišne knjižnice (1919), tajnik Hrvatskog glazbenog zavoda, a od 1928. ravnatelj Strossmayerove galerije.

Godine 1928. osnovana je i knjižnica Seminara, što je bitno utjecalo na kvalitetu studija, s obzirom na činjenicu da tada još nisu postojali projekcijski aparati, pa se spomenička građa ilustrirala direktno iz knjiga. Osnovan je i klub studenata, u okviru kojega su studenti organizirali učenje jezika te kupovali knjige za novac koji su dobivali od polaznika takovih jezičnih tečajeva, a koje Seminar nije mogao nabaviti.

Schneiderove zasluge za struku doista su brojne. Osim što je formirao knjižnicu, može se smatrati rodo-načelnikom zagrebačke škole povijesti umjetnosti, čiji su alumni zauzeli praktički sve službe u institucijama kulture, a potom i na Fakultetu. Ključno je međutim što je tek sa Schneiderom počeo sustavan znanstveni rad. Utemeljitelj je niza istraživačkih područja unutar struke: prvi sustavni katalozi umjetničkih djela, doslovce prva umjetnička topografija. Javno njegovo djelovanje ogleda se u pripremi mnogih izložaba popraćenih katalozima u kojima se ogledalo kritičko preispitivanje atribucija. Njegov suradnik P. Knoll u javnome je životu nastupao u novinama ističući probleme zagrebačkog urbanizma s konzervatorskog gledišta (Špikić 2022).

Prijelazno razdoblje za vrijeme Drugoga svjetskog rata dovodi novu ekipu: Josip Matasović, Antun Bauer, Ivan Bach. Tada se u konceptu studija događaju promjene s naglaskom na provincijsku umjetnost, primijenjenu umjetnost te probleme muzeologije i zaštite.

Prvo poraće doba je reorganizacije studija. Seminaru se priključuju redom Grgo Gamulin, Milan Prelog, Zdenko Vojnović, Tihomil Stahuljak, Marcel Gorenc. Godine 1950-e jesu godine promjena: osniva se fotolaboratorij, terenska nastava postaje sastavni dio studija, Z. Vojnović uvodi Muzeologiju, dolaze novi nastavnici, Radoslav Putar i Vera Horvat-Pintarić, nešto kasnije i Radovan Ivančević. Na 80. godišnjicu osnutka Seminar postaje Odsjek (1958).

Ključni protagonisti 1950-ih, 1960-ih i 1970-ih godina svakako su Gamulin i Prelog. Uspostavili su prve katedre na Odsjeku, reformirali studij, osnovali Institut za povijest umjetnosti. Odsjek se povećava: 1960-ih

pristižu Marija Planić-Lončarić, Božidar Gagro, Tonko Maroević, Jadranka Damjanov i Vladimir Marković, a 1970-ih Igor Fisković i Zvonko Maković.

Uspostava prvih katedara na Odsjeku bila je ponajviše rezultat personalnih mogućnosti. Početno su osnovane tri katedre: Katedra za povijest umjetnosti starog vijeka (voditelj Marcel Gorenc), Katedra za opću i nacionalnu povijest umjetnosti srednjeg vijeka (voditelj Milan Prelog) i Katedra za opću i nacionalnu povijest umjetnosti novog vijeka (voditelj Grgo Gamulin). No već 1966. katedre se konceptijski potpuno mijenjaju, tako da su od postojećih stvorene dvije: Katedra za opću povijest umjetnosti (Gamulin) i Katedra za nacionalnu povijest umjetnosti (Prelog), a Vera Horvat-Pintarić 1967. godine pokreće treću, Katedru za teoriju vizualnih umjetnosti, koja je 1971. promijenila ime u Katedra za vizualne komunikacije, dizajn i teoriju umjetnosti.

Inovacije pokazuju smjer u kojem nastavni proces kreće. Prisjetimo se da je već 1951. godine M. Prelog uveo terensku nastavu za studente povijesti umjetnosti; 1958. pokrenuo je predmet *Teorija likovnih umjetnosti*, koji je te godine i predavao; uveo je i *Ikonologiju*, koju izvodi s R. Ivančevićem; V. Horvat-Pintarić započinje s predmetom *Umjetnost i vizualna percepcija*. Metodika povijesti umjetnosti, iako se i ranije predavala, postaje sustavno vođen predmet dolaskom J. Damjanov 1965. godine. Fotolaboratorij, koji je vodio Krešimir Tadić, neizmjereno je unaprijedio nastavu i znanstvenoistraživački rad.

U svrhu promicanja i sustavne organizacije znanstvenoga rada osnovali su Gamulin i Prelog (uz Duju Rendića Miočevića s Odsjeka za arheologiju) 26. siječnja 1961. Institut za povijest umjetnosti i arheologiju Filozofskoga fakulteta. Institut je mijenjao koncepciju i naziv nekoliko puta do 1991. godine, kada se izdvaja iz Sveučilišta i postaje javni institut, no to nije smanjilo intenzitet znanstvene suradnje s Odsjekom.

U dobroj tradiciji Odsjeka i Gamulin i Prelog javno su djelovali. Gamulin je bio na funkciji Načelnika Odjela za kulturu i umjetnost u Ministarstvu prosvjete, suosnivač Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske (1953) i Nacionalne sekcije međunarodnog udruženja likovnih kritičara (AICA). Prelog je među ostalim uveo temelje u analizi i vrednovanju povijesnih i urbanih jezgri, dodatno povezujući istraživački proces s javnim angažmanom u izradi urbanističkih planova. Dijapazon javnog djelovanja upotpunio je aktivnostima od zaštite spomenika kulture do diseminacije znanja nizom radijskih i TV-emisija.

Sljedeća razvojna etapa Odsjeka počinje reformama. Nakon uvođenja dvopredmetnoga studija bazirana na kronološki ustrojenim predmetima (1977/78) uslijedila je reforma koja uvodi priličnu slobodu u izbornosti i kreiranju vlastita kurikula (1997/98), da bi završilo bolonjskom reformom (2004/05).

Promjenu programa studija prati i promjena katedara. Akademske godine 1977/78. novouspostavljeni sustav katedara jest ovaj: Katedra za povijest umjetnosti starog vijeka, Katedra za povijest umjetnosti srednjeg vijeka, Katedra za povijest umjetnosti novog vijeka, Katedra za nacionalnu povijest umjetnosti, Katedra za vizualne komunikacije i dizajn te Katedra za metodiku nastave povijesti umjetnosti. Takvim ustrojem započinje i novo razdoblje Odsjeka.

U novome programu nalazimo jasnije strukturirane predmete i daljnji kontinuitet u odvojenosti svjetske povijesti umjetnosti od umjetnosti na domaćem tlu. Novi predmeti *Vizualne komunikacije*, *Dizajn* i *Urbanizam* pratili su suvremene tendencije na europskim i američkim sveučilištima.

Sastav Odsjeka mijenja se mnogim odlascima što u mirovinu što na druga radna mjesta (M. Prelog, T. Stahuljak, Ž. Jiroušek, M. Planić-Lončarić, B. Gagro, honorarni suradnik Ž. Košćević), a zapošljavaju se novi

Tradicionalna večera Odsjeka između Božića i Nove godine, 2010.

ljudi: Predrag Vuković, Ivo Maroević, Krunoslav Kamenov, Miljenko Jurković, Predrag Marković, Milan Pelc, Nada Grujić, Krešimir Oremović, Frano Dulibić.

Od 1970-ih do 1990-ih godina nositelji studija svakako su bili Vera Horvat-Pintarić i Radovan Ivančević, a uz njih su bili Igor Fisković, Vladimir Marković, Ivo Maroević te povjesničari Petar Selem i Mate Suić. V. Horvat-Pintarić pokrenula je 1967. Katedru za vizualne komunikacije i dizajn, što je bio pionirski pothvat na ovim prostorima, Katedra je bila među prvim katedrama te vrste na svijetu. Njezin pristup angažiranoj umjetnosti, političkom plakatu i kiču objavljen u knjizi *Od kiča do vječnosti* (1979) bio je i predmet predavanja na različitim kolegijima, a uvodila je i nove teme na studij povijesti umjetnosti, poput stripa ili televizije. R. Ivančević osim rada na Odsjeku ostavio je značajan trag serijom edukativnih element-filmova, dokumentarnim filmovima te javnim istupima u medijima u kojima je beskompromisno branio interese struke, kao što je to činio i funkcijom predsjednika Društva povjesničara umjetnosti (1991–2002). Z. Maković također u medijima često zastupa interese struke, a od 2014. do 2022. godine bio je predsjednik Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske. J. Damjanov zajedno s M. Prelogom uspjela je uvesti, pa osamostaliti predmet *Likovna umjetnost* u srednjoškolsko obrazovanje. Za potrebe nastave objavila je srednjoškolske udžbenike *Likovna umjetnost I* (1971) i *Likovna umjetnost II* (1972), koji su izdani u preko 30 izdanja i prevedeni na nekoliko jezika te su na njima odgojene brojne generacije. Knjiga I. Maroevića *Uvod u muzeologiju* (1993) temeljni je udžbenik za to područje

ne samo u nas nego se koristi i u svijetu. Iz te su generacije čak tri člana HAZU: V. Horvat-Pintarić, V. Marković i I. Fisković.

S novom reformom 1997/98. studij povijesti umjetnosti kreće po novom programu, organiziranom kao spoj obveznih i izbornih kolegija. Zadržana je dotadašnja struktura predmeta po kronološkim razdobljima, ali se najveći dio nastave pokriva izbornim kolegijima, tako da se studenti od početka studija mogu opredjeljivati i tijekom studija specijalizirati. S takvim, prilično otvorenim programom Odsjek se počeo usklađivati s paralelnim studijima u svijetu, počeo misliti o zahtjevima struke u nadolazećem mileniju i nadasve je anticipirao promjenu koju će uskoro donijeti tzv. bolonjski sustav studiranja. Tu je promjenu programa ubrzo pratila i nova struktura katedara, kao i niz personalnih promjena.

Novi je studijski program, s velikom izbornosti, omogućavao otvaranje čitava niza novih kolegija i šire nje edukacijske ponude Odsjeka. Istovremeno otvorili su se novi putovi zapošljavanja, uglavnom preko projekata, za niz znanstvenih novaka. Upravo krajem milenija i početkom novoga dogodila se poprilična smjena generacija. Otišli su tko u mirovinu tko na drugo radno mjesto V. Horvat-Pintarić, R. Ivančević, J. Damjanov, V. Marković, K. Oremović, K. Kamenov, P. Vuković. Gotovo istovremeno kreće serija zapošljavanja: Ivan Bogavčić, Zlatko Jurić, Dubravka Botica, Marko Špikić, Sanja Cvetnić, Jasenka Gudelj, Dino Milinović, Nikolina Maraković, Jasna Galjer, Dragan Damjanović, Franko Ćorić. Drugi se velik val kadrovskih mijena događa upravo u godinama oko uvođenja bolonjskoga sustava studiranja. Odlaze N. Grujić, I. Maroević, Z. Maković i I. Fisković, a od tada je na Odsjek pristiglo čak 20 novih djelatnika.

IZAZOVI NOVOG DOBA

Tijekom gotovo sto i pedeset godina svoje povijesti Odsjek za povijest umjetnosti nastojao se prilagođavati novim pristupima istraživanjima, novim metodama i načinima interpretiranja, kao i prenošenju znanja i vještina u nastavnome procesu, pa to čini i danas. Studijski se programi mijenjaju, kako koncepcijski tako i sadržajno. Brze tehnološke promjene utječu i na metode istraživanja i na metode poučavanja. Nakon revolucionarnih promjena koje je donijela digitalizacija 2023. godina obilježena je snažnim prodorom masovna korištenja umjetne inteligencije (AI), što u velikoj mjeri utječe na zadavanje seminarskih zadataka studentima. Živimo u vremenu u kojem je potrebno neprestano preispitivati smjer u kojem će Odsjek za povijest umjetnosti u budućnosti nastojati odgovarati na nove metode i pristupe istraživanjima, na identitet naše struke, kao i društvene potrebe za novim stručnjacima iz područja povijesti umjetnosti. Pozornost posebno treba obratiti s obzirom na promjene u načinima komuniciranja, a one se najviše događaju u komunikaciji slikom, odnosno u vizualnim komunikacijama. Jedan od potencijalnih načina prilagodbe mogao bi biti da Odsjek proširi studijski program, kao i ime – u Odsjek za povijest umjetnosti i vizualne komunikacije.

Djelatnici Odsjeka vode znanstvene projekte ili sudjeluju u radu na njima, a ti projekti važni su za timski rad manjih skupina istraživača povezanih određenim geografskim područjem, razdobljem ili temom. Izdavačka aktivnost Odsjeka odnedavno je obogaćena i dogovorom o suizdavaštvu znanstvenoga časopisa *Peristil*, u suradnji s Društvom povjesničara umjetnosti Hrvatske. Važan segment djelovanja zaposlenika Odsjeka za povijest umjetnosti jesu i izložbe. Rad na izložbama vrlo često je rezultat prethodnih znanstvenih istraživanja, što znači da se osim radu na postavu izložbe posebna pozornost posvećuje obradi građe u katalogu, koji ostaje kao trajan dokument. Izložbe, zajedno s tekstovima u katalogu, kataloškim jedinicama, referentnom građom i bibliografijama, predstavljaju doprinos struci, a istodobno su krajnji rezultat koji je

na takav način predstavljen najširoj javnosti. Osim toga rezultati povijesnoumjetničkih istraživanja članova Odsjeka vidljivi su u monografijama, znanstvenim časopisima i zbornicima sa znanstvenih skupova, koji su često međunarodnog karaktera. Gotovo da se svakog tjedna dogodi da netko od članova Odsjeka sudjeluje u javnom predstavljanju neke publikacije, otvorenju izložbe, televizijskim emisijama posvećenima kulturi ili dokumentarnim filmovima. Takva aktivnost nastaviti će se i dalje, bez obzira na smjenu generacija koja će transformirati Odsjek u idućih nekoliko godina, u kojima će odlaskom u mirovinu Odsjek napustiti osam članova.

Smjena generacija predstavljat će dodatan izazov mlađim generacijama na Odsjeku, kao i novim kolegicama i kolegama koji će tek doći na Odsjek. Permanentno uvođenje novih metoda ili pristupa istraživanjima i poučavanju zahtjevno je, ali i nužno ako želimo opstati kao struka i vlastitim djelovanjem dokazivati da naš rad ima smisla jer konstantno transformira sliku naše likovne kulture, koja čini velik dio cjelokupne kulturne baštine i našeg identiteta.

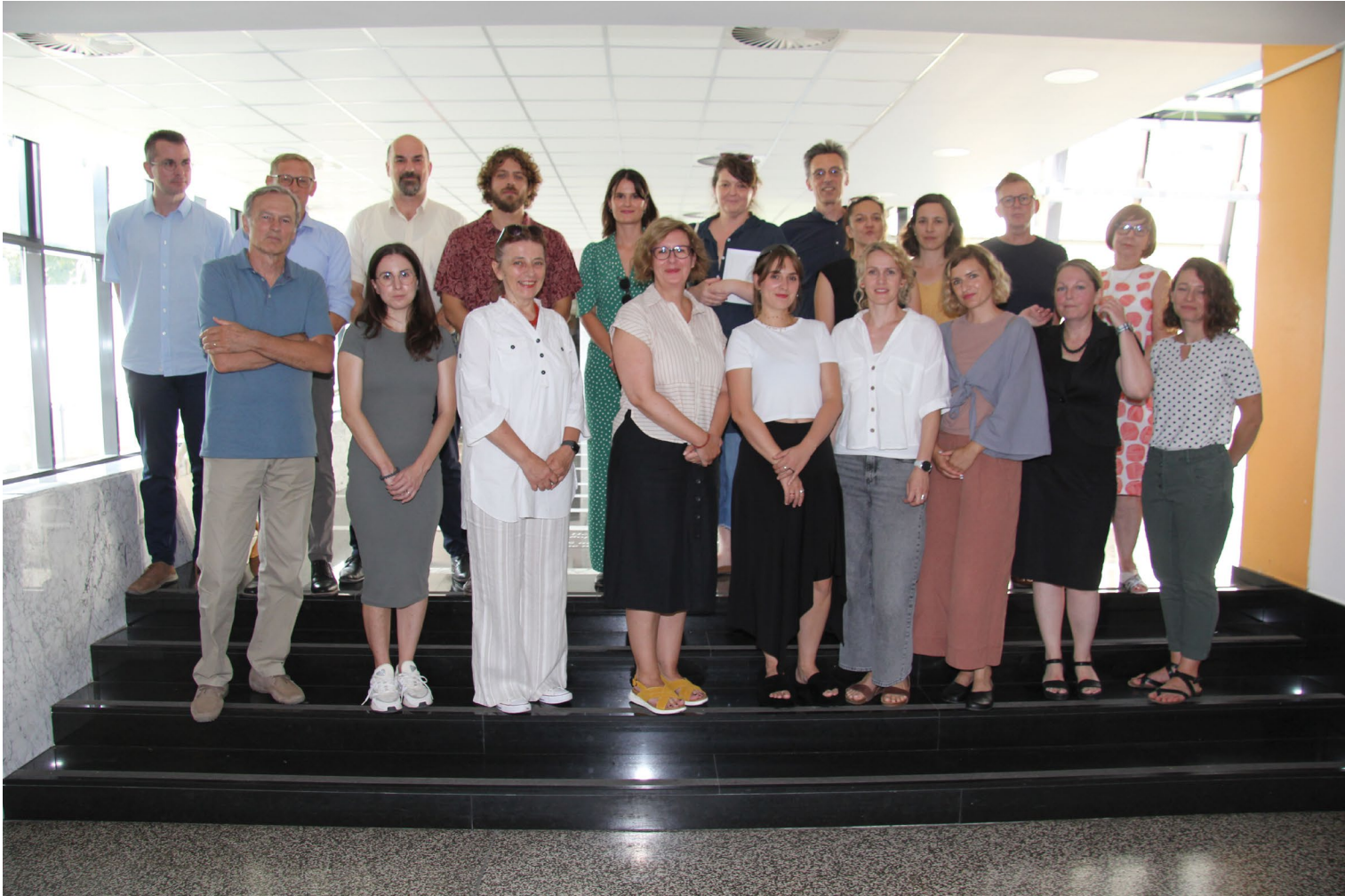
Ukratko, zadaci pred nama su jasni. Budućnost struke u iskoraku je prema korisnicima, kroz participativne projekte očuvanja baštine, u iskoraku prema novim programima poput „Menadžera povijesnog krajo- lika“, u prihvaćanju suvremenih tehnologija, koje trebaju postati alat svakom diplomiranom povjesničaru umjetnosti. Na dobru smo putu.

Miljenko Jurković
Frano Dulibić

LITERATURA

- Damjanović, D. Na tragu Rudolfa Eitelbergera – Biskup Strossmayer i osnivanje Stolice za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju na Mudroslovnome fakultetu u Zagrebu, Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 2022, 73–92.
- Jirsak, L. *Izidor Kršnjavi und die Wiener Schule der Kunstgeschichte*. Zagreb: Matica hrvatska, 2008. Dostupno i na: <https://www.matica.hr/media/knjige/izidor-krsnjavi-und-die-wiener-schule-der-kunstgeschichte-994/pdf/libuse-jirsak-izidor-krsnjavi-und-die-wiener-schule-der-kunstgeschichte-vollstandige-textfassung-pdf.pdf> (7. 7. 2024).
- Jurković, M. Odsjek za povijest umjetnosti. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 137–150.
- Jurković, M.; Dulibić, F. Nastava povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu – nekoć, danas, sutra – u povodu 140. godišnjice. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 2022, 21–72.
- Špikić, M. Rasprave sveučilišnog učitelja Knolla o očuvanju starog Zagreba. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 93–112.
- Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). Zagreb: FF press, 2022.

Djelatnici Odsjeka za povijest umjetnosti

DJELATNI

ALVIŽ, Josipa (Brežice, Slovenija, 1980) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2015. viša asist., 2019. doc.

BOTICA, Dubravka (Zagreb, 1976) (1999) 1999. znan. novakinja, 2000. asist., 2003. znan. asist., 2007. viša asist., 2010. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.

CANJEK, Luka (Zagreb, 1992) (2022) 2022. tajnik Odsjeka za povijest umjetnosti.

CVETNIĆ, Sanja (Zagreb, 1961) (2000) 2000. viša asist., 2001. doc., 2005. izv. prof., 2009. red. prof., 2014. red. prof. u trajnom izboru.

ĆORIĆ, Franko (Metković, 1976) (2004) 2004. asist., 2010. viši asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.

DAMJANOVIĆ, Dragan (Osijek, 1978) (2003) 2003. asist., 2007. viši asist., 2009. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.

DULIBIĆ, Frano (Zagreb, 1961) (1993) 1993. asist., 1993. znan. asist., 2003. doc., 2010. izv. prof., 2016. red. prof., 2022. red. prof. u trajnom izboru.

- GALJER, Jasna (Bjelovar, 1959) (2000) 2000. asist., 2001. viša asist., 2002. doc., 2008. izv. prof., 2014. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.
- JURIĆ, Zlatko (Zagreb, 1959) (1998) 1998. asist., 2000. doc., 2006. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- JURKOVIĆ, Miljenko (Zagreb, 1958) (1983) 1983. asist. pripravnik, 1985. stručni suradnik, 1985. znan. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- LOVRIĆ, Filip (Zagreb, 1994) (2020) 2020. asist.
- MAGAŠ BILANDŽIĆ, Lovorka (Zagreb, 1981) (2006) 2006. asist., 2012. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- MARAKOVIĆ, Nikolina (Zagreb, 1974) (2001) 2001. asist., 2009. viša asist., 2010. doc., 2017. izv. prof., 2024. red. prof.
- MARINKOVIĆ, Ana (Zagreb, 1972) (2007) 2007. znan. novakinja, 2013. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- MARKOVIĆ, Predrag (Pula, 1961) (1989) 1989. asist., 1995. znan. asist., 2002. viši asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2023. red. prof.
- MILINOVIĆ, Dino (Zagreb, 1959) (2001) 2001. asist., 2002. viši asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2020. red. prof.
- MUNK, Ana (Zagreb, 1960) (2008) 2008. doc., 2017. izv. prof., 2024. red. prof.
- NESTIĆ, Jasmina (Novi Sad, Srbija, 1979) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- POČANIĆ, Patricia (Rijeka, 1991) (2019) 2019. asist.
- ŠIMUNOVIĆ, Luja (Zagreb, 1992) (2022) 2022. asist.
- ŠOLA, Jana (Zagreb, 1980) (2013) 2013. tajnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- ŠOUREK, Danko (Zagreb, 1979) (2006) 2006. asist., 2012. viši asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- ŠPIKIĆ, Marko (Zagreb, 1973) (1999) 1999. asist., 2003. znan. asist., 2007. viši asist., 2010. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.
- TOMAS, Ivana (Zagreb, 1980) (2009) 2009. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2024. izv. prof.
- TRŠKA, Tanja (Zagreb, 1980) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2024. izv. prof.
- TURKOVIĆ, Tin (Zagreb, 1978) (2005) 2005. asist., 2010. viši asist., 2013. doc., 2023. izv. prof.
- ZEMAN, Maja (Virovitica, 1979) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- ŽVORC, Maja (Čakovec, 1987) (2023) 2023. viša asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- BACH, Ivan (Zagreb, 1910 – Zagreb, 1983) (1943–1945) 1943. doc.
- BALIĆ, Branko (Zagreb, 1930 – Zagreb, 1976) (1959–1963) 1959. honorarni laborant, 1960. stručni suradnik u fotolaboratoriju.
- BASIĆ, Ivan (Split, 1982) (2008–2011) 2008. znan. novak.
- BAUER, Antun (Vukovar, 1911 – Zagreb, 2000) (1943–1945) 1943. priv. doc.
- BEHAİM, Jelena (Zagreb, 1989) (2021–2022) 2021. postdoktorandica.
- BOGAVČIĆ, Ivan (Zagreb, 1966) (1997–2005) 1997. znan. novak, 2002. znan. asist.
- DAMJANOV, Jadranka (Subotica, Srbija, 1934 – Zagreb, 2016) (1965–2002) 1965. honorarni predavač, 1977. predavač, 1979. doc., 1993. izv. prof., 1990. red. prof.

- DELIĆ, Sanja (Vinkovci, 1989) (2022–2023) 2022. asist.
- FISKOVIĆ, Igor (Orebić, 1944) (1970–2014) 1970. asist., 1976. doc., 1979. izv. prof., 1984. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2015. prof. emeritus.
- GAGRO, Božidar (Hodbina, Mostar, Bosna i Hercegovina, 1938 – Zagreb, 2009) (1961–1982) 1961. asist., 1972. predavač, 1979. viši predavač.
- GAMULIN, Grgo (Jelsa, Hvar, 1910 – Zagreb, 1997) (1946–1972) 1946. honorarni nastavnik, 1947. predavač, 1951. doc., 1957. izv. prof., 1960. red. prof.
- GATTIN, Nenad (Trogir, 1930 – Zagreb, 1988) (1956–1959) 1956. laborant.
- GORENC, Marcel (Trst, Italija, 1915 – Zagreb, 2009) (1950–1974) 1950. predavač, 1961. honorarni viši predavač, 1962. honorarni izv. prof.
- GRUJIĆ, Nada (Zagreb, 1938) (1990–2006) 1990. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2002. red. prof. u trajnom izboru.
- GUDELJ, Jasenka (Rijeka, 1975) (2000–2019) 2000 asist., 2003. znan. asist., 2010. doc., 2016. izv. prof.
- HORVAT-PINTARIĆ, Vera (Sisak, 1926 – Zagreb, 2024) (1951–1993) 1951. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1974. red. prof.
- IVANČEVIĆ, Radovan (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1931 – Zagreb, 2004) (1956–2001) 1956. asist., 1965. doc., 1975. izv. prof., 1979. red. prof.
- JIROUŠEK, Željko (Zagreb, 1911 – Zagreb, 1997) (1935–1982) 1935. asist. volonter, 1938. asist. dnevničar, 1940. asist. vježbenik, 1946. priv. doc., 1951. doc., 1958. doc. i viši stručni suradnik, 1970. viši naučni suradnik, 1978. izv. prof., 1979. znan. savjetnik.
- KAMENOV, Krunoslav (Zagreb, 1953) (1983–1999) 1983. asist. pripravnik, 1984. stručni suradnik, 1988. asist., 1992. znan. asist., 1998. viši asist.
- KNOLL, Petar (Vukovar, 1872 – Zagreb, 1943) (1921–1942) 1921. lektor, 1923. doc.
- KRANJEC, Ivor (Zagreb, 1990) (2020–2024) 2020. asist.
- KRLEŽA, Palmira (Čakovec, 1991) (2020–2024) 2020. asist.
- KRŠNJAVI, Izidor (Našice, 1845 – Zagreb, 1927) (1877–1896, 1897–1918) 1877. izv. prof., 1897. red. prof.
- LULIĆ, Josipa (Karlovac, 1983) (2009–2018) 2009. znan. novakinja, 2015. viša asist.
- MAKOVIĆ, Zvonko (Budrovci, 1947) (1975–2012) 1975. asist., 1985. znan. asist., 1986. asist., 1998. viši asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2008. red. prof.
- MARIĆ, Iva (Sisak, 1974) (2005–2011) 2005. asist.
- MARKOVIĆ, Vladimir (Daruvar, 1939) (1964–2004) 1964. asist., 1978. znan. asist., 1979. doc., 1987. izv. prof., 1993. red. prof.
- MAROEVIĆ, Ivo (Stari Grad, Hvar, 1937 – Zagreb, 2007) (1983–2007) 1983. izv. prof., 1986. red. prof.
- MAROEVIĆ, Tonko (Split, 1941 – Zagreb, 2021) (1965–1970) 1965. asist.
- MATASOVIĆ, Josip (Vrpolje, 1892 – Zagreb, 1962) (1943–1946) 1943. red. prof.
- NOVAČIĆ, Zdenka (Zagreb, 1958) (1983–2013) 1983. tajnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- OREMOVIĆ, Krešimir (Zagreb, 1964) (1990–1997) 1990. postdiplomand pripravnik, 1994. mlađi asist.
- OSTROVIDOV, Mihajlo (Zagreb, 1930) (1954–1956) 1954. laborant.
- PELC, Milan (Sisak, 1958) (1989–1993) 1989. asist., 1989. znan. asist.

PLANIĆ-LONČARIĆ, Marija (Zagreb, 1933 – Zagreb, 1992) (1960–1981) 1960. asist., 1968. znan. asist.

PRELOG, Milan (Osijek, 1919 – Zagreb, 1988) (1948–1981) 1948. asist., 1950. predavač, 1957. priv. doc., 1958. doc., 1962. izv. prof., 1972. red. prof.

PUTAR, Radoslav (Varaždin, 1921 – Novi Marof, 1994) (1951–1961) 1951. asist.

RAPANIĆ, Željko (Split, 1932 – Split, 2018) (1975–1997) 1975. predavač, 1984. znan. suradnik, 1984. doc., 1989. honorarni predavač.

RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Ante (Split, 1943) (1963–1970) 1963. laborant.

SCHNEIDER, Artur (Zagreb, 1879 – Zagreb, 1946) (1919–1946) 1919. priv. doc., 1922. red. prof.

STAHULJAK, Tihomil (Zagreb, 1918 – Zagreb, 2007) (1950–1982) 1950. honorarni nastavnik, 1957. stručni suradnik, 1971. viši stručni suradnik.

TADIĆ, Krešimir (Livno, Bosna i Hercegovina, 1934 – Zagreb, 1997) (1956–1997) 1956. laborant fotograf, 1963. stručni suradnik, 1973. viši stručni suradnik u fotolaboratoriju.

VOJNOVIĆ, Zdenko (Zagreb, 1912 – Zagreb, 1954) (1950–1954) 1950. honorarni nastavnik.

VUKOVIĆ, Predrag (Zagreb, 1955) (1981–2000) 1981. asist., 1991. znan. asist.

Odsjek za psihologiju

ODSJEK ZA PSIHLOGIJU DANAS

Odsjek za psihologiju Filozofskoga fakulteta najstarija je i prema različitim pokazateljima najveća institucija u području visokog obrazovanja i znanstvenoistraživačke djelatnosti u području psihologije u Republici Hrvatskoj. Misija Odsjeka usmjerena je na kvalitetno obrazovanje i edukaciju iz područja psihologije u skladu s načelima izvrsnosti i s međunarodnim standardima, zasnovana na dugoj tradiciji znanstvenoistraživačkoga rada. Odsjek nastoji zadržati ulogu vodeće znanstvenoistraživačke institucije iz područja psihologije u široj regiji, utemeljenu na načelima praćenja najsuvremenijih teorijskih i metodoloških spoznaja suvremene psihologije u svijetu. Pored toga primjenom spoznaja vlastitih istraživanja i suvremene psihologijske znanosti Odsjek nastoji unaprijediti kvalitetu života i promicati razvoj humanističkih vrijednosti u društvu.

Na početku ak. god. 2023/24. ljudski potencijal Odsjeka sastojao se od 28 nastavnika i istraživača na znanstveno-nastavnim radnim mjestima, od čega 14 redovitih i osam izvanrednih profesora, šest docenata te tri profesora u zvanju emeritusa. Pored toga na Odsjeku radi 15 asistenata, od kojih je jedan dio zaposlen na znanstvenoistraživačkim projektima, dok logističku podršku pružaju stručni suradnik i tehnička suradnica, tajnica Odsjeka i tajnica poslijediplomskih studija. Organizacijski Odsjek je ustrojen kroz devet katedara koje pokrivaju temeljna područja suvremene teorijske i primijenjene psihologije: Katedra za eksperimentalnu psihologiju, Katedra za biološku psihologiju, Katedra za opću psihologiju, Katedra za psihometriju, Katedra za socijalnu psihologiju, Katedra za razvojnu psihologiju, Katedra za psihologiju rada i ergonomiju, Katedra za zdravstvenu i kliničku psihologiju te Katedra za školsku psihologiju.

Knjižnica Odsjeka za psihologiju, kao dio nove zgrade Knjižnice Filozofskoga fakulteta, raspolaže s više od 12 000 jedinica knjižnične građe te više od 2 000 ocjenskih i klasifikacijskih radova iz područja psihologije. Brojni nastavni sadržaji i novija periodika dostupni su i u digitalnom obliku. Na Odsjeku se nalazi laboratorij za eksperimentalna istraživanja opremljen suvremenim uređajima za mjerenje različitih elektrofizioloških reakcija, elektromiografije, elektrokardiografije, elektroencefalografskih promjena, elektrodermalne reakcije, evociranih potencijala, brzih pokreta očiju, transkranijalnu stimulaciju i dr., kao i programima za obradu podataka. U prostoru Odsjeka nalazi se i laboratorijski praktikum s jedinicama za provedbu individualnih istraživanja i nastavu. Na inicijativu Odsjeka od 1998. godine na Fakultetu djeluje Psihološko savjetovalište za studente, koje nudi usluge individualnoga psihološkoga savjetovanja te različite edukativne i savjetodavne sadržaje za grupe i pojedince namijenjene ostvarenju akademskih i životnih ciljeva te unapređenju kvalitete življenja i razvoja osobnih potencijala. Usluge Savjetovališta godišnje u prosjeku koristi između 300 i 350 studenata s kojima se provede više od 1 000 sati savjetovanja. Na razini Fakulteta članovi Odsjeka za psihologiju također su uključeni u brojne aktivnosti koje podižu kvalitetu studiranja. Nastavnici i studenti Odsjeka sudjeluju u radu Ureda za studente s invaliditetom, koji pruža savjetovanje, vršnjačku podršku i pomoć pri prilagodbi studentima s invaliditetom promičući inkluzivno visoko obrazovanje. Članovi Odsjeka potaknuli su i osnivanje

Suvremena nastava i istraživanja zasnovani na temeljima duge tradicije i iskustva.

Centra za razvoj karijere, koji pruža usluge karijernoga savjetovanja i obrazovne podrške studentima s ciljem pripreme za suvremeno tržište rada i zahtjeve poslodavaca kroz organizaciju edukacija, radionica i aktivnosti kao što je Tjedan karijera. Centar za psihodijagnostičke instrumente osnovan je 2004. godine kao organizacijska jedinica Odsjeka (2012. preimenovan u Centar za primijenjenu psihologiju – CPP) s ciljem povezivanja istraživačke i akademske djelatnosti s potrebama struke i društva, a djeluje kroz tri jedinice: Centar za psihodijagnostičke instrumente, Centar za cjeloživotno obrazovanje i Centar za primijenjena istraživanja. Temeljne su misije Centra osiguravanje i razvijanje izvrsnosti u području psihodijagnostike, cjeloživotnoga stručnog obrazovanja te razvoja i provedbe primijenjenih istraživanja i projekata iz područja psihologije.

Značaj i važnost Odsjeka može se razmatrati u području izobrazbe psihologa na prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini te kroz različite oblike cjeloživotnog obrazovanja, znanstvenoistraživačku djelatnost u različitim područjima suvremene znanstvene psihologije, vođenje znanstvenih projekata, bogatu međunarodnu suradnju, plodnu izdavačku djelatnost te kroz aktivnosti članova Odsjeka na razini akademske zajednice, strukovnih udruženja i širega društva s ciljem primjene i promicanja spoznaja iz područja psihologije i unapređenja kvalitete društva u cjelini.

STUDIJI NA ODSJEKU ZA PSIHOLOGIJU

Odsjek za psihologiju vodeća je ustanova za izobrazbu psihologa u Hrvatskoj, s tradicijom duljom od 90 godina, na kojoj trenutno studira oko 600 studenata na svim studijskim razinama. Kroz prijediplomske, diplomске i poslijediplomske (doktorske i specijalističke) studije te različite oblike cjeloživotnog obrazovanja Odsjek nudi suvremeno obrazovanje i razvoj kompetencija zasnovanih na visokim međunarodnim standardima, dugoj nastavnoj i istraživačkoj tradiciji, utemeljenih na empirijskom i kritičkom pristupu i uz posebno poštivanje humanističkih vrijednosti i etičkih standarda.

Prijediplomski studij psihologije traje šest semestara (180 ECTS-bodova), a njegovim završetkom stječe se naziv prvostupnik/prvostupnica (*baccalaureus/baccalaurea*). Kroz prijediplomski studij stječu se analitičke i socijalne vještine koje studente osposobljavaju za nastavak diplomskoga studija psihologije, ali i za druge srodne studije, pri čemu je važno naglasiti da program ne pruža kompetencije nužne za obavljanje psihološke prakse ili dobivanje licence psihološke komore.

Diplomski studij psihologije traje četiri semestra (120 ECTS-bodova), a njegovim završetkom stječe se naziv magistra/magistre psihologije. Diplomski studij usmjeren je na stjecanje istraživačkih i stručnih kompetencija s naglaskom na metodološku edukaciju za samostalno koncipiranje i provođenje psihologijskih istraživanja, stjecanje znanja iz različitih područja primijenjene psihologije (npr. kliničke, obrazovne ili organizacijske) ili rješavanje problema iz različitih područja psihologije na temelju profesionalnih znanja i vještina te kritičkoga i kreativnoga mišljenja. Po završetku studija psiholozi se mogu zapošljavati u vrlo široku području poslova kao što su obrazovanje (predškolske institucije, osnovne i srednje škole, visokoškolsko obrazovanje), socijalna skrb, zdravstvo, upravljanje ljudskim potencijalima, gospodarstvo, policija i vojska, penalni sustav, psihološko savjetovanje i različiti oblici psihološkoga tretmana, istraživanje, priprema sportaša i dr.

Diplomski studij uključuje 170 sati prakse te više od 120 psihologa mentora iz preko 90 različitih institucija iz svih dijelova Hrvatske. Pored toga u nastavi kroz različite uloge sudjeluje oko 100 vanjskih suradnika iz različitih područja i ustanova primijenjene psihologije (dječji vrtići, osnovne i srednje škole, klinike, zdravstvene i rehabilitacijske ustanove, penološke institucije, radne organizacije, humanitarne i nevladine organizacije) koji studentima prenose znanja i iskustva te ih pripremaju za izazove rada u praksi. Trenutna upisna kvota za diplomski studij jest 75 mjesta, a studij redovito upisuje i dio studenata koji su prijediplomski studij završili na drugim sveučilištima. Analize koje Odsjek za psihologiju kontinuirano provodi pokazuju

Studenti psihologije i osnivač studija profesor Ramiro Bujas.

U RABU ZAVRŠENA PSIHOLOGIJSKA ŠKOLA FILOZOFSKOG FAKULTETA ZAGREBAČKOG SVEUČILIŠTA

Studenti zaboravili na »ex katedra« predavanja

Ljetne škole – nastava koja povezuje teoriju i praksu.

tendencije da jedan dio studenata nakon završetka prijediplomskoga studija odlazi na diplomatske studije na europska sveučilišta, na kojima ostvaruju izvrsna postignuća.

Odsjek nastoji osigurati ugodno radno okruženje za obrazovanje i osobni razvoj studenata, a prema posljednjim vrednovanjima nastave između 85 i 90% studenata prijediplomskoga i diplomskoga studija naglašava visoko zadovoljstvo odnosom profesora i asistenata prema studentima. U pojedine kolegije uvedena je i metoda društveno korisnog učenja koja studentima omogućuje neposrednu primjenu stečenih znanja kroz suradnju s institucijama u praksi (npr. podrška skupinama nezaposlenih, edukacije i besplatne radionice o poduzetničkim vještinama, razvoj roditeljskih kompetencija i sl.), a na objema razinama studija u ponudi je više od 75 izbornih kolegija. Ljetna psihologijska škola oblik je projektne nastave kroz koju voditelji i studenti provode istraživački projekt od osmišljavanja problema do objave završne publikacije s rezultatima istraživanja. Od 1988. godine održane su 32 ljetne škole s više od 500 sudionika, na koje je Odsjek za psihologiju osobito ponosan jer je to oblik neformalne nastave kroz koju studenti imaju priliku primijeniti svoja znanja pri rješavanju stvarnih istraživačkih problema. Tradicionalno dio programa ljetne škole odvija se izvan Zagreba

i to je prilika da se nastavnici i studenti upoznaju u manje formalnoj atmosferi, raspravljaju o problemima istraživanja i uz bogat društveni život provedu ozbiljno istraživanje kojega se rezultati objavljuju u obliku znanstvene monografije ili znanstvenih i stručnih radova.

Studij je usklađen s europskim standardima obrazovanja i stručnog osposobljavanja u psihologiji EuroPsy (*European Certificate in Psychology*), koje propisuje Europski savez psiholoških udruženja (*European Federation of Psychologists' Associations*, EFPA), a sadrže popis obrazovnih ishoda, vještina i kompetencija važnih za obavljanje poslova psihologa. Od 2023. godine završen diplomski studij, uz dodatne uvjete (kao što je npr. vježbenički staž), omogućuje upis u europski registar psihologa.

Službeni podaci pokazuju da posljednjih godina prijediplomski studij psihologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu predstavlja jedan od najatraktivnijih studija u Republici Hrvatskoj s obzirom na interes maturanata pri odabiru studija te spada među 5–10 studija s najvećim omjerom broja prvih prijava i broja upisnih mjesta, kao i prema ukupnu broju prvih prijava. Trenutna upisna kvota za prijediplomski studij iznosi 80 mjesta.

DOKTORSKI I SPECIJALISTIČKI STUDIJI

Prvi doktorat iz psihologije nakon pokretanja studija 1929. obranjen je 1933. godine (Zoran Bujas), a do 2023. godine ukupno je na Odsjeku za psihologiju obranjeno više od 290 doktorskih disertacija. O porastu broja doktorata iz psihologije govori podatak da su samo u razdoblju od uvođenja bolonjskoga sustava 2005/06. stupanj doktora znanosti stekla 144 doktoranda. Poslijediplomski studij na Odsjeku za psihologiju pokrenut je ak. god. 1966/67., kad je upisana prva generacija studenata. Tadašnji program sastojao se od znanstvenog usavršavanja diplomiranih psihologa i završavao se obranom magistarskoga rada i stjecanjem magisterija znanosti, nakon kojega se izradom i obranom disertacije stjecao naziv doktora znanosti. Ukupno je do 2012. obranjeno 227 magistarskih radova (tj. magisterija znanosti). Od 1996. godine novim planom i programom poslijediplomskoga studija uveden je trogodišnji doktorski studij. Nakon međunarodne reakreditacije i provedenih samovrednovanja studij je od 2019. dodatno unaprijeđen povećanjem izbornih sadržaja i metoda rada, modularnom nastavom te naglašavanjem individualnoga pristupa prilagođena potrebama i interesima svakoga kandidata. Trenutno se na Odsjeku izvodi Doktorski studij psihologije u trajanju od šest semestara (180 ECTS-bodova) na kojemu studira više od 80 doktoranada.

Na osnovi sve većih potreba cjeloživotnog obrazovanja psihologa u praksi ak. god. 1970/71. pokrenuti su poslijediplomski specijalistički studiji iz kliničke, industrijske i školske psihologije. Do sada je na Odsjeku obranjeno 135 specijalističkih radova, od kojih je najveći broj iz područja kliničke psihologije. Trenutno se na Odsjeku izvodi specijalistički studij kliničke psihologije u trajanju od četiri semestra (120 ECTS-bodova) na kojemu studiraju 53 studenta. Pojedine kolegije specijalističkoga studija u skladu s interesima i u skladu s načelima cjeloživotnog obrazovanja mogu pohađati i kandidati izvan studija koji su završili diplomski studij. Članovi Katedre za psihologiju rada u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu osmislili su i provode interdisciplinarni sveučilišni poslijediplomski specijalistički studij Upravljanja ljudskim potencijalima, koji je do sada kroz pet generacija upisalo 69 studenata.

ALUMNI ODSJEKA

Prvi diplomski rad iz psihologije u Hrvatskoj obranjen je na Filozofskome fakultetu 1930. godine, a od tada je na Odsjeku za psihologiju diplomiralo nešto više od 3 000 studenata. Kako se do 1978. psihologija u Hrvatskoj mogla studirati jedino na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, velik broj hrvatskih psihologa alumni su našeg Odsjeka, što znači da su gotovo svi današnji odsjeci za psihologiju u Hrvatskoj povezani sa zagrebačkim Odsjekom.

Mnogi alumni Odsjeka rade ili su radili kao profesori i istraživači na uglednim međunarodnim sveučilištima i institutima kao što su University of New South Wales – Sydney (Australija), San Diego State University, Santa Fe Institute, Yale School of Medicine, Washington University in St. Louis (SAD), Frankfurt Institute for Advanced Studies, Max Planck Institute (Njemačka), University of Gothenburg (Švedska). Alumnus našega studija, koji je na Odsjeku i doktorirao, jest i svjetski ugledni psihijatar Norman Sartorius, koji je bio direktor Odjela za mentalno zdravlje Svjetske zdravstvene organizacije i predsjednik svjetske i europske asocijacije psihijatara. Alumni Odsjeka u Hrvatskoj također su ostvarili značajna profesionalna dostignuća u različitim područjima, bili su voditelji i osnivači današnjih institucija kao što su Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, kao i gotovo svih ostalih studija psihologije pokrenutih u Hrvatskoj.

ZNANSTVENA I IZDAVAČKA DJELATNOST TE MEĐUNARODNA SURADNJA

Objavljivanje rezultata znanstvenih istraživanja, kao i publiciranje stručnih i nastavnih tekstova dio je duge tradicije Odsjeka za psihologiju od sama početka. Ramiro Bujas i Elza Kučera bili su među osnivačima i urednicima prvoga hrvatskoga psihologijskoga časopisa *Revije za filozofiju i psihologiju*, koje je prvi i jedini broj izašao 1927. godine. R. Bujas pokrenuo je 1932. godine prvi znanstveni psihologijski časopis, *Acta Instituti psychologici Universitatis zagrabiensis*, kojemu je bio urednik do 1959. godine, nakon čega uredništvo preuzima Zoran Bujas do 1988. godine, kada je objavljen posljednji broj. Časopis je izdavao Psihologijski institut, a tiskao se na engleskom i drugim stranima jezicima, distribuirao u 39 zemalja svijeta te omogućavao vidljivost hrvatske znanstvene psihologije u svijetu. Godine 1970. pokrenuta je *Revija za psihologiju*, formalno kao glasilo društva psihologa bivše države, ali su svi urednici bili redom profesori Odsjeka za psihologiju: Anđelko Krković, Ante Fulgosi, Branimir Šverko i Vladimir Kolesarić. *Revija za psihologiju* prestala je s izlaženjem 1990. godine. Časopis *Review of Psychology* izlazio je na engleskome jeziku od 1994. do 2016. godine kao časopis Hrvatskoga psihološkoga društva u izdanju Naklade Slap. Svi urednici časopisa bili su profesori Odsjeka za psihologiju: Vladimir Kolesarić, Alija Kulenović i Vesna Buško.

Članovi Odsjeka za psihologiju objavili su više od 250 knjiga i publikacija koje pokrivaju različita područja znanstvene, stručne i popularne psihologije. U monografiji objavljenoj povodom 70. godišnjice Odsjeka glavna područja istraživanja do 1999. podijeljena su u šest kategorija: psihofizika i psihofiziologija osjeta, istraživanje i mjerenje ljudskih sposobnosti, psihologija ličnosti, čovjekova radna djelatnost, socio-psihološki procesi te istraživanja psihosocijalnih posljedica rata (usp. Ajduković 1999). Bibliografija sadrži popis od približno 1 000 znanstvenih i stručnih radova od 1929. do 1999. godine kojima su (ko)autori članovi Odsjeka. Prema podacima iz baze CroRIS sadašnji članovi Odsjeka objavili su od tada nešto više od 1 050 zasebnih, izvornih znanstvenih radova, od čega je najveći broj objavljen u međunarodnim časopisima ili publikacijama

uključenima u vodeće citatne baze. Kao potvrdu utjecaja objavljenih radova i publikacija redovitih i izvanrednih profesora Odsjeka za psihologiju možemo navesti da je prosječan broj citata po autoru u bazi Google Scholar veći od 1 500 (ukupan broj citata prelazi 30 000), dok je prosječan broj citata u bazi Web of Science Core Collection (WOS) 350 (ukupno više od 6 000) uz prosječan H-indeks od 8,5.

Istraživački interesi članova Odsjeka ostvareni kroz različite oblike projekata i programa u protekla dva desetljeća mogu se razvrstati u nekoliko širokih tematskih cjelina. Kako bismo dočarali raspon istraživačkih interesa, navodimo neke od najviše istraživanih tema: a) *Kognitivna psihologija* (razvoj, validacija i razumijevanje učinkovitosti intervencija osnaživanja kognitivnih sposobnosti kod djece, odraslih, starijih te osoba s demencijom; percepcija boli; kognitivno i emocionalno funkcioniranje); b) *Istraživanja genetike ponašanja i ličnosti* (genetski i okolinski doprinosi individualnim razlikama u području ličnosti, inteligencije, subjektivne dobrobiti, osnovnih psiholoških potreba); c) *Psihologija rada* (istraživanje odnosa ekonomskih stresora, dobrobiti i radnog ponašanja; istraživanje odnosa organizacijskoga konteksta, sindroma sagorijevanja i strategija suočavanja; unapređenje mjerenja individualnih razlika važnih za predviđanje ishoda na radnom mjestu; razvoj paradigmi za mjerenje implicitne agresivnosti, implicitnog motiva za moći, racionalnosti ili rukovoditeljske kompetencije; ispitivanje kvalitete rada u Hrvatskoj te njezine povezanosti s motivacijom na radnim mjestima, namjerom napuštanja organizacije i iseljavanjem iz Hrvatske); d) *Psihosocijalne posljedice katastrofa i društvenih promjena* (ispitivanje posljedica i mehanizama prilagodbe vezanih uz rat, izbjeglištvo, potrebe, pandemiju COVID-a; ispitivanje faktora koji pridonose stabilizaciji zajednica i integracijskim procesima većine i manjine te istraživanje uloge škole u tim procesima; posljedice doživljaja socijalne nepravde; rodna (ne)ravnopravnost te stigmatizacija pripadnika manjinskih i ranjivih skupina kao što su migranti, LGBTQ+-osobe i dr.; odrednice kvalitete partnerskih odnosa u kontekstu suvremenih društvenih promjena); e) *Istraživanja razvoja djece i mladih* (psihološka dobrobit mladih i struktura potpore razvoju u kriznim vremenima s naglaskom na korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija; (ne)zadovoljstvo slikom tijela kod adolescenata; obilježja uspješnoga roditeljstva); f) *Mentalno zdravlje i opća prilagodba* (osobine ličnosti koje predstavljaju transdijagnostičke rizične čimbenike za razvoj različitih psihičkih poremećaja; istraživanje anksiozne osjetljivosti, perfekcionizma i psihološke (ne)fleksibilnosti; istraživanje psihopatoloških fenomena kao što su PTSP, poremećaji ličnosti, anksiozni poremećaj, poremećaji seksualnosti, tjelesni dismorfní poremećaj, sindrom suhog oka; istraživanje različitih aspekata seksualnosti; ispitivanje psiholoških karakteristika žrtava nasilja, osoba s tjelesnim invaliditetom te trudnica; identifikacija činitelja uspješne prilagodbe i suočavanja pojedinaca na različitim razinama funkcioniranja, odabir bihevioralnih strategija suočavanja sa stresom; strategije ostvarivanja reproduktivnog uspjeha te posljedice traumatskih ozljeda mozga); g) *Psihologija obrazovanja* (odrednice uključenosti učenika u učenje matematike i prirodnih znanosti, dječjega prava na participaciju u školi te kvalitete poučavanja i (de)motivirajućih stilova nastavnika; razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija za inovativne usluge namijenjene osobama sa složenim komunikacijskim potrebama; dinamički odnos ličnosti, emocija i radne uspješnosti nastavnika; stjecanje i razvoj vještina čitanja i pisanja; obrazovne aspiracije i prilagodba djece i mladih u tranzicijskim razdobljima školovanja); h) *Razvoj mjernih instrumenata i metoda* (razvoj i validacija računalnih i klasičnih testova sposobnosti, razvoj suvremenih modela računalnoga procjenjivanja ličnosti na osnovi javno dostupnih tekstova na različitim digitalnim platformama; razvoj i prilagodba mjera, anksiozne osjetljivosti, mentalnoga zdravlja, psihološke fleksibilnosti, kvalitete života, doživljaja kontrole i dr.).

Znanstvenoistraživački prioriteti Odsjeka za psihologiju za razdoblje 2024–2029. jesu struktura i etiologija individualnih razlika u ličnosti, motivaciji i sposobnostima, primjena psihometrijske teorije u konstruktnoj

i pragmatičkoj validaciji suvremenih psihologijskih mjernih instrumenata, istraživanje kognitivnih, emocionalno-motivacijskih i kontekstualnih odrednica obrazovnih ishoda te osnaživanja kognitivnih kapaciteta u klasičnom i internetskom okruženju, psihički razvoj, psihička dobrobit i mentalno zdravlje u digitalnom okruženju te u interdisciplinarnome polju istraživanje karijernoga ponašanja milenijske generacije kroz ispitivanje karijernih potreba, motivacijskih prediktora karijernih odluka, obrazovnih i organizacijskih prediktora radne dobrobiti.

Organizacija znanstvenih i stručnih skupova važan je dio aktivnosti Odsjeka. Od 1970. godine Odsjek za psihologiju (dugi niz godina u suradnji s Hrvatskom psihološkim društvom) svake dvije godine organizira Dane Ramira Bujasa (od 2005. Dane Ramira i Zorana Bujasa). Tijekom više od 50 godina Dani su se razvili u značajan međunarodni znanstveni skup koji okuplja psihologe iz Hrvatske i inozemstva s ciljem razmjene spoznaja i rezultata temeljnih i primijenjenih istraživanja iz svih područja psihologije. U dosadašnjih 26 održanih skupova prezentirano je više od 2 300 izlaganja istraživača iz Hrvatske i više od 20 zemalja svijeta. U okviru Dana od 2005. godine održava se i tradicionalni psihometrijski simpozij u spomen na profesora Aliju Kulenovića, a na 11 do sada održanih simpozija sudjelovalo je više od 120 sudionika iz 12 zemalja. Odsjek i njegovi članovi sudjelovali su u organizaciji brojnih drugih značajnih skupova od kojih izdajamo Prvu godišnju konferenciju hrvatskih psihologa održanu 1993. u suradnji s Hrvatskim psihološkim društvom, u okviru koje je održan znanstveno-stručni skup *Psiholozi u Domovinskom ratu*, I. konferenciju školskih psihologa 2023. u suradnji s Hrvatskom psihološkom komorom i 37. konferenciju međunarodne organizacije STAR (*Stress and Anxiety Research Society*) 2016. godine, na kojoj je sudjelovalo više od 300 sudionika iz 33 zemlje sa svih kontinenata.

Neki od najpoznatijih svjetskih psihologa gostovali su na Odsjeku te održali predavanja, pri čemu može-mo izdvojiti Hansa J. Eysencka, Philipa Zimbarda, Thomasa Achenbacha, Christinu Maslach i dr.

AKADEMSKI, STRUKOVNI I DRUŠTVENI DOPRINOS I ZNAČAJ ODSJEKA

Cjelokupna aktivnost akademske zajednice svoj puni smisao dobiva ako svojim djelovanjem doprinosi promjenama koje svijet i društvo u kojemu živimo čini boljim. U nastavku navodimo samo manji broj aktivnosti kroz koje su članovi Odsjeka za psihologiju nastojali doprinijeti akademskoj zajednici i društvu, a iz kojih se vidi širok spektar područja djelovanja.

Profesor Z. Bujas, dugogodišnji pročelnik Odsjeka za psihologiju, bio je rektor Sveučilišta u Zagrebu ak. god. 1956/57. i 1957/58. te sljedeće dvije godine prorektor, izvanredni član HAZU (tada JAZU) od 1960. godine, a redoviti od 1968. godine, tajnik Razreda za prirodne znanosti HAZU (1977–1985), potpredsjednik HAZU (1989–1991) te dopisni član Slovenske akademije znanosti i umjetnosti od 1985. godine. Profesorica V. Vizek Vidović bila je prorektorica Sveučilišta u Zagrebu. Profesori Z. Bujas, B. Petz, B. Šverko i V. Vlahović-Štetić bili su dekani Filozofskoga fakulteta. Članovi Odsjeka obnašali su značajne uloge u međunarodnim strukovnim organizacijama, kao npr. profesor D. Ajduković, koji je od 2003. do 2005. bio predsjednik European Society for Traumatic Stress Studies (ESTSS), a profesorica N. Jokić Begić izabrana je 2022. za predsjednicu međunarodne organizacije The Stress, Trauma, Anxiety, and Resilience Society (STAR). Članovi Odsjeka dobitnici su brojnih nagrada i priznanja za znanstveni i društveni rad. Državnu nagradu za životno djelo dobili su profesori B. Šverko (2016) i D. Ajduković (2020), godišnju državnu nagradu za znanost dobili su profesori D. Ajduković i D. Čorkalo Biruški (2005) te D. Bratko (2007). Godišnju državnu nagradu za popularizaciju i promidžbu znanosti dobila je 2015. grupa mladih znanstvenika za projekt Psihofesta (M. Tonković Grabovac, A. Huić, T. Jurin, A. Löw Stanić, B. Rebernjak, H. Bakić, U. Mikac, V. Putarek, S. Salkičević).

Osobito je važno naglasiti doprinos članova Odsjeka u području psihosocijalne skrbi za veterane i stradalnike Domovinskoga rata, razvoj vojne psihologije te ustrojavanje hrvatske diplomatske službe tijekom 1990-ih godina.

U *području obrazovanja* članovi Odsjeka aktivno su sudjelovali u razvoju Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja kroz edukacije vezane uz izradu i validaciju testova, članstva u povjerenstvima za izradu testova, recenzije ispita i programa te razvoj procedura za identifikaciju nadarenih učenika. Provedene su brojne edukacije i radionice za nastavnike na svim razinama obrazovanja iz područja razvoja nastavničkih kompetencija te izrađene smjernice za učenje za učenike i roditelje tijekom prelaska na mrežnu nastavu.

Provedeni su programi integracije djece izbjeglica u osnovnim školama te pripreme domicilnih učenika i nastavnika za njihovo uspješno uključivanje u školski sustav, a provedene su i brojne edukacije namijenjene poticanju međunacionalne tolerancije u zajednicama pogođenima ratom, kao i edukacije nastavnika osnovnih i srednjih škola za rad u multikulturnim sredinama. U suradnji s Hrvatskim društvom za traumatski stres proveden je niz aktivnosti poput pružanja psihosocijalne pomoći stanovništvu pogođenomu poplavom (2014) i potresom (2020).

U *području organizacijske psihologije i gospodarstva* s nizom organizacija iz javnoga i privatnoga sektora ostvareni su projekti unapređenja prakse upravljanja ljudskim potencijalima, razvoja rukovoditeljskih vještina, upravljanja stresom u organizacijskom okruženju te razvoja suvremenih metoda mjerenja pri postupcima izbora kandidata.

Na *području rada s djecom i mladima* Odsjek je kroz suradnju s nacionalnim i strukovnim tijelima dao doprinos razvoju i osiguravanju etičkih standarda u istraživanjima s djecom, zaštiti prava djece, unapređenju ranih intervencija u djetinjstvu, osiguravanju kvalitetne skrbi za djecu u udomiteljskim obiteljima, evaluaciji programa podrške roditeljstvu i sigurnu korištenju elektroničkih medija od strane mladih. Proveden je niz programa vezanih uz prevenciju nasilja u mladenačkim romantičnim vezama, prevenciju kockanja među mladima, prevenciju seksualnoga nasilja nad i među djecom i mladima, otklanjanje stereotipa o muškarcima i ženama te prevenciju rodno utemeljena nasilja u školama.

Članovi Odsjeka ostvarili su brojne nastupe u medijima vezane uz savjete i edukaciju javnosti o suočavanju s posljedicama pandemije, potresa, obiteljskoga zlostavljanja i drugih problema koji ugrožavaju mentalno zdravlje građana, a ostvaren je i niz programa i projekata u području prevencije i zaštite mentalnoga zdravlja. Ak. god. 2023/24. Rektorat Sveučilišta u Zagrebu započeo je u suradnji s članovima Odsjeka za psihologiju organizacijske aktivnosti na osnivanju Sveučilišnoga centra za podršku studentima.

Kroz aktivnosti *Centra za primijenjenu psihologiju* organiziran je niz edukacija u kojima je sudjelovalo više stotina polaznika (psihologijska procjena, vođenje fokus-grupa, gubici i podrška u tugovanju i dr.), a organizirana je i edukacija američkoga psihologa T. Achenbacha o primjeni njegova sustava za procjenu mentalnoga zdravlja adolescenata. U suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu Centar je razvio sustav vrednovanja kvalitete nastave kroz studentske ankete za potrebe Sveučilišta. Od 2011. članovi Odsjeka, suradnici i studenti u prostorima Fakulteta svake dvije godine organiziraju festival popularne psihologije *Psihofest*, kojega je cilj približavanje spoznaja znanstvene psihologije široj javnosti. Cijeloga dana organizira se niz različitih aktivnosti kao što su predavanja, radionice, izložbe, testiranja, demonstracije psihologijskih eksperimenata i sl. na kojima sudjeluje više tisuća posjetitelja. Dio aktivnosti objavljen je u dvije digitalno dostupne knjige te kroz niz sadržaja dostupnih na internetu.

Članovi Odsjeka uključeni su u rad velika broja institucija u području obrazovanja (NCVVO, AZVO, AZOO), suradnju s ministarstvima vezanima uz znanost i obrazovanje, zdravstvo, rad i socijalnu skrb, strukovne organizacije (Hrvatska psihološka komora, Hrvatsko psihološko društvo), kao i rad saborskih odbora, ureda pravobranitelja, humanitarnih i nevladinih organizacija te brojnih međunarodnih organizacija vezanih uz psihologiju.

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA

Razvoj Odsjeka za psihologiju u velikoj se mjeri prožima s razvojem znanstvene psihologije u Hrvatskoj. Početkom 20. stoljeća na Filozofskome fakultetu sadržaji iz psihologije predaju se u okviru nastave filozofije i pedagogije. Najveći značaj za razvoj samostalne znanstvene psihologije i pokretanje studija ima profesor Ramiro Bujas (1879–1959). Njegov prvi susret s eksperimentalnom psihologijom bio je na Filozofskome fakultetu u Grazu tijekom studija slavistike, germanistike i filozofske propedeutike (od 1899. do 1906. godine), gdje sluša i predavanja iz psihologije kod profesora A. Meinonga, osnivača prvog austrijskog psihologijskog laboratorija (Bujas 1973). Godine 1918. upisuje studij na Medicinskome fakultetu u Zagrebu, gdje ga profesor fiziologije František Smetanka uzima za asistenta u Fiziološkom institutu, na kojemu 1920. osniva prvi laboratorij za psihologiju u ovome dijelu Europe. Bujas se 1922. habilitira za privatnoga docenta iz eksperimentalne psihologije na Filozofskome fakultetu s temom iz područja psihogalvanskoga refleksa, a iste godine postaje honorarni nastavnik psihologije na Višoj pedagoškoj školi, na kojoj 1923. osniva Psihologijski institut. Od ak. god. 1922/23. predaje teme kao što su Psihologija mišljenja, Ispitivanje inteligencije, Metodika psihologije, Psihologija čuvstava i volje, Psihologija intelektualnog života i dr. Ta su predavanja bila fakultativna i održavala su se u prostorima Fiziološkoga instituta (zavoda) na Šalati. O predavačkim kvalitetama R. Bujasa svjedoči i veliko zanimanje javnosti za njegova predavanja koja od 1921. drži na Pučkome sveučilištu, na kojemu je održao oko 100 predavanja sa zanimljivim temama kao što su Mozak i duševni život, O mjerenju inteligencije, Psihologija reklame i trgovine, Psihologija sporta, Psihologija praznovjerja, Izbor bračnog druga s psihologijskog gledišta, Psihologija životinja i dr.

Reformom iz 1928. godine Mudroslovni fakultet preimenovan je u Filozofski te je organizirano 30 studijskih grupa, među kojima je XXIX. grupa Psihologija, unutar koje je A-predmet bila Psihologija opća i eksperimentalna, a B-predmet Fiziologija, logika i historija filozofije. U okviru XXVIII. filozofijske grupe A-predmet obuhvaćao je Psihologiju, logiku i teoriju spoznaje, a B-predmet Etiku i estetiku. Prijedlog za osnivanje stolice (katedre) za eksperimentalnu psihologiju usvojen je 1928. godine, a 1929. R. Bujas izabran je za izvanrednoga profesora na Katedri za eksperimentalnu psihologiju. Ta godina predstavlja formalni početak sveučilišnog studija psihologije u Hrvatskoj. Nastava se s vremenom sa Šalate seli u prostore Filozofskoga fakulteta, a Laboratorij za psihologiju prerasta u Psihologijski institut Sveučilišta u Zagrebu i postaje širi okvir za nastavne, istraživačke i nakladničke aktivnosti u području psihologije. Prvi diplomski rad na studijskoj grupi XXIX. Psihologija obranila je Jelena Miškić 8. listopada 1930.

Do početka Drugoga svjetskog rata uz R. Bujasa u nastavi sudjeluju Elza Kučera i Zoran Bujas. E. Kučera prva je hrvatska eksperimentalna psihologinja, prva knjižničarka i prva žena rođena u Hrvatskoj koja je stekla doktorat iz filozofije u Zürichu (1909). Pod utjecajem Wundtova učenja Kučera je od 1910. do 1914. uredila mali privatni laboratorij za eksperimentalnu psihologiju, a 1914. objavljuje rad o uporabi psihogalvanskoga refleksa pri mjerenju čuvstava (Skuhala Karasman 2018). Sudjelovala je u nastavi psihologije na Filozofskome fakultetu vodeći vježbe iz eksperimentalne psihologije između 1933. i 1938. Početkom 1943. R. Bujas biva prisilno umirovljen, ali ga nova vlast u srpnju 1945. rehabilitira i vraća na Fakultet do konačnog umirovljenja 1949. godine.

U lipnju 1946. osniva se Prirodoslovno-matematički fakultet izdvajanjem dijela prirodoslovnih katedara s Filozofskoga fakulteta, među kojima se nalazila i Katedra za psihologiju. Od rujna 1949. Katedra za psihologiju i Psihologijski institut ponovno se vraćaju u okvir Filozofskoga fakulteta, čime završava prvo razdoblje razvoja suvremene psihologije na Filozofskome fakultetu, koje je R. Bujas obilježio svojim ustrajnim naporima za priznanje znanstvene i empirijske psihologije kao samostalne discipline te njezino razlikovanje od tzv. duhoznanstvene spekulativne psihologije i parapsihologije ističući fiziološku osnovu psihičkih procesa i osobina.

Drugo razdoblje razvoja do početka 1980-ih godina obilježio je rad Zorana Bujasa, čijim se djelovanjem oblikuje studij na načelima empirijske psihologije, uz inzistiranje na strogim metodološkim standardima pri provedbi istraživanja, mjerenju i obradi podataka, što je zagrebačkoj psihologiji omogućilo da bude ravnopravna svim međunarodnim standardima u području obrazovanja i istraživanja u psihologiji. Z. Bujas nakon obrane disertacije u Zagrebu nastavlja 1933. studij u Parizu kod poznatoga H. Pierona, radio je u Savjetovalištu za izbor zvanja u Zagrebu, a od 1940. na Visokoj pedagoškoj školi. Predavao je na Harvardu i Sorboni i ostavio izniman znanstveni doprinos na polju psihofiziologije, psihofizike i profesionalne orijentacije te mjerenja kognitivnih sposobnosti (Kolesarić 1998).

Povratkom psihologije na Filozofski fakultet 1949. slijedi značajnije povećanje broja djelatnika i osnivanje novih katedara. Reorganizacijom Fakulteta 1958. stvaraju se odsjeci koji su ujedinjavali srodne katedre. Prema uvidu u dokumentaciju naziv *Odsjek za psihologiju* počinje se koristiti od veljače 1960. godine. Godine 1950. osnivaju se Katedre za pedagošku psihologiju i Katedra za industrijsku, eksperimentalnu i fiziološku psihologiju, a 1956. Katedra za socijalnu i kliničku psihologiju. Godine 1960. izdvajaju se kao samostalne Katedra za industrijsku psihologiju i Katedra za socijalnu psihologiju. Katedra za dječju psihologiju i Katedra za psihometriju osnovane su 1963. godine, Katedra za sistematsku psihologiju 1967. godine, samostalna Katedra za kliničku psihologiju 1972. te Katedra za biološku psihologiju 2003.

Treće razdoblje razvoja od sredine 1980-ih godina karakterizira veći porast broja nastavnika i studenata, znanstvene i nakladničke produkcije, podrške studiranju te širenje područja istraživačkih interesa osobito u području primijenjene psihologije.

Na kraju vjerujemo da bi naš osnivač Ramiro Bujas, nakon što bi pročitao ovaj prikaz, bio zadovoljan i s mirom sjeo među studente na neku od klupa ispred današnjega Filozofskoga fakulteta. Njegov san o znanstvenoj psihologiji kao važnoj i samostalnoj disciplini ostvaren je. Moguće je i da bi Zoran Bujas, kao strastveni moreplovac u privatnome životu, dodao da „psihološki brod plovi u dobrom smjeru, ali čekaju vas još brojni izazovi i oluje“. Na tragu gotovo sto godina tradicije Odsjek za psihologiju spreman je za nove izazove i plovidbe jer, kao što znamo, mirno more nikada nije stvorilo dobra moreplovca.

Tradicija zagrebačke škole psihologije od 1929. godine.

LITERATURA

- Ajduković, D. (ur.). *Psihologija – znanost čovjeka 21. stoljeća: 1929–1999: 70 godina Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskoga fakulteta, 1999.
- Bujas Z. Ramiro Bujas začetnik nastave i znanstvenog rada na području psihologije u Hrvatskoj. *Stručni skupovi psihologa „Dani Ramira Bujasa“ 1970. i 1972.* Stary, D. (ur.). Zagreb: Društvo psihologa SR Hrvatske, 1973, 9–13.
- Kolesarić, V. Odsjek za psihologiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 221–230.
- Skuhala Karasman, I. Elza Kučera – prva hrvatska eksperimentalna psihologinja. *Suvremena psihologija*. 21, 2(2018), 189–200. Dostupno i na: <http://suvremena.nakladaslap.com/hr/articles/abstract/?id=2018-21-2-4> (1. 2. 2024).

Djelatnici Odsjeka za psihologiju

DJELATNI

BRATKO, Denis (Zagreb, 1966) (1991) 1991. znan. novak, 1995. asist., 1998. viši asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2009. red. prof., 2014. red. prof. u trajnom izboru.

BUŠKO, Vesna (Dubrovnik, 1964) (1992) 1992. znan. novakinja, 1995. asist., 2000. viša asist., 2002. doc., 2008. izv. prof., 2014. red. prof., 2020. red. prof. u trajnom izboru.

BUTKOVIĆ, Ana (Zagreb, 1977) (2001) 2001. asist., 2009. viša asist., 2012. doc., 2020. izv. prof.

ČORKALO BIRUŠKI, Dinka (Vinkovci, 1966) (1990) 1990. znan. novakinja, 1993. asist., 1998. viša asist., 2000. doc., 2005. izv. prof., 2010. red. prof., 2016. red. prof. u trajnom izboru.

DUMANČIĆ, Francesca (Rijeka, 1993) (2018) 2018. asist., 2024. viša asist.

ERCEG, Inja (Zagreb, 1982) (2009) 2009. asist., 2015. viša asist., 2022. doc.

ERCEG, Nikola (Ljubljana, 1984) (2017) 2017. asist., 2023. viši asist.

FABER, Robert (Zagreb, 1964) (1989) 1989. stručni suradnik.

- FARAGUNA, Katarina (Pula, 1988) (2021) 2021. asist.
- GALIĆ, Zvonimir (Požega, 1980) (2003) 2003. znan. novak, 2008. viši asist., 2009. doc., 2016. izv. prof., 2022. red. prof.
- HROMATKO, Ivana (Osijek, 1976) (2001) 2001. znan. novakinja, 2009. viša asist., 2012. doc., 2020. izv. prof.
- HUIĆ, Aleksandra (Zagreb, 1980) (2004) 2004. stručna suradnica, 2008. znan. novakinja, 2012. viša asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.
- IVANEC, Dragutin (Kladare, 1965) (1990) 1990. znan. novak, 1995. asist., 2002. viši asist., 2005. doc., 2010. izv. prof., 2016. red. prof., 2022. red. prof. u trajnom izboru.
- JELIĆ, Margareta (Koper, Slovenija, 1976) (2001) 2001. znan. novakinja, 2008. viša asist., 2010. doc., 2018. izv. prof., 2023. red. prof.
- JOKIĆ-BEGIĆ, Nataša (Plav, Crna Gora, 1964) (2001) 2001. doc., 2006. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- JURAS, Luka (Zagreb, 1994) (2021) 2021. asist.
- JURIN, Tanja (Zagreb, 1980) (2008) 2008. znan. novakinja, 2014. asist., 2021. doc.
- KAMENOV, Željka (Zagreb, 1963) (1988) 1988. asist. pripravnica, 1993. znan. asist., 1999. viša asist., 2001. doc., 2007. izv. prof., 2012. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- KAPOVIĆ, Iva (Split, 1993) (2019) 2019. asist.
- KERESTEŠ, Gordana (Zagreb, 1965) (1990) 1990. znan. novakinja, 1995. asist., 1999. viša asist., 2001. doc., 2007. izv. prof., 2012. red. prof., 2018. red. prof. u trajnom izboru.
- KOLANOVIĆ, Maja (Zagreb, 1998) (2023) 2023. asist.
- KUTEROVAC JAGODIĆ, Gordana (Zagreb, 1965) (1990) 1990. znan. novakinja, 1996. asist., 2002. viša asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2015. red. prof., 2021. red. prof. u trajnom izboru.
- LAURI KORAJLIJA, Anita (Šibenik, 1976) (1998) 1998. tajnica Odsjeka za psihologiju, 2001. znan. novakinja, 2010. viša asist., 2012. doc., 2019. izv. prof.
- LJUBOTINA, Damir (Otočac, 1965) (1988) 1988. laborant, 1995. asist., 2001. viši asist., 2004. doc., 2009. izv. prof., 2016. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- MARTINČEVIĆ, Marina (Varaždin, 1991) (2018) 2018. asist.
- MASLIĆ SERŠIĆ, Darja (Karlovac, 1966) (1989) 1989. stručna suradnica, 1990. znan. novakinja, 1998. asist., 2001. doc., 2007. izv. prof., 2012. red. prof., 2018. red. prof. u trajnom izboru.
- MEHULIĆ, Jasmina (Zagreb, 1992) (2018) 2018. asist., 2024. viša asist.
- MIKAC, Una (Zagreb, 1982) (2012) 2012. znan. novakinja, 2019. poslijedoktorandica, 2023. doc.
- PALANOVIĆ, Antun (Zagreb, 1993) (2018) 2018. asist., 2023. viši asist.
- PARMAČ KOVAČIĆ, Maja (Split, 1982) (2004) 2004. tajnica Odsjeka za psihologiju, 2005. asist., 2011. viša asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.
- PAVLIN-BERNARDIĆ, Nina (Beograd, Srbija, 1979) (2004) 2004. asist., 2010. viša asist., 2012. doc., 2020. izv. prof.
- POCRNIĆ, Martina (Zagreb, 1992) (2018) 2018. asist., 2024. viša asist.
- RADIĆ, Suzana (Zagreb, 1965) (1992) 1992. tehnička suradnica.
- REBERNJAK, Blaž (Zagreb, 1983) (2007) 2007. asist., 2013. viši asist., 2018. doc.
- RUŽOJČIĆ, Mitja (Slavonski Brod, 1989) (2016) 2016. asist., 2020. poslijedoktorand, 2023. viši asist.
- ŠOŠTARIĆ, Matea (Zagreb, 1995) (2021) 2021. asist.

TADINAC, Meri (Zagreb, 1961) (1985) 1985. asist. pripravnica, 1986. znan. asist., 1996. viša asist., 1997. doc., 2002. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.

TOMAS, Jasmina (Karlovac, 1988) (2012) 2012. asist., 2019. viša asist., 2023. doc.

TOMIĆ, Ivan (Zagreb, 1988) (2014) 2014. asist., 2023. viši asist.

TONKOVIĆ, Mirjana (Zagreb, 1975) (2003) 2003. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.

UGLIK, Mateja (Vukovar, 1988) (2022) 2022. tajnica Odsjeka za psihologiju.

UZELAC, Ena (Stari Mikanovci, 1992) (2018) 2018. asist., 2024. viša asist.

VLAHOVIĆ-ŠTETIĆ, Vesna (Zagreb, 1959) (1987) 1987. asist., 1996. viša asist., 1998. doc., 2002. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.

VRANIĆ, Andrea (Zagreb, 1974) (2001) 2001. asist., 2009. viša asist., 2012. doc., 2019. izv. prof.

VRDOLJAK, Antonija (Osijek, 1994) (2019) 2019. asist.

VUKASOVIĆ HLUPIC, Tena (Zagreb, 1984) (2008) 2008. znan. novakinja, 2014. viša asist., 2017. doc., 2024. izv. prof.

VUKMANOVIĆ, Vinka (Zagreb, 1983) (2022) 2022. tajnica poslijediplomskih studija psihologije.

VUKOJEVIĆ, Iva (Zagreb, 1994) (2021) 2021. asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

AJDUKOVIĆ, Dean (Osijek, 1952) (1977–2017) 1977. asist., 1980. znan. asist., 1983. doc., 1989. izv. prof., 1993. red. prof., 1999. red. prof. u trajnom izboru, 2018. prof. emeritus.

ARAMBAŠIĆ, Lidija (Zagreb, 1957) (1982–2022) 1982. asist., 1986. znan. asist., 1996. viša asist., 1997. doc., 2002. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.

BARTOLOVIĆ, Božica (Zagreb, 1933 – Zagreb, 2005) (1959–1992) 1959. asist., 1984. doc.

BOČKAL, Zlatko (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2017) (1965–1968) 1965. laborant.

BOTICA, Marija (Slavonski Brod, 1979) (2006–2022) 2006. tajnica Odsjeka za psihologiju.

BRKOVIĆ, Irma (Vareš, Bosna i Hercegovina, 1977) (2004–2016) 2004. znan. novakinja, 2010. viša asist., 2014. doc.

BUBIĆ, Andreja (Split, 1978 – Split, 2021) (2004–2006) 2004. asist.

BUJAS, Ramiro (Budva, Crna Gora, 1879 – Zagreb, 1959) (1922–1949, prisilno umirovljen 1943–1945) 1922. priv. doc., 1929. izv. prof., 1935. red. prof.

BUJAS, Zoran (Split, 1910 – Zagreb, 2004) (1938–1981) 1938. priv. doc., 1948. izv. prof., 1955. red. prof.

BUNJEVAC, Tomislav (Zagreb, 1958) (1984–2023) 1984. laborant, 1988. stručni suradnik.

CAR-GAVRILOVIĆ, Ivana (Jastrebarsko, 1914 – Zagreb, 1986) (1960–1970) 1960. asist., 1965. doc.

CAR REŠETAR, Ivana (Zabok, 1996) (2020–2021) 2020. asist.

ČORKO, Irena (Zagreb, 1977) (2000–2004) 2000. mlađa asist., 2003. asist.

ČURŽIK, Doris (Osijek, 1986) (2017–2019) 2017. asist., 2018. poslijedoktorandica.

FILJAK, Tomislav (Zagreb, 1962) (1985–1986) 1985. laborant.

FRAPPORTI-ROGLIĆ, Maja (Split, 1969) (1994–2003) 1994. mlađa asist.

FULGOSI, Ante (Sušak, 1930 – Zagreb, 2005) (1960–2000) 1960. asist., 1967. doc., 1974. izv. prof., 1979. red. prof.

FURLAN, Ivan (Lokve, 1920 – Zagreb, 2000) (1977–1990) 1977. izv. prof., 1983. red. prof.

- GALE, Patricia (Zagreb, 1995) (2023–2023) 2023. stručna suradnica.
- GALEŠIĆ, Mirta (Zagreb, 1974) (2001–2005) 2001. znan. novakinja.
- GREDELJ, Marijan (Zagreb, 1946) (1969–1972) 1969. laborant.
- IVANOVIĆ, Danijela (Bjelovar, 1979) (2003–2004) 2003. tajnica Odsjeka za psihologiju.
- JELOVICA, Vatroslav (Zagreb, 1985) (2013–2014) 2013. stručni suradnik.
- JERNEIĆ, Željko (Zagreb, 1955) (1978–2021) 1978. laborant, 1982. asist., 1989. znan. asist., 1993. asist., 1997. viši asist., 1998. doc., 2003. izv. prof., 2015. red. prof.
- KIRALJ, Jana (Zagreb, 1995) (2019–2022) 2019. asist.
- KLJAIĆ, Slavko (Slavonski Brod, 1933 – Zagreb, 2019) (1964–2000) 1964. asist., 1976. doc., 1984. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
- KNEZOVIĆ, Zvonimir (Požega, 1949) (1979–2014) 1979. asist., 1986. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.
- KOLESARIĆ, Vladimir (Virovitica, 1939 – Zagreb, 2024) (1962–2009) 1962. laborant, 1965. asist., 1980. doc., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2014. prof. emeritus.
- KOMAR, Zoran (Ljubija, Bosna i Hercegovina, 1959) (1981–1984) 1981. laborant.
- KRIZMANIĆ, Mirjana (Zagreb, 1936 – Zagreb, 2024) (1960–2000) 1960. asist., 1972. doc., 1982. izv. prof., 1985. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
- KRKOVIĆ, Anđelko (Osijek, 1931 – Zagreb, 1986) (1956–1981) 1956. viši asistent, 1963. doc., 1972. izv. prof., 1980. red. prof.
- KRZNARIĆ, Tina (Zagreb, 1986) (2011–2012, 2015–2016) 2011. stručna suradnica, 2015. asist.
- KUČERA, Elza (Vinkovci, 1883 – Zagreb, 1972) (1933–1938) 1933. suradnica u nastavi.
- KUČERA, Jelka (Samobor, 1932 – Zagreb, 2022) (1961–1986) 1961. laborantica, 1973. stručna suradnica.
- KULENOVIĆ, Alija (Kozarac, Bosna i Hercegovina, 1951 – Zagreb, 2004) (1971–2004) 1971. laborant, 1976. asist., 1981. znan. asist., 1988. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof.
- KULENOVIĆ, Eva Simona (Caracas, Venezuela, 1988) (2013–2014) 2013. asist.
- LAZIĆ, Branka (Otočac, 1908 – Zadar, 1985) (1950–1974) 1950. asist., 1963. viša predavačica.
- LÖW, Ajana (Zagreb, 1986) (2009–2018) 2009. znan. novakinja, 2014. poslijedoktorandica.
- LUGOMER-ARMANO, Goranka (Zagreb, 1952) (1977–2018) 1977. asist., 1981. znan. asist., 1989. doc., 1999. izv. prof., 2005. viša predavačica.
- MARIČIĆ, Antonija (Kutina, 1984) (2010–2022) 2010. tajnica poslijediplomskih studija psihologije.
- MARUŠIĆ, Iris (Zagreb, 1965) (1991–2001) 1991. znan. novakinja, 1995. asist., 2000. viša asist.
- MATIĆ, Anka (Bošnjaci, Vinkovci, 1911 – Zagreb, 2004) (1947–1955) 1947. asist., 1950. doc.
- MAYER, Dragutin (Čepin, Osijek, 1912 – Zagreb, 2010) (1961–1981) 1961. viši predavač.
- MIKULIĆ-MASTEN, Sunčana (Zagreb, 1966) (1986–1994) 1986. tehnička suradnica.
- MODIĆ STANKE, Koraljka (Zagreb, 1980) (2007–2017) 2007. asist., 2013. viša asist.
- MUSLIĆ, Ljiljana (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1969) (1997–2002) 1997. znan. novakinja, 2002. mlađa asist.
- NAZOR, Mirjana (Zagreb, 1948) (1972–1975) 1972. asist.
- NOVAK, Franjo (Cirkovljani, 1905 – Zagreb, 1984) (1933–1970) 1933. poslužitelj/pomoćni laborant.

- NOVAK, Sonja (Priština, Kosovo, 1923 – s. l., s. a.) (1954–1976) 1954. tajnica Odsjeka za psihologiju.
- OSTOJČIĆ BUJAS, Adela (Podvinje, 1908 – Zagreb, 2008) (1938–1950) 1938. asist.
- PANDŽIĆ, Vlado (s. l., s. a.) (1971–1972) 1971. pomoćni laborant.
- PAVIN IVANEC, Tea (Zadar, 1977) (2002–2002) 2002. tajnica Odsjeka za psihologiju.
- PAVLIĆ, Matej (Sisak, 1988) (2017–2020) 2017. asist.
- PEHAR, Lana (Split, 1989) (2016–2019) 2016. asist.
- PENIĆ, Sandra (Vukovar, 1982) (2008–2008) 2008. znan. novakinja.
- PETZ, Boris (Bjelovar, 1919 – Zagreb, 2005) (1960–1990) 1960. doc., 1962. izv. prof., 1968. red. prof.
- PRIŠLIN, Radmila (Knin, 1954) (1977–1992) 1977. asist., 1985. doc., 1990. izv. prof.
- PURIĆ, Đurđa (Samobor, 1940) (1976–1991) 1976. tajnica Odsjeka za psihologiju.
- PUTAREK, Vanja (Varaždin, 1988) (2012–2020) 2012. tajnica Odsjeka za psihologiju, 2014. asist.
- REBIĆ, Veseljka (Split, 1978) (2005–2012) 2005. asist., 2011. viša asist.
- ROHAČEK, Antun (Zagreb, 1945 – Zagreb, 1986) (1968–1986) 1968. laborant, 1971. asist., 1984. doc.
- ROVAN, Daria (Split, 1976) (2001–2013) 2001. znan. novakinja, 2002. mlađa asist., 2011. viša asist.
- SALKIČEVIĆ PIŠONIĆ, Svjetlana (Zagreb, 1982) (2009–2020) 2009. znan. novakinja.
- SERTIĆ, Rudolf (Rijeka, 1903 – Zagreb, 1990) (1961–1983) 1961. precizni mehaničar.
- SERTIĆ, Velimir (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2005) (1985–2001) 1985. tehnički suradnik na Odsjeku za psihologiju, 1990. tehnički suradnik u Centru za strane jezike.
- SIMIĆ, Ognjen (Knin, 1965 – New York, Sjedinjene Američke Države, 2019) (1989–1995) 1989. asist.
- SMOLIĆ-KRKOVIĆ, Nada (Vinkovci, 1923 – Zagreb, 2016) (1949–1959) 1949. asist.
- STAMAC OŽANIĆ, Marija (Kutina, 1975) (2000–2000) 2000. tajnica Odsjeka za psihologiju.
- STANKOVIĆ, Nikolina (Solothurn, Švicarska, 1991) (2019–2023) 2019. asist.
- SUPEK, Rudi (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1993) (1950–1958, 1960–1979, od 1950. do 1958. na Odsjeku za psihologiju, od 1960. do 1963. na Katedri za sociologiju Odsjeka za filozofiju, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1950. predavač, 1956. priv. doc., 1957. doc., 1960. izv. prof., 1965. red. prof.
- SZABO, Silvija (Beograd, Srbija, 1941) (1961–1996) 1961. laborantica, 1963. asist., 1977. doc., 1986. red. prof.
- ŠPEHAR, Branka (Slavonski Brod, 1964) (1987–1989) 1987. asist.
- ŠRAM, Zlatko (Petrinja, 1952) (1973–1984) 1973. laborant.
- ŠVERKO, Branimir (Silba, 1938) (1964–2008) 1964. asist., 1974. doc., 1981. izv. prof., 1985. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2009. prof. emeritus.
- ŠVERKO, Dina (Rijeka, 1978) (2004–2009) 2004. znan. novakinja.
- TATAREVIĆ (KOVRLIJA), Neda (Osijek, 1966 – Beograd, Srbija, s. a.) (1990–1991) 1990. stručna suradnica.
- TOMŠIĆ, Andrea (Dubrovnik, 1987) (2012–2013) 2012. asist.
- TONKOVIĆ GRABOVAC, Maša (Zagreb, 1984) (2008–2016) 2008. znan. novakinja.
- URCH, Dražen (Zagreb, 1984) (2008–2011) 2008. stručni suradnik.
- VESELI, Arina (Wermelskirchen, Njemačka, 1992) (2022–2023) 2022. asist.
- VIZEK-VIDOVIĆ, Vlasta (Zagreb, 1950 – Zagreb, 2018) (1975–2010) 1975. asist., 1984. doc., 1996. red. prof., 2001. red. prof. u trajnom izboru.

VLAŠIČEK, Denis (Bjelovar, 1993) (2017–2022) 2017. asist.

VRANČIĆ, Ivica (Zadar, 1968) (1992–1995) 1992. laborant.

VUKOSAV, Željko (Murska Sobota, Slovenija, 1954) (1977–1998) 1977. laborant, 1982. asist.

ZAREVSKI, Predrag (Pančevo, Srbija, 1951) (1979–2016) 1979. asist., 1983. doc., 1989. izv. prof., 1995. red. prof., 2000. red. prof. u trajnom izboru.

ZVONAREVIĆ, Mladen (Podcrkavlje, Slavonski Brod, 1922 – Zagreb, 1995) (1949–1978) 1949. asist., 1960. doc., 1963. izv. prof., 1970. red. prof.

ŽUŽUL, Miomir (Split, 1955) (1979–2013) 1979. asist., 1983. znan. asist., 1988. doc., 1992. izv. prof.

Odsjek za romanistiku

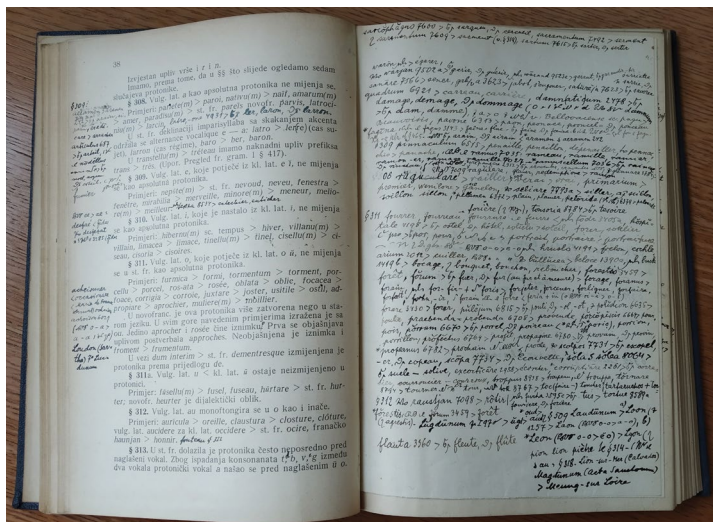
Odsjek za romanistiku kao jedan od najvećih na zagrebačkome Filozofskom fakultetu ima važan povijesni značaj jer je prvi u nas pokrenuo studij romanskih jezika. Nastavnici i studenti našeg Odsjeka kao i Odsjeka za talijanistiku, s kojim nas veže zajednička povijest, s ponosom su 2019. godine obilježili stotu obljetnicu zagrebačke romanistike organiziravši velik međunarodni znanstveni skup. I danas je to jedini odsjek na nekom hrvatskom visokom učilištu koji pruža mogućnost najcjelovitijeg obrazovanja na prijediplomskom i diplomskom studiju za najveći broj romanskih jezika i pripadajućih književnosti (francuski, španjolski, portugalski, rumunjski).

Kao znanstvenici nastavnici našeg Odsjeka predstavljali su i još uvijek predstavljaju najveći, a u nekim strukama (luzitanistika, valahistika) i jedini djelatni znanstveni potencijal u Hrvatskoj. K tomu naš Odsjek jedini u Hrvatskoj ima Katedru za romansku lingvistiku, koja povezuje sve studijske grupe stavljajući naglasak na poredbenu romansku lingvistiku, odnosno na sustavno proučavanje sličnosti i razlika među romanskim jezicima.

Na Odsjeku je trenutačno u stalnome radnom odnosu zaposleno 32 nastavnika na znanstveno-nastavnim, nastavnim i suradničkim radnim mjestima. Djeluju unutar sedam katedara: Katedra za francuski jezik, Katedra za francusku književnost, Katedra za španjolski jezik, Katedra za hispanске književnosti, Katedra za portugalski jezik i književnost, Katedra za rumunjski jezik i književnost te Katedra za romansku lingvistiku. Uz svoj bogat znanstveni rad oni kontinuirano unapređuju nastavu romanskih jezika, koja se – otkako je ak. god. 2005/06. studij ustrojen u skladu s načelima Bolonjske deklaracije – odvija prema načelima jednosemestralnosti i izbornosti unutar trogodišnjega prijediplomskog i dvogodišnjega diplomskog studija na svim četirima studijskim grupama. Svi su ti studiji, na koje se godišnje upiše ukupno stotinjak studenata, dvopredmetni i mogu se kombinirati s bilo kojim drugim dvopredmetnim studijem koji se izvodi na Filozofskome fakultetu.

Tijekom prijediplomskoga studija inzistira se na razvijanju jezičnih vještina, pa je tu od ključne važnosti rad domaćih i stranih sveučilišnih lektora, koji kao struka ekskluzivno pripadaju filološkim studijima. Uz kolegije lektorske nastave za postizanje visoke jezične kompetencije (sistematizacija gramatike, jezične, fonetske i konverzacijske vježbe) studentima se nudi i bogat sadržaj jezikoslovnih i književnopovijesnih kolegija koji prate suvremene mijene u znanstvenim i stručnim područjima. Diplomski je studij posvećen užoj specijalizaciji i praktičnijemu radu kojim se stječu pedagoške ili prevodilačke kompetencije, ili se pak studente senzibilizira za znanstvena istraživanja. Na studijskim grupama francuzistike i hispanistike postoje tri smjera: nastavnički, prevoditeljski i istraživački, a studenti najviše biraju prva dva. Portugalski i rumunjski s pripadajućim književnostima nemaju posebna usmjerenja na diplomskoj razini. Svi naši programi svojom su strukturom slični većini studija stranih jezika i književnosti na europskim sveučilištima.

Studenti romanistike, koji zahvaljujući brižno odabranim kolegijima tijekom studija ovladavaju usmenim i pismenim izražavanjem na jednom ili na dvama romanskim jezicima, sustavno se pripremaju za rad u

Skokove intervencije nakon prvog otiska njegove knjige
Osnovi romanske lingvistike, 1940.

opremom i multimedijalnom knjižnicom, Aulu Cervantes Instituta Cervantes, koja djeluje radi promoviranja i poučavanja španjolskoga jezika te promicanja španjolske kulture i kultura država španjolskoga govornog područja, Centar sveučilišne uspješnosti (*Centre de réussite universitaire*, CRU), zadužen za uspješan rad studenata, profesora i svih zainteresiranih za proučavanje francuskoga jezika i frankofonske kulture. Uz bogat nastavni program na našim četirima studijskim grupama studenti imaju mogućnost odlaska na studentsku razmjenu na neko od europskih sveučilišta putem programa Erasmus+ i CEEPUS ili na praksu u institucije Europske unije.

Studijske grupe na Odsjeku za romanistiku uz Odsjek za talijanistiku i Odsjek za anglistiku jednom godišnje objavljuju znanstveni časopis *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia* (SRAZ) na svim jezicima koji se na tim trima odsjecima poučavaju.

Zaposleni na znanstveno-nastavnim i nastavnim radnim mjestima na našem Odsjeku kontinuirano se usavršavaju na uglednim visokoškolskim institucijama u inozemstvu, mnogi su se i školovali na prestižnim stranim fakultetima, neki ondje i doktorirali, a svi prate trendove u znanosti i obrazovanju u recentnom društvenom, tehnološkom i kulturnom kontekstu. Najveća važnost pridaje se unapređenju akademskoga poučavanja jezika i književnosti, koncipiranju novih kolegija i unapređenju postojećih, oblikovanju nastavnoga procesa kako bi se razvijala i njegovala kultura čitanja i argumentirana dijaloga te poticala znanstvena znatiželja. Osim toga dosadašnje se aktivnosti kontinuirano obogaćuju novim idejama, kao što su pokretanje novih projekata, organiziranje znanstvenih skupova u suradnji s domaćim i inozemnim visokoobrazovnim i znanstvenoistraživačkim institucijama i sudjelovanje na njima, objavljivanje znanstvenih i stručnih publikacija, rad na izradi digitalnih, internetskih i tiskanih rječnika, organiziranje predavanja gostujućih istraživača, uspostavljanje novih i razvijanje postojećih međunarodnih suradnja u projektima i/ili u inozemnim znanstvenim mrežama s inozemnim institucijama, nabavljanje znanstvene i stručne literature, populariziranje znanosti, mentoriranje diplomskih i doktorskih radova.

različitim područjima zapošljavanja: poučavanje jezika (nastavnici francuskoga i španjolskoga jezika na svim razinama obrazovnoga sustava), razni oblici prevođenja (prevoditeljske agencije, nakladničke kuće, brojne nacionalne i međunarodne institucije), turizam (hotelijerstvo, turističke agencije), kultura (izdavaštvo, kulturne manifestacije), diplomacija, državne institucije, direkcije i agencije, a manji broj studenata odabire znanstvenu karijeru, bilo u istraživačkom radu u području kulture i jezika bilo u interdisciplinarnim područjima istraživanja.

U svom se radu danas, kao i nekad, nastavnici i studenti mogu osloniti na bogat fond knjižnične Zbirke za romanistiku, najpotpuniji i najvredniji u Hrvatskoj, kao i na specijalizirane prostore unutar Fakulteta: Centar za portugalski jezik Instituta Camões, opremljen najsuvremenijom tehničkom

Valja spomenuti da strategije četiriju glavnih znanstvenih područja zastupljenih u Odsjeku za romanistiku imaju i određene specifičnosti.

Jezikoslovlje: istraživanje lingvistike romanskih jezika u povijesnom i suvremenom kontekstu primjenom suvremenih jezikoslovnih pristupa i metoda; istraživanje filologije romanskih jezika u europskom i svjetskom kontekstu; istraživanje odnosa linearne i hijerarhijske strukture pojedinih romanskih jezika; kontrastivna istraživanja romanskih jezika u kontaktu jednih s drugima i s hrvatskim standardnim jezikom; razvijanje i unapređivanje metodologije istraživanja romanskih jezika; analiziranje i uspoređivanje jezične razine i stilova u romanskim jezicima; istraživanje jezičnih promjena, kontakata te prebacivanja kodova; održavanje postojećih i otvaranje novih mrežnih pristupa novim jezičnim resursima i alatima, uključujući računalne paralelne korpuse za romanske jezike itd.

Književnost: istraživanje paralelizma i različitosti u književnim pokretima; propitivanje značenja i sadržaja nacionalnih kanona analizama usporednih formiranja književnih kanona; propitivanje relevantnosti povijesti književnosti kao *grand récit* te periodizacije kao sredstva ideološkoga vrednovanja i estetske hijerarhizacije; proučavanje relevantnih teorijskih pravaca u proučavanju književnosti; proučavanje književnih tekstova kojima se rasvjetljuje i kritički promišlja povijest, sadašnjost i budućnost kulture i društva romanskih naroda; proučavanje konstitutivnih svojstava književnoga teksta, književne komunikacije i književnoga sustava, nesvodljivih na bilo koji drugi oblik diskurzivne, institucionalne i kulturne prakse; analiziranje književnoga teksta s obzirom na poetsku funkciju itd.

Poučavanje jezika: istraživanje metoda poučavanja i čimbenika koji utječu na ovladavanje romanskim jezicima; istraživanje metoda i učinaka metoda romanskih jezika u tradicionalnom obliku nastave i u nastavi na daljinu; stvaranje korpusa radova koji se bave kontrastivnim jezičnim istraživanjima; istraživanje konteksta prebacivanja koda u romanskim jezicima; istraživanje jezične i komunikacijske kompetencije te obilježja međujezika učenika stranih jezika u hrvatskom obrazovnom kontekstu; istraživanje odnosa tipova odstupanja i metoda poučavanja romanskih jezika, posebice u kontekstu razlike poučavanja uživo i poučavanja na daljinu; istraživanje značajki usvajanja romanskih jezika u hrvatskom obrazovnom sustavu i čimbenika koji na taj proces utječu itd.

R100
ROMANISTIKA
ODSJEK ZA ROMANISTIKU | ODSJEK ZA TALIJANISTIKU
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

100 godina zagrebačke romanistike:
tradicija, kontakti, perspektive
POD POKROVITELJSTVOM PREDSEDNICE REPUBLIKE HRVATSKE
15. - 17. XI. 2019.

100 años de estudios románicos en Zagreb:
tradición, contactos, perspectivas
DEPARTAMENTO DE ESTUDIOS ROMÁNICOS Y DEPARTAMENTO DE FILOLOGÍA ITALIANA
FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIAS SOCIALES DE LA UNIVERSIDAD DE ZAGREB

100 ans d'études romanes à Zagreb:
tradition, contacts, perspectives
DÉPARTEMENT D'ÉTUDES ROMANES ET DÉPARTEMENT D'ÉTUDES ITALIENNES
DE LA FACULTÉ DE PHILOSOPHIE ET LETTRES DE L'UNIVERSITÉ DE ZAGREB

100 anni di romanistica a Zagabria:
tradizione, contatti, prospettive
DIPARTIMENTO DI ROMANISTICA E DIPARTIMENTO DI ITALIANISTICA
DELLA FACOLTÀ DI LETTERE E FILOSOFIA DELL'UNIVERSITÀ DI ZAGABRIA

100 anos dos Estudos Românicos em Zagreb:
tradição, contactos, perspectivas
DEPARTAMENTO DE ESTUDOS ROMÂNICOS E DEPARTAMENTO DE LÍNGUA E LITERATURA ITALIANAS
DA FACULDADE DE CIÊNCIAS SOCIAIS E HUMANAS DA UNIVERSIDADE DE ZAGREB

100 de ani de romanistică la Zagreb:
tradiție, contacte, perspective
DEPARTAMENTUL DE ROMANISTICĂ ȘI DEPARTAMENTUL DE ITALIANISTICĂ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE UMANISTE ȘI SOCIALE, UNIVERSITATEA DIN ZAGREB

Ministerstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Wissenschaften - Ressourcen International.de
Zagreb
INSTITUT FRANÇAIS
EMBAIXADE DE PORTUGAL NA CROÁCIA
COMISSÃO NACIONAL DE CIÊNCIAS E TECNOLOGIA

R100 – znanstveni skup u povodu 100. obljetnice zagrebačke romanistike, 2019.

Predstavnici romanističkih studijskih grupa na znanstvenome skupu R100, 2019.

Prevoditeljstvo: istraživanje utjecaja strojno potpomognuta prevođenja na prevoditeljsku praksu, teorije prevođenja i obrazovanje prevoditelja; unapređivanje kompetencija prevoditelja i nastavnika prevođenja u suvremenu društvenom i tehnološkom okruženju; rad na sastavljanju korpusa radova koji se bave kontrastivnim jezičnim istraživanjima; praćenje primjene spoznaja iz kontrastivnih jezičnih istraživanja u procesu prevođenja; analiziranje procesa i rezultata prevođenja na različitim gramatičkim i pravopisnim razinama; provođenje kontrastivnih istraživanja prijevoda s romanskih jezika na hrvatski itd.

Društveno-političke i kulturne veze Hrvatske s romanskom kulturom i civilizacijom datiraju još iz srednjega vijeka. Čini se stoga logičnim da se romanski jezici na Mudroslovnome fakultetu počinju izučavati ubrzo nakon osnutka modernoga Zagrebačkog sveučilišta 1874. godine, najprije u obliku tečaja, odnosno lektorata, a kad su za to stvoreni kadrovski uvjeti, i u obliku (najčešće četverogodišnjega) studija. Njihov kronološki redoslijed zanimljiv je i pomalo neočekivan jer se, bez obzira na stupanj razvijenosti hrvatsko-talijanskih kulturno-povijesnih veza, talijanski jezik pojavljuje čak osam godina nakon francuskoga. Katedra za talijanski jezik i književnost djelovala je u okviru Romanskoga seminara svega šest godina (1934–1940), a zatim se izdvojila kao poseban Talijanski seminar. Reorganizacijom Filozofskoga fakulteta poslije Drugoga svjetskog rata tadašnji Romanski seminar postaje Odsjek za romanistiku, unutar kojega je ponovno i Katedra za talijanski jezik i književnost. Godine 1964. katedre za talijanski jezik i književnost nanovo su se izdvojile iz Odsjeka za romanistiku i postale samostalan Odsjek za talijanistiku. Poštujući dakle činjenicu da današnji Odsjek za romanistiku potječe od nekadašnjega Romanskog, a Odsjek za talijanistiku od nekadašnjega Talijanskog seminara, kao i činjenicu da oba odsjeka (seminara) samo manjim dijelom imaju zajedničku povijest, u daljnjem

ćemo se tekstu ograničiti na povijest onih jezika koji su se uvijek izučavali isključivo u okviru Romanskoga seminara, odnosno Odsjeka za romanistiku. To su francuski, španjolski, portugalski i rumunjski. Imajući u vidu njihov nejednak vijek postojanja, povijesni prikazi do trenutka pisanja ove monografije nužno su različite dužine. Povijesni prikaz studijskih grupa na Odsjeku za romanistiku oslanja se na građu koju je skupio i u tekst za monografiju Filozofskoga fakulteta objavljenu 1998. godine uobličio Nikica Talan. Za detaljne informacije o osobama, kolegijima, seminarima, naslovima knjiga i ostalim ključnim povijesnim podacima čitatelja upućujemo na taj tekst o prošlosti zagrebačke romanistike (v. Talan 1998).

FRANCUSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Praktična nastava francuskoga jezika na Filozofskome fakultetu započela je u ljetnome semestru ak. god. 1882/83. Kao i u mnogih filoloških studija u nas nastavu je izvodio lektor. Konkretno, riječ je o Ivanu Švaljugi, koji je prvo predavao samo gramatiku francuskoga jezika da bi već sljedeće akademske godine uveo i književne i jezično-književne kolegije. Nakon njegova odlaska od zimskoga semestra 1889. godine na Zagrebačkome sveučilištu nije bilo nastave francuskoga jezika. U ljetnome semestru ak. god. 1889/90. francuski tečaj počinje voditi Julije Adamović, koji predaje jezične i književne kolegije. Adamović gotovo nikada nije ponavljao isti kolegij tako da su njegovi studenti svake godine imali priliku slušati nešto novo.

Ljetnoga semestra ak. god. 1913/14. u nastavu se uključuje i Petar Skok, kao predavač kolegija *Osnove i postanje vulgarnolatinskog jezika* te *Romanske tuđice u hrvatskom jeziku*. Od ak. god. 1915/16. Skok počinje predavati historijsku gramatiku francuskoga, a potom i historijsku gramatiku talijanskoga jezika. Drži nastavu iz jezikoslovlja, književnosti, povijesti jezika, ali i praktične vježbe iz starofrancuskoga. Tako su se početkom 1920-ih stekli uvjeti da se na Filozofskome fakultetu osnuje poseban romanski seminar, čemu je prethodilo osnivanje katedre. Katedra (odnosno, tadašnjim rječnikom, Stolica) za romansku filologiju osnovana je u srpnju 1919. godine. Seminar za romansku filologiju, s proseminarima za francuski i talijanski jezik, osnovan je Vladinom naredbom 1920. godine. Time završava dvadesetosmogodišnje razdoblje „pretpovijesti“ hrvatske romanistike, u kojemu je brojnim jezičnim i književnim kolegijima izgrađena čvrsta podloga za stvaranje zasebna romanskoga seminara. Najzaslužniji za to bio je Petar Skok, koji opravdano zaslužuje naslov „oca hrvatske romanistike“.

Snažan interes za filologiju probudio se u Skoku nakon susreta s velikim učiteljem svih romanskih neogramatičara Wilhelmom Meyer-Lübkeom, koji mu je, pročitavši njegovu disertaciju o južnofrancuskim toponimima, prerekao veliku budućnost u romanskoj filologiji. Mnogobrojni Skokovi radovi (oko 500 bibliografskih jedinica) s područja balkanologije, romanske lingvistike, hrvatske lingvistike, pomorskoga nazivlja, toponomastike i lingvističkih veza na južnoslavenskome području učinili su ga poznatim i slavnim u europskim i svjetskim lingvističkim krugovima. No taj veliki hrvatski romanist, germanist, albanolog, balkanolog i nadasve kroatist zapamćen je i kao vrstan pedagog. Iako je ostao vjeran neogramatičkomu pristupu bečke lingvistike, nikada ga nije nametao studentima, poštujući njihova mišljenja.

Od osnutka Romanskoga seminara do umirovljenja 1951. godine Skok je predavao stotinjak različitih kolegija, što upućuje na začuđujuću širinu njegovih lingvističkih i književnopovijesnih interesa. No osim što je svojim predavanjima pokrivao francusku, a do sredine 1930-ih i talijansku studijsku grupu, Skok je povremeno držao predavanja i iz drugih romanskih jezika: rumunjskoga, španjolskoga, portugalskoga, retoromanskoga i provansalskoga. Može se dakle reći da je „Skokov seminar“ doista bio romanski u pravome smislu te riječi.

Dok je Skok pokrivao glavninu nastave, jezične su vježbe, ali i dio predavanja i seminara držali ugovorni francuski lektori. Prvi među njima bio je ravnatelj Francuskoga instituta u Zagrebu Raymond Warnier. U početku je predavao kolegije iz francuske književnosti i civilizacije, ali je postupno preuzeo i nastavu jezika. Od ak. god. 1932/33. angažirana je i lektorica Henriette Coutant, zadužena za jezične vježbe na prvim dvjema godinama studija. Nakon odlaska R. Warniera zaposlen je Jean Dayre, koji je u svojstvu ravnatelja Francuskoga instituta, odnosno ugovornoga lektora, potom profesora, djelovao do 1946. godine. Uz jezične i prijevodne vježbe Dayre je držao i kolegije iz književnosti. U vrijeme Skokova pročelnništva radio je i Paul Clavé, ugovorni lektor sa zacijelo najdužim stažem u Zagrebu (24 godine), koji je predavao francuski jezik i kao opći predmet za studente svih fakulteta Zagrebačkoga sveučilišta. U to se doba francuskim književnim i općeromanskim temama povremeno bavio i Mirko Deanović, koji je između ostaloga za sve romaniste predavao poredbenu gramatiku romanskih jezika.

Nakon što je za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske 4. siječnja 1943. Skok „stavljen u mirovinu“, na njegovo je mjesto došao Slavko Ježić, koji je početkom 1943. imenovan redovnim profesorom na Katedri za francuski jezik i književnost sa starim francuskim. Dolaskom komunista na vlast Ježić je protjeran s Filozofskoga fakulteta. Nastavio je djelovati kao književnik, znanstvenik, prevoditelj i publicist čiji opus broji nekoliko stotina bibliografskih jedinica, najvećim dijelom iz francuskoga jezika i književnosti. Imajući u vidu potrebe studenata uredio je *Francusku gramatiku* Julija Adamovića, a kao vrstan pedagog svoje prijevode s francuskoga namijenjene školskoj mladeži popratio je prikladnim komentarima.

Temeljem odluke AVNOJ-a od 3. veljače 1945. prestao je važiti dekret o Skokovu umirovljenju, pa se on 7. srpnja 1945. vratio na mjesto redovnoga profesora i pročelnika Seminara za romansku filologiju. Na položaju pročelnika 1951. godine naslijedio ga je Mirko Deanović, a Deanovića Petar Guberina. U vrijeme Guberinina pročelnništva u okviru Odsjeka radi četrnaest djelatnika, od kojih su stalno zaposleni jedan izvanredni profesor (P. Guberina), jedan docent (A. Polanščak), tri asistenta (V. Vinja, H. Mandić, J. Gospodnetić) i dva lektora (J. Tomić, P. Clavé). Uz njih radi i sedam honorarnih nastavnika (P. Skok, N. Berus, M. Brujić, K. Drinković, I. Batušić, F. Alcalá de Torrijos i M. Mešiček). Riječ je o znatnu povećanju nastavnoga osoblja u odnosu na stanje u trenutku Skokova umirovljenja, kada su djelovala samo četiri nastavnika.

Uz Majdu Mešiček, koja je 1952. primljena u Romanski seminar kao knjižničarka, a 1950-ih i 1960-ih obavljala i posao honorarnoga nastavnika francuskoga jezika kao općega predmeta za studente svih studijskih grupa (i koja je na Odsjeku ostala punih četrdeset godina), 1952. godine na Odsjeku se zaposlio i Antun Polanščak, koji je tijekom 22 godine rada na Filozofskome fakultetu odgojio niz zaljubljenika u francusku književnost. Polanščak je bio poklisar hrvatske kulture u Francuskoj i francuske kulture u Hrvatskoj te je za svoj rad dobio mnogobrojna priznanja u objema zemljama. Uz njega je francusku književnost predavao i Josip Tomić, koji je držao i nastavu iz jezičnih i prijevodnih vježbi.

Ak. god. 1958/59. pročelnikom Odsjeka za romanske jezike i književnosti postao je Vojmir Vinja, jedan od najvećih i najutjecajnijih hrvatskih romanista u razdoblju nakon Petra Skoka. Najveći dio svojih znanstvenih istraživanja Vinja je posvetio hrvatsko-romanskim jezičnim vezama na jadranskome području te nazivlju jadranske faune. Uz brojne radove posvećene francuskomu jeziku i književnosti treba izdvojiti njegov španjolsko-hrvatski rječnik i gramatiku španjolskoga jezika, referentna djela na Katedri za španjolski jezik i književnost, za osnivanje koje je najzaslužniji upravo Vinja. Jednako su važni i njegova plodna suradnja s inozemnim lingvističkim krugovima i česta gostovanja na stranim sveučilištima, gdje je uspostavio kontakte s brojnim stručnjacima koji su zahvaljujući Vinji gostovali na našem Fakultetu. Akademik Vinja proslavio se

i kao prevoditelj kapitalnih djela starije francuske i španjolske književnosti, među kojima se posebno ističu prijevodi sabranih Montaigneovih djela te djela vrhunskih lingvista kao što su F. de Saussure i É. Benveniste.

Vinja je kao neosporno najveći znanstveni i pedagoški autoritet na Odsjeku pridonio tomu da se Romanistika kadrovski unaprijedi kako unutar već postojećega studija francuskoga jezika tako i otvaranjem studija španjolskoga (1968) i portugalskoga jezika (1982). Na samu početak Vinjina pročelnikova mandata na Odsjek je primljeno pet lektorica: Ivana Batušić (koja je 1973. preuzela nastavu metodike), Mira Žunec, Marija Semenov, Mihaela Rupec-Čubelić i Branka Fabečić. One su uz već ranije zaposlene Josette Rakić i Melitu Wolf u narednim desetljećima postale čvrst stup studija francuskoga jezika. U Vinjino se doba formirala cijela plejada profesora i znanstvenika, kako lingvista (August Kovačec, Željko Klaić) tako i stručnjaka za francusku književnost (Helena Mandić-Pachl, Predrag Matvejević, Jere Tarle, Ingrid Šafranek, Gabrijela Vidan), prevođenje (Vlasta Matić) i fonetiku (Nataša Desnica-Žerjavić). Od 1960-ih do 1980-ih na Odsjeku je bilo zaposleno deset stranih ugovornih lektora, među kojima i najdugovječniji francuski lektori u novijoj povijesti Odsjeka – Pierre Calderon i Daniel Simonin.

Vinjinim se nasljednikom u znanstvenom i nastavnom smislu može smatrati August Kovačec. Već tijekom studija francuskoga i ruskoga jezika Kovačec je proučavao i druge jezike: rumunjski i portugalski te jezike Balkana. Kao lektor hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Bukureštu proširivao je svoje znanje iz balkanologije te pohađao tečajeve albanskoga i španjolskoga pa se u Zagreb vratio kao već formiran lingvist. Ak. god. 1966/67. proveo je na specijalizaciji u Francuskoj, gdje se pod vodstvom uglednih lingvista É. Benveniste i A. Martineta bavio temama opće i francuske lingvistike te intenzivno proučavao katalonski jezik. Kao jedan od rijetkih jezikoslovaca koji poznaje strukturu gotovo svih europskih i mnogih izvanoeuropskih jezika redovito je pozivan kao gost-predavač na više uglednih europskih sveučilišta. Osobito zanimanje pokazao je za istraživanje istrorumunjskoga te je za svoj doprinos u tom području dobio nagradu Rumunjske akademije. Proučavao je i sefardske govore u bivšoj Jugoslaviji s naglaskom na njihovim kontaktima s hrvatskim. Objavio je niz radova o francuskome jeziku i poredbenoj romanskoj sintaksi te o francuskoj i rumunjskoj književnosti. U Leksikografskome zavodu Miroslav Krleža djelovao je kao glavni urednik *Hrvatskoga općeg leksikona* (1996–2001) i *Hrvatske enciklopedije* (2001–2005). Uz romanističke teme istraživao je i kajkavsko narječje, što je rezultiralo objavljivanjem *Rječnika govora Jesenja* (2020). Uz druga priznanja akademik Kovačec dobio je Državnu nagradu za znanost za životno djelo (2009). U jednakoj mjeri bio je aktivan i kao nastavnik. Predavao je romansku lingvistiku, povijest francuskoga i španjolskoga jezika te starofrancusku književnost, vodio poslijediplomski studij lingvistike u Zagrebu i Dubrovniku. Unatoč tomu što je obnašao niz administrativnih dužnosti na fakultetskoj i sveučilišnoj razini, Kovačec je uvijek bio spreman saslušati i savjetovati mlađe kolege glede nekog znanstvenog ili nastavnog problema, jer ga osim odlika vrhunskoga stručnjaka krase i jednostavnost, pristupačnost, ljudska toplina.

Od kraja 1970-ih do uvođenja bolonjskoga sustava studiranja 2005. na „francuski“ dio Odsjeka primljeni su Miljenko Mayer, Blaženka Bujanj, Yvonne Vrhovac, Nenad Ivić, Darja Damić Bohač, Ana Simeon, Marija Paprašarovski, Éva Le Calvé Ivičević, Gorana Bikić-Carić, Dražen Varga, Bogdanka Pavelin Lešić, Sanja Grahek, Marinko Koščec i Sanja Šošarić. Godine 1991. zbog rata u Hrvatskoj povučeni su francuski ugovorni lektori pa je tu dužnost pet godina obnašala É. Le Calvé Ivičević. Ponovnom uspostavom suradnje s Veleposlanstvom Republike Francuske nastavu su izvodila po dva francuska lektora (Axelle Hutchings, Frédéric Germain, Sylvain Tanquerel, Magali Ruet, Delphine Bismut, Jean-Baptiste Bernard i dr.).

Četvrti frankofonski znanstveni skup *Francontraste*: *Konceptualizacija, kontekstualizacija, diskurs / Francontraste: Conceptualisation, contextualisation, discours, 2023.*

seminara posvećenih pojedinim autorima, njihovim poetikama ili književnoteorijskim problemima. Osim francuske književnosti studentima su se nudili i kolegiji iz frankofonske kulture i književnosti, ali su se zbog kadrovskih razloga prestali izvoditi.

Osobit pečat Katedri za francusku književnost dao je Nenad Ivić. Širinom interesa – od kasnoantičke i srednjovjekovne historiografije, i francuske i latinske, sve do suvremene francuske proze, poezije i filozofije s povremenim oslanjanjem na glazboslovlje – njegov znanstvenoistraživački i pedagoški rad kontinuirano se razvijao i poticao mlađe kolege na izvrsnost. Napisao je osam knjiga te velik broj znanstvenih i stručnih članaka.

Diplomski studij na studijskoj grupi za francuski jezik i književnost osmišljen je s ciljem da studenti postupno usvajaju znanje francuskoga te svladaju vještine i kompetencije potrebne za: a) nastavu francuskoga jezika (nastavnički smjer); b) sve oblike prevođenja (s naglaskom na pismeno prevođenje) s francuskoga na hrvatski i obratno (prevoditeljski smjer); c) znanstveno proučavanje francuskoga jezika i književnosti

Nakon uvođenja bolonjskoga sustava zaposleni su Vedrana Berlangi Kapušin, Danijela Ćurko, Ivana Franić, Marta Petrak, Ivanka Rajh, Ivan Silobrčić i Maja Vukušić Zorica. Pri izboru novih članova nastavlja se tradicija zapošljavanja visokokvalitetnih kadrova od kojih su mnogi studirali, a neki i doktorirali na francuskim sveučilištima (É. Le Calvé Ivičević, B. Pavelin Lešić, M. Vukušić Zorica).

Od Domovinskoga rata do uvođenja bolonjskoga sustava studij francuskoga jezika i književnosti nudio je mogućnost izbora nastavničkoga i nenastavničkoga smjera. Godine 1999. É. Le Calvé Ivičević osmislila je prevoditeljski program, što je predstavljalo jezgru za daljnji razvoj prevoditeljstva na Romanistici. Najprije je to bio francuski smjer na novopokrenutom Poslijediplomskom stručnom prevoditeljskome studiju na Filozofskome fakultetu (2001), a kasnije prevoditeljski smjer na diplomskome sveučilišnom studiju.

Studijski program francuskoga jezika temelji se na kolegijima kojima se sustavno poučava suvremeni francuski jezik u svim semestrima prijediplomskoga i diplomskoga studija. Od druge godine studenti se uvode u lingvistički opis francuskoga jezika i u lingvističko istraživanje općenito, a nakon treće godine predavanja i seminari posvećeni su usvajanju lingvističkih znanja i razumijevanju jezičnih pojava te uvođenju u romansku lingvistiku. Francuska književnost izučava se književnopovijesnim kolegijima kao i nizom izbornih

(istraživački smjer). Na nastavničkom smjeru diplomskoga studija studenti stječu pedagoške kompetencije proučavanjem procesa usvajanja drugoga jezika, osobito u ranoj školskoj dobi. Teorijski čvrstu okosnicu pruža izučavanje glotodidaktike i metodike nastave francuskoga jezika popraćeno nastavnom praksom. Prevoditeljski smjer teorijsku podlogu za intenzivne prijevodne vježbe s francuskoga i na francuski jezik nudi odabranim sadržajima iz traduktologije i terminologije, a uz to studenti svladavaju elemente konsekutivnoga i strojnoga prevođenja. Iako je težište na tehničkom prevođenju, studentima se nude i kolegiji iz književnoga prevođenja. Osim toga na tom smjeru studenti moraju brusiti i svoje znanje hrvatskoga jezika. Istraživački smjer privlači zanimanje manjega broja studenata koji se po završetku studija namjeravaju baviti znanstvenim radom. Studentima se na tom smjeru nudi velik broj izbornih književnih i lingvističkih kolegija zahvaljujući kojima stječu odgovarajuće znanstvenoistraživačke kompetencije.

Za izvođenje nastave trenutačno je zaduženo trinaest stalno zaposlenih nastavnika: tri redovita profesora (D. Varga, B. Pavelin Lešić, I. Franić), četiri izvanredna profesora (G. Bikić-Carić, M. Koščec, L. Orešković Dvorski, M. Vukušić Zorica), četiri lektorice i više lektorice (V. Berlengi Kapušin, M. Paprašarovski, I. Rajh, S. Šošćarić), jedna viša asistentica (M. Petrak) i jedan asistent (I. Silobrić). Nastavu izvode i tri vanjska suradnika: profesor N. Ivić, viša lektorica D. Damić Bohač te kroatistica Tomislava Bošnjak Botica. Od 2005. godine uz dva strana lektora iz Francuske na Katedri za francuski jezik zaposlen je bio i lektor iz Kraljevine Belgije. Od ak. god. 2023/24. na studijskoj grupi ostaje samo francuski lektor Alexis Messmer.

ŠPANJOLSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Drugi jezik koji se u okviru Odsjeka za romanistiku studijski izučava jest španjolski. U različitu opsegu nastava iz španjolskoga jezika i književnosti povremeno se održavala još u vrijeme „Skokova seminara“. Tako je već u ljetnome semestru ak. god. 1926/27. Petar Skok uveo kolegij *Uvod u španjolski*. Ranih 1940-ih uz jezične vježbe iz španjolskoga jezika Skok predaje i morfologiju. Godine 1950/51. pridružit će mu se asistent V. Vinja, koji od 1952. godine nastavu preuzima samostalno. Od zimskoga semestra 1954/55. do ljetnoga semestra 1957/58. tečaj španjolskoga jezika za studente svih godina romanistike vodio je Fernando Alcalá Galiano de Torrijos, inače do 1936. španjolski veleposlanik u Kraljevini Jugoslaviji. Torrijosa je naslijedio Slavko Galinović Benítez, koji je tečaj vodio godinu ili dvije.

Višegodišnjim nastojanjem tadašnjega pročelnika V. Vinje napokon je 1961. osnovana Katedra za španjolski jezik i književnost, čime je stvorena mogućnost sustavna studija hispanistike. Najprije je to bio dopunski i fakultativni predmet na razini lektorata, otvoren svim studentima Fakulteta. Ak. god. 1966/67. i 1967/68. jezičnu nastavu držao je lektor Rudolf Kožljan, koji je na Katedri ostao raditi do umirovljenja 1995. godine.

Ak. god. 1968/69. dvadeset je studenata prvi put upisalo trogodišnji studij španjolskoga jezika i književnosti kao drugoga glavnoga (B) predmeta. Deset godina kasnije, 1978. godine, uveden je četverogodišnji (A) studij. Od osnutka hispanistike jezičnu su nastavu počeli izvoditi asistent Milivoj Telećan i lektor R. Kožljan, obojica nakon studijskoga boravka u Čileu. V. Vinja i A. Kovačec sudjelovali su u dopunskome radu (preko svojih nastavnih obveza) u kreiranju i izvođenju nastave teorijskih lingvističkih predmeta kombinirajući pojedine kolegije s nastavom za studente francuskoga jezika.

U međuvremenu se Katedra za španjolski jezik i književnost popunila novim nastavnicima. Tako je ak. god. 1970/71. po povratku sa svojega specijalističkoga studija u Španjolskoj jedan dio nastave lingvističkih predmeta, ali i španjolske i hispanskoameričke književnosti preuzeo Karlo Budor. Ak. god. 1976/77.

Simpozij Hispanske književnosti danas / Literaturas hispánicas hoy, 2019.

njem novih kolegija i smjerova, tako i kadrovski. Ak. god. 2000/01. Katedra za španjolski jezik i književnost prestrukturirala se u Katedru za hispanske književnosti i Katedru za španjolski jezik. Zamah studija omogućile su nove nastavne radne snage: Gordana Matić, Silvana Luetić, Daša Grković, Maša Musulin, Maja Zovko, Branka Oštrec, Ana María Valencia Spoljaric, Bojana Mikelenić, Ana Gabrijela Blažević i Andrea-Beata Jelić. Međutim velik dio kolegija izvode ili su izvodili nastavnici s drugih studijskih grupa (Marin Andrijašević, Ana Čavar, Gorana Bikić-Carić, Vlasta Erdeljac, Daniela Katunar, Davor Krsnik, Ida Raffaelli, Ivana Simeon, Anita Skelin Horvat, Dražen Varga) i vanjske suradnice (Andrea-Beata Jelić, Dunja Frankol).

U razvoju hrvatske hispanistike važnu je ulogu imala Mirjana Polić Bobić. Njezina znanstvenoistraživačka djelatnost kontinuirano rezultira novim radovima, od kojih svakako treba izdvojiti šest autorskih knjiga, posebno one u kojima se bavi hrvatsko-hispanskim povijesnim vezama. Za djelo *Kalifornijski zapisi oca Ferdinanda Konščaka iz Družbe Isusove* dobila je godišnju nagradu HAZU za znanost za 2015. godinu. M. Polić Bobić napisala je i brojna poglavlja u knjigama i uredila više publikacija. Objavila je niz znanstvenih i stručnih članaka te velik broj leksikografskih jedinica. Uz to obnašala je dužnost prorektorice Sveučilišta u Zagrebu

nastavu iz pojedinih kolegija iz književnosti počela je izvoditi Mirjana Polić Bobić, koja se upravo bila vratila sa studijskoga boravka u Meksiku. Od ak. god. 1995/96. dio jezične nastave uz već postojeće lektore (Telećan, Kožljan) preuzela je Alica Knezović, koja je prethodno istu dužnost obnašala na Filozofskome fakultetu u Sarajevu.

Od osnutka na Katedri djeluju i strani ugovorni lektori. Prvi među njima bio je Ignacio Ramírez Arzate iz Meksika, a potom je iz Španjolske došla María Teresa Robert, jedna od stranih lektorica s najdužim stažem na Odsjeku (1971–1990). Za taj su posao povremeno bile angažirane i izvorne govornice: Albertina García Corveiras Razum, Miriam Tadić Blažević i Consuelo Elías Žitinski, koja se kasnije zaposlila u Auli Cervantes.

Tijekom 1990-ih nastavu na hispanistici izvodili su nastavnici K. Budor, A. Kovačec, M. Polić Bobić, M. Telećan, A. Knezović, a kraće vrijeme i asistentica Jadranka Vrsalović Carević, koja je izvrsno poznavala i katalonski jezik. Nakon Domovinskoga rata u izvođenju jezične nastave ponovno sudjeluju ugovorni strani lektori (Margarita Lanuza Giménez, María Suárez García, Antonio Huertas Morales, Ana María Valencia Spoljaric i dr.).

U posljednjim dvama desetljećima studijska grupa za španjolski jezik i književnost doživjela je velike promjene kako u strukturi studija, uvođenjem

(1995–1998) i pomoćnice ministra znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske za visoko obrazovanje (2004–2005), a 2019. godine imenovana je predsjednicom Nacionalnoga vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. Za svoj rad i doprinos zbližavanju hispanse i hrvatske kulture dobila je i visoka odličja: Red Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića (1998) i Križ Časnice Reda Izabele Katoličke Kraljevstva Španjolske (2001). Osim što se plodno bavi istraživačkim i pedagoškim radom M. Polić Bobić ustrajno je i temeljito brinula o formiranju mladih kvalitetnih kadrova i širenju područja znanstvenoistraživačkoga interesa nastavnika Katedre za hispanse književnosti. Tako su pod njezinim mentorstvom stasale znanstvenice Ivana Krpan i Gordana Matić. Trudeći se neprestano podizati razinu studija prema sve većem stupnju izvrsnosti, M. Polić Bobić obogaćivala je nastavu hispanse književnosti pozivanjem gostujućih profesora sa španjolskih i hispanskoameričkih sveučilišta s kojima Katedra gaji suradnju u području nastavne aktivnosti, istraživanja, organiziranja skupova i zajedničkoga mentorstva doktorskih radova. Nakon odlaska u mirovinu nastavila je raditi kao vanjska suradnica na Katedri za hispanse književnosti, kojoj je predstojnicom tada postala Maja Zovko, koja se između ostaloga znanstveno usavršavala na Sveučilištu Autónoma u Madridu, na kojemu je i doktorirala.

Studij španjolskoga jezika i hispanse književnosti u Zagrebu jedini je studij te vrste u Hrvatskoj koji pruža najcjelovitiji program izučavanja hispanistike na prijediplomskoj i diplomskoj razini studija te jedini obrazuje buduće nastavnike i istraživače. Obvezni kolegiji na prijediplomskome studiju koncipirani su tako da studentima pružaju intenzivnu nastavu radi svladavanja jezika, uvođenja u osnove lingvističkih teorija i proučavanje jezika te širega pregleda hispanse kulture i književnosti. Izborni kolegiji nude seminare fokusirane na produbljivanje znanja i proučavanja pojedinih specifičnih područja: jezikoslovlja, književnosti, poučavanja jezika i prevoditeljstva. Diplomski studij organiziran je u tri smjera: nastavnički, prevoditeljski i znanstveni (modul lingvistika i modul književnost) te je specifičnim kolegijima orijentiran na pripremu studenata za pojedina zanimanja: nastavnika, prevoditelja, kulturnih radnika i istraživača.

PORTUGALSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Krajem 1970-ih godina unutar Odsjeka za romanistiku osniva se Katedra za portugalski jezik, književnost i civilizaciju portugalskoga jezičnog izraza. Jednako kao u slučaju španjolskoga i portugalski studij ima svoju „pretpovijest“. Tako je P. Skok luzitanističke kolegije držao već 1940-ih godina, a krajem 1950-ih i početkom 1960-ih godina honorarna nastavnica Franciska Žuvela vodila je tečaj portugalskoga jezika obavezan za sve slušače romanistike kao jednopredmetne studijske grupe.

Godine 1978. na prijedlog Odsjeka za romanistiku na fakultetskoj je razini donesena odluka o osnivanju Katedre za portugalski jezik, književnost i civilizaciju, no Katedra je stvarno počela s radom tek 1982. godine, kada je napokon odobreno njezino financiranje. Za predstojnika joj je imenovan Želimir Brala. Iste godine Institut za portugalski jezik i kulturu (ICALP) iz Lisabona otvorio je lektorat u Zagrebu. Do zatvaranja portugalskoga lektorata zbog rata godine 1991. izmijenila su se četiri ugovorna lektora: Maria Isabel Lage Campelo Calheiros, Rui Manuel Loureiro, Maria Helena Neto te Nelson Francisco Carvalho. Od 1993. do 1997. godine, tijekom stanke u radu lektorata, portugalske jezične vježbe držala je jedino vanjska suradnica i izvorna govornica Marina Deur. Jezičnu nastavu do danas su izvodili brojni strani lektori iz Portugala i Brazila. Valja napomenuti da je od 2008. unutar Katedre za portugalski jezik i književnost počeo djelovati i brazilski lektorat, koji je zbog administrativnih razloga prekinuo s radom 2015. godine.

Simpozij V. dani portugalskoga jezika i luzofonskih kultura srednje i istočne Europe / V Jornadas de Língua Portuguesa e Culturas Lusófonas da Europa Central e de Leste, 2016.

tuknica u hrvatskim i portugalskim enciklopedijama i leksikonima. Objavio je i desetak knjiga prijevoda portugalske, brazilske i luzoafričke poezije i proze. Autor je i temeljnih udžbenika, priručnika i rječnika za studij portugalskoga jezika i književnosti. Intenzivno se bavio i proučavanjem kulturno-povijesnih veza Hrvatske s Portugalom i Brazilom. Njegova bogato opremljena monografija o Portugalu zacijelo je pobudila dodatno zanimanje za portugalski jezik i kulturu.

Kako je riječ o studiju koji upisuje studente bez predznanja portugalskoga jezika, u prijediplomskome je programu težište stavljeno na lektorsku nastavu, odnosno na jezične vježbe praćene gramatikom, a dopunske su jezične vježbe ponuđene i putem izbornih kolegija. Književni kolegiji započinju tek od trećega semestra, kad jezična kompetencija studentima već omogućuje praćenje tekstova. Na prijediplomskome se studiju počinje i s izučavanjem kulture i civilizacije Portugala, da bi se u nastavku studija na nj nadovezala kultura i civilizacija Brazila i luzofonske Afrike. Što se nastave književnosti tiče, kolegiji na prijediplomskome studiju usmjereni su na portugalsku književnost, a na diplomskome studiju na književnosti Brazila i luzofonske Afrike. Uz to se

U rad Katedre 1990-ih uključili su se Nikica Talan i Nina Lanović. U to vrijeme slobodni dopunski studij portugalskoga jezika, književnosti i civilizacije obuhvaćao je 12 sati nastave tjedno (6 sati jezičnih vježbi, 2 sata gramatike, 2 sata luzofonske civilizacije, 2 sata luzofonske književnosti). Godine 1998. dvogodišnji je studij proširen u trogodišnji, da bi potom 2005. godine dopusnicom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa prerastao u sveučilišni studij portugalskoga jezika i književnosti koji obuhvaća trogodišnji prijediplomski i dvogodišnji diplomski program. Ta je promjena iziskivala kadrovska pojačanja, pa su se na studijskoj grupi od njezina osnutka do danas zaposlile Majda Bojić, Daliborka Sarić, Ana Ille Horvat, Davor Gvozdić i Helena Glavaš.

Među nastavnicima Katedre posebno treba izdvojiti Nikicu Talana, koji se po broju objavljenih knjiga i radova ubraja među najplodnije znanstvenike Filozofskoga fakulteta. Talan je studirao komparativnu književnost i filozofiju te francuski jezik, muzikologiju i orgulje, a završio je i tadašnji slobodni dopunski studij portugalskoga jezika i književnosti. Doktorat iz luzitanistike obranio je na našem Fakultetu, a doktorat iz muzikologije na Sveučilištu u Ljubljani. Područje Talanova znanstvenog interesa u prvom su redu portugalska i luzofonska književnost, kultura i civilizacija. O tim je temama do danas objavio više od 20 knjiga, 70-ak znanstvenih i 80-ak stručnih radova te oko 150 na-

u trećem semestru diplomskoga studija studentima nudi poredbeno proučavanje inačica suvremenoga portugalskog jezika u luzofonskim zemljama (europski, brazilski i afrički portugalski). Može se dakle zaključiti da se ovaj jedini studij portugalskoga jezika i književnosti u nas ne ograničava na Portugal, nego je usmjeren i na luzofonsku kulturu, književnost i civilizaciju u cjelini, što ga čini zanimljivijim i kvalitetnijim, pa se tijekom zadnjih godina mogao uočiti porast zanimanja za studij luzitanistike.

RUMUNJSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Usmjerenost prema cjelokupnu romanskomu jezičnom i književnom korpusu, prisutna tijekom čitave povijesti Odsjeka za romanistiku, dolazi do izražaja i putem raznih romanskih jezika koji se danas studiraju na Odsjeku. Uz već spomenuti studij francuskoga, španjolskoga i portugalskoga jezika od ak. god. 1996/97. na razini tečaja, odnosno lektorata počeo je djelovati i studij rumunjskoga jezika. No nije to prvi put da se na Filozofskome fakultetu uči taj jezik. Naime Petar Skok, koji je izvrsno aktivno vladao rumunjskim jezikom, tijekom ak. god. 1921/22. u okviru Romanskoga seminara držao je kolegij *Rumunjske vježbe*, a dvije godine kasnije i kolegij *Glasovi i oblici rumunjskog jezika*. Nakon toga rumunjski lektorat uspostavljen je u dvama navratima (1943–1945, 1959–1962). Tečaj rumunjskoga za studente svih godina na jednopredmetnome studiju romanistike držao je ugovorni lektor Eugen Cimpeanu, čijim odlaskom nastava rumunjskoga jezika zamire.

Kada je ak. god. 1996/97. osnovan lektorat za rumunjski jezik, na mjesto rumunjskoga ugovornog lektora stigao je Florian Lazar Ionilă, koji je vodio dva tečaja rumunjskoga jezika: jedan za romaniste, a drugi za opće lingviste, slaviste, balkanologe, etnologe i druge polaznike.

Iako su se dugi niz godina velika imena hrvatske romanistike (P. Skok, V. Vinja, A. Kovačec) zanimala za rumunjski jezik, zbog mnogih društveno-političkih i administrativnih poteškoća (slobodni dopunski) studij rumunjskoga jezika pokrenut je tek 2003. godine, kad je osnovana Katedra za rumunjski jezik i književnost, u prvome redu zahvaljujući iznimnu zalaganju Augusta Kovačeca, a potom i Dražena Varge. Dvije godine nakon osnutka Katedre, s početkom bolonjskoga sustava studiranja, otvorio se sveučilišni studij rumunjskoga jezika i književnosti kao jedini te vrste u Hrvatskoj. Studij obuhvaća trogodišnji prijediplomski i dvogodišnji opći diplomski program. Godine 2004. u okviru projekta Dražena Varge na Katedri za rumunjski jezik i književnost zaposleni su znanstveni novaci Ivana Olujić i Petar Radosavljević, koji su znanje rumunjskoga jezika stečeno na Filozofskome fakultetu usavršili u Rumunjskoj. Osim tih dvoje novaka nastavu na studiju rumunjskoga jezika izvodili su i A. Kovačec i D. Varga.

U ovome trenutku Katedru za rumunjski jezik i književnost čine jedan redoviti profesor (D. Varga), dva izvanredna profesora (I. Olujić i P. Radosavljević, sadašnji predstojnik Katedre) te dva lektora (Delia Georgeta Ćupurdija i ugovorna rumunjska lektorica Silvia Giurgiu). Nastavu na Katedri izvode i Gorana Bikić-Carić te dvije vanjske suradnice (Castilia Manea Grgin, Sandra Požar). Clara Căpăţină, doktorica znanosti iz područja slavenske lingvistike i filologije, rumunjska je ugovorna lektorica s najdužim stažem na Katedri za rumunjski jezik i književnost (2000–2006, 2010–2017, zimski semestar ak. god. 2020/21).

U sklopu prijediplomskoga programa studenti usvajaju potrebna jezična znanja vježbama pismenoga i usmenoga izražavanja i razumijevanja te povezuju teorijsko znanje gramatičkoga gradiva iz morfologije i sintakse rumunjskoga jezika. Obvezni kolegiji iz civilizacije i književnosti međusobno se nadovezuju i nadopunjuju te tako studentima omogućuju povezivanje jezičnih s drugim filološkim, ali i kulturološkim

Studenti rumunjskoga jezika na studijskome putovanju u Transilvaniju, 2022.

kompetencijama. Na diplomskome se studiju osim rumunjskoga jezika i obaveznoga seminara o istroromunjskome jeziku izvodi i nastava iz deset izbornih književnih i lingvističkih kolegija. Valja istaknuti da Katedra danas posebnu pozornost posvećuje poveznicama između rumunjskoga i hrvatskoga jezika i kulture, odnosno proučavanju istroromunjskoga jezika te jezika karaševskih Hrvata i Roma Bajaša. O važnosti i specifičnostima ovoga studija govorilo se na znanstvenom okruglom stolu održanom 2023. godine u povodu 20. obljetnice njegova djelovanja.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Znanstvenoistraživačka djelatnost na Odsjeku za romanistiku u novije se vrijeme velikim dijelom odvija u okviru znanstvenoistraživačkih projekata. Na našem ih je Odsjeku tijekom zadnjeg desetljeća bilo jedanaest, a bili su usmjereni na sljedeća područja istraživanja: gramatiku romanskih jezika, kontrastivnu lingvistik, poučavanje stranih jezika na različitim razinama obrazovanja, obrazovanje nastavnika, kulturno-povijesne veze Hrvatske s narodima koji govore romanskim jezicima, interdisciplinarne pristupe proučavanju književnosti, izazove višejezičnosti i prevođenje.

Drugi način poticanja i razvijanja istraživačke djelatnosti jesu dakako međunarodni znanstveni skupovi, koje počevši od 2001. studijske grupe Odsjeka za romanistiku redovno organiziraju. Prvi među njima bio je *Francontraste* (dosad održan četiri puta), koji okuplja stručnjake iz područja jezikoslovlja, književnosti, metodike i prevoditeljstva. Osim toga u proteklom dvama desetljećima održani su skupovi o Rolandu Barthesu, hispanoj i luzitanskoj kulturi i književnosti, a u suradnji s Odsjekom za anglistiku skup posvećen kanadistici.

Nastavnici Odsjeka za romanistiku organiziraju izvanfakultetsku nastavu u obliku ljetnih škola (2004–2023) na kojima su naši studenti mogli proširiti znanja stečena tijekom redovne nastave iz područja prevoditeljstva, hispanoameričke i francuske književnosti te kanadistike. Odsjek kontinuirano održava veze s inozemnim sveučilištima kao i s nastavnicima francuskoga i španjolskoga jezika i književnosti na Sveučilištu u Zadru, što je rezultiralo međukatedarskim susretima i zajedničkim znanstvenim projektima.

Treba ipak podsjetiti da su i u vremenima kada znanstveni projekti nisu bili uobičajeni, a znanstveni skupovi ne toliko brojni, mnogi nastavnici Odsjeka uspijevali svoje djelovanje proširiti i izvan užih akademskih krugova te na taj način promicati ugled Filozofskoga fakulteta i svoju struku. Unatoč činjenici da je doktorirao na Sorboni (gdje je stekao i habilitaciju za redovitoga profesora) te da je predavao na Sveučilištu Sorbonne Nouvelle i kao redoviti profesor slavistike na rimskoj La Sapienzi Predraga Matvejevića, dugogodišnjega predstojnika Katedre za francusku književnost, hrvatska i europska kulturna javnost poznaje prije svega kao nagrađivanoga pisca i esejista. Gabrijela Vidan, stručnjakinja za 18. stoljeće, odigrala je važnu ulogu u posredovanju između francuske i hrvatske kulture. Njezini kolege Ingrid Šafranek i Jere Tarle, koji su s njom te s lektorima Marijom Semenov i Milivojem Telećanom postavili čvrste temelje konferencijskom i simultanom prevođenju u nas, poznati su i kao autori cijenjenih djela: o Albertu Camusu (Tarle), o Proustu, Stendhalu, Flaubertu i o „ženskom pismu“ (Šafranek). Milivoj Telećan poznat je i kao književni prevoditelj sa španjolskoga i francuskoga, a među prvima je na našem Fakultetu u okviru nekadašnjih prijevodnih vježbi uveo i sustavno poučavao književno prevođenje. Tu tradiciju na svim našim studijskim grupama nastavio je niz vrsnih književnih, konferencijskih, znanstvenih i stručnih prevoditelja.

Prevođenjem se, ponajprije sa španjolskoga i na španjolski jezik, bavio i Karlo Budor. No moglo bi se reći da je za njega prevođenje bilo usputna djelatnost jer je u prvome redu uz nastavu bio usmjeren na znanstveno istraživanje, posebice na španjolsku gramatiku, stariju španjolsku književnost, španjolsko-hrvatske kulturne i diplomatske veze. S druge strane Yvonne Vrhovac godinama je svoju djelatnost usmjeravala na unapređenje položaja francuskoga jezika u hrvatskome školstvu te na promicanje nastave stranih jezika u sveučilišnome sustavu. Dala je značajan doprinos pri adaptiranju didaktičkih materijala Vijeća Europe i u kreiranju bolonjskoga programa diplomskoga nastavničkog studija na Odsjeku. Autorica je brojnih nastavnih materijala i udžbenika francuskoga jezika namijenjenih učenicima u osnovnim školama i gimnazijama. Na promicanju poučavanja francuskoga jezika ustrajno su radile i rade nekadašnje i sadašnje lektorice (Blaženka Bubanj, Nataša Desnica-Žerjavić, Darja Damić Bohač, Alica Knezović, Daša Grković), koje su objavile niz školskih udžbenika, sveučilišnih priručnika i vježbenica za francuski i španjolski jezik. Darja Damić Bohač dobitnica je Povelje Filozofskoga fakulteta i Nagrade za životno djelo te Spomen-medalje Sveučilišta u Zagrebu (2021), a 2023. godine fakultetsku Nagradu za izvrsnost u nastavnome radu dobila je Maja Vukušić Zorica.

Osnivanjem novih katedara i studijskih grupa te zapošljavanjem novih kadrova djelovanje Odsjeka postalo je organizacijski znatno zahtjevnije pa je za njegovo dobro funkcioniranje bio dragocjen predan rad tajnice Anke Petranović, koja je gotovo pola stoljeća (1969–2015) u svakom trenutku bila spremna pružiti traženu informaciju i uslugu. Ostala je zapamćena kao „dobri duh“ Odsjeka i čuvarica njegovih priča. Taj rad uspješno i profesionalno nastavlja obnašati sadašnja tajnica Patricia Joy-Stojanić.

Naposljetku valja istaknuti da tijekom zadnjih dvaju desetljeća profesori sve više svoje aktivnosti orijentiraju i prema izvannastavnim studentskim aktivnostima kao što su studijska putovanja (Provansa, Toulouse, Bruxelles, Luksemburg, Transilvanija itd.). Studenti francuskoga jezika i književnosti sudjelovali su na prevoditeljskim radionicama u okviru Festivala europske kratke priče u Zagrebu (počevši od 2004. godine),

a 2022. pridružili su se prestižnomu krugu od 29 zemalja koje sudjeluju u izboru romana za nagradu Goncourt. Studenti rumunjskoga jezika i književnosti imaju priliku objaviti svoje književne prijevode u mrežnome časopisu *Verso Intercultural*, dok su studenti francuskoga jezika svoje radove nastale u okviru radionice francuske gramatike objavili u zborniku (2016). Studenti Leonardo Müller i Ena Belamarić dobili su Rektorovu nagradu za rad iz francuske fonetike pod mentorstvom L. Orešković Dvorski. Na studijskim grupama za francuski i španjolski jezik pod vodstvom nastavnika posljednja dva desetljeća djelovale su i studentske kazališne družine koje su sudjelovale i na međunarodnim studentskim festivalima.

Ne zanemarujući svoju bogatu tradiciju Odsjek danas planski i sustavno prati suvremene trendove u proučavanju i poučavanju filoloških disciplina kako bi se kvaliteta studija kontinuirano unapređivala.

Marija Paprašarovski
Sanja Šoštarić

LITERATURA I IZVORI

Osobnici profesora Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rukopisna građa.

Talan, N. Odsjek za romanistiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 187–199.

Djelatnici Odsjeka za romanistiku

DJELATNI

BERLENGI KAPUŠIN, Vedrana (Zagreb, 1979) (2007) 2007. znan. novakinja, 2014. lektorica, 2020. viša lektorica.

BIKIĆ-CARIĆ, Gorana (Zagreb, 1963) (1991) 1991. lektorica, 1997. viša lektorica, 2017. doc., 2023. izv. prof.

BLAŽEVIĆ, Ana Gabrijela (Buenos Aires, Argentina, 1985) (2014) 2014. asist.

BOJIĆ, Majda (Celje, Slovenija, 1978) (2005) 2005. asist., 2013. viša asist., 2018. doc.

ĆUPURDIJA, Delia Georgeta (Sighișoara, Rumunjska, 1979) (2019) 2019. lektorica.

FRANIĆ, Ivana (Dubrovnik, 1970) (2009) 2009. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.

GIURGIU, Silvia (Câmpia Turzii, Rumunjska, 1981) (2022) 2022. strana lektorica.

GLAVAŠ, Helena (Zagreb, 1996) (2023) 2023. asist.

GRKOVIĆ, Daša (Zagreb, 1974) (2008) 2008. lektorica, 2013. viša lektorica.

GVOZDIĆ, Davor (Karlovac, 1974) (2019) 2019. lektor.

HOMEM, Maria José (Oliveira do Hospital, Portugal, 1961) (2017) 2017. strana lektorica.

ILLE HORVAT, Ana (Zagreb, 1980) (2009) 2009. lektorica, 2013. viša lektorica.

JELIĆ, Andrea-Beata (Zagreb, 1974) (2023) 2023. doc.

JOY-STOJANIĆ, Patricia (Slavonski Brod, 1991) (2017) 2017. tajnica Odsjeka za romanistiku.

KOŠČEC, Marinko (Zagreb, 1967) (2000) 2000. asist., 2006. viši asist., 2014. doc., 2023. izv. prof.

LANOVIĆ, Nina (Zagreb, 1967) (1997) 1997. asist., 2012. viša asist., 2014. doc.

MATIĆ, Gordana (Zagreb, 1972) (2001) 2001. asist., 2021. doc.

MESSMER, Alexis (Évreux, Francuska, 1982) (2022) 2022. strani lektor.

MIKELENIĆ, Bojana (Rijeka, 1987) (2014) 2014. asist., 2021. viša asist.

MUSULIN, Maša (Zagreb, 1976) (2013) 2013. viša predavačica, 2023. doc.

OLUJIĆ, Ivana (Sinj, 1976) (2004) 2004. znan. novakinja – asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

OREŠKOVIĆ DVORSKI, Lidija (Zagreb, 1977) (2005) 2005. znan. novakinja – asist., 2013. znan. novakinja – viša asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

OŠTREC, Branka (Zagreb, 1971) (2015) 2015. lektorica, 2021. viša lektorica.

PAPRAŠAROVSKI, Marija (Karlovac, 1959) (1991) 1991. lektorica, 1996. viša lektorica.

PAVELIN LEŠIĆ, Bogdanka (Tiaret, Alžir, 1965) (2000) 2000. viša lektorica, 2008. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.

PETRAK, Marta (Zagreb, 1988) (2014) 2014. asist., 2022. viša asist.

PIZARROSO ACEDO, Patricia (Madrid, Španjolska, 1991) (2023) 2023. strana lektorica.

RADOSAVLJEVIĆ, Petar (Varaždin, 1978) (2004) 2004. znan. novak – asist., 2010. viši asist., 2015. doc.

RAJH, Ivanka (Varaždin, 1977) (2022) 2022. lektorica.

SANTAMARÍA MARTÍN, Almudena (Madrid, Španjolska, 1982) (2017) 2017. strana lektorica.

SARIĆ, Daliborka (Zagreb, 1979) (2006) 2006. lektorica, 2010. viša lektorica.

SILOBRČIĆ, Ivan (Trst, Italija, 1998) (2024) 2024. asist.

ŠOŠTARIĆ, Sanja (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1964) (1992) 1992. knjižničarka, 2004. lektorica, 2008. viša lektorica.

TALAN, Nikica (Zagreb, 1959) (1992) 1992. asist., 1993. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.

VALENCIA SPOLJARIC, Ana María (Jesus María, Peru, 1977) (2020) 2020. lektorica.

VARGA, Dražen (Nova Gradiška, 1961) (1992) 1992. asist., 1998. viši asist., 2001. doc., 2006. izv. prof., 2019. red. prof.

VUKUŠIĆ ZORICA, Maja (Zagreb, 1977) (2005) 2005. znan. novakinja – asist., 2012. viša asist., 2015. doc., 2022. izv. prof.

ZOVKO, Maja (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1975) (2015) 2015. doc., 2020. izv. prof.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BATUŠIĆ, Ivana (Zagreb, 1912 – Zagreb, 2010) (1958–1982) 1958. lektorica, 1973. viša predavačica, 1975. izv. prof.

BRALA, Želimir (Zagreb, 1953) (1982–2018) 1982. asist., 2007. lektor, 2013. viši lektor.

BRUJIĆ, Marinka (Gospić, 1903 – s. l., s. a.) (1963–1973) 1963. predavačica, 1970. viša predavačica.

- BUBANJ, Blaženka (Delnice, 1939) (1980–2014) 1980. lektorica, 1988. viša lektorica.
- BUDOR, Karlo (Zagreb, 1941) (1970–2011) 1970. asist., 1987. doc., 1995. izv. prof., 2001. red. prof., 2006. red. prof. u trajnom izboru.
- CAREVIĆ-VRSALOVIĆ, Jadranka (Zagreb, 1966) (1989–1991) 1989. asist.
- ČUBELIĆ-RUPEC, Mihaela (Zagreb, 1923 – Zagreb, 1995) (1960–1983) 1960. lektorica, 1974. viša lektorica.
- ĆURKO, Daniela (Split, 1964) (2005–2013) 2005. lektorica.
- DAMIĆ BOHAČ, Darja (Zagreb, 1956) (1984–2021) 1984. lektorica, 1994. viša lektorica.
- DEANOVIĆ, Mirko (Dubrovnik, 1890 – Zagreb, 1984) (1927–1960) 1927. lektor, 1930. doc., 1934. izv. prof., 1940. red. prof.
- DESNICA-ŽERJAVIĆ, Nataša (Split, 1941) (1973–2006) 1973. lektorica, 1984. viša lektorica.
- DRINKOVIĆ, Katica (Vodice, 1901 – Zagreb, 1979) (1961–1972) 1961. lektorica, 1966. predavačica, 1970. viša predavačica.
- FABEČIĆ-HORVATIĆ, Branka (Zagreb, 1934 – Zagreb, 2004) (1960–1998) 1960. lektorica, 1974. viša lektorica.
- GOSPODNETIĆ, Jugoslav (Šibenik, 1919 – Pariz, Francuska, 2010) (1952–1960) 1952. asist.
- GRAHEK, Sanja (Beograd, Srbija, 1946) (1999–2011) 1999. lektorica, 1999. viša lektorica, 2000. doc., 2005. izv. prof.
- GUBERINA, Petar (Šibenik, 1913 – Zagreb, 2005) (1936–1943, 1951–1965) 1936. asist. volonter, 1938. asist. dnevničar, 1940. asist. vježbenik, 1941. asist. s pravima činovnika, 1943. izv. prof., 1958. red. prof.
- IVIĆ, Nenad (Zagreb, 1956) (1981–2021) 1981. asist., 1989. doc., 1996. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- JEŽIĆ, Slavko (Dubrava kod Čazme, 1895 – Zagreb, 1969) (1943–1945) 1943. red. prof.
- JOZIPOVIĆ, Jelena (Makarska, 1988) (2015–2017) 2015. tajnica Odsjeka za romanistiku.
- KLAIĆ, Željko (Zagreb, 1942) (1971–1999) 1971. asist., 1983. doc.
- KNEZOVIĆ, Alica (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1954) (1996–2019) 1996. lektorica, 2002. viša lektorica.
- KORIČANČIĆ, Velebita (Zagreb, 1975) (2011–2013) 2011. asist.
- KOVAČEC, August (Donje Jesenje, 1938) (1962–2007) 1962. asist., 1967. doc., 1973. izv. prof., 1993. red. prof., 1999. red. prof. u trajnom izboru, 2007. prof. emeritus.
- KOŽLJAN, Rudolf (Pula, 1934) (1966–1995) 1966. lektor, 1980. viši lektor.
- KRPAN, Ivana (Zagreb, 1980) (2008–2015) 2008. znan. novakinja – asist., 2013. viša asist.
- LE CALVÉ IVIČEVIĆ, Évaine (Orsay, Francuska, 1959) (1991–2021) 1991. strana lektorica, 1996. lektorica, 2003. viša lektorica.
- LUETIĆ, Silvana (Split, 1955 – Zagreb, 2014) (2004–2014) 2004. lektorica, 2009. viša lektorica.
- MANDIĆ-PACHL, Helena (Osijek, 1917 – Zagreb, 2000) (1952–1982) 1952. asist., 1961. predavačica, 1969. viša predavačica, 1977. izv. prof.
- MATIĆ, Vlasta (Zagreb, 1948) (1971–1981) 1971. asist.
- MATVEJEVIĆ, Predrag (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1932 – Zagreb 2017) (1959–1992) 1959. asist., 1969. doc., 1973. izv. prof., 1976. red. prof.
- MAYER, Miljenko (Zagreb, 1951) (1978–1980) 1978. asist.
- MONTANI, Klara (Subotica, Srbija, 1908 – Zagreb, 1978) (1956–1978) 1956. knjižničarka, 1957. lektorica, 1966. predavačica, 1971. viša predavačica.

- PETRANOVIĆ, Anka (Oriovac, 1949) (1969–2015) 1969. tajnica Odsjeka za romanistiku.
- POLANŠČAK, Antun (Zabok, 1910 – Zagreb, 1978) (1952–1977) 1952. doc., 1960. izv. prof., 1968. red. prof.
- POLIĆ BOBIĆ, Mirjana (Perušić, 1951) (1978–2022) 1978. asist. – pripravnica, 1979. asist., 1982. znan. asist., 1989. doc., 1995. izv. prof., 2001. red. prof., 2008. red. prof. u trajnom izboru, 2022. prof. emerita.
- RAKIĆ, Josette (Caen, Francuska, 1926 – Zagreb, 2004) (1957–1991) 1957. lektorica, 1973. viša lektorica.
- SEMENTOV, Marija (Sombor, Srbija, 1925 – Zagreb, 2002) (1959–1991) 1959. lektorica, 1974. viša lektorica.
- SIMEON, Ana (Zagreb, 1965) (1989–1991) 1989. asist.
- SKOK, Petar (Jurkovo Selo, 1881 – Zagreb, 1956) (1919–1951) 1919. honorarni doc., 1919. izv. prof., 1920. red. prof.
- SPALATIN, Krsto (Ston, 1909 – Punta Gorda, Sjedinjene Američke Države, 1994) (1943 – s. a.) 1943. izv. prof.
- ŠAFRANEK, Ingrid (Zagreb, 1942) (1972–2008) 1972. asist., 1991. doc., 1996. izv. prof., 2002. red. prof.
- ŠIMUNOVIĆ, Agneza (Bokšić Lug, 1924 – Zagreb, 2020) (1958–1991) 1958. lektorica, 1973. viša predavačica, 1984. viša lektorica.
- TARLE, Jere (Šibenik, 1938 – Zagreb, 2024) (1963–2004) 1963. asist., 1991. doc., 1999. izv. prof.
- TELEĆAN, Milivoj (Split, 1940 – Split, 2021) (1968–2006) 1968. asist., 1984. lektor, 1994. viši lektor.
- TOMIĆ, Josip (Vareš, Bosna i Hercegovina, 1903 – Zagreb, 1971) (1949–1971) 1949. lektor, 1963. predavač, 1967. viši predavač.
- VIDAN, Gabrijela (Beograd, Srbija, 1935) (1961–1999) 1961. asist., 1975. doc., 1981. izv. prof., 1985. red. prof., 1999. red. prof. u trajnom izboru.
- VINJA, Vojmir (Dubrovnik, 1921 – Zagreb, 2007) (1947–1987) 1947. asist., 1956. doc., 1961. izv. prof., 1966. red. prof.
- VISKOVIĆ, Ivan (Zagreb, 1979) (2004–2008) 2004. znan. novak – asist.
- VRHOVAC, Yvonne (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2023) (1980–2006) 1980. predavačica, 1989. doc., 1995. izv. prof., 2001. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- WOLF, Melita (Marija Bistrica, 1921 – Zagreb, 2004) (1957–1980) 1957. lektorica, 1973. viša lektorica.
- ŽUNEC, Mira (Nevesinje, Bosna i Hercegovina, 1921 – Zagreb, 2006) (1958–1983) 1958. lektorica, 1974. viša lektorica.

NEKI OD STRANIH LEKTORA

- ACEBES, Désirée (Španjolska) (2007–2008).
- ANDRÉ, Danielle (Francuska) (1965–1969).
- ÁNGELES DEL HOYO BENITO, María (Španjolska) (2002–2004).
- ALEXANDRE, Suzanne (Francuska) (1961–1966).
- ÁLVAREZ PEIRÚ, Diego (Španjolska) (2009–2010).
- AMORIM DA SILVA, Mário Luiz (Brazil) (2010–2015).
- AUBIN, Michel (Francuska) (1959–1962).
- BERNARD, Jean-Baptiste (Francuska) (2019–2021).
- BISMUT, Delphine (Francuska) (2017–2019).
- BURESI, François-Joseph (Francuska) (1982–1988).
- CACCAMO, Jacques (Francuska) (1969–1971).

CALDERON, Pierre (Francuska) (1972–1981).
 CALLU, Candie (Francuska) (2007–2009).
 CĂPĂȚÎNĂ, Clara (Rumunjska) (2000–2006, 2010–2017).
 CAMELLA, Jacques (Francuska) (1966–1970).
 CARVALHO, Nelson Francisco de (Angola) (1990–1991).
 CIMPEANU, Eugen (Rumunjska) (1959–1962).
 CIRIA ROMERA, Maria Magdalena (Španjolska) (1990–1991).
 CLAVÉ, Paul (Francuska) (1936–1960).
 COUTANT, Henriette (Švicarska) (1932–1948).
 DAYRE, Jean (Francuska) (1935–1947).
 DUARTE GODINHO, Maria Bernardette (Portugal) (1997–2003).
 FOUREAUX DE SOUZA JÚNIOR, José Luiz (Brazil) (2009–2010).
 GERMAIN, Frédéric (Francuska) (1999–2002).
 HANOT, Nicolas (Belgija) (2018–2023).
 HUERTAS MORALES, Antonio (Španjolska) (2013–2016).
 IONILA, Florin Lazar (Rumunjska) (1996–2000).
 LAGE CAMPELO CALHEIROS, Maria Isabel (Portugal) (1982–1984).
 LANZA, Begonia Piedra (Španjolska) (2002–2005).
 LLAMAS FERNÁNDEZ, Pablo (Španjolska) (2020–2023).
 LE BIHAN, Adrien (Francuska) (1981–1987).
 LOUREIRO, Rui Manuel (Portugal) (1984–1988).
 LE CALVÉ IVIČEVIĆ, Évaine (Francuska) (1991–2021).
 LUQUE MOYA, José Antonio (Španjolska) (2016–2017).
 MARTIN, Jean Paul (Francuska) (1990–1991).
 MENDAÑA, Manuel Rodríguez (Španjolska) (2010–2012).
 MOLLAERT, Céline (Belgija) (2004–2007).
 NETO, Maria Helena (Portugal) 1988–1990).
 PONCE GONZALES, Paloma Isabel (Španjolska) (2001–2002).
 RAMÍREZ ARZATE, Ignacio (Meksiko) (1969–1971).
 REY-HERME, Yves (Francuska) (1955–1959).
 ROBERT, María Teresa (Španjolska) (1971–1990).
 RUET, Magali Sylvie (Francuska) (2011–2014).
 SERBAC, Patricia Maria (Rumunjska) (2017–2019).
 SIMONIN, Daniel (Francuska) (1970–1982).
 STAN, Sorin (Belgija) (2010–2014).
 SOARES CAMPOS DUARTE, Sofia Maria (Portugal) (2003–2010).

TANQUEREL, Sylvain (Francuska) (2006–2011).

TORRES RUBIO, Sonia (Španjolska) (2005–2007).

TRUJILLO TRUJILLO, Aurélie (Belgija) (2007–2010).

URIEN CLÉRAMBOURG, Alice (Francuska) (2011– 2017).

VINCENOT, Irène (Francuska) (1963–1966).

VINCENT, Michel (Francuska) (1987–1990).

WARNIER, Raymond (Francuska) (1922–1935).

YIGIT, Sarah (Belgija) (2014–2018).

Odsjek za sociologiju

Od osnutka 1963. godine Odsjek za sociologiju djeluje neprekidno kao prvi i najveći odsjek s najvećim brojem stalno zaposlenih na znanstveno-nastavnim radnim mjestima i studijskim programima koji nude sociološko obrazovanje na prijediplomskoj, diplomskoj i doktorskoj razini. U prvome razdoblju samo kao dvopredmetni studij, a od ak. god. 1977/78. studij sociologije postoji i kao jednopredmetni studij, čime je omogućen brži i suvremeniji razvoj sociologije kao znanosti i struke. Iako u Hrvatskoj trenutno postoji još pet odsjeka, odnosno odjela za sociologiju, naš Odsjek uspio je održati status ključne institucije za obrazovanje sociologa. Rana popunjenost studentskih kvota pri upisu na jednopredmetnim i dvopredmetnim studijima na prijediplomskoj i diplomskoj razini ukazuju na interes za studij sociologije kao znanstvene discipline koja odgovara na mnogobrojne izazove suvremenoga društva, ali i na kvalitetu studijskih programa i ugled Odsjeka.

Recentnije društvene promjene popraćene su fenomenima poput porasta nezaposlenosti i ekonomskoga raslojavanja stanovništva, ovisnosti o opijatima, nasilja, nekontrolirana širenja i zgušnjavanja urbanoga tkiva, starenja populacije, migracija stanovništva, zagađivanja okoliša i klimatskih promjena. Bilo da su dio globalnih trendova ili tek lokalne specifičnosti, te pojave zahtijevaju sustavna istraživanja i koncipiranje rješenja, za koja upravo studij sociologije osposobljava buduće stručnjake različitih profila i usmjerenja – buduće društvene analitičare.

Rad sociologa suštinski je usmjeren na doprinos oblikovanju i ostvarivanju ciljeva društvenoga razvoja. Odsjek za sociologiju stoga je u okviru strateškoga plana oblikovao svoju viziju definicijom Odsjeka kao središnjega mjesta u Republici Hrvatskoj za stvaranje i prenošenje na istraživanjima utemeljena znanja o hrvatskome društvu i globalnim društvenim procesima. Kritičko promišljanje, interaktivnost, dinamičnost, tolerantnost i otvorenost za interdisciplinarnu i međunarodnu suradnju čine ga poticajnim i poželjnim mjestom za studiranje i znanstveno-nastavni rad. Kako bi ostvario svoju viziju, Odsjek za sociologiju izvodi nastavne programe i provodi znanstvenoistraživačke projekte u relevantnim područjima sociologije, od općih teorijskih predmeta do niza posebnih sociologija. Nastava je dinamična i interaktivna uz elemente individualnoga pristupa i mentorskoga rada s mogućnošću individualnih i grupnih istraživačkih projekata za studente (teren-ski rad). Ishodi nastave i stečene kompetencije čine studente Odsjeka konkurentnim i poželjnim kadrovima na tržištu rada, ali i angažiranim i konstruktivnim članovima zajednice. Intenzivnije uključivanje nastavnika i studenata u međunarodnu suradnju dio je kontinuirana rada na podizanju kvalitete studija i osiguranju još veće zapošljivosti sociologa na dinamičnu tržištu rada.

U kontekstu smanjenja ukupne studentske populacije, opadanja interesa za studije društvenih i humanističkih disciplina i porastu interesa za STEM-područje uz veću međunarodnu mobilnost dostupnu studentima trajno je opredjeljenje Odsjeka povećanje kvalitete studijskih programa i atraktivnosti studija uz prilagodbu zahtjevima tržišta rada, kako bi zadržao status najkvalitetnijega studija sociologije u Hrvatskoj.

Izrada potpuno novih studijskih programa započela je ak. god. 2015/16. u okviru projekta *Usklađivanje studijskih programa u području društvenih i humanističkih znanosti s potrebama tržišta rada*, financiranog iz Europskoga socijalnog fonda. U sklopu projekta prema metodologiji Hrvatskog kvalifikacijskog okvira izrađen je standard zanimanja „istraživač tržišta i javnog mnijenja“ kao i nacrti standarda kvalifikacija za prijediplomski i diplomski studij.

Sociologija, bilo kao opći predmet bilo kao niz predmeta koji obrađuju pojedine probleme vezane uz različite struke (urbana sociologija, sociologija odgoja i obrazovanja, sociologija kulture, sociologija znanja i znanosti, sociologija politike, ekonomska sociologija, socijalna ekologija itd.), svoje mjesto pronalazi u različitim znanstvenim područjima. Jednopedmetni i dvopedmetni studij sociologije omogućuje stjecanje kompetencija koje se mogu primijeniti u široku spektru organizacija i ustanova kao što su poduzeća (organizacija i marketinška istraživanja), mediji, državne institucije u kojima sociolozi svojim znanjem omogućavaju njihovo bolje funkcioniranje. Primijenjena sociologija koristi sociološke teorije i metode kako bi potaknula pozitivne društvene promjene. Orijentirana je prema javnim politikama i usmjerena na aktivne intervencije u društvu, čime doprinosi oblikovanju društvenih razvojnih potencijala. Osim toga sociolozi se zapošljavaju kao nastavnici niza predmeta u srednjim školama i na fakultetima. U posljednjih desetak godina diplomirani sociolozi našli su svoje mjesto i u privatnome sektoru, poglavito na planu istraživanja tržišta, ispitivanja javnoga mnijenja za potrebe sredstava javnog informiranja te različitih državnih institucija i službi. Nevladine organizacije sve češće angažiraju diplomirane sociologe kao savjetnike za društvena pitanja i kao eksperte za istraživanje društvenih fenomena. Posebno mjesto sociolozi nalaze u državnim administrativnim službama kao stručnjaci za društveno planiranje i razvoj.

STUDIJSKI PROGRAMI

Cilj je prijediplomskoga studija sociologije upoznati studente s osnovnim pojmovima sociologije, osnovnim metodološkim principima društvenih znanosti i znanosti općenito te im omogućiti historijski pregled socioloških teorija. Studenti se upoznaju i s osnovnim principima znanstvene analize, odgovarajućim metodama i tehnikama znanstvenog istraživanja te s osnovnim pretpostavkama vezanima uz teorijsku analizu. Dva opsežna kolegija predviđena su za sociološko upoznavanje s hrvatskim društvom i za njegovu analizu, a putem niza izbornih kolegija otvorena je mogućnost kreiranja vlastita obrazovnog profila koji može biti temelj daljnjemu profiliranju u sklopu diplomskoga studija sociologije. Završeni prijediplomski studij diplomande i diplomandice osposobljava za različite poslove u kojima se zahtijeva razumijevanje društvenih procesa i poznavanje načela znanstvenoga pristupa društvenoj problematici, kao što je rad u medijima, nevladinim organizacijama, izdavaštvu, kulturi i sl., ali ne i ekspertni znanstvenoistraživački pristup proučavanju društvenih pojava.

Nakon završetka prijediplomskoga studija prvostupnici/prvostupnice imaju mogućnost nastaviti svoje obrazovanje na Odsjeku za sociologiju kroz tri različita programa diplomskoga studija: jednopedmetni i dvopedmetni diplomski studij znanstvenoga smjera i dvopedmetni diplomski studij nastavničkoga smjera. Cilj je diplomskoga studija sociologije proširiti, dopuniti i zaokružiti znanja stečena na prijediplomskome studiju i osposobiti studente za samostalan znanstvenoistraživački rad. Magistri i magistre sociologije osposobljeni su za znanstvenoistraživački rad na svim vrstama znanstvenih istraživanja koja se bave analizama društva, kao i specifičnim istraživanjima koja zahtijevaju sociološke aspekte ili sociološku procjenu vezanu

Tradicionalna večera Odsjeka za sociologiju, 2011.

uz predmet izučavanja; za rad u akademskim ustanovama koje se bave fundamentalnim i primijenjenim društvenim istraživanjima različitih tematskih sklopova (migracije, etnicitet, ruralne i urbane teme i sl.); za stručne i znanstvene ekspertize za potrebe državnoga sektora, nevladinih organizacija i privatnih agencija; za ekspertni rad u ustanovama koje se bave ispitivanjem javnoga mnijenja i ostalim tipovima primijenjenih istraživanja; za stručni, savjetodavni, upravni i administrativni rad u državnim ustanovama.

Doktorski studij sociologije nastavak je obrazovanja nakon završenoga diplomskoga studija sociologije i srodnih disciplina. Dio je cjeloživotnog obrazovanja sociologa i ujedno najviši stupanj znanstvenog usavršavanja iz sociologije, a sociologe i sociologinje osposobljava za najsloženije znanstvenoistraživačke i stručne poslove, samostalno bavljenje znanstvenim radom te za akademsku karijeru. Studij nije ograničen na neku određenu znanstvenu granu u znanstvenome polju sociologije, već uključuje njezina različita temeljna i primijenjena područja. Osobit naglasak stavlja se na temeljito upoznavanje sociologijske znanstvene metodologije i probleme sociologijskih mjerenja te najsuvremenije spoznaje i istraživačke paradigme u pojedinim područjima sociologijske teorijske artikulacije. Program studija uključuje detaljno upoznavanje s aktualnim istraživanjima u zemlji i svijetu, angažman ponajboljih znanstvenika u pojedinim područjima te suradnju s najuglednijim svjetskim znanstvenicima. Doktorski studij sociologije prije svega je znanstvenoistraživački studij, što znači da je studij organizacijski vezan uz neposredan znanstvenoistraživački rad polaznika i polaznica, odnosno da se odvija tijekom i unutar procesa istraživačkoga rada na projektima te da

se u realizaciji programa koristi intenzivan individualni mentorski rad usmjeren na uže znanstveno područje interesa studenta ili studentice. Način na koji se doktorski studij realizira unapređuje poslijediplomsko obrazovanje u Hrvatskoj, povećava kvalitetu znanstvenoistraživačkoga rada te osigurava usporedivost dokorskoga programa sa sličnim programima općega profila na drugim europskim i svjetskim sveučilištima, što ga čini konkurentnim u odnosu na druge studije u regiji. Trenutno je u tijeku postupak akreditacije novoga dokorskoga studija sociologije.

Odsjek za sociologiju ima 31 zaposlenog djelatnika, uključujući administratoricu kao jedinu zaposlenicu od nenastavnog osoblja. Vijeće Odsjeka uključuje sve nastavnike, asistente i predstavnike studenata prijediplomskog i diplomskog studija, koji aktivno sudjeluju u radu Vijeća. Vijeće Odsjeka tradicionalno njeguje demokratičnost i uključenost svih aktera u proces donošenja odluka, što pridonosi atmosferi kooperativnosti u svim odsječkim aktivnostima.

Odsjek za sociologiju danas se sastoji od jedanaest katedara: Katedra za opću i teorijsku sociologiju, Katedra za posebne sociologije, Katedra za metodologiju, Katedra za sociologiju obrazovanja, Katedra za socijalnu antropologiju, Katedra za vojnu sociologiju, Katedra za socijalnu ekologiju, Katedra za seksologiju, Katedra za migracijske i etničke studije, Katedra za sociologiju roda i Katedra za urbanu sociologiju. Katedre su nastale kao rezultat razvoja struke, odnosno pojedinih područja posebnih sociologija, ali i kao odgovor na strukturne krize i promjene društvene stvarnosti, baveći se promjenama i problemima hrvatskoga društva. U nastavi i istraživanjima katedre su oduvijek njegovale interdisciplinarnost održavajući suradnju s drugim sastavnicama Fakulteta i Sveučilišta.

ZAVOD ZA SOCIOLOGIJU I ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKA STRATEGIJA

Od 1972. godine pri Odsjeku djeluje Zavod za sociologiju kao istraživačka komponenta unutar koje su provedeni mnogi znanstveni projekti. Zavod za sociologiju provodi znanstvena istraživanja unutar nacionalnih i međunarodnih projekata. Znanstvenu izvrsnost u istraživačkim projektima prati angažman Odsjeka u sferi javne sociologije, koja proširuje granice discipline izvan uska profesionalnoga kruga. Članovi Odsjeka angažirani su u javnim raspravama o mnogim globalnim i lokalnim pitanjima, javnim politikama i institucijama civilnoga društva. Strateško je usmjerenje Odsjeka razvijati profesionalnu sociološku ekspertizu kao značajan čimbenik oblikovanja javnih politika. Znanstvenoistraživački rad temelji se na primjeni i razvoju naprednih kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživanja. Istraživačka strategija Odsjeka za sociologiju usmjerena je na istraživanje četiriju ključnih strukturnih društvenih promjena: istraživanje društvenih nejednakosti, istraživanje održivosti društvene zajednice, sigurnosti i društvene kohezije, istraživanje utjecaja digitalne transformacije na društvene promjene te istraživanje društvenih i individualnih aspekata starenja stanovništva.

Društvena nejednakost jedna je od ključnih tema socioloških istraživanja. U polju sociologije u Hrvatskoj i na Filozofskome fakultetu pitanje nejednakosti tradicionalno je zastupljeno u različitim istraživanjima i istraživačkim grupama. Tom temom objedinjuju se do sada nedovoljno povezana istraživanja rodne nejednakosti, nejednakosti u pristupu obrazovanju i socijalnim uslugama, nejednakosti u političkoj participaciji, reprodukcije društvenih nejednakosti u urbanome prostoru i stanovanju te istraživanja kolektivnoga djelovanja na ispravljanju društvenih nejednakosti.

Procesi globalnoga restrukturiranja značajno su promijenili oblike društvenoga djelovanja i društvenih institucija te polje upravljanja društvenim procesima. Tom temom nastoje se obuhvatiti istraživanja različitih

oblika građanskog udruživanja, istraživanja novih praksi i modela participacije u polju ekonomije, politike i kulture, promjene društvenih vrijednosti i identiteta te transformacija polja sigurnosti i društvenoga rizika.

Utjecaj novih tehnologija na društvo područje je trajna interesa u sociologiji. Promjene u društvenim odnosima obilježene su mogućnostima i uporabom novih tehnoloških rješenja i novim medijima. Digitalna transformacija mijenja postojeće oblike društvenosti, društvene vrijednosti i norme. Izdvajanjem ovoga tematskoga područja istraživački se naponi usmjeravaju na sustavno proučavanje društvenih poveznica novih tehnologija.

Dugotrajni demografski trend starenja stanovništva u većini industrijaliziranih zemalja svijeta, prisutan i u Republici Hrvatskoj, odražava se na mnoge sfere društvenih odnosa te pred suvremena društva postavlja izazove u organizaciji zdravstvene i socijalne skrbi, radno-ekonomskih odnosa, obrazovanja te podrške lokalnim zajednicama i obiteljima u brizi o starijim osobama. Kompleksnost toga fenomena održava se u brojnosti znanstvenih disciplina koje analiziraju uzroke i ishode starenja stanovništva, od biomedicinskih do društvenih i humanističkih, uključujući interdisciplinarno područje gerontologije. Starenje je i tradicionalno područje sociološke analize, primarno kao društveni makrofenomen starenja stanovništva, ali i kao individualno iskustvo koje varira s obzirom na niz društvenih, psiholoških i bioloških čimbenika poput zdravlja i društvene podrške, socioekonomskoga statusa, uključenosti u javni život zajednice i obiteljske procese te mogućnosti sudjelovanja u programima cjeloživotnog obrazovanja i razvoja novih vještina.

Uspostavljanjem izdavačke djelatnosti unutar Zavoda za sociologiju povećala se vidljivost znanstveno-istraživačkoga rada Odsjeka. Od 1992. godine Zavod za sociologiju zajedno s Hrvatskim sociološkim društvom suizdavač je časopisa *Socijalna ekologija* te objavljuje dvije biblioteke: *Razvoj i okoliš* i *Societas*. Mnogi članovi Odsjeka bili su glavni urednici *Revije za sociologiju*, najstarijega sociološkog časopisa u Hrvatskoj, koji Hrvatsko sociološko društvo izdaje od 1971. godine. Članovi Odsjeka 1998. godine pokreću časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira *Polemos*.

POVIJEST ODSJEKA

Sociologiju kao jednu od mlađih znanstvenih disciplina na Sveučilištu u Zagrebu obilježava duga tradicija. Sveučilište s ponosom može istaknuti ranu institucionalizaciju sociologije kao akademske discipline iako u institucionalnome razvoju hrvatske sociologije postoje diskontinuiteti, koje prate radikalni ideološki i teorijski zaokreti.

Prva Katedra za pomoćne kriminalne znanosti i sociologiju osnovana je 1906. godine na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao prva katedra za sociologiju u tadašnjoj Austro-Ugarskoj Monarhiji. To je samo dvije godine nakon osnivanja prvoga sociološkog odjela u Ujedinjenome Kraljevstvu na London School of Economics. Potrebno je istaknuti i ulogu Baltazara Bogišića u ranoj institucionalizaciji svjetske sociologije. Baltazar Bogišić 1888. godine postaje prvi predsjednik novoosnovanoga Međunarodnog instituta za sociologiju, preteče Svjetskoga društva za sociologiju, današnje Međunarodne sociološke asocijacije.

Radikalna društvena promjena koju donose kraj Drugoga svjetskog rata i socijalistička revolucija označava razdoblje dominacije historijskoga materijalizma, a sociologija biva proglašena buržoaskom disciplinom i potpuno odbačena. Nakon sukoba s Informbiroom 1948. godine dolazi do preispitivanja staljinističke interpretacije marksizma prema drukčijem, humanističkom shvaćanju Marxovih djela i okretanja njegovim

Rudi Supek, utemeljitelj Odsjeka za sociologiju, druženje sa sociolozima 1960-ih godina.

Ranim radovima. To je vrijeme uvođenja ideje samoupravljanja kao temelja stvaranja demokratskoga socijalizma i otvaranja SFR Jugoslavije prema Zapadu, što otvara prostor za diskusije o odnosu sociologije kao pozitivističke, empirijske buržoaske discipline i marksizma, koji karakterizira humanistička znanstvena orijentacija. Društveno-ekonomske promjene u smjeru liberalizacije ekonomije u 1960-im godinama i razvoj radničkoga samoupravljanja u uvjetima znanstveno-tehnološke promjene otvorile su prostor za kritičko preispitivanje funkcioniranja društvenoga sustava samoupravnoga socijalizma. Odmak od dogmatskoga marksizma i njegove interpretacije društvenoga razvoja omogućio je artikulaciju ideje slobode kritičke misli, što je stvorilo pretpostavke za ponovnu institucionalizaciju sociologije.

Odsjek za sociologiju utemeljen je ak. god. 1963/64. kao osamnaesti odsjek na Filozofskome fakultetu, nakon nekoliko godina opsežnih priprema i stručnih javnih rasprava. Od 1960. godine postojala je Katedra za sociologiju pri Odsjeku za filozofiju, a djelovao je i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu kao nukleus institucionalizacije sociologije u Hrvatskoj. Znanstveno-nastavno vijeće Filozofskoga fakulteta imenovalo je povjerenstvo za izradu Elaborata o osnivanju studija sociologije u sastavu: Rudi Supek (predsjednik), Zoran Bujas, Jaroslav Šidak i Predrag Vranicki. Osnivanje studija sociologije podržali su svi odsjeci, a sastav fakultetskoga povjerenstva govori o prepoznatoj važnosti sociologije kao znanstvene discipline i studija.

Kritičko promišljanje svih društvenih pitanja kao temeljni princip u svim njezinim razvojnim fazama nerijetko je sociologiju označavalo kao subverzivnu disciplinu, bilo kao nedovoljno marksističku ili nedovoljno nacionalno osviještenu znanost. U šezdeset godina svojega postojanja Odsjek za sociologiju prošao je kroz

Studentski susreti „Strahinjčica 1998“.

nekoliko razvojnih faza uvjetovanih dinamikom razvoja same struke te dubokim krizama i promjenama koje su obilježavale društvenu stvarnost. U prvome razdoblju, osim brige za kadrovsko osnaživanje, primarna orijentacija bila je prema obrazovanju profesora sociologije za potrebe nastave u srednjim školama, koje su sociolozima bile i glavni prostor zapošljavanja.

U kasnim 1970-im godinama osnivanje jednopredmetnoga studija označava zaokret prema intenzivnijem razvoju znanstvenoistraživačkih kompetencija naših studenata slijedeći trend razvoja profesionalne sociologije i novih posebnih sociologija (sociologija religije, sociologija migracija, socijalna ekologija, sociologija znanja). Nakon početna dominantna oslanjanja studija na socijalnu filozofiju tada nastupa razdoblje razvoja profesionalne sociologije prema znanstvenoistraživačkomu, metodološki osnaženu tipu studija. Tako se i na našem studiju ozbiljnije razvija metodologija kao okosnica svake znanstvenoistraživačke analize. Također, studij se inovira uvođenjem mentorskoga rada i izbornih predmeta koji su se mogli upisati na različitim fakultetima Sveučilišta u Zagrebu, konkretno na Fakultetu političkih znanosti, Arhitektonskome, Medicinskome, Pravnome i Ekonomskome fakultetu. Koncept mentorskoga rada uveo je obavezu svakoga nastavnika da stručno prati rad nekoliko studenata različitih studijskih godina i skrbi o njima. Sve te inovacije pratile su promjene u obrascima zapošljavanja sociologa u poduzećima i drugim institucijama, a ne više primarno u srednjim školama.

Uspostavom samostalne hrvatske države započinje i nova razvojna faza Odsjeka. Iako u ratnim uvjetima obrazovanja i nepovoljnim društvenim uvjetima, Odsjek uz jednopredmetni ponovno uvodi dvopredmetni

Članovi Odsjeka za sociologiju u Tuheljskim Toplicama, priprema reforme studija 2016.

studij temeljem pozitivnih iskustava s interdisciplinarnim izbornim predmetima. Dvopredmetnost se pokazala važnom za obogaćivanje sociologije i profesionalnu diverzifikaciju discipline, a osigurava i širu bazu za zapošljavanje naših studenata.

Do 2006. godine Odsjek se sastojao od šest katedara (Katedre za opću sociologiju, Katedre za sistematsku sociologiju, Katedre za posebne sociologije, Katedre za metodologiju, Katedre za sociologiju obrazovanja i Katedre za antropologiju). Četiri nove katedre osnovane su 2006. godine (Katedra za socijalnu ekologiju, Katedra za vojnu sociologiju, Katedra za seksologiju i Katedra za migracijske studije), kada je također Katedra za sistematsku sociologiju preimenovana u Katedru za teorijsku sociologiju, a Katedra za antropologiju u Katedru za socijalnu antropologiju. Katedra za sociologiju roda osnovana je 2012. godine. Razvoj posebnih katedara osnažio je društvenu i znanstvenu ulogu struke i studija. Članovi Katedre za vojnu sociologiju aktivno su uključeni u nastavu sveučilišnih Vojnih studija.

Ustanovljen je niz kolegija relevantnih za promišljanje suvremenoga društva, primjerice *Terorizam i društvo*, *Sociologija spolnosti*, *Sociologija roda*, *Feminističke teorije i pokreti*, *Sociologija vojske i rata*, *Društvo i tehnologija*, *Mediji i društvo*, *Suvremena sociologija i urbano društvo*, *Sociologija zdravlja i bolesti* – da spomenemo samo neke. Ubrzana dinamika društvenih promjena potaknuta radikalnim tehnološkim promjenama i praćena globalnim demografskim i političkim tektonskim pomacima stvara potrebu za razvojem znanstvenoga

sociološkog pristupa razumijevanju tih procesa. Inovativan pristup u oblikovanju studijskoga programa karakteristika je i posljednje reforme studijskoga programa.

STUDENTSKA UDRUGA *DISKREPANCIJA* I STUDENTSKE AKTIVNOSTI

Organizirana studentska aktivnost postoji od sama osnutka studija sociologije. Dio je tradicije i duha Odsjeka da nastavnici okupljaju studente na neformalnim druženjima u obližnjim izletištim i planinarskim domovima. Profesor Benjamin Čulig legendarni je organizator takvih okupljanja. U početku su studenti svake treće godine organizirali skupove o aktualnim društvenim i profesionalnim temama, zajedno sa studentima sociologije iz drugih gradova bivše Jugoslavije, Beograda, Ljubljane i Sarajeva. Nakon što su u 1980-im godinama te aktivnosti zamrle, akademik Ivan Cifrić okuplja studente i uključuje ih u rad Ljetne škole u Crikvenici.

Klub studenata sociologije *Diskrepancija* osnovala je grupa studenata sociologije 1988. godine, a formalno je kao udruga registriran 1995. godine. Danas je *Diskrepancija* jedna od najaktivnijih studentskih organizacija Sveučilišta u Zagrebu. Samostalno i u suradnji s drugim studentskim udrugama organizira znanstvene simpozije, tribine, kružoke i filmske večeri. Svake godine organizira *Brdske susrete*, na kojima se studenti sociologije preko vikenda okupljaju na obližnjem zagrebačkom planinskom odmaralištu da bi s profesorima i kolegama raspravljali o relevantnim sociološkim temama i dobro se zabavili. Uz *Brdske susrete* svake se godine organizira i *Noć Rudija Supeka*, tematski okrugli stol i druženje koje se održava u nekom od klubova poput Močvare i KSFF-a, Kluba studenata Filozofskoga fakulteta.

Klub *Diskrepancija* uspješno vodi interdisciplinarni studentski časopis za društveno-humanističke teme *Diskrepancija*. U devet dosada tiskanih brojeva objavljuvani su stručni akademski tekstovi organizirani u rubrike: autorski radovi, prikazi, intervjui i prijevodi. Udruga je osnivač projekta *Studentski pravobranitelj*, koji se već razvio na nekoliko zagrebačkih fakulteta. *Diskrepancija* je vodila i projekt Europske udruge studenata sociologije ESSA.

ZAKLJUČNA MISAO

U šezdeset godina postojanja Odsjek za sociologiju afirmirao se kao značajan dio znanstvenog i obrazovnog korpusa Filozofskoga fakulteta. Dinamičnost, kritičko promišljanje, inovativnost, tolerantnost i otvorenost za interdisciplinarnu suradnju u oblikovanju studijskih programa te visoka kvaliteta istraživanja strateška su opredjeljenja u ostvarenju vizije Odsjeka kao središnjega mjesta sociologijske edukacije u Hrvatskoj, prepoznatoga na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Jasminka Lažnjak

Napomena. Tekst je nastao na temelju pisanih materijala bivših i sadašnjih članova Odsjeka za sociologiju.

LITERATURA I IZVORI

- Batina, G. *Počeci sociologije u Hrvatskoj*. Zagreb: Kultura i društvo, 2006.
- Batina, G. Hrvatska sociološka tradicija prije 2. svjetskog rata – Ružno pače poslijeratne hrvatske sociologije. *Hrvatska sociologija: razvoj i perspektive*. Krbec, D. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo. 2008, 39–58.
- Cifrić, I. Odsjek za sociologiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 253–259.
- Cifrić, I.; Kalanj, R.; Trako Poljak, T. (ur.). *100 godina Rudija Supeka i 50 godina Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 2015.
- Lažnjak, J. Sociologija. *Sveučilište u Zagrebu 350 godina 1669. – 2019*. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019, 314–317.
- Program doktorskog studija sociologije akademske godine 2017/2018*. Zagreb: Odsjek za sociologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2017.
- Ravlić, S. Sociologija i pravni studij – uz povijest katedre za sociologiju (1906–2006). *Hrvatska sociologija: razvoj i perspektive*. Krbec, D. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo. 2008, 59–68.
- Vodič kroz diplomski sveučilišni studij sociologije: akademska godina 2019/2020*. Zagreb: Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2019. Dostupno na: <https://www.ffzg.unizg.hr/socio/wp-content/uploads/2019/10/Vodic-za-diplomski-studij-2019.-2020..pdf> (5. 10. 2023).
- Vodič kroz preddiplomski sveučilišni studij sociologije: akademska godina 2019/2020*. Zagreb: Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2019. Dostupno na: <https://www.ffzg.unizg.hr/socio/wp-content/uploads/2019/10/Vodic-za-preddiplomski-studij-2019.-2020..pdf> (5. 10. 2023).

MREŽNE STRANICE

- Diskrepancija*. Klub studenata sociologije FFZG. Dostupno na: <http://diskrepancija.hr/hr/> (5. 10. 2023).
- Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.ffzg.unizg.hr/socio/> (5. 10. 2023).

Djelatnici Odsjeka za sociologiju

DJELATNI

BAGIĆ, Dragan (Gradačac, Bosna i Hercegovina, 1977) (2004) 2004. asist., 2011. doc., 2017. izv. prof., 2023. red. prof.

BENČIĆ KUŽNAR, Andriana (Sisak, 1987) (2021) 2021. doc.

BILANDŽIĆ, Mirko (Split, 1968) (2008) 2008. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.

BOŽIĆ, Jasmina (Karlovac, 1975) (2003) 2003. asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.

DEGAČ, Đurđica (Pula, 1992) (2020) 2020. asist.

GALIĆ, Branka (Zagreb, 1964) (1991) 1991. asist., 2002. doc., 2007. izv. prof., 2013. red. prof., 2018. red. prof. u trajnom izboru.

HALAMIĆ, Vedran (Zagreb, 1991) (2020) 2020. asist.

IVANOVIĆ, Vladimir (Zagreb, 1993) (2020) 2020. asist.

JURKOVIĆ, Luka (Pula, 1995) (2020) 2020. asist.

JURKOVIĆ KURUC, Ivana (Osijek, 1974) (2006) 2006. tajnica Odsjeka za sociologiju.

KARAJIĆ, Nenad (Karlovac, 1961) (1991) 1991. asist., 2001. doc., 2006. izv. prof.

KARDOV, Kruno (Vukovar, 1977) (2003) 2003. asist., 2014. doc., 2021. izv. prof.

KLASNIĆ, Ksenija (Zagreb, 1983) (2008) 2008. asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

KOLETIĆ, Goran (Zagreb, 1985) (2015) 2015. asist., 2022. doc.

LANDRIPET, Ivan (Zagreb, 1976) (2005) 2005. asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

LAŽNJAK, Jasminka (Zagreb, 1959) (2006) 2006. doc., 2011. izv. prof., 2017. red. prof., 2022. red. prof. u trajnom izboru.

LUCIĆ, Danijela (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1986) (2018) 2018. doc., 2023. izv. prof.

MATIĆ, Davorka (Pula, 1962) (1988) 1988. asist., 2000. doc., 2006. izv. prof., 2012. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.

NIKODEM, Krunoslav (Zagreb, 1971) (2003) 2003. asist., 2008. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.

OSTOJIĆ, Jelena (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1984) (2020) 2020. asist.

PANDŽIĆ, Josip (Split, 1989) (2023) 2023. doc.

POPOVIĆ, Helena (Malmö, Švedska, 1973) (2020) 2020. doc.

ROŠKO, Ivan (Dubrovnik, 1993) (2021) 2021. asist.

RUKAVINA, Izvor (Rijeka, 1980) (2010) 2010. asist., 2018. predavač.

ŠIMAC, Bruno (Zagreb, 1993) (2020) 2020. asist.

ŠTULHOFER, Aleksandar (Zagreb, 1962) (1987) 1987. asist., 1998. doc., 2002. izv. prof., 2006. red. prof., 2011. red. prof. u trajnom izboru.

TRAKO POLJAK, Tijana (Jajce, Bosna i Hercegovina, 1983) (2008) 2008. asist., 2016. doc., 2022. izv. prof.

VUČKOVIĆ JUROŠ, Tanja (Zagreb, 1980) (2021) 2021. poslijedoktorandica.

VUKELIĆ, Anton (Singen Hochentwiel, Njemačka, 1961) (2008) 2008. doc., 2017. izv. prof.

VUKIĆ, Jana (Zagreb, 1973) (2012) 2012. asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.

ŽAŽAR, Krešimir (Zagreb, 1980) (2008) 2008. asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.

ŽUPARIĆ-ILJIĆ, Drago (Županja, 1981) (2018) 2018. doc.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

AFRIĆ, Vjekoslav (Bjelovar, 1950) (1977–2020) 1977. asist., 1986. doc., 1992. izv. prof., 2001. red. prof., 2006. red. prof. u trajnom izboru.

BAČAK, Valerio (Zagreb, 1981) (2008–2010) 2008. asist.

BEGIĆ, Nada (Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina, 1956 – Zagreb, 2014) (1982–2014) 1988. tajnica Odsjeka za sociologiju.

CIFRIĆ, Ivan (Petrijevci, 1946 – Zagreb, 2018) (1970–2016) 1970. asist., 1981. doc., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2017. prof. emeritus.

CVJETIČANIN, Veljko (Veliko Vukovje, 1927 – Zagreb, 2001) (1957–1996, od 1957. do 1963. na Odsjeku za filozofiju) 1963. asist., 1966. doc., 1972. izv. prof., 1978. red. prof.

- ČALDAROVIĆ, Ognjen (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1947 – Zagreb, 2022) (1975–2017) 1975. asist., 1981. doc., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2018. prof. emeritus.
- ČULIG, Benjamin (Jesenice, Slovenija, 1951 – Zagreb, 2024) (1980–2021) 1980. asist., 1994 doc., 2000. izv. prof., 2006. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- DRAKULIĆ, Slobodan (Zagreb, 1947 – Toronto, Kanada, 2010) (1979–1985) 1979. asist.
- FANUKO, Nenad (Buje, 1955) (1989–1997) 1989. asist.
- FILIPČIĆ, Lana (Karlovac, 1983) (2007–2011) 2007. tajnica Odsjeka za sociologiju.
- GARDUN, Jasna (Zagreb, 1944) (1975–1985, 1987–2009) 1975. asist., 1987. asist., 1999. stručna suradnica.
- JAKELIĆ, Slavica (Split, 1970) (1993–1994) 1993. tajnica Odsjeka za sociologiju.
- JANKOVIĆ, Vesna (Đakovo, 1963) (2007–2011) 2007. tajnica Odsjeka za sociologiju.
- JILEK, Miroslav (Gornji Daruvar, 1945 – Zagreb, 2005) (1971–2005) 1971. asist., 1998. viši asist.
- KALANJ, Rade (Udbina, 1940) (1978–2010) 1978. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof., 1997. red. prof., 2002. red. prof. u trajnom izboru.
- KATUNARIĆ, Vjeran (Travnik, Bosna i Hercegovina, 1949 – Zadar, 2023) (1978–2010) 1978. asist., 1980. doc., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
- KAVEDŽIJA, Iza (Krakov, Poljska, 1983) (2008) 2008. asist.
- KUFRIN, Krešimir (Karlovac, 1958 – Zagreb, 2015) (1991–2015) 1991. asist., 2004. doc., 2010. izv. prof.
- KUVAČIĆ, Ivan (Gati, 1923 – Zagreb, 2014) (1963–1991) 1963. doc., 1969. izv. prof., 1973. red. prof.
- LESKOVAR, Tajana (Zagreb, 1973) (2002–2005) 2002. tajnica Odsjeka za sociologiju.
- MESIĆ, Milan (Sisak, 1948 – Zagreb, 2016) (1975–2016) 1975. asist., 1980. doc., 1989. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
- MIKECIN, Vjekoslav (Novigrad Dalmatinski, 1930 – Zagreb, 2009) (1967–2000) 1967. honorarni predavač, 1978. viši predavač, 1980. izv. prof., 1982. red. prof.
- MIKULIĆ, Đurđa (Zagreb, 1978) (2003) 2003. asist.
- OBRADOVIĆ, Josip (Zagreb, 1934) (1963–2002) 1963. asist., 1969. doc., 1976. izv. prof., 1984. red. prof.
- PUSIĆ, Vesna (Zagreb, 1953) (1975–2018) 1975. asist., 1986. doc., 1992. izv. prof., 1998. red. prof.
- RAJKOVIĆ, Persida (Grlište, Srbija, 1922 – Zagreb, 1989) (1964–1988) 1964. tajnica Odsjeka za sociologiju.
- RODIK, Petra (Zagreb, 1977) (2002–2020) 2002. asist., 2013. doc.
- SEKULIĆ, Duško (Zagreb, 1947) (1975–1992) 1975. asist., 1979. doc., 1988. izv. prof.
- SERGEJEV, Dimitrije (Zagreb, 1930 – Zagreb, 2020) (1961–1990) 1961. asist., 1970. doc., 1978. izv. prof., 1983. red. prof.
- SINKOVIĆ, Matija (Zagreb, 1981) (2008–2014, 2016–2019) 2008. asist., 2016. asist.
- SMERIĆ, Tomislav (Zagreb, 1964) (1991–1993, 2006–2007) 1991. asist., 2006. doc.
- SUPEK, Rudi (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1993) (1950–1958, 1960–1979, od 1950. do 1958. na Odsjeku za psihologiju, od 1960. do 1963. na Katedri za sociologiju Odsjeka za filozofiju, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1950. predavač, 1956. priv. doc., 1957. doc., 1960. izv. prof., 1965. red. prof.
- ŠUVAR, Stipe (Zagvozd, 1936 – Zagreb, 2004) (1972–1986, 1991–2002) 1972. doc., 1975. izv. prof., 1982. red. prof.
- TOPOLČIĆ, Davor (Bjelovar, 1963) (1992–1997) 1992. asist.

ŽUNEC, Ozren (Zagreb, 1950) (1978–2020) 1978. asist., 1986. doc., 1991. izv. prof., 1999. red. prof., 2004. red. prof. u trajnom izboru.

VANJSKI SURADNICI

BOŠNJAK, Zvonimir (Sinj, 1971) (2001).

HROMADŽIĆ, Hajrudin (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1971) (2008).

Odsjek za talijanistiku

TALIJANISTIKA DANAS

Zagrebačka Talijanistika najstarija je i najveća u Republici Hrvatskoj i danas broji dvadeset djelatnika na dvjema katedrama i nekoliko stotina studenata na trogodišnjem prijediplomskom i dvogodišnjem diplomskom studiju. Nudi mogućnost jednopredmetnog i dvopredmetnog studiranja te različitim smjerovima na diplomskom studiju (jezikoslovno-kulturološkom, književno-kulturološkom i nastavničkom) zadovoljava potrebe koje u našem društvu postoje za stručnim prevoditeljima, nastavnicima i poznavateljima talijanskoga jezika, kulture i književnosti. Osim užitim talijanističkim temama na studiju se posebna pozornost posvećuje i komparatističkoj orijentaciji, odnosno hrvatsko-talijanskim književnim, jezičnim i kulturnim dodirima, vezama i interferencijama te autorima podrijetlom iz našega podneblja koji su djelovali unutar talijanske kulture i obratno. Studijski program temelji se na suvremenim znanstvenim spoznajama iz područja koje studij obuhvaća, stalnom praćenju svjetskih nastavnih kretanja, kao i gotovo stoljetnom iskustvu Odsjeka za talijanistiku, koji na Filozofskome fakultetu u Zagrebu samostalno djeluje od 1927. godine.

STUDIJSKI PROGRAM

Premda u Hrvatskoj postoje još četiri studija talijanistike, zagrebački se ističe po tome što jedini u svojem programu nudi filmološke kolegije, terensku nastavu na više kolegija te metodičko obrazovanje koje buduće nastavnike poučava vrednovanju učeničkih kompetencija.

Zagrebački je studij talijanistike danas usporediv s većinom studija talijanistike koji se izvode na fakultetima u Italiji i drugim europskim zemljama. Od reforme uvedene Bolonjskim procesom naovamo utemeljen je na načelima jednosemestralnosti i izbornosti, što studentima omogućuje protočnost u studiranju i pokretljivost unutar istih i srodnih studija (u prvome redu književnosti i jezikoslovlja) na svim hrvatskim i europskim visokim učilištima koja primjenjuju ista načela i imaju usporedive jednopredmetne i dvopredmetne programe.

Na studiju talijanistike studenti stječu visok stupanj usmene i pismene kompetencije iz različitih registara suvremenoga talijanskog jezika. Jezik se uči u malim grupama, multimedijalnim sredstvima i uz individualan pristup svakom studentu, a nastava je interaktivna i utemeljena na suvremenim metodičkim saznanjima. Kroz deset semestara jezičnih vježbi s domaćim i stranim lektorima studenti razvijaju temeljne, a potom i napredne jezične vještine u govoru i pismu, na jezikoslovnim kolegijima svladavaju suvremenu jezikoslovnu aparaturu potrebnu za lingvistički opis talijanskoga jezika, dok na književnim kolegijima usvajaju analitičke, deskriptivne i metodološke pojmove vezane uz talijansku književnost i civilizaciju.

Sveučilišni prvostupnici (*baccalaurei*) talijanskoga jezika i književnosti zapošljavaju se u administrativnim zanimanjima u privatnom i javnom sektoru, dok su magistri talijanskoga jezika i književnosti osposobljeni

za poslove više razine složenosti i zaposlenje pronalaze u široku rasponu od izdavaštva preko turizma do medija i komunikacija, odnosno u svim privatnim i javnim poduzećima i ustanovama u kojima je potrebno poznavanje talijanskoga jezika, književnosti i kulture. U posljednje se vrijeme pokazalo da visoka razina stečenih jezičnih i stručnih kulturoloških znanja uspješno osposobljava magistre talijanistike i za nova tražena zanimanja poput stvaranja medijskih i marketinških sadržaja u digitalnome kontekstu. Naposljetku magistri edukacije talijanskoga jezika i književnosti zapošljavaju se kao učitelji i nastavnici talijanskoga jezika u osnovnim i srednjim školama, ali i na visokoškolskim ustanovama koje imaju potrebu za stručnjacima tog profila. Samostalni prevoditeljski smjer dosadašnjim programom nije predviđen, ali studentima koji se žele usmjeriti prema nekom od vidova prevođenja na diplomskome se studiju nudi niz izbornih kolegija iz opće teorije prevođenja, književnoga te simultanoga i konsekutivnoga prevođenja.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Osim nastavnoga na Odsjeku za talijanistiku njeguje se i intenzivan znanstvenoistraživački rad, koji će u nastavku teksta biti detaljno kronološki prikazan.

Krajem 1920-ih godina profesor Mirko Deanović zacrtava glavni pravac znanstvenih istraživanja što će ga ubuduće nastaviti njegovi mlađi suradnici: komparativno proučavanje uzajamnih jezičnih, književnih i kulturnih veza između Italije i slavenskoga svijeta, odnosno zemalja tadašnje države, s osobitom pozornošću prema hrvatsko-talijanskim odnosima.

Od samih početaka Odsjeka napor predavača usmjeren je k uključivanju rezultata svojega znanstvenog rada u nastavni proces, što postižu izradom prikladnih i kvalitetnih nastavnih materijala temeljenih na suvremenim znanstvenim spoznajama i vlastitim istraživanjima. Tako Pavao Tekavčić *Historijsku gramatiku talijanskog jezika* izdaje najprije u obliku skripata (1962–1967), ali ju zatim 1972. godine i tiska u Bologni, u nakladi izdavačke kuće Il Mulino, čime nadilazi granice hrvatske talijanistike i stječe međunarodno priznanje za svoj znanstveni doprinos povijesnoj lingvistici.

Članovi Odsjeka pišu brojne znanstvene radove, a često mjesto njihove objave postaje višejezični časopis *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, koji je 1956. osnovao i od tada uređivao Mirko Deanović, zajedno s Josipom Torbarinom i Petrom Guberinom. Kroz desetljeća koja su slijedila izmjenjivali su se glavni urednici s drugih odsjeka, dok uredništvo 2002. godine nije preuzela Maslina Ljubičić, koja je na toj funkciji do danas.

Zaslugom uredničkoga pothvata Mate Zorića godine 1989. u nakladi Zavoda za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu počinju izlaziti svesci zbornika *Hrvatsko-talijanski književni odnosi*, u kojemu članovi Odsjeka objavljuju radove na hrvatskome jeziku. Kako je riječ o izdanju koje svjedoči o trajnom istraživačkom usmjerenju Odsjeka, u iduće sveske Zorić uključuje priloge sve većega broja suradnika. Do 2010. godine objavljeno je ukupno deset svezaka: prvih osam pod Zorićevim uredništvom, deveti je uredila Sanja Roić, a deseti Sanja Roić i Snježana Husić.

Slijedom suvremenih europskih tendencija koje potiču rano učenje stranih jezika, u Hrvatskoj se 1990-ih godina talijanski jezik počinje predavati i u dječjim vrtićima, što uz praktične i metodičke predstavlja i nove znanstvene izazove. Nives Sironić-Bonefačić okuplja tim suradnika koji novoj situaciji pristupa interdisciplinarno i istražuje proces učenja i usvajanja talijanskoga jezika u ranoj školskoj dobi. Rezultati njihova rada

objavljaju se u domaćim i stranim publikacijama te zalaganjem autora i praktičnim radom po školama izravno implementiraju u nastavni proces.

Osim proučavanjem književnih i kulturnih veza između Hrvatske i Italije članovi Katedre za talijansku književnost bave se i cijelim nizom drugih znanstvenih tema. Tako proučavaju poetičke i žanrovske modele u talijanskoj književnosti te opisuju preobrazbu tradicije u modernoj i suvremenoj recepciji. Bave se pitanjima subjekta, identiteta i drugotnosti te etikom performativa. Proučavaju odnos verbalnog i vizualnog u književnosti kroz performativnost, recepciju i interpretaciju, a istražuju i književne preobrazbe identiteta.

Članovi Katedre za talijanski jezik proučavaju odnos talijanskoga i hrvatskoga jezika iz sinkronijske i dijakronijske perspektive, i to ponajprije kontaktološki, dijalektološki i leksikološki. Tako se hrvatski i talijanski kontrastiraju na svim jezičnim razinama, a uz dva standardna jezika istraživanja se provode i s posebnim obzirom na pripadajuće dijalekte. Osim kroz teoriju jezika u kontaktu jezični se dodiri i miješanja na području Istre i Dalmacije promatraju interdisciplinarno, s fokusom na tim dvama prostorima kao antropolingvističkim odredištima.

Kroz sva promatrana desetljeća odsječka znanstvena produkcija iznimno je bogata. Samo u posljednjih desetak godina članovi Odsjeka objavili su niz značajnih znanstvenih knjiga: 2011. Maslina Ljubičić, *Posuđenice i lažni parovi. Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje* (Zagreb, FF press); Dubravka Dubravec Labaš, *Grazia Deledda e la „piccola avanguardia romana“* (Rim, Carocci); 2012. Ivica Peša Matracki, *Formazione delle parole e formazione delle parole in italiano* (Zagreb, FF press); Morana Čale, *Theoria in fabula. Romani Umberta Eca* (Zagreb, Antibarbarus); Vesna Deželjin, *Elementi alloglotti nella prosa dialogata degli scrittori triestini Carpinteri e Faraguna come riflesso di contatti culturali e linguistici* (Pécs, MTA); 2013. Etami Borjan, *Drugi na filmu. Etnografski film i autohtono filmsko stvaralaštvo* (Zagreb, Hrvatski filmski savez); Katja Radoš-Perković, *Pregovori s izvorikom. O hrvatskim prijevodima Goldonijevih komedija* (Zagreb, Leykam); Sanja Roić s Valneom Delbianco, *Razumjeti drugoga. Kroatističke i talijanističke teme* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2015. Vinko Kovačić s Ivanom Boticom i Kristijanom Kuharom, *Knjige posinovljenja, novicijata i zavjetovanja franjevac trećoredaca glagoljaša otoka Krka (1717. – 1914.)* (Zagreb, Staroslavenski institut); 2016. Morana Čale, *O duši i tijelu teksta. Polić Kamov, Krleža, Marinković* (Zagreb, Disput); Smiljka Malinar i suradnici, *Hrvatsko-romansko-germanski rječnik poredbenih frazema* (Zagreb, Knjigra); 2017. Ivica Peša Matracki, *Sintassi dell'italiano contemporaneo* (Zagreb, FF press); Nada Filipin, *Pogled u tekst. Analiza referencijskih odnosa na tekstnoj razini* (Zagreb, ITG); 2018. Tatjana Peruško, *U labirintu teorija. O fantastici i fantastičnom* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2021. Katja Radoš-Perković, *Luca Sordo: Memoriae / Dnevnik Luke Sorkočevića (1781–1782)* (Zagreb, HAZU i HMD); Sandra Mardešić s Marijom Lütze-Miculinić, *Talijansko-hrvatski rječnik školskoga jezika. Priručnik za studente i nastavnike talijanskoga jezika* (Zagreb, Hrvatsko filološko društvo); Dubravka Dubravec Labaš, *Vlastiti identitet u tuđim očima* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2023. Tatjana Peruško, *Geometrie ambigue. La narrativa di Antonio Tabucchi* (Rim, Aracne).

ORGANIZACIJA MEĐUNARODNIH ZNANSTVENIH SKUPOVA

Odsjek za talijanistiku ističe se svojom organizacijskom djelatnošću, koja je rezultirala održavanjem čak dvanaest značajnih međunarodnih znanstvenih skupova, te uredničkom djelatnošću, unutar koje je priređeno i objavljeno deset zbornika radova sa spomenutih skupova, a jedanaesti je u pripremi.

Plakat međunarodnoga znanstvenog skupa *Il doppio nella lingua e nella letteratura italiana*, Dubrovnik, 2004.

U studenome 2007. Odsjek je organizirao znanstveni skup u spomen na Franu Čalu, a dvije godine poslije i znanstveni skup posvećen stotoj obljetnici rođenja Josipa Jerneja, *Međunarodni znanstveni skup u spomen na prof. dr. Josipa Jerneja (1909. – 2005.)*. Svi navedeni skupovi bili su popraćeni objavom zbornika izabranih radova izloženih na skupu.

U jesen 2010. Odsjek u suradnji s Talijanskim institutom za kulturu u Zagrebu organizira skup kojim obilježava Tjedan talijanskoga jezika u svijetu, manifestaciju koja promiče talijanski jezik kao važan dio svjetske klasične i suvremene kulture. Povodom devedesete godišnjice rođenja Žarka Muljačića Odsjek je u Zagrebu 2012. godine organizirao još jedan znanstveni skup, *U spomen na prof. dr. Žarka Muljačića (1922. – 2009.)*, a zbornik izabranih radova sa skupa objavljen je 2014. godine.

Međunarodnim znanstvenim skupom *Romanistika 100* u suorganizaciji Odsjeka za talijanistiku i Odsjeka za romanistiku u Zagrebu je 2019. obilježena stogodišnjica studiranja romanskih jezika na Filozofskome fakultetu. Naposljetku Tatjana Peruško, Etami Borjan i Katja Radoš-Perković organizirale su u lipnju

Sa sviješću da su znanstveni skupovi važna mjesta susreta znanstvenika, žive stručne diskusije i plodonosne razmjene ideja tu djelatnost na Odsjeku pokreće profesor Frano Čale i prvi organizira dva važna međunarodna znanstvena skupa: *Petrarca i petrarkizam u slavenskim zemljama* (Dubrovnik, 1974) te *Dante i slavenski svijet* (Dubrovnik, 1981), oba popraćena objavom zbornika radova.

Iva Grgić, uz ravnatelja Talijanskog instituta za kulturu u Zagrebu Grytzka Mascionija i Zlatku Ružić, 1994. organizira Međunarodni skup *Sulla traduzione letteraria italiano-croata e croato-italiana / O hrvatsko-talijanskom i talijansko-hrvatskom književnom prevođenju*, te sa Zlatkom Ružić i Moranom Čale uređuje zbornik radova toga skupa. U svibnju 1997. godine, prvi put samostalno u povijesti Odsjeka, Sanja Roić, Mladen Machiedo i Nives Sironić-Bonefačić organiziraju međunarodni znanstveni komparatistički talijanističko-kroatistički skup koji obilježava sedamdesetu obljetnicu života i rada profesora Mate Zorića, a 1999. izlazi i zbornik radova s tog skupa.

Godine 2002. Odsjek u Zagrebu organizira međunarodni znanstveni skup *I mari di Niccolò Tommaseo e altri mari*, a dvije godine poslije u Dubrovniku i veliki međunarodni talijanistički skup *Il doppio nella lingua e nella letteratura italiana*, za čiju je organizaciju i uspjeh zaslužna ponajprije tadašnja pročelnica Morana Čale.

2023. u Zagrebu skup *Giornata di studio in onore di Sanja Roić* povodom sedamdesetoga rođendana spomenute profesorice.

POPULARIZACIJA ZNANOSTI, DISEMINACIJA ZNANSTVENIH REZULTATA I MEĐUNARODNA SURADNJA

Svojim društvenim i kulturnim radom članovi Odsjeka pokreću brojne inicijative koje izlaze izvan fakultetskih okvira. Smiljka Malinar 1991. u Zagrebu osniva ogranak Društva Dante Alighieri, koje priređuje predavanja i javnosti otvorene tečajeve talijanskog jezika. Istodobno se u Zagrebu osniva i Hrvatsko-talijansko društvo, a prvim mu je predsjednikom bio Mladen Machiedo. Morana Čale i Iva Grgić, a potom i Ana Badurina pridonose suradnji Odsjeka s Talijanskim kulturnim institutom u Zagrebu i s Društvom hrvatskih književnih prevodilaca, kojega su članice.

Na Odsjeku se sustavno radi na popularizaciji znanosti njegovanjem i promicanjem talijanskoga jezika i kulture, pa tako Tatjana Peruško od 1998. sudjeluje u predstavljanju suvremenih talijanskih književnika u Hrvatskoj kao članica organizacijskog odbora Festivala europske kratke priče, prevoditeljica i selektorica radova za festivalski program, a na istom je festivalu surađivala i Snježana Husić.

Osim na izradi novoga reformskog programa članovi Odsjeka sudjeluju i u fakultativnim, izvankurikularnim oblicima nastave poput ljetnih škola književnoga prevođenja (Rab, 2005) i tematskih radionica stručnoga prevođenja (Rab, 2006–2008). Od 2016. do danas članice Katedre za talijansku književnost redovito surađuju kao predavačice i mentorice u talijanističkome dijelu projekta *Translab*, godišnjem nizu od deset radionica o književnom prevođenju u organizaciji Društva hrvatskih književnih prevodilaca i Talijanskoga instituta za kulturu u Zagrebu. Voditeljica talijanističkih radionica od početka projekta do kraja 2022. godine bila je Ana Badurina, nakon čega je vođenje preuzela Snježana Husić.

U sklopu proslave 700. obljetnice Danteove smrti u proljeće 2021. godine u organizaciji Talijanskog instituta za kulturu, Društva Dante Alighieri i Odsjeka za talijanistiku Morana Čale i Katja Radoš-Perković osmislile su program javnih predavanja talijanskih i hrvatskih talijanista *Dante 700*, koji se zbog epidemiološke situacije održao *online*.

Etami Borjan surađivala je s Motovunskim filmskim festivalom kao selektorica programa talijanskoga filma 2016. godine, s Dokukinom Zagreb kao selektorica talijanskih dokumentarnih filmova te s europskim i azijskim filmskim festivalima u svojstvu selektorice i članice žirija.

Članovi Odsjeka organizirali su brojne javne tribine i sudjelovali na njima, sudjelovali su na predstavljanjima knjiga, književnim manifestacijama, festivalima i kulturnim događanjima, okruglim stolovima i stručnim skupovima za usavršavanje nastavnika i učitelja talijanskoga jezika. Također su tijekom godina gostovali kao predavači i stipendisti na velikom broju međunarodnih znanstvenih i stručnih skupova te na mnogim uglednim sveučilištima poput Sveučilišta u Bologni, Rimu, Torinu, Padovi, Veneciji, Firenci, Trstu, Udinama, Sieni, Perugii, Grazu, Konstanzu, Parizu, Londonu, Los Angelesu, Princetonu, Philadelphiji, Delhiju i drugdje. U posljednjim desetljećima Odsjek razvija uspješnu razmjenu studenata i profesora preko ugovora o suradnji Erasmus+ te programa mobilnosti mreže CEEPUS sa sveučilištima u Italiji, Sloveniji, Poljskoj, Sjevernoj Makedoniji, Rumunjskoj, Srbiji, Austriji i Njemačkoj. Tijekom posljednjih petnaestak godina na Odsjeku su gostovali ugledni talijanski znanstvenici Giulio Ferroni, Remo Ceserani, Anna Dolfi, Sergia Adamo, Gaetano Berruto, Pietro Trifone, Maurizio Dardano, Lidia Costamagna, Maria Lo Duca, Sabrina Marchetti, Nicola Guerra, Ilde Consoles, kao i pisci Dacia Maraini, Tiziano Scarpa, Aldo Nove i drugi.

Mladen Machiedo prima nagradu Premio Brianza, Milano, 2003.

NAGRADE I PRIZNANJA

Posebno valja istaknuti da je stručni i znanstveni rad članova Odsjeka prepoznat u zemlji i inozemstvu, o čemu svjedoči niz od preko četrdeset različitih nagrada i priznanja koja su kroz protekla desetljeća članovi obiju katedara dobili u Hrvatskoj i u Italiji. U prvome je redu riječ o nagradama za promicanje talijanske kulture, za ukupan znanstveni rad na području talijanistike, za prevodilaštvo, za životno djelo, kao i o visokim hrvatskim i talijanskim državnim odličjima za zasluge u znanosti i kulturi.

Akademik Mladen Machiedo, *professor emeritus* na Katedri za talijansku književnost, za svoj je književno-kritički, antologičarski, prevodilački i pjesnički rad dobio čak petnaest značajnih nagrada u Italiji te pet u Hrvatskoj, kao i po jedno visoko državno priznanje u objema zemljama – odličje Republike Italije za zasluge u kulturi *Commendatore dell'Ordine della Stella della Solidarietà* 2004. godine te Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u hrvatskoj znanosti i kulturi 1998. godine.

Navedeno su talijansko visoko odličje za zasluge u kulturi dobile i Smiljka Malinar i Sanja Roić 2007. te Morana Čale 2022. godine. Maslina Ljubičić

dobila je 1991. nagradu za promicanje talijanske kulture *Premio Ascarelli*, a profesoru Mati Zoriću Talijanski institut za kulturu u Zagrebu dodijelio je 1995. godine nagradu za ukupan znanstveni rad na području talijanistike.

Iva Grgić, Morana Čale, Tatjana Peruško, Snježana Husić i Ana Badurina dobitnice su više uglednih nagrada za prevodilački rad u područjima esejistike, teorijske literature i beletristike. Godine 2009. Dubravka Dubravec Labaš dobiva nagradu *Premio Grazia Deledda*, a Tatjana Peruško godišnju nagradu Filozofskoga fakulteta za znanstveni rad. Istu nagradu 2017. godine dobiva Ivica Peša Matracki.

Katja Radoš-Perković dobila je 2023. godine godišnju nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj.

RAD SA STUDENTIMA

I studenti Odsjeka dobivaju nagrade za svoja znanstvena i izvanfakultetska postignuća: ak. god. 2014/15, 2018/19, 2019/20. i 2022/23. dodijeljene su im Rektorove nagrade u kategorijama individualnog i timskog znanstvenog rada za radove izrađene pod mentorstvima Sandre Mardešić i Nade Filipin, a studentica

Terenska nastava u Padovi u organizaciji profesora Vinka Kovačića, 2022.

talijanistike i taekwondoistica Kristina Tomić dobila je ak. god. 2020/21. Rektorovu nagradu za poseban uspjeh izvan područja studiranja, za plasman na Ljetne olimpijske igre u Tokiju.

Privrženost odabranoj struci studenti talijanistike pokazuju svojim izvannastavnim angažmanom i pokretanjem raznih talijanističkih inicijativa. Tako je 2016. godine pokrenut *Galeotto*, časopis zagrebačkih studenata talijanistike. Prvi broj uredile su studentice Margareta Đorđić, Antonija Radić i Andrea Svilarić. Svi su prilozi na talijanskome jeziku, a uskoro je pokrenuta i mrežna verzija časopisa. Drugi broj *Galeotta* objavljen je 2018. pod uredničkom palicom studenata Davida Antunovića, Laure Borovac, Francesce Sammartino i Borne Treske. Studentske aktivnosti rezultiraju i druženjima na neformalnim talijanističkim večerima, talijanističkim *pub*-kvizovima i programima mentorstva kojim stariji studenti pomažu mlađima.

Najdugovječnija izvankurikularna aktivnost na Odsjeku za talijanistiku nesumnjivo je studentska dramska skupina. Morana Čale (1998) početak bavljenja glumom na Odsjeku smješta u davnu 1947. godinu, a bogat opus skupine naveden je na programskim letcima predstava od 1990. naovamo. Za podatke o dramskim uprizorenjima prije 1990. godine Čale (1998) upućuje na programski letak predstave *Le vicende delle donne inutili*, izvedene prema tekstu Ive Grgić, Majde Pilat i ostalih članova dramske skupine. 1990-ih skupinom pod imenom *La bottega senza nome* ravnala je Iva Grgić; krajem tog desetljeća umjetnički voditelji postaju Ingrid Damiani Einwalter i strani lektor Alessandro Iovinelli, a po njegovom odlasku I. Damiani Einwalter ostaje

jedina voditeljica. Družina mijenja ime u *I teatranti di Zagabria* i kroz godine odigrava brojne predstave u Hrvatskoj i inozemstvu (Italiji, Mađarskoj, Poljskoj, Sloveniji) te sudjeluje na studentskim dramskim festivalima.

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA

Počeci nastave talijanskoga jezika na visokoškolskoj razini sežu u ak. god. 1890/91, šesnaest godina nakon osnutka zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, kada se talijanistika uspostavlja kao šesti studij stranog jezika (Čale 1998). Talijanski jezik znanstveno se proučava i predaje od 1913. godine, kada Petar Skok osniva kolegij historijske gramatike romanskih jezika, među inima i talijanskoga, da bi 1919. preuzeo netom utemeljenu Katedru za romansku filologiju, u okviru koje će predavati i talijansku historijsku gramatiku. Sveučilišni studij talijanskoga jezika i književnosti tako se odvija u zajedništvu s ostalim romanskim jezicima sve do 1927. godine, kada se zalaganjem Mirka Deanovića ustanovljuju talijanski proseminar i talijanistička knjižnica.

Talijanistička se struka od 1940. godine razvija odvojeno od Katedre za romansku filologiju. Tada Mirko Deanović postaje redovitim profesorom i preuzima predstojništvo Katedre za talijanski jezik i književnost. U to se vrijeme talijanski upisuje kao glavni, četverogodišnji studij, odnosno kao drugi, trogodišnji studij u dvopredmetno ustrojenom fakultetskom školovanju. Uz nastavu s profesorima i lektorima studenti još od 1938. godine imaju jezične vježbe i s izvornim govornikom, takozvanim stranim lektorom, što je dobra praksa koja uz povremene kraće prekide traje sve do današnjih dana.

Intenzivnu predavačku djelatnost prati i napor da se studentima osiguraju najnužniji priručnici, pa 1951/52. izlazi hrestomatija *Scrittori italiani* u sedam svezaka, koju su uredili Mirko Deanović, Ivo Frangeš i Josip Jernej. Ista urednička skupina 1952. objavljuje antologiju *La critica letteraria* u dvama svescima. Jernej je ujedno autor *Talijanske gramatike*, kojoj prvi svezak izlazi 1950, a drugi 1954. U to vrijeme Deanović i Jernej pišu i *Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik* (1956), a uskoro i *Talijansko-hrvatskosrpski rječnik*, koji uz neke nadopune i danas predstavlja leksikografsku osnovu studija talijanskog jezika.

1950-ih Katedra za talijanski jezik i književnost podijelila se na dvije zasebne katedre, Katedru za talijanski jezik i Katedru za talijansku književnost, koje 1964. izlaze iz sastava Odsjeka za romansku filologiju, čime nastaje Odsjek za talijanski jezik i književnost s dvjema odjelitim katedrama.

Frano Čale i Mate Zorić objavljuju komentiranu antologiju talijanske književnosti *Classici e moderni della letteratura italiana* (Zagreb, 1962), još jedan didaktički priručnik iz kojega znanja stječu brojne generacije talijanista, a Josip Jernej u suradnji s Moritzom Regulom iz Graza 1965. u Bernu objavljuje *Talijansku deskriptivnu gramatiku*.

Kao odgovor na potrebu da se posebnim oblicima izobrazbe osposobi stručni kadar koji će sve traženi talijanski jezik predavati u školama 1966. godine uvodi se prvi kolegij metodike nastave talijanskoga jezika, koji vodi Katica Drinković, a nakon nje Edo Dermit. 1980-ih nastavu metodike preuzima Nives Siročić-Bonefačić.

Od ak. god. 1977/78. nadalje na razini Fakulteta ukida se prednost jednomu od dvaju predmeta studija da bi se oba izjednačila po važnosti i po četverogodišnjem trajanju, pa se od tada talijanski jezik i književnost više ne studira po modelu A- i B-predmeta, već prema jedinstvenomu četverogodišnjem programu. Studenti

Profesori Frano Čale, Mate Zorić i Mladen Machiedo, tada lektor, na međunarodnome simpoziju o Giacomu Leopardiju, Recanati, 1972.

mogu birati između dvaju različitih smjerova: nastavničkoga, koji ih priprema za rad u školama, i znanstvenoga, koji ih osposobljava za znanstveno bavljenje talijanističkom filologijom.

Osim znanstvenoga i nastavnoga rada ugledu zagrebačke Talijanistike uvelike pridonosi javna urednička, prevoditeljska i organizacijska djelatnost njezinih profesora kojom se šira i nestručna javnost upoznaje s važnim djelima talijanske književnosti i ljepotama talijanskoga jezika. Posebno se ističu tri značajna izdanja talijanskih klasika: Petrarčin *Kanconijer* (1974, ur. Frano Čale), Danteova *Djela* (1976, ur. Frano Čale i Mate Zorić) i Boccacciova *Djela* (1981, ur. Frano Čale i Mate Zorić).

Krajem 1980-ih i tijekom 1990-ih godina Odsjek se kadrovski pomlađuje i stasa nova generacija predavača. Godine 2000. mijenja ime u Odsjek za talijanistiku, a nadogradnja zgrade Fakulteta omogućava preseljenje s trakta B drugoga kata na novi treći kat, u trakt F, gdje se Odsjek nalazi i danas. U novome se tisućljeću još više razvija znanstvenoistraživačka djelatnost članova Odsjeka, što rezultira velikim brojem objavljenih znanstvenih monografija i članaka, pokrenutih istraživačkih projekata, kao i organizacijom nekoliko važnih međunarodnih znanstvenih talijanističkih simpozija. Osim na domaćima članovi Odsjeka aktivno i zapaženo surađuju i na međunarodnim znanstvenoistraživačkim projektima.

Uvođenje bolonjskoga sustava 2005. godine donosi velike promjene na sveučilištu. Bitno se mijenja način rada u fakultetskoj nastavi, a većim dijelom i nastavni programi. Potaknuta time tadašnja pročelnica Odsjeka Smiljka Malinar 2006. organizira u Zagrebu interkatedarski susret svih odsjeka za talijanistiku u Republici Hrvatskoj, na kojemu su uz domaćina sudjelovali i razmjenjivali iskustva predstavnici odsjeka iz Pule, Zadra i Splita. U izradi novoga studijskog programa sudjeluju svi članovi Odsjeka. Studij se prema bolonjskomu programu korjenito mijenja: umjesto dotadašnje četiri godine studira se po modelu 3+2 (praksa pokazuje da gotovo svi studenti nakon prvostupništva nastavljaju s diplomskim studijem), uvodi se velik broj novih jednosemestralnih kolegija, a diplomski se program temelji na izbornosti. Velik broj članova Odsjeka predložio je i pokrenuo nove izborne kolegije iz vlastita područja ekspertize, čime je studijski program znatno obogaćen. Etami Borjan osmišljava i izvodi niz izbornih kolegija iz područja talijanske filmologije, u čemu je zagrebačka Talijanistika jedina u Hrvatskoj. Nastavu metodike preuzima viša lektorica Ingrid Damiani Einwalter, koja je u suradnji s koautoricama Nives Sironić-Bonefačić i Mirjanom Marković Marinković objavila niz osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika talijanskoga jezika *Vieni con me* i *Stiamo insieme*. Studijski program nastavnickoga smjera poboljšan je 2009. godine uvođenjem novih izbornih kolegija, čime je Odsjek za talijanistiku postao prvi neofilološki odsjek koji je među ostalim uveo kolegij posvećen vrednovanju jezičnih kompetencija na stranome jeziku.

I u posljednjih desetak godina nastavlja se rad članova Odsjeka na poboljšanju kvalitete nastave. Ponuda izbornih kolegija nadopunjuje se u skladu sa znanstvenoistraživačkim aktivnostima predavača i potrebama studenata. Iskusne konferencijske prevoditeljice Katja Radoš-Perković i Vanda Maržić-Sabalić pokreću kolegij koji studentima omogućuje obuku iz svih vrsta usmenoga prevođenja, a na nenastavnim smjerovima studija studenti dobivaju mogućnost obavljanja stručne prakse kako bi i prije diplomiranja stekli relevantno radno iskustvo i uvid u potrebe tržišta rada.

TALIJANISTIKA SUTRA

U ak. god. 2024/25. Odsjek za talijanistiku ući će spreman da svojim novoizrađenim, reformiranim studijskim programom primjereno obilježi skoru stogodišnjicu samostalna administrativnoga postojanja u okviru Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i znanstvenoga bavljenja talijanskim jezikom, književnošću i kulturom. U novome studijskom programu na diplomskoj razini postojat će dva smjera, filološko-kulturološki i nastavnički, te će se uvesti izborni prevoditeljski modul. Takav studijski program jamči tradicionalno visoku kvalitetu studiranja, osigurava izvrsnost budućih talijanističkih kadrova i, pritom ne zanemarujući svu širinu temeljna humanističkog obrazovanja, studentima pruža vještine koje su cijenjene i tražene na tržištu rada.

Morana Čale
Katja Radoš-Perković
Nada Filipin

Napomena. Podatke o razvoju Odsjeka od 1998. do 2016. priredila je Katja Radoš-Perković.

LITERATURA

Čale, M. Odsjek za talijanski jezik i književnost. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 213–220.

Djelatnici Odsjeka za talijanistiku

DJELATNI

BADURINA, Ana (Rijeka, 1978) (2018) 2018. lektorica, 2020. viša lektorica.

BORJAN, Etami (Split, 1979) (2004) 2004. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2015. doc., 2022. izv. prof.

ČALE, Morana (Zagreb, 1959) (1987) 1987. lektorica, 1994. asist., 1998. viša asist., 2000. doc., 2003. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru, 2024. prof. emerita.

ČUPIĆ, Anadea (Zagreb, 1963) (1996) 1996. lektorica, 1998. viša lektorica.

DUBRAVEC LABAŠ, Dubravka (Križevci, 1968) (2005) 2003. vanjska suradnica, 2005. viša lektorica.

FILIPIN, Nada (Split, 1981) (2005) 2005. znan. novakinja, 2013. viša asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.

GABRIELLI, Francesca Maria (Gorizia, Italija, 1973) (2005) 2005. lektorica, 2008. znan. novakinja, 2015. viša asist., 2019. doc.

GLAVAŠ, Marina (Zagreb, 1972) (2009) 2008. vanjska suradnica, 2009. lektorica, 2013. viša lektorica.

KLJAKOVIĆ GAŠPIĆ, Ivana (Split, 1981) (2014) 2011. vanjska suradnica, 2014. lektorica, 2020. viša lektorica.

KOVAČIĆ, Vinko (Split, 1980) (2007) 2007. znan. novak, 2013. viši asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.

LJUBIČIĆ, Maslina (Split, 1955) (1980) 1980. asist., 1990. doc., 2000. izv. prof., 2005. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.

MACHIEDO, Mladen (Zagreb, 1938) (1961–2006) 1961. lektor, 1970. asist., 1980. doc., 1984. izv. prof., 1985. red. prof., 2011. prof. emeritus.

MARDEŠIĆ, Sandra (Zagreb, 1977) (2005) 2005. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

MARTIĆ, David (Zagreb, 1993) (2022) 2022–2023. tajnik Odsjeka za filozofiju, 2023. tajnik Odsjeka za talijanistiku.

MARŽIĆ-SABALIĆ, Vanda (Rijeka, 1966) (2009) 2009. lektorica, 2013. viša lektorica.

PERUŠKO, Tatjana (Pula, 1966) (1991) 1991. znan. novakinja, 1998. asist., 2004. doc., 2010. izv. prof., 2019. red. prof.

PEŠA MATRACKI, Ivica (Zaton, 1961) (2001) 2001. znan. novakinja, 2005. viša asist., 2007. doc., 2012. izv. prof., 2018. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.

PIEMONTESE, Luigi (San Giovanni Rotondo, Italija, 1961) (2018–2023) 2018. strani lektor.

RADOŠ-PERKOVIĆ, Katja (Pula, 1973) (2005) 2005. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.

RASPUDIĆ, Nino (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2000. znan. novak, 2008. viši asist., 2011. doc.

RUGO, Maria (Feltre, Italija, 1980) (2023) 2023. lektorica.

SAMMARTINO, Francesca (Larino, Italija, 1994) (2021) 2021. asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BAČIĆ, Borka (Vrata, Delnice, 1921 – Rijeka, 1995) (1950–1953) 1950. asist.

BADURINA, Natka (Rijeka, 1967) (1991–1998) 1991. znan. novakinja.

BANDALO, Višnja (Zagreb, 1977) (2004–2016) 2004. znan. novakinja, 2010. viša asist.

BARBARIĆ, Marija (Suhopolje, 1948) (1972–2005) 1972. tajnica Odsjeka za talijanistiku.

BENČIĆ, Doroteja (Opatje Selo, Slovenija, 1927 – Ljubljana, Slovenija, 1989) (1962–1972) 1962. lektorica.

BOGDANOVIĆ, Elsa (Dubrovnik, 1919 – s. l., s. a.) (1957–1959) 1957. lektorica.

CERNECCA, Domenico (Bale, 1914 – Pula, 1989) (1954–1978) 1954. lektor, 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.

ČALE, Frano (Trebinje, Bosna i Hercegovina, 1927 – Zagreb, 1993) (1954–1993) 1954. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.

DAMIANI EINWALTER, Ingrid (Pula, 1948) (1972–2014) 1972. lektorica, 1984. viša lektorica, 2004. predavačica.

DEANOVIĆ, Mirko (Dubrovnik, 1890 – Zagreb, 1984) (1927–1960) 1930. doc., 1934. izv. prof., 1940. red. prof.

DERMIT, Edo (Pula, 1921 – Zagreb, 2002) (1957–1980) 1957. lektor, 1972. predavač, 1977. viši predavač.

DEŽELJIN, Vesna (Zagreb, 1958 – Zagreb, 2021) (1993–2021) 1993. lektorica, 1998. viša lektorica, 2012. nasl. doc.

DOTA, Franko (Split, 1977) (2004–2009) 2004. znan. novak.

DRINKOVIĆ, Katica (Vodice, 1901 – Zagreb, 1979) (1960–1972) 1960. lektorica, 1966. predavačica, 1970. viša predavačica.

FRANGES, Ivo (Trst, Italija, 1920 – Zagreb, 2003) (1946–1956) 1946. asist., 1950. doc., od 1956. na Odsjeku za kroatistiku.

- GARBIN, Darija (Split, 1975) (2004–2005) 2004. znan. novakinja.
- GLAVAŠ CHIEPPA, Suzana (Zagreb, 1959) (2001–2008) 2001. lektorica, 2002. viša lektorica.
- GRGIĆ MAROEVIĆ, Iva (Zagreb, 1963) (1989–2005) 1989. stručna suradnica, 1994. lektorica, 1999. viša lektorica.
- HACE CITRA, Renata (Zagreb, 1958) (2001–2008) 2001. lektorica, 2003. viša lektorica.
- HUSIĆ, Snježana (Zagreb, 1969) (2000–2022) 2000. znan. novakinja, 2008. viša asist., 2011. doc.
- JERNEJ, Josip (Gorica, 1909 – Zagreb, 2005) (1942–1979) 1942. asist., 1946. lektor, 1950. predavač, 1956. doc., 1962. izv. prof., 1969. red. prof.
- JEROLIMOV, Ivana (Zagreb, 1971) (2001–2005) 2001. znan. novakinja.
- JURKO, Nela (Split, 1971) (2003–2006) 2003. znan. novakinja.
- KIŠ KAMENJARIN, Karla (Pula, 1978) (2005–2007) 2005. lektorica, tajnica Odsjeka za talijanistiku.
- KRIŽANIĆ, Alan (Zagreb, 1979) (2008–2012) 2008. znan. novak.
- MALINAR, Smiljka (Zagreb, 1946) (1972–2016) 1971. stručno usavršavanje, 1972. lektorica, 1979. asist., 1990. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.
- MESNJAK, Mirta (Sisak, 1963) (2007–2023) 2007. tajnica Odsjeka za talijanistiku.
- MLADINEO, Katja (Pučišća, Brač, 1928 – Zagreb, 2016) (1960–1992) 1960. lektorica, 1973. viša lektorica.
- MULJAČIĆ, Žarko (Split, 1922 – Zagreb, 2009) (1953–1956) 1953. asist.
- POPARIĆ, Bartul (Kaštel Novi, 1865 – Zagreb, 1948) (1911–1927) 1911. lektor.
- ROIĆ, Sanja (Pula, 1953) (1980–2018) 1980. asist., 1990. doc., 1996. izv. prof., 2000. red. prof., 2005. red. prof. u trajnom izboru.
- ROSSI-HACE, Franka (Split, 1934 – Zagreb, 2001) (1979–1999) 1979. lektorica, 1984. viša lektorica.
- SEQUI, Eros (Possagno, Italija, 1912 – Beograd, Srbija, 1995) (1940–1950) 1940. lektor.
- SIRONIĆ-BONEFAČIĆ, Nives (Zagreb, 1941 – Zagreb, 2007) (1979–2003) 1979. lektorica, 1980. viša predavačica, 1987. doc., 1993. izv. prof.
- STEFANINI, Vjekoslav (Split, 1879 – Zagreb, 1962) 1950. lektor.
- TEKAVČIĆ, Pavao (Zagreb, 1931 – Zagreb, 2007) (1957–1980) 1957. asist., 1965. doc., 1970. izv. prof., 1973. red. prof.
- VUČETIĆ, Zorica (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2008) (1971–1993) 1971. lektorica, 1979. asist., 1987. doc.
- ZAINA, Elisa (Rijeka, 1947) (1971–1986) 1971. lektorica, 1982. viša lektorica.
- ZANINOVIĆ, Marija (Šibenik, 1932 – Zagreb, 2016) (1958–1993) 1958. lektorica, 1974. viša lektorica.
- ZORIĆ, Mate (Šibenik, 1927 – Zagreb, 2016) (1954–1997) 1954. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof., 1997. prof. emeritus.

STRANI LEKTORI

- BERTOLOTTO, Giulia (Italija) (2015–2017).
- CRISMAN, Tatiana (Italija) (1980–1981).
- DI SALVIO, Matteo (Italija) (1998–2001).
- FRANCHI, Erio (Italija) (1950–1953).
- GRILLO, Alfredo (Italija) (1942).

IOVINELLI, Alessandro (Italija) (1994–1997).
MAGLIOCCA, Maria Caterina (Italija) (2001–2004).
MIX, Paolo (Italija) (1938–1941).
MORPURGO, Vito (Italija) (1963–1978).
ORLANDI, Roberto (Italija) (1954–1960).
ORSINI, Rosalia (Italija) (2004–2006).
PEDRIALI, Pier Paolo (Italija) (1983–1988).
PONTI, Giovanni (Italija) (1940).
REVERBERI, Daniela (Italija) (2008–2015).
SENARDI, Fulvio (Italija) (1990–1994).
SPADONI, Domenico (Italija) (2004–2007).
STOLFI, Lanfranco (Italija) (1981–1982).
TONAZZI, Raffaella (Italija) (2006–2011).

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti ustrojben je jedinica Filozofskoga fakulteta specijalizirana za znanstveno istraživanje i nastavu jezika iz zapadne grane slavenske jezične skupine te književnih tradicija nastalih na tim jezicima. Utemeljen je akademске 2003/04. godine podjelom tadašnjega Odsjeka za slavenske jezike i književnosti u tri manja slavistička odsjeka prema tradicionalnim slavenskim jezičnim granama: istočnoj, zapadnoj i južnoj. Na novonastalom Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti tom su prigodom utemeljene i tri katedre, koje postoje i danas: Katedra za češki jezik i književnost, Katedra za poljski jezik i književnost te Katedra za slovački jezik i književnost. Osim prijediplomskih studija, na kojima se stječu osnovna znanja, vještine i kompetencije, na svakoj se katedri izvodi i više smjerova diplomskoga studija – na Katedri za poljski jezik i književnost studenti se mogu opredijeliti između lingvističkog i kulturološkog smjera, a na Katedri za češki jezik i književnost i Katedri za slovački jezik i književnost između nastavnčkog i prevoditeljsko-kulturološkog smjera.

KATEDRA ZA ČEŠKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Djelatnost Katedre za češki jezik i književnost usredotočena je na proučavanje češkoga jezika i književnosti iz hrvatske perspektive, a važna je sastavnica njezina rada i diseminacija znanja o češkom jeziku, književnosti i kulturi u hrvatskome društvu. Na Katedri se obrazuju stručnjaci sposobni za znanstveno istraživanje na području jezikoslovne i književne bohemistike, za upoznavanje hrvatske javnosti s češkim jezikom i kulturom te za posredovanje u službenoj, ali i svakodnevnoj komunikaciji između Hrvata i Čeha. Kao jedina znanstveno-nastavna ustanova toga tipa u Hrvatskoj Katedra za češki jezik i književnost ključna je za razvijanje i produbljivanje tradicionalno snažnih hrvatsko-čeških kulturnih, gospodarskih i političkih odnosa.

Kulturne veze između Hrvata i Čeha imaju dugu tradiciju i uključuju djelovanja hrvatskih benediktinaca u Pragu u 14. stoljeću, češke utjecaje na hrvatski jezik i jezičnu politiku u vrijeme narodnoga preporoda, važnu ulogu čeških znanstvenika, stručnjaka i umjetnika u modernizaciji Hrvatske na prijelomu 19. i 20. stoljeća te široku recepciju češke književnosti i filma u suvremenoj Hrvatskoj. U Hrvatskoj uz to živi vitalna i dobro organizirana češka manjina, a i na području Češke hrvatska je manjina ostavila značajan trag. Kao postkomunistička društva koja su se u proteklom desetljećima transformirala u tržišna gospodarstva i višestranačke demokracije Češka i Hrvatska danas dijele mnoge izazove, ali i mogućnosti da uče jedna od druge. Poznavanje češkoga jezika i češke kulture u Hrvatskoj od goleme je važnosti za razumijevanje suvremenoga češkoga društva, a samim time i za uspješnu komunikaciju s pripadnicima toga društva, osobito u kontekstu međusobno čvrsto povezanih zemalja Europske unije. Važno je osim toga i sa stajališta intenzivne gospodarske suradnje između Hrvatske i Češke – na području turizma, prehrambene industrije, informacijsko-komunikacijskoga sektora, energetike i dr.

Studentice i studenti bohemistike sa Slavomirom Ribarovom i Alenom Novosadom na terenskoj nastavi u Pragu, 2021.

Katedra za češki jezik i književnost izvodi prijediplomski i diplomski studij češkoga jezika i književnosti. Posrijedi su filološki studiji, koji su sadržajno i teorijsko-metodološki određeni u prvome redu svojom smještenošću unutar disciplinarnih okvira lingvistike i znanosti o književnosti. Povrh toga studentima omogućuju i stjecanje širih znanja o suvremenome češkom društvu te o češkoj kulturnoj, društvenoj i političkoj povijesti.

Na prijediplomski studij upisuju se studenti bez predznanja češkoga jezika te je jezična nastava organizirana od početne razine. Studij se sastoji od triju osnovnih cjelina. Prva je usmjerena na stjecanje i razvijanje praktičnih jezičnih sposobnosti u govoru i pismu. Izvode ju domaći lektori te ugovorni lektor iz Češke Republike, tj. stručnjaci specijalizirani za poučavanje češkoga kao stranoga jezika. Tijekom studija studenti mogu ovladati češkim jezikom na razini B2 prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike* (ZEROJ). Drugu cjelinu studija čine lingvistički kolegiji, koje izvode nastavnici specijalizirani za znanost o jeziku. Ta je cjelina fokusirana na stjecanje osnovnih znanja o lingvistici kao znanstvenoj disciplini te na upoznavanje s lingvističkim opisom suvremenoga češkoga jezika (fonološkim, morfološkim, sintaktičkim i leksičkim), a studenti se pripremaju i za samostalno provođenje lingvističkih istraživanja. Treća cjelina studija pokriva književnu sastavnicu i izvode ju nastavnici specijalizirani za znanost o književnosti. U sklopu nje studenti stječu temeljna znanja o znanosti o književnosti, upoznaju se s razvojem češke književnosti od njezinih početaka do suvremenosti, a ujedno se pripremaju za provođenje književnoznanstvenih istraživanja. Izvan spomenutih triju cjelina studenti pohađaju i kolegije posvećene suvremenomu češkomu društvu te češkoj kulturnoj, društvenoj i političkoj povijesti, u sklopu kojih razvijaju i temeljne interkulturne kompetencije.

Na diplomski se studij mogu upisati kandidati koji su završili neki prijediplomski studij, a vladaju češkim jezikom na razini B2 prema ZEROJ-u te imaju osnovna znanja o strukturi i uporabi suvremenoga češkoga jezika te o češkom književnom kanonu. Pri upisu studenti odabiru jedan od dvaju ponuđenih smjerova: prevoditeljsko-kulturološki ili nastavnički. Oboma smjerovima zajednička je cjelina koja se odnosi na razvijanje praktičnih jezičnih sposobnosti. Studenti tijekom studija mogu ovladati češkim jezikom na razini C1 prema ZEROJ-u, no oni koji iskoriste neku od mogućnosti za studijski boravak u Češkoj (npr. Erasmus+, CEEPUS, bilateralni ugovori između Hrvatske i Češke o stipendiranju studenata i dr.) mogu dosegnuti i razinu C2. Studenti obaju smjerova uz to stječu produbljena znanja iz odabranih poglavlja češke lingvistike i književnosti u sklopu istraživački orijentiranih kolegija, pri čemu je ta sastavnica ipak zastupljenija u programu prevoditeljsko-kulturološkoga smjera. Na tom se smjeru osim toga studenti u sklopu prevodilačkih seminara osposobljavaju i za sve tipove prevođenja. S druge strane u sklopu nastavnickoga smjera studenti razvijaju u prvome redu metodičke i glotodidaktičke sposobnosti te se osposobljavaju za poučavanje češkoga kao stranoga jezika.

Studenti češkoga jezika i književnosti okupljeni su u iznimno aktivnu Klubu studenata bohemistike *ŘÍP*. Samostalno ili uz pomoć nastavnika organiziraju stručne, kulturne i zabavne aktivnosti (panel-rasprave, kvizove, putovanja itd.), a vrhunac je njihova dosadašnjega rada međunarodna konferencija studenata bohemistike, za koju im je 2022. godine dodijeljena i Rektorova nagrada.

Prvostupnici i magistri češkoga jezika i književnosti rade u obrazovnim, kulturnim i znanstvenim djelatnostima, u medijima, gospodarstvu i javnoj upravi. Magistri se uz to upisuju na mnogobrojne specijalističke i doktorske studije s područja humanističkih i društvenih znanosti, na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu najčešće na Doktorski studij lingvistike te na Doktorski studij znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture.

Znanstvena istraživanja na Katedri za češki jezik i književnost provode se u prvome redu na području lingvistike i znanosti o književnosti, no mnoga su interdisciplinarno usmjerena. Članovi Katedre surađuju s kolegama iz Češke i drugih zemalja, usavršavaju se na češkim sveučilištima i znanstvenim institutima, na kojima održavaju i pozvana predavanja, provode međunarodne i nacionalne istraživačke projekte te u svoje znanstvene i popularizacijske aktivnosti uključuju i studente.

Češki je jezik jedan od najšire poučavanih i proučavanih slavenskih jezika, a češka lingvistička tradicija ima velik međunarodni ugled. Na tragu te tradicije i na Katedri za češki jezik i književnost istraživanja se provode na nekoliko područja. U žarištu je interesa lingvistički opis suvremenoga češkoga jezika te njegova usporedba s hrvatskim na svim strukturnim razinama i u svim područjima uporabe. Taj je smjer istraživanja sa stajališta hrvatske lingvistike osobito zanimljiv, među ostalim i zbog mogućnosti primjene teorijsko-metodoloških dostignuća visoko razvijena češkoga jezikoslovlja na opis hrvatskoga jezika. Važno je područje istraživačkoga rada i teorija standardnoga jezika i jezične kulture, koja se razvila u sklopu Praškoga lingvističkoga kruga u 1930-ima, a danas je, u korjenito izmijenjenim okolnostima javne komunikacije, opet iznimno aktualna. Na Katedri se osim toga istražuje i višejezičnost međuratne Čehoslovačke Republike u svjetlu suvremenih teorija o jezičnoj politici i jezičnome planiranju, češko-hrvatski jezični kontakt u kontekstu turističke industrije s etnografskoga stajališta te glotodidaktika češkoga kao stranoga jezika.

Češka književnost jedna je od najpopularnijih i najutjecajnijih slavenskih i srednjoeuropskih književnosti u Hrvatskoj, čemu svojim znanstvenim i popularizacijskim radom pridonose i nastavnici s Katedre za češki

Studentice i studenti bohemistike sa Suzanom Kos nakon primljene Rektorove nagrade za organizaciju Prve konferencije mladih bohemista, 2022.

jezik i književnost. Književnoznanstveno usmjerenje Katedre određeno je s obzirom na aktualne tendencije u češkoj, hrvatskoj i svjetskoj znanosti o književnosti, kao i na potrebe šire hrvatske kulturne javnosti. Zagrebačku književnoznanstvenu bohemistiku karakterizira snažna interdisciplinarnost, pa se značajna znanstvena pažnja posvećuje intermedijalnosti, češkomu filmu, kazalištu, izvedbenim umjetnostima, imago-logiji i dr. Važno mjesto u znanstvenim interesima Katedre predstavlja i tradicionalno intenzivna češko-hrvatska interkulturalna (primarno književna) komunikacija. Osim što joj posvećuju znatan dio svojih komparatističkih istraživanja, članovi Katedre i sami joj izravno pridonose prevodeći češka književna djela na hrvatski jezik, sudjelujući u popularizacijskim aktivnostima na raznim kulturnim događanjima i surađujući s hrvatskim izdavačkim kućama, knjižarama i knjižnicama.

Lektorat češkoga jezika na Filozofskome fakultetu osnovan je akademske 1918/19. godine, iako su se predavanja o češkim jezičnim temama održavala i prije toga, u sklopu nastave poredbene slavistike. Uveo ih je još 1874. godine Leopold Geitler, češki slavist koji je djelovao kao prvi profesor slavistike na zagrebačkome Filozofskom fakultetu. Prvi lektor češkoga jezika bio je Stjepan Musulin, koji je 1924. objavio i *Češku gramatiku*. Godine 1965. lektorat češkoga jezika prerastao je u trogodišnji (B) studij bohemistike te od tada datira i redovita nastava iz lingvističkoga opisa suvremenoga češkoga jezika te povijesti češke književnost. Najveće je zasluge za utemeljenje moderne hrvatske bohemistike imao Ljudevit Jonke, koji se 1930-ih, u

vrijeme najintenzivnijega djelovanja Praškoga lingvističkog kruga, dvije godine stručno usavršavao u Pragu. Svoje poznavanje češke lingvistike istraživački je primijenio osobito u radovima posvećenima hrvatskomu jeziku, dok je bohemistiku zadužio nastavom češkoga jezika i književnosti te prijevodima čeških klasika. U svojim počecima studij bohemistike uvelike se oslanjao na nastavnike podrijetlom iz Češke i školovane na češkim sveučilištima, pa je češku književnost tako nekoliko godina predavao Dušan Karpatský, a suvremeni češki jezik Zdenka Ribarova. U nastavu se međutim s vremenom postupno uključuju i stručnjaci potekli iz domaće sredine, i to najprije Predrag Jirsak, Renata Kuchar i Dubravka Sesar. Godine 1979. bohemistika je prerasla u četverogodišnji (A) studij te je otada ravnopravna drugim studijima na Fakultetu u sklopu dvopredmetnoga načina studiranja. Od 2005. i uvođenja bolonjske reforme organizirana je u dva stupnja, s trogodišnjim prijediplomskim i dvogodišnjim diplomskim studijem. U izvođenju nastave češkoga jezika i književnosti danas sudjeluju uglavnom nastavnici koji su svoje početno bohemističko obrazovanje stekli na našem Fakultetu, iako su se svi u više navrata usavršavali i na češkim sveučilištima. Osim njih na temelju međudržavnog ugovora angažiran je i ugovorni lektor iz Češke Republike.

KATEDRA ZA POLJSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Katedra za poljski jezik i književnost izvodi jedini studij poljskoga jezika i književnosti u Hrvatskoj. Aktualnost se i važnost takva studija ogleda u potrebi sustavna i znanstvenoga pristupa proučavanju poljskog jezika, književnosti i kulture, što je nužno za razumijevanje sličnosti i razlika između poljske i hrvatske kulture i povijesnoga nasljeđa, ali i za dubinsko promišljanje vrijednosti nacionalnih kultura u vrijeme intenzivnih globalizacijskih procesa. Za takvom je vrstom obrazovnoga programa potreba postojala i prije, a pojačana je ulaskom Hrvatske u euro-atlantske integracije. Jačanje odnosa između dviju država i dvaju naroda nužno prati i potreba za boljim međusobnim poznavanjem, zbog čega su nužni kompetentni poznavatelji jezika i društvenih prilika u Poljskoj. Potvrđuje se to i osnaživanjem veza između dviju država na različitim razinama, onoj tržišnoj kao i kulturno-umjetničkoj.

Jedina hrvatska polonistika nudi prijediplomski i diplomski studij poljskoga jezika i književnosti. Prijediplomski je studij jedinstven, dok na diplomskome studiju postoje dva smjera, lingvistički i kulturološki. Na prijediplomskome se studiju budući prvostupnici upoznaju sa suvremenim poljskim jezikom u uporabi, kao i s teorijskim pristupom jeziku kroz temeljne lingvističke razine i njegov povijesni razvoj. Studenti primjenom recentnih teorijskih pristupa stječu uvid u poljsku povijest, kulturu i civilizaciju te se upoznaju s najvažnijim djelima poljske književnosti. Kulturološki smjer svoj diplomski studij temelji na proučavanju poljske kulture s aspekta bogate književne tradicije, što potvrđuje pet poljskih književnih nobelovaca, ali s posebnim naglaskom na suvremenu književnost i njezino prožimanje s ostalim umjetnostima. Na lingvističkome smjeru diplomskoga studija studenti se upoznaju s različitim teorijskim pristupima izučavanju suvremenoga poljskog jezika, kao i uloge jezika u poljskome društvu (ali i šire), politici, kulturi, odnosno u različitim oblicima komunikacije, od interpersonalne do one posredovane medijima.

Katedra za poljski jezik i književnost profilirala se kao mjesto susreta, produbljivanja i stvaranja novih raznovrsnih kontakata s Poljskom i Poljacima u različitim područjima. Najbolji su primjer toga međunarodni znanstveni skupovi *Malićevi dani* i *Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme*, koji se ciklički odvijaju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i potvrđuju dobru suradnju s inozemnim znanstvenim središtima te istodobno svjedoče o respektabilnu statusu hrvatske polonistike.

Katedra za poljski jezik i književnost, slijeva nadesno: Małgorzata Vražić, Ivana Maslač, Kamila Kwiatkowska, Miroslav Hrdlička, Ivana Vidović Bolt, Neda Pintarić, Đurđica Čilić, Sandra Banas, Filip Kozina.

Znanstvena se djelatnost Katedre ogleda u međunarodnim i nacionalnim projektima na kojima su njezini članovi voditelji i suradnici i u okviru kojih provode istraživanja. Fokus je istraživanja najčešće kontrastivan, pri čemu se teme vezane za poljski jezik, književnost i kulturu obrađuju iz hrvatske perspektive, ali i unutar širega slavističkog konteksta.

Važan je čimbenik i akademska mobilnost ostvariva putem programa Erasmus+ i CEEPUS te raznih vrsta bilateralnih sporazuma pomoću kojih zaposlenici Katedre ostvaruju znanstvene kontakte te se usavršavaju i prate najnovija dostignuća iz područja znanosti, metodologije nastave te procesa prijave i provedbe znanstvenoistraživačkih projekata. Organizacijom i sudjelovanjem na sastancima i radionicama te održavanjem nastave na stranim sveučilištima nastavnici s Katedre za poljski jezik i književnost prenose i vlastite znanstvene spoznaje, kontinuirano proširuju suradnju i pridonose vidljivosti Katedre i Filozofskoga fakulteta. Prednosti akademske mobilnosti prepoznali su i studenti, koji preko stipendija u okviru programa razmjene odlaze na jednosemestralne ili višesemestralne boravke na poljska sveučilišta. Zahvaljujući različitim programima, ali i vezama i dobrim odnosima koje su s poljskim sveučilištima ostvarili zaposlenici Katedre, studenti i nastavnici borave i na ljetnim školama poljskoga jezika, kulture i književnosti. Mobilnost se ne odvija samo u jednome smjeru pa se tako, uz stotinjak studenata koji na polonistici studiraju kao redoviti, gotovo u svakome semestru na našoj Katedri nalazi i određeni broj studenata iz inozemstva.

Kao jedan od najvažnijih aspekata djelatnosti Katedre važno je naglasiti aktivan rad studenata. Potvrda je toga prijevod knjige *Zima* Andrzeja Stasiuka pod mentorstvom lektorice Dominike Kaniecka, za koji su studentice Branka Grubešić, Marija Matković, Iva Nikolić i Željka Vukelić ak. god. 2006/07. dobile Rektorovu nagradu. Studentski angažman očituje se i u organiziranju prigodnih polonističkih manifestacija, u čemu važnu ulogu ima Klub studenata polonistike *Żubr*, osnovan 1994. godine. Aktivnost članova studentskoga

Studenti i profesori polonistike, slijeva nadesno: Iva Vuković, Paulina Kudrnovski, Luce Ana Milas, Sofija Bučko, Tamara Šveljo (Služba za međunarodnu suradnju), Nora Korać, Ivana Vidović Bolt, Katarina Rajković, Emilia Bala (Veleposlanstvo Republike Poljske), Marija Sekulić, Kamila Kwiatkowska, Neda Pintarić, Filip Kozina, Ivana Maslač, Małgorzata Vražić, Miroslav Hrdlička, Sandra Banas, Domagoj Majkić, Matej Uzelac.

kluba 2012. i 2013. rezultirala je projektom *Istnieć w kulturze – istnieć w kulturach*, provedenom na Filozofskome fakultetu i Sveučilištu Kazimira Velikog u Bydgoszczu. Razvijanju studentskih znanstvenoistraživačkih ambicija pridonijela je i ciklički organizirana studentska konferencija *Studentski lingvokulturološki skup* pod stručnim vodstvom Ivane Vidović Bolt.

Važnu ulogu u održavanju poljsko-hrvatskih kontakata Katedra potvrđuje stalnom suradnjom s Veleposlanstvom Republike Poljske u Zagrebu i Poljskom kulturnom udrugom „Mikołaj Kopernik“. U okviru udruge aktivno djeluje poljska manjina Grada Zagreba, koja redovito organizira događanja posvećena poljskoj kulturi.

Izrazita aktivnost i međunarodna prepoznatljivost Katedre za poljski jezik i književnost vidi se i u uključenosti njezinih članova u rad Festivala europske kratke priče od prvoga dana (2002), pri čemu treba istaknuti gostovanja poljskih pisaca i profesora: Dariusza Nowackog i Wojciecha Kuczoka, nobelovke Olge Tokarczuk, Magdalene Koch i Natasze Goerke, Elżbiety Katarzyne Dzikowska i Paweła Huelle, Daniela Odija i Bronke Nowicka. Godine 2008. Hrvatsku je u organizaciji Veleposlanstva Republike Poljske posjetio Andrzej Stasiuk, a Olga Tokarczuk ponovila je svoj dolazak na Festival svjetske književnosti 2018. godine. Na istome su festivalu 2023. sudjelovali Joanna Bator i Krzysztof Varga.

Djelovanje Katedre za poljski jezik i književnost kao važna čimbenika u povezivanju i približavanju dviju zemalja i dviju kultura pokazuje se i u nagradi Polonicuma – Centra poljskoga jezika i kulture za strance Sveučilišta u Varšavi dodijeljenoj Katedri za izvanredna postignuća u promicanju poljskoga jezika i kulture u inozemstvu 2008. godine.

Početak je poučavanja poljskoga jezika na zagrebačkome Sveučilištu vezan uz Lavoslava Geitlera, prvoga profesora na Katedri za slavensku filologiju (1874/75). Godine 1886. razvio se Seminar za slavensku filologiju te uskoro i Odsjek za slavensku filologiju, kojega su djelovanje obilježili Fran Celestin, Franjo Marković i Tomo Maretić. Godine 1919/20. Julije Benešić pokrenuo je prvi lektorat poljskoga jezika na zagrebačkome Sveučilištu, u okviru kojega su polonistička predavanja držali Stjepan Ivšić i Fran Ilešić. U 20. su stoljeću za jačanje i razvoj poljsko-hrvatskih odnosa zaslužni Josip Hamm i Josip Vrana. Prijelomna figura u povijesti hrvatske polonistike bio je Zdravko Malić, zaslužan za osnivanje cjelovita studija poljskoga jezika i književnosti. Ak. god. 1966/67. upisana je prva generacija studenata polonistike. Dotadašnje studiranje poljskoga jezika kao tzv. C-predmeta zamijenjeno je cjelovitim programom samostalna trogodišnjeg studija (B-predmet), koji je uključen u sustav dvopredmetnoga studiranja. U okviru tadašnjeg Odsjeka za slavistiku ak. god. 1967/68. osnovana je Katedra za zapadnoslavenske jezike i književnosti, koje je predstojnik sve do 1995. godine bio Zdravko Malić. Takav je studij 1979. godine pretvoren u dvopredmetni četverogodišnji studij, dok od bolonjske reforme ak. god. 2005/06. studij polonistike funkcionira kao dvostupanjski: trogodišnji prijediplomski i dvogodišnji diplomski studij s lingvističkim i kulturološkim smjerom. Osim Malića na Katedri tada djeluju i dvije krakovske slavistice – Mirosława Vukadinović i Jadwiga Stadnikiewicz-Kerep. Godine 1977. zaposlena je Neda Pintarić, koja izvodi kolegije iz područja poljskoga jezikoslovlja. Osim što je plodna znanstvenica, autorica je *Poljsko-hrvatskog rječnika* (s Milanom Mogušem, 2002). Sljedeći je na Katedru primljen Dalibor Blažina, koji do umirovljenja predaje kolegije iz poljske književnosti, kulture i translatologije. Djeluje i kao književni prevoditelj te glavni urednik časopisa *Književna smotra*. Zatim se Katedri pridružuje lektorica Jolanta Sychowska-Kavedžija, koja je izvodila poljske jezične vježbe na svim stupnjevima učenja jezika. Barbara Kryžan-Stanojević kao lektorica vodila je nastavu iz poljskih jezičnih vježbi, a potom kao docentica i izvanredna profesorica predavala niz jezikoslovnih kolegija. Ivana Vidović Bolt nositeljica je i izvođačica lingvističkih kolegija na prijediplomskom i diplomskom studiju te je prevela značajan broj naslova suvremene poljske proze. Radila je i na Sveučilištu u Varšavi kao lektorica za hrvatski jezik. Na Katedru zatim dolazi Đurđica Čilić, koja izvodi nastavu iz poljske književnosti, prevođenja i teorije književnosti te je aktivna prevoditeljica poljske poezije. Poljsku književnost predaje i Filip Kozina, koji drži kolegije vezane za suvremenu poljsku prozu te prevodi s poljskoga jezika. Ivana Maslač izvodi jezične vježbe na prijediplomskome studiju i osniva kolegij *Poljski jezik za ne-poloniste*. U rad Katedre uključuje se i Miroslav Hrdlička te izvodi nastavu na kolegijima vezanima za poljsko jezikoslovlje. Jezične vježbe na diplomskoj razini studija zatim preuzima Małgorzata Vračić. Posljednja je na Katedru primljena Sandra Banas, koja predaje kolegije iz poljske književnosti i kulture.

Na studiju polonistike u posljednjih je tridesetak godina radilo više ugovornih lektora iz Poljske: Aleksandra Borowiec, Henryk Jaroszewicz, Dominika Kaniecka, Agnieszka Cyganik, Aleksandra Wełna, Katarzyna Kubiszowska i Kamila Kwiatkowska. Ta je kvalitetna međunarodna suradnja s drugim poljskim i europskim sveučilištima jedna od važnijih dimenzija djelovanja Katedre.

Ankete provedene među alumnima Filozofskoga fakulteta pokazuju iznimno zadovoljstvo studijem polonistike te visok postotak zaposlenosti u struci. Podaci pokazuju da diplomirani polonisti prvi posao pronalaze u roku od tri mjeseca nakon završena studija te često obnašaju niz društveno uglednih dužnosti. Alumni polonistike zaposleni su kao prevoditelji, sudski tumači, rade u diplomaciji, Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Poljskoj i Veleposlanstvu Republike Poljske u Hrvatskoj, Ministarstvu kulture, u medijima, obrazovanju, izdavaštvu, institucijama Europske unije i raznim međunarodnim organizacijama i kompanijama, bankama, uredima za upravljanje ljudskim potencijalima te kao zaposlenici i vlasnici turističkih agencija.

KATEDRA ZA SLOVAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Katedra za slovački jezik i književnost izvodi jedini studij slovačkoga jezika i književnosti u Republici Hrvatskoj. Njegovo postojanje važno je iz više razloga: zbog tradicionalnih hrvatsko-slovačkih povijesnih i kulturnih veza, zbog značenja slovačke filologije za hrvatsku i slavensku filologiju općenito, zbog potreba slovačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i suradnje sa starom hrvatskom dijasporom u Slovačkoj te zbog kulturne, a u novije vrijeme i sve jače gospodarske suradnje između Slovačke i Hrvatske. Poznavanje slovačkoga jezika i kulture omogućava bolje razumijevanje suvremenoga slovačkog društva, odnosno hrvatsko-slovačkih veza i zajedništva unutar današnje Europske unije. Slovački jezik važan je slavenski jezik, posebno za hrvatsku sredinu, ne samo zbog povijesnih kulturnih veza nego i zbog značajne filološke i književne tradicije. Zbog preciznosti lingvističkoga opisa slovačkoga jezika dosezi slovačkoga jezikoslovlja (Bogoslav Šulek i dr.) kao i znanosti o književnosti (Dionýz Ďurišin i dr.) te translatologije (Anton Popović i dr.) primjenjivi su i poticajni i za razvoj hrvatske filologije. Slovački je jedan od službenih jezika Europske unije, za koji Hrvatska mora imati vlastite stručnjake, ponajprije kvalificirane prevoditelje za različita gospodarska područja, poput turizma i trgovine, pa i kvalificirane nastavnike za potrebe školovanja novih hrvatskih stručnjaka i pripadnika slovačke nacionalne manjine (slovačka nacionalna manjina u Hrvatskoj ima organiziran sustav školovanja u više hrvatskih mjesta, gdje se nastava izvodi i na slovačkome jeziku). Zbog povećane gospodarske suradnje sa Slovačkom zanimanje za naše stručnjake pokazuju brojne hrvatske tvrtke, a posebno su za suradnju zainteresirane institucije slovačke nacionalne manjine (Matica slovačka, Savez Slovaka) u Zagrebu, Našicama, Osijeku i Rijeci.

Slovakističke kadrove Katedra školuje na suvremenim znanstvenim spoznajama i u skladu sa suvremenim sveučilišnim normama i kriterijima. Studij slovačkoga jezika i književnosti svoj program temelji na poznavanju slovačkoga jezika, književnosti i kulture te svojim studentima pruža dubinski uvid u povijesne i kulturne prilike u Slovačkoj i upoznaje ih s bogatim povijesnim i kulturnim hrvatsko-slovačkim vezama. Katedra za slovački jezik i književnost izvodi prijediplomski i diplomski studij slovačkoga jezika i književnosti. Prijediplomski je studij jedinstven, a na diplomskoj razini nude se dva smjera: prevoditeljsko-kulturološki i nastavnički. Na prijediplomski studij upisuju se studenti bez predznanja slovačkoga jezika, pa je jezična nastava organizirana od početne razine. Uz nastavu usmjerenu prema stjecanju i razvijanju praktičnih jezičnih sposobnosti u govoru i pismu studij obuhvaća i nastavu iz lingvističkih kolegija te nastavu iz književnih i kulturoloških kolegija, pa studenti razvijaju i temeljne interkulturalne kompetencije. Završetkom prijediplomskoga studija prvostupnik stječe uvjete za nastavak studija na diplomskoj razini, a stečena ga znanja kvalificiraju za određene poslove u turizmu, gospodarstvu, državnoj upravi, izdavaštvu, medijima i drugdje gdje je poznavanje slovačkoga jezika i kulture sastavni dio opće filološke naobrazbe. Na diplomskome studiju obiju užih struka – nastavničke i prevoditeljske – stječe se komunikacijska kompetencija na razini C1 prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike Vijeća Europe*. Cilj diplomskoga studija slovačkoga jezika i književnosti jest educiranje slovakističkih stručnjaka koji će steći određene nastavničke ili prevoditeljske kompetencije. Te im kompetencije omogućuju da nastave studij slovakistike u sklopu matičnih i njima srodnih poslijediplomskih studija. Zahvaljujući poznavanju slovačkoga jezika i kulture te stečenim nastavničkim i prevoditeljskim kompetencijama studenti slovakistike mogu se zaposliti u sustavu znanosti i obrazovanja (u nastavi slovačkoga kao manjinskoga jezika prema modelu C u osnovnim i srednjim školama te školama stranih jezika), u prevodilaštvu, državnoj upravi i lokalnoj samoupravi, diplomaciji, kao i gospodarstvu, ponajviše turizmu, kulturi i medijima.

Svečana sjednica Katedre za slovački jezik i književnost kojom je otvoren Međunarodni znanstveni skup povodom 25 godina slovakistike u Zagrebu, Vijećnica Filozofskoga fakulteta, 6. prosinca 2019. Na čelu stola slijeva nadesno: Jana Pekarovičová (ravnateljica Studia Academica Slovaca, Filozofski fakultet Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi), Vesna Vlahović-Štetić (dekanica Filozofskoga fakulteta), Zrinka Stričević Kovačević (stoji, predstojnica Katedre za slovački jezik i književnost), Peter Susko (veleposlanik Slovačke Republike u Republici Hrvatskoj) i Dubravka Sesar (pokretačica studija slovakistike).

Nastavnici studija slovakistike intenzivno surađuju s medijima, organizacijama civilnoga društva, obrazovnim i kulturnim ustanovama i udrugama (Maticom slovačkom u Zagrebu, Društvom hrvatsko-slovačkoga prijateljstva, Maticom hrvatskom, Društvom hrvatskih književnika) te Veleposlanstvom Republike Slovačke u Hrvatskoj. Članovi Katedre istraživački djeluju na području lingvistike (kontrastivna istraživanja hrvatskoga i slovačkoga jezika, uključujući sociolingvistički i translatološki aspekt, poredbena frazeologija, jezična politika, poučavanje slovačkoga kao stranog i drugog jezika) i znanosti o književnosti, no često su u svojim istraživanjima i interdisciplinarno usmjereni, pa tako svoj znanstveni interes posvećuju i slovačkom kazalištu, filmu, izvedbenim umjetnostima i dr., a posebnu pozornost daju istraživanju hrvatsko-slovačkih kulturnih veza. Interkulturalnoj komunikaciji djelatnici Katedre pridonose i izravno, prevodeći slovačka književna djela na hrvatski jezik, kao i već spomenutim sudjelovanjem u raznim aktivnostima popularizacije slovačke kulture u Hrvatskoj. Za svoj rad, za doprinos na području hrvatsko-slovačkih kulturnih odnosa i promicanje slovačkoga jezika, književnosti i kulture u Hrvatskoj Katedra za slovački jezik i književnost i njezina predstojnica

Martin Machata i Peter F. 'Rius Jílek sa studentima prijediplomskoga i diplomskoga studija slovačkoga jezika i književnosti, terenska nastava u Oravi u Slovačkoj, izlet u muzej na otvorenome Vlkolínec, 2019.

Zrinka Stričević Kovačević prilikom obilježavanja 25 godina postojanja studija slovačkoga jezika i književnosti 2019. godine odlikovani su Srebrnom medaljom Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi.

Studij slovakistike jedan je od najmlađih neofiloloških studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Njegovo je osnivanje u okviru Odsjeka za slavenske jezike i književnosti, odnosno Katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti inicirala Dubravka Sesar, koja je u program studija bohemistike od ak. god. 1994/95. uvela dva izborna slovakistička kolegija i tako pokrenula prvi slovački lektorat. Slovačku književnost predavala je Zrinka Stričević Kovačević, koja je 1994. godine zaposlena na Filozofskome fakultetu kao prva hrvatska asistentica za slovačku književnost, a kolegij *Slovački jezik* držao je prvi ugovorni (razmjenski) lektor za slovački jezik Emil Horák, slavist iz Bratislave. Samostalni studij slovačkoga jezika i književnosti osnovan je ak. god. 1997/98. Pri osnutku samostalna studija slovakistike Stričević Kovačević koncipirala je i izvodila sve kolegije iz slovačke književnosti i kulture. Nakon završena studija komparativne književnosti i bohemistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu upisala je doktorski studij književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi, koji je završila obranivši disertaciju o hrvatskim motivima u djelu Martina Kukučina. Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu doktorirala je disertacijom o

slovačkoj drami i kazalištu nakon Baršunaste revolucije. Od ak. god. 2015/16. predstojnica je Katedre za slovački jezik i književnost te predaje sve obvezne i većinu izbornih kolegija iz slovačke književnosti, kazališta i kulture na prijediplomskoj i diplomskoj razini. Kao prva stalna lektorica za slovački jezik od ak. god. 2001/02. zaposlena je Maria Vuksanović Kursar. Osnovnu i srednju školu završila je u Šibeniku, a studij slovakistike i galicistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi. Nakon bolonjske reforme vodi sve prijevodne vježbe na diplomskom studiju, a predaje i nekoliko književnih izbornih kolegija. U održavanje jezične nastave (vježbi) ak. god. 2004/05. uključen je i Martin Machata. Rođen je i školovan u Slovačkoj, a na Filozofskome fakultetu Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi završio je studij kroatistike i germanistike. Održava nastavu iz jezičnih vježbi i nekoliko izbornih predmeta. Od 2003/04. do 2009/10. Siniša Habijanec držao je nastavu iz fonologije i morfologije slovačkoga jezika, a od 2008/09. kao vanjski suradnik angažiran je Marijan Šabić, koji je tri godine izvodio nastavu iz starije slovačke književnosti. Kao znanstvena novakinja od 2008/09. na projektu profesorice Sesar zaposlena je Ivana Čagalj. Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu završila je studij kroatistike i slovačkoga jezika i književnosti te obranila doktorski rad o jezičnim identitetima u slovačkoj postnovembarskoj prozi i hrvatskim prijevodima. Održava nastavu iz slovačke sintakse, kulture te slovačke književnosti na filmu. Martina Grčević pridružuje se Katedri ak. god. 2008/09. Završila je studij rusistike i germanistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta Komenskoga u Bratislavi te doktorski studij na sveučilištu u Mannheimu, obranom disertacije o bohemizmima u slovačkome jeziku. Predaje teorijske jezikoslovne kolegije (slovačku fonetiku i fonologiju, slovačku morfologiju, povijest slovačkoga književnoga jezika). Od 2013/14. do 2015/16. bila je predstojnica Katedre za slovački jezik i književnost. Dubravka Sesar, inicijatorica studija slovakistike i prva predstojnica slovakističke Katedre, do umirovljenja je 2017. godine održavala nastavu iz sintakse slovačkoga jezika. U proteklim desetljećima brinula se za školovanje naših slovakističkih kadrova, kao i za uspostavu kontakata sa slovačkim znanstvenim i državnim ustanovama. Značajan doprinos zagrebačkoj slovakistici dali su i ugovorni lektori iz Slovačke: Elena Melušová, Anna Valcerová, Mária Dobríková, Eva Tibenská, Ľubica Blažencová i Peter F. 'Rius Jílek.

Snažna međunarodna suradnja Katedre, ponajprije sa sveučilištima u Slovačkoj, posebno je značajna za studente jer imaju brojne mogućnosti boravka i studiranja izvan matičnoga visokog učilišta (kroz programe Erasmus+, CEEPUS, različite bilateralne ugovore i dr.). Uz akademsku mobilnost zahvaljujući međunarodnoj suradnji za studente i širu hrvatsku kulturnu javnost redovito se organiziraju gostovanja slovačkih književnika, projekcije slovačkih filmova, natjecanja u prevođenju, različite tribine. Studenti su uvijek uključeni u aktivnosti Katedre, pa su tako prilikom održavanja Međunarodne znanstvene konferencije povodom 25 godina slovakistike u Zagrebu istodobno organizirali međunarodnu studentsku konferenciju, za koju su 2020. godine dobili Nagradu Franjo Marković Filozofskoga fakulteta.

DALJNJA USMJERENJA

Nakon završetka jednoga od diplomskih studija na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti studenti se u skladu s vlastitim afinitetima mogu odlučiti za daljnje usavršavanje na jednome od doktorskih studija na Filozofskome fakultetu koji su usmjereni na područje lingvistike, književnosti ili studija kulture, kao i na ostalim humanističkim studijima u Hrvatskoj i inozemstvu. Znanja, vještine i kompetencije stečene na jednome od diplomskih studija Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti adekvatna su priprema za nastavak razvoja i obrazovanja novih znanstvenika i stručnjaka iz područja humanistike, čime pridonose razvoju i dobrobiti društva u cjelini.

Studiji zapadnoslavenskih jezika i književnosti temelje se na kombinaciji jezičnih, književnoznanstvenih, kulturoloških i prevodilačkih sadržaja prateći aktualne potrebe hrvatske znanstvene zajednice, ali i šire kulturne javnosti. Djelatnici Odsjeka duboko su posvećeni razvijanju odnosa s prijateljskim sveučilištima u Hrvatskoj i inozemstvu, čime je studentima omogućeno upoznavanje s internacionalnim trendovima u obrazovanju i ostvarivanje međunarodnih kontakata, što uvelike pridonosi razvoju i produbljivanju znanstvenih, kulturnih, društvenih i gospodarskih odnosa s državama i narodima koji su nam kulturno, povijesno i geografski bliski, a kojima nesumnjivo pripadaju Češka, Poljska i Slovačka. U skladu s brzim i dinamičnim razvojem u svim znanstvenim područjima, pa tako i u humanističkom, Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti nastavlja razvijati i obogaćivati svoje studentske programe sadržajima koji će budućim generacijama studenata omogućiti da se pripreme za izazove koji ih očekuju na modernome tržištu rada.

Sandra Banas

Miroslav Hrdlička

Suzana Kos

Zrinka Stričević Kovačević

Petar Vuković

LITERATURA

Blažina, D.; Pintarić, N. Adresa: Polonistika, Zagreb. Pola stoljeća zagrebačke polonistike. *Književna smotra*. 176, 2(2015), 5–11.

Jagodar, J. *Hrvatsko-poljske veze u prvoj polovici i sredinom 20. stoljeća*. Zagreb: Despot infinitus, 2021.

Pintarić, N. Polonistika. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 111–113.

Djelatnici Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti

DJELATNI

BAKIĆ, Zrinka (Zagreb, 1971) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti.

BANAS, Sandra (Zagreb, 1993) (2021) 2021. vanjska suradnica, 2022. asist.

ČAGALJ, Ivana (Split, 1983) (2008) 2008. znan. novakinja, 2014. poslijedoktorandica, 2017. doc., 2023. izv. prof.

ČILIĆ, Đurđica (Livno, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2000. mlađa asist., 2011. viša asist., 2014. doc., 2020. izv. prof.

FLEGAR, Maja (Zagreb, 1975) (2009) 2009. tajnica Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti.

GRČEVIĆ, Martina (Humenné, Slovačka, 1974) (2010) 2010. doc., 2016. izv. prof., 2023. red. prof.

HRDLIČKA, Miroslav (Zagreb, 1984) (2012) 2012. vanjski suradnik, 2014. asist., 2020. viši asist.

IVAČIĆ, Matija (Koprivnica, 1984) (2008) 2008. asist., 2018. doc.

IVANKOVIĆ, Katica (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1961) (1987) 1987. asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2014. red. prof., 2021. red. prof. u trajnom izboru.

JÍLEK, Peter F. 'Rius (Poprad, Slovačka, 1983) (2012–2016, 2018) 2012. lektor, 2018. lektor.

KOHOUTKOVÁ, Zdeňka (Rybí, Češka, 1987) (2022) 2022. ugovorna lektorica.

KOS, Suzana (Zagreb, 1977) (2005) 2005. asist., 2017. doc., 2023. izv. prof.

KOZINA, Filip (Zagreb, 1981) (2006) 2006. znan. novak, 2016. doc.

KWIATKOWSKA, Kamila (Parczew, Poljska, 1984) (2021) 2021. ugovorna lektorica.

MACHATA, Martin (Bratislava, Slovačka, 1976) (2004) 2004. vanjski suradnik, 2007. lektor, 2012. viši lektor.

MASLAČ, Ivana (Zagreb, 1978) (2006) 2006. vanjska suradnica, 2008. lektorica, 2014. viša lektorica.

NOVOSAD, Alen (Zagreb, 1969) (1994) 1994. vanjski suradnik, 1996. lektor, 2001. viši lektor.

RIBAROVA, Slavomira (Ohrid, Sjeverna Makedonija, 1974) (1999) 1999. ugovorna lektorica, 2004. lektorica, 2007. viša lektorica.

SAJKO, Laura (Zagreb, 1997) (2023) 2023. asist.

STRIČEVIĆ KOVAČEVIĆ, Zrinka (Zagreb, 1969) (1994) 1994. mlađa asist., 1998. asist., 2005. viša asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.

VIDOVIĆ BOLT, Ivana (Split, 1973) (1997) 1997. znan. novakinja – mlađa asist., 2001. znan. novakinja – asist., 2004. znan. novakinja – viša asist., 2006. doc., 2010. izv. prof., 2015. red. prof., 2021. red. prof. u trajnom izboru.

VRAŽIĆ, Małgorzata (Kielce, Poljska, 1978) (2020) 2020. vanjska suradnica, 2022. lektorica.

VUKOVIĆ, Petar (Subotica, Srbija, 1975) (2000) 2000. asist., 2008. doc., 2013. izv. prof., 2021. red. prof.

VUKSANOVIĆ KURSAR, Maria (Bratislava, Slovačka, 1973) (2001) 2001. lektorica, 2006. viša lektorica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BENEŠIĆ, Julije (Ilok, 1883 – Zagreb, 1957) (1918–1930) 1918. lektor.

BLAŽINA, Dalibor (Zagreb, 1955) (1981–2020) 1981. asist., 1997. viši asist., 2000. doc., 2006. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru, 2021. prof. emeritus.

BUNK, Ana (Zagreb, 1983) (2008–2013) 2008. asist.

CELESTIN, Fran (Klenik, Slovenija, 1843 – Zagreb, 1895) (1876–1892) 1876. lektor.

GEITLER, Lavoslav (Leopold) (Prag, Češka, 1847 – Döbling, Beč, Austrija, 1885) (1874–1885) 1874. red. prof.

HABIJANEC, Siniša (Zagreb, 1972) (1997–2009) 1997. znan. novak, 2003. asist., 2006. viši asist.

HAMM, Josip (Gat, Valpovo, 1905 – Beč, Austrija, 1986) (1946–1960) 1946. lektor, 1948. doc., 1954. izv. prof., 1958. red. prof.

ILEŠIĆ (ILEŠIĆ), Fran (Videm ob Ščavnici, Slovenija, 1871 – Ljubljana, Slovenija, 1942) (1914–1941) 1914. doc., 1919. red. prof.

IVŠIĆ, Stjepan (Orahovica, 1884 – Zagreb, 1962) (1913–1955) 1913. doc., 1915. izv. prof., 1918. red. prof.

JIRSAK, Predrag (Osijek, 1941 – Zagreb, 2011) (1969–2007) 1969. predavač.

JONKE, Ljudevit (Karlovac, 1907 – Zagreb, 1979) (1942–1973) 1942. asist., 1949. predavač, 1950. doc., 1955. izv. prof., 1960. red. prof.

- KARPATSKÝ, Dušan (Trebišov, Slovačka, 1935 – Prag, Češka, 2017) (1966–1970) 1966. ugovorni lektor.
- KOŽINA, Smilja (Zagreb, 1947) (1972–2002) 1972. tajnica Odsjeka za slavenske jezike i književnosti.
- KRYŽAN-STANOJEVIĆ, Barbara (Tczew, Poljska, 1947 – Zagreb, 2019) (1993–2012) 1993. lektorica, 2007. doc., 2011. izv. prof.
- KUCHAR, Renata (Zagreb, 1944) (1972–2007) 1972. lektorica.
- LUKAČEVIĆ, Vedrana (Zagreb, 1974 – Zagreb, 2024) (2002–2010) 2002. samostalna upravna referentica.
- MALIĆ, Zdravko (Ljubija, Bosna i Hercegovina, 1933 – Cavtat, 1997) (1961–1997) 1961. asist., 1966. doc., 1973. izv. prof., 1980. red. prof.
- MARETIĆ, Tomo (Virovitica, 1854 – Zagreb, 1938) (1886–1914, 1921–1926) 1885. priv. doc., 1886. izv. prof., 1890. red. prof.
- PINTARIĆ, Neda (Zagreb, 1953) (1977–2023) 1977. asist., 1994. viša asist., 1997. doc., 2001. izv. prof., 2006. red. prof., 2011. red. prof. u trajnom izboru.
- RIBAROVA, Zdenka (Prag, Češka, 1945 – Prag, Češka, 2019) (1967–1975) 1967. ugovorna lektorica, 1970. predavačica.
- SEŠAR, Dubravka (Split, 1947 – Zagreb, 2023) (1976–2017) 1976. asist., 1990. doc., 1996. izv. prof., 2001. red. prof., 2006. red. prof. u trajnom izboru, 2019. prof. emerita.
- STADNIKIEWICZ-KEREP, Jadwiga (Krakov, Poljska, 1935 – Zagreb, 2018) (1971–1976) 1971. asist.
- SYCHOWSKA-KAVEDŽIJA, Jolanta (Krakov, Poljska, 1954) (1986–2020) 1986. lektorica, 1997. viša lektorica.
- ŠINJORI, Tena (Varaždin, 1992) (2017–2022) 2017. asist.
- VRANA, Josip (Letičan, Bjelovar, 1903 – Zagreb, 1991) (1955–1970) 1955. lektor, 1963. predavač, 1966. viši predavač.
- VUKADINOVIĆ, Mirosława (Maków Podhalański, Poljska, 1938 – Slovačka, 1991) (1967–1991) 1967. lektorica, 1985. viša lektorica.

Zavod za lingvistiku

Zavod (ili kako se tada zvao – Institut) za lingvistiku osnovan je 1960. godine s ciljem da se kreira mjesto na kojemu će se unapređivati lingvistika kao znanstvena disciplina te promicati hrvatska lingvistička misao u svijetu. Pred Zavod su bili postavljeni sljedeći zadaci: 1. aktivno sudjelovanje u radu i razvoju lingvistike kao znanosti i lingvističkih metoda istraživanja jezika; 2. obrađivanje problematike iz različitih grana opće i poredbene lingvistike; 3. proučavanje odnosa između hrvatskoga i drugih jezika te 4. osposobljavanje mladih istraživača. Idejni začetnici Zavoda bili su uvaženi hrvatski jezikoslovci Mirko Deanović, Rudolf Filipović, Veljko Gortan, Josip Hamm i Vojmir Vinja, koji su smatrali da je potreban „zajednički, organizirani rad i najuža suradnja među predstavnicima jednakih ili srodnih nauka u jednoj ustanovi koja će unaprijediti i aktivno zastupati našu nauku u svijetu“ (Muhvić-Dimanovski 1998: 273). Primarni je poticaj za osnivanje Zavoda bio oformiti mjesto na kojemu će jezikoslovci imati priliku i mogućnost te potporu za prijavljivanje projekata i njihovo provođenje. Pokazala se potreba za takvom organizacijskom jedinicom koja se nalazi izvan nekog određenog odsjeka, na kojoj bi se mogao organizirati „tako opsežan znanstveni rad kakav traži proučavanje slavenskih, romanskih, germanskih, klasičnih i uopće indoevropskih i mnogih drugih jezika“ (Filipović 1975: 9). S vremenom je Zavod izgubio tu ulogu „mjesta okupljanja“ domaćih jezikoslovaca uslijed promjena pravila i uvjeta natječaja za prijavu projekata pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja, no i dalje su zadržani isti osnovni ciljevi promicanja lingvistike, obrade jezikoslovnih pitanja, proučavanja hrvatskoga jezika, osposobljavanje mladih istraživača te modernizacija lingvističkih metoda i nastave jezika općenito.

U početku su projekte vođene pri Zavodu kao glavni istraživači vodili ne samo predstojnici i zaposlenici Zavoda već i profesori s filoloških odsjeka Fakulteta, a mnogi mladi istraživači koji su svoje znanstvene karijere započinjali u Zavodu kasnije su prešli na razne odsjeke Fakulteta i na druge fakultete. Može se reći da Zavod na neki način predstavlja projektnu platformu na kojoj su od osnutka vođeni domaći i međunarodni projekti, što u vremenu samih početaka Zavoda još nije bilo uobičajeno u domaćim znanstvenim krugovima i institucijama. Zbog tako postavljenih ciljeva, posebno uzimajući u obzir da je jedan od njih bio i osposobljavanje mladih istraživača, u Zavodu je od 1960. do danas bio zaposlen vrlo velik broj domaćih lingvista.

Projekti su od sama početka djelovanja Zavoda bili tematski vrlo raznorodni i bavili su se raznolikim jezičnim pitanjima i problemima, no primarno su se usmjerili na istraživanja suvremenoga hrvatskoga jezika kroz korpusnolingvistička i kontrastivna proučavanja, čime su postavili osnovnu liniju istraživanja koja su obilježila Zavod i po kojima je i postao poznat. Tako su prvi projekti uključivali ekscerpiranje djela hrvatskih pisaca, novina i časopisa koji su poslužili za izradu gramatike hrvatskoga jezika (voditelj Ljudevit Jonke) te analizu anglizama u hrvatskome jeziku. Rudolf Filipović, voditelj projekata koji su se bavili sakupljanjem i analizom anglizama u hrvatskome i drugim europskim jezicima, poznat je i kao utemeljitelj kontaktnolingvističkih istraživanja u Hrvatskoj te je ostao naš najistaknutiji teoretičar kontaktne lingvistike postavivši temelje tom lingvističkom području svojim analizama anglizama i jezika hrvatskih iseljenika u Sjevernoj Americi te ustanovivši u tom području hrvatsko nazivlje. U toj prvoj fazi djelovanja Zavoda (faze organiziramo

s obzirom na tematiku istraživanja i kako se ona razvijala) radilo se i na onomastičkim istraživanjima rimskog Ilirika (Radoslav Katičić), na temelju kojih se došlo do novih spoznaja značajnih za razumijevanje povijesti u ilirskim provincijama, zatim na istraživanju grčkog elementa u govorima jadranskoga područja (Vojmir Vinja) te na opisu dijalekta sela Žejane u Istri, koji je značajan za dijalektologiju, ali i za povijest rumunjskoga jezika (August Kovačec). Takva rana korpusna istraživanja postavila su temelj onomu po čemu je Zavod najpoznatiji, a to je rad na korpusnolingvističkim istraživanjima, analizama, primjeni i razvoju novih jezičnih tehnologija.

Sljedeću fazu u razvoju i djelovanju Zavoda započinje 1967. godine R. Filipović, tadašnji direktor Zavoda, kontrastivnim projektom u suradnji s Centrom za primijenjenu lingvistiku iz Washingtona. Tim je projektom započela duga i plodonosna era kontrastivnolingvističkih projekata. Taj je projekt osigurao angažiranje brojnih suradnika i nabavu (tada) moderne opreme za pripremu jezične građe kako bi se ona mogla dalje računalno obrađivati. Upravo se zahvaljujući tomu započelo s računalnom obradom jezika u Hrvatskoj (Željko Bujas), u suradnji s Elektronskim računskim centrom grada Zagreba i izradom računalnih kontrastivnih konkordancija koje su predstavljale hrvatsku verziju američkoga korpusa Brown. Spomenuti je projekt postavio temelje za daljnja kontrastivna istraživanja utvrdivši metodologiju rada i izradivši kontrastivnu analizu raznolikih gramatičkih tema, kojih su rezultati objavljeni u serijama publikacija Zavoda (*Reports, Studies i Pedagogical Materials*, kojih je urednikom bio R. Filipović), kao i u drugim domaćim i stranim publikacijama. Godina 1967. značajna je u povijesti hrvatskoga jezika zbog objave *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*, koje je potpisnikom bio i Zavod za lingvistiku. U tome razdoblju radilo se na petojezičnome kontrastivnome projektu koji je okupljao suradnike raznih odsjeka Fakulteta (Karlo Budor, Josip Jernej, Željko Klaić, Antica Menac i Stanko Žepić), kojega su rezultati, između ostaloga, izlazili u seriji publikacija Zavoda. Milka Jauk-Pinhak u tom je razdoblju vodila projekt koji se bavio opisom hindskoga jezika, ali i izradom kontrastivnih studija hrvatskoga i hindskoga. Antica Menac vodila je više kontrastivnih, leksikografskih i frazeoloških projekata ruskoga i ukrajinskog jezika, Stjepan Babić vodio je projekt analize sufiksne tvorbe imenica, a Milan Moguš projekt analize jezika Marka Marulića.

Sljedeće razdoblje djelovanja Zavoda od 1971. do 1975. bilo je obilježeno ne samo nastavkom istraživanja u okvirima kontrastivnih projekata već i pokretanjem novih, koji su bili i tematski vrlo raznoliki. Zlatko Vince u tom je periodu vodio projekt u kojemu je istraživao djelovanje hrvatskih filoloških škola u 19. stoljeću. V. Vinja bavio se istraživanjem romanskih jezika i njihovih elemenata na području Hrvatske i tadašnje Jugoslavije. A. Menac istraživala je frazeologiju u hrvatskome i ruskome književnom jeziku. Ž. Bujas i M. Moguš vodili su projekt računalne analize tekstova stare hrvatske književnosti, kojemu je prethodila izrada prvih konkordancija tekstova nekoliko djela hrvatske književnosti. Ž. Bujas vodio je i projekt računalne obrade englesko-hrvatskoga leksikografskoga korpusa koji je za cilj imao omogućiti jednostavan pristup dvojezičnomu korpusu na temelju kojega bi se mogli dalje razvijati leksikografski alati i izrada dvojezičnih rječnika. Uz nastavak rada na englesko-hrvatskome kontrastivnome projektu R. Filipović vodio je i projekt analize hrvatskih toponima u engleskoj putopisnoj literaturi te projekt o engleskom elementu u europskim jezicima, koji je predstavljao drugu, prošireniju fazu prethodnoga projekta o anglicizmima u hrvatskome jeziku. Projekt analize engleskog elementa u europskim jezicima imao je za zadatak izradu monografija *Engleski element u evropskim jezicima* i *Etimološki rječnik anglicizama u evropskim jezicima*.

Novu fazu u djelovanju Zavoda smještamo u razdoblje od 1976. godine, kad je svečano proslavljena petnaesta obljetnica te je počelo izlaženje dvojezične englesko-hrvatske publikacije *Bilten Instituta za lingvistiku – Bulletin of the Institute of Linguistics* (od drugog broja s nazivom *Bilten Zavoda za lingvistiku –*

Predstavljanje projekata Zavoda povodom 55. obljetnice, izlaganje Marka Tadića, 2016. (snimio Goran Pavelić Pipo).

Bulletin of the Institute of Linguistics), u kojoj su publicirani kraći znanstveni prilozi o rezultatima rada na projektima, prikazi završenih projekata te izvještaji o istraživanjima u tijeku (svih šest objavljenih brojeva dostupno je na: <https://www.ffzg.unizg.hr/zzl/publikacije.html>). Uslijed promjene pravila prijave projekata pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja mijenja se i ustroj projekata, zbog čega se svi projekti smještaju u okvire dvaju velikih, jednoga koji se bavio proučavanjem hrvatskoga književnog jezika i drugoga koji se bavio kontrastivnim proučavanjem hrvatskoga u odnosu na strane jezike. U okviru prvoga projekta nastavilo se s računalnom analizom tekstova starije hrvatske književnosti, a voditelji Ž. Bujas i M. Moguš kao cilj su postavili izradu računalnih konkordancija svih kapitalnih djela hrvatske književnosti. Drugi istraživački zadatak bio je onaj Z. Vincea, unutar kojega se temeljito obradila složena problematika jezičnih pitanja u Hrvatskoj u 19. stoljeću. Kao rezultat toga projekta objavljena je knjiga *Putovima hrvatskoga književnog jezika* (1978), čime je završena jedna faza istraživanja koje se nastavilo istraživanjem prijelaza 19. na 20. stoljeće. U tom periodu nastavljaju se frazeološka istraživanja A. Menac, unutar čijega je projekta pokrenuta serija *Mali frazeološki rječnici* (zamišljeni kao dvojezični ili trojezični rječnici manjeg opsega s hrvatskim kao polazišnim), te istraživanja V. Vinje o dalmatskom elementu u hrvatskim govorima. S. Babić pokrenuo je istraživanje ekonima, etnika i ktetika na području Hrvatske. Aleksandra Horvat vodila je projekt sakupljanja terminološkoga bibliotekarskog rječnika, Zrinjka Glovacki-Bernardi projekt koji se bavio analizom osobitosti građenja teksta kao jezične i informacijske cjeline, a Damir Kalogjera radio je na dijalektološkom istraživanju leksika grada Korčule, dopunjujući ranija dijalektološka istraživanja suvremenim sociolingvističkim aspektima.

Kroz sljedeća dva projektna razdoblja – prvo između 1980. i 1990. i drugo od 1991. do 1995. godine – nastavljaju se prethodna kontrastivna istraživanja hrvatskoga i drugih europskih jezika, rad na dvojezičnim frazeološkim rječnicima, kontaktnolingvistička istraživanja R. Filipovića, sociolingvistički projekt D. Kalogjere, rad na etimologiji dalmatskog elementa u hrvatskome i istraživanja teksta. Započinje se s radom i na nekim novim projektima poput *Načela organizacije leksika* (Milena Žic Fuchs), *Francuska deskriptivna gramatika s osobitim obzirom na hrvatsku* (Miro Kačić) i *Dijalekti i standardi engleskoga jezika* (Dora Maček). Godine 1983. novi predstojnik Zavoda postaje M. Moguš, koji njime rukovodi do 1992. godine. Godine 1985. objavljeno je izdanje *Chapters in Contrastive Grammar of Serbo-Croatian and English*, u kojemu se u 15 priloga obrađuju relevantni aspekti gramatičkih pitanja iz kontrastivne perspektive. Godine 1989. Zavod je sudjelovao u međunarodnome projektu *Language Industries*, koji je organizirao Savjet za kulturnu suradnju Europskoga vijeća u Strasbourgu, a koordinatoricom domaćega tima bila je Maja Bratanić. Kontaktnolingvistički teorijski pristup prikazan je u monografiji R. Filipovića *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira* (1986), a analiza anglizama prikazana je u *Rječniku anglicizama u hrvatskom ili srpskom jeziku* (1990). Godine 1988. suradnici na projektu o engleskom elementu u europskim jezicima organizirali su *Simpozij o jezicima u kontaktu*, u okviru 12. međunarodnoga kongresa antropoloških i etnoloških znanosti, na kojemu su sudjelovali eminentni stručnjaci poput E. Haugena, P. Neldea, S. Eliassona i drugih. Referati izneseni na simpoziju objavljeni su 1990. u zborniku pod naslovom *Languages in Contact*, kojega su urednici bili R. Filipović i M. Bratanić. Rezultati kontrastivnih hrvatsko-njemačkih istraživanja objavljeni su u šest svezaka *Njemačko-hrvatskosrpskih kontrastivnih studija*. Objavljena su dva sveska iz serije *Hrvatskosrpsko-talijanskih kontrastivnih studija* s prilogima Josipa Jerneja i Zorice Vučetić te *Hrvatskosrpsko-talijanski frazeološki rječnik* A. Menac i Z. Vučetić. U okviru rada na njemačko-hrvatskim istraživanjima objavljena je studija *Einführung in die Linguistik* Mirka Gojmerca, dok se u okviru istraživanja posrednoga i neposrednoga posuđivanja R. Filipovića analiziralo anglizme u francuskome, njemačkome, rumunjskome, ruskome, talijanskome i švedskome s ciljem izrade rječnika anglizama u pojedinim jezicima. Godine 1999. objavljen je *A Dictionary of Anglicisms in Swedish* Goranke Antunović. Rezultat projekta koji je vodio M. Moguš bio je *Čestotni rječnik hrvatskoga književnog jezika* (1988). Od 1990. godine u Zavodu se radilo i na izgradnji hrvatske i višejezične baze podataka, koju je vodila M. Bratanić, što je bilo dijelom međunarodnoga projekta *Multilingual lexicography project*. Godine 1992. voditeljicom Zavoda postaje M. Bratanić, a 1994. voditeljicom postaje Vesna Muhvić-Dimanovski, koja je na toj funkciji ostala do 2012. godine. Od 1992. do 1996. M. Kačić radio je u Zavodu vodeći projekt sastavljanja deskriptivne gramatike francuskoga prema hrvatskome jeziku. Iz problematike kojom se bavio u okviru spomenutoga projekta nastala je njegova poznata knjiga *Hrvatski i srpski: zablude i krivotvorine*, objavljena i na engleskome, francuskome i njemačkome jeziku. U svojim je istraživanjima promatrao hrvatski jezik s nešto drugačijih postavki, primarno algebarskolingvističkih, unoseći matematička promišljanja u jezikoslovlje i matematičko-logičke relacije u definiranje jezičnoga znaka.

Iako Zavod za lingvistiku nema vlastitih studijskih programa, od samih su početaka djelatnici Zavoda sudjelovali u izvođenju prijediplomske, diplomske i poslijediplomske nastave na različitim studijima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Primarno su djelatnici Zavoda uključeni u izvođenje nastave na prijediplomskim i diplomskim studijima lingvistike pri Odsjeku za lingvistiku, ali i na drugim filološkim studijima (na Katedri za skandinavistiku, Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti i Odsjeku za romanistiku) te na doktorskom studiju lingvistike, što je ujedno izvrsno mjesto za predstavljanje spoznaja do kojih se dolazilo u okvirima mnogobrojnih projekata vođenih u Zavodu.

Predstavljanje projekta HR4EU na obljetnici Zavoda, izlaganje Matee Filko, 2016. (snimio Goran Pavelić Pipo).

Godina 1996. prijelomna je u djelovanju Zavoda jer je došlo do promjena u organizaciji istraživanja i projekata. Naime te godine dolazi do promjena pravila i uvjeta prijave projekata, zbog čega dugogodišnji voditelji projekata akademici R. Filipović, A. Menac, M. Moguš i V. Vinja svoje nove projekte ne prijavljuju preko Zavoda. U tom su projektnom razdoblju od 1996. do 2001. godine u Zavodu odobreni projekti koji se dijelom tematski nadovezuju na ranija istraživanja. Npr. projekt M. Kačića o supostavnim gramatikama hrvatskoga i francuskoga, projekt Z. Glovacki-Bernardi o hrvatsko-njemačkim jezičnim vezama te istraživanje zapadnoslavenskih jezika Dubravke Sesar na tragu su ranijih kontrastivnih istraživanja u Zavodu. U tome razdoblju nastavlja se rad u području korpusnolingvističkih i računalnolingvističkih istraživanja kroz projekt računalne obrade hrvatskoga jezika (V. Muhvić-Dimanovski) te hrvatsku suradnju u projektu *ELAN* (Marko Tadić) i izradu hrvatsko-slovenskoga paralelnoga korpusa (M. Tadić). M. Tadić u tome je razdoblju vodio tri projekta primjene informacijskih tehnologija u znanosti koji su se bavili jezičnim tehnologijama za hrvatski jezik, istraživanjima mogućnosti informatičke potpore pri izradi hrvatskoga nacionalnoga korpusa i izgradnjom morfološkoga leksikona. Kao i u prethodnim razdobljima većinom su voditelji projekata bili zaposlenici filoloških odsjeka na Filozofskome fakultetu kojima je Zavod bio platforma za prijavu i provedbu projektnih istraživanja. Osim voditelja projekata te spomenutih akademika, koji su i dalje sudjelovali u radu Zavoda, mnogo je mladih istraživača stjecalo svoja prva iskustva u znanstvenoistraživačkom radu.

Razdoblje od 2002. do 2006. obilježeno je intenzivnim istraživačkim radom, ali na znatno manjem broju projekata. Radilo se na dvama projektima: računalnoj obradi hrvatskoga jezika, čije je vođenje preuzeo

M. Tadić, i sakupljanju neologizama u hrvatskome jeziku, voditeljice V. Muhvić-Dimanovski. Od 2007. godine raste broj projekata, uključujući nove međunarodne projekte. Provodi se nacionalni istraživački program s pet projekata, kao i jedan zaseban projekt koji je dijelom većega istraživačkoga programa na Filozofskome fakultetu. M. Tadić voditeljem je programa *Računalnolingvistički modeli i jezične tehnologije za hrvatski jezik* te projekta unutar tog programa koji se bavi jezičnim resursima hrvatskoga jezika i njihovim obilježavanjem. V. Muhvić-Dimanovski nastavlja s projektom o neološkoj građi, unutar kojega se započelo s izradom mrežnoga rječnika neologizama (dostupan na: <http://rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr/>). Međunarodni projekti u koje su bili uključeni tadašnji djelatnici Zavoda obuhvaćali su nekoliko projekata pod vodstvom M. Tadića (CADIAL, CLARIN, ACCURAT, LetsMT!, CESAR, Xlike) koji su bili usmjereni na istraživanje i razvoj računalnolingvističkih alata i resursa: *Hrvatski nacionalni korpus*, *Hrvatski morfološki leksikon*, *Hrvatski lematizacijski poslužitelj*, *Hrvatska ovisnosna banka stabala* te *Računalnolingvistički modeli i jezične tehnologije za hrvatski jezik* (svi su dostupni javnosti na mrežnim stranicama Zavoda: http://www.ffzg.unizg.hr/zzl/racunalni_resursi.html). Dru-gi je međunarodni projekt LINEE, lingvističko-antropološko i sociolingvističko bavljenje jezikom, identitetom i kulturom na europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini.

Od 2010. do 2011. godine u Zavodu je u suradnji sa Sveučilištem u Kopru proveden i dvogodišnji bilateralni projekt o međujezičnim i međukulturnim vezama i konstrukciji nacionalnog identiteta u hrvatskom i slovenskom turističkom diskursu. Iako je i u međunarodnim projektima fokus istraživanja i dalje na razvoju računalnojezičnih resursa te korpusnolingvističkim i kontaktnolingvističkim istraživanjima, interes se širi i prema sociolingvističkim istraživanjima, što u Zavodu nije novost jer su i u prethodnim razdobljima pojedini projekti uključivali i sociolingvističku dimenziju, primjerice projekti R. Filipovića o posrednome i neposrednome kontaktu hrvatskoga jezika i dijalekata s američkim engleskim ili pak istraživanja D. Kalogjere o rječniku grada Korčule.

Godine 2015. započet je rad na dvama novim projektima, *HR4EU: Mrežni portal za online učenje hrvatskoga jezika*, financiran sredstvima Europskoga socijalnoga fonda, kojega je voditelj bio M. Tadić, te *Jezični identiteti hrvatske iseljeničke zajednice u Argentini* voditeljice Anite Skelin Horvat. Cilj projekta *HR4EU* bio je izrada portala za besplatno učenje hrvatskoga kao stranoga jezika, kao i omogućavanje stjecanja istraživačkog iskustva mladim istraživačima. U okviru projekta *Jezični identiteti hrvatske iseljeničke zajednice u Argentini* provodi se temeljno istraživanje položaja i vitalnosti hrvatskoga jezika u Argentini propitujući načine čuvanja i prenošenja manjinskoga jezika na nove generacije, stavove pripadnika zajednice o materinsko-me jeziku te međusobne utjecaje španjolskoga i hrvatskoga u intenzivnu kontaktu.

Od 2019. do 2023. u Zavodu se provodi projekt *CLEOPATRA* u okviru programa Obzor 2020 i potprograma Marie Skłodowska Curie. Na tom su projektu u rujnu 2019. zaposlena dva inozemna doktoranda, Diego Alves i Gaurish Thakkar; G. Thakkar i dalje je u Zavodu angažiran na projektu *HR-XR-XTEND* u okviru većega projekta *UTTER* iz programa Obzor Europa. Nakon doktoriranja G. Thakkar i D. Alves bili su 2023. angažirani na projektu *ELE* iz programa Europskoga parlamenta. Četiri zavodska projekta iz programa *Instrument za povezivanje Europe (Connecting Europe Facility, CEF)* ostvarila su snažan doprinos u razvoju strojnoga prevođenja na hrvatski i s hrvatskoga jezika. To su: *MARCELL*, prevoditelj za predsjedanje Vijećem Europske unije, u kojemu se po prvi put za hrvatski jezik sastavlja neuronski strojni prevoditelj za prevođenje između hrvatskoga i engleskoga i obrnuto (dostupan na: <https://hr.presidency.mt.eu>), zatim *CURLICAT*, u kojemu se razvijaju jezični resursi za obuku sustava za neuronsko strojno prevođenje, *NTLP*, u kojemu se uspostavlja *Hrvojka* (<https://hrvojka.gov.hr>), platforma za strojno i strojno potpomognuto prevođenje koja je s vremenom postala besplatna horizontalna digitalna usluga u sustavu eVlade Republike Hrvatske. Sve je te projekte također vodio M. Tadić.

Od samih se početaka u Zavodu radilo i na nakladničkim projektima. Zavod je supokretač i sunakladnik časopisa *Suvremena lingvistika*, serije *Biltena Zavoda za lingvistiku*, serije kontrastivnih studija i niza *Mali frazeološki rječnici* hrvatskoga i engleskoga, njemačkoga, talijanskoga, češkoga i drugih jezika, te kapitalnoga leksikografskoga djela *Hrvatskoga čestotnoga rječnika* (u sunakladništvu sa Školskom knjigom), kao i niza monografija. *Suvremena lingvistika* jedan je od vodećih domaćih jezikoslovnih časopisa, objavljuje radove iz različitih lingvističkih područja i disciplina, dostupan je u otvorenome pristupu (<https://hrcak.srce.hr/suvremena-lingvistika>) te indeksiran u bazama poput WoS i Scopus. Djelatnici Zavoda ujedno su objavljivali radove u mnogim domaćim i stranim znanstvenim časopisima, zbornicima radova te raznim publikacijama. Zavod za lingvistiku i njegovi djelatnici aktivni su sudionici na mnogim domaćim i inozemnim skupovima, kao i organizatori i suorganizatori niza radionica, skupova i simpozija.

Sažimajući djelovanje Zavoda za lingvistiku od osnutka do danas ističe se neumoran i predan rad na ostvarenju cilja postavljena prilikom osnivanja, a to je promicanje lingvističke misli i rad na znanstvenoistraživačkim lingvističkim projektima. Projektna djelatnost Zavoda, kao njegova osnovna djelatnost, izuzetno je bogata i ističe se svojom kvalitetom, a Zavod je postao pionir u uspostavljanju međunarodne projektne suradnje. Od samih se početaka istraživačka djelatnost Zavoda usmjerena na nekoliko lingvističkih područja, primarno su to kontaktno-, kontrastivno-, korpusno- i računalnolingvistička istraživanja, teme i problemi, a posljednjih se desetljeća istraživanja i interesi sve više usmjeravaju prema nešto šire postavljenim socio-lingvističkim pitanjima i temama. Zavod je posebno poznat po svojem nacionalnom korpusu hrvatskoga jezika te po tome što je upravo u Zavodu i započela računalna obrada korpusa u nas. Time su postavljeni i određeni temelji drugim istraživanjima u Zavodu koja su koristila „računalnu obradu korpusa kao standardnu istraživačku proceduru“ (Tadić 1997: 389). U tim je istraživanjima hrvatska korpusna lingvistika uspješno pratila svjetske trendove. Svakako je jedno od važnijih postignuća Zavoda izgradnja korpusa suvremenoga hrvatskog jezika, koja je započela 1976. godine s projektom koji je vodio M. Moguš s ciljem sastavljanja jednomilijunskoga korpusa. Taj je korpus uslijed poteškoća do kojih je došlo zbog ratnih zbivanja 1990-ih završen 1996. godine i predstavlja „prvi pokušaj u hrvatskoj lingvistici da se na temeljima reprezentativnoga korpusa počne usustavljivanje i istraživanje jezične građe“ (Tadić 1997: 390). Prema riječima M. Bratanić (1998) rad na tom korpusu, ali i drugim oblicima korpusnih istraživanja u Zavodu za lingvistiku predstavlja ne samo pionirski rad već i određeni oblik avangarde.

S obzirom na vrlo bogatu istraživačku djelatnost, kao i vrlo velik broj djelatnika koji su u Zavodu radili, vjerujemo da je pred Zavodom i dalje razdoblje novih i velikih projekata, kao i mogućnost zapošljavanja nekih od dosadašnjih istraživača i suradnika te novih mladih istraživača. Nadamo se također da će se ostvariti uvjeti za stjecanje iskustva novim mladim generacijama istraživača.

Anita Skelin

LITERATURA

- Bratanić, M. Korpusna lingvistika na kraju 20. stoljeća i implikacije za suvremenu hrvatsku leksikografiju. *Filologija*. 30–31(1998), 171–177. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/173491> (1. 2. 2024).
- Filipović, R. 15 godina znanstvenog rada Instituta za lingvistiku. *Bilten Instituta za lingvistiku*. 1(1975), 9–43. Dostupno i na: <http://www.ffzg.unizg.hr/zzl/publikacije.html> (1. 2. 2024).

- Muhvić-Dimanovski, V. Zavod za lingvistiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 273–281.
- Tadić, M. Računalna obradba hrvatskih korpusa: povijest, stanje i perspektive. *Suvremena lingvistika*. 43–44(1997), 387–394. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/23806> (1. 2. 2024).

Djelatnici Zavoda za lingvistiku

DJELATNI

FARKAŠ, Daša (Ljubljana, Slovenija, 1987) (2010) 2010. stručna suradnica, 2020. asist.

KRMPOTIĆ, Pavao (Zagreb, 1986) (2018) 2018. asist., 2022. viši asist.

SKELIN, Anita (Split, 1975) (2003) 2003. znan. novakinja – asist., 2010. viša asist., 2013. doc., 2019. izv. prof.

ŠTEFANEC, Vanja (Zagreb, 1983) (2012) 2012. stručni suradnik, 2018. suradnik na projektu, 2020. asist.

THAKKAR, Gaurish Pandurang (Gos, Indija, 1989) (2019) 2019. doktorand, 2022. suradnik na projektu.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

AGIĆ, Ana (Trogir, 1987) (2012) 2012. stručna suradnica.

ALERIĆ, Danijel (Runović, Imotski, 1936 – Zagreb, 2008) (1961–1969) 1961. asist.

- BEKAVAC, Božo (Split, 1972) (1997–2005) 1997. znan. novak – asist.
- BRATANIĆ, Maja (Zagreb, 1950) (1973–1995) 1973. honorarna pripravnik, 1975. asist., 1979. znan. asist., 1989. znan. suradnica, 1994. viša znan. suradnica.
- ČILAŠ MIKULIĆ, Marica (Knin, 1970) (1997–2001) 1997. znan. novakinja – asist.
- DOBRONIĆ, Ivana (Split, 1982) (2012–2012) 2012. stručna suradnica.
- FILKO, Matea (Zagreb, 1988) (2015–2016) 2015. stručna suradnica.
- FULGOSI, Sanja (Zagreb, 1971) (1998–2008) 1998. znan. novakinja – asist.
- GOLUBIĆ, Rajna (Zagreb, 1964) (1989–1997) 1989–1997. tajnica Zavoda za lingvistiku, 1996–1997. tajnica Odsjeka za kroatistiku.
- HRIBERSKI, Diana (Zagreb, 1987) (2015–2017) 2015. asist.
- JUTRONIĆ, Dunja (Split, 1943) (1972–1973) 1972. asist.
- KAČIĆ, Miro (Pučišća, Brač, 1946 – Zagreb, 2001) (1992–1996) 1992. doc., 1994. izv. prof.
- KIRINIĆ-PAPEŠ, Vesna (Zagreb, 1953) (1985–1987) 1985. stručna suradnica.
- LIBRENJAK, Sara (Zagreb, 1986) (2015–2016) 2015. doktorandica.
- MAZALIN, Diana (Zagreb, 1949) (1975–1979) 1975. asist.
- MERKLER, Danijela (Vukovar, 1986) (2010–2012) 2010. stručna suradnica.
- MUHVIĆ-DIMANOVSKI, Vesna (Zagreb, 1947) (1973–2012) 1973. asist., 1989. viša asist., 2001. znan. suradnica, 2006. viša znan. suradnica, 2011. znan. savjetnica.
- OREŠNIK, Marijan (Zagreb, 1949) (1980–1981) 1980. asist.
- PAPEŠ, Zlatko (Zagreb, 1953) (1983–1985) 1983. postdiplomand pripravnik – asist., 1984. stručni suradnik.
- PAVELIĆ, Tin (Zagreb, 1990) (2012–2014) 2012. znan. novak – asist.
- PIŠKOREC, Velimir (Đurđevac, 1966) (1993–1994) 1993. znan. novak – asist., 1994. mlađi asist.
- POLANČEC, Jurica (Zagreb, 1989) (2016) 2016. asist.
- PROHASKA-KRAGOVIĆ, Miljenka (Zagreb, 1950) (1979–1996) 1979. suradnica na projektu, 1980. asist., 1987. stručna suradnica.
- RAFFAELLI, Ida (Zagreb, 1970) (1993–2002) 1993. znan. novakinja – asist.
- ŠOJAT, Krešimir (Zagreb, 1971) (1998–2005) 1998. znan. novak – asist.
- TADIĆ, Marko (Rijeka, 1963) (1988–1998) 1988. znan. novak – asist., 1994. viši asist.
- VÁLIO ANTUNES ALVES, Diego Fernando (São Paulo, Brazil, 1983) (2019–2022) 2019. doktorand – istraživač.
- VIĆAN, Dunja Marija (Zagreb, 1942 – Zagreb, 2007) (1968–1974) 1968. asist.
- VUČETIĆ, Zorica (Šibenik, 1943 – Zagreb, 2008) (1996–2008) 1996. znan. suradnica, 2001. viša znan. suradnica.
- ZERGOLLERN-MILETIĆ, Lovorka (Zagreb, 1961) (1986–1993) 1986. asist., 1991. znan. asist.

Napomena. Za neke stalne ili honorarne bivše zaposlenike Zavoda nema preciznijih podataka: Eda Barbalić, Sanja Frajtag, Višnja Josipa Milas.

Zavod za znanost o književnosti

U dokumentima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Zavod za znanost o književnosti prvi se put spominje godine 1960. kao Institut za nauku o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predstojnici su Zavoda u kronološkome nizu bili Ivo Frangeš, Miroslav Šicel, Stanko Lasić, Aleksandar Flaker, Miroslav Beker, Viktor Žmegač i Dubravka Oraić Tolić. Danijela Lugarić Vukas, trenutno zaposlenica Katedre za rusku književnost Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti, imenovana je predstojnicom Zavoda 1. listopada 2013.

RAZVOJ I AKTIVNOSTI ZAVODA

Osnovni je cilj Zavoda najbolje opisan riječima njegovih začetnika, Ive Frangeša, Zdenka Škreba, Josipa Torbarine i Aleksandra Flakera: „unaprijeđivati metode rada na području znanosti o književnosti (...) baviti se teorijom književnosti (...) aktivno raditi na stvaranju i razvijanju naučnog podmlatka (...) i utjecati na modernizaciju nastavnčkog procesa (...) obrađivati problematiku različitih grana nacionalne, opće i poredbene književnosti“ (Frangeš i dr. 1960). Zavod za znanost o književnosti niz je godina središnja institucija za znanstvena istraživanja iz područja teorije i povijesti književnosti te metodologije proučavanja književnoga teksta i kulture pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Uz zadržavanje interesa prema interdisciplinarnosti i kulturologiji u metodološkome smislu te prema domaćim i srednjoeuropskim književnostima interes je suradnika Zavoda tijekom posljednjeg desetljeća rada, od početka 2010-ih, usmjeren i prema istočnoeuropskim i srednjoeuropskim kulturama u širem smislu. Zavod za znanost o književnosti danas je sastavnica Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti, ali svojom djelatnošću i suradničkom mrežom nadilazi odsječke okvire.

Unapređivanje komparatističkih i interdisciplinarnih istraživanja ostvaruje se kroz različite projekte Zavoda, širenje suradnje s drugim odsjecima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i drugim znanstveno-nastavnim jedinicama u Hrvatskoj (Zadar, Osijek, Rijeka, Pula), kao i sa znanstvenicima iz drugih zemalja iz srednje i istočne Europe (prije svega Ruske Federacije, Mađarske, Njemačke i drugih europskih država). U znanstvenoistraživačkome smislu Zavod svojim djelatnostima odgovara na nekoliko izazova, istaknutih u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* od 2018. do 2023. godine (2018), prije svega na interdisciplinarnu prioritetnu temu *Kontinuitet i promjene u nacionalnoj kulturi i jeziku* te *Metodološki i epistemološki izazovi suvremene znanosti*. To usmjerenje potvrđuje nekoliko posljednjih projekata Zavoda sa Sveučilištem ELTE (Budimpešta) i Sveučilištem Humboldt (Berlin), usmjerenih prema problematici položaja, uvjetno govoreći, rubnih književnosti iz srednjoeuropskoga kulturnog kruga u svjetskoj književnosti (2019. godine) te strategijama dokumentarizma u suvremenim srednjoeuropskim književnostima. U njima su sudjelovali znanstvenici koji djeluju unutar različitih studijskih programa pri Filozofskome fakultetu: Marijan Bobinac, Milka Car Prijić i Jelena Spreicer (Germanistika), Tomislav Brlek (Komparativna književnost), Tatjana Jukić (Anglistika), Zrinka Božić, Zvonimir Glavaš, Maša Kolanović i

Logo Zavoda za znanost o književnosti.

latnost Zavoda bila je najintenzivnija 1970-ih godina, kada Slavko Goldstein u Zavodu osniva Sveučilišnu nakladu Liber s prvim izdavačkim savjetom u kojem su bili sveučilišni profesori Miroslav Beker, Ivo Franješ, Mladen Kuzmanović, Vladimir Vratović, Vice Zaninović, Mate Zorić i Viktor Žmegač. Izdaju se reprinti značajnih i rijetkih knjiga hrvatske kulturne baštine, časopis *Croatica* te izdanja Instituta, odnosno Zavoda za znanost o književnosti. Tako je u suizdavaštvu s izdavačkim poduzećem Mladost izašlo sedam knjiga *Povijesti svjetske književnosti*, pokrenuta je edicija zbornika sa znanstvenih skupova ili kao rezultata rada na projektima (primjerice *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu*, *Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti*, *Hrvatsko-talijanski književni odnosi* te *Pojmovnik ruske avangarde*, za koji su posebno zaslužni Aleksandar Flaker i Dubravka Ugrešić), pokrenuta je književnoteorijska serija „Biblioteka L“. Brojni naslovi dobitnici su uglednih nagrada: *Sukob na književnoj ljevici* Stanka Lasića, *Ideja i priča* Milivoja Solara, *Stilske formacije* Aleksandra Flakera, *Književno stvaralaštvo i povijest društva* i *Težišta modernizma* Viktora Žmegača te *Hrvatska versifikacija* Ivana Slamniga. Osamostaljivanjem Libera 1980-ih godina Zavod postaje mali sveučilišni nakladnik specijaliziran za književnoznanstvena izdanja. Uz posebna izdanja profiliraju se tri samostalne edicije: *Enciklopedija hrvatske književnosti* (niz monografija o hrvatskim piscima i slavistima), *Zbornici* (*Književni barok*, *Suvremeno hrvatsko pjesništvo*, *Intertekstualnost & intermedijalnost*, *Tropi i figure* i dr.) te novi niz „Biblioteke L“. Od 1991. do 2002. godine u „Biblioteci L“ objavljena su 23 naslova, među kojima dva nagrađena: *Duh secesije i impresionizma* Viktora Žmegača te *Prostor pjesme* Branka Vuletića.

Početkom 1990-ih sveučilišna reforma donosi promjene i u Zavodu: koordinacija projekata i organizacija znanstvenih skupova individualiziraju se, a broj zaposlenih smanjuje. Na projektima Zavoda tri su znanstvene novakinje doktorirale: Ana Lederer (2002), Dubravka Zima (2004) i Danijela Lugarić Vukas (2010). Izdavačka se djelatnost održavala sve do 2002. godine, kad objavljivanje naslova iz područja znanosti o književnosti postaje sastavnim dijelom izdavačke djelatnosti fakultetske izdavačke kuće FF press. Od početka 2000-ih do 2013. godine Zavod je održavao, vodio i koordinirao različite interdisciplinarnе projekte, primjerice o kulturnim stereotipima i imagologiji u srednjoeuropskome kulturnom prostoru i odnosu središta i periferije u književnosti i kulturi (s Institutom za mađarsku književnost i kulturalne studije, ELTE, Budimpešta; voditeljica D. Oraić Tolić) te je u okvirima toga projekta objavljeno nekoliko zapaženih zbornika iz područja kulturologije, imagologije i komparatistike. Tijekom 2010-ih godina Zavod je u suradnji s Hrvatskom sveučilišnom nakladom i FF pressom i pod uredništvom D. Lugarić Vukas pokrenuo treću seriju „Biblioteke L“, u sklopu koje je od 2017. do 2023. godine objavljeno 15 studija. U suradnji s Knjižnicom Filozofskoga fakulteta izrađuje se elektronički repozitorij studija iz prve i druge serije „Biblioteke L“. Iz novije serije knjiga dvije su

Marina Protrka Štimec (Kroatistika), kao i suradnice s Instituta za etnologiju i folkloristiku (Marijana Hameršak) i Fakulteta hrvatskih studija (Dubravka Zima). Godine 2023. Filozofski je fakultet, na inicijativu Zavoda, potpisao bilateralni ugovor sa Sveučilištem ELTE koji će omogućiti daljnji razvoj istraživanja i suradnje.

Sve do 1990-ih godina dvije su osnovne djelatnosti Zavoda bile koordinacija znanstvenoga rada književnih katedara Fakulteta (znanstvenih projekata, znanstvenih skupova i međunarodne suradnje) te izdavačka djelatnost. Izdavačka dje-

Suradnici Zavoda na konferenciji, Crikvenica, 2022.

nagrađene: *Frakture dječje književnosti: od slikovnice do lektire, od Agrama do El Shatta* Marijane Hameršak i *Tri lica autora. Miłosz, Różewicz, Herbert* Đurđice Čilić.

Mimo izdavačke djelatnosti i istraživanja na projektima aktivnost Zavoda uključuje i rad u nastavi. Suradnici Zavoda aktivno sudjeluju u izvođenju nastave na prijediplomskim, diplomskim i doktorskim studijima pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao i na drugim institucijama. U nastavničkome radu koriste se rezultati zavodskih istraživačkih projekata. Tiskana izdanja Zavoda za znanost o književnosti aktivno se koriste u nastavničkom procesu.

U sklopu Zavoda organizirano je četrdesetak znanstvenih skupova. Među njima redovito su se održavali *Pojmovnik ruske avangarde*, tj. od 1993. godine *Zagrebački pojmovnik kulture 20. stoljeća*, te *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu* u suradnji s Mađarskim institutom za književnost (voditelji V. Žmegač i D. Oraić Tolić). U novije vrijeme, pod predstojništvom D. Lugarić Vukas, održane su tri međunarodne konferencije s mađarskim Društvom za istraživanje opće književnosti (Association for the Study of General Literature pri Sveučilištu ELTE, Budimpešta), iz kojih su proizašle dvije kolektivne bilingvalne (engleski i njemački) monografije objavljene kod izdavača Praesens Verlag i Böhlau Verlag. Osim D. Lugarić Vukas i mađarskih kolega zbornike je uredila M. Car Prijić s Odsjeka za germanistiku, a u njihovoj je izradi sudjelovao i niz zaposlenika drugih neofiloloških studija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Takva intenzivna međustudijska i međunarodna suradnja, ostvarivana od 2010-ih godina, Zavod čini iznimnim i specifičnim znanstvenoistraživačkim institutom za književnoznanstvena i kulturološka istraživanja.

SURADNJA S CENTROM ZA TEORIJSKA ISTRAŽIVANJA U HUMANISTICI

Osim zadržavanja težišta istraživanja prema ovdje opisanim i do sada utabanim putanjama razvoja Zavod za znanost o književnosti u budućnosti će surađivati i s Centrom za teorijska istraživanja u humanistici (Centre for Theoretical Research in Humanities), osnovanom po uzoru na neke svjetske centre sličnih ambicija i s obzirom na bogatu teorijsku tradiciju i kapacitet Filozofskoga fakulteta. Cilj i svrha Centra povezivanje je postojećih istraživačkih, izdavačkih, diseminacijskih i nastavnih aktivnosti koje se provode u okviru različitih humanističkih disciplina, a u kojima je naglasak upravo na teoriji: od teorije književnosti, teorije umjetnosti, teorije povijesti, intelektualne povijesti, filozofije, etnologije, kulturne antropologije i epistemologije znanosti do kulturalnih i medijskih studija. Osim prema interdisciplinarnosti i transdisciplinarnosti u humanističkim teorijama Centar je usmjeren na njihovo povezivanje sa srodnim teorijskim tendencijama u društvenim i drugim znanstvenim granama i disciplinama. U skladu s tim načelima Centar promiče suradnju s različitim zainteresiranim partnerima (istraživačkim, obrazovnim, kulturnim, nevladinim organizacijama). Pored toga Centar će se kroz svoje projekte uključivati u postojeće mreže srodnih institucija koje podržavaju domaće i međunarodne organizacije te sudjelovati u domaćim i međunarodnim projektima i programima. Aktivnosti Zavoda i novoosnovanoga Centra odgovarat će na nekoliko strateških znanstvenoistraživačkih tema Filozofskoga fakulteta (uz već ranije navedene to su teme *Izazovi obrazovanja u društvenome, tehnološkome i kulturnome kontekstu te Različitosti, identiteti i društvene nejednakosti*), ali će se preusmjeriti i na detaljnija promišljanja postojećih te humanističkim i društvenim znanostima zajedničkih teorijskih paradigmi.

Danijela Lugarić Vukas
Zrinka Božić

LITERATURA

- Frangješ, I.; Škreb, Z.; Torbarina, J.; Flaker, A.; Tadijanović, D.; Čelar, J.; Šojat, O.; Kapetanić, D. *Zaključci o razgraničenju djelatnosti Instituta za književnost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Instituta za nauku o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Institut za književnost, 1960.
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018, 13–23. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (6. 10. 2023).

Centar za inovativne studije

Centar za inovativne studije (CIS) izvorno je utemeljen kao Centar za komparativnohistorijske studije (CKS) 5. lipnja 2001. odlukom Vijeća Odsjeka za povijest i Projektznoga vijeća Zavoda za hrvatsku povijest na zajedničkoj sjednici od ožujka 2001. godine. Proistekao je iz razvojnih potreba međunarodnoga istraživačkoga projekta *Triplex Confinium – hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu*, utemeljenoga 1996. godine na inicijativu dr. sc. Drage Roksandića. Projekt je institucionalno umrežio Zavod za hrvatsku povijest, Abteilung für Südeuropäische Geschichte gradačkoga sveučilišta i Institute on Southeastern History of the Central European History. Nastao je iz spoznaja o problematici višegraničja stečenih višegodišnjom suradnjom D. Roksandića s gradačkim profesorom Karlom Kaserom (1954–2022) i zagrebačkim profesorom Nenadom Moačaninom. Postupno se nametnula potreba pobližih kontinuiranih rasprava teorijskih i metodoloških aspekata projekta na temelju unaprijed dogovorene svjetske i domaće literature te istovremeno zajedničkih kritičkih propitivanja individualnih i kolektivnih istraživanja članova projekta. Fokus djelovanja CKS-a od početaka je vezan za komparativnu historiju, polazeći od pretpostavke da se kompleksnost duga trajanja plurikulturnih fenomena, njihovih povezivanja i umrežavanja u odnosu na regionalni, europski i svjetski kontekst, dapače pluralnost hrvatske povijesti u strukturnome smislu općenito najučinkovitije mogu obuhvatiti upravo na taj način. Dakle glavna svrha CKS-a bila je uspostavljanje funkcionalne organizacijske jedinice koja potiče inovacije, integracijske potencijale i dijalošku kulturu. U tome se nesumnjivo uspjelo pa je s vremenom stvorena organizacijska platforma pomoću koje se nastojalo koordinirati, kako u disciplinarnim okvirima hrvatske historiografije tako i u širem interdisciplinarnom kontekstu hrvatskih društveno-humanističkih znanosti, procesom povezivanja različitih metodoloških i teorijskih tradicija s praksom.

Krug stalnih i povremenih projektних suradnika od 2001. do 2005. godine činili su – ne navodeći akademске titule jer su se mijenjale – Dragan Markovina i Tea Perinčić Mayhew, stalni od 2004. godine, te povremeni Borna Fürst-Bjeliš, Anna-Maria Grünfelder, Valentina Gulin Zrnić, Hamdija Hajdarhodžić, Emil Heršak, Željko Holjevac, Ivan Jurišić, Marin Knezović, Sanja Lazanin, Kristina Milković, Dubravka Mlinarić, Dane Pejnović, Mirela Slukan Altić, Jelka Vince Pallua itd. Strani suradnici bili su Wendy Bracewell, Snježana Buzov, Giovanni d'Alessio, Hannes Grandits, Siegfried Gruber, Egidio Ivetić, Isao Koshimura, Alfred J. Rieber, Snježana Šušnjara i drugi. Svi su oni na različite načine bili vezani i za novostvoreni CKS, koji se u lipnju 2001. godine formalno konstituirao u sastavu: Zrinka Blažević (tajnica), Kristina Milković, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić (voditelj), Marko Šarić i Nataša Štefanec. U raspravama CKS-a povremeno su sudjelovali i Dino Mujadžević, Zvonko Kovač, Jelena Lakuš, Elvis Orbančić i Sandra Prlenda Perkovac.

Između lipnja 2001. i srpnja 2005. održana su ukupno 52 radna sastanka CKS-a. To je razdoblje kad je CKS organizirao i više znanstvenih tribina Zavoda za hrvatsku povijest te različitih vrsta znanstvenih i stručnih skupova u Zagrebu i drugdje u Hrvatskoj, redovito s međunarodnim sudjelovanjem. Okrugli stol *Ekohistorija danas*, održan na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u travnju 2000. godine, i Seminar za nastavnike povijesti *Ekohistorija i zavičajna povijest*, održan u Karlovcu krajem kolovoza 2004. godine, imali su

Izbor izdanja iz različitih biblioteka Centra za inovativne studije.

tacije, koja je podrazumijevala istovremenu otvorenost i prema historijskoj komparatistici i prema povijesno shvaćenim kulturnim studijima bio je međunarodni znanstveni skup *Pamćenje i historija u Srednjoistočnoj Europi*, koji je organiziran u suradnji s francusko-hrvatskim projektom *Du Danube à la Méditerranée: espaces, sociétés, transferts culturels* (Od Dunava do Mediterana: prostori, društva, kulturni transferi), utemeljenim na L'École pratiques des hautes études (EPHE, IVe section), te Jacquesom Le Riderom kao njegovim voditeljem. Tridesetak izlagača iz desetak zemalja u zagrebačkome je Goethe-Institutu na dvojezičnoj, hrvatsko-francuskoj konferenciji od 19. do 22. siječnja 2006. kumuliralo iskustvo koje je također imalo dugoročnije učinke, i to ne samo u Hrvatskoj. Zbornik *Mémoire et histoire en Europe centrale et orientale*, koji su u nakladi Presses universitaires de Rennes uredili i realizirali Daniel Baric, J. Le Rider i D. Roksandić, učinio je Centar međunarodno prepoznatljivim prije svega doprinosima njegovih članova i hrvatskih suradnika.

Od 2005. godine dugoročnu istraživačku orijentaciju Centra uvelike oblikuju i *Desničini susreti*, točnije Program društveno-humanističkih i kulturoloških istraživanja *Desničini susreti*, koji je u drugačijem obliku

pionirsku ulogu u razvitku ekohistorije u Hrvatskoj, zahvaljujući doprinosima svih članova CKS-a, a posebno H. Petrića. Formativno je posebno bio važan znanstveni kolokvij *Komparativne metode u društvenim i humanističkim znanostima danas* (Zagreb, 28. svibnja 2002), u radu kojega su sudjelovali Drago Roksandić, Zrinka Blažević, Miroslav Bertoša, Radovan Ivančević, Vitomir Belaj, Vjeran Katunarić, Rade Kalanj, Dag Strpić, Dragan Lalović, Petar Korunić, Lino Veljak, Nives Majnarić-Pandžić, Aleksandar Durman, Borislav Grgin, Zvonko Kovač, Dušan Marinković, Milana Černelić, Tihana Petrović Leš, Dunja Brozović Rončević, Robert Holjevac i Višeslav Aralica. Sinopsisi doktorskih disertacija članova CKS-a bili su ponuđeni kao poticaji za raspravu na skupu.

Članovi CKS-a imali su značajna udjela u pripremi i realizaciji Prvoga hrvatskog simpozija o nastavi povijesti *Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu* (Opatija, studeni 2003). Zbornik pod istim naslovom, koji su 2006. godine uredili i realizirali Marijana Marinović i Drago Roksandić, pojavio se u vrijeme kad je CKS redefinirao svoju programsku orijentaciju te u skladu s time promijenio i naziv u Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije (CKHIS). Odluka o tome donijeta je na 40. radnom sastanku, održanome 9. studenoga 2004. Odluka je proistekla iz sve većeg otvaranja članova CKS-a prema teorijama i metodama *nove kulturne historije*, a posebice njezinim inter- i transkulturnim problematikama i praksama. Vrhunac takve orijen-

izvorno utemeljen još 1989. godine u sklopu Zavoda za hrvatsku povijest, uz potporu Odbora za koordinaciju proučavanja povijesti i kulture srpskoga naroda u SR Hrvatskoj pri JAZU. Od tada pa do danas *Desničini susreti* održavaju se redovito, čime nisu samo najdugovječnija djelatnost Centra već i najrazgranatija. Naime program *Desničinih susreta* obuhvaća međunarodne skupove u Hrvatskoj (Zagreb, Zadar, Split) i inozemstvu (Beograd), kao i popratna predavanja, predstavljanja i okrugle stolove, stručne izložbe te druge kulturno-umjetničke manifestacije. Do 2023. godine pod vodstvom je D. Roksandića, u višegodišnjoj suradnji prije svega s Ivanom Cvijović Javorina te nizom drugih suradnika, u sklopu *Desničinih susreta* održano 18 znanstvenih skupova na kojima je sudjelovalo ukupno 309 sudionika, od studenata do akademika i emeritiranih profesora, uključujući stručnjake iz Hrvatske i inozemstva (Srbija, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Italija, Austrija, Mađarska, Japan itd.). Pored toga u sklopu „Biblioteke Desničini susreti“ objavljeno je preko dvadeset svezaka u različitim serijama, od posebnih izdanja do zbornika radova sa znanstvenih skupova te programskih knjižica skupova.

Stalno umnožavanje sve zahtjevnijih djelatnosti Centra iziskivalo je potrebu za promjenom njegova ustrojbenoga statusa na Filozofskome fakultetu, tj. pretvaranje Centra u fakultetsku ustrojbenu jedinicu. Taj proces pokrenut je 2006. godine. Stalnim programskim inovacijama Centar je do tada uspio umrežiti veći broj suradnika, napose profesora, s više odsjeka Filozofskoga fakulteta, pa su već prvi podnesak Vijeću Filozofskoga fakulteta s time u vezi od 17. listopada 2006. pored voditelja D. Roksandića i tajnice Z. Blažević potpisali i Sanja Cvetnić (Odsjek za povijest umjetnosti), Milana Černelić (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju), Davor Dukić (Odsjek za kroatistiku), Aleksandar Durman (Odsjek za arheologiju), Ivo Goldstein (Odsjek za povijest), Zvonko Kovač (Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti), Smiljka Malinar (Odsjek za talijanistiku), Tihana Petrović Leš (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju) i Mateo Žagar (Odsjek za kroatistiku). Odlukom Fakultetskoga vijeća 25. siječnja 2007. okončan je proces institucionalizacije Centra, koji od tada više nije pod Zavodom za hrvatsku povijest, već predstavlja zasebnu fakultetsku ustrojbenu jedinicu. Od 4. siječnja 2013. stupio je na snagu *Pravilnik o organizaciji rada*, koji je dodatno odredio njegovo ustrojstvo i organizaciju djelatnosti. Tom je prilikom Centar definiran kao „ustrojbena jedinica Filozofskog fakulteta koja se bavi komparatističkim i interdisciplinarnim znanstveno-istraživačkim i nastavnim radom u području humanističkih i društvenih znanosti te primjenom znanstvenih spoznaja u razvojnim projektima kulturnih i društvenih djelatnosti“. Određeno je da njime upravlja voditelj te su uspostavljeni kolegij i vijeće Centra. Odlukom Fakultetskoga vijeća od 9. rujna 2014. D. Roksandić imenovan je voditeljem (dužnost obnaša od osnutka CKS-a do odlaska u mirovinu krajem rujna 2018. godine). Konstituirajuća sjednica Vijeća Centra održana je 8. srpnja 2015.

Od sama utemeljenja Centar je usmjeren prema provođenju svojih znanstvenih i istraživačkih ciljeva i problemski artikuliranih rezultata u izravnoj povezanosti s nastavnom djelatnosti pojedinih članova. To je u praksi značilo uvođenje suvremenih teorijskih paradigmi i metodoloških orijentacija raznolikih izvorišta u rad sa studentima kroz nastavu i druge oblike suradnje. U prvim dvama desetljećima postojanja Centra to su uglavnom pristupi srednjoeuropskih, napose njemačkih, austrijskih i talijanskih, a potom i francuskih te angloameričkih stručnjaka na društveno-humanističkome području. I danas je takvo povezivanje teorije i prakse obilježje Centra, u djelatnostima kojega sudjeluju studenti diplomatske i doktorske razine različitih studijskih grupa Filozofskoga fakulteta, i to u djelatnostima od priređivanja *web*-sadržaja, digitalnih obavijesti i izdanja Centra u različitim bibliotekama sve do organizacije znanstvenih skupova i stručnih događanja.

I prije formalne institucionalizacije kao fakultetske ustrojbene jedinice Centar je imao razgranate djelatnosti, koje su se s vremenom različitim intenzitetima razvijale. Od procesa reforme sustava visokog

Fotografija sa skupa „Ante Starčević: lik – djelo – historiografija“, 2023, Vijećnica Filozofskoga fakulteta, na fotografiji slijeva nadesno: Tomislav Galović, Vlatka Vukelić, Domagoj Tončinić (dekan Filozofskoga fakulteta), Filip Šimetin Šegvić, Željko Holjevac i Ivica Šute.

održana je 2024. godine, izravno povezana s Mikrohistorijskom radionicom Centra, naime u travnju 2024. priređen je međunarodni znanstveni skup *Miroslav Bertoša i njegovi inovativni doprinosi u historiografiji*. Povodom izlaska knjige *Trošenje života*, ostvaren u suradnji s Fakultetom hrvatskih studija, odnosno Odsjekom za povijest i Znanstvenim zavodom Fakulteta hrvatskih studija. Tako su organizacijski povezani Fakultet hrvatskih studija na kojemu je M. Bertoša skoro dva desetljeća predavao te Centar za inovativne studije, s kojim je od samih početaka njegova funkcioniranja profesor aktivno surađivao.

Centar je osim toga dugo bio važan faktor u obnovi i revitalizaciji Kule Janković Stojana u Islamu Grčkom. Predstavljao je posredničku platformu pri donošenju Sporazuma o utemeljenju Međunarodnoga sveučilišnog centra u kompleksu same kule, koji su 29. listopada 2009. potpisali tadašnji rektor Sveučilišta u Zagrebu Aleksa Bjeliš i vlasnici Kule. Europska komisija odobrila je Sveučilištu u Zagrebu 29. studenog 2011. na 32 mjeseca financiranje projekta *Jankovic Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region* iz svojega programa *Preparatory actions for preserving and restoring cultural heritage in conflict areas in the Western Balkans for the year 2010*. Voditelj programa bio je D. Roksandić, a partneri programa bili su Sveučilište u Padovi, Centar za mirovne studije, Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana

obrazovanja Centar je sudjelovao u reorganizaciji nastavnih programa na različitim razinama, od najavljenoga poslijediplomskoga doktorskoga studija *Hrvatska povijest i kultura u ranome novom vijeku* do utemeljenja specijalističkog usmjerenja *Ranovjeka – Europske regije i hrvatska povijest u ranome novom vijeku, cca. 1450–1800: habsburška, mletačka i osmanska imperijalna baština u komparativnoj perspektivi*, koje se izvodi od 2008/09. godine. Ostvareno je također nekoliko izbornih, diplomskih i doktorskih kolegija, od kojih se svakako ističe *Jadranska/mediteranska radionica*. Ukupno su u organizaciji Centra održane četiri Jadranske/mediteranske radionice. Prve dvije organizirane su u travnju 2016. i listopadu 2017. godine u suradnji s doktorskim studijem *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu*, Doktorskim studijem arheologije, doktorskim studijem *Povijest stanovništva Sveučilišta u Zagrebu*, odnosno u suradnji sa Sveučilištem u Dubrovniku i Badisches Landesmuseum u Karlsruheu. Godine 2023. održana je i treća radionica u obliku posebna niza okruglih stolova povodom objavljivanja hrvatskog izdanja knjige *Povijest Jadrana. More i njegova civilizacija* (2022), kojoj je autor Egidio Ivetić, profesor povijesti Sredozemlja i ranoga novoga vijeka na Sveučilištu u Padovi te ravnatelj Instituta za povijest Venecije, inače dugogodišnji suradnik Centra. Posljednja radionica

Jankovića – Mostovi, Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“, Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zadru te Etnografski muzej u Beogradu.

Od 2016. godine odlukom Fakultetskoga vijeća pokrenut je projekt digitalizacije arhivskoga gradiva u Arhivu Filozofskoga fakulteta i razvitka digitalne humanistike u suradnji Centra i Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti, kojim su koordinirali profesori Hrvoje Stančić i Drago Roksandić, a u projekt je također uključen ICARUS Hrvatska. U projektni su tim kao članovi uključeni i suradnici Centra. Na projektu digitalizacije zapisnika Profesorskoga zbora Mudroslovnoga fakulteta od 1874. godine do početka „digitalne ere“ na Filozofskome fakultetu sudjelovao je Matko Globačnik. Trenutno se provodi digitalizacija arhiva Zavoda za hrvatsku povijest.

Između 2018. i 2022. u dva je mandata voditelj Centra Hrvoje Petrić s Odsjeka za povijest. U to vrijeme uspostavljen je Ekohistorijski laboratorij Centra, a velik naglasak stavljen je i na objavljivanje časopisa *Ekonomika i ekohistorija* (ukupno pet brojeva). Velik dio mandata obilježen je međutim izbijanjem globalne pandemije te potresima koji su pogodili Zagreb, Sisak i Petrinju, odnosno suočavanjem s posljedicama tih događaja. Ipak, u tom je razdoblju Centar organizirao ili suorganizirao ukupno sedam znanstvenih skupova i okruglih stolova, šesnaest predstavljanja knjiga i tri izložbe. Od 2022. za voditelja Centra izabran je Filip Šimetin Šegvić s Odsjeka za povijest. Od tada Vijeće Centra, uključujući vanjske suradnike, čine: Michal Brandl (zamjenica voditelja, Katedra za židovske studije i istraživanje Holokausta), Darko Babić (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti), Andriana Benčić Kužnar (Odsjek za sociologiju), Tomislav Brandolica (Znanstveni zavod Fakulteta hrvatskih studija), Branimir Brgles (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje), Sanja Cvetnić (Odsjek za povijest umjetnosti), Matko Globačnik (nakladnička kuća Plejada), Ivana Hebrang Grgić (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti), Marta Janković (diplomirana povjesničarka), Marko Jelenić (Osnovna škola Petra Studenca), Danijela Lucić (Odsjek za sociologiju), Ljudevit Fran Ježić (Odsjek za filozofiju), Samanta Paronić (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli), Hrvoje Petrić (Odsjek za povijest), Luka Pejić (Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku), Tihana Petrović Leš (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju), Martin Previšić (Odsjek za povijest), Marijeta Rajković Iveta (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju), Sanja Roić (Odsjek za talijanistiku), Sanja Šakić (Text shop), Dino Staničić (leksikografski suradnik Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža), Danko Šourek (Odsjek za povijest umjetnosti), Ivica Šute (Odsjek za povijest), Tanja Trška (Odsjek za povijest umjetnosti) i Tijana Vokal (studentica povijesti) te emeritirani profesori Mirjana Polić Bobić i Drago Roksandić.

Tijekom godina Centar se postupno razvio kao mjesto pokretanja, osmišljanja i organizacije znanstvenih, stručnih i stručno-popularnih manifestacija. Samo 2022. i 2023. godine Centar je suorganizirao ili samostalno organizirao dva veća međunarodna znanstvena skupa, četiri okrugla stola, jedan znanstveni kolokvij, pet predstavljanja knjiga, tri javna predavanja i dvije izložbe te sudjelovao u organizaciji ljetne škole. Za organizacijski dio odgovorna je pritom sekcija zadužena za znanstvene tribine, koju vodi Filip Šimetin Šegvić. Događanja te sekcije organiziraju se u dvama temeljnim okvirima. Prvo, aktivnosti se organiziraju u sklopu projekata koji se izvode unutar Centra i u dogovoru s voditeljima projekata, kako bi se pružila dodatna podrška i suradnja. Drugo, sekcija organizira događanja i samostalno ili u suradnji s drugim odsjecima, katedrama ili institucijama izvan Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, birajući teme i goste koji se uklapaju u širok općeniti program Centra.

Osim toga razvila se i bogata nakladnička djelatnost Centra. Od 2009. do kraja 2023. u izdanju ili suizdanju Centra objavljena su 22 sveska iz „Biblioteke Desničini susreti“, devet svezaka „Dijaloga s povodom“

Zajednička fotografija članova Vijeća i vanjskih suradnika Centra za inovativne studije, slijeva nadesno: Darko Babić, Sanja Roić, Ivica Šute, Hrvoje Petrić, Tomislav Brandolica, Drago Roksandić, Matko Globačnik, Filip Šimetin Šegvić, Michal Brandl, Mirjana Polić Bobić, Ivana Hebrang Grgić, Tijana Vokal, Tihana Petrović Leš, Samanta Paronić.

te tri iz serije „Novi pristupi“. Godine 2022. pokrenute su biblioteke „Triplex Confinium“ (do sada dva otisnuta sveska), „Studije“, „Posebna izdanja“ te „Kritika, revizija, vrelo“. Naročito se pritom ističe biblioteka „Studije“, u sklopu koje od 2023. izlaze istraživačke monografije. Autori su prvih dvaju svezaka Zvezdana Sikirić Assouline i Melita Vukina (*Sramotna knjiga. Odgoj i škola, disciplina i dječaci druge polovine 19. stoljeća*) te članovi Centra Hrvoje Petrić i Tomislav Brandolica (*Ekonomska zbilja je crvena nit povijesti: hrvatska historiografija i ekonomska historija*). Pored toga uveden je i Urednički savjet Centra, koji predvodi voditelj, a članovi su mu još Ivana Hebrang Grgić, Marta Janković, Danijela Lucić, Martin Previšić i Drago Roksandić te Boris Bui iz FF pressa.

Među drugim razvijenim djelatnostima Centra dva su posebna projekta. *Ekohistorijski laboratorij* uspostavljen je 2018. godine kao poticaj sinergiji okolišne humanistike, odnosno s usmjerenjem prema transdisciplinarnom umrežavanju na Filozofskome fakultetu i Sveučilištu u Zagrebu s izraženom potrebom daljnega jačanja suradnje društvenih i humanističkih znanosti s prirodnim znanostima u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. U sklopu laboratorija održavaju se javna ili gostujuća predavanja nastavnika, a u suizdavaštvu Centra izlazi i časopis *Ekonomska i ekohistorija: časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša*. Radi se o časopisu kategorije A1 koji izlazi od 2005. godine, od kada je objavljeno ukupno 18 svezaka. Voditelj je *Ekohistorijskog laboratorija* od njegove uspostave Hrvoje Petrić. Drugi je projekt *Mikrohistorijska radionica*, u sklopu koje je objavljen zbornik *Mikrohistorija: pola stoljeća inovacija* (2022), kao teorijski i metodološki

priručnik s prijevodima ključnih tekstova s toga područja. Radionica je osim toga potaknula niz predstavljanja, stručnih rasprava i drugih događanja. Od uspostave radionice do 2023. voditelji su joj Luka Pejić, potom Marko Jelenić, a od 2023. godine Samanta Paronić.

Centar je također uspostavio bogatu suradnju s brojnim inozemnim i domaćim znanstvenim ustanovama, među kojima ističemo: Orijentalni institut Univerziteta u Sarajevu, mreža NISE – National Movements & Intermediary Structures in Europe (utemeljena na Sveučilištu u Antwerpenu), Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu, Odsjek za etnologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru, Znanstveni zavod Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Institut za književnost i umetnost u Beogradu, Sveučilište u Padovi, Zemaljski muzej u Karlsruheu – *Badisches Landesmuseum* itd. Krajem travnja 2024. održano je u Pomorskom muzeju u Pesaru prvo otvorenje izložbe *Jadransko i jonsko brodovlje u novom vijeku (1650–1850) / Navigli dell'Adriatico e dello Ionio in Età Moderna (1650–1850) / Τα πλοία της Αδριατικής και του Ιονίου στους Νεότερους Χρόνους (1650–1850) / Adriatic and Ionian Ships in the Modern Age (1650–1850)*, kojoj su autori Zrinka Podhraški Čižmek, Luigi Divari i Maria Lucia De Nicolò, a realizaciju koje je među ostalim uglednim institucijama od početka podupirao i Centar.

Na sjednici Vijeća Centra 25. siječnja 2024. dogovoreno je preimenovanje u Centar za inovativne studije Filozofskog fakulteta, s engleskom inačicom Centre for advanced studies at the Faculty of Humanities and Social Studies. Članovi Centra smatrali su naime da je takva promjena u skladu s dugotrajnim procesom širenja djelatnosti pojedinih članova Centra, kao i njega sama, odnosno internih stručnih, istraživačkih i znanstvenih ciljeva koji već dulje vrijeme uvelike nadilaze isključivo komponente komparativne historije i interkulturalizma. Promjena imena formalizirana je 22. travnja 2024, kad je odobrena na Fakultetskome vijeću. Time se ostvaruje nov korak na temelju dosadašnje tradicije i rada Centra, što u suštini znači propitivanje inovacijskih potencijala društvenih i humanističkih znanosti, odnosno poticanje i organiziranje stručnih rasprava o različitim teorijskim, metodološkim i praktičnim aspektima tih znanosti u suvremenosti.

Hrvoje Petrić
Filip Šimetin Šegvić

Centar za integrativnu bioetiku

Centar za integrativnu bioetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu osnovan je odlukom Fakultetskoga vijeća 2013. godine kao ustrojbeni jedinicu Fakulteta, što je bio logičan rezultat ranijih intenzivnih istraživačkih, nastavnih i izdavačkih aktivnosti u području bioetike na Fakultetu te nastojanja da se stvori čvršći institucionalni okvir za takve aktivnosti.

Bioetika je relativno mlado i iznimno propulzivno područje rasprava o novovrsnim etičkim problemima čovječanstva (u potezu od kliničke medicinske prakse te biomedicinskih istraživanja i njihove primjene, preko ljudskog odnosa prema ne-ljudskim bićima i prirodi općenito, uključujući uzroke i posljedice ekološke krize, do dilema koje nastaju s rapidnim razvojem biotehnologija i informacijsko-komunikacijskih tehnologija, kao što su kiborgizacija i umjetna inteligencija), koji se sagledavaju u širem znanstvenom, socijalnom, ekonomskom, pravnom, političkom, kulturnom, civilizacijskom i povijesnom kontekstu.

Nakon što se početkom 1970-ih godina formirala u Sjedinjenim Američkim Državama, da bi se potom ubrzano proširila diljem svijeta, doživljavajući burne promjene koje su uvelike ovisile i o određenim socijalno-kulturnim specifičnostima, bioetika se pojavila i u Hrvatskoj, najprije stidljivo 1980-ih godina, a potom artikuliranije 1990-ih, u nizu osmišljenih i međusobno koordiniranih inicijativa i projekata koji su odgovarali na izazove suvremenosti, ali i znanstveno-edukacijske izazove koji su iz toga izvirali. U tom smislu uz teologa Valentina Pozaića sa zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove, sociologa Ivana Šegotu s Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci te pravnika i kulturologa Nikolu Viskovića s Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Splitu među „pionire“ bioetike u Hrvatskoj valja uvrstiti i dvojicu profesora Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Ivana Cifrića s Odsjeka za sociologiju i Katedre za socijalnu ekologiju, koju je upravo on osnovao, te Antu Čovića s Odsjeka za filozofiju i Katedre za etiku. Dok je Cifrić bioetička pitanja problematizirao iz perspektive sociologije, odnosno socijalne ekologije, Čović je to činio iz perspektive filozofije, odnosno filozofske etike, ali obojica s naglašenim interdisciplinarnim pristupom, i to kako u vlastitim istraživačkim projektima i znanstveno-stručnim radovima tako i u entuzijastičnu umrežavanju znanstvenika iz različitih znanstvenih područja, polja i grana, pri čemu su znatnu energiju posvećivali promoviranju bioetičkih sadržaja i pristupa unutar akademske i šire društvene zajednice, poklanjajući posebnu pažnju mladima, tj. studentima te mlađim znanstvenicima i nastavnicima, što je svakako doprinijelo porastu interesa za bioetiku te njezinu razvoju i etabliranju.

Upravo je Ante Čović bio idejni tvorac i inicijator osnivanja Centra za integrativnu bioetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ujedno i prvi njegov voditelj od 2013. do 2018. godine, nakon čega je voditeljem Centra postao Hrvoje Jurić, također s Odsjeka za filozofiju i Katedre za etiku. Od 2017. godine tajnica je Centra Lidija Knorr, koja je u Centru zaposlena na radnom mjestu više asistentice, a uz nju je u Centru od 2015. godine zaposlen i Marko Kos, poslijedoktorand u Centru i na Odsjeku za filozofiju. Od 2016. do 2022. u Centru su kao asistenti, paralelno sa zaposlenjem na fakultetskim odsjecima, bili zaposleni Luka Perušić i

Denis Kos, koji su sada docenti na Odsjeku za filozofiju (Perušić) i Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti (Kos), ali su i nadalje suradnici Centra.

Uz spomenute zaposlenike i voditelje Centar okuplja i druge djelatnike i studente Filozofskoga fakulteta koji se bave bioetičkom problematikom iz perspektive svojih primarnih znanstvenih interesa (primjerice s odsjekâ za filozofiju, sociologiju, informacijske i komunikacijske znanosti, anglistiku, psihologiju i povijest), ali svoje djelovanje ni u ideji ni u praksi ne ograničava na Filozofski fakultet. Naime Centar je osnovan i od osnivanja djeluje sa svrhom interdisciplinarna povezivanja znanstvenika, nastavnika i studenata u okviru Filozofskoga fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu. Ta se suradnja odvija putem istraživačkih, dokumentacijskih i edukativnih projekata i aktivnosti u području bioetike te povezivanja s drugim sveučilištima, izvansveučilišnim institucijama i pojedincima u Hrvatskoj i u inozemstvu. U tom smislu Centar se bavi izradom i izvođenjem domaćih i međunarodnih istraživačkih i infrastrukturnih projekata u području bioetike; prikupljanjem, uređivanjem i održavanjem dokumentacije, knjiga, časopisa i zasebnih članaka u području bioetike; stvaranjem digitalnih baza podataka i umrežavanjem sa srodnim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu; izdavanjem raznorodnih publikacija o bioetičkoj problematici; organiziranjem tribina, okruglih stolova, ljetnih škola, simpozija i konferencija; davanjem stručnih mišljenja i izradom ekspertiza u području bioetike; pružanjem stručne i infrastrukturne podrške radu bioetičkih tijela u Hrvatskoj; izradom i provođenjem edukacijskih programa na različitim razinama obrazovanja, kao i u sferi cjeloživotnog obrazovanja; popularizacijom bioetike u znanstveno-stručnoj i široj javnosti; implementacijom rezultata znanstveno-stručnih aktivnosti kroz suradnju s različitim socijalnim i kulturnim institucijama, projektima i inicijativama.

Pojedini rezultati rada Centra i planovi za sljedeće razdoblje ovom se prilikom ne mogu navesti u sažetoj formi, ali se može istaknuti nekoliko paradigmatičkih aktivnosti koje proizlaze iz onih dosadašnjih i otvaraju perspektivu budućnosti:

- daljnje vođenje, ažuriranje i unapređivanje dokumentacijsko-knjižničnoga fonda namijenjena istraživanjima u području bioetike te njegova digitalizacija u suradnji s Referalnim centrom za bioetiku u jugoistočnoj Europi, koji je također smješten u zgradi Filozofskoga fakulteta;
- priprema, prijava i provođenje znanstvenoistraživačkih projekata, bilo institucijskih, koji se izvode svake godine uz potporu Sveučilišta u Zagrebu, ili bilateralnih (među kojima se izdvajaju dosadašnji projekti s njemačkim i slovenskim partnerima), ili onih koji računaju na potporu Hrvatske zaklade za znanost, zaklada iz inozemstva te Europske unije;
- suorganiziranje raznih, mahom tradicionalnih i dugovječnih bioetičkih skupova, uključujući tribine poput *Bioetičkog utorka* u Zagrebu (od 2005. godine), međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije poput *Lošinjskih dana bioetike* u Malome Lošinj (od 2002.), međunarodne ljetne škole poput *Bioetike u kontekstu* (od 2012.) i svjetskih konferencija kao što je bila ona o etičkoj edukaciji koja je u suradnji s Međunarodnom asocijacijom za etičku edukaciju 2023. godine održana na Filozofskome fakultetu;
- potpora studentskim aktivnostima u području bioetike, poput *Studentske bioetičke radionice* u okviru *Lošinjskih dana bioetike*, koja se kontinuirano organizira od 2005. godine, a u međuvremenu je prerasla i u širi projekt *Bioetički inkubator*;
- izdavanje bioetičkih publikacija, prije svega u suradnji sa zagrebačkom izdavačkom kućom Pergame-na, u čijem je izdavačkome nizu „Bioetika“ dosad objavljeno više od pedeset znanstvenih monografija i zbornika radova;

Dio atmosfere 11. međunarodne konferencije o etičkoj edukaciji, kojoj je Centar bio suorganizator, održane 2023. godine na Filozofskome fakultetu.

- daljnje međuodsječko povezivanje bioetički relevantnih predmeta i kolegija na Filozofskome fakultetu i isto takvo međufakultetsko povezivanje unutar Sveučilišta u Zagrebu, kao i priprema za pokretanje doktorskoga studija integrativne bioetike na temelju ranije izrađenog elaborata;
- razvijanje projektnih i inih suradnji sa srodnim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu te poticanje osnivanja takvih institucija i konkretna pomoć u tome;
- iniciranje javnih rasprava o bioetičkoj problematici ili uključivanje u njih, osobito u slučajevima koji zbog nezadovoljavajuće artikulacije problema izazivaju duboke društvene polarizacije (npr. pobačaj, eutanazija, genetički modificirani organizmi, tretman životinja, transhumanistički projekti), kao i davanje ekspertnih mišljenja, i to ne samo putem medijskih nastupa djelatnika i suradnika Centra nego i prilikom donošenja zakona i drugih pravnih akata te sudjelovanjem u radu (bio)etičkih tijela na raznim razinama.

Značajan zamah radu Centra za integrativnu bioetiku dalo je njegovo uključivanje u mrežu *Znanstvenoga centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku*, koji je proglašen Odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske 2014. godine, a koji se ostvaruje pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao instituciji nositeljici. Upravo zahvaljujući Centru za integrativnu bioetiku Filozofski je fakultet postao institucijom nositeljicom Znanstvenoga centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku kao jednoga od triju znanstvenih

Dio atmosfere Studentske bioetičke radionice, koja se svake godine održava u sklopu međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije Lošinjski dani bioetike u Malome Lošinj.

centara izvrsnosti u društveno-humanističkome području, što je respektabilno priznanje Filozofskomu fakultetu i njegova prednost u odnosu na druge društveno-humanističke fakultete u Hrvatskoj. Znanstveni centar izvrsnosti, a time i fakultetski Centar za integrativnu bioetiku, djeluje na podlozi međunarodno afirmirana koncepta i projekta *integrativne bioetike* kao interdisciplinarna i pluriperspektivna bavljenja problematikom života i manipulacija životom u povijesnoj perspektivi i aktualnim kontekstima, što podrazumijeva i horizontalno, tematsko-predmetno umrežavanje (problemi u spektru „od bolničkog kreveta do klimatskih promjena“), i vertikalno umrežavanje pristupâ, odnosno različitih i svih znanstvenih perspektiva, s proširenjem na raznorodne ne-znanstvene, odnosno kulturne perspektive (svjetonazorske, religijske, rodne, političke, umjetničke i dr.).

Upravo je krug ljudi koje okuplja Znanstveni centar izvrsnosti, a s njime i fakultetski Centar za integrativnu bioetiku na čelu s Antom Čovićem, zaslužan za stvaranje i etabliranje koncepta integrativne bioetike. Inicijalni moment bila je konferencija *Bioetika u južnoj i jugoistočnoj Europi: izgledi integrativne etičke refleksije na podlozi intrakulturnih razlika u Europi*, održana 2004. godine u Interuniverzitetskome centru u Dubrovniku, koja je okupila voditelje i suradnike dvaju znanstvenih projekata – *Bioetika i filozofija* (voditelj Ante Čović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i *Kultura koristi naspram kulture normi: o intrakulturnim razlikama u zapadnjačkoj bioetici* (voditelj Walter Schweidler, Ruhrsko sveučilište u Bochumu) – da bi se iz nje razvili daljnji projekti i aktivnosti, kojih su se pozitivni učinci neprestance umnožavali i obogaćivali, a razvijali su

se na više razina, kao što su znanstveni dijalog, znanstveno-nastavni programi te znanstvenoistraživačka infrastruktura.

U proteklih dvadeset godina ostvaren je silan napredak na tom planu. Bioetičari iz Hrvatske, pogotovo sa Sveučilišta u Zagrebu i s Filozofskoga fakulteta, u tome su igrali ključnu ulogu, s jedne strane inicirajući i održavajući plodotvornu suradnju s njemačkim i drugim europskim i svjetskim bioetičarima, a s druge strane skrbeći za pokretanje i razvoj bioetičke diskusije i institucionalizacije u području jugoistočne Europe, koju su time promovirali kao ravnopravna partnera u internacionalnim razmjerima. Time je također ostvaren napredak u pogledu *europaizacije bioetike* kao protuteže dominantnom angloameričkom pristupu bioetičkoj problematici, uključujući pronalaženje, istraživanje i promicanje „protobioetičkih“ koncepcija (kao što su one u djelima Alberta Schweitzera, Fritza Jahra i Hansa Jonasa) sa svrhom utemeljenja bioetike u europskoj kulturnoj, filozofskoj i znanstvenoj tradiciji.

Danas Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku okuplja više od stotinu znanstvenika, nastavnika i studenata iz Hrvatske te drugih europskih i svjetskih zemalja, kao i sedam hrvatskih ustanova koje se koordinirano, prema utvrđenu znanstvenome programu, bave bioetičkom problematikom. Uz Centar za integrativnu bioetiku Filozofskoga fakulteta to su: Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu, Dokumentacijsko-istraživački centar za europsku bioetiku Sveučilišta u Rijeci, Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Centar za integrativnu bioetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu, Centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te Referalni centar za bioetiku u jugoistočnoj Europi pri Hrvatskome filozofskom društvu.

S obzirom na sve rečeno Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i njegov Centar za integrativnu bioetiku prva su adresa na koju se treba javiti svatko koga zanima aktualna i u svakome pogledu važna bioetička problematika.

Hrvoje Jurić

Djelatnici i suradnici Centra za integrativnu bioetiku

ČOVIĆ, Ante (Split, 1949) (1976–2018) 2013. voditelj Centra za integrativnu bioetiku.

JURIĆ, Hrvoje (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2018. voditelj Centra za integrativnu bioetiku.

KNORR, Lidija (Zagreb, 1989) (2017) 2017. asist., 2023. viša asist.

KOS, Denis (Varaždin, 1990) (2016) 2016. asist., 2023. doc.

KOS, Marko (Varaždin, 1986) (2015) 2015. asist., 2021. poslijedoktorand.

PERUŠIĆ, Luka (Zagreb, 1987) (2016) 2016. asist., 2022. doc.

Centar za kognitivnu znanost

Iako je kognitivna znanost u svijetu prisutna već desetljećima te je jedna od najbrže rastućih međudisciplina, u Hrvatskoj do osnivanja Centra za kognitivnu znanost nije postojala nijedna obrazovna institucija koja bi sustavno poticala razvoj kognitivne znanosti i studijski program u tom značajnom međudisciplinarnom području. Kao izuzetak možemo navesti jedino doktorski studij *Jezik i neurokognitivna znanost* (JEKON) na Sveučilištu u Zagrebu, koji pokriva jedan dio heksagona kognitivne znanosti te na doktorskoj razini daje studentima priliku da se okušaju u međudisciplinarnim temama povezanim s jezikom. S druge strane Centar za kognitivnu znanost okuplja disciplinarne i međudisciplinarne znanstvenike koji se zajednički dotiču svih disciplina koje čine heksagon kognitivne znanosti. Vijeće Centra čine lingvisti, psiholozi, antropolozi, filozofi, matematičari, stručnjaci za računarstvo i umjetnu inteligenciju, neuroznanstvenici. Osim zajednički osmišljenoga studijskoga programa kognitivne znanosti članovi Centra surađuju u osmišljavanju promocije kognitivne znanosti, umrežavanju sa srodnim centrima u inozemstvu, povezivanju s inovacijskim centrima u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama, prijavi međudisciplinarnih znanstvenih projekata i projekata u suradnji s privredom te na povezivanju s poslodavcima u svrhu promicanja inovacije i jačanje spona između znanosti i privrede.

Ideja o osnivanju ovoga Centra na Filozofskome fakultetu i želja da se to učini postojale su godinama, ali su svoj jasniji oblik i sadržaj dobile tijekom siječnja 2022. godine, kada je u postupak vrednovanja predan novoizrađeni prijedlog dvojezičnog interdisciplinarnog združenog studijskoga programa *Primijenjena kognitivna znanost* (PrimKogZna), odnosno *Applied Cognitive Science* (AppCogSci), koji je izrađen u sklopu projekta *Izazovi za društvene i humanističke znanosti: novi studiji i sustav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu*. U procesu izrade standarda zanimanja (Stručnjak za primijenjenu kognitivnu znanost) i standarda kvalifikacije te zatim i samoga studijskoga programa sudjelovali su nastavnici s nekoliko odsjeka Filozofskoga fakulteta, odnosno zavoda s partnerske institucije – Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu. Voditeljica radne skupine za izradu studijskoga programa i idejna začetnica studija i Centra jest izv. prof. dr. sc. Renata Geld, koja je inicirala procese strukturiranja ustrojbene jedinice koja postaje i formalni i neformalni prostor međudisciplinarne suradnje.

Centar je osnovan 5. travnja 2023. Nastao je kao mjesto suradnje nastavnika i znanstvenika koji sudjeluju u izvođenju prvog hrvatskog diplomskog studijskoga programa iz područja kognitivne znanosti i to s naglaskom na sinergiji društveno-humanističkih i tehničkih znanosti. Njegova je temeljna uloga biti ustrojbom jedinicom Fakulteta koja je odgovorna za izvođenje programa *PrimKogZna* te mjestom provedbe s njime povezanih razvojnih, znanstvenih i stručnih aktivnosti. Centar time predstavlja neizmjerni potencijal i značaj za strateški razvoj Filozofskoga fakulteta i njegova daljnjeg pozicioniranja na europskim znanstvenim i akademskim kartama. Za voditeljicu Centra za kognitivnu znanost kao i novoga studija izabrana je izv. prof. dr. sc. Renata Geld, za zamjenicu voditeljice Centra izabrana je izv. prof. dr. sc. Kristina Kocijan, a za suvoditelja studija izv. prof. dr. sc. Dario Bojanjac (FER).

Članovi Vijeća Centra okupljeni na konstitutivnoj sjednici Centra za kognitivnu znanost.

Kao temeljne ciljeve i zadatke Centar je postavio sljedeće:

1. promidžba međudisciplinarnе suradnje znanstvenika iz heksagona kognitivne znanosti i srodnih disciplina;
2. organizacija gostovanja uglednih europskih i svjetskih kognitivnih znanstvenika;
3. koordinacija izvođenja združenoga diplomskog studijskog programa *PrimKogZna*;
4. izgradnja i produbljivanje spona s privredom i poslodavcima;
5. osmišljavanje jednog ili više nekoliko programa cjeloživotnog obrazovanja iz područja primijenjene kognitivne znanosti;
6. provedba edukacija u sklopu nekoliko programa cjeloživotnog obrazovanja iz područja i tema (primijenjene) kognitivne znanosti;
7. osmišljavanje, organizacija i provedba međudisciplinarnih modula za studente Filozofskoga fakulteta, studente ostalih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu kao i studente drugih hrvatskih i inozemnih sveučilišta;
8. popularizacija (kognitivne) znanosti;
9. popularizacija inovacije kao temeljne sastavnice studijskoga programa *PrimKogZna*.

Temeljna je poveznica svih ciljeva Centra, a osobito onih vezanih za kvalitetnu provedbu studijskih programa i edukacija, stvarati stručnjake koji su medijatori između znanosti i industrije, inovatori koji razumiju međudisciplinarna pitanja, posebice ona vezana uz odnos između čovjeka i tehnologije. Studij *PrimKogZna* nastao je na temelju stvarnih potreba tržišta rada te se snažno oslanja na suvremena znanstvena kretanja iz polja u kojima djeluju nastavnici i znanstvenici uključeni u izvedbu studijskog programa.

Studij je osmišljen tako da ima disciplinarne i međudisciplinarne kolegije te one koji su fokusirani na transversalne vještine, dakle na razvoj nekih općekognitivnih, društvenih i komunikacijskih vještina. Studenti na prvoj godini studija imaju kolegije koji ih uvode u discipline koje nisu imali tijekom svojega prijediplomskog studija. Na drugoj godini studija studenti pohađaju međudisciplinarne predmete smisleno ogrupljene kako bi studente usmjerili prema određenim aspektima kognitivne znanosti te im omogućili kvalitetan razvoj međudisciplinarnih kompetencija. Naposljetku Centar brine o tome da studenti tijekom studija imaju aktivnu vezu s poslodavcima, da se uključuju u aktivnosti centara za razvoj karijera pri Filozofskome fakultetu i Fakultetu elektrotehnike i računarstva te da sudjeluju u konkretnim inovacijskim procesima koji se provode unutar postojećih kreativnih ekosustava, kao što je *venture builder* Nuqleus, FER-ov projekt kojemu je cilj znanstvenicima pružiti kompletnu potporu u komercijalizaciji rezultata znanstvenih istraživanja.

U izvedbu programa uključeni su nastavnici s ukupno šest odsjeka Filozofskoga fakulteta (Odsjek za anglistiku, Odsjek za fonetiku, Odsjek za psihologiju, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Odsjek za južnoslavenske jezike i književnost) i šest zavoda Fakulteta elektrotehnike i računarstva (Zavod za primijenjeno računarstvo, Zavod za primijenjenu matematiku, Zavod za elektroničke sustave i obradu informacija, Zavod za elektroniku, mikroelektroniku, računalne i inteligentne sustave, Zavod za osnove elektrotehnike i električka mjerenja, Zavod za komunikacijske i svemirske tehnologije). Svi nastavnici koji sudjeluju u studijskom programu ujedno čine i Vijeće Centra za kognitivnu znanost. Središnje tijelo u Vijeću Centra predstavlja Vijeće studija *PrimKogZna*, a čine ga izv. prof. dr. sc. Dario Bojanjac (FER), izv. prof. dr. sc. Ana Sović Kržić (FER), izv. prof. dr. sc. Alan Jović (FER), izv. prof. dr. sc. Renata Geld (FF), doc. dr. sc. Diana Tomić (FF), izv. prof. dr. sc. Ivana Hromatko (FF) i doc. dr. sc. Sanja Kišiček (FF).

Kako bi studente i javnost upoznali s novim studijem, njegovom strukturom i misijom, članovi Vijeća studija i voditelji Centra i studija *PrimKogZna* osmislili su akademsku kampanju koja se sastojala od predstavljanja studija i kognitivne znanosti kao međudisciplinarnih. Osmišljen je suvremeni vizualni identitet Centra i studija, a tijekom 2023. godine održana su i tri velika predstavljanja studijskoga programa na obama partnerskim fakultetima.

O aktualnosti i velikom interesu za polje kognitivne znanosti u Hrvatskoj govori i činjenica da su ta predstavljanja okupila preko pet stotina zainteresiranih studenata, novinara, poslodavaca, kao i nastavnika s drugih fakulteta i sveučilišta. Svako je događanje uključivalo i izlaganja kognitivnih znanstvenika u gostima, pa je tako Centar na FF i FER doveo profesora Todda Oakleya (Sveučilište Case Western Reserve, Ohio, SAD) i profesora Bipina Indurkhye (Jagelonsko sveučilište u Krakovu, Poljska). O aktivnu promicanju djelatnosti Centra i snažnu povezivanje studija s tržištem rada govore i sudjelovanja suvoditelja studija u panelima o budućnosti tržišta rada i visokog obrazovanja te činjenica da su studentima studija *PrimKogZna* osigurane stipendije preko zainteresiranih poslodavaca.

Centar je u rujnu 2023. uspješno proveo prvi kvalifikacijski postupak te popunio planiranu kvotu od 30 studenata. U kvalifikacijski je postupak ušlo preko 60 izuzetno kvalitetnih kandidata s nekoliko hrvatskih i

Predstavljanje novoga studija pred više od 300 zainteresiranih studenata, 2023.

stranih sveučilišta te je time konkurencija bila vrlo jaka. Po prvi puta u povijesti Sveučilišta u Zagrebu na isti su se diplomski studij upisali studenti iz područja društvenih, humanističkih, tehničkih i prirodnih znanosti te jedan student iz umjetničkoga područja.

Studij budućnosti, kako su Primijenjenu kognitivnu znanost nazvali mediji, primjer je studija koji društvene i humanističke znanosti povezuje s tehničkim znanostima te ih vraća u fokus interesa studenata i javnosti. Navedeno ne čudi i dolazi u pravo vrijeme kako bi tehnološki razvoj bio praćen društveno-humanističkim saznanjima o tome kako ga nadzirati i koristiti za boljitak čovjeka.

Renata Geld

Centar za obrazovanje nastavnika

O CENTRU DANAS

Centar za obrazovanje nastavnika (CZON) na Filozofskome je fakultetu osnovan 2005. godine. Temeljna je djelatnost Centra pružanje temeljnih nastavničkih kompetencija studentima nastavničkih studija Filozofskoga fakulteta. Centar izvodi obvezne kolegije *Sustavnu pedagogiju, Psihologiju odgoja i obrazovanja i Didaktiku*, a metodičke kolegije i nastavničku praksu iz pojedine struke izvode sami odsjeci Filozofskoga fakulteta. Osim toga studenti na izbornim kolegijima koji su u ponudi CZON-a mogu steći brojna druga znanja i vještine iz različitih područja poput filozofije odgoja, sociologije obrazovanja, govorništva, jezičnog izražavanja, informacijske pismenosti te poučavanja nadarenih učenika. Tijekom pripreme reformiranih studijskih programa u ak. god. 2022/23. Centar čini dodatni iskorak u povezivanju pojedinih odsjeka Filozofskoga fakulteta razvijajući brojne nove izborne kolegije i proširujući sadržaje temeljnoga nastavničkog obrazovanja na kolaboraciju, medijsku pismenost, vrednovanje kao ključnu kompetenciju budućih nastavnika te međupredmetne teme i inkluziju. Kroz ponudu spomenutih obveznih i izbornih kolegija – uz metodičke kolegije, ali i izborne kolegije s nastavničkim kompetencijama koje za svoju struku nude pojedini odsjeci – temeljne nastavničke kompetencije u sklopu studija Filozofskoga fakulteta suvremen su odgovor na izazove nastavničke profesije usmjeren na cjeloživotno obrazovanje budućih nastavnika.

Centar za obrazovanje nastavnika od 2014. godine provodi i *Dopunsku pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičku izobrazbu* (DPPMI) za stjecanje nastavničkih kompetencija namijenjenu osobama koje su prema odredbama *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* i *Zakona o strukovnom obrazovanju* stekle sve ostale preduvjete za zapošljavanje u osnovnim i srednjim školama, osim potrebnih pedagoških kompetencija. Program se temelji na sličnim sadržajima za stjecanje temeljnih nastavničkih kompetencija na redovnome studiju te uz pedagoške, psihološke, didaktičke i metodičke kolegije uključuje i znanja iz područja filozofije, sociologije, hrvatskoga jezika, informacijske pismenosti, govorništva, upravljanja razredom, njege glasa itd., čime se ističe u usporedbi s brojnim sličnim programima Sveučilišta u Zagrebu, ali i drugih sveučilišta u zemlji. Programom se stječe 60 ECTS-bodova, a nastava se izvodi tijekom dvaju godišnjih ciklusa u komprimiranu obliku karakterističnu za programe cjeloživotnog obrazovanja.

Cjeloživotno obrazovanje i obrazovanje odraslih razvojni je smjer Centra, stoga je 2019. godine pokrenuta edukacija *OSMISLI – Osnaživanje temeljnih nastavničkih kompetencija visokoškolskih nastavnika*. Cilj programa cjeloživotnog obrazovanja visokoškolskih nastavnika jest unapređenje i osnaživanje temeljnih nastavničkih kompetencija kao predujeta unapređenja kvalitete studijskih programa. Razvoj programa započinje 2005. godine, kad se održava prva edukacija za nastavnike Ekonomskoga fakulteta, odnosno 2019. godine, kad ista sastavnica Sveučilišta u Zagrebu još jednom iskazuje potrebu za unapređenjem nastavničkih kompetencija svojih asistenata, viših asistenata i docenata. Konačan sadržaj programa razvijen je u sklopu projekta *Izazovi za društvene i humanističke znanosti: novi studiji i su-*

SeZona CZON-a – zajednička fotografija sudionika na kraju prvoga dana skupa poslije nastupa klape „Balinjera”, 2023.

stav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a Vijeće Filozofskoga fakulteta službeno ga je verificiralo 2022. godine. Edukacija je usklađena s nacionalnom Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije te ESG-standardima (standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskome prostoru visokog obrazovanja koje čine usklađeni kriteriji kvalitete na temelju kojih se provode institucijski procesi akreditacije ili reakreditacije). Do danas je provedeno nekoliko ciklusa edukacije za nastavnike Rudarsko-geološko-naftnoga fakulteta, Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije, Ekonomskoga fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva, Filozofskoga fakulteta te pojedince s Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta i Sveučilišta u Splitu.

Centar za obrazovanje nastavnika u kolovozu je 2023. godine uspješno organizirao prvu domaću stručno-znanstvenu obrazovnu konferenciju pod nazivom *SeZona CZON-a*, s temom mentalnih modela u učenju i poučavanju. U radu konferencije sudjelovalo je stotinjak učitelja i nastavnika koji su se kroz pozvana predavanja, primjere dobre prakse i ostale sadržaje uključili u aktivnosti cjeloživotnog obrazovanja Filozofskoga fakulteta. U organizacijskom odboru konferencije bile su Sanja Jurić, Sanja Kišiček, Marta Klemenčić, Mara Sesar i Diana Tomić, dok su programski odbor činili brojni znanstvenici i stručnjaci, predstavnici Agencije za odgoj i obrazovanje, udrugâ ravnatelja te drugih institucija povezanih s obrazovanjem, a iz Centra u njemu su bile Aleksandra Mindoljević Drakulić i Mirjana Šagud. Cilj je konferencije povezivanje Centra za obrazovanje nastavnika sa zajednicom učitelja i nastavnika te stvaranje platforme za dijalog o obrazovnim pitanjima te jačanje dvosmjerne veze znanosti i prakse.

RAZVOJ CENTRA ZA OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Iako se razvoj Centra vidi iz opisa temeljnih djelatnosti i aktivnosti posljednjih godina, treba naglasiti da su promišljanja o obrazovanju nastavnika te njihovo poučavanje jedan od stupova Filozofskoga fakulteta kao institucije za obrazovanje najvećega broja nastavničkih zanimanja u Hrvatskoj.

Obrazovanje (budućih) nastavnika provodilo se još potkraj 19. stoljeća, ponajprije u institucijskim okvirima Mudroslovnoga, danas Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 1874. godine filozof Franjo pl. Marković držao je prva predavanja i vježbe iz pedagogije i didaktike, što se smatra početkom pedagoške izobrazbe budućih nastavnika. No sustavnu nastavu pedagogije za studente Filozofskoga fakulteta uveo je Đuro Arnold, koji je 1896. godine oformio Pedagogijski seminar. Arnold je tijekom idućih 30 godina kontinuirano držao nastavu iz pedagogije i vodio pedagoško-didaktičke vježbe za studente Filozofskoga fakulteta. Također je svojim studentima, budućim srednjoškolskim profesorima, omogućio obveznu školsku praksu, što je bio početak praktičnog osposobljavanja tadašnjih studenata. Arnolda je naslijedio Stjepan Matičević, i to u vrijeme kad se 1920-ih godina pedagogija odvojila od filozofije. Matičević je bio jedini profesor pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, pa je kao akademik svojim položajem i djelovanjem u Akademiji znatno pridonio afirmaciji pedagogije i idejama o obrazovanju nastavnika. U osvit Drugoga svjetskog rata akademika Matičevića zamijenili su pedagozi Vlado Petz i Stjepan Pataki. Pataki je imao velike zasluge na planu utemeljenja pedagogije kao bitne discipline u programima nastavničkih studija, tim više što je svoje iskustvo temeljio na činjenici da je sâm mnogo godina radio kao srednjoškolski profesor. Nakon rata Pedagogijski seminar postao je Pedagoški institut Filozofskoga fakulteta, kojemu je na čelu bio predstojnik S. Pataki. Institut je imao sljedeće ciljeve: studente Filozofskoga i Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta pripremati za uspješno obavljanje nastavničkoga poziva i organizirati studij pedagogije; omogućiti daljnje pedagoško-metodičko usavršavanje srednjoškolskih profesora; proučavati i unapređivati pedagogiju u teoriji i praksi te objavljivati rezultate znanstvenih istraživanja iz tih područja. Ti su ciljevi dio misije i vizije Centra za obrazovanje nastavnika i danas.

Od 1960-ih godina i druge su visokoškolske ustanove počele organizirati edukaciju budućih nastavnika (primjerice Visoka defektološka škola, Visoka škola za fizičku kulturu, Muzička akademija i dr.), pa se u skladu s novom obrazovnom reformom stvorila ideja o jedinstvenome sveučilišnome centru koji bi se bavio i pedagoško-psihološkom izobrazbom nastavnika i objavljivanjem relevantnih znanstvenih istraživanja. Tu je ideju potaknuo vodeći didaktičar u tadašnjoj Jugoslaviji, pedagog Pero Šimleša. Tako je Sveučilišni centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje počeo s radom akademske 1975/76. godine, na čelu s prvim direktorom pedagogom Antom Vukasovićem. Zbog političkih promjena Sveučilišni se centar 1981. godine integrirao s Odsjekom za pedagogiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i Pedagoškom akademijom u Petrinji i Čakovcu. Zajedno su tvorili širu ustanovu OOUR (tj. Osnovnu organizaciju udruženoga rada) Pedagogijske znanosti, koja je preuzela pedagoško-psihološku izobrazbu nastavnika. Već 1980-ih godina uz pedagoško-psihološke sadržaje nastavničko obrazovanje uključuje i znanja iz drugih struka te su se tijekom četiriju semestara predavali sljedeći kolegiji: *Opća pedagogija, Psihologija odgoja i obrazovanja, Didaktika, Sociologija odgoja i obrazovanja i Kultura govora i pisanja*.

Sredinom 1990-ih godina Odsjek za pedagogiju kraće je vrijeme bio integriran s Odsjekom za pedagoško-psihološku izobrazbu; nakon razdvajanja sredinom 1990-ih Odsjek za pedagoško-psihološku izobrazbu ostaje dio Pedagoške akademije, danas Učiteljskoga fakulteta.

Aleksandra Mindoljević Drakulić s ekipom Hrvatske radiotelevizije na predstavljanju knjige „Školska fobija“, 2016.

Uvođenjem bolonjskih studijskih programa sredinom 2000-ih godina još se jednom javlja potreba za ustrojem organizacijske jedinice Filozofskoga fakulteta koja će pružati temeljno nastavničko obrazovanje u sklopu brojnih nastavničkih studija, povezivati odsjeke koji izvode nastavničke programe i aktivno promišljati budućnost nastavničkog obrazovanja. Potvrda kontinuiteta temeljnoga nastavničkog obrazovanja na Filozofskome fakultetu vidljiva je kroz neprekinuto izvođenje kolegija iz područja pedagogije i didaktike te psihologije odgoja i obrazovanja koje su izvodili Odsjek za pedagogiju i Krunoslav Matešić, koji je izvodio nastavu kolegija *Psihologija odgoja i obrazovanja*. Matešić je 1982. zaposlen u OOUR-u Pedagogijske znanosti Filozofskoga fakulteta, a od 2006. do 2014. službeno je jedini zaposlenik Centra za obrazovanje nastavnika. Ponovnom ustroju Centra svakako su doprinijeli pedagozi Vlatko Previšić, Vladimir Jurić i Neven Hrvatić, ali i brojni profesori s Odsjeka za psihologiju, Odsjeka za filozofiju, Odsjeka za kroatistiku, Odsjeka za fonetiku i Odsjeka za sociologiju, koji i danas sudjeluju u radu Centra za obrazovanje nastavnika postavljajući temelje interdisciplinarna nastavničkog obrazovanja kao pokazatelja snage i kvalitete Filozofskoga fakulteta.

Kadrovsko osnaživanje Centra počinje 2016. godine te se kontinuirano nastavlja dolaskom novih djelatnika. Na taj se način posljednjih godina stvara jasan identitet Centra na samoj instituciji, ali i u široj zajednici. Danas Centar za obrazovanje nastavnika ima četiri zaposlenice, koje osim na znanstvenome doprinosu nastavu na kolegijima Centra temelje i na bogatu iskustvu iz prakse te tako čine relevantan tim koji se pedagoški i empirijski bavi obrazovanjem učitelja i nastavnika.

Završetak edukacije OSMISLI, 2021.

Obrazovanje budućih nastavnika neupitno jest zalog za budućnost. Sjetimo li se popularna trokuta učenic-škola-obitelj, vrh te trijade i njegov najzdraviji dio jest – učenik. Škola i obitelj snažno su zainteresirani za učenika. Za školu učenik je smisao njezina profesionalnoga postojanja, a za obitelj smisao cjelokupna postojanja. Budući da je jedino mjesto koje zaista možemo promijeniti u nama samima, jedan od obrazovnih ciljeva CZON-a jest da student kao potencijalni nastavnik uz stjecanje različitih teorijskih i praktičnih znanja i sebe bolje upozna. Potiče ga se da poboljša i nauči njegovati svoj vrijedan obrazovni kapacitet kako bi mogao empatično razumijevati buduće učenike, poznavati njihov put prema zrelosti te raditi na motivaciji u odnosu s njima. Uz znanja jednako je važna i osobnost nastavnika, na osnovi koje on ostvaruje snažan, autentičan i povjerljiv odnos sa svojim učenikom. Za to nije dostatna upućenost iz knjiga, već se studenti usmjeravaju na školsku praksu uz mentorstvo svojih nastavnika koji vode metodičke kolegije na pojedinim studijima. Kolegiji kojima studenti stječu nastavničke kompetencije na Filozofskome fakultetu osim stjecanja znanja, razvoja vještina, uvida u interdisciplinarnost važnu i nužnu za nastavničku profesiju studentima omogućavaju i oslobađanje stvaralačkih sposobnosti i pomažu ojačati njihov osobni i profesionalni (nastavnički) identitet.

Iako je Centar za obrazovanje nastavnika tijekom vremena mijenjao nazive, ustroj i organizacijske jedinice, smisao mu je ostao isti: obrazovanje. Danas Centar aktivno sudjeluje u svim procesima i tijelima Filozofskoga fakulteta razvijajući se u kontekstu suvremena cjeloživotnog obrazovanja, istovremeno izgrađujući

svoj identitet kao fakultetsko i društveno interdisciplinarno središte usmjereno na unapređenje kvalitete nastavničkih kompetencija i obrazovanja općenito.

Aleksandra Mindoljević Drakulić

Marta Klemenčić

Diana Tomić

LITERATURA

Centar za obrazovanje nastavnika Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. O Centru – Povijest. Dostupno na: <http://czon.ffzg.hr/o-centru/o-centru-povijest> (25. 1. 2024).

Gruden, Z. *Psihoterapijska pedagogija*. Zagreb: Medicinska naklada, 1994.

Matijević, M. Značajni pedagozi i najvažnija pedagoška djela u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća. *Napredak*. 150, 3/4(2009), 301–319. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/82822> (25. 1. 2024).

Previšić, V.; Šoljan, N. N.; Hrvatić, N. *Pedagogija – prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, 2007.

Djelatnici Centra za obrazovanje nastavnika

DJELATNI

JURIĆ, Sanja (Split, 1965) (2022) 2022. doc.

KIŠIČEK, Sanja (Zadar, 1984) (2022) 2022. doc.

KLEMENČIĆ, Marta (Varaždin, 1992) (2020) 2020. predavačica.

MINDOLJEVIĆ DRAKULIĆ, Aleksandra (Split, 1969) (2016) 2016. viša predavačica.

NIKOLIĆ, Kristijan (Slavonski Brod, 1998) (2023) 2023. tajnik Centra za obrazovanje nastavnika.

UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

COTA, Gordana (Zagreb, 1952) (1995–2019) 1995. tajnica Centra za obrazovanje nastavnika.

HORVAT, Tina (Zagreb, 1984) (2019–2022) 2019. tajnica Centra za obrazovanje nastavnika.

IVANKOVIĆ, Iva (Zagreb, 1982) (2019–2021) 2019. doc.

MATEŠIĆ, Krunoslav (Kaptol, 1949) (1982–2014) 1982. predavač, 2006. doc., 2011. izv. prof.

ŠAGUD, Mirjana (Čakovec, 1957) (2006–2023) 2006. znan. suradnica, 2008. doc., 2013. izv. prof., 2020. red. prof.

Centar za razvoj karijere

Centar za razvoj karijere (CERK) Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu osnovan je 2016. godine sa svrhom pružanja savjetodavne i obrazovne podrške studentima u planiranju karijere, karijernom samopoznavanju i aktivnom traženju posla. Osnovne su aktivnosti Centra pružanje usluga individualnoga savjetovanja te održavanje grupnih radionica iz vještina upravljanja karijerom za studente Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kako Filozofski fakultet obrazuje studente za zanimanja i poslove koji će uključivati karijerno savjetovanje učenika i radno aktivnoga stanovništva (psihologija, pedagogija, sociologija te nastavnički smjerovi drugih društvenih i humanističkih znanosti), specifičnost je našega Centra uključenost nastavnika i studenata u njegov rad. Primjenom metode društveno korisnog učenja na predmetima *Upravljanje karijerom* i *Poduzetničke vještine* studenti uz superviziju nastavnika pripremaju i izvode radionice za svoje kolege te provode karijerna savjetovanja. Tako ćete na mrežnim stranicama Filozofskoga fakulteta pronaći stranicu SPARK, na kojoj možete procijeniti svoj psihološki poduzetnički profil (PPP), ali i steći neke poduzetničke vještine. Prof. dr. sc. Zvonimir Galić, dr. sc. Nikola Erceg i njihov tim pozivaju vas na taj izazov i poručuju:

Nedavno istraživanje objavljeno u časopisu Science (Campos i dr. 2017) otkrilo je da trening psiholoških poduzetničkih vještina povećava vjerojatnost poslovnog uspjeha više od tradicionalnog treninga poslovnih poduzetničkih vještina. Upravo takve vještine mi nudimo u sklopu edukacija objavljenih na ovoj stranici.

Karijera bez barijera ime je za Tjedan karijera na Filozofskome fakultetu koji se svake godine održava krajem zimskoga semestra. U okviru predmeta *Upravljanje karijerom* prof. dr. sc. Darja Maslić Seršić, doc. dr. sc. Jasmina Tomas i njihov tim studenata održavaju brojne radionice i individualna savjetovanja za studente. U posljednje četiri godine kroz te je aktivnosti prošlo više stotina studenata našega Fakulteta. *Karijera bez barijera* oglašava se svake godine i poziva studente na sudjelovanje. Osim sadržaja samih radionica studenti na predmetu *Upravljanje karijerom* organiziraju taj događaj i osmišljavaju njegov vizualni identitet. Plakatima sličnima onomu na slici iz ak. god. 2022/23. naš je Fakultet ukrašen svaki siječanj.

Kako se nalazi na fakultetu na kojemu se provode istraživanja karijernoga ponašanja te se obrazuju studenti u tom području, Centar za razvoj karijere Filozofskoga fakulteta prepoznat je kao mjesto izvrsnosti za osmišljavanje i provedbu intervencija s ciljem karijernog osnaživanja pojedinaca i grupa. Tako naš Centar organizira i provodi edukacije za druge karijerne savjetnike, posebno one u sustavu visokog obrazovanja, a u tome ima organizacijsku i financijsku podršku Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) i Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU).

KARIJERA BEZ BARIJERA

16. - 20. SIJEČNJA 2023.

- IMATE LI RADNOG ISKUSTVA?**
radionica
Znate li kako ćete odgovoriti poslodavcu na ovo pitanje? Dodi na radionicu i saznaj što je to radno iskustvo i kako ga steći još tijekom studiranja.
- GOTOV FAKS, A ŠTO SAD?**
radionica aktivnog traženja posla
Pitanje je za koje se svaki student priprema. Kako naći pravi posao te kako se onda za njega i pripremiti – mi imamo odgovore! Dodi na našu radionicu i nauči sve trikove koji će ti olakšati zaposlenje!
- SOCIJALNI KAPITAL**
radionica
Dodi na radionicu socijalnog kapitala i nauči kako uložiti u svoju mrežu ljudi te izgraditi kapital za budućnost!
- KARIJERNI PLAN**
radionica
Put od tisuću milja počinje prvim korakom, davnog je rekao Lao Tse. No, što ako ne znaš kamo krenuti? Pitaš se što ćeš nakon faksa? Dodi na ovu radionicu i nauči izraditi vlastiti karijerni plan.
- KARIJERNO SAVJETOVANJE**
radionica
Dvoumiš se u kojem smjeru želiš razvijati karijeru? Želiš saznati kako lakše ostvariti svoje karijerne ciljeve? Prijavi se na individualno karijerno savjetovanje i pronađi odgovore na svoja pitanja!
- MOLBA I ŽIVOTOPIS**
radionica
Zanima te kako se istaknuti u moru generičkih životopisa i molbi? Kroz teorijski okvir i praktične primjere, na ovoj ćeš radionici saznati upravo to! Pridruži nam se kako bismo ti pomogli doći do tvog idealnog posla!
- SELEKCIJSKI INTERVJU**
radionica
Prošao/ta si u sljedeći krug selekcijskog procesa i ideš na intervju? Čestitamo! Ako želiš znati što sve možeš očekivati i kako ostaviti što bolji dojam, dodi na našu radionicu!

Centar za razvoj karijera predstavlja:

Ciklus radionica i karijernih savjetovanja za studente Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Prijave putem Omega:
Pronađi kolegij Karijera bez barijera, upiši lozinku **bezbarijera** i odaberi jednu ili više aktivnosti

Studenti psihologije FFZG-a donose

Studentske radionice iz poduzetništva

Želiš biti sam svoj šef?
(fakultetski obrazovan)

21.5. 13:30
Mjerenje (tvojih) poduzetničkih sklonosti
15:00
Uvjeravanje

28.5. 13:30
Osnovni pojmovi poduzetništva
15:00
Pitch i karizmatički nastup

Konferencijska dvorana, FFZG knjižnica
Besplatan ulaz

više info

ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Lijevo: Karijera bez barijera 2023 – plakat kojim studenti psihologije na predmetu Upravljanje karijerom oglašavaju radionice i karijerna savjetovanja u sklopu četvrtoga Tjedna karijera na Filozofskome fakultetu. Desno: Plakat studentske radionice poduzetničkih vještina, 2024.

Osim karijernoga savjetovanja studenata Centar za razvoj karijere provodi istraživanja karijernoga razvoja i potreba studenata, povezuje naš Fakultet s gospodarstvom i poslodavcima, bavi se informacijskom i dokumentacijskom aktivnošću te sudjeluje u poslovima upravljanja ljudskim potencijalima na našem Fakultetu. Navedene djelatnosti Centar ostvaruje i kroz jednogodišnje i višegodišnje znanstvenoistraživačke i druge projekte koje zainteresirani nastavnici i suradnici Fakulteta i Centra prijavljuju i ostvaruju kao dio cjelokupnih djelatnosti Centra. Ti projekti okupljaju članove različitih odsjeka, drugih fakulteta i sveučilišta te suradnike iz gospodarstva.

Dva višegodišnja projekta Europskoga socijalnog fonda obilježila su rad Centra: *P-S-I Podrška studenata u integraciji marginaliziranih skupina na tržište rada* (2019–2021) i *Učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu* (2020–2023). Voditelj prof. dr. sc. Dragan Bagić i njegov tim u okviru drugoga projekta unaprijedili su obavljanje prakse na našem Fakultetu te ustanovili jedinstvenu bazu mentora i nastavnih baza koje su važan dio obrazovnoga procesa naših studenata na svim

razinama studija. Važno je istaknuti da su oba projekta omogućila zapošljavanje u Centru naših mladih alumna, koji su bili nositelji brojnih aktivnosti Centra. Tri zaposlenika značajno su pridonijela razvoju Centra: Dario Galešić, mag. psych., dr. sc. Jana Kiralj i Marija Gudan, mag. educ. francuskoga jezika i književnosti i mag. educ. poljskoga jezika i književnosti. Osim toga Centar se uključio u aktivnosti međunarodnoga projekta Erasmus+ *KeepInPact* (2019–2022), u okviru kojega su razvijeni edukativni e-sadržaji te provedeni treninzi za upravljanje mrežom partnera za pružanje cjeloživotne podrške u razvoju karijere.

Darja Maslić Seršić

LITERATURA

Campos, F.; Frese, M.; Goldstein, M.; Iacovone, L.; Johnson, H. C.; McKenzie, D.; Mensmann, M. Teaching personal initiative beats traditional training in boosting small business in West Africa. *Science*. 357(2017), 1287–1290. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.aan5329>

MREŽNE STRANICE

Centar za razvoj karijere Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/centar-za-razvoj-karijere/> (5. 2. 2024).

SPARK Psihološke vještine za poduzetnike. Dostupno na: <https://spark.ffzg.unizg.hr/> (17. 9. 2023).

Centar za strane jezike

Centar za strane jezike ustrojben je jedinica Filozofskoga fakulteta koja obavlja dvije djelatnosti: izvodi nastavu iz kolegija *Strani jezik struke* i *Strani jezik za akademske potrebe* za studente Filozofskoga fakulteta te održava tečajeve stranih jezika za građanstvo. Obje djelatnosti iznikle su iz zasadâ pionirskoga rada u području nastave stranih jezika Petra Guberine, osnivača Odsjeka za fonetiku, i njegovih suradnika.

ULOGA CENTRA NA FILOZOFSKOME FAKULTETU

Centar izvodi 25 kolegija po semestru na prijediplomskome studiju i 11 na diplomskome studiju, i to za engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i ruski jezik. Nastavu izvodi 11 predavačica i viših predavačica zaposlenih u Centru, koji osim nastavnog osoblja zapošljava i tehničkog suradnika i administrativnu tajnicu.

Kolegiji *Strani jezik struke* i *Strani jezik za akademske potrebe* za cilj imaju pripremiti studente humanističkih i društvenih znanosti da se stranim jezikom služe u akademskoj komunikaciji, kao medijem komunikacije stručne informacije tijekom studija i u budućem stručnome radu. Sadržaj kolegija i pristup pouci jezika usklađen je s tim specifičnim svrhama, odnosno prilagođen specifičnim potrebama studenata humanističkih i društvenih disciplina, kako u smislu svladavanja akademskoga, tj. stručnoga vokabulara na stranome jeziku tako i u smislu svladavanja specifičnih jezičnih vještina potrebnih u akademskoj, tj. stručnoj komunikaciji. U doba akademske mobilnosti kao proklamirana cilja visokog obrazovanja te u svjetlu sve veće internacionalizacije obrazovanja i svijeta rada nesumnjivo je da je poznavanje stranih jezika ne samo prednost nego i nasušna potreba. Značajan dio relevantne literature stručnih kolegija na matičnim odsjecima Filozofskoga fakulteta dostupan je samo u izvorniku na stranome jeziku. Stoga je vještina razumijevanja stručnoga teksta na stranome jeziku često preduvjet svladavanju stručnih znanja od samih početaka studija. Dio studentske populacije provodi semestar ili više na stranim sveučilištima u sklopu programa razmjene Erasmus+ te slušaju predavanja, sudjeluju u nastavnim aktivnostima i, naposljetku, polažu usmene i pismene ispite na stranome jeziku. Za to je potrebno svladati vještinu pretraživanja stručne literature na stranome jeziku, vještinu organiziranja izlaganja o stručnoj temi, vještinu pisanja akademske proze (sažetak, esej), vještinu raspravljanja o stručnoj temi te prije svega vještinu slušanja predavanja na stranome jeziku. Upravo su te vještine očekivani ishodi učenja za polaznike kolegija.

Nastava *Stranoga jezika struke* održava se kroz tri kolegija na prijediplomskoj razini, i to kao *Engleski za sociologe*, *Engleski za psihologe* i *Engleski za informacijske stručnjake*, a izvodi se na razini poznavanja jezika B2/C1 prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike*. S obzirom na to da su ti kolegiji namijenjeni studentima određenih studijskih grupa, uz razvijanje specifičnih jezičnih vještina nužnih u akademskoj komunikaciji i uz svladavanje komunikacijskih i jezičnih konvencija akademskoga diskursa na engleskome jeziku naglasak je i na usvajanju vokabulara struke. *Engleski za informacijske stručnjake* ima status obvezatnoga

Sudionici okrugloga stola Nastava stranih jezika struke na Sveučilištu u Zagrebu i sveučilištima Crne Gore u organizaciji Centra za strane jezike u sklopu projekta Reforma stranih jezika za akademske potrebe u Crnoj Gori, 2022.

kolegija, tj. spada u jezgru struke, dok su *Engleski za sociologe* i *Engleski za psihologe* obvezatno izborni, što znači da su studenti obvezatni izabrati jedan od stranih jezika iz ponude Centra. Drugim riječima, iako je psiholozima i sociolozima *Jezik struke* dostupan, ako žele drugi jezik, upisuju *Jezik za akademske potrebe*.

Nastava *Stranoga jezika za akademske potrebe* odvija se u mješovitim grupama jer isti kolegij upisuju studenti različitih studijskih grupa, što nastavu oplemenjuje živim raspravama u široku spektru humanističkih tema i mišljenja. Dok se *Engleski za akademske potrebe* izvodi isključivo na razini B2/C1 te je predznanje jezika uvjet upisa u kolegij, nastava *Njemačkog, Francuskog, Talijanskog, Španjolskog i Ruskog za akademske potrebe* organizirana je za sve razine znanja, od početne razine A1 do napredne B2.

Ovisno o statusu kolegija u studijskim programima pojedinih odsjeka studenti kolegij upisuju kao obvezatno izborni ili kao izborni. Većina nefiloloških odsjeka kolegij je u svoje programe uvrstila u statusu obvezatne izbornosti, dok studenti filoloških odsjeka kolegij mogu birati kao izborni kolegij iz fakultetske ponude izbornih kolegija. Neki odsjeci zbog specifičnih potreba studija zahtijevaju slušanje određenih jezika. Tako su studenti judaistike, lingvistike i fonetike obvezatni izabrati *Engleski za akademske potrebe*, dok studenti hungarologije i švedskoga jezika biraju *Engleski za akademske potrebe* ili *Njemački za akademske potrebe*, a studenti turkologije i ukrajinstike osim engleskoga i njemačkoga jezika mogu izabrati i ruski. Preporuka za studente filozofije jest odabrati engleski, njemački ili francuski jezik (Jelovčić 2023: 18).

Osim kao obvezatno izborni studenti nefiloloških, ali i filoloških studija kolegij mogu odabrati i kao izborni te ga pohađati dvije godine na prijediplomskome i dvije na diplomskome studiju. Složena organizacija izvođenja nastave na svim razinama poznavanja jezika i u veliku broju grupa studentima omogućuje ne samo napredak u jeziku za koji imaju temeljito predznanje stečeno dotadašnjim školovanjem (najčešće engleski i njemački) nego i učenje nova jezika potrebna u struci ili nastavak učenja tzv. drugoga jezika, onoga kojim vladaju na nižoj razini.

Kolegije Centra u akademskoj godini upisuje u prosjeku 1 000 studenata. Primjera radi u ak. god. 2022/23. upisano je 1 067 studenata na prijediplomskoj i diplomskoj razini studija. Na prijediplomskome studiju nešto više od polovice upisanih studenata pohađa kolegije engleskoga jezika, dok ostali jezici, uz manja odstupanja, privlače podjednako zanimanje. No na diplomskome studiju zanimanje za engleski jezik gotovo je zanemarivo, dok zanimanje za ostale jezike – ponajviše španjolski, njemački i francuski – raste (Jelovčić 2023: 18–19). Prevlast španjolskoga, njemačkoga i francuskoga na diplomskome studiju pokazuje da studenti prepoznaju mogućnosti koje im nude kolegiji Centra te da biraju kontinuirano učiti jedan ili više stranih jezika. Veliko zanimanje za izborne kolegije Centra upućuje na stvarnu i trajnu potrebu studenata Filozofskoga fakulteta za kontinuiranim učenjem stranih jezika tijekom studija.

Za potrebe doktorskih studija na Filozofskome fakultetu Centar provodi ispite iz poznavanja stranih jezika.

Nastavnice Centra redovno se stručno usavršavaju, sudjeluju na stručnim i znanstvenim skupovima, objavljuju stručne i znanstvene radove te surađuju na međunarodnim projektima Centra, slijedeći četrdeset godina dugu tradiciju razvoja nastave stranih jezika za specifične potrebe (*LSP, Language for specific purposes*, kao polje proučavanja i pristup pouci jezika) na Filozofskome fakultetu. Centrom upravlja Stručno vijeće Centra pod vodstvom voditeljice centra.

TEČAJEVI STRANIH JEZIKA

Druga djelatnost Centra s jednako dugom tradicijom jest održavanje komercijalnih tečajeva stranih jezika za građanstvo. U ak. god. 2022/23. bilo je 694 polaznika. Tečajeve osim opće populacije po povoljnijim uvjetima pohađaju i studenti Filozofskoga fakulteta te nastavnici i drugi djelatnici fakulteta. Osim općih tečajeva Centar održava i individualne i grupne tečajeve stranoga jezika za specifične potrebe za individualne polaznike i brojne tvrtke (primjerice tečajevi za djelatnike INA-e, ciklus specijaliziranih tečajeva za nastavnike Specijalističkoga poslijediplomskog studija sportskih ozljeda Kineziološkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2019–2021).

Osim održavanja tečajeva Centar provodi i testiranje za potvrde i svjedodžbe o poznavanju jezika za građanstvo te organizira i testiranje razine poznavanja stranoga jezika za potrebe programa razmjene Erasmus+ za studente Filozofskoga fakulteta i za studente drugih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U skladu sa strateškim usmjerenjima i vrijednošću cjeloživotnog obrazovanja Centar 2009. godine započinje s akreditiranjem tečajeva stranih jezika kao programa obrazovanja odraslih. Svjedodžbe akreditiranih tečajeva isprave su s pravom upisa u radnu knjižicu i trajni dokaz ostvarene razine poznavanja jezika. Akreditirani su tečajevi engleskoga, njemačkoga, francuskoga, španjolskoga, talijanskoga, ruskoga, nizozemskoga, švedskoga i slovenskoga jezika do razine C2, tečajevi portugalskoga jezika do razine B1 te tečajevi novogrčkoga jezika do razine A2 prema ZEROJ-u.

Studijsko putovanje u okviru kolegija Francuski jezik za akademske potrebe, Pariz, 2023.

POVIJESNI RAZVOJ CENTRA

Začetke Centra za strane jezike kakav postoji danas treba tražiti u drugoj polovici 1950-ih godina u djelatnostima vezanima za istraživanje govora koje su se provodile u Institutu za fonetiku, osnovanome 1954. godine, a 1961. preimenovanom u Zavod za fonetiku (Vuletić 1998: 262). Rezultati teorijskoga i eksperimentalnoga rada primjenu su našli ponajprije u razvoju verbotonalne metode rehabilitacije slušanja i govora. Riječ je o izumu naprave SUVAG za rehabilitaciju slušanja i govora (fr. *Système Universel Verbotonal d'Audition Guberina*, tj. univerzalni verbotonalni sistem slušanja prema Guberini), koja se i danas koristi kako u Poliklinici SUVAG u Zagrebu tako i širom svijeta (Vuletić 1998: 266).

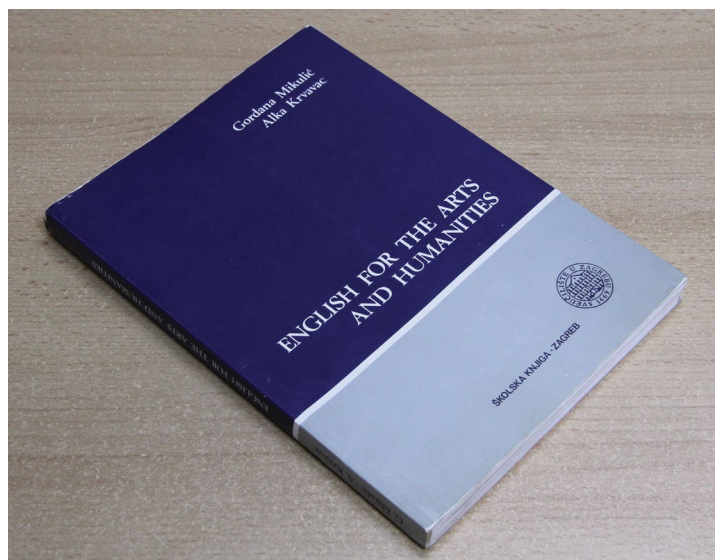
Druga metoda proizašla iz istraživanja profesora Guberine u suradnji s Paulom Rivencom, francuskim lingvistom, semiotičarom i didaktičarom koji je najveći dio svoje karijere posvetio metodama poučavanja francuskoga kao stranoga jezika, jest audio-vizualna strukturalno-globalna metoda nastave živih jezika. Audio-vizualna globalno-strukturalna metoda, riječima njezina autora, „globalan je i strukturalan sistem

Dodjela svjedodžbi polaznicima konverzijskoga tečaja njemačkoga jezika, 2020.

koji se bazira na strukturalnom funkcioniranju mozga (percepcije). Ona koristi audiovizualna sredstva da bi stvorila efikasne strukture u emisiji, kao i u recepciji i reprodukciji (pravilno slušanje i izgovor). Višestruka osjetljivost, naročito oka i uha, osnovni je medij za cerebralnu integraciju na strukturalnim principima. Te su strukture vidljive u svim dijelovima metode, od teksta do aparata. Aparati pomažu nastavniku da rukovodi upotrebom struktura. Zato su audiovizualna sredstva povezana na poseban način (poseban ritam) i pri sastavljanju tečajeva treba uzeti u obzir i tehnička sredstva za audiovizualnu percepciju jezika. Ova metoda radi na principima fizio-akustike i stimulacije mozga, upotrebljava ograničeni broj efikasnih elemenata za strukturiranje i stimulaciju mozga: svakodnevnu stvarnost i leksička sredstva koja je izražavaju: ritam, intonaciju, frekvenciju, napetost, pauzu, kontekst" (Guberina 1967: 24). Programi korekcije izgovora stranih jezika i poučavanja stranih jezika prema Guberininoj i Rivencovoj izvornoj AVGS-metodi koji su se 1960-ih godina provodili u okviru Zavoda za fonetiku temelj su iz kojega su se razvile djelatnosti današnjega Centra.

Zbog sve veće usmjerenosti na unapređivanje nastave stranih jezika Zavod za fonetiku 1979. godine mijenja naziv u Centar za strane jezike i probleme govora te održavanje tečajeva stranih jezika postaje važnim aspektom djelovanja Centra. U Centru za strane jezike i probleme govora nastavu na tečajevima stranih jezika izvode djelatnici zaposleni u zvanju stručnih suradnika i viših stručnih suradnika, i to za talijanski, engleski, njemački, francuski i hrvatski. Centar također zapošljava i tehničare zadužene za rad s tehnikom koja se koristi u tečajnoj nastavi, a koja prati, štoviše predvodi svjetske trendove AV-metode (Radman 2023: 9).

Udžbenik engleskoga jezika za akademske potrebe.

za jezičnu nastavu. Djelatnost novoosnovanoga Centra za jezičnu nastavu jest održavanje nastave stranoga jezika struke kao obvezatnog kolegija za studente svih nefiloloških studija Filozofskoga fakulteta. Početkom 1980-ih kolegij *Strani jezik u funkciji struke* uvodi se u *Nastavni plan i program* Filozofskoga fakulteta kao obvezatni predmet iz tzv. opće programske osnove te se pohađa 2 sata tjedno tijekom prve i druge godine studija. Strani jezici u funkciji struke koje su studenti nefiloloških studija mogli upisati bili su engleski, njemački i francuski. U početku kolegij izvide stručni suradnici Centra za strane jezike i probleme govora pod stručnim vodstvom lektora s filoloških odsjeka. Godine 1985. dio stručnih suradnika Centra za strane jezike i probleme govora napreduje u nastavno zvanje predavača za strani jezik u službi struke i prelazi na radno mjesto u Centar za jezičnu nastavu, tj. svoj stručni i nastavni rad profiliraju u području jezika za specifične potrebe. Uvode se i kolegiji *Talijanski jezik struke* i *Ruski jezik struke*. Razvijanjem programa četverosemestralnoga kolegija *Jezik u funkciji struke* Centar za jezičnu nastavu ne samo da je pratio nego je i predvodio trendove u primijenjenoj lingvistici, jer su 1980-e godine u svijetu razdoblje velika zamaha u razvoju nastave jezika za specifične potrebe.

Osim na matičnome fakultetu predavači Centra za jezičnu nastavu kolegij *Strani jezik struke* izvodili su i na drugim sastavnicama Sveučilišta – na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu na svim odsjecima, Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu, Rehabilitacijsko-edukacijskom fakultetu, Agronomskom fakultetu te na Akademiji likovnih umjetnosti i Muzičkoj akademiji. Iskustvo rada na kolegiju *Engleski u funkciji struke* sa studentima Filozofskoga fakulteta rezultira 1992. godine objavljivanjem udžbenika autorica Alke Krvavac i Gordane Mikulić *English for the Arts and Humanities* u izdanju Školske knjige.

Godine 2001. dva se fakultetska centra, Centar za strane jezike i Centar za jezičnu nastavu, ujedinjuju u jedinstveni centar. Kolektivi dvaju centara koji su i prije ujedinjenja blisko surađivali odlučili su se za zajednički naziv Centar za strane jezike. Od ujedinjenja Centar neprestano raste i razvija se, prihvaćajući izazove koje donosi suvremeno doba i prilagođavajući se potrebama studenata i polaznika te je danas sa širokom ponudom kolegija i razgranatim tečajevima važna ustrojbeno jedinica Filozofskoga fakulteta.

Godine 1970-e pionirsko su razdoblje u razvoju programa jezika za specifične potrebe kako u svijetu tako i na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Počeci razmišljanja o poučavanju jezika namijenjena za specifične svrhe obično se datiraju u drugu polovinu 1960-ih godina, kada sve veća međunarodna suradnja na svim poljima ljudskog djelovanja, a osobito u području ekonomije, znanosti i obrazovanja diktira potrebu za poznavanjem specifičnih registara stranih jezika koji će omogućiti govorniku da se jezikom služi u određene svrhe, poput poslovne komunikacije, komunikacije stručne/tehničke informacije, akademske komunikacije i sl. (Radman 2023: 9).

U skladu s potrebama vremena i suvremenim spoznajama na Filozofskome se fakultetu 1980. godine osniva još jedan fakultetski centar: Centar

LITERATURA

- Delić, D. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1980–1981*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1981.
- Guberina, P. Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda. *Govor*. 2(1967), 5–30. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/166565> (25. 11. 2023).
- Jelovčić, I. Status Stranog jezika struke na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. *Zbornik radova s okruglog stola: nastava stranih jezika struke na Sveučilištu u Zagrebu i sveučilištima Crne Gore*. Matijević, A.; Ćirić, J. (ur.). Zagreb: FF press, 2023, 15–27. DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.3>
- Jurković, I. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1985–1986*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1985.
- Radman, V. Četiri desetljeća Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta. *Zbornik radova s okruglog stola: nastava stranih jezika struke na Sveučilištu u Zagrebu i sveučilištima Crne Gore*. Matijević, A.; Ćirić, J. (ur.). Zagreb: FF press, 2023, 7–14. DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.2>
- Vuletić, B. Odsjek za fonetiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 261–267.

Djelatnici Centra za strane jezike

DJELATNI

BAGIĆ, Gabriela (Zagreb, 1979) (2023) 2023. predavačica.

BARBARIĆ, Petra (Zagreb, 1975) (2006) 2006. stručna suradnica, 2009. predavačica, 2021. viša predavačica.

ĆIRIĆ, Jasna (Doboj, Bosna i Hercegovina, 1964) (2008) 2008. stručna suradnica, 2016. predavačica, 2022. viša predavačica.

FABRIO, Ariella (Rijeka, 1963) (1996) 1996. stručna suradnica, 2003. predavačica, 2009. viša predavačica.

JELOVČIĆ, Ines (Zagreb, 1963) (1996) 1996. stručna suradnica, 2004. predavačica, 2009. viša predavačica.

LIVNJAK, Željko (Zagreb, 1964) (2001) 2001. tehnički suradnik.

MATIJEVIĆ, Ana (Zagreb, 1970) (2007) 2007. stručna suradnica, 2017. predavačica, 2022. viša predavačica.

MIHOLJANČAN, Tina (Friedrichshafen, Njemačka, 1978) (2004) 2004. stručna suradnica, 2008. predavačica, 2013. viša predavačica.

PAJTLER KONIĆ, Vesna (Zagreb, 1973) (2002) 2002. tajnica Centra za strane jezike.

PLIĆANIĆ MESIĆ, Azra (Dortmund, Njemačka, 1964) (1994) 1994. stručna suradnica, 2002. predavačica, 2007. viša predavačica.

RADMAN, Vivijana (Split, 1966) (1998) 1998. predavačica, 2003. viša predavačica.

ŠNJARIĆ, Mirjana (Pakrac, 1964) (1993) 1993. stručna suradnica, 2004. predavačica, 2009. viša predavačica.

VERŠIĆ, Sanja (Zagreb, 1968) (2019) 2019. predavačica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BEGAČ, Josip (Beč, Austrija, 1944 – Zagreb, 2022) (1970–2001) 1970. tehnički suradnik.

BEGAČ, Milica (Topolje, Ivanić Grad, 1948 – Zagreb, 2021) (1970–2001) 1970. tajnica Centra za strane jezike.

BEKL-ŽUTIĆ, Ingeborg (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2009) (1968–2008) 1968. stručna suradnica.

JOVETIĆ, Jovanka (Zagreb, 1935) (1968–1994) 1979. viša predavačica.

KRVAVAC, Alka (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2024) (1968–2008) 1979. viša predavačica, 1988. znan. asist., 1991. znan. suradnica.

MARIĆ, Božo (Podgorje, 1938 – Zagreb, 2021) (1967–2001) 1979. viši predavač.

MATANOVIĆ-ŠIMUNOVIĆ, Marina (Zagreb, 1948) (1974–2013) 1974. stručna suradnica.

MIĆUNOVIĆ, Beatrice (Zagreb, 1941 – Zagreb, 2017) (1967–2007) 1967. stručna suradnica.

MIKULIĆ, Gordana (Vrginmost, 1932) (1969–1995) 1979. viša predavačica.

MIROSAVLJEVIĆ, Vesna (Slavonska Požega, 1938 – Zagreb, 2018) (1970–2003) 1970. stručna suradnica.

NARANČIĆ, Smiljana (Zagreb, 1957) (1988–1993) 1992. viša predavačica.

NIKIN, Žarko, (Zagreb, 1942) (1964–2001) 1964. tehnički suradnik.

RIBIĆ, Slavko (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2017) (1961–2015) 1961. tehnički suradnik.

SERTIĆ, Velimir (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2005) (1985–2001) 1985. tehnički suradnik na Odsjeku za psihologiju, 1990. tehnički suradnik u Centru za strane jezike.

SMOLKOVIĆ ARBANAS, Vera (Sisak, 1942) (1968–2007) 1979. viša predavačica.

TERKOVIĆ, Ružica (Zagreb, 1932 – Zagreb, 2020) (1968–1991) 1979. predavačica.

VEČERINA-TOMAIĆ, Jagoda (Zagreb, 1957) (1992–2022) 1992. viša predavačica.

***Croaticum* – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik**

CROATICUM – CENTAR ZA HRVATSKI KAO DRUGI I STRANI JEZIK, NJEGOVE ULOGE I DJELATNOSTI

Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik najstarija je i najveća ustanova u Republici Hrvatskoj u kojoj se poučava i proučava hrvatski kao ini jezik. Dio je Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i djeluje od 1962. godine. Na *Croaticumu* u svakome semestru hrvatski jezik uči između 250 i 300 polaznika uz još stotinjak sudionika malih škola, a upisi se provode prije početka svakoga semestra, odnosno škole.

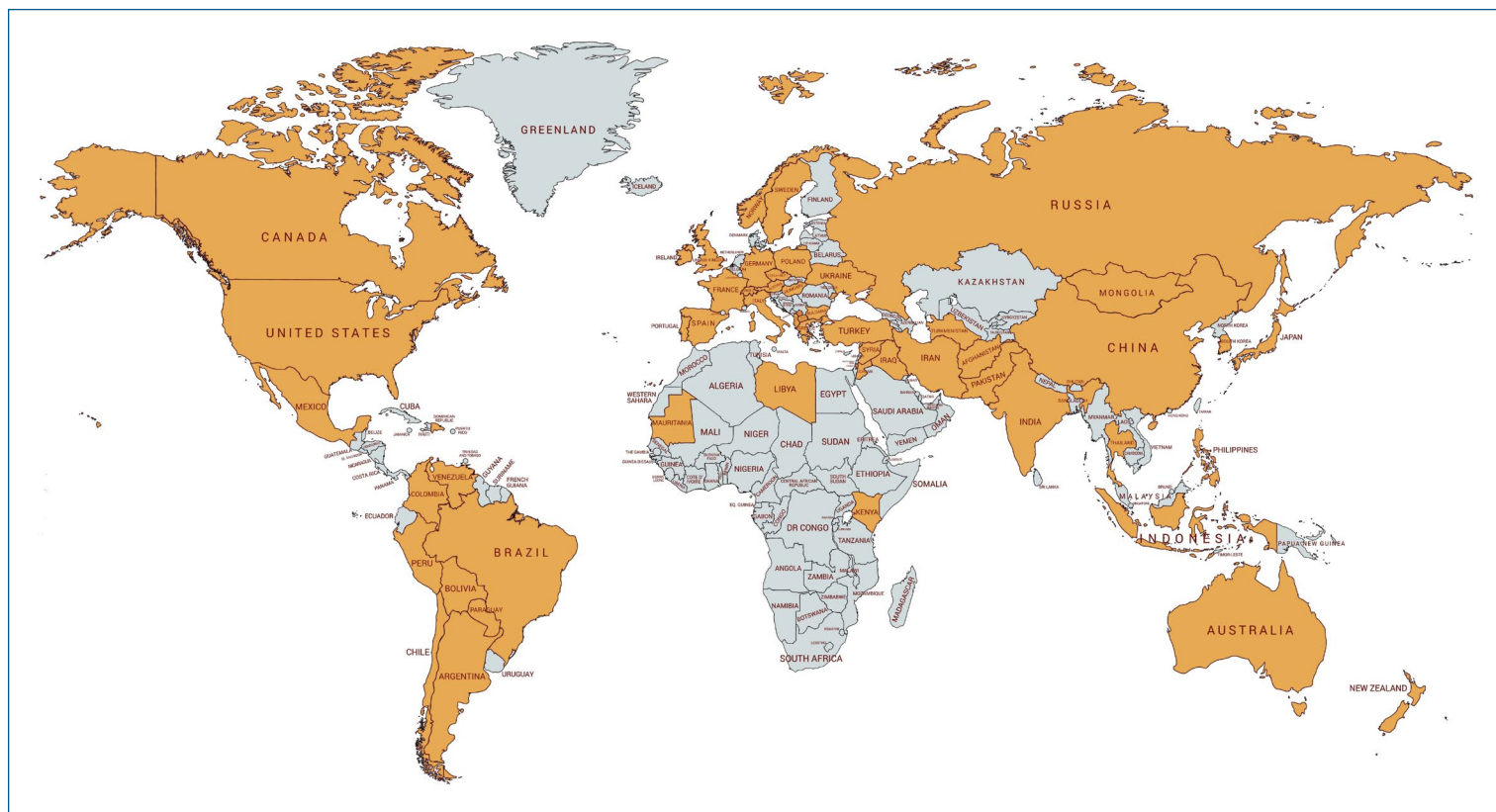
Polaznici koji pohađaju *Croaticumove* programe inozemni su studenti koji borave na Filozofskome fakultetu i ostalim fakultetima Sveučilišta u Zagrebu u sklopu programâ međunarodne razmjene (Erasmus+, CEEPUS, MIREES...). Najčešće je riječ o studentima hrvatskoga te drugih slavenskih jezika, povijesti, međunarodnih odnosa i politologije, ali i drugih studijskih grupa, koji za svojega boravka na Sveučilištu u Zagrebu žele steći kompetencije u hrvatskome jeziku. *Croaticum* pohađaju i hrvatski iseljenici, koji najčešće dolaze zahvaljujući potporama koje dodjeljuje Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Polaznici su *Croaticuma* i različite druge osobe koje žele naučiti hrvatski jezik iz praktičnih razloga (zato što su se doselile ili se planiraju doseliti u Hrvatsku, zato što im je hrvatski jezik potreban za komunikaciju u poslovnom i(li) privatnom kontekstu) i iz ljubavi i entuzijazma. Dolaze sa svih kontinenata i iz većine svjetskih zemalja te su različiti po dobi, obrazovanju, prvim jezicima i jezicima kojima su prethodno ovladali, kao i po razini prethodnoga poznavanja hrvatskoga jezika. Mnogi od polaznika *Croaticuma* novi su stanovnici Republike Hrvatske koji na *Croaticumu*, osim što uče jezik i kulturu, stječu i prve kontakte te sklapaju prva prijateljstva u Hrvatskoj. *Croaticum* na taj način, stvarajući im društveni kontekst, igra važnu ulogu u integraciji novih stanovnika u život u Republici Hrvatskoj.

Kako bi odgovorio na aktualne potrebe u društvu, *Croaticum* izvodi tečajeve hrvatskoga jezika za azilante te sudjeluje u kolegiju *Hrvatski kao ini i društveno korisno učenje*, u kojem se studenti osposobljavaju za rad s ranjivim društvenim skupinama. Za azilante i osobe pod supsidijarnom zaštitom organiziraju se posebni, sadržajem i metodologijom prilagođeni tečajevi.

Važna je djelatnost *Croaticuma* provođenje ispita kojima se provjerava poznavanje hrvatskoga jezika radi različitih svrha, od kojih su najčešće stjecanje trajne boravišne dozvole, upis na fakultet, zapošljavanje u određenim profesijama te osobne potrebe. Ispiti se provode na razinama A1–C2, a najviše ih je na razini B1 (Udier i Gulešić Machata 2019: 30–31).

RAZVOJ DJELATNOSTI CROATICUMA OD POČETAKA DO DANAŠNJIH DANA

Croaticum je osnovan 1962. godine na tadašnjem Zavodu za fonetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod nazivom *Tečaj hrvatskoga jezika za strance*. Osnovao ga je akademik Petar Guberina. Marija-

Karta svijeta s naznačenim zemljama iz kojih dolaze polaznici Croaticuma, ljetni semestar ak. god. 2022/23.

na Cesarec prva je izvodila nastavu hrvatskoga jezika kao stranog po audio-vizualnoj globalno-strukturalnoj (AVGS) metodi, koju su od 1955. do 1956. godine osmislili Petar Guberina i Paul Rivenc (Guberina 1967). Godine 1966. *Tečaj* postaje dio Odsjeka za jugoslavenske jezike i književnosti, a ujesen iste godine *Tečaju* se pridružuje Božena Kepeski. Zbog povećanja broja studenata i važnosti poučavanja hrvatskoga jezika i kulture od 1968. godine nadalje zapošljavaju se Vlasta Sever, Marta Vončina, Dunja Fuis, Mercedes Paradžik Robek i Ivan Dinamo Stagličić. Godine 1986. *Tečaj* je preimenovan u *Pripremnu godinu studija* jer su hrvatski jezik učili ponajprije inozemni studenti koji su nakon dvaju semestara započeli studirati na nekoj od hrvatskih visokoškolskih ustanova. Nastava je od tada dvosemestralna i osim učenja jezika obuhvaća predavanja iz hrvatske kulture. Od 1993. godine počinje trostupanjska nastava (početni, napredni i završni stupanj), a nakon završenih dvaju semestara polaznici su polagali ispit i dobivali svjedodžbu o stupnju poznavanja hrvatskoga jezika koja im je omogućavala pristup razredbenim ispitima na hrvatskim fakultetima. Osim redovite nastave hrvatskoga jezika organizirale su se ljetne i zimske škole, a tijekom akademske godine i jednomjesečni tečaji te individualna nastava.

Na početku 21. stoljeća među *Croaticumovim* je lektorima nastupila smjena generacija (Udier i Gulešić Machata 2019: 27–28). Godine 2001. zapošljavaju se dr. sc. Marica Čilaš Mikulić, dr. sc. Milvia Gulešić Machata, dr. sc. Dinka Pasini i dr. sc. Sanda Lucija Udier. Promjena nastavnika značila je i promjenu pristupa poučavanju, pa je postupno napuštena audiovizualna globalno-strukturalna metoda (Cvitanišić Tvico i Đurđević 2012: 123) te se artikulirao pristup utemeljen na suvremenim primijenjenolingvističkim spoznajama i rezultatima istraživanja. Taj se pristup naziva komunikacijsko-gramatičko-semantičkim, a svoju praktičnu

Studenti Croaticuma.

artikulaciju doživio je u udžbeniku *Hrvatski za početnike 1* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata, Pasini i Udier 2006) te nizu udžbenika *Razgovarajte s nama!* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier 2014, 2015, 2016, 2019, 2012, 2022, 2023a, 2023b, Udier 2016, Udier i Gulešić Machata 2022) za učenje hrvatskoga kao inoga na razinama od A1 do C1 po ZEROJ-u. Osim pristupa poučavanju promijenjeno je i ime Centra, koji se od 2003. zove *Croaticum – hrvatski za strance*, a od 2007. nosi ime pod kojim djeluje i danas: *Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik*.

Budući da se djelatnost poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika konstantno razvija i da potrebe za poučavanjem postaju sve veće, godine 2004. zapošljava se dr. sc. Antonio-Toni Juričić, a potom 2007. godine dr. sc. Ivančica Banković-Mandić. Godine 2009. zapošljava se Marinela Aleksovski, a 2012. godine dr. sc. Ana Grgić. Godina 2014. donijela je velik zamah u zapošljavanju lektora pa radni odnos zasnivaju Ranka Đurđević, Jelena Cvitanušić, dr. sc. Darko Matovac, dr. sc. Antonia Ordulj, dr. sc. Martina Podboj, Tanja Salak, Nikolina Sokolić i Ana Jadrijević. Njima se 2015. godine pridružila i dr. sc. Aida Korajac, dok su dr. sc. Lidija Ban Matovac, Mateja Fumić Bistre, Katja Peruško i dr. sc. Ninoslav Radaković zaposleni 2022. godine. Time je zaokružen lektorski kolektiv koji danas izvodi *Jezične* i *Govorne vježbe* te kolegije iz hrvatske kulture, objavljuje udžbenike, skripta, vježbenice, e-tečajeve, gramatike i priručnike za poučavanje i učenje hrvatskoga kao inoga jezika. Osim nastavnim i stručnim radom većina se lektora *Croaticuma* profilirala i u znanstvenom smjeru te radi na proučavanju i opisivanju hrvatskoga jezika, iz čega su proizašli njihovi doktorati, znanstveni radovi te znanstvene monografije.

CROATICUMOVI OBRAZOVNI PROGRAMI

Na *Croaticumu* se izvodi *Samostalni sveučilišni modul: Hrvatski kao drugi i strani jezik*, akreditiran na Sveučilištu u Zagrebu. Nastavni programi u modulu brojem su nastavnih sati i sadržajem prilagođeni potrebama različitih polaznika, a nastava se održava na razinama A2.2, B1.1, B1.2, B2.1, B2.2 i C1. Svi programi koji se izvode na *Croaticumu* akreditirani su sveučilišni programi. Namijenjeni su ponajprije stranim studentima na Filozofskome fakultetu, a dostupni su svim stranim studentima Sveučilišta u Zagrebu te otvoreni za javnost kao programi cjeloživotnoga obrazovanja. Glavni dio *Croaticumovih* programa jesu *Jezične vježbe 1–6*. Nakon uspješno položenih ispita iz *Jezičnih vježba* dobiva se potvrda o poznavanju hrvatskoga jezika te se stječe 14 ECTS-bodova. Kolegiji iz hrvatske kulture tematski su vrlo raznoliki i izvode ih ne samo nastavnici *Croaticuma* nego i drugi nastavnici Odsjeka za kroatistiku te drugih odsjeka na Filozofskome fakultetu, a zajednička im je tematska povezanost s hrvatskom kulturnom baštinom (*Izborni programi hrvatskoga jezika i kulture*, 2023).

Uz semestralnu nastavu na *Croaticumu* se održavaju i kraći programi: 1) *Croaticumova* ljetna, jesenska i zimska škola hrvatskoga jezika i kulture, 2) jednomjesečni tečajevi, 3) Skraćeni semestralni tečaj za studente na razmjeni s ukupno četiri sata nastave tjedno. Svaki od navedenih kraćih programa obuhvaća 75 sati nastave, a nakon uspješno položena ispita polaznicima se dodjeljuju 4 ECTS-boda.

Lektori i fonetičari *Croaticuma* osmislili su, izradili i objavili e-tečajeve hrvatskoga jezika za razine A1 i A2 koji su primarno namijenjeni hrvatskim iseljenicima, ali su dostupni za besplatno korištenje svim zainteresiranim korisnicima (Otvoreni e-tečaj A1.HR 2018, Otvoreni e-tečaj A2.HR 2018), a po njima je hrvatski jezik do danas učilo više od 13 100 osoba.

ZNANSTVENI I STRUČNI RAD NA CROATICUMU TE IZDAVAČKA DJELATNOST

Uz izvođenje nastave važan je dio *Croaticumove* djelatnosti znanstveno proučavanje i opisivanje hrvatskoga jezika te primjena rezultata lingvističkih istraživanja u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika. Na temelju stručne, istraživačke i nastavne djelatnosti lektori *Croaticuma* objavili su udžbenike od početne (A1) sve do napredne razine (C1) po kojima se hrvatski poučava ne samo u *Croaticumu* već i na lektoratima hrvatskoga jezika svuda u svijetu. Pionirski udžbenik, u kojem je prvi put bila razrađena progresija poučavanja jezičnoga gradiva u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika, zvao se *Hrvatski za početnike 1* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata, Pasini i Udier 2006) i služio je za poučavanje na razinama A1–A2.2, a nakon njega nastao je niz udžbenika *Razgovarajte s nama!* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier 2014, 2015, 2016, 2019, 2022, 2023a, 2023b, Udier 2016, Udier i Gulešić Machata 2022), koji služe za poučavanje od razine A1 do razine C1 po ZEROJ-u.

Osim jezičnih udžbenika lektori *Croaticuma* objavili su udžbenike hrvatske kulture *Hrvatska na prvi pogled* (Udier 2014), *Hrvatska na drugi pogled* (Udier 2019) i *Croatia at First Sight* (Udier 2016). Za učenje fonetike hrvatskoga jezika objavili su *Priručnik za korekciju izgovora i početno učenje hrvatskog jezika / A Manual for Croatian Pronunciation and Initial Learning of Croatian* (Banković-Mandić 2023), a za učenje na razini B1 objavili su prvo pojednostavnjeno lektirno izdanje *Šegrt Hlapić: Prilagodba romana Čudnovate zgode šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić* (Grgić, Đurđević i Salak 2018). Objavili su gramatiku hrvatskoga jezika *Basic Croatian Grammar for Croatian Language Learners* (Matovac 2022) te brojne stručne i znanstvene članke, kao i znanstvene knjige.

Croaticum svake godine organizira *Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, na kojemu se okupljaju lektori koji poučavaju hrvatski na hrvatskim i stranim sveučilištima. Sedamdesetak izlagača i slušača tom prigodom razmjenjuje znanja i iskustva, a svakih se nekoliko godina objavljuju i zbornici radova proizišlih iz tih savjetovanja (Čilaš Mikulić, Juričić i Udier 2012, Čilaš Mikulić, Juričić i Udier 2014, Banković-Mandić, Čilaš Mikulić i Juričić 2016, Banković-Mandić, Čilaš Mikulić i Matovac 2019, Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Matovac 2023).

Znanstvena se djelatnost razvija, prezentira i popularizira na *Croaticumovu okruglome stolu*, na kojemu se iznose rezultati aktualnih lingvističkih istraživanja relevantnih za poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika. Lektori i fonetičari *Croaticuma* redovito sudjeluju na znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu te su objavili, bilo kao autori bilo kao urednici, ukupno dvadesetak knjiga, kao i više stotina znanstvenih i stručnih radova.

Kao gosti predavači lektori *Croaticuma* poučavali su hrvatski jezik na sveučilištima u Mađarskoj, Slovačkoj, Češkoj, Poljskoj, Austriji, Njemačkoj, Italiji, Nizozemskoj, Norveškoj, Ukrajini, Australiji, Sloveniji, Finskoj, Kosovu, Portugalu i drugdje. *Croaticum* blisko surađuje s Ministarstvom znanosti i obrazovanja – bavi se izobrazbom lektora koji se pripremaju za rad na inozemnim sveučilištima te organizira predavanja i radionice.

Razvoj *Croaticuma* u budućnosti i dalje će se odvijati u smjeru unapređivanja programa za poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika te osmišljavanja, izrade i objavljivanja udžbenika, ispita, priručnika i drugih nastavnih materijala. Time će se poduprijeti djelatnost poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika ne samo na Filozofskome fakultetu u Zagrebu nego i na drugim sveučilištima u Hrvatskoj i inozemstvu. Razvojem svojih djelatnosti *Croaticum* će nastaviti pridonositi razvoju međunarodne suradnje i internacionalizacije Filozofskoga fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu te integraciji hrvatskih povratnika i drugih useljenika u hrvatsko društvo.

Croaticumova izdanja.

LITERATURA

- Banković-Mandić, I.; Čilaš Mikulić, M.; Juričić, A.-T. (ur.). *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika: 3. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 2016.
- Banković-Mandić, I.; Čilaš Mikulić, M.; Matovac, D. (ur.). *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika: 4. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 2019.
- Banković-Mandić, I. *Priručnik za korekciju izgovora i početno učenje hrvatskog jezika / A Manual for Croatian Pronunciation and Initial Learning of Croatian*. Zagreb: FF press, 2023.
- Cvitaniušić Tvico, J.; Đurđević, R. Pola stoljeća Croaticuma. *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*. Čilaš Mikulić, M.; Juričić, A.-T.; Udier, S. L. (ur.). Zagreb: FF press, 2012, 123–132.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Pasini, D.; Udier, S. L. *Hrvatski za početnike 1*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2006.
- Čilaš Mikulić, M.; Juričić A.-T.; Udier, S. L. (ur.). *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika: 1. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 2012.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj*. Treće izdanje. Zagreb: FF press, 2014.
- Čilaš Mikulić, M.; Juričić A.-T.; Udier, S. L. (ur.). *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika: 2. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 2014.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za stupanj B2*. Zagreb: FF press, 2015.
- Čilaš-Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Vježbenica, gramatika i fonetika hrvatskog jezika za više početnike*. Zagreb: FF press, 2016.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Vježbenica i zvučna vježbenica hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika za stupanj B2*. Zagreb: FF press, 2019.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Vježbenica, gramatika i fonetika hrvatskog jezika za niži srednji stupanj (B1–B2)*. Zagreb: FF press, 2021.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za više početnike*. Šesto izdanje. Zagreb: FF press, 2022.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Matovac, D. (ur.). *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika: 5. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 2023.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za razine A1 i A2*. Drugo izdanje. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2023a.
- Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M.; Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Vježbenica hrvatskog jezika za razine A1 i A2*. Drugo izdanje. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2023b.
- Grgić, A.; Đurđević, R.; Salak, T. Šegrt Hlapić: Prilagodba romana Čudnovate zgode šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić. Zagreb: FF press, 2018.
- Grgić, A.; Matovac, D.; Aleksovski, M. 60 godina Croaticuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik. *Hrvatski iseljenički zbornik*. 2022, 104–123.
- Guberina, P. Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda. *Govor*. 2(1967), 5–30. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/166565> (25. 11. 2023).
- Matovac, D. *Basic Croatian Grammar for Croatian Language Learners*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2022.

Udier, S. L. (ur.). *Hrvatska na prvi pogled*. Zagreb: FF press, 2014.

Udier, S. L. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za razine B2-C1*. Zagreb: FF press, 2016.

Udier, S. L. (ur.). *Croatia at First Sight*. Zagreb: FF press, 2016.

Udier, S. L. (ur.). *Hrvatska na drugi pogled*. Zagreb: Srednja Europa, FF press, 2019.

Udier, S. L.; Gulešić Machata, M. Suvremeno poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik. *Hrvatski*. 17/1–2(2019), 27–43. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/254300> (25. 11. 2023).

Udier, S. L.; Gulešić Machata, M. *Razgovarajte s nama! Gramatika i pravopis hrvatskoga jezika s vježbama za razine B2–C1*. Zagreb: FF press, 2022.

Napomena. Navedena su samo najrecentnija izdanja udžbenika i vježbenica iz niza *Razgovarajte s nama!*; ukupno je od 2008. do 2023. objavljeno više od 40 izdanja tih udžbenika.

MREŽNE STRANICE

Croaticumov okrugli stol. Dostupno na: <https://sites.google.com/view/cos-croaticum> (29. 6. 2023).

Izborni programi hrvatskoga jezika i kulture. Dostupno na: https://croaticum.ffzg.unizg.hr/?page_id=4812&lang=hr (9. 9. 2023).

Otvoreni e-tečaj A1.HR / Massive Opet Online Course of the Croatian Language A1.HR (2018). Čilaš Mikulić, M.; Gulešić Machata, M. (ur.). Dostupno na: <https://a1.ffzg.unizg.hr/> (14. 7. 2023).

Otvoreni e-tečaj A2.HR / Massive Opet Online Course of the Croatian Language A2.HR / Cursos masivos abiertos en linea de lengua croata A2.HR (MOOC) (2018). Matovac, D.; Gulešić Machata, M. (ur.). Dostupno na: <https://a2.ffzg.unizg.hr/> (14. 7. 2023).

Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika. Dostupno na: <https://sites.google.com/view/sih-croaticum/> (29. 6. 2023).

Djelatnici *Croaticuma* – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik

DJELATNI

ALEKSOVSKI, Marinela (Zagreb, 1977) (2009) 2009. lektorica, 2016. viša lektorica.

BAN MATOVAC, Lidija (Teslić, Bosna i Hercegovina, 1984) (2022) 2022. lektorica.

BANKOVIĆ-MANDIĆ, Ivančica (Zagreb, 1971) (2007) 2007. lektorica i fonetičarka, 2012. viša lektorica.

CVITANUŠIĆ, Jelena (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1979) (2014) 2014. lektorica.

ČILAŠ MIKULIĆ, Marica (Knin, 1970) (2001) 2001. lektorica, 2006. viša lektorica.

ĐURĐEVIĆ, Ranka (Kutina, 1981) (2014) 2014. stručna suradnica, 2018. lektorica.

FUMIĆ BISTRE, Mateja (Rijeka, 1992) (2022) 2022. stručna suradnica.

GRGIĆ, Ana (Bjelovar, 1983) (2012) 2012. lektorica i fonetičarka.

GULEŠIĆ MACHATA, Milvia (Rijeka, 1970) (2001) 2001. lektorica, 2002. viša lektorica.

JURIČIĆ, Antonio-Toni (Makarska, 1970) (2004) 2004. lektor, 2007. viši lektor.

KORAJAC, Aida (Sisak, 1982) (2015) 2015. stručna suradnica, 2018. lektorica.

MATOVAC, Darko (Osijek, 1982) (2014) 2014. lektor.

PASINI, Dinka (Zagreb, 1969) (2001) 2001. lektorica, 2006. viša lektorica.

PERUŠKO, Katja (Pula, 1986) (2022) 2022. stručna suradnica.

RADAKOVIĆ, Ninoslav (Bjelovar, 1976) (2022) 2022. lektor.

SALAK, Tanja (Požega, 1986) (2018) 2014. stručna suradnica, 2018. lektorica.

UDIER, Sanda Lucija (Zagreb, 1972) (2001) 2001. lektorica, 2006. viša lektorica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

BAJT, Anja (Varaždin, 1990) (2018–2023) 2018. tajnica *Croaticuma* – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik.

CESAREC, Marijana (Zagreb, 1936 – Zagreb, 2004) (1966–2004) 1966. lektorica, 1977. viša lektorica.

FUIS, Dunja (Zagreb, 1938 – Zagreb, 1999) (1977–1999) 1977. lektorica.

JADRIJEVIĆ, Ana (Šibenik, 1984) (2014–2015) 2014. stručna suradnica.

KEPESKI, Božena (Zagreb, 1931 – Zagreb, 2019) (1966–1996) 1966. lektorica, 1977. viša lektorica.

KOŽUL, Mia (Šibenik, 1986) 2014. stručna suradnica.

ORDULJ, Antonia (Rijeka, 1984) (2014–2021) 2014. stručna suradnica, 2018. lektorica.

PARADŽIK ROBEK, Mercedes (Lištica, Bosna i Hercegovina, 1939) (1977–2002) 1977. lektorica.

PODBOJ, Martina (Osijek, 1987) (2014–2017) 2014. stručna suradnica.

SEVER, Vlasta (Zagreb, 1939) (1968–1999) 1968. lektorica.

SOKOLIĆ, Nikolina (Zagreb, 1986) (2014–2017) 2014. predavačica.

STAGLIČIĆ, Ivan Dinamo (Šibenik, 1940 – Zagreb, 1999) (1981–1999) 1981. lektor.

VONČINA, Marta (Metlika, Slovenija, 1935) (1971–1999) 1971. lektorica.

Samostalna katedra za kineziologiju

NASTAVA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

Tjelesna i zdravstvena kultura predmet je koji se na Filozofskome fakultetu obvezno provodi tijekom prvih četiriju semestara prijediplomskoga studija. Pripada znanstvenomu području društvenih znanosti, polju kineziologije, grani kineziološke edukacije. Visokoobrazovani profesori kineziološke struke provode, kreiraju i nude svojim studentima izbor različitih kinezioloških aktivnosti koje se izvode u redovitoj i izbornoj nastavi. Uz provođenje nastave uključeni su i u vođenje izvannastavnih aktivnosti, sporta studenata te rekreacije djelatnika Fakulteta. Redovita nastava tjelesne i zdravstvene kulture na Fakultetu ponajprije je usmjerena na usavršavanje starih i usvajanje novih motoričkih znanja i vještina u svrhu unapređenja zdravlja te podizanja sposobnosti i osobina koje su presudne za uspješnost u studiju i učinkovitost u obavljanju odabranoga poziva. Uslijed velika tehnološkog i tehničkog napretka u društvu te sve proširenijega sjedilačkog načina života u svim uzrastima i segmentima života glavni je cilj svih članova Samostalne katedre za kineziologiju stalna edukacija studenata koja ima za cilj osposobljavanje studenata za redovito individualno tjelesno vježbanje. S obzirom na ciljeve i opće zadaće tjelesne i zdravstvene kulture u visokom obrazovanju izrađen je *Nastavni plan i program Tjelesne i zdravstvene kulture* na Filozofskome fakultetu, koji se temelji na interesu i potrebama studenata, materijalnim i kadrovskim uvjetima te zdravstvenome stanju studenata. Plan je osuvremenjen i oslanja se na nove mjere *Nacionalnog programa športa 2019–2026*.

Izbor kinezioloških aktivnosti bogat je i raznolik te ih studenti mogu izabrati ovisno o svojim interesima i mogućnostima. Kineziološke aktivnosti koje su studentima dostupne te ih mogu izabrati jesu: aerobik, stolni tenis, odbojka, košarka, nogomet, rukomet, plivanje, planinarsko-pješačke ture na Medvednicu, joga u svakodnevnom životu, kuglanje, skvoš (*squash*), streljaštvo, društveni ples, *dance fun*, pilates, trbušni ples, *stretch & relax*, adaptirano tjelesno vježbanje, argentinski tango, badminton, *booty & core*, fitnes, jutarnja tjelovježba, *mobility flow & stretch*, sportsko hodanje, vježbanje na daljinu putem aplikacije (*QR Student*). Uz sve nabrojene aktivnosti provodi se i program s aktivnostima namijenjenima studentima s invaliditetom. Program se izrađuje sukladno zdravstvenomu stanju i utvrđenoj dijagnozi svakoga studenta pojedinačno, oslanjajući se na klasifikaciju posebnih potreba i srodnih zdravstvenih problema koje propisuje Svjetska zdravstvena organizacija. Katedra je upravo zbog velika broja različitih inovativnih i studentima atraktivnih kinezioloških aktivnosti te stalnim unapređenjem svoje nastave postala prepoznatljiva i na Sveučilištu. U organizaciji Katedre putem horizontalne mobilnosti studenata neke su kineziološke aktivnosti poput joge, društvenoga plesa, aerobika, pilatesa i sl. ponuđene i ostalim sastavnicama Sveučilišta.

Nastavnici Katedre brinu o sportu studenata te o rekreaciji djelatnika Fakulteta. Aktivnosti su primarno usmjerene na poticanje i okupljanje što većega broja studenata za bavljenje sportom i sudjelovanje na natjecanjima te na osiguravanje uvjeta za redovito provođenje sustavnih treninga studenata radi pripreme za

natjecanja. Također organiziraju se i provode treninzi djelatnika u rekreativne svrhe kojima je cilj održavati i razvijati psiho-fizičke sposobnosti. S tim je ciljem osnovana Sportska udruga Filozofskoga fakulteta.

Uz provođenje nastave i izvannastavnih aktivnosti, sporta i rekreacije članovi Katedre sudjeluju i na stručnim i znanstvenim konferencijama i kongresima, na kojima prezentiraju svoje objavljene radove te se dodatno stručno usavršavaju.

Dvije dugogodišnje vrlo uspješne i aktivne suradnje Katedra ostvaruje s udrugom *Joga u svakodnevnom životu* te s Konfucijevim institutom. Temeljem te suradnje dodatno se povećava mogućnost izbora kinezioloških aktivnosti, i to ovim aktivnostima: joga, *go weiqi*, *taiji*, kung fu, *qigong*, kineski šah, samoobrana te unutarnje boričke vještine.

Kvalitetnu suradnju Samostalna katedra za kineziologiju ostvaruje i sa Zagrebačkim sveučilišnim sportskim savezom, Zavodom za javno zdravstvo, Uredom za sport Sveučilišta u Zagrebu, Udrugom nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture Sveučilišta u Zagrebu, Savezom nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture visokih učilišta Hrvatske te Hrvatskim akademskim sportskim savezom.

Od 2013. do 2020. Katedra je s Kineziološkim fakultetom surađivala na obaveznome predmetu *Kineziologija u edukaciji*, koji je obuhvaćao kineziološku metodiku u visokom obrazovanju na integriranom, prijediplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju kineziologije. Suradnja se odnosila na održavanje oglednih sati nastave tjelesne i zdravstvene kulture na Filozofskome fakultetu studentima druge godine diplomskoga studija Kineziološkoga fakulteta. Nastava se provodila pod vodstvom Vesne Alikalfić i Svetlane Božić Fuštar.

Katedra je u suradnji sa Sportskom udrugom Filozofskoga fakulteta inicijator prijateljskih sportskih susreta između Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i Filozofskoga fakulteta u Ljubljani, koji se održavaju od 2001. godine. Godine 2023. po prvi put se priključuje i Filozofski fakultet iz Maribora. U sklopu susreta organiziraju se sportska natjecanja studenata i profesora u odbojci (studentice), futsalu (studenti) i košarci (profesori i djelatnici). Svake je godine jedan od fakulteta domaćin susreta.

POVIJEST KATEDRE

Filozofski je fakultet od svojeg utemeljenja njegovao i poticao tjelesnu kulturu kao sastavni dio svojega razvoja. Dana 15. listopada 1874, četiri dana prije osnutka modernoga Zagrebačkoga sveučilišta, geolog Đuro Pilar, kasnije u dvama mandatima dekan Filozofskoga fakulteta, okuplja skupinu akademski obrazovanih građana, sveučilišnih nastavnika i studenata koji osnivaju Hrvatsko planinarsko društvo, prvu planinarsku organizaciju i jednu od prvih organizacija za tjelesnu kulturu u Hrvatskoj (Damjanović 1998).

Jedan od najzaslužnijih za razvoj sporta i tjelesne kulture na hrvatskim prostorima bio je Franjo Bučar, koji je na Filozofskome fakultetu studirao povijest i zemljopis, a povijesne znanosti doktorirao u Grazu. Dio svojega školovanja proveo je u Stockholmu, gdje je proučavao švedski gimnastički sustav. Kao promotor i pokretač mnogih sportskih disciplina u Hrvatskoj uspostavio je temelje za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture. Još 1894. godine održavao je tečajeve za učitelje gimnastike i pomagao u sazrijevanju ideje kako je bavljenje sportom bitno sredstvo u odgoju mlada čovjeka (Gošnik-Oreb i dr. 1998).

Između 1927. i 1929. godine fizički se odgoj postupno uvodi kao obvezni predmet za sve studente Filozofskoga fakulteta. U prosincu 1948. tadašnji dekan Stjepan Pataki uvodi nastavu tjelesnog odgoja. Bila je

to eksperimentalna godina koja je dala dobre rezultate, pa je iste godine upravo na Filozofskome fakultetu počeo i seminar za nastavnike koji će predavati tjelesni odgoj na fakultetima Zagrebačkoga sveučilišta. No skromni materijalni uvjeti uzrokuju krizu nastave na Fakultetu. Nastava tjelesnog odgoja na drugim fakultetima počinje više od desetljeća kasnije i to najprije 1961. u obliku fakultativne nastave na Veterinarskome, a kasnije i na Tehnološkome fakultetu u Zagrebu. Prvi fakultet koji je uveo obveznu nastavu tjelesnog odgoja za studente prve i druge godine studija bio je Građevinski fakultet u Zagrebu, i to 1963. godine. Iste godine na poticaj Komisije za fizički odgoj Zagrebačko sveučilište osniva Centar za fizički odgoj, koji je do 1969. u sastavu Rektorata Sveučilišta kao zasebna administrativna jedinica, a od 1970. godine prelazi u sastav Visoke škole za fizičku kulturu. Zavod za fizičku kulturu studenata formira se 6. lipnja 1974. kao samostalna sveučilišna ustanova sa sjedištem u Tvrtkovoju ulici 3 (Caput-Jogunica i Jurković 2003). Fakulteti koji su uveli tjelesni odgoj nisu imali svoje nastavnike, nego je nastavu izvodilo petero nastavnika s Odjela za fizički odgoj studenata pri Visokoj školi za fizičku kulturu. Sabor SR Hrvatske donio je 1977. godine *Opće programske osnove visokog obrazovanja* i propisao obveznu dvosatnu nastavu tjelesnog odgoja tjedno u prvim dvjema godinama studija, s mogućnošću fakultativne nastave na višim godinama. Nastava tjelesne i zdravstvene kulture postala je obvezna na prvoj i drugoj godini svih studija i fakulteta. Godine 1980. Zavod se ukida te se na svakome fakultetu utemeljuje katedra za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.

Tako je i na Filozofskome fakultetu 1981. godine osnovana Katedra za tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Prvi članovi Katedre bili su Zdravko Malić i Jadranko Penović. Godine 1984. na mjesto Zdravka Malića dolazi Jelka Gošnik-Oreb, a 1985. i Andrija Tuđa. Na Katedri tada rade nastavnici Jelka Gošnik-Oreb, Jadranko Penović i Andrija Tuđa. Ti profesori postavili su dobre temelje izvođenju današnje nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Godine 1999. s Katedre odlazi Jadranko Penović te je 2000. primljen Mladen Sedar. Andrija Tuđa u mirovini je od 2002. godine. Godine 2003. na Katedru dolazi Vesna Alikalfić, a 2004. Svetlana Božić Fuštar. U vrlo kratku razdoblju od 2019. do 2022. u mirovinu odlaze tri nastavnika, Jelka Gošnik, Mladen Sedar i Vesna Alikalfić, te se tada na Katedri zapošljava troje novih nastavnika: Nenad Krošnjar, Nikolina Skender i Goran Marić. Na Katedri su sada četiri nastavnika koja izvode redovnu nastavu: Svetlana Božić Fuštar, Nikolina Skender, Nenad Krošnjar i Goran Marić.

Nastava tjelesne i zdravstvene 1990-ih godina provodila se kao obvezan predmet tijekom prvih dviju godina prijediplomskoga studija. I tada se Filozofski fakultet po broju upisanih studenata ubrajao među veće fakultete na Sveučilištu. Uz najprije tri, a kasnije četiri stalno zaposlena nastavnika u nastavu su dodatno bili uključeni vanjski suradnici (njih petero, svi profesori tjelesne i zdravstvene kulture) te četrnaest katedarskih demonstratora.

Zagreb je 1987. bio domaćin 14. ljetne Univerzijade, najmasovnije ikad održane sportske manifestacije u Hrvatskoj. Tada su izgrađene i obnovljene mnoge sportske dvorane i popratni objekti. Nakon Univerzijade nastava tjelesne i zdravstvene kulture na Filozofskome fakultetu počela se provoditi u novoizgrađenoj polivalentnoj sportskoj dvorani Martinovka. Novi uvjeti rada omogućili su provođenje kvalitetnije nastave, izvannastavnih aktivnosti, sporta i rekreacije. Nastava iz plivanja provodila se u sportsko-rekreativnome centru Mladost, a nastava iz planinarsko-pješačkih tura provodila se u Parku prirode Medvednica. Tijekom godina Katedra u nastavu uvodi sve veći broj novih kinezioloških aktivnosti za studente pa se sukladno tomu povećava i broj novih lokacija na kojima se aktivnosti izvode.

Godine 2001. Republika Hrvatska potpisala je Bolonjsku deklaraciju te se obvezala provesti mjere s ciljem stvaranja jedinstvenog europskog prostora u visokom obrazovanju. Uvođenje bolonjskih načela

dovelo je do promjena u nastavnim planovima i programima koje je trebalo prilagoditi ECTS-bodovnom sustavu pa tako provesti i reformu predmeta tjelesne i zdravstvene kulture. Glavni cilj procesa bio je izvođenje obvezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture na fakultetima u fondu od 30 sati semestralno. Sveučilište u Zagrebu i Filozofski fakultet iznijeli su preporuku uvođenja ECTS-boda za predmet. No usprkos tomu do danas još uvijek sve sastavnice nemaju ECTS-bod za predmet *Tjelesne i zdravstvene kulture*, među njima ni Filozofski fakultet. Na Sveučilištu u Zagrebu izrađen je novi *Nastavni plan i program predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura* u visokom obrazovanju koji je Senat Sveučilišta prihvatio 2008. godine te dao preporuku sastavnicama Sveučilišta da ga koriste u izvođenju nastave sukladno svojim mogućnostima. U izradi novoga plana i programa sudjelovali su članovi radne skupine Udruge nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture Sveučilišta u Zagrebu, među kojima je bila i Vesna Alikalčić. Sukladno preporuci Senata i prijedlogu *Nastavnoga plana i programa* Samostalna katedra za kineziologiju još od 2009. godine izrađuje svoj *Izvedbeni nastavni plan i program predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura* za studente i studentice na Filozofskome fakultetu.

Tijekom godina Katedra je mijenjala svoj naziv pa je 2001. godine Katedra za tjelesnu i zdravstvenu kulturu postala Katedra za kineziologiju, a od 2006. preimenovana je u Samostalnu katedru za kineziologiju, kako se i danas naziva.

Katedra je u suradnji s informatičkom službom Filozofskoga fakulteta 2014. godine izradila nov način digitalnog evidentiranja studenata na nastavi, kineziomat, a od ak. god. 2018/19. uvodi potpuno nov, suvremeniji način digitalnog evidentiranja studenata, aplikaciju *QR Student*. Korištenjem aplikacije *QR Student* studenti, studentice i profesori u svakome trenutku imaju uvid u evidenciju dolazaka na nastavu. Godine 2020. aplikacija je nadograđena novim funkcijama koje su se pokazale korisnima za praćenje kinezioloških aktivnosti studentica i studenata na daljinu uslijed pojave virusa COVID 19. Tim se načinom evidencije i praćenja studentica i studenata na nastavi Katedra služi i danas.

SPORTSKA UDRUGA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

Na inicijativu nastavnika Katedre za tjelesnu i zdravstvenu kulturu 22. svibnja 2001. osnovana je Sportska udruga Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Udruga je osnovana u cilju organiziranja, razvitka i unapređenja sportskih aktivnosti svih studenata i djelatnika. Studentsko sveučilišno natjecanje organizira i provodi Zagrebački sveučilišni sportski savez, u čijem je sastavu od njegova osnutka kao vrlo aktivna članica i Sportska udruga Filozofskoga fakulteta. Sadašnji i bivši studenti Filozofskoga fakulteta natječu se u preko 20 različitih sportova u muškoj i ženskoj konkurenciji, gdje postižu zapažene rezultate. Treba istaknuti najbolje studente i studentice u sastavu sveučilišnih reprezentacija, koje postižu hvalevrijedne rezultate na nacionalnim i međunarodnim natjecanjima te na taj način promiču ugled Fakulteta. Između ostaloga treba spomenuti i sudjelovanje naših studenata na mnogobrojnim uglednim međunarodnim turnirima Euromilano, Eurovalencia i Best Beograd, na kojima također postižu sjajne rezultate.

Svoj velik doprinos radu Zagrebačkoga sveučilišnog sportskog saveza dali su nastavnici s Katedre Vesna Alikalčić, Jelka Gošnik, Mladen Sedar i Svetlana Božić Fuštar u svojstvu dugogodišnjih voditelja natjecanja na razini Sveučilišta u aerobiku, badmintonu, skvošu, atletici i krosu (*cross*). Mladen Sedar od 2006. do 2017. obnašao je i dugogodišnju funkciju predsjednika Zagrebačkoga sveučilišnog sportskog saveza, dok su Jelka Gošnik i Svetlana Božić Fuštar u dvama mandatima bile članice Izvršnog odbora Zagrebačkoga

Košarkaška ekipa djelatnika, Ljubljana, 2023.

sveučilišnog sportskog saveza. Svi članovi Katedre uključeni su u rad Sportske udruge Filozofskoga fakulteta, Zagrebačkoga sveučilišnog sportskog saveza i Hrvatskog akademskog sportskog saveza na sportskim natjecanjima Grada Zagreba, nacionalnim i međunarodnim natjecanjima te su aktivni u radu tijela Udruge nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture Sveučilišta u Zagrebu, Saveza nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture visokih učilišta Hrvatske i Hrvatskoga kineziološkog saveza.

Uz studentska natjecanja treba spomenuti i vrlo aktivne sekcije rekreativnoga vježbanja profesora, posebice nogometaša najprije predvođenih Damirom Horgom i Ivom Goldsteinom, a kasnije Tiborom Komárom i Tomislavom Ivanjkom, zatim grupu profesora košarkaša na čelu s Denisom Bratkom, Tomislavom Bunjevcem i Aleksandrom Štulhoferom te naposljetku tenisku sekciju predvođenu Borisom Bekerom, Markom Tadićem i Damirom Horgom.

Na razini Sveučilišta Katedra je u suradnji sa Sportskom udrugom Filozofskoga fakulteta bila organizator više stručnih prezentacija i usavršavanja: od 2003. do 2005. triput je organizirala stručno usavršavanje iz skvoša, od 2002. do 2007. šest je puta organizirala usavršavanje iz jedrenja, od 2002. do 2008. četiri je puta organizirala alpsko skijanje, 2005. održala je prezentaciju rada satova *Polar*, a 2006. organizirala je usavršavanje iz nordijskoga hodanja. U sklopu Europskoga tjedna sporta 2020. godine Sportska udruga Filozofskoga fakulteta u suradnji je sa studentima udruge studenata psihologije *Kako si?* i udruge mladih i za mlade

Futsalska ekipa profesora, 2023.

Forum za održivi razvoj Zeleni prozor organizirala košarkaški turnir *Kako si?* u sjećanje na Emila Šćukanca, studenta i sportaša Filozofskoga fakulteta koji je tragično preminuo.

Uz znanstvenu i nastavnu ne smijemo zanemariti ni stručnu djelatnost nastavnika, kojom se upotpunjuje kvaliteta nastavnoga procesa. Posebno bismo istaknuli pojedine članove koji su svojim neiscrpnim radom pridonijeli podizanju kvalitete predmeta i Katedre, primjerice Jelka Gošnik godine je 2011. na Fakultetu pokrenula dva modula izbornih kolegija *Čovjek i sport* i *Sport u kulturi Dalekog istoka*.

NAGRADE I PRIZNANJA

Jelka Gošnik bila je i dugogodišnja voditeljica ženske i muške studentske ekipe Fakulteta u plivanju te ženske i muške studentske ekipe u šahu, s kojima je godinama osvajala odličja na sveučilišnome natjecanju Grada Zagreba. Vesna Alikalfić ostvarila je zapažene rezultate sa ženskom košarkaškom ekipom Fakulteta, s kojom je triput zaredom bila prvakinja na sveučilišnome prvenstvu Grada Zagreba. Također začetnica je *cheerleadinga*, koji se uvodi kao nova aktivnost najprije u nastavu na Fakultetu, a kasnije i na Sveučilištu. Osnivačica je fakultetske plesnavijačke skupine (*cheerleaders*), s kojom je osvojila brojne nagrade i medalje na sveučilišnim, nacionalnim i međunarodnim natjecanjima. Izdvajamo samo osvojena 1. mjesta u kategoriji plesnavijačkih skupina: *Euro Ibiza 2009* (Ibiza, Španjolska), *Euro Milano 2009* (Milano, Italija), *Euro Ibiza 2010* (Ibiza, Španjolska) i *Euro Valencia 2011* (Valencia, Španjolska). Na Prvenstvu Hrvatske koje

Uspjesi studentskih ekipa Filozofskoga fakulteta. Gore lijevo: muška odbojkaška ekipa, 2016, 3. mjesto na Sveučilišnome prvenstvu Grada Zagreba. Gore desno: aerobik-ekipa, kategorija grupa i trojke, 2008, 1. mjesto na Sveučilišnome prvenstvu Grada Zagreba. Dolje lijevo: ženska košarkaška ekipa, 2016, 1. mjesto na Sveučilišnome prvenstvu Grada Zagreba. Dolje desno: cheerleading-ekipa, 2009, Samobor, 3. mjesto na Državnome prvenstvu.

se 2008. godine održalo u Osijeku plesnonavijačka skupina Filozofskoga fakulteta u kategoriji je natjecanja *cheerleaders pom pom* također osvojila 1. mjesto.

Svetlana Božić Fuštar sa ženskom je odbojkaškom ekipom Fakulteta 2008. i s muškom odbojkaškom ekipom Fakulteta 2018. godine osvojila Sveučilišno prvenstvo Grada Zagreba. Dugogodišnja je trenerica, a od 2016. godine i izbornica sveučilišne ženske odbojkaške reprezentacije te je s ekipom višestruko osvajala državno prvenstvo. Godine 2022. sa ženskom je odbojkaškom sveučilišnom reprezentacijom osvojila 3. mjesto na Europskim sveučilišnim igrama u Łódźu u Poljskoj, a 2023. godine 3. mjesto na Europskom odbojkaškom prvenstvu u Bragi u Portugalu. U svojstvu pomoćne trenerice muške sveučilišne odbojkaške reprezentacije 2004. osvojila je 1. mjesto na Europskom odbojkaškom prvenstvu u Bragi u Portugalu.

Nenad Krošnjar član je stručnoga stožera hrvatske nogometne A-reprezentacije (*Vatreni*), koja je u Rusiji 2018. godine na Svjetskome nogometnom prvenstvu osvojila srebrnu medalju, brončanu medalju na Svjetskome nogometnom prvenstvu u Kataru 2022. godine te srebrnu medalju u finalu Lige nacija u Rotterdamu 2023. godine.

Nadalje, studenti Filozofskoga fakulteta koji su ujedno i članovi Sportske udruge Filozofskoga fakulteta tijekom godina ostvarili su niz sportskih postignuća i osvojili brojne nagrade na nacionalnim i međunarodnim natjecanjima. Istaknimo među ostalim nagradu *European University Sports Association*, koju dodjeljuje Europska organizacija za najbolje sportaše pojedince i ekipe na europskim prvenstvima i europskim sveučilišnim igrama. Godine 2015. studentica Filozofskoga fakulteta Sara Plavljanin dobila je nagradu najkorisnije igračice (*most valuable player*) na Europskome sveučilišnom košarkaškom prvenstvu. Ujedno Sara Plavljanin bila je i kapetanica sveučilišne košarkaške reprezentacije. Studentima sportašima Filozofskoga fakulteta dodijeljene su brojne nagrade, priznanja i zahvalnice Sveučilišta u Zagrebu za zaslužene rezultate i sportski doprinos na međunarodnim natjecanjima, među kojima možemo izdvojiti studentice Saru Plavljanin u košarci, Emu Rogar u futsalu, Josipu Zajec i Magdalenu Basić u stolnome tenisu. Također, naši studenti već godinama za zapažene sportske rezultate dobivaju i fakultetsku Nagradu Franjo Marković.

Zbog iznimna doprinosa u ostvarivanju sportskih rezultata i članovima su Katedre dodijeljene mnoge nagrade i priznanja, od kojih bismo posebno istaknuli nagradu Hrvatskoga kineziološkog saveza. Tijekom godina nastavnici na Katedri dobivali su tu nagradu u više navrata: 1991. godine Mladen Sedar dobio je Priznanje za uspješan rad; Zahvalnicu za dugogodišnji rad dobila je 2003. godine Jelka Gošnik; godine 2012. Vesni Alikalfić dodijeljena je zlatna značka i Zahvalnica za uspješan i dugogodišnji rad; iste 2012. godine Svetlana Božić Fuštar dobiva srebrnu značku i Priznanje za uspješan rad u struci, a 2020. dobiva srebrnu značku i Zahvalnicu za uspješan i dugogodišnji rad.

Najviša nagrada Hrvatskoga kineziološkog saveza jest Povelja za životno djelo „Zaslužni kineziolog“, koja se dodjeljuje istaknutim pojedincima s višegodišnjim radom u struci. Tu nagradu dobili su i članovi Katedre: 2000. Andrija Tuđa, 2001. Mladen Sedar te 2022. Vesna Alikalfić. Spomenut ćemo i dvije nagrade dekana Filozofskoga fakulteta, koje su dobile Jelka Gošnik 2004. i Vesna Alikalfić 2005. godine. Svetlana Božić Fuštar 2021. dobiva Priznanje Sveučilišta u Zagrebu kao izbornica ženske odbojkaške reprezentacije, s kojom osvaja vrhunske sportske rezultate na međunarodnoj razini, a 2024. Priznanje Hrvatskog akademskog sportskog saveza za doprinos u razvoju i promicanju akademskoga sporta u Republici Hrvatskoj. Odlikovanje Red hrvatskoga trolista za iznimne uspjehe u sportu od predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović dobio je Nenad Krošnjar 2018. godine.

Katedra će i dalje raditi na osuvremenjivanju programa nastave tjelesne i zdravstvene kulture te aktivno sudjelovati na svim poljima kineziološke struke s posebnim naglaskom na stvaranju i očuvanju trajne kvalitete predmeta. Educiranje studenata o važnosti i dobrobiti tjelesnog vježbanja, usvajanju zdravih životnih navika te promicanju cjeloživotne aktivnosti bit će najvažnije uloge. Jedna od važnih misija Katedre bit će i uvođenje obvezne redovne nastave tjelesne i zdravstvene kulture za sve studente prijediplomskoga studija, a izbornoga predmeta na diplomskome studiju. Također Katedra treba i dalje djelovati na objedinjavanju praktičnoga dijela kineziološke aktivnosti s teorijskim dijelom, imajući u vidu kako je nastava tjelesne i zdravstvene kulture u visokom obrazovanju nadogradnja na osnovnu i srednju školu te je uključivanje teoretskih predavanja u nastavu vrlo važno.

Svetlana Božić Fuštar

Sveučilišno prvenstvo Grada Zagreba: sveukupni poredak Filozofskoga fakulteta.

Ak. god.	Studentice	Studenti	Ak. god.	Studentice	Studenti
1999/2000.	5. mjesto	9. mjesto	2011/2012.	8. mjesto	12. mjesto
2000/2001.	4. mjesto	8. mjesto	2012/2013.	5. mjesto	9. mjesto
2001/2002.	1. mjesto	7. mjesto	2013/2014.	4. mjesto	9. mjesto
2002/2003.	4. mjesto	7. mjesto	2014/2015.	3. mjesto	9. mjesto
2003/2004.	3. mjesto	7. mjesto	2016/2017.	6. mjesto	10. mjesto
2004/2005.	3. mjesto	8. mjesto	2017/2018.	4. mjesto	9. mjesto
2005/2006.	3. mjesto	7. mjesto	2018/2019.	9. mjesto	9. mjesto
2006/2007.	1. mjesto	7. mjesto	2019/2020.	12. mjesto	12. mjesto
2007/2008.	2. mjesto	7. mjesto	2020/2021.	14. mjesto	12. mjesto
2008/2009.	4. mjesto	10. mjesto	2021/2022.	12. mjesto	12. mjesto
2009/2010.	4. mjesto	13. mjesto	2022/2023.	6. mjesto	11. mjesto
2010/2011.	6. mjesto	14. mjesto			

Sveučilišno prvenstvo Grada Zagreba: najznačajniji rezultati studenata i studentica Filozofskoga fakulteta od 1999. do 2023.

Ak. god.	Mjesto	Studenti	Studentice
1999/2000.	2.		džudo, streljaštvo
	3.		streljaštvo, stolni tenis
2000/2001.	1.	šah	plivanje, stolni tenis
	2.		atletika, odbojka, kros
2001/2002.	1.		stolni tenis, tenis, kros, atletika
	2.		plivanje, šah, odbojka na pijesku
	3.	šah	aerobik
2002/2003.	1.	odbojka na pijesku	šah, badminton, atletika
	2.	odbojka, šah, mačevanje	kros, mačevanje, plivanje
	3.	odbojka na pijesku	skvoš, karate
2003/2004.	1.	odbojka	aerobik, šah
	2.	badminton, tenis, rukomet na pijesku	badminton, skvoš, kros, tenis, stolni tenis
	3.		atletika, košarka, streljaštvo
2004/2005.	1.		aerobik, šah, badminton
	2.	šah	stolni tenis, tenis, atletika, plivanje
	3.	rukomet na pijesku	odbojka
2005/2006.	1.		aerobik, plivanje, košarka
	2.	odbojka, streljaštvo	badminton, stolni tenis
	3.	odbojka na pijesku	tenis, odbojka na pijesku
2006/2007.	1.		aerobik, badminton, karate
	2.		tenis, plivanje, odbojka, šah, mačevanje
	3.	badminton, atletika, odbojka na pijesku, odbojka	skvoš, stolni tenis, odbojka na pijesku

Ak. god.	Mjesto	Studenti	Studentice
2007/2008.	1.		aerobik, odbojka, odbojka na pijesku, badminton, mačevanje
	2.	odbojka, mačevanje	šah, badminton, atletika
	3.	atletika, odbojka na pijesku	džudo, skvoš, atletika, plivanje
2008/2009.	1.	odbojka na pijesku	
	2.	tenis	tenis, badminton, kros
	3.	kros	atletika, plivanje, veslanje, odbojka na pijesku
2009/2010.	2.		skvoš, košarka, mali nogomet, plivanje, šah
	3.		badminton
2010/2011.	1.		plivanje
	2.	badminton	
	3.		karate, streljaštvo
2011/2012.	1.		plivanje
	2.		badminton
	3.	badminton	kros, šah
2012/2013.	2.	badminton, odbojka na pijesku, tenis	košarka, badminton, stolni tenis
2013/2014.	1.	odbojka na pijesku	košarka, stolni tenis
	2.	tenis	badminton
2014/2015.	1.		košarka, stolni tenis, šah
	2.	badminton, odbojka	badminton, plivanje, streljaštvo
2015/2016.	1.	badminton	košarka, stolni tenis, streljaštvo
	2.	odbojka na pijesku	badminton
	3.	veslanje, streljaštvo, odbojka	
2016/2017.	1.		streljaštvo
	2.	odbojka	badminton
	3.		stolni tenis, tenis
2017/2018.	1.	odbojka	streljaštvo, stolni tenis
	2.	skvoš, rolanje	košarka, rolanje
	3.		streljaštvo, badminton
2018/2019.	1.		streljaštvo
	2.	skvoš	
	3.	parovi bridž, badminton, streljaštvo	badminton
2019/2020.	2.	Nije bilo natjecanja.	košarka 3 × 3
2020/2021.	1.	e-sport-PES	badminton
	3.		veslanje-ergometar 8 × 1000, stolni tenis
2021/2022.	2.	košarka	stolni tenis, badminton
2022/2023.	1.		plivanje
	2.		stolni tenis, badminton, atletika

Pehari i priznanja dodijeljeni studentima i djelatnicima Filozofskoga fakulteta.

LITERATURA I IZVORI

Caput-Jogunica, R.; Jurković, N. *40 godina tjelesne i zdravstvene kulture na Sveučilištu u Zagrebu: (1963–2003)*. Zagreb: Školska knjiga, 2003.

Gošnik-Oreb, J.; Tuđa, A.; Penović, J. Tjelesna i zdravstvena kultura i šport. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 321–323.

Djelatnici Samostalne katedre za kineziologiju

DJELATNI

BOŽIĆ FUŠTAR, Svetlana (Rijeka, 1971) (2004) 2004. predavačica, 2009. viša predavačica.

KROŠNJAR, Nenad (Zagreb, 1970) (2020) 2020. predavač.

MARIĆ, Goran (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1989) (2023) 2023. predavač.

SKENDER, Nikolina (Zagreb, 1976) (2020) 2020. predavačica.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ALIKALFIĆ, Vesna (Zagreb, 1957) (2003–2022) 2003. predavačica, 2008. viša predavačica.

GOŠNIK, Jelka (Novo Mesto, Slovenija, 1953) (1985–2019) 1985. predavačica, 1990. viša predavačica.

MALIĆ, Zdravko (Koranski Brijeg, 1941) (1982–1985) 1982. predavač.

PENOVIĆ, Jadranko (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2020) (1982–1999) 1982. predavač.

SEDAR, Mladen (Zagreb, 1954) (2000–2019) 2000. predavač, 2006. viši predavač.

TUĐA, Andrija (Križevci, 1936) (1986–2002) 1986. predavač, 2000. viši predavač.

Knjižnica

MJESTO PODRŠKE I SUSRETA

Knjižnica Filozofskoga fakulteta najveća je visokoškolska knjižnica u Republici Hrvatskoj, a svojim jedinstvenim prostorom, bogatim fondom te iznimnim zaposlenicima neizostavan je partner na nacionalnoj i međunarodnoj razini u izgradnji infrastrukture za podršku znanstvenoj i nastavnoj djelatnosti u području društvenih i humanističkih znanosti, kao i u izgradnji nacionalnoga skupnoga kataloga. Bogat knjižnični fond s preko 470 000 jedinica građe smješten je na sedam etaža, a o cjelokupnu fondu i o svim uslugama brine 44 zaposlenih knjižničara u različitim knjižničarskim zvanjima. Dnevno Knjižnicu posjeti oko 3 000 korisnika, kojima je na raspolaganju 700 radnih mjesta raspoređenih na šest etaža, opremljenih priključcima za struju i mrežu, od čega stotinjak i računalima. U cijeloj se Knjižnici može koristiti i bežična mreža. Čitaonice su otvorene svakim radnim danom i subotom, a redovno ih u većem broju posjećuju i studenti drugih fakulteta, kao i ostali građani. Usluge poput najma dvorana i međuknjižnične posudbe te korištenje građe u prostoru Knjižnice dostupne su svima, a samo su posudba i priprema digitalnih dokumenata dostupne isključivo studentima i zaposlenicima Filozofskoga fakulteta.

ZGRADA KNJIŽNICE

Izgradnja nove zgrade Knjižnice Filozofskoga fakulteta počinje u prosincu 2005. godine, a Knjižnica je završena i svečano otvorena 11. ožujka 2009. u mandatu dekana Miljenka Jurkovića. Arhitektonski inovativno rješenje proizašlo iz potrebe za smještanjem velika fonda na relativno malen prostor rezultiralo je zgradom ukošena trapezasta oblika. Ukošena zgrada staklenih fasada s ukupno osam razina (od kojih je jedna podzemna) čini Knjižnicu i vizualno prepoznatljivom u vizuri grada. Ukupna površina Knjižnice od 8 792 m² uključuje prostore za korisnike, prostore za programske aktivnosti, prostore za smještaj knjižnične građe i rad s građom te prostore stručnog osoblja. Korisnički prostori organizirani su kao čitaonice s građom u otvorenome pristupu na šest katova zgrade, dok se na razini -1 nalaze zatvoreno spremište, jedini dio Knjižnice koji nije otvoren za javnost, te prostorije za individualan rad (osam prostorija). Na svim se katovima nalaze informacijski pultovi te uređaji za samozaduživanje i samorazduživanje građe, fotokopirni uređaji te računala koje služe za pretraživanje kataloga. Prostori za programske aktivnosti smješteni su na 1. (Računalna učionica, 25 mjesta) i 2. katu (Konferencijska dvorana, 90 mjesta). Oba su prostora opremljena suvremenom tehnologijom i omogućavaju održavanje različitih radionica, skupova, konferencija i projekcija. Uz njih na 4. katu Knjižnice nalazi se i manja AV-dvorana s desetak mjesta, opremljena tehnologijom za reprodukciju građe iz Zbirke audiovizualne građe (AV-zbirke). Cjelokupno unutrašnje uređenje jedinstveno je dizajnersko rješenje osmišljeno upravo za našu Knjižnicu. U čitaonicama se uz radna mjesta za korisnike nalazi i preko 11 km polica za građu u otvorenome pristupu. Prostori

Stare odsječke knjižnice Arheologije, Psihologije i Klasične filologije te čitaonica Slavistike.

za stručno osoblje uključuju 19 ureda raspoređenih na svim etažama. Prostor zatvorenoga spremišta podijeljen je u dvije prostorije i opremljen je tzv. kompaktusima – pomičnim policama ukupne dužine preko 10 km koje omogućavaju da na što manje mjesta stane što više građe.

Jedinstvena zgrada Knjižnice otvorila je mnoge mogućnosti, a njezina otvorenost svim studentima i građanima omogućava i pozitivnu prepoznatljivost Fakulteta u okruženju. Sama zgrada ujedno je i podsjetnik na bogatstvo društvenih i humanističkih dostignuća u prošlosti i na njihov potencijal za budućnost, ona je mjesto intelektualnoga putovanja, nastajanja i razmjene novoga znanja.

STVARANJE DANAŠNJE KNJIŽNICE

Do 2009. godine na Filozofskome fakultetu djelovalo je 19 odsječkih knjižnica te Središnja čitaonica sa svojim priručnim fondom, kao i tri zbirke novoosnovanih katedara koje su bile smještene uz pojedine odsječke knjižnice. Zasebne odsječke knjižnice nastajale su u okrilju pojedinih odsjeka te su mnoge od njih bile smještene u prostorijama na odsjecima ili u neposrednoj blizini seminarskih dvorana. Njihovo je poslovanje bilo uklopljeno u način rada na odsjeku, a međusobne koordinacije u značajnijem obliku nije bilo. Preseljenjem u novu, upravo za tu namjenu izgrađenu zgradu nastaje objedinjena Knjižnica Filozofskoga fakulteta, koja danas ima 36 stručnih (zajedničkih i predmetnih) zbirki. Iako su prve zbirke nastajale krajem 19. stoljeća (slavenska filologija, pedagogija, povijest), dio ih je nastao tek nakon preseljenja u novu zgradu, od kojih neke i objedinjavanjem nekadašnjih dijelova pojedinih fondova, npr. Zbirka periodičkih publikacija, Opća referentna zbirka, Zbirka stare i rijetke građe te AV-zbirka. Fondovi nekadašnjih knjižnica odsjeka i katedara te Središnje čitaonice u novoj su Knjižnici preseljenjem postali stručne zbirke. Veći dio stručnih zbirki su tzv. predmetne zbirke, kojih je građa vezana uz studijske programe pojedinih odsjeka, prema kojima su i osnovane, tako da današnju Knjižnicu čine ove zbirke: Anglistika, Arheologija, Etnologija i antropologija, Filozofija, Fonetika, Francuski jezik i književnost, Germanistika, Hungarologija, Indologija i indoiranistika, Informacijske znanosti, Japanologija, Judaistika, Klasična filologija, Komparativna književnost, Koreanistika, Lingvistika, Nederlandistika, Pedagogija, Portugalski jezik i književnost, Povijest, Povijest umjetnosti, Psihologija, Rumunjski jezik i književnost, Sinologija, Skandinavistika, Slavenska filologija (Kroatistika i južna slavistika, Zapadna slavistika i Istočna slavistika), Sociologija, Španjolski jezik i književnost, Talijanistika i Turkologija. Od novijih zbirki valja istaknuti Zbirku elektroničkih izvora i zbirku Afrikana (zbirku afričkih književnih autora i teorijske literature o afričkim kulturama i civilizacijama).

Zajedničke su zbirke nastale spajanjem pojedinih dijelova fondova nekadašnjih odsječkih knjižnica. Tako je osnovana zbirka periodičkih publikacija, koja broji preko 3 900 tiskanih naslova domaćih i stranih časopisa. Najnoviji brojevi časopisa nalaze se u čitaonici časopisa u prizemlju, dok su ostali brojevi smješteni u zatvorenome spremištu. U prizemlju je smještena i zajednička referentna zbirka, nastala na temelju fonda nekadašnje Središnje čitaonice. Na isti su način nastale i Zbirka stare i rijetke građe (RARA) s 1 430 primjeraka građe te AV-zbirka s preko 2 500 primjeraka građe. Posebnost naše Knjižnice vidljiva je i u posebno osmišljenu načinu signiranja građe u otvorenome pristupu koji su osmislili knjižničari Filozofskoga fakulteta. Iako je uobičajeno u otvorenome pristupu građu označiti prema jednoj od standardnih klasifikacija kao što je UDK (Univerzalna decimalna klasifikacija), kako bi se izbjegle duge oznake i olakšalo samostalno snalaženje korisnika, odlučeno je da će se sustav u Knjižnici Filozofskoga fakulteta temeljiti na kombinaciji alfabetskog i numeričkog označivanja lokacije pojedine jedinice građe. Tako se signatura sastoji od alfabetske oznake pojedine etaže, zatim zbirke i na kraju numeričke oznake stručne skupine. U otvorenome su pristupu predmetne zbirke (nekadašnje odsječke knjižnice) zadržale svoju cjelovitost, a smještene su na pet etaža prema načelu srodnosti, tako da se u prizemlju nalaze zbirka periodičkih publikacija (časopisi, novine) i opća referentna zbirka (enciklopedije, leksikoni, atlas, rječnici te razni priručnici), na prvome katu zbirke iz područja društvenih znanosti i filozofije, na drugom katu humanističke znanosti arheologija, etnologija i antropologija, povijest i povijest umjetnosti, a od trećega kata nadalje filologije. O zbirkama brigu vode predmetni knjižničari, koji su istovremeno i spona između pojedinog odsjeka, odnosno katedre i Knjižnice. Danas je u otvorenome pristupu preko 275 000 svezaka knjižne građe. Preostali dio fonda smješten je u zatvorenome spremištu na etaži -1, gdje su starija godišta časopisa, knjižna građa, stara i rijetka građa, ocjenski radovi i separati radi uštede prostora i jednostavnijega snalaženja organizirani prema sustavu *numerus currens*, što omogućava bržu dostavu tražene građe u čitaonice na katovima.

Postavljanje kamena temeljca za Knjižnicu, 2005.

Građa je opremljena RFID-čipovima (*radio-frequency identification*), koji omogućavaju automatizirano (samo)zaduživanje i (samo)razduživanje, ali i štite od krađe. Od 2009. godine Knjižnica koristi integrirani slobodni softver za knjižnično poslovanje Koha, koji je omogućio ne samo računalnu obradu građe već i automatizaciju svih vidova poslovanja (nabava, inventarizacija, katalogizacija, posudba, pretraživanje i vođenje statistike) te povezivanje s drugim softverskim sustavima u Knjižnici i izvan nje (npr. razmjena podataka o građi, nacionalni skupni katalog, izdavanje digitalnih potvrda o vraćenoj građi i sl.). Taj se knjižnični softver koristi prijavom pomoću jedinstvenog elektroničkog identiteta (AAI@EduHr), kojim se i inače pristupa informacijskim servisima na Fakultetu i u široj akademskoj zajednici. Studentima i zaposlenicima Fakulteta prijavom se omogućava i aktiviranje članstva, kao i pregled korisničkoga računa, kojim mogu provjeriti dostupnost željene građe, rezervirati građu, samostalno produžiti rok posudbe, obnoviti svoje podatke te pregledati povijest svojih zaduženja. Sučelje kataloga obogaćeno je slikama ovitka knjige, moguće je pretraživanje unutar rezultata, čuvanje popisa zanimljivih naslova, dodavanje komentara i ključnih riječi uz zapis o knjizi. Time korisnici mogu svoj račun na knjižničnome softveru Koha prilagoditi vlastitim potrebama, koje su ponekad vrlo složene s obzirom na veličinu, raznolikost i kompleksnost organizacije Fakulteta.

Sam koncept nove, objedinjene Knjižnice temelji se na očuvanju tradicije nekadašnjih odsječkih knjižnica i razvijanju novih usluga kako bi Knjižnica postala centar istraživanja, učenja i poučavanja. Imperativ je razvoj knjižničara i knjižničnih usluga u skladu sa suvremenim zahtjevima znanstvenoistraživačkih i

Svečano obilježavanje 15. godišnjice otvorenja Knjižnice, 2024.

nastavnih procesa, u kojima je Knjižnica nezaobilazan partner u pružanju izvrsnih uvjeta studiranja i provođenju znanstvenoga rada (*Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskog fakulteta*, 2018), što je osobito prepoznato u vrijeme reakreditacije studijskih programa 2013. godine, kad je proglašena primjerom dobre prakse. Time je istaknut neposredan utjecaj Knjižnice i njezinih usluga na kvalitetu rada na Fakultetu, čime se i knjižničari obvezuju na neprestan rad na razvijanju i prilagođavanju svojem okruženju (Głowacka 2019).

FUNKCIJA I USLUGE DANAŠNJE KNJIŽNICE

Cjelokupno knjižnično poslovanje doživjelo je značajne promjene u smislu pomaka fokusa s građe na korisnike, a nekadašnji tradicionalni poslovi poput katalogiziranja i razvijanja zbirke sad su potpora uslugama usmjerenima na korisnika (Bedi i Walde 2017). U svojoj je biti knjižnica mjesto potpore bez kojega se ne mogu odvijati ni znanstveni ni nastavni procesi. Tradicionalno je shvaćena kao mjesto okupljanja, čuvanja i davanja građe na korištenje, no suvremena uloga zahtijeva aktivno sudjelovanje u znanstvenoistraživačkim i nastavnim procesima te poticanje dijaloga o promjenama u informacijskom ponašanju, učenju i korištenju informacija. Pomicanje uloge s pasivna i tiha sudionika u aktivna i nezaobilazna partnera zahtijeva kontinuiran rad na (samo)obrazovanju djelatnika i praćenju informacijskih potreba nastavnika i studenata kako bi se

Projekcije filmova u sklopu događanja „Dijalozi: dokumentarni film“ u Konferencijskoj dvorani, 2024.

mogle osmišljavati i razvijati nove usluge. U 21. stoljeću od knjižničara se uz tradicionalna znanja i vještine očekuju i znanja te podrška iz područja upravljanja istraživačkim podacima, bibliometrije i scientometrije, otvorene znanosti, razvoja istraživača, kao i poznavanja izdavačkoga procesa (Appleton 2021). Takva su znanja pridonijela većoj prepoznatosti uloge knjižnice u istraživanjima, učenju i poučavanju (Bedi i Walde 2017). Uloga visokoškolske knjižnice nužno je vezana uz matičnu ustanovu i ideju učeće zajednice nastavnika i studenata čije procese treba podržavati. Uz temeljnu, informacijsko-komunikacijsku funkciju knjižnice sve su istaknutije i njezina obrazovna i kulturna funkcija. Obrazovna uloga knjižnice ogleda se u ponudi edukacijskih programa namijenjenih studentima svih razina studija, nastavnicima i knjižničarima, u sudjelovanju u obrazovanju budućih knjižničara kroz provođenje stručne prakse te osmišljavanju edukativnih sadržaja. Od novijih usluga potrebno je spomenuti i bibliometrijske usluge (primjerice izdavanje potvrda o citiranosti i zastupljenosti radova i časopisa u bazama podataka) te pripremu citatnih analiza i pokazatelja potrebnih za različita unutarnja i vanjska vrednovanja Fakulteta. Osim po istaknutoj obrazovnoj ulozi Knjižnica je u posljednjih dvadesetak godina prepoznata i kao važan partner u njegovanju kulture otvorenoga pristupa te promicanju otvorene znanosti na institucijskoj i nacionalnoj razini. Kao mjesto susreta Knjižnica redovno organizira različite izložbe građe ili opusa znanstvenika i uključuje se u različite kulturno-umjetničke manifestacije na nacionalnoj razini, kao što su Mjesec hrvatske knjige, Noć knjige i sl.

Prilikom objedinjavanja i otvaranja nove Knjižnice osnovane su i nove zajedničke službe: Središnja informacijska služba (usmjerena na cirkulaciju građe i komunikaciju s korisnicima), Služba međuknjižnične posudbe i Služba za elektroničke izvore. Na taj je način omogućeno razvijanje novih usluga, ali i koordinacija ranijih poslova. Novoosnovane službe zamišljene su kao dio Ureda za zajedničke poslove, kojega je svrha ujednačavanje i koordinacija knjižničnoga poslovanja te objedinjavanje dijelova fonda prema srodnosti (npr. serijske publikacije), kako bi predmetni knjižničari imali više vremena za razvoj zbirke, suradnju s odsjecima, praćenje znanstvenih i stručnih dometa u svojim strukama te sudjelovanje u edukaciji korisnika. Od novih usluga ističe se međuknjižnična posudba, koja omogućava dostupnost naše građe knjižnicama diljem svijeta, a našim korisnicima posudbu građe iz drugih knjižnica. Godišnje ta služba ima preko 600 zahtjeva, koje rješava u više od 95% slučajeva. Ta služba pruža i uslugu skeniranja na zahtjev, koja korisnicima Knjižnice omogućava naručivanje elektroničkih preslika članaka i poglavlja iz fonda Knjižnice. Za tu se uslugu podnosi oko 4 000 zahtjeva godišnje. Služba za elektroničke izvore, u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom, bavi se pitanjima dostupnosti elektroničkih izvora, radi na održavanju kataloga i servisa za pronalaženje elektroničkih izvora, kao i na administriranju alata za povezivanje zapisa između Fakulteta i baza podataka te ostalim poslovima vezanima uz bibliometrijske usluge. Uz osiguravanje pristupa elektroničkim izvorima Knjižnica je razvila otvoreni digitalni institucijski repozitorij ODRAZ, tj. „zbirku koja u digitalnom obliku okuplja, trajno pohranjuje i omogućava slobodan pristup rezultatima znanstveno-istraživačkog i obrazovnog rada djelatnika i studenata fakulteta“ (ODRAZ, 2024). U repozitorij se pohranjuju članci u časopisima i zbornicima radova (prije ili nakon objavljivanja), knjige ili poglavlja u knjigama, ocjenski radovi, prezentacije, poster, rukopisi, izvještaji, nastavni materijali, istraživački podaci, multimedijaska i audiovizualna građa i ostale vrste obrazovnih sadržaja. Osim okupljanja svrha je institucijskoga repozitorija i omogućavanje slobodna pristupa najnovijim rezultatima rada pojedine institucije i povećanje njezine vidljivosti. Naš je institucijski repozitorij pokrenut još 2006. godine, dok se od 2016. Knjižnica Filozofskoga fakulteta uključuje i u razvoj nacionalnoga sustava Digitalnih akademskih arhiva i repozitorija (Dabar). Nacionalnomu se sustavu naš institucijski repozitorij pridružuje 2020. godine. Trenutno je u institucijskome repozitoriju pohranjeno nešto više od 6 200 radova (preko 5 000 završnih i diplomskih radova te preko 300 disertacija), od čega ih je gotovo 80% u otvorenome pristupu, dok su ostali dostupni samo korisnicima Knjižnice uz autorizaciju AAI@EduHR-identitetom, ovisno o odluci autora rada. Od 2020. godine radove samostalno mogu pohraniti i autori – znanstvenici i studenti.

Trenutak za čitanje.

Prvi „Erasmus+ Staff Week“ za visokoškolske knjižničare na Sveučilištu u Zagrebu – dio programa u Knjižnici, 2023.

Jedna je od posebnosti naše Knjižnice i način organizacije poslovanja kroz radne grupe koje su zamijenile potencijalne stalne službe, što je fleksibilniji način za organizaciju poslova jer omogućava uključivanje više zaposlenika prema osobnim afinitetima, sklonostima, znanjima i željom za daljnjim usavršavanjem. Od 2018. godine do danas osnovano je više radnih grupa knjižničara, od kojih su aktivne ove: Grupa za časopise, Grupa za sistematizaciju, Grupa za e-knjige, Grupa za koordinaciju i nadzor obrade knjižne građe, Grupa za događanja, Grupa za edukaciju, Grupa za zelene knjižnice, Grupa za društvene mreže, Grupa za izdavaštvo, Grupa za bibliometriju te nova Grupa za inkluzivne knjižnične usluge. Svaka grupa ima svoju svrhu i cilj te radi na pojedinoj segmentu poslovanja, a pri tome surađuje s drugim grupama. Tako je cilj Grupe za časopise izrada analize korištenja tiskanih časopisa, osmišljavanje promocije zbirke i praćenja korištenja, a svrha joj je i provedba revizije časopisa i priprema sveščića za otpis. Grupa za sistematizaciju tijekom prošle akademske godine donijela je prijedlog novog ustroja, koji je jednoglasno prihvaćen na Stručnome vijeću Knjižnice. Predložena sistematizacija predviđa nova knjižničarska radna mjesta vezana uz potporu znanstvenicima u znanstvenoistraživačkim procesima. Grupa za izdavaštvo potpora je objavljivanju digitalnih fakultetskih izdanja na platformi FF Open Press u otvorenome pristupu. Cilj Grupe za e-knjige jest osmisлити smjernice za osiguravanje pristupa zbirkama e-knjiga te potaknuti raspravu o tom pitanju u stručnoj zajednici. Grupa za edukaciju uz organiziranje različitih predavanja, vježbi i radionica za studente i nastavnike osmišljava te provodi i edukaciju knjižničara u svrhu usavršavanja naših znanja. Uz edukaciju u Knjižnici nekoliko knjižničara sudjeluje u izvođenju

pojedinih kolegija na nekoliko odsjeka na našem Fakultetu. Osim toga članovi te Grupe zaduženi su za stručna vodstva po Knjižnici, koja se prilagođavaju potrebama pojedine najavljene grupe (različite delegacije, individualni i grupni studijski boravci, studenti prvih godina, studenti Croaticuma, studenti ostalih studija knjižničarstva u Hrvatskoj i sl.). Kako se pokazala potreba za organizacijom raznih kulturnih događanja, u Knjižnici je pokrenuta i Grupa za događanja, kako bi se moglo planirati i pomoći predmetnim knjižničarima u obilježavanju važnih datuma vezanih uz pojedine odsjeke i zbirke, ali i planski osmisliti promotivne aktivnosti vezane uz fond i usluge Knjižnice. Ta Grupa usko surađuje s Grupom za društvene mreže i web, kojoj je cilj informiranje i promocija aktivnosti unutar Knjižnice (izložbe, predavanja, radionice i sl.), dostupnih knjižničnih usluga, stručnih tema iz područja knjižničarstva, kao i projekata u kojima Knjižnica sudjeluje. Knjižnica Filozofskoga fakulteta prva je među knjižnicama u Hrvatskoj 2009. godine otvorila svoj Facebook-profil i tako zakoračila u svijet društvenih mreža. Osim na dvojezičnoj web-stranici Knjižnica je aktivna na svim popularnijim društvenim mrežama kao što su blog, Facebook, Instagram, Twitter i TikTok, a objave se prilagođavaju formatu i ciljanoj publici, no ponajprije se obraćaju studentima i zaposlenicima Fakulteta. Primjera radi 2023. godine pojedine objave na društvenim mrežama dosežale su i preko 40 000 pregleda, što je iznimno velika brojka ako se uzme u obzir da je od otvaranja nove Knjižnice u nju upisano nešto više od 22 000 korisnika (aktivnih je godišnje oko 7 500). Grupa za bibliometriju koordinira pripremu podataka potrebnih za različite izvještaje o znanstvenoj produktivnosti za Sveučilište u Zagrebu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Agenciju za znanost i visoko obrazovanje te izrađuje bibliometrijske izvještaje. Grupa za zelene knjižnice organizira domaće i međunarodne stručne skupove s temama vezanima uz održivi razvoj i ekologiju, a pokrenula je i suradnju s drugim knjižnicama u Hrvatskoj i strukovnim društvima. Najmlađa od svih jest Grupa za inkluzivne knjižnične usluge, kojoj je cilj poboljšati inkluziju i integraciju studenata te učiniti Knjižnicu pristupačnijom. Prije svega misli se na usluge i aktivnosti namijenjene studentima s drugačijim potrebama (studenti s invaliditetom, strani studenti na razmjeni, polaznici *Croaticuma* itd.) radi osiguravanja jednakih uvjeta za sve, od prostorne pristupačnosti do dostupnosti literature, ali i edukacije knjižničara o ophođenju s osobama s posebnim potrebama. U sklopu te Grupe održava se i *Jezični kafić* (JeKa), namijenjen stranim studentima koji žele poboljšati znanje hrvatskoga jezika (najčešće polaznici *Croaticuma*) u neformalnu okruženju s ciljem vježbanja komunikacijskih vještina, proširivanja vokabulara te upoznavanja hrvatske kulture.

Značajna je i sustavna edukacija korisnika koja je započela ak. god. 2011/12. organiziranjem tematskih predavanja i vježbi za studente i profesore. Osim samostalno izvođenih edukacija za potrebe korisnika Knjižnica sudjeluje i u edukaciji za stjecanje stručnih zvanja u knjižničarskoj struci (knjižničarski tehničar i knjižničar) te u održavanju stručne prakse za studente informacijskih i komunikacijskih znanosti, odnosno knjižničarstva (godišnje oko 60 studenata), za koji je razvila i specifičan program. Svaki praktikant na početku prakse pohađa predavanja (*Praktični dan*) po temama: Poslovanje Knjižnice, E-izvori, Međuknjižnična posudba, Repozitorij i Katalogizacija u knjižničnom softveru Koha. Od ak. god. 2021/22. uvedena je i tzv. grupna praksa, u kojoj se prema unaprijed određenim zadacima grupe od tri do pet studenata vode kroz izvršavanje radnih zadataka.

Prije desetak godina uvedena je u suradnji s udrugom *Zamisli* i usluga prilagodbe literature za studente s invaliditetom kako bi se organizirao i koordinirao protokol za prilagodbu literature za studente koji nisu u mogućnosti čitati crni tisak. Od 2015/16. koordinaciju te usluge preuzima Centar za potporu e-učenju u suradnji s Knjižnicom i Uredom za studente s invaliditetom. Na svakome katu u čitaonicama odvojena su računala na kojima rade isključivo studenti s invaliditetom, a na raspolaganju su im pomagala kao što su ergostalak za čitanje, sistem dvostruke kamere te prijenosni čitač.

DJELATNICI KNJIŽNICE

No Knjižnicu ne čine samo građa, usluge i prostor nego i ljudi. Unatoč smanjenju broja zaposlenih unazad nekoliko godina, kao posljedici politike neotvaranja novih radnih mjesta u državnim i javnim službama, sve opterećeniji zaposlenici Knjižnice svejedno unose promjene u svakodnevni život Fakulteta. Vrijednost knjižničara nije samo u osiguravanju pristupa znanju nego i u mogućnostima utjecaja na (samo)obrazovanje i (samo)razvoj, odnosno (samo)usavršavanje putem usluga i potpore koje nude u svojim zajednicama (Wojciechowska 2023). Iako različiti, zaposlenici Knjižnice svojim individualnostima, obrazovanjem, profesionalnim razvojem, stručnim usavršavanjem, interesima i kreativnošću na različite načine doprinose ukupnu poslovanju. O cjelokupnu se fondu, kao i o svim uslugama brine 44 zaposlenih knjižničara, u zvanjima od knjižničarskoga tehničara do knjižničarskoga savjetnika, organiziranih u tri ureda (Ured za stručne zbirke u otvorenome pristupu, Ured za stručne zbirke i arhivsku građu u zatvorenome pristupu i Ured za zajedničke poslove), na čelu s voditeljicom Knjižnice. Od ukupna broja trenutno zaposlenih 32 ima visoku stručnu spremu, od čega je šestero steklo doktorat znanosti (petero iz područja humanističkih, jedno iz područja društvenih znanosti), a jedna je osoba završila sveučilišni specijalistički studij u društvenome području. Prema stečenim knjižničarskim zvanjima u Knjižnici su trenutno zaposlene dvije knjižničarske savjetnice, četiri više knjižničarke, 20 knjižničara i 12 knjižničarskih tehničara (s obzirom na to da je napredovanje u knjižničarskoj struci omogućeno svima može se očekivati porast broja viših knjižničara i knjižničarskih savjetnika). Koncept Knjižnice temelji se na predmetnim zbirkama te zajedničkim poslovima, zbog čega je jedna od značajki i njegovanje tradicije predmetnih knjižničara. Predmetnih je knjižničara 22, a karakteristično je za njih da su završili studij na odsjeku vezanom uz pojedinu predmetnu zbirku koju vode te studij knjižničarstva. Jedna od karakteristika Knjižnice jest i to da uz Stručno vijeće, koje čine svi zaposlenici, ima Knjižnični odbor. Knjižnični odbor jest stručno-savjetodavno tijelo sastavljeno od 11 članova iz redova nastavnika i studenata – po funkciji su to član Uprave Fakulteta i voditelj Knjižnice, a glasanjem se biraju četiri predstavnika odsjeka i samostalne katedre Fakulteta, tri djelatnika knjižnice te dva predstavnika studenata.

Uz aktivnosti u samoj Knjižnici knjižničari Filozofskoga fakulteta aktivni su i izvan knjižnice te na taj način unapređuju svakodnevni rad, povećavaju vidljivost Fakulteta te pomažu razvoju struke. Tako su mnogi knjižničari članovi raznih tijela i povjerenstava na Fakultetu, ali su i vrlo aktivni u strukovnim društvima, dio u Zagrebačkome knjižničarskom društvu (ZKD), a dio u Hrvatskome knjižničarskom društvu (HKD), i to kao članovi stručnih komisija ili njihovi predsjednici, odnosno članovi uredništava (ZKD forum, Društvene mreže ZKD-a, stručni odbor HKD-a), a pojedini sudjeluju i u nacionalnim infrastrukturama kao što su Dabar i Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa (Hrčak) te u međunarodnim infrastrukturama kao što su DARIAH (Digitalna istraživačka infrastruktura za umjetnost i humanistiku u Republici Hrvatskoj), OPERAS (Open scholarly communication in the European research area for social sciences and humanities), SPARC Europe i CESSDA ERIC (Consortium of European Social Science Data Archives i European Research Infrastructure Consortium). U nacionalnim infrastrukturama za podršku znanosti knjižničari sudjeluju od samih početaka, a članovi su i različitih tijela te na taj način mogu izravno utjecati na donošenje specifičnih politika u pohranjivanju, čuvanju i diseminaciji elektroničke građe. Uz navedeno Knjižnica je sudjelovala i u izgradnji skupnoga kataloga Integriranoga knjižničnoga sustava Nacionalne i sveučilišne knjižnice i knjižnica iz sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Knjižnica posredstvom filoloških odsjeka surađuje s veleposlanstvima raznih zemalja koja svojim donacijama redovito obogaćuju fondove pojedinih zbirki. Tako je 2015. godine potpisan sporazum između Saveznoga ministarstva za europske i međunarodne poslove Republike Austrije, koje zastupa Veleposlanstvo

Republike Austrije u Zagrebu, i Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kojim je Knjižnica Filozofskoga fakulteta preuzela postojeći fond knjižnice Austrijskoga kulturnog foruma u Zagrebu od preko 5 000 primjeraka građe.

Na međunarodnoj razini knjižničari su u posljednjih deset godina sudjelovali u nekoliko infrastrukturnih projekata, čime su pripremili temelje za izgradnju Hrvatskog arhiva podataka za društvene znanosti – CROSSDA (Croatian Social Science Data Archive). Tako su od 2012. do 2014. godine sudjelovali u projektu SERSCIDA (Support for Establishment of National/Regional Social Sciences Data Archives), koji se bavio istraživačkim podacima u području društvenih znanosti. Od 2015. do 2017. godine sudjelovali su u projektu SEEDS (South-Eastern European Data Services). U isto je vrijeme bio aktivan i projekt CESSDA SaW (Strengthening and Widening Consortium of European Social Science Data Archives). Od rujna 2022. godine Knjižnica sudjeluje u EU-projektu DIAMAS (Developing institutional open access publishing models to advance scholarly communication). Godine 2023. Knjižnica je postala članicom dviju međunarodnih organizacija – SPARC Europe (ne-profitne europske organizacije posvećene zagovaranju i ostvarivanju otvorene znanosti, otvorenoga pristupa i otvorenog obrazovanja) i LIBER (Europsko udruženje znanstvenih knjižnica).

Uz navedene aktivnosti knjižničari se redovito profesionalno razvijaju, izlažu na raznim domaćim i međunarodnim skupovima, objavljuju radove iz područja knjižničarstva u Hrvatskoj i inozemstvu te i sami organiziraju stručne i stručno-znanstvene skupove. Knjižničari redovno koriste i sredstva programa Erasmus+, odlaze u stručne posjete i sudjeluju u organiziranim radionicama izvan Republike Hrvatske.

Mogućnosti knjižničara da se brzo prilagode i odgovore na zahtjeve koje pred njih stavlja akademska zajednica jedan su od najvažnijih čimbenika za uspješno snalaženje u promjenama koje obilježavaju prvu polovicu 21. stoljeća u visokoškolskim knjižnicama. Promjene u okruženju, od shvaćanja ideje sveučilišta do marketizacije obrazovanja, djeluju i na knjižničare, koji se moraju izboriti za svoj položaj istinskoga partnera unutar svojih zajednica (Salisbury i Peseta 2021). Značajna je i promjena korisničkih potreba, koja u fokus stavlja sve više digitalnih usluga i digitalne građe, ali zahtijeva i osiguravanje visokokvalitetnih prostornih uvjeta. Ispunjavanjem temeljnih uloga Knjižnica omogućava razvijanje društvenoga kapitala (Corrall 2022) te podupire viziju i misiju Fakulteta u stvaranju boljega društva.

Zgrada Knjižnice – sjeverno pročelje, pogled sa sjeveroistoka.

ZAKLJUČNO

Zaključno se može reći da je Knjižnica Filozofskoga fakulteta mlada knjižnica s gotovo 150 godina tradicije. S jedne se strane čuva duga tradicija Filozofskoga fakulteta i bogatstvo nekadašnjih odsječkih knjižnica, a s druge strane preseljenjem u novu suvremenu zgradu stvoreni su preduvjeti za razvoj novih službi i usluga kojima se bitno olakšava i unapređuje studiranje, nastavni i znanstveni rad naših korisnika. Osim tradicionalnih knjižničnih usluga Knjižnica je razvila niz novih usluga posredovanih informacijsko-komunikacijskom tehnologijom, ali je napravila i značajan iskorak uključivanjem u niz projekata na nacionalnoj i međunarodnoj razini kojima je cilj izgradnja nacionalne znanstvene infrastrukture.

Višnja Novosel

LITERATURA

- Appleton, L. Introduction: Positioning the academic library within the university: structures and challenges. *Positioning the academic library within the university: structures and challenges*. Appleton, L. (ur.). London: Routledge, 2021, 1–8.
- Bedi, S.; Walde, C. Transforming roles: Canadian academic librarians embedded in faculty research projects. *College & Research Libraries*. 78, 3(2017), 314–327. DOI: <https://doi.org/10.5860/crl.78.3.314>
- Corrall, S. The social mission of academic libraries in higher education. *The social future of academic libraries: new perspectives on communities, networks and management*. Schlak, T.; Corrall, S.; Bracke, P. J. (ur.). London: The Facet publishing, 2022, 109–147.
- Głowacka, E. Research on the impact of academic libraries – areas, methods, indicators. *Library Management*. 40, 8(2019), 583–592. DOI: <https://doi.org/10.1108/LM-02-2019-0005>
- Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (28. 12. 2023).
- Salisbury, F.; Peseta, T. The „Idea of the university”: positioning academic libraries in the future university. *Positioning the academic library within the university: structures and challenges*. Appleton, L. (ur.). London: Routledge, 2021, 34–54.
- Wojciechowska, M. The importance and level of individual social capital among academic librarians. *New Review of Academic Librarianship*. 29, 1(2023), 51–76. DOI: <https://doi.org/10.1080/13614533.2022.2079538>

MREŽNE STRANICE

- ODRAZ – otvoreni digitalni repozitorij akademske zajednice FFZG-a. Dostupno na: <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/> (7. 1. 2024).

Djelatnici Knjižnice

DJELATNI

BAKRAN, Tamara (Zagreb, 1979) (2004) 2004. knjižničarka, Zbirka hungarologije, Zbirka turkologije, Zbirka za židovske studije.

BELOŠEVIĆ, Kristina (Zagreb, 1973) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Zbirka periodičkih publikacija.

BERAKOVIĆ, Gordana (Slavonski Brod, 1974) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Služba za međuknjižničnu posudbu.

BEZLAJ ILIJIĆ, Sanja (Zagreb, 1969) (1998) 1998. knjižničarka, Zbirka za lingvistiku, Zbirka za indologiju i indoiranistiku, Zbirka za japanologiju, Zbirka za koreanistiku, Zbirka za sinologiju.

BRIŠKI-GUDELJ, Marijana (Zagreb, 1982) (2021) 2021. viša knjižničarka, Zbirka za povijest umjetnosti.

CAHUN KISIĆ, Inja (Zagreb, 1985) (2017) 2017. knjižničarka, Zbirka za etnologiju i kulturnu antropologiju, koordinatrica Grupe za događanja.

CIBILIĆ-PAŽIN, Marina (Zagreb, 1959) (2009) 2009. knjižničarka, Zbirka za arheologiju.

- ČOVIĆ, Berislav (Kakanj, Bosna i Hercegovina, 1980) (2014) 2014. voditelj Ureda za stručne zbirke i arhivsku građu u zatvorenom pristupu.
- FUČKAR-JOLIĆ, Goran (Zagreb, 1971) (2009) 2009. knjižničarski tehničar, Središnja informacijska služba.
- GALENIĆ, Dubravka (Osijek, 1978) (2023) 2023. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- GLAVICA, Marijana (Bjelovar, 1971) (1997) 1997. sistemska knjižničarka.
- GORIČKI, Saša (Zagreb, 1974) (2009) 2009. knjižničarski tehničar, Središnja informacijska služba.
- IVEZIĆ-TALAN, Melanija (Zagreb, 1973) (1997) 1997. knjižničarka, Zbirka za španjolski jezik i književnost, Zbirka za portugalski jezik i književnost.
- KATINIĆ, Tihana (Sisak, 1980) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KLANAC KISEGI, Lucija (Zagreb, 1987) (2016) 2016. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KLEMAR BUBIĆ, Blaženka (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1980) (2006) 2006. knjižničarka, Zbirka za germanistiku, Zbirka za nederlandistiku, Austrijska knjižnica Zagreb, koordinatorica Grupe za zelene knjižnice.
- KOMERIČKI, Laura (Frankfurt na Majni, Njemačka, 1967) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KOS, Stela (Kutina, 1976) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KOVAČEVIĆ, Sanja (Slavonski Brod, 1971) (2008) 2008. knjižničarka, Zbirka za slavensku filologiju (kroatistika, južna slavistika).
- KRANJEC, Irena (Požega, 1973) (2002) 2002. knjižničarska savjetnica, Zbirka za informacijske i komunikacijske znanosti.
- KUKIĆ, Ivana (Virovitica, 1985) (2009) 2009. knjižničarka, Zbirka za psihologiju, Zbirka Centra za obrazovanje nastavnika, koordinatorica Grupa za društvene mreže.
- KULAŠ BOROVIĆ, Vanja (Zagreb, 1979) (2004) 2004. knjižničarka, Zbirka za francuski jezik i književnost, Zbirka za rumunjski jezik i književnost.
- KUŽNAR, Ana (Zabok, 1998) (2022) 2022. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- MAKSIMOVIĆ, Žana (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1974) (2009) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- MARŠIĆ, Mila (Imotski, 1962) (1995) 1995. knjižničarka, Zbirka za anglistiku.
- MARTINOVIĆ, Irena (Doboj, Bosna i Hercegovina, 1980) (2004) 2004. knjižničarka, Zbirka za fonetiku, Audiovizualna zbirka.
- MELINŠČAK ZLODI, Iva (Brežice, Slovenija, 1973) (2006) 2006. knjižničarka, elektronički izvori, koordinatorica Grupe za edukaciju i Grupe za izdavaštvo.
- MENGES, Mirela (Vukovar, 1974) (2001) 2001. knjižničarka, Zbirka stare i rijetke građe.
- MIŠETIĆ, Marijana (Split, 1961) (1986) 1986. knjižničarska savjetnica, Zbirka za talijanistiku.
- MOROVIĆ, Marko (Zagreb, 1986) (2017) 2017. knjižničarski tehničar, Središnja informacijska služba.
- NOVOSEL, Višnja (Zagreb, 1978) (2004) 2004. knjižničarka, Zbirka za pedagogiju, Zbirka za skandinavistiku, voditeljica Knjižnice Filozofskoga fakulteta.
- PAVIN, Zoran (Bjelovar, 1967) (1996) 1996. knjižničar, referentna Zbirka.
- PAVLINUŠIĆ, Dobrica (Zagreb, 1974) (2009) 2009. sistemski knjižničar.
- PISK, Silvija (Kutina, 1976) (2001) 2001. knjižničarka, Zbirka za povijest.

- POLJAK JURAS, Irena (Sinj, 1975) (1998) 1998. stručna suradnica, Zbirka za sociologiju, koordinatorica Grupe za bibliometriju.
- RAOS, Nevja (Osijek, 1974) (2005) 2005. stručna suradnica, Zbirka za talijanistiku.
- SALOPEK, Željka (Zagreb, 1983) (2009) 2009. knjižničarka, Zbirka za klasičnu filologiju.
- SOČO, Jasmina (Zagreb, 1974) (2003) 2003. tajnica Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti i Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti, 2009. viša knjižničarka, Zbirka za slavensku filologiju (zapadna slavistika), koordinatorica Središnje informacijske službe.
- STARČEVIĆ, Katarina (Požega, 1985) (2016) 2016. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- ŠIMIČEVIĆ PAVLOVIĆ, Greta (Sisak, 1970) (2000) 2000. knjižničarka, Zbirka za slavensku filologiju (istočna slavistika).
- VUČINA PEH, Željana (Pula, 1973) (1999) 1999. knjižničarka, Zbirka za komparativnu književnost, koordinatorica Grupe za koordinaciju i nadzor obrade knjižne građe.
- VUJANIĆ, Igor (Zagreb, 1981) (2009) 2009. knjižničarski tehničar, Središnja informacijska služba.
- ZRNIĆ, Lana (Zagreb, 1983) (2008) 2008. viša knjižničarka, Zbirka za filozofiju, Služba međuknjižnične posudbe, koordinatorica Grupe za inkluzivne knjižnične usluge.
- ŽIVKOVIĆ, Ivan (Zagreb, 1974) (2011) 2011. knjižničarski tehničar, Ured za stručne zbirke i arhivsku građu u zatvorenom pristupu.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- ALERIĆ, Verica (Bajmok, Srbija, 1930) (1963–1995) 1963. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za pedagogiju.
- APARAC, Tatjana (Osijek, 1948) (1978–1978) 1978. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za komparativnu književnost.
- BALOGH, Dušenka (Hvar, 1928 – Zagreb, 2020) (1964–1985) 1964. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za talijanski jezik.
- BARBARIĆ, Marija (Suhopolje, 1948) (2005–2013) 2005. knjižničarka, Ured za zajedničke poslove.
- BARIŠIĆ, Zlata (Konjščina, 1921) (1962–1971) 1962. knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- BUZOV, Beata (Zagreb, 1949) (1974–1975) 1974. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za arheologiju.
- CEKOVIĆ, Blanka (Zagreb, 1969) (2000–2008) 2000. knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- CESAREC-BAČIĆ, Ivančica (Zagreb, 1939) (1965–2004) 1965. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za fonetiku.
- ČIČOVAČKI, Boris (Osijek, 1978) (2009–2023) 2009. knjižničar, Služba za međuknjižničnu posudbu.
- ČIHAK, Miroslav (Veliki Zdenci, 1967) (1995–2008) 1995. knjižničar, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- ČONČ, Tea (Pula, 1983) (2009–2015) 2009. knjižničarka, Služba za međuknjižničnu posudbu.
- DJAMIĆ, Antun (Gornja Bebrina, 1912 – s. l., s. a.) (1962–1981) 1962. knjižničar, Knjižnica Odsjeka za klasičnu filologiju, Knjižnica Odsjeka za komparativnu književnost, Knjižnica Odsjeka za opću lingvistiku.
- DOLIĆ, Diana (Frankfurt na Majni, Njemačka, 1972) (2014–2016) 2014. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- DORIĆ, Vida (Zagreb, 1928 – Zagreb, 1997) (1954–1958) 1954. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za talijanistiku.
- ETEROVIĆ, Haidy (Supetar, Brač, 1963) (1988–1993) 1988. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za psihologiju.
- ČIZMIĆ HORVAT, Marina (Sombor, Srbija, 1946) (1971–2006) 1971. viša knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za germanistiku.
- GÖNC-MOAČANIN, Klara (Lendava, Slovenija, 1953 – Zagreb, 2019) (1980–1996) 1980. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije.

- GOTAL, Elvira (Varaždin, 1981) (2009–2021) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- HERCIGONJA, Vesna (Lobor, 1943) (1972–1998) 1972. knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- KAIĆ, Iva (Zagreb, 1980) (2005–2008) 2005. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za arheologiju.
- KATIČIĆ-HORVAT, Marija (Zagreb, 1952) (1980–1995) 1980. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za germanistiku.
- KATUNAR, Ljubica (Drivenik, 1951) (1980–2016) 1980. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za etnologiju.
- KOS, Petra (Lepoglava, 1984) (2009–2023) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KOŠČICA, Franjo (Kotari, Samobor, 1911 – Zagreb, 1983) (1938–1972) 1938. bibliotečni manipulant, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- KRAMER, Marija (Zagreb, 1950) (1975–1983) 1975. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za arheologiju.
- KRESOJEVIĆ, Ivana (Zagreb, 1985) (2009–2015) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- KRIŽANIĆ, Zora (Gornja Jelenska, Kutina, 1911 – Zagreb, 2002) (1955–1973) 1955. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za filozofiju, Knjižnica Pedagoškog instituta.
- LUIĆ-VUDRAG, Dubravka (Ogulin, 1956) (1983–2022) 1983. knjižničarska savjetnica, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju, Zbirka za periodičke publikacije.
- MARAVIĆ, Lucija (Beograd, Srbija, 1938) (1965–2000) 1965. viša knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za povijest.
- MARKAČ, Stjepan (Goričan, 1947 – Zagreb, 2005) (1977–2005) 1977. stručni suradnik u Centru za lektorate, 1997. stručni suradnik u središnjoj čitaonici.
- MATKOVIĆ, Ana (Stari Grad, Hvar, 1914 – Split, 1955) (1948–1955) 1948. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za pedagogiju.
- MATULIĆ-JELEČ, Melita (Zagreb, 1954) (1981–2019) 1981. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- MEŠIČEK, Majda (Zagreb, 1927 – Zagreb, 2011) (1952–1991) 1952. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za romanistiku.
- MIKANOVIĆ, Ivana (Slavonski Brod, 1984) (2009–2014) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- MILETIĆ, Sofija (Ćuprija, Srbija, 1923) (1947–1982) 1947. knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- MORANDINI ČAVAROVIĆ, Iva (Varaždin, 1984) (2009–2022) 2009. knjižničarska tehničarka, Ured za stručne zbirke i arhivsku građu u zatvorenom pristupu.
- MUČNJAK, Dorja (Zagreb, 1977) (2006–2021) 2006. viša knjižničarka, Središnja informacijska služba.
- MURATI, Tomislav (Zagreb, 1961) (1989–1997) 1989. knjižničar, Knjižnica Odsjeka za sociologiju.
- NOVAK, Sonja (Priština, Kosovo, 1923) (1954–1976) 1954. tajnica Odsjeka za psihologiju i voditeljica Knjižnice Odsjeka za psihologiju.
- OČAK, Jelena (Zagreb, 1934) (1965–1999) 1965. viša knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- OPALIN-IVANČEVIĆ, Vida (Zagreb, 1932 – Zagreb, 1980) (1978–1980) 1978. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- PARO, Nedjeljka (Zagreb, 1943) (1972–1999) 1972. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za informacijske znanosti, Središnja čitaonica, Knjižnica Odsjeka za komparativnu književnost, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- PAVLIĆ, Danica (Samobor, 1919 – Zagreb, 1981) (1958–1978) 1958. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- PERASOVIĆ, Mila (Split, 1983) (2009–2017) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- PIKIĆ, Aleksandra (Farsta, Švedska, 1971) (2005–2017) 2005. knjižničarska savjetnica, voditeljica Ureda za stručne zbirke i arhivsku građu u zatvorenom pristupu.

- POPOVIĆ, Zvonko (Livno, Bosna i Hercegovina, 1953) (1982–1993) 1982. knjižničar, Knjižnica Odsjeka za klasičnu filologiju.
- PURIĆ, Đurđa (Samobor, 1940) (1976–1991) 1976. tajnica Odsjeka za psihologiju i voditeljica Knjižnice Odsjeka za psihologiju.
- RAJKOVIĆ, Persida (Grlište, Srbija, 1922) (1964–1988) 1964. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za sociologiju.
- RAŠKOVIĆ-KRALJEVIĆ, Ksenija (Bijeljina, Bosna i Hercegovina, 1925 – Zagreb, 2014) (1958–1964) 1958. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za talijanistiku.
- SERTIĆ, Mira (Karlovac, 1906 – Zagreb, 1993) (1949–1971) 1949. viša knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za germanistiku.
- SESTRIC, Daniela (Zagreb, 1972) (2009–2022) 2009. knjižničarska tehničarka, Središnja informacijska služba.
- SOČANAC, Lelija (Zagreb, 1956) (1986–1990) 1986. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za anglistiku.
- SOČO, Lidija (Rijeka, 1948) (1979–1998) 1979. viša knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za komparativnu književnost.
- STEFANOVSKA, Ljiljana (Strumica, Sjeverna Makedonija, 1955) (2009–2021) 2009. administrativna referentica.
- STIPLOŠEK, Ada (Rijeka, 1914 – s. l., s. a.) (1954–1962) 1954. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za filozofiju.
- STOPFER (CVITKOVIĆ), Irena Tereza (Split, 1946) (1990–1996) 1990. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za romanistiku.
- ŠEGOTA, Darko (Zagreb, 1944) (1973–2008) 1973. knjižničar, Knjižnica Odsjeka za filozofiju.
- ŠIMIĆ-KANAET, Zrinka (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1956) (1984–2004) 1984. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za arheologiju.
- ŠKRLEC (SLUKAN, SLUKAN-MARKOVIĆ, ŽINIĆ) Sanja (Bjelovar, 1962) (1988–2021) 1988. knjižničarka, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- ŠOJAT, Olga (Zagreb, 1908 – Zagreb, 1997) (1947–1957) 1947. znanstvena savjetnica, Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju.
- ŠOŠTARIĆ, Sanja (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1964) (1992–2004) 1992. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za romanistiku.
- ŠTRLJIĆ, Dubravka (Zagreb, 1964) (1991–1995) 1991. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za anglistiku.
- TEDESCHI, Svetko (Korčula, 1925) (1955–1985) 1955. viši knjižničar, Knjižnica Odsjeka za anglistiku.
- VIGNJEVIĆ, Nada (Apatin, Srbija, 1950) (1992–2003) 1992. knjižničarka, Knjižnica Odsjeka za pedagogiju.
- ZUBOVIĆ, Ninoslav (Belišće, 1967) (1995–2008) 1995. stručni suradnik, Knjižnica Odsjeka za klasičnu filologiju.

Studenti

Filozofskoga fakulteta

Filozofski fakultet iz studentske perspektive

UVODNA RIJEČ

Kao autorici teksta za Monografiju i apsolventici dvopredmetnoga studija etnologije i kulturne antropologije te komparativne književnosti skorašnji završetak studija poticajan je okvir za autorefleksivno promišljanje o iskustvu studiranja na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Započevši studij ak. god. 2017/18., novostečena znanja i vještine u kontekstu društveno-humanističkih znanosti ubrzo su mi pružili brojne prilike za uspješan akademski razvoj, ali i otvorili posve nove poglede na svijet te pridonijeli dubljem razumijevanju ljudi, društava i kultura, što osobno smatram najdragocjenijim znanjem koje sam stekla u visokome obrazovanju. Mogućnost odabira dvopredmetne kombinacije studija te općenito velik izbor studijskih programa i odabir izbornih kolegija unutar njih vrijedan su temelj za njegovanje interdisciplinarnog pristupa nužna u suvremenoj akademskoj zajednici. Usto široka mogućnost odabira omogućuje određenu slobodu u individualnu oblikovanju studija i usmjeravanju akademskih interesa svakoga od studenata. Na temelju vlastitih studentskih iskustava smatram da Fakultet pruža različite prilike svakomu tko je za njih otvoren i zainteresiran. Kako bi se te prilike prepoznale, potrebno je njegovati dobru suradnju svih sastavnica Fakulteta, pravednu komunikaciju između studenata i profesora te višesmjernu dijaloge o nužnim unapređenjima – u tome je ključ jačanja pozitivna iskustva studiranja, čijem je oblikovanju uvijek iznova potrebno težiti zajedničkim naporima svih aktera.

O STUDENTSKOME DJELOVANJU

Osim mogućnosti koje Fakultet kao visokoobrazovna ustanova pruža (kao što su primjerice sudjelovanje na projektima u sklopu pojedinih odsjeka, terenska i praktična nastava, studiranje u inozemstvu u okviru programâ CEEPUS i Erasmus+, stručne prakse itd.) znatan se broj studentica i studenata Fakulteta tijekom studiranja uključuje u rad brojnih i različitih studentskih djelatnosti, u kojima prepoznaju prilike i mogućnosti za dodatan akademski, ali i osobni razvoj, što ponajviše dolazi do izražaja u dugoj tradiciji djelovanja studentskih udruga. Kao pripadnici studentskoga kolektiva zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta osobito mi je inspirativno biti okružena perspektivnim mladim ljudima koji se ne zalažu samo za sebe već svojim trudom i angažmanom na mnogobrojne načine pružaju boljitak studentskoj zajednici te njeguju međusobnu suradnju, razumijevanje i toleranciju. Filozofski fakultet odlikuje se brojnim studentskim djelatnostima i inicijativama koje promiču studentske interese, kojih najveći dio počiva na naporima neovisnih studentskih udruga. Savez studentskih udruga Filozofskoga fakulteta (SSUFF) krovna je organizacija koja okuplja i povezuje studentske udruge koje djeluju pri Fakultetu. Za studente je posebice važno tijelo Studentski zbor Filozofskoga fakulteta (SZFFZG), kojega je zadaća zastupati prava studenata, osiguravati kvalitetu studijskoga procesa i imenovati studentskoga pravobranitelja kojemu se studenti Fakulteta u slučaju potrebe mogu obratiti. Također važno je uputiti na rad studentskog Informativnog centra Filozofskoga fakulteta, koji je koncipiran kao produžetak

Nastup Concordie discors u crkvi Am Hof u Beču povodom 150. obljetnice zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta, 2024. Autor fotografije: Željko Batarilo.

Studentske službe, a vode ga studentice i studenti koji pružaju veliku podršku funkcioniranju svakodnevice studiranja. Infocentar pouzdan je izvor točnih i aktualnih informacija, relevantnih za sve studente.

U kontekstu studentskog iskustva potrebno je istaknuti i rad Ureda za studente s invaliditetom, u kojemu značajan dio podrške predstavlja dobrovoljni angažman studenta-asistenta, odnosno studenata Filozofskoga fakulteta koji studentima s invaliditetom asistiraju u fakultetskoj svakodnevici. Nije naodmet spomenuti i da je 2020. godine u predvorju Fakulteta uređen dnevni boravak namijenjen ponajprije studentima s invaliditetom, koji funkcionira kao inkluzivan prostor za rad i boravak, pružajući svim studenticama i studentima ljepše i ugodnije iskustvo boravka u prostoru Fakulteta.

Nadalje, u pregledu studentskih djelatnosti neizostavan je Akademski zbor Filozofskoga fakulteta *Concordia discors*, mješoviti pjevački zbor koji djeluje od 2010. godine i okuplja stotinjak članova, poglavito studenata Fakulteta. Predanost, talent i entuzijizam odlike su kojima Zbor sustavno dokazuje svoju kvalitetu, kontinuirano postižući brojne i zapažene uspjehe na natjecanjima i različitim koncertnim programima. Filozofski fakultet Zboru je dodijelio godišnju Nagradu Franjo Marković za doprinos umjetničkomu djelovanju na Fakultetu za ak. god. 2010/11. K tomu 2020. godine, povodom desete obljetnice djelovanja Akademskoga zbora, posebnim priznanjem Filozofskoga fakulteta nagrađeni su njegovi dirigenti Marina Jurković, Vinko Karmelić i Lobel Filipić.

Nakon tri godine prekida zbog pandemije godine 2023. ponovno je održan Open Air, koncert i tulum u organizaciji KSFF-a kojim se već tradicionalno obilježava kraj nastave u ljetnome semestru. Fotografiju ustupio Klub studenata Filozofskoga fakulteta, autorica: Jona Tomić.

Najstariju i ujedno najbrojniju studentsku udrugu predstavlja studentima omiljeni Klub studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (KSFF), koji formalno djeluje od 1990. godine i u dobro poznatu prostor Fakulteta okuplja sve zainteresirane za svakodnevno neformalno druženje ili angažman u volonterskim sekcijama kluba radi jačanja studentske zajednice i pružanja različitih sadržaja koji obogaćuju iskustvo studiranja na FFZG-u izvan okvira formalnog obrazovanja. U okviru KSFF-a djeluje i studentska LGBTIQ-inicijativa Filozofskoga fakulteta AUT, koja promiče prava LGBTIQ-pripadnika i pripadnika studentskoga kolektiva te educira akademsku zajednicu o važnosti unapređivanja njihova položaja.

Važno je spomenuti i noviju studentsku inicijativu *Zeleni Filozofski*, pokrenutu 2019. godine, kojoj je cilj razvijati klimatski osviještenu i aktivnu fakultetsku zajednicu te pružati neformalnu edukaciju o klimatskim temama. Osim što to radi putem društvenih mreža, inicijativa organizira i edukativna druženja u prostoru Fakulteta.

PREGLED AKTIVNIH STUDENTSKIH KLUBOVA

Daleko najveći broj udruga predstavljaju studentski klubovi pojedinih odsjeka, koji se osnivaju kako bi ponudili izvanfakultetske sadržaje koji studente povezuju, potiču njihove interese i angažman te promiču znanstvenu disciplinu unutar koje se formiraju. Neke su od glavnih aktivnosti klubova organizacija studentskih konferencija i simpozija, izdavačka djelatnost, program pružanja podrške brucosi pojedinih odsjeka, organiziranje neformalnih radionica, druženja i drugih sadržaja. Spomenut ću klubove kojima je

Studentska inicijativa Zeleni Filozofski, 2023. godine organizirala je sjetvu i sadnju cvjetnih gredica u sklopu projekta uspostave vrta ispred Fakulteta. Izvor: Instagram-profil Zelenoga Filozofskoga.

terenska istraživanja u suradnji s lokalnim zajednicama, studentske konferencije, filmske večeri, radionice i druženja te izdaje časopis *Kazivač*.

Klub studenata fonetike *Eufonija* djeluje od 2013. godine, a već iduće godine započeo je s uspješnim projektom učenja govorništvu u sklopu godišnjeg održavanja FonET-a, edukacijskoga treninga namijenjena svima koji nisu fonetičari.

Klub studenata indologije *Taraṅgiṇī* djeluje više od deset godina, aktivno promičući matični Odsjek. Klub raznovrsnim neformalnim događanjima nastoji povezati studente te približiti struku široj javnosti. Od 2009. godine Klub zajedno s kolegama iz Poljske organizira studentsku konferenciju *Middle European Students of Indology Conference*.

moguće pratiti recentniju djelatnost i to od ak. god. 2017/18, koja se u ovome tekstu uzima kao početni okvir promišljanja suvremenosti jer uglavnom pokriva sadašnje generacije studenata. Dakako, većina je klubova osnovana mnogo ranije, no neki su od njih osnovani bez formalna postupka registracije te su u međuvremenu prestali djelovati. U nastavku pružam pregled aktivnih i registriranih studentskih klubova.

Klub studenata anglistike *X.a* osnovan je 2000. godine. Kao njegove recentne aktivnosti ističu se izdavanje časopisa *Patchwork* i program mentoriranja bruoša *Big Sibling*.

Klub studenata antropologije *Prometheus* osnovan je 2016. godine te se njegovo djelovanje nastavlja na nekadašnji Klub antropologa *Anthropos*. Klub izdaje studentski časopis *Antropološki almanah*.

Klub studenata bohemistike *ŘÍP* osnovan je 2022. godine u okviru kolegija Jezične vježbe češkoga jezika pri Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti. Od iste godine Klub organizira godišnju međunarodnu konferenciju mladih bohemista *Bohemikon*. Do sada je organizirao tematske izlete u Ljubljani i Daruvar, nekoliko književnih i filmskih kvizova te filmsku projekciju i slušaonicu češke glazbe.

Klub studenata etnologije i kulturne antropologije (KSEKA) djeluje od 2013. godine kao nastavak staroga kluba *Domaći*. KSEKA organizira

Klub studenata pedagogije na Fakultetu je održao prvi znanstveno-stručni skup pod nazivom Pedagoška pletenica: umrežavanjem do osnaživanja, 2023. Izvor: Klub studenata pedagogije.

Klub studenata informacijskih znanosti osnovan je 2007. godine s ciljem povezivanja studenata i dijeljenja iskustva, znanja i vještina. Klub sudjeluje na godišnjoj konferenciji studenata informacijskih znanosti *InfoDaska*, održava radionice i kvizove te sudjeluje na predstavljanjima klubova i udruga kao što su Smotra studentskih udruga te Smotra Sveučilišta u Zagrebu.

Klub studenata južne slavistike A-302 nastao je iz želje studenata da izravnim sudjelovanjem u akademskome životu promiču južnoslavenske jezike i kulturu. Klub organizira studentske projekte i neformalna druženja te izdaje časopis za južnoslavenske teme *Balkan Express*.

Klub studenata klasične filologije *Initium* osnovan je 2022. godine s ciljem promicanja klasične filologije, a to čini održavanjem radionica, seminara, skupova i simpozija, čime nastoji poticati studentski interes za raznorodne teme iz struke.

Klub studenata komparativne književnosti *K.* od osnivanja 1999. godine okuplja studente matičnog Odsjeka, bavi se održavanjem studentskih konferencija, izdavanjem časopisa za književnost, književnu i kulturalnu teoriju *K.* te organiziranjem studentskih druženja. Unutar Kluba djeluje uspješna kazališna sekcija *Teatar K.*

Klub studenata psihologije STUP održao je osmi kongres studenata psihologije pod nazivom Psihozija, 2022. Izvor: Klub studenata psihologije.

Klub studenata kroatistike *Skup* dosadašnjim je aktivnostima obuhvatio program mentoriranja bruća, organizaciju studentske *K(r)onferencije* te je organizirao druženja svojih studenata. Nekoliko je godina objavljivao studentski časopis *Jat*.

Klub studenata lingvistike *KSL Asterisk* osnovan je 1985. godine, najprije pod imenom Klub studenata opće lingvistike *SOL*, a recentna aktivnost kluba uključuje organiziranje predavanja iz različitih lingvističkih područja s ciljem populariziranja struke izvan akademskih krugova.

Klub studenata pedagogije osnovan je 2018. godine te otada ostvaruje brojne i uspješne suradnje u okviru formalnoga i neformalnoga obrazovanja, organizira znanstveno-stručne skupove, provodi radionice te priprema edukativne i promotivne materijale kojima pedagošku struku približava javnosti.

Klub studenata polonistike *Žubr* osnovan je 1994. godine te samostalno ili u suradnji s Katedrom za poljski jezik i književnost redovito organizira studentske aktivnosti kao što su filmske večeri polonista, druženja i radionice povodom Uskrsa i Božića te kvizove. Početkom 2024. godine Klub je organizirao prvu prevodilačku radionicu, a posebno vrijedi istaknuti tradiciju obilježavanja tzv. Andrzejki povodom blagdana sv. Andrije, koji se u poljskoj kulturi slavi u noći između 29. i 30. studenoga.

Članovi Kluba studenata sociologije *Diskrepancija* predstavili su svoje djelovanje i aktivnosti tijekom Orijentacijskih dana za bruoše na Filozofskome fakultetu 2021. godine. Izvor: Facebook-profil kluba *Diskrepancija*.

Klub studenata povijesti *ISHA Zagreb* osnovan je 2004. godine, a od iste godine kontinuirano izlazi studentski časopis *Pro tempore*. Od 2021. godine Klub organizira studentske znanstvene skupove.

Klub studenata povijesti umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (KSPUFF) osnovan je 1996. godine. Kao njegove najvažnije i dugogodišnje aktivnosti ističu se organizacija međunarodnoga kongresa studenata povijesti umjetnosti te izdavanje studentskoga časopisa *Kontrapost*. Uz Klub zapažena je i aktivnost studentske virtualne platforme *Kulturflux*, koju su studenti matičnog Odsjeka pokrenuli 2016. godine, a posvećena je vizualnoj umjetnosti i kulturi.

Klub studenata psihologije *STUP* osnovan je 1993. godine te organizira brojne formalne i neformalne aktivnosti i edukacije za studente, teži promicanju struke te povezivanju i suradnji s drugim organizacijama. Od 2011. Klub organizira skup studenata psihologije pod nazivom *Psihozij*, a 2017. je započeo s izdavanjem studentskog časopisa *Psychē*.

Klub studenata rusistike *Puškin* osnovan je 2022. godine, a već je sljedeće godine organizirao i proveo prvu znanstveno-stručnu konferenciju mladih slavista pod nazivom *PhiloSlavicon*. Usto Klub organizira radionice za studente i stručna predavanja.

Studijski posjet Istanbulu u organizaciji Kluba studenata turkologije, 2019. Izvor: Klub studenata turkologije.

Klub studenata sociologije *Diskrepancija* osnovan je 1988. godine te slovi za jednu od najaktivnijih studentskih udruga na Sveučilištu u Zagrebu. Samostalno ili u suradnji s drugim udrugama organizira brojne aktivnosti kojima popularizira struku, kao što su znanstveni simpoziji, tribine, kružoci i filmske večeri. Klub izdaje i istoimeni studentski časopis.

Klub studenata turkologije osnovan je 2008. godine, a značajniju aktivnost bilježi od 2018. Klub organizira studentske konferencije, surađuje s turskim veleposlanstvom i drugim za studijski program relevantnim institucijama, organizira jezične radionice i brojne druge aktivnosti.

Klub studenata ukrajinistike Sveučilišta u Zagrebu s radom je započeo 2012. godine s ciljem promicanja književnih, kulturnih i društvenih veza između studenata iz Hrvatske i Ukrajine. Organiziranjem kulturnih događanja te različitim neformalnim aktivnostima približava ukrajinistiku svima zainteresiranima.

Udruženje studenata filozofije (USF) osnovano je 1994. godine te od tada organizira studentske simpozije, izdaje časopis *Čemu*, održava tribine i okrugle stolove te njeguje međunarodne suradnje s inozemnim studentima filozofije.

Novoosnovano udruženje studenata filozofije (NOUS) od 2021. godine izdaje studentski časopis *Nous-pojava*, a usto aktivno organizira simpozije, kružoke, filmske večeri i filozofske rasprave.

Posljednje predavanje profesora Stjepana Damjanovića u dvorani D7, 2017. Studenti su profesora iznenadili gromoglasnim oproštajem Izvor: Klub studenata kroatistike SKUP.

Studenti pojedinih odsjeka aktivno uređuju i objavljuju studentske časopise i izvan okvira studentskih klubova i udruga, primjerice studenti Odsjeka za arheologiju (časopis *Fragmenti*, osnovan 2003, a kontinuirano izlazi od 2017.) te Odsjeka za germanistiku (časopis *Germanist*, izlazi od 2022. godine).

SUVREMENO ISKUSTVO STUDIRANJA NA FILOZOFSKOME FAKULTETU

Pri osvrtu na studentske djelatnosti, djelovanje klubova, inicijative, ali i sveukupno studiranje danas potrebno je naglasiti važnost virtualnih kanala komunikacije jer je većina spomenutih udruga, klubova i inicijativa aktivna na društvenim mrežama koje pružaju možda i najveći prostor studentskim nastojanjima da pravodobno oglašavaju informacije, educiraju studente i širu javnost te promoviraju svoje ciljeve. Virtualni svijet kao jedna od suvremenih komponenti akademskog obrazovanja danas je rijetko komu nepoznanica, štoviše nekima od nas gotovo je i previše poznat. Naime moj je studij, kao i studij brojnih drugih studentica i studenata, trajno obilježen specifičnim okolnostima pandemije, koja je 2020. godine stubokom izmijenila sve segmente društva, a i cjelokupno iskustvo studiranja na Fakultetu, koje se u iznimno kratku roku moralo prilagoditi na uvjete virtualne nastave. Uz potres, kao još jednu izvanrednu okolnost iste godine, svi studenti i djelatnici Fakulteta našli su se u posve nepoznatu i neočekivanu okruženju, a time se stvorilo izrazito ozračje međusobne tolerancije, pomoći, empatije i razumijevanja. Ne treba zaboraviti ni hvalevrijedne napore svih

fakultetskih službi u tom razdoblju, a osobito fakultetskoga Centra za potporu e-učenju, koji je osim tehničke pomoći studentima osiguravao tada vrlo utješnu komunikaciju na društvenoj mreži *Facebook*, koju i danas rado ispunjavaju svojim srdačnim objavama. Na sličan način aktivna je i Knjižnica Filozofskog fakulteta, koja je brojnim studentima drago i ugodno mjesto fizičkoga boravka, a na društvenim mrežama održava izravnu komunikaciju sa studentima te svakodnevno objavljuje edukativan i informativan sadržaj.

Dakako, ispisivanje doživljaja studiranja i studentskog iskustva na najvećoj društveno-humanističkoj obrazovnoj ustanovi u Hrvatskoj nipošto se ne može svesti na jedinstven i jednoznačan prikaz, stoga se upravo pripuštanje višeglasja u ovo poglavlje nameće logičnim izborom za osvještavanje heterogenosti kao jedne od temeljnih odlika koje Filozofski fakultet njeguje u svojem pristupu nastavi i znanosti. Devetero kolegica i kolega, sadašnjih studentica i studenata, pridonijelo je ovom poglavlju osobnim iskazima u kojima su opisali vlastito iskustvo studiranja, naveli kompetencije, znanja i vještine koje su stekli, objasnili kako je studij utjecao na njihov osobni i profesionalni razvoj te podijelili mišljenje o tome koje će vrijednosti stečene na Fakultetu ponijeti sa sobom nakon završetka studija. Odabir studenata temeljio se na tome da se zahvate iskustva s različitih studijskih grupa na prijediplomskoj i diplomskoj razini te iskustva nekoliko studenata aktivnih u nekima od navedenih studentskih djelatnosti. Putem pismene i neformalne komunikacije odabrahe studente zamolila sam da oblikuju svoj iskaz o Fakultetu na temelju triju polazišnih pitanja:

1. Opišite svoje iskustvo studiranja na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Što biste izdvojili kao najznačajniji dio tog iskustva?
2. Koje ste kompetencije, znanja i vještine stekli tijekom studiranja na Filozofskome fakultetu?
3. Koje ćete vrijednosti stečene na Fakultetu ponijeti sa sobom nakon završetka studija i mislite li da će one utjecati na Vaš daljnji osobni i profesionalni razvoj?

O konačnoj strukturi i opsegu svojih odgovora studenti su odlučivali individualno, kako bi svatko od njih dobio priliku da vlastito iskustvo studiranja izrazi na autentičan i sebi svojstven način. Njihove iskaze prenosim u cijelosti kao vrijedne i trajne zapise koji svjedoče o tome što današnje studiranje na našem Fakultetu u konačnici pruža te kako nas izgrađuje kao članice i članove akademske zajednice.

KRISTINA KRAKIĆ

PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ ANTROPOLOGIJE I ANGLISTIKE.

Isprva nisam znala što očekivati od Fakulteta, nisam znala ni hoću li se pronaći u onome što sam upisala, no s vremenom je sve sjelo na svoje mjesto. Filozofski je definitivno mjesto gdje se može pronaći ponešto za svakoga, gdje se nalazi toliko različitih i posebnih ljudi, s puno prilika za one koji su im otvoreni. Kao netko tko na faks nije došao s navikom da uči i odgovorno se nosi s obvezama svakako bih rekla da sam tijekom zadnje dvije godine naučila odgovorno i na vrijeme se nositi s obvezama. Ono što je odigralo veliku ulogu u tome je i Knjižnica našega Fakulteta, odlično mjesto za nas koji smo ostavljali sve za zadnji tren, ali u knjižnici osjetimo potrebu raditi jer to i ostali u njoj rade. Isto tako smatram da sam odabirom svojih studijskih grupa i znanjima stečenima na njima drugačija kao osoba, s nekim novim ili drugačijim pogledima i stavovima.

Znanja i vrijednosti stečene na studiju definitivno su u meni pobudili interes i ljubav prema onomu što studiram. Ponajprije samostalno provođenje istraživanja na antropologiji i sva vrata koja su mi se otvorila

nakon nekih radova (uredništvo u časopisu, sudjelovanje na skupovima, slanje rada na objavu u međunarodnom časopisu...) pokazalo mi je s čime se potencijalno mogu baviti jednoga dana te me pisanjem radova „po PS-u“ pripremila za neke nadolazeće dane.

LANA STORJAK

PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ PEDAGOGIJE.

Moje iskustvo studiranja na Filozofskome fakultetu započelo je u listopadu 2020. godine, a popraćeno je brojnim izazovima, ali i inspirativnim trenucima koji su me pomogli oblikovati u ono što sam danas. Za Filozofski sam se fakultet odlučila upravo zbog raznolikosti studijskih programa koje nudi te mogućnosti obrazovanja koje je u skladu s mojim vlastitim interesima. Na tom su putu podrška i suradnja unutar fakultetske zajednice izuzetno bitne, a na našem Fakultetu one ne manjkaju. Upravo bih tu podršku istaknula kao najznačajniji dio svojega studentskog iskustva – srdačnost profesora, spremnost na pomoć naših službi (pogotovo Infocentra), ažurno rješavanje problema unutar Fakulteta od strane Uprave i neizostavan dio – kolege koji su uvijek tu da poprave dan.

Tijekom studiranja stekla sam brojne kompetencije, znanja i vještine koje će mi zasigurno biti od koristi tijekom cijeloga života. Naučila sam kako kritički razmišljati, analizirati kompleksne informacije, izražavati svoje misli na jasan i artikuliran način, surađivati s različitim ljudima, ali i uspješno rješavati probleme, ako i kada do njih dođe. Također razvila sam istraživački duh, sposobnosti timskoga rada i komunikacijske vještine, koje su dragocjene kako u osobnom tako i u profesionalnom kontekstu.

Upravo su komunikacijske vještine ono što nužno mora biti razvijeno za rad u Infocentru našega Fakulteta, kojega sam voditeljica od 1. srpnja 2023. Jedna od naših najvažnijih uloga jest pružiti podršku studentima, čime svaki dan imamo priliku direktno utjecati na njihov uspjeh, pružajući im informacije, smjernice, podršku u teškim situacijama te rješavanjem njihovih pitanja i problema. Pružanjem ključnih i provjerenih informacija koje olakšavaju posao našim administrativnim službama studentima poboljšavamo iskustvo studiranja na Fakultetu. Naš je kolektiv poprilično malen, broji svega četiri djelatnice uključujući mene kao voditeljicu Centra, no upravo je to ono što nas čini snažnim timom koji se uspijeva nositi sa svakom zadaćom koja je pred nas stavljena. Ono što mene motivira za rad u Infocentru jest svakodnevno pružanje pomoći i olakšavanje života studentima, čime bar na neki malen način doprinosim njihovom uspjehu.

Najvažnija vrijednost koju sam stekla na Fakultetu jest otvorenost prema različitostima i različitim perspektivama. Naučila sam kakvu važnost u društvu i radu imaju empatija, tolerancija i razumijevanje, a sigurna sam da će te vrijednosti imati dubok utjecaj na moj daljnji osobni i profesionalni razvoj, pomažući mi da budem bolji komunikator, timski igrač i građanin globalnog društva.

DORA BIČANIĆ

PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ INDOLOGIJE I FILOZOFIJE.

Studiranje je samo po sebi avantura svoje vrste, no ako imate sreće da izaberete studij u kojem se pronađete, kao što sam se ja pronašla u studiju indologije, ipak će uz stres i obaveze prevladati pozitivna iskustva. A najviše bih izdvojila odnos profesora prema studentima. Mislim da je količina korektnosti i poštovanja profesora prema studentima nešto čime se zaista možemo pohvaliti.

S obzirom na šarenu i opsežnu količinu gradiva, koja je zaista sama po sebi predivna za učenje, ovaj studij naučio me kako se organizirati s vremenom i pogurati sebe da učinim više nego što mislim da mogu. Poboljšao mi je vještinu pamćenja, podignuo disciplinu i dao novu, a zanimljivu perspektivu kako na učenje jezika tako i na život. Studij indologije pruža zaista mnogo, no izdvojila bih vještinu komunikacije, odnosa prema ljudima i nešto što smatram izuzetno bitnim – samopouzdanje oko vlastitog uspjeha.

LINA ĆUK

DIPLOMSKI STUDIJ POVIJESTI UMJETNOSTI TE ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE.

Studij na Filozofskome fakultetu svakako je najljepši period mogega školovanja. Ne znam kako bi bilo da sam upisala neki drugi fakultet, no studirati na Filozofskom značilo je imati određenu slobodu, a to se očitovalo u samostalnu odabiru kolegija, a time i rasporeda (većinu vremena). Za mene su ipak najbitniji ljudi koje sam upoznala i koji su obogatili moje studentske dane. Ima ta neka toplina u svakoj studentici i studentu koje sam upoznala. Većina njih su samo poznanici i kolege, no njihova prisutnost uvijek bi me obradovala. Najbitniji su oni ljudi s kojima sam polako gradila prijateljstvo, za koje se nadam(o) da će opstati i nakon studentskih dana. Prijateljstvo negujemo komunikacijom i razumijevanjem, tako da ne vjerujem(o) da će se ti odnosi gasiti nakon diplome. U osnovnoj i srednjoj nisam imala takva duboka prijateljstva, no vjerujem da takav slučaj neće biti nakon diplomiranja na Filozofskom. Vjerujem da nas je sve izgradila neka posebna energija na našem Fakultetu.

Vjerujem da ću postati svjesna svojih kompetencija, znanja i vještina tek kada diplomiram. Ipak, bojim se da sam za vrijeme studiranja više ganjala ECTS-e i prosjek, dok su neka praktična znanja koja bi mi olakšala u budućnosti ostala zatomljena. Svjesna sam da se kao studentica nikada nisam previše trgala kako bih stekla neka praktična znanja, no često za to nisam imala vremena ili u tom trenutku ne bih bila voljna. Na predavanjima bih se rijetko upuštala u rasprave, za koje vjerujem da bi mi koristile u razvitku kritičkog razmišljanja, no uvijek je postojao neki strah od iznošenja vlastitih misli i stavova. Možda jedina stvar koju zamjeram profesorima jest ta što nas od samih početaka nisu tjerali iz zone komfora i što seminare nisu organizirali kao neke debate. Žao mi je što su seminari nerijetko organizirani kao produžetak predavanja u kojemu glavnu riječ vodi profesorica ili profesor, a ako se od nas i zatraži neko mišljenje, kad ono izostane, s gradivom se nastavlja dalje. Vjerujem da ni profesorima nije jednostavno u tim situacijama, no još nas se kao bruoše trebalo potaknuti da kao budući akademski građani društvenog usmjerenja trebamo aktivno iznositi vlastita razmišljanja kako bismo u budućnosti (ali i za vrijeme studiranja) bili sposobni ukazati na manjkavosti u društvu, a potom ih bili u stanju i mijenjati.

Iako trenutno nisam u mogućnosti sagledati širu sliku stečenih kompetencija i vještina, vjerujem da ću jednom kad krenem raditi biti u stanju izvući najbolje iz svega onog što sam svjesno i/ili nesvjesno naučila na studiju. Po meni najveća je vrijednost Filozofskoga fakulteta što okuplja različite ljude. Vjerujem da sam mnoga znanja ipak tokom studiranja upila i vjerujem da ću ih u ključnome momentu biti u stanju primijeniti, no važnija od znanja stečenih u predavaonicama jesu iskustva koja sam stekla izvan njih. Za mene, studenticu društvenog usmjerenja, vjerojatno ne postoji bolji način za poticanje osobnog i profesionalnog razvoja od bivanja među ljudima koji su rznica različitosti u svakom smislu te riječi.

RUBEN FINDERLE**DIPLOMSKI STUDIJ KOMPARATIVNE KNJIŽEVNOSTI TE RUSKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI.**

Kad sam tek došao na faks, nisam znao što očekivati od novog okruženja, no s vremenom sam se ustalio i unio u svoju strast o književnosti i jezicima. Najdraži će mi dio iskustva svakako ostati KSFF kao toplo i ugodno mjesto za druženje.

Stekao sam znanja i vještine potrebne za proučavanje i analizu književnih i filmskih djela, kao i znanje o lingvističkim i drugim aspektima proučavanja jezika. Također sam produbio i rafinirao svoj umjetnički ukus, vokabular te opće znanje o umjetnosti. Mislim da će mi stečene vještine uvelike pozitivno utjecati na profesionalni i osobni život, a to su primarno osjećaj za rad, disciplina, vještina organizacije te poštovanje za zajednicu. Shvatio sam uvelike i da život ne treba shvaćati previše ozbiljno jer onda gubimo doticaj sa stvarima koje su uistinu važne u njemu, poput prijateljstava i zdravlja, kako fizičkog tako i mentalnog.

MATIJA NIKOLIĆ**DIPLOMSKI STUDIJ PSIHOLOGIJE.**

Mnogo bih toga mogao reći o svojem iskustvu studiranja na Filozofskome fakultetu jer ovih je šest godina bilo jedno od najuzbudljivijih, najturbulentnijih i najviše definirajućih perioda u mojem životu. Dobra početna točka za opisivanje svojeg iskustva zapravo je trenutna točka u kojoj se nalazim. Studiram drugu godinu diplomskoga studija psihologije, a to mi je ujedno i zadnja godina. Zato me trenutačno hvataju snažni osjećaji nostalgije i tuge. Naravno jasno mi je da ti osjećaji nisu racionalni jer ovo je samo sljedeći korak u mojem životu. Na kraju krajeva svjestan sam da ne možemo biti studenti do kraja života.

Ti osjećaji nisu racionalni, ali su isto tako i normalni. Svjestan sam zašto doživljavam osjećaje vezane uz kraj studija. Oni su uzrokovani činjenicom da je zadnjih šest godina Filozofski fakultet bio moj dom u kojem sam se osjećao ugodno, a nitko ne voli promjene. To je jedna od stvari koju sam vrlo rano tijekom studija shvatio. Već nakon par mjeseci studiranja osjećao sam se ugodno na fakultetu i ponosno što studiram na FFZG-u. Naravno, nemojte me krivo shvatiti, naš Fakultet ima puno mana i nedostataka, od zastarjelih učionica i opreme do spore i naporne administracije i birokracije. Ima puno različitih studija i ponešto neobičnih ljudi. Ali Filozofski ima svoj šarm.

Taj šarm primarno dolazi od ljudi koji održavaju kulturu ovoga Fakulteta. Od studenata koji održavaju kulturu druženja i studentskog života do profesora koji održavaju kulturu Filozofskoga kao mjesta prenošenja znanja i razmjenjivanja mišljenja. To je postalo najviše očito za vrijeme korone, kada je baš taj aspekt studiranja primio najveći udarac. Vidjelo se tada da i profesori i studenti pate. Zbog korone sam i ja odlučio uzeti apsolventsku godinu i iskreno to je bila jedna od mojih najboljih odluka. Kada sam se vratio s apsolventske godine, moja se želja za studiranjem ponovo vratila, ocjene su mi se poboljšale te sam se napokon aktivirao oko naše studentske udruge STUP, koje sam sada i predsjednik.

I baš to je najveća pouka i vrijednost koju ću ponijeti s ovoga Fakulteta. Ljudi su ti koji su važni. Pozitivna i zdrava kultura je važna. Sreća je važna. Jer moguće je imati veliku grupu sposobnih i pametnih ljudi, ali dokle god oni nisu sretni i dokle god ne postoji neki cilj ili zajednica u koju oni vjeruju, neće moći ispuniti svoj potencijal. To mi je znanje dragocjeno jer se nakon završetka fakulteta mislim baviti organizacijskom psihologijom.

Vrijednosti nisu jedino što sam stekao na ovome Fakultetu. Studij psihologije naučio me puno o znanjima i kompetencijama koje ću nositi dalje u život. Naučio me znanstvenoj pismenosti, koja mi omogućuje da razumijem i kritički procijenim bilo koji znanstveni rad koji pročitam. Znanje statistike i metodologije smatram najvažnijim jer je ono osnovno za razumijevanje svih ostalih područja, ali i jer ima praktičnu vrijednost na tržištu rada u području kojim se želim baviti. Studij me naučio bolje razumjeti ljude, što ih pokreće i kako funkcioniraju. To su znanja koja mogu primijeniti u bilo kojem aspektu života. Moja je jedina zamjerka što je dobar dio tih znanja ostao na teorijskoj razini te mi je žao što nisam imao veći doticaj s praktičnim znanjima i kolegijima.

Treća stvar koju bih izdvojio kao bitan i neizostavan dio svojeg iskustva studiranja jest naš Klub studenata psihologije STUP. Iako sam se u udruzi aktivirao tek prošle godine, zasada je to jedno od najpozitivnijih iskustava koje sam tijekom studija imao. U našoj udruzi upoznao sam puno sposobnih i zabavnih ljudi, imao iskustva i doživljaje kakvi mi inače ne bi bila dostupni tijekom studija te sam stekao praktične kompetencije koje će mi pomoći na većini radnih mjesta. STUP je zapravo odlična alegorija za moje iskustvo ovoga Fakulteta. Mjesto na kojem je moguće naučiti puno toga i postati bolji stručnjak u svojem području, ali ujedno mjesto koje čine svi njegovi članovi i kultura te koji mu daju svrhu i šarm.

ZVONIMIR STANEČIĆ

DIPLOMSKI STUDIJ POLJSKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI TE RUSKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI.

Moje studiranje na Filozofskome fakultetu kao iskustvo mogu ocijeniti kao nešto najljepše što mi se moglo dogoditi u životu. Kao osobi kojoj je bitno stjecanje novoga znanja i kontinuirano učenje to je bio jedini razumljiv put koji sam mogao izabrati u svojem životu. U početku izbora tog puta imao sam nekoliko kombinacija, a srce je izabralo ono što je htio i razum i u čemu sam dobar, a to su jezici. Na Filozofski fakultet došao sam s predznanjem poljskoga jezika, a svoj sam ruski gradio od nule, čemu mogu zahvaliti od srca svim sudionicima u tom procesu, da nekoga ne ispustim. Također zahvaljujem i onima koji su mi pomogli da proširim svoje vidike i iskustva u odnosu na poljski jezik i poljsku književnost.

Teškoće koje sam imao tijekom studija uglavnom su bile tehničke prirode, i te sam teškoće rješavao sâm ili u sudjelovanju sa svima koji su mi mogli pomoći. Primjer takvih teškoća tehničke prirode bilo je pronalaženje dobra načina čitanja teksta koji je označen sa znakovima za naglašavanje u ruskome jeziku. Spreman sam podijeliti to znanje onomu komu će ono biti potrebno i od koristi. To znanje rješavanja konkretnoga problema u ovom je slučaju specifično za čitanje ruskog jezika uz pomoć tehnologije.

Ono što volim na Filozofskome fakultetu i na što sam uvijek nailazio jest susretljivost ljudi, što mi je i pomoglo u mojem uspjehu i studiranju. Uvijek sam bio mišljenja da bez dobra međuljudskog i profesionalnog odnosa nema ni mogućnosti uspjeha.

S Filozofskoga fakulteta nosim i nosit ću sve njegove pozitivne vrijednosti: otvorenost, ljudskost, jer me Filozofski u njoj još više unaprijedio, kolegijalnost, sve stečeno znanje s područja jezika, književnosti i filologije te unaprijeđenu komunikativnost. S Filozofskoga nosim kulturološke i prevoditeljske, kao i lingvističke kompetencije, za koje vjerujem da će mi pomoći u životu i na budućem karijernom putu.

PETRA SKUKAN**DIPLOMSKI STUDIJ POVIJESTI UMJETNOSTI I ARHEOLOGIJE.**

Moj boravak na Filozofskome fakultetu u Zagrebu zasigurno je izuzetno kompleksno, raznoliko te obogaćujuće iskustvo. Snalaženje u veliku sustavu ovoga Fakulteta iziskivalo je puno truda, pogotovo tijekom prve godine studiranja i pri mijenjanju studijske grupe, no upravo je ta raznolikost opcija bila korisna da bolje shvatim što me zanima te kako se snaći u dugim administrativnim procesima. Međutim najznačajniji dio mogeg iskustva definitivno je moje sudjelovanje u akademskome pjevačkom zboru *Concordia discors*. Sudjelovanje u zboru nije samo proširilo moje vidike u glazbenom smislu već mi je omogućilo izgradnju dubokih prijateljskih veza, kao i osjećaj pripadnosti zajednici te vještine rada u velikoj grupi ljudi.

Tijekom studiranja na Filozofskome fakultetu stekla sam različite kompetencije, znanja i vještine. Rad kao asistent studentima s invaliditetom obogatio me empatijom i strpljenjem te mi pomogao razviti komunikacijske vještine. Sudjelovanje u upravi Kluba studenata povijesti umjetnosti tijekom izazovnih vremena korone poučilo me dodatno timskomu radu i prilagodljivosti. Kao demonstratorica jednoj profesorici usavršila sam svoje pedagoške i organizacijske vještine kao i to kako odvojiti osobno od poslovnog. Sudjelovanje u Zboru dodatno je obogatilo moje iskustvo, razvijajući moje glazbene vještine i ojačavajući moju predanost kolektivnom radu.

Vrijednosti koje sam stekla na Filozofskome fakultetu, osobito kroz sudjelovanje u pjevačkom zboru i rad s različitim studentskim organizacijama, postat će temelj mogeg daljnjeg osobnog i profesionalnog razvoja. Empatija, suradnja, organizacijske vještine i predanost zajednici postale su neizostavan dio mogeg identiteta. Vjerujem da će te vrijednosti biti ključne u mojem budućem profesionalnom životu, bilo da nastavljam raditi u akademskom okruženju, umjetničkoj industriji ili negdje drugdje.

Vrijednosti koje sam stekla tijekom studiranja na Filozofskome fakultetu, posebno kroz sudjelovanje u terenskim nastavama na arheološkim lokalitetima i posjetama relevantnim gradovima i znamenitostima u okviru kolegija povijesti umjetnosti, duboko će utjecati na moj daljnji osobni i profesionalni razvoj. Ta su mi iskustva omogućila praktično primjenjivanje teorijskih znanja, učeći me kako se radi u stvarnim arheološkim situacijama i kako se umjetnička djela stvarno manifestiraju u fizičkom svijetu. Rad na arheološkim terenima potaknuo me na razvijanje istraživačkoga duha, strpljenja i sustavnosti, ključnih vještina u arheologiji. S druge strane terenske nastave iz povijesti umjetnosti omogućile su mi dublje razumijevanje umjetničkih stilova, konteksta i tehničkih inovacija kroz stvarni kontakt s umjetničkim naslijeđem.

Ta iskustva potvrdila su moju strast prema arheologiji i povijesti umjetnosti te me nadahnula da nastavim raditi u tim područjima. Osim toga usavršila sam vještine timskoga rada, komunikacije i rješavanja problema, što će biti neprocjenjivo u bilo kojoj budućoj karijeri unutar moje struke. Usto ta su mi iskustva otvorila oči za važnost očuvanja kulturne baštine i umjetničkoga naslijeđa, potičući me da pridonosim tim naporima u budućnosti.

JOSIP MAJSEC**DIPLOMSKI STUDIJ SOCIOLOGIJE I FILOZOFIJE.**

Moje iskustvo studiranja izuzetno je ugodno i bogato. Tijekom studija pokušavao sam se uključiti u mnoge izvannastavne aktivnosti koje su me zanimale kako bih od studija dobio više od samog pohađanja

nastave i polaganja ispita. Te aktivnosti odnosile su se kako na studentske udruge odsjeka tako i na razne oblike studentskoga predstavništva. Kroz rad u udrugama uspio sam upotpuniti svoj dojam o disciplinama koje studiram te se povezati s višegeneracijskim okruženjem koje te udruge krase. Usto kroz obavljanje funkcija kao što su predsjednik Vijeća studenata, studentski pravobranitelj te predsjednik Studentskoga zbora upoznao sam se sa širom strukturom Fakulteta, došao u kontakt sa mnoštvom studenata raznih studija, s kojima sam kroz razgovor mogao steći uvid u iskustva i probleme s kojima se oni nose, koji su drugačiji od mojih, ali svejedno dio istoga Fakulteta na kojemu studiramo. Makar je bavljenje svim tim funkcijama i izvannastavnim aktivnostima uzimalo puno vremena i stvaralo puno obaveza, odgovornosti i stresa, mislim da sam kroz to iskustvo studiranja, koje je na svojem putu uključivalo upravo golemu količinu aktivnosti koje su mi pokazale što studij na jednom fakultetu može biti, dobio i ono što sam priželjkivao od studiranja, ako ne i više od toga. Zbog toga će studiranje za mene uvijek biti pojam koji uključuje toliko više toga od puka pohađanja nastave, učenja i polaganja ispita. Studiranje je ono kada svoje vrijeme na studiju iskoristiš tako da odeš korak dalje od tog minimuma koji se od tebe očekuje.

Upravo zbog brojnih aktivnosti kojima sam se bavio stekao sam mnoge kompetencije i znanja koje vjerojatno ne bih dobio samo fokusirajući se na nastavni dio. Makar vjerujem da sam, što se tiče znanja svojih struka, dobio zadovoljavajuće znanje, pogotovo ako se uzme u obzir i dodatan trud koji sam ulagao u čitanje onoga što nije bilo obavezno za ispite, mislim da većina vještina i znanja koje će mi svakako koristiti u životu, bavio se strukom ili ne, dolazi od gore navedenih aktivnosti. Potreba da se koordinira rad unutar većih i manjih grupa, uvid u organizaciju i pozadinske procese iza raznih događaja kao što su tribine, konferencije i slično, pisanje projekata, suradnja s institucijama kako bi se riješili problemi – to su sve vještine i znanja koja sam stekao zbog bogata iskustva u udrugama i predstavničkim tijelima.

Kroz kombinaciju rada u udrugama te predstavničkim tijelima vjerujem da sa sobom dalje u život nosim neobičan spoj dvaju važnih uvjerenja: prvog da se uvijek može nešto napraviti i da zbog toga treba uvijek pokušavati iznova, makar se isprva nije uspjelo, i drugog da uvijek treba pokušavati napraviti svijet boljim mjestom. Kako sam kao studentski pravobranitelj te predsjednik Vijeća studenata i Studentskog zbora imao jako puno prilike da direktno sa studentima radim na tome da se njihovi problemi riješe te da se opća situacija oko studentskog života na Filozofskome i kvalitete studiranja poboljša, mislim da je u meni zacementirana ideja svojevrsne „borbe za dobro“ koju sam tako često imao u glavi kad sam se bavio gore navedenim stvarima. I kroz rad u udrugama također mi je postalo jasno da je taj rad usmjeren ponajprije u korist drugih, onih koji će naš angažman u udruzi iskoristiti kao platformu da svoj život i akademski put učine boljim i kvalitetnijim. Zbog toga dalje u život nosim uvjerenje da pokušam svoj budući rad usmjeriti prema društvenoj dobrobiti, od koje će drugi imati više koristi nego ja, a da korist koju bih ja imao od toga, kao i u slučaju udruge, dolazi ne kao uzrok mogega djelovanja već kao sretna nuspojava u kojoj stječem vještine, znanje i iskustvo koje će me dalje voditi kroz život. Studiranje na Filozofskome bilo je transformativno iskustvo koje me izgradilo u osobu koja jesam i pokazalo mi je u kojem smjeru dalje želim ići te mogu biti samo zahvalan da je uz sve muke koje je odgovornost funkcija i aktivnosti koje sam obavljao nosila sa sobom ona ipak pomogla da postanem mnogo zrelija i savjesnija osoba koja je odlučila što joj je važno u životu.

ZAKLJUČNA MISAO

Predstavljene studentske vizure pružaju uvid u razmišljanja kolegica i kolega koji, na razini Fakulteta, pripadaju istoj studentskoj zajednici obilježenoj poticanjem individualnosti i razvoja kritičkih vještina. Polazeći

u svojim iskazima od sličnih tematskih odrednica, studentice i studenti istovremeno iskazuju heterogenost jednakovrijednih iskustava te svatko od njih daje sasvim osoban doprinos razumijevanju studentskoga kolektiva shvaćenoga *iznutra*, iz same zajednice. Na temelju toga kao zaključna misao ovoga poglavlja nameće se svijest o tome da je prostor našega Fakulteta poticajno okruženje u kojemu se njeguju dijalog i kritičko razmišljanje te potiču otvorenost, inkluzivnost i tolerancija. Mjesto je to na kojemu se (trans)formiraju vlastiti identiteti, mišljenja i stavovi te koje nas, zahvaljujući znanjima i kompetencijama stečenima u okviru studija, priprema za kvalitetno bavljenje budućim profesijama i relevantnu društvenu participaciju. Ostaju nam nada, ali i odgovornost, da će Fakultet i u budućnosti njegovati ista načela koja će pridonositi stvaranju boljega i pravednijeg društva u cjelini.

Lea Biličić

IZVORI

Akademski zbor Filozofskoga fakulteta u Zagrebu *Concordia discors*. Dostupno na: <https://zbor.ffzg.unizg.hr/o-nama/> (2. 10. 2023).

Centar za potporu e-učenju. Dostupno na: <https://cpeu.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).

Časopis *Fragmenti*. Dostupno na: <https://fragmentiffzg.wordpress.com/o-casopisu/> (8. 9. 2024.).

Časopis *Germanist*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100077370109408> (8. 9. 2024.).

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).

Infocentar. Dostupno na: <https://infocentar.ffzg.unizg.hr/index.php/about/> (15. 9. 2023).

Klub A-302. Dostupno na: <http://www.ffzg.unizg.hr/slaven/juzslav/studenti/a-302/> (15. 9. 2023).

Klub *Diskrepancija*. Dostupno na: https://www.facebook.com/diskrepancija/?locale=hr_HR (15. 9. 2023).

Klub *Eufonija*. Dostupno na: <http://www.ksf-eufonija.hr/> (15. 9. 2023).

Klub *Initium*. Dostupno na: <https://www.ffzg.unizg.hr/klafil/klub-studenata-klasicne-filologije-initium-obavijest-o-pocetku-rada-udruga/> (15. 9. 2023).

Klub *ISHA – Zagreb*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/people/Klub-studenata-povijesti-ISHA-Zagreb/100066480737416/> (15. 9. 2023).

Klub K. Dostupno na: https://www.facebook.com/komparatisti/?locale=hr_HR (15. 9. 2023).

Klub *KSEKA*. Dostupno na: https://www.facebook.com/klubstudenatakseka/?locale=hr_HR (15. 9. 2023).

Klub *Prometheus*. Dostupno na: <https://ksaprometheus.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).

Klub *Puškin*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/ksru.puskin/> (15. 9. 2023).

Klub *ŘÍP*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61554329679163> (1. 9. 2024).

Klub studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://ksff.ffzg.unizg.hr/> (2. 10. 2023).

Klub studenata informacijskih znanosti. Dostupno na: <https://ksiz.ffzg.unizg.hr/> (1. 9. 2024).

Klub studenata kroatistike *Skup*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/people/Klub-studenata-kroatistike-SKUP/100081903633600/> (15. 9. 2023).

Klub studenata lingvistike *Asterisk*. Dostupno na: https://asterisk.ffzg.unizg.hr/?page_id=58 (15. 9. 2023).

- Klub studenata pedagogije. Dostupno na: <https://ksp.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).
- Klub studenata povijesti umjetnosti. Dostupno na: <https://www.facebook.com/KSPUFF/> (15. 9. 2023).
- Klub studenata psihologije *Stup*. Dostupno na: https://stup.ffzg.unizg.hr/?page_id=153 (15. 9. 2023).
- Klub studenata turkologije. Dostupno na: <https://kst.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).
- Klub studenata ukrajinistike. Dostupno na: <https://www.facebook.com/groups/Klub-Studenata-Ukrajiniistike-Filozofskog-Fakulteta-126436050748958/> (15. 9. 2023).
- Klub *Taraṅgiṇī*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/klub.tarangini/> (15. 9. 2023).
- Klub X.a. Dostupno na: <https://xa.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).
- Klub *Žubr*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/skpZUBR/> (1. 9. 2024).
- Knjižnica Filozofskoga fakulteta. Dostupno na: <https://knjiznica.ffzg.unizg.hr/> (15. 9. 2023).
- Kulturflux*. Dostupno na: <https://kulturflux.com.hr/redakcija> (15. 9. 2023).
- LGBTIQ-inicijativa *AUT*. Dostupno na: <https://ksff.ffzg.unizg.hr/sekcije/lgbtiq-inicijativa-aut/> (2. 10. 2023).
- NOUS*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/NOUSPhilosophy/> (15. 9. 2023).
- Savez studentskih udruga Filozofskoga fakulteta. Dostupno na: <https://ssuff.ffzg.unizg.hr/o-nama> (15. 9. 2023).
- Studentski zbor Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://szbor.ffzg.unizg.hr/o-nama/> (15. 9. 2023).
- Udruženje studenata filozofije. Dostupno na: <https://www.facebook.com/usf.ffzg/> (15. 9. 2023).
- Ured za studente s invaliditetom. Dostupno na: http://www.ffzg.unizg.hr/ssi/?page_id=199 (15. 9. 2023).
- Zeleni Filozofski*. Dostupno na: <https://www.facebook.com/zeleniffzg/> (2. 10. 2023).

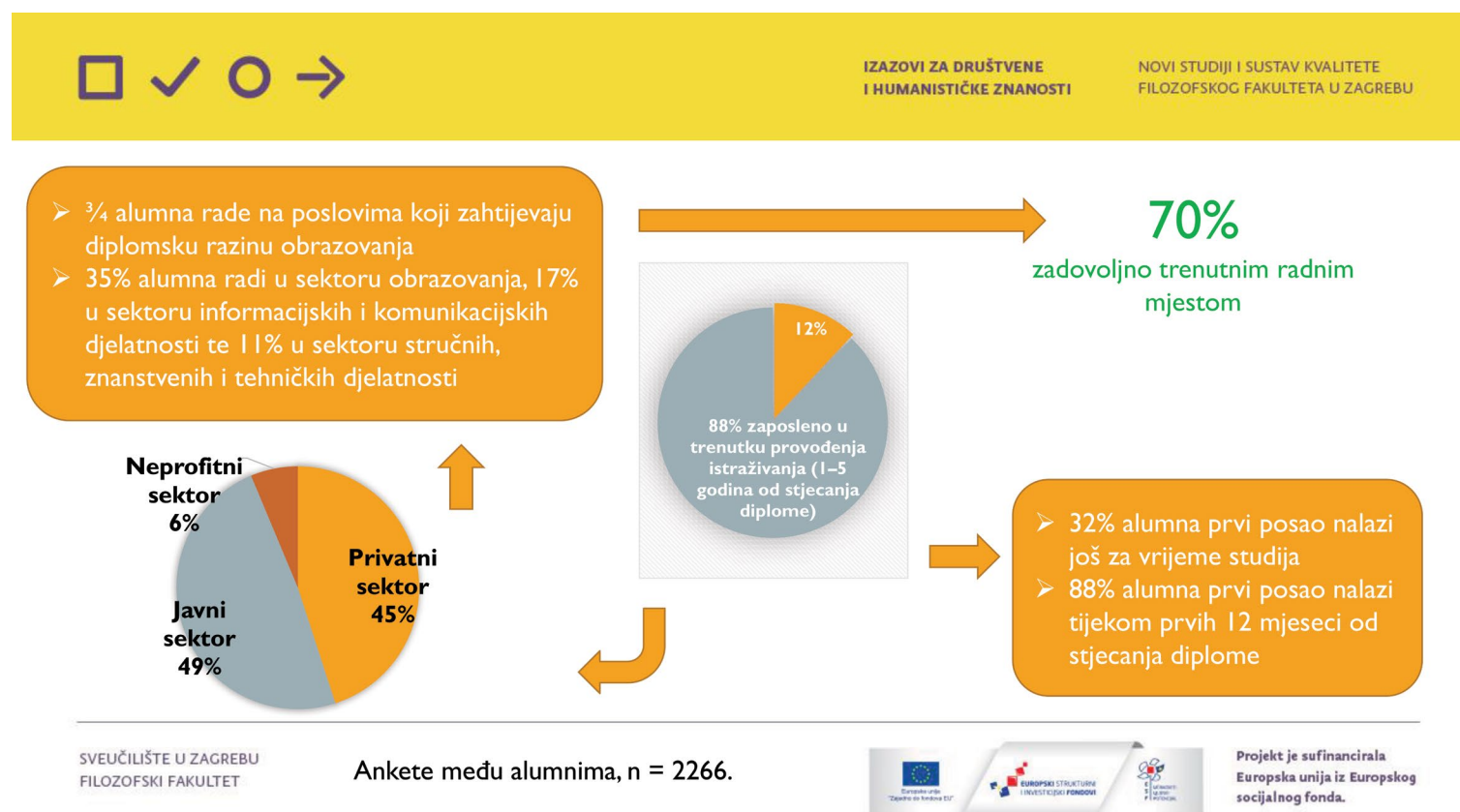
Na mrežnoj stranici <https://www.ffzg.unizg.hr/studentski-casopisi> nalaze se obavijesti o recentnim časopisima studentskih klubova i udruga te studenata pojedinih odsjeka Filozofskoga fakulteta.

Alumni Filozofskoga fakulteta

U 150 godina djelovanja Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu obrazovao je izrazito velik broj stručnjaka u područjima i poljima društvenih i humanističkih znanosti koje se poučavaju na našoj instituciji. S obzirom na to da je jedna od najstarijih sastavnica modernoga Sveučilišta u Zagrebu te od osnutka najveća ili jedna od najvećih sastavnica po broju upisanih studenata na Sveučilištu, a time i na cijelu hrvatskome prostoru, zasigurno ne bi bila pretjerana tvrdnja da je Filozofski fakultet hrvatskomu društvu u tom razdoblju dao najveći broj visoko obrazovanih kadrova od svih visokoškolskih ustanova. U kvantitativnome smislu Filozofski fakultet stoga je dao najveći doprinos intelektualnu razvoju hrvatskoga društva u proteklih 150 godina. Iako se kroz vrijeme njegova relativna veličina smanjivala – s obzirom na otvaranje novih visokih učilišta kako u području društvenih i humanističkih znanosti tako i u drugim znanstvenim područjima – do danas je Filozofski fakultet ostao među najvećim visokoškolskim ustanovama po broju studenata koji svake akademske godine steknu akademsko obrazovanje, čime se nesporno nastavlja značajan doprinos našega Fakulteta svim sferama hrvatskoga društva.

Prikaz tako bogate povijesti doprinosa hrvatskomu društvu kroz obrazovanje kadrova za gotovo sve sfere djelovanja predstavlja velik izazov te mu je moguće pristupiti iz različitih perspektiva. Jedan mogući pristup bio bi nabranje velikana i svima dobro poznatih imena koji su u proteklih 150 godina na različite načine obilježili hrvatsku povijest. Tim osobnim pristupom velikim imenima naše institucionalne i društvene povijesti zasigurno bismo ostavili jak dojam na čitatelje ove monografije. Drugi pristup, za koji smo se ovdje odlučili, predstavlja apstraktniji prikaz dubinskoga doprinosa naših alumna hrvatskomu društvu kroz opis tipičnih zanimanja, poslova i djelatnosti u kojima se alumni Filozofskoga fakulteta ili pojedinih studijskih grupa zapošljavaju u značajnijem broju. Na taj način ostavlja se drugačiji dojam, koji pokazuje širinu i dubinu doprinosa na svim hijerarhijskim razinama unutar svakoga zanimanja i djelatnosti. Kako bismo tu pomalo depersonaliziranu apstraktnu sliku ipak nadopunili osobnim iskustvima, odlučili smo prikupiti svjedočanstva i uspomene naših alumna. Svim alumnima koji su se upisali u bazu alumna Filozofskoga fakulteta, koja je formirana sukladno suvremenim pravilima zaštite osobnih podataka, te onima koje su predložili njihovi matični odsjeci poslan je poziv za ispunjavanje mrežnog upitnika s nekoliko otvorenih pitanja usmjerenih na sjećanja na studentske dana te refleksiju na doprinos obrazovanja na Filozofskome fakultetu na njihov osobni i karijerni put. U relativno kratku roku svjedočanstva je podijelilo 55 alumna različitih generacija i studijskih grupa. Urednik ovoga poglavlja zajedno s glavnom urednicom Nevenom Škrbić Alempijević i dekanom Domagojem Tončinićem imao je težak zadatak suziti izbor onih svjedočanstava koje je moguće uvrstiti u ograničen prostor ove monografije. Kako bi se djelomično ilustriralo bogatstvo radnih karijera i sjećanja naših bivših studenata, odabrano je 21 svjedočanstvo. Izvorna svjedočanstva urednički su oblikovana i skraćena te potom autorizirana.

Pregled sektora i zanimanja u kojima se naši alumni danas zapošljavaju temelji se na rezultatima istraživanja radnih karijera alumna Filozofskoga fakulteta provedenoga 2021. godine u okviru projekta *Izazovi za društvene i humanističke znanosti: novi studiji i sustav kvalitete Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, financiranog

Rezultati ankete provedene među alumnima koji su diplomski studij na Filozofskome fakultetu završili između 2014. i 2019. godine.

iz Europskoga socijalnog fonda. U istraživanju je sudjelovalo 2 266 alumna koji su završili neki od diplomskih studija između 2006. i 2020. godine.

Osim brojnošću alumna ono čime se Filozofski fakultet posebno ponosi jesu kvaliteta i utjecaj alumna naše ustanove tijekom cijele povijesti od 150 godina. Filozofski fakultet u svakoj je od etapa tih 150 godina povijesti obrazovao ključne pripadnike društvene, intelektualne, kulturne, obrazovne te političke elite, kako hrvatskoga društva tako i širih zajednica s kojima smo dijelili političke i ekonomske okvire. Prije svega treba istaknuti da je Filozofski fakultet obrazovao i još uvijek obrazuje generacije nastavnika i profesora u osnovnim i srednjim školama te stručnih suradnika kao što su pedagozi i psiholozi. Uz učiteljske akademije, odnosno suvremene učiteljske fakultete, naš Fakultet imao je i još uvijek ima ključnu ulogu u obrazovanju nositelja osnovnog i srednjoškolskog, posebice gimnazijskog, obrazovanja. Prema rezultatima istraživanja radnih karijera alumna Filozofskoga fakulteta i danas se relativna većina alumna zapošljava u obrazovanju, oko 35% njih. Udio onih koji su barem privremeno radili kao nastavnici ili stručni suradnici u školama još je i veći. Posvećenost obrazovnim zanimanjima naših alumna prikazana je i u svjedočanstvima alumna koja smo prikupili za potrebe ove monografije, iz kojih je vidljivo da su mnogi od njih obrazovanje nastavili i na poslijediplomskoj razini, kako bi svoj posao u nastavi radili što kompetentnije. Prikazana svjedočanstva pokazuju i to da su neki od njih nastavničku karijeru nastavili u inozemstvu, gdje su njihove kompetencije stečene na Filozofskome fakultetu priznate i prepoznate. Filozofski fakultet posljednjih nekoliko godina kroz

Centar za obrazovanje nastavnika ulaže napore za razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja i stručnog usavršavanja upravo za brojne kolegice i kolege koji rade u sektoru obrazovanja.

Druga domena u kojoj je doprinos alumna Filozofskoga fakulteta neusporediv s drugim visokoškolskim ustanovama jest područje kulture. Niz humanističkih studijskih grupa tijekom jednog i pol stoljeća obrazovao je veliku većinu nositelja stvaranja, prezentiranja, istraživanja i čuvanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Gotovo svaki muzej u Hrvatskoj zapošljava ili je zapošljavao stručnjake koji su završili neki od studija na Filozofskome fakultetu. To potvrđuje i spomenuto istraživanje radnih karijera, koje je pokazalo da se studenti niza studijskih grupa – od povijesti umjetnosti, povijesti, arheologije, etnologije i kulturne antropologije do muzeologa sa studija informacijskih i komunikacijskih znanosti – zapošljavaju kao kustosi, a dio i kao konzervatori. Njima treba pribrojiti i druge stručnjake u području čuvanja kulturne baštine koji rade u muzejima i drugim kulturnim ustanovama koje brinu o čuvanju i promoviranju različitih aspekata kulturne baštine. Ne treba zaboraviti ni brojne promicatelje kulturne baštine u praksi, koji rade kao turistički vodiči ili interpretatori, često uspješno koristeći prednosti dvopredmetnoga modela studiranja na Filozofskome fakultetu. Za takve poslove kombinacija humanističkih disciplina kao što su povijest umjetnosti, povijest, arheologija te etnologija i kulturna antropologija s neofilološkim studijima jezika daje jedinstvenu kombinaciju kompetencija. Jedno od prikupljenih svjedočanstava alumna ilustrira kako se znanje iz područja upravljanja baštinom može iskoristiti i kao osnova za privatnu poduzetničku inicijativu. U sektoru kulture treba istaknuti čitav niz zanimanja kao što su izdavači, urednici, lektori i prevoditelji, koji su desetljećima nositelji izdavačke djelatnosti u Hrvatskoj, a koji su mahom obrazovani upravo na Filozofskome fakultetu. Kazališna i filmska umjetnost također se u značajnu dijelu oslanjaju na kadrove obrazovane na pojedinim studijima Filozofskoga fakulteta. Doprinos kulturi ističe se i kroz djelovanje brojnih književnika koji su svoj talent nadogradili znanjem i kompetencijama na studijima na našem Fakultetu. Prema podacima spomenutog istraživanja radnih karijera oko 7% alumna mlađih generacija radi u djelatnostima povezanim s umjetnošću, kulturom i zabavom. To svakako uključuje i popularnu kulturu, u kojoj se posebno ističu pojedini glazbenici koji su završili studije na Filozofskom fakultetu te nakon toga ostvarili zapažene nacionalne i međunarodne glazbene i autorske karijere, kako smo prikazali i među svjedočanstvima prikupljenima za potrebe ove monografije.

Na razmeđu sektora kulture i drugih sektora nalazi se široko polje kulturološke medijacije, koje kao takvo nije do sada prepoznavano kao zaseban skup zanimanja ili djelatnosti, ali koje nedvojbeno postoji kao važna društvena funkcija koju dominantno obavljaju upravo alumni Filozofskoga fakulteta s brojnih neofiloloških studijskih grupa. Pod tu društvenu funkciju možemo podvesti razna zanimanja i poslove koji u različitim organizacijama imaju različite nazive, a koji predstavljaju puno više od jezičnoga prevođenja. To su poslovi u kojima naši alumni služe kao most između hrvatskoga društva i kulture te društava i kultura drugih naroda i civilizacija. Već smo spomenuli prevoditelje u sektoru izdavačke djelatnosti, koji su na prvoj liniji te kulturne medijacije. No njima treba pridodati brojne kulturne medijatore koji su zaposleni u kulturnim ustanovama, međunarodnim organizacijama, stranim i međunarodnim kulturnim institutima, izvaninstitucionalnoj kulturi, ali i posebno brojni a nevidljivi zaposlenici u predstavništvima stranih i međunarodnih korporacija. Iako formalno ne ulaze u domenu kulturne medijacije, u širem smislu ovamo spadaju i brojni alumni našega Fakulteta koji rade kao hrvatski diplomati, kako u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova tako i u brojnim veleposlanstvima.

Vezano uz područje kulture treba istaknuti i niz uglednih novinara i ostalih medijskih djelatnika koji su uspješne medijske karijere izgradili temeljem znanja i kompetencija stečenih na Filozofskome fakultetu.

Neki od najkvalitetnijih hrvatskih novinara različitih generacija, koji analizi društvenih procesa i događaja pristupaju dubinski, upravo su oni koji su diplomirali na našem Fakultetu.

Brojni alumni Filozofskoga fakulteta zapošljavaju se i na poslovima u javnoj upravi, na državnoj ili na lokalnoj razini, kao stručnjaci za pojedina područja i tipove društvenih problema, gdje uz suradnju s pravnicima i drugim stručnjacima daju važan doprinos oblikovanju javnih politika. Komplementarno navedenim poslovima treba istaknuti i to da se brojni alumni zapošljavaju u nevladinim organizacijama, što je posljedica aktivističkoga duha znatna dijela studenata našega Fakulteta, koji se u konačnici konkretizira u obliku osmišljavanja konkretnih projekata kroz koje profesionalno pomažu svojim zajednicama, ugroženim i marginaliziranim društvenim skupinama te pojedincima u potrebi. Dio angažirana duha Filozofskoga fakulteta ostvaruje se kod dijela alumna kroz aktivno bavljenje politikom. Alumni našega Fakulteta obavljali su ili obavljaju najviše političke dužnosti u suvremenoj Hrvatskoj, kao i u prethodnim državnim strukturama. Treba istaknuti da je Filozofski fakultet obrazovao političke vođe kroz cijelu svoju povijest, u različitim političkim sustavima i povijesnim razdobljima. Politički angažirani alumni pripadali su i pripadaju različitim političkim grupacijama i ideološkim usmjerenjima, čime se najbolje demonstrira politički i svjetonazorski pluralizam studenata, ali i nastavnika Filozofskoga fakulteta.

Područje u kojem je Filozofski fakultet neupitno središnja institucija jest obrazovanje znanstvenika i visokoškolskih nastavnika u području društvenih i humanističkih znanosti. Iako se u proteklih pedesetak godina broj ustanova koje izvode studijske programe u poljima koja se poučavaju na našem Fakultetu povećao, treba istaknuti da je velika većina nastavnika na tim institucijama barem jednu od razina svojeg obrazovanja stekla na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Jednako vrijedi i za istraživače na javnim institutima koji provode istraživanja u nekom od 11 znanstvenih polja za koje Filozofski fakultet ima povijesno ishodište. Brojni ugledni znanstvenici i profesori na drugim fakultetima i sveučilištima društvenoga i humanističkoga karaktera svoje su temeljne strukovne i/ili znanstvene kompetencije kroz doktorske studije stekli na našoj ustanovi. Treba istaknuti da i danas Filozofski fakultet izvodi najveći broj doktorskih studija te obrazuje najveći broj doktora znanosti u znanstvenim poljima za koje je akreditiran, pa u tom smislu i dalje obrazuje velik dio buduće znanstvene i visokoškolske elite u Hrvatskoj.

Filozofski fakultet obrazuje i značajan broj kadrova koji rade u sferi zdravlja i pomaganja ljudima. Tu se prije svega ističu psiholozi, koji zaposlenje nalaze u različitim ustanovama – od škola preko bolnica do privatnih psiholoških terapijskih praksi. U toj domeni ne treba zanemariti ni sve veću ulogu fonetičara i lingvista, koji svoje mjesto nalaze kao dio interdisciplinarnih timova koji se bave različitim kognitivnim i govorenim poremećajima. Psiholozi i dio sociologa uz tradicionalna zanimanja sve češće poslove nalaze i u domeni upravljanja ljudskim potencijalima.

Sve veći broj naših alumna zapošljava se u novim zanimanjima ili zanimanjima koja se tradicionalno ne vezuju uz studije na Filozofskome fakultetu. Tu posebice treba istaknuti zanimanja u području marketinga i odnosa s javnošću. Iako postoje drugi fakulteti koji izravno obrazuju za poslove u navedenim djelatnostima, alumni Filozofskoga fakulteta izrazito su konkurentni i u tim djelatnostima ponajprije zahvaljujući snažnim generičkim kompetencijama koje studenti svih studijskih grupa neminovno razvijaju. Prije svega radi se o izraženim komunikacijskim kompetencijama, kako u pisanom tako i u usmenom obliku, ali i analitičkim kompetencijama te kompetencijama vezanima uz interpretaciju kulturnih simbola i značenja, koje čine zapravo središnje kompetencije za kreativnu komponentu u marketingu i odnosima s javnošću. Generičke kompetencije pokazuju se prednošću i za pojedine vrste administrativnih i upravljačkih poslova, na kojima se nerijetko

Dekan Domagoj Tončinić s alumnima kroatistike na tribini „S alumnima u sedmici u sedam“ o hrvatskome jeziku u međunarodnome kontekstu, 2024.

zapošljavaju novije generacije naših alumna. Sve se veći broj alumna zapošljava i na poslovima vezanima uz administriranje i vođenje projekata u različitim djelatnostima.

U novija zanimanja na kojima se alumni zapošljavaju spadaju i različita zanimanja vezana uz informacijske i komunikacijske tehnologije ili analizu podataka. Studij informacijskih znanosti daje dobru podlogu za karijere upravo u sektoru informacijskih i komunikacijskih znanosti, na način da daje relativno šire obrazovanje od nekih tehničkih fakulteta, što alumnima omogućava uspješne karijere u vođenju timova kojih su članovi programeri obrazovani na tehničkim fakultetima. Prije tridesetak godina znatan broj alumna Filozofskoga fakulteta, uglavnom sa studija psihologije i sociologije, našao je svoje mjesto na tržištu rada u djelatnostima istraživanja tržišta i ispitivanja javnoga mnijenja te danas čine većinu zaposlenih u toj djelatnosti. No kako se u novije vrijeme količina i izvori podataka koji se koriste u poslovanju šire, sve je više i onih koji se zapošljavaju na posve novim zanimanjima u domeni *znanosti o podacima*; a kako pokazuju prikupljena svjedočanstva naših alumna, neki su upravo u toj domeni napravili i zapažene međunarodne karijere.

Iako postoji predodžba da Filozofski fakultet uglavnom obrazuje osobe koje će svoje radno mjesto naći u javnome sektoru, treba istaknuti da je anketa o radnim karijerama novijih generacija alumna pokazala da je oko polovine njih zaposleno u javnome sektoru, dok je ostatak zaposlen u privatnome (45%) ili neprofitnome

sektoru (6%). Također suprotno nekim uvjerenjima treba istaknuti da alumni Filozofskoga fakulteta prvo zaposlenje nakon dovršetka studija nalaze relativno brzo, a mnogi radnu karijeru započinju već krajem studija. Prema prikupljenim podacima oko polovina alumna prvo zaposlenje pronalazi već tijekom prvih triju mjeseca od diplome, ili čak prije toga. U prosjeku je alumnima Filozofskoga fakulteta za pronalazak prvoga zaposlenja potrebno oko pet mjeseci od dovršetka studija.

Na institucionalnoj razini danas Filozofski fakultet održava odnos sa svojim alumnima najčešće kroz sustav mentoriranja i stručne prakse. Na svim diplomskim studijima nastavničkoga smjera studenti imaju obveznu stručnu praksu u školama, koja se izvodi pod mentorstvom učitelja i nastavnika koji su studij završili na našem Fakultetu. I sve veći broj nenastavničkih studija u svoje programe ima uvrštenu stručnu praksu, koja se također izvodi oslanjajući se na bivše studente (npr. u muzejima, knjižnicama, IT-tvrtkama, marketinškim i komunikacijskim agencijama, prevoditeljskim tvrtkama, udrugama, odjelima za upravljanje ljudskim potencijalima). Uspostava sustavnijeg odnosa s alumnima omogućena je kroz projekt *Učenje kroz rad i sustav upravljanja studentskim iskustvom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu*, koji je financiran iz Europskoga socijalnog fonda. U okviru toga projekta uspostavljen je sustav identifikacije alumna i stvaranja baze alumna sa svim potrebnim informacijama o njihovim karijernim putovima, podacima za kontakt i oblicima suradnje za koje su zainteresirani. Baza koja se kontinuirano popunjava sada broji preko 1 000 upisanih alumna koji su iskazali spremnost na suradnju s Fakultetom te je dobra osnova za uspostavu sustavne i institucionalne suradnje s alumnima kroz različite oblike aktivnosti. Uspostava čvršćih i strukturiranih odnosa s bivšim studentima potencijal je na kojem će Filozofski fakultet graditi svoj strateški razvoj.

Dragan Bagić

MARKO KATAVIĆ

SOCIOLOGIJA I INFORMACIJSKE ZNANOSTI (2011); HEAD OF DECISION SCIENCE U MONEYBOX LTD., LONDON, UJEDINJENO KRALJEVSTVO.

Uvijek ću biti zahvalan profesorima statistike na Odsjeku za sociologiju, a pogotovo pokojnom profesoru Krešimiru Kufrinu, kojih se ne bi posramili ni jači STEM-studiji. Neizmjerno su mi pomogli u karijeri i nudili puno prilika da produbim znanje onkraj standardnog kurikuluma, što mi je značajno pomoglo u otkrivanju novih razvojnih putova. Sve je teže analizirati podatke, a to je ono čime se bavim, bez nekih interpretativnih okvira, a upravo se u tom interpretativnom okviru profesije iz društvenih znanosti i humanističkih disciplina odvajaju od kvantitativnih analitičara iz STEM-disciplina.

Filozofski fakultet dao mi je širinu kojom mogu evaluirati nove niše i naučio me sistematizirati znanje i učiti od nule. U polju napredne analitike u kojem trenutno radim obično jako cijenimo mogućnost razlaganja problema na temeljne principe, što upravo dugujem Filozofskom fakultetu i obrazovanju koje sam ondje stekao. Najveća korist Filozofskog fakulteta jest to da me je naučio da ništa nije dato iz vakuuma, da svaka teorija, hipoteza i istraživačko pitanje počinju od nečega i oslanjaju se na nešto te kako se od tih malih mrvica može sagraditi sveobuhvatna teorija i interpretativni sistem.

VEDRANA REINPRECHT (ŠIMIĆ)

ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I NJEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST (1996); SENIOR TECHNOLOGY CONSULTANT FOR DATA MANAGEMENT AND LANDSCAPE TRANSFORMATION, SAP DEUTSCHLAND SE & CO KG, NJEMAČKA.

Rado se sjećam situacija koje su na mene ostavile utisak jer su bile naprosto veličanstvene, poput predavanja profesora Žmegača. Od njega sam naučila koliko je važan kontekst, ne samo u književnosti nego i u životu općenito.

Najvažnije što sam naučila studirajući na Filozofskom fakultetu je to da učenju nema kraja, da je jezik živ i da se mijenja, da u književnosti ne postoji prijevod, nego prepjev. Na početku moje karijere bili su presudni jezici koje sam na faksu proučavala, a kasnije je postala važnija svijest koju sam stekla o pristupu pri rješavanju problema i radost učenja koju sam sačuvala.

MIA VRBANAC UŽAREVIĆ

NJEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOST; NASTAVNICA NJEMAČKOGA I ENGLESKOGA JEZIKA, II. GIMNAZIJA, ZAGREB.

Najljepše razdoblje mog obrazovanja. Sjećam se brojnih svojih profesora. Također se rado sjećam svoje posade veslačkog osmerca, koji je podržavao i tadašnji dekan Budak. Veslala sam tri godine i nikada neću zaboraviti ta druženja i putovanja. Bila mi je čast predstavljati FFZG na tadašnjim sveučilišnim regatama, koje su bile važan sportski događaj.

FFZG je bio prostor slobode. Apsolutne slobode. Upoznala sam gomilu vrlo različitih ljudi, što mi je definitivno pomoglo da proširim vidike i postanem mnogo tolerantnija osoba nego što sam bila kada sam upisala faks s 19 godina. Nije bilo tabua, rane dvijetisućite bile su neko buđenje i bujanje života nakon rata.

PETRA JERNMARK (DUBRAVKA ŠTRLJIĆ)

ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I KOMPARATIVNA KNJIŽEVNOST (1988), DODATNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA, SLOBODNI STUDIJ ŠVEDSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI, POSLIJEDIPLOMSKI STUDIJ LINGVISTIKE (2000); NASTAVNICA ENGLESKOGA I NJEMAČKOGA, HALMSTAD KOMMUN, STUREGYMNASIET, ŠVEDSKA.

Moja diploma profesora engleskoga jezika i književnosti prevedena je i priznata u Švedskoj, gdje živim već 25 godina, i na osnovi toga dobila sam posao na gimnaziji. Tijekom godina vidjela sam da je moje znanje stečeno na Filozofskom fakultetu znatno dublje i šire od mojih kolega. Često sam se našla u situaciji da mene pitaju i kažu „ti koja imaš 160 akademskih bodova“ ili „ti koja znaš latinski“. Razina općeg obrazovanja viša je u mnogim situacijama, mogu reći bez samohvale. To je znatno utjecalo i na moj osobni razvoj, jer se stalno nadovezujem na znanje iz mladosti i proširujem ga novim informacijama. Znatiželja probuđena u studentskim danima gori i sada!

IZV. PROF. DR. SC. MLADEN TOMORAD

POVIJEST (1997), MAGISTERIJ POVIJESNIH ZNANOSTI (2001), DOKTORSKI STUDIJ INFORMACIJSKIH ZNANOSTI (MUZEOLOGIJA) I DOKTORSKI STUDIJ POVIJESTI (2006); IZVANREDNI PROFESOR STARE POVIJESTI, FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU.

Rado se sjećam svih svojih profesora, a kasnije i kolega s Odsjeka za povijest, koji su mi pomogli u profesionalnom razvoju.

Studiranje i stečena znanja znatno su mi pomogli u razvoju moje profesionalne karijere tijekom studija, a zatim i tijekom jedanaestogodišnjeg rada na Odsjeku za povijest. Mnoge stečene vještine i znanja nastojim i danas prenijeti svojim studentima.

PROF. DR. SC. SINIŠA MALEŠEVIĆ

SOCIOLOGIJA (1993); REDOVITI PROFESOR SOCIOLOGIJE, SCHOOL OF SOCIOLOGY, UNIVERSITY COLLEGE, DUBLIN, IRSKA; REDOVITI ČLAN IRSKE AKADEMIJE ZNANOSTI (ROYAL IRISH ACADEMY), REDOVITI ČLAN EUROPSKE AKADEMIJE ZNANOSTI (ACADEMIA EUROPEA), 4 MEĐUNARODNE NAGRADE ZA KNJIGE, AUTOR 10 KNJIGA OBJAVLJENIH KOD NAJPRESTIŽNIJIH SVJETSKIH IZDAVAČA TE PREVEDENIH NA 13 JEZIKA.

Imali smo vrlo inteligentnu, ali isto tako super zabavnu grupu studenata na sociologiji. Sjećam se da smo zajedno diskutirali o knjigama koje smo čitali za ispite, a poslije toga imali odlične tulumе. Imali smo i odlične profesore. Taj studij je bio ključan za moj profesionalni razvoj jer sam nastavio sa sociologijom na poslijediplomskom (Lancaster University, UK) i doktorskom studiju (University College, Cork, Irska).

DR. SC. ROMANA BENIĆ BRZICA

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOSTI, MAGISTAR FILOLOŠKIH ZNANOSTI (JUŽNA SLAVISTIKA), DOKTORSKI STUDIJ KNJIŽEVNOSTI, IZVEDBENIH UMJETNOSTI, FILMA I KULTURE (2019); NASTAVNICA HRVATSKOGA JEZIKA, TEHNIČKA ŠKOLA KARLOVAC, KARLOVAC.

Studirala sam od 1995. do 1999. Ambiciozna, znatiželjna generacija, veliki dio „štrebera“ u pozitivnom smislu koji je redovito dolazio na predavanja/vježbe i „hvatao“ profesorska predavanja u bilježnicu. Zanimljivi

i različiti kolegiji koji su pokrili ono što nas je dočekalo u planu i programu nastave u školi kasnije. Krcata sedmica u večernjim satima...

Filozofski fakultet donosi širinu znanja bez kojih nema cjelovite osobe koja ravnopravno sudjeluje u različitim područjima ljudskog djelovanja, misli svojom glavom, istražuje i propituje, istovremeno upoznavajući različite osobnosti koje studiraju na nekom od brojnih smjerova koje fakultet nudi.

DOC. DR. SC. MIRELA HOLY

ETNOLOGIJA I KOMPARATIVNA KNJIŽEVNOST, DOKTORICA ZNANOSTI O KNJIŽEVNOSTI, DOKTORSKI STUDIJ ZNANOSTI O KNJIŽEVNOSTI (FILOLOGIJA); PROČELNICA STUDIJA, SVEUČILIŠTE VERN; MINISTRICA ZAŠTITE OKOLIŠA I PRIRODE (2011–2012).

Studirala sam na odsjecima za etnologiju i komparativnu književnosti te smatram da je najveći doprinos studija mojoj kasnijoj karijeri, kako onoj u poslovnom i akademskom, ali posebice političkom svijetu, bio to što su me profesori poticali na kritičko razmišljanje, odnosno da stalno propitujem pročitano i da ne prihvaćam dogme, od koliko god relevantnih mislioca i autoriteta dolazile. S velikim poštovanjem se sjećam profesora Milivoja Solara, koji me je mentorirao na magistarskom i doktorskom radu, kao sjajnog intelektualca, ali i čovjeka s integritetom.

Studiranje na Filozofskom fakultetu dalo mi je potrebnu širinu i razumijevanje različitosti, koji su bili itekako dobrodošli u mojoj političkoj, poslovnoj i akademskoj karijeri. Smatram da današnji studijski programi svojom uskom specijalizacijom zanemaruju taj širi humanistički kontekst koji nas čini prilagodljivijima svijetu u kojem živimo, svijetu brzih promjena i permanentnih kriza.

NEVENA RENDELI VEJZOVIĆ

SOCIOLOGIJA (2005); UREDNICA, NOVINARKA I PRODUCENTICA; OSNIVAČICA I CEO PRIME TIME KOMUNIKACIJA.

Sjećam se najdivnijih predavanja na Odsjeku za sociologiju, čekanja u uskom hodniku ispita, usmenih ispita koji su više bili razgovori i učenje nego ispiti kakve zamišljaš kao mladi student. Zanimljivih kolegija, kao što je sociologija spolnosti... tulum...

Usmjerilo me životno ka razlikovanju bitnog od nebitnog. Jako puno literature koju smo čitali, razmjenjivali knjige i ideje dalo mi je podlogu za daljnji profesionalni razvoj. Ne mogu reći da mi je sociologija pomogla u profesionalnom usmjerenju jer se nisam nikad bavila znanošću, ali mi je pomogla u svakom poslu kojim sam se bavila. Znanje koje sam stekla na Filozofskom pomoglo mi je u novinarskoj karijeri više puta. Komunikacija, tolerancija i razumijevanje. To su najvažnije vrijednosti koje su se u moje doba njegovale na Filozofskom.

MARIJA GAČIĆ

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST, ETNOLOGIJA I KULTURNA ANTROPOLOGIJA (2010); VLASNICA I DIREKTORICA U HERITAGE CHASER – PLATFORMA ZA PRIMIJENJENU ETNOLOGIJU.

Još tijekom studiranja, a slušajući prijatelje koji su studirali na drugim fakultetima, bila sam iznimno ponosna što studiram na fakultetu na kojemu su moralne i etičke vrijednosti iznimno važne i nepovredive.

Tijekom studiranja na Odsjeku za kroatistiku i Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju susretala sam profesore koji su nas studente poštovali, poticali i razumjeli.

Znanja i metode koje sam usvojila na etnologiji iznimno su mi korisni u svakodnevnom profesionalnom i privatnom funkcioniranju. Iskreno mi pomažu bolje razumjeti procese koji se događaju oko mene. Studiranjem etnologije spojila sam i utemeljila svoja specifična znanja u teorijskim i metodološkim znanjima stečenim tijekom studija, što me postavilo na poprilično dobro mjesto u stručnoj zajednici u kojoj danas djelujem. Došla sam studirati etnologiju s očekivanjima da ću učiti više o folkloru i narodnim nošnjama, a dočekala me cijela znanost koja me oduševila, otvorila mi vidike i naučila me poznate procese promatrati iz različitih perspektiva. Bila sam presretna tim rušenjem svojih očekivanja. Nisam se razočarala jer mi je etnologija ponudila višestruko više od onoga što sam mogla zamisliti.

Filozofski me naučio toleranciji, ali i borbi za vlastita prava i prava drugih.

IVANA ZLATARIĆ

INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI (2012), ANTROPOLOGIJA (2014), ETNOLOGIJA I KULTURALNA ANTROPOLOGIJA (2014); VODITELJICA ODNOSA S JAVNOŠĆU, SVEUČILIŠTE ALGEBRA.

Danas, s odmakom, mogu sa sigurnošću reći da mi je razdoblje studiranja na FFZG-u najljepši životni period, u kojem sam imala vremena posvetiti se učenju i čitanju te interpretiranju vrlo širokog spektra literature i radova koji su tada pobuđivali moj akademski interes. Kasnije u životu shvatimo da je to vrijeme vrlo ograničeno i da, uz posao i ostale obaveze, vlastito obrazovanje i unapređivanje znanja postaje sve veći luksuz.

Moja kasnija karijera nije imala previše dodirnih točaka s onim što sam magistrirala na FFZG-u, ali mogu reći da su mi vještine stečene na fakultetu pomogle u komunikacijskoj industriji. Prije svega to su vještine pismenog i usmenog izražavanja, mogućnost sažimanja ključnih informacija iz velikih količina podataka i različitih izvora te sposobnost razumijevanja kompleksnijih teorija i strategija koje su sastavni dio gospodarskih politika. Pomoglo mi je i to što smo na fakultetu često imali vrlo žive rasprave i što se poticala otvorena diskusija te kritički pristup pisanju seminarskih radova, što su vrlo korisne vještine za PR-stručnjake pri suradnji s medijima i javnim donositeljima odluka.

NENAD CAMBI

ARHEOLOGIJA (1962); PROFESOR EMERITUS SVEUČILIŠTA U ZADRU, REDOVITI ČLAN HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

Upisao sam jednopredmetnu grupu Arheologija na jesen godine 1956. Bio je to netom izmijenjeni program reformiranog studija koji je izradio voditelj Katedre dr. Duje Rendić Miočević. Kao pristupnik tada još nisam mogao spoznati koliko je dobro program obuhvatio sve ono što je potrebno za arheologe početnike. Predavali su sjajni znanstvenici i pedagozi.

Kad sam započeo studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, nisam bio siguran jesam li dobro izabrao, ali malo-pomalo arheologija je postala ne samo moja profesija nego i život. Ulili su u mene to profesori koji su se svojski trudili da nam otkriju znanost u esencijalnom obliku. Na svemu tome sam im duboko zahvalan. Moji profesori kao i neki kolege iz inozemstva vodili su moj profesionalni rad. Rezultati su, nadam se, vidni.

ANDREA ČOVIĆ VIDOVIĆ

NJEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I ENGLISKI JEZIK I KNJIŽEVNOST (2005); ZAMJENICA VODITELJICE PREDSTAVNIŠTVA I VODITELJICA MEDIJA ZA EUROPSKU KOMISIJU U HRVATSKOJ.

Iako sam kasnije studirala i u Njemačkoj, Velikoj Britaniji i SAD-u, studij anglistike i germanistike na FFZG-u pamtim kao vrijeme svojih prvih akademski progresivnih iskustava. Rado se sjećam akademske izvrsnosti svih domaćih profesora koji su mi predavali, ali i interaktivnog i inkluzivnog pristupa sjajnih stranih lektora, osobito na književnim seminarima, kao i činjenice da su studenti uvijek aktivno sudjelovali u nastavi i doista dobivali puno prostora iskazati svoj stav i mišljenje.

Po završetku studija anglistike i germanistike (znanstveni smjer) osjećala sam potrebu istražiti neke druge sadržajne sfere pa sam se na magistarskom i doktorskom studiju bavila političkim znanostima. No kasnije se u mojoj profesionalnoj karijeri pokazalo da mi je upravo širina koju sam dobila na Filozofskom – kroz razumijevanje kulturnih i društvenih studija, književne kritike, proučavanje filozofije i svladavanje lingvističke logike – omogućila da se temeljito i strukturirano, nepovršno bavim i pravnim poslovima te međunarodnim odnosima, komunikacijama, radom s medijima i radom na digitalnim platformama.

Prilično sam uvjeren da mi je širina predmeta koje si mogao studirati na FFZG-u, stalni kontakt s profesorima i studentima s drugih katedri, pa čak i površni susreti s njima na zakrčenim hodnicima, učinila osobom koja teži nečem za što tad vjerojatno nisam ni znala da se zove interdisciplinarni, međusektorski pristup akademskom i profesionalnom postojanju. A baš na taj način zapravo postojim, još otkad sam bila ona bruošica s Filozofskog dvijetisućite :).

VLADIMIR STRUGAR

PEDAGOGIJA (1979); MINISTAR PROSVJETE I SPORTA (2000–2003), ČLAN SURADNIK HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI (2018).

Prvi semestar četverogodišnjeg jednopredmetnog studija pedagogije na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu upisao sam akademske godine 1974/75. U to sam vrijeme od 17. prosinca 1969. nakon završetka studija na Pedagoškoj akademiji u Pakracu radio u Osnovnoj školi „Šandor Kiralji“ u Bedeniku (pokraj Bjelovara) kao učitelj Hrvatskoga jezika, ali sam dopunjavao tjednu satnicu nastavom Povijesti te Tjelesne i zdravstvene kulture. Opredjeljenje za učiteljski poziv i radna sredina u kojoj se težilo unapređivati odgojni i obrazovni rad te inovirati rad škole, primjerice škola je tada organizirala produženi boravak učenika i rad učeničke zadruge, bili su važan poticaj za studij pedagogije.

Svi poslovi i radna mjesta na kojima sam radio tijekom 35-godišnjeg redovnog radnog vijeka, ali i nakon toga, odnosili su se u širem ili užem smislu na odgoj i obrazovanje, školu i školski sustav. Budući da pedagogija kao znanost proučava zakonitosti odgoja i obrazovanja, mogu reći da je studij pedagogije, uz cjeloživotno učenje i proučavanje suvremenih problema odgoja i obrazovanja, imao presudnu važnost u mom profesionalnom radu i razvoju.

IZV. PROF. DR. SC. DANIJELA DOLENEC

ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOSTI I KOMPARATIVNA KNJIŽEVNOST (2001); ZAMJENICA GRADONAČELNIKA, GRAD ZAGREB; IZVANREDNA PROFESORICA KOMPARATIVNE POLITIKE NA FAKULTETU POLITIČKIH ZNANOSTI.

Studiranje na Filozofskom u drugoj polovici devedesetih bilo je izazovno iz perspektive tadašnjeg društvenog ozračja i sjećam se brojnih žustrih rasprava s kolegama oko smjera kojim nova država ide. Sjećam se predavanja u golemoj „sedmici“ kod Damira Kalogjere, ali i brojnih seminara u malim grupama na komparativnoj književnosti. Neki su profesori uživali status kakav danas mislim da više ne postoji, i vjerojatno je dobro da je tako.

S obzirom da sam nakon filološkog studija na Filozofskom fakultetu promijenila područje studiranja, ušavši u društvene znanosti, u kojima sam zatim magistrirala, doktorirala i nastavila raditi kao istraživačica i profesorica, najviše su mi u profesionalnom razvoju bile važne generičke vještine usvojene na Filozofskom fakultetu: sposobnost teorijskog razmišljanja, sposobnost savladavanja velikog broja informacija i složenih analiza, napredne vještine čitanja i analize, izvrsno poznavanje engleskog jezika.

Studij na Filozofskom fakultetu pojačao je moju znatiželju i usmjerenost usvajanju novih znanja. Imao je važnu ulogu u mom intelektualnom osamostaljenju i stjecanju samopouzdanja, te proširio moje vidike u smislu toga što sve u životu mogu i želim raditi. Najviše od svega, na Filozofskom fakultetu sam razvila trajne umjetničke afinitete, posebno prema književnosti, kao i filmu i vizualnim umjetnostima.

ANĐELA NIKOLIĆ MARGAN

FONETIKA I ANTROPOLOGIJA (2019); AUDIOREHABILITATORICA, CENTAR ZA UMJETNU PUŽNICU – POLIKLINIKA SUVAG, ZAGREB.

Studiranje je u suštini jedno razdoblje u kojem učite učiti iznova. Ovaj put, za razliku od prethodnih institucionaliziranih oblika učenja, prepušteni ste vlastitoj odgovornosti, vlastitoj želji za učenjem i činjenici da to nitko neće odraditi umjesto vas. Na studiju sam naučila da je ljudski griješiti i da nije sramota pitati za pomoć i to mi je pomoglo bezbroj puta na današnjem poslu. Naučila sam se organizaciji vremena, pretraživanju i nalaženju informacija, osposobilo me razmišljati brzo i kritički s dozom skepticizma prema svemu, ali i otvorenosti prema najrazličitijim temama i ljudima.

Studiranje na Filozofskom fakultetu za moj osobni razvoj značilo je otkrivanje sebe na toliko zabavan i zanimljiv način da su to sjećanja koja nikada neće izblijedjeti. Naučila sam da život nije nimalo lak ni jednostavan i da je ogromna količina truda, ljudi i organizacije potrebna da bi nešto iole funkcioniralo i počela sam cijeniti rad puno više. Otkrila sam da sam odvažna. Otkrila sam da mi nije problem staviti ruksak na leđa i otputovati u Tatarstan, daleku republiku Ruske Federacije i na obalama Volge kopati kosti na ljetnoj školi paleoantropologije. Otkrila sam da obožavam istraživati kulture i putovati, pa sam slijedom toga još prošla Tursku, Azerbajdžan i Rusiju i 90% Europe s ruksakom na leđima. Otkrila sam da mogu postaviti granice. Godinama sam slušala nekoliko stranih jezika: francuski, španjolski, njemački, engleski, ruski, nizozemski, arapski, perzijski, turski, to mi je dalo znanja o svijetu oko mene, globalnim prilikama i stanju društva u kojem živim te sposobnost da se snađem u najzabitijim dijelovima svijeta bez straha. Mogla sam slušati nevjerojatno raznolike kolegije, od psihologije, do arheologije, povijesti, sociologije, arhitekture, etnologije i književnosti, što mi je dalo jaku opću kulturu i mogućnost da mogu razgovarati s raznim ljudima o bilo kojoj temi bez zadržke. Stekla sam doživotne

prijatelje i uzore, otvoren um i čvrsto obrazovanje koje mi nitko ne može oduzeti. Od studenog 2023. opet sam student, i to doktorskog studija. Trenutno sam na poslijediplomskom doktorskome studiju Biomedicine i zdravlja pri Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tema moje disertacije je *Utjecaj kohlearne implantacije na multisenzoričke aspekte razvoja slušanja i govora*. Smatram velikim postignućem činjenicu da sam uspjela postići takvu interdisciplinarnost i raditi kao fonetičar i antropolog uz bok otorinolaringolozima i neurolozima.

DAVORKO VIDOVIĆ

FILOZOFIJA I SOCIOLOGIJA (1980); POTPREDSJEDNIK HRVATSKOGA SABORA (2021–2024); MINISTAR RADA I SOCIJALNE SKRBI (2000–2003).

Moje dječastvo, rana mladost i početak moje društvene svjesnosti odvijali su se krajem 1960-ih i početkom 1970-ih godina, kada su uzavreli studentski pokreti, antiratni prosvjedi, djeca cvijeća, *unisex*, slutnje novih sloboda, ali i Crvene brigade, Baader-Meinhof, palestinsko-izraelski rat, naftna kriza, Rimski klub i „grance rasta“, Hrvatsko proljeće, Đilas i „crvena buržoazija“... Sve je bilo novo, uzbudljivo i meni teško shvatljivo, a silno sam želio *razumjeti*. Već sam u drugom gimnazije bio siguran da ću studirati filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. 1975. prošao sam inicijaciju u „sedmici“. Otvarala se jedna nevjerojatno intelektualno poticajna i uzbudljiva epoha znatiželje, sazrijevanja, ali i sumnji i propitivanja i sebe samoga i društva i vremena. Cijeli je taj studij bio velik izazov i moje vrijednosno, društveno, intelektualno pa i psihološko temeljenje. Danas sam toga svjesniji no što sam bio u to vrijeme.

Iako sam izišao iz „struke“ i tek joj se povremeno vraćao, cijela moja profesionalna karijera, primarno politička, snažno je obilježena mojim spoznajama koje sam stekao na studiju. Obnašajući dužnost ministra rada i socijalne politike, ali i gradonačelnika i saborskog zastupnika, moja znanja iz područja brojnih socioloških disciplina neposredno su mi pomagala u određivanju jasnih političkih ciljeva te načina njihova ostvarivanja. Ona su mi omogućila hrabrost u provođenju reformi, utvrđivanju prioriteta i oslanjanju na vrijednosti i načela koja sam usvojio tijekom studija na Filozofskom fakultetu. Moj interes za društvo povezao je i moje obrazovanje i moje političko djelovanje.

MILAN KEKIN

NJEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I ENGLISKI JEZIK I KNJIŽEVNOST (1997); GLAZBENIK.

Za FF me vežu isključivo lijepe uspomene. Nakon završene tehničke srednje škole s isključivo muškim učenicima Filozofski je bio Eldorado za moju tada vrlo zaljubljivu narav.

Nakon studija sam zajedno s dvije kolegice otvorio školu stranih jezika, u kojoj sam radio nekoliko godina dok mi glazba nije postala dovoljno lukrativna da se odmetnem u glazbene profesionalce.

Budući sam prvenstveno tekstopisac, puno mi je značilo što sam tijekom studija imao priliku baviti se analizom književnih dijela, tekstova, pjesama, ali i lingvistikom, fonetikom te općenito jezikom.

DR. SC. MARTA MEDVED KRAJNOVIĆ

ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOST, TALIJANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST, DOKTORSKI STUDIJ HRVATSKE FILOLOGIJE U INTERKULTURNOM KONTEKSTU; DIREKTORICA WESTERN ACADEMY OF BEIJING, PEKING, KINA.

Posebno su mi se urezali u sjećanje savjeti profesora koji su nas vidjeli ne samo kao studente koji trebaju položiti ispit već kao mlade ljude koji žele nešto postići u životu.

Teorijska znanja stečena tijekom lingvističkih i glotodidaktičkih predmeta te organizacijske i istraživačke vještine stečene tijekom volontiranja na projektu bili su presudni za moj rad na Filozofskom fakultetu od 1996. do 2013. godine, rad na različitim projektima, kao i za moju karijeru direktora internacionalnih škola od 2013. godine nadalje.

Na moj osobni razvoj prvenstveno su utjecali personalizirani savjeti pojedinih profesora kojih se i danas sjećam, kao i osobne priče i iskustva studenata kojima sam bila mentor na diplomskom i poslijediplomskom studiju. Ona su me učinila boljim mentorom i voditeljem obrazovnih institucija i procesa.

PROF. DR. SC. DR. H. C. EMILIO MARIN

ARHEOLOGIJA I LATINSKI JEZIK (1973); PROFESOR EMERITUS HRVATSKOG KATOLIČKOG SVEUČILIŠTA, ZAGREB; ČLAN FRANCUSKE AKADEMIJE; ČLAN PAPINSKOG ODBORA ZA POVIJESNE ZNANOSTI.

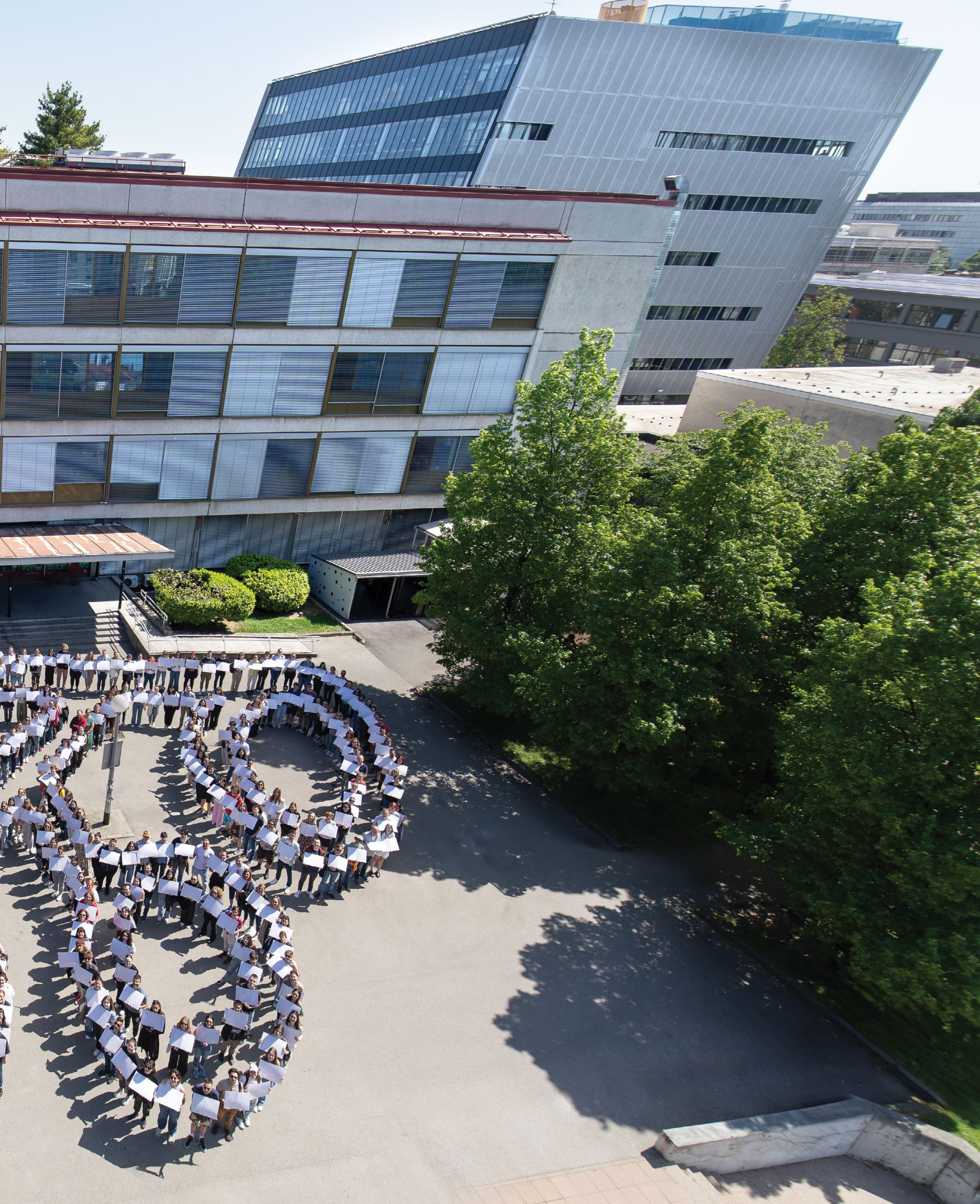
Razdoblje mog studiranja nesumnjivo je obilježilo Hrvatsko proljeće, izbor prvog studentskog prorektora, proslava 300 godina Sveučilišta u Zagrebu i njegova Filozofskog fakulteta s proglašenjem počasnih doktora 1969. godine, kad sam bio brucoš. Potom osnivanje Kluba studenata klasične filologije *Antika i mi* te pokretanje i objava prvog broja časopisa *Latina et Graeca* 1973. godine, kojem sam bio prvi glavni i odgovorni urednik.

Nastava koju su izvodili profesori utjecala je na akribičnost u mom radu, na poštivanje tradicije, na njegovanje erudicije, jer su se upravo oni u tome isticali.

150 GODINA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

880. MILENIJSKA STRIKOMAN, 12. TRAVNJA 2024.

150 GODINA FILOZOFSKOGA FAKULTETA

ISBN 978-953-379-185-2

9 789533 791852